

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

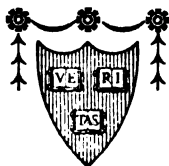
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

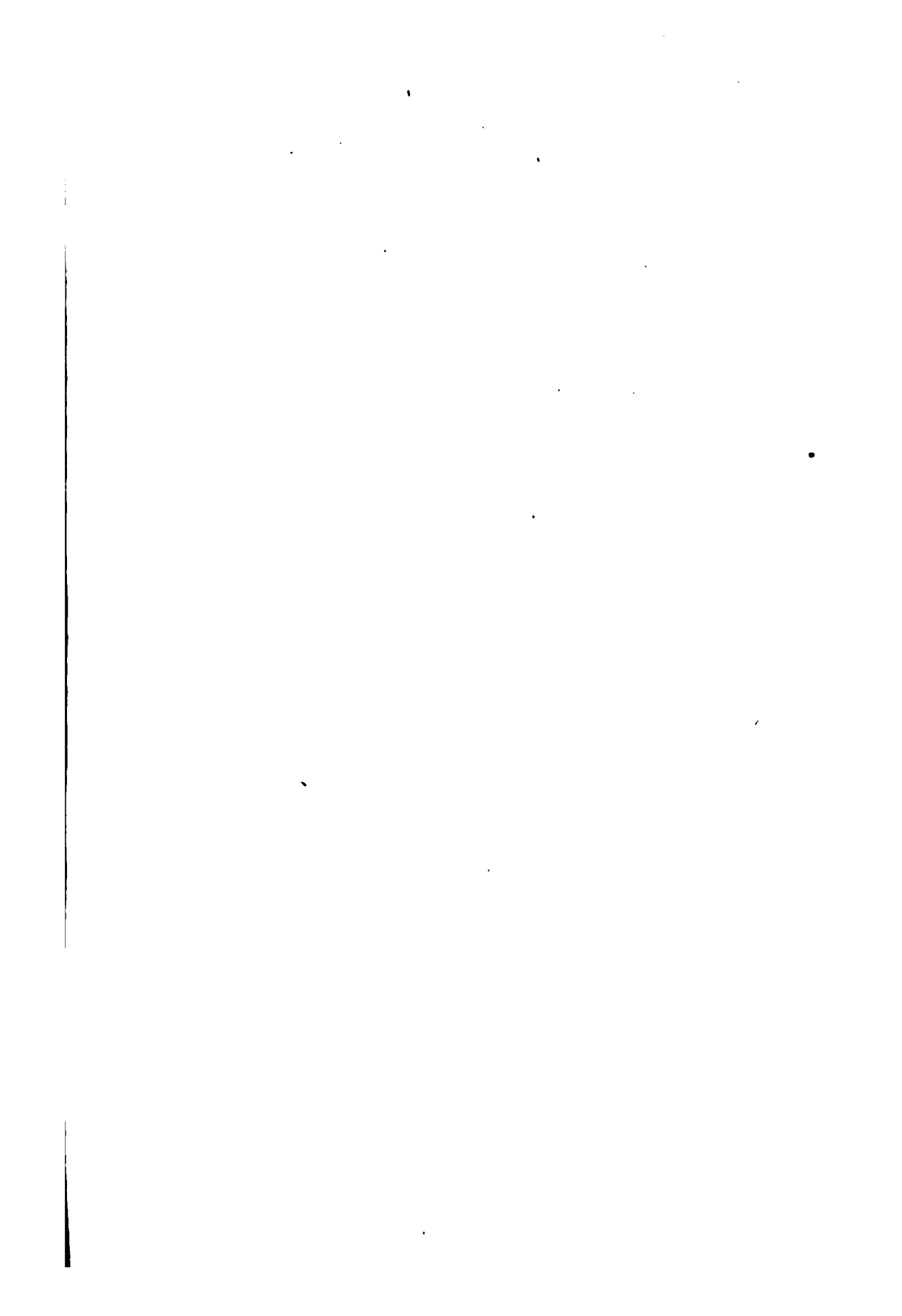
Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

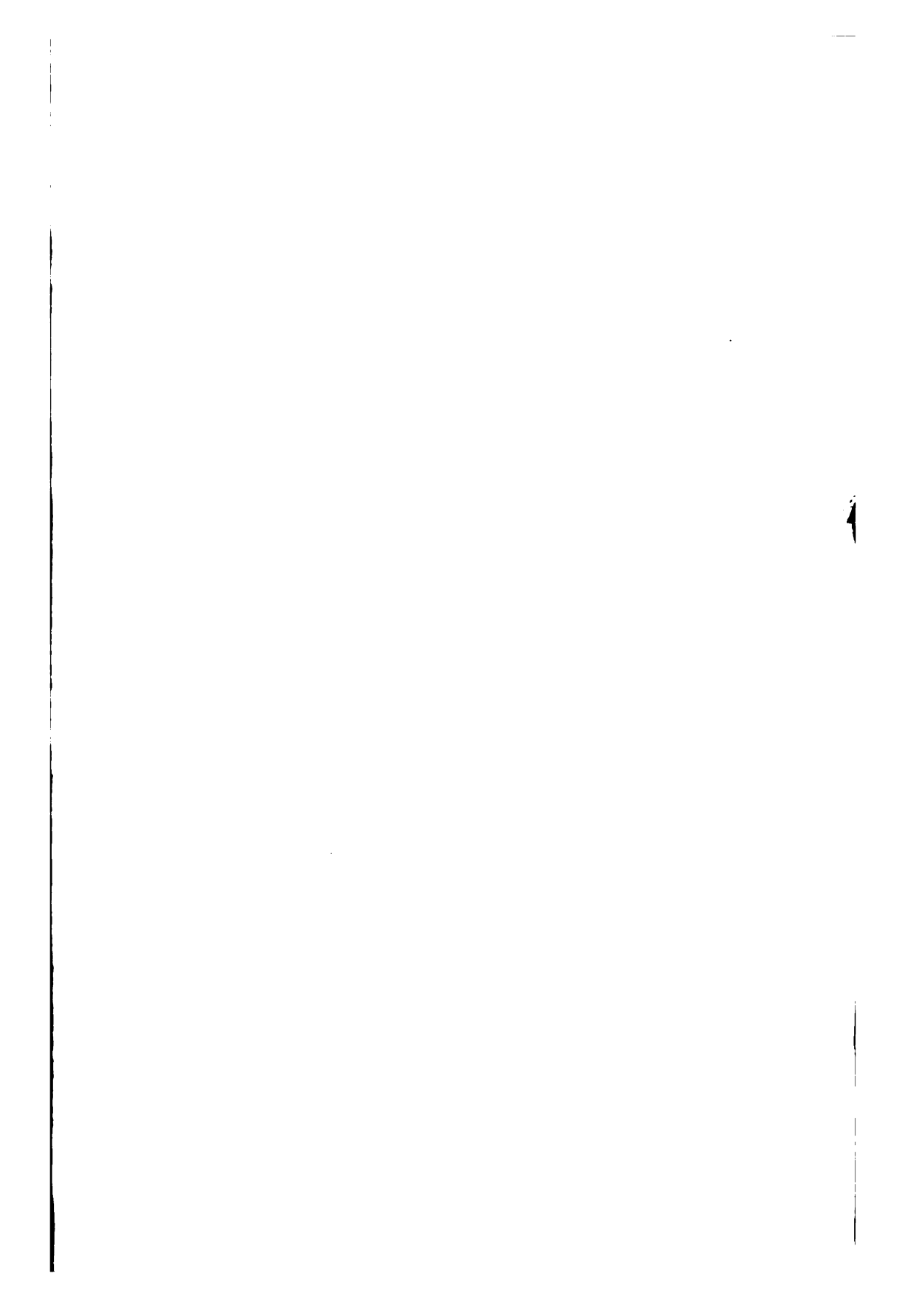
slaw 7790.30(1)

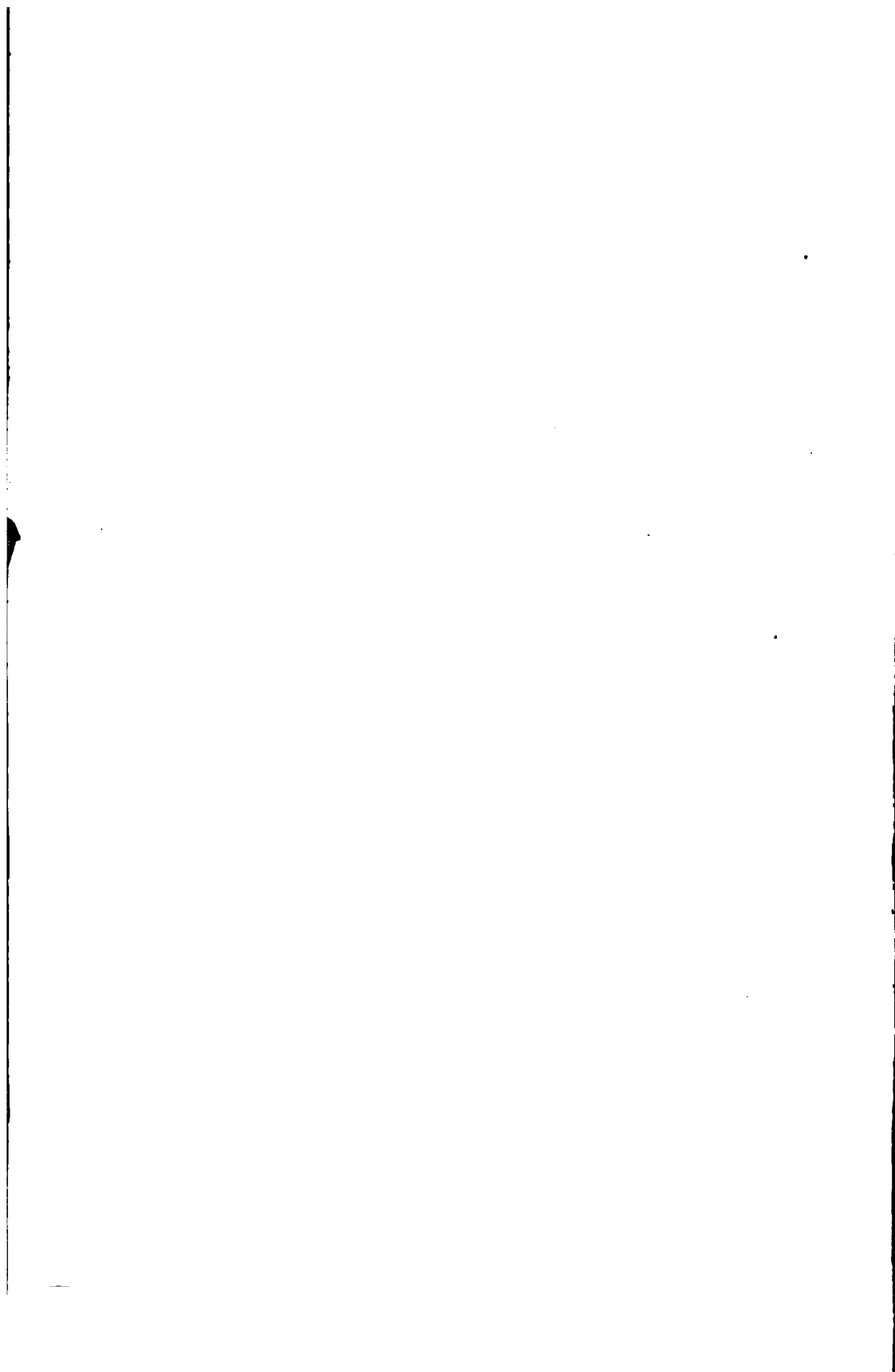
Harvard College
Library

FROM THE BEQUEST OF
SUSAN GREENE DEXTER

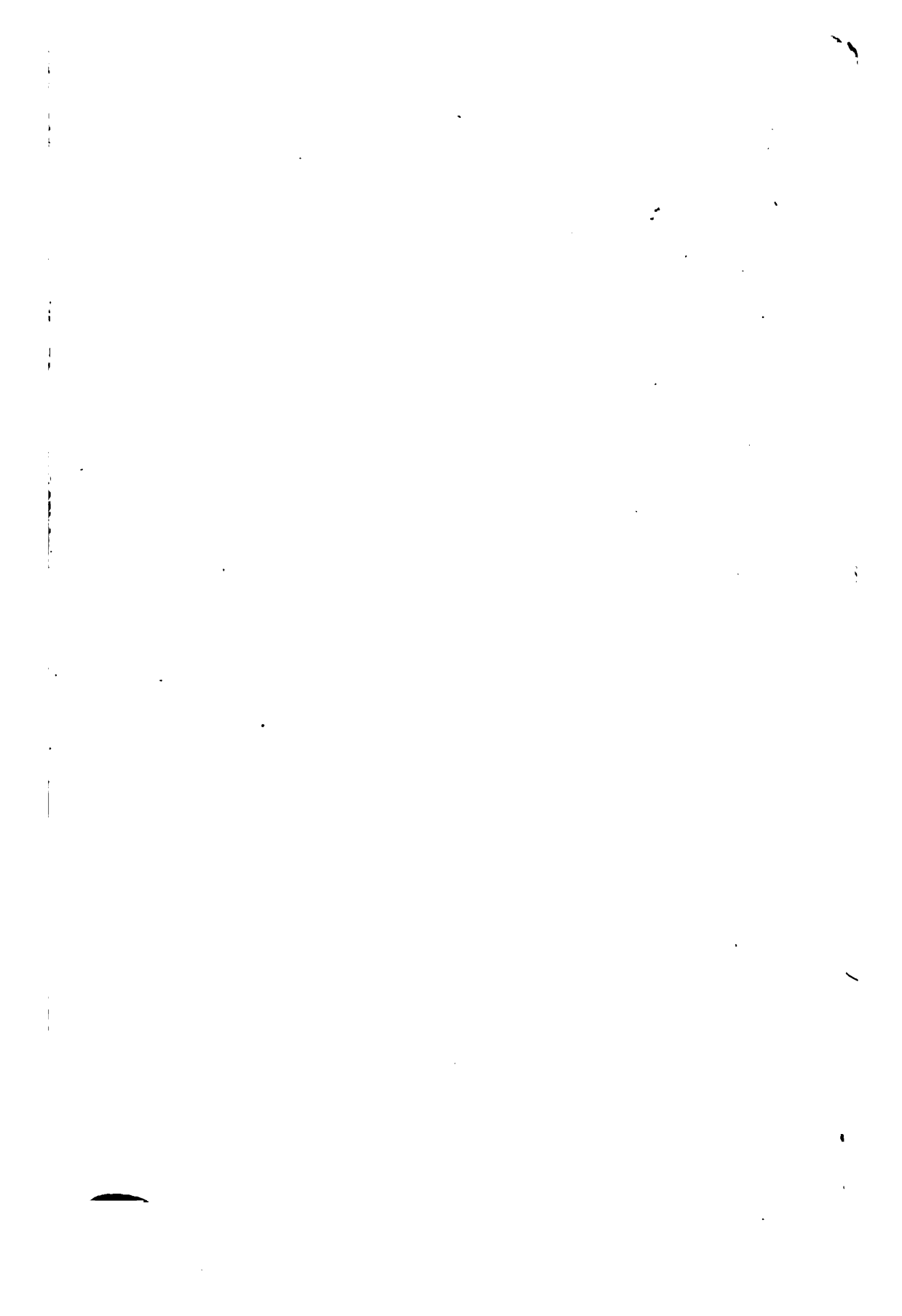
WYBOR
Z LITERATURY ČESKÉ

DÍL PRVNÍ

OD

NEJSTARŠÍCH ČASŮV AŽ DO POČÁTKU XV STOLETÍ.

Prodává se za 3 zlat. ve stříbře.

W Ý B O Ř

Z L I T E R A T U R Y Č E S K É

DÍL PRVNÍ

OD

NEJSTARŠÍCH ČASŮV AŽ DO POČÁTKU XV STOLETÍ.

NÁKLADEN ČESKÉHO MUSEUM, ČÍSLO XVII.

W PRAZE,

W KOMMISSÍ U KRONBERGRA I ŘIWNÁČE

1845.

Slav 7790.30
↓

HARVARD COLLEGE LIBRARY
DEXTER FUND
Dec 14, 1926
(2 vols)

P ř e d m l u w a .

Že národ český po mnohonásobných, nenahraditelných ztrátách vždy ještě některé vzácné zbytky staré své literatury zachoval, vůbec vědomo jest. Ale nemohlo posud veliké částky těch drahých pokladův užito býti proto, že v rukopisech aneb nemnohých výtiscích, málokterému milovníku přístupných, se nalézají. Kdožby s námi nezádal, aby spisy ty, dříve než jich zub času docela zehlodá, kriticky na světlo vydány byly? Však že to pro mnohé příčiny nemožno, vidělo se potřebě a žádosti té ve stříc jiti učiněným z nich výběrem, z kteréhožby aspoň poněkud jakost i mnohost jejich vyswitala.

Již tedy díl první výboru takového welewáženému obecnstwu se podává, obsahující psané památky od nejstarší doby až do počátku XV století, kdežto nešťastné hádky o náboženství vypuklé celý téměř slowesnosti běh změnily. Nejdůležitější spisy, jako rukopis Kralodworský a jiné menší, často jen zlomky, zde w celosti wytištěny, z jiných toliko wýpisky jako na ukázkú podány; některé poprwé tu na světlo wyšly, wšecky ale, pokud možno, z půwodních rukopisů wzaty neb s nimi srownány jsau, že pilně, za to ručíme, zdali spráwně? to saudu znatelůw zůstawiti musíme. Milovníkům literatury práce naše poněkud stačí, skaumatelům pak jazyka vždy k rukopisům a pramenům samým hleděti dlužno. Žalostiwo jest poznati, že nejedněch wytečných

skládání pauhé zlomky tam zde na deskách někdy nepatrné knihy se zachowaly, kteréž nám ztrátu celku samého tím bolestnější činí, ale též o velikém bohatství tehdejší literatury neomylně svědčí.

Aby pak tito zde předložení draží ostatkové její většimu dílu obecenstwa srozumitelní byli, staráno se o potřebné k tomu pomůcky.

Na čele každé částky nebo spisku položena jest kratičká zpráva o rukopisu, obsahu, spisowateli atd., jak kde toho potřeba kázala a známost wydawatelů postačowala; na konci wysvětlení některých věcí a neobyčejných nyní slow, mimo dvojí registřík pro pohodlné hledání, připojeno. Jako zvláštní pomůcka k lepšímu poznání starého jazyka a jako klíč k celému tomu výboru předeslána jest krátká staročeská mluwnice, mohaucí napotom, jakž se nadějeme, i nowočeské mluwnici, k dobrání se pewnějších základů a plnějšího swětla w nejedné částce slaužiti.

Sbor musejní pro vědecké vzdělání literatury a jazyka českého danau w Časopise r. 1844. str. 478. připowěd takto z částky splnil, a jestliže tím spokojenosti nabude oněch, kterým snažnost jeho obětowána, další drahu k podobnému výboru z literatury vlastenské z XV a následujících století ochotně nastaupí.

W Praze dne 9 máje r. 1845.

 Žádáme laskawého čtenáte, aby znamenitější a smysl rušící omyly, ježto na konci wytčeny jsau, ještě před potřebowáním této knihy opraviti sobě neobtěžowal.

O B S A H.

Počátkové staročeské mluvnice. Úvod k Výboru staročeské literatury. Od
P. J. Šafařka.

NEJSTARŠÍ DOBA.

	Stránka
Libuřin soud	1
Zlomek ewangelium sw. Jana	5
Záboj a Slawoj	11
Čestmír a Wlaslaw	19
Jelen	25
Gospodi pomiluj ny	27
Jaromír a Oldřich	29
Píseň na Vyšehrad	31
Zbyhoň	33

TŘINÁCTÉ STOLETÍ.

Beneš Hermanów	35
Ladiše a Lubor	37
Jaroslav	43
Písně rukopisu Kralodworského :	
a. Kytice	51
b. Jahody	53
c. Růže	54
d. Zezhulice	54
e. Zarmaucená	55
f. Dívka a skřivánek	56
Píseň milostná krále Wáclawa L	55
Žaltář :	
a) Žalm 18	57
b) Žalm 43	59
c) Žalm 103	61
d) Žalm 138	63

ČTRNÁCTÉ STOLETÍ.

	Stránka
Mastičkář	65
Dalemilowa kronika česká	83
Kap. 1. Wěže Babel. Srbowé	85
Kap. 2. Čech, Čechové	86
Kap. 3. Krok. Kasi, Tetka, Lubuša	88
Kap. 4. Libušina odpověď	89
Kap. 5. Přemysl Stadický	90
Kap. 6. Přemyslowo prorocství	91
Kap. 7. Libušin snátek. Založení Prahy	92
Kap. 8. Libušina smrt. Bauřka díwčí	93
Kap. 9. Díwčí zbrojení. Obec ženská	94
Kap. 10. Díwčí wálka. Wlasta	95
Kap. 11. Wyšehrad	98
Kap. 12. Díwčí lest	99
Kap. 13. Ctírad a Šárka	100
Kap. 14. Práva a zřízení díwčí	101
Kap. 15. Porážka díwek	102
Přídawky k Dalemilowě kronice:	
1. Rudolt z Košic a Wěněk	103
2. Matěj z Trenčína	105
Wýpisky z knihy starého pána z Rosenberka:	
I. O komornicích na pónon	107
II. Znamenáno, kak je koho s právem pohoniti ženatého	111
III. Znamenáno, kak je kterého pohoniti, jenž ženy nejmá	118
V. Znamenáno, kak je koho u pónoních dlúho držeti we dskách, až chce, aby jeho nepohonili, nebo uteci sě pónonem	122
XVII. O wdanie	129
XVIII. Znamenáno o kobylém poli	134
Zlomky z Alexandreidy:	
I. Tah Alexandrůw na Daria	135
II. Zrada Bessowa a Narbazonowa	150
III. Alexandrůw boj w Asii	159
IV. Alexander w Babyloně	164
V. Incipit distinctio sexta	167
Zlomky básní dějeprawných:	
I. Pilat a Judas	169

OBSAH.

VII

Stránka

II. Král na lovu	175
III. Seslání ducha sw. apoštolům	178
Legenda o sw. Prokopu	182
Satyry o řemeslnících:	
1. O ševcích	211
2. O konšelích newěrných	216
3. O zlých kovářích	219
4. O sladownících	220
5. O lazebnících	222
6. Řezník	223
7. Pekař	225
Bájka o lišce a čbánu	227
Desatero kázání božích	231
Legendy:	
1. Legenda o sw. Petru	263
2. Život swatého Klimenta papeže a spovědníka	262
3. Wyprawuje se pašije swaté Kateriny, důstojné děvice	288
4. Život swatého Jiříe, mučenníka božieho	300
5. Život swatého Wita, důstojného mládence	306
6. Život swatého Kyrilla, sw. Metudia a swaté Ludmily tuto se čte	308
7. Život swatého Wáclawa	314
Pisně duchovní:	
1. Swatý Wáclawe	321
2. Bůh (náš) všemohúcí	322
3. Witaj, milý Jesukriste	323
4. Stála matka bolestivá	324
5. Witaj, milý Jesukriste	326
6. O Maria, róze stkwúcie	330
Nejstarší překlad celé biblí:	
Počínají se knihy Isaiášowy. Kap. I— V.	333
Alberta Welikého knihy mrawní:	
Úwod. Počínají se knihy o wšelikých ctnostech welmi užitečné	341
Kap. XX. O prawdě	345
Kap. XXIV. O matorném člověku	348
Život Ježíše Krista. List 9, 10, 85 a 108	351
Spor duše s tělem	357
Prawda	381

	Stránka
Reč jinocha mladého	385
Řeč kmetě starého	385
Ježíšowo mládi	387
Hrob boží	419
Pulkawowa kronika česká:	
Kap. 73. Kterak boží milostí a sw. Wáclawa Otakar, král Český, welický boj proti Uhróm i jiným obdržal jest	427
Kap. 74. O králi Otakarowi, kterak se jest nepřízeň mezi ním a mezi Rudolfem počala	439
Kap. 75. Kterak král Přemysl skrze newěru swých pánów w Rakúsiech jest zabit, a o jiných wěcech	441
Kap. 76. Kterak bez krále země Česká mnoho trpěla jest od rozličných cizozemców	446
Kap. 77. O dalších příbězích krále Wáclawowych, a o manství Kazimirowě, wévody Polského	449
Kap. 78. O dalších příbězích krále Wáclawowych, což se jest jemu těch časów přihodilo, tomu dobrému králi	462
Kap. 79. O tom, ježto král Wáclaw w Olomáci zabit jest, a o jiných mnohých příbězích, jež jsou se tehdy w zemi děli	465
Kap. 80. O tom, kterak někteří páni a zemené proti Rudolfowi se byli zdvihli, jež jest w zemi nechtěl býti	467
Kap. 81. O zprawování Jindřichowě Korutanského w zemi České	471
Kap. 82. O zprawování Jindřichowě, a o utečení králowé Elšky z wězení	473
Kap. 83. Kterak král Jan s králowou oddán byl, a o jiných rozličných příbězích mezi tím	475
Tuto jest umiešeno o Jindřichowi císařowi něco nemnoho, tak jakožto by mělo státi úplně	478
Kap. 84. O příbězích krále Janowych, a o porođu jeho děti	480
Kap. 85. O tom, kterak Mikuláš, wévoda Opawský, své zboží podmanil jest	482
Kap. 86. Kterak jest Ludwik s pomocí krále Janowů boj získal a obdržal	484
Kap. 87. Kterak mezi králem Janem a Ludwikiem wálka se jest pozdvihla, protože jemu Ludwik nesplnil sňbu	486
O wěších příbězích králowých Janowych, a o poslání do Francie syna prworozeného, jakož uslyšís	487

OBŠAH.

VX
Stránka

Kap. 88. O tom, kterak mezi králem Janem a wéwodami Slezskými mnohé jest bylo hádání wzdwišlo se	490
Kterak král Jan okolnie země znova k České zemi podmanil jest	491
O odwołání ciesařown	498
O smrti králowé Elšky	498
Žiwot cisaře Karla IV. Kap. 1 — 20	499
Řád korunování krále Českého	575
Řád na požehnání králowé	599
Řád práwa zemského. 1 — 42	609
Tkadleček	625
Tóma ze Štítného:	
I. Rozmluwy nábožné:	
Kap. 1. O tom, co jest buoh, a skrze co má poznán býti	639
Kap. 2. Kterak skrze boha wšeliká wěc, a bez něho nic jest učiněno, a což jest buoh, kudy najblíž k jeho poznání přijíti	641
Kap. 3. Kterak buoh nenie tolik na jednom místě, ale wšudy, a že lidé wiece milují tmu, než swětlo	643
Kap. 6. Kterakli sú i mnozí mudrci byli. poznali boha, ale w swém rozumu donfajíc, nezstáli w tom	646
Kap. 8. Co a kterak buoh skrze swú moc čini	649
Kap. 9. Tuto, kterak jeho múdrost máme znamenati w stwoření božiem	650
Kap. 10. Co jest kde a kterak múdrost božie swět, a což w něm jest, zpořiedila, ustawiła, a zwláště o planetách nebeských a o dewieti kruzích	652
Kap. 11. O őtwerz hnutí, kterak božská múdrost u wěcech stwořených jest zpořiedila	658
Kap. 12. Co každá wěc stwořená jest sama w sobě, a co jiná wěci? Jako, co jest forma latině, a. což qualitas?	662
Kap. 14. Tuto již o jednotě božské, a colí nám ji ukazuje	665
Kap. 16. Nenie w bohu proměny, jakož w našich postavách býwá	668
Kap. 26.	671
II. Knihy učení křesťanského:	
Kniha III. Tyto knížky třetie jsú o hospodářowi a o hospodyní a o čeledi	675
Hospodynem múdrým	680
O paterě wěci, již má hospodyně mieti do sebe	682

	Stránka
O helmbrechtových hospodyních	684
O pokorné hospodyně	687
Kterak má čeleď svůj stav věsti	690
O desateru božím přikázání	692
Kak mají se míti k bohu srdcem, ústy a skutkem	696
Kak se má čeleď míti k hospodě srdcem, ústy i skutkem	701
Kak mají spolu býti srdcem, ústy a skutkem čelední lidé	705
Wýpisky ze knihy čtvrté:	
1. Naučení saudcím	706
2. Naučení pánóm	716
3. Naučení vládykám	733
III. Řeči swáteční:	
Na božie obřezanie řeč dobrá hrdým paníem	743
Řeč o kwětnej neděli	752
Řeč w kwětná neděli	762
IV. O sedmi stupních:	
O pátém vstupni	779
V. Soliloquia sw. Augustina	785
O mravném obnowení prwotné dokonalosti člověka. Báseň allegorická naučná. Werš 15 — 457	791
Tristram.	
Boj s Moroltem (VI — XIII)	803
O wltí kose (LXXXVII — XC)	817
O sedmmezietma blázních	833
Smil Flaška z Pardubic:	
Sbírka nejstarších přísloví českých	839
Nowá rada	849
Rada otce synowi	909
Swár vody s winem	927
Podkoní a žák	943
Postawy a mrawy lidské	957
Tajná láska	961
Ondřeje z Dubé wýklad na práwo země České.	
Připis králi Wáclawowi IV	963
Wýklad na práwo země české. 1—2	972
3. O zemském práwu	973
4. O wedení práwa	974

OBSAH.

XI

	Stránka
5. Kde práva hledati?	975
6. O pónonech	975
7. Pónon o dědictwie	976
8. Pónon o zástawy	977
9. Žaloby k pónonóm	977
10. Pónon o hlavu a únos	977
11. O sirotku řád	979
12. O ssutí dědictwie	979
13. Pónon o zlato a kobylyé pole	980
14. Pónon o dluh a základ	980
15. Pónon o dluhu s listem	980
16. Pónon o škody	981
17. Žaloba o hlavu	981
18. Žaloba z podáwenie	982
19. Žaloba o dědiny bez desk	982
20. Žaloby o dědiny dskami	982
21. Žaloba o zástawu wěnnú	983
22. Žaloba o zástawu wěnnú bez desk	983
23. Žaloby ze škod, z účinka a z kázanie	984
24. Žaloba z účinka	984
25. Žaloba z účinka s listem	984
26. Žaloba z příjma	989
27. Žaloba ze škody na dědině	986
28. Uměnie w žalobách	987
29. O položení roku k newině	987
30. O swědcích ku přísaze o dědinu	987
31. Když obú stranú swědci projdú	988
32. Přisaha swědków o dědiny	988
33. O dwú očistníkú po přísahách	989
34. O jiných přísahách	989
35. Přisaha pohnaného	990
36. Přisaha očisty bez zmatku	990
37. Přisaha ze zmatkem	990
38. O práwiech staných	991
39. Zmatkové w práwě	991
40. Práwo stané rozličným během	992
41. O zmatcích w žalobách	992

	Stránka
42. Právo stané pro nezprávu	992
43. O úmluvě po staném právu	993
44. O zvodu	993
45. Zwodové na komorníka	993
46. Zwodové na sudieho a písaře	994
47. Zwodové na všecky	994
48. O panování neb brání s jedním komorníkem	994
49. Právo stané bez škody	995
50. Výstraha v panování	996
51. Panování se škodů	996
52. Tránie panování	996
53. Nález o othádání	997
54. Kterak má othádání býti	997
55. O panování druhém	998
56. O panských náleziech	998
57. Nálezové v rovných přech	999
58. Nepřipúštěnie nálezów we dsky psáti	1000
59. O moci nálezów panských	1000
60. O potaze panském	1000
61. O nálezu v jiném místě	1000
62. Mnoholi třeba pánów k nálezu	1001
63. O pánu s potazem	1001
64. Po nálezu žádné otpory	1002
65. O wstání pánów w potaz	1002
66. Móžli otec synóm diel dáti když chce?	1002
67. Syn na otci móže dielu dobytí	1003
68. Syn swój diel ztratí	1003
69. Dci wěno ztratí	1003
70. Wdowa wěno požíwá	1003
71. Wdowa wěno ztratí	1003
72. Co má wdowa wzieti po astúpení	1004
73. Starým právem též wdowa wěno ztratí	1004
74. Na koho po smrti wdowy wěno spadne	1004
75. O poručníku sirotčiem dskami	1005
76. O společníku ot krále wydaném	1005
77. Král sirotkóm let dáti nemóže k jich škodě	1006
78. Někací zmatci	1006

	Stránka
79. O řádu komorníciem	1006
80. O zmatcích na žalobách	1007
81. Výstraha na zvodn	1008
82. Výstraha na panování a othádání	1008

Nejstarší listiny české, od 1380 do 1402.

1. 1380, 8. Dec. Jan z Wartenberka služebníku svému Heřmanowi wes Meday do života k nápravě dává	1007
2. 1384, m. Apr. Fridrich z Erwěnic odpor klade u desk dworských proti právu kralovskému w Malowafích	1009
3. 1384, 13. Sept. Jan ze Hradce připowídá se k dílu tomu, který se jemu při dělení s bratrem Oldřichem dostal	1010
4. 1386, 18. Aug. w Brně. Zdeněk ze Šternberka a Lukowa swědčí o nálezu, kterýž se stal na saudu panském w Morawě mezi p. Sezimau z Austí a bratřimi z Radhostowic	1014
5. 1388, 6. Nov. w Budějowicích. Oldřich ze Hradce a Přibík ze Stráže slibují zdržeti a splniti wýpowěd, kteráž Jan z Rosenberka, Jindřich ze Stráže a Sezema z Austí, co mocní rozdílce mezi nimi a mezi Petrem a Janem ze Stráže o statek a hrad Strážský atd. učinily	1015
6. 1389, 10. Nov. Epik z Boharyně wysazuje swůj wladýčí dwůr w Boharyni právem zákupním	1024
7. 1391, 1. Mart. Pan Jindřich starý Berka z Dubé wšecky syny dědicky podělnje	1026
8. 1394, 5. Máje, w Praze. Jošt markrabě a pán Morawský, Jindřich z Rosenberka a páni Čeští wstapují spolu w jednotu, slibující sobě pomáhati a jednati, aby zemi ku práwu a ku prawdě zase přiwedli, jakož jest za jich předkůw we prawdě stála	1028
9. 1394, 25. Aug. w Pisku. Král Wáclaw, we při o řád zemský s pány českými wzešlé, podává se na rozsudek čtyr neb šesti pánůw, jenž společně na to mají wydání býti, a slibuje nespo- mínati nikomu dosawadního o tu wěc zášti	1030
10. 1395, 30. Máje, na Žebráce. Král Wáclaw přijímá i potwrzuje mnohé články řádu zemského se týkající, od pánůw Českých jemu podané	1032
11. 1396, 2. Juni. Pan Půta starší z Častolowic wěno snachy swé, kněžny Anny z Oswětina, přewodí na hrady swé Skuhrow i Richenberk s jich příslušestwím	1037

	Stránka
12. 1398, 7. Aug. na Šternberce. Paní Anny ze Šternberka, rozené kněžny Opawské i Ratborské, poslední vůle	1039
13. 1399, 15. Juni, w Praze. Pražané a páni strany kralovské vstupují w příměří s jednotau panskau	1040
14. 1400, 18. Jan. w Jihlawě. Sigmund král Uherský, Jošt markrabě Moravský, Jan biskup Litomyšlský a páni Čechů zapisují se sobě w jednotu pro řád zemský a proti markrabí Prokopowi Moravskému	1044
15. 1401, 22. Mart. Purkmistr a radda starého města Pražského potvrzují nálezu Nowoměstských we při o trh domu a splnění jeho	1047
16. 1401. 12. Aug. w Praze. Král Wáclaw vstupuje w mír s jednotau panskau, a podává konání řádu zemského na Wolbrama arcibiskupa, Jindřicha z Rosenberka, Ottu Bergowa z Běliny a Jana Krušinu z Lichtenburka	1049
17. 1402, 21. Mart. Obec nowého města Pražského staré raddě své poděkovaní činí	1053
18. 1402, 1. Apr. Purkmistr, konšelé i obec nowého města Pražského odpauštějí Kosmanowi, spoluměštěninu swému, winy jeho	1054
19. 1396. Jindřich z Rosenberka, nejvyšší purkrabí Pražský, králi Wáclawowi k wěrné poddanosti se osvědčuje, i slubuje na místo Diwiše podpurkrabí ustanowiti jiného	1055
20. 1400, 17. Nov. na Boru. Pan Bohuslaw ze Šwamberka králi Wáclawowi, aby do Říše nejel, výstrahu dává	1056
21. (1401 ?). Erhart z Kunstatu markrabí Joštowi zpráwu dává o swém jednání s bratrem jeho markrabí Prokopem	1057
22. 1402, 25. Juni. Bohuněk z Hořowic a Petr z Trkowa odpowídají Nowému městu Pražskému	1059
23. 1402, 20. Jul. Jan Sokol z Lamberka týž odpowídá	1060

P Ř Í D A W K Y.

ČTRNÁCTÉ STOLETÍ.

Čtení sw. ewangelium:

W neděli dewiětník. L. 6. (Mat. 20, 1—16.)	1061
W sobotu třetí u póstě. L. 12. (Luk. 15, 11—32.)	1063
We čtврtek třetí u póstě. L. 11. (Luk. 16, 1—18.)	1064
W pátek čtvrtý u póstě. L. 14. (Jan 4, 5—42.)	1066
W sobotu před kwětnú nedělí. L. 20. (Jan. 12, 1—36.)	1068

	Stránka
Zlomky z Alexandreidy:	
A. Zlomek Jindřichohradecký:	
1. Výprava Daria proti Alexandrowi	1071
2. Rodina Dariowa; vzetí Damasku a Týru	1076
B. Zlomek Musejní	1085
C. Zlomek z rukopisu knihovny sw. Wíta	1091
Zlomek legendy sw. apoštolů	1143
Umučení Páně	1147
Život swaté Hedwiky	1149
Život sw. Jana Egyptského	1161
Smrt krále Jana	1179
<hr/>	
Wysvětlení věcí	1189
Wysvětlení slow	1213
Ukazatel: I. Nápisové	1283
II. Počátkové	1289

**POČÁTKOVÉ
STAROČESKÉ MLUWNICE.**

Ú W O D
K WÝBORU STAROČESKÉ LITERATURY.

OD
PAWLA JOSEFA ŠAFARÍKA.

—♦♦♦—

S K R A C O W Á N Í.

- Alx.** = Alexander čili Alexandreis.
ČE. = Čtení z Ewangelií.
Dal. = Dalemil.
Des. Káz. = Desatero kázání.
EM. = Ewangeliium sw. Matauše.
Ew. = Ewangeliium sw. Jana (zlomek).
EZ. = Epické (dějepisné) zlomky.
HG. = Homilie glossované.
Hod. = Hodiny.
JMI. = Ježíšovo mládí.
KPR. = Kniha pána z Rosenberka.
List. = Listiny lat. s čes. slovy.
LS. = Libušin saud.
Mast. = Mastičkář.
MV. = Mater Verborum.
NZ. = Nowý Zákon (perg. w kr. weř. bibl.).
OD. = Ondřej z Dubé.
Pass. = Passional musejní.
PDuch. = Písň duchovní.
PP. = Pěsnice pěsní (w kr. weř. bibl.).
Pr. = Proroci.
Pulk. = Pulkawa.
PWác. = Písň krále Wáclawa.

- PWyš. = Píseň na Vyšehrad.
RK. = Rukopis Kralodvorský.
Řem. = O řemeslnících.
ŘPZ. = Řád práva zemského.
Sm.Fl. = Smil Flaška.
Sp. D. = Spor duše s tělem.
SPr. = Swatý Prokop.
St.Skl. = Starobylá Skládání (vyd. W. Hanky).
Št. = Toma ze Štítného.
Tristr. = Tristram.
XII Ap. = Legenda o 12 apoštolech.
Zj. = Zjewení sw. Jana (w kr. weř. bibl.)
ŽJK. = Žiwot Ježíše Krista.
ŽG. = Žaltář glossovaný.
ŽK. = Žaltář Klementinský.
ŽKap. = Žaltář kapitolní.
ŽP. = Žaltář Poděbradský.
ŽSO. = Žiwoty swatých Otcůw.
ŽW. = Žaltář Witenberský.

Jiné doklady, aupněji označené, samy sebau jsau srozumitedlny a zde se wynechávají.

POČÁTKOVÉ STAROČESKÉ MLUWNICE.

Ú W O D.

§. 1. Jakož národ český, podle původu a tělesné i mrawné powahy své, wčew jest welikého kmene slowanského, tak i mluwa jeho jest nářečí prastarého a bohatego slowanského jazyka. Wezmemeli pauze dle stupně wzájemné srozumitedlnosti mluwy obecného lidu poměr nářečí českého k ostatním nářečím na zřetel, nalezneme je přibuzné nejprwé slowanskému w Uhřích, potom polskému a lužickému, naposledy ruskému, srbskému čili illyrskému a bulharskému, s nimiž se všemi na nesčíslných punktech swého ústrojí se stýká a w jeden jazykový celek splývá.

§. 2. Ačkoli čím dále w času nazpět do minulosti postupujeme, tím rozdíl nářečí slowanských menší a menší se stává, až naposledy téměř docela mizeti se zdá; wšak nicméně w té době, z kteréž nám nejstarší památky jazyka slowanského pozůstaly, a kteráž lXho století nepřesahuje, nalezáme již hlavní nářečí jazyka slowanského patrně od sebe odděleny a w pořadí jejich i naše české. Již tehdaž, jakož později a z wětší částky až podnes, wyslowowali Čechowé n. př. noc, moc, reč, nůza, chycen, sůzen, krokem, honem, w domech, w údech, dobrého, čistého, w dobrém, čistém atd. kterážto slowa w ostatních nářečích rozdílné a téměř wždy jinak znějí.

§. 3. W postupu času, přirozeným během wěcí a wplywem rozmanitých okolností, zakusilo i nářečí české welikých proměn, beranc na se, jak co do látky, tak zwlastě co do formy, rozličné nové podoby, až se naposledy z něho wywinulo to, kteréž nyní w mluvě lidu obecného i we knihách nacházíme. Pořádné, do sawwisého

celku sestavené vyčítání těchto proměn dle svědectví všech písemných památek nářečí českého předmětem jest *historické mluvnice české* — úloha to veliká, obsárná, práce plná, k níž tento slabý nástin jen co proprawa a jakáž takáž pomůcka slauziti má.

§. 4. K dokonalému wystawení wěrného obrazu jazyka českého, jakýž w kterém století a w které době byl, náleží, aby vlastnosti jeho auplně wypsány, a rozdily, jimiž se od jazyka předešle i potomně užíwaného různil, určitě wytčeny byly. Tito rozdilowé wztahují se buďto k látce jazyka, buďto k formě: k látce, pokud w jisté době užíwáno slow později (anebo, ohledem na nowá, dříwe) buďto dokonce neběžných, n. př. u starých lěch (pán), tuča (lijawec, krupobití), izok (kobyłka), rišě (běh), chrabr (udatný), žestok (ukrutný) atd., anebo w jiném smyslu užíwaných, n. př. stól (trůn), modľa (modlitebnice, kaple) atd.; k formě, pokud slow buď rozdilně twořeno, skládáno a wyslowowáno, n. př. mľadošca (mladost), poprsel (paprůlek), jabľo (jablko), kamy (kameň), pľamy (plameň), kry (krew), koty (kotew), welí (weliký), lětorosl (ratolesť), maľžen (maňžel), črěšľo (třislo), čaša (číše), birjuc (biřic), košula (košile) atd., buď jinak, než jindy skloňowáno a časowáno, n. př. s panošů, s junošů (s panošem, junošem), lěpějí, lěpi (lepši), twrzějí, twrzí (twrdši), pich, nesech (pil sem, neal sem) atd., buď naposledy slowokladně (syntakticky) spojowáno, n. př. wěky wěkóm, bude skrhet zubóm, hrad krále Wáčřawów, do žestého mezi desjetma lěta, nebjěše kto hřeba (ktoby pohřbil, qui sepeliret), newědjěše sje kam wrha (kam wrhnauti, quo se verteret), zařwe jarým túrem (jako túr) atd. A poněwadž we mluwě lidské nic není stálého, nýbrž ústawné pohybowání, rozwijení a odkwětání, dlužno prošetřiti dějiny jazyka w celém běhu času, z něhož se památky jeho zachowaly, tedy w češtině bez mála prostor tisíce let a plody jeho, máli wěrný a dokonalý obraz jeho aspoň podle hlawních dob skreslen býti. Že takowáto práce jen poslaupným sestředowáním sauhlasné činnosti wíce učených mužůw, mohaucích bezstarostně wětši částku žiwota swého na podobná badání wynaložiti, dokonána býti může, o tom se snadno přeswědčí, kdokoli o wěci, o níž zde běží, jasné ponětí má.

§. 5. Jsauce přinuceni, pro krátkost času a ohledem na určení tohoto spisu, kterýž pauze co úwod k Wýboru staročeské Literatury, nikoli co obzwláštní mluwnické dílo, slauziti má, wytknauti přítomné swé práci těsné meze, wylučujeme z objemu jejího wšěcko, co se pauze k twoření slow a wýznamu jejich wztahuje, a což již mimo to k welikému pohodlí skumatele téměř w auplnosti w přebohatém slowniku jazyka našeho obsaženo jest, dále bez mála wšěcko, co do slowokladu náleží, naposledy drahnau částku toho, co k nauce o hláskách patří, zřetel swůj téměř wřýhradně ke skloňowání a časowání obracejíce. A poněwadž památky jazyka w prwním dílu Wýboru Literatury obsažené do patera rozličného století, od Xho až do konce XIVho, padají, a poslední prwním, obě prostředním, z ohledu forem jazyka již welmi nepodobny jsau, klademe za základ swého

nákresu nejstarší naše památky, t. Libušin soud, Ewangelium sw. Jana, částku zpěwůw rukopisu Kralodworského a glossy slowaře Mater Verborum, snažíce se wypodobniti obraz jazyka našeho, jaký byl w Xtém a Xltém století, s tím jedině rozdilem, že teprwe později we spisech uведенé sauhlásky *h* a *ř* wšudy anticipando místo starých *g* a *rj* čili *ř* klademe, nechťice jednak, kdež toho neúchylná potřeba newymáhá, čtenáře zbytečnými trudnostmi nuditi a odstrašowati, jednak též za to majice, že *h* a *ř* w Čechách o sto nebo i wíce let dříwe wyslowowány, nežli jich w písmě znamenáno. Starší dobu, nikoli prostřední, mnohem méně pozdější, za základ proto beřeme, poněwadž ze starších, plnějších a dokonalejších forem pozdější kusé, hubené a zakrsalé dobře wyswětliiti a pochopiti se dají, nikoli naopak ony z těchto, cožby marné usilowání bylo. Že nám zde jen o rozdíl nejstarší známé češtiny od nowější, nikoli o poměr staré češtiny ke starším a bohatším jejím sestrám, staroslowanštině, řečtině, sanskritu atd. činiti jest, že tedy jen wýměsky ze staročekské mluwnice potahmo k tomu rozdílu, nikoli celau saustawu, a to ještě nadto jen z empirického, nikoli kriticko-spekulatiwniho stanovíště (tato poslední úloha by nás newyhnutedlně ke zjinačení wšebec přijaté a w praktickém ohledu dosti pohodlné grammatické naší saustawy wedla), podati můžeme, k jejichž prospěšnému čtení a wyrozumění dokonalá známost nowější grammatiky české potřebna jest, samo sebau se rozumí.

Poznámění. W latinských listinách a rukopisech z Xlho a Xllho století we slowech českých, wětším dílem vlastních jmenech, owšem pauze *g* a *r* se wyskýtá; než takowá vlastní jména psáwala se stereotypně bez ohledu na wyslowení. Ještě w písni na Wyšehrad nacházíme: Naše slunce, Wyšegrade twrd, a w Passionalu; Spytigněw, Dragomira a Gradišče, jistě pauhým zwykem od písatůw tak napsaná, nebo jináč tam wšudy *h* stojí, jakž Čechowé teház skutečně wyslowowali.

§. 6. Zbývá, abychom zde u samého wstupu zmínku učinili o prawopisu a ne-patrné, při tom wšak neodwratné úchytky swé od přijatého we Wýboru Literatury osprawednili. Wědomoť jest, že prwní písati, jenž abecedy latinské, naprosto a beze wšeho rozmnožení písemných znakůw, ke psání řeči české použili, ačkoli rozdíl mezi oběma jazyky co do počtu a powahy jednoduchých hlásek nesmírně veliký jest, slowa česká písmeny latinskými tak nedokonale označowali, že o jejich prawém wyslowení jen dle zwyku pozdějšího wěku a ostatních slowanských nářečí, často pauze z domyslu a jakoměř na dohadku, sauditi můžeme. Ať nic nedíme o tom, že w tom jejich zwůsobu psání na přízwuk a skracowání i dlauzení samohlásek žádného ohledu nebráno, jakkoli to důležitá wěc, ani, že při sauhláskách začasťe jeden a týž zwuk český šesteronásobně (n. př. *c*, *cz*, *hcs*, *cs*, *hc*, *cc*, = *c*; *z*, *s*, *sz*, *szs*, *zs*, *ss*, = *s*; *c*, *k*, *q*, *ch*, *hc*, *ck* = *k* atd.), a naopak jedním a týmž písmenem latinským čtvero rozdílných zwukůw českých (u př. *c* = *c*, *č*, *č*, *k*; *s* = *s*, *š*, *š*, *ž*; *z* = *z*, *ž*, *ž*, *s* atd.) označowáno, upomeneme zde jen na nepřiměřený zwůsob psání sykawek, s nešetřením rozdílu mezi prostými *c*, *s*, *z*, řidšími

č, š, ž, a hustšími č, š, ž, na zanedbání rozdílu mezi sauhláskami tvrdými *w, b, p, m, n, l, r, d, t, s, c*, a měkkými *w, b, p, m, n, l, r, d, t, s, c*, (*f* později owšem znamenáno *rs, rz*), na neoznačování samohlásek nosových *q, g*, a jotovaných *ja, je, jo, ju*, (později však na tyto ohled bráno), na nerůznění měkkého *ě* od pauého *e*, širokého *y* od auzkého *i* a jiné w grammatickém ohledu weledůležité rozdíly. Wětší částka těchto a těm podobných nemotorností, zmatkůw a pochybností pilným badáním wyrownati, prawé staročeské wyslowení určiti a prawopis jemu přiměřený ustanowiti se dá; nejedny však věci zůstanau bez pochyby věčně temny a záhadny. Tak n. př. krácení a dlužení samohlásek, wyslowowání nosowého *q* a *g*, přizwuk, začátek přetwořování sykawky *s, š* w *š* we formách: w rúše, w pýše, Česi, tiši, šlechta, škrwna, weš, wešken, abyšte atd. místo: w rúsě, w pýsě, Česi, tiši, slechta, skwrna, weš, wešken, abyste atd., a jiní ukazowé jazyka našeho již sotwy kdy s dostatečnou jistotau budau wyswětlení. Z toho ze wšeho vyplývá, že ustanowení prawopisu nejstarším památkám jazyka našeho přiměřeného a důsledného jest w skutku úloha mnohem těžší, nežli mnohému na první pohled se zdá. Wydawatelé Wýboru české Literatury, přenesše prawopis již dříwe pro plody prostředního wěku přijatý a dobře se hodící i na nejstarší památky, řídili se w té věci wíce ohledem praktickým nežli naukowym, snažíce se čtenářům usnadniti ponímání a zažívání těchto wýtečných plodůw; pročež některých w tom ohledu owšem méně důležitých věcí, jako rozdílu mezi měkkými a tvrdými sauhláskami, mezi jotowaným *e* (čili *je*) a *ě* atd., netuze žetřeno. Spisowatel tohoto úvodu, konaje powinnosti grammatika, jehož cíl theoretický jest, musel se postawiti na jiné stanowišťe, s něhož by mu na zwetšela u temnau osnovu našeho jazyka jasněji wzhlédati a posledních základůw mnohých, jinak newýstižných ukazůw pozdějšího jazyka jistěji dobrati se bylo: pročež se přinucena widěl, pro uwarowání neúchylných jinak zmatkůw, wěc přísněji na wáhu bráti, a z ohledu dotčeného označowání měkkých, též různění jotowaného *e* od půwodního *ě* jíti swau cestau, kteráž ostatně nechať před soudným střízliwě skaumawým čtenářem sama se osprawedlní. Aby pak poměr prawopisu našeho k půwodnímu, jakýmž nejstarší památky našeho nářečí psány, jasněji spatřowán býti mohl, klademe zde obojího několiko krátkých příkladůw.

L I B U Š I N S A U D.

Půwodním prawopisem.

Ai uletauo, ce mutisi uodu ?
 Ce mutisi uodu strebropenu ?
 Za te luta rozulaiase bura,

Nowým prawopisem.

Aj Wítawo, če mütíši wodu ?
 Če mütíši wodu strebropěnú ?
 Za tje lútá rozwřajáše búrja,

Sesipausi tacu sira neba,
 Oplacausi glau gor zelenih,
 Uiplacausi zlatopescu glinu? —
 Caco bih izz uodi nemutila,
 Kegdi se uadita rodna bratri,
 Rodna bratri o dedini otne?

Sesypawši tuča šira neba,
 Opłákawši gławy gor zelených,
 Wypłákawši zlatopěskú glinu? —
 Kako bych jáz wody nemútiła,
 Kegdy sje wadita rodna bratry,
 Rodna bratry o dědiny otné?

RUKOPIS KRALODWORSKÝ.

Ide pastucha po serem iutrsie,
 Hlasa branu otworsiti wzhoru.
 Slise straze volanie pastusino,
 Otworsi mu brana prsies Wltawu.
 Wzaidie pastirs na most, hlasno trubi,
 Wzkoci kniez na most, sedm wladik za niem;
 Prokni cwala se wsiem se suim ludem.
 Uderichu rani hubni bromne,
 Uirazichu zwuki trubi hluczne,
 Choruhui tu sbori na most wraziá,
 Ues most otrsasa sie pod iich dauem.

Jide pastucha po šerém jutřě,
 Hlásá bránu otwořiti wzhoru.
 Słyše stráže wołánjé pastušino,
 Otwoři mu bránu přés Wltawu.
 Wznide pastýř na most, hlasno trúbí;
 Wzkoči knjež na most, sedm władyk za njém;
 Prokný cwálá se wšém se swým ludem.
 Uderichu rány bubny bromné,
 Wyrazichu zwuky trúby hlučné,
 Chorúhwi tu sbori na most wraziá,
 Weš most otřásá sje pod jich dawem.

A L E X A N D E R.

Bies tu take ober geden,
 Kraleu pohanzkym vyueden
 Tam od czirweneho morsie,
 Tea bie prsissel na zwe horse.
 Czlowiek postawu nekratku,
 Mursin otczem, ober matku,
 Gehos ktos uzrsiel, ten ztyrnu
 Pro nu twars mocznu hi tzirnu,
 Hi pro tak zilnu postawu,
 laksto kadcza magie hlawu,
 A sird wnuš pawuzu nezza,
 laks ia gdezz był wytrhł z lessa.
 Taks jadyš ssl, tady pirsie
 Prsied nym byehal precz lud zirssie.

Bjěš` tu také ober jeden,
 Králem pohanským wyweden
 Tam od črweného moře,
 Ten bě přišeł na swé hoře.
 Čłowěk postawú nekrátkú,
 Múřin otcem, ober matkú,
 Jehož ktož uzřěl, ten strnu,
 Pro `nu twář mocnú i črnú,
 I pro tak silnú postawu,
 Jakžto kádcu maje hlawu,
 A žrd wnuž pawúzu nesa,
 Jakž ju kdes był wytrhł z lěsa.
 Takž jadyž šel, tady přeš
 Před nim běhał přeč lud srše.

§. 7. Z uvedených těchto krátkých příkladův poměr pravopisu od nás přijatého ke starému poněkud sice wysvitá a poznán býti může; bychom však všecku v té věci pochybnost odstranili, uvedeme něco porozwinitěji již zde napřed zásady, jimiž sme se v té věci řídili, ačkoli jim auplného swětla teprwé následující nauka o hláskách dodati může. Majíce totiž ohled jednak na powahu staročeského nářečí, jednak na způsob psání w památkách XIIIho a XIVho století, w nichž k označování rozdílu mezi pauhými a jotowanými samohláskami, též mezi twrdými a měkkými sauhláskami, písmen *i* a *y* se užíwá, n. př. sieno m. sěno, w obrazie m. w obrazě, psied m. před, rsieka m. řeka, liubiu m. lúbju, kropie kapiucie m. krópje kapiúčje, na zemyu m. na zemju, ati m. at, toti m. tof atd., na důkaz, že i w tehdejších wyslowení rozdílu toho stáwalo (jakož ještě i později Bratří twrdé *ł* od měkkého *l* w písmě různili, a lid český až podnes mnohé sauhlásky na konci slow měkce pronáší, jichž w písmě poznačowati zanedbáwáme, n. př. smřf, zpowěd atd.), ustawujeme pro tento swůj mluwnický úwod následující *prawopisná pravidla*:

1) Měkké *l*, *ř*, od twrdého *ł*, *r*, různíme w písmě, stájtež kdekoli, obzwláště čárkowanými a již známými písmeny: postela, skála; buřa, hora.

2) Měkké *w*, *b*, *p*, *m*, *n*, *d*, *ł*, *z*, *s* označujeme na konci slow čárkami: obuř, řub, oteř, Kúřim, žeň, zeř, chuř, reř, wes; naproti před samohláskami *a*, *e*, *u* písmenem *j*: wsja, wsje, wsju. Před měkkými *č* a *š* zůstáwaji bez označení, neboť zde twrdě zníti nemohau.

3) Sykawky *c*, *č*, *š*, *ž*, jakožto přirozené měkké (*c* jen w několika pozdějších cizoslowích: cic, kloc, plac, prawidlu se protiwi), nebo splynutím hrdelních *k*, *ch*, *h*, *s* *j* čili *i* powstalé, a tauž přičinau i měkké *l* a *ř*, nepřijimaji před *a*, *e*, *u* žádného *j*, zdržujice je bytně (virtualiter) w sobě: owca, tuča, duša, mřěža, práce, péče, kaše, wěže, chycu, skoču, prošu, ražu, lúbst, lud, postela, řujen, zařuj, buřa atd.
Wyjimaje

a) Kde po nich samohláska, prwotně mezi nimi a *j* stojící, wypadla: děwčjá, děwčje, božjá, božje, horšjá, horšje, kuřjá, kuřje, weljá, welje, widúčjá, widúčje atd., místo: děwčijjá, bozijjá, horšijjá, kuřijjá, welijjá, widúčijjá atd.

b) Před dlauhým *á*, *é* z nosowého *ę*: słyšjá, słyšje, mřčjá, mřčje, ležjá, ležje, bořjá, bořje, woljá, wolje atd.

c) Před *é*, přehlasowáním z *i* powstalým, n. př. mřčje, słyšje, držje, mohúčjěch, mohúčjěm atd., místo: mřči, słyši, drži, mohúčich, mohúčim atd.

4) Dlauzení a krácení samohlásek zde přijaté zakládá se na pozdějším we spisech prawidelně zachowáwaném zwyku, na swědectwí některých starých rukopisůw, dlauhé samohlásky zdwojujících, a na známém zákonu, že splywání dwau slabik w jednu čini samohlásku dlauhau (contractio facit longam).

Pozn. Z ohledu rozdílu mezi *l* a *ř* řídíme se nejen příkladem českých Bratří, nýbrž spolu a přede vším obdobou ostatních nářečí, zvláště staroslowanského a polského, kteráž ovšem od prawopisu bratrského v této části často se různí.

H L A W A I.

O HLÁSKÁCH.

§. 8. Všeliké člankované zvuky čili *hlásky*, kteréž ve starých památkách jazyka českého, totiž od konce Xho do začátku XVho století, uacházíme, mohau se, po vyloučení nosových *q* a *ξ* (o nichž níže), v následující řadu uvesti: *a, b, b̄, c, é, é̄, d, d̄, e, é̄, f, h, (g), ch, í, j, k, ě, l, m, m̄, n, n̄, o, p, p̄, r, ř, s, ś, š, t, t̄, u, w, w̄, y, z, ź, ź̄.*

Tato řada hlásek se dělí

1) na samohlásky: *a, e, é, í, o, u, y*, kteréž jsau-li dlouhé, čárkou zhora se významávají: *á, é, í, ó, ú, ý.*

2) na sauhlásky, a sice

a) retní	α) twrdé: <i>w, f, b, p, m.</i>
β) měkké: <i>w̄, b̄, p̄, m̄.</i>
b) podnební	α) twrdé: <i>n, ě, r.</i>
β) měkké: <i>n̄, l, ř.</i>
c) zubní	α) twrdé: <i>d, t.</i>
β) měkké: <i>d̄, t̄.</i>
d) sykavky	α) twrdé: <i>z, s, c</i> (toto jen v cizích slowích).
β) měkké: <i>αα</i> řidší <i>ź, ś, ć.</i>
ββ) hustší <i>ź̄, ś̄, ć̄.</i>
e) hrdelní	α) twrdé: <i>h, ch, k.</i>
β) měkkau: <i>j.</i>

Retní *w* a hrdelní *j* jsau vlastně polohlásky čili obojetnice, t. samohlásky *u* a *i* powahu sauhlásek na se beraucí. Newlastně polohláskami slowau w češtině i *ř* a *r*, protože pomoci jich slabiky bez jiných samohlásek powstávají.

Pozn. 1. Samohláska *é* čili cyrillské *ѣ*, nyní za měkkau platící, powstala půwodně z dvojhlásky *ai*: jakož n. p. starosl. césar' wede k cizímu *Καίσαρ*, Caesar, tak i věra, chlěb, měna atd. ke staršímu waira, chlaib, maina atd. Proto w ruštině a uherské slowanštině hrdelní *h, ch, k* před *é* se nepřetwořují, jakoby před *a* stojíce: rus. na rukě, w nogě, slk.

na ruce, w nohe atd. Později owšem místo *ai* přesmyknutím hlásek wyslowowalo se *ia*. *ea* (jakož ještě podnes ono u Polákůw, toto u Bulharůw), naposledy *je*, a maoho nepravých *ě* do jazyka se wladilo, čímž se přetwořování hrdelních wysvětluje: a však proto střízliwý jazykozpytec prwotního *ě* s jotowaným *e* čili *je* žádnau měrau nestotožní, nechceli pořád w nekonečné zmatky a bezcesti ubíhati. Půwod zajisté, powaha a platnost obojího jest rozdílná, tak že we mnohých nářečích, w nichž hrdelní před *ě* přetwořování podrobeny jsau, i w samém staroslawanském, zubní *d* a *t*, přetwořující se před *je* w *z* a *c*, zůstávají před *ě* bez proměny: n. př. widěn, chtěn, kdě, nkdě, sdě, ondě, naproti sůzen, chycen, záze (místo zádze), snáze (m. snádje) atd. — I samohláska *y* powstala prwopočátečně z dvojhlásky *oi*. Půwodní hlásky jsau jen *a*, *i*, *u*: ostatní jsau, dle wzniku, buď poddružné přehlásky (*o*, *e*), buď dvojhlásky (*ě*, *y*), aě nyní za ně neplatí.

Pozn. 2. Pro nedostatek písmene přinuceni jsme označování dlauhého *ě* opaužetí, což přirozenému Čechowi, Morawanu a Slowákowi ke zmatku býti nemůže, wědaucínu ze zvyku, kde je jak wyslowowati má.

§. 9. Jak samohlásky, tak též i sauhlásky podrobeny jsau, často we slowech z jednoho a téhož kořene poslych, rozličným proměnám, kteréž u sauhlásek *přetwořowaním*, u samohlásek *přehlasowaním* nazýváme. We přetwořování sauhlásek čili we změkčování twrdých (a naopak) znamenati dwůj rozdíl dle stupně podobnosti: na prwním se půwodní od přetwořených méně, na druhém wíce liší: n. př. strana, stráž, Čáslaw (muž), Čáslaw (město), naproti: teku, točím, hřich, hřeším, bych, byste atd. — Přehlasování jiné jest genetické, náležící ke twoření slow, t. když se změnou hlásky i smysl slowa wíce méně se mění, n. př. wiseti, wěsiti; widěti, wěděti; weleti, woliti; kryji, kroy, krájím; wezu, wůz, swážíím atd.; jiné eufonické, když přelwáním hlásek jedněch w druhé smysl slowa naskrze se nemění: n. př. košula, košile; čaša, číše; čuju, čiji atd. Ačkoli wíme, že w nedohledné hlaubi jazyka oboje toto přehlasování z téhož pramene a dle týchž zákonůw se prýští; však nicméně w nynějším spisku jedno ode druhého přísně oddělujeme, a pominuwše prwního pauze k tomuto druhému zřetel swůj obracíme.

§. 10. *Přetwořování sauhlásek twrdých w měkké a hrdelních w sykawky, též přehlasování eufonické* zakládá se na powaze samohlásky *i* a její střídnice, polohlásky *j*, kteréž, jsauce ze všech nejplynnější, co nejužeji s jinými hláskami se jednotí a je sobě spodobniti se snaží, samy začasté wedlé nich docela se tratíce. Nejjasnější toho příklad nám poskytuji měkké sauhlásky: *é, ô, é, í, l, ř, d, t*, zwláště když na konci slow stojí. Jakož zajisté z *idu, imu, iho* naše dnešní *jdu, jmu, jho*; z *imje, imeno, iměnjé, imam, ihra, středowěkové jmje, jméno, jměnjé, jmám, jhra*, nynější *mám, hra* (we wyslowení i *méno, mění*) powstalo, a jakož místo *mati* (*matka*), *wolati, kopati* atd. podnes říkáme *matj, wolatj, kopatj*, čili *mať, wolať, kopať*, tak druhy z rozkazowacích *zwoni, křadi, chyti, wari, mřwi, hubi, topi, řomi, pali* wywinulo se *zwonj, křadj, chytj, warj, mřwuj, hubj, topj, řomj, palj*, čili *zwoň, křaď, chyť, wař*,

mřw, huř, toř, řom, pal, a ze samostatných hosti, kmeti, lani, mědi, niti, peci, řebi, obuwi skrácené hostj, kmetj, lanj, mědj, nitj, pecj, řebj, obuwj, čili host, kmet, laň, měř, niř, peč, řeb, obuř atd., ačkoli po *w, b, p, m, c, s, z* plyné *j* u vyslovení již velmi časně (později i po *l*) vymizelo, protože ho i ve psání zanedbáno.

Pozn. Hlubší vniknutí do předmětu, než zde předsevzít lze, učí, že ve všech slovech, ježto měkkau sauhláskau se končí, prvotní *i*, buď pauhé, buď *s* jinau samohláskau, odpadlo. We staroslow. rukopisech ještě často Nom. krwi (krew), cirkwi (cirkew) atd., w českých hosti, choti, lani atd. se vyskytá.

§. 11. Před samohláskami *i, ě, e*, kterážto poslední w této případnosti jako původně polohláskau *j* přioděná považowati se musí, přecházejí, dle pravidel w grammatice wyložených, prostě sykawky *s, z, c* w hustí *š, ž, č*, k nimž w jistém smyslu i břískawé *ř* místo *ř*, powstalé z *r*, přičísti dlužno, zubní *d, t* w *s, c*, a hrdelní *h, ch, k* w jistých případnostech w *š, č, ž* (jichž měkkost však w písmě se neoznamenává), w jiných w *š, č, ž*, při čemž původní *i* nebo *j* z písma sice mizí, než w přetwořených měkkých sauhláskách bytně (virtualiter) obsaženo zůstává. Suhlásky *t* a *k* s předcházejícím *s* čili spřežky *st* a *sk* někdy od pravidla se uchylují, měnice se w *šč* (později *šč*) místo *sc*.

a) Sykawky :

s w *š* : mazati — mažu (místo mažju).

s w *ž* : tesati — težu (m. težju).

c w *č* : otec — oče.

r w *ř* : hora — w hoře.

b) Zubní :

d w *s* : hoditi — hozen, hozo (m. hozju).

t w *c* : chytiti — chyčen, chycu (m. chycju).

c) Hrdelní :

h } w *s* : wrah — wrazi.

h } w *š* : böh — bože.

ch } w *s* : wrch — wrsi.

ch } w *š* : ucho — uši.

k } w *c* : bok — boci.

k } w *č* : oko — oči.

d) Slaučené :

sk } w *sc* : wojska — wojsčě.

sk } w *šč* : ohnisko — ohnište (pozd. ohnište).

st w *šč* : pustiti — púšťati (pozd. púšťati).

§. 12. Proměna hrdelních *h, ch, k* w řidší sykawky *š, ž, č* před *i* w množném

Nominatiwu, před *ě* w dvojném Nom. a Vokatiwu, před *ě* w Dat. a Lokálu, před *i* a *é* w Imperatiwu, jest duchu jazyka slowanského přiměřena a i w jiných nářečích obyčejná, než w nářečí českém, a sice w době již welmi dáwné, již však zewrub urtiti nelze (na konci XIIIho a začátku XIVho stol. již byla welmi rozšířena, jakž z rýmůw patrno), začalo *ch*, pro welikau příbuznost hlásek *ś* a *š*, přecházeti před *i* w Nom. a před *ě* w Dat. a Lok. místo *ś* w *š*: n. př. Čech Češi. wrch wrši, hoch hoši, tichý tiši, hluchý hluši, pýcha w pýše, rucho w rúše, hřech w hřěšech atd.

Na tentýž způsob, t. přetvořením řídké sykawky *ś* a wedlé ní časem i prostého *s* w husté *š*, powstalo w češtině na sta slow *s* a *ś* místo *ś* nebo *s*: k. př. Šalomún, Šimon, Jidáš, Jeremiáš, Tomáš, apoštol, epištol, klášter, werš, konšez, weškeren, wšcken, wešdy (weždy, wždy), šlechta, škwrna, škaredý, okršlek, papršlek, wlašowice, abyšte, pokušitel, šahati, mušeti atd. místo Šalomún, Šimon atd.

Toto přetvořování, jehož nejstarší příklad i we staroslowanském we sprežce *st* měnici se w *št* (pustiti puštjen, prostiti prošjen) se vyskytá, zasáhlo, ač we mnohem menší míře, i ostatních dwau sykawek *ś* a *ć*; n. př. peč, teč, wlec, tluč místo peč, teč, wlec, tluč (půwodně peci, teci, wleci, tlući), dědič m. dědic, hrazen m. hrazen, pohlizeti, dohlizeti m. pohlizeti, dohlizeti atd.

My w tomto pokusu we wzorech skloňování a časování ohledem na proměnu hrdelních *h*, *ch*, *k* w řídké sykawky *ś*, *š*, *ć* (w písmě začasté jen *z*, *s*, *c*) všudy prawidla přísně šetřiti budeme, což podobno češtině wěku X a XI nejpřiměřenější jest.

§. 13. Tutauž swau změkčující a spodobňující moc jewí w češtině hláska *j* a sauhlásky *s* ní slaučené obzvláštním způsobem a we mnohem wětší míře, nežli w ostatních slowanských nářečích, kdykoli k jiným širším samohláskám, před ní nebo za ní stojícím, těsněji přiléhá: tuť zajisté přechází široké *a* w *e*, *u* w *i*, dlauhé *é* (jak půwodní, tak i z *a* powstalé) a *ě* w *í*, krátké pak *e*, majíc přehlasování býti, docela se tratí. W tomto přehlasování rozeznati lze dvojí stupeň: na prvním přechází *a* w *e*, a *u* w *i*, na druhém dlauhé *é*, budiž půwodní nebo přehlasováním z *a* powstalé, a tak též i dlauhé *ě* w *í*, w kteréž případnosti polohláska *j* se samohláskou *i* w jednu nedílňau hlásku splývá.

Přehláska *a* w *e*: a) po *j* a měkkých sauhláskách: jaseň jeseň, jasele jesle, naděja naděje, šija šije, napájati napájeti, vyhánjati vyhánjeti, krópja krópje, wóla wóle, zemja zemje, búrja bůře, chodjách chodjěch, wálách wálěch, čakati čekati, čaša čěše, šaro šero, žaľ žeľ, žaľud žeľud, práca práce, duša duše, půšča půšče, mřěža mřěže atd.

b) Před *j* a měkkými sauhláskami: wajce wejce, tajný tejný, krajčí krejčí, woľaj, woľej, naj-nej- atd.

Přehláska *u* w *i*: a) po *j* a měkkých sauhláskách: jutro jitro, junoša jinoše,

naděju naději, moju moji, Juří Jiří, jucha jicha, lud lid, slub slib, wnjutř wnitř, břucho břicho, cuzí cizí, čelust čelíst, tisíc tisíc, mocjú mocí, dušjú duší, kožjú koží, radostjú radostí, chcu chci, trpju trpi, chozu chozi, zatracu zatraci, prošu proši, tbajú tbají, woľajú woľají atd.

Často w jednom a témž slowě proměna obojí sauhlásky: košula košile, plúca plíce atd.

Přehláska dlouhého *é* a *ě* w *í*, a sice a) půwodního *je*: trnjé trní, prťjé prťí, listjé listí, hnutjé hnutí, znánjé znání, stánjé stání atd.

- b) Přehlasowáním powstalého *je* čili *é*: chodjěse chodiše, walěše wališe, bjěše biše, čěše číše atd.
- c) Půwodního dlouhého *é*: směch smích, hřěch hřích, wěra wíra, měra míra, sěmje simje, dřěwe dříwe, přěliš přiliš, přěbytek přibytek, w dařěch dařích, w rocěch rocích atd.

Toto přehlasowání, jehož prwotiny již w nejstarších památkách jazyka českého, w Libušině saudu (děwčjé ruka, slyše, slyšeste, křanjěchu sje, wece) a w Ewangeliu (imějěch, řějěch, činjěše, zjeweno, wsje acc. pl., u uglé) nacházíme, jednak přirozeným během wěcí nowě začatých, jednak přičiněním učených wzdělawatelůw jazyka, w něm sobě náramně libujících, w XIVtém století mnohem dále bylo provedeno, nežli později, aby se zachowalo, za dobré uznáno; tak k. př. tehďáz psáwáno: Česlaw, čes, nečes, jeř, jeřní, želář, želář, uzesnu sje, žižěla, jesný, objesniti, projesniti, ano i po twrdých nem (nám), wem (wám), žřeb, dále: pečiji, napňiji, oswěciji, zamuciji, ponižiji, kraľiji, powysiji, anobrz i šimi místo šumí (hřuk u powěťři šimi, Pass.) atd., s čehož později zase sešlo. Možné se domýšleti, že tyto a tēm podobné nowoty krasomluwčaw a pisařůw jen poznenáhla a to ne wšecky do národní mluwy wnikaly, ježto až podnes lid český mluwí: už, pijú, woľajú atd., ačkoli we knihách od několika století: již, pijí, woľají atd. se piše.

Pozn. O přehlasowání *a* w *e* w nejstarší době wiz šifeji we spisu: Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache von F. Palacky und P. J. Šafařík Prag 1840. 4. str. 164. č. 3.

§. 14. Krátké *je*, půwodní i přehlasowáním z *ja* powstalé, a nápodobně i krátké *ě*, do *i* se pravidelně nepřehlasuje, nýbrž začastě, zwláště na konci slow, jakož i pauhé *e*, docela prchá a mizí.

1) Půwodní *je* a *e* (místo *je*) w Komparatiwu přislowci: snáže snáz, dále dál, dřěwe dřěw dříw, ménje měň, hřubje hřúb, bliže bliž atd.

2) Přehlasowané *je*, *e*: postele postel, zemje zeň, hůšče hůšč, hráze hráž, meze meč, twrze twrz, tíže tíž, sůše sůš, wýše wýš, chwoje chwoj, sľuje sľuj, wěže wěž, stráž stráž atd.

3) Krátké *ě* w rozkazowacím způsobu: buděme budme, buděte budte, hnětěme hněšme, hnětěte hněšte, nesěme nešme, nesěte nešte atd.

4) Pauhé *e* a) w časoslowech w první osobě mn. počtu: budeme budem, můžeme můžem atd., a w přechodníku: widúce widúc, stojéce stojéc atd. b) w náměstce *ěe* s předslowci: za-če zač, na-če nač, pro-če proč, o-če oč atd., c) w částici *še* w potažné náměstce: iže, jaže, ježe, n. př. jehož, jemuž atd., d) we slowech: kam, sem, tam, kak, jak, kolik, jelik, tolik atd., w nichž půwodní *o* dříve w *e* změněno (kame, nikame atd.), potom pak docela odvrženo. (Srow. §. 24.)

§. 15. Krátké *i*, z příčiny již nahoře (§. 10) udané, pravidelně se zatemňuje, wysauwá a trati zvláště w časowání w druhé osobě: budeši budeš, piješi piješ, stojši stojš atd., w přechodníku ženského pohlaví: jsuci jsúc, widúci widúc, chodjéci chodjéc atd., w Imperatiwu: teci teč, budi buď, honi hoň, hubimy hubmy, hubite hubte, měřimy měřmy, měřite měřte, winimy wiňmy, winite wiňte atd. a w Infinitiwu: jeti jeť, topiti topit atd.

§. 16. Plynňé, snadno w niweč se rozptylující *j*, (upomeneme jen na obecné ho místo jeho, mu m. jemu, a na pokrajinské pudu m. pojídu, pjídu, troník m. trojník atd.), jsauc u prostřed mezi dvěma samohláskami, co mezník obě rozlučující, postaweno, často hbitým wyslowowáním se wystrkuje, tak že dvě samohlásky neprostředně sebe se dotýkají, kdežto slabší od silnější, t. od té, již přízwuk anebo přirozená délka hájí, pohlcowána býwá, w kteréžto případnosti pozůstala samohláska (podlé známého pravidla: *contractio facit longam*) se dlauží. Tento zákon *skracowání* stal se příčinau, a sice wětším dílem již w předhistorické době (již w Libušině saudu a w Ewangelium wýhradně: přédá, schowá, báti sje, znám m. přédajeť, schowajeť, bojati sje, znajem), neméně rozsáhlých a důležitých proměn w austroji jazyka českého, zvláště we skloňowání a časowání, nežli onen wýš wyložený přehlasowání. Na ten způsob se wysauwají:

- a*: kajati sje, k(aj)ati sje = káti sje
lajati, l(aj)ati = láti
kajazeň, k(aj)azeň = kázeň
čistaja, čist(aj)a = čistá
- e*: dušeju, duš(ej)u = dušú
mojeho, m(oj)eho = mého
woľajebi, woľa(je)ši = woľáši, woľáš
woľajemy, woľa(je)my = woľámy
- ě*: hřějati, hř(ěj)ati = hřáti
přějati, př(ěj)ati = přáti
smějati sje, sm(ěj)ati sje = smáti sje

- o: dvoje, dw(oj)e = dvě
 oboje, ob(oj)e = obé
 tvoje, tw(oj)e = tvé
 čistoje, čist(oj)e = čisté
 wojewoda, w(oj)ewoda = wévoda
 ženoju, žen(oj)u = žená
 čistoju, čist(oj)u = čistá
 stojati, st(oj)ati = státi
 bojati sje, b(oj)ati sje = báti sje
 bojazeň, b(oj)azeň = bázeň
 pojas, p(oj)as = pás
 s: čistuju, čist(uj)u = čistá
 velikuju, velik(uj)u = veliká
 g: čistyje, čist(yj)e = čisté
 velikyje, velik(yj)e = veliké.

Předcházíli před *j* samohláska *i*, vysauvá se pauze tato, *j* pak ve staré češtině zůstává :

- i: božija, bož(i)ja = božjá
 božije, bož(i)je = božjé
 přijatel, př(i)jatel = přijátel, s přehl. přijétel.

Na ten způsob staří Čechové psávali a vyslovovali: pjěš, bjěš, ljěš, pjé, bjé, ljé, a ve přechodníku pje, bje, lje atd. místo pješ, bješ, lješ atd.

Neskrácené formy, co zbytky starší periody, jsou ve staré češtině tyto: mezitójí, s přehláskau, místo mezitójú (t. mezi tú, rozuměj dobú, jako mezitím, rozuměj časem, interea), jeje (Gen. od neužíwaného ja, později skráceně jěj, jé, a z jeje zvláštní ná-měška její), dvojné najú, wajú (s přehláskau nají, wají), jejú (toto později skráceně jú, jái, najú).

Pozn. 1. Formy: smjěti sje, rozhřjěti atd. od pravidla jen tím se liší, že po nastaupení přehlásky *je* (místo *ja*): smějěti sje, rozhřějěti, před *j* pauze *ě* wypadlo, jako w přijétel pauze *i*: přijétel.

Pozn. 2. We formách: hřawau, rukau, mnau, twau, znějících: hřawou, rukou atd., dvojh-láska *au* nepowstala neprostředně ze sliti samohlásek *o* a *u* po wysutí prostředního *j*: hřawo(j)u, ruko(j)u, mno(j)u, two(j)u atd., nýbrž ona zde jest zbytek původního nosového zvuku *q*, cyril. ж, jakž patno z forem: saud, kaut, nesau, perau a podobných, kdež žádne *j* newypadlo, nýbrž dvojhláska *au* (*ou*) prostě na místě nosového *q* stojí.

§. 17. Docela naproti výš wyloženému zákonu přehlasování širších samohlásek w uží (§. 13) stojí ve staré češtině jiný úkaz, dle něhož po *j* a měkkých sauhláskách, jakoby náhradou za tolikrá w *e* a *i* proměněná *a* a *u*, užší samohlásky w jistých případ-

nostech w širši, jmenowitě *í* w *je*, *i* w *e* a mistry w *u*, naposledy *je* w *ja* přecházely. Toto *přehlasování*, jež *spátečným* nazoweme, w druhé polowici XIIIho století vzniklé, na konci XIVho století již ze zvyku vycházeti začalo, až naposledy docela se wytratilo. Ono jest pro zpytatele staročeského jazyka nejnepříjemnější záwada a překážka, pro niž w tvoření, skloňování a časování slow vlastních a pravidelních samohlásek dopiditi se často velmi trudno, někdy i nemožno jest.

Nejstarší a nejrozsáhlejší jest přehláska půwodního dlouhého *í* w *je* (po kmenovém *j* pišeme jen *é*); n. př. sješa m. síša, slawjéček m. slawiček, konjéček m. konítek, bratjéci m. bratřici, křjédlo m. křídlo, knjéžka m. knížka, za njém, nad njém, s njém m. ním, sw. pjésno m. písmo, sw. křjéz m. kříž, za třetjém m. třetím, z lesnjých sténów m. lésních, nrawów cuzjých m. cuzích, sbjérati, zamjétati, řjékati, načjérati, utjérati, obzjérati, chodjéwati, othonjéwati, wychádzjéwati m. sbirati, zamítati, říkati atd., zvláště 2há a 3tí osoba w časování: stojési, stojés, uzřjés, mřčjés, waljé sje řěka, słušjé tobě chwáša, bojé sje ptáctwo, mřčjé Praha, chodjé drahá, sedjé Záboj, ležjé junosa atd., místo: stojíš, uzříš, mřčíš, walí sje, słuší atd., hłas sje wzdwjéhł m. wzdwlhl atd.

Že starší Čechowé zde skutečně *je*, nikoli *í*, wyslowowali, patrnó jednak z pozdějšího wyslowování: nožjétek, wozjétek atd., kteréž přesmyknutím hlásek *je* w *é* powstalo (rowněž jako nosejí čili vlastně nosej z nosjé), jednak z toho, že často jen *e* se piše, k. př. Bieze zmlitka ku potoku RK., t. Běžjé (běží, praes. jakž ze smyslu patrnó) zmlitká ku potoku, jednak a nade wšecko z rýmůw, n. př.

Požehnaj mje, swatý duše, Ač mje diábeľ nepokúšjé.	<i>Mast.</i>	Nedáwajíc w prawú měru Swého pitjé, jakú słušjé, Proto pójde w kázň jich duše.	<i>Des. káz.</i>
A řomjéci bělé rucě, Ande ju neznámóš smucjé (t. smuti).		U tance děwky, jinošjé Ščedřjéji jsú, nežli u mše.	<i>Des. káz.</i>
Ande sje zlá wěšť pronášjé, W onom zámutném rozprašě.	<i>Alx.</i>	Jimž tje biskup nemúdrý winjé, Že twá žena jest bezdětkyně.	<i>JMI.</i>

Totěž platí rovněž, jakž samo sebau se rozumí, o půwodním *je* a dlouhém *é* (w staročeských rukopisech *ie*); n. př.

Ktož jmá který nádcu w nožě, Ot tohoť jmá mléko kozjé.	<i>Mast.</i>	U njéž (řěky) Babylonský woje Sebra na swé bezpokoje.	
Na wsje strany střěly letjé, Jakžto krópje z bitě létě.		Oheň, pronž podlé jich wěry Pop mjéwał časté ofěry.	<i>Alx.</i>

Ještě w XVIém století nacházíme w bratrských knihách psáno : obilé, weselé, údolé, místo staršího obiljé, weseljé (w rpp. obilie, weselie), a to místo staroslowanského obilije, weselije. Poslední to ostatky prastarého wyslowování.

§. 18. Podobný a dle původu snad ještě starší jest přechod krátkého *i* w *je*, vyskytající se nejdříve w náměstce jenž m. iže (qui, n. sg.), jež, ježto m. jiže, jižto (qui, n. pl.), we slovech jehľa m. ihľa, leju m. liju a některých jiných, potom w skloňování w Nom. a Genitiwech, kdež nepravidelně *ě* místo *je* se píše, na př. Nom. máě m. máti, testě m. testi (swekruše), Gen. hostě, zetě, krwe, laně, daně, bázně, Chrudimě, Čáslawě atd. místo hosti, zeti, krwi atd., w Nom. mn. počtu : pohane m. pohani, měščane m. měščani atd., w mn. Dat. k njem m. k nim, dále w časování w Imper. choděte, twořěte m. chodite, twořite (Imp. z ohledu samohlásky následuje přít. času), nposledy téměř na všech všudy místech bez ladu a skladu, často velmi nepřistojně, dílem jistě jen nemotorností a jakausi zvláštní chutí pisařůw, n. př. zášejky m. zášijky ČE. jáx wizje m. wizi, ot wěce m. wěci, pjetjé (rk. „pictie“) m. pitjé ŽW. ž' wynjede Pílat m. wynide EZ. prosjeti (rk. „prosieti“) m. prositi Pass. atd.

§. 19. Totéž krátké *i* po polohláске *j* a měkkých sauhláskách nacházíme w druhé polowici XIIIho a w prodlení XIVho století přehlasováno w *u* (*ju*) na přemnohých místech, kdež sklad slowanského jazyka i starší zvyk samé češtiny půwodního *i* požaduje, jmenowitě we skloňování w Lokálech, jako : u meču, na stolcu, w Dunaju, w zemju, w srdcu, w nebju, na mořu, na sbožjů, u wrbjů, w rozlúcenjů, w kázanjů atd., místo : u meči, na stolci, w Dunaji, w zemi, w srdci, w nebi atd. fidějci místo dlouhého *i* we množném Genitiwu : owojů, knjezjů, ludjů atd. místo owci, knjezi, ludi atd., což podobně buď změněním koncowky Dativu příslušné s koncowkau Lokálu (nejsnáze a takorča přirozeně po předslowcích s jedním i druhým pádem se slučujících, jako *po* ; viz skloňování §. 34, 45), buď newystihlým teď wplywem polštiny anebo některého k polštině se blížího podřetí českoslowanského w Morawě, Slezku, Lužici, nastaupilo. Mimo dotčené pády vyskytá se tato přehláska pravidelně we slowě tocuž, tocuš, skráceně cuž, cuš, místo totiž, nepravidelně pak w některých rukopisech z XIVho století, zvláště w Žaltáři Klementinském a nejstarším Passionálu Musejním, tak zhusta a nemístně, že aby Čechové tehdáž skutečně tak byli wyslowowali, wším práwem pochybowati musíme, n. př. w trojuci m. trojici (w rp. téměř vždy *y* místo našeho *j*), slúbju sje bohu m. slúbí sje (placuit, 3ti os. min. času), mětju m. měti, mlti (rp. myetyu), bítju m. bítí, zbtítju m. zbtíti, otcju naši m. otci, tjsjúc m. tisjúc atd., což někdy nad míru zmatečné jest ; k. př. u slow wěřjáci, wodjáci, činjáci, bydľáci a těm podobných newí se, zdali to přescárowá, podhládná přehláska, čili prawě twoření dle obdoby widúci, horúci místo widěci, horěci atd.

§. 20. Řidší a méně zmatečné jest přehlasování slohu *je*, jak původního tak i z *í* powstałego, a zároveň i měkkého *ě* w *ja* (*a*). Sem náleží především formy sloves: *widjať, lecať, hořať, hýřať, osiřať* atd., místo *widěť, ležeť, hořeť, hýřeť*, přeskakující do třídy sloves: *držu držati, mřču mřčati* atd.; dále pojislowce: *ponjawadž, donjawadž* atd., naposledy časoslowa: *bojawati (Zj.), domnjawati sje, proměnjawati (Alx.)* atd., místo *bojewati, domnjewati sje, proměnjewati*, a toto místo pravidelného *domniwati sje, proměniwati* atd. Této obdoby následuje i *šať* místo *šeť*: by *nešať* na *wojna*. Alx.

Pozn. Častoopětowací (frequentativa) na *-waci* od sloves čtvrté formy, jichž počet vůbec velmi skromný, mění i we staroslowanštině význačné *í* w *e*: *upokojewati, progonewati, iskorenewati, přegorčewati*.

§. 21. Otázku, zdaliž we staré češtině w tom věku, k němuž zde zření obrátíme, *nosowé samohlásky* *α* a *α* čili *ę* a *q*, někdy we staroslowanském a ještě podnes w polském nářečí mocně panující, w užívání byly, rozhodnutí není na snadě. Někteří způsobové psaní w jedné z nejstarších našich památek, totiž w Ewangelium sw. Jana, jako: *cnaezi, chaesti, zae, zea, tea, zę, ieię, imę, tę, ramę, ię, zuoię, ozlę, grebęti, znamę, dušę* atd. a pozdější, teprwé na konci XIVho století se vyskytající *au* (w perg. rkp. Hodiny z konce XIVho století we veřejné bibliotece: u *mau* moc, *cestau, tauženjé, otsauženjé* atd.), owšem tomu nasvědčují, že někdy *nosowé* zwuky i w Čechách, aspoň místy a w obmezené míře, swau platnost měly: než postačitedlných důwodůw, žeby panování jejich w češtině, w době výš wyhrazené, bylo všeobecné, důsledné a austrojí jazyka slowanského přiměřené býwalo, w pozůstalých nejstarších památkách, tak jakž psány jsau, nestává, nýbrž na místě *α* čili *ę* wšudy se nachází buď *e*, *je*, buď *a*, *ja*, kteřížto zwukowé zhusta se střídají, jeden do druhého přecházejíce, k. př. *swatý, swjetí* (mn. p.), *swjetiti, swaceny, swjeceni, knjazew, knjezi, otjěže* (interogavit), *otázka, robje, robjata, pjeť, pad-desát, meta, máta* (mentha) atd., na místě pak *α* čili *q* téměř bez výminky pauhé *u*, jindy krátké, jindy dlouhé, n. př. *muž, břud, dub, ruka, muka, súd, důbrawa, řůka, můka* atd. Ačkoli pak by pro zpytatele staré slowanštiny wěc byla žádauci a užitečná, kdyby se aspoň w nejstarších památkách českého jazyka powstałe z *nosowých* zwukůw *e*, *a*, *u* diakritickými znaky, n. př. znamením *ě*, *á*, *ů*, wyznačowaly; však nicméně w přítomném pokusu od toho z důležitých příčin upuštěno a při pauhém *e* (*je*), *a* (*ja*), *u* zůstáno. W nowější češtině místo půwodního *nosowého* *ę* máme hned *ě*: *mě, tě, pěšť, pěť, rámě*, hned *e*: *se, zeť, wzpomenu, předu*, hned *í*: *kníže, píď, tíže, mn. chodí, nosí, wozí* atd. My zde místo *ě*, kde z *ę* powstało, pišeme *je*, majíce ohled na střídající se s ním *ja*: *knjaž, knjež, chodjá, chodjé* atd. a na podstatně rozdílnau powahu samohlásky *ě*, jakž nahoře dotčeno (§. 8. Pozn. 1.)

Prsa. Obširněji o nosových *e, q* a o samohláskách ve staročeských památkách místo jejich zastupujících viz ve spisu výš dotčeném: Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache str. 162 č. 2.

§. 22. Toto o hlavních *proménách hlásek*, těch totiž, kteréž, jevíce se hromadně a ve swazu, hlaub do austroji jazyka českého zasahují, a z nichž podstatné vlastnosti jeho plynau, předeslawše, nyní ještě o některých jiných *zvládnostech*, ježto více porážnu a rozptýleně, bez patrného swazu s oněmi se naskýtají, na krátce zmínku učiníme, nejdřív na *samohlásky*, potom na *sauhlásky* pozornost obrátíce.

Samohláska *o* přechází již v nejstarší době po *j* a měkkých *sauhláskách* v *e*: Nom. stupnjewi aneb stupnjewe, mečewi, witjezewi, Gen. mečew, bojew, králew, otcew, wojewati, oswědčewati, shřučewati, pracewati, rozpačewati sje, králewá, králewna, císařewna, skopcewina, stěžejewý, ohnjewý atd. Později přehláska tato zasáhla i *o* po tvrdých *sauhláskách*: bšket, hřmet, tšuket, syket, draket, rachet, jeket, skrhet, ke m. ko (t. kto, bez *t*, quis), kte, nikte, kame, nikame, jakež, takež, tamež, nikake, obake, nadarme, spóseb, spósebiti (Št.), zmek (slk. zmok, st. slw. smok, drak), s tebú, sebu atd. W některých slowich se *o* a *e* stejnočasně, ba w témž rukopisu střídá, n. př. wtorý i wterý, otsewad i otsowad (ŽG.), nohet i nehet, paznohty (ŽK.) i pazdnehty (ŽW.), chochtáni i chechtáni (ŽSO.), w jiných přewážilo *o*, n. př. stonati (slk. stenati) atd. Místo pozdějších: pahorek, paprslek, čte se we starých rpp. pohorek, poprsl, poprsek. Wstawka *u* před *o* na začátku slow, zvláště po předložkách, již na začátku XIVho století, naproti *wo* místo dlouhého *ó* w prostředku slow teprwé w poslední čtvrti XIVho století (u Štítného a j.) se vyskytá: z uotrapy, w uostraz Pass. daostojný, kuor atd. Št. Řídčeji *u* místo *o*: na kumpletě Št. ale: korona.

Samohláska *a* někdy též po tvrdých *sauhláskách*, proti pravidlu, w *e* přechází (wem m. wám, nem m. nám, bez mále m. bez máfa atd.), jakž výš (§. 13) doloženo.

Místo *samohlásky e* nachází se *ě* w příslovcích: sdě, kdě, nikdě, nikděž (Št.), jako we staroslawanském; w XIVtém století též *o*, jakoby náhradau za přehlasowaná *e*: plecoma m. plecema, konjóm, ponjowadž, wšoho. PDuch.

Měkké *ě* zwrhuje se někdy w pauhé *e*, jako w církewním nářečí: obec m. ob-wěc, řeku od řěju, wece (místo wěca) od kořene wět, odkudž zówět, přiwětíwý atd.

Samohláska *i* přehlasuje se w *je, é* (dle nespráwného způsobu psáni), jakž výš (§. 18) ukázáno: jenž m. iže, jehľa m. ihľa, walmé m. welmi.

Samohláska *u* někdy přechází w *o*: rozom, rozoměti, rozomný, osodjé (Pass.), mosi (Št.) atd. Naproti trwá w řehula, kapitula, orudowati, orudownica atd.

Samohláska *y* přechází tytž w *e*, řídčeji w *i* a *u*: opjete m. opjety, nenjé m. nynjé, přeč i přič m. pryč, towariš m. towaryš, rozpřítwati m. rozpřýtwati atd. Rozwedení dlouhého *y*

w dvojhlásku *ej*, nyní Čechům tak oblíbené, vyskytá se ve spisech teprvé na konci XIVho stol. w dotčeném rp. Hodiny we weř. knihowně we formě *ay*: swatay Jan, bayti, zawřenayma očima, u payše, trayznjěchu, rozptayliř, wayše, taymž prowazem atd., m. swatý Jan, býti atd. Úkaz to důležitý, proto že w jistém smyslu nawrácení to jest k prwotnímu *oi*, z něhož w newystižné době *y* powstalo.

§. 23. Podobným proměnám podrobny jsau i *sauhlásky*, jedny we druhé, podlé stupně příbuznosti swé, přecházejíce a wzájemně se zastupujícíe.

Retní *w* později přešlo w *b* we slowech: boj, bojowati, wzbelbju m. wzwelbju (wzwelebim), wysbobodiši (ŽK.) a j. Totéž *s* *p* slaučené w *ff* w uffati, douffati, zauffati Št. m. upwati atd. Naproti tomu trwá w modlitwa, honitwa, chwadnu ŽK. (t. chřadnu), chwor, chworý Pass. (t. chorý) a j. Cizí dyšné *f* přetwofuje se w češtině často w *b*: barba Alx. (Farbe), biřmowanje HG. Půwodní *b* trwá we slowech: hedbáb, hedbábny, barba Alx. (t. barwa), bobaňci Št. (pobaňky), skyba (skywa) atd. Twrdé *p* zwrhuje se později w *k*: kapraď místo staršiho paprať MV. též w *m*: máry m. páry (Bahre). Retní *m* trwá we slowech: medwěď, medwěďi, ženima; později přechází w *n*: nešpor m. staršiho mešpor (z lat. vesper), nrawisko m. mrawisko Pass. (mrawenec).

Podnební *n* mění se zhusta w *m*, zwláště w trpném přičestí: rozwadjema bratry LS. učinjem sem, učinjem si ŽK. křestjem sem Pass. (tak powstalo tajemství m. tajemství), w starém přechodníku: spem rucě m. spen, počemši m. počenši atd. we slowech: jedim Pass. m. jedin, Mikulaš (Nicolaus), mraw, mrawny m. nraw, nrawny. Měkké čili břiskawé ř, jehož w Libušině Saudu, w Ewangelium sw. Jana, Mater Verborum a w Homiliích glossowaných (wyjma slovo biřmowaní) ještě není, owšem pak w Žaltáři glossowaném, w Rukopisu Kralodworském atd. trwá we slowě řebro, později žebro.

Zubní *d* trwá we slowě nuditi, odkudž nůza, později nutiti; totéž *s* následujícím *s* splývá později w *c*: dwa desjáte, dwa dsját, dwa cát, dwa-cet. Podobně *t* trwá sice we slowech: stůp, stko, tba, tbaju, swatba, klátba, kto, w předložce *ot* (w této až do druhé polowice XIVho století, ačkoli i *od* již welmi časné se vyskytá; jmenowitě w Homiliích glossowaných z XIIIho, snad zkonce XIIho stol. psáno od, w Alexandru ze začátku XIVho století, w Žiwotu Ježiše Krista, we Čteních z ewangelií a j. psáno brzy *ot*, brzy *od*, w Štitného perg. rp. 1376 wždy jen *od*); než *s* následujícím *s* slívá se w *c*, *s* *šč* w *č*: cti m. tsti, testi ČE. (swekruše), údactwo m. údatstwo, tčice m. tsčice, testice od teska (cura, angustia) atd. Měkké *ř* rádo přechází, zwláště w prwní polowici XIVho století, w *c*: wiceř, wiceřiti, tociř, lecař, cělčiko, ujsciř, cěsto, ancikrist, uslyšeci, stáci, wzhodici, poskýsci, čci m. čsti, cti, cje m. tje (te, Akk.), hoscjé atd. O *šč* místo *ř* w púščati, puščen, ješčte, měščene, oblačšče, oblačšč

atd. již nahoře (§. 11) zmínka byla. Ve slově paprat mění se *t* w *d*: kaprad. — Bohemarius od l. 1409 má i dzéd, dzékan, dzécje!

Sykawka *s* w cizích slověch změkčuje se w *z*: Jeruzalem, Jezus, Izrael atd. z čehož později někdy *š* powstává: Ježíš, almužna. Tak i žařm, žařtář m. psalm, psaltář. Původní *s* stojí na svém místě ve slověch: sbor, způsob, sbožjé, swyčaj, sde, sdě, sdráv, sdrawjé, swiceziti, zástlona, zaslóniti atd. w jiných přechází, ač pořádku, w *z*: smek m. smok (draco), wezdy, weždy, až i wždy místo wesdy, wešdy atd. Podobně *c*, buď původní, buď z *č* powstalé, již dosti časně, zvláště předcházili *s*, w *t* se mění: Břetisław m. Břecisław, hořkostemi m. hořkosceci (od formy hořkosca, s přehláskau *a* w *e*), popsci m. popsci, weštek m. wešcek (a to místo weštek) atd. Totéž platí o *č*: malitký m. maličký, ohništje m. ohnište, tištjen m. tiščen atd.

Z hustších sykawek měkké *š* již velmi časně začalo přecházeti w *j* (jako naopak w romanských jazycích římské *j* dle vyslovení w *š*) ve slověch: pojičiti m. poziciiti (odkud pájčiti), přějši m. přěžši (a to místo přěžši), mžajši m. mžajši, sžajši m. sžajši, jádný ŽSO. m. láný, žje m. žže, a tak wždy, kdykoli dvojité *š*: sejže, zajže, ožjenjé, zajjenjé atd., později též w *ř*, ač teprwé na začátku druhé doby, nebo u starých wždy: žařawý, žerewý, žerewjé, žerjucha atd. Někdy sesiluje se w *š*: tociš, tocuš, ciš, cuš m. tociž, cuž. Naproti *č*, trwající na začátku slow před *r*: čřěda (čřědné bčito ŽK., čřědník Pass.), čřěšřo, čřěwo, čřěwi atd. (w XIV stol. tytž již třěwo, třěwi, třědník atd.), mění se jindy, zvláště před *s*, rádo w *c*: wešcek m. wešček (wšecken), co m. če, cti m. česti, čsti, čti, cný, ctný m. čestný, čstný, čtný, welicsky, prorocsky m. weličsky, proročsky, očestiti m. očistiti ČE. (tak i w st. slow., odkud cěsta), lec m. leč w složených: leckaký atd. Někdy, jakž již dotčeno, neprostředně se přetwóruje w *t*: malitký, militký m. maličký, miličký atd.

Hrdelní *h* trwá ve slowci Hřek a odwozenóm hřecký; někdy přechází w *š*: šmatati m. hmatati; někdy w týchž kmenech s dyšným *ch* střídawě se užívá: křechký, chřtan, chřbet, chřteti, řidčeji křehký, hřtan, hřbet, hrčteti, chýřiti (řidčeji), hýřiti, hýřteti (častěji) atd. Podobně *ch* obměňuje se později s *k*: u starých choruhew, čarkati, u posdějších koruhew, krkati atd. Místo cizího *g* nacházíme *k*: kroš (groš), karkrabjé atd. Naobrat gdy, nigdy, kegdy atd., místo původního kdy atd. We slově treskatati trwá *k* w celé době.

Měkké *j* mění se we *w* we slově waje m. jajce. Později přechází *j* w některých slověch w *l*: ledwa m. jedwa atd.

§. 24. Mimo již nahoře (§. 14—16) wyložené pravidelné, hromadně se vyskytající a hluboko do austroj nářečí českého zasahující *wysawování samohlásek* potkáwíme we staré češtině i jiné, jakoby *mimořádné* a méně na pravidla wázané, jehož některé příklady zde uwesti chceme.

Nejhustěji vysauwá se samohláska *e*, kteréhožto swobodství zvláště básníci z konce XIIIho a začátku XIVho století někdy až nad slušnost rádi užívali; n. př. drwo, bšket, jmužto, křstítel, welbju, welbiti, čso, čse, ničs (odkudž co, nic), čstítu, čstný, Čstmír, čsti, jsm, jsi, jsmy, jste, jsú, j' m. je (n. př. to-j' m. to jest, kto-j neopatren, mařáli-j), tdy, ž' by m. žeby, ž' sje, břdjěše, chcmy, chcme, chcwa (ano i chcwm m. chceme!), wrš, wršik (werš), dsát, dcát m. desát, ž' m. že w potahowacím a důrazném: jenž, týž, tehďáž atd. bjěš' m. bjěše, pkelný, n' m. ne, n. př. n'upadł, n'údatný, n'uziř, n'odstúpiwě, trt, netrt (netrté cěsty), umřł m. umřel (ač umřlo bude ČE. umřelo Ew.), stbło, bezmál m. bezmále (a to přehláskau m. bezmále) atd.

Samohláska *i*, mimo již nahoře (§. 15, 16) uwedené příklady, wypadáwá we slowech: pisati, lizati, lipnúti, a však jen w pozdní době: psáti, lzáti, lpnúti i lnúti, w částici *li*: nebudetě-l', w předslowci *při s idu*, kdež se w jedno *i* slíwá, jako we staroslowanštině: přidu, přidúce ŽG. atd.

Samohláska *o* trwá dlouho w kako, jako, tako, koliko, seliko, jeliko, toliko, kamo, sjemo, tamo, obako, protiwo atd., potom pomalu přechází w *e*: kakež, jakež, takež, kame, nikame atd. a naposledy docela mizí: kak, kam, obak atd. Welmi časne vysauwá se we slowesu chocu (a však ještě w ŽW. cestě jeho wzchoće), a we formách bychmy, bychme, bychwa, uzřechwa m. bychomy atd. Tak též začátečné *o* po *a* a *o*: a 'nde m. a onde, na 'nej straně m. na onej, pro 'nu pokoru m. pro onu, do 'né zemje m. do oné, straně na 'bě m. na obě, sřowa pro 'na m. pro ona, pro 'nu twář m. pro onu, dřewce na 'heň m. na oheň, a 'biženstwje m. a obizenstwje atd. Z toho powstala w pozdějším wěku nespráwná náměška: an, ana, ano. (Wiz §. 77).

Samohláska *u* wypadla we slowě mšica m. mušica (cynomyia) ŽK. ŽW. a we formuli: dobrojtro. Pass.

Samohláska *y* ustupuje, dšlem dosti časně, z nejedněch slow, n. př. dosti m. dosyti, opjet m. opjety, pak m. paky, obak m. obaky, řžice, ptáti sje m. pytati sje, spju, spatí m. sypju, sypati (prospi kurencóm MV. popeř rozpěte atd.), břštěti sje (andjeli sje břštjěše Pass.), kšič, kšic m. kýchř, kýchřic (kýchř, kýchnauc), tkýchř, tkýchřati Št. natkýchřiti Bechynka (od tku, týkati), čř m. čtyř (do čř lět ČE.).

Tomuto vysauwání podrobeni jsau w nemenší míře i *sauhlásky*. Tak n. př. sauhláska *b* wypadáwá welmi často w samých kmenech: pohřesti m. pohřebsti, skusti m. skubsti, blesti m. blebsti, oklúčiti m. obklúčiti, hynu, pohynu, zahynu m. hybnu, pohybnu, zahybnu (srow. hubím, pohubím, zahubím) atd. Naproti tomu welmi zhusta čte se: obkrslek atd.

Sauhláska *d* we starých památkách před *l* welmi často se nepřisauwá, aneb, bylali dříwe přisuta, opaušti: kadilo (Pr.), sprawelný (Pass.), smrtelný, křiwelně, neumětelnosť, bytelný, neusdrawitelný atd. Tak též: křadł m. křadł (ŽK.), přěmřwa m. přěd-

můwa, přiwedí m. přiwedd (ŽSO.), přěsewši m. přěsedwši, a již od starodáwna wěin m. wědn, jěin m. jědn (edo). Než w jeno (bylo na low jeno EZ.) není wýsuwka, nýbrž zastaralé to přičestí od jiti, jakož ani w učenník (m. učeník) od učiti.

Měkké j wypadáwá w zewný, zewuji m. zjewný, zjewuji, obyčeny, we jměnu Ozjep (Jozef), w citoslowci e! místo ej! (lat. eja), zřémé m. zřějmě, we spojce ježe, ječ, odkud eč, a naposledy přesmyknutím že. Smělé a mimořádné jest: přijide 'den (unus) s sedmi andjelów Zj. (místo jeden, dle ho, mu, sem m. jeho, jemu, jest).

Hrdelni k tratí se w zdwinúti m. zdwihnúti, wytrnu m. wytrnu, wztrnu sje m. wztrnu sje, oneda, onedajši, přisáť sem atd. Silnější ch w rozprnutí sje m. rozprch-
núti RK.

Podnební k zatemhje a wynecháwá se často na konci w přičestí: wywrh m. wy-
wrh ŽK. tys řek EM.

Naproti s na začátku slow, před i, jakož již w předhistorické době w imje (m. nimje, nomen, ὄνομα, sskr. naman, Name), tak později w ijeden, iżádný, ikto m. nje-
den, nižádný, nikto.

Sauhláska p w usnu m. uspnu, trnu m. trpnu (tak ještě slk., srow. torpeo), lnu
m. lpnu, obtrřili m. obtrřili atd.

Sauhláska l odpadáwá w časování na konci w 3 os. obojího počtu: chodí,
nosí, chodjá, nosjá m. chodít, nosít, chodját, nosját, w je m. jest spolu s kořeným
s. Naproti: prosřed, prosředek w Alx. a ŽK. jsau starší formace, w nichž přisuté l
ještě se nenachází.

Retni polohláska w, trwající w předložce wz we složených: wzpomanu, wzložu,
wzbuřu, wzmodlu sje, wzwořaju atd. prochá w kynu m. kýwnu, pozinu m. pozíwnu
(woda pozínufa ŽK.), prni m. prwní, prnje, prnjata m. prwnje, prwnjata (primitiae)
ŽW. Zj. Zvláště po předložce ob: obrw m. obwrw (funiculus), obinúti, obnaditi,
obykánjé, obřastni m. obwřastni atd.

Sykawka s začíná w XIVtém století mizeti w jáz. W RK. jednau psáno já, než
následuje s: já sem, pročež jáz sem čisti se musí. Hustší k wytratilo se w týden m.
týden, téměř m. téžměř, ačkoli i týžden, téžměř u starých se nachází. Někdy pota-
howaci a důrazně že docela se opaušti; tak n. př., jako ne m. neže, než pravidelně
se užívá, wyskýtá se i jen m. jenž: já sem ten, jen sem člověka z ráje wyhnati
mohť Pass. ten, jen bjěše uzdrawen ČB. (Přwodně bylo i, ja, je owšem pauze pota-
howaci náměstka.)

Někdy celé slabiky, zvláště w osobních jménech, se pohlcují: n. př. Bosřaw
w Pass. m. Bohusřaw. Podlé toho i Lumir, Lubor a j. podobná zdaji se býti skrácená.

§. 25. Ztrátu, wysauwáním hlásek powstalau, hledí jazyk wynahradiť poněkud
přisauwáním jiných, aby se rownowáha nezruřila. We staré čeřtině se samohlásky

owšem pořádku přisauwaji; slova, jako: črt, črný, črw, črwen, črmák, črstew, črtadřo, črpati, žrd, žrnaw, krw, břcha, dřh, chřm, mřwa, mřwu atd. wyslowowala se bez samohlásky. Později po *ř* wkládáno *u*: přuk, chřum, sřunce, řřuka, křuzký, řřustý atd. a před nebo po *r* pohybné *e*, ačkoli toto teprwé na konci prwní doby: krew, čerw atd. Po předložkách před shlukem sauhlásek a we skloňování w jistých případech již w nejstarších památkách často nacházíme eufonické *e*, někdy *u*: ke, ku, ote, nade, přese, sřez m. sřz atd.

Obyčejnější jest u starých přisauwání sauhlásek, jehož tuto jen někteří příkladově stáje. Tak se k. př. wkládá *ř* we slowech: skodřučiti, wykodřučiti, rozkodřučiti, odkodřučiti (t. s-ko-d-řučiti, srow. ko-r-mřtiti, a wiz předložku *ko* w §. 86.), dle obdoby modřa, sadřo atd.

Polohláska *j* někdy na začátku slow: ze *j*-spánjé Mast. nejmrářo m. nemrářo Alx. než mnohem hustěji, ba množstwkráte na konci slow: jejej m. jeje, panjéj m. panjé (Dat.), najlřtější m. najlřtější RK. měřto welikéj, pro welikéj bolesti, wsuli na swéj hřawy. Zj.

Hrdelní *ř* tolikéž na začátku slow: hi m. i, hoheř ŽW. hopice, hostawen Alx. rozhnřtiti m. roznětiti, rozhrěřiti m. rozřěřiti, oko za hoko EM. atd.

Slowce: úřnu, něter, u starých bez wkładawého *k*. Naproti: jacynřt m. jacynřt atd. W mnohých slowech začínajících *s j* jest předsuwka *n* od prastarodáwna domáci, zvlářtě w potahowací náměstce po předložkách: ot njeho, k njemu, w njej, s nimi, po nich, po-ř, pro-ř, za-ř, na-ř, přede-ř, mimo-ř, t. po-ni, pro-ni atd. *s* odwrřeným *i* (čte se wřak i „okolo jeho“ m. njeho atd.), někdy i w Akk. místo zawřacího *j*: kalich, jenž dař mně otec (t. jeřž) ČE. pro njenžto diw (t. jeřžto, kterýžto) ŽJK. dále we slowech: snjeti sje, snjem, njádra m. jádra, wnjuř (t. jako), znjuř, donjuř, zvlářtě pošlá od *jidu*, w nichž se *i* wysauwá: sendu, wendu, wzendu atd. místo sejidu, wejidu, wzejidu, atd. wřnjezd KPR. m. wřjezd atd. Někdy we psání *j* se wypauřti: wynmu (m. wyjmu), k nemu, ot neho, w nem, snem, wnuř, wnuř, donuř, neda m. jeda, nedaskde m. jedaskde atd. což i we staroslowanřtině tak se nachází, a rozptyliwostí polohlásky *j* wyswřtluje, odkudž u starých i uřinen, honen, nakřonen atd. místo uřinjen atd. Před *ř* stojí *n* w někto, něče, něter (někter), sněřti, něřle, něřličky (řřt.), w těchto místo snjěřti atd., *s* wysuřým *j*, něřtěja atd.

Pozoru hodné jest zvlářtě welmi řídke přisauwání reřního *p* mezi *m* a *n* we slowech zempný, tempný: Tak ře wsjecka řirořt zempná Bude po wsjem swřtě tempna EZ. (tak w orig. a řas. Mus., w tomto wyd. zemná—temná), jelikož se tím starodáwní forma: Zemplin, Zemplinská stolice w Uhřích (nyři Karpatorusky: Zemnen, Zemnenská) wyswřtluje. Podohá se přisauwání *p* po *m* w latině.

Podnební *r* wsuto do slow: powraz, powřěslo, od wázati (srow. bulh. wrzu m. wázu, srow. trhati a táhati). Než mütiti, zamütiti u starých bez *r*.

Zabní *t* w pływati m. pływati („na moři pływá pletené osudjé“), tělesný m. tělesný, septni m. sepi (ŽK.) atd.

Retní *w* na začátku slow před *o*, nyní lidu českému tak welice oblíbené: wowce, místo wohrazené ŽW., někdy před *w*: wuměnjé Pass., w prostředku we složených: přiwazný, motowúz (od koř. uz, odkudž úzký, uzeľ atd.). Než pank, paucina u starých bez wstawky.

We slowech: stwěju sje, stkwěju sje, a odwozených stwěnje, stkwěnje, stwúci, stkwúci, stwúcest, od kořene sěju sje, jsau tkwo tolikéž wstawky, a mylné jest twrzení, žeby z přesmyknutého tkwu m. ktwu byly powstaly. U starých se stwúci stkwúci (splendens, cadens) a ktwúci (floreus) nikdy nemichá, anobřž jedno ode druhého pilně různí, jakž patrnó zvláště z příkladůw, kdež jedno i druhé se užívá: swěWost přěstwúcjé Pass. wicho kwěťjé krašše ktwúci, wšjé swěWosti wjéce stkwúci PDuch., slunce stkwúcjé, róže ktwúcjé, wymož mje z ruky horúcjé Sp. D. w stwěnjú zřatém, stwúcest (splendor) ŽW. naproti: zektwe, wzektwú (florebit, florebut) Týž. We slowě těstkeň m. těseň přisuto tk.

Zvláštní způsob přisauwání jest, když se kmenowá sauhláska opakuje; n. př. jej m. i (eum), tet (tet pówod KPR.), žež m. že, ses m. se, s, atd.

Zdwojowání sauhlásek w češtině, jakož wúbec we slowanštině, není obyčejné; že se wšak učenník, pústenník, místo staršihó učeník, pústeník.

§. 26. Někdy hlásky z pořádku, kterýž jim pravidelné twoření a ohýbání wykázalo, wystupují a jakoby swéwolně se proměšují, což přesmyknutím hlásek jmemáme. Sem náležejí z prastaré doby: kopřwa m. kropiwa, rtuť m. truť (srow. trütiti, truczna, trawiti) atd., z pozdější: dřwi m. dweři, ktwu a odwozená wzektwu, otktwu atd. místo kwetu atd. ratolest m. lětorosl, manžel m. mažen, prowaz m. powraz, mřha m. mřha, habr m. hrab, inhed m. ihned, kobůk m. křobůk, kokodril (tak wždy w ŽSO.) m. krokodil, škohrtati m. skřehotati (Št.), břitow m. hřbitow (Pass.), že m. ež (skrácené ježe) atd. We slowě welim není přesmyknutí m. welmi, sřbrž jest to Instr. od welí, jako mnohem od mnoh.

H L A W A II.

SKLOŇOWÁNÍ A ČASOWÁNÍ.

§. 27. Označování poměrův věcí k věcem dle prostoru, času, počtu atd. děje se ve mluvě přistawowáním rozličných hlásek a slohův čili slabik ke slovním kmenům, a sice w indoeuropejských jazycích na konci, řidčeji s předu, a slowe wúbec *ohýbowání*, obzvláště pak u jmen samostatných, přídavných, čísel a náměstek *skloňowání*, u časoslow pak *časowání*. Koncowky, jichž se co přiwěskůw ke kmenům we skloňowání a časowání užívá, čím dále w času nazpět do minulosti postupujeme, tím se nám jewí plnější, různější a význačnější, čím dále napřed, tím prázdnější a zakrsalejší. W jazyku slowanském, porownámeli jej s přibuznými jazyky indoeuropejského plemene, již i w nejstarší jeho historické době, jak dalece psané jeho památky zasahují, znamenáme u přirování k ostatním, zvláště sanskritskému, nemalou ztrátu částic druhdy za koncowky a přírážky (suffixa) při ohýbání slaužicích, a s podiwením se dowídáme, že drahná částka těch hlásek a slabik, jež jsme ode dáwna za znaky pádůw, způsobůw, časůw, osob atd., slowem za ohýbací koncowky držeti uwykli, vlastně k samým kmenům náleží a vlastně jen jejich rozmanité přetwořowání jest. Poněwadž ale zde starou češtinu nepřiměřujeme k jazykům starším, cožby nás newyhnutně ke zjinačení přijaté grammatické saustawy zawedlo, nýbrž naopak ku pozdějšímu jejímu stawu, zůstaneme na cestě empirické, a wzory skloňowání i časowání wystawíme dle náwodu již wúbec přijatého, ježto to w naší příčině a w praktickém ohledu wždy nejsnadnější a nejbezpečnější cesta jest.

A. S K L O Ň O W Á N Í.

§. 28. Sklonné částky řeči jsau patery: jméno samostatné i přídavné, příděstí, číslo a náměstka, a wšak w samém způsobu skloňowání vlastně jen dwůj podstatný rozdíl znamenati, t. skloňowání *substantiwní* a *náměstkové*. Tito rozdilové wyskytají se zvláště patrně w jednotném Genitiwu, Datiwu a Lokálu a w množném Genitiwu, w nichž náměstky trojího pohlaví schopné w pohlaví mužském a věcním význačnými koncowkami — *ho* (jeho, toho), — *mu* (jemu, tomu), — *mu* (jemu, tomu), — *mu* (jemu, tomu), — *ch* (jich, těch), od samostatných jmen se liší, u kterýchžto posledních, samých o sobě, nic toho není.

Tu wšak pamatowati sluší, že mnohá slowa obojího způsobu skloňowání schopna jsau, podle toho, w jakém smyslu se užívají; n. př. přídavné s neurčitým zakončením

obýbá se co samostatné jméno (čist, čista, čisto = pán, ryba, slovo), s určitým (čistý, čistá, čisté) co náměstka, protože zde w určitém východu vlastně náměstka i, ja, je ukryta wězi; a tak i ta samostatná, ježto powahu přídavných a službu náměstek na se berau, jako sám, druh, jin atd.

I. J M É N O S A M O S T A T N É.

§. 29. Poněwadž u samostatných jmen, zvláště u těch, ježto nyní sauhláskami zawřena jsau, prwotní koncowny kmenůw a mnohé přírážky čili znaky pádůw již w předhistorické době jazyka našeho se wytratily, potřebí jest wystawiti wíce wzordůw skloňování, totiž podle rozdílu hlásek, jimiž teď kmenowé zawřeni jsau, aby půwodní pravidelnost, důslednost a člankovitost české deklinace poněkud jasněji spatřowána býti mohla. Byltě čas, kdežto na rozdíl pohlaví jmen we skloňování naskrze žádný ohled brán nebyl, nýbrž pauze na zakončení kmenůw, čehož mnohé ještě později zachowané šlepěje a zbytky ani teď pozornosti bystrého oka neujdau; n. př. jako we známé době mužské *junota, panoša* atd. docela stejně se ženským *duša, kaša* atd. se skloňowalo, tak někdy we starší době i mužské *kmeš, seš, hoš, mol, kón, črw* atd. dokonce stejně se ženskými: *koš, sloš, křw, řeb* atd.

§. 30. Wystawené od nás wzory obsahují w sobě nejstarší nám známé a we psaných památkách buď skutečně dochowané, buď dle obdoby dochowaných newyhnutečně a neomylně z austroji jazyka plynaucí formy, jakožto základ a zárodiště všech pozdějších; ostatní z oněch buď přehlasowáním a skracowáním, buď změtením koncovek, buď za jinými příčinami wywinuté, odkázány do příkladůw a poznamenání, kdež čtaucnu, podle toho, což jsme o přehlasowání a skracowání předeslali, a co o změtení pádůw hned podotkneme, bez mnohého šífení slow snadno budau pochopitedlny.

§. 31. W nejstarší době každý pád swé vlastní a zvláštní koncowny, již se od jiných pádůw lišil, co nejpřisněji hájil; n. př. jednotný Genitiw u twrdých kmenůw, dóm, rod atd. měl prwotně, bez ohledu na žiwotnost nebo bezžiwotnost wěcí jim pojmenowaných, wždy *a*: doma, Datiw *u*: domu, Vokatiw *e*: dome, Lokál *ě*: domě; jednotný Akkusatiw a množný Genitiw se rownali Nominatiwu: za muž, na kón, pješ loket, desješ penješ; později podstrčeno *u* w Genitiwu místo *a*: z domu, we Vokat. místo *e*: synu můj! w Lokálu místo *ě*: o bohu, na místě Akkusatiwu žiwotních užíwán Genitiw: pro boha, a do množného Genit. wlepena bez rozdílu koncownka *ow, ew*: bohów, otcow, vlastně a půwodně jen jistým slowům, majícím ji již we kmenu we formě *ú*, přistojná a we všech pádech užíwaná. My zde, jimž na odrážení forem a wytčení jich w normálním stavu podstatně záleží, starý Akkusatiw od jeho surrogátu čili Genitiwu u žiwotních přisně oddělujeme a tohoto příklady tam, kam dle formy náležejí, odkazujeme. Do wyšetřowání příčin změtení pádových

koncovek a přenešení jiných jinam, kam nenaslezejí, zde hluboce pauzěti se nechceme; dosti budiž, připomenemeli, že směšování a zakrsování grammatických forem w dlouhém prodlení času jest neuchránným losem každého jazyka od smyslné plnosti a mnohotvárnosti k rozumové odtáženosti pokračujícího, a že u nás wedlejší příčinou snadno býti mohlo mezi jiným i řízení předložek, tak že jako k. př. u předložky *po* změteno užívání Dativu i Lokálu, tak též změteny i koncovky těchto pádůw atd.

Pozn. Užívání množného Akkusativu místo Nominativu u bezživotných samostatných mužského pohlaví teprvé na konci staré doby se začalo a zde pominuto.

§. 32. Poněwadž dvojný počet již dosti časně od neumělých a nepozorných spisowatelůw nesprávně směšowati se počal, později pak, jakž we mluvě tak i we psání, z větší částky z užívání wyšel, proto na wěrné a auplné jeho wystawení wšeliká od nás péče vynaložena. Pozorowati pak w něm připomenutí hodnau shodu a důslednost, tu totiž, že Nom., Akk. a Vok, ženského i wěcného pohlaví wždy se co do koncovky rovná jednotnému Lokálu, a Dat. i Instrum. co do samohlásky w předposlední slabice množnému Dativu. Tato shoda i na náměstky se wztahuje, jedině s tím owšem důležitým rozdílem, že při nich u Nominativu k substantivnímu skloňování zření mlti a tak k. př. dvojný Nom. od kmenůw ja-že, waja podlé zemja, od to podlé słowo atd. hledati se musí. Uchýlky od tohoto prawidla pocházejí buďto z přehlasování, n. př. zemjema m. zemjama, buďto z wysutí, k. př. kostma, mateřma m. kostema, mateřema, buďto z nesprávnosti a omylu, n. př. ženoma.

1. Wzor: P Á N.

§. 33. Podlé tohoto wzoru skloňují se jména samostatná mužská zawřená twrdau sauhláskau: *w, b, p, m, n, ł, r, d, ł, z, s, h, ch, k*. Též několik cizích na *c*.

<i>Jednotný.</i>	<i>Dvojný.</i>	<i>Množný.</i>
<i>N. pán</i>	<i>NAV. pány</i>	<i>N. páni, — owé</i>
<i>G. pána</i>	<i>GL. pánú</i>	<i>G. pán, — ów</i>
<i>D. pánu, — owi</i>	<i>DI. pánoma</i>	<i>D. pánóm, — owóm</i>
<i>A. pán</i>		<i>A. pány</i>
<i>V. pane</i>		<i>V. páni, — owé</i>
<i>L. páně</i>		<i>L. pánech, — éch</i>
<i>I. páneň</i>		<i>I. pány.</i>

Jd. Gen. a: roda stara. ot kamena mosta. s otna stoła. *LS.* pogreba. pľoda. zákona. swěta. *Ew.* hroma. ščíta. wrcha. pracha. *RK.* ote wzhoda sľunce až do západa. *ŽG.* Později též *u:* ot sľunečného wzhodu. *ŽG.* ot rozkoši domu twého. otstup ot hněwu *ŽK.* W *RK.* jen jednau: oběť twoje powěje w sľúpech dýmu, než zde dýmu snad Dativ? — *Gen.* místo *Akk.* abychu poznali tje samego boga. jehože poslať jest

Jesu Christa. Ew. Spytibora zývá. obklúci Lubora. na Stěbora. hada potfe. zbi diwa tíra. RK. Potom wždy hustěji.

Dat. u: po zákonu. po rozumu. po národu. LS. bogu. Simonu Petru. Ew. Wlaslawu. poslu. ukrutaiku. RK. Později *owí:* ač Dawidowi selžu. ŽG. synowi králowu. ŽK. úsilno sje ostnowi spjérati. Alx.

Akk. roweň Nom. po Swatoslaw. po Lutobor. po Ratibor. LS. i uwede Petr (Petrum). wzwýšiti syn člowěč. Ew. obľúdi tír jaroblawý. zřě wrah swój Kruwoj. pohaně Neklan knječ. srazi Wlaslaw. RK. jedowatý had ottud wyhnač. před boh seleč. pilně na ten jelen blědáše. jakž brzo takýto pták wýr nad sobú sedjěc uzřiš. Pass. cědžěce komár a welbľúd sehltajice. ŽJK. pohan jsi ty a bės máš. ČE. nežli mnich mje slibš učiniti. ŽSO. sem li ten pes ukradč. KPR.

Vok. e: pane. gospodine. Ew. lwe. wraže. Ludjěče. Wojmře. Čtmře. ty lěse. bratře. RK. otče i syne i duše swatý. Št. Později též *u:* junochu, proč mi ty lámač štepy? ČE.

Lok. š: Wyšegradě. dworě. sajemě. LS. swětě. chrámě. Ew. na koncě. we sně. w hlucě. na wrsě. w borecě. w přědě. RK. Později též *u:* w přědu. RK. (jen jednu). w hluku. ŽG. w každém času. ŽK. Řidčej *owí:* na kralikowi (super aspidem.) ŽG.

Instr. em: jarým túreň. LS. dýmeň. skokeň. lěseň. taheň. řukeň. RK.

Dw. NAV. y: oba bratry. pohnati bratry jeja oba. kýby směř bratry. LS. Ladjekowa prsy. krásná parohy. zraky zapolená Sławojewa. drawá ostrá drápy. w muská hlasy. w črná ščity. RK.

GL. ú: z širokú prsú. z řhawú zrakú. ostrú hrotú. z črnú ščítú. RK.

DI. bratroma. LS. lisima zrakoma. RK.

Ma. Nom. i: lěsi. údi. LS. syni. učenici. chlapi. Ew. bozi. wojini. kroci. wětri. wrsi. mrazi. pľni túli. RK. zemani (incolae). ŽG. wsickni pohani. ŽK. wsickni zákľadi zemsci. ŽW. padúsi. Pass. Později *owě:* obrazowé. narodowé. ŽG. synowé. wrahowé. ŽK. Čechowé. Pass. pohanowé. ČE. ŽSO. Někdy jména sem náležici přeskakují do wzoru HOSTĚ, n. př. Uhřě, Česjě, Tateřjě. RK. Formy: Tatere, křestjene, súsěde RK. zemene (incolae) ŽG. Žide Pass. krajene, Řimene ČE. powstaly buď přehlaskau i w e (§. 18.), buď z forem křestjenjě, súsědjě, zemenjě (dle hostjě) atd. wysutim polo-*Misky j*, w kteréžto připadnosti by se *é* dlaužiti muselo.

Gen. roweň jd. Nominatiwu: jeden iz učenik jeho. Ew. do řad sje postavichu (od kmene: řad). w řady pohan. mnostwjě křestan. prúd Pražan. do obřak. mnostwjě Polan. lud Tatar. RK. tehdy sje pohan česť potľaci. Alx. ot hřěch mých (nad lin. *opraveno—ow*). ŽK. Obyčejněji *ow:* wěkořizných bogów. LS. wrahów. junów. kwětw. řěsów. RK. ot angelów. prűdchów. kozľów. psów. ŽK.

Dat. om: lěchóm. LS. učeníkóm. Ew. Polanóm. Sasóm. pánóm. obľakóm. RK. Řiději *owóm*: dát pokrm bohowóm. by Tatarowóm ustúpati. RK.

Akk. y: ruby. snjemy. lěchy. gľasy. LS. paroby. črwy. Tatary. RK. Později zakončení toto u bezživotných přenešeno na Nominativ: wzraduj sje ostrowy mnohe. ŽK. W RK. „uderichu rány bubny hromné“ není dost jisté, ježto by „hromné“ na „rány“ wztahowati a „bubni“, jakž psáno, čisti se mohlo. Tamže: chorúhwi tu sbori na most wrzaja, čti sbofi, r místo rz, jako w předcházejícím uderichu.

Lok. ech: w Taterech. w slúpech. w střémnech. údech. na náspech. na prsech. RK. po hodech. Pass. Těž *ěch*, pravidelně po hrdelních: učenicěch Ew. po wrzěch. po bocěch. RK. w snjatcěch. ŽK. w ohňowých jazycěch. Pass. po takowých ziwěch (m. ziscěch). Št. Tak též po prostých sykawkách: w obrazěch. ŽG. w časěch. Pass. potom po wšech bez rozdílu: w rowěch. w stawěch. w činěch. u přěchoděch. ŽK. w diwěch. Pass. — Paměti hodný jest zastaralý skrácený Lokál na *as*, od kmenůw na *anás*, mn. p. *ani*, *ane*: „W Uhřěch, Němcěch, u Morawě, w Čechách, u Polás, w Switawě“ O smrtedl. rp. sw. Wíta (Št. Skl. I. 133), a zwiště nad míru zhusta w lat. listinách z XIho—XIIIho století: Lužás (1052), Dolás (1057), Lubčás (1086), Wrbcás, Břěžás, Komorás, Ugoščás, Trnowás (1088), Topolás, Olšás, Bukowás, Gruňowás (1131), Pěščás, Lubochowás, Brnjás atd. místo: w Polanech, Lužanech, Dolanech, Lubčanech atd. (Wiz Ált. Denkm. der böhm. Sprache str. 200—201). Kmenowé na *anás* odwrhují sice w mn. p. *in* pravidelně, než *an* jen pořídku; a wšak se wyskýtá i we starosrbských listinách *Dat. w'sém gradjam Dubrowčam* (1190), *milost Dubrowčam* (1272) atd. místo: gradjanóm Dubrowčanóm. Ostatně s zde zbytek půwodního zakončení Lokálu, později w *ch* přetwořeného, nikoli naopak. W ŽW. (64, 4) čte se: w sěnech *twýs*, m. *twých*, *newim*, *omylemi*. Náměstky *nás*, *wás* sem nepatří, ježto w nich s částka kmene, a staré wýchody pádůw dáwno odpady.

Instr. y: slěchy. s pľky. LS. přěd bohy. s wrahy. mezi pány. RK. skřěhtali sú na mje zuby swými. ŽK.

Některé kmenowé této třidy přeskakují w mn. Nom. do wzoru SŁOWO, jakoby pohlawí měníce, n. př. obľaka, borka (na zelená borka. RK.) atd. Totěž činí i ženské doba, až i náměstka *ten*, *ta*, *tak*, odkudž u starých: w *ta* doba Pass. *kteřiz* w *ta* doba žiwi budú Št. w *ta* doby Pass. w *ta* dobu ŽJK. i *wěřa* jest ona (Zuzanna) w něka dobu. NZ.

Zvláštnosti této deklinace, české nářecí od staroslowanského odlikující, jsau *e* w jd. Instr. bohem, rokem, a *y* w dw. Nom. místo *a*: dwa hoľuby m. hoľuba.

Posn. W jd. Lok. a Instr. odpadlo *i*, proto *m'* měkké. W litewském Instr. jest *-mi* obyčejný wýchod, n. př. *sunumi* = *synem'*, a w nejstarých cyrillských rpp. wždy se *b* pře. My wšak

sk. z typografických ohledův, má jen tam vyznačujeme, kde slovo nasechvále jakožto doklad vzoru se uvodí.

2. Wzor: OTEC.

§. 34. Sem náleží samostatná mužská, okončená měkkými sahláskami: *f, ň, ě, ř, d, l, z, ž, š, c, č*. Některá vlastně do wzoru třetího: HOSŤ a čtvrtého: KMEŇ patříci, přeskakují v některých pádech, zvláště u pozdějších spisovatelův, sem, jak níže uvidíme.

<i>Jednotný.</i>	<i>Dvojný.</i>	<i>Množný.</i>
<i>N.</i> otec	<i>NAV.</i> otca	<i>N.</i> otci, — ewé
<i>Ť.</i> otca	<i>GL.</i> otcú	<i>G.</i> otec, — ew
<i>D.</i> otcu, — ewi	<i>DI.</i> otcema	<i>D.</i> otcem
<i>A.</i> otec		<i>A.</i> otcé
<i>V.</i> otcé		<i>V.</i> otci, — ewé
<i>L.</i> otci		<i>L.</i> otcich, — éch
<i>I.</i> otcem		<i>I.</i> otci.

Jd. Gen. a: chýmca. mužá. *LS.* do konca. *Ew.* Westonja. Kublajewica. *RK.* S přehláskau *e:* Sławoje. mužé. otc. krále. *RK.* — Místo *Akk.* u žiwotních: wolte sobě mužá. *LS.* Westonja chwátí. *RK.* S přehláskau: pěwce dobra mřujú boží. přěde knjeze. *RK.*

Dat. u: prwencu. mužú. *LS.* otcu. papežu. Andreju. *Ew.* králu. Wyhonju. Záboju. wyprostítelá. Olomúca. *RK.* ku přěboju. ku pokuju. *ŽK.* Někdy *ewi:* Zbyhonjewi. *RK.* Jezišewi. *Pass.* Se zpáteční přehláskau *owi:* králowi. *ŽK.* k Annášowi. otcowi. *Pass.*

Akk. po Chruoš. *LS.* zazli sje na Kruwoj. zabiř krahujec. ná král. *RK.* přiwedíc telec tučný zabijte. *ŽJK.* chcem muž za hospodu jměti. za knjež muže jměti. *časť* na král jide. *Dal.* když je přěd král přiwedú. *Alx.* pozdě zajéc honíš. *Sp. D.* když jej přěd král přiwedli. *Pass.*

Vok. e: otcé. *Ew.* hoj, pošyš, ty welesławný knježe. *RK.* mój knježiče. *Alx.* paměte mój. *Tristr.* wítježe. *Pass.* Často *u:* aj ty Záboju bratře. *RK.* spasitelu mój. *Ondřeju.* Řehořu. Lukášu. *ŽK.* králu. *ŽW.* Takéž často *i,* zvláště po *j:* aj Záboji bratře. aj Sławoji bratře. ty Zbyhoni. *RK.* ležiž tu, chłape, biřici boží. žádný (*desi-čerate*) česaři. *Pass.* Tomáši. *ČE.*

Lok. i: na dubci. Později, buď přenešením koncowky z *Datiwu,* buď zpátečným přehlasowáním, nad míru zhusta *u:* u powodnju (od muž. powodeň). *RK.* zaklenuř u meču lud swój. u meču zabili. *ŽK.* w spasitelu twém. na stolcu stařějšich. *ŽW.* u pokuju. w Dunaju. w tom boju. *Pass.* w noci swú stáju iměwáchu w háju. *Dal.* při mřěpém zwěřfu. při nepokuju. *XII Ap.*

Instr. em: papečem. *Ew.* pláčem. Iowcem. *RK.*

Dw. NAV. a: oba Klenowica. LS. Později s přehláskau *e:* zabił mu dwa strýce. ona dwa wítjeze. ta muže zrádná. Alx. oba súpere. KPR. ta dwa cesaře. dwa koše. wy cná muže, ježo sta wzchowána. jsa bratřence. dwa knjeze słowútná. Pass. má střice oba. Mast. dwa bratry běsta rybáře. ŽJK. ta mładence jidesta. dwa obličeje. ŽSO.

GL. ú: chtjéce obú knjezú užiti. Dal. S přehláskau *í:* tú dwú cesaři. dwú bohatú bratřenci. Pass. z túto dwú rybári. EM.

DI. ema: s bratřencema. Pass. Se zpáteční přehláskau *oma:* před cesařoma téma mładencoma. Pass. dwěma penjezoma dlužen bjéce. Dal.

Mn. Nom. í: otcí naši. LS. knjazi. Pariseji. Ew. králi. hadači. muži. meči. kyji. RK. Řídko *owé:* Judewé (od Judin). Ew. Častěji přeskokem do wzoru HOSŤ, *je:* mužjé. LS. RK. mečjé. wojé. RK.

Gen. roweň jd. Nomin. tři sta penjaž. Ew. rozezlených muž. RK. pjet střebrných penjež. Pass. Častěji ew: knjazew. Judew. Ew. mečew. hájew. wojew. krahujecew. Němcew. RK. šestdesát tisícew. Alx. pastýřew. Pass. kořáčew. klíčew. Řem. Později se zpáteční přehláskau *ow:* ot krajów. ŽG. ŽW. hřawy saňow u wodách (od muž. saň). králów. deset tisíców. ŽK. málo sršnjów. Dal.

Dat. em: goré plencem. mužem. LS. jezdcem. čarodějem. mečem. bojem. wojem. RK. těm Němcem porokowáše. SPR. Potom zpáteční přehláskau *i om:* obyčejóm. penjezóm. Pass. W Ew. Judóm, snad přeskokem do wzoru PÁN, s tvrdým *d*.

Akk. e: krahuje. Němce. meče. woje. hoje. RK.

Lok. ech i ech: w Němcech, w Němcech atd. Později přehlasowáním *éč:* w obyčejich nrawitý. Pass.

Instr. í: s noži. s meči. kyji zbiti. Pass. tázati sje (disputare) se knjezi. Št. Později kmenowé sem patřící rádi přeskakují do wzoru HOSŤ: nad mužmi branými. Pr.

Toto sklonění od předešlého liší se nejvíce přirozenau přehláskau, zdáníwě z měkkých sahlásek, opravdu odtud plynaucí, že někdy w prastaré době tamto kmenowé pauhým *o*, zde jotowaným čili *jo* zawřeni byli: pročež tam *owi, owé, ow, om, y*, zde *ewi, ewé, ew, em, i* atd.

3. Wzor: HOSŤ.

§. 35. Podlé tohoto wzoru skloňují se nemnohá samostatná mužská okončená měkkými sahláskami *ě, ó, ě, ě, í, ř*, řídčeji *l, s, ř, n*. př. koráb, črw, hospod, test, kmet, host, šokeř, krapeř, prs, mol, kón, wepř atd. Některá z těchto, n. př. koráb, host atd. jsau obojho pohlaví, a skloňují se w ženském pohlaví docela podlé wzoru KOSŤ. Jsau to kmenowé, w nichž půwodní *i* na konci, až na některé zbytky, dáwno odpadlo, a jichžto počet, jakž ze staroslawanského nářečí patrnó, někdy dosti

byl veliký. Z kmenůw první a druhé třídy přecházejí sem w mn. počtu: ludjé, mužjé, kněžjé a některá jiná.

<i>Jednotný.</i>	<i>Dwojný.</i>	<i>Množný.</i>
<i>N.</i> host	<i>NAV.</i> hosti	<i>N.</i> hostjé
<i>G.</i> hosti, é, e	<i>GL.</i> hostjů	<i>G.</i> hostí
<i>D.</i> hosti	<i>DI.</i> hostma	<i>D.</i> hostem
<i>A.</i> host		<i>A.</i> hosti
<i>V.</i> hosti		<i>V.</i> hostjé
<i>L.</i> hosti		<i>L.</i> hostech
<i>I.</i> hostem		<i>I.</i> hostmi.

Jd. Nom. Často se starým *i*, zvláště o ženském pohlaví: po řeči znáti, ež si hosti. jako chudá nowopříšlá hosti. Pass.

Gen. i: od tohoto kmeti. všeč do korábi. Pass. ŽJK. nejčastěji místo *Akk.* u životních: tak žádtejšího hosti. JML. boha, tak žádného (desideratum) hosti. PDuch. takého hosti. ŽSO. velikého a najmilějšího hosti. Hod. w dóm přiwindti hosti nezámého. Št. Potom s přehláskou do *é, e* (místo *je*): u swého kmetě. Des. Káz. řokte twého. ŽW. kmetě widowce. KPR. nalezli kmetě starého. Pass. každý u swého komoně. Alx.

Dat. i: chudému hosti twému. Štelcar. Často se zpáteční přehláskou *ju:* káza zetju powěděti. za wěno zetju swému. Dal.

Akk. roweň *Nom.* césar kněžatóm swój zeť powědě. Dal. aby koráb zažhli. Později u životních *Gen.* místo *Akk.*

Vok. i: kmeti, radím tobě. Des. Kaz. hosti mój drahý. Pass.

Lok. i: w řokti twém. ŽW. w onom korábi. w korábi zachowáni. Št. w korábi pod podřahú. ŽSO.

Instr. om: kdy smy tje wídali hostem. ČE. stěm dobrým hostem. ŽSO. pohnati kmetem. KPR.

Dw. NAV. i: ta dwa swatá kmeti. ŽJK. položit jsi řokti má. ŽW.

GL. u: při prsú. u prsú. J. Slow.

DI. pravidelně *ema*, skráceně *'ma*. Se zpáteční přehláskou anebo přechodem do wzoru PÁN též *oma:* raménoma a řoktoma. Pass. se dvěma konjoma. List. 1410.

Mn. Nom. je: později jen *é:* wstachu kmetjé. LS. když sje kmetjé potázachu. Dal. kmetě nalezli. KPR. řwájé jeho třewa hryali. Pass. statní mužjé. kmetstí ludé. RK. Od wzoru prvního PÁN a druhého OTEC přeskakují zvláště w *Nom.* přemnohá sem, n. př. Uhřjé, Česjé, Taterjé i Tateré, mečjé, súsédé, křestjené RK. kněžjé twoji. ŽK.

Gen. i: hosti čakal, kací by byli. Pass. osm koní. Alx. do něterých žen i muží.

Št. ot prsí mateře mé. ŽW. twých prsí. Pass. prsí materných. Št. Se zpáteční přehláskou já: knjezjú jich zabili. ŽK.

Dat. em: posla kořist ludem. RK. jděte a hostem potřebu připrawte. Pass. ku prsem mateř. Pulk.

Akk. i: po wsje kmeti. LS. na ny na bédné ludi. RK. káza hosti w hrad pustiti. Dal. máš múdré a statečné hosti. Sm. Fl. učiniť nás knjezi bohu otcí. Zj. skrzě wsje hosti. ŽJK. S přehláskou je: kmetje jeho u múdrosti učíť. ŽW.

Lok. ech: w koráběch. molech. wepřech atd.

Instr. mi: chodí s kmetmi. LS. nade wsěmi ludmi. ŽK. s mužmi. Št. nad mužmi brannými. Pr. potom sú někteří koňmi wíáčení. Št. ježto sem tje swými prsmi krmíša. ŽSO. mezi mými prsmi (ubera). PP. před hostmi. ŽJK. koňmi, prsmi i hlawami. Alx.

Mnohá wlastně sem náležící slowa přeskakují w jednolitých pádech do wzoru prwního PÁN, i druhého OTEC; n. př. jd. Lok. w šoktu zataženém. ŽW. ma. Gen. jako dwa stú šoktów. ČE. obyčejnějši šoket, pjet šoket, jako pjet penjeř atd. *Dat.* konóm (sic) twým. ŽW. Lok. na kmetěch práwa wztáza. Dal. KPR. kmety nalezeno. KPR.

4. Wzor: KMEŇ.

§. 36. Tímto wzorem spravaji se samostatná mužská 1) okončená druhdy samohláskou y, nyní sauhláskou *í*: kmeň, kameň, plameň, jačmeň, kořeň, řemeň, křemeň, prsteň atd. někdy kamy, plamy, jačmy, kory, řemy, křemy atd., odkud prodloužená kamyk, řemyk ČE. atd. 2) slowce deň, s pohybařm e.

<i>Jednotný.</i>	<i>Dwojný.</i>	<i>Množný.</i>
N. kmeň	NAV. kmeni	N. kmenjé
G. kmeno	GL. kmenajú	G. kmeni
D. kmeni	DI. kmenema	D. kmenem
A. kmeň		A. kmeni
V. kmeni		V. kmenjé
L. kmeni		L. kmenech
I. kmeněm		I. kmeňmi.

Jd. Gen. e: wšeliká krása kmene pocházjé z kořene. Št. prut z kořene a kwěť z kořene. ŽJK. wrytli byli by z křemene. ŽK.

Dat. i: ke kmeni dřěweněma. ČE.

Lok. i: na kameni. Alx. w plameni sedjěše. JML. po dni. po třetjém dni. BK.

Instr. m: přěde dnećm slawnećm. Ew.

Dw. NAV. i: w jiná dwa dni. ŽSO.

Mn. NV. jé: poděkujte noci i dajé hospodinu. ŽK. ti dnjé. Št.

Gen. í: dní swatých. JMI. dvě-cat dní neminu. ŽSO.

Akk. í: w swaté dni. Št.

Lok. ech: u mladých dnech. EZ.

Znamenati sluší, že téměř všechna sem naležící slova již velmi časně začala přecházeti buďto do wzoru prvního PÁN, buďto do druhého OTEC, onde s tvrdým *n*, tuto s měkkým; n. př. *Dat.* přirovnána jest ku kmenu. Št. ke dnju sławnu. *Ew.* deń daju wyřehuje słowa. ŽK. *Lok.* we dne i w noci (m. dně, jako k nemu, učiněn m. njemu, učinjen atd.) *Mn. Nom.* dnové moji minuju. ŽK. *Gen.* kdež nawjéce kameń walé. *Alx.* jeje prsy z kořeń wydfěwše. *Pass.* dnów mých. ot twých dnów. ŽK.

5. Wzor: RYBA.

§. 37. Sem patří samostatná, mužská i ženská, okončená samohláskau *a* s předcházející tvrdou sahláskau, n. př. muž. sřúha, pastucha, wřádyka, starosta, wojewoda atd. ženská: woda, rada, wina atd.

<i>Jednotný.</i>	<i>Dwojný.</i>	<i>Mnohý.</i>
<i>N.</i> ryba	<i>NAV.</i> rybě	<i>N.</i> ryby
<i>G.</i> ryby	<i>GL.</i> rybá	<i>G.</i> ryb
<i>D.</i> rybě	<i>DI.</i> rybama	<i>D.</i> rybám
<i>A.</i> rybu		<i>A.</i> ryby
<i>V.</i> rybo		<i>V.</i> ryby
<i>L.</i> rybě		<i>L.</i> rybách
<i>I.</i> rybú		<i>I.</i> rybami.

Při správnosti, jednoduchosti a dodnešní zachovalosti této deklinace zbytečně jest hromadění příkladůw: přečť jen několik, zvláště muž. pohlaví, uwedeme.

Jd. Gen. y: Tetwy Popeřowa. *LS.* wojewody. *pastuchy.* *RK.*

Dat. é: wojewodě: sluzě. knjezju Oldě. *RK.* swatému Janu ewangelistě. *Pass.* Jakobowi patriarsě. ŽSO. *W RK.* prwej polě (od žen. *Nom.* poľa).

Vok. někdy *Nom.* roweň: Marku, mój ewangelista milý! *Pass.*

Dw. NAV. dvě wěřasné dōwě. *LS.* panně této pojařa (máti) s sebú. ŽSO.

GL. na pewnú řýtkú. na zasazenú patú. *RK.*

DI. uwěřili jima jako starostama. *Pr.* tōma dvěma ženama. Št. *Alc:* pod oběma osoboma u Št. jest od muž. osob, odkudž: smi pohanjujéce osobów (*personas*) w ŽK. (*srow.* spůsob i spůsob, násob i násoba). *Formy:* stranoma, pannoma u *Welesl.* a j. jasu nespráwné.

Mn. Gen. někdy s mírným *e:* w údoljě sřes. ŽK.

Dat. spasám. *RK.* wojewodám atd.

Instr. s wřádkami. *LS.*

6. a. Wzor: ZEMJA.

§. 38. Pod tento wzor zahrnujeme wšecká samostatná, buďtež ženská nebo mužská, končící se jotowaným *a* čili *ja* s předcházejícími měkkými sauhláskami: *j*, *w*, *b*, *p*, *m*, *n*, *l*, *r*, *d*, *t*, *s*, *š*, *č*, též cizí na *ia*, jako Maria, Asia atd. Mimo množství běžných ženských, jako naděja, nůza, duša, swěca, chwíla, postela, bůra, wěža, wónja, zastaralé radošca, žažošca, lútošca, lúbošca atd. náleží sem nemalý počet mužských, n. př. Záwiša, junošca, panošca, zbrojnošca, swětošoša, ščitonoša, Kristonoša (Christophorus), welmoža, wódca, súdca, správca, zložajca, swatokrádca, obránca, stráža, strážca, škódca, twórca, zástupca, zrádca, přijemca, bojca, mužebojca, poprawca, dáwca, žerca, piwca atd.

<i>Jednotný.</i>	<i>Dwojny.</i>	<i>Množný.</i>
<i>N.</i> zemja	<i>NAV.</i> zemi	<i>N.</i> zemje
<i>G.</i> zemje	<i>GL.</i> zemjú	<i>G.</i> zemń,—i
<i>D.</i> zemi	<i>DI.</i> zemjama	<i>D.</i> zemjám
<i>A.</i> zemju		<i>A.</i> zemje
<i>Ų.</i> zemje		<i>V.</i> zemje
<i>L.</i> zemi		<i>L.</i> zemjách
<i>I.</i> zemjú		<i>I.</i> zemjami.

Jd. Nom. již časně s přehláskau w *e*: kytice. hořubice. helmice. RK.

Gen. e: ot Lubice. se Mže. LS. wečeře. Ew. oheň bůře. junošca pľakáchu. RK.

Akk. u: sesypawši tuču šira neba. Łabe Orlicu pije. LS. pásnicu. dušu. zemju. Ew. nožicu. zemicu. dušicu. wodicu. krawicu. družu. junošca. RK. čěšu. wólu božjú. wzpusť na hospodina pěću twú. ŽK. twrzu jeho (firmamentum). na wýšu mú. ŽW. postawmy wěžu sobě. diwoku swinju. Dal. má práwo dáti panošu. wyzwati panošu. na swú přu. KPR. w nedělu stwořen jest swět. skrzě swatú trojicu. List s nebe. Později s přehláskau *i*: zaři panoši. Dal.

Vok. e: sirá wľastice. kytice krásná. junošca. RK. o strážce člowěči. ŽP. W cizích jmenech *ia*: nepľáč, Lemobia. Pass. neľkaj sje, Maria. ČB. sestra (sic) Lucia, děwko libá bohu. Št.

Lok. i: na zemi. Ew. po šiji. na wětwi. w nožici. po wodici. na junoshi. RK. w sukni purpurného rúcha. Zlom. Kinsk.

Instr. u: wólú. hořubicú. pod helmicú. za dušicú. s junošca. RK. wľádněme swatynjú božjú. před swětošošu urodil sem tje. ŽK.

Dw. NAV. i: zředľnici jeho tječeta synów člowěčich. ŽW. dvě neděli. za dvě malěj mili. Pass. postawi dvě stolici. ŽSO. dwa súdci. Pr. každý z nich (smy-

słów) odwojca jest, dvě uši, dvě chřepi, dvě oči, dvě ruce. Rp. 1409. (od chřepja) kúpiwše dvě sudlici. ŽJK.

GL. ú: wsje po najú wólú bude. Mast.

DI. ama: mřěžama. swęcama. Potom u mužských *ama*: uwěřizo jima množstwje jko súdcoma. proti dvěma súdcoma. Pr., totiž se zpáteční přehláskau o m. e, a toto místo a, nepochybně s ohledem na wzor OTEC.

Mn. Nom. e: súdece jich. ŽK.

Gen. bez samohlásky na konci: wele dúš. RK. ot těch dúš. Št. dúš zpowěda-jících tobě. oči panoš. ŽK. kakž mnoho wěž bě we zdi. Alx. sedm báň hněwu. Zj. S wkládawým e: owec. ŽK. těch zrádec. Alx. nebyło potřebno opravec. KPR. Zhusta í, u jednoslabičných newyhnudelné: tři při. KPR. z rózí. wrahy našich zemí. dalních zemí. chowaj sje junosi. RK. duch bíří (procellarum). ŽG. z húbí wodních. ŽW. roz-šných sje krmí obežraw. Pass. panoší. Tristr. Opádním přehlasowáním já: berani owcjú (arietes ovium). ŽW.

Dat. am: dušám. Později s přehláskau em: panošem. Des. Káz.

Akk. e: ostawi swoje lubice. wyžehajú wám chyžice. RK. tři panoše jmějěše. Bml. pro miřošce swého syna. Pass. pro ty múdroštje. Št.

Lok. půwodně ach: dušách. Potom s přehláskau ech: na kočicjých. RK. u wě-šých twých. ŽK. w swětských libošťjých. Št.

Instr. ami: dušami. Přehlasowaně emi: s děwicemi. RK. panošemi. Tristr. mrzkošcemi. radošcemi. zařošcemi. Pass.

b. Wzor: SUDJÉ (místo SUDJA).

§. 39. Tento wzor od předešlého ničím jiným se neliší, leč časným skraco-wáním kmene a přehlasowáním koncowky, což aby snáze poznáno býti mohlo, obzwláště jej wystawujeme. Totižto mužští a ženští kmenowé na *ija*, jako sudija, hrabija, řebřija, bratřija, rukoimija, hřěbija, čřěwija, řodija, rolija, ledwija, lanija, panija, macešija, pradlija, šwadlija atd. wysauwají i před j a ztrátu tu nahrazují dlaužením koncové samohlásky, kterauž pravidelně přehlasují dříwe w é: sudjé, hrabjé, řebřjé, bratřjé, rukoimjé, hřěbjé, řodjé, roljé atd. potom w í: sudí, hrabí, řebří, bratří atd. K těmto kmenům ohledem na časné přehlasowání širokých koncówek w užší přidružují se i ženaké na -*gnja*: bohynja, knjehynja, skráceně knjénja, Hřekynja, Turkynja, bezdět-kyňa, hospodynja atd. měnicí se w Nom. a Vok. na -*gni*: bohyni, knjehyni, skr. knjéni, Hřekyni, Turkyni, bezdětkyni, hospodyní atd. We staroslowanském i ona w ýš wýtčena na -*ija* mění wýchod ja na í: sudii, řřebii, mřnií atd. čti sudij, řřebij, mřnij atd.

<i>Jednotný.</i>	<i>Dvojný.</i>	<i>Množný.</i>
N. sudjé, -yni	NAV. sudí	N. sudjé
G. sudjé	GL. -sudjú	G. sudí
D. sudí	DI. sudjéma	D. sudjém
A. sudjú, -i		A. sudjé
V. sudjé, -yni		V. sudjé
L. sudí		L. sudjéch
K. sudjú, -i		I. sudjémi

Jd. Nom. s původním východem: panjá, ještě u Štít. (perg. rk. 1375 l. 104 na Josefa, jehož byla zamlouvala jeho panjá, w rp. „pana“, jako rozpatý, uđinec m. rozpatý, učinjen atd.); s přehláskou w *je*: hrabije, u Aquens. bratřjé twá. ŽSO Nejhuštěji s přehláskou na druhém stupni, *jé* w *já*, *í*: třěwí mój. ŽK. řebří nebeský bjěše jeden wzácny sudí. bratři twá. laní břězjé poběže. ŽSO. — aby knjění stanowila. knjění káže. RK. ta knjění. Dal. hospodyní stydlíwá. Pass.

Gen. jé: z této mé bratřjé. wyjidú z řodjé. ČE. kúži té řanjé. ŽSO. w rukú panjé swé. ŽK. ŽW. tej panjé pošlúchatí. nad mé panjé dušú. nemajíc swé panjé žiwa čim pochowati. A 'no mé panjéj dci wetčas mře (s přisutým *j*, jako w jeje) m. jeje atd. wiz §. 25.) Pass. — podlé swé knjénaje. Dal. oči posekyněje. ŽK. ŽW.

Dat. í: bratři mej. ŽG. cuzí učinjem (sic) sem bratři mej. ŽK. káza sje sebrati wsém bratři. ŽSO. když hrabí brániti sje bjěše. Dal. — pokřonichu sje knjesju i knjění. RK. k swej dáwnej hospodyní. Pass. U Štítneho: prawí k jedné hrabyne, snad omylem písáfe, anebo přehláskou.

Akk. ještě často s půwodní širokou hláskou *jú*: pro bratřjú mú (fratres, coll.). bratřjú i sestry naše. ŽK. panjú wdowu práwo pohnati. KPR. ta panjú mnjéc nábožničku. Des. Káz. — ten (knjež Spytimír) Swatojurskú knjénju zrudí. Dal. S přehláskou *í*: řebří wzeli. na markrabí Mišenského. Dal. — wede jej přéd knjění. RK. — Skrácené: mje i wsju bratř, m. bratři. RK.

Vok. jé: bratřjé. nerođte, bratřjé, spěti. RK. jděte, bratřjé. Pass. e bratřjé miřá. Pass. matko božjé, swatá Mářjé. ŽP. — U ženských na *-yai* rowen Nom. pod, má miřá hospodyní. Pass. — Hypokoristická forma: bátjo, w RK. 'a n Dal. jest archaismus za dobu všeho přehlasowání sahající, skrácené m. bratřijo; w PP. čte se: bátík mój mně a já jemú (dilectus meus mihi et ego illi. Cant. 2, 16.)

Lok. í: po řebří ho kážeřa swěsti. Pass. po řebří lezechu. Dal.

Instr. někdy ještě s půwodním *jú*: s jedněm hrabjú welmí mocným. Alx. nesedí sde s panjú. by tu s panjú neseděř. KPR. Častěji s přehláskou *í*: s bratři sedje nejedř. nad swú bratři. ŽSO. papež se wsi swú knježi. Št. (od starého: knježija, coll.)

Dvo. NAV. pravidelně *é*, se zpáteční přehláskau *je*: dva febrjé (acc.), ta jistě febrjé. ta dvě dějtáktú pěstúnje notáhlé sta přituliti atd. Pass.

GL. přehlasované *é*: po dvou mladú bratři. ŽSO.

DI. přehlasované *éma*: mezi nimažto febfima. Pass.

Mn. Nom. je: ledwjé mé proménejny sú. ŽK. ežl sú naše rukojmjé. Pass. Medské panjé. Dal. tři panjé. nesúc hlavy jako řanjé. Mast.

Gen. é: knježat a hrabi mnoho. Dal. těch my rukojmi měti nemóžem. Pass.

Dat. jém: těmto panjém. Mast. jakž hrabjém slúžjé. St. Skl.

Akk. je: pošla swé podkonjé. Alx. kaké rukojmjé móžem dáti. Pass. wróci hřbjé. KPR. řewci činje třěwjé. Št. szuwši paní třěwjé. St. Skl. panjé brachu. Dal. rozličné panjé k nejz zaslať. Pass.

Vok. je: múdré panjé. Dal.

Lok. jěch: s přehláskau *tch*: po febfích. ŽSO.

Instr. jěmi: mezi pány a hrabjěmi. Pulk. — s jeje knjěnjemi. Dal. i s swými hospodynjemi. Pass. S přehláskau *imé*: železnými hřebími přikowachu. Pass.

Z uvedených příkladůw patrao, že bratřija (fratres), knježija (sacerdotes) jsau w jd. počtu hromadná; užívají se však i w mn. počtu: bratřjěmi, knježjěmi atd. Forma: tustým tupým hřebem, Hod., jest od hřeb, a řídí se wzorem PÁN.

7. a. Wzor: KOSTĚ.

§. 40. Pod tento wzor zahrnujeme samostatná ženaká zawřená měkkými sauhláskami (po odpadnutí prvotního *i*): *ś, b, p, tá, ú, l, ř, d, t, š, č, k, ž, c, n*. př. obuw, řeb, otep, řeň, sól, twáf, měd, niř, zřosť, reř, weř, peť, řež, myř, řě atd. Jména měst, jako Bestwím, Chrudím, Dřazím, Kúřím, Radím, Tůžím, Widím, Wlaším, Bolesřaw, Časřaw, Wratisřaw atd. liři se od osobních jmen, od nichž odwožena jsau: Bestwim, Chrudim, Bolesřaw atd. pauze měkkau sauhláskau a pohlawím. Těto obdoby následují u starých i cizí mužaká: Jerusalem, Betlehem a j. Sem náleží množné: děti, ale dětky podlé wzoru RYBA.

<i>Jednotný.</i>	<i>Dwojný.</i>	<i>Množný.</i>
<i>N. kost</i>	<i>NAV. kosti</i>	<i>N. kosti</i>
<i>G. kosti</i>	<i>GL. kostjá</i>	<i>G. kosti</i>
<i>D. kosti</i>	<i>DI. kostma</i>	<i>D. kostem</i>
<i>A. kost</i>		<i>A. kosti</i>
<i>V. kosti</i>		<i>V. kosti</i>
<i>L. kosti</i>		<i>L. kostech</i>
<i>I. kostjá</i>		<i>I. kostmi.</i>

Jd. Gen. i: střězechu jej púti jeje dráhu. RK. ot rozkoři. nenjé házni božjé. ŽK. z oceři. Řem. a řěni. JMI. do řázni. mnoho překorizni. přjězni uelatiwé byř jest.

do jedné peleši. z kúpěli. Pass. S přehláskau w *é* (místo *je*) již welmi časně: Ký přiznje die w snjemy sławny chodí. LS. (ač není-li to od přizaja, srow. bernja, wásnja u Mast. skřínja atd.) ot wěce m. ot wěci. ŽW. na dřěwě té korábě. Pass. Zwláště u místných jmen: wašem Střehomě doby. Dal. ot Kúřímě. SPr. do Jeruzalemě. z Bethlemě. Pass. z Jeruzalemě. Pr.

Dat. í: wsjak ot swé čeledi wojewodí. LS. k Krkonoši. Odp. na spis 1522. S přehláskau zpáteční *ju:* bera sje k Jeruzalemju. EZ.

Vok. í: ty Bethleemi. ČE.

Lok. í: po páti wsjej. na pawřáci. w sěči. po wřásti. RK. w swatém nebeském Jeruzalemi. Št.

Inst. jú (skráceně m. st. slow. *iju*): lítostjú. LS. pěsnjú z střěda hoře. žiznjú. branjú. sěťjú. za welikú sěnjú. nocjú. mysljú. pjestjú. krutostjú. s kořístjú. RK. mocjú mořskú. ŽG. senzni (compunge) bázanjú twú tělo mé. ŽK. krásný twářjú. ŽW. swelikú žádostjú. Pass. Bolesław zdjú ohradichu. Dal. mastjú oblit. dám pjestjú po lícu. Mast. swú wěcjú. Alx.

Dw. NAV. tě obě miřosti samé o sobě ani jsta zlé ani dobřě. Št.

DI. pjestma. ŽSO.

Mn. Nom. děti sbožjém wřadú. LS.

Gen. ot gor Krkonoši. LS. dwerí. Ew. řěčí. oběti. wřásti. sřásti. RK.

Dat. někdy zpátečním přehlasowáním *óm* m. *em*, n. př. dweróm.

Akk. í: wřásti. wřpovědi. LS. rozprawili mi básni (fabulationes). ŽG. ŽW. otnoži jeje (propagines). lepšjé jest miřosrdjé twé nad rozkoši (vitas). ŽK. w ruká držjéce holi. Št. Někdy s přehláskau w *je:* když budjěše we žnje. ŽSO.

Lok. ech: w myslech. wřastech. RK. w sěnech. ŽK.

b. Wzor: KRŮ.

§. 41. Samostatná ženská dvojího okončení, totižto zastaralého *y*, a běžného *ó*, n. př. kry, swekry, luby, koty, pány, kony, čěreky, choruhy atd. jinak krŮ, swekrŮ, lubŮ, kotewŮ, pánewŮ, konewŮ, čěrekew (cirkew), choruhew atd. w některých pádech od předešlého wzoru, ač dosti nepatrně, se liší, pročež je zde pod zvláštní wzor stawíme.

<i>Jednotný.</i>	<i>Dvojný.</i>	<i>Množný.</i>
<i>N.</i> krŮ	<i>NAV.</i> krwi	<i>N.</i> krwi, -e
<i>G.</i> krwi, -e	<i>GL.</i> krwjú	<i>G.</i> krwi, -w
<i>D.</i> krwi	<i>DI.</i> krwema	<i>D.</i> krwem
<i>A.</i> krŮ		<i>A.</i> krwi, -e
<i>V.</i> krwi		<i>V.</i> krwi, -e
<i>L.</i> krwi		<i>L.</i> krwech
<i>I.</i> krwjú		<i>I.</i> krwemi.

Jd. Nom. kypjěše krew. RK.

Gen. pravidelně *i*: zprost mje krwi, bože. hledajuci krwi. muže krwi. ŽK. *slw swatě cěrkwi.* ŽSO. Než již welmi časně s přehláskau w *e*: ot krwe Abele až do krwe Zachatewy. ČE. zařožiteli swatě cěrkwe. Pass. do cěrekwe. EM.

Akk. roweň Nom. našu krew piješi. RK.

Lok. i: we krwi sbrocen. RK.

Instr. já: wsje krowjá sbrocjěsta. krowjá sbrocjěchu je mužjé. choruhwjá točí. NK. opoju stěřy mé krowjá. ŽK. Přehláskau *i*: nad swatú cěrkwi wládř. Pass.

Dw. DI. někdy skráceně: krowma m. krowema, jako dětatma m. dětatoma atd.

Mn. Nom. choruchwi wějú. RK.

Gen. i: šest stúdwí kamenných. ČE.

Akk. i: choruhwi na most wraźjá. RK. s přehláskau *e*: spasitel koruhwe jmá kralowstwa zaamenjé. Pass.

Instr. emi: přijidú s koruhwjemi (sic). ŽSO.

Někdy slowa sem náležici, míchajice se s kmeny na *-wa*: rybitwa, honitwa, łowitwa atd. přecházejí w jednotlivých pádech do wzoru RYBA, n. p. ot cěrekew, w cěrkwich, s cěrekwami atd. jakoby od cěrekwa.

8. Wzor: MÁTI.

§. 42. Sem patři, mimo *máti*, jen *dci*, a snad i *sesti* a *neti* bíli *něti*, atkoli se sam příkladowě těchto dwau posledních, mimo Nom., newyskytli; než matera a dcera pravidelně podlé RYBA.

Jednotný.

Dwojný.

Mnohý.

N. máti

NAV. mateři

N. mateři

G. mateře

GL. mateřjů

G. mateř

D. mateři

DI. mateřma

D. mateřem

A. mateř

A. mateře

V. máti

V. mateři

L. mateři

L. mateřech

I. mateřjů

I. mateřmi.

Jd. Nom. i: dobrá máti. řjěkráše mi máti. RK. sestí (soror). něti (filiola). MV. s přehláskau *ě* (m. *je*): máťe moja. ŽK.

Gen. eře: před stolec mateře hojěj. dceře dle taterska chama. RK. u mateře swé s podstawy mateře. u wratoch dceře hory Sion. ŽK. u bráně dceře. PP.

Dat. eři: k mateři bojěj. i knjéni i lěpěj dceři. RK.

Akk. eř: i jeho, lěpá dceř. imjěše dceř jediná. RK. mateř pojem. EŽ.

Vok. i: nerodi báti sje, dci Sion. Ew. má přěmiřá dci. Pass.

Instr. eřjú (skrác. m. st. slow. *ijú, ejú*): nad mateřjú swú. ŽW. dci mateřjú jest neskrýta. Alx. Přehláskau *eři*: cěsařowa se dceři. Pass.

Dw. NAV. eři: tě dvě dceři, ježto (sic) Galikanus jměl. swoji dvě docti, jižto měl bjěše. Pass.

W množném počtu u starých obyčejně forma *matera*, *dcera*, se užívá; n. př. Nom. matery prostowřasy. Pass. nežli jsú je jich matery porodily. Št. Gen. ot žiwota mater swých. ŽK. chudých mater dětkám. ŽSO. Dat. těm žařostným materám. Pass. jsúc kmotra materám. ŽSO.

9. Wzor: SŁOWO.

§. 43. Pod tento wzor náleží wšecká samostatná wěcniho pohlawi na o: čeřo, město, jutro atd.

<i>Jednotný.</i>	<i>Dwojný.</i>	<i>Množný.</i>
N. słowo	NAV. słowě	N. słowa
G. słowa	GL. słowú	G. słow
D. słowu	DI. słowoma	D. słowóm
A. słowo		A. słowa
V. słowo		V. słowa
L. słowě		L. słowech, -ěch
I. słowem		I. słowy.

Sklonění toto, jako ono páté (RYBA), jest jedno z nejprostších a nejsachowalejších.

Jd. Dat. u: po želězu. LS. k jutru. k uchu. oku. RK.

Lok. ě: w Polsce. w městě. RK. w swém usě. Mast. (m. usě.)

Instr. em: gřasy čislem přegledati. LS. hrděm. słowem. RK.

Dw. NAV. ě: kto mi dá křidlě. ŽK.

GL. ú: we dwú létú pořád zběhú. List. křidłú twú. ŽK. na swú kolěnú. na nahú kolěnú padnúc. Pass. pasi sje mečem twým po bedrú twú. ŽW.

Mn. Gen. ot brd. LŠ. z mračen. słow. z osidł. z hrdł. RK.

Dat. om: ke dřěwóm. k słowóm. RK.

Lok. ech: po drzewech. słowech. RK. Těž *ěch*, zwłáště po hrdelních: w rúšěch (m. rúsěch). Pass. w třěwěch (od třěwo). Hod. Někdý *áč:* na nosidłách. ČE.

Instr. y: słowy. dřěwy atd. Později nespráwně *mi:* před mnohými létmi. JMI.

Již nahoře podotčeno, že w množném Nom. některá z jiných wzordw sem přeskakují, s hromadním wřznamem: obřaka, borka, doba atd.

Wřznačný přiznak staročeřtiny w této deklinaci, jako w prwní, jest samohláska *e* w jd. Instr. místo *o*: okem, uchem atd.

Slowa oko, ucho, mají swěj vlastní, zvláštní dvojný počet:

NAV. oči	uši
GL. očju	ušju
DI. očima	ušima.

GL. *ju*: skráceně, místo staroslowanského *iju*: očiju, ušiju (viz §. 16.): w obezřetnjú očju mú. očju jeho. swěmost očju mú. ŽK. w moji (přehl. m. mojd) ušju. Pass. Později přehlasowaně *i*: jest diwno w naši oči (m. našju očju). ČE.

DI. k jeje swatýma očima saháše. ŽJK.

10. Wzor: LICE.

§. 44. Podlé tohoto wzoru skloňují se samostatná věcního pohlaví na *e*, s předcházejícími měkkými sahláskami (místo staršího *je*, půwodního *jo*): slunce, srdce, pole, lóže, plece, wajce, ohnišče, řucišče, trnišče atd. We slowě nebe m. nebje polohláska *j* zmizela bez sledu w *b*.

Jednotný.	Dwojný.	Množný.
N. lice	NAV. líci	N. líca
G. lica	GL. licú	G. lic,—i
D. licu	DI. licema	D. licem
A. lice		A. líca
V. lice		V. líca
L. lici		L. licich
I. licem		I. líci.

Jd. Gen. *a, ja*: sesypawši tuču šira neba, spráwněji psáno nebja. LS. (od nebje, m. nebjo). *i* by hoře hořa wajeho wječšjé (m. horja, *j* virtualiter w *ř*). RK.— Než již velmi časně s přehláskau *e*: pride głas s nebe, spráwněji psáno nebje. Ew. z srdce. z bojišče. RK.

Dat. *w*: přižjech k srdcu. srdce k srdcu. RK. wzdwiħnu k nebju ruku mú. ŽW.

Lok. vlastně *i*: na řozi. w hoři. w poli. na dřěwci. po nebi. po slunci. RK. Potom se zpáteční přehláskau *u, ju*: w srdcu, w nebju stolice jeho, w sluncu. na mořu. w násadišcu. ŽK. u mořu. ŽW. by mu w srdcu radost. EZ.

Instr. *em*: polem. hořem. sluncem. RK.

Dw. NAV. *i*: tíšechu jej w přesiřná paži. utišta paži. RK. wědci jeho (pažpe-brae, od Nom. wěče). ŽK. w ohřawi a w úždě lici jich stjehni. ŽW. dvě okencí. Pass.— Formy: pažje jeřú dorostla, imjěše mocná pažje, w RK. jsau množné.

GL. *ú*: chowá w siřnú pažú. RK. na plecú. ŽK. Potom přehlasowaně *i*: dwú okencí. Pass.

DG. ema: širokýma plecema. RK. Se zpáteční přehláskou *ema*: se dvěma stádcom. Dal. plecoma twýma zasloní tebe. ŽG. wěčcom a mýma. ŽG. ŽK. ŽW. Později přehlasované *ima*: plecima swýma. ŽK. též skráceně: plecma. ŽW.

Mn. Gen. bez samohlásky na konci: méně tři pol (od pole). KPR. mužjé bratrských srdce. RK. smucenjë žařostiwých srdce. Tkadl. pławišč. u wratec Salomonových. ČE. mařých słowec. patero kotenec to jest lwitēnec. ŽSO. srdce. XII Ap. zrnec. Alx. Někdy s *é* na konci: pjet slunci. poli. RK. ze mnohých ardcí. ČE.

Dat. správně *em*: mořem. srdcem. Se zpáteční přehláskou *óm*: jdi ku pławiščóm. ČE.

Akk. e: podál w králewská řowišče. EZ.

Lok. tch: w řowiščích. EZ. Než i *ech* zhusta: na lícech rumenci ktwěchu. přni tđi na plecech. RK. u polech lěsa. ŽW.

Instr. emi, po retních *jemi*: wody, kteréž jsau nad nebjeimi. Modl. u ryt. z Neuberka (Rozb. str. 142.).

Přwodni totožnost této deklinace s předešlou nezůstane nás tajna, powážimeli, že hlavní rozdílowé zakládají se na přehlásce z *j* pošlé, ježto onde kmen paubým o zawřin jest, tuto pak jotowaným o zawřin byl, z čehož přehláska w *e* a přetwoření sauhlásek powstalo.

11. Wzor: SBOŽJĚ.

§. 45. Tímto wzorem řídí se samostatná wěcního pohlawí na *jé*, powstalá skrácením ze staršího, w církewním nářečí běžného *aje*: zdawjé, trajé, ščestjé, pitjé, obiljé, znamenjé, wořánjé atd.

<i>Jednotný.</i>	<i>Dwojný.</i>	<i>Množný.</i>
<i>N.</i> sbožjé	<i>NAV.</i> sboží	<i>N.</i> sbožjá
<i>G.</i> sbožjá	<i>GL.</i> sbožjá	<i>G.</i> sboží
<i>D.</i> sbožjů	<i>DI.</i> sbožjěma	<i>D.</i> sbožjém
<i>A.</i> sbožjé		<i>A.</i> sbožjá
<i>V.</i> sbožjé		<i>V.</i> sbožjá
<i>L.</i> sboží		<i>L.</i> sbožích
<i>I.</i> sbožjemí, — ími		<i>I.</i> sbožjěmi, — ími.

Jd. Gen. ja: stasta protiv sobě bez hnutjá. RK. s přehláskou *jé*, a to již welmi časně: stáchu u ugljé. Ew. přemnoha mnostwjé. do kuropěnjé sědčch. wěnc z dubowého listjé. RK.

Dat. jú: národ k rozsúzenjú sboren. LS. k činjenjú. Ew. waje sje ku sědánjú stroji. RK. přikázánjú twému. ŽK.

Lok. é: o učení jeho. Ew. o pobití. o sědání. w spání. w súkromí. w účasten-

ství. na podchřmí. po chvrastí. RK. (O wicezstwě w RK. str. 38 půw. wyd. jest od Nom. wicezstwo.) Později *js*, buď zpáteční přehláskau, buď přenešením datíwního wýchodu (wiz §. 31.): w sbožjú. EZ. w rozlúčenjú. w zdrawjú. ŽK. w opráwánjú. w učinjenjú. u wrbjú. u wýštjú. ŽG. w druhém kázánjú. Des. Kaz. u pokolěnu. ŽW. iena sedí na hradě, a na sbožjú nic. KPR.

Instr. jém: (w st. slow. *isn*, pročez zde snad přehláska?): děti sbožjém wládú. LS. pěnjém. řwánjém. kamenjém. RK.

Dwo. NAV. Prawidelně *í*: starých dokladůw nemám. (Dwě králewstwě w RK. jest od králewstwó).

GL. půwodně *jú*; s přehláskau *í*: nízkú obočí. Pass. na tú dwú přikázání wesken zákon wisi. Zlom. st. perg. rp.

Mn. Nom. já; časně s přehláskau *jé*: wstanú kopy nad kopy. pitjé. jedenjé. RK.

Gen. í: rachet kopi bystrých. údolí. dobrodružstwí. RK. böh zdrawí našich. ŽK.

Dat. jém: časně přehlasowán w *ím*: ke wšem nalezením. ŽG.

Acc. já: kegdy taká znamenjá činjése. Ew. s přehláskau w *jé*: nosichu pitjé medná. RK.

Lok. ích: u porókowáních. ŽK. Přehlasowaně *jéch*: nesúce na kopych hlawy. RK.

Instr. jémi, přehlasowaně *ími*, než starých dokladůw nemám. (We st. slow. nářečí *ii*: sbožii, znamenii.)

12. Wzor: RÁMJE.

§. 46. Slowa sem náležící, jichž neweliký počet jest, jsau wesměs skrácení kmenowé na *mje* wěcniho pohlawí, wywinující w jiných pádech swé w někdejší nosowce ukryté *en*: rámje, imje, sémje, břémje, plemje, wýmje, týmje, pismje atd.

<i>Jednotný.</i>	<i>Dwojný.</i>	<i>Množný.</i>
<i>N.</i> rámje	<i>NAV.</i> rameni	<i>N.</i> ramena
<i>G.</i> ramene	<i>GL.</i> ramenú	<i>G.</i> ramena
<i>D.</i> rameni	<i>DL.</i> ramenema	<i>D.</i> ramenem
<i>A.</i> rámje		<i>A.</i> ramena
<i>V.</i> rámje		<i>V.</i> ramena
<i>L.</i> rameni		<i>L.</i> ramenech
<i>I.</i> rameneń		<i>I.</i> rameny.

Jd. Gen. ene: ot ramene. RK. čestného plemene. Alx. podle jmene twého. ŽK. pro chwátu jmene twého. Št. Často *eni*, jako w ruském a starosrbském nářečí: pamjetiw budu jmeni twého. čakati budu jmeni twého. ŽK.

Dat. eni: wślawju jmeni twému. ŽK. k jeho plemeni. ČE. Se zpátečni přehláskau *enju*: zpovědati sje budu jmenju twému. ŽK.

Lok. eni: we jmeni boha našeho. ŽK. o tom jmeni. we jmeni syna bojšého. Št. Se zpátečni přehláskau *enju*, *ena*: we jmenju boha našeho. we jmenju twém. ŽK. we jmenu otce mého. ČE.

Dw. GL. ená: na jeju obú ramenú. *Pass.*

DI. pravidelně *enema*; přehlasowaně - *enoma*, skróceně - *enma*.

Mn. Akk. ena: wz ramena. RK.

Instr. eny: se swými břěmeny. *Pass.*

Formy: rameno, *Gen.* ramena atd. jsau pozdější. Čte se wśak dw. *Nom.* dvě jméně w EM. jakoby od jméno.

13. Wzor: ROBJE.

§. 47. Do této třídy náleží jména žiwotních na *je* (*e*) wěcniho pohlawí w dosti hojném počtu, wywinující w nerowných pádech swé kmenowé, w zašlé nosowé hlásce *ę* ukryté *et*, a znamenající mlaďata lidí i zwírat: knježe, hrabje, wnuče, družé, pachole, siróbě, Židje, děwče, púpje (pusio), nemřúwnje, nedochódče, robje, otróče, prwnje, zwěře, jahnje, kótje, kuře, húsje, kózle, hřebje, osle, hoľúbje, hádje, wľče, lwíče atd. a někólíka jiných bezžiwotních dle té obdoby tworených, jako dúpje atd.

<i>Jednotný.</i>	<i>Dwojný.</i>	<i>Množný.</i>
<i>N.</i> robje	<i>NAV.</i> robjeti	<i>N.</i> robata
<i>G.</i> robjete	<i>GL.</i> robjetú, -atú	<i>G.</i> robat
<i>D.</i> robjeti	<i>DI.</i> robjetema, -atema	<i>D.</i> robatem
<i>A.</i> robje		<i>A.</i> robata
<i>V.</i> robje		<i>V.</i> robata
<i>L.</i> robjeti		<i>L.</i> robatech
<i>I.</i> robjeteń		<i>I.</i> robaty.

Prawidelnost a zachowalost tohoto skloněń nepotřebuje mnohých dokladůw.

Jd. Lok. jeti: na grěbjeti oslini. Ew.

Dw. NAV. pravidelně *jeti*; čte se wśak nejwíc přehlasowaně, aneb omylem dle předcházející náměstky, *jetě*: tě obě dětjetě podrostesta. tě knjezetě proti sobě jdesta. *Pass.* twá dwa prsy (ubera) jako dvě lanjetě a dvě srnjetě blížence. PP.

GL. jetú i atú: obú dětatú. *Pass.*

DJ. jetema i atema; přehláskau i o m. e: k swýma dětatoma. *Pass.* daj těmato zwěratoma; též skróceně, s wysutím e uob o: s swýma dětatma. k swýma dětatma. *Pass.*

Ms. Nom. ata: jałowata. ŽK. prwnata (m. prwnjata). ŽW. robata. Št.

Dat. atóm: jałowatóm. ŽK.

Lok. ateck: w dórách skalných a dúpatech. PP.

Z uvedených příkladův patrně, že původní nosové *ę, a*, zůstávajíce v církevním nářečí bez proměny ve všech pádech, v češtině w jč. počtu jotowaným *e*, w množném nejolowaným *a*, w dvojném střidavě jedním i druhým se dosazuje, kteraužto nedůslednost již w nejstarších našich památkách znamenati.

14. Wzor: NERE.

§. 48. Jediné slovo *nebe*, skráceně m. *nebes*, zachowalo w češtině, jakož i w staroslowanštině, svůj aspirný kmen w nerowných pádech jd. a we všech d.w. i mn. počtu; estatach sem druhy náleževších kmenůw vyskytají se jednotlivě pády bojněji w staroslowanštině, n. pť. *słowesa, oěsa, sčesa, licsa, moresa, tělesa, dč-lesa, rancsa, čudesa* atd. Hđbeji w češtině, n. p. *słowesy, dřewes* RK. *kolesa*. St. Skl.

<i>Jednotný.</i>	<i>Dvojný.</i>	<i>Množný.</i>
<i>N.</i> nebe	<i>NAV.</i> nebesi	<i>N.</i> nebesa
<i>G.</i> nebeso	<i>GL.</i> nebesú	<i>G.</i> nebes
<i>D.</i> nebesi	<i>DI.</i> nebesema	<i>D.</i> nebesem
<i>A.</i> nebe		<i>A.</i> nebesa
<i>V.</i> nebe		<i>V.</i> nebesa
<i>L.</i> nebesi		<i>L.</i> nebesech,—ěch
<i>I.</i> nebesom		<i>I.</i> nebesy.

Totož jest skloňování pravidelné, jehož dokládati pomůžeme: připomeneme jen, že d.w. *DI.* zpáteční přehláskau zní *nebesoma*, skráceně *nebesma*, mn. *D.* tauž přehláskau *nebesóm*, *Lok.* častěji *esěch*: na *nebesěch* ŽW. zástupůw mnohých w *nebesěch*. *Zj.* Z jiných slov se vyskytají: mn. *Gen.* skácjěchu *dřewes* dwadset. wetchými *słowesy*. RK. *ušihte kolesa*. St. Skl.

Obyčejněji jsou jiní kmenové z týchž kořenůw, n. pť. *staré nebjo*, *G.* *nebja*, *syni nebe*, *G.* *nebe* (wis wzor *LÍCE*), *słowo*, *G.* *słowa*, *dřewo*, *G.* *dřewa* atd.

II. JMÉNO PŘÍDAVNÉ.

§. 49. Jedna *přídavná*, w širším smyslu *wztaá*, dělí se, dle významu a *okonečn* svého, na rozličné třídy. Podlé významu jsou přídavná 1) *jakostná*, oznamující jakost předmětu dle podoby, barvy, powahy, působení atd. ku pť. *hranatý, zelený, topfý, měkký, wřidný, pilný* atd. 2) *Přítelastňowact* w širším smyslu *čili wztašná*, ukazující komu neboli k čemu předmět náleží, od koho neboli od čeho pochází, co w sobě zdržuje, k čemu se wztahuje, k osobámli, čili ke zvířatům, čili ku předmětům

bezživotním a jejich vlastnostem, n. př. dědůw, totin, děwčí, rybí, lidský, horský, wicský, polský (t. polní), bobrový, dubový, zastaralé otai (otafy), bratři, zecni, synowní, dětiný, hořubiny, dřewěný, sláměný, říčný, žitný, jarní, letní, denní, wečerní, střední, zadní, nynější, tehdejší, zdejší atd. 3) Číselná, ohlašující, o kolikých předmětech a o kterém z nich řeč jest, n. př. jeden, dwa atd. prvý, druhý atd. 4) *Bytná* čili *dějná*, ukazující nám předmět w nějakém působení anebo stavu a tatoť slowu vlastně přičestí a přechodníky: widom, widěa, wida, widěw, widomý, widěný, widauci, widěwši atd.

Podlé okončení jsou přidawná jména 1) *neurčitá* čili *usečená, odtaičená* (indefinita, abstracta), končící se w muž. pohlaví na sauhlásky buď twrdé buď měkké, w ženském na *a*, we wěcním na *o*, a, užíwaná půwodně tam, kdež w řečtině a jiných jazycích přidawná *bez členu* (articulus, Geschlechtswort), n. př. dobr, a *o*, καλός, gut atd. 2) *Určitá* čili *plná* (definita, concreta), vycházející w muž. pohlaví na *y* neb *í*, w žen. na *á* neb *já*, we wěcním na *é* neb *je*, a užíwaná vlastně tam, kdež w jazycích řlen majících přidawná *s členem*, n. př. dobrý, á, é, ó καλός, der gute, boží, já, je, ó θεός, der göttliche atd. Tento rozdíl jest w nynější naší příčině, kdež hlavně jen o wzory skloňování ohebných částek řeči se jedná, důležitější; protož onca do úplné mluwnice odkazující, při tomto se pozastawíme.

§. 50. W jazyku našem, jakýž w nejstarších památkách času našeho dořých necházíme, ačkoli wolnost užíwaní obojího zakončení, dle smyslu a přiměřenosti k věci, mnohem wětší jest, nežli w pozdějším nebo do konce we dnešním, však nicméně předce již nejsou wšecna přidawná bez wýminky a wyhrazení obojího zakončení, neurčitého i určitého, schopna, nýbrž některá z nich jen na jedno nebo druhé se obmezují.

Neurčitého skončení nepřijímají 1) Komparatiwi a superlatiwi, až na některé wýjimky, a to jak staršího způsobu: *-ějí, -ějé, -ějé* (slabější, slabějšá, slabějšé), tak i nowějšího: *-ějí, -ějějšá, -ějějšé* (slabější, slabějšějšá, slabějšějšé). 2) Číselná řádová: prvý č. první, wterý, třetí, čtvrtý atd. wyjímaje spřežky s náměstkou *sám*: sám desát (jako w ruštině, w nowější češtině sám druhý, sám čtvrtý atd.), Genitiwi se slowem *pól*: *pól* wtera, *pól* třeta (ještě u Slowákůw běžně), *pól* čwrtá atd. a některé jiné archaismy. 3) Přiwlastňowacích wětší částka, zwláště na *-í, -ní, -ší*: *babí, letní, wyšní, nižší, wčerajší, nynější* atd. a však s wýmíakami jednotajých pádůw. Určitého okončení od nejstaršího wěku až podnes neschopna jsou 1) řád, řáda, rádo; 2) číselná rodová čwter, pater atd. 3) od středního wěku též přiwlastňowací na *-ów* a *-íš*: Dawidów, Nekřiania atd. Než tato poslední w prvotní době též určitého zakončení, a to bez obmezení, schopna byla, jakož je mnohá z nich až do dneška w jistém wymezení skutečně přijímají: lwový, wořový, matořiný, dětiný atd. což vše níže příklady se potwrdí.

1. Wzor: ČIST, ČISTA, ČISTO.

§. 51. Toto sklonění jest docela substantivní: totiž *čist* ohybuje se dle wzoru PÁN, *čista* dle RYBA, *čisto* dle SŁOWO. Sem patří wšeliká přídavná okončená w muž. Nominatiwu *twrdos* sauhláskau, a siec jakostná i přiwlastnowací, číselná řádowá i redowá a přičestí trpného wýznamu přítomná i minulé: widom, wědom, pitom, weden, chycaen atd.

J E D N O T N Ý.

<i>Mužský.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Wěcná.</i>
<i>N.</i> čist	čista	čisto
<i>G.</i> čista	čisty	čista
<i>D.</i> čistu	čistě	čistu
<i>A.</i> čist	čistu	čisto
<i>V.</i> čiste	čisto	čisto
<i>L.</i> čistě	čistě	čistě
<i>I.</i> čistem	čistú	čistem

D W O J N Ý.

<i>NAV.</i> čista	čistě	čistě
<i>GL.</i> čistú	čistú	čistú
<i>DI.</i> čistomą	čistama	čistoma

M N O Ž N Ý.

<i>N.</i> čisti	čisty	čista
<i>G.</i> čist	čist	čist
<i>D.</i> čistóm	čistám	čistóm
<i>A.</i> čisty	čisty	čista
<i>V.</i> čisti	čisty	čista
<i>L.</i> čistech, -ěch	čistých	čistech, -ěch
<i>I.</i> čisty	čistami	čisty.

Jd. Nom. má daw mnog. žiwot wěčen. *Ew.* komu drah žiwótek. *RK.* pakšit jest ten příklad mař. oheř dobr jest. *Pass.* by sje slěp narođil. truchol jsa. *ŽJK.* żeby masiř čtvernoh lésti. *Řem.* ty jsi sedmer w dařě. *Hod.* má pokazati sám sedm so zmatkem. *KPR.* (Ale *Gen.* přisaha samcho sedmého. *Tamže.*) sám desát utekl. *Bratř* (2 *Par.* 32, 21.) čist-nit. *Rp.* Cerron. (složene).

Gen. má. roda stara. Dobrosławska chłmca. kamena mosta. sřata stořa. *LS.* wěrna boga. *Ew.* těžka mřata. z črna lěsa. prudka Sławoje. *RK.* do domu nowa jidú. *Pass.* nemóžet jednoho własa běřa utiniti ani črna. hřawu swata Jana křtitelc. *ŽJK.* ot

prwa swěta počátka. Sp. D. Misto Akk. u žiwaucích: jež jeho dřewe umřa widjěše. na skřídách naha položiti. wida sje tak slěpa i hřucha. Pass. Ježiše umřa nalead. kdy jsme tje widěli hřadowita, žjěziwa, naha, nemocna. ŽJK. — ž. ot Otawy kriwy. ot Szawy řadny. LS. s weliky nocí. JMI. w ochtáb weliky noci. ČE. — w. šra neba. LS. až do nedoštrama daleka. s mčona hrđfa. s twrda sěđfa. RK.

Dat. mš. po zákonu swata. LS. ke dnu sławnu. Ew. ot silna k silnu. ku hradu ku twrdu. RK. slib slubiž bohu Jakubowu. ŽW. bōda mně nebohu. Dal. tomu berenowi po zlu. AIX. saměmu cěsarí Theodosio tak tečena. ŽSO. — ž. druha družě postupati brání. RK. přěžařostiwě ženě. Pass. k welicě noci. ČE. protiw sedmetě swátosti. Št. — w. desateru pokolení. Bibl. čerstwu a kypru býti tělem i myslí k dobrému. Št.

Akk. mš. w národ sboren. LS. žiwot wěčen. w deň slawen. Ew. na žit stěbra. w lěs črn. da žeř krut. RK. usřě čtwer řád lidský. ŽSO. — ž. pogubi saň lúta. LS. na weliku noc. ČE. — w. rozložito okénce. LS. chtěl čtvero to nawrátiti. ŽSO.

Vok. mš. jen když buď naprosto, buď před samostatným stojí, e: přewysočel (altissime!) přěsilne! (potentissime!) ŽW. ó milostiwě bože! Pass. Za samostatným, a ž. i w. wždycky, jako w Nom. naše slunce, Wyšehrade twrdl PWyž. Ozjepe, syna Dawidow! ČE. EM. Ježiši, synu Dawidow! ČE. bože Jakubow! ŽW. sławnu knježno! LS. kam jdeš, zla nedobra! Pass. — Tak i we st. slowanském.

Lok. mš. swjetě Wyšegradě. Lubušině dworě. LS. w twrdě hradě. RK. w domu Dawidowě dětjete swěho. ŽW. Později tež u, jako u samostatných: o tom čtweru. Št. — ž. na Otawě kriwě. Radbuzě chřadně. LS. w hustě tmě. RK. na zwěři črweně. Zj. u welicě cti. po welicě noci. u welicě swěťlosti. Pass. w té čtweřě wěci. Št. — w. w zlatě sěđě. w otně sěđě. LS.

Instr. mš. s bohem Abrahamowem. nad domeň Dawidowem. ŽW. toť dewaterem přicházjé činení. mohú žiwí pomoci mrtwým čtwerem činem. Št.

Dw. NAV. mš. s rozdílem od samostatného: a, nikoli y, s žehož, jakož i ze staroslowanského, widěti, že toto neaustrojné, pozdější: rodna bratry. LS. dwa wžacna a wěrna člowěky. dwa na smřt otsúzena člowěky. Pass. — ž. dvě wěhřasné děwě. LS. swoje křjědlě dlúžě. RK. skrže rucě Mojžjěšewě i Aronowě. ŽW. rucě jeho uhřazeně a zlatě, pňně. Jacynktów. PP.

Ma. mš. popsti knjezi. Ew. — ž. brzky nohy jich. ŽW. matery přestowřasy. Pass.

Gen. na těch rozěch deaješ witjezow korun (diademata). Zj. (Na jiném místě: sedň witjezowých korun.)

Akk. mš. w snjemy sławny chodí. LS. hrozny úpy činjěchu. kazař je čisty - nity swlěci. Pass. (složené, obojstranně ohýbané). — ž. lětorosli palmjny. Ew. nedaleky biň miřosti twě ota mne: ŽW. mám čtweřy škoraje. Řem. laciny učini swětské wěci. Řp. — w. jmějěče šesteru křídla. Zj.

Instr. mč. usryju moki newinary roeš moji. ŽV.

Datiwu a Lokálu w mn. počtu příkladové se nám newyskytli: w jiných pádech někdy rozeznání téžké, ješto staří dleatky neoznačowali (n. př. mnoha slowa m. mnohá), a někdy i formy splývají, n. př. rovná měra LS. (urč. i neurč. takéš).

2. Wzer: ČISTÝ, ČISTÁ, ČISTÉ.

§. 52. Toto sklonění jest, z ohledu koncowních nářádek, docela náměstkové; neboť určité přídavné powstává, jakž vědomo, přistawením určowací náměstky *č, ja, je* (též s potshowací w *ize, jaše, ješe*) k áupínému, samohláskau zawřenému kmenu: m. čisto-i (w čist odpadlo o, jenž w cyrillském ѣ trvá), čista-ja, čisto-je (srow. ruské pusto-j, pusta-ja, pusto-je atd.). W dřewní době skloňowaly se (jako dodnes w litewštině) obě částky, čehož stedy we staroslowanštině w jd. Gen. čista-aho (spodobněš m. čista-jeho), Dat. čistu-umu (spodobněš m. čistu-jemu), Akk. čistu-ju, Lok. čistě-jea, třetí-jej, mn. Akk. čisty-je atd. Ješto patrný; potom koncowky první částky spodobněším, přehlasowáním a wysutím, zvláště w nowějších nářečích, zanikly.

Pod tento wzor padají přídavná wšelikého druhu, po twrdých samhláskách určitý wýchod *y, - á, - é* přijímající.

J E D N O T N Ý.

<i>Mužský.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Wšerní.</i>
N. čistý	čistá	čisté
G. čistého	čistě, - ej	čistého
D. čistému	čistej, - é	čistému
A. čistý	čistú	čisté
V. čistý	čistá	čisté
L. čistém	čistej, - é	čistém
I. čistým	čistú	čistým

D W O J N Ý.

NAV. čistá	čistěj	čistěj
GL. čistá	čistá	čistá
DI. čistýma	čistýma	čistýma

M N O Ž N Ý.

N. čistí	čisté	čistá
G. čistých	čistých	čistých
D. čistým	čistým	čistým
A. čistě	čisté	čistá
V. čistí	čisté	čistá
L. čistých	čistých	čistých
I. čistými	čistými	čistými.

Uskrovnivše příkladův při formách zachovalých a běžných, doležíme zvláště zastaralé.

Jd. Gen. ž. dvěj, t. é i ej, z dvojího, mého dle zdání, nářečí, z něhož čeština vzrostla, pošly; onen staroslowanskému čistýje, dle pravidla skrácování §. 16, rowaŷ, t. čist(yj)e = čistě, tento ruskému čistoj podobný, s přehláskou o w e (jako w Instr. bohem, w minulém nesech atd.) Obůj již w LS. ot Lubice bělé. se Mě strěbronosné. Naproti: u jedneŷ sú desky. u wtoreŷ meč. Potom prwni řidčeŷi: což w swětě lútě zwěři. XII Ap. ohrada swatě wěry. w žlwótku čistě děwky. Pass. Husťeŷi druhý: a krásneŷ děwky. ot radostneŷ Prahy. RK. z welikeŷ nětáje. Zj.

Dat. ž. ej (m. oj, s přehláskou): i řeče dwerneŷ. Ew. lépeŷ dceři. prweŷ . . . wtereŷ póle imje wzdech. RK. proti swateŷ Hedwicě. panenskeŷ bohyni. Pass. Skráceně é: diwicu sje také krásě. RK.

Lok. ž. ej: po swěŷ draheŷ miřej. w husteŷ tráwě. RK. w širokeŷ pustyni. ŽG. u welikeŷ úžestí. Pass. Též é: na pawřači krásně. w širě řučě. RK. — w. po šerém jutě. RK.

Instr. Zábojewým słowea. RK.

Dw. NAV. mž. dwa lwy hřadowitá. dwa wky nesytá. Alx. - ž. pravidelně éj: jeho swjetěŷ (def.) rucě budeta k swázání poskyteně (indef.). té newinněŷ rucě twoji, ježto běsta swázané (indef.). toť sta té dvě hrozněŷ a přikřěŷ ráně na ny jednoho dne přiřlě. za dvě malěŷ mili. nemůdřěŷ děwoč, kako sta sje swěsti přěpustilě. dvě strěbrněŷ truhlě. oči plameněŷ, z nichžto (sic) jiskry prcháchu: mezi dvě zdi prasto dělaněŷ. má oči welicěŷ. rucě jmám tak ohryzeněŷ. swoji swjetěŷ rucě k nebesóm wzwed. té milěŷ matcě, Maria a swatá Alžběta. Pass. oči jej běsta rozocěŷ (perwersi contra naturam, rozoký). ŽSO. Skráceně a přehlasowaně é: swoji swjetěŷ rucě wzwed. Pass.

DI. pozdwiženýma ořima. Ew. krásnýma rohoma, parohoma, rřoma. RK.

Mn. Nom. mž. tježci meči. tmawi lěsi. přni tůli. ledowitě mraoci. RK. Zj. - ž. desky prawdodatně. dubrawiny uně. LS. (než w rp. i před s možně zdwojowati, dle pravidla starých piscůw, tedy juně, t. mladě.)

Gen. Nekřanowých wojinów. Zábojewých wojinów. RK.

Dat. wěšěbám witjezowým. LS.

Akk. žirné wřasti. dědiny otně. LS. chudě. Ew. medná ŷta. krátká sřowa. RK.

Instr. s pky s Čechowými. LS.

Z příkladůw: Zábojewým, Nekřanowých, Zábojewých, Čechowými, patřno, že přiwlastňowacím na -ow od starodáwna oboje zakončení bylo přistojně.

§. 53. Přidáwná určité twrdými sauhláskami zawřená skloňují se někdy, w jednotliwých pádech, a sice w jd. Dat. ženského a Lok. mužského, ženského i wěcního pohlawi archaicky, t. dle wzoru cyrillského čili staroslowanského, přijimajíce wýchody -ěŷ, -ěš, a twrdě sauhlásky před é w měkké měnicě. W illyřiatině (zvláště u Dubrow-

nických spisovatelův) mn. počet s východy *-ěck, -ěm, -ěmi* v G. D. L. a I. (dle *těck, těm, těmi*) zhušta jest v užívání, newylučujíc ani přídavních měkce zakončených, n. př. *božech, božem* atd. čehož příkladův v češtině není; nebo naskýtající se často formy: *cuziech, cuzicem* atd. na přehlásku *cuzejch, cuzjém, z cuzich, cuzim* powstalau (§. 17.), uwecsti se musejí.

J E D N O T N Ý.

<i>Mušský.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Wěcný.</i>
<i>D. welikéma</i>	<i>welicěj</i>	<i>welikému</i>
<i>L. welicěm</i>	<i>welicěj</i>	<i>welicěm.</i>

Jd. Dat. k jeho k *welicěj* prosbě. k swjetěj Sawině wecc. swjetěj Martě sje njewil. Pass.

Lok. na wysocěj stolici. u *welicěj* žižsti. u *welicěj* swětlosti. wšickni ho u *welicěj* cti jamějchu. u *welicěj* rozkoši. u *welicěj* žádosti. na jeho dworě u *welicěj* cti schowalých. po dobřěj hođině. w starěj kronice. na sušěj (místo: susěj) zemi stoje. Pass. w dobřěj žibosti twěj. ŽW. na *welicěj* řěoč. Zj.

Pozn. Jakož jinde w osnově českého jaryka sřejmo jest splywání dvojřho nářečí w jednom celek, tak swlášťe zde. Formy zajisté *welicěj, welicěm, powstaly* skráćením z *welicě + jej, welicě + jem*, w tom nářečí, w němž se twrdě sauhlásky před *ě* w měkké měnily: ruka, rucě; naproti tomu formy *welikej, welikém, wywinuly* se stažením z *welikě + jej, welikě + jem* (dle pravidla §. 16.), totiž *welik(ě + j)ej, welik(ě + j)em = welikej, welikém*, a náleží půwodně oněm wětewem, u nichž, jako u *Welkorasůw a Slowákůw*, hrdeľní a ostatní twrdé před *ě* se neměnily, n. př. *rus. rukě, nogě, slw. ruke, nohe* atd. Rozděl mezi *welikej a welikoj* jest pauze eufonický, jako mezi *duchem, nesech, a duchom, nesech* atd.

3. Wzor: ČŁOWĚČ, ČŁOWĚČA, ČŁOWĚČE.

§. 54. Sem náleží přídavná wšelikého druhu, mající w neurčitém wýchodu mužského pohlawí měkkou sauhlásku. Skloňují se podlé wzordůw: OTEC, ZEMJA, LÍCE, a celý rozdíl mezi tímto a předposledním obrazcem zakládá se na přehlasování širých samohlásek w užší, ježto kmenowé sem patřící půwodně jotowaným o zawřini byli.

J E D N O T N Ý.

<i>Mušský.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Wěcný.</i>
<i>N. čłowěč</i>	<i>čłowěča</i>	<i>čłowěče</i>
<i>G. čłowěča</i>	<i>čłowěče</i>	<i>čłowěča</i>
<i>D. čłowěču</i>	<i>čłowěči</i>	<i>čłowěču</i>
<i>A. čłowěč</i>	<i>čłowěču</i>	<i>čłowěče</i>
<i>V. čłowěče</i>	<i>čłowěče</i>	<i>čłowěče</i>
<i>L. čłowěči</i>	<i>čłowěči</i>	<i>čłowěči</i>
<i>I. čłowěčóm</i>	<i>čłowěčá</i>	<i>čłowěčóm</i>

D W O J N Ý.		
<i>Mužský.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Wěcná.</i>
NAV. ňlowěta	ňlowěti	ňlowěti
GL. ňlowětu	ňlowětu	ňlowětu
DG. ňlowětcama	ňlowětcama	ňlowětcama
M N O Ž N Ý.		
N. ňlowěti	ňlowěče	ňlowěča
G. ňlowě	ňlowěč	ňlowěč
D. ňlowěčem	ňlowěčám.	ňlowěčam
A. ňlowěče	ňlowěče	ňlowěča
V. ňlowěti	ňlowěče	ňlowěča
L. ňlowětech	ňlowěčách	ňlowětech
I. ňlowěti	ňlowěčami	ňlowěti.

Sklonění toto již velmi časně w jazyku českém hynauti a určitěmu ustáupati počalo, proteč jen jednotlivých páduw wzoru asplně (ostatně dle nezplně obdoby) wystaweného doklady ze starých památek stwrditi lze.

Jd. Nom. mž. syn ňlowěť. Ew. komorně druh a podsudek. OD. šel pět a bos. ŽJK. já pět jdu. Pass. jda pět čtrnácte českých míl. ŽJK. ruč jest. Wřb. 959. — ž. Knjaža-wes. List. 1088. Obyčejněji s přehláskau w e: Milče-wes. Jm. pěče žla. ŽJK. — w. rámje gospodnje. Ew. rámje pánje. Bibl.

Gen. mž. s přehláskau w e: s nynječe času. ot nynječe času. ŽW. Místo Akk. žiwotného: počneš syna božje duchem swatým. Pass. — ž. hospodaje česti proradníków. Alx. — w. s přehláskau: léta pánje. Rp.

Dat. mž. k wyšnju hradu. RK. — ž. poslal matčě boži. Pass. jakož sta byla zlé učinila proti swé bližni. NZ. — w. by n'udatní, lěpších zřjéce, byli také lěpšu chtějce. Alx. Přehlasowaně ž: proto náš spasitel najprwni blahu (primam beatitudinem) o pokotě nás učí. ŽSO. (Tak we třech rp., w čtwtém: najprw ny blahu o pokotě učí, snad spráwněji?)

Lok. ž. na Kači gorě. List. 1088. kak wczpěwámy pšech hospodinowu w zemi cuzi. ŽK. mřuwi u weli pokotě. Alx. s přehláskau w é: w hospodně miřosti. RZ. — w. kto jest u malě (in modico) nepraw i u wječši (in majori) nepraw jest. ČE.

Dwojného a množného počtu příkladové se mi nenahodili. Někdy pro zpátečné přehlasowaní a neoznačowaní dlaužky těžko rozhodnauti, co kam náleží, n. př. všem cuziem postrach, w PWyš. může býti urbitý Datiw s přehláskau, t. cuzjém m. cuzim. (§. 17.)

K tomuto wzoru přeskakují we staré češtině některé náměstky, čili vlastně dle náměstek skloňowaná číselní, n. př. wes, ze wsja lěsa, RK. (m. wsjeho) atd.

4. Wzor: ČLOWĚCÍ, ČLOWĚCJÁ, ČLOWĚCJÉ.

§. 55. Tímto wzorem se řídí, mimo přídavná wšelikého druhu po měkkých souhláskách určité okončení *í, ja, je*, přijímající, též komparatiwi a superlatiwi. Poměr k hořejšímu sklonění tentýž, co určitého *čistý* k neurčitému *číst*, totiž onde weskrz substantiwní, tuto weskrz náměstkowá deklinace.

J E D N O T N Ý.

<i>Mužský.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Wěcní.</i>
<i>N.</i> člowěcí	člowěcjá	člowěcje
<i>G.</i> člowěcjejho	člowěcje, -ej	člowěcjejho
<i>D.</i> člowěcjemu	člowěcjej, -é	člowěcjemu
<i>A.</i> člowěcí	člowěcju	člowěcje
<i>V.</i> člowěcí	člowěcjá	člowěcje
<i>L.</i> člowěcjem	člowěcjej, -é	člowěcjem
<i>I.</i> člowěcími	člowěcju	člowěcími

D W O J N Ý.

<i>NAV.</i> člowěcjá	člowěcij, -í	člowěcij, -í
<i>GL.</i> člowěcju	člowěcju	člowěcju
<i>DI.</i> člowěcíma	člowěcíma	člowěcíma

M N O Ž N Ý.

<i>N.</i> člowěcí	člowěcje	člowěcjá
<i>G.</i> člowěcích	člowěcích	člowěcích
<i>D.</i> člowěcími	člowěcími	člowěcími
<i>A.</i> člowěcje	člowěcje	člowěcjá
<i>V.</i> člowěcí	člowěcje	člowěcjá
<i>L.</i> člowěcích	člowěcích	člowěcích
<i>I.</i> člowěcími	člowěcími	člowěcími.

Jd. Nom. č. božjá máti. běda wstane tužjá. RK. S přehláskau na prwním stupni *je*: děwčje ruka. LS. najwyššje žádost moje. PWác. psje mucha. ŽG. jako hrdličje *ije* twá. PP. S přehláskau na druhém stupni *í*: wečerní tma. tuři hlawa. RK.

Gen. m. podle tehdašjého obyčeje. ŽJK.— č. mateře božje. RK.

Dat. m. k člowěcjemu synu. Zj. kořúchowi jelenjemu. PP.— č. k mateři božje. RK. proti swěj bližnej. Pr.

Akk. č. sláwu člowěcju. sláwu božju. Ew. skrzě miřost božju. HG. psje mucha. ŽG.

Lok. m. po nižjem chwrastí. po třetjem dni. RK.— č. w cuzjej wlasti. w ranjej

páří. RK. w jiněj twáři. JMI. na oslici domácíj. ČE. w šlowějšj twáři. w hoř-
bjej twáři. Pass.—w. w dnešnjém slunci. w jutřnjém spání. RK. u břišku maternjém. ŽJK.

Instr. mř. s přehláskau w jěm: jelenjém skokeš. ručjém hlaseš. třetjém krokeš.
— ž. swatynjů božjů. ŽK.—cuziš kopyteš. RK.

Dw. NAV. spráwných příkladůw nenacházím. Prwá dwa bratry byla sta ručj-
jšj šlowo božjé kázati a druhá dwa byla lěnjšjé, w RM. s přehláskau misto—jů. Tak
též: oči twoji hořubišjé. PP. Oči boži, w ŽK. newim, takli čisti (forma indef.), čili
boži, skráceně misto božjů?

Mn. Nom. ž. bližnjé jeje přiwedeny budů. ŽK.—w. časně přehlasowaně: stáda
kozjé. PP.

Gen. řch: rohów lěsních. ot dřěwních hor. RK. Přehlasowaně *jěch:* ze stěnow
lěsnjých. nrawów cuzjých. třetjých knih. RK. vlastnjých lidí. Alx.

Akk. mř. na ručjé konje.—w. přehl. na knjěšecjé šlowa. čwrtjých na třetjé. RK.

Lok. s přehláskau jěch: na nožicjých ručjých. RK.

Instr. zpátečnimi kroky. lisimi skoky. RK. S přehláskau: knjěšecjemi šlowy. RK.

5. Wzor: JSA, JSÚCI, JSA.

§. 56. Sem patří přechodníky přítomného času s koncawkami *a* a *ja*, *je* (misto
nosowého *ę*): *nesa*, *weza*, *chodja* č. *chodje*, *wořaja* č. *wořaje* atd. Tito mají u časow
wzoru E. ŽŘJU a F. TWORJU w ž. Nom. a w kosných pádech *jé* m. *ú*: *chodjěci*, *cho-*
djěca atd. Skončení *y*, w staroslowanském obyčejně, w češtině nebylo běžné: čto se
wšak w ČE. a *wstany* (*surgens*) ot *wečeře* (tamže: *zalkny sje duchem*, *pochybně*).
Sklonění samo od wzoru ČŁOWĚČ, ČŁOWĚČA, ČŁOWĚČE, w něm nerůzno.

J E D N O T N Ý.

<i>Mušský.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Wěcn.</i>
N. jsa	jsúci	jsa
G. jsúca	jsúce	jsúca
D. jsúcu	jsúci	jsúcu
A. jsúc	jsúcu	jsúce
L. jsúci	jsúci	jsúci
I. jsúceš	jsúci	jsúceš

D W O J N Ý.

NA. jsúca	jsúci	jsúci
GL. jsúcu.	jsúcu	jsúcu
DI. jsúcema	jsúcema	jsúcema

M N O Ž N Ý.

<i>Mušský.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Wěcná.</i>
N. jsuce	jsuce	jsuce
G. jsúc	jsúc	jsúc
D. jsúcem	jsúcám	jsúcem
A. jsúce	jsúce	jsúca
L. jsúcich	jsúcách	jsúcich
I. jsúci	jsúcami	jsúci.

Některé pádové již i ve staroslověnské nad míru řídko se užívají, nad to pak v češtině, na písemné památky z nejstarší doby chudé.

Jd. Nom. m. owsjem jest bůh súdce (judicans) je na zemi. ŽK. ŽW. nebo na bůh chće (volens) křivdě ty jsi. hrozný a chválený a činje (faciens) divy. ty lúostiv byš jim a matje (ulciscens) ke všem nalezením jich. ŽW. — ž. ty jsúci tak bohata. Pass. pijíci (m. pijúci) tu wodu (žena), i požjě toho hada. ŽSO. žena zaplaka řkúci. byša nespjúci (sic), jako ze sna wzdýšúci. EZ. která jest tato, ješto wohájě s pětě jsúci pšna rozkoše, spoléhá na swém milém. PP. — w. poče moře zasje plowa řwáti: dětjátko na matku sje ohlédáje (respiciens). dětjátko kameníčkem hrá bōhaje. její dětjátko leie spí. Pass.

Gen. m. s přehláskau w e: neuslyši hlásu čarodějnikowa i jedowce čarující (incantantis) mđdře. otrahájúce (detrahentem) tajně bližnjému swému, toho nenáwiděch. ŽW. Ježiš otebjí sje ot zástupa stojéce (a turba constituta) na jednom městě. ČE. w ničemž hospodina hnuwájice sje nečiju. Pass. Místo Akk. u žiwaucích wohni zhusta: wizi jeho ležjéce. což uzřjé otce činjéce. ŽJK. skrzě proroka řkúce. uzřjé wřka přichodjéce. wěděchu jej súce Krista. ČE. uzřjé ducha božjého letjéce s nebes. když uzřjé mnicha dobré krmje jedúce. uzřjé řlowěka sedjéce na mýlě. když jej divy činjéce widěchu. widěli smy jej ktwúce we sboru pústenníkowém. ŽSO. widúc swého stádkého syna mřúce. PDuch. widěl sem satana jako blesk s nebe padnúce. Hođ. dokad tje na swětě wizi žiwa jsúce. krále ot zřata a ot stěbra stwjéce sje uzřěchu. Pass.

Dat. m. s přehláskau w i: udá sje řowci honjéci zwřř widěti sw. Antonia. ŽSO. Nespráwně e: lépe jest tobě u wěčný žiwot wjiti mđu jsúce nebo beřhawu, než dvě ruce nebo dvě nozě jmájice dostati sje wěbnému ohni. ŽJK.

Akk. m. slyšachu jej činjúc (eum facisse) sje znamje (m. činjéc). Ew. jakžto brzo wýr nad sobú sedjéce uzřjě. zaslyšal hlás z nebes řkúc. Pass. uzřěw jeho strastně ležjéc. ŽJK. koho wdadje ořuc (arantem), nebo pasúc (pascentem), nebo plót druřjéc, nebo jedúc kdežkoliwěk. KPR. uzřěw (opat) jednoho dne přáctie mřádence (m. přáctie mřádenec). ŽSO. uslyšech hlás z nebe zwučéc. Zj. U nežiwaucích často s přiwěcným e: uzřjé trabače a zástap hřučjéce (m. hřučjéc). EM. když uslyše zástap jéce (m. jdúc, turbam praeteruntem), otáza ČE. — ž. s přehláskau na drahém stupni,

t. u w i, a později i w e: uzřěl ji w slawné swětlosti stojáce. Julianus (ji) to waje kuzlem činjáce majáce. tu ju stojáce nalezl. uzřě twář jeje jako slunce sje stwjáce. Pass. slyšal sem ženu płačúce dětjeteŋ usiřující. XII Ap. uzřě swěst jeho ležjáce. EM. Někdy s odsutím samohlásky i: jakž ji uzřěl płačíc (m. płačúcu, płačúci). ŽJK.—Někdy Akk. wšech pohlawí rowen mužskému Nominativu: uzřěla obraz syna božjého na kříži puje. Pass. Srow. nowoteské: činj se newěda, newida, neslyče.

Lok. ž. w bělestwúci rizě. LS. (f. def. bělestwúcej.)

Dwojný NA. mž. s přehláskau w e: ta maže zředná ležeta mřuwjáce... řkúce. Alx. - ž. buďta uši twoji posluřhajúci w hlasu prosby mž. ŽW.—Nejobyčejnější množný msto dwojného počtu.

Mž. Nom. wřádyku si z roda wyberáce. LS. prosicha jej rekúce (dicentes). Ew. zpoňanjeni buďte wšickni křiwdu činjáce. jako ranjeni spjáce w rowěh. rozřhadi jaš jeho wšickni mindce čěsta (transeantes). ŽW. Někdy s odwržením samohlásky: žěnci lwowí řujáce. ŽK.

Akk. mž. ž. když uzří můdré mřúce (morientes). ŽW. wida swěho tatika a swau matku i swau ohoř tebe žalostiwě pyčúce. wida wás tak hotowě na smř jěáce. Pass. naleň je (apostoly) spjáce. Hod. - w. s přehláskau w e: widjéc mřtuwa těša ležjéca. Pam.

Později samohlásky w mž. počtu welmi nespráwně se užívaj, býwajíce mýchny a odwrhowný dle lřbosti, n. př. na lidi sje ozřjáci a řkúce. lidé wrříc, hrošic a chřjéc. čtyřjé starci stojéc. mnozi majéc Jezu Krista. Židě bojéc sje. Pass.

O formě spjác, činjác m. spjéc, činjéc atd. podlé widěci, hrošeci atd. wiz něš w §. 63 o časoslowu.

6. Wzor: JSÚCÍ, JSÚCJÁ, JSÚCJÉ.

§. 57. Podlé tohoto wzoru skloňuji se odwozená od přechodníkúw přítomného času přídavná s určitými koncovkami - í, - já, - jé. Mající w předposlední slabice jé podržují je we wšech pádech. Sklonění jako u wzoru čtřrtého.

J E D N O T N Ý.

Mušský.	Ženský.	Wěcní.
N. jsúci	jsúcjá	jsúcjé
G. jsúcjého	jsúcjé, - ej	jsúcjého
D. jsúcjému	jsúcjej, - é	jsúcjému
A. jsúci	jsúcjá	jsúcjé
V. jsúci	jsúcjá	jsúcjé
L. jsúcjěš	jsúcjej, - é	jsúcjěš
L. jsúciš	jsúcjá	jsúcjé.

D W O J N Ý.

	<i>Mužský.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Wčns.</i>
<i>NAV.</i>	jsučjá	jsučij	jsučij
<i>GL.</i>	jsučjá	jsučjá	jsučjů
<i>DI.</i>	jsučjima	jsučjima	jsučjima

M N O Ž N Ý.

<i>N.</i>	jsučí	jsučjě	jsučjá
<i>G.</i>	jsučich	jsučich	jsučich
<i>D.</i>	jsučim	jsučim	jsučim
<i>A.</i>	jsučjě	jsučjě	jsučjá
<i>V.</i>	jsučí	jsučjě	jsučjá
<i>L.</i>	jsučich	jsučich	jsučich
<i>I.</i>	jsučími	jsučími	jsučími.

Jd. Nom. mě. meš křiwdy kárajúci. *LS.* — ž. s přehláskou w jě: róže s púpy jsučjě. *PWác.* postělka naše ktwúcej. *PP.* — w. bůřúcej nabe. *RK.* stwúcej cěličko. *PWác.*

Gen. mě. brachka mého súcjého (tak) prvy. *PP.* — ž. řwúcej huby. *RK.*

Dat. mě. na stolici sedjéjému. *Zj.*

Akk. ž. přěs bůřúcej řěku. *RK.* — w. w bydlo wěbně stwúcej. *EZ.*

Lok. mě. jako w horúcejóm kominu. *Zj.*

Dw. DI. ž. s přehláskou w jěm: hořúcejéma ořima. *RK.*

Mn. Nom. ž. bůřúcejé křidy. křopje kapúcejé na zemja. *ŽW.*

Gen. s přehláskou w jěč: jeden přistoúcejéč omug. *Ew.* sprost ny stúhájú oúč. *RK.*

Dat. scěle pomoc ufajúcim. Sasóm plěnjúcim. *RK.* rozděli jedúcim chlěby. *ČE.* s přehláskou w jěm: protiv mešm tawúcejém. *RK.*

Akk. mě. mšary wořúcejé. *RK.*

Lok. s přehláskou w jěč: na mohúcejéč přech. *RK.*

7. Wzor: BYW, BYWŠI, BYW.

§. 58. Pod tento wzor pedají wšeliké přechodníky minulého času, totižto okončené sauhláskami 1) w : piw, staw, chediw, slyšaw atd. 2) w : jem, wzem, pojem, přijem atd. (nyš jaw, wzaw atd.) 3) n : spen, počen atd. (nyš spjaw, počaw atd.) 4) kmenowými bez rozdilu : pad, wcz atd.

J E D N O T N Ý.

<i>Mužský.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Wěcní.</i>
<i>N.</i> byw	bywši	byw (bywše)
<i>G.</i> bywša	bywše	bywša
<i>D.</i> bywšu	bywši	bywšu
<i>A.</i> bywš	bywšu	bywše
<i>L.</i> bywši	bywši	bywši
<i>I.</i> bywšem	bywšú	bywšem
D W O J N Ý.		
<i>NA.</i> bywša	bywši	bywši
<i>GL.</i> bywšú	bywšú	bywšú
<i>DI.</i> bywšema	bywšema	bywšema
M N O Ž N Ý.		
<i>N.</i> bywše	bywše	bywše
<i>G.</i> bywš	bywš	bywš
<i>D.</i> bywšem	bywšim	bywšem
<i>A.</i> bywše	bywše	bywša
<i>L.</i> bywšech	bywšách	bywšech
<i>I.</i> bywši	bywšami	bywši.

Jd. Nom. mž. jako němý neotwořiw (non aperiens) úst swých. *ŽW.* jakožto mocný opiw (crapulatus) ot wína. *ŽK.* - ž. sah, rozčesši ústa. *Pass.* která jest tato, ješto wcházjé z pušče jsdci plna rozkoše, spolehši na swém milém (innixa). *PP.* - w. roweň mž. to řek dětje i zmisašo. *Pass.* a zarodiw sje sémje i uswadšo. *ČE.* když sje pučiw (sémje) rósti chtěšo. *ŽJK.* Řidčeji - še: ač arno žitno padšo w zemju umaršo budeš (cadens in terram). *Ew.* Tak i we staroslowanštině oboje běžno, a však řidčeji - še.

Gen. mž. s přehláskou w *e*: dokad by hospodina z mrtwých wstawše newiděl. *Pass.* Nejwice místo *Akk.* u žiwotných: jenž prawjé ožiwše (qui dicunt eum vivere). *ČE.* Rp. Widenaký. hospodíte toho jsem w sadu umřewše (mortuam) nalezla. otce jeje náhřtu smrti umřewše nalezli. twého bratra po jeho wčě postápiwše smy nalezli, jehož bez křstu umřewše nalezla. *Pass.* widěl som jinšho andjeła stápiwše s nebes. *Zj.* wida swého spasitele tak pokorně bydlewše. jehožto majče s dětjetem sedše (sedentem). tánto, jidto jej běchu widěli z mrtwých wstawše, newěřili. *ŽJK.* slyšeli jsd jej učiniwše to znamenjé. jidto běchu widěli jej wstawše z mrtwých. *ČE.* blazě maě (Marii), že mi tje widěti z mrtwých wstawše. *St. Skl.* - w. s tanz přehláskou: by byli newiděli z jednoho čłowěka wyšedše stáda weptów. *ŽSO.*

Akk. ž. se zpáteční přehláskou w *e*: wida ji porodiwše a čistá dówkú ostawše (m. porodiwi, ostawši, a to místo porodiwšu, ostawšu). *Pass.*

Dp. NA. mž. s přehláskou w e: ta muže zrádná lečeta . . . wzdwiže . . . řkúce. *Alx. tu ona* (dwa syny) *ji* (mateř) *uzřěwše*, *wrtše sje za sje*, *i zakłopista dwěte u peleše*. *ŽSO. dwa otadžena padše umřěta. Pass. — ž. se zpáteční přehláskou w e:* to jeje dwě děwče *uzřěwše*, *ot njě sta uteklě. oně* (děwče) *w twář jemu uzřěwše*, *užasse sje*, *wecesta. Pass. — Než možné to wše powažowati jako množný místo dvojného počtu.*

Mn. Akk. řkúce (ieny) *sje také widěnjě widěwše* *angelské* (*dicentes se etiam visionem angelorum vidisse*). ČK.

8. Wzor: BYWŠÍ, BYWŠJÁ, BYWŠJÉ.

§. 59. Jakož z přechodníkůw přítomného času přistawením určowací náměstky - *í*, - *ja*, - *je*, přídavná na - *cí*, - *čjá*, - *cjé* powstáwají, tak též nacházíme we staroslowanštině odvozená od minulých přechodníkůw sklonná přídavná na - *ši*, - *šja*, - *šje*, - jichžto české sklonění zde dilem pro sawwislost s celkem, dilem aby spolu za obrazec slaužilo skloňowání komparatiwu a superlatiwu, uwodíme, ačkoli se nám posawad we starých památkách, mimo Nominatiw, příklady skutečného užíwání newyskytly.

J E D N O T N Ý.

<i>Mušský.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Wěcná.</i>
<i>N. bywši</i>	<i>bywšjá</i>	<i>bywšjé</i>
<i>G. bywšjého</i>	<i>bywšjé, - ej</i>	<i>bywšjého</i>
<i>D. bywšjému</i>	<i>bywšjej, - é</i>	<i>bywšjému</i>
<i>A. bywši</i>	<i>bywšjá</i>	<i>bywšjé</i>
<i>V. bywši</i>	<i>bywšjá</i>	<i>bywšjé</i>
<i>L. bywšjém</i>	<i>bywšjej, - é</i>	<i>bywšjém</i>
<i>I. bywším</i>	<i>bywšjá</i>	<i>bywším</i>

D W O J N Ý.

<i>NAV. bywšjá</i>	<i>bywšij, - i</i>	<i>bywšij, - i</i>
<i>GL. bywšjá</i>	<i>bywšjá</i>	<i>bywšjá</i>
<i>DI. bywšjima</i>	<i>bywšjima</i>	<i>bywšjima</i>

M N O Ž N Ý.

<i>N. bywši</i>	<i>bywšjé</i>	<i>bywšjá</i>
<i>G. bywšich</i>	<i>bywšich</i>	<i>bywšich</i>
<i>D. bywšim</i>	<i>bywšim</i>	<i>bywšim</i>
<i>A. bywšjé</i>	<i>bywšjé</i>	<i>bywšjá</i>
<i>V. bywši</i>	<i>bywšjé</i>	<i>bywšjá</i>
<i>L. bywšich</i>	<i>bywšich</i>	<i>bywšich</i>
<i>I. bywšimi</i>	<i>bywšimi</i>	<i>bywšimi</i>

Sem snad počítá jedině : i w dědiny wrátíše sje bywše bħehosť. RK. jestli šteme bywše (místo bywšjé, st. slw. bywšija), jakž obdoba požaduje. Neurbítý spšoseb zní bywši, a sem se méně hodí. Formy, jako : papež, dawši klátbu na Ludwika císaře, jeho císařství zbawí. Part. Kal. jsau mylné (m. daw), a sem nənáleží.

Podle tohoto wzoru skloňují se u starých komparatiwi a superlatiwi na - št : wjetši, wjetšjá, wjetšjé, chuzši, chuzšjá, chuzšjé, daljši, daljšjá, daljšjé atd. n. př. nic cnějšjého, nic rozkošnějšjého, nic užitečnějšjého daši nənjšjé atd. ŽJK.

III. STUPŇOVÁNÍ PŘÍDAVNÝCH.

§. 60. Po wylaučení zastaralého spšosobu stupňování pomoci koncovek *ter* (komparatiwní) a *tem* (superlatiwní), w jiných indoewropských jazycich dosti rozšířeného, u nás wšak již jen z některých téměř neznalých zbytkůw we slowech wterý, jeterý, který, čtwer, pater atd. prvý (m. prný, srow. primus), sedmý, osmý, poněkud postizitelného, nacházíme w nejstarší češtině, jakož i we staroslowanštině, trůj spšosob stupňování přídavných pomoci koncovek *ěji* a *ši*, totižto : 1) -*ěji*, -*ějá*, -*ějé* : *sħaběji*, *sħabějá*, *sħabějé* ; 2) - *ějši*, - *ějšjá*, - *ějšjé* : *sħabějši*, *sħabějšjá*, *sħabějšjé* ; 3) - *ši*, - *šjá*, - *šjé* : *sħabši*, *sħabšjá*, *sħabšjé*.

§. 61. Dle prvního spšosobu stupňují se přídavná slowa přístawením komparatiwní koncowky -*ěji* neprostředně k samému kmenu, w kteréžto přípádnosti sauhlásky kmen zawírající, jsaui twrdé, newyhnutedlně proměněny býwají, a sice retní a podobní w měkké *ó*, *ó*, *ó*, *ó*, *ó*, *ó*, *ó*, zubní w prosté sykawky *s*, *c*, hrdelní a prosté sykawky (*s*, *s*) w hustší sykawky *š*, *š*, *š*, n. př.

lub(ý) : *luběji*, *lubějá*, *lubějé*.

jar(ý) : *jařěji*, *jařějá*, *jařějé*.

chud(ý) : *chuzěji*, *chuzějá*, *chuzějé*.

bħah(ý) : *bħažěji*, *bħažejá*, *bħažějé*.

tich(ý) : *tišěji*, *tišějá*, *tišějé*.

hořk(ý) : *hořčěji*, *hořčějá*, *hořčějé*.

brz(ý) : *bržěji*, *bržějá*, *bržějé*.

Z neprawidelných (anomala) dle této obdoby stupňovaných wyskýtá se meněji, nənležící k positiwu : *mały*.

Tato forma, powstalá sesilením čili zdwojhlasowáním první sauhlásky ze starší -*ěji*, -*ějá*, -*ějé*, jestě až posawad w aršštině běžné, a někdy i we staroslowanštině wedle oně zdwojhlasowané, ač něco řidčejí, užtwané (n. př. unii, bolii, mnii atd.), podrobuje se we staré češtině dvojí proměně : totižto prawidelným přehlasowáním širších samohlásek w užší (§. 13.) splywá treje pohlawní okončení w jedno : *luběji*

n. l. w., potom pak totéž zakončení skrácuje se dle pravidla w §. 16. wyloučeného w í :

luběji	lub(ěj)i	lubí
jařěji	jař(ěj)i	jaří
chuzěji	chuz(ěj)i	chuzí atd.

Drahý složitý způsob stupňování powstává z prvního, odvržením poslední samohlásky a přístavením komparatiwní koncovky -ší, -jší, -jší : n. př.

luběj(i) :	lubější,	lubějšjá,	lubějšjé
jařej(f) :	jařejší,	jařejšjá,	jařejšjé
chuzěj(i) :	chuzější,	chuzějšjá,	chuzějšjé atd.

Takto zesílený komparatiw slaužil, zdá se, někdy w neznámé době w češtině, jako we staroslowanštině, místo superlatiwu. Později však, jakož u tohoto, tak i u ostatních dwau způsobůw, ke tvoření superlatiwu užíwáno předložky *nad*, skrácené *na*, s přísuwkau *j*: *naj*, předkládané před komparatiw : *najlubější*, *najlubější* atd.

Třetí způsob stupňování jest skrácený, powstávající wysutím první koncovky čili *ěj* před druhau čili -ší, a přílnutím této neprostředně k samému kmenu, při čemž u starých sauhlásky na konci kmene zůstávají, jak byly, měkké a přetvořené (což čkáz jest wysutého *ěj*), u nowějších naproti twrdé, wylínáje hrdelní, opět na své místo se wracejí, n. př.

chuz(ěj)ší,	chuzší (spodobněně chuzší), nyni chudší.
mřaz(ěj)ší,	mřazší (spod. mřazší), n. mřadší.
draž(ěj)ší,	dražší, suš(ěj)ší, sušší atd.

Sam náleží neprawidelná : wječší, horší od weliký, zřý.

§. 62. Skloňování stupňovaných přídavných jest dle rozličnosti forem rozličné, t. u prvního způsobu neauplné, u druhého a třetího auplné. Wšeka stupňovaná přídavná, podlé powahy stupňovací koncovky, jsau jediné určitého zakončení schopna ; jen s wýminkau a mimořádně wyskytají se jednotlivé pády dle sklonění neurčitých přídavných. Co se příslowčí : méněje, lépe, wjece, hlábe, blíže, snáze, záze, přeze, twrze, dráže, tře atd. dotýče, o nichž, žeby wlastně a půwodně, co de formy, komparatiwy wěcnho pohlawí byla, není pochyby (srow. lat. dulcius, saevius, tutius, plenius atd.), mohla by se sice považowati za zbytky neurčitého okončení : méně, ménja, ménje (dle páň, pánja, pánje), dráž, draža, dráže (dle knjaž, knjaža, knjaže) atd. a wšak mnohem důwodněji za to lze míti, že to řádně, dle pravidla w §. 16. wyloučeného skrácené formy jsau, s utracením plynného *j* po retních a sykawkách (w těchto eo virtualiter trwá, u starých pak se i psáwalo, n. př. wždy twrze w pamjeti leží žSO.) a prodlažením předposlední samohlásky náhradau za odvržené é :

meněje	men(ě)je	ménje
lépěje	lép(ě)je	lépe (m. lépje)
snazěje	snaz(ě)je	snáze
přezěje	přez(ě)je	přeze
dražěje	draž(ě)je	dráže.

We staročeských památkách tato a tům podobná příslovce ještě někdy v plné své formě se vyskytají, n. př. w RK. stúpi Zábój najnižěje doľów, z srdce najnižěje pohružena w hoři atd.

Že prvního způsobu stupňovaná přídavná prvotně a původně úplně skloňována byla, toho neomylným důkazem nám jest jejich dodnešní skloňování w nářečí srbském, n. př. draží, dražéga, dražému, dražá, dražé, dražój atd. A však w češtině, jak daleko památky její sahají, užívání této formy již jen na Nominativ jd. i mn. počtu omezeno jest. W ruštině, jakž vědomo, stupňované toto přídavné zakraslo až na jedno věcní okončení -ěje, a na upotřebení adverbialní w tak nazwaném spřáhawém přídavném: starěje, swěžěje, sizěje atd. n. př. odín drugágo učěněje atd. Uvedeme některé příklady ze staré češtiny:

1) *Plné -ějí, -ějá (přehl. -ějí, ějí), -ějí (př. ějí).*

Jd. mš. budu sněha bělěji. *ŽW.* když jsem mdlěji w žádosti tělesné, tehdy jsem silněji w dobrých skutečech. abych mohl holowěji býti. *ŽSO.* slyše mdrý, mdrěji bude. *Dal.* by přičinněji, pokřadem ludmi silněji. byl by welim wjěce mdlěji. *Alx.* jsili dostojněji w šlechtnostech. což neslužě, toho j' djábeľ wždy pilněji. by nebyl jiný milěji. však jest muž silněji než žena. *Št.* aby luběji byl ješče (complacitor). miřostiwěji jest hospodin bojúčim jeho. *ŽK.* byl silněji až wě (dw.). z toho naň Julianus lítěji (tak, m. lúčěji) byl. tům budu wdětněji a wzácněji. powýšeněji jest, než... ež jest mocněji než ty. *Pass.* — ž. pótka krutá posleďnějé (m. -já, ultima). *RK.* —w. přětrpěchom najlütěj wedro (bez přetwoření *t*, a s přísawkau *j*). *RK.* bylo by tělo ostaťo dostojnějé. *Pass.*

Mn. mš. chcu zwěsti, kací z wás mi najpřzněji. *RK.* u tance dówky, jinějé ščeďřěji jsú, nežli u mše. *Des. Káz.* We formách, jako: čím muky trpěti budu silněje (rp. silnějie), není mn. *Akk. nýbrž Adverb.*

2) *Skrácené -í.*

Jd. mš. nemohl by mení býti. (odtud: unaju, umniti, minorare, sumaju, sumniti, comminuere atd. n. př. skota jich neumniť. *ŽW.* neohci by toho co umniť. počet apostolský sje jedném apostolem umniť. *Pass.* atby umniť. *ŽJK.* tehdy sje j'mu swěťlost umni. *Alx.* sumaju je jako prach. *ŽK.*) byl mení byl. byl sem mřazi. čím tento neb onen lépi jest tebe. *Št.* lépi jest jeden člověk senda, než by... welim jest lépi člověk

než owce. aby byl twrzil. t'm jest člověk bohu bliší. ŽSO. pokazaje sje wždy hrať. sám ja nad wsje zlato draší. Alx.

Druhého a třetího způsobu stupňovaná přídavná na -ějšé a -ší vyskytají se nice někdy, básnickau smělosti a mimořádně, s neurčitým zakončením, n. př. by n'udatní, lepších zjéce, byli také lepšu chtějce (dat. sg.), Alx.; ostatně však řádně a pravidelně skloňují se s určitým okončením dle wzoru BYWŠÍ anebo, což stejné jest, dle CUZÍ. Příslovce, jako: lepše, radějše, krašše, přehlasované lepší, radějši, krašši atd. jichž u starých hojnost (n. př. w tom sjé swé lepše domněla, Alx., budú sje krašše stkwěti, jakžby radějši smrt trpěla, Pass., abychom sje k službě hotowějše opásali EM. atd.) pokládáme za skrácené jd. Nom. a Akk. věcního pohlawi: lepšjé atd. Příkladůw skloňování naschwál uskrowňujeme, ježto wěc zkušenějšimu na bledni, méně zkušenému na snadě a před rukama jest.

1) Forma -ější, -ějšjá, -ějšjé.

Jd. ot wsjé rozkoši dalějši byl. w dalějši Thebaidě. ŽSO. Oldřich stařějši. Dal. najestařějši dceru. Pass. Dw. prwá dwa bratry byla sta ručějšjé s'lowo božjé kázati a druhá dwa byla leačějšjé. EM. Mn. stařějši páni. Pass. na stolcu stařějších. ŽW. w stařějších letech. ŽJK.

2) Forma -ší, -šjá, -šjé.

Jd. Oldřich stařějši, Jaromír m'azši s'lowjěše. Dal. nowina lubší jest, nežli wěc jiná. EZ. pakli které m'azšjé, wječšjé a twrzšjé přikázánjé. EM. jeho syna m'azšjého. s brzšjého zjewenaje. Pass. chuzšimu buď na mysli skrowen. St. Skl. u wječšjey zlobě. Pass. Mn. twoji přězši neostawili. Pass. z našich m'azších. k stařějšim létóm. Pass. rasil swým přězšim s'lužiti. St. Skl. nade wsje swé přězšjé krále. Pass. s m'azšimi. ŽJK.

§. 63. Složitý komparatiw -ější slaužil, jakž sme podotkli, i místo superlatiwu, n. př. ot wsjé rozkoši dalějši byl, ŽSO., t. nejwice vzdálen (remotissimus); později však superlatiw odlikowal se od komparatiwu rozličnými způsoby. Nejhustěji a pravidelně užíwáno předložky nad, skráceně na, s přísuwkau naj, k. př. k najdalějšjemu roku. KPR. jednotu, již böh jest najjednějši. Št. najšedějši, najlepší atd. Staré nad vyskytá se pořdku: najjednějši jest nad to nade wše, co kdež jest jedno, Št.; hustěji na: radu nawyššjého roznejdřili jsa, krew pili by naslěchetnějšjú. ŽK. (a tak často), zwiššě w přísłowcích: naprwé, naposlědy, kdež nawjéce kamen' walé. Alx. Toto naj, na, někdy k positiwu jako nadbytkem se přidává, kde superlatiwní smysl již w positiwu wězi: najprwjé swátost jest křesť. ot najposlědněh. s'lyz učini najposlědy. Št. nawrat najwrohnjému (altissimo) slaby swoje. najwrochni (excelsus) nade wsje ludi duchem najprwnim (principali). ŽK., najwrochnjé knjěže. ČE., ot najprwnjého počátka. Alx. Někdy též superlatiw opisuje se předslowcem přě, k positiwu přistawowaným: ta přěpowyšěná tajnici otewřěl. přěwšemohučí hospodin. Pass. přěpowyšěná swátost.

bude přetrpáje oněm hřěšníkóm. ŽJK., odděleně od přídavného: ó přě ótwa wołkěho. ŽSO. srdce přě w žalostnej době. Sp. D.; někdy zase jim se zmocňuje a zvyšuje: přěnajmocnějši (pctentissimus). ŽW. přěnajwyšši. ŽJK. má přěnajmilějšě. Pass., ku kterémuž ešli se i sídłka arci uštwá: arcijedowatějši trawiš. Rp. owa.

IV. Č Í S E L N Á.

§. 64. Číselná slowa, jak základní, tak i řádovní, rodowá, násobní a hromadná, následují jindy pronominalního, jindy substantivního sklonění. Ze základních skloňuje se *jeden, jedna, jedno*, docela jako TEN, TA, TO, pročež k tomuto wzoru je odkazujeme; ostatní se řídí dle samostatných. Z rodových padají: *obój, dwój, trój* pod pronominalní wzor: MÓJ; ostatní všecka: *čtwer, pater, šester* atd., pod neurčitě přídavný, t. vlastně substantivní: ČIST, ČISTA, ČISTO. Řádovní: *prwý, wtóry, třetí* atd., násobní: *jednoduchý, dvojnásobní* atd., hromadná: *mnohý, malý, zes* atd. podle jakosti okončení a sahlásek před ním stojících, pořádají se pod wzory substantivního a pronominalního skloňování na hoře wystawené.

1. Wzor: DWA, OBA.

§. 65. Sklonění, po skrácení starosłowanského *dwój* w *dwá*, od nynějšiho se neliká.

<i>Dw. NA.</i> ^o m. dwa	š. w. dvě
GL. dwú	dwú
DI. dvěma	dwěma.

Tak dokona i *oba*: dva syny. w dva kusy. na dvě pólě (od Nom. póla). na dvě straně atd. RK.

2. Wzor: TŘJÉ, ČTYŘJÉ.

§. 66. Sklonění obojího jest stejné.

N. třjé	čtyřjé
G. tři	čtyř
D. třem	čtyřem
A. tři	čtyři
V. třjé	čtyřjé
L. třech	čtyřech
I. třemi, třmi	čtyřmi.

Nom. třjé sta wojnow. RK. ne třjé otei, ale jeden. ŽK. čtyřjé počestní starci. čtyřjé silní katowé. Pass. ti čtyřjé črtjé. Zj.

Gen. tři přl. KPR. ze čtyř rohów. Zj. do čtř (tak, místo čtyř) a osmi dcát lět. ČE. čtř mezi dejětma stołic. Zj. W RK. odstupně od pravidla, jakoby dle tři, s přehláskou w *š*: zástup čtyřjé hluków četný.

Det. třem pónonóm. třem stóm. KPR. čtyřem andjełóm. Zj.

Abk. pčea tři rěky. LS. tři bohy řeci zabrahujeme. ŽK. S přehláskau w *je*: tře kóie. w tře prúdy. RK. čtyři medwědy upustichu. Pass. S přehláskau w *je*: čtyře walné woja. RK.

Vok. co činite, wy tře milí králi. ŽJK.

Lok. přijde tře kratře po třech dnech. ŽSO. o čtyřech nobách brow. JMI.

Instr. třmi prúdy. RK. krew třmi potoky chróješe. Pass. třmi trhy. KPR. nad čtyřmi swěty. Zj.

3. Wzor: PJETĚ, DESJETĚ.

§. 67. Základní *pjet*, *iesť*, *sedm*, *osm*, *desjet*, skloňují se jako samostatná ženská KOSTĚ w jednotném čísle. Tak i *desjet*, když není s jinými číselnými spojeno; neboť w spojení s *dwa*, *dwo*, *oba*, *obě*, skloňuje se w dvojném, s *tři*, *čtyři*, w množném počtu.

a) P J E Ť.

<i>N.</i> pjet	<i>A.</i> pjet
<i>G.</i> pjeti	<i>L.</i> pjeti
<i>D.</i> pjeti	<i>I.</i> pjetjá.

Čísła od *pjet* do *desjet*, fidžeji od *jeden* do *čtyřjé* a od *jeden* na *desját* dále spřahowala se druhdy, jako samostatná, též s Genitivem, n. př. w sedmi lét dětje maře. Alx. před šestí dwow (přehláska m. šestjů). ŐE. se dwěma set (m. stoma). Pass. po čtyřech a po čtyřech dcát lét. Pass., obyčejněji wšak, jako přídavná, se sobě rovným pádem: nałoži šesti jezdcow (m. jezdcow). RK. pošliž sedmi kostolóm. Zj.

b) DESJETĚ w dw. a mn. počtu.

Dw. NA. dwa i dvě desjete, —i

GL. dwojů č. dwú desjetú

DI. dwěma deajetna

Mn. N. tři i čtyři desjete, —i

G. tři i čtyř desjet

D. třem i čtyřem desjetem

A. tři i čtyři deajete, —i

L. třech i čtyřech deajetech

I. třemi (třmi) i čtyřmi desjety.

Dwojného počtu koncovek w *desjete* již časně zanedbáváno; tak čteme spráwně: po dwá dcátá u Dal. ale naproti G. dwá cát dní neminu. ŽSO. do dwá dcát lét. Pass. D. dwěma dcát tisícem lidem. Pass.

We skloňování číselných od *pjet desjet* (pět desát, pad-desát) do *dewjet de-sjet* zůstává *desjet* neproměnně ve mn. Genitiwu při všech proměnách předcházejícího čísla, n. př. *G.* jeden z sedmi dcát (m. desát) učenníkůw. *Pass.* ještě pjeti dcát lét. nemáš. *ŽJK. L.* po čtyřech dcát lét. *Pass.* w třech dcát létech. *ŽJK.* léta po osmi set po dewjeti dsát čtvrtého. *Dal.*

Základní od *jeden na desjet* čili *desjít* do *dewjet na desjet* skloňují se tak, že se jen první číselné slovo ohybuje, *na desjet* pak zůstává bez proměny, vyjma že půwodní, dáwno odvržená kmenová zawírka *i* a její přehláska *e* často na jewo wystupuje, n. př. *G.* pól páta na dste běhowých honów. *ŽJK. D.* dvěma na docti učedníčkóm. *ČE.* dvěma na dcte apostolóm. *EM.* dvěma ná-st mužem. *Pass.* když ke čtyřem na dste létóm přišla. *ŽJK. L.* po pěti ná-dst stupních. *ŽJK. S.* se dvěma na čwjet pannami. *Pass.* (Předslowce *na* se dlauží náhradau za odvržené samohlásky w *dst st, ct* z *desjet, desjat*). Totéž platilo w nejstarší době i o řádových, n. př. *N.* sám šestý na dcát, t. šestnáctý. *Dal.* léta pátého na dcte, t. patnáctého. *ČE.* w dewátých ná-st knihách, t. w dewatnáctých. *Pass.* Později se přesinula přidáwná koncowka i na substantiwní *desjet*: druhý na dctý deň, dewátý na ctý, čwrté na dcte léto, *Pass.*, až naposledy na něm samém wiseti zůstala: jedenáctý, dwanáctý atd., n. př. čtyřicátý deň. *ŽJK.*

Nejináče užíwala se we staré době číselná od *jeden mezi desjetma* ($10 + 1 + 10 = 21$), skráceně *mez djetma* neb *dcjětma*, *cjětma*, naposledy *mecítma*, do *dewjet mezi desjetma* ($10 + 9 + 10 = 29$), totiž skloňování obmezowalo se na první částku, n. př. *N.* sedm mezi dcjětma lét. *Pass. G.* čtř mezi dcjětma tisíców. *ŽJK. L.* we dwú mez dcjětma létech. *ŽSO.* w jedné mez cjětma kapitolé. *ČE. N.* páté mezi dcjětma léto. *Pass. G.* až do šestého mezi dcjětma léta. *ŽSO.*

Číselné *sto* skloňuje se dle wzoru *SŁOWO*, a tisíc dle *OTEC*; n. př. dvě sté, tři sta, sedmi a osm desát mezi stoma lét. *Pass.* pjet tisícew. s pjeti tisici. dvěma dcát tisícem lidem. *Pass.* tisíc a šest desát mezi stoma dní. čtyři a čtyři dcjéti ke stu tisíców. *Zj.*

Podlé toho rozuměti počítání lét u starých, jako n. př. léta po tisúci po dvě stá po dwú dcátú sedmého (t. 1227), u *Dal.* a jiných. Zdeť dcátú *Lok.* dvojného počtu, skráceně místo *desjátú*, wyrownaný předcházejícímu dwú. W letopočtu: po tisúci po dwú stú po čtyřech dcát osmého (1248), u téhož *Dal.* slowce dcát jest množný Genitiw (místo *desjät*), wisetel od substantiwně užitého čtyři, a zůstawši nesklonný.

Hromadné *wes, wsja, wsje*, odkazujeme, co do formy, mezi náměstky.

V. N Á M Ě S T K Y.

§. 68. Náměstky jewí we swém skloňování mnoho zvláštního. Některé, jako osobní: *jás, ty*, neznačice rozdlu pohlawí, sestawují jednolité pády z rozličných

kmendw; jiné, a sice dle počtu hejnejší, oddělujice troje pohlaví rozličnými okončeními, w jednolitivých pádech k substantivnímu sklonění se blíží, w jiných opět od něho se odchyľují. Jsauť i jiné rozmanitosti a nepravidelnosti forem. Což aby jasněji spatřino býti mohlo, uwedeme je na hlavní wzory.

1. Wzor: JÁZ, TY, SJE.

§. 69. Sklonění těchto tři osobních náměstek jest následující:

J E D N O T N Ý.

N. jáz	ty	—
G. mene, mne	tebe	sebe
D. mně, mi	tobě, ti	sobě, si
A. mje	tje	sje
V. jáz	ty	—
L. mně	tobě	sobě
I. mná	tobá	sobá.

D W O J N Ý.

NV. wa, wě	wa, wě
A. na	wa
GL. najú	wajú
DI. nama	wama

M N O Ž N Ý.

N. my	wy
G. nás	wás
D. nám	wám
A. ny	wy
V. my	wy
L. nás	wás
I. námi	wámi.

Já. Nom. Vok. 1. jáz w LS. Ew. RK. a ostatních památkách až hluboce do XIVho století. W RK. jen jednan *já*: *já seú řowec* (str. 100, prw. wyd.) než následuje *s*, a tak *s* w tomto wězí.— 2. *ty hořúbče. ty spase.* RK.

Gen. 1. *mene* jen w Ew. *mene* ne wszegda imáte. *mene* slěduj. U jiných wždy *mne*: proti těm, jisto *mne* následujá. ŽK.— 2. *kto tebe sázeł.* RK.

Dat. plný mně, tobě. 1. *jakoby mně swlekl sje prstěnek.* RK. 2. *tobě mutno.* RK. *Skrácený mi, ti: szejše mi sje. böh ti da.* RK.

Akk. mje, tje, i po předložkách. 1. *kto wěří we mje.* Ew. *wjeza mje, kto tje*

pusti. běs w tja. RK. — Užívání Gen. *mae, tebe*, místo Akk. *tyja, tje*, padá do dosti staré doby, jaké již z hořejšího příkladu: kto tebe zážel, patrno.

Lok. 1. *mné*: mysle o mně zlost. ŽK. — 2. w tobě měl sem naději. ŽW.

Instr. *mnú* (skráceně m. staroslow. *mnójú*): za mnú za mnú chrabro na Polany. RK. — 2. pod tobú řeka. PWyš. Přehlasované *tebú* teprwé na schylku prwní doby se jewí.

Dw. NA. 1. *wa*, s přehláskau *wě*, a sice bez rozdíla pohlawí, atkoli snad později *wě* w ž. pohlawí častěji než *wa* se vyskytá: wa swa andjeły wama na stráž dána. Pass. neb jest byl silněji než *wě*. Pr. když swa *wě* byla w kútě sadowém. NZ. (Wobojim příkladu muž. pohlawí, t. dwa starci o Zuzanně). *wě* (dwa lotry) tuto muku trpiwě. St. Skl. W cyrillském nářečí (dle starých rpp.) místo *wa* někdy *sa* se užívá, n. př. i na podobna jeswě Mowěka. Sk. Ap. 14, 15., čehož příkladůw w češtině sem nenašel. — 2. Druhé osoby dokladůw pohřešuji: jsauf i w staroslowanském řidci, kdež nejwíc jen mn. *wy* se užívá.

Akk. Příkladůw před rukama nímám, užívá se zajisté nejwíc množ. *wy, wy*; než pravidelně musí býti w 1 os. *na*, w 2. os. *wa*, jako we staroslowanštině: pomířuj na. Mat. 9, 27. 20, 30. 31. posla na k tebě. Luk. 7, 20. stworju wa řowca Mowěkom. Mat. 4, 9. Mark. 1, 17. ašte kto wa wprašajeť. Luk. 19, 31. (Rpp. srb.)

GL. 1. snad bez najú utrpěti může. Dal. wsje po najú wólú bude. Mast. nauč najú, abychwě uwěřilě. Pass. — 2. Neb bych snáz wajú oželěť. Dal. — S přehláskau -*t*: poslať jest nají. tu nají nalezú. ona newinna wecesta: naleznešli u nají, winna chwca býti. Pass.

Mn. Nom. Vok. 1. my slyšachom iz zákona. Ew. — 2. ach wy lěsi, čemu wy sje zelenáte. RK.

Gen. 1. u nás prawda. LS. — 2. u wás po rozumu. LS. nebudi wás tajno. RK.

Dat. 1. jest nám dokročiti. RK. — 2. nebudu wám súditi. LS. zvěstuju wám. — Na konci XIIIho a w běhu XIV století welmi zhusta *nem, wem* (m. *nám, wám*) u Dal., w Alx. a j. spomož *nem*. ŽK.

Akk. 1. Gospodi, pomířuj ny! PP. kto ny wytrže. wyprost ny. powyš ny. ty ny wedi. RK. za ny za hřešné. ŽJK. — 2. ruka na wy sřaba. LS. koho wy žizň trápí. BK. mezi wy. pro wy. ŽJK. když sje hněwáše rydánjé. jich na wy. snad by woda pořěča ny. ŽW. — Později na konci doby Gen. *nás, wás*, místo Akkusatiwu do zwyku wešly.

Wstájemná čili wawratná náměstka: *sje*, nemající prwního pádu, a we všech třech počtech stejná, rowná se z ohledu užívání forem Gen. *sebe*, Dat. *sobě, si*, a Akk. *sje*, jakož i Instr. *sobú*, docela prwní a druhé osobě, a. př. G. u sebe nama. Ew. podstawiču sebe - dle dřewce. RK., místo Akkusatiwu: wsje drwa w sebe rozděláwě. břawana w sebe wrazista. BK., Akk. wse na sje braň. RK., Instr. mezu sobú wadita

sje. LS. nad sobú spáchámy. RK. Pozoru hodná zvláštnost naskýtá se nám v nejstarším zlomku Ew. sw. Jann, t. slabě ukazovací náměstka *si* co sklonná přirážka k vzájemnému *sobě*: jáz is sebe-si (ex me ipso) neměwich. Parisei že řechnú k sobě -sim (ad semet ipsos). Tattáž náměstka, w *si* (sž i w *i*) zeslabená, užívá se podobně w srbsčině, jindy sklonně: oni-zim, od oni-sěch, s oni-zimi, ti-gim (u Dubrownických spisowatelůw), obyčejněji však nesklonně: to-zi, semu-ni, on-zi, oněm-zi, onomu-i, ottu-i atd. (w serb. listinách a rpp.) We starosłowanštině ji nacházíme we slowci *onseca* ó *dsiwa* (quidam), což česky wzní *onsek*, *onsak*: od onseha Jindřicha. KPR. wonzahu, učiníš mi zle. Rp. Alchem. Narážka *si* w *kdo-si*, *co-si*, *kde-si*, *kam-si*, *kak-si*, *a-si*, w kořean stejná, dle smyslu rozdílná, rovná se starosłowanskému *si*, řec. *αγα*, w průpowědech: čto si budeš? čto si konec náš? ili si jest našel? (Wiz Ált. Denkm. str. 148.)

O wynechávání wzájemného *sje* u pětáwných od přechodníkúw tvořených: důš zpowědajících, mižosrdjé bojím jeho, ušše (§. 89.) při časosłowech.

2. Wzor: JI (JEN), JA, JE.

§. 70. Náměstka třetí osoby: *ji* (*jan*), *ja*, *je*, w Nominatiwu neuklivaná (kdež ji *on*, *ona*, *ono* zastupuje), s přirážkou *še*, nyní *š*, sladějí spolu za potahující náměstka. Po předalowcích přijímá s před *j*, a toto poslední před *š* potlačuje.

J E D N O T N Ý.

Mužský.	Ženský.	Wěcná.
N. (j, jan)	(ja)	(je)
G. jeho, ho njeho	jeje, jěj, jš njeje, njej, njš	jeho, he njeho
D. jemu, mu njemu	jej nej	jemu, mu njemu
A. ji, jej ni, nej	ja nja	je nje
L. jeň njeň	jej nej	jeň njeň
I. jín nín	ja nja	jín nín.

D W O J N Ý.

NA. (ja)	(ji)	(ji)
GL. jejá (já) njejá (nju)	jejú (jú) njejú (nju)	jejú (jú) njejú (nju)
DI, jima nima	jima nima	jima nima.

M N O Ž N Ý.

Mužský.	Ženský.	Wěcná.
N. (j)í	(je)	(ja)
G. jich	jich	jich
nich	nich	nich
D. jim (jem)	jim	jim
nim (njem)	nim	nim
A. je	je	ja
nje	nje	nja
L. jich	jich	jich
nich	nich	nich
I. jimi	jimi	jimi
nimi	nimi	nimi

Skloňování potažného *jěže*, (*jenže*), *jaže*, *ježe*, skráceně *jěž* (*jenž*), *jaž*, *jež*, dokonale sauhlasí, protože doklady k oběma do hromady zahrnujeme.

Jd. Nom. jen v potažném smyslu užívaný, v osobním se ukazovacím *on* nahraďuje. — *mš.* jenže pride s pky s Čechovými. *LS.* jenže ide. *Ew.* staw, jenž má tráti. *Pass.* — *č.* s přehl. w *je*: hwězdu, jašto weš swět oswěcowaše. *Pass.* *tej*, jež wěwodi. *Alx.*

Gen. 1. *mš. w.* mež jeho. síla jeho. *RK.* w krajínách okofo jeho (*sic*). *ČE.* Skráceně *ko* we staré době pořídka: co jest člověk, že powyšuješ ho . . . a nawěbewuješ ho . . . a ruče zkušuješ ho. *ŽK.* wsadił ho w žařáf. aby ho mužili. *ŽJK.* — *č.* wýpowědi jeje. bratry jeja (*m.* jeje, vlastně *m.* nosowého *e*). *LS.* nechajte jeje. dráhu píti jeje. na jeje wrchu. po jejej šíji (*s* přísuwkau *j*, jako w panjej, najtětějej wedro atd.) *RK.* na jejej chřebtě. *ČE.* jeje synu. na jeje žiwotě. *Pass.* w jeje domu. *Št. Skl.* Skráceně *jěj*, *jé*: pyťá sje jěj. jěj imje. vznikáše z *něj*. *RK.* ež jěj ot manželského stawu rozwesti nemohł. když jé newěsta we mši mir bráše. *Pass.* pilně jé (*sw.* Alěběty) namřúwáno. *ŽSO.* — 2. *mš. w.* z njehožto roda. *Pass.* jehože koliwěk děla čináš, onoho jsi robotný (*servus*). *HG.* — *č.* u njěž (*těky*) woje sebra. *Alx.*

Dat. 1. *mš. w.* proti jemu. *RK.* proti jemu. *ŽJK.* Skráceně *mu* *m.* *jemu*: chasa mu bjěše. když mu sje udá zřěti. *RK.* — *č.* záwiděchu jej. proti jej poběže. — 2. *mš.* jemužto sūdce wece. *Pass.* — *č.* k njejžto cěsar wece. *Pass.*

Akk. 1. *mš.* ji, po předslowcích *pro-ň*, *we-ň*, místo *pro-ni*, *we-ni*. *Ew.* Jinak *jej*: slyšachu jej činjdo. prosichu jej. *Ew.* wede jej. *RK.* Welmi často *njen* *m.* *njej*. *ŽW.* — *č.* uchwati ju. zabichu ju. wypadnuchu na nju. *RK.* Ljubuše je sje ju sūditi. *Dal.* — 2. *mš.* jeježe wakřěai. *Ew.* Často *jenž* *m.* *jež*: kalich, jenž dał mně otec. *ČE.* ku pokřadu, jenž, když kto nalezše, zakryje. *Št.* pro njenžto diw. pro njenžto úras. *Pass.* — *č.* těč, juže roče. *Ew.* juž ludě zabili. *RK.* z dědiny, juž dědinu ułožil. *KPR.*

Lok. 1. *š.* trawka na nej (m. njej) roste. RK. — 2. *ω.* na noúž diwy twoff. RK. w městě, w jeňž (*sic*) súd býwá. KPR.

Instr. 1. *mí.* s přehláskau w *je*: nad njém. za njém. RK. — *š.* s njú. RK. pod městem sje s njú (fěká) steče. EZ. — 2. *ω.* před nimžo městem. Pass.

Dw. NA. jen potažně: *mí.* jaže wadita sje. LS. s přehláskau w *je*: ježto swa w ustawitownstwi wěry seča. Pass. — *š.* swoji dvě dceři, jížto mól. Pass. S přehláskau w *je*: racě, ježto běsta swázaně. Pass.

GL. 1. jejú rodná sestra. LS. jejú hlasy. jejú umy. jejú paže. RK. Skráceně *je*: každý jú wstúpi w manželstwě. St. Skl. to w njú stojí. KPR. — 2. Z njúž (řeky i potoka) město jmene dobyžo. EZ. konšeloma, jíž sje dokládá. KPR.

DI. 1. protiw ima plameň. pod nima woda. LS. uwěřilo jima mnostwě. Pr. — 2. ubi, jimaž slyšach. Rp.

Ma. Nom. jen potažně: *mí.* jiže běchu w swětě. iže wstúpichu. iže slyšachu. Ew. jiže podruhé narodili smy sje. jiže dóstojni nebyli smy. HG. jížto chtjé mému zlěmu. jížto sje raduji. ŽK. sedm bratřencow, jížto twrdě zákon drželi. Pass. tito, jíž sú tači. Alx. W druhé polowici XIVho století ujalo se *ježto* místo *jížto*, s přehláskau, jako jíž dřiw w jd. počtu *jeně* m. *jiš*: nepohubuje pokorných, ježto jsú chudi duchem. Št. duchowníci, ježto běchu skúpi. nám, ježto smy nesli břěmje. ČE.

Gen. 1. krutost jich. pod jich dawem. RK. — 2. jichžo hřěchy zadřížte. ŽJK.

Dat. 1. *mí.* strach jim by. dodáše jim chrabrost. RK. s přehláskau w *je*: knjem chodíwaše. k njem zdě Záboj. RK. — 2. k nimže zmija wnori. imže žena wláde. LS. k nimžo sladkým hlásom. Pass.

Akk. 1. *mí.* *š.* zgoju je. miłowa je. Ew. že je rozprnuchu. otwede je w úwał. RK. — 2. *mí.* jež zaje w lěšě. RK. — *ω.* s přehláskau w *je*: ježo jas mřwju. ježe rějěch. Ew.

Lok. na jich čelech. Zj.

Instr. *mí.* *š.* *ω.* pod nimi. s nimi. za nimi. RK.

Jakož *j* mezi *n* a *i* pravidelně zaniká: s ním, k nim atd. (někdy i bez *n*: iže m. jiže, imže, m. jimže atd.), tak též mezi *n* a *e* velmi často se vypaustí; odkudě w rpp. ot neho, k nemu, na nej, na neň, w něm, k nem atd. '.

Někdy *n* po předslowech se nepřisauwá: w městě, w jeňž... okolo jeho, proti jemu atd. Někdy opět potažně *že* na konci se odvrhuje, nápodobem slów *tyden* m. *tyđem*, *těmš* m. *těimš*: ten, jen bjěše uzdrawen, ČE., jen ji stwořil, tý ji pozná. ŽSO. Tak podobně: i'tý j'ho wždy s sobú pozýwal (týž, t. Kristus). XII Ap.

Neustrojené possessiwní *její*, Gen. *jejího*, Dat. *jejímu* atd. místo *jeje* nenachází se we staré době. Zemju s obrodá jeju ŽK. wyswětluje se změtením nosowého *ę*, jako *jejs* w LS. Jejemu muži w JMI. jest omyl, totiž první slabika slova „muži“ od nepo-

zorného písaře zdvojená. W XVIém století však již běžné: načeň owoc jejého. Bibl. I. 1436. Podobně ani mn. Gen. *jejich* m. *jich* u starých dříve se neče, leč na Newitz XVho století: tako jejich sled pohyne. Alx. (pap. rp. u sw. Wita.)

Místo *jiže, ježe, jaže*, dosti časně začalo se užívati *ký, á, é, a který, á, é, w* potažném smyslu, a. př. *ký* by směřil. LS. Lumír, *ký* pohýbař Wyšhrad. RK. w deň. w kterýž tje wšywati budeme. ŽK. (w němě, ŽP.); a však mnozí spisowatelé dáwali ještě w XIVém století starému *jeně* přednost: a w němě pokřad sobě *schowati, jeně* pokřad w nebeském králowství bude jměti. EM. w njužo hodinu najměnje mnite. Jimžto hřeby otpustíte, jsú otpuščeni, a jichžto zadržíte, zadržáni jsú. ŽJK.

Posa. Welice jest čeho litowati, že se *jeně* we všech třech pohlawích jd. i mn. Nom. zakořenilo. Stařl rozdilu mezi jd. *jeně, jaž, jež*, mn. *již, jež, jaž*, s přehláskau jd. *jeně, jež*, mn. *již, jež*, dluho dosti přianě šetřili; k čemuž se opět nawracowati nebyloby nezáslužno.

3. Wzor: TEN, TA, TO.

§. 71. Náměstky ukazowací a určowací: *ten, on, ow*, a početní *jeden* skloňuji se dle jednoho a téhož wzoru.

J E D N O T N Ý.

Mužský.	Ženský.	Wěcná.
N. t-en	ta	to
G. toho	tej, té	toho
D. tomu	tej, té	tomu
A. ten	tu	to
V. ten	ta	to
L. toám	tej, té	toám
I. těm	tú	těm.

D W O J N Ý.

NAV. ta	tě	tě
GL. tú	tú	tě
DI. těma	těma	těma

M N O Ž N Ý.

N. ti	ty	ta
G. těch	těch	těch
D. těm	těm	těm
A. ty	ty	ta
V. ti	ty	ta
L. těch	těch	těch
I. těmi	těmi	těmi.

*Jč. Nom. mš. čistý kořen t, we staroslowanštině zhrsta užíváný, zachowal se w přísłowci we-*e-čas*, t. w ten čas (illico): sic jinak pravidelně přijímá přísowku *n*: *t-en*, jakož i *on-en*, *sj-en*, řidčeji *t*, *n*. př. tet pówod. KPR.*

Gen. ž. iz téj hodiny. Ew. — u jednéj sú desky prawdotatě. LS. — Skráceně *Gen. Dat. a Lok. té, jedné, oně* atd. teprwé na sobylku XIV stol. we zwyk wešly.

Dat. ž. každý tej skřini slúži. Alx. k tejto druhé. Št. k swěj jednej přjetelnici. Pass.

Akk. ž. w tu hodinu. w jednu hodinu. ŽJK.

Lok. mš. w. idú po jednoú. na jednoú ložici. RK. — *ž. na jednej wětewici. RK.* při jednej hošě. *Alx.* w tej peleši. w tejto zemi. na nej straně. ŽJK.

Iastr. mš. w. hřasem tčú. RK. s jedněm mnicheú. *Mast.* — *ž. půwodně tojú,* přehlasowaně *toji*, což se jen w přísłowci *mezi-toji* (t. dobú, jako mezi tčú, t. časem) w Pass. ŽSO. a j. zachowalo (*n. př. mezi-toji kázal sw. Jakuba zabiti. mezi-toji kázáno woľati Pass.*): sic jindy wždy skráceně *tú*: ruku tú. RK.

Dw. NAV. mš. ta sta sobě přiwuzna byľa. Pass. — *ž. w. metľa twá a žež twój, tč sta mje utěšilě. ŽK.* oně obě w sestru město prijě sobě. ČE.

GL. zřjće dwú údactwo na tú (t. na tú dwú). Alx. wece mřadši z onú. ČE. w tú swatú dětjátku. ŽJK.

DI. mezi tčma národoma. ŽJK.

Nom. mš. tako jedni, tako druží. RK. — *w. tof sú ta wrata. ŽJK.*

Dat. mn. tčm sjemo jiti. RK. oněm něčistým. ŽJK.

Akk. mš. w ty časy. wzem ony bochence. ŽJK. — *w. slyšte owa, která choi mřuwiti, słowa. St. Skl.*

Lok. w starých w jedněch knihách. ŽJK.

Iastr. s tčmi wrahy. RK.

Z kmeně *ten* powstalo slaučením s určowacím *ji, ja, je: týče, táče, léče*, skráceně s *to-iče, ta-jače, to-ječe*. Z *ow* powstalo citosłowce: *owa!* (ecee!)

Pozn. Baľonickau přirážku n přijímajť t-en, sj-en, j-eně, on-en, jen w mš. pohlawň. Mylně jest psáni nowějšich onna, onno místo ona, oná. Jině jest wřachen, winen atd. kde n jest sloh twofčci. Ženské a wěcní jeně jest pozdějši neaustrojná forma místo staršho jak, jač.

4. Přestupná: DRUH, SÁM, JIN, JEDIN atd.

§. 72. Jsauť kmenowé, kteřič rozličnau powaha na se berau, jindy slow samostatných, jindy přidawných, jindy náměstek službu konajice, a podle toho i rozličně se skloňujť, jindy jako samostatná, jindy jako přidawná s určitým okončením, jindy jako náměstky. Takowí kmenowé jsau: *druh, sám, jin, jedin* (řidčeji *jeden*), *kak, jak, tuň, kterak, kolik, jelič, wjelik, wjak, mnoh, něter* i *kter*. Tito, jsauce bez určitého okončení, skloňujť se we staroslowanštině wýhradně dle wzoru TEN: než

we staré češtině w té případnosti na různu se dělí, jindy náměstkowého wzoru wěrně následující, jindy do substantiwního sklonění dle wzoru ČIST zabíhající. S určitým východem: *druhý, samý, jiný, jediný, kaký, jaký, taký, koliký, jeliký, wsjeliký, wajaký, mnohý, něterý, který*, obybuji se zauplna dle wzoru ČISTÝ, jakož i *každý, týž* (místo *týže*), a ostatní z náměstek powstala přidawná.

a. *Sklonění náměstkowé.*

Jd. Gen. mš. u žiwacích spolu místo *Akk.* newějšě sje samoho jim. ote mne samoho mluwím. ot sebe samoho. činiš sje samoho boheň. ČE. jide nawštěwowat druhoho pústenníka. ŽSO.

Dat. mš. wšeckno potáhnu ke mně samomu. ČE.

Instr. mn. mezi tobú a jinú samém. ČE. nade mnú nad samém. samém biskupeň a wodě pohřžena. *Pass.* tomu wyznati samém sobú. KPR.

Mn. Dat. řěchu k sobě samém. ČE. když samém sje wám nedostane. Rp. Hus.

Lok. aby měli weselé mé plně w sobě samém. ČE.

Instr. tehďa práwo úřadu wyznati samými sobú. KPR.

Tyto doklady wztahují se na pády wýhradně náměstkowé, zvláštními koncawkami od substantiwních odlišené; neboť owšem tato deklinace w některých pádech se substantiwní, w jiných s přidawnou určitau w jednu splýwá; n. př. 1) w *Jd. Nom.* kterak (qualis) jest twój zmilelec. PP. sám deset. Br. *Akk.* na wsjak deň. Št. o něteru wěc. Týž. je sje tako słowo goworití. LS. w *dw. NA.* když wy jedina sama spolu sedeta. St. Skl. sama dwa. Řeš. Syr. oči tacě. družě dvě mili. EM. wsjelicě rucě. Pr. obě miřosti samě o sobě. Št. *mn. Akk.* žádáše některu diwy widěti. Hod. 2) *Jd. Dat.* k swěj jedne přjetelnici.

Lok. w kakejsi otrapě počiwáše. *Pass.* při jedne hořě. Alx.

b. *Sklonění substantiwní.*

Jd. Gen. mš. též místo *Akk.* u žiwotných: i mje sama (solum) ostawíte. oslawi mje u sebe sama (temet ipsum). Ew. sama druhého. sama třetjého. Star. Letop. a Tur. Kron. týkáchu sje druh druha. RK. druh na druha. ŽJK. druh druha tajěše. St. Skl. druh od druha oddáleni. ŽSO.

Dat. mš. tobě mutno samu. RK. a samu (ipsi) připrawuji myšlenjé. ŽW. čas, jeděše dáti mísu druhu (t. jinému). EZ. bydlěchu druh od druha oddáleni, ale miřosrdím druhi k druhu přichýleni. ŽSO. k druhu (strana) družě postúpati brání. RK.

Lok. mš. druh o družě newějšě. St. Skl. k. na družě straně stojěce. *Pass.* na družě řodi. ŽJK. w. po několicě časěch. po několicě dnech. *Pass.*

Instr. w. zabrániti, by, kolikemž chce, nedař moci. nemohť prorok tolikemž wyřěci powěděni. Št.

Na ten způsob přeskakuje u starých někdy i číselné *was* do neurčitého sklonění, podle wzoru **ČŁOWEĆ**: ze *wsa* *łesa* (RK. dwakrát, jednou: ze *wajeho* *łesa*).

c. Sklonění s wrčitym *wýchodem*.

Jd. Nom. mš. druhý brěh. RK.

Gen. mš. u žiwotných též místo *Akk.* abychu poznali tje samého boha *wěrna* (*solun*). *Kw.* chwáli (*t. chwálím*) mje samého. *ČE.* pńisaha samého sedmého. *KPR.* pńěs drahého. RK. něterého uzńime. *Št.*

Dat. mš. nemoh samému nic sděti. *EZ.* tu jemu samému třetjému *hława* *stata*. *Pass.* ke druhému. RK.

Instr. mš. mezi tebú a mezi jím samým. *ŽJK.*

Mn. Nom. mš. druzi brstńjěci. druzi prwým. RK. *š.* nejedné *hłasné* trúby w *skálach* *swé* sprostńbły *hłasny*. *Alx.* jakńti samé *łáby*. *Zj.*

Gen. takých *těti*. RK.

Dat. druzi prwým, druhým třetí. RK. takým sje *kłaněti*. RK.

Někdy se w *jd. Dat. ž.* a *Lok.* wšech tří pohlaví uchylují, příkladem ostatních přidawných, ke wzoru starosłowanskému (viz §. 53): *Dat.* každej *tacěj*. *Des.* *Káz.* odtud k *drazěj* *bráně* *šel*. ke *kteńěj* by *wěńš* *pńistńpiń*. *Lok.* na *druzěj* *straně*. w *kacěj*si *teakności*. *Pass.*

5. Wzor: SJEN, SJA, SJE.

§. 73. Pod tento wzor padají 1) ukazowaci *sjen*, 2) pńiwlastńowaci *saj*, *waj*.

J E D N O T N Ý.

<i>Mušský.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Wěcná.</i>
<i>N.</i> sj-en	sja,	sje
<i>G.</i> sjeho	sjej, sjé	sjeho
<i>D.</i> sjemu	sjej, sjé	sjemu
<i>A.</i> sjen]	sju	sje
<i>L.</i> sjeń	sjej, sjé	sjeń
<i>I.</i> sijn	sju	sijn

D W O J N Ý.

<i>NA.</i> sja	si	si
<i>GL.</i> sjé	sju	sjé
<i>DI.</i> sima	sima	sima.

M N O Ž N Ý.

<i>Mušský.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Wěcm.</i>
<i>N.</i> si	sje	sja
<i>G.</i> sich	sich	sich
<i>D.</i> sim	sim	sim
<i>A.</i> sje	sje	sja
<i>L.</i> sich	sich	sich
<i>I.</i> simi	simi	simi.

Jd. Nom. Čisté původní *si* čili *s'*, bez přislušného *n*, (srov. *t-en*) w Ew. *ko' jest si syn člověč; jinde vždy sjen: tábor sjen. zástup sjen. RK. sjen i on byľ. posožen. on s ohaři a sjen s střělem, on objezdem, sjen w zásady. EZ. i sen i onen. Št. (měkké j wysuto). — ž. s přehláskou: sje chasa. smrt sje. naše braň. naše pomsta. RK.*

Gen. mž. koľkoľ wrcha sjeho. RK. sjeho swěta údatstweň. Alx. sjeho i onoho. Št. boha našeho. ŽK. — ž. Skráceně *sjé*: mne sjé noci řetězem nabiľa. s sjé strany. Pass. W průpowědech adverbialních pauze *s'* místo *sjé*, n. p. *s'* noci seň powěděľ. Pass. *s'* noci-š wina dosti měľa. Sp. D. z našjé moci. bez našjé děky. Pass.

Dat. mž. sjemu meč wtasi. sjemu hlawa na dvě. RK. otcu našemu. ŽK.

Akk. mž. na sjen dub. RK. — ž. jaľowku sju. RK. našu dušu. našu krew. RK. tys našu prosbu potupiľ. Pass. Potom přehlasowaně w *si*: na si stranu. Pass. w siž neděli. Št. — w. kdy sje slyše. LS. řeč že sje. Ew. na sje město. RK. také srdcem sjež powědajte. EM.

Lok. mž. w sjeň swětě. Ew. na sjeň chľumcě. w sjeňže městě. RK. — ž. na sjeň tistě. Pass.

Instr. mž. přěd wašňm otceň. ŽK. ž. komu býti wašjů hospodů. Dal. Přehlasowaně *si*: si i onů wěci. Št. — w. nad siň wzpěchu. RK.

Dw. GL. ruků našů spraw. ŽK. jest diwně w oćjů našů. děľa ruků našů. ŽW.

Mn. Nom. mž. siže přistúpichu. Ew. naši kroci. RK. — ž. sje (kľády) smačkáchu Tatary. RK.

Gen. sedň sich wľádyk. w powodnju sich Tatar. RK. wěrných sich i oněch. Št. z neptátel našich. ŽK.

Akk. mž. na sje hody. RK. dni našje skonati. ŽK. — ž. w sježe žirně wľasti. LS. sláwy našje zpěwati budeme. ŽK. — w. přehlasowaně w *je*: sje mľwich. sje mľwi (haec, acc. pl.) Ew.

Lok. w sichže wľastech. RK. u mocech našich. ŽK.

Instr. pod nohami našňmi. ŽK.

Neaustrojně *siš*, *sjúž*, *sjěž*, nápodobením pravidelneho *tšž* tvořeně, od vlastního *sjen*, *sja*, *sje*, ničim jiným, leč prodlaužením *šš*sek, se neliši.

6. Wzor: WESĚ, WSJA, WSJE.

§. 74. Hromadné číselné *weš*, nahoře pro obdobu sem odkázané, uchyluje se w jd. Instr. mž. i ž., w dw. Dat. Instr. a mn. Gen. Dat. Lok. Instr. hláskau *ě* od předcešého wzoru, pročez je zde w aupnosti podáváme.

J E D N O T N Ý.

<i>Mušíký.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Wěcni.</i>
<i>N. weš</i>	<i>wsja</i>	<i>wsje</i>
<i>G. wsjeho</i>	<i>wsjej, wajé</i>	<i>wajeho</i>
<i>D. wsjemu</i>	<i>wsjej, wsjé</i>	<i>wsjemu</i>
<i>A. weš</i>	<i>wsju</i>	<i>wsje</i>
<i>V. weš</i>	<i>wsja</i>	<i>wsje</i>
<i>L. wsjeň</i>	<i>wsjej, wsjé</i>	<i>wsjeň</i>
<i>I. wsěm</i>	<i>wsjú</i>	<i>wsěm</i>

D W O J N Ý.

<i>NAV. wsja</i>	<i>wsi</i>	<i>wsi</i>
<i>GL. wsjú</i>	<i>wsjú</i>	<i>wsjú</i>
<i>DI. wsěma</i>	<i>wsěma</i>	<i>wsěma</i>

M N O Ž N Ý.

<i>NV. wsi</i>	<i>wsje</i>	<i>wsja</i>
<i>G. wsěch</i>	<i>wsěch</i>	<i>wsěch</i>
<i>D. wsěm</i>	<i>wsěm</i>	<i>wsěm</i>
<i>A. wsje</i>	<i>wsje</i>	<i>wsja</i>
<i>L. wsěch</i>	<i>wsěch</i>	<i>wsěch</i>
<i>I. wsěmi</i>	<i>wsěmi</i>	<i>wsěmi</i>

Jd. Nom. mž. weš ljud. RK. — *š. wsja* Praha. RK. — *w.* oružje *wsje. wsje sje* hušie. RK.

Gen. mž. w. ze *wajeho* lěsa. množstwě *wsjeho* luda. RK.

Dat. mž. w. hoře *wsjemu* lěsu. RK.

Akk. mž. w. netolik *weš* swět, ale toho, jenžto *weš* swět stwořił. Pass. — *š. wsju* semju. RK. — *w.* poplěnichu *wsja*. RK.

Lok. mž. w. po *wsjeň* nebi. RK. — *š. po wsjej* Prazě. RK. *we wsjej* dobrej radě. po *twěj* po *wsjej* wóli. Pass. skráceně *wjé*: dá jim při *wsjé* česti ostati. Alx.

Instr. mž. w. se *wsěm* ludeň. RK. — *š. nad wsjů* zemjů. RK. *wlěda wsjů* jeho komorů. jeho *wsjú* wěců. EZ,

Mn. Nom. mž. wsi ťdi. *wsi* woji. *wsi* wyrazichu. RK.

Gen. prúd *wsěch* sřastí. ze *wsěch* ťdoli. RK.

Dat. wsém čarodějem. wsém stranám. RK.

Akk. mž. nade. wsje woje. RK. pro wsje hřešné. *Pass.* — ž. u wsje pótky. RK. nade wsje swé rownje. *Pass.* — w. s přehláskau w je: pode wsje drwa. RK.

Instr. wsěmi kroky. RK. král nade wsěmi králi. Zj.

Již nahoře jsme podotkli, že *weš* někdy do substantiwniho sklonění přeskakuje: ze wsja lěsa, RK. (dwakrát); tu doložití musíme, že již welmi časně začalo přijímati na konci rozličné přívěsky, totižto *wešček č. weštek, wšecken, wešken, wešken, weškeren, wšechen, wšecheren* atd. Z těchto forem nejstarší jest *wešček*, s pravidelnau proměnou *č w c i t* (viz §. 23.) *weštek*, pošlá z wyhynulého *wesek*, kdežto *k* jest zakončení zdrobněných slowcí, a — *ček* opěťované zdrobnění, jako *kausek, kauseček, kausček*, od *kus*. Tauž zdrobněnou formu berau na se i jiná přídavná, n. př. *maš, malek, maleček* (za málečkem král tu posta, Alx. malečko, paululum, PP.), *malítek* (ŽW.) *malechen*, (malechno pomodlím sje, ŽJK.), *malichen* (ŽJK.), *malicheren, maličkeren; pln, plnek, plněček* (zemje plněčka, Alx.); *now, nowiček, nowitek* (novellus, ŽW.) atd. Takto prodlažené přídavné skloňuje se w některých pádech, t. *Nom.* a *Akk.*, obojstranně, a sice w první částce substantiwně; n. př. *jd. Akk. mž.* *wes-ček pšod, ŽW.*, ž. *wsju-cku zemju. Dal.*, *wsju-cknu postelu. ŽK.*, s přehláskau w i: *wsi-cku postelu. ŽW.*, *wsi-cku prawost, wsi-chnu naději. Št., mn. Nom. mž.* *wsi-ckni pahorci. ŽK.*, *wsi-ckerni. Hod. w.* s přehláskau w je: *wsje-ckna drwa lěsa. ŽK., Akk. mž.* *wsje-ckny ČE.*, smř *wsje-ckerny pryč pospjěli. Sp. D.* Toto neobyčejné obojstranné skloňování má poněkud swau roweň we staroslawanském sklonění určitých přídavných: *dobra-aho* (t. *dobra-jeho*), *dobru-umu* (t. *dobru jemu*) atd. méně w náměstce *k'ždo, G. koho-ždo, D. komu-ždo* atd., kdežto jen první částka se ohýbá, a ještě méně w našem: *čistnit, mn. N. čistiniti, týždeň č. týdeň, G. tého dne, D. tému dni* atd., nebo tato nejsou prawá austrojná složení, nýbrž jen seřadění čili sestawení.

Pozn. Nejednájice o tvoření slow, nýbrž jen o skloňování, pomjíme ostatních prodlažených a složitých forem náměstek, n. př. *weslikaký, wselikteraký* atd., jichžto skloňování na bíledni jest. W nakupení přívěskůw k náměstkám nás Nowobulhaři we swém *azekana* místo *ds (jd)* předce předstihli.

7. Wzor: MÓJ, MOJA, MOJE.

§. 75. Podlé tohoto wzoru skloňují se přivlastňowací náměstky *mój, twój, swoj*, a číselní *obój, dwój, trój*.

J E D N O T N Ý.

<i>Mušský.</i>	<i>Ženský.</i>	<i>Věcná.</i>
<i>N.</i> můj	moja, má	moje
<i>G.</i> mojeho, mého	mojej, méj, mé	mojeho, mého
<i>D.</i> mojemu, mému	mojej, méj, mé	mojemu, mému
<i>A.</i> můj	moju, mú	moje, mé
<i>V.</i> můj	moja, má,	moje, mé
<i>L.</i> mojěm, mém	mojej, méj, mé	mojěm, mém
<i>I.</i> mojím, mým	mojú, mú	mojím, mým

D W O J N Ý.

<i>NAV.</i> moja	moji	moji
<i>GL.</i> mojú, mú	mojú, mú	mojú, mú
<i>DI.</i> mojima, mýma	mojima, mýma	mojima, mýma

M N O Ž N Ý.

<i>N.</i> moji	moje, mé	moja, má
<i>G.</i> mojich, mých	mojich, mých	mojich, mých
<i>D.</i> mojim, mým	mojim, mým	mojim, mým
<i>A.</i> moje, mé	moje, mé	moja, má
<i>V.</i> moji	moje, mé	moja, má
<i>L.</i> mojich, mých	mojich, mých	mojich, mých
<i>I.</i> mojimi, mými	mojimi, mými	mojimi, mými.

Skracování děje se pravidelně podle zásad w §. 16 vyloučených. Doložíme svědčtější formy úplné.

Jd. Nom. ž. duša moja. Ew. s přehláskau w *e*: moje miřá. moje máti. oběť tvoje. RK. Skráceně: má miřá. RK.

Gen. mž. w deň pogreba mojego. Ew. Skráceně: wraha twého. RK. — *ž.* kto nešťwidí duše svoje. Ew. Skráceně: u swěj děwy. RK. — *w.* toho trojeho dobrého. ŽJK. Skráceně: rozenja—dle swého. LS. z srdce mého. RK.

Dat. mž. skráceně: po národa swému. LS. swému ukrutaiku. twému služě. RK. — *ž.* swěj čeledi. LS.

Akk. mž. na trój hod. ŽJK. *ž.* - dušu swoju. Ew. moju drahu. chabrost moju. swoju braň i mlat swój. RK. rozprostru obuw moju. ŽK. Skráceně: uchwati twá drahu. swú drahu. swú děwu. RK. — *w.* poganjenje moje. LS. oslawi swoje imje. objasnawah imje tvoje. Ew. w srdce moje. blaženstwję moje. PWác.

Lok. mž. w hněwě svojejm. RK. — *ž.* Skráceně: po swěj milej. RK. w twě prawdě. ŽK. — *w.* Skráceně: po twém słowě. RK.

Instr. mž. konjěm svojím. se svojim junoš. se svojim hořubcěm. RK. Skráceně:

swým mečem. se swým ludem. RK. — *ž.* se waju chasu swoju. RK. Skráccně: se swi deera. RK. pjeznju twá. PWác.

Dw. NAV. mž. skráccně: swá umčlá zraky. RK. — *ž.* oči moji. rucé moji. ŽK. — *w.* rozepje swoje (přehlasowaně m. swoji) křjédě dlužě. RK.

GL. na ledwi swú (skr. místo swojů). Zj.

DI. blazě mýma očima (skr. místo mojima). ŽJK. plecema twýma. ŽG. wěčcoma mýma. ŽK.

Ma. Nom. mž. woji moji. RK.

Gen. swojich wojinów. RK.

Dat. skráccně: swým spasám. swým čarodějóm. zemanóm swým. RK.

Akk. mž. jeli miłowáše swoje (suos). Ew. Skráccně: swé wrahy. swé woje. RK. — *ž.* moje wýpowědi. wýpowědi twoje. LS. i žoži rízy swoja, m. swoje (a m. nosowého *ž.*, jako jeja m. jeję w LS.) Ew. w swoje ludi. dětky swoje. i swoje lubice. RK. — *w.* w swoja (in propria). Ew.

Vok. moji kmetje. LS.

8. Wzor: KTO, ČE.

§. 76. Kmenowé KTO a ČE, druhdy i Č'SO (s wysutým *e*, místo ČESO) a jejich složené formy *někte*, *něče*, *nikto*, *ikto*, *niče*, *leкто*, *lecče*, skloňují se následujícím způsobem:

<i>N.</i> kto	če, č'so
<i>G.</i> koho	čese, č'se, čeho
<i>D.</i> komu	čemu
<i>A.</i> kto	če, č'so
<i>L.</i> kóm	čem
<i>I.</i> cém	čím.

1) *Kto*, *někte*, *nikto*, *ikto*, *leкто*; *kydo*.

Nom. *kto*, složen z *ko* a *to* (jako st. slow. *cto* z *če* a *to*), wýskýtá se někdy w pauhé swé formě, n. př. kož switězi (qui vicerit), Zj., s přehláskau w *e*: zdati wě kto, ke-j' jeho otec. Št. (srow. *nikte* m. *nikto*; než wis niž) jednau i s přehláskau w *y*, místo st. slow. *ъ*: rozprnete sje jeden-kyždo (unus quisque) w swoja. Ew., kteréžto *kydo* (*ido* od *idati*, *idati*), we st. slowanštině w prwní částce ohebné: *kokoždo* atd., w češtině přešlo w *každý*, *á*, *é*.

Gen. u žiwotných i místo *Akk.* koho wy žiž trápí. RK. koho rwe. PWác.

Dat. komu drah žiwótek. nefeče nikomu. RK.

Instr. pravidelný cém wýskýtá se w starosrbšských památkách; w češtině se do-

plánuje *kým* od určitého *ký*: aneb i v těmi, s *kým* sje budete objérati. Št. *kým* mao ká lidé býti? NZ.

2) *Če, č'so, něče, ničē, lecče.*

Nom. a *Akk.* *č'so*, s wysutým *e* (jako *ř'mu* m. *jemu*); n. př. u *č'so* diwíte sje horám. u *č'so-s* zkaziř ohradu jeje. ŽK. *č'so* mi uřini řłowěk. ŽW., *něč'so* chuti pořiř. *Pass.* S přehláskau *č'se*: za *nič'se*. ŽG., postawa má jakořto *nič'se* před tobú. ŽK. za *nič'se* jměli sú (pro nihilo) ŽK. pro *nič'se* uřiniř spasena je. ŽW. Skráceně *č's*: za *nič's* sje mají. ŽK. odkud později *nic* powstalo, jako *co* z *č'so*. Obyčejněji *če*: *če* mutiři wodu. LS. *če* řekne máti. *niče* neby prosto. RK. *čeřkoli* ruka má chce. ŽK. Po předsłowcích bez samohlásky: *pro-č* je *řařostiwa*. RK.

Gen. *č'so* m. *čese*: *nič'se* sú nenalezli. ŽK. Obwykleji *čeho*: *čeho* třeba bjče. RK.

Dat. čemu sje chowati. RK.

Instr. někdy řěž přehlasowaně *wjé*: neb si mi niřjémř newiniř. Dal.

Paměti hodně jest zdwojowaní koncowky w *Gen.* a *Datiwu*: *nikohého, ničehého, nikonému, ničemému*, mimo to jen, a to welmi řídko, w *jineného, jinenému*. Jest to zwiřštní zpásoz zwyřowání důrazu, jakř patřno z příkladu: i pořa ten hřozen jinému nemocnému bratřu, a ten opjet jinému, a když po wsěch bratři znosichu ten hřozen atd. ŽSO. Uřiwání welmi staré, n. př. *nikohého* neřiwiti. Dal.

Odwozená s uřitými wřchody *ký, něký, či, něči*, skloňuji se pravidelně dle wzorůw ČISTÝ, ČLOWĚČÍ, n. př. *N.* *ký* by smřiř. LS. *ký* bjče pohýbař. RK. ké řjé řělo. *Pass.* řjé ta hořabice. RK. w kúř hodinu. *Pass.* Čte se u řřitného (w perg. rp. 1375), mimo již uwedené: zdali wě kto, ke-j' jeho otec, i toto: budú zewena mnohých řřdec myřleně, ke hřdá, ke pokorná, ke ku prawdě boři pořhýlená, a ke zatwřřilá, a dále: poznati, ke-j' cesta prawá a ke neprawá. Tuřim přehláskau *ké* místo *ká*?

§. 77. Ukazowaci *ten* we spojení s přidawným *jistý* uřiwá se u starých často místo *týř* (nikdy wřak se slowem *samý*, jako *ryn*): kde jest ten *jistý*, ti *jisti* uřenici usřyřewře, ta *jistá* Filipowa králewa. ŽJK. *ten jistý* násilník. *ten jistý* řřuħa atd. KM.—Ukazowaci *on*, stojili po *a*, trati swau samohlásku, odkudř powřtawaji spřezky *a'n, a'na, a'no, a'ni, a'ny, a'na*, jeř někteři později omylem za zwiřštní náměstku dřičeli; n. př. řku jednomu: jdi! an pójde, a jinému: přid! an přijde. ČE. když opat *křážče*: uřiti to! an uřiněřče, a opjet: toto! an waje uřiněřče. ŽSO. jako ktoř by na to byl uweden do winice, aby dřělař, co-j' potřěbně winu, an pak nechaje toho, jařby sje pleřek opráwěti. Št. K tomu přirownati sluři nestáženě přřpowědi s jinými náměstkami, jako: newod duchowni řajde nás, a *my* řli atd. Št. přišli uřenici jeho w noci a nalezče, a *my* spíme, jeho řělo ukradli. kterým to činem má sje státi, a jař muže neznaři? ŽJK.

B. Č A S O W Á N Í.

§. 78. Časowání staročeského slowesa, jehož austroji, řeckému a latinskému podobné, mnohem složitější a zavitější jest, nežli časoslowa nowějších romanských jazykůw, aby dokonale pochopeno býti mohlo, dríwe rozličné třídy slowes podle jistých příznakůw rozeznati se musejí. Dělit pak se časoslowa, podle příznakůw w přítomném a minulém času oznamowacího způsobu, pak w neurčitém způsobu se jewících, na šestery třídy.

I. Ku první třídě náleží slowesa, nemající určité samohlásky, co příznaku před -*ti*, nýbrž příkládající časowací koncowky k samému kořenu. Jsauť pak dvojího druhu:

a) Půwodní samohláskau skončená slabika přijímá w přítomném času -*ju*, w neurčitém způsobu -*ti*: pi-ju, my-ju, kry-ju, pi-ti, mý-ti, kry-ti.

Časowání A. BIJU.

Přítomný -ji

Neurčitý -ti

Minulý -ch

Činné přičestí -l

Trpné přičestí -t, -jen.

Některá trwalá (durativa) přecházejí w neurčitém a minulém do páté třídy: wěju, wějach, wějati, hřěju, hřějach, hřějati atd.

Odchylná twoření w přít. času jsau s -*nu* a -*mu*: pnu, tnu, žnu, začnu, imu č. jmu, ždmu, w neurčitém pjeti, tjati, žati atd. též s -*du*: idu č. jdu a jedu, jichž přítomný dle B. MAŽU skloňuje se.

b) K půwodní sauhláskau zawřené slabice přidává se w přítomném času -*u*, w neurčitém způsobu -*ti*: pas-u, pás-ti, wez-u, wéztí, plet-u, plés-ti.

Časowání C. NESU.

Přítomný -u

Neurčitý -ti

Minulý -ech

Činné přičestí -l

Trpné přičestí -en.

Některá se w neurčitém a minulém uchylují do páté třídy: řewu, řwáti, řwach, zowu, zwáti, zwach atd. jiná do třetí: mru, mřěti, mřěch, wru, wřěti, wřěch, tru, prostru atd.

Mnohá, přijímajíce *n* před *u*, přecházejí buď cele, buď aspoň w některých časech, do druhé třídy: běhnu od běhu, táhnu od tahu, wrhnu od wrhu, wládnu od wládu, kradnu od kradu, stihnu od stihu atd.

II. K původní slabice se přivěšuje v přítomném -nu, v neurčitém -níti: to-nu, to-níti, has-nu, has-níti.

Časování D. WINU.

<i>Přítomný</i>	-nu
<i>Neurčitý</i>	-níti
<i>Minulý</i>	-nach
<i>Činné příděství</i>	-nať
<i>Trpné příděství</i>	-nut.

Mnohá z těchto sloves odvrhajíce *n* před *u* přestupují do první třídy druhého rozdílu, zvláště v minulém čase: protrzech od protrhu místo protrhu, ponučech od ponučku místo ponučku atd.

III. K původní slabice přidává se v neurčitém -ěti, v přítomném buď -ju, buď -ěju, některá pak po *j*, *š*, *ž*, *č*, mají v neurčitém způsobu a minulém čase -ati, -ack, místo -ěti, -ěch.

a) Prvního druhu jsou: kyp-ju, kyp-ěti, hoř-ju, hoř-ěti, wix-ju, wid-ěti atd.

Časování E. ZŘJU.

<i>Přítomný</i>	-ju
<i>Neurčitý</i>	-ěti
<i>Minulý</i>	-ěch
<i>Činné příděství</i>	-ěl
<i>Trpné příděství</i>	-ěn.

b) Druhého druhu jsou: um-ěju, um-ěti, how-ěju, how-ěti, a všechna začínají: oněměju, ochroměju, zbujněju, zvetšěju atd.

Časov. přít. č. A. BJU, neurč. a min. E. ZŘJU.

<i>Přítomný</i>	-ěju
<i>Neurčitý</i>	-ěti
<i>Minulý</i>	-ěch
<i>Činné příděství</i>	-ěl
<i>Trpné příděství</i>	-ěn.

c) Třetího druhu jsou: boj-a sje, boj-ati sje, drž-u, drž-ati, slyš-u, slyš-ati, mlč-u, mlč-ati.

Časov. w přít. č. E. ZŘJU, w neurč. a min. B. MAŽU.

<i>Přítomný</i>	-u
<i>Neurčitý</i>	-ati
<i>Minulý</i>	-ach
<i>Činné příděství</i>	-ať
<i>Trpné příděství</i>	-án.

IV. K původní slabice klade se v neurčitém *-iti*, v přítomném *-ju*: taj-iti, ta-ju (m. taj-ju), jaw-iti, jaw-ju, súd-iti, súz-ju, mút-iti, múc-ju, pros-iti, proš-ju.

Časowání F. TWOŘJU.

<i>Přítomný</i>	-ju
<i>Neurčitý</i>	-iti
<i>Minulý</i>	-ich
<i>Činné přičestí</i>	-iř
<i>Trpné přičestí</i>	-en.

V. Původní slabika přijímá k sobě v neurčitém *-ati* neb *-jati*, v přítomném *-ju*, *-aju*, neb *-jaju*.

a) První druh, s tvrdým *a*, ohledem na koncovku přítomného času se dělí

a) W časoslova s *-ja*: oř-ju, or-ati, piř-ju, pis-ati, syp-ju, syp-ati.

Časowání dle B. MAŽU.

<i>Přítomný</i>	-ju
<i>Neurčitý</i>	-ati
<i>Minulý</i>	-ach
<i>Činné přičestí</i>	-ař
<i>Trpné přičestí</i>	-án.

β) W časoslova s *-aju*: woř-aju, woř-ati, rúh-aju sje, rúh-ati sje. Sem náležejí opěťowací: jímaju, řjékaju, býwaju, počínaju, honjéwaju, chodjéwaju atd. z nichž mnohá též následující měkké formy schopna jsau, n. př. nařicaju, dotýcaju, mycaju sje atd.

Časow. přit. A. BJU, neurč. a min. B. MAŽU.

<i>Přítomný</i>	-aju
<i>Neurčitý</i>	-ati
<i>Minulý</i>	-ach
<i>Činné přičestí</i>	-ař
<i>Trpné přičestí</i>	-án.

b) Wterý druh, s měkkým *a* čili *ja* (pročež hrdelní *h*, *ch*, *k*, přetwořují se w *s*, *š*, *c*, zubní *d*, *t* w *s*, *c*, prosté sykawky *s*, *š* w *š*, *č*), vlastně jen odrůda hořejšího, pojímá do sebe opěťowací časoslova, odwozovaná od slowes prwních tří tříd; napáj-aju, potáp-jaju, nařic-aju, dotýc-aju, ponúc-aju, myc-aju sje, hřmyc-aju sje, trmác-aju, připúz-aju, naráz-aju, zhrz-aju, pobjéz-aju, utrác-aju atd. Z těchto mnohá i formy hořejší, tvrdé, schopna jsau, n. př. nařikaju, ponúkaju, mykaju sje atd.

Časow. jako u β), t. dle A i B.

VI. Původní slabika se prodlužuje w přítomném času okončením *-aju*, w neurčitém *-owati* po tvrdých, *-ewati* po měkkých seuhláskách: miř-aju, miř-owati, woj-aju, woj-ewati.

Časow. přít. A. BIJU, neurč. a mín. B. MAŽU.

<i>Přítomný</i>	-uju	
<i>Neurčitý</i>	-owati,	-ewati
<i>Mimulý</i>	-owach,	-ewach
<i>Činná přičestí</i>	-ował,	-ewał
<i>Trpné přičestí</i>	-owán,	-ewán.

Pozn. 1. Měkká opěťowací forma u starých byla oblíbenější; tak čteme u př. běduje i maricaje mutno. LS. nerodíte dotýcaci mazaných mých. ŽK. kamenowati ponúcať. myceti sje (s přehláskau). Pass. hřmyceti sje. Rp. Bechyňky. že je hřad k tomu připúzal. nikdy sje owoce nenarázej z tebe (k. flku, s přehláskau). EM. pobjézať jeho. utrúcaťa. zhrzať (od zhrdnu). Št. Twrdá forma požaduje twrdé sauhlásky; pročež: *namákaťi* od *moťiti*, *rostákaťi* od *toťiti*, jako *skákaťi* od *skoťiti* atd.

Pozn. 2. Dle zásad prawopisu našeho (§. 7.) zaniká *j* po měkkých *c, s, š, ž, č, ř, l*, w třídě třetí, druhu třetím: *maša, dřša, slyša, mlča* (tak již i w cyrillském prawopisu we staroslowanštině), potom w též třídě druhu prvním: *kořa, wisa* m. *kořja, wija*, w čtvrté třídě: *twořa, skořa, nořa* m. *twořja, skořja, nořja*, w páté třídě druhu prvním i druhém: *ořa, piřa, dotýcaja, šersaja* atd. sliwší se s předcházející měkkau a jsauc w ní virtualiter obsaženo: zde wšak, we wýčtu forem, a w následujících wzorech jsme ři místy, pro úplnější přehled austrořj našeho časoslowa, ponechali.

§. 79. Jsaut časoslowa, jednak o sobě, jednak co pomocat při twoření složitých forem při časování jiných užíwaná, uchylující se wíce méně od pravidelného časování většiny časoslow našich. Takowá jsau: 1) *jsem, budu*; 2) *wém, jém, imám, dám, chocu*; 3) *idú, jedú* atd. Pořádek přijatého návodu požaduje, bychom časování samostatného *jsem* a *budu* jiným řádným předeslali, a ostatní nepravidelná na konec odkázali.

Časování slowesa *jsem* sestaweno z trojho kmene, pročež i neobyčejná hojnost časových forem u něho se vyskytá, totižto a) z prostého *jsem*; b) z jednoduchého *bu*; c) z složeného *bu-du*.

Wzor: JESM.

A. ČASY PROSTÉ.

Přítomný ukazowací.

<i>Jd.</i>	jesm, jsem, sem
	jesi, jsi, si
	jesti, jest, je
<i>Dw.</i>	jeswa, -wě
	jesta, -stě
	jesta, -stě
<i>Ma.</i>	jesmy, smy, sme
	jeste, jste, ste
	jesúť, jsúť, sú.

Přítomný přechodník.

<i>Jd.</i>	jsa, sa, š. jsúci, súci
<i>Dw.</i>	jsúca, súca, š. w. jsúci, súci
<i>Ma.</i>	jsúce, súce.
	<i>Budauci.</i>
<i>Jd.</i>	budu
	budeši
	budeť
<i>Dw.</i>	budewa, -wě
	b udeta -tě
	budeta, -tě

Mn. budemy, -eme, -em

budete

budúť.

Rozkazovací.

Jd. —

budi

budi

Dw. buděwa, -wě

buděta, -tě

buděta, -tě

Mn. buděmy, -ěme, -ěm

buděte

buděte.

Budaucí přechodník.

Jd. buda, ž. budúci

Dw. budúcs, ž. w. budúci

Mn. budúce.

Newrčičý.

býti.

Supinum.

byt.

Polominulý I.

Jd. bějách, skr. bjách, přehl. bjéch

bějáže, bjáže, bjéče

bějáže atd.

Dw. bějáchowa, -wě, skr. bjéchowa, bjé-
chwa atd.

bějásta, -stě

bějásta, -stě

Mn. bějáchomy, skr. bjéchomy, -om, -chme
atd.

bějáste

bějáchu

Polominulý II.

Jd. budjách, přehl. budjéch atd.

budjáže

budjáže

Dw. budjáchowa, -wě

budjásta, -stě

budjásta, -stě

Mn. budjáchomy, -om, -chme

budjáste

budjáchu.

Minulý I.

Jd. běch

bě

bě

Dw. běchowa, -chwa, -wě

běsta, -stě

běsta, -stě

Mn. běchomy, -om, -chme

běste

běchu.

Minulý II.

Jd. bych

bysi, skr. by

by

Dw. bychowa, -chwa, -wě

bysta, -stě

bysta, -stě

Mn. bychomy, -om, -chme

byste

bychu.

Minulý přechodník.

Jd. byw, ž. bywši

Dw. bywša, ž. w. bywši

Mn. bywše.

Činné přičesti.

Jd. byl, a, o

Dw. byla, ě, ě

Mn. byli, y, a.

B. ČASY SLOŽENÉ.

Budoucí podmíněný č. srovnávaný.

<i>Jd.</i>	byl, a, o	budu
— — —	— — —	budeš
— — —	— — —	budeť
<i>Dw.</i>	byla, ě, ě	budowa, -wě
— — —	— — —	budeta, -tě
— — —	— — —	budeta, -tě
<i>Mn.</i>	byli, y, a	budemy, -e, -m
— — —	— — —	budete
— — —	— — —	buděť

Minulý opsaný.

Jd. byl, a, o *jesm č. jesm, sem atd.*

Minulý zářecí.

<i>Jd.</i>	byl, a, o	bych
— — —	— — —	by
— — —	— — —	by
<i>Dw.</i>	byla, ě, ě	bychowa, -chwa, -wě
— — —	— — —	bysta, -stě
— — —	— — —	bysta, -stě
<i>Mn.</i>	byli, y, a	bychomy, -om, -chmo
— — —	— — —	byste
— — —	— — —	bychu.

Dávno minulý.

Jd. byl, a, o *běch aneb bėjách atd.*

§. 80. W obrazi skloňování podali sme formy české nejstarší, nacházející se jen w několika památkách, w Libušině sauda, Ewangelium sw. Jana a z částky w Rukopisu Kralodworském, z příčiny, by wywinutí pozdějších z nich dokonaleji pochopeno býti mohlo. Toto wywinutí wysvětluje se tím, co sme w hlavě první o skracování (§. 16.) a přehlasování (§. 13.) wyložili: skracováním n. př. *sem* atd. m. *jesm* atd. (srov. *ho, mu m. jeho, jemu* atd.), *budwa, budia, budme, budte* m. *buděwa* atd., *bjách, bjěch* m. *bėjách, bėjěch, bud, budeť, bude, budě* m. *budí, budeš, budeť, buděť* atd. *bychom, bychme* m. *bychomy*, přehlasováním *bėjěch*, skraceně *bjěch*, místo *bėjách, budjěch* m. *budjách* atd. To platí i o řádných časoslovech, jejichž wzory následowati budau.

O dvojném počtu vůbec znamenati dlužno, že koncovka *-wě* jest pauhá obměna koncovky *-wa*, wčem třem pohlavím přistojná, koncovky *-stě, -tě* naproti jsou vlastně ženskému pohlaví svěděcí (w staroslowanštině jen *-stě*, w níž *-tě* neužíwané), a wíak často zanedbáwané, tak že *-sta, -ta* každému pohlaví se přikládá.

Přít. ukas. Jd. ideže *jesm* *jáz. i nejesm* sám. roče on: *nejesm* (s vlastně položílska ѣ). Ew. *já(ž) sem* řowec. RK. ot boga wyšel *jesi. dať jesi jemu.* Ew. ty si parob. RK. duša moja smucena *jesti. máto swěta u wás jesti. písano jest. zjeweno jest.* Ew. *jesti dáno. kde jest knjež. proč je žalostiwa.* RK. *nenjé dána.* Ew. (st. slow. *něst.*) — *Dw.* *nikda swa tak draheho byděa nejměla. jechožto swě byděa kázała ustřěleti.* Pass. *když swa dwa (súdcí) chodiža . . . když swě jača . . . běžeła swa k nim . . . widěła swa je spolu ležjéc. Pr. eo swě zděła, w tom sje swě lěpše donněla. dohadě swě žiwa.* Alx. *mě. sta: oba sta unawena.* RK. *š. stě: srubeně stě rucě.* RK. Ale: *rucě twoji otinilě sta mje. koleně moji omdleč stá. ŽK. toť sta dvě trublě.* Pass. — *Mn.* *obkl-*

čeni smy. RK. nebyli smy. přijeli smy. HG. syni swěta jeste. Ew. smjeli ste sje. RK. ideže sú dúbrawiny. LS. zapomněli sú. ŽW. sú dobří ludjé. RK.

Přít. přechodník. Člowěk sa i böh. na krátký čas žiw sa. ŽK. jsa zlořečený. jsa starý. ŽJK. u Wlasława súci. RK. jsúci pĭna rozkoše. PP.

Bud. jd. bude súditi. umrelo bude. Ew. — *Dw. mš.* budeta im oba wĭlasti. ž. budetě-l' u wás. nebudetě-l'. LS.

Roak. nebudi wás tajno. posłědnjé budi jeho wrastwo. buď w přěd buď w zad. RK.

Polom. I. Namítá se nejwíc we skrácené a přehlasowané spůsobě: *bjěch* m. *bějěch* a to m. *bějách*, *bjěchom* m. *bějěchom*, *bějáchóm* atd., w níž s minulým prwním *běch* w jedno spĭwá, smyslem (lat. *eram*) něco málo se různě, wyjma jd. druhau a třetí osobu, kteréž příklady tu uwedeme: *Jd.* zloděj bjěše. nezeli swět bjěše. bjěše znám papežu. ježe zima bjěše. Ew. bjěše knjez Zálabský. ta doi slíčma bjěše. ĭna w noci bjěše. RK. — *Mn.* wĭlasti w mĭřě bjěchu. RK. — We staroslowanštině *běch* (fui, kratšího trwání) a *bějách* (*eram*, delšího trwání) formau určitéji odlišena jsau.

Polom. II. Tato, od složeného *budu* twořená, w cyrillských rukopisech řídka, naproti w lužické srbštině ještě kwetauci forma nahozuje se často, a wšak již s přehláskau w *je*: w starších budjěše rada. když budjěše k tomu času. knjez český každě twrze dobudjěše. budjěše na wojnu jeti. Dal. dojeda k njemu i budjěše, až sje něčemu naučjěše. ihned zdráw budjěše. když budjěše k tomu času. ŽSO. kterýž sje a woda utekł, ten uzdrawen budjěše. ŽJK. w ten čas bez města budjěše. wsěl bolesti ihned zbudjěše. St. Skl. a kteří sje koliwěk dotknjěchu, spaseni budjěchu. EM. když stołowě plni chléba budjěchu. něterdy až do nešporów budjěchu, posłuchajice atd. což zdo-budjěchu, chudým rozesłachu. wsickni mnichowé, když budjěše we žaž, budjěchu žiti. ŽSO. Čechowé hradów dobudjěchu. dosti mečem dobudjěchu. Dal. w kúpěli je zaryjěchu, tak wsje nemoci zbudjěchu. JMI.

Minul. I. Dle smyslu rovná se latinskému *fui*, a často s polominulým *bjěch* w jedno spĭwá. *Jd.* jenže bě ot Bethsaidy. jiže (pásnicú) bě přěpásán. Ew. bě u hrada twrda. tábor bě strašný. zástup bě četný. tamo kde bě mnostwje. bě dea ustawený. RK. — *Dw.* uondana běsta. kehdy paže běsta dorostĭla. RK. oti jeho běsta jako plameň. Zj. — *Ma.* jiže běchu w swětě. běchu ho pohane něteři. Ew. dĭluho wĭlasti naše w mĭřě běchu. kto w přědě běchu. RK. ihned běchu weliké bly-skoty. Zj.

Minul. II. Sahlasi s latinským *factus sum* (ich ward). *Jd.* i by howor. by pótku láta. i by klánjé. RK. neby wody na tom městě. když by tomu plýł týden. ŽSO. zemje oswětlena by. Zj. když pobý w tom něteru chwili. Št. — Slauř, jak

pauhé tak i s předsvkau *a*, tvoření minulého a dávno minulého času spojovacího a zájmového způsobu, protože, bychom rozmanité jeho formy před oči stávilí, uvedeme zde času tohoto rozličné příklady, neomezující se na samostatné *byť*: Jd. 1. kako bych nemútila. LS. ráda bych neplákała. RK. 2. ty bysi byť vydřěl. ty bysi byť zabił. ty bysi byť wáleł. RK. kdy by ty byť. RK. 3. kdy by tobě byťo. Dw. 1. abychowa tobě radu dała. abychowa tento mřyn spořu měła. Pass. ráda bychwa, abysta sje otawřelě oči nají. ŽJK. bychwa spořu tisíc lét žiwa była. abychwě w čistotě hospodiam sřúžila. matka mní, bychwě utonała. nauč najú, abychwě uwěřilě. Pass. ač bychwě mystíła. Alx. 3. kdy by tobě była ostrá drápy. RK. twá syny sta, jeřtos mněła, bysta była utonař. Pass. Ma. 1. bychomy sje zpowědali. ŽW. bychomy wseho zřého ostali. běžečomy, jako bychomy sje wztekli. SPR. bychome byli. ŽJK. abychom učinili. Pass. abychme sje nepochwařowali. ŽK. nepodali bychme. ČE. 2. ati byste we mně pokoj měli. Ew. 3. abychu sje pokřonili. abychu poznali. Ew. aby Lazar widěli. aby zabili. aby newywręli sje. Ew. jaž by byli odolěli. by wzad byli. RK. Přidámeli k tomu *bys* (leřící u prostřed mezi *bysi* a *by*), a užívané we staroslowanštině *bysť* místo *by*, obdržíme následující rozmanitost forem :

*Jednotný.**Dvojný.**Množný.*

1. bych	bychowa, -chwa, -wě	bychomy, -ome, -om, -chme
2. bysi, skr. bys, by	bysta, -stě, skr. by	byste
3. byst, skr. by	bysta, -stě, skr. by	bychu, skr. by.

Dokladůw k ostatním složeným časům pomíjíme, jeřto ohledem na formálnj stránku časování nic zvláštního do sebe nemají.

Pozn. W RK. a jiných památkách téhož století psáno napařad : *sem, si, smę, sta, sá, sa, sáci* atd. bez *j*, kteréžto *j* w běhu XIVho století, nepochybně přičiněním písarůw, opět do písma se uwodí, ačkoli wyslowení stejné zřstalo.

§. 81. Z rozřídění časoslow nahore podaného wyswitá, že druhná částka slowes našich z ohledu časování na dvě půly se dělí, w jedné, t. přítomném času, jiného, a w druhé, t. minulém času a neurčitém způsobu, jiného wzoru následující. Podlé toho šestero oněch tříd mezi šestero wzorůw welmi nerowně se dělí. To platí o časoslowu činném ; nebo trpné u nás, zvláštní formy nemají anebo ji utratíwši, skládáním samostatného *jsem* s trpným přičestím se opisuje.

A. Wzor : BIJU.

K tomuto wzoru náleží 1) časoslowa první třídy prvního druhu : *piju, pítí* ; 2) třetí třídy wterého druhu w přítomném času : *oněměju* ; 3) páté třídy prvního druhu druhého oddělu : *wolaju*, a wterého druhu : *púščaju*, w přítomném času ; 4) šesté třídy w přítomném času : *uđaju*.

A. ČASY PROSTÉ.

Přítomný ukazovací.

<i>Jd.</i>	biju
	biješi
	bijet
<i>Dw.</i>	bijewa, -wě
	bijeta, -tě
	bijeta, -tě
<i>Mn.</i>	bijemy, -eme, -em
	bijete
	biját.

Přítomný rozkazow.

<i>Jd.</i>	—
	bij
	bij
<i>Dw.</i>	bijwa, -wě
	bijta, -tě
	bijta, -tě
<i>Mn.</i>	bijmy, -me
	bijte
	bijte

Přítomný přechodník.

<i>Jd.</i>	bija, ě. bijúci
<i>Dw.</i>	bijúca, ě. w. bijúci
<i>Mn.</i>	bijúce.

Přít. trpné přičestí.

<i>Jd.</i>	bijem, a, o
<i>Dw.</i>	bijema, ě, ě
<i>Mn.</i>	bijemi, y, a

Přítomný neurčitý.

bíti

Supinum.

bit

Polominulý ukaz.

<i>Jd.</i>	bijách, př. bijéch atd.
	bijáše
	bijáše

<i>Dw.</i>	bijáchowa, -chwa, -wě
	bijásta, -stě
	bijásta, -stě
<i>Mn.</i>	bijáchomy, -om, -chme
	bijáste
	bijáchu

Minulý ukaz.

<i>Jd.</i>	bich
	bi
	bi
<i>Dw.</i>	bichowa, -chwa, -wě
	bista, -stě
	bista, -stě
<i>Mn.</i>	bichomy, -om, -chme
	biste
	bichu

Minulé činné přičestí.

<i>Jd.</i>	biř, a, o
<i>Dw.</i>	biřa, ě, ě
<i>Mn.</i>	bili, y, a

Minulý přechodník.

<i>Jd.</i>	biw, ě. biwši
<i>Dw.</i>	biwša, ě. w. biwši
<i>Mn.</i>	biwše

Min. trpné přičestí.

<i>Jd.</i>	bit, a, o
<i>Dw.</i>	bita, ě, ě
<i>Mn.</i>	biti, y, a

B. ČASY SLOŽENÉ.

Budoucí opsaný.

<i>Jd.</i>	budu bíti atd.
	<i>Budoucí podmíněný.</i>

<i>Jd.</i>	biř, a, o budu atd.
------------	---------------------

Minulý opsaný.

<i>Jd.</i>	biř, a, o jseň atd.
------------	---------------------

*Dávnominulý I.**Jd. bił, a, o běch aneb bějách atd.**Dávnominulý II.**Jd. byl, a, o jseň bił, a, o atd.**Min. spojov. a řádací.**Jd. bił, a, o bych atd.**Dávnomin. spoj. a řád.**Jd. byl, a, o bych bił, a, o atd.*

B. Wzor: MAŽU.

K tomuto wzoru hledí slovesa 1) páté třídy prvního druhu prvního oddílu: *spju, ofju, piju*; 2) též třídy prvního druhu druhého oddílu: *wołaju*, a druhého druhu: *púščaju*, w neurčitém způsobu a minulém času; 3) třetí třídy třetího druhu w neurčitém způsobu a minulém času: *držati, držach*; 4) šesté třídy w neurčitém způsobu a minulém času: *miłowati, miłowach*; 5) některá první třídy na *-nu, -mu, -du* w přítomném času: *pnu, idnu, idu*; 6) některá též třídy w neurčitém způsobu a minulém času: *rwóti, rwóach*.

A. ČASY PROSTÉ.

Přítom. ukaz.

*Jd. mažu
mažeši
mažel*

*Dw. mażewa, -wě
mażeta, -tě
mażeta, -tě*

*Mn. mażemy, -eme, -em
mažete
mażúť*

Přítom. rozkas.

*Jd. —
maži
maži*

*Dw. mażewa, -wě
mażeŕta, -tě
mażeŕta, -tě*

*Mn. mažeŕmy, -me
mažeŕte
mażeŕte*

*Přítom. přechodník.**Jd. maža, ž. mažeši**Dw. mažeŕca, ž. w. mažeŕci**Mn. mažeŕce.**Přít. trpné přičestí.**Jd. mažem, a, o**Dw. mažeŕma, ž, ō**Mn. mažeŕmi, y, a**Přítom. neurčitý.**mazati**Supinum.**mazat**Polom. ukaz.**Jd. mažeŕch (m. mažeŕach, -ažeŕch)**mazáše**mazáše**Dw. mažeŕchowa, -chwa, -wě**mazáŕta -stě**mazáŕta, -stě**Mn. mažeŕchomy, -om, -chme**mazáŕste**mazáŕchu**Minulý ukaz.**Jd. mažach**maza**maza*

Dw. mazachowa, -chwa, -wě
 mazasta, -stě
 mazasta, -stě
Mn. mazachomy, -om, -chme
 mazaste
 mazachu

Min. činné přičestí.

Jd. mazař, a, o
Dw. mazařa, ě, ě
Mn. mazaři, y, a

Min. přechodník.

Jd. mazaw, ž. mazawši
Dw. mazawša, ž. w. mazawši
Mn. mazawše

Min. trpné přičestí.

Jd. mazán, -a, -o
Dw. mazána, -ě, -ě
Mn. mazáni, -y, -a

B. ČASY SLOŽENÉ.

Budaucí opsaný.

Jd. budu mazaři *atd.*

Budaucí podmíněný.

Jd. mazař, a, o budu *atd.*

Minulý opsaný.

Jd. mazař, a, o jsem *atd.*

Dáwnominulý I.

Jd. mazař, a, o běch *aneb* bějách *atd.*

Dáwnominulý II.

Jd. byl, a, o jsem mazař, a, o *atd.*

Min. spoj. a řád.

Jd. mazař, a, o bych *atd.*

Dáwnomin. spoj. a řád.

Jd. byl, a, o bych mazař, a, o *atd.*

C. Wzor: NESU.

Tímto wzorem se řídí časoslova 1) prvé třídy wterého druhu: *pasu, pásti*;
 2) druhé třídy některá w minulém času, odwrhující *nu: protřeck* (od neuživ. *protřku*).

A. ČASY PROSTÉ.

Přítom. ukaz.

Jd. nesu
 nesěši
 nesěš

Dw. nesewa, -wě
 neseta, -tě
 neseta, -tě

Mn. nesomy, -eme, -em
 nesete
 nesůf

Přítom. rozkaz.

Jd. —
 nesi
 nesi

Dw. nesěwa, -wě
 nesěta, -tě
 nesěta, -tě
Mn. nesěmy, -me
 nesěte
 nesěte

Přítom. přechodník.

Jd. nesa, ž. nesúci
Dw. nesúca, ž. w. nesúci
Mn. nesúce

Přítom. trpné přičestí.

Jd. nesom, a, o
Dw. nesoma, ě, ě
Mn. nesomi, y, a

Přítom. neurčitý.

nésti

Supinum.

nest

*Polomin. ukaz.**Jd.* nesjách, *př.* nesjéch *atd.*

nesjáše

nesjáše

Dw. nesjáchowa, -chwa, -wě

nesjásta, -stě

nesjásta, -stě

Mn. nesjáchomy, -om, -chme

nesjäste

nesjáchu

*Minul. ukaz.**Jd.* nesech

nese

nese

Dw. nesechowa, -chwa, -wě

nesešta, -stě

nesešta, -stě

Mn. nesechomy, -om, -chme

nesešte

nesechu

*Min. činné přičestí.**Jd.* nesl, a, o*Dw.* nesla, ě, ě*Mn.* nesli, y, a*Min. přechodnk.**Jd.* nes, ě. nessi*Dw.* nesša, ě. w. nessi*Mn.* nesše*Min. trpné přičestí.**Jd.* nesen, a, o*Dw.* nesena, ě, ě*Mn.* neseni, y, a

B. ČASY SLOŽENÉ.

*Budauci opsaný.**Jd.* budu nésti *atd.**Budauci podmíněný.**Jd.* nesl, a, o budu *atd.**Minulý opsaný.**Jd.* nesl, a, o jseň *atd.**Dáwnomin. I.**Jd.* nesl, a, o běch *aneb* bějách *atd.**Dáwnomin. II.**Jd.* byl, a, o jseň nesl, a, o *atd.**Min. spoj. a tád.**Jd.* nesl, a, o bych *atd.**Dáwnomin. spoj. a tád.**Jd.* byl, a, o bych nesl, a, o *atd.*

D. Wzor: WINU.

Pod tento wzor padají slowesa druhé třídy: *tonu, tonúti.*

ČASY PROSTÉ.

*Přítom. ukaz.**Jd.* winu

wineři

wineř

Dw. winewa, -wě

wineta, -tě

wineta, -tě

Mn. winemy, -eme, -em

winete

● winút

*Přítom. rozkaz.**Jd.* —

wini

wini

Dw. winěwa, -wě

winěta, -tě

winěta, -tě

Mn. winěmy, -me
winěte
winěte

Přítom. přechodník.

Jd. wina, ž. wináci
Dw. winúca, ž. w. winúci
Mn. winúce

Přít. trpné přičestí.

Jd. winom, a, o
Dw. winoma, ě, ě
Mn. winomi, y, a

Přít. neurčitý.

winúti

Supinum.

winut

Polonia. ukas.

Jd. winjách, *pf.* winjých *atd.*
winjáše
winjáše

Dw. winjáchowa, -chwa, -wě
winjášta, -stě
winjášta, -stě

Mn. winjáchomy, -om, -chme
winjášte
winjášchu

Minulý ukas.

Jd. winuch
winu
winu

Dw. winuchowa, -chwa, -wě
winusta, -stě
winusta, -stě

Mn. winuchomy, -om, -chme
winuste
winuchu

Min. činné přičestí.

Jd. winuł, a, o
Dw. winuła, ě, ě
Mn. winułi, y, a

Minulý přechodník.

Jd. winuw, ž. winuwši
Dw. winuwša, ž. w. winuwši
Mn. winuwšo

Min. trpné přičestí.

Jd. winut, a, o
Dw. winuta, ě, ě
Mn. winuti, y, a

B. ČASY SLOŽENÉ.

Budaucí opsaný.

Jd. budu winúti *atd.*

Budaucí podmíněný.

Jd. winuł, a, o budu *atd.*

Minulý opsaný.

Jd. winuł, a, o jseń *atd.*

Dáwnomin. I.

Jd. winuł, a, o běch *aneb* bějách *atd.*

Dáwnomin. II.

Jd. był, a, o jseń winuł, a, o *atd.*

Min. spoj. a kád.

Jd. winuł, a, o bych *atd.*

Dáwnomin. spoj. a kád.

Jd. był, a, o bych winuł, a, o *atd.*

E. Wzor: ZŘJU.

Dle tohoto wzoru se časují 1) Slovesa třetí třídy prvého druhu: *kypju, kypěti*; 2) též třídy wterého druhu w neurčitém způsobu a minulém času: *oněměti, oněměch*; 3) též třídy třetího druhu w přítomném času: *boju sje*; 4) některá prvé třídy w neurčitém způsobu a minulém času: *mrěti, mrěch, wrěti, wrěch*.

A. ČASY PŘOSTÉ.

Přítom. ukaz.

Jd. zřju
zřši
zřš
Dw. zřwa, -wě
zřta, -tě
zřta, -tě
Mn. zřmy, -me
zřte
zřjál, př. zřjěl

Přítom. rozkaz.

Jd. —
zři
zři
Dw. zřwa, -wě
zřta, -tě
zřta, -tě
Mn. zřmy, -me
zřte
zřte

Přítom. přechodník.

Jd. zřja, ž. zřjáci
Dw. zřjca, ž. w. zřjáci
Mn. zřjce

Přít. trpné přičestí.

Jd. zřim, a, o
Dw. zřima, ě, ě
Mn. zřimi, y, a

Přít. neurčitý.

zřěti

Supinum.

zřět

Polom. ukaz.

Jd. zřjách, př. zřjých, skr. zřjých *atd.*
zřjáše
zřjáše

Dw. zřjáchowa, -chwa, -wě
zřjášta, -stě
zřjášta, -stě
Mn. zřjáchomy, -om, -chme
zřjášte
zřjáchu

Minulý ukaz.

Jd. zřěch
zřě
zřě
Dw. zřěchowa, -chwa, -wě
zřěšta, -stě
zřěšta, -stě
Mn. zřěchomy, -om, -ohme
zřěšte
zřěchu

Min. činné přičestí.

Jd. zřěl, a, o
Dw. zřěla, ě, ě
Mn. zřěli, y, a

Min. přechodník.

Jd. zřěw, ž. zřěwši
Dw. zřěwša, ž. w. zřěwši
Mn. zřěwše

Min. trpné přičestí.

Jd. zřěn, a, o
Dw. zřěna, ě, ě
Mn. zřěni, y, a

B. ČASY SLOŽENÉ.

Budaucí opsaný.

Jd. budu zřěti *atd.*

Budaucí podmíněný.

Jd. zřěl, a, o budu *atd.*

Minulý opsaný.

Jd. zřěl, a, o jsem *atd.*

Dávnomin. I.

Jd. zřěl, a, o běch *aneb* bějách *atd.*

*Dácnomin. II.**Jd.* byl, a, o jsem zřěl, a, o *atd.**Min. spoj. a kád.**Jd.* zřěl, a, o bych *atd.**Dácnomin. spoj. a kád.**Jd.* byl, a, o bych zřěl, a, o *atd.*

F. Wzor: TWOŘJU.

Sem patří časlova čtvrté třídy: *prošju, prositi, súzju, súditi.*

A. ČASY PROSTÉ.

*Přítom. ukaz.**Jd.* tvořju
tvoříši
tvořít*Dw.* tvoříwa, -wě
tvořita, -tě
tvořita, -tě*Mn.* tvořimy, -me
tvoříte
tvořját, *pr.* tvořjět*Přítom. rozkaz.**Jd.* —
tvoři
tvoři*Dw.* tvoříwa, -wě
tvořita, -tě
tvořita, -tě*Mn.* tvořimy, -me
tvoříte
tvoříte*Přítom. přechodník.**Jd.* tvořja, *ž.* tvořjéci*Dw.* tvořjéca, *ž. w.* tvořjéci*Mn.* tvořjéce*Přít. trpné přičestí.**Jd.* tvořim, a, o*Dw.* tvořima, *ž, ž**Mn.* tvořimi, y, a*Přítom. neurčitý.*

tvořiti

Supinum.

tvořit

*Polom. ukaz.**Jd.* tvořjách, *pr.* tvořjých *atd.*

tvořjáše

tvořjáše

Dw. tvořjáchowa, -chwa, -wě

tvořjásta, -stě

tvořjásta, -stě

Mn. tvořjáchomy, -om, -chme

tvořjáte

tvořjáchu

*Minulý ukazovací.**Jd.* tvořich

tvoří

tvoří

Dw. tvořichowa, -chwa, -wě

tvořista, -stě

tvořista, -stě

Mn. tvořichomy, -om, -chme

tvořistate

tvořichu

*Min. činné přičestí.**Jd.* tvořil, a, o*Dw.* tvořila, *ž, ž**Mn.* tvořili, y, a

Minulý přechodník.

Jd. tvořiw, *š.* tvořiwši
Dw. tvořiwša, *š. w.* tvořiwši
Mn. tvořiwše

Min. trpné přičestí.

Jd. tvořen, *a, o*
Dw. tvořena, *č, ě*
Mn. tvořeni, *y, a*

B. ČASY SLOŽENÉ.

Budoucí opsang.

Jd. budu tvořiti *atd.*

Budoucí podmínčný.

Jd. tvořil, *a, o* budu *atd.*

Minulý opsang.

Jd. tvořil, *a, o* jsem *atd.*

Dáwonomin. I.

Jd. tvořil, *a, o* běch *aneb* bějách *atd.*

Dáwonomin. II.

Jd. byl, *a, o* jsem tvořil, *a, o* *atd.*

Min. spoj. a kád.

Jd. tvořil, *a* o bych, *atd.*

Dáwonomin. spoj. a kád.

Jd. byl, *a, o* bych tvořil, *a, o* *atd.*

§. 82. O přehlasování širších samohlásek v užší, o skracování a o nerozdíl-
 ném užívání dvojných koncovek *wa* i *wě*, *sta* i *stě*, *ta* i *tě* we všech třech
 pohlavích platí zde, co již na začátku §. 80 připomenuto.

A. Časy prosté.

Přítomn. a bud. ukaz. Jd. 2 os. -ši jen v nejstarších památkách: Aj, Wltawo,
 če mūtši wodu. LS. ty mi myješi nozě. neumyješi. młwši. tješeši. neimāši. děši.
 neděši. Ew. demu krew piješi. kdaž potřeši chceši. RK. ty smělě stojěši. PWyš. W RK.,
 wyjma *piješi* a *chceši*, wždy jen *-š*: ty pješ. chceš wrci. W 3 os. *jd. i mn. -š*
 nad míru řídko: sje samo ostanē. Ew. (tamže: ide, reče, přinese atd.) newnidel bōh.
 ŽW. Později tato koncovka s důrazným *š* se mate a w něm zaniká. — *Dw. 1 os.*
nahit sražajewě straně obě. RK. dawě ludem dosti směchu. Mast. toho srdečně želewě.
 Alx. sama (dwa sudci) wydawēt swēdectwje. Pr. 2 a 3 os. jaže wadita sje. rozdělita
 sje. smērta sje. LS. oči jeho w chudého zřita. zředlnici jeho tježeta synów šlowěčich.
 ŽW. wyndeta oliwě z njeho, tē wzendeta do nebeského města, tē to město oswětita.
 Dal. oči wzhladata. rucě wzdobýwata. Št. — *Mn. 1 os. -my*: w sje wěřimy. chcemy Jesus
 widěti. nyjē wěmy. Ew. wzdamy li sje. podamy si rucě. zaměřimy. rozpālmy. spā-
 chāmy. RK. neotstupujemy. potupimy. ŽG. wzpěwamy moci twé. ŽK. *-eme* i *-em*
střidawě: po twém słowě pójdem. pohynem li. RK. zpowědati sje budem tobě, a
 wzoweme jmę twé, zwěstowati budeme diwy twé. ŽK. Pauhé *-m*, jako we staroslo-
 wanském: což widím od měsjece, že juž nám nepřje swěta. Alx. wzpowědam sje
 (confitebimur). ŽW. W 3 os. wzoru E a F místo půwodního *č* *č*. a nejen *já*, nýbrž
 i *je*: ženy ruby strojá. LS. stojí hory. wisjá meči. na most wrážjá. RK. Naproti
 tomu: sowy nebojē sje. otworjē sje wrata. ti žalostiwo prosjē. RK. — Slowesa na
-sju nad míru časně podrobena skrácení. Čte se sice dwakrát w RK. než sje po-

znaje, pozdviha je sje mblá; ale tamže jindy vždy: hlásá, wzdychá, woff atd. a již w Ew. jen schowá místo schowaješ (jako předá m. předáš aneb předaješ).

Přít. rozkaz. Jd. - i trwá dosti dluho: otče, spasi mje. nerodi báti sje. oslawi swoje imje. tježi sje. Ew. naděli bób. MV. ženi na Zbyhoň. otwoři łowcu. pojdi wedi. młuwi. RK. sudi. ustawi. wyprosti. proswěti. usłyši. obrati. roztrati. ŽW. Ale i skracowání welmi časné: seber' głasy. LS. wstaň. wysłyš. wstup'. sbřad. pokroč. RK. — *Dw.* tjehněwě oba za jednako. Mast. mēwa (m. mējwa) tento młyn społu. Pass. oči twoji uzřita rownost. ŽW. Skrácené: Pojďwě přede-ň. Alx. pustwě hněw na stranu. Mast. pomrača sje oči jich. ŽKap. — *Mn.* zlamajmy. otwrzmy. radujmy sje. padněmy. ŽW. přijmemy. předejdem. ŽG. Skrácené: buřmy. RK. płačmy. wzwyšmy. modlme sje. ŽW. Wěrite u swěto. dowěrite (confidite). choděte (ambulate). Ew. Skrácené: Wolte sobě muža. sudte sami prawdu. LS. nerodte. wzmužite sje. netužite. pohowte. nezjarťe sje. swedte. nesa. tecte. RK. W uwedeném z Ew. *choděte* znamenati přehlásku m. *chodíte*; nebo rozkazowací má vždy samohlásku přítomného, tedy u wzoru E a F í, u jiných ě. — Rozk. zwištní formy jsau: wíz, wěz, jež atd. jako dodnes: oči twoji wizta. ŽKap.

Přítom. přechod. W 1 os. u samostatného slowesa a wzoru C i D na -a: *jsa, nesa, wina*, u wzoru A, B, E a F na -ja, později -je (po ě, š, ž jen e), a to místo e (a): *bija, maša, stja, tworfja*, přehlasowaně *bije, maše, stje, tworfje*. Místo a we staroslowanštině -y, čehož památka w češtině: a wstany (urgens) ot wečeře. ČE. („zalkny sje duchem“, tamže, pochybno). Přechodníky: *maša, oša, piša* atd. jsau siec formálně pravidelné, než u těchto slowes užíwanější w jd. mž. *masaje* atd. od prodlaženého *masaju* dle *piju*. 1) Otwece ima reka. wěda Jesus. král twój ide seda. Ew. 2) *je*: měšky imaja (habens). stoja i agrěwaja sje (stans et calefaciens se). Ew. Potom s přehláskau w e. Doklady w §. 56. Zdeť znamenáme, že místo. wýchodu slowesům wzoru A, B, E a F přistojného čili *je* nacházíme w ženském pohlawí a w dwojném i množném počtu, jakož i w odwozených přidavných, wýchod slowesům wzoru C a D přislušný čili *ju, u*, a že wracowací *sje* často se wypaustí. Příklady: 1) slyšachu jej činjúc. Ew. Sasóm plěnjúcim. oklučjuce ny. sražuce Tateré stědeóm w řady. buřící řeku. buřící nebe (ale: buřící křády). RK. wymłuwjuce (narrantes). nenáwidúc (na jiném místě: nenáwidjící). ŽG. bydljúcich. činjúcim. orlice leduci rozpíná křídla swá. protiwcjuci. neslyšjuci. ŽK. keř horuci Mojžesów. Pass. newěřících, ale diwících. ČE. jednu byla nespjuci. EZ. diwy sem widěť diwující. ŽSO. A tak i jinde přečasto. 2) milosrdjé bojícím jeho. ČE. co jest připrawil hospodin bojícím sebe. Pass. miłostiwěji jest hospodin bojícím jeho. dš zpowědajúcich tobě. ŽK. mezi bělúcím libjím a mezi črwentú rózí. ŽSO. A tak i w jiných památkách dosti často; někdy i w přechodníku minulého času, n. př. jakožto mocný opiw (crapulatus) ot wina. ŽK. (ale ŽW. opiw sje). Co se prwní uchýlky dotýče, známať jsau obecni: *widawci, borawci*,

i ve staroslověnanštině se nacházející, a jich odvozování od neuzívaných forem: *wida*, *hona* (srov. n. př. *cědu* w MV. místo *cěsu* atd.); než všech od takovýchto forem předece odvozovati nelze, zvláště proto, že sauhláska nejvíce měkká zůstává; pročež za to mám, že zde přehláska anebo záměna jest nosovek *ę* a *g*, jakauž i w pondějši bulharštině a polštině spatřujeme. Druhá uchlýka bez pochyby powstala tuzé přímým napodobením latiny od půwodcůw mesifádkowych překladůw, a proto se w češtině neujala, aniž jí w půwodcích českých plodech nacházíme. — W některých rpp. ze XIVho stol. slowesa čtvtvé formy přijímají w přít. přesh. a w přidawných nepravidelnaa wstawku *je*, *ji*: rušeje, přituleje, bydlíje, prosíjícím atd. n. př. dá dobré prosíjícím sebe. EM. od tebe má wyníti všemoháči král, jakžto z odpobíwadla swého a jakžto kněže z králowé sěni, očístí twého swatého děwojstwé nerušeje. přituleje je očlowáše. swětitednice hořejeje. ŽJK.

Přít. trpné přičestí. Toto w češtině nad míru časně wyhynulo. Čte se ještě: bjěše znám papeža. Ew. hřech mój znám sem sobě učinít. ŽK. do nedozírama daleka. RK. Wšudy skráceň m. znajem, nedozírajema. Jiní ostatkové toho přičestí jsau w přidawných: wědom-ý (od wědě), widom-ý (od wida; od wizu jest widim), pitom-ý (od pitu; od pitaju jest pítajem), řakom-ý (od řaku; od řakaju jest řakajem), zřějny (od neuz. zřěju; od zřju jest zřim).

Neurčitý způsob. Samohláska *-i* jen někdy we werši se potlabuje; nechwalno nám iskati pravdu (čti iskať). LS. Skracování pravidelné: báti sje, m. b(oj)ati sje, wáti, wjěti, m. w(š)jati atd. Nerodi báti sje. Ew. nepřítelí wjěti budem rohem. ŽK.

Supinum. Jeho znaky jsau: 1) twrdá sauhláska po odwržení koncowky *-i*: řowit. 2) U jednoslabičných skrácení samohlásky kmene: *spat*. Užívá se po slowesech hnutí znamenajících jak samostatně, tak i s Gen. předmětu: tamo k wrchu pohřebat mrch i dat pokrm bohowóm, i tamo bohóm spasám dat mnostwě oběti a jim hlásat miřých slow. je sje řowit. wyhubit wsje králewó. RK. přěs moře přúř hledat swé panjé. bojowat wěel. kralowat wstúpiť. Pass. wynide krátit chwile. EZ. jdu uřowit ryb. poslať jsem wy řat. přijde žena nařjérat wody. přijde widět hrobu. ČE. přišel řasit starého práwa. aby řli odtad kázat a řřuwit. nepřišel sem pozwat prawedlných ale hřěšných. řři kupowat. ŽJK. přišel řidit zemje. ŽK.

Polomin. ukas. Tento w češtině dáwno zařlý, w srbštině obojí, jižní i lužické, ještě kwetsaući, významem latinskému Imperfectum se rownající čas twoří se přistawením zakončení, od opětwacích wzatého, *-jách* ke kmenu místo *-ch*, *-ech*, *-uch* minulého času: *pi-jách* m. *pi-ch*, *nes-jách* m. *nes-ech*, *win-jách* m. *win-uch*, *twof-jách* m. *twof-ich*. Mající w minulém času *-ěch* přistawují koncowku *-jách* po *ě*: *mřě-jách*, *řřě-jách*, *hypě-jách*, *umě-jách*. Slowesa na *-ati* třetí a páté třídý a na *-owati* šesté třídý pravidelně koncowky *-jách* nepřijímají, nýbrž jen a prodžují: *mas-ách*, *řřý-*

ách, or-ách, pís-ách, jím-ách, konjéw-ách, miłow-ách, cétow-ách; mimořádně však nacházíme i slowesa paté třídy prwního druhu druhého oddílu na *-aju, -ati s -jách: woła-jách, čeka-jách, pita-jách*. Opětowací časoslowa, powahau swau, jakožto trwalé působení znamenající, kratší formy čili prostě minulého času naskrze sobopna nejsou: *wnasásách, ponúcách, napájách, wyhánjách*. Polominulý čas, jež Dobrowský Praeteritum iterativum a continuativum jmenowal, blíží se sice jak koncownik swau tak i významem, na trvání činnosti wisícím, k formě slowes opětowacích; a však nicméně od těchto tím se podstatně liší, že kmenové samohlásky nikdy neprodužuje; n. př. polom. *kro-jách, id-jách, chod-jách, nes-jách, nos-jách*, opětow. *krá-jách, chás-jách, nás-ách*. Přehlasováním a skracováním powstalo a sice dosti časně z půwodní formy *-jách, -ějách, -jásé, -ějásé* na prwním stupni *-jéch, jésé, na druhém -jách, -jité: młuwjéch, umjéch, m. młuwjách, umějách, młuwjésé, umjésé m. młuwjásé, umějásé*; naposledy *młuwité, umité, bíte, chodíte* atd. Po *a* naopak wymizelo přehlasované *jé: znách, znásé m. znajéch, znajésé*. Příklady: a) s půwodním *já: jáz* wseždy učách w synagozě. Ew. za tje lúta rozwlájásé búrjs. LS. měšky imaja nosásé. Ew. pustjásé meč i oheň. RK. jeliže maozi proň chodjáchu. Ew. b) Spřehláskau w *-jé: Já. 1 os. osławú, juže imějéch. ježe rějéch jáz. Ew. když młuwjéch jim. welmi řewjéch (rugiebam) ot wzdychánjé srdce mého. jako hřuchý neslyšjéch (non audiebam). čekajéch jeho. ŽK. ale jáz wzwlětjéch (induebar) žinici. pokofjéch (humiliabam) dušu mń. rujéch (rugiebam) ot stonánjé srdce mého. metjéch (scopabam) duch mój. popeř jako chléb jedjéch a pitjé mé s přáćem měséch. widéch (vidi) přěstupujécjé i wjedujéch (tabescebam.) ŽW. já chowajéch těch we jménu twém. odpocinjéch. Pass. 2 os. ač widjésé (videbas) złoděje, bžžésé (currebas) s ním. sedje proti bratru twému młuwjésé (loquebaris). jenž se mnú spořu dobré přijímásé (capiebas) krmje. ŽK. s cizozložci děř twój kładjésé (ponebas). jenž se mnú śladké jedjésé (capiebas) krmje. bože, když wychodjésé (egredereris) před ludmi twými, když jdjésé (pertransires) mimo púřću. ŽW. 3 os. přiletjésé družná wřastowica. LS. také znamenjá činjésé. Ew. mrch tu ležjésé. sedjésé knjež. kypjésé krew z Wřasřawa. srst sje lesknjésé. obih mezi ludem ktwjésé. RK. rostjésé miřost. PWác. jehozto neznajésé. ŽK. tak sje stanjésé. netijésé. u powětři ostanjésé. Pass. tisknjésé. wřadnjésé. ŽJK. zaniknjésé. ŽSO. kwitnjésé. Hod. Dw. a když (dwě ženě) pospořu sedjésća, rozličná sřowa młuwjésća. Des. Káz. kakoti honjésé jeden tisíc a dwa púzjésća desjet tisíców (od opět. púzaju). ŽW. Ma. 1 os. wřpowědi twoje rozmysljéchom. LS. zpomenjéchom. ŽG. 3. os. diwjéchu sje krásé také. RK. chowajéchu (custodiebant) swědectwjé jeho. ŽK. řajéchu jemu. ČE. swatý powod pějéchu. Pass. již (qui) pjéchu (m. pijéchu) wíno. ŽK. pohřbebechu (sepeliverunt) ji, kdežto starosty hřebjéchu (sepeliebant). ŽSO. dotknjéchu. EM. c) S přehláskau w *ji: přěwřalíše sje. zatemníše sje. pokročíše. blížíše sje. wřatíše sje. swicezříše.**

báříše. RK. W pozdějších památkách velmi zhusta. d) Časoslowa na *-ati*, *-owati*. Jd. jako bližního, tak obľubowách (complacebam). jakožto kwilící, tak sje pokojjéwách (humiliabar). ŽW. jeli miľowáše swoje. Jesus woľáše. posľáše. stáše. sľušaše. Ew. řwáše na hradě Kruwoj. ze zrakú jarota pľáše. wje sje hnáše. po ľesě skákáše. s hoľubcem spáwáše. paľowáše. dáwáše. sypáše. meškáše. chodiwáše. RK. usľyšáwáše. ŽK. *Mn.* agrěwáchu sje (cafaciabant). scháštěchu sje. miľowáchu sľáwu. Ew. mimo-wáchu. ŽK. Nieprawidelné jest : hrnuše sje za njém osm wľádyk w RK. (str. 4), aniž zde slowohľad dopauští bráti to za množnš okončení *-ě* místo *-ču*, kteréžto poslední na jiných místech se čte: hrauchu sje woji. W srbakém nářečí má owšem polom. čas w 3 os. mn. p. *-ču*, minulý *-ě*; toto dvojce okončení i we staroslowanškém, ač méně přisně oddělené, nacházíme.

Mín. čas. Twoření z toho, co o třídách slowes (§. 78.) předesláno, zřejmé wyswítá. Dokladůw množiti zbytečno, neboť jich wšecky naše staré památky až do konce XIVho století plny. Jd. wzkočich na konjěček. kamének nenadjidech. přizech děwče k srdcu. RK. poče knježna. wsta Radowan. sěde na okence. wstanu Chrudoš. LS. *Dw.* uzřěchowa. uzřěchwa. poľapichwa. Pass. sebrastě gľasy děwč. sberastě je u osudjé. dastě je prowoľati. LS. takto stasta obě straně. srazistě tu obě straně. RK. přětrpěchom wedro. RK. kdyžto rozpominachme Sion. ŽK. sľyšeste poganjenje moje (přehl. m. sľyšaste). LS. pochwálichu prawda. prinesechu otcí naši. wstachu kmetjé. LS. wzakočichu hľuci. soptichu krutosť. RK. — W ýznak češtiny jest w tomto času u wzoru C. NESU samohláska *e* místo *o*; čte se wšak *rekosta* místo *rečesta* w Ew. sw. Jana: Andrej i Pilipp rekosta Jesusu.

Mín. přechodník. Doklady wiz §. 58, kdež o jeho skloňowání jednáno. Od *ims* (*jmu*) jest *jem*: ujem draka hada dáwného. Zj. snemše sje. ŽG. pojem swé učen-
níky. ujem ji za ruku. tu rúchn wzemši. otpušdenjé wzem. božjé tělo přijem. Pass. dětjátko s oltáře snjemši. ŽJK. Ot čnu, pnu, ľnu, tnu jest čen, pen, řen, ten : napemše. ŽK. spen rucě poče pěti. diwným činem počemši. Pass. počen sje řědr i udaten. EZ. jema sje, spen rucě, pomodliw. počemši pěseň. počemši (*m* místo *n*), přirozené časy schodiwši, porodiča. ŽJK. počen nábožen býti. Št. Na konci doby: *jaw*, *počaw* atd. — U slowes druhé třídy w XIV století začato přiwěšowati *w*: jakž četw o tom rozamém. nawrhw. ottrhwě. Št. (a wšak týž: mohše). Těto neaustrojnosti již blahozwak následowati zbraňuje.

Mín. trp. přičestí. Někdy oboje zakončení, *n* i *t*. U slowes první třídy, wzoru A, wstaroslowanštině *-ea*: *bijen*, w češtině *-t*: *bit*. Od *mru*, *tru* atd. *mrt*, *trt*: netřídě česty. ČE. Od *sěju* skrácené *sěn* m. *sějen*: nowo séné plěmje. Pass. U wzoru F půwodně *-jen*, než *j* po retních a jiných se časně wytratilo: twá wěra tje jest spasjena učinča. ČE. (od spasti; od spasti jest spasena.). Pozoru hodno, že místo *n* zhusta psáwáno

m: rozvedjema bratry. LS. Wncslaw srazem šipem. naplnjema hora. RK. učinjem sem. neposkwrajem budu. pamatem. poslušem. ŽK. stáše pomámem. Pass. šłowěkem uđinem. Št.

B. Časy složené.

Bud. podmíněný. We staroslowanštině, dle jihoslowanských rukopisůw, u Nestora a w jiných staroruských památkách nad míra řídký, w polštině panující, u nás poskrownu užíwaný: ač umřešo bude. Ew. obrátil sje bude (conversus fuerit) hřešný. HG. ač zapomanuť budu tebe. ŽG. chwáliti tje budem w chwálě twěj. když wzešli budú hřešni a szewili sje budú. ŽKap. kolik krát koli šhřešil bude bratr mój. ač umřeš bude, ožiwe. uposťucháli tebe, získať budeš bratra twého. ČE. ač zapomanuť budu tebe. ač moji nebudú ustali. ŽW. pakli budeš pohnať z jiné hospody. ten bude ztratit bez přísahy. tehda bude škodu obdržať. KPR. budeli swětské dobré mřowěť. ktož bude nakládať na takú marnost. té mřosti nebudu wzať na prázno. Št. a tak budelit sje co w ušě zarodišo, železem to otejmeš. Rp. Salic.

Minulý opsaný. Dwojný počet dlsuho chráněn: předběhlě sta bděnjě oči moji. srdec mé a tělo mé weselilě sta sje. kolěně moji omdlělě sta. rucě twoji utinilě sta mje a stwořilě sta mje. ŽK.

Dáwonomin. I. S běch i bėjách, jež po přehlášení a skrácení posledního těžko rozeznati, leda w 2 a 3 osobě jd. počtu: druhé běch zlé naše řekť. jakož běch rozložil. Št. kdyžto tje běch porodila. Hod. nepřišel bjěša. Ew. ký bjěše pohýbať. RK. neb sje welmi obrostit bjěše. umyslit bjěše. Pass. když šest dní bě minušo. Alx. kehdy běsta dorostla. RK. taký běchu krik stwořili. Alx. běchu w chrámě widěli. ŽJK.

Minulého spojowacího a žádacího některé příklady již u samostatného slowesa podány; těch i jiných množství zbytečno.

§. 83. Wzory nahoře uvedené a příklady stvrzené i wysvětlené stawí nám před oči časování řádné, pravidelné; jsaut však w staročeských slowesech i některé nepravidelnosti. Tyto powstávají 1) buď ze staršího spůsobu časování, n. p. *zwěděti* m. *zwěděti*, *dada* m. *daje*; 2) buď z užívání rozličných kmenových forem téhož časowana, n. p. *chce* od *chcu* a *chtěji* od *chtěju*; 3) buď ze zahaleného skládání, n. p. *idu*, *jíti*; 4) buď ze skracování časových forem řádného časování, n. p. *idá* m. *idechú*.

1) Archaického čili staršího časování, podobného řeckému a sanskritskému *na-μi*: *didóμi*, *dadámí*, zachowaly se we staroslowanštině welmi skrowné ostatky, totiž mimo samostatné *jesti*, jen we slowech *wěm*, *dam*, *jěm*, kteréž w češtině ještě nadto ztenčely a zmizely. We všech třech wysuto kmenové *d* w 1 a 2 os. jd. a 1 os. mn. počtu, pročez je w prwotní anplnosti wystawíme.

Jd. da(d)m	wě(d)m	jě(d)m, st. sl. ja(d)m
da(d)si	wě(d)si	jě(d)si
dast	wěst	jěst

<i>Dw.</i> <i>dadewa</i>	<i>wédewa</i>	<i>jédewa</i>
<i>dasta</i>	<i>wěsta</i>	<i>jěsta</i>
<i>dasta</i>	<i>wěsta</i>	<i>jěsta</i>
<i>Mn.</i> <i>da(d)my</i>	<i>wě(d)my</i>	<i>jě(d)my</i>
<i>daste</i>	<i>wěste</i>	<i>jěste</i>
<i>dadját</i>	<i>wědját</i>	<i>jědját</i>

Není pochyby, že tato slova i ve staročestíně tak byla užívána, ačkoli některých forem, jmenovitě *dw. p. a 2 os. mn. počtu*, dokladův nestává.

Od *daš* ostatní časy jsou dilem nepravdělné: *dada*, *dadjách*, *dadech*, dilem pravidelné: *dach*, *daw*, *dat*, *dán*. Opětovací *daju*, *dajati*, zkrácené *dáti*, jest docela pravidelné. Příklady archaických forem: *Přít.* *daš* jim život věden. *Ew.* *dadjé* (*da-bant*) hlas. *wzadadjé*. *poddadjé*. *ŽK.* *prodadjé* jeho. *ČE.* *Přech.* *dada* za nju kón. *RK.* *prodadjíc*. *Pass.* *Polom.* *nedadjéše*. *ČE.* *prodadjéše*. *ŽSO.* páknuti mu *nedadjésta*. tak sje na běh *otdadjéchu*. *Dal.* co jí *dadjéchu*. *chudým* *rozdadjéchu*. *ŽSO.* *Mim.* sám mně *zápowěd* *dade* (*dedít*). *waje* *dade* (*dedít*) *jemu* *otec*. *jenže* *swět* *dade* (*dederat*) *Judóm.* čemu ta *masť* *neprodade* *sje*. *jenže* *bjěše* *jej* *přédade* (*nepravdělné*, *lat. erat traditaras*). *Ew.* *Naproti:* *dach* je *pojesti*. *dach* *jej* *peněz* *tři* *sta* *šilinków*. *ŽSO.*

Sloweso *wěm*, jehož neurčitý způsob *wěsti* (*m. wědsti*) v *RK.* *jaž* *choi* *zwěsti*, *rozkaz.* *wěš*, tvoří ostatní časy od *wědsti*: *wěděčá*, *wěděl*, *wěděw*, *wěděn*. *Skrácený* *minulý* *wědě*, *swědě*, *powěděš*, *těš* v 1 *os.* s významem přítomného času, jakí již nejen v řečtině *οἶδα*, ale i v sanskritu *wéda*, a v gotštině *vait*: i *wědě* (*scio*), ježe *zápowěd* *jeho* *život* *wěčen* *jesti*. *Ew.* *jaž* *to* *dobře* *wědě*. *Dal.* *nebo* *wědě*. *ŽK.* *já* *tobě* *powěděš* *tužnosť*. *Zj.* *Archaické:* *Přít.* *nynjé* *wěmy*, *ježe* *wěsi* *waje*. *ty* *něwěsi* *nynjé*, *wawěsi* *že* *potom*. *Ew.* *wy* *sje* *modlíte*, *jehož* *něwěste*, *my* *sje* *modlíme*, *komuž* *wěmy*. *ale* *wy* *něwěste*. *ČE.* *jakožto* *dobře* *wěste*. *Epist.* *Kuseb.* *k* *Damas.* *aj* *wědjá* *oni*. *Ew.* *Přech.* *wěda* *Jesus.* *Judas* *Simonów* *wěda*. *Ew.*

Od *jěst* (*st. sl. jasn m. jadso*) zbývá archaické *jěš*, *jěda*, *jědjách*, *jědečá*, zkrácené *jěch*, *jěsti* (*m. jědsti*), *n. p. Přít.* *jěte* *chlěb*. *ŽK.* *Přech.* *rozděli* *jědúcím* *chlěby*. *ŽE.* *zwuk* *jědúcjeho* (*epulantis*). *ŽK.* *Polom.* *s* *těm* *nejěděch*. *ŽK.* *jenž* *jědjěše* *chlěby* *mě*. *ŽW.* *běšý* *chlěb* *jědjěše*. *Mast.* *maso* *a* *ryby* *jědjěchu*. *Dal.* *oběti* *jědjěchu* *i* *pijěchu* *wino*. *ŽW.* *Skrácené:* *i* *sjěchu* (*kobylinky* *a* *chrústi*) *wěscek* *přod* *zemje* *jich*. *ŽK.* *dáwati* *jim* *jesti*. *RK.*

2) Sloweso *imawé* s archaickou 1 *os.* *časuje* *se* *w* *přítomném*, *jakoby* *w* *1* *os.* *mělo* *imaju*, t. dle wzoru *A. PLJU*. *Ostatní* *časy* *tvoří* *se* *dilem* *od* *imaju*, *n. p. přech.* *imaja*: *měšky* *imaja*. *Ew.*, *dilem* *od* *iměti*: *imějách*, *iměch*, *iměl*, *iměw*, *iměn*, (*iměnjé*). *Přít.* *braň* *imá* *soptati*. *RK.* *Polom.* *ten* *imjěše* *dceř.* *silu* *imjěchu* (*skr. m. imějěše*, *imějachu*). *RK.* *na* *lidi*, *jižto* *imějěchu* *znamenjé*. *Zj.* *Mim.* *wajak* *imě* *wěru*. *RK.*

Podobné přeskakování od jedné formy čili třídy ke druhé pozorujeme ve slovesech *chocu, chotěju* (skr. *chcu, chléju*) i *chtju, knu* i *knju, lhu* i *lěju, mru* i *mřěju, tru* i *třěju* atd. Prvního z těchto vyskytají se jednotlivé časy *a*) od *chocu*, dle MAŽU, Přit. kázání jeho wzchoce mnoho. *čestě* jeho wzchoce (volet). ŽW. *b*) od *chotěju*, dle BLJU, Přit. mn. 3 os. skráceně *chtějú*: *chtějú* stepati. potlačiti *chtějú*. kto sje *chtějú* biti. RK. Přech. *chtěja*, Rozkaz. *chtěj*. Ostatní dle ZŘJU: *chtěti, chtěch, chtěl, chtěw, chtěn*: n. př. Min. potom sje jemu wzchotě jěsti. EM. wzchotě sje jemu owoce. EZ. *c*) od *chtju*, dle ZŘJU, Přit. mn. 3 os. *chtjá*, s přehl. *chtjé*: kto *chtjé* prwí, wteří. RK. jižto *chtjé* mému zlému. ŽK. Přech. *chtja*. Ze *chtějú, chtěja*, powstaly naše nynější formy *chtějí, chtěje*, a ze *chtjá, chtja*, nynější *chtě, chté*. Jiné příklady jsau: *žnju, žněti* w ŽJK. *lěju* u Štít. ústa kteráž *lěi*. když lidé ději *lěie* atd. Tyto a podobné přechody zvláště w lužické srbštině běžné jsau, od nichž skracování, jako: *jáz zabju* a *jáz žiwa učinju*, *zabje* je ruka má. ŽK. (m. *zabiju, zabije*) oddělití dlužno. Sloveso *řeku* vyskytá se w kratší formě *řěju*, polomin. *řějách*, min. *řěch*. O jiných, ježto w některých časech do rozličných tříd zasahují, jako *čědu* m. *čězju* MV., *srějem* (od neuz. *srěju*; od *srju* jest *srim*), *wida, widúci, wiš, horúci* atd. již nahoře místy podotčeno.

3) Sloveso *idu* a jeho odnože *jedu* jest složené z kmene *i-ti* a zastaralého *du*, stejnokotěnného se sanskr. *dad*, angl. *do*, něm. *thue*, a našim dle jiné obdoby tvořeným *děju*, jenž ještě i w několika jiných časoslovesech wězi; t. w *bu-du* (ich *thue sein*), w st. slw. *odědu* (oději), *nadědu sja* (naději se), *zadědu* (zaději, obřemením), a snad i w *siědu* (zdím). Pomní, že sem w staročeské bratrské knize, četl *odědi se, nadědi se*, než dokladůw před rukama nemám. *Jdu* tvoří min. přech. a činné i trpné přičestí od neužíwané formy *sedu* (sskr. *sad*=jíti, řec. *óδος*, čes. *chodím*) *šed, šel* (m. *šedl*), *šet* (w *přísti, zásti* atd.) A však od *jedu* nachází se trp. přičestí *jen*: by na řow jeno. EZ.

4) Mimo *wědě* nacházejí se we staroslowanštině dosti hojně příkladové smělého skracování min. času, zvláště u sloves hnutí znamenajících, n. př. *idu, jedu, běgu, padu, wrgu, dwigu, stigu, nesu, teknu* atd. a sice dvojího způsobu, z nichž jednoho i we staré češtině paměti hodné ostatky se zachowaly. Wzor jeho jesti:

Plný.

Jd. 1. *idoch*

Mn. 1. *idochom*

3. *idochu an. idoše*

Skrácený.

Jd. 1. *id*

Mn. 1. *idom, idem*

3. *idu, vlastně idę (nos. ж)*

Dvojného počtu příkladůw nestává; mn. počtu 2 os. *idete* m. *idoste* nad míru řídká. Podobně we staročestíně: *Jd.* předjid (praeveni). ŽG. (Ž. 118, 147). předjid (praeveni) w čas zraťy i woľach. ŽW. i řekl sem, nynyj popad (coepi); toto proměnenjé prawice

wrchnjeho. ŽK. (Ž. 77, 11.) *Mn.* když ho falešného seznaohom, pryč ot njeho jidom. pryč sje wzdwiħše, newědě poč, k moři jidom. Pass. (častěji). když wjidom w klášter. když jidom ot sw. Apollonie, a již na půšši běchom, nsjidom slěd na pěsku ještera jednoho úřitného. wsedše na čluněcky i jidom tam i pojidom dále. ŽSO. Nejhustěji w 3 osobě: i přijidú (venerunt) i nalezú (invenerunt). jidú (venerunt) cěsta jednoho dne i hledáchu. tehdy oni jidú (abierunt). uslyšewše to učenci padú (ceciderunt) na swá twáf a báchu sje welmi. tehdy wzdwiħú (sustulerunt) Židowé kamenjé. otjidú za sje (abierunt retrorsum) i padnucha na zemi. hubu pľnú octa poskyťá (obtulerunt) ústom jeho i užasú sje (obstupnerunt). užřewše oni hwězdu uradowáchu sje radostí welikú úřitně a wšedše w dóm nalezú (invenerunt) dětje s Mariji jeho matkú, a padše nici poklonichu sje jemu. ČE. jakž ju brzo rozwázachu, tak ji inhed nalezú. weaken lid proti nim wynidú ... křtíži sje stwjěchu ... korúhwi třepetáchu. nalezú jednu saň ... do hospody wnidú. a když již w onen hrad wnidú. Pass. poruťiwše se starci i jidú (abierunt) do města. přisedše k Pafnucemu nalezú (invenerunt) jeho na zemi ležice. když sje wrátichu ... wykopána jej nalezú (invenerunt). třje bratřjé běchom ... ježto jdjěchom ... a daleko ot kláštera wyjidú (occurrerunt) proti nám ... wyběhú. (occurrerunt) ta bratřice. paděchowé to užřewše ... ostawše wšeho zľého utekú sje do klášterów i pođechu sje kiti. ŽSO. a když již w onen hrad wnidú, děwky na nje tu wynidú. i nalezú jednu radu. přiběhú. wzběhú. Dal. čťj mezi dojětma stanów padú (ceciderunt) přěd beránkem. z dymu té pekelné propasti wynidú (exierunt) kobyľky. Zj. Těto 3 os. mn. počtu w starých spisech hojnost; než pro stejný zwuk s přítomným časem pozorností uchází, ačkoli jak smyslem, tak i tím dosti se liši, že nikdy n nemá: poskyťá, nalezú, wzdwiħú, užasú sje, přiběhú atd. nikoli poskyťnú, naleznú, wzdwiħnú, užasnú sje, přiběhnú atd.

Druhého, ještě smělejšjho způsobu skracowání, w němž se kmenowá sauhláska potlačeje a samohláska dvojhlasuje, n. př. *privedše* m. *privedoše*, w češtině sledůw není (*besěsta* m. *besedesta* w Alx. dle rp. sw. Wita jest podezřelě), jakož ani obyčejného we staroslowanětině skracowání přechodníka: *rodě*, *šoml*, *šwor* atd. m. *rodio*, *šomio*, *šworio* atd. čili česky *roš*, *šoš*, *šwoš* atd. sledůw w češtině nenacházíme, wyjma přidawné *přichoz*, *wýchoz* a *wchoz*, st. slw. *prichodě*, *ischođ*, *wchođ*, místo *prichodio*, *wychodio*, *wchodio*; n. př. jako kwět wýchoz sa i setřěn býwá (egreditur et conteritur). ottad přichoz jest súditi žiwých i mrtwých (venturus est). stáče wěřitedlen si býti přichoz (crederis esse venturus). ŽK. wdowu i přichozu. ŽG. ŽW. ktož wchoz býwá w to drahé svěťlo. Št. Ale *swěťloptosa* a jiná podobná twofena jsau neprostředně od kmene *pľod* s *-ja*.

Pozn. 1. Zdwojené *da-dě*, *da-da*, od složeného *nadědě se* (m. *naději se*) dobře oddělití dlužno: we zdwojowání (reduplicatio) se wždy týž kmen opětuje, buď celý, n. př. *már-mor*, *pur-pura*, *quis-quis*, *du-dum*, *to-tus*, buď skrácený a přejinačený, n. př. *mo-mordi*, *cu-curri* atd. složeného (*na*)-*dě-dě* se druhá částka *dju* č. *du* i k jiným kmenům se přistawuje: *i-du*, *bu-du*. Zdwojo-

wacňo časování příklad zůstal nám ovšem jen w slowese *dadš*; než někdejšího twoření slow pomocí zdwojování jsau přemnohé a patrné sledy w jazyku našem. Powážímeli, že zdwojování kmenůw nejen we všech starších indoeuropejských jazycích, sanskritském, zendském, řeckém a latinském, ale i w nowějších, s oněmi jen powzdáleněji příbuzných, jmenowitě w malajských a polynesých (o těchto wiz Humboldtůw spis: *Über die Kawi-Sprache* III. 514. 1024.) welice jest rozšířeno; pomnímeli na naše všední, a však proto neméně prastaré *táta, máma*, anebo na ona rovně makawá: rozleti sje radost kořkoř Prahy, južjuž Tateré hnáču, welewele, blížeblíž, rázrázom, popod nebe, toto, tatáž a jiná těm podobná: zajisté snadno se přewědčíme, že mnohá slowa w jazyku našem, jež sme za prostá považowati uwykli, jako n. př. hlahol, plápol, prapor, wráworati se, krákorati, rarach, chochol, lelek, kúkol, buben (pol. beben), raroh, lalok, boboněk atd. dle wší podobnosti zdwojováním kořene powstala, a že přijaté roztlídění kořenůw budaucně, až bohdá někdo hlaub do skladu jazyka našeho wnikne, ještě znamenitě opraweno bude.

Posn. 2. Pro těsnotu wytyčených tomuto nástinu mezi pomjíme některých méaě důležitých stránek nauky o českém časoslowu, jako o zwratných slowesech, o jmenech sloweních (verbalia), o nedostatečných (mezi nimiž *wecach*, místo *wěcach*, od kořene *wěť*, t. řeč, jen w min. času užíwané, ale slož. *oběcati* prawidelné), a o trpném smyslu. Tento, jakž wědomo, opisuje se w češtině nowější, a rovněž tak i we staré, spojením minulého trpného přičestí se samostatným časoslowem *jsem* a *býwám*: *Přít. dán býwám* (též zwratným: píše sje, mřuwí sje), *Polomín. dán býwách*, *Min. dán jsem*, *Dáscnomín. dán bějách* aneb *běch*, *Bud. dán budeš*, *Rozkas. sp. dán buď*, *Neurč. sp. dánú býti*.

H L A W A III.

N E S K L O N N Ě Č Á S T K Y.

§. 84. Nesklonné částky řeči, t. přísłowce, předslowce čili předložky, pojisłowce a citosłowce, wesměs od sklonných pocházející a vlastně jen ustálené a zakrsalé, bez ohledu na sklonění užíwané formy těchto, předmětem jsau grammatiky jednak z ohledu twoření, jednak z ohledu upotřebení swého, což oboje podle osvědčení w úvodu od nynějšího spisu wylaučeno jest. Pročež zde na pauhém wýřtu některých z nich přestaneme.

I. PŘÍSLOWCE.

§. 85. Přísłowce, t. určowací, k časoslowům a přísudkům příkládaná slowa, jsau wíce méně zahalené formy jmen samostatných i přidawných, náměstek a časoslow, a přecházejí w předslowce i pojisłowce, jako naopak tato w ony, ježto oný rozdíl

mezi nesklonnými částkami více na rozdíl u upotřebení jich, nežli na rozdíl forem se zakládá. Stupňování jako u přídavných. Zde některé ze starých památek: *ande m. a onde* (illic): *ande* mišosrdje prosí. RK. na to hlédáš, *andet* mistrí newražjé. ŽJK. — *bezpeč*: w tom nejsme bezpeč. Št. Tak i *nestatec*: ež sme nestateč sebú sami. Št. — *bliz, obliz*: jest tu bliz Ewfrates řeka. Alx. bliz jest hospodin. nikde wod obliz měti nemožěše. Pass. čas již bliz jest. Zj. — *dołow*: hlawú dołow jej powěsichu. Pass. Sem snad: dnów (we dne, die) badú stwořeni. ŽW. — *doniž, donjež, donjeđ, donjaž, donjadž, donjewadž, donjowadž, donjowadž* atd. doniž nežlen. RK. a j. — *hoduje* (accurate, adaequate), vlastně věcni pohlawí přídavného *hodesj, ja, je*: toto-j pak hoduje wěra křesťanská. Št. (to jest naděje dobrá a hoduje. Týž.) — *hormo* (od *hořu, srow. letmo, akrác. přísom. trp. přě. hořim, a, o*): *hormo* hořto. Št. — *ideše* (od potaž. *i, ji*): ideše sá důhrawiny. LS. — *jam, jamě, jamo, jamoť, jady, jadyž* (od téhož *i*): *jam* wětr pochýli, tam. . . *jadyž* šel, tady. . . Alx. — *jehič* (od téhož *i*): *jehič* mlůuji, stolik jest mé. Št. — *jestojaky* (realiter), a jiná na *-sky*: *obraszky, weliczsky, télesky* atd. často w ŽJK. — *kde, sdě, wesdě* w RK. a jinde, jako we st. slowanštině. — *kehdy, tehdy, i takdy*. Alx. a j. — *lehky, jaky, dššky, náhly, w kwapky, w newidky*: powědě swé myšlenjé lehky. Pass. na kumpletě řjékají lehky. Št. sehna jezdec strážle náhly. hera sje jaky po slěda. Alx. tak dlůhy. Pass. w kwapky co činiti. Št. w newidky. ŽW. — *lubo* (utinam): *lubo* by sje wzwedly česty mé. ŽG. ŽW. — *mezitoj* (t. mezi toj dobú, chwíli, interea, nyri mezitím). Pass. a j. — *množě* (welmi): množě pokřášen budeš. tak množě. že to móž tak množě trpěti. Pass. — *ndič, ndičchem* (přiliš). Pass. ŽSO. — *nalet, nalet* (rychle). RK. a j. — *netáže* (vix, od časosl. tahu): *netáže* jmu řěoi brěe, až sje Judas přěs zed wrěe. KZ. — *něterdy, nětrdy, některdy* (někdy). Alx. ŽSO. Št. — *otjadž, otjadžito, otsam, otsad* (otsud) atd. *otsam* sem. Pass. (w jednom rkp., než w jiném *otsad*.) — *paky, obaky* atd. *tě obako, obako*, posleze: *obak, pak*. — *posladu* (comiter): ten súdoe mnoho posladu, tobě řěči sladkú, poče jemu mlůwiti. ŽSO. — *radějše, kradějše, radějši* atd. wiz stupň. před. §. 62. — *samoťjě* (na swých rukau): *samoťjě* nésti. ŽJK. — *sic, siee* (od *sjen, se*): *sic* i onak. Št. — *ta* (chdá, tam): *jahť* to řěkla, *ta* jé newuřěchu. Pass. aj *ta* wece. RK. — *tepruw* (srow. rus. w *ta pory*) RK. a j. — *těměr* (n. téměř): *jedneho* těměr nahěho. Pass. Št. a j. — *točěš, točěš, točěš, točěš, točěš* (scilicet). — *u* (bez *že, uže, již*): *u* nebudu wám súditi. LS. (W st. slw. časte *na u*). — *wěčeros* (t. sí an. sjen *weter, srow. dne-s*) *wěčeros* prwé než ležěš. Pass. — *wed, wedě, weděti* (sane, profecto, owšem, arci): *wed* přideť *ten* deš, že sje stane pomata. ŽW. — *welim* (mnohem) Instr. od *welš*: *welim* lepšě šlowěk, *welim* radějše atd. — *wesdy, wesdy* (wřdy): *by* *wesdy* jaro bylo. RK. — *wespatu* (we spání, srow. *weskryta, clam, Ew.*). Pass. — *welčas, wečas* (t. *we-t-čas, w ten čas, illico, hned*): Pass. ŽJK. Řem. a j. — *wonjuš* (rozuměj měru, sicut, jakož):

wnuž włci owce. RK. Alx. a j. — *wsjamo, wśamo, wśamo* (wśudy): ježto wśamo dosahá. Št. —

Jakož *mezi, kromě, skrzě* s pády spojované powahu předsłowci na se berau, tak i *dle, koľ, kraj, stran* a j.

II. PŘEDSLOWCE.

§. 86. Některá předsłowce různí se od nynějších dílem formau, dílem užíwáním. Tak n. př. *dle* (propter) wždy za hlavním slowem: rozenjá dle. LS. Jesusa dle. Ew. dcefe dle. RK. — *is* (nyní skr. *s*) jea w Ew. iz učenik, iz nich, iz tej godiny, iz zákona, w RK. jednau: tamo k chłumku iz Tatar přěmnostwjé, w místních jmenech w list. 1052 Izgorelik, 1131 Izwěstowici, a snad i w Alx. stěřly *i(z)* samostřěřa (t. *s* wězi w *s*); wśudy jiný *s*: włádyku *si* z roda wyberúce. LS. (než přědchází *i*, pročež snad dvoje *i* w jedno splynulo). z hrada tesajúcjém. z črna lěsa. RK. — *ko* zastaralá neoddlíná předložka, trwající w *ko-r-mútiiti*, druhdy i při jiných slowesech: rozkodłučiti, wykodłučiti (t. roz-ko-d-łučiti atd.) ČE. ŽK. ŽW. ŽKp. než sje otkodłučím. Sp. D. (*s* textu do noty dáno). wzkołupiti sje (t. wz-ko-łupiti, srow. łupiti sje dle Rosy, łupnutí = mrštití) ješcer proti něstu sje wzkołupjé. Pass. skotłičiti (t. *s*-ko-točiti, odtud kotłič) čechel skotłičen. ČE. — *koľ, koľkoľ*: rozleti sje řadost koľkoľ Prahy. RK. — *kraj*: přijela jest od kraj swěta. ČE. as do kraj swěta (ad terminos orbis). ŽK. (U Št. ode wzchod slunce, snad omylem?) — *mezu*: wadita sje mezu sobú. LS. mezi pány. RK. — *nad*: již jest nad wečer (vesperascit). ŽJK. nad hłas djé' (t. na hłas). OD. — *ob*: ob druhú stranu řěky. ŽSO. což ob jednu noc mohu objeti. Pass. zdali ob welikú stranu zlost sje w lidech nerozmáhá. Št. — *ot*: ot krajín ote wsěch. RK. Později *od*, což se nejdřiw w HG. wyskýtá. — *po* s Dat. po zákonu. po národu. po želězu. LS. wřet každému srdce po jazyku swěmu. Dal. dám pjestjú po licu. Mast. každý koľ po třem stóm. KPR. po třem halěřóm z kopy. Rp. pr. po latinu. (srow. po česku). XII Ap. po sřadu (sladce). ŽSO. Jinak: jaľ sje po to dělo. ŽJK. Pilněji rázněno od *pro*: pošly poň a po jeho bratřici pošlaľ. pryď sje wzdwihše, newědě poč, k moři jidom. Pass. Než i na odpor tomu: nenjěl poč tohoto swěta miľowati. nenjé poč za jeho wěrnost pěte jměti. Št. — *přě* někdy odděleně: ó přě. diwa welikého. ŽSO. srdce přě w žalostnej době. Sp. D. — *stran*: jižto padají stran cěsty. Ježíš jide stran moře Galilejské. ŽJK. mři spěwaje stran oltáře. Pass. — *utr'* (wnitř): utr' Wyšegradě. LS. — *w* před retními přechází w *u*: u božě, u městě. Ale w básněch i zde, ač *w* psáno, čisti se musí *w*, jak mira werše požaduje, n. př. w Alexandreidě. — *wz* oddílně: wz rané bľaho. wz chłumek. wz wrahy. wz ramena. wz račjé konje. wz křesťany. wz Tatary. RK. wz hospodu. wz wodu. Alx. má sobě tu wěc wz wzácnost. Št.

III. POJISLOWCE.

§. 87. Z těch některá zde na příklad stájte. *a* původně w smyslu rozlučném (*sed*): a proto pridech (*sed*, *propterea*). a dowěrite (*sed* *confidite*). Ew. (tak vždy). pravé sje býti apoštoly a nejsúc. jizto sje wzywají, by Židé byli, a nejsúc. Zj. kak sje móže opjet naroditi, a jsa starý. ŽJK. W RK. ještě někdy w témž smyslu: a řekněte dobří ludjé; častěji však již místo *í*: z wíol a rózí. na drwo a po drwech. Posléze místo *a* uwedeno složené *ale*, jenž někdy se odděluje: a toho le newěš, jež jsi hubený. Zj. Spojené se *si* neb *s* twoří *asi*, *as* *a*, staženě *asa* (*saltem*): *asa* skutóm wěřte. *asa* w tom mú prosbu uslyš. ŽJK. nechť *asa* málo řku. Št. Místo toho čte se běžné u Slowákůw *azda* w EM. *azda* slovy počtiti. — *ač* (jestli): ač mně stůlí. Ew. ač sje hrdinami zwáti chcete. RK. — *čemu*, *če*, *či*: če mátiši wodu. LS. čemu ty swětiš. čemu si bůh zdělo. RK. *či* sje rozdělita. LS. — *í* původně samojediné spojovací předslowce, wšady kde nyní *a*: lési i wľádyky. sbjérastě je i dastě je. LS. mečem i mřatem. RK. — *jakž* (*že*, *ut*): bůfe učini sje, tak jakž řodičku přikřýwáchu wřny. učini sje ticho, tak jakž lidé diwjčusje. ČE.— *ježe*, *jež*, *ež*, *že*, *žež*: wěmy, ježe wěsi waje (*quia scis*). Ew. jež hřad trpěl. Pass. nežasaj sje, jež mje widíš. ŽJK. žež. ŽW. že děwu chowá. že nenjé jaro. RK. Často s přisuwkau *n*: wědě, jenž nemóžeš trpěti zřých. Zj.— *leč* (*sive*): leč sje wy modlte, leč nic. Pass. leč buď nemoc, leč buď rána, leč která koliwěk potřeba. EM. — *né*, *neže*, *nébrž* (*než*): né ot wzhoda. neže slunce postápi. RK. — *ponjewadž*, *ponjawadž*, *ponjowadž*. Št. — *pronjež* (*quia*): aby, pronjež zli musejí zhytnúti, proto dobří atd. EM. — *si* slabě určující, obyčejně we spojení s jinými: ač-si. Alx. až dokud-si. ŽW. asi atd.— *ti*, *ť*, důrazně, odděleně i we spojení: proč-ti. Alx. todě-ti. ŽW. jakž-ti samě řáby (*in modum*). Zj. e-ti. ŽSO. Změkčeně w *ci*: hna ci toho dle nemnoho. Alx. Skráceně *ť*: neřku raosti, ale i početiš sje nemohá. když sje chľěb neudá, chľěbť sje snjé a piwoť sje wypjé, ale běda, komužť sje žena neudá. Št.— *za* (*zda*): za tje rozwřájáše búrja. LS. za mniá. za by poptáť. Spr.

IV. CITOSLOWCE.

§. 88. Pozoru hodnější jsau: *a* *a*, n. př. *a* *a*! co jsem zstratil. *a* *a*! kak by jej to utěšilo. Št. — *aj*, *aj hle*, *aj ta*, n. př. *a(j)* juž hľúdek (*j* zdwojiti dlužno). *aj* bratře. *aj* ta wece Wýhoň. *aj hle* mráček. RK. — *aj sři* (*ecce*): *aj* zři idu. ŽK. *aj* zři nebjěče. ŽW. — *e*, *e e*, *ej*, *e-ti*, *hee*: *e* swětlosti. *e* bratřjé milá. Pass. *e e!* hoře mně! *e e*, mój Bože! Št. *ej*. ŽSO. *e-ti* wizte. ŽSO. *hee* buduli já tak šťastný. ŽJK. — *he*: djěmy k tomu, jenž sje hněwá, he! EM.— *hoj*: *hoj* poslyš ty. RK. — *hy já*: když djé by já: *hy* já! znamenjé jest weselé někakého. Št. — *hyn*: *aj* toť Kristus aneb *hyn* jest. ŽJK. *hyn* jsau města zdrawá. Mast. — *í*, *í*, n. př. *i* *i!* kak sladké

jsau výmluvy twé. Št. — *šap*, n. př. nesměje šap hwězda skřásti. aniž kto mój šap co moci. nezději šap skutka čtneho. Alx. — *naš*: k. př. naš peníze za knihy. ŽSO. — *owa* (ecce) ŽW. (často). — *se* (m. sje): se bratroma rozrěšite prawdu. LS. ti se nám kručichu bohy. RK. — *uá*, n. př. uh by ryk. RK. — *wacá*, n. př. wach! jenž zkaziješ (sic) chrám. EM. — *we* (ironicky): we kak mi jest to welmi nowo. Hod. — *wef*: wet ti zbraně wraha twého. RK.

H L A W A IV.

SLOWOKLAD.

§. 89. Nemohauce o této částce mluvnické nauky jednati zde podrobně, podáme aspoň některé z ní výměsky. Pravidla přiměřenosti wstahují se we staré češtině i na *dwójný počet*, kterýž, wyjma pohlawí, welmi pšísně zachowáwan býwá. Rozdíl pohlawí w osobní náměstce (*wa, wé*) a w časoslowech (*jeswa, jesoé, jesta, jesté* atd.) wnešen jest do jazyka slowanského proti duchu a austroji ostatních jazykůw indoeuropeských, snad napodobením náměstky *ta, té*, a číselných *dua, doé, oba, obé*, pročež se w žádném nářečí pšísně nezachowáwá, nýbrž pohlawí ty koncowky (či snad jen eufonické?) mané se proměšují: n. př. dvě děwě . . . sebrastě . . . dastě. LS. srazistě tu obě stráně. RK. naproti ale: stasta obě stráně. RK. oči jeho hledita. ŽK. wyndetať oliwě . . . té wzendeta. Dal. tjehněwě oba. Mast. wé (dwa súdci) swa byľa w kútě. Pr. jedna běda jde pryč a dvě bědě prideta potom. Zj. rucě moji kapasta myrrá. PP. Než w min. činném přibesí wždy dásledně: přědběhlě sta oči moji. ŽK. Wíce příkladůw nahoře po různau. Přidawná řídí se *přirozeným*, nikoli grammatickým *pohlawím* podmětu, n. př. chrabrý wojewoda; pročež sady, jako: sřúha twá (servus tuus) ŽK. jsau nepravidelnosti. Hromadná: bratřija, knjezija, skrác. bratřjé, knjezjé atd. často s množným slowesem: aby twá bratřjé prospěwali. to widěwě jiná bratřjé ušasná sje wsichni. ŽSO.

§. 90. *Genitíw* a žiwaucích *místo Akkusatiw* wyskýtá se z počátku, welmi pořídka, n. př. wolte solě muža. LS. abycha poznali tje samego boga. jegože posel jesi Jesu Christa. Ew. na Srpoše. pěwce dobra. přěde knjeze. RK. potom wždy hustěji a hustěji, tak že w druhé polowici XIVho stol. již přewaha doceľa na jeho straně jest.

§. 91. *Wyšší stupně* přídawných a přísłowci pojí se s *Genitíwem*, a sice komparatiw wždy, superlatiw welmi často: wsěch nejmenší bude nazwan w nebeském králowstwí. ŽJK. wsěch nemižostiwěje kamenowati. Pasa. Podobně osobní náměstky *my*,

wy, oni, po některých jiných w Genitiwu stojí: ktož nás, kam šte (sic), tam ad. (quis nostrum). každý nás své hoře wida. každému nás. dwanácte mužů, jichž každý tej skřini stěží. slyšte nás wseliký. Alx.

§. 92. *Datiwu* užívají staří Čechové, jako wůbec Staroslowané, často *mislo Genitiwu* od samostatného jména odvislého: obětowali sú básóm a ne boha bohóm. wěky wěkóm. wěky wěkoma (dw.) ŽK. kdě obět twoje powěje w stúpech dymu (Gen. dyma). RK. prawednost licoměrníkóm (Pharisaeorum). tu nalezi jeden na dojět apoštólóm. ŽJK. bude skrhet subóm. ČE. wnjěto (tmě) jest očima přác a skřipenjě zabóm. Rp. Wid. kdež bude přác a skřehť zabóm. k učišćení hřěchóm dopustijým. Št. upros nám wšem otpušćenjě hřěchóm. Hod. pánew rybám wařiti. RP. Litom. (J. Slow.)

§. 93. *Přechodničky w Genitiwu a Datiwu* kladou se někdy tam, kde w řečtině Genitiw, w latině *Ablativus absolutus* stojí, onen způsob řeckému, tento staroslowanskému se rovná: nejmajících oněch odkud by zaplatili, otpusti oběma (non habentibus illis, μη ἔχόντων). a ješče jich newěřících, ale diwůcích pro weselě, wece jim (illis non credentibus et mirantibus, ἀπιστοῦντων - καὶ θαυματούρων). otpořiwajícím dwěma na docti učedníkóm, pokázał sje jim Ježiš (recumbentibus illis, ἀνακλιμένοις ἀποστόλ.). ČE. (Luk. 7, 42. 24, 41. Mark. 16, 14.)

§. 94. Mnohá, nyní jinak spojovaná *slowesa* požadowala u starých *Datiwu*, jmenowitě: *wladu, sísu, panuju, chcu*: děti shojěm wřáď. budeta ím wřáďi. mužů wřáďi mužem zápodobno. LS. aby sám (Kristus) tobě wřáď. Št. (Hugo). když bude wřáďi chudým. ŽW. panowati pohanóm. súditi žiwým i mrtvým. suď sirotku a pokornému. aš mně panowati nebude. ŽK. k smrti Ježišowě ponukť Židóm. jablkóm welmi zachotěť. (w rp. zachitěť m. zachotěť). bohu stěžjěc nebesóm se dostali. Pass. Zwišěť *uś, nauś*: nauči je prowazóm plěsti. ŽSO. — Poněti *slasť, nutno* neb *dlušno jest, zápodobno*, oportet, necesse est, wyřázi se nejčastěji *Datiwem*: tako bjěše zdjěti dětkám i ženám. RK. když hrabi brániť aje bjěše. Dal. tu sje spořu wojem snjěti i dojěti byťo boje. Alx. Naproti tomu neustrojně: wšak musiťo jest toto trpěti Kristowi (nonne haec oportuit pati Christum). ČE.

§. 95. *Lokál bez předložky* dosti zhusta, jako we staroslowanštině: Paweľ dať jest Přoskowicich zemju. Wřach dať jest Dolás zemju. List. 1057. na mostě Prazě. dne ni noci přěstánce. stěřly letjě, jakito krópje z bůře létě (aestate). hráte we krwi jakito wodě kálě. Alx. neroďte dotýcati mazaných mých a přorocěch mých neroďte zlostiti (in prophetis meis). ŽK. kakikoli zimě byťo. kázał jeho jeti a žařiti zamkněti. jeho rácho i zimě i létě jediná žinje byťa. Pass. aby waše báhánjě nebyťo zimě. RM. když na noclezě noci w pustém chrámě otpořiwách. ŽSO. ež máme noci na jitřni wstáti. Št. hospodina nás dřěwnjém létě poslať w město. List s nebe. — Někdy *Lokál* wisi od předslowee *prě-* se slowesem slaučencho, práwě jako w cyrilštině: přiďi žařa

sje pastwé duše má. ŽK. pros na mně, co chceš, tobě dám, a tomž přísahaji, ež což poprosiš, uslyšána budeš. ŽJK.

§. 96. *Instrumental*, kde půwod, konání a příčinu oznamuje, o žiwaucích tak dobře jako o nežiwaucích: wicestwje jesti bohem dáno. RK. samém biskupem u wodě pohřížena. Pass. wrata Ezechielem prorokem widěna. ŽJK. — Řídký w češtině, hustý we staroruštině jest *Instrumental* k označení přirownání: zarwe jarým túrem. LS. (w RK. wždy jako: jak túr jarý skoči. Jarosław jak oreľ letě. wzhopi sje wzhóru jako jelen. jako lew dražliwý). Než sledy této konstrukce se zachowaly w obecnic: stál panáčkem, kozelcem letěti, pižmem woněti, čertem smrděti atd. — Někdy i s časoslowy zwláštne: nestarajte sje těm, co byste jedli. ŽJK.

§. 97. *Přiwlastňující přídavná* zastupují místo samostatného Genitiwu, od jiného samostatného slowa odwislého, nejen u žiwaucích, ale i nežiwaucích, a to čím wýš nazpět do minulosti, tím hustěji, často s určitým wychodem: s pky s Čechowými. wěšćbám wítjezwým. LS. k wrchu ku hradowu. RK. böh bohowý (deus deorum). jed aspidowý (venenum aspidum). dětem wranowým (pullis corvorum). na peřjå wětrowém (s. p. ventorum). uhlje ohňowé (c. ignis). slúpa obľakowého (in c. nubis). w deá bojowý (in die belli). ŽG. ŽW. skutky rytjěfowými. Št. (Hugo). honów běhúnowých. (stadia). sedm wítjezwowých korun (diademata). Zj. Rowněž zhusta užíwaji se přiwlastňowaci na -ský: zwěľ leský, tráwa polská, osenje rolaké atd. Ze dwau samostatných wedľe sebe w Genitiwu stojících měnilo se druhdy jedno w přiwlastňowací přídavné: řěč Ksaie prorokowa. Ew. jediné znamenje Jonowa proroka. EM. w domu Dawidowě dětjete swého. ŽW. dceru cesařowu Theodosie. w tej wojsce jeden králów Babylonského podkonje. dci słowútného knježete Pertoldowa. Pass. na slowa Eliášowa proroka. podle Izaiášowa proroka účinka. ŽSO. ten bjěše krále Priamów blízky přítel. tři bratři a synowé krále Priamowi. Kron. Troj. Řidčeji oboje změněno: na cesařowě Dioklecianowě dwořě. k dworu králowu Swatoplukowu (rp. Swatoplukowa). Pass.

§. 98. W užíwání *přechodníkúw* jsau některé u starých od pozdějšého pravidla, jimž se stažení dwau průpowědí rozličných podmětúw w hromadu zbraňuje, uchýlky. Někdy owšem přestupowací klade se, kde jsau rozličné podměty: tak pľaćíc, udá sje jej (t. duši) atd. JMI. tehda jeho káza, kyji dľúho biwše, hřebeny dráti. tehdy jej káza Olybrius rucě s zadu swázawše, prowaz přěs hřadu přěwřhše, wysoko wztáhnúc, brzco doľow ju spuščeti a šak trudně rozražowati; potom ji káza, meľami biwše, železnými hřebeny jeje swatý žiwot dráti. tu na zemi, popeřem posuwše, poľožena. Pass. Směľe to owšem a sotwy slowanské. Někdy určitosti w koncawkách z ohledu pohlawí, pádu a počtu nešetřeno: uzřěľa obraz syna božjého na křiži pnje. Pass. daj tje samého žádati, a žádajice hledati, hledajice nalezi, a potom miľowati, miľujice držeti a držjěce hřěchy wyplati. PDuch. blazě mýma očima, to přěswatě dětje widěwše. ŽJK. potom pokřáda

čtyry (prošby), o nichž tuto mluvíti bude, jichž nám jest zde třeba na světě jítce. Št. Ani to nechwalno. Než nejčastěji užívá se přechodník co přibestí tam, kde jinak ukazovací, spojovací, nebo neurčitý způsob stojí, a tento slowosled není proti duchu jazyka: když již máš kdo, by byl zlábe... bude ottišbe (od *síčcu*, *ottičcu*, místo *sískaju*, *ottišku*). jakž by byli swých modř odstúpějce. nechťje, by co w tom by mina. kdež již nebyl kto pomoha, ni rady přidati moha. nenjé kto čáky přidada. newěda kam chtěl král, kamli byl jeda. né (t. než) bych w také přislowjé jáš i mój lud byl upadna. buď uživ. jest zaslužiw. byli přichopjéce. Alx. tehdy mistři sje sezřewše, dachu mu řěš jakž uměwíc. XII Ap. máš sje se mnú wješe cepy. chwátaje, kak moha, sbožjé. wěz, žeš sje čas bliži k tomu, hodowawíc jiti k domu, jedše dáti mísu druhu (t. druhému). zamysli chtje jeti šowit. že on i mrtwé i žiwé bude i na pokon súdje. EZ. nebo ne böh chtje (volens) křiwdě ty jsi. nebješé kto hřeba (qui sepeliret). hrozný a chwálený a činje (faciens) diwy. ty lústosiw byš jím a mstje (ulciscens) ke wsém nalezením jich. neuje kto dobuda duše mé (qui requirat). ŽW. bjěše. Ježiš wymjětaje bés. ČE. nemoc, w njejžo, kak moha, přišed. swěj bratři molitwě sje poručal, a jsa swatý člowěk. Pass. lépi jest jeden člowěk senda, než by wesken lid zahynuł. ŽJK. již djábel newědjěše sje kam wrha ani co činje (diabolus, quid faceret, quo se verteret, torquebatur). ŽSO.

§. 99. Jest i w užívání *přislowcí* a *spojek* mnoho zvláštního, o čemž tuto křiti se nelze. Tak n. př. naprosto záporné *ni*, *ani* u slowesa záporné částčky, jakožto *zbytečné*, *netrpí*: ani se smrti boji. ani widí, ani slyši. aby nejedl, ani piš. ani jest böh, ani jest čemu sje modliti, ani jest které moci wyššjé předjednánjé čeho. Pass. ni woček, ni oslík jěsti chtěsta. JMI. a když jich ani tak mohł k mišosrdenstwí přichýliti. nikdy sje tak zjewilo w Židowstwí. ani jest řecké, ani jest latinské. ani sějí, ani žnú. nedělá ani přede. EM. — Slůwka *žiw*, *žiwá*, jako přislowce: newěda žiw co učiní. nemajíc swé panjé žiwa čím pochowati. Pass. — Místo *wstáří*, *wzdál* atd. u starých zhusta *w stář*, *wz dál* atd. n. př. pjet lét w stář. město bylo wz dál póřpatnádsté míl. — Pojislowce *by*, *aby*, místo *ježe by*, *že by*: mnjéci, by byl někaký zahradník. ty prawiš, by Ježiš smrti sje bál. my sje nadějěchom, by on měl wykúpiti národ. ŽJK. neproto, aby to dobré bylo. chřubjé sje, by znali boha, ale skutky jeho přjé. prawjěchu, by byl žudař. EM.

§. 100. *Opětování slow* pro důraznost a plnost nad míru u starých oblíbené, zvláště předslowcí a přislowcí. Z mnohých tu některé příklady stáje: chodí s kmeťmi, slěchy, wšedykami. s pky s Čechowými. LS. za dušiců za otletů. na wschod na pól. se wsém se swým ludem u hrad u twrdý. k wrchu ku hradowu. ku hradu ku twrda. kořkoř Prahy. bliže bliž poplěnichu wšasti. wzradowa sje welewele. RK. wždy sje horšim horšimě peka. wiz kak co jda přijde k čemu. EZ. wjetíž wjetíž krásu. Pass. w ni w čemž. za ny za hřěšné. w twěj přirozenej wšasti. w ně w čem. nemoci.

nemocen. ohnjem hoře neshořel. ŽJK. posad ji na stolicí na vysokéj. a to pro nic pro jiného. přísahá na njem a na wsjem na tom. aby wjécež wjécež práwi byli. KM. diwy sem widěl diwující. ŽSO. w lež woč. w takém ně w čem. hormo hoří. zda by zawedl dálež dálež. aby lépež lépež miřowati boha. úfady kupajete deň ode dne, a drážel drážel. Št. wěda wěž. Bechynka. Z uведенých zde příkladůw spolu patno, že záporná částice *ne* a neurčitá *ne* někdy od náměstek wstawenými mezi ně a tyto předložkami odděleny býwají: ni w čemž ŽSO. ně w čemž Št. (místo w ničemž, w něčemž), právě jako we staroslowanštině.

W Ý B O R
S T A R O Č E S K É L I T E R A T U R Y .

— 136093 —

LIBUŠIN SAUD.

Nejstarší to zbytek národního básnictví českého, a spolu jeden z nejdůležitějších. Zptívá o známé z dějepisu českého rozepři dvou lechův, t. j. pánův českých, (zde bratři Chrudoš a Stahlaw, synův Klenových, z rodu Tetvy Popelowa,) pro jejížto rozsazení Libuše utrpěvši hanu, Přemysla Stadického za manžela sobě zvolila, i vlády zemské jemu postoupila. Skutek ten stal se na počátku VIII století. Zpěv sám, paubý toliko zlomek, zachoval se nám v rukopisu psaném asi ku konci IX století, jenž r. 1818 Českému Museum obětován byl. Obširné o něm pojednání kritické, s výkladem všech slov a věcí, vydáno ve spisu: Die ältesten Denkmäler der böhmischen Sprache, kritisch beleuchtet von P. J. Šafařík und F. Palacký. Mit Fac-similes. Prag, 1840, in 4. Prvních devět veršův zdá se býti konec sněmu jednajícího o zprávě čelední.

Wsiak ot swej čelědi wojewodi:
maže pašů, ženy ruby strojá:
i umreli glawa čelědina,
děti wsě tu sbožiem w jedno wladů,
władyku si z roda wyberuce,
ký plzně-dlě w sněmy slawny chodí,
chodí s kmetmi, s lěchy, władykami.
Wstachu kmetie, lěsi i władyky,
pochwálíchu prawdu po zákonu.

Aj Wltawo, če mütíši wodu?
če mütíši wodu strebropěnu?
za tě liuta rozwlajáše buria,
sesypawši tuču šira neba,
opískawši glawy gor zelených,
wylákawši zlatopieskú glínu?
Kako bych jáz wody nemütila,
kegdy se wadita rodna bratry,

rodna bratry o dědiacy otné?
Wadita se kruto mezu sobú
liutý Chrudoš na Otawě kriwě,
na Otawě kriwě zlatonosně,
5 Stiaglaw chraber na Radbuzě chladně,
oba bratry, oba Klenowica,
roda stara Tetvy Popelowa,
jen-že přide s plky s Čechowými
w sie-že žirné vlasti přes tri řěky.
10 Priletěše družná wlastowica,
priletěše ot Otawy kriwy,
sěde na okence rozložito
w Liubušině otně zlatě sědlě,
sědlě otně, swětě Wyšegradě,
15 běduje i narícaje mutno.
Kdy se slyše její rodna sestra,
rodna sestra w Liubušině dworě:
sprosi kněžnu utr Wyšegradě

na poprawu ustawiti prawdu,
 i pognati bratry jejá oba,
 i súditi ima po zákonu.
 Káže kněžna wyprawiti posly
 po Swatoslaw ot Liubice bielé,
 ide-že sú dúbrawiny uné,
 po Liutobor s Dobroslawaska chlmca,
 ide-že Orlicu Labe pije,
 po Ratibor ot gor Krkonoši,
 ide-že Trut pogubi saň liutu,
 po Radowan ot Kamena Mosta,
 po Jarožir ot brd wltorčěných,
 po Strezibor ot Sázawy ladny,
 po Samorod se Mže strebronosné,
 po wsě kmeti, lěchy i wládyky,
 i po Chrudoš i po Stiglaw bratry
 rozwaděma o dědiny otné.
 Kda sě sněchu lěsi i wládyky
 w Wyšegradě
 prokni stúpi rozenie-dlě swěgo :
 stúpi kněžna w bělestwúci rizě,
 stúpi na stol oten w slawně sněmě ;
 dvě wěglasné děwě
 wyučěné wěščbám wítězowým :
 u jednej sú desky prawdotatné,
 u wtorej meč kriwdy kárající,
 proti w ima plamen prawdozwěsten,
 i pod ima swatocúdná woda.
 Poče kněžna s otna zlata stola :
 Moji kmetie, lěsi i wládyky !
 se bratroma rozrěšite prawdu,
 ja-že wadita sě o dědiny,
 o dědiny otné mezu sobú :
 po zákonu wěkožizných bogów
 budeta im oba w jedno wlásti,
 či sě rozdělita rownú měřú ?
 Moji kmetie, lěsi i wládyky !

rozrěšite moje wýpowědi,
 budetě-li u wás po rozumu ;
 nebudetě-li' u wás po rozumu,
 ustawite ima nowý nález,
 5 ký by smieril rozwaděna bratry.
 Klaněchu sě lěsi i wládyky,
 i počechu ticho goworiti,
 goworiti ticho mezu sobú,
 i chwáliti wýpowědi jejé.
 10 Wsta Liutobor s Dobroslawaska chlmca,
 je sě tako slowo goworiti :
 Slawná kněžna s otna zlata stola !
 wýpowědi twoje rozmyslěchom :
 seber glasy po národu swěmu.
 15 I sebrastě glasy děwě súdné,
 sbierastě je u osudie swaté,
 i dastě je lěchóm prowolati.
 Wsta Radowan ot Kamena Mosta,
 je sě glasy čislem přegliedati,
 20 i wětinu prowolati w národ,
 w národ k rozsúzeniu na sněm sboren :
 Oba rodna bratry Klenowica,
 roda stara Tetwy Popelowa,
 jen-že pride s plky s Čechowými
 25 w sie-že žirné wlasti přěs tri rěky,
 směrita sě tako o dědiny,
 budeta im oba w jedno wlásti.
 Wstanu Chrudoš ot Otawy kriwy,
 žlě sě jemu rozli po utrobě,
 30 trasechu sě liutostiu wsi údi,
 máchnu rukú, zarwe jarým túrem :
 Gore ptencem, k ním-že zmija wnori,
 gore mužem, im-že žena wláde !
 muž wlasti mužem zapodobno :
 35 prwencu dědinu dáti prawda.
 Wsta Liubuša s otna zlata stola,
 wece: Kmetie, lěsi i wládyky !

slyšeste zde poganění moje :
 suďte sami po zákonu pravdu,
 a nebuda vám sūditi swády ;
 wolte muža mezu sobú rowna,
 ký by wládl vám po želězu . .
 děwčie ruka na wy k wládě slaba.

Wsta Ratibor ot gor Krkonoši,
 je sě tako slowo goworiti :
 Nechwalno nám w Němcěch iskať pravdu :
 u nás prawda po zákonu swatu,
 s ju-že prinesechu otci naši
 w sie-že

ZLOMEK EVANGELIUM SW. JANA.

List pergamenový, malé fol. z X století, w Českém Museum, nalezen p. Hankau na desce knihy: *Disciplina et doctrina gymnasii Gorlicensis* 1595; wydán w *Čas. Mus.* 1829. str. 33. Podruhé w *Sbírce nejdávnějších slovníků* r. 1833. str. 180. Pak w knize: *Die ältesten Denkmäler der böhm. Spr. v. P. Šafařík u Fr. Palacký.* 1840. str. 105. s obětrným pojednáním a se snímkem. Jiný zlomek měl p. Köhler we Zhořelci. W. *Čas. Mus.* 1840. str. 406.

. . . . masti.

Wece-že jeden iž učeník jeho Judas Skariotis, jen-že bieše jej přédade :
 Čemu ta masť neprodade sě za tri sta 10 peniaz, i nenie dána chudým ?

Reče-že se, ne jako o chudých slušáše jemu, ne-že jako-že zloděj bieše, i měšky imaja, se, je-že sláše sě, nosáše.

Reče-že Jesus: nechaj jeje, ať w deň pogreba mojeho schowá ju.

Čandě bo imáte s sobú, mene-že newsegda imáte.

Pozna-že daw mnog iz Judew, je-že tu 20 jako slyšachu jej činiúc se známě. jest, i přidechu ne Jesusa-dlě toli, ne-že aby Lazar widěli, jej-že wkrěsi ot mrtwých.

Poznachu-že kniazí popstí, aby i Lazar zabili,

Jeli-že mnozí proň chodiáchu iz Judew, i wěrichu w Jesusa.

Na zajutrie-že daw mnog, jen-že pride ke dnu slawnu, kda slyšachu, jako pride Jesus Hierusolim,

jachu lětorosli palmíny, i idechu w strět jemu i wolachu : Spása, blagoslowen, jen-že ide w imě gospodnie, král Israel!

15 I nadide Jesus oslě, i sěde na ně, jako-že pisáno jest :

Nerodi báti sě, dei Sion, ai král' twój ide, sěda na grieběti oslini.

Sego ne

Parisei-že rěchu k soběsim : widíte, jako niče nepročinichom ; ai mír wes po něm ide.

Běchu bo pogané něterí iz nich, i-že wstúpichu, abychu sě poklonili w deň slawen.

Si-že pristúpichu k Pilippu, jen-že bě ot
Bethsaidy Galilee, i prosichu jej reku-
ce: Pane, chcemy Jesus widěti.

Ide Pilipp i reče Andreju, Andrej paky i
Pilipp rekosta Jesusu.

Jesus otwece ima reka: Pride godina, at
oslawi sě syn čłowěč.

Wěru wěru prawiu wám, ač zrno žitno
padše w zemiu umrelo (ne)bude, se sa-
mo ostaně; ač-li umrelo bude, wele 10
ploda prinese.

Kto lubí dušu swoju, přěda ju; i kto
nenáwidí duše swoje w sem swětě, w
žiwot wěčen streže ju.

Ač-kto mně slúží, mene slěduj; i ideže 15
jesum jáz, tuť i slúga mój bude; ač
kto mně posluží, počestí jej otec mój.

Nynie duša moja smucena jesti; i če reku:
Oče, spasi mě iz téj godiny? A proto
prídech w tu godinu.

Oče, oslawi swoje imě. Pride-že glas
s nebe: I oslawich i opěty oslawiu.

Daw-že, jenže stáše . . .
. . . umrěti.

Otwece jemu daw; my slyšachom iz zá- 25
kóna, je-že Christus bude w wěky; i kako-
ty dieši: dlžno wzvýšiti syn čłowěč?
kto jest si syn čłowěč?

Reče-že im Jesus: Ješče málo swěta w wás
jesti; choděte, doned-že swětlo imáte, 30
at tmy wás nepostigú; i kto chodí
we tmách, newěst kamo ide.

Doniud-že swětlo imáte, wěrite w swětlo,
at syni swěta jeste. Sie mlwi Jesus,
i otíde i skry sě ot nich.

Kegdy že taká znamenia činieše přéd nimi,
newěrichu weň,

Aby reč Esaie prorokowa naplnila sě,
ju-že reče: Gospodine, kto uwěří slu-
chu našemu? i rámě gospodnie komu
zjeweno jest?

5 Proče-že nemóžechu wěriti, jako opěty
reče Esaias:

Oslěpi bóg očí jich i otwrdi jich srdce,
at newidiá očima i nerozumějú srdcem,
i obratíá sě i zgoju je.

10 Sie reče Esaias, jegda widě sláwu jeho
i mlwi o něm.

Wěru obako i iz kniazew mnozí wěrichu
weň, a pro Pariseje nepriznachu, aby
iz synagogy newywrgli sě.

15 Milowachu-že sláwu čłowěču wíace ne-
že-li sláwu božiu.

Jesus-že woláše i reče: kto wěří we mě,
newě . . .

. . . súditi bude jej w poslédnějši deň;

20 Je-že jáz iz sebesi nemlwich, a jen-že
posla mě otec, sám mně zápowěd dade,
če wzreku i če wzmlwiu:

I wědě ježe zápowěd jeho žiwot wěčen
jesti. Ježe jáz mlwiu, jako-že reče
mi otec, tako mlwiu.

J a n XIII. 1 — 9.

Přéde dnem slawném pasce wěda Jesus,
jako príde godina jeho, aby přěšel iz
sego swěta k otcu, je-li milowáše swoje,
ji-že běchu w swětě, do konca mi-
lowa je;

i wečeria učiněna, kda diabol juže po-
sláše w srdce, aby přědal jej Judas

35 Simonów Schariotis,

wěda, je-že wsě dade jemu otec w rucě
i je-že ot boga wyide i k bogu ide,

wsta ot wečeré i loži rízy swoja i je-li
wze pasnicu přépása sě;

potom pusti wody w umywadlo, i počé
mýti nožé učenníkóm i wytierati pas-
nicú, já-že bě přépásán.

Pride-že k Simonu Petru, i reče jemu
Petr: Gospodine, ty mi myješi nožé?

Otwece Jesus i reče jemu: že jáz činiu,
ty newiesi nynie, wzwiesi že potom.

Reče jemu Petr: Neumyješi mi nogú w wěky. 10

Otwece jemu Jesus: Až neumyja tě,
nejmáši části se mnú.

Reče jemu Simon Petr: Gospodine, ne-
toliko . . .

J a n X V I. 28 — 33.

. . . opěty ostawuju swět i idu k otcu.

Rekú jemu učeníci jeho: Ai nynie jawno
mlwiši, i porekadla nikakého nedieši;
Nynie wiemy, je-že wiesi wsě i netrěba 20
jest tobě, aby kto tě otázal; w se
wěrimy, je-že ot boga wyšel jesi.

Otwece jim Jesus: Nynie wěříte;

Ai pride godina i užé ide, ježe rozprnete
sě jeden kyždo w swoja, i mě sama 25
ostawite; i nejes'm sám, je-že otec
se mnú jest.

Sie mlwich wám, ati byste we mně po-
koj iměli. W swětě dawenie imáte;
a dowěrite, je-že jáz swítězich swětu. 30

J a n X V I I. 1 — 6.

Sie mlwi Jesus, i pozdwiženýma obima
w nebe reče: Otče, pride godina;

oslawi syn swój, at syn twój oslawi tě;
Jako-že dal jesi jemu vládu plti, aby 35
wsě, je-že dal jesi jemu, dast jim ži-
wot wěčen.

Se-že jest žiwot wěčen, abychu poznali
tě samého boga wěrna, i jeho-že po-
slal jesi Jesu Christa.

Jáz tě oslawich na zemi; dielo dokonach,
5 je-že dal jesi mně k činěniu.

I nynie oslawi mě ty, otče, u sebe sama
oslawí, ju-že imějech, prwe-ne-že-li
swět bieše, u tebe.

Objasniowach imě tvoje čl . . .

J a n X V I I I. 13 — 22.

I priwedechu jej k Anně prwé; bieše bo
test Kaipin, jen-že bieše papežem lěta
togo.

15 Bieše-že Kaipa, jen-že swět dade Judóm,
je-že wyměte jednomu člověku umrieti
pro liud.

Slédowa-že Jesus Simon Petr i druhý
učenník. Učenník-že bieše znám pa-
pežu, i wnide s Jesusem w sieh pa-
pežinu; 20

Petr-že stáše u dwerí wně. Wynide že
učenník druhý, jen-že bieše znám pa-
pežu, i reče dwernej; i wwede (uwede?)
Petr. 25

Reče-že Petru poselnica dwerná: Nuže,
že i ty iz učenník jesi člověka sego?
Reče on: Nejesm.

Stáchu-že chlapi i slúgy u ugle, i sgrie-
wachu sě, je-že zima bieše; bieše že
s nimi i Petr stoja i sgriewaja sě. 30

Papež-že oticže Jesusa o učenicích jeho
i o učení jeho.

Otwece jemu Jesus: Jáz jawno mlwich
swětu; jáz wsegdy učach w synagožě
i w chrámě, ide-že wai Judewe schá-
zachu sě, i w skryty nemlwich ničego;

Če mě tiežesi? tieži sě těch, iže sly- Se-že kda řeče, jeden pristojaciech slug
šachu, če ml'wich im; ai, wědiá oni, dade....
je-že rějech jáz.

ZÁBOJ A SLAWOJ.

I tento zpěw obsahem a slohem swým z doby pohanské w Čechách pochází, ačkoli nám jen w rukopisu Kralodworském, ku konci XIII století (a sice w jeho knize III, kapitole 27), zachován jest. Skutek, o kterémžto zplwá, (wyswobozen Čech z moci nejmenowaného krále cizího skrze Záboje a Slawoje,) z dějin českých docela neznámý jest, a protož nelze určití, do kterého wěku padá; owšem však ne do mladšího, nežli IX století. Znamenité jest w něm připominání starého pěwce českého, Lumíra, „ký slowy i péniem bieše pohýbal Wyšehrad i wše vlasti,“ o kterémžto ale nic více nám wědomo není; důkaz to wždy, že wýteční a jako bohem nadšení básníkové wlastenítí již w nejstarších Čechách u veliké a zvláštní wáznosti býwali. Jméno cizozemce a wraha českého, Luděka, naráží sice na německé Ludwig; může však i newztahowati se na osobu historickau.

S črna lesa wystupuje skála,
na skálu wystúpi silný Záboj,
obzírá krajiny na wsě strany,
zamúti sě ot krajín ote wsěch,
i zastena pláćem holubiným.
Sedie dlúho, i dlúho sě mútie;
i wzhopí sě wzhóru, jako jelen
dolów lesem, lesem dlúhopustým
bystro spěcháše, ot muže k muži,
ot silna k silnu, po wsickej vlasti.
Krátká slowa ke wsěm skryto řeče,
pokloní sě bohóm,
otsud k druhu spěcha.

I minu den prwý, i minu den wterý;
i kdaž za třetiem luna w noci bieše,
sněchu sě muže sěmo wles črn.

K něm zdě Záboj,
otwede je w úwal,
w poníženy úwal hlubokého lesa.

Stúpi Záboj najníže dolów,
š wze warito zwučno:
Mužie bratrských srdec i jiskrených
zraków!

wám pěju najníž z dola:
piesň jde z srdce mého,
10 z srdce najnížeje pohružena w hori!
Otúik zaide k otcem,
ostawi w dědině dietky swoje i swóje
lubice,

i neřeče nikomu:
15 bafo! ty mluwi k něm oteckýmu slowy.
I přide cuzí úsilno w dědinu,
i cuzími slowy zapowída;
i kak sě zdie w cuzej vlasti ot jutra
po wečer,
20 tako bě sě zdiati dietkám i ženám,
i jedinu družu nám imieti
po púti wsěj z Wesny po Moranu.

I vyhánie z hájw wsě krahuje;
 i kací bozi w cuzej wlasti,
 takým sě klaněti zdě, i jim oběcaci obět.
 I nesměchu sě bíti w čelo před bohy,
 ni w sůmřky jim dáwati jiesti.
 Kamo otčik dáwaše krmě bohóm,
 kamo k něm hlásat chodíwaše,
 posěkachu wsě drwa,
 i rozhrušichu wsě bohy.

Aj, ty Záboju! ty péjčě
 srdce k srdcu, pěšnú z středa hoře;
 jako Lumír, ký slowy i pěniem bieše
 pohýbal Wyšehrad i wsě wlasti,
 tako ty mě i wsiu bratř.
 Pěwce dobra milují bozi:
 pěj! tobě ot nich dáno w srdce proti
 wrahóm!

Zře Záboj na Slawojewa zapolena zraky,
 i pěniem dále srdce jímáše.

Dwa syny,
 jejú hlasy přecházesta w muska,
 wycháziewasta w les;
 tamo mečem i mlatem i oštěpem učista
 paží;
 tamo pokrysta, i wracesta sě rozkošem. 25
 Kehdy paže jejú bieše dorostla i jejú umy
 proti wrahóm,
 i dorostachu druží bratřici:
 ajta, wsi wyrazichu wz-wrahy!
 i by krutost jich búřúce nebe,
 i w dědiny wrátíše sě bywšie blahost.

Aj! skočichu wsici w dól k Záboju,
 i tšěčechu jej w přesilná paži,
 sprú na prsy wsi kladechu ruce,
 wěhlasno dáwachu slowa k slowóm.
 I přicházěše noc před jutro:
 aj, wystúpichu z úwala,

rózno wezdě, ke wsěm dřewóm,
 ke wsěm stranám bráchu sě lesem.

I minu den, i minu den wterý;
 i po třetiem dni, kehdy sě zatmníše noc,
 5 bra sě Záboj w les,
 lesem za Zábojem sbory;
 i bra sě Slawoj w les,
 lesem za Slawojem sbory.
 Wsiak imě wieru k wojewodě,
 10 wsiak srdce úporno králu,
 wsak zbraň bystru na král.

Aj Slawoji bratře!
 tamo k modru wrchu!
 wrch ten po wsěch po krajinách;
 15 tamo zaměřimy chody
 ot wrcha k ranému sluncu;
 tamo les temen,
 tamo si podámy ruce;
 nynie beř sě listmi skoky,
 20 i jáz tako poudu tudy.

Aj Záboji bratře!
 čemu naše braň jmá tepraw ot wrcha
 soptati krutost?
 otsawad buřmy proti králewým wra-
 hóm!

Slawoji bratře!
 kdaž hada potřieti chceši,
 na hlawu najjistěje:
 tamo hlawa jeho!

30 Rozstúpi sě mustwo lesem,
 rozstúpi sě w prawo, w lewo:
 tudy taže Zábojewým slowem,
 onamo slowem prudka Slawoje,
 hlubinami lesów k modru wrchu.

35 I kehdy bieše pět slunci,
 podasta si přesilně ruce,
 i pozřesta lisima zrakoma na králowy woje.

Sraziti nám drbí Luděk woje,
woje swé pod jednu ránu.

Aj Luděče!
ty si parob na paroby krále!
ty rci swému ukrutniku,
že dýmem jest nám welenie jeho.

I rozlúti sě Luděk,
ručiem hlasem swola swé woje;
podnebesie bě plno oswěty ot slunce,
w oswětě plno blska z králewých wojew, 10
hotowi wsici nohú w krok i rukú w braň,
Luděkowa-dle slowa.

Aj Slawoji bratře!
tudy spěj lisimi skoky,
jáz poidu wstřiecu jim w čelo.

I wyrazi Zábój w před jako krupobitie,
i wyrazi Slawoj w bok jim jako krupobitie.

Aj bratře!
ti-sie nám krušichu bohy,
ti-sie nám kácechu dřewa,
i plašichu krahuje z lesów:
bozi nám wicestwie dajú!

Aj, prudkost wyrazi Luděkem
z četných wrahów proti w Zábój;
i wyrazi Zábój,
hořuciema očima w Luděk měfi;
dub proti dubu zřieti ze wsého lesa;
Zábój hna proti w Luděku gade wsé woje.
Luděk uderi silným mečem,
přetě třié kóže w ščitě;
i uderi Zábój mlatem,
otskoči hbitý Luděk,
w dřewo wrazi mlat,
i skoti sě dřewo na woj,
i třiedeset jich otide k otcem.

I zluti sě Luděk:
Aj ty zhowadilý!

ty weliká potworo hadów!
mečem sě potýkaj se mnú.

I máše Zábój mečem,
kus ščíta wrahu otrazi;
5 i tasi Luděk,
meč sě smeče po koženě ščitě.
I zapolesta sě oba k ranám,
ranami wsé po sobě stesasta
i wsé kolem zbrocesta krwiú,
i krwiú zbrocechu je mužie
kolkol jejú wezdě w přelutej sěči.

Slunce přeide poledne,
i ot poledne juž na pól k wečerú:
i wáleno ješče,
15 ni sěmo ni tamo ustúpeno;
i wáleno zdě,
i wáleno tamo od Slawoje.

Aj ty wraze, běs w tě!
čemu ty našu krew piješ?
20 I chopi Zábój swój mlat,
i otkoči Luděk;
napřeže mlat Zábój wýš wzhóru,
i wrže po wraze:
letie mlat,
25 rozskoči sě ščit,
za ščitem sě rozskočista Luděkowa prsy.
I uleče sě duše těžka mlata,
i mlat i dušu wyrazi,
i zanese pět sichów u wojsku.
30 Strach wrahóm wyrazi z hrdl skřeky,
radost wzewzně z ust wojnów Zábój-
wých

i zajiskři z radostnú zrakú.
Aj bratřie!
35 bozi ny wicestwiem dařichu.
Rozstúpi sě wás jeden hluk w prawo i
w lewo;

ze všech údolí sěmo swedte koně,
koni řehci wešken ten les.

Záboji bratře, ty udatý lwe!
neupúščeť buřit u wrahy!

Ajta otwříe Záboj ščit,
i w ruce mlatem, i w druhej mečem,
tako i w přiče proráže dráhy u wrazech.
I by úpěti wrahóm,
i by ustúpati wrahóm;
Třas je hnáše z bojišče,
strach z hrdl jich wyráže skřeky;
koni řehce wešken les.

Wzhóra na koně!
s koni za wrahy přese wsě wlasti!
ručti koni neste w patách za nimi našu 15
krutost!

I wszkočichu hluci wz-ručie koně,
i skok na skok po wrazech sě hnachu,
ránu na ránu sotpichu krutú krutost.
I miječu rovně,
i hory i lesy w prawo i w lewo;
wsě ubíhá w zad.

Hučie diwá řeka,
wina za wlnú sě walé;
hučechu wsi woji,
skok na skok wsě sě hnáše přes buřící 20
řeku.

Wody uchwátichu mnostwíe cuzích,
i přeneseču swé zwěsty na druhý břeh.

I po krajínách wezdě w šíř i w šíř 30
latý ostříeť rozepě svoje křiedle dlúžě,
bystro léta za ptactwem:
Zábojewi woji rozehnachu sě w šíř,
wezdě po wlastech hnachu luto po wra-
zech, 35 i jim oružie pobitých wrahów!

wezdě srážechu je i stúpachu koni.

Nocú pod lunú za nimi luto,
dnem pod sluncem za nimi luto;
i opěty temnú nocú,
5 i po noci šedým jutrem.

Hučie diwá řeka,
wina za wlnú sě walé;
hučechu wsi woji,
skok na skok wsě sě hnáše přes buřící 10
řeku.

Wody uchwátichu množstwíe cuzích,
i přeneseču swé zwěsty na druhý břeh.

Tamo k šedým horám!
tamo dobúří naše pomsta.

Aj Záboji bratře!
juž nám nedaleko hory,
a juž hlúček wrahów,
i ti žalostiwo prosie.

Wratno krajínú!
20 tudy ty, jáz tudy, wyhubit wsě králewo.

Wietr buří přes wlasti,
wojsky buříe přes wlasti,
w prawo i w lewo, wezdě šířú silú wojsky,
w radostném hluce.

25 Aj bratře, aj šerý wrch!
bozi ny tamo wícestwíem dařili,
tamo i wěle duš téká sěmo tamo po dře-
wech;

jich bojie sě ptactwo i plachý zwěť,
30 jedno sowy nebojá sě.

Tamo k wrchu pohřebat mrch,
i dát pokrm bohowóm,
i tamo bohóm spasám dát mnostwíe obětí,
a jim hlásat milých slow,
35 i jim oružie pobitých wrahów!

ČESTMÍR A WLASLAW.

Předmět zpěvu jest poražení Luckého knížete Wlastislawa skrze chrabrého Čestmíra čili Ctmíra, wojewodu Neklanowa, w první polowici IX století; o čemž Kosmas i jiní po něm kronikáři čeští jiné zprávy dávají. Čte se také w Kralodworském rukopisu, (na počátku kapitoly 27 knih třetích) a sice psaný, jako i Záboj a Slawoj, i jiní tam zpěwové wšickni, w řádkách nepřetržitých na způsob prosy; protož naše rozdělení weršůw, dle citu a smyslu často nejistého učiněné, nikomu za pravidlo slaužiti nemá.

Neklan káže wstáti k wojně,
káže kniežecemi slowy proti Wlaslawu.

Wstachu woje, wstachu k wojně,
wstachu na kniežecie slowa proti Wlaslawu.

Holedbáše se Wlaslaw kněz wícestwíem
nad Neklanem, nad slawným knězem;
puštěše meč i oheň w krajiny Neklaniny,
i hlásáše nad hrabiwými meči swojich
wojínów
pohaněnie Neklanu.

W boj, Ctmíře, wedi mé sbory!
Hadliwě ny pozýwa nadutý Wlaslaw.

I wsta Ctmír, i wzradowa se,
radostně sně swój ščit črn dwú zubú,
i sně se ščítém i mlat, i nepronikawý helm;
pode wšě drwa wložie oběti bohóm.

Bujno zwoláše Ctmír na woje,
w skoře woje w řady idú.

I tažechu před sluncem záhé,
i tažechu přes wes den, i po slunci,
tamo k pachrbu.

Ajta se walé dým po dědinách,
i po dědinách stenánie žalostiwých hlasów.

Kto sežže dědiny?
i kto rozplaka waše hlasy?
kto? Wlaslaw?

poslednie budi jeho wrastwo!
Pomstu i pahubu woji moji naň nesú.

Otwecechu wojewodě Ctmíru:
Kruwoj, Kruwoj škaredý otehnáše stáda,
5 i sdieše hoře w dědinách ohněm i mečem;
wšě, že plizo bieše, potře jeho zloba krutá,
i zaje wojewodu nám.

I zazli se Ctmír na Kruwoj
z širokú prašú zloba se mu rozewře
10 po wšěch po údech.

Wojini! — wece —
z jutra záhé rozpálimy krutost wsíu;
pohowte zemdeným údóm!

Stojá hory w prawo,
15 stojá hory w lewo,
na jich wrcholi, na wysokej,
zirá jasné sluněčko.
Horami zdě otsud,
horami tam odtud tahú woje,
20 bitwu w sobě nesú.

Aj, tamo k hradu, k hradu na skále,
tamo, kde Kruwoj wězí Wojmír i jeho
lepú dceř,
jež zaje w hustě lese, tamo pod šedú
25 skalú,
i pohaně Neklan kněz:

Kruwoj Neklanu oběce wieru, i podáše
wěrnú ruku:
obak hlasem tiem i rukú tú uwádieše
biedu na lud!

Aj, wzhóru k wyšnu hradu,
aj, k hradu woji tecte!

I zamiešichu sě woji,
i hranchu sě k hradu
po slowech udatna Ctimira,
jako ledowitú mraci.

Pokrychu sě přední, ščit na ščit,
zadni zapierachu sě na kopie
i w drwa w přič zasažená za drwa;
i wyš nad wršinu lesa drnkachu meči

jich w hrad, 15 na skále uzřieš krváceti Kruwoj pod
bėsniču proti w mečem z hrada tesajúciem.

Řwáše na hradě Kruwoj řwáním býka.
řwáše chrabrost w swoje ludi,
i meč jeho padáše w Pražany.

Jako drwo se skály, a po horách mnoho 20
silných dubów:
tako ke hradu sěshluče Neklanowých woj-
nów.

Wele Ctmír z zad uderiti na hrad,
wele s předa přeskočiti hradbu.

Ajta, drwa wysokorostlá w hustotě pod
skalú

přiklonichu k pewnej hradbě,
po drwech by sě wáley klády nad hla-
wami wojem. 30

Aj, pod nimi z předa postawi sě silných
muž k muži,

sie týkachu druh druha širokýma plecema;
drwa wložichu na rámě,

přič i w dělie spewniču úžemi,
i podstawiču sebe-dle dřewce.

I wskočichu muži na sie drwa,

rozložichu kopie po ramenú,
spěchu úžemi.

Wzakoči řad třetiech na wteré,
čtwrtých na třetie,

5 i pátých až k wrchu ku hradowu,
s kad hořechu meče,
s kad sipěchu střely,
s kad sě řitichu búřecie klády.

Aj, příd Pražan urno přese zdi tecte,
10 zachwáti wsiu sílu w twrdě hradě.

Wstup, Wojmíře! vstup s milú swú
dcerú,
pokroč z wěže wen, wz-rané blaho, tamo
na skálu;

15 na skále uzřieš krváceti Kruwoj pod
sekerú mestnú.

Wznide Wojmír w blahodějně jutro,
wznide se swú dcerú lepotwornú,
i zře krváceti wrah swój Kruwoj.

I posla Ctmír kořist wratno ludem,
s kořistú wracie sě lepá děwa.

I chtieše Wojmír oběř wzdáti bohóm,
w sěmže miestě, w sěmže kroce slunce.

Wzhóru, Wojmíře! wece mu Ctmír,
25 naši kroci chwátajú wícezit

nad Wlaslawem; prodli w službě bohóm.
Bozi chtějú stepati Wlaslaw.

Kehdy slunce dokroči poledne,
jest nám dokročiti na sie miesto,
30 kdě wícestwíe hlas wojsk našich wzhlásá.

Wet ti zbraně wraha twého, pojdi!

Wzradowa sě Wojmír welewele,
wzwola s skály hlasem w lese hlučným,
z mocna hrdla wolá k bohóm tako,
35 i wzřasú sě drwa řira lesa:

Nezjařte (sě), bozi, swému slúže,
ež nepáli oběř w dneñiem slunci!

Dlužna oběť bohóm, wece Čestmír,
 a nyní nám na wrahy pospěti.
 Nynie wsedni ty na ručie koně,
 proletni lesy jeleniem skokem
 tamo w dúbrawu ;
 tam s cesty skála bohóm zmlená,
 na jeje wrchu obětuj bohóm,
 bohóm swým spásám,
 za wícestwie w zadech , za wícestwie

w předě. 10

Neže se poznaje, že slunce pokroči na
 .twrdosti nebes,

stúpiš tamo na miesto ;

a neže slunce postúpi wterým křokem
 i krokem třetiem nad wršiny lesné,
 dojdú i woje tamo, kde oběť twoje po-
 wěje w slúpech dýmu,
 i pokoři se wšě wojska tudy jdúce.

I wšede Wojmír na ručie koně,
 proletě lesy jeleniem skokem
 tamo w dúbrawu na dráhu k skále ;
 na wrše skály zanieti oběť
 bohóm swým spásám,
 za wícestwie w zadech , za wícestwie

w předě, 25

jim obětowa krawicu bujnu,
 srst črwená po nie se lsknieše ;
 jalówku siu kúpi ot pastuchy
 w úwale tam u wysokej trávě,
 dada za ňu kón i s uzdú.

Plápoláše oběť ;
 i bliži se woji k úwalu,
 z úwala wzhóru w dúbrawu
 woji, ozwučeni hlukem,
 jdú po jednom , oružie nesúce.

Prokni jda kol oběti, bohóm sláwu hlásáše,

i zacházeje, zezwuče nemeškáše.

I kehdy docházěše posleda wojew,
 wzskoči Wojmír na swój ruči komoň,
 tučné kýty i plece naloži šesti jezdcem
 5 za woji.

I jděše wojska wšemi kroky slunce
 až pod polednie slunce ;
 tamo na rowni očekáwáše je wojiwný
 Wlaslaw,

ot lesa k lesu stáše jeho síla,
 síla stáše pětkrát wěčše Pražan,
 jako z mračen z niej vznikáše jeket,
 lánie psów přemnoha mnostwie.

Trudno nám wáleti s těmi wrahy,
 15 kyj palicu málokdy zadrží.
 Tako Wojmír. Na čeže Ctmír wece:

Wěhlasno to w súkromí mluwiti,
 wěhlasno se hotowati na wšě.
 Čemu čelo proti w skále wzpřieci ?

20 liška obludí túr jaroahlawý.
 Zde ny widěti Wlaslawu s hóry:
 ruče dolów kolkol wrcha seho,
 by wzad byli, kto u předě běchu:
 opač chody tako dolem hory.

25 A sie sdieše Wojmír i sdieše Ctmír ;
 i hrnu se wojska kolkol hory,
 i hrnu se wojska dewětikrát.
 Tako wrahóm wzmožichu swá čísla,
 tako wrahóm wzmožichu jich strachy.
 30 Rozstúpichu se po nižniem chwrašti,
 by se lsknula braň jich w zracc wrahóm ;
 i by leskem naplnema hora.

Nalit wyrázi Ctmír se zástupem,
 zástup seň bě čtyrie hluków četný ;
 35 s niem ze stienów lesniech wyrázi Třas,
 Třas osěde četné woje wrahóm :

Wzad! wzad! — Strach i jim by ze
wsia lesa;
rozprnu sě řady sěmo tamo.

Wojmír wnoči na ně chrabrú rukú,
i zastúpi úwal na wzchod na pól,
w bok sě stawi protiwo Wlaslawu.

Aj, řičie les řwáním iz úwala,
jakby hory s horami wálcly
i wsě drwa w sebe rozlámaly.

I wyskoči Wlaslaw protiwo Čtmíru,
i wyrazi Čtmír proti Wlaslawu
w lutú sěč, ranú, opěť ranú,
srazi Wlaslaw dolów.

Wlaslaw strašno po zemi sě koti,

i w bok, i wzad, wstáti nemožče:
Morena jej sipáše w noc črnu.

Kypiče krew ze silna Wlaslawu,
po zelené trávě w syru zemiu teče;
5 aj, a wyjde duša z řwúcej huby,
wylětě na drwo a po drwech
sěmo tamo, doníž mrtew nežžen.

Ulekú sě u Wlaslawu jsúci,
úpěchu wzhóru na straň olsud,
10 skryto před Čtmírowým widem,
před Čtmírem Wlaslawobojcem.

Zewzni wícestwíe k Neklanu radostnu
uchu,

i zrači sě kořist Neklanowu radostnu oku.

J E L E N.

Piseň tuto, nesauči w sobě ráz hluboké starožitnosti, klademe ještě do pohanské doby, ažkoli se nám we dwau rukopisech teprw XIII století zachowala: we Kralodworském totiž a w jiném pergamenowém zlomku, Museum českému náležejícím. W obau rukopisech text její doslovně se srownává.

Běháše jelen po horách, po vlasti,
poskakowa po horách, po dolinách:
krásná parohy nosi,
krásnýmá parohoma hustý les proráže,
po lese skákáše hbitými nohami.

Ajta junoše po horách chodíwa,
dolinami chodíwa w luté boje;
hrdú braň na sobě nosíwa,
braňú mocnú rozráže wrahów shluky.

Nenie juž junoše w horách!
Podskoči naň zdě ltiwo lutý wrah,
zamejši zraký zlobú zapolena,
aderi těžným mlátem w prsy,
zewzněchu matno žalostní lesi;

15 wyrazi z junoše dušu, dušicu,
sie wylětě pěkným táhlým hrdlem,
z hrdla krásnýmá rtoma.

Aj tu ležie!

Teplá krew za dušicú teče, za otletú,
20 syrá země wřelú krew pije;
i by w každej děwě po žalným srděče.

Ležie junoše w chladnej zemi,
na junoši roste dubec, dub,
rozkládá sě w suky šíf i šíf.

25 Cháziewá jelen s krásnýmá rohoma,
skáče na nožičiech ručiech,
wzhóru w listie piená táhlé hrdlo.

Sletujú sě tlupy bystrých krahujcew

ze wsia less sěmo na sěn dub,
pokrakujú na dubě wšici:

Pade junoše slobú wraha,
junoše plakachu wsě děwy!

GOSPODI POMILUJ NY.

Následující krátká píseň jest první a nejstarší památka uведенého do Čech náboženství křesťanského; ne bez důvodu myslí se, že buďto od prvních apoštolůw Slowanských Cyrilla i Methodia, buď od nejstarších učedlnkůw jejích pochází, bywši, dle svědectwí Kosmasowa, již při svěcentí prvního biskupa Pražského Dětmaru r. 973 od obecného lidu zpívána. Wědomo, že w proměněné formě jazykové až do našeho věku w kostelích českých se zpívává. Zde ji klademe w domnělém půwodním slohu jejím, přidávajíce pozdější její formu z rkp. weř. bibl. z XIV století pod signat. XVII. F. 30. (Modlitby).

PŮWODNÍ FORMA.

Gospodi, pomiluj ny,
Jesu Krste, pomiluj ny!
ty spase wsěgo míra,
spasiž ny, i uslyš,
Gospodi, glasy naše.
Daj nám wsěm, gospodi,
žizň a mír w zemi!
Krieš, Krieš, Krieš!

POZDĚJŠÍ FORMA.

Hospodine, pomiluj ny!
5 Jesu Kriste, pomiluj ny!
Ty spase wšeho míra,
spasiž ny, i uslyšiž,
Hospodine, hlasy naše!
Daj nám wšem, Hospodine,
10 žizn a mír w zemi.
Krieš, Krieš, Krieš.

LATINSKÝ PŘEKLAD.

Domine, miserere nostri,
Jesu Christe, miserere nostri!
Tu salvator totius mundi,
salva nos, et exaudi,
domine, voces nostras.
Da nobis omnibus, domine,
Ubertatem et pacem in terra!
Kyrie eleison etc.

JAROMÍR A OLDŘICH.

Zpěvu tohoto, jenž slaví porážku Boleslava Chrabrého, krále Polského v Čechách, i osvobození Čech od vlády Polské na počátku měsíce září r. 1004, nezůstala nám než poslední asi třetina, s kteroužto zachované posavad listy Rukopisu Kralodworského se počínají (kniha III kapt. 25). Ze dvou zřikův předcházejících listův viděti jest, že počátek jeho zněl takto: Zwola Jaromir. Složen jest zpěv tento bez pochyby nedlaugo po skutku, srovnávaje se s pravdou historickou mnohem lépe, nežli Kosmasowa zpráva.

— — — — — sě w črn les
tamo, kam sě wládyky sněchu,
sedm sich wládyk s udatnými sbory.
Wýhoň dub tamo s niem snahú chwáta
se wsiú chasú svojú temnem nočnem;
sie chasa mu bieše na sto chlápów,
wsěch sto jmieše w nožnách břietaé meče,
k mečem wsěch sto jmieše mocná paže,
k Wýhoňu w utrobách statnú wieru.
Dostúpichu mýta středem lesa,
podáchu si kolem prawě rucé,
tichými slowesy howofili.

Noc sě přewalíše přes pólnoci,
pokročíše k jutru šedošeru.
Ajta wece Wýhoň knězu Oldře:
Hoj, poslyš ty weleslawný kněze!
bóh ti bujarost da u wsě údy,
bóh ti da wěhlasy w bujnuú hlavu;
ty ny wedi proti slým Polanóm!
Po twém slowě pójdem, w prawo, w lewo,
buď w před, buď w zad, u wsě pótky luté.
Wzhóru! wzmužte chrabrost bujnyú srdce!

Ajta kněz wzě prapor w mocnú ruku:
Za mnú, za mnú chrabro na Polany,
na Polany, wrahy našich zemí!

Hrnúše sě za niem osm wládyk,
s wládykami třie sta pól sta woinów,
woinów přeudatných, tamo kdě bě
mnostwie Polan rozwaleno we sně.

5 Na wrše, kdě stáchu pokraj lesa:
aj, wsia Praha mlčie w jutřniem spaní,
Wltawa sě kúřie w raněj páře,
za Prahú sě promodrujú wrši,
za wrchy wzchod šedý projasňuje.
10 S hory dolów. Ticho wsě, tichúnko;
w tichej Praze chytro pokrychu sě,
oružie wsě krzny zahalichu.

Jide pastucha po šerém jutře,
hlása bránu otwořiti wzhóru.
15 Slyšie stráže wolanie pastušino,
otwoří mu bránu přes Wltawu.
Wznide pastýř na most, hlasno trubi;
wzkoči kněz na most, sedm wládyk za niem;
prokní cwála se wsiem se swým ludem.

20 Uderichu rány bubny hromné,
wrazichu zwuky trůby hlučné;
chordůwi tu sbory na most wražú,
wes most otfásá sě pod jich dawem:
strach uderi u wsě u Polany.

25 Aj, Polené oružie chwátajú,

aj, vládyky sěčné rány sekú;
 Polené tu skáčú sěmo tamo,
 dawem trtú ku bráně přiekopy,
 dále, dále před udatnú sěčú.

Aj, wícestwie jesti bohem dáno!
 Wstane jedno slunce po wsěm nebi,

wstane Jarmír nad wsiú zemiú opět.
 Roznosi sě radost po wsěj Praze,
 roznosi sě radost kolkol Prahy,
 rozletnu sě radost po wsěj zemi,
 5 po wsěj zemi ot radostnej Prahy.

PÍSEŇ NA WYŠEHRAD.

Jest zlomek na listu pergamenowém we 4. w Českém Museum, psaný asi w prwní polowici XIII století. Píseň sama zdá se pocházeti z dříwnějšiho století, kdežto Wyšehrad ještě důležitějším widěl se býti, nežli Praha sama.

Ha ty naše slunce,
 Wyšegrade twrd!
 Ty smělě i hrdě
 na přikříe stojieš,
 na skálě stojieši,
 wsěm cuziem postrach!
 Pod tobú řeka
 bystrá walie sě:
 walie sě řeka
 Wltawa jará.
 Po kraju řeky
 Wltawy čisty
 stojie siela chwraścia,
 pochladeček mil.
 Tu slawieček malý
 weselo pěje,

pěje i mutno:
 jako srdečko radost,
 žal jeho čuje.
 10 Kěž jázism slawieček
 w zeleném luzě!
 Ručebych tamo lecial,
 kdě drahá chodie
 wečeterem pozdno,
 15 i když wsě milost budie,
 wsěliký žiwok
 welím snaženstwíem
 jejie želie.
 Jáz nebožčiek túžiu
 20 po tobě, lépá!
 Pomiluj chu(da)!

Z B Y H O Ň.

Píseň ta, ač na dobu jistau, jakož i předešlá, neukazuje, předce do staršího věku zdá se náležeti, zvláště připomínáním mlátu, co zbraně, kteréžto ve XIII století v Čechách již sotva více užíváno. Čte se v Rukopisu Kralodvorském, knize III, kapitole 28.

Poletowa holub se dřeva na dřewo,
žalostiwo wrka hoře všemu lesu.

Aj ty lese širý! w tobě jáz letávach
s holubicú drahú, s milú, přemilitkú!
Ach! a zlobný Zbyhoň chwátí holubicu,
i otnese u hrad, ach! a u hrad twrdý.

Aj obcháže junose kol twrda hrada,
žalostiwo wzdycha po swej drahej milej.
Ot hrada na skálu. Na skále si sěde;
žalostiwo sedie, s němým lesem mlčie.

I přileťe holub, žalostiwo wrka.
Podwiže junose hlavu k němu, wece:

Ty holúbče mutný! tobě mutno samu,
tobě-li krahujec uchwátí twú družu?
Ty Zbyhoni tamo na tom twrdě hradě!
ty uchwátí moju drahú, předrahučkú
a otnese, ach! u hrad, u hrad u twrdý!
Holúbče! ty bysi byl wále s krahujem,
kdyby tobě bylo srdice udatno;
ty bysi byl wyďfel krahujcu swú drahú,
kdyby tobě byla drawá ostrá drápy;
ty bysi byl zabil krahujce zlobného,
kdyby ti byl twrdý, masožrawý nosec:
wzhóru, mutný junose! ženi na Zbyhoň! 25
tobě srdce přeudatno proti wrahu,
tobě proti w jemu braně silná, ostrá,
tobě jemu w hlavu těžek, železný mlát!

Ruče junose dolów, w dole temným
lesem;
i wze na sě swoju braň, i na rámě mlát
swój,
s spēje lesem temným ku hradu ku twrdu,
bě u hrada twrda nocú. Wezdě temno.
Tluče silnú pěstú.

Kto to? s hradu slowa.
Já jsem, lowec bludný.
10 Otworie sě wrata.
Tluket silnú pěstú: otworie (sě) wtere.
Kdě wládyka Zbyhoň?

Za welikú sieťú.
Tamo Zbyhoň wilný, tamo plaka děwa.
15 Aj otwoři lowcu!

Neotwoři Zbyhoň.
I rozrazi mlatem dřwi silný junose,
i rozrazi mlatem Zbyhoněwi hlavu,
hradem wezdě běha i wsě w hradě pobi,
20 u swěj krásnej děwy do úswěta leže.
Přijde ranné slunce wrcholy dřew k hradu;
přijde nowá radost w junosiho srdce,
že swú krásnú děwu chowá w silnú pažú.
Čie ta holubice?

Zbyhoň ju uchwátí,
Jako mě zdě wěza, tak ju w twrdě hradě
W lesy s twrda hrada!

I letieše w les

i letieše sěmo, i letieše tamo,
se dřewa na dřewo, se swojím holúbcem,
s holdbcem spáwáše na jednej wětwiči.

Wzradowa sě děwa, se swojím junošú
chpdi sěmo tamo, wezdě kamo zechtie,
s militkým spáwáše na jednom ložici.

BENEŠ HERMANÓW.

Zpěwem následujícím „počíná se kapitula šestmezciemá třetiech knih, o pobití Sasików,“ w rukopisu Kralodworském. Toto pobití Sasików skrze Beneše syna Hermanowa stalo se r. 1203, když w nebytí krále Přemysla Otakara I w zemi (an k císaři Ottowi IV byl zajel,) wojsko markrabě Mišenského, ku pomatě za zapuzení králowny Adély, do Čech bylo wtrhlo. Beneš, Hermanůw syn, připomíná se we starých listinách českých w létech 1197 — 1220, byw posléze kastellanem Budišinským (1217 — 1220). Od něho, aneb ode bratra jeho Markwarta, pochází rod w Čechách slawný pánůw (nyní hrabat) z Waldšteina.

Aj ty slunce, aj sluněčko!

ty-li jsi žalostiwo?

čemu ty swietíš na ny,
na biedné ludi?

Kdě jest kněz? kdě lud náš branný?

K Otě daleko zajel!

kto ny wrahóm wytrže,
sirá wlastice!

Dlůhým tahem Němci tahú,
a jsú Němci Sasici,
ot Zhořelských dřewných hor
w naše krajiny.

Dajte, nebožátka! dajte
stříbro, zlato, zbožice;
paky wám wyžehajú
dwory, chyžice!

A všeco nám wyžehachu,
stříbro, zlato pobrachu,
howědce otehnachu;
dále k Troskám jdú.

Netužte, kmetie! netužte:

5 juž wám trawička wstáwá,
tako dlůho stúpaná
cuziem kopytem!

Wite wěnce z polských kwětów
swému wyprostiteľu!

10 Osenie sě zelená,
proměnie sě wsě.

Ruče sě (wsě) proměňáse.
Ajta, Beneš Hermanów
tamo lud w hromadu zwe

15 proti w Sasikóm.
Shlučiechu sě kmetští ludé
w lese pod Hrubú Skalú,
wsiak za oružie jme cep
protiwo wrahóm.

20 Beneš, Beneš w předu jede,
za niem wes lud dražliwý
pomstu, pomstu — wolá — wsém
Sasóm pleňúcím!

Ajta, hněwy uchwátichu
 krutostú obě straně,
 wzbúřichu sě w utrobách
 rozezlených muž,
 rozohnichu zraky jejú
 proti sobě strašiwu;
 wstanú kyje nad kyje,
 kopie nad kopie.
 Srazisté tu obě straně,
 jakžby les w les sě walil;
 jak blesk hroma po nebi,
 tako blesk mečew.
 Wzewwuče skřek hrozonosný,
 poplaši wes zwěr leský,
 wsě nebeská letadla
 až po třetí wrch.
 Rozléha sě po úwalech
 ot skalnatých hor

tu ráz kyjew, tu mečew,
 jak kot wetchých dřew.
 Tako stasta obě straně
 proti sobě bez hnuťa
 s na zasazenú patú,
 na pewnú lýtkú.
 Obrátí sě Beneš wzgóru,
 kynu mečem na prawo:
 tamo sě síla hrnu;
 10 kynu na lewo:
 i w lewo bůřiše síla;
 otzad na skalnatý lom,
 i z loma wsě kamenie
 na Němce wrhú.
 15 Ide pótka s chluma w rowňu;
 i by Němcem úpěti,
 í by Němcem prauťi
 i pobitie jim.

LUDIŠE A LUBOR.

W rukopisu Kralodworském (knize III, kapit. 27) píseň tato má nápis „o slawném sědání“ t. j. turnaji. Sědání takowáto do Čech uwedena jsau teprw za kralowání Wáclawa I (1230 — 1253;) píseň tedy nemůže než ze druhé polowice XIII století pocházeti, aniž snad na skutečném jakém přiběhu založena jest.

Znamenajte staří, mladí
 o pótkách i o sědání.
 Bieše druhdy kněz Zálabský,
 kněz slawný, bohatý, dobrý;
 ten imieše decť jedinu,
 sobě i wsěm milú wele.
 Ta dci na diw slitná bieše:

těla urostlého krásně;
 20 líce jmieše owšem bielé,
 na lícech rumenci ktwiechu;
 oči jako nebe jasné,
 i po jejej bielej šíji
 wlasý zlatostwúci wějú,
 25 u prstěncech skadeřeny.

Aj, druhdy kněz káže poslu,
by se páni vsici sněli
na hrad na hody veliké.

I kdaž bě den ustavený,
sněchu se sem vsici páni
z dalných zemí, z dalných vlastí
na hrad knězu na sie hody.
Wzezni hlahol trub i ktlów.

Páni ku knězu se hrnu,
poklonichu se tu knězu
i kniení i lepej dceři;
za předlúhé stoly sedú,
prokní rozenie-dle swého.
Nosichu jedenie diwá,
i nosichu pitie medná;
i by hodowanie hlučné,
i by hodowanie slawné.
Rozstúpi se síla w údech,
rozstúpi se bodrost w myslech.

W ta doby kněz wece pánóm:
Mužie! nebudi wás tajno,
z kakých přičin ste se sněli:
statní mužie! jáz chcu zwiestí,
kací z wás mi najplznějí.
W míře wálku múdro ždátí;
wezdy nám súsédé Němci.

Die kněz. Přetrže se ticho;
ot stolów tu wstachu páni,
poklonichu se tu knězu
i kniení i lepej dceři.
Kotly, trúby slyšet znowa.

Wse se ku sedánu strojí
tu před hradem w širé líce.
Wz-wýši, na pawlači krásné,
sedie kněz se starostami,
sedie kniení s zemankami
i Ludiše s děwicemi.

I káže kněz zemanóm swým:
Kto chtie prwí na sedanie,
ty jáz kněz sám ustanowiu.
I káže kněz na Střebora,
5 Střebor Ludislawa zýwá.
Wsedasta oba na koně,
wzesta dřewce ostrú hrotú,
prudko proti w sobě hnasta,
dlúho spolu zápasista,
10 ež dřewce oba zlámasta;
i tak uondána běsta,
oba z dráhy wystúpista.
Zewznie hlahol trub i ktlów.

I káže kněz zemanóm swým:
15 kto chtie wteří na sedanie,
aby kniení stanowila.
Kniení na Srpoše káže,
Srpoš Spytibora zýwá.
Wsedasta oba na koně,
20 wzesta dřewce ostrú hrotú.
I hna Srpoš w Spytibora,
wysadi jej z twrda sedla,
sám se s koně ruče wrže.
Oba dobysta tu mečí,
25 ráz po ráze w črná žčítú,
jiskry wzprchu z črnú žčítú;
Spytibor Srpoše seče,
Srpoš w chladnu zemiú pade.
I oba sta unawena,
30 oba z dráhy wystúpista.
Zewznie hlahol trub i ktlów.

I káže kněz zemanóm swým:
kto chtie třetí na sedanie,
by Ludiše stanowila.
35 Kněžna na Lubora káže,
Lubor Bolemira zýwá.
Wsedasta oba na koně,

wzesta dřewce ostrú hrotú,
ruče w ohradu sě hnasta,
protiw sobě zaměřista,
srazista sě oštepoma :
Bolemír sě s koně koti,
ščit mu daleko zaletě;
otnesú jej chlapi z dráhy.
Zewznie hlahol trub i kotlów.

Lubor na Rubošě zýwá :
Ruboš ruče na kón wzskoči,
prudko na Lubora žene;
Lubor kopie mečem přetě,
křepce w helm mu wrazi ránu;
Ruboš wazem s koně spade;
otnesú jej chlapi z dráhy.
Wzeczni hlahol trub i kotlów.

Lubor na zemany zýwá :
Kto sě chtějú se mnú bítí,
těm w ohradu sěmo jeti !
I by howor mezi pány;
Lubor na ohradě ždáše.
Wytže Zdeslaw dlúhé dřewce,
i na dřewci tuří hlawa;
wzskoči na oř jarobujný,

hrdiwými slowy wece :
Praděd (mój) zbi diwa túra,
otčik zahna Němcow sbory :
zkusi Lubor chrabrost moju !

5 I tu protiw sobě hnasta,
hlawama w sebe wrazista,
aj oba s koniu spadesta;
ruče zdě meče dobysta,
opěšalá zápasista,
10 křepce mečema máchasta,
kol sě rozlehachu rázy.
Lubor sě k němu přiboči,
mečem kruto w helm mu seče,
helm sě rozskoči w dwa kusy;
15 mečem w meč uderi ránu,
i meč wzletě za ohradu :
Zdeslaw sě na zemi wrie.
Zewzni hlahol trub i kotlów.

Oklúči Lubora panstwo,
20 i wede jej přede kněze,
před kniení i před Ludišu :
Ludiše mu wěnc stawi,
wěnc z dubowého listie.
Zewznie hlahol trub i kotlów.

J A R O S L A W.

Zpěv tento „o velikých bojích křesťan s Tatary“ vztahuje se na známé z dějin vítězství Jaroslava ze Šternberka, kterým r. 1241 Tatary u Olomouce porazil, Moravu celou od nich osvobodil. Ze jména Tatarského chana zde připomínaného, Kublaje, který teprv od r. 1259 do 1294 panoval, zavrátí jest, že zpěv ten teprv asi v poslední čtvrti XIII století složen byv, za nejmladší v celé té sbírce považovati se musí. Tomu nasvědčuje také báječná pověst o mladé Kublajevně (t. j. kněžně Tatarské,) která poněkud i v německé legendě o S. Hedvice se vyskytuje, a o které v pojednání „Der Mongolen Einfall im J. 1241,“ von Fr. Palacký, Prag, 1842, obšírněji mluveno jest.

Zvěstuju vám pověst weleslawnú
o velikých pótkách, lutých bojech;
nastojte, i wes swój um zbierajte,
nastojte, i nadiwno wám sluchu!

We vlasti, kdě Olomúc wéwodí,
jesti tamo hora newysoká,
newysoká, Hostajnow jej imie;
máti božía diwy tamo tworí.

Dlúho vlasti naše w míře běchu,
dlúho obih mezi ludem ktweše;
né ot wzhoda w zemiech búřa wstáše,
wstáše dceře-dle taterska cháma,
juž křestěnstí ludé pro kamenie,
pro perly i pro zlato zabili.

Lepá Kublajewna, jako luna,
uslyše, že vlasti na záchodě,
w sěch-že vlastech luda mnoho žiwe;
otpawí sě poznat nrawów cuziech.

Na nohy tu skoči junów deset
i dvě děwě ku průvodu jeje;
nahrnuču, čeho třeba bieše,
i wsedachu wsi na ručie koně,
i brachu sě, kamo slunce spěje.

Jako zora po jutře sě sěje,
kehdy nad mrkawy šumy wznide:
tako sě dci Kublajewa cháma
rozenú i strojnú krású sieše.

5 Obwlečena bě wsia w zlatohlawě,
hrdlo, hádra rozhalena jmieše,
wěncěna kameniem i perlami.

Diwiechu sě Němci kráse také,
záwiděchu bohatstwo jej welim,
10 střežechu jej púti jeje dráhu,
wypadnuču na ňu mezi dřewy,
zabichu ju, i pobrachu sbožie.

Když sie slyše Kublaj, chám taterský,
če sě sta se dcerú jeho drahú:
15 sebra woje se wsěch vlastí walných,
tieže s woji, kamo slunce spěje.

Slyšechu to králi na záchodě,
ež chám spěje na ludné jich vlasti;
srotichu sě druhý ke druhému,
20 i sebrachu přewelikú wojsku,
i tažechu polem proti w jemu.
Na rowni (sě) walnej položichu,
položichu, i cháma zdě ždáchu.

Kublaj káže wsém swým čarodějem,
hádačem, hwězdátem, kúzelníkóm,
aby zwěstowali, uhodnúce,
kteraký by konec boj jměl wzieti.

Sebrachu sě nalit čaroději,
hádači, hwězdári, kúzelníci,
na dvě straně kolo rozstúpichu,
i na dli trest črná položichu
i ju na dvě póle rozščepichu:
prwej póle Kublaj imě wzděchu,
wtorej póle králi imě wzděchu,
wetchými slowesy nad sím wzpěchu.
Počechu trsti spolu wojewati,
i trest Kublajewa swiceziše.

Wzradowa sě mnostwie wsěho luda,
prokní teče ruče koněm swojim,
i do řad sě woje postavichu.

Křestěné ni swěti neiměchu,
a hněchu bez uma w řady pohan,
s takú pýchú, jakú sílu jměchu.

Tu sě prwý boj w hromadu srazi:
střely dščichu jako přiwal s mraków,
oštepów lom jako rachot hroma,
blasket mečew jako oheň buře.
Obě straně jarobujnú sílu
druha družě postúpati brání.

Pohany juž mnostwie křestan hnáše,
i juž by jim byli odoleli,
by nepřišli čaroději w nowě,
přinesúce ty trsti rozščepeně.

Tateré sě wele zapolechu,
na křestany luto wyrazichu;
tako krupo je po sobě hnachu,
že je jak zwěť plachý rozprnuchu.
Tu ščit leže, tu helmice drabá,
ta kón wleče w stěmnech wojewodu,

tu sěn ješutno w Tatary teče,
ande miloŕdie pro bůh prosí.

Tako Tateré sě rozwojichu,
wz-křestany daň četnú položichu,
5 dvě kráwlestwě sobě podmanichu:
starý Kyjew i Nowýhrad prostran.

W skoře roznosi sě hoře w zemiech,
po wsěch wlastech lud sbierati stanu;
postavichu čtyřie walné woje,
10 obnowichu wrastwie s Tataríny.

Tateré sě hnuchu w prawú stranu,
jak mrak črný, kehdy ledem hrozí
posúti úrody tučných polí:
tako by roj slyšán ot daleka.

15 Nalit Uhřie w setniny sě shlukú,
nalit oruženi s nimi střetnú;
a w ješut by chrabrost, udatenstwie,
w ješut wsě jich drzoatně wšpieraníe:
srazúce Tateré středem w řady,
20 rozprnuchu wsě jich woje četné,
poplenichu wsě, že w zemi bieše.

Otstupi naděja wsě křestany,
i by hoře hořa wsěho wěčšie;
wzmodlichu sě bohu žalostiwo,
25 by je spasal sich Tatar zlostiwých.
Wstaň, o Hospodine! w hněwě swojiem,
sprost ny wrahów, sprost ny stihajúciech;
potlačiti chtějú dušu našu,
oklučúce ny wňuž wlci owce!

30 Prwý boj nám ztracen, ztracen wterý;
Tateré sě w Polšče rozložichu,
bliže bliž poplenichu wsě wlasti,
dodrachu sě luto k Olomúcu.
Bieda wstane tužšia po krajínách,
35 niče neby prosto před pohany.
Wáleno den, wáleno den wterý,
wícestwie sě nikamo nekloni.

Ajta rozmnoží se Tatar mnostwie,
jak se množí wečerní tma w jeseň,
i u powodňu sich Tatar lutých
kolebáše se woj křestan středem,
úsilno se drúce k sěmu chlumku,
na nemž máti božíá diwy twori.

Wzhóru, bratři! wzhóru! wola Wneslaw,
uđeri swým mečem na štit střebrn,
i chorúhwu wýš nad hlawú toči.
Wse se wzmuži, wse w Tatarý wnoči; 10
srazichu se w jednu silu silnu,
wyzazichu jako oheň z země
tamo k chlumku iz Tatar přemnostwie.
Zpátečnými kroky chlumkem wzhóru;
na podchlumí w šif se rozstúpichu,
k spodu súžichu se w ostru hranu,
w prawo w lewo pokrychu se ščítý,
wz-ramena wložichu bystrá kopie,
druzí prwým, tako druhým třetí.
Mraky střel tu s hóry na Tatarý.

W tom temná noc posula wsiu zemiú,
rozwali se k zemi i k oblakóm,
i zapřeti zraky zapolená
i křestan i Tatar proti w sobě.
W hustě tmě křestěné náspy wrhú,
náspy zakopané kolkol wrcha.

Když na wzhodě jutro počínáše,
pozdwiže se wešken tábor wrahów.
Tábor sěn bě strašný: kolkol chluma,
až do nedozírama daleka,
na ručiech tu koniech wnuž hemžechu,
nosúce na kopiech napíchané
hlawy křestan wzwýš k chámowu stanu.

Shluče se tu mnostwie w jednu silu, 35
zaměřichu wsići w jednu stranu,
mknachu se prudko wz-chlumeck wzhóru,

i w zúpichu skřekem wšěstrašiwu,
ež se hory doly rozláhaly.

Křestěné na náspech wšudy stachu,
máti božíá dodáše jim chrabrost,
5 napínachu ruče tuhy luky
i máchachu silno ostré meče:
i by Tatarowóm ustúpati.

I wzjetri se národ Tatar lutých,
zamiesi se chám jich krutým hněwem;
10 w třie průdy se rozstúpi wes tábor,
i hnachu třmi průdy luto wz-chlumeck.

Křestěné skácechu dřewes dwadset,
wsěch dwadset, če jich tamo stáše,
přiwalichu klády pokraj násép.

15 Juž juž Tateré se w náspy hnachu,
skřekem řwíce až do oblak strašno,
juž se jechu náspy rozkotati:
i swalichu s násép klády mocné,
sie smačkachu Tatarý jak črwy,
20 sdrťichu je ješte wzdál na rowní.
I by bojewáno dlúho kruto,
až noc temná konec bojem zdieše.

Pro böh! aj nastojte! slawný Wneslaw,
slawný Wneslaw srazem s násép šípem!
25 Krutý řel tu teskné srdce řwáše,
trapná žižň utrobu kruto smáhše,
sprahlým hrdíem lzali rosnu tráwu.

Wečer tich tu projde na noc chladnu,
noc se proměníše w jutro šero;
30 i w táboře Tatar kludno bieše.

Den se rozhořiewa na poledne:
křestěné padachu trapnú žižňú,
wypražená usta otwierachu,
pěwše chrapawě k mateři božiej,
35 k niej swá umdlá zraky obracechu,
žalostiwo rukama lomichu,
ot země do oblak teskno zřechu.

Newzmožno nám dele žižňu tráti,
 newzmožno pro žižň wojewati;
 komu zdrowie, komu drah žiwótek,
 tomu w Taterech milosti ždáti.
 Tako řechu jedni, tako druzi.
 Trapněje zhynutí žižňu meča;
 w porobě nám bude wody dosti.
 Za mnú, kto tak smyslé! — wece Westoň —
 za mnú, za mnú, koho wy žižň trápí!

Tu Wratislaw jak túr jarý skoči,
 Westoňa za silně paži chwati,
 die: Prorado! skwrno křestan wěčná!
 w záhuby chceš wrći dobré ludi?
 Ot boha na milost ždáti chwalno,
 ne w porobě ot swěřepých Tatar!
 Nerodte, bratřie, spěti w pahubu:
 přetřpěchom najlutěje wedro,
 bóh ny silil w rozháralé pórdne:
 bóh nám sežle pomoc ufajúcím.
 Zastyďte se, mužie, takých řeči,
 ač se hrdinami zwáti chcete.
 Pohynemli žižňu na siem chlumce,
 smrt sie bude bohem zaměřena;
 wzdamyli se mečem našich wrahów,
 sami wražbu nad sebu spáchámy.
 Mrzkost jest poroba hospodinu,
 hřiech, w porobu samochťiec dáti žiju.
 Za mnú podte, mužie, kto tak smyslé,
 za mnú, před stolec materě božiej!

Ide za niem mnostwíe k kaple swětej:
 Wstaň, o hospodine! w hněwě swojiem,
 i powyš ny w krajinách nad wrahy;
 wyslyš hlasy k tobě wolajúcie!
 Oklúčení jsmý lutými wrahy,
 wyprost ny z osidl krutých Tatar,
 i daj swlažení utrobám našim;
 hlasonosnú oběť tobě wzdamý.

Potři w zemiech našich nepřátely,
 shlad je u wěk, a wěky wěkoma!

Ajhle na wznoženém nebi mráček!
 Wzdújú wětri, zahučie hrom strašný,
 5 chmúráše se tuča po wšem nebi,
 blsky rázraz bijú w stany Tatar.
 Hojný přiewal pramen chlumský zžiwi.

Minu búfa. Woje w řady hrnú:
 ze wšech wlastí, ze wšech krajin země
 10 k Olomácu chorúhwi jich wějú;
 těžcí meči po bocech jim wisá,
 plní túli na plecech jim řechú,
 jasní helmi jim na bujných hlawách,
 i pod nimi ruči koni skáčú.

15 Wzezwučaly hlasy rohów lesních,
 udeřily zwuky bubnów břeskných.

Nalit srážajewě straně obě:
 podwihaje se mšla ote pracha,
 i by pótká krutá posledněje:
 20 wznide chřest i druket ostrých mečew,
 wznide siket kalených střel strašný,
 lom oščepów, ratchet kopí bystrých.
 I by klánie, i by porďbanie,
 i by lkánie, i by radowaníe;
 25 krew se walé jak bystriny dščewy,
 mrch tu ležeče jak w lese dřiewie:
 sěmu hlawa na dvě rozčepena,
 sěmu srubeně stě ruce obě,
 sěn se kotie s oře přes druhého,
 30 i sěn zeřiwý swé wrahy mláú
 jak po skalách lutá búfa dřewa,
 sěmu w srdce po jilce meč wťasi,
 i sěmu Tatařin ucho střieže.

Uh! by ryk, stenání žalostiwo!
 35 Křestěné počechu utiekati,
 Tateré je lutým dawem hnáti.

Ajta! Jaroslaw jak orel letě:

twrdú ocel na mohúcech prsech
 pod ocelí chrabrost, udatenstwie,
 pod helmiciu welebyster wěhlas;
 jarota mu z žhawú zrakú pláše.
 Rozkacen hna, jako lew drážliwý,
 když mu teplú krew sě udá zřieti,
 kehdy nastřelen za lowcem žene:
 tako wzluti sě, wz-Tatary trči;
 Česie za niem, jako krupobitie.

Wrasi kruto na Kublajewica,
 i by pótka owsěm welelutá:
 srazista sě oba oščepoma,

zlomista je oba welím praskem.
 Jaroslaw, wes we krwi s ořem sbrocen,
 mečem Kublajewica zachwáti,
 ot ramene šúrem kyčlu protče;
 5 takož spade bezduch mezi mrchy,
 zarahoce nad niem túlec s lukem.

Uleče sě wes lud Tatar lutých,
 otmetáše dřewce sěhodlúhé,
 palowáše tu, kto téci móže,
 10 tamo, otkad slunce časno wstáwá:
 i by prosta Hana Tatar wrahów.

PÍSNĚ RUKOPISU KRALODWORSKÉHO.

Písne tyto wzaty jsau někdy bezpochyby ze samých úst národu Českého, a zaujímají wětš částku kapitoly 28mé w rukopisu přewzácném již často jmenowaném.

a. Kytice.

Wěje wěťrieček
 s kniežeckých lesów:
 běže zmlitká
 ku potoku,
 nabiera wody
 w kowaná wědra.

Po wodě k děwa
 kytice plyje,
 kytice wonná
 z viol a róží.

I je sě děwa
 kyticu lowit,
 spade, ach spade
 w chladnú wodicu!

Kdabych wěděla,
 kytice krásná!
 15 kto tebe w kyprú
 zemicu sáže:
 tomu bych dala
 prstének zlatý.

Kdabych wěděla,
 20 kytice krásná!
 kto tebe lýkem
 hebúčkým swáza:
 tomu bych dala
 jehlicu z wlasów.

25 Kdabych wěděla,
 kytice krásná!
 kto tě po chladnej

wodici pusti:
tomu bych dala
wienek svůj s hlavy.

b. J a h o d y.

Jde má milá na jahody
na zelená borka:
zadříče si ostré trnie
w bělitku nožicu;
nemůže moje zmlitká
na nožicu wstúpiti.

Ach ty trnie, ostré trnie!
čemu si bol sdělo?
za to budeš, ostré trnie,
z borek wymýtěno.

Poždi, milá, w pochládeče
w zelené borečce:
jáz doběhu na palúček
po konieček biely.

Konieček se na palúce
w hustej trávě pase,
moje milá w pochládeče
na milého ždaje.

Je se milá žalowati
po tichúnku w borce:
Ach, že řekne moje máti,
jáz nešťastná roba!

Wždy mi říkáše máti:
chowaj se junoší!
čemu se junoší chowati,
kdaž sú dobří ludie?

I přijedech na koníce
jako sniežek bielém,
skočich s koně, wizech na suk
za stíbiebrnú uzdu.

Objech děwče, přižech k srdcu,
i celowach ústa:

i zabude krásná děwa
w nožici bolný trn.

Laskachom se, milowachom,
slunce na záchodě.

5 Pojeď, milý, ruče domów,
slunečko nám zajde!

Wzskočich ruče na konieček
jako sniežek biely,
i wzech zmlitku w náručie,
10 otjedech s nů domów.

c. R ů ž e.

Ach ty róže, krásná róže!
čemu si raně rozkwetla?
15 rozkwetawši pomrzla?
pomrzawši uswědla?
uswědewši opadla?

Wečer sěděch, dlůho sěděch,
do kuropěnie sěděch,
20 nic doždáti nemožech,
wsě dřiezby, lůčky sežech.

Usnuh. Snieše mi se we sně,
jakoby mně, nebožce,
na prawej ruce s prsta
25 swlekl se zlatý prstěnek,
smekl se drahý kamének:
kamének nenadjidech —
zmlitka se nedoždech!

30 d. Z e z h u l i c e.

Wšírém poli dubec stojí,
na dubci zezhulice
zakukáše, zaplakáše,
že nenie wždy jaro.

35 Kakby zráló žitko w poli,
by wždy jaro bylo?
kakby zráló jablko w sadě,

by wezdy léto bylo?
 kakby mrzly klasy w stoze,
 by wezdy jeseň byla?
 kakby děwě těžko bylo,
 by wezdy sama byla?

e. Z a r m a u c e n á.

Ach wy lesi, tmawí lesi,
 lesi Miletinští!
 čemu wy sě zelenáte
 w zimě, w létě rowno?
 Ráda bych jáz neplakala,
 nemútila srdce:
 a řekněte, dobří ludie,
 ktoby neplakal zdě:
 kdě mój otčik, otčik milý?
 zahřebeu w rowece;
 kdě moje máti, dobrá máti?
 tráwka na niej roste;

ni mi bratra, ni mi sestry,
 junošu mi wzechu!

f. Díwka a skřiwaněk.

8 Pleje děwa konopě
 u panského sada:
 pytá sě jiej skřiwaněk,
 pro če žalostiwa?
 Kakbych mohla ráda býti,
 10 malitký skřiwanče:
 otwedechu zmlitka
 u kamený hrádek!
 Kdybych pérce iměla,
 písabych listek;
 15 ty, malitký skřiwanče,
 tyby s niem tam ležal.
 Nenie pérce, nenie blanky,
 bych písala listek;
 pozdrawuj drahého pěníem,
 20 že zde hořem nyju!

PÍSEŇ MILOSTNÁ KRÁLE WÁCLAWA I.

Jest to zlomek jedné ze tří písní, pro kteréž Wáclaw král Český mezi německé milostné básničky (Minnesänger) počten jest. Jsouli německé písně (w. Manesische Sammlung. Zürich 1758.) půwodní, tehdy česká tato jest překlad; a však stručnost její a rozvláčnost německé té samé písně na opak sauditi dopauštějí. Může býti, že některý Němec na jeho dvoře jeho písně do němčiny přeložil. Rukopis, w němž se tento zlomek s písní Jelen zachowal, jediný list pergamenový w 8. jest w Museum. Tiskem wydán w Star. Skl. V. 220. pak s Rkp. Kral. w r. 1829, 1836, 1843.

Z velikých dobrodružstwi
 milost mi wyjewi
 sladinkú dostojuost.
 Jáz steniu srdečenstwiem,
 kehdy pomniu na to,

o kaké laskawosti
 želeje mysl moje,
 jež tako lepú děwú
 chlubiti sě mohu.
 25 Obako bez úhony

swé lásky, da žel krut,
její wesdě nositi drbju,
neprose, koho rwe.

Pudí mě mysl lúbiti,
o blaze, blaze mi!
najwyššie žádost moje
spasenie očima;
wsě-že blaženstwie moje
přijide očima
w laskawé srdce moje.

Rostieše milost wiece
w jasnějším účastenstwi,
srdce, mysl-že jiej otdach.

Ona-tě prúd wsěch slastí,
početie-že weselé,
moje radost, mój žel!

Jak róže z pupy idúcie
po rose sladce žže;
celowách medná ústa,
o blaze, blaze mi!

5 to myslíu newymysli,
spasen přeznú twí!
Žel lásku zapudí;
žel těší, láska tůží.
Milost mě bude winiti;

10 winiti mě nemóže,
že objiech jejie stwúcie
ladné, sladké, luzné,
roztomilé těličko,
a wsě woliú cudná.

15 Nebo když srdce moje
zajela ta dě(wa)

Ž A L T Á Ř.

Z rkp. Wittenberského na pergam. 283 listů w mal. 8. z první čtvrti XIV stol. Český text jest mezifádkové přeložení latinského. Obyčejné zpěwy ze Star. i Now. Zákona s Symbolum Athanasii stojí u prostřed mezi žalmy. Žalm 91 chybí. Překlad sám mnohem starší, neboť již w glossowaném latinském žaltáři w Museum z polowice XIII stol. tentýž. Viz Rozbor od r. 1842, kdež některé žalmy tištěny.

a. Ž a l m 18.

Nebesa wyprawují sláwu boží, a diela
rukú jeho zwěstuje twrdost.

Den dni wřihá slowo, a noc noci ukazuje umění.

Nejsú hlaholi ani řeči, jižby neslyšel hlasów jich.

We wsíu zemi wyšel zwuk jich: a w kraje 25
swěta zamského slowa jich.

W slunci položil stánek swój: a on jako ženich chodie z komnaty swé: wzwe-sela se jako obr ku běžení cestě.

20 Ot vysokého nebe wýstroj jeho: a utká-nie jeho až do wýsosti jeho: ni jest, kdo se skryje ot horkosti jeho.

Zákon hospodinów neposkwrnený obra-cije duše: swědectwie hospodinowo wěrné, múdrosť dáwaje malučkým.

Práwa hospodinowa prawé, těšícé srdce

- kázanie hospodinowo swétlé, poswě-
cije oči.
- Strach hospodinów swatý, bydlie na wěky
wékóm : práwa hospodinowa wórna,
zprawena sama w sobě.
- Žadnějše nad zlata i kamen drahý welmi:
i slazše nad med i sred.
- A todě slúha twój střeže jich, w stře-
žení jich otplata weliká.
- Winy ktož rozomie? Ot tajných mých 10
učisti mě:
- A ot cizich otpusti slúžě twému. Ač
moji nebudú ustali, tehdy neposkwrnen
budu: učisci se ot hřiecha welikého.
- A budú, aby se zmilila mluwenie ust 15
mých: a myslenie srdce mého před
tobú wesdy. Hospodine, pomocniku
mój a wykupiteliu mój.
- b. Ž a l m 43.
- Bože, usšima našima jsmý slyšeli: otcí
naši zwěstowali nám dielo, které dělal
jsi we dnech jich, a we dnech starých.
Ruka twá wlasti zatratila, i zsadil jsi je:
snížil jsi ludi, i wypudil jsi je. 25
- Ani-ti jsú wedě u meči swém obsědli
zemiu, loket jich nespasl jest jich:
ale prawice twá a loket twój a pro-
swěta obličeje twého: nebo jsi se smi-
lil w nich.
- Ty jsi sám král mój a böh mój, jenž
wzkazuješ spasenie Jakubowi.
- K tobě neprátely naše prowějem rohem,
a we jměnu twém potupimy wstáwa-
júci na ny.
- Ani-ti wedě w lučiãče mé ufati budu: a
meč mój ne spase mne.
- Ale spasl jsi ny ot těch, již mučie nás:
a již nenáwidie nás, pohanil jsi.
- W božě budem chwáleni celý den: a we
jměnu twém wzpowiedám se tobě na
5 wěky.
- Ale nynie otehnal jsi i pohanil jsi ny: i
newyndeš, bože, w silách našich.
- Obrátil jsi ny zase po nepřiatelech na-
šich: a již nenáwiděchu nás, roztrho-
wachu sobě.
- Dal jsi ny jako owce krmieem, a w wla-
stiech rozprášil jsi ny.
- Prodal jsi lud twój beze mzdy: a nebylo
množstwíe u proměnení jich.
- Položil jsi ny w rúhotu susědóm našim,
w rúháníe a u posmiewáníe těm, již
jsú okolo nás.
- Položil jsi ny podobenstwíe wlastem:
zamúčenje hlavy w ludech.
- 20 Cělý den hanba má proti mně jest, a
uhaněníe obličeje mého prikrylo mě.
- Ot hlasu rúhotného a omluwného: ot
obličeje nepřietelského a nenáwistného.
- To wsecko přišlo na ny, ni zapomanuli
smy tebe: a neprávě nečinili smý
w ustaweníu twém. 25
- I neotešlo zase srdce naše: i chybil jsi
se stezek našich ot cěsty twé.
- Nebo jsi položil ny w miestě žalostiwém,
30 a prikryl ny stien smrtedný.
- Ač jsmé zapomanuli jmě boha našeho,
ač jsmé rozprostřeli rucě naši k bohu
jinému,
- Wsak böh wzdobýwá toho? on zná ta-
jemstwíe srdcie.
- 35 Nebo pro tě mrtweni smý celý den: cěneni
jsmy jako owce k zabití.

Wstaň, proč zaspiješ, hospodine? wstaň,
a nezaspiš do konce.

Proč obličej tvůj otwracuješ, zapomináš
nedostatka našeho a smutków našich?

Nebo ponižena jest w prachu duše naše: 5
spekl se jest w zemi břuch náš.

Wstaň, hospodine, pomozí nám: i wy-
kupi ny pro imě twé.

c. Ž a l m 103.

Blahaj, duše má, hospodinu: hospodine,
bože můj, wzweličen jsi w náhle.

W zpověd a w krásu jsi se oblek:

Oděn swětlostí jako rúchem: zprostřew
nebe jako kožu:

Jenž kryješ wodami hořejaie jich. Jenž
pokládáš oblak wchod tvój: jenž
chodiš na pěti wětrowém.

Jenž činiš anděly twé duchy: a slúhy twé
ohnem žhucím.

Jenž jsi ustawil zemi na ustawičenstwu
jeje: neachýli se na wěky wěków.

Bezden jako rúcho odenie jeho: na horách
stanú wody.

Ot lánie twého zaběhnú: ot hlasu hromu 25
twého se wzbojé.

Wchodie hory, a schodie pole na miesto,
jež jsi založil jim.

Meziu jsi položil, jež nepřestúpie: ani se
obrátie zakrývati země.

Jenž wypúšciješ studnice w podolu: pro-
střéd hor potekú vody.

Píti budú wšecka zwierzata polská: i wzča-
kajú losowé w žezi swej.

Nad nimi ptáci nebesci budú bydli: 35
z prostřéd opok dadie hlas.

Wlaže hory z wyšších swých: z plodu

skutków twých nasytí se země.

Wywodě seno skotu, a zelinu službě
ludskéj: aby wywedl chleb z země:

A wíno by utěsilo srdce ludské: aby
omzil (?) obličej w oleji: a chleb srdce
člowěče posilní.

Syto bude dřewo polské, a cedri liban-
sci, jež wsadil:

Tam wrabci se hniezdie: rarahowý dóm
10 wéwody jest jich.

Hory vysoké jelenóm: opoka útočište
ježkóm.

Učinil měsiec w časy: slunce poznalo
západ swój.

15 Položil jsi tmy, i učinena jest noc: w niej
přějdú wsecka zwierzata lesná.

Ščenata lwowi řewuce, aby trhli, a hle-
dali ot boha krmě sobě.

Wzešlo jest slunce, a sebrali jsú se: a
20 w peleších swých se skladú.

Wynde člowěk k dielu swému: a k dělá-
niu swému až do večera.

Jako wzweličeni jsú skutci twogi, ho-
spodine! Wsecko's w múdrosti učinil:
naplnena jest země sbožie twého.

To moře veliké a široké rukama: tam
lazuky, jichž nenie čísla. Zwěř ma-
lučký s velikým:

Tam lodie budú mjeti. A ješter ten,
30 jehož jsi stwořil ku pojhráwanu jemu:
Wsecko ot tebe čaká, aby dal jim krmí
w čas.

Ač dáš ty jim, sberú: otewříc ruku twú,
wsecko se naplní dobroty.

Ale ač obrátíš obličej, smutie se: otej-
meš duch jich, i zemdlejú, a w popel
swój se wrátie.

Wypusti duch twój, a stwořena budu:
obnowíš obličej zemský.

Buď chwála hospodinowa na wěky: wzra-
duje se hospodin we wšech skutcích
swých.

Jenž hledie na zemi, i káže se jiej třísti:
jenž dotkne hor, i wzkúřie se.

Wzpiewaju hospodinu w životě mém:
zpiewaju bohu mému, donidž jsem.

Wesela buď jemu umluwa má: jáz wedě 10
wzpychli w hospodinu.

Zhyňte hříšní z země, a nepraví tak,
jakž jich nebuď: blahaj, duše má,
hospodinu.

d. Ž a l m 138.

Hospodine, zkusil jsi mne, i poznal jsi mě:
Tys poznal sedění mé i wzkřěšení mé.
Urozoměl jsi myšlení mé zdaleka: stezku
má i prowazek mój dostihl jsi.

A wsě cesty mé přewiděl jsi: nebo ne-
nie hlahola w jazyku mém.

A todě, hospodine, ty poznal jsi wsecka
poslednie i stará: ty jsi stwořil mě i
položil jsi na mě ruku twá.

Diwné učineno jest učenie twé ze mne:
potvrzeno jest, a nemoci budu k nemu.

Kam pójdu ot ducha twého? a kam ot
obličeje twého poběhnu?

Ač wzendu na nebe, ty tamo jsi: ač 30
stúpi do pekla, jsi.

Ač wezmu peřie mé w zabřězdění, a
bydliti budu na skončinách morských:

A wedě tamo ruka twá přiwede mě: a
držeti mě bude prawice twá.

I řech: Snad tmy utlačie mě: a noc pro-
swiecenie mé w rozkoži mej.

Nebo tmy nezamračie se ot tebe, a noc
jako den proswieť: jako tmy jeho, ta-
kož i swětlost jeho.

Nebo ty jsi obsědl ledwie mé: přijal jsi
mě z lože mateře mé.

Wzpowiedaju se tobě, nebo hrozně wzwe-
ličen jsi: diwni skutci twoji, a duše
má pozná mnoho.

Nejsút utajena usta má ot tebe, což jsi
učinil w tajně: i statek mój w niži-
nách země.

Nedostatek mój widěle sta oči twoji, a
15 w knihách twých wsicci budu pisáni:
dnové budu stwořeni, a nikdo w nich.

Ale mně přieliš počsceni jsút přietelé
tvoji, bože: přieliš rozsílilo se jest
kněžstwo jich.

20 Přěctu je, a nad piesek wzplodie se:
wstal jsem, a ječte jsem s tobú.

Ač ztepeš, bože, hříšníkú: mužie okr-
waweně, uhněte se ote mne:

Neb diete w mysleniu, wezmú w ješuf
25 města twá.

A wsakože, již nenáwiděchu tebe, ho-
spodine, nenáwiděch? a na twé ne-
přátely nzěch?

Swrchowanú nenáwistú nenáwiděl jsem
jich: a nepřietelé učineni jsú mně.

Pokus mne, hospodine, a wěz srdce mé:
otěž mne, i poznaj stezky mé.

I wiz, ač cěsta zlosti we mně jest: i
přiwed mě na cěstu wěčnú.

MASTIČKÁŘ.

Zlomek jedné z divadelních her, odpolu vážných, odpolu komických, jež někdy Pražští studenti provozovávali. Předmět celé hry, z nížto jen počátek na deskách latinského rukopisu w Českém Museum (6 listůw pergam. w 8) se zachował, bylo bez pochyby, dle obyčeje středověkého, nějaké mysterium o hrobě božím. Písmo jewí přechod ze XIII do XIV století; zdá se tedy hra tato owšem starší býti, nežli založení vysokých škol w Praze r. 1348; jest snad památka kwětu škol Pražských za kralování Wáclawa II, jenž, jakož z historie wědomo, již r. 1294 universitu w Praze zakládati usilował. Tištěn w Star. Sklád r. 1823. dílu V. st. 198.

Osoby jednající:

Mistr Severín Ipkoras, mastičkář.

Žena jeho.

Rubín z Benátek, šašek.

Jiří Postrpalk, slouha mastičkářůw.

Tři Marie.

Abraham.

Isak.

—————
Rubín.

Rubinus accurrens dicit ricmum:
Sed! mistře, sed! jáz k tobě běžu,
snad se tobě dobře hozu.

Severín.

Mercator.

Witaj, milý Idonechu!
dawě ludem dosti smiechu.
Powěz mi, kak ti prawě jmě dějú?
at s tobú cěle sděju.

Rubín.

Rubinus dicit.

Mistře, jsem ti dworný holomek,
dějút mi Rubín z Benátek.

Severín.

Mercator dicit ricmum:

Powěz mi to, Rubíne,
co chceš wzieti ote mne?

5

Rubín.

Rubinus dicit.

Mistře, ot tebe chcu wzieti hrnec kyselice
a k tomu tři nowé lzíce;
móžli mi to od tebe přijiti,
10 chcu jáz owšem twój rád býti.

Severín.

Mercator dicit.

Rubíne, to ti wše jáz rád dám,
co si potřebował sám;
15 jedno na to wsdy ptaj,
a těch miest pytaj,
kdebychom mohli swój krám wyklásti,
a swé masti draho prodati.

Rubín.

20

Rubinus dicit:

Mistře! hyn jsú miesta zdrawá,
a w nich jest krásná úprawa:

tu rač swé seděnie jmieti,
a swé drahé masti wynieti.

Item Rubinus.

Mistře! wstúpě na tuto stolicu,
posadiž k sobě swú ženu holicu.

Deinde cantet cantionem cum Pustrpalko sic:

Rubin. }
Pusterpalk. }

Sed wem přišel mistr I - po - kras de gra - ti - a di - vi - na, ne - nief
hor - šie - ho w tento čas in ar - te me - di - ci - na: ko mu kte - rá ne - moc
ško - dí a chtělby rád žiw bý - ti, on je - ho chce u - zdra - wi - ti, žeť mu - si
du - še zbý - ti.

Rubin.

Rubinus dicit ricmum:

Poslúchajte, dobří lidé!
mnoho wám radosti přibude
těch nowin, jež wám powědě,
jež welmi užitečné wědě.
A wy baby swé šeptanie
pusťte, i vše klewetanie;
w časti mlčeti neškodí,
poslúchajte! dobře wem hodí.
Přišel je host owšem slawný,
lékař múdrý, chytrý, dawný,
wám bohdá na wši útěchu,
neuiet nic podobno k smiechu.
Což prawiu, wěřte mi jistě,
jakžto rózce na siej tistě:
ni w Čechách, ni u Morawě,

jakžto učení mistři prawie,
5 ni w Rakúsiech, ni w Uhřiech,
ni u Bawořiech, ani w Rusiech,
ni u Polaniech, ni w Korutaniech:
právěť wesde jeho jmě swětie;
krátce řkúce, po všem swětě
10 nikdež jemu nenie rowně,
kromě, žeť p - dí neskrowně.
I jmát také drahé masti,
ježť jest přinesl z daleké wlasti,
jimiž nemoci wšeliké,
15 rány, kakožkoli weliké,
zacelí bez pomeškánie;
bóh jeho poraz, ktož jho hanie!
Ktož je boden nebo sěčen,
neb snad palicemi mēcen,
20 neb snad jmáli w swém uše spáry,

přijde k mému mistři s dary,
můj mistr jeho tak naučí:
pomaže se, jako pes wskučí,
a potom se náhle wzpručí.
A wy páni! chceteli dobři býti,
můžete jej kyji bíti.

Quo finito currit inter homines.

Severín.

Mercator. Non respondet Rubinus.
Rubine! Rubine!

Secundo clamat:

Rubine! wo pystu?

Rubín.

Ipsé respondeat:

Seď, mistře! drži za ř- tistu.

Severín.

Ipsé iterum mercator clamat dicens:

Rubine: wo pystu quest?

Rubín.

Ipsé respondeat:

Seď, mistře! chlupatá tistu za pezď.

Severín.

Mercator iterum bis clamat:

Rubine! Rubine!

Rubín.

Co káčež, mistře Severíne?

Severín.

Mercator ad eundem:

Milý Rubine! kde se tak dlúho tkáš,
že o swém mistře niče netbáš?

Rubín.

Mistře! w onomno běch, poča liudi léčiti,
tu mi počechu staré baby pod nos b-ieti;
mistře, w onomno kuté běch,
tu mi se sta dworný smiech:
rozedřechu mi s puškami mých.

Potom sem k tobě bžeti uchwátíl,
abych po tobě wešken liud obrátíl.

Severín.

Mercator clamat bis dicens:

5 Rubine!

Ipsé non respondet; *secundo* dicit, *ipse* respondeat ut prius; *tertio* clamat:

Rubine!

Ipsé veniens dicit ut prius. *Mercator* dicit:

10 Milý Rubine! ut prius.

Rubín.

Ipsé respondet dicens:

Milý mistře, ty wsdy na mě křikáš,
i swým hněwem na mě kdykáš;

15 u velikém se mistrowstwíe znáš,
wšak proto i h—a juž nejmaš.

Severín.

Mercator dicit:

Tož je ot starých slýcháno,

20 i u písmě také jest to psáno:
ač co s bláznem kdy ulowíš,
ale nerowně s ním rozdělíš.

Rubín.

Rubinus dicit:

25 Tak se musí wesdy státi,
že se zlob zlobí obrátíl,
a dobré dobrým se oplatí;
ktož zle myslí, ten wsdy ztratí.

Severín.

Mercator dicit:

30 Rubine, pustwě tento hněw na stranu;
howějš lépe swému pánu,
budewě w ten čas bohata,
mine najú wše zlá ztráta.

35

Rubín.

Rubinus dicit:

Takož, milý mistře, tako!

tiehněwě oba za jednako:
wše po najú wólú bude,
potom náma dábel shude.

Severín.

Mercator clamet ter:

Rubíne!

Rubín.

Ipsē veniens, respondeat dicens:
Co kázěš, mistře Severine?

Severín.

Mercator ad eum:

Rubíne, rozprostři mój krám,
ať sě jáz sde liudem znáti dám.

Rubín.

Rubinus respondet:

Praw to každý juž wás druh k druhu,
že ke wšelikému neduhu,
i ke wšelikej nemoci
mého mistra masti mohú spomoci.
Ktož jmá kteréj nádchu w nožě,
od tohoť jmá mléko kozie;
a ktož jmá zimnici w týlu,
neb snad neskrownú kýlu,
neb snad jmu dna lámá uši,
neb jmá snad črwy w duši:
to wše mój mistr uzdrawí,
i wšie nemoci zbawí.

Severín.

Mercator dicit:

Rubíne! skoroli mé masti budú?

Rubín.

Ipsē respondet:

Jednak mistře před tobú budú,
ať jich z pytlíka dobudu.

Severín.

Mercator dicit:

Rubíne! južt je počal mazanec kwísti,
rač mi masti sěm mé wyčísti.

5

Rubín.

Ipsē dicit:

Kto chcete rádi slyšeti,
můžete sěm rádi hleděti.

Rubinus:

10 Požehnaj mě boží synu i swatý duše,
ať mě dábel nepokúšie.

Item dicit:

Toto ti je, mistře, prwá puška,
od téť sě počíná wole jako hruška;
15 najprwět bude jako dyně,
a potom bude jako skříně.
Toto je, mistře, puška druhá,
od téť zpleskajú wole tuhá;
coť ona prwá neduha zapudí,
20 tatoť wiece neduha zbudí.
A tatoť jest puška třetie,
pro tuť baby skřietkem k čertu wzletie.
Toto ti je, mistře, puška čtwtá,
tať pohřiechu jako neboziezem wrtá;
25 a u pátej měl sem tři swrčky
a pól čtwtá komára,
tu je snědla onano baba stará.
Tato ti jest, mistře, mast z Babyloně,
w niej je taká drahá wóně,
30 ktož jie kúpi, tako twrdě,
pójde od nie b-dě i p-dě.
A toto ti jest mast tak drahá,
žeť jie nej má Wiedně ani Praha;
činila ju pani mladá
35 wše z komárowého sádla;
b-in k niej málo přičinila,
aby brzo nezwtěřela;

tuť mi všickni najlépe chválé.
 Pomkni jje tam k sobě dále,
 ať jje každý nepokúšje;
 tať jedno k milosti slušje.
 A tatof, mistrě, najlépe wonie,
 znamenaj, co je do nie:
 bych jje komu w zuby podal,
 žebych to wám wěděti dal,
 wždyby sě dřiewe zatočil,
 nežby jednu nohú kročil.
 A tuto masť činil mnich w chyšee,
 maich sedě — —
 ktož jje z wás okusí koli,
 wstane — — —
 A to jest masť nade wše masti,
 ale neníť jje w tejto wlasti;
 tlukůť ju žáci na školném praze,
 leč buď w teple, leč buď w mraze;
 ale nemóž ti jje žwáti,
 jedno oblu w žiwot cpáti.
 Ale to z wás každá wěz,
 žeť pěkné léčí bez peněz;
 pakli nepěkná přijde s dary,
 tejt lacněj dadie páry:
 buď od črta, buď od chlapa,
 i posledněj dadie kwapa.
 A pakli jej w kterej nemoci,
 kažte jje přijíti na tři noci:
 budeť zdráwa jako ryba,
 neb tuť masťu nebýwá chyba.
 A jiných mastí jmáš dosti,
 prodávajž je, až někto ztepe twé kosti.

Rubinus ad Posterpalkum:

Jiřo! masti natluc dosti,
 do čas budem mieti hosti;
 dřiewes mi jje byl dal málo,
 až sě jje mnohým nedostalo.

Přikydniž mi jje sěm wiece,
 ať nečekajú stojiece.
 Jiných, mistrě, pušek jmáš pln krám,
 a z těch učiniž, co chceš sám.

5 Statim currat inter populum; hoc dicto, mercator bis clamet dicens;

Severin.

Rubine! Rubine; hý, Rubine!

Mercator dicit:

10 Žeť wran oka newykljne,
 že můj trh cný pro tě hyne!
 Rubine! móžeš prudkým, zlým, newěrným
 synem býti,
 že kdy tebe wolaju, a ty nechoeš ke
 15 mně přijíti?

Rubin.

Rubinus dicit:

E! žádný mistrě, nemluw mi na hanbu
 mnoho,

20 neb jsem nedóstojen slowa toho;
 neb kdež jáz stoju, nebo chozu,
 tuť wesdy twú čest plozu.

Severin.

Mercator dicit:

25 Rubine, můj wěrný slúho!
 tuto býti nemóžem dlúho;
 nechce k náma ijeden kupec přijíti,
 juž musiwě odsud přič jíti.

Rubin.

30 Rubinus dicit:

E! žádný mistrě, rač wesel býti,
 chce k náma dobrý kupec přijíti;
 wizuf ondeno dobrého druha syna,
 a u něho jest weliká lysina,

35 bude náma zaplacena tohoto postu wyzina,
 jež lepšje bude, než s welikej noci ko-
 zina.

Severín.

Mercator dicit:

Slyšal sem, Rubíne, zvěstie,
že jsú sde tři panie u městě,
a tyť, Rubíne, dobrých mastí ptajú;
a zdať ty mne, Rubíne, neznajú?
Zdát mi sě, ežť ondeno stojie,
ežť sě o nich liudé brojie;
doběhni tam, Rubíne, k nim,
a cestu ukaz ke mně jim.

Rubín.

Rubinus dicit ad personas:

Dobro-itro wám, krásné panie!
wy teprw jdete ze ispanie,
a nesúc hlavy jako laně.
Slyšal sem, že drahých mastí ptáte?
hyn jich u mého mistra pln krám jmáte.

1 Maria.

Statim prima Maria cantet:

Omnipotens pater altissime!
angelorum rector mitissime!
quid faciemus nos miserrimae,
heu, quantus est noster dolor!

Prima dicit ricmum:

Hospodine všemohúcí!
angelský králu žádúcí!
i co je nám sobě sdieti,
že nemóžem tebe widěti.

2 Maria.

Secunda Maria cantet:

Amisimus omne solatium,
Jesum Christum, Mariae filium;
ipse erat nostra redemptio:
heu, quantus est noster dolor!

Deinde dicit ricmum:

Ztratily smy mistra swého,
Jesu Krista nebeského;

ztratily smy swú útěchu,
jižto nám Židé odjicchu,
Jesu Krista laskawého,
přietele owšem wěrného,
5 jenž jest trpěl za wše za ny
na swém těle luté rány.

3 Maria.

Tertia Maria cantet:

Sed eamus unguentum emere,
10 cum quo bene possumus ungere
corpus domini sacratum.

Deinde dicit ricmum:

Jako sě owčičky rozbiehajú,
kdyžto pastušky nejmajú:
15 takéž my bez mistra swého,
Jesu Krista nebeského,
ježto nás často utěšowal,
a mnoho nemocných uzdrawowal.

Severín.

20

Mercator cantet:

Huc propius flentes accedite,
hoc unguentum si vultis emere,
cum quo bene potestis ungere
25 corpus domini sacratum.

Tři Marie.

Contra mercatorem Mariæ cantent:

Dic nobis mercator juvenis,
unguentum si tu vendideris?
30 dic pretium, quod tibi dabimus.

Severín.

Mercator dicit ricmum:

Sěmo bliže přistúpíte
A u mne masti kúpíte!
35 Item mercator dicit ad Rubinum:
Wstaň, Rubíne! wolaj na ně!
Wiz umricě bez pomeškánie

těmto paním na pokušení
a mým mastem na pochválení.

Abraham.

Deinde Abraham procedit, portans filium cum
Rubino, qui dicit sic:

Bych mohl zwěděti od mistra Severína,
by mi mohl uléčiti syna:
chtělbych jemu tři hříby a pól sýra.

Item veniens ante mercatorem dicit:

Witaj, mistře cný a slowútný!
jáz sem přišel k tobě smutný,
hořem sám nečuju sebe;
protož snažně prošu tebe,
by ráčil mému synu z mrtwých kázati

wstáti,

chtělbych mnoho zlata dáti.

Dohynulo nebožátko!

přediwné bieše děšátko:

ano biely chléb jedieše,

a o rženém nerodieše;

a když na kamna wsedieše,

tehdy widieše,

co se prostřed jistby dějieše.

Také dobrú wášnu jmějieše:

když piwo uzrieše,

na wodu oka neprodřieše.

Severín.

Mercator dicit ad eum:

Abrahame! to já tobě říci chcu,

že já twého syna uléču,

ač mi dáš tři hříwny zlata,

a k tomu swú dcer Meču.

Abraham.

Abraham dicit ad mercatorem:

Mistře! to ti vše rád dám,
cos potřebowal sám.

Severín.

Mercator dicit:

Pomáhaj mi, boží synu!

ať jáz u mej prawdě nehynu:

5 we jmě božie jáz tě mažu,

južl chytrostí wstáti kážu.

A co ty ležiš, Isáku,

čině otcu žalost takú?

wstaň, daj chwálu hospodinu,

10 swaté Mařie, jejie synu!

Quo finito, fundunt ei feces super culum;

ipse vero Isak surgens, dicit ricmum:

Isak.

Awech, ⁷auwech, awech, ach!

15 kak to mistře dosti spach,

a však jako z mrtwých wstach;

k tomu se bezmál neo-ach.

Děkuju tobě, mistře, z toho,

ežs mi učinil cti přieliš mnoho;

20 jini mistři po swém práwu

maží swými mastmi hlavu:

ale tys mi, mistře, dobře shodil,

ežs mi wsichnu ř- mastú oblil.

Severín.

25 Mercator ad Marias dicit ricmum:

Milé panie! sém witajte!

co wem třeba, toho ptajte;

slyšal sem, ež dobrých mastí ptáte,

teď jich u mne pln krám jmáte!

30 Létoš, den swaté Mařie,

přinesl sem tuto masť z zámořie;

nynie u veliký pátek

přinesl sem tuto masť z Benátek.

Tať má masť velikú moc,

35 žeť uzdrawuje všelikú nemoc:

jestli w-uonomno kuté která staré babu

a jest na jejie břieše kůže slaba,

jakž se túto masti pomaže,
tak sobě třetí den zvoniti káže.
Líčiteli sě, panie, rády,
túto mastú pomažete líčka i brady;
tať se masť k tomu dobře hodí,
ale dušit welmi škodí.

Maria.

Mariæ dicunt:

Milý mistře! my se mladým lidem slú-
biti nežádámy,
proto také masti nehledámy.
Kromě náš smutek veliký zjewujem tobě,
že náš Jesus Kristus pohřben w hrobě;
protobychom chtěly umazati jeho tělo,
aby se tiem šlechtnějie jmělo.
Mášli masť s myrrú a s thymiánem,
s kadidlém a s balšánem,
dobrý družo, tu prodaj nem!

Severín.

Mercator dicit:

Zajisté, panie, když u mne té masti ptáte,
teď jie u mne velikú pušku jmáte.
Létos, den swatého Jana,
činil sem tuto masť z myrry a thymiána;
přičinil sem k tomu rozličného koření,
w němž jest silné božie stwoření.
Jestliž které mrtvé tělo,
že je dlúho w hrobě hřbělo:
budeli tú mastú mazáno,
tiem bude šlechtnějie zachováno.

Maria.

Maria dicit:

Milý mistře! rač nám to zjewiti,
zač nám jest tu masť jmieti, neb při-
jieti?

Severín.

Mercator dicit:

Zajisté, panie! když sem jiným lidem takú
masť prodával,
5 za tři hřiwny zlata sem ju dáwal:
ale pro veliký smutek wám
za dvě hřiwně zlata dám.

Žena masť.

Uxor mercatoris dicit contra eum ricnum:

10 I kam, milý muži, hádáš,
že se mladým newěstkám slúbiti žádáš?
že takú masť za dvě hřiwně zlata wy-
kládáš?

I co pášeš sám nad sobú,
15 i nade mnú, chudú ženú?
Proto ty lkáš chudobú,
a já také hubená s tobú;
nebo je to vše mé úsilé,
a já sem vydala na niej swé obilé.
20 A to jie neponesú ty panie,
dřiewe než mi hřiwny tři zlata dadie.

Severín.

Mercator dicit:

Mnohé ženy ten obyčej jmajú,
25 když se zapijú, tehdy mnoho bajú.
Takéž tato biednice nezwarná
mluwi wesdy slowa prázná.
Zapiwši se mluwiš mnoho,
a juž zlým užiweš toho;
30 nebo co ty jináš do toho,
že mě opravuješ welmi mnoho?
Radilbych, aby přestala,
mně spokojem býti dala;
pakli toho nepřestaneš,
35 snad ode mne spláčem wstaneš.
Náhle opráwěj swú přeslicu,
nebt dám pěstú po twém lícu!

Žena.

Uxor clamat:

Toli je mé k hodóm nowé rácho,
že mě tepeš za mé ucho?
pro mé dobré dawné děnie
dáwáš mi poličky za oděnie;
pro mú wesdy dobrú radu
zbiš mi hlawu jako hadu:
a to se już chcu s tobú rozdělití nebo

tě všem čertóm poručití!

Pustrpalk.

Pustrpalk dicit ricmum:

Witajte, wy panie drahné!
wy jste mladým žáčkóm widětí hodné.

Rubín.

Rubinus dicit:

Postrpalku! mohlbý mluwití tiše,
ažby se obořily chyše.

Pustrpalk.

Rubíne, by ty mój rod znal,
snadby na mě lépe tbal.

Rubín.

Rubinus ad eum:

Postrpalku! dášli mi swój rod znátí,
chcu já na tě lépe tbatí.

Pustrpalk.

Postrpalk dicit:

Rubíne! chcešli o mém rodě slyšetí,
to tobě chcu powědiati:
má stříčé oba,
Soba i také Koba,

prodáváta hřby, hlíwy,
i také hlušice, sliwy;
často chwoštiště prodáváta,
protož welikú čest jmáta.

8

Rubín.

Rubinus dicit:

I což ty, žebrače chudý!
tkaje se sudy i onudy,
pawíš mi o swej rodině?
jáz tobě lepsiě powědě,
to, ježto lépe wědě.

Má teta Wawřena

byla w stodole zawřena
s jedniem mnichem komendorem

15 bliž pod jeho dworem;

a má stryna Hodawa,
často kyselicu prodává;
dřieweť jest krúpy dřela,
protož jest welikú čest jměla.

20 Uhy! kdebych se stawil,

bych tobě wes swój rod wyprawil!

tebebych wšie cti zbawil

a sebebych za jednu planú hnlicu nepo-
prawil.

25 Náhle přestaň! newolaj mnoho,

nebo zlým užiweš toho;

přestaň! nebo tě přewracu,

žily, kosti tiemto kyjem w tobě zmlácu.

Severín.

30

Mercator dicit:

Cné panie, na to wy nic netbajte

— — — — —

DALEMILOVA KRONIKA ČESKÁ.

Jménem Dalemilovy kroniky nazývá se spis neznámého rytíře českého, jehožto věk kwetl mezi r. 1281 a 1314. Rukopisův díla tohoto nachází se hojně: však jen dva krátké zlomky, jenž se chovají v Museum, sahají do XIV století, ostatní mladší jsau. Vydán byl Dalemil tiskem ponejprv r. 1620 od Pawla Ješina w 4 w Praze; podruhé tamže od F. F. Procházky r. 1786 w 8. Třetí zprávnější vydání přihotowil k tisku W. Hanka, jehožto práce, s nemnohými a malými proměnami, zde užito. Text kap. 3 a 4, od slow * „ta všucku zemiú“ až do „obec jest“, * — pak kap. 8 od slow * „welikému zlému“ až do kap. 10 slow „nic nenie“ * — podává se zde čistě dle nejstaršího zlomku w Museum, spisowateli téměř sawvěkého.

Mnozí powěstí hledají,
w tom dworně a múdře činie :
ale že swej země netbají,
tiem swój rod sprostenstwem winie ;
neb by se doň cti nadieli,
swej země by knihy jměli,
z nichžby wes swój rod zwěděli,
odkad přišli, by widěli.
Jáz těch knih dáwno hledaju
a toho wezdy žádaju,
by se w to někto uwázal,
české skutky w jedno swázal.
A dotud sem toho žádal,
doňudž sem práwě nezbadal,
že se wto nechtie otdati ;
sám se chcu w to uwázati.
Usilnoť kroniku psáti,
z rozličných w jednu shledati !
neb to zajisté powědě,
že nikdež celej newědě.
Písati newelmi snažni byli,
protož sú jie mnoho opustili,
jedno o swém kraji mluwiece
a jiného opuštějiece,

někde welmi krátiece,
tiem prawý sled tratiece.
Nalezech kroniku w Boleslawi,
ta všecky jiné oslawi,
5 ta mě zwláště w bojiech zprawi
a mnoho neznámého wyprawi.
Budešli Pražskú neb Břewněwskú čisti,
tiemť já tě práwě ujisti,
žeť na niej méně postaweno,
10 ale slow wiece mluweno.
Opatowská, ta často blúdí,
ačť wiece mluwí, však tebu sludí.
Wyšehradská mi se najméně slúbila,
najlepsief jest w Boleslawi byla.
15 To račte všickni wěděti,
žeť se chcu tej přidržeti ;
naleznešli kde co jinak než tuto mluweno,
wěz, žeť to mú woliú neproměněno,
ale jakž tam postaweno,
20 takéž jest i mnú mluweno.
Řeči prázdne mysli ukrátiti,
wsak smysl celý položiti,
by se mohl každý učiti
k swému jazyku snažiti.

Neb slyše múdrý, múdřeji bude,
 a túžebný túhy zbude.
 Jázt pravdu sprostně položu,
 a na to lepšího prošu,
 aby pro našej země čest
 i pro našich nepřátel lest,
 zpravil řeč mú rýmem krásným,
 oslawil hlaholem jasným;
 a mne tiem nehaněje,
 řka: plete se, neuměje.
 Jázt se sám w tom dobře znaju,
 žeť o swém jazyce tbažu;
 toť mě jest k tomu wzbudilo
 a kusilí připudilo.

Kap. 1. Wěže Babel. Srbowé.

Když wešken lud, pro swú winu,
 kromě osmi, wodú zhynu:
 tehdy, již běchu ostali,
 ote wchoda slunce wstali,
 ku poledňu wždy se brachu,
 nebo běchu plni strachu:
 potopy se wezde bojiece,
 sami sobě w tom newěriece.
 Když na jednom poli běchu,
 jemuž Senaar dějechu,
 tu nemúdrú radu wzechu
 a práwě podobnú k smiechu,
 řkúc: postavmy wěžu sobě,
 ta buď wzvýši až do nebe.
 A když tu wěžu dělachu,
 twrdými cihlami stlachu,
 kři miesto wápna jmějechu,
 wšickni jednu řeč mluwiewechu.
 Bohu se dielo nesmili,
 on jich jazyky tak zmýli,
 že bratr bratru nerozumě,

ale každý zwiáščnú řeč jmě.
 Tak swého diela přestachu
 a druh ot druhu se brachu;
 každý sobě wlast ustawi,
 5 ot těch wzwidechu rozlični arawi;
 osobichu sobě země,
 jakž i dnes má každá swé jmě.
 Mezi jinými Srbowé
 ottud, kdež bydlé Hřekowé,
 10 dle moře se usadichu,
 až do Říma *) se wzplodichu.

Kap. 2. Čech, Čechowé.

W Srbském jazyku jest země,
 jiezto Chrwaty **) jest jmě.
 15 W tej zemi bieše lech,
 jemuž jmě bieše Čech:
 ten mužobojstwa se dočini,
 pro něž swú zemiu prowini.
 Ten Čech jmiejieše bratrowé šest,
 20 pro něž jmiejieše moc i čest,
 a ot nich mnoho čeledi,
 jež jedné noci osledi,
 i wybra se se wšemi z země,
 jiez bieše Chrwaty jmě.
 25 I bra se lesem do lesa,
 dietky swé na plecí nesa.
 A když dlúho lesem jide,
 k welikému hwozdu přijide,
 stěšče se čeledi jeho;
 30 i wece Čech: Běda skutka mého!
 že jste pro mě wtejto núzi,
 a jsú waši domowé, hustí luzi.
 I wece Čech k swému sboru:
 Podejdem pod tuto horu,
 35 dětem, skotu otpočinem,

*) Někteří rkpp. mají: do Rýna.

**) Wětší díl rkpp. Charwaty.

a snad se tu s tihlú minem.
 Pak zajtra, u prawej zoře,
 by Čech sám sedm na té hoře,
 s niež všucku zemiú ohleda,
 a dále jim jiti neda,
 fka: Jmámy zemiú po swé wóli,
 budú nám zde plní stoli
 zwěři, ptáków, ryb, wčel dosti,
 ot nepřátel dost twrdosti,
 jakby se na púšči stálo,
 kdežby nic nepřekáželo.
 Ale že s té hory zřechu
 protož té hoře Říp vzděchu.
 Prvé chleba nejmějechu,
 maso a ryby jediechu;
 téhož léta luh zkopachu,
 druhého rádlem zorachu.
 Že jich starostě Čech děchu,
 proň té zemi Čechy vzděchu.
 Ti ludie přewěrní běchu,
 swé sbožie obecno jměchu;
 komuž se nedostanieše,
 u druha jako swé jmieše.
 Jeden zlý obyčej jměchu,
 že manželstwa nedržechu,
 i žena jista nebieše,
 jeden muž mnoho žen jmieše;
 prawě skotsky přebýwachu,
 na však wečer nowá manželstwa ptachu.
 Súdce nikdy nejmějechu,
 nebo sobě nekraděchu;
 pakli se kde stala swáda,
 u starších budieše rada,
 aby práwo učinili
 a prawému polepšili.
 I minu let welmi mnoho,
 že se držechu obyčeje toho.

Kap. 3. Krok, Kasi, Tetka, Lubuša.

A když minu mnohý rok,
 wsta muž, jemuž děchu Krok;
 ten zemiú všucku súdieše,
 5 a múdrosti ji učieše.
 Potom Krok jide do nawy,
 tři dcery múdré ostawi:
 Kasi, Tetku a Lubušu;
 o třetie mluwiti mašu.
 10 Kasi sedieše na Kašíně,
 ale Tetka na Tetíně.
 Lubuša prorokyni bieše,
 * ta všucku zemiú súdieše.
 Sta se, že o mezu dwa se swadista,
 15 a sobě dobře přibista.
 Lubuše je se jú súditi,
 a winného musi smútiti.
 Winný je se Lubuše haněti,
 fka: Nechcu tebe za súdca jmieti;
 20 neb žena lépe umie jehlú ští,
 než w súdě muže súditi.
 Auwech to mé welmi trudi,
 že našu zemiú žena súdí.
 I všech paní je se haněti,
 25 jehož jáz nechcu mluwiti.
 Lubuše to uslyšewši,
 nemúdrému přehowěwši,
 nic jemu neotpowědě,
 ale walný snem zapowědě.
 30 Když se na snem všickni snidú,
 a před Lubušu přijidú,
 tehdy ta wšie země máti
 je se hanby žalowati.
 Zeměné to uslyšewše,
 35 swej hospodě se nasměwše,
 jako z praka se podjemše,
 rady ijedné newzemše,

křikú všickni jedniem hlasem :
 Newyplatimy to jedniem wlasem ;
 prawduť jest mluwil ělowěk taký,
 neboť jest muž wila wsaký,
 jenž sě kto před ženú súdí,
 jehož ktomu nůzě nepřipudí.
 Juž ti děle nechcem howěti,
 chcem muže za hospodu jmieti.
 Jednohoť na tobě prosimy :
 powěz nám wěšćbami swými,
 z které nám radiš země kněze wzieti ?
 nebo w swej nemožem podobného jmieti.

Kap. 4. Libušina odpověď.

Tdy Lubuše odpovědě,
 řkúc: Toť wám beze lsti powědě,
 jakožkoli ste mě uhanli,
 kdež ste mě tak potupili.
 Zlý ělowěk to chce býti,
 kterýž pro swé dobré, dá obci zlým
 užiti;
 obec jest * každého ohrada,
 ktož ju tupí, minulať jej rada.
 Ztratě obec, neufaj do hrada,
 bez obce dobude tebe wšeliká swáda.

Ale jáz wám swé škody nedám zlým
 užiti,

chcu wám beze lsti raditi :
 radějšě byste mohli mój súd trpěti,
 nežli za kněz muže jmieti ;
 lehčejšě tepe diewčie ruka,
 od mužské rány býwá weliká muka.
 Tu mně tepruw uwěřite,
 když swého kněze za železným stolem
 jedúce užřite.

Ale budeliť nad wámi cuzozemec wlásti,
 nebude moci wáš jazyk dlúho tráti.
 Túhať jest každého mezi cuzými,

smutný utěší sě mezi swými ;
 každý kraluje přátely swými,
 ijeden múdrý neradí sě s cuzými.
 Pojmet k sobě lud jazyka swého
 5 a bude wzdy hledati wašeho zlého ;
 na wáš lud bude hledati winy,
 a swým rozdělí waše dědiny.
 Čestě swé, ať i krastawo,
 nedaj w sě cuzozemcu, česká hlawo !
 10 Kde jeden jazyk, tu jeho sláwa.
 Opět Lubuše powědě :
 Južť jáz to dobře wědě,
 komu býti waši hospodú :
 jdětež čstnějši po mého koně wodu ;
 15 kamož on jedno poteče,
 a k komuž on přiteče,
 toho na ten kóň wsadiece
 weďtež sem, sě neswářiece :
 budeteli sě swářiti,
 20 budeť wšie zemi škoditi.
 Lubuše sě na swé wěšćby wzpusti,
 kóň odeslawši, bez uzdy pusti.

Kap. 5. Přemysl Stadický.

Páni po koni pojídú,
 až Bieliny řeky dojidú ;
 podlé té řeky kóň poteče,
 až na jednu úlehl přiteče,
 na niež ora muž weliký,
 30 obinuw swé nohy lýky.
 K tomu muži kóň priskočiw,
 i sta, u něho sě wzbočiw.
 Stojicě jako jat w udici :
 proňž té wsi wzděchu Stadici.
 35 Páni na chlapě wzwěděchu,
 že jemu jmě Přemysl děchu.
 Poče sě druh k druhu smieti,

i chtěchu inhed jej wzieti.
 A jakož sě jeho dotku,
 Přemysl wdruži w zemiu otku,
 řka: Žel, že ste tak ráno přišli!
 by ste byli tepruw wyšli,
 bych mohl tu úlehl wzorati,
 wiece bylo by nelze oráču chleba kupo-
 wati;

ale že ste uchwátili,
 a mně w roli překazili,
 móż to slyšeti každý rád,
 bude w zemi žiezň a často hlad.
 Posáh klýčené kabeli,
 wyně sýr a pecen welí;
 poče na radlici jiesti,
 pánów prosí podlé sebe siesti.
 Páni sě počechu shlédati,
 na Lubušu wzpominati.
 I jechu sě jeho tázati,
 proč mu mílo na železe sniedati?
 Přemysl jim odpowědě:
 Jakž wám Lubuše powědě,
 když ste nerodili o diewcě tbáti,
 bude wy mój rod železnú metlú kázati.
 A když Přemysl sniedáše,
 jeden pán na otku wzhlédáše:
 že wypusti pět pramenów,
 a z nich prokwite pět ořechów,
 čtyřie uschnu w malé chvíli,
 pátý by žiw, všem sě smili.

Kap. 6. Přemyslowo proroctwí.

Když sobě ten diw ukázachu,
 na Přemysle potázachu,
 kteréby bylo znamenie,
 suché otky rozkwetenie?
 Přemysl jim odpowědě

řka: Tot jáz wám vše powědě:
 otká suchá jest znamenie
 mého chlapieho rozenie;
 ale žel jest brzo wzkwetla,
 5 jakž wem Lubuše jest řekla:
 mój rod z chlapieho pořada
 dojde králowého řáda.
 Pěti prameny bude kwiesti,
 to budú na kniehách čísti:
 10 ze mne bude knězstwo patero,
 ale brzo zhynie čtvero;
 páté wzektwe welmi krásně
 a wypusti swój plod jasně;
 ač sě jemu kdy podejde,
 15 a všakž toho času dojde,
 že wnuk pomstí swého děda,
 jeho wrahóm potom běda!
 Řka to, wsta z chlapieho sbora,
 i jde do Lubušina dwora.

25 *Kap. 7. Libušin snátek. Založení Prahy.*

Jakž brzo Lubuše doje,
 Lubuše jej za muž poje.
 25 Přemysla dary uctichu
 a knězem jej uctinichu.
 Přemysl bieše múdré mysli,
 s Lubušú práwo zamysli.
 Tehdy Lubuše powědě,
 30 řkúc: Jáz jedno miesto wědě,
 to bude slowútno swětu,
 jakžto slunce w swém oswětu.
 Pomněte wši słowa mého:
 wyndetať dvě oliwě z něho:
 35 Wáclaw jmě oliwě prwej,
 a Wojtěch oliwě druhej;
 tě ot pokolenie mého

wzendetá do kráľowstwie nebeského ;
 tě to město oswielita,
 pohřebena všicku zemiú opravita.
 Stawte město, toť wem razu,
 tu, kdežto jáz wám pokážu :
 u Wltawy pod Petřínem,
 tesař činí prah sswým synem :
 pro prah městu vzdějte Praha,
 toho bude silná draha ;
 neb jakž knězi i kráľowé,
 ľudie silní jakžto lwowé,
 proti prahu klanějú hlawu,
 aby ju jměli zdráwu :
 takéž proti městu mému ;
 budeť čest i chwála jemu.

Kap. 8. Libušina smrt. Bauřka díwočí.

Pak skonče žiwot Libuše,
 pohřebú ju we wsi Lubice.
 Jemie diewky wálku počechu,
 a práwě podobnú k smiechu :
 nebo tomu z práwa chtěchu,
 i na to všecky tiehněchu,
 aby diewka zemí wládla,
 mužie se drželi rádla.
 Chtiece swé řeči užiti,
 jechu se hrada činiti.
 Diewky hradu Děwín vzděchu,
 a Wlastu za knieni wžechu.
 Ta posla po wšie zemi posly,
 řkúc : Podbiemy pod se ty bradaté kozly.
 Neb se po pohansku jměchu
 a dlúhé brady nosiechu.
 Wece : Kterak leží w nich moc ?
 zpijějú se na každú noc.
 Když nad nimi switězimy,
 co chtiece, z nich učinimy.

Mnoho se diewek k Wlastě obra,
 na šest set se jich na Děwín přibra.
 Jako holubi z swých kotcůw,
 také se brachu ot swých otcůw ;
 5 když bieše mužóm brániti,
 a každému swú dceř bítí.
 Dworno to bieše widěti,
 i jechu se tomu smieti :
 diewka na koni jezdieše,
 10 druhá po nie kóň wedieše.
 Mužie z smiecha nemúdrého,
 dojdú smutka welikého ;
 mohúc to slowem stawiti,
 i dachu * welikému zlému býti.
 15 Snad sú byli nepomněli,
 že múdři sú za přislowie jměli,
 řkúc : Kto chce w domu škody zbýti,
 ten nedaj jiskře uhlem býti ;
 neb uhel často ohněm býwá,
 20 i proňž bohatý sbožie zbýwá.
 Tak mužie, mohúc slowem obrániti,
 dachu z mála wojsku býti.
 Kněz Přemysl chtieše to brániti,
 páni fiechu : Pokusmy, coť mohú učiniti.
 25 Wece Přemysl : Widěch we sně diewku
 krew ločuce,
 a po wsěj zemi jako wzteklú běhajuce ;
 pro ten sen boju se země zlého.
 Páni na smiech obrátichu sen kněze swého.

30 *Kap. 9. Díwočí sbrojení. Obec ženská.*

Když diewky ot otcůw se brachu,
 a na Děwín se wzembrachu,
 dci otcu na žiwot otpowědě,
 35 sestra bratru to powědě :
 Juž jáz nejsem ničie tobě,
 každý jměj pěču o sobě.

Pak sobě slůbichu wieru,
 Wlasta jim da w pitiu smieru,
 aby swé tlustosti zbyly,
 črstwy a múdry k tomu byly.
 Potom je na tré rozdéli,
 a úřady je podéli ;
 pak múdřejším hrad poruči,
 w radě je wzdy seděti uči,
 řkúc: Ktožt rád sedí w radě,
 ten ostojí w každej swádě.
 Krašším káza se lítiti
 a chytřej řeci se učiti,
 řkúc: Tímto mužóm polěku,
 kdežto mocú nedoteku.
 Třetím káza slučišči jezdití,
 a muže jako psy bítí.

Kap. 10. Diwčí wálka. Wlasta.

Když se diewky dobře zwykú,
 na koniech jezdití obyku,
 jechu se země pleniti,
 a wše muže pořád bítí.
 W diw se diewčie srdce proměnicu,
 že proti mužóm jako kámen biechu ;
 ijedna přátel nebrániše,
 dci na swého otce wnadiše.
 Kněz Přemysl to da wšiej zemi wěděti,
 ale muže newěděchu, že tomu zdieti ;
 neb oděnie nejmějechu,
 a na jich koniech diewky jezdiechu ;
 wšak jakž mohúc se muže sebrachu,
 a před Děwín se brachu,
 mniec, žby diewky mýchýřem zahnali,
 a mniece, žby jich na hradě nedočakaly.
 Přemysl nerodě s nimi jeti,
 řka: Mój rod nechce toho škodú užiti :
 neb wědě, že diewčie lsi nemůžete zbyti,

a ot nich wám jest pobitu býti ;
 žby mě w prwém boju pobily,
 mójby rod nepřietelě skoro zbili.
 Proto s wámi nechcu jíti,
 5 ni wám razu s nimi se sníti.
 Mužie jeho rady netbachu,
 proti jeho wóli před Děwín se brachu.
 Mužie když ten hrad uzřechu,
 diewkám se přewelmi wzsměchu,
 10 kdežto bojišče slowe, za Wyšehradem sto-
 jechu.

Diewky když je dobře sezřechu,
 wšecky se tu poradiwše
 a w wiere se utwrdiwše,
 15 pojidú s Wlastú, napřed mocnějšie,
 postawiwše u prostřed múdřejšie.
 A když na poli stojechu,
 a juž bojowati chtěchu,
 Wlasta na koni s oščepem a w turniech
 20 stojieše
 a swému wojsku tak mluwieše :
 O diewky, šlechetné stwořenie !
 wás na swětě šlechetnějšieho nic nenie ;*
 držte se šlechetenstwíe swého,
 25 dobýwajte sobě slowa dobrého ;
 buď wám milo úsilé málo pojmiati,
 a skrze to wěčný pokoj jmiati ;
 ač je nynie potepemy,
 wěčnú pamět a chwálu wezmemy ;
 30 budem sobě muže woliti,
 kdy chtiece budem je bítí ;
 budem jako Amazonské panie,
 ty sú poručily mužóm oránie,
 a samy swú zemi wládú ;
 35 ty sú jměly s Cýřem swádu,
 ty sú jeho ctně pobily
 a jemše, we krwi utopily,

řkúc: krwe si žádal, krew i pí,
 wiece na swětě lidí nebi;
 ty sú sě proti Alexandru udatně jměly,
 a skráli sě bítí směly;
 jmajú toho čest a chwálu,
 pojměwše w boji prácu malú.
 Též wám slušie utíniti:
 nebo dámyli sě zbíti,
 budáf námi smiech ploditi,
 a ny za robotné jmieti;
 bí každá bratra i otce swěho,
 aby sobě dobyla žiwota pokojného;
 lépe by wám bylo etně zbitu býti,
 než tēm chlapóm na milost jíti.
 Ale budeli která ot nás běžeti chtieti,
 wiece s námi towarišstwa nebude jmieti,
 a mocili budu kdy s ňu býti,
 smrti jie nelze bude zbýti;
 a budeli která jata,
 jmám sklep Lubušina zlata:
 a to wám zajisto prawiu,
 že to wšeccko pro wás ztrawiu.
 Jakž té řeči brzo přesta,
 inhed sě hnuchu z toho miesta:
 a jakž na muže wynikú,
 tak wšeccky Plaweccky křikú;
 obsuchu muže diewčie střely,
 Wlasta je oščepem rozděli,
 dřiewe než swých zasě dohna,
 sedm lepsiech oščepem prohna;
 Mlada, Hodka a Swatawa
 Wratka, Radka a Častawa,
 ty podle swé knienie běchu,
 dobrodružsky sě jmějechu.
 Mužóm do smiecha nebieše,
 na tři sta jich juž ležieše;
 a by tu bliž les nebyl,

ijedenby smrti nezbyl.
 Na Wlastu sě ijeden newrátil,
 nerádby jiež škopa zwrátil.

Kap. 11. Wyšehrad.

5 Po pól létě mužie sě ostrabichu,
 smolníków, koni dobychu,
 však diewek bojem utkati nesměchu,
 ale bliž jich hrad postaviti chtěchu.
 10 Diewky je dwakrát odpudichu,
 až však je takto přelstichu:
 mužie lštíú před Lubicu padú;
 tehdy diewky wzemše radu,
 podjemše sě swěho sbora,
 15 jidú bránit swěho dwora;
 mužie síly sě bojúce,
 w Lubici lehu, sě tajúce.
 W tu dobu Přemysl wzem radu,
 připrawi, což slušie k hradu;
 20 w noci wzwede dřewěný hrad,
 jemužto wzděchu Wyšehrad:
 s toho wálechu s diewkami let pět,
 až mužóm bieše úzek swět.
 Neb diewky mužów na hradě nejmějechu,
 25 a proto sě prorady nebojechu:
 ale diewky na Wyšehradě běchu,
 a když mužie kam jedechu,
 diewky diewkám pronosiechu;
 tak je na cestách ztepiechu.
 30 A k ženám jdieše Wlastin list,
 proňž nebieše sebu izádný muž jist:
 nebo túha w zemi bieše,
 pro slowo žena muže zabjíeše.
 Tehdy mnoho mužów nalezachu na loži,
 35 ani ležie zbdeni noži;
 proto mužie w noci swú stáju
 jnawachu w hustém háju;

aby tu dievčie lsti zbyli,
 a životów neztratili.
 Panie ctné tú wálků sě styděchu,
 a jim za bláznowstwíe jměchu:
 ale některé sě nepřimluwiechu,
 neb tajně s Wlastú swět jměchu.
 To mužie ot žen trpěchu;
 prawě ženy wěrný běchu.
 W tom chwáli muže toho wěka,
 neb jsú ot múdrých dóstojni dieka;
 že ijeden muž nedal swé pani zlého zlým užiti,
 ani chtěl jie tiem uhaniti,
 řka: Nectná činí podlé swého práwa,
 bóh daj, by má ctná žena byla zdráwa!

Kap. 12. Díwčít lest.

Pak sě dachu dievky na lsti,
 pro něž zbychu mužie swé cti.
 Uzřewše, že na Wyšehradě weliký hlad,
 za příměfiem pozwachu jich na swój hrad,
 s nimi kraššie posadichu,
 jež chytré řeči uměchu,
 řkúc: Jázbych ráda twá byla,
 by má tetka žiwa nebyla;
 chtěllyby mě sobě jmieti,
 musilby jiej život otjieti;
 a toť sě mój dobře státi,
 ač jie chceš na této cestě ždáti;
 jmát tú cestú tento den sama desáta jíti,
 móžeš ju s jejie towaryškami jieti.
 Tak nebožátka přelúdiece,
 zástawu jim založiece,
 tiem činem mnoho jich zbichu,
 mocnějších nepřátel zbychu.
 Pak jedna milé skutky jednomu zjewo-
 a wieru mu slubowáše,

řkúc: Mrzít mě w tomto přiebytce býti;
 chtěllyby mým mužem býti,
 chcít hrad Děwín proraditi.
 I je sě jeho učiti,
 5 kak jest jim k tomu přijiti.
 Když to kněz Přemysl wzwědě,
 takto k tomu odpowědě:
 Razu wem, nerodte jim wěřiti,
 wěřte, že wy chtie tiem činem zbíti.
 10 Nerodichu mu wěřiti,
 jechu sě w hrad diewčí jíti:
 a když w hrad wnidú,
 dievky na ně tu wynidú,
 inhed tu wšecy je zbichu,
 15 ijednoho nežiwichu.

Kap. 13. Ctírad a Šárka.

Jeden dobrý ostal bieše,
 ten sobě jmě Ctírad jmieše.
 20 O tom počechu klásti lest,
 sebrawše sě tu dievek žest;
 i nalezú jednu radu:
 wzwěděwše, že mu kluditi jednu swádu,
 uličiwše najkraššiu ladu,
 25 swázawše, wsadichu wz-kladu.
 Té diewce Šárka dějechu,
 tu najkraššiu z sebe jměchu.
 Položichu u nie trubicu,
 a medu welikú láchwicu.
 30 Swázanú ostawichu na lesě.
 Jednož Ctírad powleče sě,
 uzře, nalit diewka pláče,
 a nad ním inhed wran kwáče;
 snad bieše prorok smrti jeho,
 škoda toho druha dobrého!
 Otáza, coby tu činila,
 pročy tak welmi kwielila?

Wece: Jsem z Okořina dcí toho pána,
ot těch zlých dievek swázána;
chtěchuť mě na swój hrad nésti,
a k swé zlobě mě přivesti;
ale jakž wy uzřechu,
mne swázané otběžechu.

Když na dievce všeho wztáza,
sed a koně, pannu rozwáza.

Ona s pláčem je se ho prositi,
by w nie ráčil panny ctíti,
i ráčil ju k otcu wzieti,
řuč: Newědě, co sobě zdieti.

Čirad podlé panny se posadi,
ludi okolo sebe ssadi;
i je se s niu medu piti
a w trubica zadržiti.

Po trůbě dievky wzvěděchu,
že Čirada jako w měše jměchu;
koniem popruhów podpěchu,
a lučiže swá napěchu.

Jakž na Čirada wyniká,
hlasem vysokým naň křiká:
než muže k meťóm dospěchu,
až je jako ptáky jechu.

Inhed ludi wšecky zbichu,
Čirada před Wyšhradem na kolo wzbichu.
Črtie se té zlobě směchu,
proto miestu Šárka děchu.

Kap. 14. Práva a sřizení dívcí.

Když tak zabichu Čirada,
naleze to dievčie rada:
aby zemí Wlasta wládla,
muže se drželi řáda.

Wlasta se w zemi uwaža,
na dievkách práwa potáza:
dievky jie to za práwo dachu,

a inhed po zemi poslachu:
když se pacholik narodí,
at se wiece k boju nehodí,
palček prawý jemu urůbíti,
5 a prawé očko wylůpiti,
by meče nemohl držeti,
ani za štítem widěti.

Někdy témuž pohané ot židów chtěli,
snad to dievky zaslyšely;
10 ač to samy zamyslyly,
znamenie, žeř múdry byly.

Opět Wlasta to za práwo chtěla,
to wšiej zemi wzpowěděla:
aby dievka za muž jměla,
15 kteréhožby sama chtěla;
u dwora by žena byla,
muže w dieło porobila.

S tím práwem Wlasta milost všem wzpo-
wědě,

20 a mír w zemi zapowědě.
Přemysl když tu řeč wzvědě,
tajně na sněm zapowědě.
I jechu se tu raditi,
kakby se mohli brániti.

25 Přemyslu wieru slůbichu,
u wiece se potwrdichu.
I jechu se před Děwín jiezdy činiti
a na cestách dievky bíti;
naleze to mužská rada:

30 pozwawše slůwtnějšich do Wyšhrada,
mnoho dievek pohanichu
za mírem jich cti zbawichu;
ty inhed sílu ztratichu
a na Děwín se newrátichu.

35 *Kap. 15. Porážka dívek.*

To slyšiec Wlasta lutice,

zeřwe jako medwédice ;
 všem mužóm na žiwot odpowédě.
 Přemysl jie po poslu powédě :
 K wám sě newěru nestydímý,
 nebo ju ot wás widímý ;
 byste k nám wieru zdržaly,
 ot nás by ste newěry neohledaly :
 ale že ste sě směly w newěrný plášček

odiety,

přejte nám ho také jmiety.
 Diewky sě wšecky sebrachu
 a před Wyšehrad sě brachu ;
 chtieć ho mociu dobytí,
 a wšecky muže na uem zbití.
 Mužie proti nim wynidú,
 a jakož sě brzo snidú,
 Wlasta sě z swých nemúďře wyrazi,
 a mezi nepřátely sě wrazi ;
 sedm sě junochów k ní otda,
 ona sě w niwčemž nepodda.
 Tu jejie náhlost ju omýli :
 mnicí, by za niú diewky byly,
 když w húšči mečem nemóže wlásti,
 tu dojde weliké strasti :
 na nože ju rozebrachu,
 a po boji psóm ju dachu.

Když diewky šipy rozpliskachu,
 ošdepów jim jich mlazšie podachu :
 plačúc pěše u boj jděchu.
 Mužie je pořád tepěchu,
 5 na dvě stě jich na smrt dachu.
 Jiné sě na běh otdachu ;
 dřiewe než na hrad přiběhú,
 mužie po nich na wzwoditý most wzběhú :
 sě weliká by na mostě,
 10 a sbrány zle cliche hostě.
 Mužie o tom málo tbachu,
 wšiu mociú sě w hrad wzbrachu.
 Tu diewky bratry poznachu,
 a na ně silně wzwolachu,
 15 aby jich wiece nebili,
 a pro bohy je žiwili ;
 tu i před nimi klekachu,
 některé k nim sě lísachu ;
 a cožkoliwěk činichu,
 20 jich srdce neobměktichu.
 Krásná tielce na smrt dachu,
 přetnuće je, s hradu metachu.
 Tak ten wešken sbor pohynu,
 ta wálka tako zahynu.
 25 Přemysl na stolec wsadichu,
 a hrad Děwín rozwalichu.

PŘÍDAWKY K DALEMLOWĚ KRONICE.

1. Rudolt z Košic a Wěněk.

Léta od narozenie syna božieho
 po tisíci po třech steh po desieti pátého
 pro mužebojstwo sta sě súd neslýchaný,

ni w České zemi wídaný :

Rudolt z Košic zabi panoši Wěňkowi sú-
 sědu swému,
 proto Wěněk zabi syna jemu ;

pak Rudolt zabi Wěňkowi syna.
 I by to tak weliká wina,
 že jie nemóže ijeden uložití,
 až jima musichu okol w hradě učiniti:
 šest a šest dobře oděných,
 a na jednostajných koniech
 proti sobě w okol wjeli,
 a tak je w okole zawřeli.
 Rudoltowici jmějjechu na odění sukně zelené,
 a Wěňkowici čerwené.
 Rudoltici prwě dobře se jměli,
 ale smysleti nechtěli,
 že když porazili kterého,
 nechali choditi jeho;
 a ten jenž pěš chodieše,
 najwiece jim škodieše.
 Ale Wěňkowici když kterého srazili,
 inhed jeho ku podání připudili.
 Tak Wěňkowici i ziskachu,
 Rudoltowici se jim na milost dachu.
 A kakožkoli nepřietelský boj lutý byl,
 však ijeden z nich žiwota nezbyl;
 a všakť sú sobě odění zpodjímali,
 a nepřietelsky se sklali.

2. Matěj z Trenčína.

Při tom čase w Morawě zle se dějše,
 neb Matěj z Trenčína,
 ten Uherský hrdina,
 hradów po mezích několiko držěše,
 s nichž Morawu vši hubieše.
 Krále rada jeho naradi,
 že na Brod pány silně posadi,
 jižby země bránili,
 a před ty hrady jiezdy činili.
 Tehdy Matěj Uhrów mnoho sebra,
 a třmi sty o Hradišči vše wsi wzebra;

a s jinými na Banowě se založi.
 Tehdy Čechowé neboží,
 lsti Uherské neznajúce,
 dobré rady nejmajúce,
 5 klopotně se na ty Uhry wydachu,
 a k Banowu se za nimi otdachu;
 a když na horu Čěští lidé wzendú,
 Uhři na ně silně wyndú,
 inhed Čechy pobichu,
 10 a mnoho jich Uhři na běze jechu.
 Proto král wojensky na Matěje jide,
 až když Holiče dojide,
 před ním se položi
 a okolo jeho woje rozloží.
 15 Nechtě král jinak pracowati,
 káza kopáčóm hrad podkopati;
 w tom mu se nezweđe,
 neb Matěj své kopáče na hrad wzweđe:
 ti se nad naše kopáče wzkopachu
 20 a tak naši kopanie i přestachu;
 neb je Uhři tepěchu,
 a w wodě topěchu.
 Tu Čechowé ijedné cti neučinichu,
 jedno že Morawu dohubichu.
 25 Tú wojnú poče se král styděti,
 i chtieše Jindřicha Lipského jieti,
 bo jej swú hanbú winieše;
 ale že mu pan Jindřich silen bieše,
 nemóže jeho inhed jieti,
 30 ale da to Wilémowi Zajeci wěděti.
 Tolik o něm král s Wilémem rady klade,
 až jej Wilém i popade.
 Pro jeho jetie Ostrwa wsta proti králowi,
 a proti panu Wilémowi;
 35 neb ten s králem wěrně držěše,
 a tak s králem střela bieše.
 Ostrwa na poli ležěše,

a zemi hubieše.
 Lidé královi do Prahy přijedú,
 a odtud tajně na Ostrvu jdú:
 Ostrwéné sě ostřehú,
 a na ně všickni potěhú.
 Tu sě Ostrwéné dobře jměchu,
 a na nich boj obdržechu;
 té Střely nejlepší jat bieše,
 ten sobě jmě Zbyněk jmieše.
 S Ostrwú jedni Němci běchu,
 Kokořici slowěchu;
 Zajieci sě na nich dobře pokobi,
 ten ty Němce udatně pobi.
 Tehda král ot Zajiece chtieše Jindřicha

chtě mu inhed hlavu stieti;
 Zajieci sě za Jindřicha posadi,
 a skrálem sě o to swadi,
 řka: Králi, rač to wěděti,
 5 žet sě Jindřich jinak nedal jieti,
 až sem mu musil slíbiti,
 jemu žiwotu nic nečiniti.
 I nerodi jeho na smrt dáti.
 Proto král poče sě na Zajiece hněwati.
 10 Pak páni w dobrú řeč s králem wendú,
 a o vše dobré sě s ním sendú;
 inhed pana Jindřicha pusti,
 a vše Němce přeč rozpusti.

wzieti, 15

WÝPISKY Z KNIHY STARÉHO PÁNA Z ROSENBERKA.

Kniha starého pána z Rosenberka, nepochybně Petra, komorníka království Českého (1312 — 1346) tak nazvána, že u něho nalezena a z jeho rukopisu opsána. Nejsau to vlastně práwa zákonnau platnost mající, nébrž saukromná prawidla, kterak při saudech zemských pokračowati, aby wěc swau provedl. Obsahují 19 paragrafů čili odstáwek, z nichž první o komornících na pónon jedná; poslední nadpis má: „Znamenáno o obci.“ Rukopisů na dwadcet posud známo (w Rozbor 1842.) Tištěno z částky w Mus. Čas. 1835. str. 413; celý s přeložením latinským od W. Hanky we Waršawě we knize: Naidawnieišich pomníkow prawodawstwa Slowianského, 1838, péčí Andreje Kucharskego; též w Historii prawodawstw Slowianskich od Maciejowskego. Nejzprávněji Palackým w Archivu českém I. str. 451. sld. s úwodem a wyswětlením r. 1840.

I. O komornících na pónon.

1. Ktož pojme komorníka Pražského na pónon, má práwo ot něho dáti, jemuž poručeno jest je rozdáwati, tři haléře; a 20 ot pečeti, jenž zemskú pečef dáwa komor-

nikóm, práwo dáti dwa haléře; to je písari, jenž dskami; wládne, nebo komuž poručie pečeti rozdáwati.

2. W hrazské poprawě práwo jedniem komorníkem Pražským pónoniti, proto že je w tej poprawě, w niež pónon; a proto

komorníku právo dáti dva a třidceti haléfův po cestě sém i tam, doňudž se newrátí s pónona. A k swědčení pónona právo jest jemu dáti w hradě jedínú wečeři, a nazajtřie jedínú oběd, a wiece nic.

3. W jiné poprawě Pražská nemůže pohniti jedniem komorníkem do hrada, že ta poprawa má také komorníky toho suda.

4. W jiné poprawě Pražská poprawa. Komorníku Pražskému právo jest dáti za 10 jeho chodbu šestdesát haléfův, to jest pět grošův, ježto pohnil; a chceli pówod swú woli, aby on sám komorník Pražský dobyl sobě komorníka ot úřada tej poprawy, w niež mu jest pohniti s ním, daj jemu 15 pět grošův, jenžto komorníka má jmieti menšieho úřada, a ztrawu po cestě sém i tam, doňwadž se spónona newrátita. K swědčení pónona právo jima dáti w swej hospodě jednú wečeřeti i obědwati oběma. 20

5. Pakli pówod chce sám komorníka dáti Pražskému komorníku, toho úřada, w kterémž kraji budeta pohniti: tehda pówod dáti má dwa a třidceti haléfův za jeho chodbu, že požene. An se wypraw 25 až do hrada, aby přišel pónonu swědčit; za to jeden groš dáti, až domów aby se wrátil, wyswěditiw pónon; takéž druhý groš, to je za jeho ztrawu.

6. Pakli pówod chce jemu ztrawu dáti: teh- 30 da k swědčení do hrada i shrada domów nedaj jeho práwa jedno dwa a třidceti haléfův.

7. Když pojme komorníka na pónon pówod, jmá právo dáti panošu, aby dowedl komorníky kde pohní, a ztrawu jim dáti 35 po cestě, doňudž se z pónona newrátie, ač komorník nechce bez toho býti. Nepošleli

s ním, ani sám dowede jich, kde pohniti, a proto pónon zameškán, i šsel.

8. Pakli chce komorník sám se dowesti, aby pohnal bez přiwedenie, o to móż pówod s komorníkem ujednati, že posly tepú 5 podlé komorníkův. Když se všiem právem die, wesda pónon prošel.

9. Když komorníku ztrawu na pónoně dáwáš, daj jmu na den jeden groš, neb 10 což móż groš zastati; takéž hrazskému, jako menšieho úřada.

10. Když s jednoho chleba mnoho pówodův na pónon, komorníci právo jmájú wzieti, jakoby jeden pówod byl, že jsú 15 společníci, proto jedno mýto.

11. Pakli jsú mnoho pówodův a jsú dielni, a jest ot nich jednoho pohniti: právo jmá každý pówod dáti ot sebe zwlasti komorníkóm mýto, jakoby pro jednoho 20 šel, že je každý hospodář.

12. Když pówod chce w jednej poprawě mnoho jich pohniti, komorníkóm práwo z jednoho mýta všeccky sehnati, jakoby pro jednoho peníze wzal za pónon, že 25 w jednej poprawě.

13. Pakli pówod chce we dwú nebo we třech poprawách jedniem komorníkem hrazským pohniti, právo pówodu, dáti komorníku ot každé poprawy mýto též, jako- 30 by ot jedné dal, protože w každé poprawě práwo dobyti komorníka, a trhy pohniti.

14. Wšeccka potřeba, což komorníkem právo zdieti, což pohnati nebie, to móż 35 wše jedniem dieti, jenž se: nebo na úmluwu, nebo rok dáti; nebo což komorníkem zdieti, to jedniem komorníkem.

15. Když pówod dá komorníku swój

kóň, že na nem sněde póhon, nebo na úmluwu, nebo kterýž koliwěk potřeby: jest polowice mýta pówod přewuzen, že koně požičil.

II. Znamenáno, kak je koho s právem pohoniti ženatého.

16. Když ženatého wládyku pohonie k hradu, práwo jej komorníkem hrazským pohnati trhem, a doma, kdež ženu zastupí 10 na jejie sboží.

17. Ač jej zastupí w Pražšce, tehda požeh hrazský komorník sám, a opět trhem, kterémuž najbliže s ženú w ty časy přisedí.

18. Pakli ženatého wládyku pohonie 15 k hradu z jiné poprawy, z dalšíe než z Pražské: práwo jej hrazskému komorníku pohnati trhem w hradě; a potom pojma hrazský komorník té poprawy, w niež jmá pohoniti, k sobě komorníka ot úřada, 20 jenž bude s ním pohoniti, u dwora, kdež ženu jeho zastupí w tej poprawě, jehož pohoni, a potom trhem w tom městě, w jemž súd býwá, ot nehož úřada pojal k sobě na póhon. To učiniec, potom opět 25 trhem, ač bliže které město přileží, jež ottud na trh chodie stoho zbožie, s nehož domem pohnali, pohonta oba komorníky trhem; nebo jmáta spolu w jedno slowo swědčiti. Cožby jinak učinili, ten póhon 30 ztracen, ačby komorníky poznala (řkúc): „jakž ny je powód přiwedl ku póhonu, tak jsmý sehnali.“

19. Když chce komorník w kterém městě koho pohoniti trhem, práwo oswědčiti 35 toho města richtářowi a dwěma konšeloma, koho chceš trhem pohoniti, proto, zdaby

jenž pohoněn otpieral se a fka: Nepohonil mě trhy w těch městech, k nimž přisezu, a dokládaju se toho města těch, jež komorník jmenuje, by jim oswědčiewal, že mě 5 trhem pohoni k tomu roku.

20. Když se pohnaný proti komorníku o to zdwihne, že ho nepohonil s právem trhy: úřad práwo jmá poslati k richtáři a ke dwěma konšeloma, jůž se komorník dokládá, aby po swém listě powěděli na 10 jich wieru i na jich dušu, co jim známo.

21. Když richtář a ta konšely wyznajú, že jim známo, že je jim komorník oswědčil, že jej pohonil w tom městě trhem k tomu roku: ten při ztratil, jenž se otpieral.

22. Pakli oni by newyznali, by jim komorník co oswědčiewal, by jej trhem k tomu roku pohonil: ale póhon ten jistý sšel.

23. Když pohonie komorníci, práwo jim sehnati, kdež jeho žena sedí, trhy, nepropustějice neděl. Což propusti neděle, to je ukrátil, ne s právem sehnal, a dokládajú se twé duše, an wyzná ten den, w němžto 25 jej pohonil, dočtúli se, že je zameškáno, proto póhon ztracen i pře.

24. Pakli komorník požene, ano wiece neděl w póhoně, než práwo, a wyswědčí, který den pohnal: dočtúce se, že je neděle přestúpil, proto póhon ztracen, že je ne s právem ho sehnal, i pře.

25. Když komorník přide k dworu a pohoně, práwo mu wyzwati panošu nebo samého pána, i powědieti mu, ot koho pohoni, a k kterému roku, i kterému úřadu. Zameškáli se tet powědieti komorníkowi, jenž slyší ot komorníka póhon, že nesedí

s swú ženú tu, odňad sě pohoní: ač i ta panie nenie, když je to jeho zbožie, a je póhon prošel; že na swědčenie póhona, dieli pohnaný: „a já tu s ženú nesezu,“ a komorník: „mně na póhoně u dwora nic nikýmž neotpíeráno, by tu se paňú nese-
děl,“ proto s právem póhon prošel.

26. Proto když komorníci přidá k dworu, a kohož uzřie z dwora, dáwajíc mu rok wěděti póhonný, tomu práwo říci na tom 10 miestě: „wěz komorníče, žeť sde panie nenie; newěříli, ale hledaj panie w domu, žeť sde neseď.“ Ačby komorníku ze wsi lidé powěděli, by paní doma byla: když u dwora otpíerajú, že panie tu nenie, to 15 je práwo komorníku po všem domu hledati, když je pobiezen. Nechceli komorník hledati, a je póhon, že die „hledal jsem, nezastúpil sem,“ wyswědčíje póhon: proto póhon sšel.

27. Když otpíerajú u dwora komorníku, že panie nenie tu, a nepobíedie ho, aby hledal, leč buď u hradu, leč u twrze, nebo u dwora: ten je póhon prošel.

28. Protož když otpíerajú, že tu paní 25 neseď: a tu inhed práwo pojeti komorníka, aby hledal, že tu panie nenie, že jinde sedí; říci: „komorníče! račiž jíti, liboliť, na hrad, nebo kdež koliwěk bude, hledaj, a já tě wšady zwozi, i komory otwieraje, 30 kdež tobě libo.“ Kdežby nepustil, nebo neotewřel těch dweří, ježto komorník wzechtělby hledati: ačby tu nikdá panie nebylo, a je ottad póhon prošel, že nedal hledati, by tu paní byla, a pobiezeno hle- 35 dati. Nebo komorník hledal i nenalezl, nebo nechtěl hledati; tudy póhon sšel.

29. Když kto s ženú sedí purkrabí na ciziem hradě ot kohož koliwěk, a chce by naň póhon prošel tet pówod, jenž pohoní: tehda hrazský komorník, jmaje s sobú dru-
5 hého komorníka ot úřada toho kraje, w němž kraji ten hrad leží ku poprawě, s něhož chceš purkrabí pohoniti, a když poženě s hradu, tehda potom s tím wezda komorníkem té poprawy požen trhem hrazský komorník w tom městě, w němž sobě ko-
10 morníka pojal; a opět druhým trhem w tom městě, kteréž najblíže k tomu hradu leží. A potom opět hrazský komorník, šed, i pojme komorníka od toho úřada, k nemž poprawú zbožie leží nedakteré, kdyžby mo-
15 hlo býti, nebo jest toho purkrabie, jehož sú s purkrabstwie pohonili. Hrazský komorník, jmaje toho úřada s sobú komorníka, i požen s jeho zbožie trhem w tom městě, 20 kdež ot úřada komorníka pojal. A opět trhem wezdy oba komorníky i wsdy spolu, požená w tom městě, ač které blíže trhem leží k tomu zboží město: proto aby sě ne-
otpíeral pohnaný, a řka: Nepohnal mne tu trhem, ježto moji ludě chodie na trh s toho zbožie, po nichž bych já póhon mohl
zwěděti. Což tak požene, tu póhon ztracen.

30. Proto kdyžby s purkrabstwie póhon prošel, a s jeho dědiny jakúž jmá neprošel, že nepohoneno, proto že žena sedí na hradě a na zboží nic: proto že se zbo-
žie nepohoneno, tehda póhon sšel, že s ci-
zieso zbožie pohnáno, a cuzie zbožie ne-
móz zwodu wěsti. Ač sě na wyswědčení 35 póhona brání, tak je ne s právem pohnán; pakli sě zameška póhonu otpíerati, ale tehda póhon prošel.

31. Pakli pohonie s jeho sbožie, a ději komorníkóm: „nesedí sde se paniú, sedí na purkrabstwi“; proto sšel póhon, že ho také ottad nesehnal, kdež s ženú sedí, že die na wyswědčowaní póhona: „pohnal mě holomkem, a já paniu jmám.“ Pakli sě zameška póhonu otpierati, ale tehdy póhon prošel.

32. Kdež komorníky tepú u kterého pána dwora, a komorníci žalují: tehdy komorník najwyšší a sudí jmáta práwo kázati we dsky wložiti, že je kmety nalezeño, aby jej pohonili jako holomka, že k jeho dworu nesmějú komorníci choditi pro bitie.

33. Kdež komorníky sženú, že jich nenie w kteréj poprawě, neb úrad nechce ho komorníka dáti: ale hrazský komorník požeň týmž práwem, jakoby byl s druhým komorníkem, a je póhon prošel; (pak) na wyswědčení póhona die: nedán mi komorník, nebo die: nenie komorníkůw.

34. Kdež holomkem sženú dwa póhony, a do třetieho póhona se ožení: kdež žena sedí, práwo třetí póhon sehnati, jako ženatého; kmeté nalezli.

35. Kdež komorníci pohonie a dějú jim: „paní jest u máe, nebo na hodech, nebo na přebywciech“: a je póhon s práwem prošel; to nenie otpieráno, že sě domów brzo wrátí, a čeleď doma jest.

36. Pakli kdež komorníci pohonie, a otpierajú, že dějú: „nesedí sde s ženú,“ a powědie, že sedí na ciziej dědině u podružstwi: ale práwo sehnati ottadž, kdež s ženú sedí. Cožby kterého neučinil, a je póhon sšel.

37. Kterýž komorník kterého pána prosí, aby mu přijal za póhon, aby k nemu w dóm

nechodil: když chce přijieti za sehnany póhon, rok jmá dáti komorník, přiweda pána před úředníky, před nimiž póhony swědčie, nebo před písarem, at we dsky wloží, že „oswědčuji, že on N. komorníku přijímá za póhon ot onseha Jindřicha ottadto.“ Kdežby jinak přijal za póhon, a tak neoswědčil: a je póhon ztracen, a komorník u wině, že na wyswědčení póhona pohnany die: „nepřijal sem za póhon.“ Tehdy s práwem komorníku lež dáti, že zameškal pohnati. Pakli wyzna, že jest póhón přijal, tehda póhon prošel.

38. Pakli pohnany na sě oswědčí před úředníky, před nimiž póhon swědčie, a je póhon prošel; nebo we dsky na sě wloží, a před najwyšším písarem oswědčí, že přijímá rok státi za wsi pohony, jakoby jej sehnal: tak jej je s práwem sehnal.

39. Když komorník potká pani i se pánem jedúc na cestě, nejma práwa pohoniti, ledno wesda u dwora, kdež bydlem sedie.

40. Když který póhon s kterého zbožie nebo otkad projde, že na wyswědčení póhona neotpiera, by tu sženú neseďel: wiece nemóz w druhém nebo i třetím póhoně otpierati, že je juž prwý póhon ottad nebo s toho sbožie sehnán, an na prwém póhoně neotpiera, že tu jeho žena neseďel, že ottad práwo ostatek póhonów dohnati. Ale jiným móž otpierati, ledno pani nemóz otpierati z té pře.

41. Když komu kto oteprí sě póhonów, že tu s ženú nezastúpen na tom zboží, s nehož sehnán, že proto póhon sšel: ale zwěz, též pówod pohnaného na wyswědčení póhona, nebo na otpierání póhona: otkad sě welí pohoniti, s kterého

zbožie, nebo kde sedí s ženú? A když powie, skterého sbožie sě kaže pohoniti, is jnáj práwo powědieti, jakž ho poprwé potiež: wlož we dsky, že sě ottad kázal sehnati.

42. Když poženú ottad, s nebož sě kázal sehnati sbožie: a je proto póhon prošel, ač i tu panie, ženy jeho, nenie; že sě nemóž tiem otpierati, by s ženú tu neseděl, proto že (sě) tiem na drewniem póhoně 10 neotepřel, a ottad sě kázal sehnati, že sě kryje s ženú.

43. Když poženú koho s té dědiny, jún dědinu dětem swým wložil we dsky, tak že astúpil, a sám otec sedí s ženú na tom 15 zboží, jež dětem we dsky wložil, a wládne tiem: však póhon sšel, že Plichta otpieraje sě řekl: Sudí! wizež na kmetiech, jestli póhon sšel, že mě ottad sehnal, jež má dědina nenie, ledno synów mých, že 20 sem jim dal w Rožďalowicích; a dokládaji sě desk, že sě otjinawad píšu u póhonicích, s jiného zbožie, jež sem sobě ostawil. Proto sšel póhon.

44. Tehda pówod wztázal na pohnaném: 25 „powěz, kde je ta dědina, s niež sě welíš pohoniti neb pohnati, jiez si sobě ostawil?“ Tehda jmenowal dědinu. Když ottad sehnán, otmaž swú dědinu powěděl, tehda powědie, že tu Plichta s ženú nesedí; a nepo- 30 hnalli k tomu s Rožďalowic, jež s ženú sedí: proto póhon sšel, že je wěděl, kde s ženú sedí. Tiem sě dřéwe otpieral, že s jeho dědiny nepohonil ho, a juž sě otpierá, že ho nesehnal, kdež s ženú sedí.

45. Když poženú komorníci, a dějú jim: „pani nenie doma.“ A komorníci dějú: „a

kde jest?“ „U dceře přebýwá, nebo na hodech jest, neb u přieteles bydlí.“ S práwem póhon prošel, proto že sě na swé zbožie wrátí s cuzieho chleba, a póhon 3 zwie, kdy státi, že na swém hospodářstwí nenie.

46. Ale což by bydlila na cuziem zboží swú ztrawu jmajúci, neb hospodyní jsúci, to již na swém bydlí, že již nepřebýwá; což by tak powěděl, že tam bydlel bydlí, a je póhon.

III. Znamenáno, kak je kterého pohoniti, jenž ženy nejmá.

47. Kdož holomka pohonie, najprwé práwo jej w hradě trhem pohnati jedniem hrazským komorníkem, a potom komorník požeň s jeho sbožie, kdež najbliže chce, a trhy. Ač ku Pražsku sbožie poprawú slušie, hrazský komorník sám, a trhy, k kterému 20 trhu sbožie leží najbliže. Proto požené sám, že je s toho sbožie pohnal, ježto menšieho úřada tu nenie, nebo komorníka nenie.

48. Pakli má pohoniti hrazský komorník holomka s toho sbožie, jež je dále Pražské poprawy w jiném kraji, a jest úřad, že móž s toho sbožie pohoniti w téj poprawě k sídu: tehda hrazský komorník, jma toho kraje ot úřada komorník(a) s sobú 30 towarišem, a požeita tu trhem w tom městě, kdež úřad, ot nebož pojal komorníka; a s jeho dědiny potom požeita, ač i tu nesedí dworem, ledno dajta tej wsi kmeti wěděti, že pohoni(ta) k tomu roku; a potom 35 opět požeita trhem w tom městě, k nemuž sbožie najbliže trhem leží. Tak póhon prošel.

49. Holomek nemůže na svědčení póhona otpierati tiem, že nepohnán ottad, kdež dworem sedí: proto že móż dworem nese-děti, ani čeledi jmieti.

50. Pakli holomka trhy nepožene jako ženatého, ale tiem sě móż otpierati jako ženatý, že ho právem nesehnal.

51. Holomka móż pohoniti k každému úřadu, kterémuž jmá sbožie příležiec, že je všady domem, kdež jezdi, ač i dworem na jednom sboží sedí hospodářem. Proto jej móż pohoniti, kde sedí, menším úřadem, kdež ledno dědiny nebo sbožie leží, že móż s právem ot úřada poprawowati zwodem k každému úřadu; póhon prošel, kterýchž dědin je hospodář.

52. Pakli je holomek ot otce syn neotdělený: a jej práwo pohnati ot jeho otce dwora, a dohnati jako swobodného: proto že tu jmá, že u otce chlebí, a jinde mu ještě dielu nedal. Protože když syn práwo ztratí, že na otcowo sbožie zvedú, jako-by sám otec práwo ztratil, že ještě otców společník.

53. Ale holomka ot otce syna nedielného, toho nemóż pohoniti jinak, ani k jiným úřadóm, ani s jiného sbožie k menším úřadóm, stoho sbožie, ježto k tej poprawě leží, a otec w jinej poprawě sedí dworem, a syn u něho na spolce: ten, póhon s právem ztracen, proto že otec móż toho póhonu otpierati, a řka: „syna mého pohonie sěm s toho sbožie, a to je sbožie mé, že sem mu na tom nic nedal; pohoň jej ottud, kdež semnú sedí.“

54. Wdowce práwo sehnati jako holomka, týmž právem, že sě nemóż otpie-

rati, ledno jako holomek, že ženy nejmá. Wdowec mohlby sě otpierati lépe než holomek, že ho nepohnal u dwora jeho, kdež s dětmi sedí. Wdowce nebylobysprávem k každému menšiemu úřadu pohoniti jako holomka, že nesedí ustawičně dworem s čeledi, jako ženatý.

55. Paniu wdowu práwo pohnati ottad, kdež wdowa dworem sedí, a potom jako holomka trhy dohnati: ale nemóż sě otpierati, by řekla: „nezastúpil mne doma“, že je jako holomek. Takéž sě otpieraj každá wdowa.

56. Kmetě wdowce móż takéž pohoniti i týmž činy, jako holomka, ač je i pani, že jmá též otpieranie jako holomek.

57. Pannu, jež jest děwečka, práwo pohnati ottad, kdež chlebí, a potom dohnati jako holomka.

58. Služebnika králowa práwo pohnati před dworského sudieho k dworu listem sudieho, jenž mu rok dáwa před sobú státi, ze všeho což wadí; tehda práwo rok dáti, ač móż stihnúti najbližší, za dvě neděli.

59. Tkáče práwo pohnati trhy třmi: když do hrada za tkáče pohonie koho, práwo pohnati trhem prwým; tehda druhým trhem práwo pohnati w tom městě, kdež naň draheho komorníka ksobě pojal ot menšieho úřada, jej s ním pohnati; tehda wzdy oba komorníky jmáta opět pohoniti třetím trhem w tom kraji, kdež najbliže město příleží k malému úřadu.

60. Když tkáče pohonie, práwo jej takéž swědomě pohoniti trhy, i týmž právem jako jiné domowité lidé pohonie; ale proto jej trhy třmi pohonie tkáče, že swého nikde

nejmá domu ani sbožie, ledno tká se, že nenie zasedlý, a proto je otnikudž sehnán.

61. Biskupa práwo pohnati kmetem zemským w hradě w jeho dvoře, kdež dworem sedí. Jestli biskupa zastúpil kmet, w jeho dvoře pohně, tehda póhon prošel.

62. Pakli nezastúpil biskupa dworem w hradě pohniw, ale wesda daj prwé wědčeti domowniku, nebo starostě jeho w jeho dvoře w hradě, že pohní; a potom wesda, 10 kdež biskup dworem sedí na zemi, opět požen jej komorníky, jako zemenina na zemi.

63. Wyššie úředníky práwo pohniti kmetem, ale menšie jako zemenina.

64. Purkrabi z Prahy práwo pohnati 15 kmetem na jeho dvoře na hradě, leč buď s ženú nebo nebuď tu: ale potom práwo wesda dohnati komorníky, jako jiného zemenina, s jeho zbožie, kdež s ženú sedí nebo býwá.

65. Opata práwo pohnati komorníky w klášteře, a potom jako holomka dohnati z dědin.

Když opata ze co pohnie, práwo pohnati opata prwého, přewora jménem druhého, probošta neb klučníka jménem třetieho, k tomu řeci: a wes konwent.

66. Abbatíši práwo pohniti jako opata nebo probošta, ježto nad jeptíškami.

67. Kanowníky práwo pohniti jako 20 neženaté nebo widowce. Kněží práwo pohniti jako widowce.

68. Ktož jmá we dskách sbožie, a w jinej zemi sedí, tehda práwo pohniti ty z dluha, což wiece deseti hriwen, nebo což trój 35 póhon: tehda práwo pohnati s jeho sbožie dvěma póhonoma jako holomka nebo wdo-

wce, nebo jakoby w zemi seděl; ale třetím dožena, jako dřewe, tehdy tíž komorníci jděte do jiné země w dóm, kdež s ženú sedí neb dworem, dajž wědčeti ledno třetí 5 rok u dwora.

V. Znamenáno, kak je koho w póhonicch dlúho držeti we dskách, ač chce, aby jeho nepohnili, nebo uteci se póhonem.

75. Když pojmeš komorníka na koho, tehda wlož jej we dsky z té pře, z niež trój póhon, a rok do šesti neděl státi, jež póhon swědčiti; a když póhon swědčie, tehda póhon kaž zmiesti prwý.

76. Tehda druhý póhon, wše na jednu 20 při. Opět požen k roku do šesti neděl swědčenie póhona, ot toho dne, jež póhon dřewe byl swědčen. Když póhon budú swědčiti druhý, tehda kaž komorníkóm opět póhon druhý ztratiti.

77. Tehda třetí póhon, wše na jednu 25 při. Opět požen k roku do šesti neděl státi, jež póhon třetí swědčiti, ot toho dne, jež póhon druhý byl wyswědčen, aby nebylo mezi rokoma wiece šesti neděl, dále jedniem dnem. Cožby bylo dále, to póhon ztracen. Když třetí póhon ztracen pospolu, tehda ta pře ztracena, že dá na to památné, že tu při ztratil, a z též pře tomu pówodu nelze 30 pohniti.

78. Proto póhon třetí když budú swědčiti, tehda kaž komorníkóm, ati provedú třetí póhon. Tehda bude z té pře tepraw sehnáno prwým póhonem; a ježte bude pohniti wše z té pře dwakrát; to bude 35 pětkrát pohneno, wše z jedné pře.

79. Když spolu tři ztratie, že se po-

hnaný jim oteprí na wyswědčowaní nebo na odpowědi, že se w jednéj při třem póhonóm oteprél, že jsú třié póhoni naň ztraceni: tehda pohnaný wiece té pře prázdnen, že dá památné, že jsú třié póhonowé w tej při ztraceni, ač i ne spolu, nehda kdy ztraceni; nebo je w jednéj při třikrát póhon ztracen.

80. Když dwa póhony ztratíš w ktorej při, třetieho póhona nelž ztratiti, proto aby nebyla ta pře ztracena.

81. Když kto chce koho we dskách póhonem držeti w hradě, požeň jej z té pře, což trój póhon z jedné pře. Požeň prwý póhon do šesti neděl najdalšiemu roku, že nenie práwo jedniem dnem déle šesti neděl k roku přiňnati, póhona swědčiti. Když prwý póhon, tehda kmeť.

82. Potom opět, wše z též pře, požeň druhý póhon k šesti nedělém ot wyswědčenie póhona druhého, aby mezi rokoma šesti neděl neminulo jedniem dnem wiece. Jakž póhon swědčen, když druhý póhon, tehda opět kmeť póhon.

83. Potom opět třetí póhon, wše z též pře. Ot wyswědčenie póhona druhého k roku požeň, jakžby do wyswědčenie roku póhona třetieho mezi rokoma přes šest neděl rok neminul; jedniem dnem wiece ten póhon ztracen, i z desk tiem wypustí pohnaného.

84. Když póhon třetí swědčie, tehda proved póhon. Když ten póhon provedl, tehda jest proto prwým teprw sehnáno póhonem z té pře.

Tehda požeň druhý póhon, i třetí, jako prwý póhon prošel, týmiž nedělemi i týmiž

činem sžeň, nezmatuje těch póhonów. To bude pět póhonów w téj při, a třidceti neděl bude minulo u póhoniech wtej při.

85. Když póhoni projdú tej při, tehda otweď se ku j. okludu, jakž najdale móžeš. Když to mine, tehda žaluj a zbaw w kaple, neb kmeť na žalobě. Ale pówod wesda stáwaj na rociech nebo poručnik, ať pohnaný pomocné dáwá, ať sám práwa nemóžeš obdržeti.

86. Když prwá pře sejde, tehda z druhé opět týž pówod požeň, z nebož trój póhon, nepropuštije šesti neděl ot toho dne, jež se prwá pře dokonala, že je některému dáno za práwo, nebo póvodu nebo pohnanému; jakžby mezi rokoma neprošlo šesti neděl do wyswědčenie prwého póhona z druhé pře; držiž póhony i wše práwo týmiž činy i nedělemi, jako z prwe pře.

87. Když druhá pře sejde, že je již dáno za práwo: tehda týž pówod opět požeň z třetie pře, z niež trój póhon, téhož, jehož drží we dskách, ot toho dne, jež druhá pře konec wzala, jakžby do wyswědčenie póhona prwého z třetie pře neprošlo šesti neděl mezi rokoma; držiž jej wtej při póhony i týmiž činy, jakož móžeš držeti u prwej při.

88. Když třetie pře přejde, že je již z nie dáno za práwo, tehda juž pówod wypustil z desk toho, jehož držal w póhoniech, že je již troje pře přešla neda která, že nemóž wiece držeti ijednoho u póhoniech, ledno do třetie pře.

89. Tehda, jehož u póhoniech drželi, ten již móž také pohoniti i w póhoniech

držeti téhož, jenž jej dřéwe we dskách držal, takéž i týmiž činy, i takéž prodli, jakož bylo prodleno, ač chce naň, proto že je již z desk vypuštěn ot toho pówoda.

90. Pakli jenž vypuštěn z desk, proto že tři pře zdržal na sobě, a propustí šest neděl ot toho dne, ot nehož z desk vypuštěn, nepohnaw toho, jenž tě držal dřéwe w póhonech: tehda již opět tě m^ož 10 pohoniti, jenžto dřéwe pohonil téhož, proto že jsa z desk vypuštěn, i nepohonil až neděle prošty, že tě opět m^ož we dskách držeti jako dřéwe.

91. Když koho poženu, ano mezi ro- 15 koma šest neděl dále jedniem dnem, tehda ten požeň toho, jenž tě neprávě sehnal, proto že ty neděle propustil, a tady tě z desk vypustil: když šest neděl mine, tehda požeň.

92. Když který pówod pohoní nebo upomíná z kterého práwa, nestana na rociach ani poručníci, ani se nemocen klada, ani na tej potřebě byl jest, jiežby mu dali požiti: tady je z desk pohnaný wy- 25 puštěn, proto že se vymaže z desk toho dne, jehož dne proti nemu nestáli, i m^ož pohoniti toho, jenž jej z desk vypustil, ač chce se naň utéci póhonem.

93. Když koho držie we dskách w pó- 30 honiech, proto aby on jeho nepohonil, azby léta dědině minula: ale jehož držie we dskách, ten rci: Proto mě pohoní i we dskách mě drží, abych jeho nepohonil z swé dědiny, w niž mi se jest uwázal, 35 azby dědinná léta prošla; a já chci jej schwati z dědiny, aby léta neprošla; když

mě vypustí z desk, tehda budu žalowati z dědiny, z niež budu pohonil.

94. Pakli chce odpowiedati ten, jehož držie we dskách, proto aby jej spieše wypu- 5 stíl, na prwém póhoně rci: „já z chci odpowiedati, z nehož na mě žaluješ.“ Pówod nemóž se brániti, by naň nežalowal, když jest ten na súdě, jenž m^ož odsúdití; pakli tehda nenie toho, jenž m^ož odsúdití, 10 tehda móže se brániti.

95. Když chceš, by tě spieše z desk vypustil, vstup mu w odpowěd tři při; jak tři pře projdu, tak tě musie z desk vypustiti.

96. Když kto chce, by jeho nepoho- 15 nili, wlož we dsky přieteli swému dědiny swé nebo swým dětem, že jim dáwáš i sstupuješ, a ostaw sobě málo dědiny k dědině, aby tebe tkáčetem nepohonili.

97. Ale kaž se přieteli pohnati z té 20 dědiny, jižtos jemu dal i we dsky wložil, neda ze co; a ten, jemuž dědina dána, ten na wyswědčowání otpieraj, že pohnaný nejmá tu nic, že je twá dědina, žeť 25 ju dal, a w tom se dokládaj desk, a wed ke dskám ludi, přiwed to, by to ležalo we dskách, že je otepfel swědky práwem, že mu je dal.

98. Tehda wiece nemóž pohoniti toho, 30 jenž dal ot sebe dědiny synóm nebo přátelóm, proto že to leží we dskách, že to zpraweno práwem i otepfeno, že mu dány ty dědiny, ač by tu seděl i s ženú i wládl tiem zbožim, že m^ož utracowati 35 toho zbožie ten, jehož zbožie, a to newadí.

99. Pakli nesmieš otepfiti swědky, že ti je dáno: tehda jehož pohonie, m^ož

projítí pónon, že móż dáti na swé práwo památné nebo pomocné, že móż zwésti, proto že wložil dědiny we dsky, aby na ty dědiny nezwedli, a jsa sám tēm dědinám hospodář, proto že neleží we dskách otepření swědky, že pohnaný na tej dědině nic nejma, ani smie jie právem otepřieti, by beze lsti dáno jemu bylo.

100. Pakli to we dskách leží, že je právem otepřieno, že tu nejma: tehda wiew nemóż pohniti toho jistého ottad. Pakli kdy poženu opět z té dědiny, tehda rci: „pohonie mě ottad, ano zpraweno, že to dědina má nenie, w tom se dokládaji desk;“ wiew nemóż jeho pohniti.

101. Když kto chce utéci se pónonem na koho, ač jest w hradě lepší práwo komorníka prositi na pónon u komorníka; nenieli toho, ale u sudieho; nenieli toho, ale u komorníchieho druha. Pakli toho nenie, ale u toho, komuž poručeno komorníky rozdáwati, že jiný nemóż rozdáwati.

102. Tehda, ktož napřed komorníka pojal u toho, jenž nejlepší práwo jměl dáti, toho jest pónon napřed, ač toho dne pónon we dsky wloží.

103. Pakliby pojem napřed komorníka, i newložil pónonu we dsky toho dne, ale sě nazajitřie, na nehož komorníka byl pojal: pojmiž naň komorníka u toho, jenž jmá moc komorníky rozdáwati, a we dsky jej inhed wlož; proto twój pónon napřed jde, že pojem on komorníka wčera, i newložil jeho we dsky. Proto tobě práwo komorníka jmieti wedle desk, když rok na pónon wkládáš.

104. Když kto uteče se na koho pónonem, prwé wloží jej we dsky, a posléz komorníka pojal: ten je nemohl s právem we dsky položiti, že komorníka nemohl s právem jmieti wedle desk, kdež pónon wkládal.

105. Ale ktož uteče se na koho, prwé komorníka na pónon pojieti, a posléz we dsky pónon wložil u toho, jenž jmá moc komorníka dáti: toho jest pónon napřed, že je mohl we dsky pónon wložiti, že jměl komorníka wedle toho jmieti, kdež we dsky rok pónonu wkládal, jakž i oba wše jednoho dne dala.

106. Lepšie práwo jmá utek se pónonem i ke dskám ten, jenž přijew sám k úřadu, i chce koho pohniti. Proto ač nedožene, ale na tom móż popraweno býti, že jeho nedohnal, a sám we dsky wkládal.

107. Ale přijedeli posel ot kterého, chtě se utéci pónonem ot neho, nemóż se s právem utéci, že je sám pówod nepřijel k úřadu, že nenie práwo pónonu we dsky klásti, proto, ačby nedohnal, žeby nemohl úřad poprawowati z nedohnanie, žeby přel, že je sám nebyl u desk.

108. Když koho u pónoniech držie, a a chce pohnaný spieše z desk aby jej wypustili, tehda na prwém roce pohnaný rci: „já chci odpowiedati, jakoby mě všemi pónony sehnal.“ Pówod musí žalowati, ač jsú ti, ješto mohú súditi, že odpowiedač móż w tom woliti, že musí naň žalowati.

109. Pakli toho nenie, jenž má práwo otsúditi: tehda pohnaný nemóż dobytí, by naň pówod žalowal bez swé wóle, kromě ač by sta oba swú dobrú wólí chtěla

sě súditi, to w niú stojí, že nemóz jeden druhého připuditi.

110. Ale pówod nemóz připuditi pohnaného, by mu odpowídal bez swé wóle, a ježče ho nesehnaw všemi póhony.

111. Kohož u póhonicích držie, ten kaž vezda znamenati každú přu, kteráž sejde.

112. Takéž i póhony, kteříž sejdu, kaž znamenati, že póhon naň šel.

XVII. O wdánie.

259. Když sta pojala posly na ohledání, kde se mu škoda stala, z nich pohoni: když se wzepřita, móż jeden wdáti druhého, pakli druhý proti tomu newdá swého súde.

260. Když jmáta súde s posly na dědině býti ukázanie škody, z nich pohonita: jestli pówod křiw, tehda jeď po swej dědině po mezi, ať leží twé pole podlé toho pole, na němž škoda nebo pole ukaznejš; proto, zda tě wdá, že tě bude na twém wdal, o něžto se s tobú př; takéž odpowídači práwo.

261. Wdánie prvé tři sta haléfów; druhé šest set haléfów; třetie dewat set haléfów; wdánie w ohřeb to je, což na nem a pod ním málo nebo wele, nebo mnoho nebo málo, to jde vše na úřad.

262. Pakli řekl: „dávaju jej w ohřeb i šiju“ bezpráwně wdal: proto př; ztratil, že žiwot wdal.

263. Kdož wdá prvé wdánie wiece než práwo, ten př; ztratil.

264. Když posli na dědině na dworě, móż wdáti pówod prvé w tři sta; tehda

opět pówod na prwém poli móż wdáti w šest set; takéž na druhém poli w dewat set; takéž na třetiem poli móż wdáti w ohřeb.

265. Kohož wdadie weť s práwem nebo bez práwa, to je s práwem na úřad wdánie. Wdánie zprawte napřed, jakož komorníci wyznajú, že sta se wđala.

266. Kohož wdadie otúc, nebo pasúc, nebo plot družiec, nebo jedúc kdežkoliwék, jakž jej koliwék wdadie, když je bez póhonné řeti, že sta súde neprosila poslów, jmá se u komorníka wyručiti w to, jemuž wdán, w tom w němž wdán, ať chce ten, jenž wdán.

267. Pakli nechce se wyručiti, že jmá zlý základ na sobě, w němž wdán, nebo nemóz, že mu newěrie: ale daj základ ten, w němž wdán. Pakli základu nedáš, ani se wyručíš, tehda odybs práwo.

268. Ale což před opowědi posly pojmu a wdadie se, w tom wdání netřeba základu bráti ani zarurowati, proto že se musie k úřadu wrátiti, a dřewe wdánie zprawiti, než jim které práwo naleznú.

269. Ale na komorníka když wdadie k úřadu koho, poručníkali nebo súde, z toho a na toho komorníka, jemuž wdán w čem, wejde w dobrém nebo we zlém, má u neho nebo s něho wzieti až do hac; nedáli, ale otyl. Takéž na čemžby wjel.

270. Proto ktož jmá s posly býti na dědině, zwzlec na se což najhorsieho móžeš, a pěš jdi.

271. Sweřepice nemóz wdáti, kteráž na sobě znamenie jmá na spase, proto že

chodí s znamením kobyliím polem. Ale pohoň ze škody, což wadí ot sweřepic.

272. Pakli která sweřepice chodí bez znamenie, ač jímá i kobylié pole, a jí móż wdáti na swej dědině, že chodí jako orné klise; takéž podkovaná sweřepice jako orné klise.

273. Kdež sweřepice nejmajú na obci obory, ty kobyly móż wdáti, že kobyliého pole nejmajú.

274. Sweřepice ot swatého Hawla mohú choditi kdež chtie po oseních, kakž najdale nebo najbliže, bez pastwy, do swatého Juřie nemóż jich wdáti. Ale ot swatého Juřie do swatého Hawla práwo sweřepice pásti 15 pastewci nebo kobylníku, že nemohú choditi kudyž chtie, že móż správem brániti, že móż na škodě wdáti.

275. Staré práwo, když pluh wdán, an oře na jeho dědině, prwé wdán i druhé, 20 netbáno, proto nepojat pluh ni sweden; a když třetie wdán, tehda jel před úřad a řka: „bezpráwné wdal, prošu práwa.“

276. Tehda ktož dědinu propřil, o nižto sú se wdávali, ten wdánie k úřadu zpraw, 25 že na nem ostalo wdáwanie. Ale již nové práwo, jakž wdadie, tak inhed wdánie zprawiti, když komorník rok dá; ale pohoň z té škody toho, ktož té bezpráwné wdal.

277. Také móż wdáti na cestě na 30 bezprawnej, nebo u pastwě na swém, i nezapowiedaw komorníky ani trhy.

278. Když kto na ciziem plot postawil, móż komorníkem wdáti plot. Když wdán prwý kól, tři sta haléfów, a druhé 35 minúti, bez danie; a opět kól podlé, tři sta; wše tak pořád wdáwati, každý kól

po třem stom, a vždy jeden kól minowati; přidruhy wše pořád neminujíc ižádné, wdáti móż ot každé přidruhy po šesti set haléfów; weřeje po dewieti steh 5 haléfów móż wdáti.

279. Když kto jede neb jde bezpráwnú cestú, nebo lowí, nebo pase, nebo činí cožkoliwěk na mém, bez mé wóle: móż jej wdáti komorníkem k malému úřadu nebo 10 k wětšiemu.

280. Ale súsěda, s nímž je nebo jsi w jednej wsi, toho nejmás práwa na planej dědině wdáti, ledno na škodě móż wdáti, že mēte obilé.

281. Přiece se o dědinu, když se oba sūpeře dědiny držíta: tehda nemóż se wdáti k malému úřadu, proto že se nelže o dědinu súditi před menším úřadem.

282. Když pohnaný za odpowěď dědiny řekl: „prosi poslow“: když s posly byli na dědině, tehda powod řekl: „w tyto dworow pokazuji,“ a byw na dědině (řekl): „tito dworowé s tú dědinú, což k těm dworóm slušie, pro než sem pohnil, to je dědina má poslúpná po mém otci Petrowi z Boru někda řeteném, an mi se uwázal.“ Tehda pohnaný proti tomu řekl: „a já té dědiny sobě nedědi, ale drži jí k zástawě we stě hřiwen ot Oldřicha z Pacowa.“ Když posli takéž wyznali, tehda powod chtěl tiem zjiskati: „zwěztež, že powěděl, jmaje k zástawě, a neprawí, by měl opravcu.“

283. Tehda to mu nalezli, že mu nebylo 35 potřebno opravec jmenowati před posly, že je jedno wěděti za který dědinu kak odpowědiati, kak mu jest která dědina

přišla, z níž pohoni, že mŕž jmieti rozličné dědiny, proto posly vydávají.

284. Když u pŕhoně stojec, pojmeta posly: tehda pŕwod ukaŕz to, z nehoŕž ŕalował, ano wzdy wzejdi na kaŕždý dwŕr, o něŕž se pŕtŕ; takéŕž na dědinu wzejdi, jeŕz jest po tŕech dwŕriech, z níŕž pohoniŕš swŕm komornikem, a ukaŕz: z tŕto dědiny, jeŕz k tŕm dwŕrŕm sluŕie.

285. Ktoŕž na dědině sposly jmá býti, ten jmá wzjiti na tŕi pole, ukazuje, ŕe je to jeho dědina. Tehda je juŕž wŕsu ukázał, jakoby na kaŕždém poli byl, z níŕž dědiny pohoni; ŕe nemŕž wŕe ŕkody ukázati.

286. Pakliby pŕwod byl méně tŕi pol, tehda je neukázal dědiny, ŕe je nebył jakŕ práwo; proto bude ot dědiny pustil.

287. Ale wyŕmetali aby newzchodila na tŕi pole, nebo naě koliwŕk, leđno na jednom miestě, kdeŕz stojiece koliwŕk, kak jmá kto k čemu práwo, na kaŕždém stála swŕm práwem: tehda proto nic neztratila, leđno pŕide na swŕ pŕu.

288. Na obci stoje ktoŕž ukáŕe co koliwŕk, ten to propustil, ŕe nestál na tom, o něŕž se pŕtŕ, ŕe to ztratil, ktoŕž to ućinil, ŕe newstúpil w to, o něŕž posly wzala, ŕe bezprawně ukazował, ŕe spráwem nedowedł.

289. Když dwŕry ukáŕe, a dědiny nic, a z obŕho ŕalováno: tehda je dědinu propŕel; ale o dwŕry se suďte, ŕe sú s práwem ukázáni.

290. Pakli na dědině stál, ŕe byl jakŕ práwo, tehda je wchodil, a w dwŕriech nebył, jedno jinde stoje ukazował: tehda

dwŕry propŕel, proto ŕe ho nejma práwa wdáwati, leđno na tom, o nemŕž posly pojeli.

291. Ale o dědinu se práwo jmáji súditi, ŕe sta se smŕla drŕeti, ŕe sta se mohla wdáwati, a toho se s práwem drŕžala.

XVIII. Znamenáno o kobyłém poli.

292. Ktoŕž kúpi kobyłé pole, práwo jmá dědinnŕch let za opravec nepropustiti, proto, zdaliby mu bránili kobyłého pole, aby mu zpráwce zprawili.

293. Pakliby se zameŕkal, ŕe za opravec propustí, a potom pustí kobyly, ač je i wzdy bylo kobyłé pole, ale potom musí sobŕ sám zprawowati, proto kobyłého pole neztratí.

294. Pakliby dřŕwe nebylo kobyłé pole, a kobyly (jiŕ tu) chodily dědinná lŕta, a ty kúpil s kobyłým polem, juŕž je prodrŕal kobyłé pole; tehda proč nebránil za opravec.

295. Ktoŕž kúpi kobyłé pole, a we dsky wloŕi to: tehda dobuď hrazskŕho komorníkŕ, ati wyswŕdŕi pŕed úřadem, ŕe tŕ ot úřada pojem, i zapowiedal na tŕech trziech okolniech toho sboŕie, ŕe to kúpil skobyłým polem. Jmáli kto co proti tomu mluwili, tehdy toho do let brani: on pro chudobu nemŕž kobył po kobyłém poli pustiti, a proto trhy zapowiedá, a k tomu we dsky wloŕi.

296. Tehda proto kobyłé pole bude jmieti, ŕe je okolní súŕsŕd nebránil za časa a za opravec kobyłého pole, i za let, a w tom se dokładá desk zemskŕch, ŕe je lŕta wydrŕal tŕi nebo dědinná.

XIX. Znamenáno o obci.

297. Obce neprávno měřiti podlé dědiny w kúpi, ač wiece súsédów jmá než ten, jenž prodal; proto že súséd jmá též práwo, a může obrániti rozoranie.

298. Pakli jednoho samého jest obec,

a nikte tu dědiny nejímá, ten může z nie učiniti, což chce, že mu není kto proť bráně. Ale když prodá dědinu, obce nemá práwo měřiti, proto že to wóle, a kúpil sewší woli.

(A tak se skonávají ta práwa, ježto je jměl pán z Rožmberka. Amen.)

ZLOMKY Z ALEXANDREIDY.

W XII a XIII století w Němcích powěst o Alexandrowi Macedonském náležela mezi oblíbené spisy. Zdá se, že ne mnoho později česká báseň toho obsahu, nejisto zdaž podlé latinského čili podlé německého, složena byla. W ní se po rkp. Kralodworském nejušlechtlejší formy starého jazyka zachowaly. Máme posud čtyry zlomky. První weršů 2461 w rkp. fol. z druhé polowice XIV století w knihowně sw. Wita w Praze, odkudž tištěn w Star. sklád. II. str. 151. — 264. Druhý zlomek z rkp. psaného na počátku XIV stol. někdy w archivu Budějowském, nyní w Českém Museum, obnášející 347 weršů na 2 listech perg. Tištěn w Čas. Mus. 1828. III. 86. Třetí zlomek 160 weršů také z téhož věku, jinou ortografií a rukau než předešlý, w Museum. Tištěn w Čas Mus. 1828. IV. 110. Čtvrtý zlomek 342 werše obnášející, též w Budějowicích nalezen jako druhý, tištěn w Čas. Mus. 1841. str. 73. Wšeccky ty werše, dohromady 3274, činí dle zdání p. Hanky as čtvrtý díl celé básně. Prvního zlomku zde podaného nebylo lze s pramenem swým opět srownati.

I. Tak Alexandrůw na Daria.

11. Již by čas proti w zoři,
když býwá křik ptačí zboři,
kdažto se noc se dnem dělí,
a když slunce na swět spielí:
Alexander wzweda zraky
a wezře na zoře oblaky,
uzřew den, jako se leče,
wstana, ruče se obleče.
Šed, i sta na jedne hofe,
obezře tu wlast ot moře;
potom se w zemi obráti,

poče města shledowati;
a kam se koli obrátieše,
10 tu na wše strany widieše,
kdežto wina, žita ktwěchu,
kdež která lowišče běchu.
Zřew wšady, dlí i na překy,
uzře ande silné řeky,
15 z nich teče široce woda,
a mocná w nich ryboploda.
Wida to, welmi se sžáda,
wzmluwi tak k swým lidem sada:
Zřete na wše strany w pole,

kaká w těchto zemích wóle:
 zde králowstwo, zde chci jmieti,
 a wám chci swé země přieti!
 Řka tako, nic neotieže,
 zda ktož co dóstojen bieše;
 w tom se nic byl nerozpačil,
 wnižby wes swét byl potlačil.
 To sděw, káza wojem wstáti,
 do Cilicie se bráti;
 posla k městóm i na hrady
 a k twrzem zde i onady;
 a jakž ho náhle zwéděchu,
 tak jej s milostí přijechu.
 Tehdy se w tu wlast uwieže,
 hlubě tam předce potieže.
 Udá se jmu jeti tady,
 kdeito jsú Trojské ohrady:
 ještě jedinké znamenie,
 tu kdeito leží kamenie.
 Nenieli tě lež slyšeti,
 a ti budu wyprávěti,
 proč se mu rušenje stalo,
 proč ti se to vše událo.

12. Byl jest Paris kněžic w Troji,
 wychowan we čisti, w pokojí,
 jehož otčik i matka
 pro lásku swého dětátka
 tak běchu mile wchowali,
 jakž mu wóli we všem dali.
 Jmějieše to knieže k lowu
 a jmá všecko mysl hotowu.
 Sta se to časa jednoho,
 když jezdi w lese mnoho,
 až se ot lowcůw zblúdi
 a kóň se mu welmi ztrudi;
 přiboda se s cesty w pušči
 pod krásný buk w jednej húšči,

wzwrha na suk uzdu s koně,
 poče spáti, dřewu se kloně.
 Zdieše se jmu w tej hodině,
 uzře we sně tři bohyně:
 5 jednu, jenž wládne milostí,
 druhú, jenž wládne múdrostí
 i sieho swěta udatstwem,
 třetí, jenž wládne bohatstwem.
 A ty zlaté jablko jměchu,
 10 o něžto se welmi přechu;
 nebo bieše na něm písáno:
 Která kraššie, tej buď dáno.
 Wzwolichu ho súdci sobě,
 řkúc: Dáwáme tu moc tobě,
 15 ať se nepřem děle o to:
 daj, kteréj chceš, jablko toto;
 a nad čím nás která móže,
 toho tobě wzdy pomóže.
 Tehdy se sta w tu dobu,
 20 on poče se raditi sám s sobú,
 wece: Co se nedostává
 mně, podlé kniežecieho práwa?
 jmám přieliš mnoho bohatstwa,
 a také se jmám podlé udatstwa,
 25 podlé jiných smysla dosti;
 což wiece třeba múdrosti?
 w štěstí také jmám wóli časnú:
 bych jedno jměl ženu krásnú!
 Řka tak, tej jablko dohodi,
 30 jež nad milostí wéwodí.
 A jakž brzo je rozsúdi,
 wztrna se wietr, jej ubudi,
 dronž musi pryč ottad jieti,
 jmaje tu wěc na paměti,
 35 kakby se mu to dostalo,
 ježto se jmu we sně dálo.
 Tehdy mu na mysl tanu,

na jednu věc rozpománu,
z něž jmieše slíčnú příčinu
proti Řekóm, zjewnú winu.

13. Stala se jest byla kdasi
škoda Troji, w diwné časy.
Herkules byl knieže Řecký,
w udatstwu wybraný, děcký,
ten byl Troji prwnie bieda;
pobil Parisowa děda,
k tomu zabil jmu dwa strýce,
pro něž leží Troje nice;
a wzał mu byl w téže časy
tetku, owšem diwné krásy,
Esione, čstná děwici;
tu dal jednomu kněžici,
Telamonu, jenž s ní kněze
doby, a jako wítěze:
to jest byla wojna Troje,
pro niž Paris, knieže z Troje,
proti Řekóm srdcem stonal,
až jest to i dokonal:
jakož je jim unesl ženu
najakrašší w swětě, Helenu;
pro niž se jest stala wojna
Řekóm s Trojí nepokojná;
jsú před ní deset let stáli
tu wítězi wojewali.
Nejeden toho zlým užil,
jenžto swój žiwótek složil
těch wítězów s obú stranú,
na něž když se rozpománu,
až mi se w srdci zawine;
pro tak malú věc jediné
plakala nejedna matka,
zbywši tu swého děťátka;
lkalo srdcem mnohé družé,
zbyw swého milého muže.

Ach srdce člowětie bludné!
ach zamyšlenie nekludné!
jež pro jednu (smrtnú) ženu,
jměla krásu přemoženu,
5 wešken se swět byl zbudil,
deset let se wojnú trudil:
až w jedenácté léto,
kak mi zpomínati zle to!
čestné město Troje dobyto.
10 Tu bez čísla lidí zbito,
jakož řiedký kto hostawen;
starý i mladý žiwota zbawen,
naposled město sežženo.
Řiedko jest kdy pochwáleno:
15 bez tráwy lúka sežena,
bez přísłowie krásná žena.
To také písmo wykládá,
ž' toho města čstná ohrada
deset let plně hořala;
20 škoda jest takého diela!
Tak se jest stalo rušenie;
již se wraci w swé prawenie.
14. Jakož napřed prawi,
Alexander tu se stawi.
25 W tu dobu, jenž s ním tu běchu,
takú záhubu uzřechu,
neby jeden tu nepyče,
a žalostí lomě ruce,
widúc na wítězských rowiech
30 o jich skutciech, o jich slowiech,
kdež na kameni wyryto,
kdež všemu swětu neskryto,
řekú: Dojdem brzo strasti,
wešli smy w neznámé wlasti,
35 z nich se wíec newyprawíme,
až se žiwota zbawíme.
Král uslyšaw řeč swých lidí,

wece: Proč wás smysl w tom blúdí?
 nikdy nenie čtí dostojen,
 kto chce býti wzdy pokojen.
 Doňadž koně nepokusi,
 pěči wzdy naň jmieti musi;
 ten se takéž skazí stániem,
 jakož častým osedlániem:
 takéž jest i každý čłowěk,
 jmáli pokojný tento wěk.
 Pokoje se tak obloží,
 až snad w lenosti umoři;
 protož mé srdce tam spěje,
 kdež mi se bohda čest zděje.

15. Jedno chceteli pohowěti,
 chci wám něco powěděti,
 proníž jmám wšecku naději,
 že tam k nepřieteli spěji.
 Kdaž mi mój otčik pohynu,
 zdě mi se w nočni hodiau,
 myslech leže sám jediný,
 nečije se nikte jiný,
 coby mi bylo sobě zdieti;
 newěděch se, co přijieti:
 wrahómli se otpierati,
 čili tak w porobě státi.
 Tak mi myslice w obém stáše;
 ktož tu běchu, každý apáše.
 Myslech, jakžto pták některý,
 jenž sobě nedojme wiery;
 kdyžto sobě ptá pokoje,
 kdeby chowal dietky swoje,
 nesměje lap hniezda sklásti,
 boje se wšeliké nápasti;
 aby hniezda wietr neobofil,
 neb se had k dětem newnořil;
 letě dlúho w lese, w poli,
 až snad někde miesto zwolí.

Tak mi se udá uzřeti,
 ande se tako proswietí,
 jakžto když bude z hromu blesk;
 pro něž sobě tak welmi stesk,
 5 až zapomanuch sám sebe:
 i wezřech nalit i s nebe
 jeden krásný čłowěk stúpi,
 jenž ke mně blíže přistúpi;
 wšecku na něm čstnost bieše,
 10 a tak diwné rúcho jmieše,
 jakž mi se nezdá nikaké,
 by kdy čłowěk wida také.
 To sem tak widal práwě,
 jež jmieše na swej hlawě
 15 korunu zlata swětlého
 a z kamenie předraheho.
 Nemoh jmu jmene zwěděti,
 jedno to mohu spomněti,
 což mu bě na čele psáno,
 20 jež mi widěti nedáno.
 Když ho chtěch potázati,
 on prwě swú řeč uchwáti:
 Wyniď, wece, z kraje swěho,
 podámť wši čest swěta sieho;
 25 a když mě uzřieš potom,
 nemysl zlého lidu o tom.
 Tehdy jak brzo to powědě,
 kam se podě, žiw newědě;
 ale jakž se přič obráti,
 30 wše se ta swětlost zatráti.
 W tomž twrda jest má naděje,
 což jest mluwil, že mł se zděje.
 To se w krátce wšecko zlíči
 ta řeč, již jim král wylčí:
 35 že když se uda jemu
 přijeti k Jerusalému,
 tu jej ten potka tělesně,

jehož bieše wiďal we sně,
s takým znamením welikým,
s židowským zástupem wšelikým;
a jakož jej náhle potka,
pade před ním welmi z krotka.

Tomu sě diwiti jechu
ti wšickni, jiže sním běchu.
A když mu tu čest prokáža,
wojem do stanów rozkáza;
šed do města s málem lidí,
milostiwě wše poklidi,
a jakž jej ten muž nauči,
tak sě tu bohu poručí.

Daw prwé přiezni stwrzenie,
wzem s milostí otpuščenje,
káza wojem ottud wstáti,
chtě sě k nepřátelóm bráti.

16. Již byl wtáhl daleko w zemu
proti nepříteli swému
Macedo, ten opravitel
i swé vlasti obranitel.
A když přijide powěst ta
w Perské hrady i w města,
tehdy z těch okolních twrzí
potočichu posel brzí,
aby sě král Darius stěhl,
že jeho nepřítel přitěhl.
A když s tím posel přiteče,
Darius sě welmi leče,
kak by mnoho přičinnějí,
pokladem, lidmi silnějí:
neb jmieše králowstwo dwoje,
z nich nadeň mohl jmieti woje;
ale že wzdy byl pokojen,
že netbal ijedněch wojen,
tím proti mu bieše mdlejí,
jenžby mohl býti silnějí,

ažby byl srdce toho,
k němuž jmějieše lidí mnoho.
Wšak nechtě, by sě kto domněl,
by w čem swé moci zapomněl:

5 káza sě wšem hotowati,
chtě nepřátely potkati.
A jakž brzo prowolachu,
tak wšickni na wojnu wstachu;
zatiem sě také potáža,

10 Alexandru list rozkáza.

17. Řka: Král Darius, král nad králi,
jehož sě moci wše wzďálí,
Alexandru, slúze swému,
dietěti obak čstnému,

15 zpowiedaju milost swoji
ke čsti, radě i pokoji.
Wědě, že jsi po létech mladý,
proněž ješče nejmaš rady,
češeš jablka nedospělá:

20 waruj sě takého diela!
kdež owoce nedospělo,
češešli to, tratíš dielo.
Poddals sě w wojenské byďlo:
chowaj sě, byt neostyďlo!

25 Ale na jakéž jsi době,
jež, slúze, poslal sem tobě:
uzdu, měšec, mieč okružlý,
jež obrownán na wše uhly;
ten sě twým letóm podobá.

30 Pakli která twá chudoba,
měšce sě jedno dotiežeš,
až s potřebu wywiežeš;
a snad si sě tako splašil,
mniš by tě nikte neustrašil:
35 uzdy sě na to dotieže,

wniž plachý kůň, tak tě swieže.

18. Alexander listy přečta,

uslyšaw, kaká jest řeč ta,
 wece: Lépe rozuměji,
 kak se ti daři wyprawěji.
 Tento se mieč na to maje,
 jenž okružlý na vše kraje;
 stojíte všickni widuce,
 že jej drži twrdě w ruce:
 takéžto wězte práwě,
 již wes swět jmám w swej opravě.
 Tento měšec to wykládá:
 že, což wáš král má poklada,
 skrze ten móžte wěděti,
 že to wšeccko budu jmieti.
 Uzda mi se hodí k tomu:
 když juž sadu w jeho domu,
 wšeccko, což jmá, se rozpleni,
 a jej swiči, wniž wól lení.
 Rozkázaw poslóm ta slowa,
 da jim listy k tomu znowa;
 potom daři i každého
 podlé práwa kráľowského.
 Wzemše posli listy jeho,
 nesú je před krále swého.
 Prečta listy král pohanský,
 jež mu bě poslal král Řecký,
 poče se tomu diwiti,
 že směl kdy to powědieti,
 a řka: Jmám swět w swej poruce,
 jakož ten mieč drži w ruce!
 podiwi se také tomu,
 že řekl: Sadu w jeho domu,
 wládna všemi městy, hrady
 w jeho zemi, zde i onady!
 Swým rytieřóm to rozprávě,
 swú korunu na se wstawě:
 Wšak já jsem, wece, král nad králi,
 me se po všem swětu báli

wši kráľowé i kniežata,
 dáwajíce daň ot zlata;
 kak mu móže to přijiti,
 by mohl w takú čest kdy wnití?
 i kakž by objal mé kráľowstwo?
 wizte, kaké psal bláznowstwo!
 Řka to, káza poslóm siesti,
 uzel máku jemu nésti.

19. A řka: Wěz to, pyšné robě!
 10 posilaji ten mák tobě,
 aby wěděl, co jmám moci,
 wlastniech lidí, bez pomoci.
 Tu jest owšem máku mnoho,
 ty nemóžeš čisti toho;
 15 tolíkěž imám já broji,
 wšudy lid se wniž rozbroji
 okolo mne za tři míle;
 nenie čisla tej wšěj spile!
 tisíc na jednoho twého
 20 jmám rytieřstwa wýborného!
 Kako chceš boj se mnú wzieti,
 nemoha té moci jmieti?
 Razit, by se mně pokoře
 bral se zase pryč za moře,
 25 ač zbýti chceš zde hoře;
 chtě kráľowstwa zde dobyti,
 móžeš tam i swého zbýti.

22. Alexander tu řeč slyše,
 30 ande posel mluwi tiše,
 káza uzel rozwázati.
 I poče ten mák zobati
 a swým Řekóm udáwati,
 každý jeho hrst nachwátí:
 35 Zobte, wece, moji Řeci!
 chci wám něco dobrého řeci,
 z něhož wám bude všem radost,

a pohanóm w srdci žalost.
 Tento mák to znamenává,
 že nám böh je vše poddává ;
 jelikož ho zru zlobete,
 když u boji již budete,
 tolikéž pohan pobijete,
 w tom se wám nic nepoměte.
 Jakož ten mák zuby zetřem,
 tak zástupy jich vše potřem.
 Potom poslóm těm powědě :
 To jáz jisté, wece, wědě,
 že mnoho lida jest při králi ;
 ale to já welmi chwálí,
 že tak měkké lidi wodí,
 ufaji w böh, že mi neuškodí !
 Jakžto ten mák Řeci zobí,
 tak vašeho krále pobí.
 Řka to, káza poslóm wstáti
 a pepře jim uzlík dáti,
 aby nesli králi swému,
 zpowiedaje tu řeč jemu,
 řka : Poslals mi máku mieru,
 a prawě to na swú wieru,
 že tolikéž jmáš swých lidí ;
 však o tobě zle se klidí.
 Až jich s tobú jest přemnoho,
 což jest obak do toho,
 kdaž jsú měkci, wniž mák zralý,
 w nichž jmáš w boji statek malý ?
 Powiz ruče uzla mého :
 čímž jest twrze máku twého ?
 a taká jde hořkost z něho,
 w němžby bylo něco zlého.
 Těch jest zrnc welmi málo ;
 však, by o žiwot tobě stálo,
 nemohlby jich všech zlobati.
 Skrže to rač znamenati :

máloť lidí jmám při sobě,
 budúť w boji hořci tobě !
 21. W tu dobu Darius stáše,
 kdež swých lidí moc zbieráše ;
 5 a když již sebra woje,
 chtě zwěděti lida co je,
 spudi vše w jednu ohradu,
 jakž to pastýř činí stádu ;
 čite zajtra až do noci,
 10 však newědě všie swé moci.
 Tak některá domownice
 z jitra přečte swé owčice,
 aby pastýř též přihnal
 owčice, jež w stádu wyhnal ;
 15 ale mnohá ne vše přijdú
 owčice, jež w stádo wyjdú :
 některá snad s skály spadne,
 a některú wlk popadne.
 Takéž se těm lidem dosta,
 20 řiedký opět domów posta.
 Zatiem wybera lehčejších
 lidí na koních ručejších
 šestdesát tisícew poně,
 s nimiž posla swé podkoně,
 25 čstného rytieře Menona,
 jenž swú jiezdu zle dokona.
 Tento rozkázanie jmieše,
 že mu shlédati woj bieše,
 kdeby se sebrali Řeci,
 30 proti jim jmu bieše leci.
 Král Macedo, když to zwědě,
 swé lidi k boji poriedě.
 Jež uwěřiti protiwno,
 i také zajisté diwno,
 35 že tak jmaje lidí málo,
 a však se mu to dostalo,
 jež pobi ty vše woje,

jakož brzo došel boje;
 tak jakž, což nepřítel bylo,
 nic, nebo velmi málo zbylo.
 A když ten boj obdrže,
 vojnu ottad náhle wrže.
 Kaki byl ustal, všakž nepřesta,
 hnaw, doby jednoho města,
 jež Sardis i dnes slowe;
 to s jedné strany oplowe
 Sagarius, silná řeka,
 z druhé se s ni moře stieká.
 A tu běchu kola dáwná,
 tak chytrá i tak úpravná,
 jakž jich nikte nemožeše
 rozebrati, ni umieše.
 W tom ti lidé měchu wieru:
 ktožby poznal jich rozměru,
 že té země králem bude,
 i to, což chtě, to dobude.
 Ta byl ustawil král Mida.
 Tehdy Alexander wnida,
 ohledaw kola i wzdwize,
 wzpodejma i pusti nřze;
 točiw jimi sēm i tamo:
 Nic mi, wece, jest w nich známo;
 co wěčšicho třeba trudu?
 jakž mohu, takž jich dobudu!
 Wyjma meč, poče ot wrchu,
 rozte kola až wše prchú.
 A když vši tu wěc poklidí,
 posla ottad w jiezdu lidí,
 aby všickni w tu wlast wehnali,
 měst i hradów dobýwali.
 Sta se to na krátké roky,
 podtychu wše Kapadoky
 a jednu zemici Lydu.
 Ottad když zase přijidú,

do Tyfe, kdež král bieše,
 kdež jich čekaje ležěše:
 počekaw tu noc jedinu,
 a jakž brzo ta noc minu
 5 a den se na swět pokáza,
 tak wojem wstáti káza.
 Dosti diwno, že to mohł zdiati:
 hna toho dne mil třidcieti
 k nepřieteli pospiechaje;
 10 wzdý se toho domniewaje,
 zdaby to Darius zwěda,
 potkal jej w horách, předjeda.

II. Zrada Bessowa a Narbazonowa.

15 W tu dobu ta dwa prorádce,
 newěrného skutka skládce,
 raděsta se nejednako,
 newidúce ješče, kako
 20 bylo jima swého krále
 jieti, w mnozi či u mále;
 neb ke všem tu neufasta,
 pro něžto se welmi hásta,
 ačby ho kak mětně jala,
 25 by sama w tom neostala.
 Takž o tom mluwiwše mnoho,
 Bessus wece: Co do toho,
 ačbychwě myslila děle;
 ráno, když wstane s postele,
 30 pojdwě předeň, všakž ne zborně,
 postawiece se pokorně,
 rcemež: Králu! co swě zděla,
 w tom se swě lepše domněla,
 mniece, ž'byť se to slúbilo;
 35 a když to protiwno bylo,
 toho srdečně želéwě.
 A mezi tiem nikte newie,

co se stáci moci bude,
jakž najú obač nezbude.

Juž bě lud dnem se ujiscil,
a swět obač se nezčistil
ote wšie mraky, tmy nočnie :
tehdy, obač nepomocně,
ráno uzřew zornú hwězdu
král Darius, náhlú jjezdú
chtě přeč, sedieše na woze :
t'dy ni o čsti, ni o boze
tbajuce, ta muže zrádná,
sě n i on před wozem padna,
postawú smutného lice
ležeta před wozem nice,
mluwiece k nemu s pokoru,
wzdwihsě k nemu hlavy wzhóru,
řkúce: Králu! najú wina
jest weliká! wšakž ju mina,
wezti z twé milosci na to,
že doňadž swě žiwa, za to
tiem té winy pokúpiwě,
jakž tebe wiece n-odstúpiwě
s podstaťú našeho rodu,
s tobú na zisk i na škodu
s milostú ostati chtiece,
tebe wiece neodstúpiece.
T'dy wida je w tej pokoře,
stěšće sobě, slz unoře;
tuž jima inhed uwěři,
tuže se s nima i smieři.

Dokončaw to ssima ruče,
wozatajóm přeč ponuče,
hna přeč, nikde nepostoje,
zawše nepřátel se boje.
Ana, což o nem ukladla,
w tom jima mysl nic n-upadla;
kromě zawše toho stříhla,

kakby té zrady dětiehla.

A čstný muž chwáta přeč spieše,
woj pak sěm i tam se mieše;
kdežto byl mnohý, newěda
kam chtěl král, kamli byl jeda;
neb jich wiece newědělo,
což se ot sich státi chtělo.

Wšakž byl tu jeden Hřečenin,
čstného plemene zemenin,
10 jenž byl kterúsi náhodú
s wšú postaťú swého rodu
králem Hřeckým wypowiedien,
Patron, jemuž byl powědien
té wšie zrady sklad newěrný.
15 Tenž člověk, hospodě mierný,
tej řeči swój čas uhlédaw,
nikomu wěděti nedaw,
minuw wšu těch zrádec hrózu,
přítře se k králowu wožu,
20 i wzmluwi řka: Králu milý!
já člověk swých přátel zbylý,
jenž snad toho nedostojú,
by ty přeslyšal řeč moju,
neb cožbych tobě poradil,
25 mnělby, bych tě s twými wadil,
jižť jsú službú přirozeni
a twú čstú dáwno wzplozeni,
Bessus čužto s Narbazonom,
jižto juž s welikým shonem
30 na to dnes sú se sebrali,
i to juž sú uzeptali,
ač mi chceš w tom wieru jmieti,
že tě chtie, ač mohú, jieti;
tohož wěz, ž-nikakž nezbudeš,
35 že dnes i žiw i mrtw budeš.
Protož, ač ráčíš, přikáži,
abych byl wiece při twej stráži,

a ty wíec buď u mých staniach,
 neb juž nejmáš wiery na nich,
 jimž si, jakž řkú, čsti dohodil,
 a je z chudých lidí wzplodil,
 jakž slyšu i jakž mi prawie.
 Protož mi tomu wěř práwě,
 že i jáz, i má rodina,
 jichž jsi ty čáka jediná,
 i již juž nemóžem dále
 kromé tebe, swěho krále,
 k nemuž jest poslednie čáka,
 když nem přišla chwíle taká,
 že nem jest nelze nikame
 ot tebe w země neznámé,
 w nichž se nelze bude skrýti,
 jestli nám tebe kak zbyti;
 ni bych stráž twój býti žádal,
 bychť se co lepšího nadál.

By těch slow wíec než mnoho;
 wiakž on nie netbaje toho,
 jakž mohu to snáze fienci,
 ž-osuda nelze uteci;
 neb což se Patron pomodlil,
 cožli prose řeči prodlil,
 nemohl nic té řeči dáti,
 by ho chtěl uposlúchati,
 a řka: Kak wy dobře znaju,
 že k wám wěrně doufaju,
 jakž ste mi se přikázali,
 tak ste wěrně se mnú stáli.
 Ale böh najlépe to wie,
 že ne bych w také přislowie
 jáz i mój lud byl upadna,
 kak jest smrt welmi nesnadna,
 wšak radije w ňu upadnu,
 nežli se tak swých ukradnu,
 i byl swú wlast tak pohaně,

přiweda zlé slowo na ně.
 Protož než se jich otwinu,
 lepý jsem, ž-ot nich pohynu,
 až každý snad die to po mně,
 5 že jsem jich čest wždy byl pomně.
 Pakli mne tak osud honí,
 že mne tak chtie zbyti omi:
 k kterež koli přijdu škodě,
 to juž bude pozděhodě,
 10 ž-mi žiwu byti nežádno,
 protož což chtie, wše mi snadno.

Wida to Patron, se smuti,
 slyše, ž-nechce wywinúti
 od smrti, k niež se byl bliže.
 15 Hna přeč, inhedž swú moc sjíše,
 i rozkáza w náhlém slowě
 swým se jmieti wždy wzhotowě.
 Ještěž krále hnaw ujisti,
 chtě se w smrt předeň poskýsci.
 20 Bessus pak, jakž nerozuměl,
 wztáza, jenžto hřecky uměl,
 i jenž byl jima tłumáčil,
 coby byl Patron napáčil,
 kterých slow, neb které řeči?
 25 a srdce juž žádá seči,
 truce se tam na Patrona,
 mieniece naň slowa pro 'na,
 ježto wšeka juž bě wzwěděl,
 tak jakž Patron byl powěděl.
 30 W tomž hněwě se woza dotra,
 potu s čela rukú potra,
 mnohokrát meče se lapaw,
 na Patrona se pochápaw;
 jehož ho snadno odtiskú,
 35 že ne bylo na nem zisku,
 protože chtěl naň newinně,
 a také že jel při čině;

pro nežto wes hněw ochabi,
 mysle wezdy na to, ž-aby
 přišlo mu s lepšú přičinú,
 ten wzdy úmysl zlého činu
 ješče k tej noci otloži;
 jebož i sám čstný kmet poži,
 žej' ho chtěl zabiti často,
 jakž se tu nesta zawlasto.

Ten den minu, noc přistúpi,
 a w staniech lehše zástupy,
 pomlúwali řeč rozpačnú
 se i ono chvílú mračnú.
 Ande se zlá wěst pronásie
 w onom zámtném rozpraše,
 kdežto Beasus s Narbazonem,
 zawše se radiece o nem,
 sobě wšu noc sedky nedal,
 chtě wžda by swój čas uhlédal.
 Noc jest děju wšemu mátě,
 jakžto zisku, tako ztrátě:
 noc jest zlému čas utratný,
 w nemž udaten jest n-udatný;
 noc jest, w nemž se zlý nestydí,
 pobdě, ž-ho dobrý newidí:
 a wšakž často w tej rozpači
 mnohý skutek se otwlačí
 podle ludskeho domysla,
 jebožto býwá bez čísla,
 když juž mní kto, by byl zláče,
 wšakž ho strach bude odúšče,
 jakž ten zisk, jenžto mní maje,
 otloží, časa čakaje.
 Takž ona swé děnie dlúhé
 doložista noci druhé.

Ta noc bywši, i otjide;
 mezi tiem, jakž slunce wznide,
 Bessus šed před čstného muže,

wzmluwi, na Patrona tuže
 a fka: Králu! juž to wizú,
 jebož se řieci nestyzu,
 žej se zbožně wzywáš králem,
 5 jaks nynie pokázal málem,
 žejs' ho slyšeti nerodil
 w tom, w nemžby nám rád poškodil,
 ludem čtně tobú wzchowaným
 i tobě wěrně poddaným,
 10 jižto tobě wšie čci přejú
 a pro tě wše zdieťi smějú;
 ale tito, již jsú tací,
 již po mrše, jakžto ptáci,
 sém i tamo sobú mecú
 15 a zisku-dle wšady lécú,
 zdaby z nich kto cuzích užiw,
 byl tu, kdež byl dřiewe slúžiw;
 i jest to, králu, bez diwa,
 ž-se taký w sujnu řeč wsiwá,
 20 tobě na našu čest radě,
 zle ny jest tak s tobú wadě,
 nejmaje sám nikde stawu,
 w nemžby mohl kde skrýti hlavu;
 ten pro zběstwo, pro chudobu
 25 sém i tamo toče sobú,
 jakžto trest, jam wětr pochýlí,
 tam taký člowěk se schýlí.
 Ale jáz i jiní páni,
 jižto jsme tobú wzchowáni,
 30 tobě wěrní býti musím,
 i s tobú wšeho pokusím,
 k nemuž dobré práwo jmámy,
 ž-sě pro tě i na smrt dámy.
 Protožto tobě děkujem,
 35 že juž na tobě to čujem,
 jakžs se wěrně s námi smířil,
 když si na ny newěřil,

tak newěrné mysli ludem,
jímž juž bezpečnějši budem.

W tej řeči minu ta dieka,
an čstný kmet, jakž znal člowěka,
potaká mu we wšej řeči,
jakž obyčej jest člowěči;
jemužto juž přijde k tomu,
že newie kak fienci komu,
wěda dobře, že řeč křiwá;
wšak jie, kakž moha, pozbywá.

Ten den opět byw i minu
zleho zámysla w témž činu,
jenž těmi ludmi uložen
a do té noci otložen
čstnému muži welmi strastně
ot jeho postati vlastnie.
A juž slunce w swém západě,
pošed, ne w swej zwyčnej wnadě,
připřelo se bě u břeha,
powzдалuje swého běha
budúcie wěci zámutkem
i tak zrádné wěci skutkem,
kdežto slúha swé hospody
hledal tak přehrubé škody.
Měsiec také w swém poběze
wzpěti se na mořském březě,
nechtě se wzdwihnúti z moře,
wše pro to budúcie hoře
té přenewěrné prorady,
jež nelze juž zbýti kady,
tak jakž jest pojíti wšemu
wždy k času ustawenému.
Měsieu se udá wzniúti
a sluncu pod zemu sníti,
a wojska šla w stanowišče:
zde pak čtný kmet sobě stýšče,
sedí, sám swých stanów střeha,

ande jho každý poběhá;
kdež sám (s) sobú wzímal radu
swých posledních dnech w západu,
kdež juž čsti miesta nedadie,
5 sedí, sám se sobú radě;
ale nestanečná rada
jest, kdež spadne ta přewada
we čsti od swých vlastních lidí,
tu i každá mysl zablúdí.
10 Takž přebieraje řeč mnohú,
sedí mdlý král, wzdýše k bohu,
a řka: Mocný hospodine,
jehož chtěníe nic nemine
ani kto móż lap co moci,
15 k nemuž twé nenie pomoci:
čím sem bože se dopustil,
žejs na mě těžce přepustil
tak rozličných pohub ztráty,
ž-sem člowěk wšie čsti otjatý,
20 ni jmám miesta mezi mými,
jež sem wzplodil dary swými,
ti mi nepřejúce zdrowie,
strojite smrt mej starej hlawě?
a ten mój newěrný slúha,
25 jehož sem otjal ot pluha,
ten na mě meče pobrúsil
a chtěl, by ho mná pokusil;
která bože moje wina?
či sem byl w čem práwo mina,
30 že pro mne kto zbyl dědiny
bez práwa nebo bez winy,
a já súd kdy w čem přewrátíl,
by proto kto zbožie ztratil?
či sem kdy komu powolil,
35 aby kto proň swú krew prolil?
či sem ten byl, na nemž ktosby
swé pokorné n-užil prosby

při kterém práwě neb sůdě,
 a jáz byl co křiwě sůdě,
 mimo práwo dary bera,
 i plakala wdowa která,
 zbywši pro mě swého muže,
 jenžto mi byl wěrně slůže,
 a mnú, nepomniece na to,
 bylo jí zbožie otjato?
 či se stalo kda dědicu,
 by pro mě stál w smutném licu,
 swého zbožie jsa wyweden,
 buď těch wiece, nebo jeden,
 což jest bylo mých zem obce?
 Wystupte na mě žalobce;
 a já což se neopraviu,
 w tom se s práwem swé čsti zbawiu,
 ž-sem byl nečstně žiwot weda;
 proč mi žiwu býti tehda!
 Budž inhed Bessus udaten,
 i ten, jenž mu jest postaten,
 ten s ním přijda, wiecež nedli
 tiem, což sú zla na mě zwedli.
 Pakli sem byl prawdy bráně,
 držaw swój lid (w) wěrnej schráně,
 nebyw niwčemž myslú křiwú,
 proč mi t'dy nebýti žiwu?
 Bud ten brže smrtci užiw
 ktož jest jie s práwem zaslúživ
 — — — — —

III. Alexandrůw boj w Asii.

— — — — —
 aě podlé wašie čsti práwa
 chcte sobě wěrně pomoci
 proti tej nestálej moci,

i to wšecko sobě ždáte,
 jižto jakžto w rukú máte;
 aě ruka také-že k meču
 jma, jakžto ke brániu, péču:
 s wy sobě wše zbožie mějte,
 a mně jedno té čsti přejte,
 w slowě ač-si welmi malém,
 bych jedno slul waším králem,
 sa účasten čti w tej řeči.
 10 Ale což jest w kterej sěči,
 té mi wždy dajte účastnu
 býti, pro wasu čest wlastnú.
 Pakli mě wás kto upatří,
 za dvě, neb kročeje za tři
 15 bych postúpil w zástup zasě,
 kterého boje lekna se,
 skyta před se wás kterého:
 nepřejte mi nic dobrého.
 I bylby snad mluwil wiece:
 20 t'dy se jmu uda, wezřiece,
 znamenati jezdców mnoho,
 ženúc ot krále onoho
 s jedniem hrabiú welmi mocným,
 s člověkem owšem pomocným,
 25 jehož on král wypowieděl.
 A ten byl to z rady wzwěděl,
 ž' chtiel nepřátely přelstíti:
 kdež se bylo boju sníti,
 kotwy byly na wše strany
 30 králem pohanským metány;
 zdaby točuž as již tady
 učinil něco přewady
 u přelstění dosti malém.
 Takž ten hrabě mluwil s králem
 35 w službu se přikáza jemu,
 odpověděw králiu swému,
 Patron, ten slowútný hrabě.

Hic est distinctio quinta.

A juž wšady straně na 'bě
 ne jeden zboden na hnání,
 před zástupy wcekcowání,
 chtě druh druhu býti škoden;
 sěn zastřelen, onen zboden
 w tomž střieleni i w tej sěti.
 Uwětiw juž we wšej řeči
 král Hřecký tomu pohanu,
 hau zástupem w jinú stranu.
 Což mu třeba, wše rozkázaw,
 wdwiže sě, swój helm zawázaw;
 takž jakž jej náhle zadržē,
 přijem kopie, i nawrže.
 Netáhl by kto hnúti okem,
 tak sě náhlým snidú skokem:
 na wše strany štřely letie,
 jakžto kropie z búře letē;
 zde i onde kopie třeštie,
 jakžto trscie neb sechlē léštie;
 a hlas sě wzdwichl až w oblaky.
 Taký zwuk, třesk, i křik taký
 by w zástupiech stranú obú,
 jakž sě zdáše, by w tu dobu
 sto hromów spolu wzehřměli,
 tak sě běchu twrdē sněli,
 wnuž by koli z firmamenta
 wšecká čtyři elementa
 chtěla sě wydřieti z kořen,
 taký bě zwuk i křik stwořen.

W tu dobu král z Macedoně
 pobodl biče swého koně
 w zástup, jakžto lew ne z krotka;
 tehdyže sě inhed potka
 s jedniem slowútným pohanem
 z Indie s Aristomanem.
 A ten seděl na welblúdě,

wítězky sě s kopím pudē;
 a král na swém Bucifale.
 Tenž pak pohan potka krále,
 w nemž sě jmu sta něc' po ščestí,
 s setře kopie až do pěsti,
 jímž obač nic nepoškodi.
 Král sě pak welblúda hodi
 podlé plece w samé hrudi,
 w namžto také nepoblúdi:
 10 nebo bě welblúd wysoký,
 a k tomu pak činil skoky,
 pro něžto sě nízko uda
 kopie sněsti na welblúda.
 Inhedž sě welblúd přewrátí,
 15 wnužkoli když sě wywrátí
 jawor ot moci wětrowé,
 tak to tělo welblúdowé
 učini lom k zemi spadna.
 Snadná, křikú Hřeći, snadná
 20 stane sě nám čest i chwála,
 když sě králi ta čest stala!

By boj twrdý s obú stranú,
 nejednu smrtelnú ránu
 obojie sobě tu dachu,
 25 kdež sě najprwé potkachu.
 Ande bradatice, hrále
 we krwi jakžto wodě kálé;
 a král Hřecký tam w zástupy
 třel sě, sěka on lud hlúpý,
 30 kdež meč, hrále, bradatice,
 sěkúce naň tak i sice,
 jeho hlavě sě otruti,
 jímž sě mysl ho nic neskrúti;
 tak bě k sěti přihotowán,
 35 wnuž by byl zželeza skowán;
 a snadno jmu wše pak sněsti,
 že jmu šlo wšecko po ščestí.

Takž tu ot neho smrt' wzěsta,
 jež najlepšie z těch tu běsta :
 Phares jednomu jmě bieše,
 druhý Eliphar slowieše,
 jenž byl ot Egypta hrabě,
 a sěn pak z Syrska markrabě:
 člowěky oba bohatá,
 w nůž sě sta weliká ztráta
 tomu králiu pohanskému
 i jeho pak ludu všemu,
 co jich wzě w žiwotě ztrátu,
 zřlece dwú udactwo na tú,
 již sě sěkli welim wiece,
 onú dwú udactwa zřlece,
 neb její přemocná sila
 mnoho Hřeków bě zhubila
 bitím, bodenim i sěčiu.
 Ale všakož, jakžto řeču,
 proti Hřekóm nic nebylo,
 což sě bě pohan zhubilo.
 Wšady po prachu, po trávě
 tekł potok zemiú krawavě,
 w nemž juž ležal lud hubený,
 wnuž les neb háj porúbený.
 S obú stranú sta sě ztráta;
 stála čtwera p'kelná wrata
 otwořena až do kořen,
 taký byl křik řábly stwořen,
 mniece, by sě země sřekla,
 chtieci je wyhnati z pekla.
 Tak duše letěly hustě,
 jako když stáda rozpustie.
 Což bylo kde práznyh kútów,
 mohl jest býti pln dóm Plútów;
 neb w tom boju řiedký zbawen,
 by nebyl Hřeky unawen.
 An ~ všudy ludi hlúpi,

lezie ssěčeni wnuž trúpi:
 leží Enos od Philoty,
 slowútný muž z pohan roty,
 zabiw tudiež Esiphila,
 5 w nemžto wele pomoc byla
 všem lepším Hřeckého krále,
 ščed zabitých ne u mále.
 Bieš' tu také ober jeden
 králem pohanským wyweden
 10 tam od črweného moře;
 ten bě přišel na swě hoře:
 člowěk postawú nekrátkú,
 múřin otcem, ober matkú.
 Jehož kdož uzřel, ten ztrau
 15 pro 'nu twář mocnú i črnú,
 i pro tak silnú postawu,
 jakžto kádca maje hlavu,
 a řřd wnuž pawězu nesa,
 jakž ju kdes byl wytrhl z lesa.
 20 Takž jadyž šel, tady přše
 před nim běhal přeč lud srše

25 *IV. Alexander w Babyloně.*

— — — — —
 již dobrodružnie dle chwály
 silně sě potykwali
 přetwrdého kopie ranú;
 30 kdežto mnohý s obú stranú,
 jelikž rozuměti mohu,
 sboden dřel sedlo ostrohú.
 To rytířské kratochwilé
 posta dosti dlúhé chwíle,
 35 až sám král ludem pokynu;
 takž ta chwíle bywši minu.
 Tehdy což bě měščan přednich,

i jiných pánův, lidí úředních,
 pojdú před svého krále,
 nesúce dary nemalé,
 se čstú dostojeństwa jeho,
 sbožie onoho i sieho,
 ježto člověčiemu oku
 lubosti dáwa posoku,
 ot darův drahoty všaké
 přechwalu čsti nejednaké.

Zatiem powezú pardusy,
 lvy i mnohé welé strusy,
 i což jiné ptácie zběři
 i přeluté diwie zwěři,
 ježto kletcemi lomieci
 ríala, své schrány nechtieci.
 Což by lepšího kde jměli,
 neb co lubého widěli,
 ježto by jmu bylo wzácao,
 toj jmu bě dáti vše lacno.
 A to vše w takém weselí,
 jakéhož nikdy nejměli,
 ot hercůw, ot mětcůw všakých,
 pěsnotworcůw wszelikakých,
 jimžto (běchu) plny ulice
 radosti, také i sice,
 i chutostiú všaké hudby.
 Tohož weselé dotud by,
 jeliž všeca ta noc zjide,
 toliž lud pak domów jide.
 Nikdě nečtem, by tak welé
 býwalo w světě weselé,
 ani když Římská moc svého
 wolila krále kterého,
 by tak welikej radosti,
 i w tak přemnoženéj cnosti
 svého ciesaře přijala,
 než takú čest pokazala.

A s práwem se mu to dálo,
 což se jmu jest čsti kde stalo,
 že se wybraw s málem luda,
 i pojměw mnoho nekluda,
 5 swú wěcú tak snažně plílil,
 až se jmu wes swět pochýlil.

By bůh uslyšeti ráčil
 své křestěnstwo, i to zračil,
 by takýž byl Českým králem:
 10 ufal bych w to, ž by za málem,
 leč buď Litwa, leč Tateři,
 kakž sú menowáni kteři,
 Besermené, nebo Prusi,
 leč nepotwření Rusi,
 15 přišli by k takej připřetě,
 jakž by se krsta přichopiece,
 byli swých modl odstúpiece.
 I to by se státi mohlo,
 ač by to co juž pomohlo;
 20 že Němci, již sú zde hostie,
 chtie doždati, by na mostě
 Pražě, jehož bůh snad nechá!
 nebude widěti Čecha;
 i mohlo by se brž státi,
 25 by jich bylo newídati.

Diwž se, Babylone město!
 k diwuť jest podoben, wěz to,
 twój král, přiewal všeho světa,
 všech jiných králůw připřeta,
 30 o nemž Danielem prorokem
 jest písáno dáwným rokem,
 jakož jemu od pólnoci
 bylo přiti w silnej moci,
 čuž o jednom rozě kozlu
 35 tomu beranowi po zlu,
 ježto jměl silná dwa rohy,
 ten před ním spadl, sehnuw nohy.

Tenz, juž taký i tak mocný,
 i swej postati poměcný,
 Babylo, twým králem bude,
 pod nímžto twá čest probude,
 jehožto by wes swět žádal,
 by se tomu jedno nadál,
 by stál w té mysli dobrotě,
 južto jest proměnil pro tě,
 twému se sbožiu obložiw,
 jehož byl jest málo poziw,
 zradiw se nečstným opilstwem,
 i také tiem zrádným smilstwem,
 jehož wiece nenie poně
 nikdē, než u Babyloně,
 kdežto malého dle mýta
 dci mateřiu jest neskryta.
 Tiem všiem twój král se oleniw
 by všu moc srdce vypleniw.
 Ale ač prawdu powiemy:
 i jinde toho něč' wiemy;
 o nemž, by u mlýně co hudli,
 snad by pod střechú oškludli.

V. *Incipit distinctio sexta.*

W teěž rozkoši, w teěž ozrači
 Alexander mysl omráči.
 Třidceti dnów odpočiwaw,
 po swej wóli tu přebýwaw,
 by byl jho kto tdy nadtrutiw,
 nebo které wálkú mútiw,
 byl by welim wiece mdleji,
 jimžto se mněl sa čileji.
 A všakž, kak nerád, z té wóle
 musi wen dieti na pole.
 Tehdy když wytahá woje,
 na Sarapských polích stoje,

jednu věc wybraw (z) swé mysli,
 nebýwalú věc zamysli:
 jakž zástupóm stráž wywolí,
 již u šturma i na poli
 5 nebyli ničē činiece,
 jedno zawše na to zřiece,
 aby u každého skutka,
 kohož která věc kak utká,
 jenžto by wztáhl nebo předčil,
 10 by ten strážný na to swědčil.
 K tomu zamysli věc druhú:
 káza zwzwešti žrd přelúhú,
 po niejžto by bylo znáti,
 když by bylo wojsce wstáti;
 15 neb tak mnoho luda bieše,
 jakž juž trub nedoslyšieše.
 Tuž žrd za wěst we dne jměli,
 w noci dýmema wěst wěděli.
 Pro těchž zámyslów nowiny,
 20 chtē k ludem býti bez winy,
 zda by byl kto jho co winē
 w tom, což byl bez rady činē,
 wzmluwi a řka: Ludie moji!
 zdali kto wás, jenž tu stojí,
 25 jest, jenž by se co domýšlel,
 bych bez rady co zamýšlel,
 jež ny bylo škodno komu?
 ijeden z wás newěř tomu,
 bych tuto věc sám o sobē
 30 zamysli, chtē kterež zlobē,
 kroměž čin této nadsady,
 k nemužto buď wašie rady.
 Tiem všakým byl na přihrozu,
 jižto strachem nebo hrozú
 35 nezdějú lap skutka čtého;
 mysliw srdce neudatného,
 by n'udatní, lepších zřiece,

byli také lepší chtějce,
kdež často bývá překruto;
jehožto jest třeba tuto,
u příhod we mnoze pilných,
vašich dějem skutków silných,
o nichž by nikte newěděl,
když by jich kto nepowěděl.
Protož tato věc neškodná

buď vám luba, ač jest hodna,
při tak mnohej tejto sběři,
kdež druh druhu málo věří;
a což dobrý skutí živě,
5 to zlý na se potkna lživě,
wezme to, což nezastlžil,
jehož lepší bude n'uzil

ZLOMKY BÁSNÍ DĚJEPRAVNÝCH.

Tyto zlomky chowají se w Museum Českém. První jest celý list w malém folio, a obsahuje powěst o Judasowi Iskariotském, kdežto básník vlastenskau zprávu o zahubení Přemyslovců přiměšuje; a poněwadž prawi: „jež se stalo w Čechách nenie,“ důkazem to, že ne mnoho po r. 1306 spis swáj hotowil. Druhý zlomek, něco přes polowici listu we třech kusech rozřezaný, nejisto, jakau epickau báseň obsahowal. Třetí zlomek (jen několik praužek z wazby knihy), obsahowal skutky apoštolské dle nowého zákona. Tištěny jsau w Čas. Mus. 1829. III, 58—69, pěčí p. Hanky, kterýž mezeru ztrátou jednoho praužku učiněnou důmyslně vyplnil. Možná, že tyto tři zlomky, a s nimi čtvrtý, tištěný w Dobrowského Gesch. d. bóhm. Spr. u. Literat. str. 103, náležely wšecky k jednomu celku, spisu nyní již neznámému, jenž nějaký cyklus dějin prwokřesťanských obsahowal.

I. Pilat a Judas.

Had se rozhněwaw w swěj chlipě,
pusti se naň, welmi sipě;
nemoh samému nic sdieti,
zjedowi jmu jeho děti.
Wzplaka otec, wzkwieli matka.
Wizže každý, kak jest wrátka
sicho swěta čest i chwála,
kak jest na mále postála
číska Škariotské wlasti.
Zaamenajmy přitom zwlasti,
jež se stalo w Čechách nenie,
kdež přiwuzných králow nenie,
počnúc ot Přemysla krále,

kak ho syn, kak wnuk na mále
se jsú zbyli na siem swětě.
Poslední byl ješče dietě;
počen se ščedr i udaten,
10 a jsa swým liudem postaten,
wšakž nemohl toho užiti,
musil u mladých dnech sníti;
kakž koli byl všem powolil,
wšakž newinně swú krew prolil.
15 Wše pro tě, proradné plémě,
pusty sú nejedny země.
Zrado, wědě ž-nic neminež,
wšakž sama potom oplyneš.
Takěž mohu říeci Judě:

wědie všeho swěta ludie,
 kak je stlal swú wěc z daleka,
 vždy se horším horšímž peka;
 ke ztrátě duši na wěky
 přebyl moře, země, řeky,
 bera se k Jerusalemiu,
 odňadž pošel w tuže zemi,
 kdež Herodes byl cti zbawen,
 a Pilat w niej sa postawen,
 držal vše vlasti okolnie,
 włáda všiem Židowstwem wolně,
 maje moc pomoci silně.
 A zlý k zlému jako přilne;
 neb což jest podobno k čemu,
 to vždy jako přilne k nemu.
 K témuž chcu tu řeč přiwesti:
 Judas člověk všie prelesti,
 prwé cestuje nepřesta,
 jeliže se dobra města,
 přibraw se k nemu při noci,
 a Pilat tu we všiej moci.
 Zlý se se zlým brzo spřeže,
 rovný k rovnému se tieže:
 neb sěn i on byl posošen
 a k zlému jakž na rukú nošen.
 Takž jakž náhle w řeči bysta,
 oba sobě se sliubista.
 I by Judas mocen dworu,
 włáda wšiu jeho komoru:
 maje střepniu owšem starce,
 jakž i powědě na krátce,
 by jeho wšiu wěcú włáda,
 jakžto dworu, tak poklada.
 Mezi tiem se to pak uda,
 ž-wyniede Pilat i Juda
 s mnohem lidí krátit chvíle;
 a tdy juž owoce wěile

na štěpiech w krokot dospělo,
 jakž k tomu swój čas juž mělo.
 Kakž pak jest w tu dobu lacno,
 všakž jest pro nowinu wzácno;
 5 nebo wšeliká nowina
 liubší jest, nežli wěc jiná.
 Doňadž ščepów neotřású,
 přihodi se toho času,
 wěc Pilat na ščepy zřieti.
 10 Jakžto když se chce co zdieti,
 to se weždy někak sklade;
 taj-jmu žádost na mysl wzpade,
 ježto snad nejmiewal w roce:
 wzchotě se jemu owoce.
 15 I rozkaza Judě siesti,
 řka: Jdi, kaž jablek natřiesti.
 Netaže jmu riedi brže,
 až se Judas přes zeď wrže,
 wňuž ten, jenž má mysl wysokú,
 20 a hospodě slůží k oku;
 a k tomu pak, jenž jmu wolen,
 chce býti we všem powolen.
 Takž šed, kdež jablek bez mena,
 wzem což chtěl, uzře Rubena
 25 otce swého, jenž w swém sadu
 wyšel bě sobě na wadu,
 člověk juž dosti požitý,
 a řka: Junochu, proč mi ty
 lámal ščepy nekázané?
 30 jestli to čie rozkázanie,
 ten mi w tom násilé činí.
 A kéž mi to činie jiní,
 jimž dáwaju, ktož co ráčí,
 ktož mi ščepów mých netlačí.
 35 On té řeči malé doče,
 an ho inhed mečem protče,
 řka: Kakž swými hrd jest ščepy!

mni se se mnú wieže cepy.
 Swá řeč tak wysoce shustiwi,
 letě Ruben, dušu pustiwi.
 Žena plačúci poběže,
 Pilát, co se stalo, tieže.
 Přijda, poče rozprávěti.
 An pak, nechťew doslyšeti:
 Netbaj, wece, niče na to,
 když jest owoce n-otjato;
 budeš to, že chlap snide,
 tobě s zbožim žena přijde.
 By Ruben položen w rowu,
 Judas by oženěn wdowú,
 a ta vlastná máti jemu.
 Wiz, kak co kda přijde k čemu,
 jehož se člověk nedomní;
 ten čuž, jenž na se nepomní,
 ani tba milosti božie,
 chwátaje kak moha sbožie,
 wšecko na ztrátu swej duši.
 Ale když se zdrawie ruši,
 teprw tu bude poznáno,
 nač komu kak sčestie dáno.
 Judas poče we cti rósti,
 w zbožiu, w hospodnie milosti,
 pozwán sa jakžto na hody,
 a zbožie jde jako z wody:
 wšakž srdce niwčemž swědomo,
 jedno tolik, že lakomo.
 We všem, což tu bylo, włáda,
 wšakž wždy swú čest z toho krada.
 Kam myliš, newěrná slúho!
 zda mníš, by w tej cti stál dlúho?
 otwořil si peklu wrata,
 čemu twá mysl tak odjata?
 Newěrný sám swój zloděju!
 kam se ti peniezi dějú?

na něž se lakomě žediš,
 ž-pekle sobě jimi dědiš.
 Wěz, že se čas bliží k tomu:
 hodowawše, jiti domu,
 s jedše, dáti mísu druhu!
 Sta se pak chvíli nedlúhú,
 že Judas, wznosiw swá křídla,
 potieže na se osidla;
 máteř pojem sobě ženú
 10 na ztrátu sobě složenú.
 Znamenawaje ze spanie
 té ženy časté wzdychánie,
 jež kakž jměla sbožie wěle,
 wšakž jí bě ne do weselie:
 15 leč bylo w noci, leč we dne,
 zawše smutna, mysl jedné.
 Bolí ju srdce to práwě,
 ž-nebydlila w dobrém stawě,
 a pak že se jí nemilil,
 20 že myslíu jinamo chýtil.
 Až jednú byla nespiúci,
 wšakž jako ze sna wzdyšúci,
 podlé neho tak ležala,
 činieci jakoby spala.
 25 Tdy pobudí jie řka: Paní!
 čuju to po twém wzdychání,
 že se tobě nic nemilú.
 Zda wzpomínáš onu chvíliu,
 juž s dřewním mužem jmiewala,
 30 s nímž si se přwě poznala?
 na mě pak se něco domníš,
 tiemž ho wiece než mě pomníš.
 K tej řeči žena zaplaka
 řkúci: Nenie mi mysl taká

II. *Král na lowu.*

O tom času welmi trudném,
 tožužo o tom dni súdném,
 z něhož pojdu rozděleně
 sie i oni, wňuž po pleně:
 zbožní w bydlo wěčně stwúcie,
 hřiešní u peklo horúcie.
 Zdáwna se jest k tomu bralo,
 jakž se jest obač i stalo.
 Mohuč jedno město slowe,
 kdež potok i řeka plowe
 meny dosti slowútnými
 tam mezi městy jinými,
 z niúž město jmene dobylo,
 jehož i dnes jest nezbylo,
 menowanie slowem jejú:
 Mohan slyšiu řece dějú,
 jež wodú teče hlubokú;
 Čiha pak dějú potoku,
 jenž pod městem se s niú stieče,
 s mlynných jezów welmi ječe.
 Tú řekú i tiem potokem,
 stalo se před mrohým rokem,
 že se wzywa Mohuč město,
 jakž jest juže wšady zwěsto.
 I byl jeden král tu kdasi,
 slowútný muž po swé časy —
 (zde jest ustřizeno.)

— — — — —
 A ten král, jakžto jenž mowit,
 zamysli chtě jeti lowit;
 a juž vše přihotowáno,
 což k tomu potřebowáno
 na čest po králewském práwu,
 wšeliké potřeby, strawu
 by na low w hojneji cti jeno,
 kdež mnoho zwěře wědieno;

podál w králewská lowišče
 jede každý, zwlasti jišče
 w lesiech loweckým rozdielem:
 on s ohaři, a sěn střelem,
 5 on objezdem, sěn w zásady
 po dúbrawách zde i onady,
 kdež kto, kak chtěł, woliu maje
 w zásadách hustého háje;
 jakož jedno sami chtěli,
 10 tak w lowiščich woliu jměli.
 I jest to tak z obyčeje,
 jakž se snad i ješte děje,
 když se komu low pochyčí
 a čas se k tomu požičí:
 15 dotud lowec rád se trudí,
 až ho sotně noc zapudí.
 Tak se sta králowi tomu,
 lowě zapomně i domu.
 I mohlo to býti w řiuju —
 20 (ustřizeno.)

— — — — —
 a tak přemožené jiezdy.
 Král jeda, wezře na hwězdy,
 kakž byl w tom člowěk rozumný,
 25 a w budúcích wěcech umný,
 otdad mnohé časy wěda.
 I wzmluwi k swým lidem jeda
 a řka: Kakby mi pomohlo,
 by mi se to státi mohlo,
 30 což wiziu z mého pohodlé,
 bych byl mé králowé podlé;
 to jistě wiziu i wědě,
 že bych dobyl toho šćedie,
 za něhož, ktož budú žiwi,
 35 uzřie w swětě hrozná diwy;
 takže wšecká šírost zemná
 bude po wšem swětě temna,

chtíeci sě wydfíeti z kořen;
 ten diw bude pod ním stwořen.
 A stane sě diwa wiece
 ot slunce i ot měsiece,
 že sě tak otmíta owšem,
 jakž bude tma swětu po všem;
 a ty, jež přetwrdě stály,
 zřāsú sě hory i skály.
 Lowci tu řeč uslyšewše,
 i tak hroznú wěc wzwěděwše —
 (ustřífeno.)

a s ním každé strawy dosti;
 jed i piw tu do sytosti.
 A juž diewku widěw sliubil,
 jakžto by juž dáwno tu byl.
 Swětská moci, co neskutíš,
 k čemu srdce nepřimutíš!
 že na nežto budeš mieně,
 o to sě si brzo stienie.
 Uzřew diewku král, žel spátí;
 což chtěl, musi sě to státi,
 jakžto jemužto moc dána.
 By diewka králem poznána.
 Což k tomu, mlču o jiném,
 jedno to, že poče synem.
 Zatiem dewět měsíc minú,
 obyklú žena hodinú
 porodí to klaté dietě,
 proslulé juž na všem swětě.
 Tehdy král jakž tu řeč wzwědě
 od posla, jenž mu powědě,
 by mu w srdciu radost wele.
 A posel z toho wesele
 mezi tiem juže potázal,
 kakby jemu wzdieti kázal?
 Dobré, wece, jmě mu složiu,

jakž sě stalo po jho zbožiu,
 — — ři jho děwu wila —
 (ustřífeno.)

5 III. Soslání ducha sw. apoštolům.

neslýchanú tu odiwu,
 řkúce: Toj podobno k diw(u),
 že tito z Galilej súce,
 10 cuzich krajów newědú(ce),
 wšech jazyków řeči j(majú),
 a nás wšak obač nez(najú),
 oňadž smy sě porodili;
 wšelikyž sú tu nebyli,
 15 kdež nás kto kde domem (sedí):
 my Parthowé, tito Medi,
 a tito sú z Elamicka,
 a si z Mesopotamicka;
 oni sú Kapadočené,
 20 a si pak sú Asiené;
 ti z Egypta, oni z Frigie,
 tito sú pak z Pamfilie;
 si-že z Lybské země, wz P(éle),
 ti znajú morských měst (wele);
 25 z Cyrenejska sú pak mno(zí),
 a tito z Říma přichozi;
 si z Arabie, oni z Kreta,
 neznawše sě všemi le(ty),
 ani jich dřiewe widawše,
 30 wšakž sú wšech zem ře(či zna)wše.
 Slýchalli jest to kto žiwý
 neb ta slowa, neb ty diw(y),
 jež tito činie we mnoze,
 mluwiece k nám o swém bo(ze).
 35 W tej mluwě (swatý) Petr wstana,
 jakž mu čest (prwen)stwie dána,
 po liudech málo (popat)ře;

Slyšte, wece, (milá) bratřie!
 kak ny jest böh w to ust(awil),
 by nás každý prawdu pra(wil),
 tak jakž bez všeho oblu(du),
 jest nám to swědčiti (ludu),
 žej na to bohem ustawen,
 aby jim swět byl uzdraw(en).
 I řku to bez řeči k(řiwé),
 že on i mrtwé i žiwé
 bude i na pokon súdč;
 jakž swědčie juž w tom -- dč
 proroci swědectwem (jistým):
 že ktožkoli srdcem či(stým)
 wěrně bude k nemu mie(ně),
 ten wezme hřiechów zp(roščenje).
 Inhedž na vše, již tu (stachu),
 a slow jeho poslušachu,
 dar swatého ducha spa(de),
 i všech jich mysl obpopa(de).
 Tak jakž se wčechu diw(iti),
 coby to jim chtělo býti,
 ž(e by ti,) již n'obřezáni,
 s(watým) duchem darowáni,
 a — — také nemalú
 p(owědě)li božiu chwálu.
 T — — iet w tej pomluwě,
 w(sta)wa swatý Petr, mluwě,
 ř(ka: Bra)trěie! co w tom meškámy?
 č(ili dost) wody nejmámy,
 b(ychom tu) swatý křest wzěli,
 k(de smy swa)tý duch přijeli?
 In(hed) Jesu Krista jmeny
 b(yli sú) všeci pokrščeni.
 S(ta se) tak wiece den ote dne
 we(ndú) vlasti do nejedné,
 k . . . swatý křest by množe,

z . . . mluwě slowo božie,
 d(ruh na) družni staw se tieže.
 K(dyž běchu) w městě Cudieže,
 č(asto) býwajúce spolu,
 5 py(ta r)ád druh družniu woliu.
 T(am ně)kolik let přebywše,
 a (když j)ednú spolu bywše,
 dr(uh dru)žně wzem odpuščenje,
 ji . . . swět rozpuščenie,
 10 t(ak) juž snažně i hotowě
 b(ychu duš)e bohu lowě.
 I jest při těch slowiech tak(ě)
 dary božie nejednaké,
 ač na krátce, powědieti,
 15 by n'umělý mohl wzwědčeti,
 c(o w to)m skutce znamená se,
 ž(e swatý) duch při swém čase
 r(ozličn)ě se pokazowal;
 k(dě) koho kak nawščewowal,
 20 č(asto) i w rozličnej twáři;
 k(omu k)de přišli jho daři,
 i — — se rozličně zjewil,
 k(ako) koho kde nawščiewil.
 Na siem na božiem křčení,
 25 po — — holubiem widění,
 j — — Lukas sšed naň jesně
 d(uch wñ)už holub stál tělesně,
 d — — ak w twář jinace,
 wi(děn w)ňuž w swětlém oblace,
 30 k(de d)al swé twáři proměnu,
 d(řiewe ni)kdy newiděnu.
 ne — — — — učennici
 w — — — — w tak swětlém lici
 po (tom) také i wědělí
 35 že (se č)lowěctem nedělí

LEGENDA O SW. PROKOPU.

Wrkp. tak nazwaném Hradeckém, kdež nalezen, nyní w knihowně Lobkowické w Praze, na pergam. w 12 z prwní polowice XIV století, ač skládání samo starší jest, jakož znáti ze mnohých rýmůw porušených a z opuštěných weršůw. Tisťena w Star. Sklád. I. str. 1—51.

Slyšte staří, i wy děti,
 co jáz wám chci powědiati
 o dědicewi Slowenském,
 ciž o Prokopowi swatém!
 Jenž sě jest w Čechách narodil,
 swój zákon dobře rozplodil,
 zákon swatý wěrně plnil
 a weliké diwy činil.
 O tom dobře uslyšíte,
 když swú (wieru) přiložíte,
 co jáz (wám chci powědie)ti;
 slyšte všichni, (ktož) chtie jmiati
 odpustky, k tomu — — —
 (hřie)chów zbawenie — — —
 — — swaté, podlé toho,
 (uslyšíte) diwów mnoho,
 co jest činil w Českej zemi,
 i, tak o nem w knihách čtemy,
 w jiných zemiech, kudy koli,
 na wodách, také na poli,
 na chudých (i na bohatých)
 na jich sboží i na hradiech,
 nad knězi i pak nad záky.
 Znamenaj to čłowěk wšaký,
 jeho činy i příklady
 a užívaj jeho rady.
 Rač nám toho spomáhati,

synu boží, i twá máti!
 Swatý Prokop jest Slowenského roda,
 nedaleko ot Českého Broda;
 tu wes dobře bůh rozplodil,
 5 w niež sě ten swatý urodil.
 A wšak dobře powědiati směji:
 tej wsi jmě Chotůň ději,
 w niejžto bydlěše starý kmet,
 ten sobě jmieše mnoho let,
 10 swú ženu šlechetnú jmieše,
 s nížto manželstwo drěše,
 přátel ni prwých, ni posledních,
 ale (w sboží wše prostředních;
 jako Šalomón žádáše,
 15 tak sě tēm manželóm stáše.
 Tito sě boha bojiechu
 a zpráwně wždy žiwi běchu.
 Prokop ot dětinstwie swého
 by chowánie walmi čsného:
 20 po boze tvorci túžieše,
 swětskú sláwu potupieše;
 poče sě čsnostmi třpytěti,
 weliké přednosti jmiati
 mezi spoluwěky swými.
 25 Obcowáše mrawy čsnými:
 wždy sě boha bojieše,
 swoje roditele ctieše;

rozkoši miesta nedáše,
 vezdy w pokoře stáše ;
 a jak zřiel na jeho těle,
 tak běž' sbožný w mysli cele.
 Widúce to roditeli,
 jakého synáčka jměli,
 wzachu mezi sobú radu,
 chtiec jej sláti k Wyšehradu,
 k mistru na slovo wzatému,
 by jej učil čtení všemu,
 kdež slavné učenie bieše,
 w Slowenském jazyku ktwěše.
 Tu Prokop w učení lóně
 čítal wzdy s snahú w zákoně ;
 a kehdy tu) w krátkém čase
 tomu písmu naučí se,
 mistři se tomu diwiewchu,
 mezi sobú tak mluwiewchu :
 Prokop dobře w písmě dospěl,
 a we čísti i w kázni prospěl.
 Neb nikdy prázdnen nebieše,
 nebo na modlitwě , nebo w knihách
 čtieše ;
 tak se učil welmi mile,
 netbal ijedné kratochwile.
 Diwné owšem pokory bieše,
 že již každý to mluwiewše :
 tento Prokop tako jest tich,
 již jakoby byl owšem mnich.
 Nikdy newiděli, by smál,
 ani kdy s dietkami weč jhrál ;
 jedno pěl hodiny nebo páteře,
 někde súkromě, nebo w kófe.
 Počechu se kanownici diwiti,
 a řkúc: Co chcemy učiniti?
 widímy člowěka dobrého
 a ke wasěj čsti podobného.

Južt jest dobře na tej době ;
 přitowarišmy ho k sobě
 pro jeho pokorné poniženie.
 Snidú se Wyšehrazská knězie,
 5 bywše všichni w tej radě
 w kapitole na Wyšehradě,
 wzwolichu jej služebnikem,
 u swatého Petra kanownikem.
 Nerád tomu swatý Prokop bieše,
 10 neb tohoto swěta nenáwidieše.
 Ješčeby to byli učinili,
 ež by jej probostem wzwolili ;
 ale swatý Prokop, wida swětáku lest,
 potupi toho přiebytká čest.
 15 Ijednoho pokoje nehledaje,
 wiece se pro böh pokoriše,
 nenasil drahého oděnie,
 ni pitie drahého, ni jedenie.
 Tehdy všichni kanownici,
 20 děkan, probost, i třiedníci,
 swatého Prokopa powýšichu,
 knězem jeho utinichu.
 Sta se potom welmi w skoře,
 slúži mši u Wyšehrazském kófe ;
 25 swé pokory neproměnil,
 wiece než dřiew pro böh činil.
 Kanownikem na Wyšehradě bieše ;
 ale jinej proměně chtieše,
 a řka: Čemu mi je tato čest,
 30 jenž čini duši přelest ?
 Wědě, že nenie bohu wzácen,
 ktož sbožie miluje, ten bude ztracen.
 O tom byloby mnoho prawiti,
 ale musímy toho ukrátiti ;
 35 nebo jest wiece prawenie
 o jeho milosti i mluwienie.
 Ot dáwných časów to jest myslil,

kdeby kromě lidí bydlil.
 Nalezl mnicha starého,
 ke všej čsnosti podobného;
 i počl jeho prositi,
 chlť tře zákon nositi.
 Tehdy ten mnich duchowný,
 wida, že jest člověk rovný,
 i počl mluwiti k nemu,
 práwé jako k synu swému,
 řka: Proč ty zákona žádáš?
 a ty welikú čest sbožím jmáš;
 w swatého Benedichta zákoně
 musíš jmieti utrpenie,
 kromě přátel přebýwati,
 swýma rukama dělati.
 Swatý Prokop jemu powědě
 a řka: Však jáz dobře wědě,
 že jest to waše ustawenie,
 jakož swědčí swaté čtenie,
 aby nic vlastného nejměli,
 a poslušenstwie drželi;
 abychom všechno prodali
 a we jmě božie rozdali:
 w tejto mě prosbě nemeškaj,
 prosím, swatý mně zákon daj.
 Tdy starý mnich, jsa w tej mieře,
 wida jej w ustawnej wiefě,
 pro prosbu swatého ducha
 poda jemu mnichowého rúcha.
 Pak dotawad s ním tu bydlil,
 až se dobře zákonu naučil.
 Potom jide do swého kraje,
 tajně sobě bydlia ptaje:
 ne proto, aby přátely widěl;
 jedno kdeby na púšti seděl,
 ta kdeby bylo miesto sličné
 a bohu slúžiti slušné.

I bra se do jednoho lesa,
 s sobú wši potřebu nesa.
 Takž pak po tej púšti chodě,
 přiblíži se k jednej wodě,
 5 ta woda Sázawa slowe,
 ježto i dnes pod klášter plowe.
 Nechtě přes tu řeku dále,
 shrnu se při jednej skále;
 ta skála stáše w tej chwli
 10 ot Kúřimě za dvě mili;
 w tej skále ďáblowě přebýwachu
 a mnoho zlosti ukazowachu.
 Swatý Prokop, wida jich zlost,
 wstúpi proto u wěčší čsnost;
 15 proti hřiechóm bojowáše
 a těm psóm odpowědáše,
 řka: Nelze wám zde jmieti moci,
 když mi böh ráčí spomoci.
 Welikého utrpenie bieše,
 20 mnoho na modlitwě, a málo jedieše,
 jablečka planá a želudy,
 a pod měřú napíjal se wody.
 Až počl okolo sebe planiti
 a domek tudiež sobě stawiti,
 25 a pněwie také kopáše,
 tu sobě ztrawně utěžiwáše.
 Nalezl na skále celú kru,
 tu postawi swaté Maří kaplu;
 tu se modléše we dne, w noci,
 30 až tomu minuchu mnozí roci.
 Nebieše ijednomu člověku znám,
 nikte ho newiděl, jedno buoh sám.
 Ale nemož se město na hoře skrýti,
 takéž oheň pod kadi býti:
 35 pro jeho weliké utrpenie
 učini buoh to zjewenie,
 nechtě ho déle tajiti,

chtě jeho křesťanóm zjewiti.
 Knieže, jemužto Oldřich děchu,
 sezwa lowčie, kteréžkoli běchu;
 i poče jim wsěm mluwiti:
 Na které chcemy lesy jiti? —
 wece — musíme na low;
 kde chcemy lowiti počieti?
 tu sobě umyslchu w skoře:
 Pokusmy — wece — na Sázawskej hoře,
 w ty mi se lesy jeti žádá:
 pojedmy tam! tof jest má rada.
 Kteřížkoli při nem běchu,
 všichni jemu w tom powolichu.
 A když se w ten les webrachu,
 tu všichni kněze ostachu;
 sta se božím powolením,
 že neosta ijednoho s ním.
 Knězi se zjewi jelen krásný,
 weliký, a welmi masný;
 kněz Oldřich se nelekaje,
 a w rukú lučišče jmaje,
 zastřeliti jelen chtieše,
 jenž před ním nedaleko tečieše,
 newelmi před ním chwátaje,
 jedno jako jmu rozum dáwaje.
 A přeběhna chwili malú,
 i stawi se nad tú skalú,
 na niejžto swatý Prokop děláše,
 w ty časy dub osěkowáše;
 zaskoči za swatého Prokopa nohy,
 a obrátiw k nemu rohy;
 mezi rohy kříž jmějieše,
 kněz Oldřich to dobře widieše.
 Inhed z rukú lučišče wrže,
 a koně swého potrže,
 wida to zwieře předworné
 a mnicha twáři pokorné.

Tázati kněz mnicha poče,
 a s hynsta se hned dolow boče:
 Kto jsi, ježto na tejto pušči bydlíš?
 kakoť dějí? a co tu činiš?
 5 Swatý Prokop hned té chwile
 odpowědě jemu mile:
 Jáz bydlím w tom pokoji
 hříšník, a Prokop mi dějí,
 pod zákonem Benedichta swatého,
 10 za otplatú králowstwa nebeského.
 Kněz Oldřich skoči s koně,
 swinu plášč, hlawu pokloně;
 Otče! zpowiedaj mě hříšného,
 proti bohu zawinilého.
 15 Swatý Prokop jej zpowieda,
 po zpowědi pokánie da.
 Potom poče kněz Oldřich mluwiti,
 a fka: Chce mi se píti,
 rozžehl sem se během welikým;
 20 napoj mě, wece, pitím twým.
 Swatý Prokop: Jiněhoť pitie nejmám,
 než tu wodu, jižto piem sám.
 Wzem jistíci, srdcem wzdechna,
 swú rukú wodu požehna,
 25 podaw knězi, píti káza.
 Napiw se Oldřich, otáza,
 diwi se: Tak šlechtné wíno jmáš
 na tejto pušči! kde je chowáš?
 we mnoze sem zemiech byl,
 30 nikdá sem lepšíeho nepil.
 Tak se bieše tu učinilo,
 jako na onej swatbě bylo,
 ježto bieše hospodin sám
 takéž diw učinil tam,
 35 když bieše w Kana Galilee,
 tu weň wěřichu apostolé:
 téhože diwu milému

půjčil Prokopu swatému.
 Zaamenaw Oldřich diwy přeweliké,
 poče to mluwiti také:
 Sbeř okolo sebe bratřie wiece,
 ješto budú s tobá bohu slúžieco;
 chci tuto klášter učiniti,
 sbožím i dědinami jej nadati.
 Swatý Prokop to uslyše,
 posta malú chwili tiše,
 co kněz Oldřich mluwi nynie;
 wzwěděw jeho umyšlenie,
 poče mu k tomu raditi,
 by to ráčil učiniti
 bohu na čest i wšem swatým jistě,
 a jménem swatému Janu Baptistě.
 Kněz Oldřich přije mile radu;
 pak swatý Prokop da mu wnađu,
 kadyby wen z lesa wyjel,
 a pak k nemu zase přijel.
 Poradiw sě s swými pány,
 s jinými také zemany,
 dělniky w hromadu shluče,
 i dospě tiem dielem ruče.
 Kehdyž sě to dielo skona
 praw do poslednieho shona,
 což tu bieše třeba koli,
 swatého Prokopa opatem wzwoli.
 Swatý Prokop chtieše sě skrýti,
 nechťe rád opatem býti;
 a kněz Oldřich i wše bratřie,
 nečekachu až do zajtřie,
 swatého Prokopa zwolichu
 a poslušenstwie k nemu slibichu.
 Stalo sě jest to swěcenie
 oť syna božieho porozenie
 let po tisúci dewátého,
 pod ciesařem Jindřicha druhého.

Opatem jsa, bratří zákonu učieše,
 a sám najprwé činieše:
 hosti mile přijimáše,
 pracným k zdraví pomáháše
 5 a smutné utěšiewáše.
 Wše, což pro buoh učiniti bylo,
 to jmu owšem bieše mile.
 Plnil rád božie kázanie
 z swatého ducha ustawenie.
 10 Jeho slowo na wše strany rostieše
 a wšady naplneno bieše.
 Kteřížkoli to slyšiechu,
 se wšech stran k nemu běžiechu,
 dary swé jmu obětujice,
 15 a w modlitwu sě porúčejúce;
 hrniechu k nemu nebožátka,
 práwě jako k slepici kuřátka,
 odpowiedajíc ducha zlého,
 a prosiece otce swatého,
 20 aby je ráčil přiwinúti,
 nedal jich dušem zahynúti,
 chtiece s nim do smrti státi
 a we wšem jeho poslúchati.
 Swatý Prokop mile wšechny přijimáše
 25 a slowo jim božie kázáše;
 wšichni jej lidé milowachu
 a s nim bydłiti žádachu.
 Ponidž jest tu opatem byl,
 klášterského nic je nežil;
 30 jedno co swýma rukama wydělal,
 toho ješče chudým udielal.
 Tak byl otec milostiwý
 i na wšechny liustostiwý.
 O tom byloby mnoho prawiti,
 35 ale již musim ukrátiti:
 chci prawiti o jeho diwiech,
 i o jeho swatých činiech,

co jest činil toho časa,
 kdež jest wsěcka lidská spása;
 kehdyžto s kříži chodiece,
 a za tři dni sě postiece,
 lid s kříži chodil zpiewaje
 podle Římského swyčaje:
 k tomu času z kraje dalekého,
 chtiec widěti Prokopa swatého,
 jeden tudiež přišel bieše,
 a ten člověk Menna slowieše;
 choditi s swatým Prokopem chtieše,
 k tomu welikú žádost jmějieše.
 Přišed k Sázawě, poče státi,
 a na přiewozníka ptáti;
 nebieše tu ijeden člověk,
 ježtoby jeho přewezl wděk
 k swatého Prokopa domu;
 newědieše, co učiniti tomu.
 Mnoho lodí u běhu stojiechu,
 i sochory přiwázány běchu.
 W ty doby, hodinami dospiewajúce,
 pojídu, s swatými spiewajúce,
 swatý Prokop i bratřie jiná,
 a chwáléce hospodina.
 Uzře Menna, smutně stáše
 a k bohu srdcem wzdycháše,
 že s ním rád choditi chtieše;
 protože takto mluwieše:
 Pro swatého Prokopa zaslúžení
 dopřej mi, bože, přewezenie!
 To powědě w swej truchlosti,
 hned sě k nemu člunek zprosti;
 ostawiw onen prázdny běh,
 učini k nemu ručii běh,
 přimče sě k nemu upriemo.
 To jest ot mnohých widieno,
 ktož s swatým Prokopem běchu;

a takto k nemu mluwiechu:
 Kako tě jest sěm bez wesla
 lodi přes wodu přenesla?
 Menno jim wsěm odpowědě
 5 welmi wesele, s nimi chodě:
 Bóh učinil to znamenie
 pro swatého Prokopa zaslúžení.
 Swatý Prokop tej chwále nechtieše,
 protože takto mluwieše:
 10 Milá bratři! nediwte sě;
 a wšak we čtení čte sě:
 budeteli jmieti mieru
 a k bohu prawednú wieru,
 jakožto jádro hortčičné,
 15 a prositi, což jest sličné,
 co chcete, to obdržíte,
 třebali, hory přewrátíte.
 Takéž ti jest toto nynie:
 buoh naplnil jeho žádanie;
 20 buď buoh žádúci pochwálen
 na wěky wěkoma, amen!
 Poslúchajte wiece diwów,
 i jeho přeswatých činów.
 Se wsěch stran k nemu běžiechu,
 25 a pracné k nemu stěžiechu;
 swatý Prokop dnem i nocí
 wsěm spomáháše (boží mocí).
 Mezi jinými pracaymi přiweden bieše,
 ten w sobě zlého ducha jmieše,
 30 ten sě na wšecho trháše,
 přehrozně zuby skřechtáše,
 sžímaje swé zuby i pleci,
 chtě ze wsěch lidí uteci.
 Chodiechu s ním přitelé w hlucě,
 35 a swázawše jemu rucě,
 an každému chodi laje
 na swatého Prokopa wolaje:

Prokope! křivdu mi činíš,
 že mě wen ottudto puďíš;
 však jáz tobě nic neškozi,
 ač s tímto člověkem chozi.
 Powěďew to w dieblej zlosti,
 wzłomi člověkem bez milosti.
 Swatý Prokop, uzřew pracného,
 ukroti w nem ducha zlého;
 poručí jej bratru čsnému,
 a přikáza mocné jemu,
 snažnú pěti o nem jmieti,
 postiec sě, nad ním klatwu pěti;
 a sám sě na modlitwu otda,
 swój žiwot utrpení podda:
 tu na kolenci klekaje
 a na swých prsech padaje,
 hlad mra, do noci sě postě,
 chtě zbawiti zlého hostě,
 čině to w noci i we dne,
 a to práwě do toho dne;
 potom zaklew ducha zlého,
 vyhna jej z člověka čsného.
 To mnozí lidie widěchu,
 kteřizkoli při tom běchu,
 že welmi u brzkém spěchu
 wzletě na kostelnú střechu;
 brzo wnuž pták sě swinuje,
 letí přeč sě nelenuje;
 potom pak na zemi pade,
 a na čtvero sě rozpade.
 Ten člověk by owšem uzdrawen,
 buď w tom hospodin pochwálen!
 Ješte wám wiece powěďě,
 co o swatém Prokopu wěďě.
 Sta sě to pak w jedny časy,
 uslyšewše všakě hlasy,
 ande črtie wolajíce,

mezi sobú to mluwiece:
 Český člověk nad námi jest,
 o nemž jsmý dáwno kladli lest,
 chtiec jeho otsud wyhnati,
 5 již sě to nemóže státi;
 nebo jsa záwisti plný,
 jmaje k nám newěrné činy,
 wše proti našemu sboru
 obsědl zde nad námi horu.
 10 Nuže Prokope! wěz to, breč,
 pro tě musíme jiti přeč.
 Swatý Prokop požehnow sě,
 poswátné rúcho wzwlek na sě,
 bičik malý sobě učině,
 15 i jide tam do jeskyně,
 w swojím rukú nesa swatě,
 a řka: Wy siemě proklatě!
 wy jste hadowého roda,
 ješterčieho k tomu ploda:
 20 boží mocí kazují wem,
 abyste šli ottudto wen;
 některde na pušči jděte
 a nikomému neškoďte!
 Tdy črtie welikým prchem
 25 proraziece skálu wrohem,
 před swatým Prokopem běziece,
 swé smutky sobě prawiece:
 Hoře na naše seděnie,
 již našeho bydla nenie!
 30 Sebrachu sě wšechna říše,
 i Milobuzská towaršie,
 pojemše sě wšeccka obec,
 jidú w horu, jiejž dějí Lobec.
 Prokop swatý po tom boji
 35 wiece tu osta u pokoji.
 Hospodine, buď ti chwála!
 ďábelská moc neostála.

Posedte málo mlčiece,
 uslyšíte diwów mnoho wiece.
 Lidí otwšad přemnožstwie
 z wesnic okolo z súsědstwie
 k nemu sě utěkowachu,
 zdrowie ot neho přijímachu.
 Swatý Prokop welmi mile
 wšeckerny k sobě přichýle,
 každého milostiwým činem
 a swého mistra příkladem,
 nechtě, by ot neho který diw
 byl zjewen, donidž jest žiw;
 že toho buoh nemiluje,
 ktož sě před lidmi welbuje,
 to i jiné stoje mluwieše,
 a před ním množstwie lida bieše.
 W ten čas také slepá žena
 bieše předeň přiwedena,
 ta swěta widěti nemožieše;
 a wšak swatého otce prosieše
 řkúc: Tys slúha boha žiwého,
 dopomoz mi zraku mého.
 Tak na kolenú klečieci,
 přezalostiwě plačieci,
 řkúci: Smiluj sě nade mnú,
 otče swatý, nyne nad temnú!
 Swatý Prokop smilowa sě nad ní,
 nad tú jistú temnú paní,
 křížem swatým znamenaje
 a takáž slowa jmenuje,
 ježto je sám syn boží pěl,
 kdyžto jest onomu slepci zděl,
 řka: Pomoz, bože, zraku mému,
 jakos pomohl onomu slepému!
 A jakž to brzo powědě,
 tak žena očima wzhladě,
 a wiece do swého skončenie

jměla zdrowie i widěnie.
 Zbawiž nás, bože, slepoty,
 dopřeje nám swé lepoty!
 Sta sě, pohřiechu! těch časów,
 5 kněz Oldřich umře, wložichu jej w row,
 a netak kláštera ješe dotinil,
 jakž swatému Prokopu slibil;
 a ješe to miesto chudé bylo,
 a opatstwie potvrzeno nebylo.
 10 Proto swatý Prokop, i bratřie jeho,
 chwálěc tworce nebeského,
 někdy po klášteru sě pochowachu,
 a někdy po pušči přebýwachu.
 Ale slyš, co sě potom sta.
 15 Kněz Břecislaw, jeho syn, wsta
 ciž na stolec swého otce,
 i by knězem Českým w tom rocě.
 Ten boha welmi milowáše,
 a swého otce skutków nasledowáše;
 20 když jemu co powěděchu,
 ježto ot jeho otce wěděchu,
 to přewelmi rád slyšieše
 a pro jeho duši mile plnieše.
 A když to dobře uzřechu,
 25 o swatém Prokopu jemu powěděchu,
 řkúc: Knieže! rač to wěděti,
 co chci tobě o nem powědiati:
 bylť jest najprwo pústenníkem,
 potom byl twého otce zpowědníkem;
 30 a jest ti muž swatých činów,
 a činíť přemnoho diwów.
 Mnohoť jest twój otec jemu slibowal,
 až jemu i klášter dělal;
 pohřiechu! zatíem sě rozstonal,
 35 a pro smrt jeho nedokonal.
 Rád tomu kněz Břecislaw bieše,
 což o swatém Prokopě slyšieše;

wdiew sę mnozi wzradowachu
 najlepši sę w hromadu sebrachu,
 s nimiž sę počę kněz tázati,
 chtě swého otce zádušie skonati,
 řka jim: Páni! radte mně k tomu,
 abych pomohl swatého Prokopa domu;
 rádbych učinil tu sňatek,
 neb jest mého otcě počátek.
 W hromadu sę páni sebrachu,
 tu radu knězi Břecislawowi dachu:
 Dokonaj swého otcě zádušie,
 toť tobě najlépe slušie.
 Kněz to welmi rád učini,
 swého otcě žádost splni.
 Dojew swatého Prokopa ruče,
 w modlitwu jemu sę poručę,
 zpowiedaw sę, počę jej otcem zwáti,
 a řka: Otče swatý! rač mě znáti:
 sbožie i swobodstwie wám dájawi,
 opatstwie wám potwruzji,
 tobě jím býti kazuji.
 Swatý Prokop, mezi wsěmi stoje
 a włádanie toho sę boje,
 počę kněze pro buoh prositi,
 aby jeho ráčil zbawiti,
 řka: Widíte mě nedóstojného,
 pro buoh! wolte mezi sobú jiného;
 nedóstojen sem břemene toho:
 wolte seho nebo onoho.
 To i jiné s nimi mluwieše,
 opatem nikakž býti nechtieše;
 ale wešken sňatek, i sudie,
 i wšelici dobří ludie,
 prosbu k nemu učinichu,
 a jedwa na nem obdržiechu,
 že nad tiem swatým manstýřem
 wzwolichu jej čsným pastýřem.

Břecislaw, ten kněz Český,
 a Severus, biskup Morawský,
 hospodárem jeho potwrdichu,
 k tomu opatem swětichu;
 5 w jehožto wiew swatém těle
 duch swatý přebýwal cěle.
 A kehdyž w opatswi stoje,
 hospodina sę we wšem boje,
 welmi pokorně nesl kázanie
 10 i swatého Benedikta ustawenie:
 bieše plný wsie milosti,
 beze wsie protiwné zlosti;
 sbožie dobře opravowáše,
 bratři i čeled zpósobowáše;
 15 ščedr hostem byl i pústennikóm
 i wsěm božím služebnikóm;
 tiem sbožiem slúžil tak hotowě
 leč sirotkóm, leč chudej wdowě.
 Za jeho tu swatých časow
 20 neby ijedněch nedostatków,
 nebo jeho wšichni milowachu,
 ktožkoli s nim přebýwachu;
 nebo skrze swé dobré skutky,
 powiedaje jim otpustky,
 25 činil jako lékař múdrý,
 dájawe wšem příklad dobrý;
 mnohé lidi hřiechów zbawuje
 posielal duše do ráje.
 Cuzieho nic nechtěl žiti,
 30 práw ústawně do swé smrti;
 klášterského nic neužíwáše,
 jedno což swýma rukama wyděláše,
 tiem sę krmil i odiewal,
 a chudým ščedře udielal.
 35 A ješče newěš jest tuto psáno,
 což jest dobrým lidem známo.
 A wšichni, ktož toto uslyšíte,

proč takéže nečiníte?
 Poslúchajte hostakowé,
 k tomu všichni lejcheřewé,
 kteří po swětu blúdíte
 a na lidech k tomu lúdíte,
 ježto rádi běfete cuzie:
 chowajte se duše ztracenie,
 odkadž nenie wykúpenie,
 jedno tam wěčné bydlenie.
 Náhle toho ostanúce,
 swatého Prokopa příklad přijmúce,
 poprosite otcé swatého,
 aby wy zbawil ohně wěčného;
 bychomy hřiechów zbudúce
 a swých se win pokajúce,
 wiece všeho zlého ostali,
 potom bohu se dostali.

Také to do neho bieše,
 jakož tamo o nem čte se,
 že se lidské chwály kryjíše
 a též swej bratří radieše,
 těm, ježto běchu w tu dobu,
 i také kteříž potom budú:
 aby se náboženstwem newelbili,
 ani se před lidmi chlubili.
 Učini to welmi šlechtně,
 aby bylo držáno ústawně,
 aby mše pořád zpiewali,
 kdyžby lidie u mše býwali,
 a nebo na každý swátek
 býwa zde weliký šňatek.
 Tu mái po primě zpiewají,
 ten obyčej ješče i dnes jmají,
 pro chudinu, ježto se ráno schodí
 a swé náboženstwie plodí;
 a té mše poslúchajíce,
 bohu se porúčijíce,

i jde každý do swého domu,
 i kamž libo bylo komu.
 Sta se pak na jedny hody,
 tu se jednomu bratru přihodí,
 5 že tu swatú mši slúžieše,
 wysokým hlasem notieše.
 Chlubieše se tiem pohřiechu,
 až mnozí o nem mluwíechu:
 Tak jest krásně zpiewal mši dnes,
 10 jako jeden anděl s nebes!
 Když to swatý Prokop uslyše,
 že se ten bratr hlasem chlubieše:
 swatému otcí protiwno bieše,
 že tak učinil, jakž jemu neslužieše.
 15 Sezwa swú bratří w hromadu,
 učini o tom dobrú radu,
 a řka: Bratřie! toho bratra suďmy,
 že se hlasem chlubil před lidmi.
 Kázaw jemu před bratří státi,
 20 i poče mu z toho láti:
 O bratře milý! proč tak činíš,
 že swú duši welmi winíš?
 až mi jest žel welmi toho,
 že sebe nelituješ mnoho.
 25 Ba za newieš, že pro winu takú
 potratíš wěčnú otplatu?
 Náhle poznaj se i swú winu
 a chowaj se potom toho činu.
 Však aby potom jměl bázň,
 30 dachu jemu osliči kázň.
 Potom tomu, i také jiným
 dal příklad wšem bratróm swým,
 zapowědě, aby toho nečinili,
 by se kde náboženstwem chlubili,
 35 řka: Bratřie! wám jest to známo,
 jakož tam we čtení psáno,
 súkromě otewšech lidí;

a ten jenž srdce lidské widí,
 kdy uslyší co sličného,
 přijme hotově každého.
 Proto moji milí synové!
 chowajte se přeludy dáblové;
 a když co nábožně prosíte,
 vězte to ež jistě obdržíte.

Již swatého Prokopa diwy rostiechu,
 a na wsě strany rozneseny běchu :
 mnoho slepých prohlédáše,
 chromých bez čísla uzdrawowáše;
 běsy ot lidí othoniewal,
 boží moci belhawým choditi kázal;
 mnozí němí jsú mluwili,
 k tomu hluší jsú slyšeli,
 kteřížkoli byli nemocni,
 také mnozí málomocni,
 bez čísla uzdraweno jich mnoho,
 až nemóž počísti toho.

Wšak znamenajte : jeden nemocný,
 po wšem tělu málomocný,
 přijide k otci swatému,
 poruči se mocně jemu.

Swatý Prokop přijem pracného,
 do téhodne chowa jeho ;
 po témdni poče otpuščenje bráti,
 a chtě do swého kraje wstáti.

Swatý otec, na chudé laskawý,
 wida, že člověk na těle nezdrawý,
 poče jeho litowati,
 že jemu nejma co dáti.

Již bieše pro buoh wšecko rozdal,
 neb jmu buoh byl smrt zwěstowal ;
 i bieše se wšeho zbawil,
 než jediné rúcho na sobě ostawil.

Wecě: Milý synu ! mně jest s toho swěta

sníti,

nebuď leň, do třetieho dne zde býti;
 až mě do rowa doprowodie,
 tutoť mú sukni tobě dadie.
 Jakož se potom je stalo ;
 5 to uslyšíte, až ješče počtu málo.

Již ot narozenie syna bozieho
 po tisúci po padesát léta čtwtřého,
 takého byl šlechetenstwie,
 swú smrt před dwěma dnoma wěděł,
 10 že jemu buoh zjewil prorocstwie.

Tu swýma přiteloma powěděł:
 Witošowi, sestřenci swému,
 a Jimrawowi, bratrci druhému,
 tēma k sobě přijiti kázal,
 15 a pořád jima wše ukázal,
 a řka : Synové moji milí !
 wy ste se mnú ot mladosti byli ;
 chowal sem wás ot počátka,
 jako slepice swá kuřátka.

20 Třetí den andělské posłanie,
 to slowo božie zwěstowanie
 wece, mně jest s tohoto swěta sníti.
 Wěztež, co se wám stane po mej smrti :
 to wám pořád wše zjewuji

25 a bohu wás porúčiji ;
 nebo mnozí na wás krochie,
 že wy ottadto wysobie.

A takto se potom stane :
 jiné knieže po Břecislawowi wstane,
 30 tomu bude jméno Zbyhněw ;
 ten ukaže nad wámi swój hněw.
 Uposlúchaje lestných lidí,
 ottawadto wás wypudí ;
 i dá pak to miesto Němcóm

35 otkads jiným cuzozemcóm.
 A wy nejmajiec kde býti,
 musíte do jiné země jiti.

Tam přebudete šest roków,
 až buoh umení těch soków,
 ježto budú na wy sočiti,
 nebo kteréú křiwdu činiti.
 Proto, moji synowé milí !
 tak jakož ste se mnú byli,
 w sboží w hromadě bydléce
 a mezi sobú sě nezléce,
 přebýwajite tam mile,
 až i mine ta zlá chvíle,
 ot boha sě nerozpačijice,
 ale we všem sě jemu porúčejice,
 i w žalosti i we smutciech,
 také we všech dobrých skutciech.
 A staneli sě co wám zlého,
 poprosite boha samého ;
 tož wám prawi, i jinej bratři,
 že wás buoh we všem opatří,
 i také wás skoro utěší,
 že wámi zasě pospieší,
 waše nepřátely zatratí
 a wy se wší čstí nawrátí ;
 buoh to učiní swú mocí
 a swú nedóstojnú pomocí.
 A kehdyž těch šest let mine,
 kněz Sbyhněw nemilostiwý zhyne ;
 a potom bude kněz Wratislaw,
 ten bude na božie slúhy laskaw.
 Ten sě k tomu klášteru obrátí
 a wás se wší čstí nawrátí ;
 a taký pokoj buoh wám učiní,
 wíec budete jmieti i po wás jiní.
 A když jima to wše powědě,
 již na smrtnej posteli sedě ;
 kakž kolwěk mdle dycháše,
 proti ďáblu dwa dni bojowáše.
 Prose za wsě swé milé syny,

aby böh spustil jich winy ;
 i za jiné, ktož budú jeho slúhy,
 aby byli zbaweni túhy,
 w ktorejkoli núzi jsúce,
 5 k nemu nábožně wolajúce.
 Budú tebe, bože, prositi,
 rač je w jich prosbě uslyšeti.
 To sě dějieše po kumpletě,
 pozwa sobě jiné bratřie,
 10 potwrdě jich w dobrej wíefe,
 aby stáli wzdy w tej wíefe,
 daw jim milé požehnánie
 i wze ot nich otpuštění,
 uzřew swatého anděla,
 15 pusti duši z swého těla.
 Bratřie žalostně plakachu
 a tak mezi sobú wolachu :
 Komu nás, otče swatý, ostawíš ?
 komuli nás po sobě poručíš ?
 20 toť jmy po tobě osiřeli nebožátka,
 auwech ! jako slepicí kuřátka.
 Přebýwali smy s ním milostiwé,
 již ostanemy po tobě žalostiwé.
 Auwech nám otcě takého !
 25 ba kde dobudemy sobě jiného ?
 To i jiné mezi sobú mluwiechu
 a welikú žalost jmějiechu.
 Ot narozenie syna božieho
 po tisúci let po pětidecát pátého
 30 šel swatý Prokop s tohoto swěta,
 jenž byl České země oswěta ;
 z nepokojného sboru
 jide do wěčného dworu.
 K jeho pohřebi pozwachu Českého
 35 biskupa Severa Pražského ;
 ten dóstojně, jakž jest bylo,
 schowa w zemi swaté tělo.

A w ty časy onomu pracnému
 sukni dachu malomocnému;
 ten jim děkowáše, poklek,
 a onu sukni na sé wzwlek.
 I wezře ten na swé tělo,
 ande jako sniežek bielo.
 To jsú wšickerni widěli,
 ktož sú koli přitom byti,
 že ten člowěk by uzdrawen
 a wšie swé nemoci zbawen.
 A w tuže hodinu sta sé,
 ten swaté tělo widěti žádáše,
 proto srdečně wzdychaje,
 prosieše přemilostiwě :

O swatý Prokope! pomoz mi,
 ať tě uzři dřiew, nežli budeš w zemi.

A jakž to rychle powědě,
 tak oběma očima wzhledě;
 dotawad by mu widěnie dáno,
 doňawadž tělo swaté nepochowáno.
 Proto nedána sta jemu zraky delšie,
 nebo člowěk paký (?) bieše,
 žebráním sé obchodieše,
 neb dělati neumieše.

A k tomu w tom swatém domě
 w ty časy bieše rozkošná wóně;
 kteříž kolywěk nemocní,
 neb kteříž přitom byli pracní,
 wšichni béchu uzdraweni
 a wšie nemoci zbaweni.
 Takof sé jest wšecho stalo,
 jeho bytie dokonalo.
 Buď bůh w tom we všem pochwálen,
 jenž kraluje wěky wěkóm, amen.

Také toho neomlčím,
 což sé do jeho wzrostu domním:
 Byl jest člowěk urozeniem wysokým,

w pleci i w těle stawem širokým,
 w hnáty byl welmi silný,
 we všem těle owšem plný;
 hlawu dosti welikú jměl,
 5 a twáři owšem bieše běl;
 tělo jměl dosti weliké,
 brádka bieše črná také;
 wlasy črné středně jmějieše
 a wezrenie jasného bieše.

10 Promluwenie jměl milostiwé
 a srdce k každému nelstiwé;
 rúcha nemnoho jmějieše,
 jedno sukni a kápi nosieše,
 škaplěť jmějieše pro dielo,
 15 toť jest rúcho (jeho) bylo,
 a na nohách nohawice,
 a k tomu lehké čřiewice.
 Ačbych prawil o posteli:
 o tej ste dřiewe slyšeli.

20 Již to wšecho opuščuji,
 swatému sé Prokopu poručěji.
 Čtemy, co sé jest pak dálo,
 co sé po jho smrti stalo.

Bratřie po swatém Prokopě ostawše,
 25 a swého milého otce w zemi schowawše,
 sšedše sé wšichni w hromadu,
 wzechu mezi sobú radu.

Wolichu opatem kněze Witoše,
 ten bieše přietel swé duše;
 30 to bieše člowěk beze wšie zlosti,
 muž múdry, plný milosti.
 To byl sestřenec Prokopa swatého,
 žiwota welmi šlechtného;
 ale ot toho sé wzdalowáše,
 35 nechtě opatem býti, omluwowáše.

Bratřie jeho nezbawichu,
 biskupa Pražského poprosichu,

aby ho potvrdil w opatství
 a přisvětil k dóstojenství.
 Biskup by velmi rád tomu,
 světiw, posla jej do swatého domu.
 By zneho opat k bohu umný
 a k hospodárstwu rozumný;
 wzróstu člověk šlechetného,
 nepřítel přebytka světského.
 Nasledowáše swého ujce činów,
 činil také mnoho diwów;
 owšem bieše člověk duchowní,
 w pokrmě na diwy skrowný.
 Za jeho také hospodárstwie
 bylo we všem prospěšenstwie,
 když přebýwáše w opatstvíw dóstojně,
 čině s swú bratří velmi pokorně.
 Ale slyš, co se potom učini,
 swatého Prokopa prorocstwie se splni.
 Umře kněz Břecislaw milostiwý,
 by knězem Zbyhněw nelaskawý;
 ten toho kláštera nemilowáše,
 nebo mnohých soków poslúcháše.
 Ti jemu newěrně sočiechu,
 a takto knězi mluwiechu:
 Knieže! jsúť zde kacis Slowěné,
 jmajít kakos písmo jiné,
 činief prorocstwie přemnoho,
 knieže! nepřipúšťej jim toho;
 slúžief Slowenským hlaholem,
 stojiee před božím stolem.
 Wěz, ež kacieřskyť se obchodie,
 žeť zde takú službu plodie.
 To i jiné na kněze Witoše mluwiechu,
 a na wše bratřie, ježto s ním běchu;
 tak je velmi opsowachu,
 až je ottud i wyhnachu.
 Witoš opat s bratří se shluče,

swatému Prokopu se poruče,
 i jide do Uherského kraje,
 a welikú žalost jmaje.
 Tehdy to miesto dachu jiným Němcóm,
 s otkuds kakýms cuzozemcóm.
 Ti Němci Latinfci běchu,
 a rádi tu přebýwati chtěchu.
 O newěrná dábelská lsi,
 i lidská mrzká záwisti!
 10 o wy newěrní sokowé!
 wy jste dáblowi poslowé.
 Nynie wám dábel za ucha šepoe;
 potom wy oheň pekelný slepce:
 ktož božím slúhám překážie,
 15 skoro s tohoto swěta scházie.
 Jakož se těm sokóm stalo,
 ježto jsú přebyli na swětě málo;
 těm swatý Prokop nepřejieše,
 proto takto jim mluwieše.
 20 Když prwú noc na jitřní wstachu
 a do kostela se brachu,
 swatý Prokop u dřwí stáše,
 těm Němcem porokowáše:
 Powězte mi, kde jste se zde wzěli?
 25 coli jste na tomto miestě zděli?
 ba i kto wy je sem poslal?
 ktoli wám toto miesto dal?
 co wy sokowé zde hledáte?
 co wy na tomto miestě jmáte?
 30 Tu Němci stachu hlediee
 i slowa nepromluwiee;
 všichni se hrozně užasú
 swatého Prokopa hlasu.
 S welikým strachem běžechu,
 35 wšak takto odpowěděchu:
 Moc kniežete Českého,
 i šlechtná rada jeho,

ten nám ten klášter poručil
 a do smrti nám jej odlúčil.
 Swatý Prokop wida jiného jazyka,
 powědě jim, a takto řka:
 Ba boží moci kazují wem,
 náhle soci ottudto wen!
 pakli toho neučinite,
 boží kázeň nad sobú uzříte!
 Powěděw jim to, zahynu,
 a Němci jidú na hodinu,
 na tu řeč nic netbajiechu,
 někaké přeludstwie mněchu.
 Sta se druhú noc na zajtřie:
 jděchu na jitřni wše bratřie,
 zjewi se swatý Prokop, stoje
 we dřwech w kostele u podboje.
 I poče jim hněwně řeci:
 Ba wy newěrní Němci!
 tak wy netbáte na mé kázanie?
 Wšak wašeho bydla zde nenie;
 wy jste newěrně činili,
 že ste mé syny otsud wysočili.
 Náhle ottudto wen, soci!
 upominaji wy pod milostí!
 Na to Němci nic netbachu,
 na spili to obrátichu.
 Až se jim zjewi po třetie,
 a řka: Wy newěrná bratřie!
 proč tak proti mně činíte?
 wšak se se mnú nepřezlíte.
 Nepřepustím wám zde býti,
 musíte přeč s hanbú jiti!
 Co je swatý Prokop upomínáše;
 Němcóm se wždy spile zdáše,
 až se jim zjewi třetí noc,
 tu ukáza nad nimi swú moc.
 I poče jim opět řeci:

Poslúchajte ještě, Němci!
 již jsem jáz naplnil swaté čtenie,
 ale wy netbáte na mé řečenie.
 Ne wám jsem jáz to miesto upravil:
 5 ale mým synóm sem ustawil,
 ne wám, newěrní sokowé!
 wy jste otkuds hanební Uhrowé!
 Dalli wám jest kněz klášter za to:
 otemne wám bude dnes otjato.
 10 Nechtěli ste poslúchati řeči dobré:
 jáz wám ostuzi bydlo Sázawské!
 Náhle! neostáwajte swé dráhy,
 ujimajte s rychlostí do Prahy!
 To mluwě, w rucě berlu držieše,
 15 již nemilostiwě Němce tepieše.
 Němci ijedné odpowědi nejměchu,
 jedno druh před druhem běžechu;
 nic na cestu netázachu,
 jedno jako kozlowé skákachu.
 20 Tak se jim bydlo ostudilo,
 běžechu nedas kde bylo;
 (k) knězi náhle přiběžechu
 a to jemu všechno powěděchu,
 co se tam na pušči stalo,
 25 colí se nad nimi dálo.
 Řechu: Daj ten klášter, komuž ráčíš.
 ty nás zasě nenawrátíš!
 dobře, že smy žiwi utekli,
 běžechomy, jakobychomy se wztekli!
 30 Ten Prokop, jenžto tu leží,
 neda nám ohledati swých mezí;
 a komuž nebude přieti,
 ten nebude toho kláštera jmieti.
 Myt jsmy byli w jeho bázni:
 35 chowaj se každý také kázni!
 Kněz, když to ot nich slyšěše,
 welmi se tomu diwieše;

wšak sě k bohu neobráti,
 proto buoh jeho dnów ukráti.
 Welmi brzo potom umře,
 a stoje we zlej wieře.
 Po něm by knězem Českým Wratislaw,
 ten bieše na chudě lidi laskaw.
 Na diwy počte ten klášter milowati
 a snažně jemu pomáhati;
 káza kněze Witoše s bratří nalezti,
 chtě jej w opatstwie uwesti.
 A když sě z Uher bratřie přibrachu,
 w opatstwie jej uwedechu.

Opět jměchu plno všeho dobrého
 skrze pomoc Prokopa swatého.
 Kněz Wratislaw jej milowal,
 dědin i sbožie jemu mnoho dal;
 5 swatý Prokop, jakož jim slibowal,
 před bohem dobrý pokoj obdržal,
 aby jměli při tom času,
 i potom, i také ktož nynie jsú.
 Toho pokoje ješče užíwají,
 10 kteří sě k jeho milosti utiekají.
 Takot sě jest jistě stalo,
 swatého Prokopa prorocstwie sě naplnilo.

SATYRY O ŘEMESLNÍCÍCH.

Tyto satyry o řemeslnících wyňaty jsau z téhož rkp. Hradeckého, we kterémž i legenda o sw. Prokopu se čte. Tištěny byly ponejprw w Tomsowě knize über die Veränderungen der böhm. Sprache 1805. str. 67. Pak w Starob. skládaních II, 117.

1. O šewcích.

Šewci diwně přebýwají,
 často swým ženám zle lajú;
 když ho žena jme tresktati
 nedadúc jmu w kostky jhráti,
 an sě rozhněwaje z toho,
 častoť jiej přibijie mnoho.
 Jako jeden šwec činieše,
 ten swej ženě rád lajieše;
 ana wece w jednu dobu:
 Co mi učiniti s tobú?
 Rač slyšeti, moj milý muži!
 wšak widíš mý i swú nůzi,
 že chceš wzdy w krčmě ležeti,
 dietky chtie hladem zemřieti;
 powiz o swých dietkách záhé,

widiš je bosé i nahé,
 aby jim mohl přiodieti
 15 i ztrawice utěžeti.
 Šwec powědě ženě dworně,
 řka: Jmám prodajné čtvery škorně,
 ty škorně za wěrdunk prodám
 a tobě ty peníze dám;
 20 obratiž je na swé děti,
 jázť jich nechci k sobě wzieti.
 Ona počte děkowati,
 řkúc: Kdy sě chcwě na trh bráti,
 by škorně spieše prodati
 25 a děl tiem neodkládati?
 chcwěw' jiti u ponděli,
 zdali nají buoh naděli?
 Tehdy on swej ženě wece:

Ženo, mně se na ten trh nechce;
 pojedě we čtvrtek ráno,
 tuť bude lépe prodáno.
 A když se na ten trh brasta,
 škorně za wěrdunk prodasta.
 Šwec wece: Coj' učiniti?
 jižt mi se chce welmi piti;
 ženo, chceš do krěmy jiti,
 jediný halěr propiti?
 Ona jemu w tom powoli,
 řkuci: Staň se po tvej wóli.
 A když do krěmy jidesta,
 brzo tři kroše propista.
 Inhed poče šwec hledati,
 zdaby mohl s kým w kostky jhráti.
 A když to uzře hospodář,
 powědě šewci ten krčmář:
 Hosti, chcešli wrci krychle?
 neb ty, neb jáz zíščeš rychle.
 Šwec beze wšeho potaza
 ženě wěrdunk dáti káza;
 poče s ním krychle metati,
 chtě na krčmári wyjhrati.
 Přistúpiwši žena k nemu,
 powědě tak muži swému:
 Muži, wece, nedámť jhráti,
 slibils mně ten wěrdunk dáti;
 již swě tři kroše propila,
 bychwě wiece neutralila.
 Šwec swej ženě tak ottuši,
 a řka: Ženo, wěř mej duši,
 prwé než tři kroše ztraci,
 až dřiewnie tři wše nawraci;
 nechať naň sadim po kroši,
 tohot jáz na tobě proši.
 Plat, wece, jeden kroš jemu,
 i powrže ten kroš k nemu;

i sadí druhý naň spieše,
 ten kroš opěť powržíeš:
 osm wrhów wesdy pospolu
 ztrati šwec u toho stolu.
 5 Žena uzřewši to, wece:
 Milý muži! nejhraj wiece;
 newěrněť na kostku mece,
 ani kdy kostkú zaklekce.
 On wece: Počakaj málo,
 10 ješčeť mi pět krošew ostalo;
 nebť tu pět k nemu powrhu,
 nebo dřiewnich osm wywrhu.
 Žena jemu poče brániti,
 řkuc: Musíš mě dřiew zabiti,
 15 nedámť ostatka projhráti,
 musíš mi jej inhed dáti.
 On wece: Zlá žena, přestaň!
 neb wet čas budu nekázan.
 Krčmář wece: Buď kázána
 20 paní, neb budeš swázána!
 jhraj pro ni přeč, nejměj péče,
 nechaj at se hořem wzteče.
 A když ho ke jhře připrawi,
 inhed jej wšech peněz zbawi.
 25 Šwec chtieše na základ jhráti,
 žena jemu poče láti,
 řkuc: Ba hubenče hubený!
 ke mně swé wiery neplný!
 tys byl mně ten wěrdunk otdal,
 30 a jižs jej hanebně projhral;
 ješče chceš na základ jhráti:
 buoh dajt se dáblu dostati.
 On wece: Nemluwiž mnoho,
 neboť mně bude hněw z toho;
 35 razut, beř se přeč, biednice!
 nebť w ten čas ošiji lice.
 Ona přiskočiwši k nemu

i vytrže kostky jemu.
 Šwec se rozhněwaje na ni,
 i da jiej poliček dlani;
 tu ji přes stol za wrch skloni,
 diw že jiej hlavy nrlzomi,
 poče ji tlačiti nohú,
 ana úpie k žiwu bohu.
 Nawiw sé jie w jeho domu,
 i wece krěmáři tomu:
 Hospodáři, buoh tě žehnaj!
 pro buoh, na mě sé nehněwaj;
 musil sem to učiniti,
 w twém domu nekázan býti,
 to wše pro tuto zlu kóži:
 jážł jiej toho doma zhozi!
 A když cestú spolu jděsta,
 w ten čas sé spolu smífiesta;
 poče swé ženy prositi,
 řka: Rač mně to otpustiti.
 Ona jemu odpowědě,
 řkúci: Jáz to dobře wědě,
 že ty welmi zly obyčej máš,
 co dobudeš, to wše projhráš;
 welecht na trh u ponděll,
 řkúc: tuť nají boh naděll;
 a ty poče otkládati,
 a chtě do čtwtřka nechati.
 Když ty jdeš na trh we čtwtřek,
 tdy w tě wstúpi malý črtěk,
 i oslepi twoji oči,
 že ot kostek nebudeš moci.
 On jiej wece: Milá ženo!
 jižł jest wšechno prowřženo;
 ty neroď na to nic tbatí,
 musímł twú potřebu dáti.
 Tu sobě wše otpustista
 a dobrá přiatele bysta.

Tak šwec diwoce přebýwa,
 žeł swých peněz w krěmě zbýwa:
 i často jmu sé přihodi,
 žeł i základów otchodi;
 5 anž zlu plachtu prodra na sé,
 uzřieš ho z krěmy wytasé;
 poběhne jako bez smysla,
 a plachta na nem otwisla.
 Zatiem naň lidé wzwołají,
 10 mnozi naň blátem wzkydají.
 Přiběhnať do swých katřěl,
 tu jej žena do nich wstrěl;
 i swine sé za kamnami,
 jako zly pes prostřed slámy.
 15 Přehubené jeho bydlo;
 mohlbý raději žwáti mýdlo,
 než tak hanebně bydliti,
 nic dobrého neužiti.

20

2. O konšeléch newěrných.

Konšelé rače slyšeti,
 a mně w tom za zlé nejmieti:
 jmáte na sobě zlu wadu,
 25 křiwým dáwáš dobrú radu.
 Pohřiechu w tom mnoho blúdie,
 že prawé křiwelně súdie.
 Přijda čhudý člowěk k nemu,
 i bude tak řieci jemu:
 30 Dobrý družel tebeł proši,
 učiň za swé matky duši,
 pomoz mi newiny zbýti;
 chcuf twój modlitewník býti,
 by tě milý buoh uzdrawil,
 35 i tě wšech twých hřiechow zbawil.
 Konšel sé nic nepotieže,
 inhed jeho sám otieže,

Fka: Móhli co za mój trud býti,
 snadbych pomohl toho zbýti.
 Tento chudý tu řeč slyše,
 stane před ním, srdcem wzdyše,
 fka: Bóh wie, nejmám co dáti,
 pro buoh rač mi pomáhati.
 Když konšel uslyší, co jest,
 w ten čas nalezne sobě tu lest,
 fka: Súsěde, prawit tobě,
 teprw sem wzpomanal sobě:
 jmám býti zajtra na roce,
 prošeno mne i mého otce;
 tu jmám přiwesti ku práwu:
 súsěd súsědu ukradl kráwu.
 Popros někoho jiného,
 at tě přeslyší newinného.
 Tento pójde přeč ot neho.
 Přijde druhý, ptaje jeho,
 a když sě jeho doptaje,
 něco sbožie s sobú jmaje.
 bude fieci: Rač slyšeti,
 pane, coť chci powědieti.
 Slyšal sem, žes múdřý konšel,
 proto sem sém k tobě přišel,
 aby mi dal z toho radu;
 učinil sem hroznú swádu:
 jednoho sem obelhawil,
 druhého do smrti zabil.
 Prosimť, by sě w to uwázal,
 dalšbych rád, coby sám kázal.
 Když konšel uslyší toto,
 wece jmu: Nemůť sě proto,
 chcť pomoci toho zbýti,
 ale hřiwnyť mi dobytí;
 musímť mysliti přemnoho,
 abych tě wyprawil z toho.
 On wece: Mój milý pane!

toť na twej milosti stane.
 Wece: Neulewímť s kroše,
 by stál do puol léta, proše.
 Musímť jmieti hroznú práci,
 5 i swéhoť spánie ukráci,
 žeť tě wzdy k tomu přiwedu,
 žeť dám z toho dobrú radu.
 Ten jistý sě nepotázaw,
 hned hřiwnu z klína wywázaw,
 10 wece: Račiž hřiwnu wzieti,
 a tu práci o mě jmieti.
 Takt konšel pohřiechu blúdi,
 žeť mnoho lstwě wylúdi,
 ni pro buoh, ni pro wsě swatě,
 15 jedno pro sbožice klatě.
 Ktož sě s koláčem uteče,
 ten juž nejmá na to péce:
 powieš mu přihodu swoji,
 když on uslyší řeč twoji,
 20 nalezneť tolik chytrosti
 konšel sobě i múdrosti,
 žeť tě učiní prawého,
 a z prawého křiwedného.
 Ti sú tak zúfali ludie,
 25 tak swým smyslem diwně blúdie,
 umie mnohým radu dáti,
 a sám na to nechce tbáti,
 by toho s pokojem nechal,
 by křiwých koláčew nebral.
 30 Hubený bude twój koláč,
 ažť řkú tobě: Do pekla rač!
 Rádby wrátil ty peniezě,
 když powisneš u lemiezě,
 u pekelného řetězě,
 35 kdež budeš na wěky wězě.

3. *O zlých kovářích.*

Kováři! wy znamenajte:
 zlého se diela chowajte;
 jáz wy wystřiehaji z toho,
 by ste se chowali toho.
 Ježto mnozí to činíte,
 wy z toho hřiechu nemníte,
 by z toho kdy mohl hřiech býti,
 že češ zle sbožie dobytí.
 Wzwěda zloděj twoje chyše,
 přijde k tobě w noci tiše,
 i die: Milý mistře! rač sěm wstáti,
 chci tobě dobrý dar dáti,
 bytě mně to tajně skowal,
 cožbych jáz tobě rozkázal:
 by mi mocnú pílu skowal,
 bych jú wsě železa lámal,
 by nic před nů neostálo,
 ani mnoho, ani málo;
 cožbych ot železa uzřel,
 aby to wsě pílu přetřel.
 A k tomu z ocěli nože,
 jimiž přestřihl wsě, co móže.
 K tomu skuj mi klíčew desět,
 aby jim neostál wes swět;
 cožbych chtěl kde otmykati,
 by to nemohlo ostati.
 A když mu to wsě rozkáza,
 jakoť muť srdce pomaza,
 tuť řeč kowář rád uslyše,
 hned by zloději ottuše,
 řka: Toť mile wsě rád sději,
 nože, píly přihotuji;
 jedno ty pomysli o mně,
 aby mi zaplatil rovně.
 Tehdy zloděj, to wsě mina,
 wyjma wěrdunk z swěho klína:

Tento ti, wece, wěrdunk dám,
 a druhý, až přijedeš k nám.
 Nalezneš ny prostřed (lesa),
 přijdeš píly, nože nesa;
 5 tuť tobě všechno zaplaci,
 twé usilé i twú práci.
 Takt kowář sbožie dobývá,
 žeť rád z sloději přebývá.
 Druhěť jáz do něho wědě,
 10 i každému naň powědě:
 když toť komu kón ukuje,
 mnohémuť to rád slibuje,
 řka: Dobře sem twój kón ukowal,
 bezpečně by sto mil přehnal.
 15 Netáhneš ot neho jieti,
 ažť mrcha počne klecěti.
 Ba by mi to böh ráčil dáti
 za dar, cožbych chtěl žádati:
 bych jáz byl kowáře mocen;
 20 wzdýtby poležal nemocen.
 Chtělbych to práwo nalezti,
 žeby musil čtvernoh lézti,
 kterémuby koni zajal,
 bych ten hřebí zase wyňal
 25 i wrazil mu w jeho nohu;
 wzdýtby úpěl k žiwu bohu,
 aby kowal rozhlédaje,
 a koněm nezajimaje.

30

4. *O sladownících.*

Sladowníkóm též powědě;
 mnoho zlého do nich wědě:
 chtie brzo bohati býti,
 35 ač se jim dá zbožie žíti.
 Ale když kto zle dobude,
 tomuť nerádo probude;

často jim pohřiechu zhoří,
 potomt musí býti w hoří.
 Tent obyčej w sobě jamají,
 žeť nerádi na to tbají.
 Když jmu sedlák dá trh rowný,
 wnesa obilé do sladowny,
 bude s ním leco mluwiti:
 zatiem hledá wystawiti,
 kdežby jměl najwětší mieru;
 w tomť ukáže swú newěru.
 A když to obilé změří,
 an mu na tom dobře wěří,
 budeť z nich slady dělati,
 chtě mnoho krošów nabrati.
 A ktož po slad (příjde) k nemu,
 sladownik wystawí jemu,
 nalezna mieru najmenší,
 a jinde schowá najwětší,
 řka: Toť jáz beru na mú wieru,
 žeť jáz mám sprawedlnú mieru.
 Toť sladownik dobře umie,
 ktož jemu w tom nerozumie.
 Druhét opět dworně činí,
 řiedkýť sě naň toho domní:
 ktož mu dá obilé mnoho,
 by jmu dělal slady z toho,
 on učiní welmi dworně,
 ale stane sě nerowně:
 wyspa swój slad na hromadu,
 ospe jej jako zahradú
 okolo cuzími slady,
 až k swému nebude kady.
 Znamenajž, coť činí potom,
 jáz wám najlěp powiem o tom:
 dosáhna hřebľa dlúhého,
 nepomnie swédomie swého,
 budeť okolo hrabatí,

k swej hromadě přítáhati;
 wesdyť hrabe, neusada,
 ažt bude hrozná hromada,
 ze wšech těch hromad najwětšie,
 5 jenž bieše ze wšech najmenšie.
 Takť umějí falšowati,
 dobrými lidmi klamati.
 Nebožátka ostawte sě,
 dlúhého hřebľa zbowte sě:
 10 pro jediné dlúhé hřeblo
 musí twá duše jíti u peklo.

5. O lazebnících.

15 Lazebníci ti jsú zpráwni
 i swých peněz welmi ztrawni;
 chce sě wezdy dobře jmieti,
 mezi dobrými seděti,
 bohatým sě rownajíce,
 20 podlé nich píce, jedúce;
 nemóz jmu tak brzo přiti,
 ažt musí wšechno propiti.
 Ti sě horníkóm wrownají,
 ježto zlata mnoho jmají.
 25 Horník tento obyčej jmá:
 kehdyžto peněz drahně jmá,
 nechcet nikdy utrpěti,
 musie dobrú ztrawu jmieti,
 byť wěděl, žeť jmu žebrati,
 30 zajtra sě sděťmi přeč bráti,
 na toť sě nerozpomíná,
 musít wždy býti pln wína.
 Řiedkýť sě na to rozmyslí,
 die: Zajtra mě böh omyslí.
 35 Ti jsú najzpráwnějši lidie,
 že na lidech nic nelúdie.
 Též jáz prawí lazebníkóm,

přirovnají je k horníkóm,
že jsú také zprávní lidé,
na lidech zle nic nelúdie;
obchodie sě po řemesle,
na tomf welmi nečinie zle.
Wšak by jediného nechal:
by sě welmi neoptjal;
a druhého sě warowal:
aby proto bit nebýwal.
Když zlu břitwú koho holí,
často welmi po nem bolí,
a často učiní hóře,
žef tě chwátaje uřeže.
Druhého sě rád dopúštie,
když komu krew z rukú púštie,
žef sě žily rád chybuje,
řiedkýť mu z toho děkuje;
učinít člowěku bolest
a to jeho hrozná nečest.
Co by to škodilo komu,
bych jaz sě přimluwil k tomu,
aby práwo nalezeno
bylo naň, i ustaweno:
kdyžby koho, hole, uřezal,
by jmu ten dobrý poliček dal;
druhé bych chtěl wymysliti,
tobych mu chtěl naplniti:
kdyžby mi žily chybil,
bych jmu pěsti zuby wybil;
snadthby púščal rozhlédaje,
wětši na tě pěci jmaje.

6. Řezník.

Řezník sě takto obchodí,
dobrým lidem často škodí:
když běží po wsi, wolaje,

na prodajné brawy ptaje,
budeť kupowati brawy,
chtě s nich utěžeti ztrawy;
když ho uzří dobyčtátko,
5 užesnet sě nebožátko,
neb jmá řezník rucě raticie:
když on dobyčtátko zmacie,
nelzeť sě jmu poprawiti,
musíť wždy churawo býti.
10 A tu lib kup', lib nekupi,
již bez škody neotstúpi;
wzdyť škodu učiní tomu,
kdyžtoť brawy macie komu.
Druhúť jmá newěru w sobě,
15 tuť chci wyprawiti tobě,
ktož dobytek na trh wodí:
sedlákóm rád na tom škodí;
budeť s ním lidmě tržiti,
bráně každěmu kúpiťi;
20 to mu čini mnoho núzě,
žef jemu wše kupce zapúzie,
až utrží po swej wóli,
jakžto jemu libo koli.
Třetieť já wědě do neho:
25 ktož masa kúpi u neho,
že jmu prodává kozinu
za nejlepší skopcewinu,
a častokrát býkowinu
za nejlepší howědinu.
30 Čtwtřetohť sě rád přijímá:
kdyžtoť jest najwětšie zima,
budeť wodú obléwati
maso, różny rozpierati,
aby jemu zmrzli w noci
35 howědina i ti skopci.
Takt po jeho wóli bude:
tři česti jemu ho přibude;

mnoho lidí oklamává,
 když on to maso prodává.
 Takt jsou newěrní řezníci,
 horšit jsou nežli věžníci.
 Věžník nemůže tak zlý býti:
 když se udá kde v dvůr vstíti,
 vzdyť poščeká prvé na tě,
 chtě se přihrabati k patě;
 a když jmaš dřewo při sobě,
 tuť se nestane nic tobě.
 Ale řezníka nezbudeš:
 když masa jeho kupuješ,
 musíš dobře chytrý býti,
 by ho mohl bez škody zbýti.
 Protož jáz prawím řezníkóm,
 jich panošem, jeliťnikóm:
 což na lidech zle dobudú,
 že proto pekla nezbudú,
 ač se toho neostawie
 za swého žiwota zdrowie.

7. Pekař.

Pekař na duši nepomní;
 řiedký se naň toho domní
 jeho zlosti, což jma w sobě,
 ježto jáz wyprawím tobě.
 Když on chce chleba napeci,
 takto bude ženě řeci:
 Ženo, když půjdeš na město,
 dobudeš mi kwasnic w těsto,
 ažť múky napytluji
 a kwas w diezi přihotuji.
 Tuť mu žena kwasnic přimče,
 dobywši jich pod kraj hrnce.
 A když těsto upravichu,
 hrnc kwasnic w ně nalichu;

umiesiwše, jidú k stolu,
 chtěce obédwati spolu.
 Žena, pomeškawši, wece:
 Muži, těsto kynúti nechce;
 5 musí wiece kwasnic býti,
 tož bude těsto kynúti.
 A když po kwasnice běže,
 přinessi, i nali pól dieže.
 Po obědě pec zapálichu,
 10 k wálení se připrawichu.
 Ona wece: Muži, wěz to,
 když budeš wáleti těsto,
 by toho nezapomínal,
 žeš tři kroše za mieru dal:
 15 padesát koláčew z toho
 nawálěš, nebudeš mnoho;
 jmaš w těstě kwasnic třetinu,
 tiem wybřeš wši jistinu,
 a jiněť w zisku (p)ostane,
 20 cožkoli potom ostane.
 Když těch koláčew napekú,
 hned je na město powlekú.
 Ktož přijde kupowat k nemu,
 pekař bude řeci jemu:
 25 Pojdte sěm ke mně, ktož ráčí!
 zdeť jsou najwěčši koláči:
 slani, dobře upečeni
 i na všem dobře uděni.
 Desetkrát jim wrže wzhóru,
 30 řka: Wiz, kakt jma pečenú kóru!
 A ktož těch koláčew kúpí,
 každý na swé hoře wzúpí.
 Nejedem sprostný sedláček
 kúpí za halěť koláček,
 35 newěda jeho newěry;
 uzří w nem přehrozně diery,
 překroje jej na dvě česti,

ažby weň wložil tři pěsti.
 Takť pekař zbožie dobývá,
 žeť swé koláče nadýmá.
 Wěz to, pekaři wšeliký,
 že jmáš z toho hřiech weliký;
 pro ty hubené kwasnice

jsi otlúčen božieho líce.
 Pakli wiece toho ostaneš,
 tehdy se jemu dostaneš,
 s nímž w nebesiech přebývaje
 5 budeš, se wěčně raduje.

BÁJKA O LIŠCE A ČBÁNU.

Mezi oblíbené čtení w Europě w prostředním wěku náležely powěsti o zvířatech. Tato bajka dosvědčuje, že již we XIII stol. (neboť tak hluboko sahati může podlé jazyka swého,) w Čechách také podobné skládání znali, ač wíce toho z oné doby nás nedošlo. Nachází se w často jmenowaném Rkp. Hradeckém (nyní w Lobkowické knih.) a tištěna po prwé w sebrání básní od Puchmayera 1795 w Praze, též w Tomsa's über Veränderungen der böhm. Spr. 1805. str. 72. Star. Sklád. I. 212.

Liška jednu běhajici,
 jiesti sobě hledajici,
 uběže do jedniech pústek,
 ano w nich jediný chrústek.
 Wece: Powěz mi to, chrúste,
 čie jsú toto chyše pústé?
 On jiej tako odpowědě,
 řka: Jázt sám newědě;
 teprw sem jedno přišel sěm,
 nej mám niče činiti s tiem.

Liška poče se točiti,
 by mohla co uhoniti;
 točiwši se sěmo i tam,
 i uběže k pustým kamnám;
 a když se w nejstěji wtoči,
 inhed w kamnách čbána zoči.
 Wece: Dobrý wečer, čbáne!
 kak se jmáš, mój milý pane?
 Čbán lišce niče newecě;

a ona wzemši jej na plece,
 potěšči se s ním wen z pústek.
 Tu ji pótka onen chrústek,
 10 wece: Liška, co to neseš,
 že nohami jedwa pleteš?
 Ona wece: Nesu čbána,
 mého milostného pána.
 Zdáše se jiej nésti těžek,
 15 wznessi jej na jeden březek
 i pusti jej dolów opak,
 řkúc: Jázt tobě učini tak,
 wece, pójdiž dolów čbáne,
 těžeks mi nésti, mój pane!
 20 Čbán se dolów s hory pokoti,
 liška se po něm běžiec upoti,
 wece: Čbáne, proč běžíš prudce?
 přesadiš mi skoro srdce!
 A když čbán na rowni bieše,
 30 wiece se kotiti nemožěse.

Wece liška: Kde jdeš, čbáne?
 zdalis ustal, milý pane?
 pakli nechceš semnú jíti,
 jáz chci tobě utiniti,
 že pójdeš se mnú bezděky,
 kdež se newrátíš na wěky.

Přiwázawši čbán k-uocasu,
 wece: Jáz tě tam donesu,
 budeš úpiti na swé hoře,
 plawaje jako prostřed moře.
 A když přiběže k studnici,
 běda lišce hubenici!

mnieše oklamajíc čbána,
 nalit se oblúdi sama.

Wece: Čbáne, ké se modlíš,
 zléhos úmysle, že tiem dlíš.

Ona nic nepomeškawši,
 čbán k ocasu přiwázawši,
 wleze wzhóra na ohlubnici,
 i pusti čbána w studnici,

wece: Když se nechceš modliti,
 jáz tě musím utopiti.

Čbán poče swrchu plawati,
 poče liška naň wolati,
 řkúc čbánu: Brzo wiz o sobě,
 již jest welmi zle o tobě;
 razut, pokať mi se jediná,
 a otpustimť wši twá winu.
 Čbánu lze mluwiti nebieše,
 nebo z hlíny slepen bieše.

Tehdy se liška rozhněwawši,
 čbána u wodu wraziwši,
 wece: Již sem dosti howěla tobě,
 cos uhonil, jměj to sobě!

5 Čbán se poče zaléwati,
 wody se weň naléwati,
 lišky k sobě potáhati.

Liška se poče ottáhati,
 wece liška: Ne tak, čbáne,

10 jáz spleji, milý pane!

Tehdy čbán poče hobtati,
 wody se weň naléwati,

hlúbe se pohřiziewati;

liška poče wzdy wolati,

15 řkúc: Běda, co mi se chce státi!

wece, milý čbáne! otpust mi to,

a jáz tobě slibuji to,
 žeť nechci tobě škoditi,
 rač mě nebožku žiwiti.

20 Ona toho řeci netaže,
 až ji čbán k sobě přitaže;

ona se w studnici wrže,
 inhed ji čbán na dno wtrže;

tu jiej nedá wíec wzniknutí,

25 musí bezděky utonáti.

Tak se liška přemúdrila,
 swój žiwot marně ztratila;
 ot čbána z hlíny slepeného
 zbyla liška žiwota swého.

30

DESATERO KÁZANÍ BOŽÍCH.

Báseň tato mravoučná nachází se w témž rkp. Hradeckém, nyní w knihowně Lobkowické w Praze, při Prokopu a jiných kusích, odkudž tištěna w Star. sklád. I, 52— 107. Jest i jiného rkp. zlomek, jenž ze Zhořelce do Českého Museum se dostal, také we XIV století psaný; jehožto zde k opravě několika míst užito. Srown. Časopis česk. Museum 1840, str. 406.

W židovských jest knihách psáno,
 všem lidem wěděti dáno,
 že bůh tato slova swému
 mluwil lidu židovskému,
 řka: Poslouchaj mne, lide mój!
 a wždy w mém kázani stój;
 budešli mne posluchati,
 chci tobě tu zemi dáti,
 w niežto stred a mléko plowe,
 tu wy chci uwesti, židowé!
 Z těch bieše jeden šlechetný
 žid a swého žiwota čsný,
 tomu jmě Moises jměchu;
 toho za kněze jmějiechu.
 S tiem tvořec zjewně mluwieše,
 jakž Moises rozumieše;
 tomu tvořec sám swú rukú
 napsal na dwú kamennú dskú
 desatero swé kázanie
 všem lidem na oblepšenie;
 a tomu tvořec poručil,
 aby Moises vše učil,
 aby w kázni přebýwali,
 swého tworce milowali.
 Na jednej desce tři běchu
 kázanie, ježto učiechu,
 kak jest boha milowati

a jemu chwály wzdáwati;
 a na druhej sedm bieše jich
 napsáno kázani božích,
 ježto učie všelikého,
 5 chudého i bohatého,
 kak jest družce milowati
 a kako s. ním přebýwati.
 Slyšte, páni i wy panie!
 Prvé jest božie kázanie:
 10 Nejmějte boha jiného,
 kromě tworce silného.
 Proti tomu trój lid činí,
 jimž swú duši welmi winí:
 Prví jsú čarodějaici:
 15 ti chodie swú měrú nici,
 ti pohanskú wieru plodie,
 když lid s prawé cesty swodie;
 ti boha za bůh nejmají,
 když na babě kúzla ptají.
 20 Druzí, ježto lakomci,
 to jsú wšeco lichowníci,
 ježto stříbro, zlato wiece
 milují, proto lichwiece,
 než boha, než swé spasenie,
 23 jehožto nic dražšie nenie;
 a ti také již blúdiece
 swú zlú myslí tbají wiece,

než na bůh, na swú hospodu,
 pronež wezmú w duši škodu.
 Znamenajte dobře toho,
 jehožto se stává mnoho:
 když který pro swú hospodu
 bojuje a wezme škodu,
 že snad swój dobrý oř ztratí,
 slíbí mu pán jiný dáti;
 pakli ho zabí samého,
 pán nemóž wrátiti jeho.
 Když tak pro malú otplatu
 bojujete, a swú ztrátu
 marnému pánu slúžíte
 a jeho wóli plníte,
 radějše slúžte mocnému
 swému králi nebeskému.
 Ktož tomu posluží snažně,
 tomuž dá otplatu wěčné;
 ktož zbožie neb žiwot ztratí
 proh, to obě jmu nawrátí.
 Třetí, ježto jsú w rozkoši,
 netbajice o swej duši,
 to kázanie přestupují
 a u weliký hřiech wstupují:
 to jsú nesmierní opilci
 i wšelici pasobřišci;
 ti swé břicho za bůh jmají,
 nebo o nem wiece tbají
 než o duši i o božě,
 proto budú w wěčné hróze.
 Těm učiní král nebeský
 také-že, jako král swětský
 jeden učinil jednomu
 byl opilci nesmiernému,
 o nemž wám powěst powědě,
 což na knihách psáno wědě.
 Bieše jeden jhřec opilý,

wšem dobrým lidem nemilý.
 Ten jide před swého krále
 a swým se řemeslem chwále
 a řka: Wěz mú chytrost, králi!
 5 dáwajit swój žiwot wtáli,
 newypiemit pitie twého
 w twej piwnici najlepšieho
 wiece, než jiných třidceti,
 kaž mi mú hlavu stieti.
 10 Král toho káza zkusiti,
 móžli to chlap učiniti:
 an to chlap učini snadně,
 nesta wina niče na dně,
 an chlap wše wíno wyloka,
 15 jehožby měl čsný do roka.
 Král, rozhněwaw se, powědě:
 Oběste chlapa na hředě,
 ať mu rowaz hrdlo stáhne,
 k mému pití wiece nesáhne!
 20 Toť začelo wěděti dám:
 též se stane nesmierným wám,
 že wy pekelný kat uděsí,
 nesmierné w pekle powěsí.
 Druhé kázanie božie jest,
 25 ktož je drží, blaze mu jest:
 Boha w ješit nejmenujte
 a toho se wzdy chowajte;
 ktož ješutně boha wzywá,
 ten se jím jedno posmiewá.
 30 To trój lid hřiešný přestupá,
 hóře činí, než twář hlupá:
 Prwý, jenž křiwě přisahá,
 na swatý kříž rukú sahá;
 a ten, ježto komu radí;
 35 oba k sobě črt u peklo wsadí.
 Druhý, jenž bohem pospílé,
 ano jmu tiem nic nepíle,

anebo jeho swatými;
 bóhť ošpíle takým, wěť mi.
 Třetí, jenž pokliná boha,
 ten chce wz-wodu, a nemoħa;
 jenž winu w tom bohu dáwá,
 že nerowně čest rozdává,
 zbožie, sílu, krásu, zdrowie;
 ano dobře hospodin wie,
 který dóstojen kterého
 tohoto zbožie wrátkého.

Třetíe kázanie božie jest,
 slyš chudý i ten jenž jmá čest:
 Pomněte swaté dni čstítí
 a je w čistotě swětítí.
 Proti tomu trój lid činí,
 jimž se proti bohu winí:
 Prwí, jenž w swátky dělají,
 proto jim wzdy kněžie lají.
 Druzí w swaté dni hřiech plodie
 a káti se jich nerodie.
 Třetí w swaté časy hrají
 a na swaté nic netbají;
 lépeby bylo orati,
 než w neděli tancěwati.
 Wězte, ktož rádi tancují,
 ti swé tělo ofěrují
 ďáblu i wšechny swé údy,
 když proň činie také trudy.
 By to kněz dal za pokánie
 někomu, wstanúc za ranie,
 těci k jutřni takýmž skokem,
 ale by wstonal swým bokem!
 Swój zrak ďáblu ofěrují,
 když jim srdce rozněcují;
 kolik chotí w tanci slíbíš,
 tolik ďáblów w srdce upustíš.
 Tu diewka i žena mnohá,

nepomnieci nic na boha,
 hledá wiece i milejie
 na jinocha, i snažnějie,
 než na obraz tworce swého
 5 Jesukrista nebeského.
 Potom ústa ofěrují
 ďáblu, když w tanci spiewají
 o smilstwíe piesni nesličné
 a k tomu w čas nekázané.

10 Uši také ofěrujú,
 když radějši poslúchajú
 zlých piesní, zlého prawenie,
 prázdne piščby i hudenie,
 a o swatej mši netbají,
 15 boží službu zamietají.
 Ješče k tomu ofěrují
 rucě ďáblu, když darují
 wiece piščecé, bubenníky,
 než čsnú kněží i zwonníky;
 20 u tance diewky, jinošie
 ščedřeji jsú, nežli u mše:
 dá dobrý peniez u tancě;
 chtě k ofěře, ptá mēděncé.
 Nesličná wěc, i hanba jest,
 25 tak dáti bohu marnú čest,
 jůž se bubenníka stydie!
 Ktož to činie, smyslem blúdie.
 Slyšte, žeť jest w písmě psáno,
 wšem lidem wěděti dáno:
 30 Ktož herciem dary dáwají,
 ty ďáblu w čelist wkládají.
 Nohy také ofěrují
 ďáblu, když na nich tretují,
 jakoby z smysla wystúpil,
 35 neb jakoby weň běs wstúpil;
 nemůdřejie činie než skot,
 kazie podešwy i žiwot.

Tanečníku, to dobře věz,
a též tanečníci pověz:
co u tanečního diela
s twého hubeného těla
co ukane potu krópi,
tolik dáblów duši wzchopí
i wnesú s sobú do pekla,
ot nichžby ráda utekla.

Čtvrté božie kázanie jest :

Jmějte otce a matku w čest.

To kázanie přestupují,
ež jich srdcem nemilují,
ot nich sbožie jmajte
a jich potřebu widúce,
jim niče nepomáhají,
o nich welmi málo tábají.

Druzí, jenž otěku laji,
proto weliký hřiech jmají.

Třetí mrzie všemu liudu,
ti budú bydliiti s Júdú;
to sú, ježto tepú otce,
neotpuštěji ni matce.

Ktož čstie otce a matery,
dáwá jim buoh dvojie dary:
prwý, že jest w duši spasen,
druhý, že jest w době sčasten.

Poslúchajte řeči swaté!

Totoť jest kázanie páté:

Nezabíjej bratrcě swého,
mé twári, člowěka mého.

Proti tomu trój lid činí,
jimž se bohu wěčně winí.

Prwý, to jest mužebojce,
jenž umárie hladem družce,

moha jho málem žiwiti
i dá jmu žiwótka zbyti.

Druhý, jenž káže neb radi

zabiti, neb jiné swadí,
a stane se wražda pro to;
prawi wám začelo jáz to,
žeť jest ten prawý wražednik,
5 toho zabitého winnik.

Ten jest také mužebojce,
jenž jsa sudí neb poprawce,
přilože k někomu winu
pro nepřiezň neb pro dědinu,

10 i zbawí žiwota koho;

jehožto se stává mnoho.

Třetí, ježto sám zabíjeje,
ten se s Kainem nemíje;
ten musí s nim w pekle býti,
15 jehož mu wiece nelze zbyti.

Šestým kázaniem tě swázal:

Nebuď smilník, toť buoh kázal.

Trój lid nedrží tohoto,
a jmá weliký hřiech proto:

20 Prwí se skutka chowají,
wšak se myslí w nem kochají;
čistota w ráj nedowodí,
jenž ot srdce nepochodí.

Druzí smilstwo skutkem plodie

25 i jiné k tomu přiwodie;
mezi mužmi toho mnoho,
a wšak w ženách wiece toho.

O jich zlosti písáno jest,
a některé tak známo jest,

30 že ďábel týž obyčej jmá,
jako ptáčník, kdyžto jmá
ptáčky w sietkách, že za nožku
přiwieže w sietkách ponožku,
i wstrhá aby wzlétala,

35 jiné ptáčky osázala:
takéž ďábel dušie čihá
a mnoho jich tak potrhá.

W krčmě nebo w tanci ženu
 posazují uličenú,
 anaf obotie wztahuje,
 záwojka poprawuje,
 sukničku swú ztkaničiwiši
 a karnáček uzlutiwiši,
 k tomu do pat zpodliniwiši
 a podlinky zhedwábniwiši,
 nožík, měšček, cudný pasec,
 w piesnech jejie jasný hlasec:
 to widúce mnozí blázni,
 nejmajíce božie kázni,
 slyšiece slowce wybórná,
 ježto sě jim zději dworná,
 welmi milé usmiewánie
 a laskawé jich wzhlédánie,
 letie jako na otržň k nim;
 nalit i bude hoře jim,
 anof jie ďábel potrhne
 i s ponožkú u peklo wtrhne.
 Zbožný, ktož tak smyslem wládne,
 že w také sieti neupadne;
 a ktož sě také wywali
 z těch sietí, ten boha chwálí.
 Těch chytrostí mnoho jmají
 ženy, jimiž přemáhají
 ty lidi, jenž jmají dosti
 síly, i čsti i múdrosti;
 any jsú přemohly čsného
 krále Dawida mrocného,
 Salomona přemúdrého
 a Samsona přesilného.
 Znamenajte také toho:
 čsných jest žen také přemnoho,
 z těchtoť jáz je wykládají
 a o nich nic neskládají;
 kromě o těch, ježto tbojú

o tělu, duše netbojú,
 tělo krásně odiewají
 a swú duši obnažiji:
 ti jako jeden blázn činie,
 5 jenž oděl w drahé oděnie
 swój kóň, obnažił swú kóži
 i oděl ju we zlú rohoži,
 i jel byl k králowým hodóm,
 i wjel tak nečsně w jeho dóm;
 10 král jeho kázal wyhnati
 a sto kyjewých ran dáti.
 Takéž syn boží učiní,
 ktož sě také i dowiní:
 že s nimi učiní rozwod,
 15 káže je wyhnati z swých hod.
 Slyšte, ježto sě křičte,
 by w tom hřiech byl, wy nemňte;
 když také s pýchú ke mši jdú,
 s wěčším hřiechem ot nie přijdú.
 20 Tak jest buoh laskaw na také,
 ježto sě křičte, na wsáké,
 práwě jako na rytieře
 král, jemužto dobře wěřie;
 pojme jej u boj w některý
 25 a zkušije jeho wiery,
 an sě přijma nepřátel swých,
 a wstawě klejnot jich,
 i zbie mu šlechticew mnoho,
 a ješte chce wiece toho.
 30 I jde před král, toho taje,
 a ješte na sobě jmaje
 wafrok neb twář nepřátelskú,
 a prosie u neho daru.
 Nezdá mi sě, by jmu co dal,
 35 snad by sě wiece rozhněwal;
 i kázal by jeho jieti
 a potom mu hlavu sieti.

Takéž ty, ježto sě lítie,
 w ďáblów sě wafnrok obláćie,
 pójdú, mnohé přeluzují
 a mnoho duš zahubují.
 Hubená ženo! znamenaj,
 a ďáblowy twáři nechaj;
 když jmáš ten wafnrok na sobě,
 wěrně, jmáš boží hněw w sobě;
 chcešli boží milost jmieti,
 musíš ďáblów klejnot snieti.
 Třetí lid to přestupuje
 kázanie, a w hriech wstupuje:
 to jsú swodníci, swodnice,
 jež črt wnese w peklo nice.
 Ty jsú prawé zahradnice,
 wšech ďáblów dobré ščepnice:
 božie ščepy wytrhují
 a ďáblóm je přesazují;
 ti jsú ďáblowi měši,
 jimiž ďábel welmi spěší
 oheň smilstwa rozdýmáti
 a mladým zlý příklad dáti;
 ti jsú horší než kacieři,
 doswědčilit, každý mi wěři:
 kaceř přijda, kdež neznám jest,
 dvě létě nebo tři tajen jest,
 a tak w skoře mnoho lidí
 k swému kaceřstwu newzbudí;
 a swodnice dne prwego
 inhed přijdúc, neb druhého,
 k některej neb k některému,
 inhed ho přiweđe k zlému;
 a přídúc k některej paní,
 sěde s ní wyše než zwaný;
 nebo přijde, slojier nesúo,
 neb záponku prodáwajúc,
 i die: Paní, rač sém wstáti,

chciť dobrú kúpi prodati.
 A jakž ot lidí odstúpi,
 děje trh o hriešnej kúpi.
 Mnohotě kunstów umějí,
 5 jimižto hriešný trh dějí.
 Ješče o nich wědě mnoho,
 a něco powědě toho:
 kak jedna chytrá swodnice,
 činiec sě dobrá nunwice,
 10 čsnú wdowičku přelúdila
 a ke zlému ju wzbudila.
 Tuto wdowu milowáše
 a swé jiej dary dáwáše
 jeden jinoch neženatý
 15 a wzboží dosti bohatý,
 a chtieše ju rád pojieti;
 i nemózieše prospěti
 proto, že ta bieše wdowa
 slíbila čistotu z nowa,
 20 a on toho newědieše,
 proto ji pojieti chtieše.
 Když přijde ta jedna chvíle,
 že s ní sedě welmi mile
 mluwi slow rozličných mnoho,
 25 wztáza jje pod wěru toho,
 chceli s ním w manželstwi býti?
 či chce toho inhed zbýti?
 Odpowědě čele jemu:
 Nechci tobě, ani komu;
 30 nebo sem slíbila býti
 w čistotě, až do mé smrti.
 Jinoch proto w smutek wpade,
 bez mál hořem neuswade;
 i jide inhed přeč ot nie,
 35 welmi truchleje a smutnic.
 I když ona baba jeho
 uzřie tak welmi smutného,

hned se veň slowy uwáza,
 o smutčě jeho otáza:
 proč jest tak srdce truchlého?
 coli se jmu stalo zlého?
 Uhani ji, rozhněwaw se,
 řka: Zlá babo! oprázdni se,
 co pšle mým smutkem tobě
 wěděti mrzutej robě?
 Dřiewe než on slowa skona,
 odpovědě jemu ona:
 Milý synku! to dobře wěz
 a swému přieteli powěz,
 že jiezwený nemož zbyti
 swých ran, když je bude kryti
 před lékařem; kromě tomu
 pomóže, ktož zjewí jemu.
 Takéž této twé truchlosti
 snad nikte tebe nezprosti,
 ač jie někomu nepowieš,
 ježto na swém srdětku wieš.
 Jinoch babě odpovědě:
 Tys múdrá žena, to wědě;
 a protož jáz matko tobě
 powědě prawdu o sobě,
 ač chceš mne w tom nepronesti
 a z té truchlosti wywesti.
 Synku! nemeškaje powěz;
 pomohu ti, to dobře wěz.
 Jest, matko, zde wdowa tato;
 slíbil bych to za wše zlato,
 bych mohl toho dojeti,
 bych ju mohl sobě pojieti.
 Tu sem dáwno pojieti chtěl,
 a w tom sem niče neprospěl;
 dáwal sem jiej darów mnoho,
 i jest mi žel welmi toho,
 že jest mnú již pohrděla

i cěle odpověděla.
 Wece baba: Mně wiece nelaj,
 milý synku! a koláč daj;
 w krátkém času přijdeš k tomu,
 5 budeš wolen w jejie domu.
 Ach, by se to mohlo státi!
 chtěl bych dobrý koláč dáti.
 Jedno buď wesel, synu mój!
 již jako s nů jmaš swój pokoj.
 10 I počě baba mysliti,
 kakby mohla přilúdíti
 tu čsnú wdowu, ježto bieše
 w swém čsném wdowstwí i wždy chtieše.
 I jmějieše psa malého
 15 ta baba, welmi dworného;
 toho za tři dni nekrmí,
 až by ten psík lačen welmi.
 Potom s horčicí smiesiwši
 chleba, a psa nakrmiwši,
 20 i jide s tiem psíkem k wdowě,
 naleži tu chytrost sobě.
 Ta paniu mniec nábožničku,
 přijie mile tu swodničku.
 A když pospolu seděsta,
 25 rozličná slowa mluwěsta;
 a když psíka uzře toho
 ta pani, ano jmu mnoho
 z jeho očí slez tečieše,
 ta pani k tej babě dieše:
 30 Powěz mi, má milá matko!
 toto twé malé ščenátko
 proč pláče? i slzy mu tekú
 takéž, jakž samé člowěku?
 Udeři se w prsy silně,
 35 i zaplaka baba pilně,
 a řkúci: Má dcerko milá!
 nikdys toho nesýchala,

kaká se hřešníci pakost
 mně nyní stala i žalost!
 ježto nesměji zjewiti,
 ani pro hanbu prawiti.
 Toho žehnaj i léhající,
 milá dcerko! i wstávajíco,
 ať se nestane w twém rodě;
 nechtěj i wrahu tej škodě.
 By chtěla, dci! zatajiti,
 chtěla bych to powědieti.
 Milá matko! praw bezpečně,
 chcuť toho tajiti wěčně.
 Jáz sem milá dcerku jměla,
 ta mi jest nyní opsěla:
 toto přede mnú ščeňátko
 jest to prawé mé děťátko.
 Stalo se tak, má dci milá!
 Když sem jáz w swém kraji byla,
 byla sem bohatá žena,
 a w tom kraji nade vše čsná;
 jměla sem dceř velmi krásnú,
 ke všemu dosti wěhlasnú.
 Ta jest swého muže jměla,
 potom po něm owdowěla.
 A pro krásu i pro zbožie
 snúbiechu jie mnozi mužie.
 Mezi těmi jeden bieše,
 jenž dobré přátely jmieše;
 ten ji najwiece milowal,
 mnoho dobrých darów dáwal.
 To se několik let dalo,
 až se kako hoře stalo:
 když se jinoch nadějieše,
 by ji pojal, cěle mnieše,
 ona nemúdrá blázniice
 chtieci býti čsná w dowice,
 odpowědě, řkúci jemu:

Nechci tobě, ani komu.
 An pro tu welikú milost,
 ježto k niej jměl, wstúpil w truchlost,
 z truchlosti w nemoc upadl byl,
 5 nemocen jsa i duše zbyl.
 A proto buoh nad ní pomstil,
 že ji we psí twář proměnil;
 i jmá tiem psem wždy býti,
 nikdy nemohúci zbyti.
 10 Milá dci! zbožnýť se kazí
 hubenými, a škodú cuzí.
 Zda jmáš která swú rodičku,
 nebo která přietelničku,
 ježto s kým pomluwu jměla
 15 a jim potom pohrděla?
 mé dcerky zlú přihodu wieš
 a každej ji tacej powieš,
 ať se nedopustí toho.
 Ostřez bože každú toho!
 20 Hoře mně, matičko milá!
 jáz sem téže učinila.
 Co mi tomu hoři zdieti?
 Chtěl mne šlechetnýť pojieti
 junoše, přátel šlechetných,
 25 dosti bohatých i dobrých;
 wšakžť sem jáz to učinila,
 žeť sem o nem nerodila,
 an mě tak velmi milowal,
 a drahé mi dary dáwal.
 30 Hoře mně s tobú, dci milá!
 kak si w tom zle učinila!
 Přizři náhle sama k sobě,
 toť jáz razi wěrně tobě,
 a se w tuž twář neproměnilš,
 35 jako má dci, jižto widíš.
 Kak mi, matko, býti tomu?
 jáz hanbú newzmluwi k nemu!

By to pro mě učinila,
k nemu se o mně wzmluvila,
chtělabych dar dobrý dáti,
kakyby směla kázati.

Neznaji ho, baba wece;
jeliž jiej wěrdunk oběce,
toliž teprw baba šedši
získá koláč na jinoši.

Tak baba lsiwými slowy
ot jinocha i ot wdowy
wzemši dary, tu čsnú wdowu
učini k hřiechu hotowu.

A protož každá swodnice
wiece jest, než wraždnice,
že dvě duši a třetí swú
zabijie mociú ďáblowú.

Sedmé jest kázanie božie:

Nekradte cuzého zbožie.

Trój lid toto přestupuje,
imž sobě peklo kupuje.

Prwý, jenž cuzé otjímá,
toho črt w peklo pojímá.

Ten se zlý lid welmi rozmohl,
bez mále wše dobré přemohl;

zlá kniežata i zlé hrabě,
wéwody i zlé lankrabě,
wládyky, kupci i chlapstwo,
biskupi, mniši, zákowstwo,

zlé jeptišky, křižownici,
a k tomu zlí kanownici,
panošicie i wladari,

wywření z pekla ohaři,
wšichni cuzé otjímají,
a proto těžký hřiech jmají.

Kniežata wojny plodiece,
a chudinu tiem hubiece,
plodie šosy, k tomu berně;

zlodějii jsú, prawimt wěrně.

A wládyky ješče wiece,
ke všem črtóm spieše chciece;
před těmi nic neostane,

5 jako w ohni ot nich wzplane;
ni kněz, ni mnich, ani wdowa,
by jměli andělská slowa.

Wšak býti bez swého sbožie,
pomsti toho, matko božie!

10 Ti jsú dobře znamenali,
jenž jsú při dwoře býwali,
kak knieže swú mísu zjiedá,
že sám jie málo pojiedá;

15 a rytieři panošem swým;
a panoše lotróm dadie,
a lotři se o ni swadie.

Takéž králi a šlechtici
wzdy činie swej chudinici:

20 najprwé úrok wezmúce,
a potom berni zžiwrúce,
berú s nich jiné pomoci;
wladari k tomu z swé moci;
k tomu lotři i kuchaři,

25 lowci, pekaři, běhaři
derú je ot wrchu do pat;
a též čini swým zlý opat.

Kniežata i zákonnici,
jeptišky i kanownici,

30 i wy páni, znamenajte,
a swé chudiny nechajte!

Což na nich wiece žádáte,
nežli uložené jmáte?

proti bohu to činite,

35 a swú duši tiem wináte.

Wizte, kak jste smyslem hlúpi,
že činite jako trúpi.

Trúp zjedá cuzé úsilé,
 libo málo, libo wele;
 a když se léto skonává,
 tehdy se zle trúpóm stává,
 že je wčely wen wypudie,
 s sobú bydliiti nedadie.
 Některý pán, jmaje swého
 čsného kmetě bohatého,
 rádby jeho zbožie wydřel,
 by to jedno pro hanbu směl;
 i skládá ne s winú wínu,
 ale změří mu dědinu.
 I die: Chlape! proč si to směl
 učiniti, zes wiece jměl
 dědiny, než jiný mój kmet?
 daj šest hřiwen, buď s tobú wef!
 Pakliť se lépe rozmyslí,
 ještěť lepší čin wymyslí,
 jímžtoť chlapa neochudí,
 a však dwa woly wylúdí.
 Jako byl jeden učinil
 wládyka, že byl wylúdil
 dwa woly, s hnědým plawého,
 u swého kmetě dobrého,
 jehož obwiniti chtieše,
 ale sličně nemožěše.
 Pozwaw jeho jednu k sobě,
 wece: Kmeti! radím tobě,
 ty jmáš swého dosti zbožie,
 neb jest k tomu wóle božie.
 Tys mdlého žiwota čłowěk,
 a proto jest krátký twój wěk:
 rozdaj přátelóm swé zbožie
 za síly, a we jmě božie;
 snad se o ne potom swadie,
 za twú duši nic nedadie.
 Wece jmu kmet: Pane milý!

jáz sem čłowěk ještě čilý;
 až kdy budu mdlejí w žiwot,
 tehdy rozdám zbožie i skot.
 Ba jměj chlape, mú radu;
 5 ty jmáš ženu ještě mladú:
 až ty swé zbožie rozdělíš
 a mně jeho neoswědčíš,
 snadť se uwiežic w twé zbožie
 i nedá nic we jmě božie;
 10 i pojme sobě mladého,
 netbajúc spasenie twého.
 Milý pane! toho mě zbaw;
 jsem w swém žiwotě ještě zdráv!
 Ty mně, chlape, z té rady
 15 mohlby děkowati wšady;
 wědě, že máš w smysle wadu,
 když zamietáš takú radu.
 Toť chcu učiniti, pane!
 wšak se přes mú wóli stane.
 20 Najprwé dám za swú duši
 w kněží modlitwu a we mši
 swého zbožie třetinu,
 aby za mú za wši wínu
 k laskawému hospodinu
 25 wzdáwal swú modlitwu wěrnú;
 druhú čest ženo jměj sobě,
 tuť jáz otđawaji tobě;
 třetí dám přátelóm chudým:
 to wše, pane, s swědectwím twým.
 30 A mne, chlape, nezapomínaj!
 také mně něco z diela daj.
 Nejám, pane, niče toho,
 rozdal sem málo i mnoho;
 kromě ještě dwa woly jmám:
 35 oba na oře prodám,
 na wosku a na přikrowě,
 w nemžto mne pohřebú w rowě.

Ještě j máš dosti hodiny,
popros na to své rodiny,
ježto vieš, kto tě milují
a tě krásně ofěrují.
O přikrowu co sobě stýskáš?
a ty udatnú ženu j máš,
ještět zetěe plátna w domu,
ježtot bude dosti k tomu.
Tú howědci pro wosk také
chci, neprodáwaj nikaké;
nebť ješte do toho času
wosku twé wčely nanesú:
ta mně, chlape, woly otdaj
a jiné wše zbožie rozdaj.
Buďta twá woly, pane mój!
jázt sem boží člowěk a twój.

Toť páni dobře umějí,
swey chudině zle howějí,
na ně winu nalezují
a je jich zbožie zbawují.
Zlodějem ho písmo wzywá,
ktož tak zle zbožie dobývá!
A ti, jenž w zákoně chodie,
již také zlodějstwo plodie,
kdyžť zpowědi poslúchají
a když pokánie dáwají;
kradú ot mateře děti,
w macechu weléc slúseti,
macechu welé ploditi
a swú matku zahubiti;
kázúce na každý šhatek,
wšak kradú kněziu desátek.
Ješte kradú wiece toho,
a těch jest mnichów přemnoho,
kdyžto koho zpowiedají
a čie tajenstwie zwiedají.
Když mnichu die který derce

a cuzého zbožie berce:
Daj mi dobrú radu z toho,
učinil sem zlého mnoho:
deset sem kostelów wybil,
5 kněží obliúpil i přibíl;
kradl sem, přiwedl i přiebíjal;
žehl sem, swú ruku wybíjal.
Toť prawím, otčiku milý!
byl sem ke wšej zlosti čilý;
10 byl jměl dědiny široké,
nezplatil (za)sé nikaké,
co sem otjímal newinným,
i ztráwil zle žiwotem swým.
Bych chtěl wšechno nawrátiti,
15 musil bych s dětmi žebrati;
bych chtěl také wšem platiti,
kto by je mohl wše wěděti?
Proto za wše zawinenie
proši, bratr, daj mi pokánie:
20 nemohut se nic postiti,
ani na které púť jiti;
na jutřní wstáti nemohu,
učiniž, což libo bohu,
a patefew nerád pěji,
25 a jiných modlitw neuměji.
Suadno, synku, toho zbudeš,
ač mne poslúchati budeš:
my jsmo bratřie welmi chudí;
nám jinak nic nepřichodí,
30 jedno což wy pomáháte,
swú almužnu nám dáwáte;
zbawuji tě hřiechu toho,
což si kdy učinil, wšeho;
daj mi za ty hřiechy jednu
35 k mému oděnici hřiwnu.
Takt činie zlí zpowědníci,
mnohých lidí přelúdnici:

w swatém písmě chciece blúdie,
 křiwé na zpowědi súdie,
 silné přieliš zprawujice,
 snadně hřiechów zbawujice ;
 co písmo welí přijieti,
 toho sě nechtie držeti.
 Zpowědníci, znamenajte,
 dobré příklady wzmíjajte!
 wy sě lékaři wzywáte
 hřiešných duš, to dobře znáte:
 wizte, žeť lékař z nemoci
 když myslí wěrně spomoci,
 jinak nemoc studenú,
 a jinak nemoc črwenú,
 jinak wodné tele léčí,
 a jinak bolněj očí ;
 jiný trank k každej nemoci,
 když myslí wěrně spomoci.
 Snadby učinil wětší strast,
 by kladl nemocnému tuž mast
 na mdlé neb na bolněj oči,
 jižto jiezweného léčí.
 Takéž, lékaři duchowní,
 dáwaj w pokání čin rovný.
 Každé lidské zawinenie
 chce jmieti rovné pokání:
 kaž sě lakomým postiti,
 nečistým kaž čistu býti ;
 kaž zloději nawrátiti
 a z swého kaž ščedru býti ;
 každé lidské zawinenie
 chce jmieti rovné pokání.
 Znamenaj, coť písmo prawí,
 žeť böh těch hřiechów nezbowí,
 jeliž bude wráceno to,
 což jest bezpráwně otjato.
 A ty sám dobře znamenaj,

tento příklad wšem powiedaj,
 žeť lékař spomoci nemóž
 jiezwenému, donidž w nem nóz,
 jeliž bude, nebo střela,
 5 wyňata z jiezweného těla.
 Toliž lékař wšelikeho
 tak uléčí (nemocného).
 Takt kradě mnich i kněz wšaký,
 dáwajúc ščedré odpustky ;
 10 ktož sě w jeho páteř wloží,
 tomuť tisíc hřiechów složí.
 Aleť bych welmi rád tomu,
 by sě též stalo takému
 zpowědníku wšelikému,
 15 jako kaplanu jednomu,
 jenž zpowiedaw přebojníka,
 mnohých lidí násilníka,
 wece: Chceš sě hřiechów káti?
 chcuf dobrú kúpi prodati :
 20 což jsi ukradl z swé mladosti,
 zbawuji tě té wšie zlosti,
 ač si komu otjal zlato,
 daj mi jeden šilink za to.
 Auwech, kněže, chci welmi rád !
 25 kromě nynie nejímám na snad ;
 přijď ke mně w les u ponděli,
 zdať mně dotud buoh naděli,
 ten ti šilink chci rád dáti
 a tak sě wiece hřiechów káti.
 30 A když w les přijide k nemu,
 ten šilink zaplatí jemu,
 wece: Kněže! druhý wezmi
 šilink, a tento kón daj mi,
 a toto swé rúcho k tomu ;
 35 beříž sě pěš k swému domu.
 Dať sem za tento hřiech wiece,
 než za wše, prawdu mluwiece !

• Dávaj kněže wíec múdřeje
 za hřiechy lidem pokáníe!
 Wěz jo, kněže, i bosáku,
 křižowníku i ty žáku!
 což kdy na lidech wylúdíš,
 zloděj jsi, a smyslem blúdíš.
 O kupcích také powědě,
 ježto o jich zlosti wědě:
 ti kradú také přemnoho,
 a wšak jich newěsie z toho.
 Ti, již súkno prodávají,
 ti přietele ukrádají.
 Učině kmotra z někoho,
 rádbý wydřel zboží jeho;
 když sě s ním utká u městě,
 anebo w některej cěstě;
 dobro-ítro, neb dobrý den wzdá,
 kak sě jmá na zdrowíe? zwědá;
 ješče otieže ho stoje:
 A kak sě jmá kmoška moje?
 a jakž ta slowa otmluwi,
 inhed jmu o súkně wzmluwi,
 řka: Kmotře! kaké súkno jmám!
 třebalít, at jeho prodám;
 dáwno nebyl lepší šarlat
 u městě, jakýž mám brunat!
 kropenina přešlechetná,
 pruhatina newídaná!
 ta welmi krásně odiewá:
 té mi s sukni, a s plášč zbýwá.
 Toho zbytká kupowachu,
 osmi grošew nedodáwachu.
 Ač sě, kmotře, líbí tobě,
 wezmi to sukence sobě;
 raději přieteli swému,
 tobě kmotře, než jinému,
 těch osm grošew chci spustiti,

z nichž mi budeš děkowati.
 Kmotr mnie, by tak i bylo to,
 nemluwie nic dále za to;
 wezme předraho súkno zlé,
 5 wěrie kmotru, a mnie dobré.
 Takof kradú súkenníci,
 pohřiechu! bez mále wšicci;
 což jiní nekúpí, hadie,
 w tu kúpi přietele wsadie.
 10 Též činie wšichni konieři,
 kocowníci i ownieři,
 ščiwalníci i walcháři,
 wšichni kupci i kramáři;
 wěrujice přísahají,
 15 toto mi za to dávají,
 mnoho tak wyprísahají,
 a proto těžký hřiech jmají.
 Mlynáři, také znamenaj:
 když meleš, cuzého nechaj.
 20 Mníš, by nebyl zloděj proto,
 ukrádaje málo často?
 Můžeš dobře znamenati,
 we mlýně jsa, to wídati,
 že řeka čini sě wodna,
 25 často jsúci lidem škodna,
 když z malých potóčkůw býwá,
 w nichž člowěk často oplýwá:
 též ty, zlý mlynáři, činiš,
 z malých hřiechów hřiech shromáždíš,
 30 a pro ten w pekle potoneš,
 ač sě toho káti nechceš.
 Krajčí sě kalí w témž kalu,
 ukrádá súkna po málu;
 neotpustí nikomému,
 35 krade i přieteli swému.
 Jako jeden krajčí bieše,
 když plášč swé ženy krájieše,

nemohl otrpěti toho,
ukrade jeho nemnoho.
To uzřev syn, otci wece :
Nekrad! ten pláče krájíeš matce!
Krajčí jemu otpowědě:
To jáz, synu, dobře wědě;
kromě pro pamět činím to,
abych wezdy pomněl na to.
To jáz prawím, krajčí, tobě :
nepomysliši o sobě,
s mlynářem w pekle potoneš,
w němž tápati wěčně budeš,
ač se toho neostawíš,
a což jsi ukradl, newrátíš.
Krčmář má těch mnoho zlostí,
jimiž swej duši pakosti :
sám krade s děwkú i s ženú,
nedávajíc w prawú mieru
swého pitie, jakú slušie,
proto pójde w kázň jich duše;
k tomu přijímá zlodějstwo,
přepúšče w swém domu smilstwo ;
w postu, we mnohý pátek,
wzdy u něho črtów snátek,
zlodějew i přebojníków,
zlých žen i zlých kostečników ;
netbá nikda na swatý čas,
wesdy jmá s opilci swój kwas;
wzdy pie s nimi, přičítaje,
na swatú mši nic netbaje.
Oráčew také neminu,
jmají na se broznú winu :
swatokrádci se wzywají,
že desátka nedávají.
Wěz, člowěče: čest desátá
twého zbožie tať jest swata,
jižtoť jest böh zwolil sobě,

i prikázal wěrně tobě,
aby dáwal slúhám božím,
ač chceš býti w nebesiech s ním ;
nedášli jie, těžký hriech jmáš
5 a swatokrádcem se wzywáš.
By král Český některému
dáwal každé léto swému
padesát hřiwen člowěku,
bral by je u welikú dieku,
10 a jemu pět rád by dáwal
aneb na jeho čest wzkłádal;
a nám buoh, prawdu mluwieca,
dává darmo welim wiece :
tělo, duši, čest i zdrowie,
15 krásu, čsnost, čest i sbožie,
i jiného k tomu mnoho;
a však my hřiěsníci z toho
nehcny wěrně děkowati,
ani desátka dáwati.
20 Chcetel' wěrně čstíti boha,
dávajte málo ze mnoha;
nenieť waše, wšet jest jeho,
čstětež jej zbožiem jeho.
Kteříž jej budú chwáliti
25 a z jeho zbožie jej čstíti,
tomuž zbožie nebeské dá,
w nomžto nebude chud nikdá.
Swědčí to swatý Lukáš nám,
žeť tomu die hospodin sám :
30 Wěrný slúho! jměj wesele;
dal sem byl zbožie newele,
a tos mně wesdy poznáwal,
žeš mú čest wěrně wydáwal;
wejdi w zbožie swého pána,
35 i w radost, tať wěčně dána.
Mezi kowáři zlodějew
mnoho jest i swatokrádcow:

ti, již zlodějem hotují
klíče, kozie nohy kuji,
nože, pily i věc jinú;
proto zloději pohynú.

O kostečnicích pravím vám,
to móż každý věděti sám,
že jmají w sobě zlu wlohu,
mrzie všem lidem i bohu,
že wždy lži a přísahají,
bohem a swatými spílejí.

Druhý neplní sedmého
kázanie, jenž co ouzého
nalezna, nechce wrátiti;
proto móż duši ztratiti,
což jest nalezl, ač newrátí,
ani se toho chce káti.
A pakliby wrátiti tbal,
a toho, jenž ztratil, neoptal :
jmá to s právem vše na chudé
wložiti, neb jakž jmu bude
raditi zpowědník jeho,
co jmu učiniti z toho.
Třetí, jenž přijímá kradbu,
ten wejde do pekla w hanbu;
nebyloby zlodějíkůw,
by nebylo přijemníkůw.

Osmému kázani živý
učí tě buoh : Nebuď křiwý
swědek na družce na swého,
ač chceš zbýti črta zlého.
Trój lid toto přestupuje :
Prwý, jenžto potvrzuje
zlu řeč, slyšaw ot někoho
a newěda právě toho.
Druhý, ježto sám powiedá
něco zlého, a newěda.
Třetí, jenž swědčí křiwému,

a tratie práwo prawému;
ten proto pekla nezbude,
w nemžto wěčně w hoři bude.

Toto kázanie dewáté :

- 5 Cizie věci nežádajte.
Trój lid se nedrží toho :
Prwý, jenžto hrózu koho
s dědinice s jeho spúzie,
a činie jmu mnoho nůž.
10 Druhý, jenž swého súsěda
připrawí, jej nic newěda,
křiwě k některému platu,
a činie jmu proto ztrátu,
aby neseděl w swém domu,
15 a jej spieše prodal jemu.
O takém wám zlém súsědě
drahnú powěstku powědě,
ježto myslěše chudého
k škodě připrawiti swého
20 súsěda ; jenž přišed k nemu,
tato slowa weče jmu :
Uslyš, súsěde, prosbu mú,
otpuť mi w swém domu,
ať postavím láhwici dvě
25 oleje, a naplně je.
Súséd chudý, newěda lsti,
tomu bohatici otpusti.
Tehdy ten láhwici plnú
zadniw, a druhú neplnú,
30 jsa úmysla welmi zlého,
schowa u súsěda swého.
Potom tento po puol rocě
chudému súsědu weče :
Nedostatky, súsěde, jmám,
35 wrat mi mój olej, ať prodám.
A když láhwici othradi,
inhed se s súsědem swadi.

I poče naň žalovati,
chtě jmu zbožice ztratiti,
a řka: Zléhos obyčeje!
ukradl si mého oleje.
I bieše w tom městě dobrý
jeden člověk, čsný i múdrý,
ten newinným pomáháše
a dobrou radu dáwáše;
ten newinu jeho wzwědě
a to poprawci powědě:
Jáz chcu prawý súd wydati:
kaž oleji tuto státi,
ať čistý olej skydají,
a kwasnici ohlédají:
budeliť w sudě neplném
tolik kwasnic, jako w plném,
wězte, žeť jest olej kraden
ottud, kdežto byl postawen;
pakliť jest méně w neplném
sudě kwasnic, než u plném,
wězte, žeť jest zle žalował,
súsěda lsiwě obúzal.
A proto múdři býwajte,
sobě domów dobýwajte
mezi súsědy dobrými,
mezi čsnými i múdrymi.
Třetí jest, jenž radí komu
lsiwě, a chtě škodě tomu;
s prwým i s druhým tohoto
dáběl wezme w peklo proto.
Znamenajte slova božie:
Jmějte w čistotě swá lože;
tot kázanie desáté jest,
ktož je drží, blaze jmu jest.
Wšak to trój lid přestupuje,
jimž sobě peklo kupuje:
Prwý, jenž ženu nejmaje,

na swú duši nic netbaje,
toto kázanie přestúpá,
kdyžto w cizie lože wstúpá.
Druhý, jenž jmaje ženu swú,
5 i bude wiliti s jinú,
a ta bude jmieti swój muž;
ta oba črt pojme w swú hůž.
Třetí, jenžto jmaje ženu
krásnú, z mnohých wyloženú,
10 i pójde k mrzutej robě,
ten wezme zlý příklad sobě:
chrústem jeho chci nazwati,
dám jej všem dobrým poznati,
ježto s lúky ot krásného
15 kwěta leť ot wonného,
i hledá sobě pokoje
prostřed smrdutého hnoje.
Těch chrústów pohlicchu dostí,
ježto se drzie té zlosti,
20 netbají o krásném loži,
jdú k biedniciem na rohoži;
zaměcúce slova božie
i rušejú swá čsná lože.
W starém zákoně ten bieše
25 obyčej: ktož nedržěše
čsně w čistotě lože swého,
ukamenowachu (jeho).
A po našem hñechu nynie!
w některém kraji kamenie
30 nemohlby tolik shledati,
by chtěl wše ukamenowati.

Ktož chce w rajakú radost wnití,
musí kázanie plniti
35 toto desatero božie,
tak přijde w nebeské zbožie:
Prwé miluj tworce swého

a wesdy čsti na wrch wsého.

W druhém kážaň buoh kážal,
aby člowěk w tom múdr býwal,
aby jmene nejmenowal
jeho w ješut, ani wzywal.

W třetiem kážal na paměti
swé swaté dni wezdy jmieti,
je swým náboženstwím čstíti
a w ten čas wiece chwáliti:
to jest neděle den jeho,
jiní čsní dnie podlé toho.

Čtwté kážanie božie jest:
Čiň otčiku a matce čest.

Páté kážanie pomněte:
Druh družce nazabíjejte,
ani skutkem, ani radú,
ni lakomstwím, ani swádú.

To staří i mladí slyšte,
totot jest kážanie šesté:
Smilstwa sě wesdy chowajte,
a w tom swój žiwot skonajte.

6 Naplníš sedmé kážanie,
ač sě uchowaš kradenie,
a k tomu ščedr z swého budeš;
tak wěčného pekla zbudeš.

Osmé kážanie jest: Křiwý
10 nebuď swědek, ani lsiwý.

W dewátém jest buoh přikážal,
by cuzicho nic nežádal.

Toto kážanie desáté:
jenž w manželstwí přebýwáte,
15 wesdy w čistotě bydlite,
tak sě k bohu přiblížite.

A m e n .

LEGENDY.

Zde uwedené legendy wzaty jsau z rkp. musejního, psaného w polowici XIV století. Nalezá se wíce ještě, ač mladších rukopisů, pod jménem Passionalůw, jako od r. 1379 necelý též w Museum, jiný w Břewnowě, dwa we weř. bibl. z nichž jeden od r. 1476, druhý bez roku. Tištěn jest okolo r. 1480, pak 1495.

1. *Legenda o Sw. Petru.*

Diwně mistr nebeský, utěšitel duch
swatý, swětu pamět ostawil o skutciech²⁰
swatých otców, o počátku i o skonání,
aby dobří lidé čtúce, od nich swatý pří-
klad berúce, bohu chwálu wzdáwali.

Najprwé to slušie znamenati i duostojně
pamatowati, kak sú prwní apoštoli wíeru²⁵

křestanskú, swatého ducha pomoci, po
swětu wzplodili, a najposle pro Jesu Krista
swú krew prolili. Mezi nimižto byl sta-
rosta swatý Petr. Kak jest to byl snažný, a
co skrzeň buoh swětu dobrého ukážal, o
tom sě tuto píše na krátce.

Swatý Petr pro swú snažnú wíeru, jižto
jměl k Jesu Kristowi, ze wěch jiných

apostolów proradci Jesu Kristowa wěděti
 chtieše, a jakž prawí swatý Augustin, by
 byl jeho wěděl, byl by wstana jej zabil;
 protož jeho Ježíš před ním jmenowati i
 nechtěl. Znamenitě ho Ježíš w tajaých
 swých wěcech wolil: kdyžto jeho na hoře
 Tábor mieti chtěl; druhé, ježto jednu
 umrlú wzkřiesil; třetie na modlitbách w za-
 hradě před swým umučením. Totě ten
 10 apostol swatý Petr, jenžto-tě k Ježíšowi po
 moři stúpaje šel; jehožto také rúcha stien
 nemocné uzdrawowal; jemu také Kristus
 pastýřstwo nad křesťany poručil; na je-
 dnom také kázani tři tisíce lida na wieru
 obrátil; někdy také Herodesem jat, andělem
 zproščen. Totě ten přestastný apostol,
 jemužto sú bohem poručeni klíči od krá-
 lewstwie nebeského. Kaký jest byl jeho
 pokrm, o tom sám w jedněch knihách
 piše, a řka: Jediný chléb s olfowým
 20 owocem mně pokrm bieše, masa s wafe-
 ním, ani maso žádně w uobyceji mi nebie-
 še, rácho mé bylo jediná sukně a plášč;
 wiece mi třeba nebylo. A také sě to o
 něm čte, že když sě jest rozpomanul na
 milý přiebytek s Ježíšem w člowěčstwi
 po swětu chodiec, inhed wzplakáše; a
 protož wždy pásníčku nosieše, ež jí slzy
 utieraše. Těch časów, kdyžto swatý Petr
 za mořem okolo Jerusalemě kázáše, bieše
 30 jeden w Římě rodu znamenitého, jemužto
 jmě bylo Faustinianus, a jeho hospodyní
 Matodiana. Ta mějista dwa syny doro-
 stlá, jednomu Faustinus, druhému Faustus
 jmě bieše. Matodiana matka jich welmi
 krásná žena bieše. Dewěť jejie, neprawě
 ji miluje, zlým skutkem jie lákáše. A když

na to přielišně nastáše, Matodiana jako
 cná a wěrná žena, tu milost mrzce ne-
 súci, hledáše, kadyby sě tomu obránila,
 a také, aby muže s bratrem neswadila.
 5 Tomu sě tak silně bránieci, umysli sobě,
 kak by sě otdad wzdálila. Wstawši je-
 dnoho jitra, muži sen zamysliwši powě-
 děla, a řkúc: Ukázal mi sě we sně muž
 počestný, a taktó mi mluwě, abych po-
 10 jmúci s sobú swá dwa syny Faustina a
 Fausta, i brala sě s nima přeč, a zasě
 sě newracowala, jeližby mi opěť bylo
 zjeweno. Pakli bych toho nechtěla uči-
 niti, abych to jistě wěděla, jež i se
 15 wšemi dětmi umru. To jejie muž u-
 slyšaw, tomu uwěřiw, welmi sě užásil;
 a k tomu jejie powoliw, se dwěma syno-
 ma a s počestnú čeledí za moře ji poslal,
 žak rozkázaw, aby u městě, jemužto jmě
 20 Athenis, přebyla, a syny učiti kázala.
 Faustinianus pro utěchu bieše najmlazšieho
 syna Klimenta doma sobě ostawil, jenžto
 pět let w stáří bieše. A když ta cná žena
 s synoma swýma přes moře plowieše,
 25 jedné noci wicher sě wztrže, až koráb
 sě o skálu rozraziw i potopi. Matku k je-
 dnej skále wlny žiwu přinesú. Tu na skále
 sedieci poče mysliti, byloliby sě hořem
 utopiti, swá milá syna ztratiwši. Druhá
 30 mysl jejie dieše: počakaj, zda je asa mrtwy
 ualezneš. A když jich ani žiwých, ani mrt-
 wých nenalezla, žalostiwým srdcem wzpla-
 ka; a tak plačíc, w žalosti sebe netijíc,
 swoji rucě swými zuby hlodáše. Ten křik
 žalostiwý ženy té vlasti uslyšawše, k niej
 35 přijidú, tiežic, coby jejie bylo, a jí těšiec.
 Mezi tojí jedna k niej žena přistúpiwši, i

poče jiej rozprávěti a řkúc: Neplač, milá paní! nebť sem já také měla šlechetného hospodáře, a ten mi jest u moři utonul; a já žalostiwši, i mnoho plakawši, slíbila sem wiece za muž nechoditi. A ty ráčíšli u mém domku přebýwati, jáť tobě ráda přěji. Tu se jakž takž Matodiana utěšila, a ta žena w swuowj duow jji přijemši, pracně swýma rukama dělajíc, potřeby ty jjej dáváše. Po malých dnech tej chuděj hospodynji dna rucě zlámala; takž obě pracně ostanta. Swatého Klimenta máť dělěti nemožěše, jež sobě w žalosti rucě zhryzla bieše; ale wstawši i poče žebraťti, a swú hospodynji krmiti. A když se tomu plný rok skonol, tehda Faustinian, jjejie hospodář, z Říma posly za moře poslal, aby se wztázali, kakby se tam jeho hospodynji i s dětmi dálo. Ti tam šedše, wiece se newrátichu. Druhé posly poslal. Ti se wrátiwše do Říma, jež sú žádného tam nenalezli, ani panie ani dětí, jemu powěděli. Faustinian to uslyšaw, swého syna Klimenta doma snažně poručiw, sám na korábi přes moře plúl, hledat swé panie a swých dětí. I byl tam dwadcieti let, a nikdež jich nenalezl. Jich syn Kliment w Římě bydlěše, a již se otce a mateře i bratřie rozpáčiw, otda se na učenje, w němžto w skuoře slowútně prospěl; a najwiece se na to snažil, kak by to w umění nalezl, jestli duše wěčná a nesmrtedná; neb w ta doba ješče swatý Kliment pohan bieše. W ty časy swatý Barnabáš apostol do Říma přišed, i poče wieru Jesu Kristowu kázati. Tu se jemu mistři pohanšči počechu posmiewati; mezi nimižto Kliment,

posmiewaje se kázani swatého Barnabáše, jemu toto otázanie učini a řka: Kak je to, že malá žiželka, komár, šest noh má a křídle; a slon, jsa welmi weliký, jen čtyři nohy má, ale křídlu nemá? K tomu swatý Barnabáš odpowědě a řka: A nemúdrý! k twému otázani snadně odpowědě, ačť mne tiežeš proto, aby se naučil. Tiežete mne o stwořeni božiem, a boha stwořitele neznajíce! Spráwně w stwořenich blúdíte, kdež stwořitele boha neznáte. To slowo Klimentowi na srdci tanulo; i poče swatého Barnabáše prositi, aby ho prawej wiefě naučil. A tu wieru přijem, přes moře přeplúl, k swatému se Petru přiwinul. Tu ho swatý Petr přijem u wiefě potwrdil, a o wěčnosti duše jjej naučil.

Těch časow jeden čarodějnik bieše w Jerusalemi, jemužto jmě Šimon bieše. Uněhožto běsta wlastie dwa učenniky jeho, jednomu Aquila, a druhému Niceta jmě bieše. Ta widúce, ež jich mistr Šimon nenie prawě wiere, ale s dábly se obcházie, od něho odstúpista a swatému Petru se přikázasta. Tehda swatý Petr swého hostě, swatého Klimenta, poče se tázati, kteréhoby z Říma rodu byl? Tehda swatý Kliment wešken přieběh, což se jeho otci a mateři i bratřim přihodilo, swatému Petru powědě a řka: Welmi se naději, ež sú w moři wšickni ztonuli. W ta doba swatý Petr to uslyšaw, na srdci sobě sželiw, i i zaplaka, želeje jich žalostiwého rozlúčení. Po několicie časiech swatý Petr pojem swé učenniky, i bral se do toho ostrowa, w němžto matka swatého Klimenta bydlěše. A tu běchu jedni slúpi

welici stklenni, jimžto swatý Petr s swými učenníky stoje se diwieše. W ta doba pojide čná žena počestná žebřici. Jiejž swatý Petr poče porokowati, a řka: Neslušaloby tobě žebřati, ale swýma rukama dělali. K tomu ta žena odpowědě: Pane milý! ruce jmám, ale tak ohryzenej, jež jima ničs nemohu dělati. A kakby mi se bylo dobře stalo, bych se byla utopila, a nad sobú této žalosti newiděla. K niejž 10 swatý Petr wece: I co to, čná ženo, mluwiš? i zdali toho newieš, jež těch duše, kteříž sobě sami žiwot otjmaji, těžkú muku trpie? K tomu ta žena odpowědě: E, bych toho jista byla, jež duše po tomto 15 žiwotě jsú živy, ráda bych sobě sama žiwot otjala, abych jen mé milé dietky tam uzřela! A když swatý Petr poče na niej zjadowati, kak by se jiej přihodilo, ana jemu wše rozprawi. Swatý Petr k niej 20 wece: Jest jeden člowěk u nás mladý, jemužto Kliment dějí, jenž wšecko tak, jako ty, prawí: kak jest matka se dvěma synoma za moře plowúc utonula, a otec také za ní pluw, wíec se newrátil. 25 To ta paní uslyšewši, jako z smysla wystúpiwši, w diwnej otrapě na zemi padla. Po dlúhej hodině k sobě se nawrátiwši, srdečným kwíleniem zaplakawši, propowědě a řkúc: Jáť jsem ta toho mládečka 30 máte! To řekši, na zemi pade, žalostiwě plačici a prosieci, aby jiej swatý Petr jiejie syna spieše ukázal. Tehda jiej swatý Petr prikázal a řka: Když jeho uzřiš, ponechaj málo; učiň se, jakžto by ho ne- 35 znala, až od ostrowa s lodí wyndemy. A když jemu slibi ona, ujem ji swatý Petr

za ruku, powede ju k lodi, tu ježto swatý Kliment čakáše swatého Petra. Tehda swatý Kliment uzřew swatého Petra, an ženu za ruku wede, poče se smieti. A 5 když se k swatému Klimentu ta žena přiblíži, nemóže se sdržeti, ale inhed se swatého Klimenta oběma rukama chwáti, čelujíc a radoscemi plačici. W tu dobu swatý Kliment newěda, od sebe ji jako 10 zabytú honieše, a na swatého Petra se hněwáše. K němuž swatý Petr wece: O Klimente, synu milý, co činiš? proč swú matku od sebe honíš? To swatý Kliment uslyšaw, jiej w twář wezřew, inhed ji poznal, s welikým se jie pláčem chwátil. 15 W ta doba swatý Petr jiejie hospodyňku, jiejžto bieše dna rucě zlámala, přiwěsti kázal, a inhed ji uzdrawil. Tehda swatého Klimenta máte poče tázati, kam by se otec děl? Jiejž swatý Kliment odpowědě: 20 Tebe šed hledat, wíec se newrátil. To ona uslyšewši, těžce wzdechši, a wšak se tiem méně mütieše, že bieše syna nalezla, jemužto se obradowala. W ten čas Aquila a Niceta tu neběsta; ale po malej hodině přišedše, uzřesta ženu s swatým Petrem stojiece, počesta tázati, kakáby 25 to žena byla? Jimaž swatý Kliment odpowědě, a řka: Matka má jest, jižto mi buoh nawrátil skrze mého mistra, swatého Petra. Jimažto swatý Petr wšecko poče rozprávěti, kak se swatý Kliment s mateří sezna. To tato dwa uslyšewše, zamütiwše se u welikém obdiwu, takto 30 mluwěsta: O milý hospodine! prawěli sú toto wěci, čili sen jest? K nimžto swatý Petr powědě: Nezabýwámyli se my, tyto wěci

právě jsú. Tehda Nicet a Aquila, protře-
 vše rukú své twáři, powěděsta a řkúc:
 Já sem Faustin a toto Faustus! ai swa
 bratřencě, ježto naše matka mní, bychwě
 u moři utonula! A to řekše, oba se své
 matky chwátista, a plačíc radoscěmi ji
 wzcělowasta. K nimažto matka powědě,
 jich ješče nepoznawši: Co tiem mienita?
 Miesto nižto swatý Petr odpovědě: Twá
 syny sta, ježtos mněla, bysta byla uto-
 nula. To matka uslyšewši, welikými ra-
 doscěmi omdlewši, na zemi padla; a tu
 s synoma plačíc, dlúho ničewši, poče jí
 tázati: Kak wáma buoh pomohl, že sta
 neutonula? K tomu matce odpověděsta:
 Když se koráb o skálu roztraskota, jedné
 se dsky weliké polapichwa; tu nají jedni
 přiewozníci mořsci nalezú, w swú lodi
 nás wsadiwše, jména nám jiná wzděwše,
 jednej čnej wdowě nás prodali, ježto Ju-
 stina jmě bieše. Ta o nás jako o swých
 syniech pěti měla, kučená nás připrawila,
 a nás čně mnoho časów chowala. Tu w
 umění prospěwše, jednomu čarodějniku w
 Jerusalemi se přikázachom; a když ho
 falešného seznachom, pryč od něho jidom
 a k našemu milému mistru, swatému Pe-
 tru, se přikázachom, skrze naučenie Za-
 cheowo, jehožto smy i dnes učennici. Na
 zajtřie s těmi třmi bratřenci, s Klimentem,
 s Aquilú a s Nicetem, swatý Petr modlit
 se bohu ottad nedaleko otjide. Nahodí se
 jim jeden muž starý, chudé postawy, i
 promluwi k nim a řka: Lito mi wás, bra-
 tře milá! neb pod dobrým úmyslem wel-
 mi wás hýřiec wizi. Ani jest buoh, ani
 jest čemu na swětě se modliti, ani jest

od které moci wyššie předjednánie čeho
 na swětě; ale vše, což se děje, to ná-
 hodú přichodí a od hwězdne swrchnie
 moci, jakžto sem já sám w sobě pokusil,
 jenžto sem nade vše učený w tom umění
 u wěšěbách. Protož razi, nebudte: leč
 se wy modlte, leč nic; což waše přiro-
 zenie swrchnieho osúzenie nese, to se
 wám stane i přiřodí. Tehda swatý Kli-
 ment naň wezřew, poče se domniewati,
 jakžtoby toho člowěka někda wídal. W
 tu dobu swatý Petr ponuče swatému Kli-
 mentu s bratřencoma, aby se s tiem člo-
 wěkem pohádali, a jemu, jež jest božie před-
 jednánie w tohoto swěta wěcech, totiž
 mocné božie způsobenie nad wešken běh
 přirozenie, múdřým doličením ukázali. A
 když se s nim tak pohadowachu, a jej
 pro jeho starosti počest otcem wzywachu,
 tehda Aquila powědě a řka: Co je toho
 potřebie, jež ho otcem nazývamy? a
 jmajíc zapowědjeno, abychom izádného na
 zemi otcem newzywali, jedno boha na
 nebesiech. A to řek Aquila, ozřew se na
 starého muže, i powědě a řka: Neměj
 za zlé, otče! jež sem mého bratra tres-
 sktal, sež tě otcem wýwa; takť mámy
 přikázáno, bychom tiem jménem nikoho,
 mimo boha, na zemi newzywali. A když
 to Aquila propowědě, zasmiechu se wši-
 ckni i s swatým Petrem, okolo stojiece. A
 když otázá Aquila, pročby se smieli?
 powědě k němu swatý Kliment a řka:
 Neb to činíš, z nehožto jiné treskeč, wý-
 waje tohoto starce otcem. Tehda on po-
 če přieti a řka: Newědě, nazwalli sem
 jeho otcem. W tu dobu promluwi ten

kmet starý a řka: Uvěřil bych, ež by bylo předjednání a všech věcí božie předpůsobení; ale mé svědomie nedá mi tomu věřiti. Znal sem mé i mé ženy náhodnie přirození, a sznamenal sem běhy planetowé, po nemžto sem dobře pohodi, ež se jej mělo tak přihoditi, jakžto se jej i přihodilo. Jala se swého slůhy milowati, a tak se nebezpečenstwie a hanby bojieci, sen sobě falešný zamysliwši, s ním se přes moře vzdwihla, a tu i utonula. Tak mi jest také muoj bratr powěděl, jež jeho byla počala také milowati; a když uzřela, an na ni netbá, k swému slůzě swé milování obrátila. Z toho jej za złé neslušie mieti, neb se jej tak mělo přihoditi. A to řek, i jal se všeho rozprávěti, kak jest s synoma a s čeledú přes moře zaplula, a tu utonula; a kak je on hledaje jich, zasé se domów newrátil. A když to synowé uslyšechnu, poznawše, ež jest jich otec, radostiwě chtěchu se jeho chwátiti; ponuče jim swatý Petr, aby toho neučinili, jeliž on káže. Tehda k tomu starci, k jich otci, swatý Petr propowědě a řka: Ukázilil twá hospodynin s twými se třmi syny, chcešli uwěřiti, ež náhodní osůzení přiebězi, jakž ty věřiš, nic nejsú, ale božie předjednání? K tomu stařec odpowědě: Jakéž jest ne- lze tobě toho naplniti mně, cožs mi nynie slibil, takéže nelze, by se co dalo bez náhodnieho osůzení. W tu dobu swatý Petr k starci wece: Aj toť syn twuoj Kliment, a toť dwa syny twá blížence, Faustus a Faustina! W tu hodinu muž starý, otec jich, u weliké radosti ohro-

men i omdlew pade. Tehda synowé s hrozným pláčem k nemu padše, jeho wzce-lowachu, a bojiece se, by z té mdloby neumřel. Tu dlúho ležawše, a jako z uo-trapy wstawše, počechu otci rozprávěti wšeckno pořád, jakžto se jim přihodilo. A když to jich mateři powěděchu, shrozným pláčem poběže křičiec a řkúc: Kde muoj milý pán? kde jest muoj milý hospodáf? Tehda on je zaslyšaw, proti jej s pláčem poběže; tu se mile plačie přítulista, a ty časy i s dětmi s swatým Petrem ostasta. Toto wšeckno swatý Kliment w swých knihách sám o sobě písal.

W ty časy swatý Petr do města do Jerusalemě s swými učenniky jide, a tu nalez Šimona čarodějníka, an dáblovú mocí rozličné zázraky ukazuje a lid w rozličný blud uwodí, wzywaje se prwú sprawedlností, jako buoh; a kžoby weň uwěřil, slibowal, ež by jej wzdywěčna učinil, a řka: Což mi libo, to wše mohu učiniti. Někda mě má máťe posláše žat na pole; tu sem srpu kázal, aby sám bez mé práce žal. A tak se stanieše, ež srp wiece žal, než jini. A toho mnoho o sobě potwřowáše, a řka: Já jsem slowo, já okrasa, já utěšitel, já všemohúci! W ty časy činieše měděné hady, ani se jako žiwi hýbí; slúpy měděné i kamenné utině, kázáše se jim smieti. Wida ten Šimon čarodějník swatého Petra sobě protiwna, daw sobě s ním rok hádání, chtě toho do- lličiti, jež jest prawým bohem, na ten den se s swatým Petrem snidesta. Tu wstúpiw swatý Petr mezi ně, všem, ježto tu běchu, wece: Pokoj wám buď, bratřie milá! ježto

pravdu milujete. Jemužto Šimon čaroděj-
 ník wece: My twého pokoje nepotřebujem.
 K tomu swatý Petr odpovědě: Ty se bojiš
 slyšeti o pokoji: od zhřešení boji býwají;
 protož kdež zhřešení nenie, tu pokoj jest.
 Odpovědě Šimon čarodějník: Nic o to se
 mnú nemluw! já tobě ukáži boztwie mého
 moc, a inhed mi se musíš modliti, neb já
 sem prwá prawednost: já mohu létati u
 powětrí, nowo wzrostlé dřiewie brzo učini, ¹⁰
 z kamene mohu chléb obrátiti, w uohni
 bez úraza trwati, a to wšě, což chci, mohu
 učiniti. Tehda swatý Petr proti nemu poče
 rozumným činem se hádati, a tak jemu řeč
 múdre zawazowati, jakž mu nikak Šimon ¹⁵
 neumě odpowiedati. To wida Šimon čaroděj-
 ník, jež nemóz proti swatému Petru w
 niwčem swítěziti, wšecky knihy swé čaroděj-
 né u moře uwrhl, boje se, by nebylo
 proneseno, ež se čary obcháziwáše. To ²⁰
 učiniw, s tiem úmyslem do Říma přes moře
 přeplúl, aby ho w Římě za buoh měli. To
 swatý Petr wzwěděw, s swými učenníky
 za ním do Říma jide; a to bylo za času
 Klaudii ciesaře. I byl tu swatý Petr pět- ²⁵
 mezidcietma let, biskupy čině, wieru plodě,
 nemocné uzdrawuje, a na swém kázání
 nade wše čistotu chwále. Čtyři také ženimy
 Agrippy, úředníka ciesařowa, na wieru obrá-
 til, z nehožto se Agrippa welmi na swa- ³⁰
 tého Petra hněwáše. Po těch časiach, za
 ciesaře Nera, jenžto byl po ciesaři Klaudii,
 zjewil se hospodin swatému Petru a řka:
 Petře! Šimon čarodějník a Nero ciesař zle
 o tobě myslé; ale neboj se, neboť sem ³⁵
 já s tobú, a dámt dobrého pomocníka,
 slúhu mého Pawla, jenž k tobě zajtra do

Říma přijde. Tomu srozuměw swatý Petr,
 ež skrze swé krwe prolitie pro wieru již
 se má jeho wěk konati, wstúpiw mezi swé
 učenníky i mezi wše křestany, jižto w Římě
⁵ běchu, ujem swatého Klimenta za ruku,
 učinil jej biskupem, a miesto sebe na Řím-
 ském stolci posadil. Na zajtrie swatý Pawel,
 jakžto bylo bohem řečeno, do Říma přijide,
 s swatým Petrem wieru křestanskú kázal.
¹⁰ W ty časy ciesař Nero Šimona čarodějníka
 milowáše tak welmi, jakžto stráži swého
 žiwota, i wšeho města obecneho dobrého.
 Jeden čas, jakž píše swatý otec Lew pa-
 pež, stáše Šimon čarodějník před ciesařem,
¹⁵ kúzlem se obchodě a rozličně se proměňuje,
 we čas w twář starosti, we čas u mla-
 dosti ukazuje. To wida ciesař, za syna
 božieho jej mějješe. Tehda Šimon čaroděj-
 ník k ciesařowi propowědě a řka: Aby
²⁰ wěděl, ciesaři, jež sem prawý syn boží,
 kaž mi hlawu stieti, uzříš, a já třetí den
 z mrtwých wstanu. Káza jemu ciesař inhed
 hlawu stieti. Tehda kat mně, by jemu hla-
 wu stal, i stal hlawu beranowi. Wzdwich
²⁵ Šimon tajně statého berana hlawu, i scho-
 wal, a tu se krew beranowa ssedla. Třetí
 den Šimon čarodějník ciesařowi se ukázaw,
 wece: Kaž mú krew, ježto jest prolita,
 setřieti. Widiš, a já, jakžt sem slíbil, umřew,
³⁰ třetí den sem z mrtwých wstal. To ciesař
 uzřew, welmi se podiwil, a Šimona za syna
 božieho jměl. Potom sú ho Říměné w tacej
 cti měli, jež jemu na čest obraz učinili,
 tak nad nim napsawě: Obraz Šimonowi,
³⁵ bohu swatému. A když tak weliké zázraky
 bludné Šimon w Římě ukazowáše, wstaw
 swatý Petr s swatým Pawlem, před cie-

saře jidesta a fkauce: Ciesari, wěz to: to
 cožť Šimon čini, đáblowú mocí jest; a
 práwě tak, jakžto w Jesu Kristu jest dwo-
 jie podstať, tociž božstwie a čłowěčstwie,
 takéž w tomto čarodějniku jest dvojie pod-
 stať, čłowěčie a đáblowa. Tehda Šimon
 Nerowi wece, jakžto piše swatý otec Lew
 papež: Dokad chceš trpěti nepřietele mého?
 Wet časť, já káži swým andělóm, ať mne
 nad ním pomstie! K tomu swatý Petr otpo-
 wědě: Twýchť sě já andělów neboji; ale
 onit mne sě bojie. Tehda ciesař wece:
 Nebojiš sě, Petře, Šimona, an swé bozstwie
 skutky ukazuje? Tomu swatý Petr odpow-
 vědě: Jestli bozstwie w něm, nechať po-
 hodne, co já nyníe myslu, nebo co čini;
 a jáť prwé, ciesaři, powědě tobě swé
 myšlenie lehky, aby Šimon nesměl jiného
 smentiti, než což já myslu. Přistúpiw k
 ciesařowi swatý Petr pošepť: Kaž mi
 ječný bochnec přinesúč tajně dáti. Když
 bochnec přinesú, požehnať jej swatý Petr,
 schowaw, i wece: Nuž, Šimone, ježto sě
 bohem činiš, pohodni, co mysleno, co
 řečeno, co učiněno? K tomu Šimon od-
 powědě: Powěz ty prwé, Petře, co já
 myslu. Swatý Petr wece: To we čas ukáži,
 jež wědě, co myslíš, když učini proti tomu,
 co myslíš. Tu sě rozhněwaw Šimon, za-
 wolaw, wece: Buďte tuto inhed psi we-
 lici! sněžtež jeho! A inhed sě ukázachu
 psi welici, a okolo swatého Petra weliký
 pohrom učinichu. Tehda swatý Petr chlěb
 wyněm, jenž bieše požehnal, jim poskyte,
 a psi utekú inhed. W tu dobu swatý Petr
 k ciesařowi wece: Aj, toť sem ukázal,
 což proti mně Šimon myslil, a to sem

učinil, ne slowy, ale skutky. Bieše Šimon
 proti mně slíbil swé anděly poslati; i
 poslal na mě psy, aby ukázal, ež ne swaté
 anděly, ale psie anděly jmá. Tehda Šimon
 wece: Slyšta mne, Petře a Pawle! nemo-
 huli nyníe slowy nic prospěti, přiwedu to
 ješte, ež wás budu mocně súditi; nyníe
 wáma odpúšči. A to řek, i poče sě swe-
 ličeti, pyšnú řeč mluwě, a fka: Mohu
 mrtwé křiesiti. W ty časy jeden mládec
 u městě umřel. Pozwawši obec swatého
 Petra a swatého Pawla, a Šimona čarod-
 dějníka, to jim otwrdichu fkauce: Kterýž-
 by z nich mrtwého nekřiesil, aby byl
 na bezžiwotie dán. Tehda Šimon přistú-
 piw, poče nad umřlým čarowati, tak dlúho,
 jež poče mrtwý hlavú hýbati. W tu dobu
 wšickni kamenie polapiwše, chtěchu swa-
 tého Petra kamenowati; na než swatý Petr
 pokřikl a fka: Pomlčte, ponecbajte ma-
 léčko! jestli tento umřlec žiw, nechať
 wstane, chodí a mluwí; jinak newěřte,
 obludať jest, hlawať sě mrtwá hýbe. A
 jakž otdad Šimona odwedú, tak sě poče
 hlawa umřlcowa nehýbati. Tehda swatý
 Petr podál stoje, pomodliw sě bohu, i
 zawola a fka: Jinochu! we jmě Jesu Kri-
 sta, jenžto pro wše hřiešné na křži umřel,
 kazujit: wstaň inhed! A inhed mrtwý wstaw
 i pojide. To lidé uzřěwše, chtěchu Šimona
 kamenowati; swatý Petr jim zapowědě, a
 fka: Nechajte! dostiř má muky i hanby,
 w tom, jež sě zná w swém falešném ře-
 mesle přemožen. Mistr náš, Jesu Krist, w
 tom nás učil, abychom za zlé dobře od-
 pláceli. W tu dobu jima Šimon wece:
 Wězta to, Petře a Pawle! nepřijdeť to

wáma, jakž to žádáta, bysta byla skrze umučenie mučedlníkovú korunú korunována! Tehda ona odpověděsta: Staň se náma, což žádáwa; ale tobě nikdy dobře nebud, neb což mluwiš, to vše mentíš. Odtad Šimon wstaw, i jide k jednomu učenníku, jemužto Marcellus jmě bieše, i přiwaža welikého psa před jeho domem ku podwoji a řka: Uzříš Marcelle, bude-liš smieti Petr pro tohoto psa k tobě w duom wníti. Po malej chvíli přijide swatý Petr, požehnáním swatého kříže toho psa odwáza. Ten se pes všem jiným poče radowati; ale Šimonem kúzedlníkem poče trhati, a jej pod se podwrh, chtieše zadržawiti. Příběh Petr, na psa kříže; tehda pes Šimona nikdě neuhryze, ale rúcho na něm až do nahoty zplasa. W tu dobu lidie to widěwše, a zwlášče děti, i se psem po Šimonowi křížic poběhú, až jeho jako wilka z města wyhnachu. Pro nežto zahanbenie celý rok nikdež se Šimon u městě nepokáza. A když ty diwy Marcellus uzře, swatému Petru se prikáza. Po roce se opět Šimon do Říma wrátil, a opět u welikú přiezh ciesařowu wstúpil. Jeden čas, jakž to prawí swatý otec Lew papež, swolaw Šimon lid Římský, i poče jim žalowati a řka: Těmito lidmi z Galilee jsem welmi zamúcen, protož juž nechci w Římě déle bydliiti; a jakž sem byl obránce i strážce tohoto města, již toho déle nechci činiti, ale chci od wás pryč již na nebesa wstúpiti; neb mi juž neslušie déle na zemi bydliiti. Tehda všem lidem rokowaw den, na jednu wysokú wěži wznide, a odtad se wywrh, w laurowém wěnci létati poče.

To swatý Pawel uzřew, swatému Petru wece: Mněť se jen slušie modliiti; ale ty máš mocně prikázati. W tu dobu ciesař wece: Totot jest Šimon člověk prawý; ale wy oba falešniky sta, swuodce s prawé cesty sta! Tehda swatý Petr promluwi k swatému Pawlu a řka: Pawle! wzwed hlavu, wiz coť se toto děje. A když swatý Pawel hlavu wzwede, uzře, ano se Šimon wznášeje léce u powětří. To wida swatý Pawel, swatému Petru wece: Čast jest, to cožs počal, dokonaj; již to dobře widíš, ežť jest naji již pozwal k sobě hospodin. W tu hodinu swatý Petr poče zaklínati a řka: Zaklínaji wás, pekelní duchowé, ježto jeho u powětří nosíte, a kazuji wám mocí našeho milého Jesu Krista, aby ste ho déle u powětří nedrželi, ale upadnutí přepustili! W tu hodinu Šimon na zemi huše, a tu se rozraziw inhed zdeše. To uslyšaw Nero ciesař, ež ztratil tak wzácného člověka, welmi ho želěše, a k apostolóm takto promluwil: Wy ste mě welmi zamútili, a já wás také utratiti myslí. To řek i káza inhed oba apostoly jieti, i dal je u moc jednomu rytieři, jemužto Paulín děchu; a Paulín je poručil Mamertínowi, pod stráží dwú rytieři, Procesie a Martiniana. Ta dwa rytieře swatý Petr na wieru obrátil, pro nežto otewřewše žalář, oba apostoly wypustista. Potom Paulín po některých časech po smrti swatých apostolów poznaw, ež tato dwa rytieře, Procesius a Martinian jsta křestani, kázal je oba stieti. Ta rytieře prosěsta swatého Petra, aby z města postúpil. Tomu se řeči dlúho brániw, jima powoli. A když

pojde k bráně, tu ježto idnes slowe u swaté kráľewny, u stupějú uzfe, ano Jesu Krist proti nemu jde. Tu mu swatý Petr wece: Hospodine, kam jdeš? Hospodin odpowědě: Jdu do Říma opět na ukřižování. To swatý Petr o swém umučení srozuměw, do města se zase wrátí, a prawě to swým učenníkóm, co se jemu zjewilo. Tu slúhy ciesařowi prískotiwše, swatého Petra polapichu, a starostě, je- 10 mužto Agrippa děchu, u moc dachu. K němuž Agrippa takto wece: Tyli jsi ten, ježto se tiem zwelicheš, jež ženy od jich mužów rozwodíš? Tehda swatý Petr poče jeho a toho tresskati a řka: Proč mi w 15 tom winu dáwáš? jáť se nezwelicheji w jiném, než w křiži mého milého Jesu Krista. W ten čas swatého Petra, jež bieše cizozemec, na křiži umřieti otsudichu. K jeho k welicej prosbě hlawú dolów na křiži 20 jej powěsichu; neb tak bieše řekl: Nejsem duostojen tímž činem na křiži pnieti, jako muoj spasil Kristus. Tehdy tak na křiži dolów hlawú wise, poče křestanstwo u wieře potwzrowati. Tu stáše mnozstwo 25 křestanów, žalostiwě plačie. W tu hodinu wezřěwše uzřěchu anděly w krásných korunách, a swatého Petra widěchu, an knihy beře od Jesu Krista, a což s lidmi mluwieše, to na těch knihách čtieše. To swatý 30 Petr wida, ež hospodin ukázal swú swatú chwálu přede všemi křestany na jeho skončení, snažně bohu poděkowa, a je wšeckny bohu poručiw, duši pustil. W tu hodinu ukázachu se anděli u welikej swě- 35 losti, jichžto nikda nikte nebieše tak wídal; ti takto k lidem promluwichu: Radujte

se, nebo máte welikého orudowníka zase před hospodinem!

5 2. Žiwot swatého Klimenta papeže a zpowědníka.

Swatý Kliment byl z Říma rodu znamenitého. Jeho otcí jmě bylo Faustianus; a mateři Matidiana řekli. Za těch časuow, když apostoli po swětu chodiec kázachu, tehda swatý Barnabáš do Říma přišed, swatého Klimenta, an u pohanskej wieře rozličnie bludy nalez, dotad jemu o Jesu Kristowi kázal, až jeho na swatú wieru i obrátil. Pronežto swatý Kliment, otdad z Říma wstaw, přes moře přeplúl, a tu se swatého Petra doptaw, jemu se přikázal, a jím w swatej wieře potwzren. Potom po některých časiech, když se swatý Petr přes moře na si stranu s swatým Klimentem do Říma přibral, swú smrt již bliž jsúcie přewěděw, swatého Klimenta po sobě starostí nad křestanstwem ostawil; a když swatý Petr pro Jesu Krista krew proliw, s tohoto swěta skončal, tehda tepruw swatý Kliment znowa papežem wolen a na Římský stolec dostojně posazen. W němž papeštwi tak swatý žiwot wedl, i tak swými swatými mrawy swuoj staw ohrazowal, ež všem lidem, křestanóm, židóm i pohanóm mil bieše. A to u wlastiem obyčejí jměl, jež wšech chudých i potřebných jměna těch wlastí popsána jmieti chtěl, jimžto, jakžto mohl, pro hospodina pomáhal; a kteréž pohanské chudé lidi pokřestieše, ty tak swými almužnami obmy-

sléše, jakž jim žebati třeba nebylo. A když jednu dobú synowkyni Domitiana ciesaře w swatej wieře potwrdiw, w duchowném ji stawě poswětil, a jednoho vlastního přieteles ciesařowa, jemužto Sizinius 5 řekli, hospodynji, jiejžto jmě Theodora bylo, na wieru bieše obrátiw, jie w swatej čistotě potwrdil: to sobě těžce Sizinius na mysl wzem, po swej hospodynji do kostela tajně wšel, chtě zwzděti, prochy ona tak často 10 do kostela wcházala. To swatý Kliment uznamenaw, buohu se pomodil; a jakž všickni křestěné wecechu Amen, tak inhed Sizinius ohlechl i oslnul. Proněžto inhed, wida se tak slepa i hlucha, k swým pa- 15 nošem wece: Náhle wyweďte mě wenz! Jehožto panoše ujemše, počechu s nim po kostele blúdití, kakž koli po swětlém dni, dřwí naleztí nemohúce. Tehda Theodora, je blúdiac naležši, bojjeći se, aby ji uzřiec 20 nepoznali, jich se pokryla; a však po malej hodině k nim přistápiwši, jich otáza, a řkúc: Co tuto činíte? Jiežto panoše odpowěděchu: Náš pán, ež chce widěti a slyšeti to, ježto jemu neslušie, ohlechl i 25 oslnul jest. W tu hodinu ona se na modlitwy oddawši, buoha poprosila, aby jiejie hospodář otdad wyšel; a po tej modlitwě promluwi k jeho slúhám a řkúc: Wstanúc, weďtež swého pána domuow. A 30 když otdad pryč otjidú, tehda Theodora wše, kak se přihodilo, swatému Klimentu powěděwši, jeho poprosila, aby k jiejie hospodářowi k Siziniowi došel. Na tom ji swatý Kliment uslyšaw, k němu šel; i na- 35 lezl jeho, an hledaje, nic newidí ani slyší. A jakž se swatý Kliment k buohu zaň po-

modlil, tak inhed Sizinius uslyšaw i prozřel. A když swatého Klimenta, an podlé jeho panie stojí uzřel, inhed hořem smysla pozbyl, domniewaje se, by ho byl některým 5 čárem swatý Kliment oslepil i ohlušil. Proněžto inhed pokřiče na swé slúhy, a řka: Jměte Klimenta! a zda toho neznamenáte, an, aby k mej paní po wůli wcházal, mě swými čáry oslepil? proto inhed swiežic 10 jeho wlačte. Tehda oni mniece, by swatého Klimenta s jeho žáky swázawše wlačili, jedny slúpy a kamenie nawázawše wlačiechu. W tu dobu swatý Kliment Sizinio- 15 wi wece: Jež kamenné obrazy buohy wzywáš, přepuščeno jest na tě, aby miesto mne kamenie wlačil. Potom swatý Kliment z jeho rukú wyšed, Theodoře prikázal, aby hospodina za swého hospodáře prosila, dokadby jeho nenawšiewil. A když se Theodora za 20 swého hospodáře modléše, zjewil se jí swatý Petr apoštol, a takto řka: Skrze tě twój hospodář bude spasen; a tu se naplní slowo, ježto je muoj bratr, swatý Pawel apoštol, w swých epistolách prořekl: Bude spa- 25 sen muž u wieře bludný skrze ženu wěrnú. A to řek swatý Petr, z jeho očí zwanul; a inhed Sizinius, pozwaw k sobě swé panie, jiejie, aby se zaň buohu pomodlila, poprosil, a po swatého Klimenta aby inhed poslala. Tehda swatý Kliment přišed, jeho swatej 30 wieře naučiw, potwrdil, a s nim tři sta a čtrnácte pohanów pokrtil. To jiní rytieři i panici, i rozličné slúhy ciesařowi uslyšewše, mnoho jich w Jesu Krista jsú uwěřili. Tehda jedno z ciesařowa dwora knieže mezi rozličné lidi peníze rozdal, a jich 35 proti swatému Klimentu podnesl; jiejžto mezi

nimi skrawady jeden ciesařův úřednik, jménem Mamertinus, jenž tehdy starostů nad římem bieše, již déle trpěti nemoha, před se swatého Klimenta přivesti kázal. Jehožto když poče treskati, swatý Kliment wece: 5 Rádbych tomu, pro něžto mě tresakeš, by to omyšil. Však wieš, ež kak sú koliwěk proti nám mnozí psi ščekajic nás kúsali: však nám toho tajiti nemohú, bychom wždy s rozumem lidie nebyli, a oni wzdy, jako i 10 dřiewe, psi ostali. Protož tato skrawada, ježto se jest ot nemodrých lidí počala, dobře ukazuje, jež nic prawého a jistého w sobě nejmá. To Mamertinus uslyšaw, Trojanowi ciesařowi o swatém Klimentowi listy 15 psal. Ot něhožto skoro otepsanie přijal: aby anebo jeho modliti modlám se připudil, anebo na jeden dalek ostrow mořský jeho zaslal. W tu dobu starosta ciesařůw, pozwaw k sobě swatého Klimenta, zaslziw, k němu 20 wece: Ten twuoj buoh, jehožto tak snažně následuješ, tenť rač spomoci! mám ot ciešafe přikázanie, abych tě pryč zaslal. Aj toť koráb se wšř ztrawůw připraweny! wsada, s kýmľ libo jediž pryč. Tu by byl widěl 25 se wšech stran pláč žalostiwý, ano otnušćenie žalostiwé ot sebe berúc ukrutně plačí! A tak na koráb mnoho žáków i jiných lidí s ním wšedše, pryč zaplúli. Tehda do toho ostrowa připluwše, nalezli wiece než dwa 30 tisiece křestanów na tom ostrowě bydléce, jižto swatého Klimenta uzřewše, jemu s welikým pláčem milé wítanie dali. Jichžto swatý Kliment potěšil, a řka: Ne pro mé zaslúženie k wám mě poslal hospodin; ale wašie 35 swaté koruny a wašie oplaty účastna mě učinil spasitel. A když jemu inhed tu powě-

děchu, ež tu wody nemají, ale šest mil wlašských na swú plecú wodu přinosie; swatý Kliment k nim wece: Utiňmy prosbu k našemu milému Jesu Kristu, aby tuto swým slúhám tekúcích wod pramen otewřel. A jakž tú modlitbú pospě, tak wezřew swatý Kliment, uzřel, ano beránek stojí, pozdwiw prawú nohu, jedno miesto ukazuje. Jemužto urozoměw swatý Kliment, ež je to Jesus 10 Kristus, šed na to miesto, k swým mlazšim promluwi a řka: We jmě otce, syna, swatého ducha, na tomto miestě udeřte. Když w to miesto, ježto beránek stál, nikte uhoditi nemohl, swatý Kliment, wzem jeden malý průtek, w to miesto, ježto beránek nohú stál, lehce udeřil; a inhed otdad tekúcie vody krásný potok wyšel. Ten diw po wšech okolních wlastech lidie uslyšawše, se wšech stran k němu přišli, a wiece než pat set lidí 20 jednoho dne swatý křest přijeli; a od toho dne, chrámy a modly pohanské zbořiwše, w jednom roce pět a sedmdesát kosteluw bohu na šest učinili. Potom po třech létech, wzwéděw to Trojan ciesař, jedno knieže, aby je wše zahubil, na ně poslal. A ten tam přijew, když uzřel, ano se wšickni dobrowolně pro Jesu Krista na smrt nasiwají, wšech jiných nechaw, samého swatého Klimenta swázati kázal; a mořskú kotwu k jeho swatému hrdlu přiwázawše, u moře uwrhli, a řkúc: Již jeho wiece za buoh wzywati nebudú. A když w těch dnech jeho swati učennici Fébus a Kornelius se množstwím lidu na mořském břehu stojiec, a buohu se modléc 35 prosiechu, aby jim ráčil tělo swatého Klimenta zjewiti: w tu hodinu moře za tři míle se rozstúpilo, tak je wšickni lidé tam

po suchu všedše, našli jeden chrám mramorový buohem diwně způsobený; a tu všedše našli tělo swatého Klimenta w krásnej skřini, a podlé něho kotwu, s ním uwržen byl, ležiece. A hlylo jeho učení-
 5 kóm buohem zjeweno, aby tělem swatým odtad nehýbali. A tak mnoho let ten diw znamenitý na každé léto buoh skrze swú swatú milost tu činieše: ež den jeho swatého skončení počna až do sedmého dne
 10 za tři mile moře se rozstúpieše, a všickni pútníci po suchu wendúc, swatému se Klimentu pomodlec, welikú útěchu w duši přijmiechu. To se mezi jinými swatými diwy o swatém Klimentu piše: ež
 15 když jednu jedna žena s swým dietětem den sedmý rozstúpenie mořského k hrobu swatého Klimenta přišla, a když jiej zatím dětátko usnulo, poče moře zase plowa řwáti; tehda ta žena u weliciej úžesti s jinými
 20 lidmi, i dietěte zapomenuwši, na břeh utekla. Potom tu stojeci, a na dietě zpomanuwši, žalostiwým křikem wolajiec, srdečně plákaše, a zatím po břehu běhajiec, zdaby jí moře asa mrtwé dietě na břeh wyrhlo,
 25 plačíc hledáše. A když se, dlúho hledawši, do dietěte rozpáčila, domuow se wrátiwši, to všecko léto s truchlostí zwedla; a potom po roce, když se moře rozstúpilo, před jinými lidmi prwnie k hrobu swatého Kli-
 30 menta se utekla, s tú nadějí, zdaby kaké znamenie swého dietěte našla. A tu najprwé poklekši, swatému se Klimentu pomodliwši, brzo, wezřewši, uzřela, ano jiej dětátko na témž místě, jakž byla je
 35 ostawila, leže spí. Tehda ona mnieci, by mrtwo ležalo, bliže přistúpiwši, chćiec je

wzdwhnůti, ano spí našeši, jeho ubudila, a s welikú radostí přitůlejc jeho, otázala a řkúc: Muoj přenajmilejší synáčku! kdes tento celý rok byl? K tomu jiej dětátko
 5 odpowědě: Matko milá! já nic newědě, rokli jest byl; ale jen přes jednu noc přespal. Potom po některých létech pro lidské hřiechy ten swatý diw přestal, ež se moře nerozstúpalo, ani se daly které
 10 milosti. Neb před tím jedni cizozemci, zlé wiery lidé, přijewše, chrám swatého Klimenta ohořili, a tu swaté tělo w skřini ostawili. Ale ež král nebeský tomu nechťel, aby to swaté tělo dole u moři bez
 15 lidského počestie ležalo, wlašćim zjewením, jakž piše jeden swatý otec, jménem Lew, Ostienský biskup, jeden swatý kněz to swaté tělo našel, a najposléze to swaté tělo do Říma přinesl, a tu hřbí až do dne-
 20 šního dne.

3. *Wyprawuje se pašije swaté Kateriny, dostojně děwice.*

Swatá Katerina byla dci jednoho krále, jemuž Kostus řekli, a jakžto se piše w jed-
 něch starých knihách, ež král Kostus jiných dětí, jediné swatú Katerinu, nejměl; a když se w swém králowstwi mocně kraluje a staraw
 30 skončal, swú dceru, swatú Katerinu, miesto sebe za šćedie samu zemi ostawil. A když jednoho času swatá Katerina s swú matku, s swými pannami a s swým rytierstwem kratochwile - dle na low na les jela, jdúc
 35 podlé jedné weliké skály, uzře ano w jednej jeskyni w skále sedí jeden muž starý šediwý; k němužto sama přistúpiwši, poče

s ním mlawiti, a řkúc: Kaký jsi člověk? a co tu činiš? Jiejžto ten buoží muž odpowědě, a řka: Toho nebezpečného swěta bēhaje, tuto bydli, a jsem slúha wšeho swěta spasitele Jesu Krista. Již sem wše powěděli; a ty mi, panno žádná, rač powědie-
ti, ktos ty? colitoto na lese činiš? kakli s
bospodinem ukládáš? w kterémli stawě
bydliti myslíš?

K tomu swatá Kateřina odpowědě a řkúc: Jsem králowna tohoto králowstwie, po mém otci sama jediná ostala, a přijela sem na tento les pro kratochwili s swými lidmi. Pakli mne tiežes, kak s buohem ukládaji: mám doma swé buohy, jimžto podlé našeho pohanského obyčeje obět wzdávají. Pakli chceš wzwěděti, w kterém stawě bydliti myslí, to powědě: ež pro tohoto králowstwie šcedie za muž jiti musí; ale tak sem sobě umyslila, abych za nikoho nechodila, než za toho, ktoby byl urozenější, buohatější, krasší, učenější, než já. K tomu jiej ten buoží muž powědě a řka: Co já mohu chudý muž rozoměti, takého choti, jako ty chceš, na tomto swětě nesnadno nalezněš, sobě; ale wšakž já jednoho wědě, ježto we wšem nad tě přepowýšně předčí. Tys králowna; ale on swé heslo na swém rúše psáno nosí: král nade wšeckny krále, a pán nade wšecky panujicie pány; tys bohata a učena: ale o tomto swatý prorok Dawid píše: Slawná chwála a bohatstwie w domu jeho; jehožto chwály i jeho múdrosti bohatstwie málo zazřew swatý Pawel apostol, u přehromném podiwění nic jiného prořeci nemohl, než to slovo: O přeweliká wýsosti bo-

hatstwie, múdrosti a uměnie buožieho! Pakli, milá králowno, o jeho urození wěděti ráciáš: jest ti syn wšemohúcieho buoha otce, stwořitele wšeho swěta, jehožto krásie slunce i měsieć sě diwie, o jehožto urození Isaiáš prorok, diwě sě, píše a řka: O urození jeho któj ten, by mlúwiti uměl? Tu řeč swatá Kateřina snažně slyšewši, buožiemu slúže wece: Twá řeč welmi mi jest na srdci padla; pro nižto prosí tebe, slúho boží! dopomoz mi toho, ať bych k tomu w známosti wešla, o němžto mlúwiš. K tomu jiej boží muž wece: Wezmi ote mne tuto deščičku, na niejžto jest psán obrázek té wšeho swěta milostnice, Marie, ježtoť jest matka toho nebeského králowice, jehožtoť tuto na ruce obrázky drží, za něhož tě snúbím. Tu deščičku, když domuow přijedeš, w swej komnětě na počtiwém miestě postawiš, a wečeros, prwé než ležeš, před tiem obrázkem nábožně pokleknúci, pomodliš sě, takto řkúci: O přemilostiwá králowno nebeská, již sobě buoh otec ze wšeho swěta wybral i wywolil, aby byla prosebnice a orudownice před swým milým synem, jehožto tuto obrázky na swej ruce držíš, jeho napomínajic po wše časy za wše hříšné; a když je to tak, jakžto mě jest na lese onen boží muž naučil: prosí twé milosti já hříšná, aby ráčila swého syna za mě prositi, aby mne neotlučowal widěnie swú swatú oči. A když domuow přijewši, to wše, co jiej byl swatý pústennik rozkázal učinila, tú modlitbú dospěwši, jako w otraspě před tiem obrázkem usnula. Tehda sě jiej inhed zjewi matka božie w krásném rúše

w koruně stojeci, překrásné dietě na rukú držeci. Jemužto dietěti swatá Kateřina když velikými miloscemi wuoblítěj wezřieti chtieše, to dietě wezdy ot nie swú twáf otwracowáwše; a když matka božie, k dietěti promluwiwši, wece: Milý synu! proč na swú choť Kateřinu newezříš? K tomu jiej syn odpowědē: Matko milá! ješčeť Kateřina má choť nenie; ale až se pokrstí, toliž má milá choť bude. Tu řeč swatá Kateřina uslyšewši, z toho widění radostně se wybrawši, jedwa switánie dočakawši, opět s swými lidmi na les jela, a to wše, jakžto se jest jiej zjewilo, tomu otci swatému powědēwši, tu inhed ot něho swatý křest přijala a w křestanskej wiere se potwrdila. A odtad domuow přijewši, opět takéž, jako i dřiewe, před tiem obrázkem wečer nábožně klečieci se modléc, opět usnula: a inhed se jiej ukáže matka božie, překrásné děfátko na ruce držiec. W tu hodinu, když swatá Kateřina, ješče přistúpiti nesmějíc, na to překrásné dietě žádostiwě hledajíc stáše, to swaté dietě, ulizna se, pozwa k sobě swaté Kateřiny, a žka: Přistup ke mně, má přemilá choti Kateřino! přijmi tento prsten ote mne na potwzrenie twého spasenie; a proto se nic nezasaj: máš pro tu wieru, jižtos přijala, mnoho strasti trpěti, a za to nebeské otplaty korunu přijieti. To swatá Kateřina uslyšewši, z toho widění se probrawši, na swej ruce ten teprw daný drahý prsten nalezla, jenžto prsten w tom klášteře pod horú Sinai, tu, ježto jiej swaté tělo hřbí, do dnešního dne pútníkom pokazují.

Potom těch časuw, když Maxencius

ciesář nenáwistně proti křestanóm se pozdwił, wšech chudých i bohatých do Alexandrie, aby se pohanským modlám modlili, pozwati kázal, a kteřížby se modliti nechtěli, aby je inhed zahubili: w tu dobu swatá Kateřina, osmnádeset let w stář jsúci, uslyšewši, ano před modlami rozličně pohani ryčie, a rozličný dobytek řije, a někteří stojiec, na čest modlám zpiewají, poslawši swého posla, zjadati kázala, coby se tam dálo? pročliby tu lidie ryčeli? A když se posel zase wrátiw, jiej wšeccko powěděl: tehda swatá Kateřina, pojemši s sebú z swé čeledi několiko jich, swatým křížem se požeňnawši, tam s dobrú myslí přišedši, uzřela, ano mnohé křestany před pohanské modly bezděky wedú. Proněžto sobě na srdci welmi zateskši, nad těmi křestany se slitowawši, jasně bez strachu před ciesaře předstúpiwši, k němu wece: Dóstojno hy bylo twému powýšenému stawu pokornú poklonu učiniti, by swého stwořitele znal, a od těchto bludných bohów swú mysl otwratil. To řečši swatá Kateřina, poče se s ciesařem o rozličné písma nesnadnosti wysoce pohadowati, a wlašče takto řkúci: Tobě ciesaři, jako múdrému, powěděti sem zamyslila, ež si sebral toto množstwie, aby těmto nestatečným bohóm modliti se kázal; i diwiš se tomuto swému chrámu, jenžto sú řemeslnici rukama učinili, a diwiš se chrámorew okrase, rúchu, jiejžto jako prach před wětreu přší, w němžto naposledy nic nebude: ale diw se raději nebi a zemi, moři a všem mořským diwným twáfřem; a diw se tomu, kak jest wšemohúci buoh sluncem a měsiecem i

množstvím hvězd nebesa okrášlil, a ty ot počátka světa nikda neustanúc w swém okrslku běžie. A když to na swej myslí přewržeš, toho dojdeš, twojilj jsú bohové mocnějši, čili ten buoh, jenžto jest stwořil wes swět? A to řekši, poče jemu swatá Kateřina o narození syna božieho tak z vysokého písma mluwiti, jakž ciesař k ničemuž jjej neuměl odpowědiati; ale sám w sobě pomysliw k niej wece: Ponechaj nyní 10 málo, ponechaj, ať swú obět bohóm dokonáme; potom tobě odpowieme. To řek ciesař, káza jje na swú sieň wzwedúc střecci; neb jejie múdrosti i jejie kráse diwieše sé netolik ciesař, ale všem lidem pro swú 15 krásu diwna bieše. Potom po malej hodině wšed ciesař do swé sieni, propowěděl k swatej Kateřině a řka: Slyšeli sme twé múdré řeči pořádnost; ale za jinú neprázdni, swým bohóm slúžiece, všemu 20 sme rozuměti nemohli. Ale již ot počátka, kteréhoš urozenie, nám powěz. K tomu swatá Kateřina odpowědě a řkúc: Powěděl jeden múdrý, aby sé nikte sám nesweličal, ani sé hyzdil před lidmi; neb to činie 25 nemúdrí, ježto ješitnost tiskne. Protož já ne pro welebnost, ale pro pokoru tobě o swém urození powědě. Jáť jsem Kateřina, dci toho krále, jemužto Kostus řekli; a kakž sem koli o swém dostojenství podlé 30 mého urozenie welebně wzchowána, a nad jiné lidi u vysokém učení znamenitě prospěla: však to wše potupiwši, k mému milému Jesu Kristowi sem sé utekla. Ale twoji bohové, jimžto sé ty modliš, ani 35 tobě, ani jiným spomoci mohú. O přenešťastni takých nešťastných bohów násle-

downici! k nimžto když u wašich potřebách zwoláte, wám na ničemž spomoci nemohú, ani wás u wašem nebezpečenství obránie. K tomu jjej ciesař wece: Jestli to 5 takž; jakž ty prawíš, tehda wes swět hýří, jedina ty prawdu mluwiš. A však tomu wšecka práwa chtie, aby na dwú neb na třech řečení wšeliké swědectwie stálo: ty sama jsúc, chceš, ať by na všem bylo wěřeno? Jemužto swatá Kateřina wece: Nepoddáwaj sé, ciesaři, swej náhlosti, nebo 10 prawý král budeš, budešli nad swú náhlú myslí kralowati. K tomu jjej ciesař wece: To na tobě znamenaji, ež by nás chtěla 15 listiwú řeči osidlati, a skrze starých mudrcuow příklady nás po swém umě po sobě ohrátiti mieniš. A když to ciesař uzřel, jež proti jejie múdrosti odolati nemože, listy po wšech okolních vlastech tajně 20 rozeslati kázal, aby wšickni mudrci učení před ciesař do Alexandře, jakž najspieše mohú přišli, slibuje jim: přehádali by wši swú múdrosti jednu mladú panenku, chce jim weliké dary dáti. A když patdesát mudrcuow wšeho swěta slowútnějšich před 25 ciesařem sé postawiwše, otázachu, pročby byl po ně ciesař tak do dalekých wlastí poslal? odpowědě jim ciesař a řka: Jest u nás jedna panna, neslýchaně přemúdrá, proti 30 niežto nikte mluwiti neumie, a naše bohy dábly wzywá. Mocil' ji budete swým uměním přemoci, totě ten den, w němžto sé s welikú ctí štedře obdarowáni domuow wrátíte. K tomu jeden z nich spurnú myslí 35 odpowědě a řka: O kak je to pilná ciesařowa rada, jež pro jedné mladé děwečky chaterné pohádanie z dalekých wlastí toli-

ka mudrców k sobě pozwati kázal, anoby lecikto z našich mlazších sluh lehce přehádal! K tomu ciesař wece: Znaji to, ež bych ji byl kuobětowání našim bohóm násilim přibezděčil; ale lépe mi se jest widělo, abyste wy ji swú múdrosť a swými uměními přemohli. K tomu oni všichni řeču: A kažtež ji přivesti před ny, ať swú nemúdrú drzost poznajíc, bezděky říci musí, ež je, jakž je žiwa, dřiewe mudrców newídala! To swatá Kateřina uslyšewši, jež s tolika mudrci se má o wieru hádati, všeckna se nábožně hospodinu poručila. W tu hodinu anděl se jiej zjewiw, k niej wece: Měj srdce silné; neb wěz to, ež 15 tebe tito mistři netoliko nepřehádají, ale po tobě postúpiec, swú krew pro Jesu Krista profi. A když swatú Kateřinu před ciesař a před mistry přivedú, tehda tak před nimi stojeci wece: Ciesaři, kterým s úmyslem 20 padcsát mudrców proti mně samej pozwal? jimžtos, přehádátiliby mě, weliké dary slíbil dáti; ale mně se s nimi hádati kázaw, ižádné mi otplaty neslíbil? Ale buď má otplata muoj milý spasitel Jesus 25 Kristus! W tu hodinu, když swatá Kateřina s těmi mistry se hádawši, slawně je přehádala; tak ež proti niej neuměli nic mluwiti. Proněžto poče je ciesař haněti a řka: Tak slowútni mistři jsúce, dali ste se 30 jedniej děwečce přehádati! K tomu jeden z nich wece: Wěz to, ciesaři, jež se nám to nikda nepřiházalo; ale tato panna, z niežto duch boží mluwí, k takému nás diwn připrawila, jež proti Jesu Kristowi nic neumieme říci. A protož ciesaři, nebudeli nám lépe ukázáno, ež sú naši bohové prawí

a nefalešní, dnes se obracijem k Jesu Kristowi. Z toho se ciesař rozhněwaw, kázal ty mistry všecky prostřed města užéci. A potom, když byli ot swatých křesťanów pochowáni, kázaw swatú Kateřinu před sebu postawiti, k niej wece: O diewko urozená! daj se přemluwiti: po našej wieře postup, a budeš po ciesařowej prwnie na mém dvoře u welikej cti chowána: a 10 káži obraz prostřed města twé postawy postawiti, aby se jemu všichni jako bohu modlili k twej welikej chwále. Jemužto swatá Kateřina wece: Nechaj té řeči! neb to i pomysliti hřiech jest; já sem se všeckna Jesu Kristowi dala, ot něhožto ani krásnú řeči, ani kterým násilim otlučena budu. W tu hodinu ciesař u welikém hněwu kázal ji swléci a uzlowatými biči bíti, a tak zbitú do temného žaláře uwedúc zamknúti, a tu dwanácte dní hladem moriti. A zatiem když se událo pro některé pilné potreby z těch wlastí ciesařowi wen wyjieti, tehda ciesařowá po swatej Kateřině túžiec, se rozžalostiwši, s jedniem 25 kniežetem, s Porfyrem, jenž nad rytieřstwem starostú bieše, u pól noci w žalář všedši, nalezla, ano wešken žalář welikú swětlost oswětlen, a swati andělé rány swaté Kateřiny mastí mazachu. Tu poče swatá Kateřina ciesařowej a tomu kniežeti o swatej 30 wieře a o nebeských radostech tak dlúho kázati, až inhed Porfyrius wstaw, před jiejie nohama padl, a se dwěma set rytieři swatú wieru přijal. Ale jakž bylo 35 přikázáno, aby jiej dwanácte dní pokrmu nedáwali, jeden holúbek s nebes k niej přilétaje, nebeským pokrmem ji krmieše.

A zaticem král nebeský s množstwím andělów a s swatými děwicemi jiej se zjewil, a řka: Buď ustawična, má milá dci! neb já vždy s tebou jsem; mě na paměti měj, swého stwořitele, pro něhožto tak strastnú práci trpíš. Potom když těch dní cesař se wrátiw, před se ji přiwesti kázal, uzřew, ana se na ničemž neproměnila, ani přepadla, domněl se, by ji někto w žaláři krmil; proněžto kázal stráželářowé welmi bití. W tu dobu swatá Kateřina wece: Já jsem ot žádného člověka pokrmu nepřijala; ale Jesus Kristus skrze swého anděla mě krmil. K nejžto cesař wece: Ješte se daj přemlawiti, chcešli u mém králowstwi welicky powyšena býti. K němužto ona wece: Ty to přewrz na swej mysli, koho jmám s právem sobě woliti: toholi, jenžto jest mocný, wěčný, wsie krásy plný; čili toho, jenžto jest nemocný, mrzutý, smrti poddaný? W tu dobu cesař welmi se rozhněwaw, k niej wece: A já tobě proti tomu wolenie dāwaji: anebo našim bohóm obět wzdej a jim se modl, anebo přehrozně muky a ohawnú smrt trpěti budeš. Jemužto ona wece: Kakž tobě koliwěk libo jest, tak mě mučiti kaž; neb toho dáwno žádaji, abych swú krew pro Jesu Krista prolila, jakžto je on pro mě swú swatú krew prolil. W tu dobu jeden cesařow úředník starosta uzřew cesaře hněwiwa, počte jemu raditi a řka: Kaž učiniti čtyři kola pilami ostrými a kontitými hřebíky zřezená, tak se nad túto nepowolnú diewkú pomstíš, a jiným křestanóm brozně smrti příklad ostawiš. To swatá Kateřina uznamenawši, počte hospodina pro-

siti, aby na čest swému swatému jměnu ta kola obořil. A když swatú Kateřinu mezi ta kola přiwázachu, přišed anděl, ta kola tak hrozně ztroskotal, ež kusy różno padajíc, čtyři tisiece pohanów zabily. Tehda cesařowá k tomu přihlédajíc, ten diw uzřewši, ježto se dřiewe u wieře tajičše, inhed silnú myslí před cesař přišedši, počte jemu porokowati z tak nemilostiwého účinka. To cesař uslyšaw, u welikej náhlosti wida, ana křesfanskú wieru drží, a modlám se modliti nechce: kázal jiej najprwé prsy wydrěti, a inhed jiej hlavu stieti. A když ji na muky wediechu, počte swaté Kateřiny prositi, aby za ni boha poprosila. Jiežto swatá Kateřina wece: Nestrachuj se, milá králowno! neb dnes za tento neustawičný swět přijmeš wěčný w nebesiech přiebytek. Tehda cesařowá s jasnú myslí počte těch katów ponúčeti, aby to, což mají učiniti, na tom se nemeškali. W tu dobu ti nectní úředníci w ni se uwázawše, před město wywedše, jejie prsy železnými sudlicemi z kořen wydrěwše, na tom místě jiej hlavu stěli; a jejie tělo Porfyrius pochowal. Potom na zajřie na cesařowé dvoře počechu mnozi mezi sobú pomlúwati, kam by se cesařowé tělo podčlo? proněžto mnohé, chtiec wzwěděti, mučiec tepiechu. W tu dobu Porfyrius na jewo wystúpiw, zawola a řka: Já jsem ten, ježto jsem služebnici boží pochowal, a křestém sem. Tehda cesař welikými hněwy jako se pomínuw, welmi zařewa wece: Nastojte na mě, hubeného! jež ten Porfyrius, jenžto byl má zwlaštie útěcha a mého žiwota stráže, také oblúzen jest! A když to také jiným rytie-

fóm žaluje rozpráwieše: tehda oni wystú-
piwše, k ciesařowi odpowéděchu: Ano i
my křestěné jsme, a jsme hotowi pro Jesu
Krista umřieti! To ciesař uslyšaw, u we-
likém hněwé kázal Porfyriowi a těm všem
rytieřóm hlavy stínati, a jich těla přede
psy metati. A zatiem kázaw před sě swatú
Kateřinu přiwesti, jiej wece: Kaks mi ko-
liwěk swými čáry mú hospodynji k smrti
připrawila; a všakž chceš, ješe mé rady 10
poslúchaj, a budeš na mém dworě prwnie
nade wšechny slúti. A protož wol sobě
inhed: anebo bohóm našim obět wzdaj,
nebo w ten čas stata budeš. Jemužto ona
wece: Učiň, což chceš; hotowa jsem wše- 15
cko pro Jesu Krista přetrpěti. To ciesař
dobře oznamenaw, ež jejie mysli po sobě
obráti nemóž; ji přede všemi na smrt
otsúdil, a jí stieti hlavu kázal.

A když ji na rozhranie wywedli, tehda 20
swatá Kateřina wzwedši svoje oči k nebe-
sóm, poče sě bohu modliti, a takto řkúc: O
jediná naděje všech wěřících, spasiteli! o
kráso i chwálo všech dostoyných děwic,
milý Jesu Kriste! proši twěj milosti, aby 25
wšeliký člověk, ktož kdy mé umu-
čenie bude pamatowati, a skrže to w
swejí núzi a swých potřebách mě bude
wzýwati, rač jeho uslyšeti. Netáhla to-
ho swatá Kateřina dořieci, až k niej 30
hlas s nebes přišel, a takto řka: Poď
ke mně, má milá choti! aj tof tobě ho-
towě nebesa jsú otwřiena; a těm všem,
ježto den twého umučenie slawiti budú,
což budú žádati, na tom je uslyši. W tu 35
dobu swú swatú hlawičku pokloni, a kat
jednú ranú tu swatú hlavu stal. A inhed

poplowe z jejie swatého těla miesto krwe
mléko, a swatí anděli to swaté tělo in-
hed wzemše, na jednu welikú horu, ježto
slowe Sinai, cožby mohl dwadceť dní
5 otdad dojiti, přinesše, poctiwě pochowali.
Z jejiežto swatých kostí božím diwem až
do dnešnieho dne olej teče, a mnohým
nemocným rozličně pomáhá. Proněžto ktož
chce dobře znamenati: ti daři, jimižto sú
jini swětí zwlášče bohem obdarowani na
swém skončení, ty jest wšecky swatá
Kateřina jměla. Najprwé, Ježíšem nawštie-
wena, jako swatý Jan evangelista; plowú-
cím olejem w swatosti poznána, jako swatý
15 Mikuláš; miesto krwe mléko, jako swa-
tému Pawlu apostolu; anděli jiej hrob
připrawili, jako swatému Klimentu; w
swejí prosbě na skončení uslyšána, jako
swatá Margareta: ti všickni swatí daři
dáni jsú pospolu swatej Kateřině; ježto
prosby daj nám účastnu býti Jesus Kri-
stus, jenž w nebesiech kraluje wěky wě-
kóm, amen.

4. Žiwot swatého Jiříe, mučenníka božieho.

Boží rytieř, swatý Jiří, byl jest rodem
30 z té wlasti, ježto Kappadocia slowe, je-
dnoho wzácneho rytieře, jenž nad jinými
rytieři starostwie jměl. A když w jeden
čas swatý Jiří w jednej wlasti před jedno
město přijel, před nímžto městem bylo
jedno weliké jezero, w němžto bieše jeden
ješcer welmijedowatý, a tak weliký, (že) jemu
weliké množstwie lidí naň wycházejice odo-

lati nemožechu: ale ten ješčer, když jeho rozdráždili, proti městu se wzkolupě, swým smrdatým duchem vše powětříe zamútieše. Proněžto, nemohúce měščené jinak tomu učiniti, na každý den dvě owci jemu dáwachu, aby jeho tak ukrotili. A když všechny owce, co jich jměli, tak wydali, až jich málo ostalo, měščené se uradiwše, člověka s jednú owci jemu dáwali; otdad až dcery i syny wydawše, došlo se, aby králowna, jediná dci králowa, byla tomu ješčeru wydána. Tehda král, jinak učiniti nemoha, těch měščen před se pozwaw, k nim řekl: Beřte zlato i stříbro, a třebali, i puol králowstwie mého sobě wezměte, jediné mé dcery nechajte, ať tak hanebně nesende. Jemužto všeccka obec odpowědě, a řkúc: Ty jsi to nám, králi, práwo nalezl, a již jsú nám všechny naše děti sešly; jinak to nemóž býti, musí twá dci také sníti. To král uznamenaw, ež jim musil powolit, poče srdečně plakati, a řka: Né má přemilá dci! co já sobě již učini? A já jsem nadál, bych já tě slowútně za muž dal, a na twých hodech wesel byl; a již wizi, a ty na smrt jdeš! Tehda ona před otcem padši, poče ot něho žalostiwě odpuščenje bráti; a otdad s welikým pláčem wstawši, k jezeru jide. A w tuž hodinu swatý Jiří tady jeda, zazřel, ano panna nádobná stojiec, žalostiwě 30 pláče. K niežto přistúpiw, otázal a řka: Panno milá, proč pláčeš? K němužto ona wece: Panice milý, náhle běž pryč, a se mnú to nesendeš! K niežto on wece: Neboj se; jediné mi powěz, coť jest? a proč tato stojíš, ano wešken lid z města na tě patří? K tomu ona wece: Wizi, ež jsi

smělého srdce, jež se smrti nebojíš; náhle běž pryč! K niežto swatý Jiří wece: Nehnu se otdadto, jeliž mi powieš, proč tuto pláče stojíš. A když jemu ona vše pořád powěděla, swatý Jiří k niej wece: Neboj se, panno! neb w Jesu Kristowo jmě já tobě pomohu. Netáhl toho dořeci, až ješčer z jezera se wyklopil. Tehda swatý Jiří na kuoň wseda, swatým se křížem požehnaw, bohu se poručiw, rytieřsky swé kopie podwrh, na ješčera hnal, a jemu kopím hrdlo prohnal. A inhed ořfew se, králowně řekl: Zwrž swuoj pás na hrdlo ješčerowí; a nic se neboj, powediž jeho do města! A když jeho, an jako owce pitomá jde, k městu powede, lidé uzřewše, kam kto wida, ujímáše. Tehda swatý Jiří ponukl, a řka: Nebojte se: proto mě sem bůh poslal, abych wám od tohoto ješčera pomohl; a wy všickni swatý křest přijměte! Tehda král, a všichni lidé swatý křest přijeli, a swatý Jiří inhed mečem ješčera zabil; a počet těch, ježto toho dne pokrščení, kromě žen a dětí, bylo dwadcieti tisícew mužów. Ten čas král, uradiw se, kostel welmi krásný we jmě swaté králowny učinil. Swatý Jiří krále čtweře wěci naučil: najprwé, aby o swatej cierkwi pěti jměl, a druhé, aby božie služby rád poslúchal, kněži ctil, a na chudé pomněl. To swatý Jiří řek, daw králowi pocelowanie, otdad pryč jel.

Za těch časuow ciesar Dacianus králowáše, za něhožto křestěné welikú nenáwist a trýzn ot pohanów trpěchu, tak ež we čtyrech nedělách sedmnádcete tisíc křestanów pro swatú wieru bylo umučeno;

pro něžto mnozí křesťené, tak velikých muk trpěti nemohúc, musili se pohanským modlám modlíti. To wida swatý Jiří, toho srdečně želeje, wše, což jměl, chudým rozdaw, rytieřský staw potupiw, křesťanského kroje rúcho na se wzem, a mezi pohanské starosty wstúpiw, wece: Wšickni bohové pohanští ďábli jsú: ale hospodin jest nebesa stwořil! Jemužto těch vlastí súdece wece: Kterú hrdostí smieš naše bohy dá-
bly nazýwati? powěz mi, odkad jsi, neb kak tobě ději? Jemužto swatý Jiří když swé jmé i urozenie powěděł jemu, uzřew súdece, ež jeho dobrotiwú řeči po swej wiewe obrátiti nemóže, kázal jeho, opak
ruce swiežic, přes trám wzhóru táhnúce na podlahy spúštěti, a potom, tak powěšic, jeho wšecko tělo železnými klikami zderúc, suol w jeho rány mecie, pocho-
dněmi připalowati, a potom w žaláři zamknúti. Ale Jesus Kristus té noci jeho nawšciwíl, jehožto přeoslawným widěním tak se posílil, jakž nic na ty muky netbal. To ciesař Dacianus uslyšal, jež jeho mukami přemoci nemóže, kázaw k sobě
jednomu čarodějnikú, k němu řekl: Widiš, ano křesťené uměji swými čáry muk zbýwati a naše bohy tupiti? K němužto čarodějnik wece: Kaž mi hlavu stieti, ačť já jeho nepřemohu. To řekl čarodějnik, litý
jed s winem smiesiw, dal po dwakrát swatému Jiří piti. Ale swatý Jiří, to pitie požehnow, wypil, a nic jemu newadilo. To uzřew čarodějnik, w Jesu Krista uwěřil; a inhed jemu hlavu stieti kázali. Tehda na
zajtřie kázal súdece swatého Jiříe w kolo plno ostrých nožew wsaditi; ale inhed se

kolo zlámalo a jemu nic newadilo. Z toho se súdece rozhněwaw, kázal pln kotel olowa rozskwarieć, swatého Jiříe wsaditi; ale moci Jesu Kristowú to jemu také nic newadi.
5 To wida ciesař Dacianus, ano jemu nic newadi, umysleł sobě, aby jeho lahodná řeči k sobě obrátil. Pro něžto w tu hodinu k němu wece: Widišli, Jiří, kak jsú milostiwi naši bohové, ež widúce tě pro-
10 tiw sobě stojiec, wšak to od tebe trpie, wesdy hotowi jsúce, chtiec tě k swej milosti přijieti, ač se chceš obrátiti. K němužto swatý Jiří, uliz se, wece: Pročs mi tak dobrotiwě sprwa nemluwil, ale
15 inheds mě mužiti kázal? aj, toť hotow jsem podlé twé rady postúpiti! To ciesař uslyšaw, za to jmaje, welmi se uradowal, a po wšem městú wolati kázal: aby se sešli, ktoby chtěli widěti, ano se swatý
20 Jiří modlám modlí. To wšecka obec uslyšewši, na to přihlédanie se sběhla. A když swatý Jiří do chrámu pohanského wšel, na swú kolenú poklek, ano wšickni radostně čakaji, hospodina poprosil, aby se
25 inhed ten chrám i s modlami zkazil pro těch hřešných lidí obráćenie. Tehda inhed oheň s nebes stúpiw, chrám i s modlami spálil. To uslyšaw ciesař, kázaw před se swatého Jiříe přiwěsti, k němu wece:
30 Zlý čłowěče! kaci jsú toto twoji čarowé, ežs tak hrozné věci dopustil? K němužto swatý Jiří wece: Newěř tomu, ciesaři! poč se mnú, uzříš, a já se bohu modli. K němužto ciesař wece: Rozoměji dobře
35 twej lsti, jež mně chceš též učiniti, jakos chrámu a mým bohóm učinil. K němužto swatý Jiří wece: Twoji bohové,

jižto sami sobě pomoci nemohú, kak tobě pomoci, moci budú? Z loho se ciesař welmi rozhněwaw, k swej ciesařowej wece: Práwě mi se smrti rowná, wida, ano mě tento člowěk přemáhá! K němužto ona wece: 5 Násilníku nemilosti! a zda jsem já často neřiekala: nepřekážej křesťanóm! nechaj jich s pokojem! nebo buoh jich prawý po nich stojí? A to wěz, ež já chci křesťankú býti. Tomu se ciesař welmi po- 10 diwiw, wece: Již já wizi, ež je zle! ty jsi s prawé wiery také shlúdila. A inhed ji kázal za wrkoče oběsiec bičowati. A když ji tak tepiechu, wzezřewši na swatého Jiříe, wece: E swětlosti sprawelná, 15 muži boží! kam má duše pójde, a já jaem ježte nekrstěna? K něžto swatý Jiří wece: Neboj se, dcerko milá! twé krwe prolitie jest tobě za krsčenie. W tu hodinu tak wisieci, nábožně w nebesa weszřewši, bohu 20 se poručila, a inhed duši pustila. A potom na zajřie kázal ciesař swatého Jiříe koňmi po všem městú wláčiti, a potom hlavu stěti. Tehda swatý Jiří kbožnú modlitwu nčinil, za to prose, aby, kžby kdy jeho 25 umačenie pamatowal, začby poprosil, aby jeho hospodin milostiwě uslyšal. W tu hodinu hlas s nebes přišel a řka: Cos prosil, na toms uslyšán. W tu dobu jemu hlawa státa, a ta swatá duše do nebes 30 wzata. Zatiem Dacianus, když se zase na swé sieni otdad wrátil, přišed oheň s nebes, jeho i s slúhami spálil. To se také w jedněch starých knihách piše, ež když jedněch časow mocněji se křesťani sebrawše, chtiec 35 Jerusalema na pohaniech dobyti, wojensky táhniechu, zjewil se jednomu swatému knězi

jeden nádobný mládenec, a řka: Wězte to, ež swatý Jiří jest této wojsky wódce! protož něco swatých jeho kostí s sebu wzmúce, a onť s wámi rád ostane. A když křesťané Jeruzalemské město oblehše, počechu silně dobýwati, a pohani welmi se ostražitě brániti, tak ež nikte nesměl po řebři na městskú zeď wstúpiti: tehda swatý Jiří zjewil se wuoděni bielé barwy powlečenu črweným křížem znamenán, ponúkaje křesťanów, aby za ním bezpečně po řebři lezli. Jehožto oni uposlúchawše, města jsú dobyli a wšecy jsú pohany zbili.

5. Žiwot swatého Wíta, dostožného mládence.

Swatý Wít, jsa třinácte let w stář, pro 20 Jesu Krista swú krew prolil. Jehožto otec často jeho tepieše, jež se nechtěl pohanským modlám modliti. O němžto mladém swatém dietěti uslyšaw Valerianus, ciesařuw starosta, kázal jeho k sobě přiwěsti; a jež se nechtěl modlám modliti, kázal jeho 25 starosta kyji bíti. A inhed všem těm, ježto jeho bili, i samému starostě, ruce uschle. W tom přieplaše pokřiče starosta a řka: Běda mně! ruce jsem ztratil. K němužto swatý Wít wece: Kde jsú twoji bohowé, 30 aby přijdúc tě uzdrawili? K tomu starosta wece: A zda jsi ty ten, jenž mě muožeš uzdrawiti? Swatý Wít wece: We jmé mého hospodina mohu. A w tůž hodinu zaň se bohu pomodil, tak starosta zdráv byl. A pozwaw k sobě jeho otce, k němu 35 řekl: Treskci Wíta, syna swého, ať zlá

smrti nesende. Tehda otec swatého Wíta domów přivedl, kázal před ním pannám tancowati i rozličnú kratochwil jemu činiti, zdaby kak mohl jeho mysl k modlám pře-
vrátiti. A když wečer swatého Wíta na 5 pokoji zamkli, přišla s nebes diwná wóně, jieżto sě wšecká čeleď nemohla nawoněti. W tu hodinu otec do pokoje nazřew, uzřel sedm andělów podlé swatého Wíta stojec; inhed řekl: Bohowé do našeho domu 10 přišli! A jakž to wece, tak inhed oslnul. I poče tak welmě křičeti, až wešken lid i starosta Valerianus přiběhna, poče jeho tázati, kak by sě jemu stalo? K němužto on wece: Widěl jsem bohy ohňowé, i 15 nemohl jsem w jich twáři pro weliký blesk patřiti; proto jsem oslnul. Tehda otdad jeho pojemše, do chrámu před modlu wedli, a zaň heran ofěrowawše, swého boha prosili, aby jemu zrak nawrátíl. A když 20 nic neprospli, syna, swatého Wíta, poprosili; a inhed prozřel. A proto sě nic neobrátil, ale ječte wzdy myslil syna zabiti. Tehda anděl boží swatému Modestowi pěstúnu jeho sě zjewiw, kázal jemu s swatým Wítem do jiné země jíti. A když pryč 25 jděsta, orel jima pokrm přinosieše, a mnoho jiných diwów buoh skrze swatého Wíta činieše. Zatiem ciesařowa Dioklecianowa syna dábel posedl, wzkrřical welikým hlasem wolaje a řka: Newyndu otdadto, dokad Wít nepřijde! W tu dobu swatého Wíta naležše, před ciesaře wedli, k němuž ciesař wece: Mocili budeš mé dietě uzdrawiti? Swatý Wít wece: Ne já, ale ho- 30 spodin. A jakž jemu ruce na hlavu položil, tak od něho dábla wyhnal. W tu

hodinu ciesař wece: Robátko! rozmysl sě, wzdaj oběť našim bohóm, a ohawné smrti newezmeš. A když jemu swatý Wít nikakž nepowolil, kázal jeho i s Modestem s pěstúnem w žaláři zamknúti. A inhed okowy s nich spadly, a nebeská swětlost přišedsi, žalář oswietila. To ciesař uslyšaw, kázal swatého Wíta w horčí pec uwrci. A když jemu to nic neuwadilo, lwa lítého naň wypustili. A ten sě proti němu pitomé postawiw, nic jemu neučinil. To ciesař uzřew, kázal swatého Wíta a swatého Modesta s swatú Krescencí, pěstúnú jeho, opak ruce swiežic, přes trám táhnúc wě- 15 šeti. A inhed sě wše powětrje zakalilo, země sě potřásla, weliká hřimota přišla, chrámové pohanšči sě obořili, a pohanské modly spadše mnoho pohanów zabily. To wše ciesař uznamenaw, pryč otdad běžal, tepa sě pěstma u prsy a řka: Nastojte! ež 20 jsem ot malého roběte přemožen. Zatiem anděl boží ty swaté rozwázal, a inhed w tu hodinu wezřewše, nalezli sě u jedné řeky, a tu sě bohu modléce skončili. Jichžto 25 těla jedna bohobojná paní, zjewenie od swatého Wíta jměwši, na poctiwém miestě pochowala.

6. Žiwot swatého Kyrilla, sw. Metudía a swaté Ludmily tuto sě čte.

Když chtěl všemohúci hospodin, aby skrze jeho stkwúcie ducha swatého prsky křestanská wiera po všem sě swětě 35 rozplodila: tehda za těch časuow, w nichžto duostojný mistr swatý Augustín na swětě

ziw jsa kwel, za těch časow vznikl jeden boží muž jménem Quirillus, jenžto do té vlasti, ježto Bulgaria slowe, přišed, ten lid na křesťanskú wiewu obrátil; a potom do Morawy přišed, ten lid také Morawský k bohu obrátil. Ale jež lid těch časow hrubý k božiej službě bieše, wymyslił sobě swatý Quirillus, aby ducha swatého pomocí boží službu Slowenským jazykem zřiedil, a všeckno písmo starého i nowého zákona slowensky přeložil; a ten pořád we Slowenských vlastech držie až do dnešního dne. Potom swatý Quirillus swého bratra, jemužto sú fekli Metudius, u Morawě ostawił, do Říma pro náboženstwíe šel; a tu otec swatý, papež, a jiní mudrci swatého Quirilla jsú treskali z toho, pročby byl Slowensku boží službu zpiewati ustawił. Jimžto se omluwił swatý Quirillus a řka: Wšeliký duch všelikým jazykem jmá boha chwáliti. A když jest hospodin Slowenský jazyk jako i jiné řeči ustawił, jakžto mi jest hospodin wdechł, tak jsem tiem činem mnoho obludných, na swatú wiewu obrátil. To oni uslyšewše, jeho twrdej wiewe se podiwíwše, aby božie služba w těch vlastech byla zpiewána potwrdili i ustawili až do dnešního dne, jehožto potwzrenie na swatém otci papežowi swatý Quirillus listów dobyw, do těch vlasti poslal; a potom w duchowný staw wstúpiw, bohu swažně služie skončal. A ten bratr jeho Metudius, jenž byl u Morawě ostal, králem Morawským, jemužto jmě bylo Swatopluk, arcibiskupem učiněn, a pod sebu sedm jiných biskupuow jměl. Za těch ča-

suow Česká země ješte u wiewe blúdiec, pohanským se modlám modléše. A tehdy byla jedna slowútná přirozeného smysla žena, ale čarodějnice, jménem Libuše, ježto nalezením Pražské město jest ustaneweno. A potom když sobě Čechowé jednoho sedlského oráčka, ale welmi múdrého, jménem Přemysla, kniežetem wolili, tehda zaň Libuši wdali; ot něhožto pramene pošel národ Českých kniežat i králów po všem swětu slowútných až do dnešního dne. Potom po mnohých časech od toho pramene pošel jest wéwoda Český, jménem Bořiwoj, muž dobrotiwý, postawy nádobné, múdrosti plný; ten sobě pojal za hospodyní z swé země dceru Slawnikowu z Mělnického kraje, jménem Ludmilu; ta za swé mladosti také se modlám pohanským modlíla. A když jeden čas Český wéwoda Bořiwoj do Morawy k dworu k králowu Swatoplukowa jel, jemužto král wítanie daw, kuobědu pozwal; ale mezi křesťany seděti jemu nedal, a řka: Podlé pohanského obyčeje služie tobě před stolem na podlahách siesti. Nad nímžto se arcibiskup Metudius slitowaw, i zaň se postyděw, k němu wece: E, ež ty jsa tak weliké knieže, toho se nestydiš, jež jsi od dostoijného seděnie wysazen; ale pro swé bludné wiewy modly raději na zemi nepoctiwě sedíš? — Co na tom leží, proto trpím? .neb co waše křesťanská wiera pomáhá? — K němužto swatý Metudius wece: Čhtěliby, mohly toho dobře polepsiti; otpowěz se swých dábłowých modl, a budeš pánem nad swými pány, a wše swé nepřátely pod swú

moc podtepeš, a twé prašedie slowútně
 se zmóz; neb jest prorocstwo o Českých
 kniežetiech dáwno prorokowáno. K ně-
 mužto wéwoda wece: Jestli to tak, proč
 mne inhed nepokrstíš? čiliš co překážie?
 Swatý Metudius wece: Nic nám nepreká-
 žie, jediné buď hotow, aby ustawičným
 srdcem uwěřil wuotce boha všemohúcieho,
 i w jeho syna Jesu Krista, a w ducha swa-
 tého, jenžto jest oswietitel všech wěrných
 duš; a to učňi netolik pro tělesného zbožie
 žádost, ale pro spasenie těla i duše a s bo-
 hem na wěky přebýwánie. Tu swatú řeč
 České knieže uslyšaw, ducha swatého po-
 silením snažně požádal, aby jeho arcibi-
 skup pokrstil. A když bylo na zajtřie, wida
 swatý otec Metudius toho kniežete ustawičnú
 žádost, jeho se třmídecat slúhami, ježto s
 nim byli přijeli, pokrstil. A tu se w swatej
 wiefie potwrdiw, jednoho kněze, jemužto
 bylo jmě Kaik, s sebu pojem, do Čech se
 wrátil, a kostel we jmě swatého Klimenta
 nad tiem hradem, ježto Gradišť slowe, uči-
 niti kázali, a tu toho kněze starostú učinil.
 A za tiem České země lid též spoře swatú
 wieru přijímal. A potom po malých dnech
 swatý otec Metudius do Čech přijew, swatú
 Ludmilu se mnohými jinými pokrstil, skrze
 něžto swatá wiera w České zemi mocně
 se jest wzplodila. To wida ďábel, ano se
 z jeho moci množstwo duš zproštíje, Če-
 ské pány proti kniežeti wzbudil, a pro kře-
 stanskú wieru to wěrné knieže z České země
 wypuzen. Proněžto inhed se pozdwih, do
 Morawy k králowi Swatoplukowi, a k bi-
 skupu Metudowi jel, a tu poctiwě ot nich
 přijat, některý čas s nimi přebyl. Ale jež

lidské lsti zlost na čas pobujejíc, dlúho tráti
 nemóže: w České zemi stařejši páni opěť
 swého wéwodu zase se ctí otezwal, a on
 wrátiw se, we jmě swaté králowny kostel
 u Pražákém městě učinil, jakž byl w tom
 w swém poběžení matce boží u Morawě
 slíbil. Toj ten boží muž z prwních České
 země kniežat byl, jenž jest božie domy za-
 kládal, a kněží s žákowstwem i s duchow-
 nimi k boží službě připósobil. A potom s
 swú swatú hospodynai Ludmilú tři syny jměl
 a tři dcery, jakžto jemu byl swatý otec Me-
 tudius předřekl, ež se jeho ščedie we všem
 dobrém jmělo wzploditi. A zatiem s welikú
 ctí swé dny wéwoda Bořiwow zwed, bohu
 se poručiw, skončal, a miesto něho syn jeho
 Sbyhněw České knězstwo přijal. Ten také,
 jakžto i otec, kostely, kněží i wieru kře-
 stanskú slawně powýšiw, skončal, a miesto
 něho Wratislaw, swatého Wáclawa otec,
 w Čechách kniežetem byl; a ten jest we
 jmě swatého Jiřie duchowním pannám na
 Pražském hradě klášter učinil. Zatiem swatá
 Ludmila po swého hospodářesmrti w čistotě
 až do skončenie přebýwala, bohu snažně
 slúžiec, swé tělesenstwo posty, klekáním,
 modlitbami i rozličnými činy trudila, w
 skutciech milosrdných mile pro hospodina
 chudé, kněži i pútníky krmiec, nemocným i
 jatým, strastným i potřebným almužnu dá-
 wajíc, tak ež muož býti nazwána stkwúcie
 hwězda, ježto jest swých swatých příkla-
 dów swětlými papsrsky všicku Českú zemi
 oswietila. A jež swatá Ludmila w swém
 poručství wnúčka swého, swatého Wá-
 clawa, jmějše, tomu jejie tšť nemilostiwá
 pohanka záwiděti na swém srdci zlostně

zamyslíla, kakby swatú Ludmilu zahubíec, to swaté dětátko, swatého Wáclawa, ku pohanským modlám obrátíla, a zatiem křesťany w Českej zemi zahladíla; jákžto sě jest o to potom pokusíla, kněží z země wyhnawše, a kostelnie dvěře wesde zahraditi kázawše. To swatá Ludmila zdaleka uznamenawši, do Tetína na hrad sě přestěhowala, a tu wšecku swátost přijemši, swú duši hospodínu poručíla. A w tuž hodinu dwa nemilostíwá katy, na jejíe smrt napravena, w jejíe pokoji dřwi na ni wyraziwše, beze wšeho studu swú milostíwú kněžnú nepoctiwě trhati počesta. Jimažto ona wece: Co činíta? zdali toho nepomníta, 15 co jsem já wám dobrého učiníla? To šlechetná swětice jich hřiecha wiece, než swého bezžiwotie želejíc, mluwíeše; ale ona nic na to netbawše, záwojem jejíe swaté hrdlo zatáhše, ji zadawowasta. K 20 nimažto ona, jakž mohúci, wece: E radějše mi hlavu setněta, at sě w swej krwi pro mého Jesu Krista wálejíc, swatých mučenníkwów korunu obdrží. Na to ta nemilostíwá katy nic nepotbawše, jejíe swaté 25 hrdlo zatáhše, ji zadawísta, a tu duši anděli wzemše, do nebeské radosti nesli. A potom mnoho swatých diwów skrze swatú Ludmilu s rozličnými činil lidmi i činí až do dnešního dne, amen. A potom po některých 30 časíech swatý Wáclaw její swaté tělo do Prahy z Tetína příneal, a u swatého Jiříe, w klášterě u duchowních panen, poctiwě pochowal.

7. Žiwot swatého Wáclawa.

Když tomu všemohúcie milost chtěla božie, aby sě wíera křesťanská spoře rozmnožíla, Swatopluk, Morawský král, od swatého 5 Cyrilla, Morawského arcibiskupa, swatý křest jest přijal; a potom když bratr swatého Cyrilla, jménem Metudius, po jeho skončení místo něho Morawským biskupem byl učiněn, tehda České slowútné kníže, jménem Bořiwój, a jeho bohobojná 10 kněžna, swatá Ludmila, w tom městě, ježto Welehrad slowe, tu ježto tehdy Morawského arcibiskupstwie stolec i sláwa bieše, w kostele swatého Wíta od blaženého arcibiskupa Metudia, oba swatý křest jsta přijala. W těch časíech to České kníže Bořiwój měl jest dwa syny, jeden slul Spitigneus, a druhý Wratíslaw. Tehda Spitigneus nemnoho na swětě přebyw umřel, a Wratíslaw po něm w Čechách knížetem 20 ostal. Potom to slowútné kníže Wratíslaw s swú kněžnú, jeježto jmě bylo Dragomiř, měl dwa syny, swatého Wáclawa a nemilostíwého Boleslawa; a když Wratíslaw kníže s prawým srdcem křesťanskú wíeru milowáše, na to jeho kněžna Dragomiř nic netbala, ale pohanských modl 25 wždy sě přidržíeše. Potom po těch časíech to šlechetné kníže Wratíslaw swého syna, swatého Wáclawa, tím úmyslem, aby potom Českým knížetem byl, swatej Ludmile jeho chowati poručiw, skončal, a jeho kněžna Dragomiř w druhého syna Boleslawa sě uwázawši, ku pohanským 35 modlám jeho všemi činy wedíeše. Ale ten předrahý kwět, prwní w Českej zemi w swatej wíeře wzkwetlý, swatá Ludmila

wnuka swatého Wáclawa, swatému čtení podlé křesťanské wiery jeho utieci, chováše. Tehda milostiwý utěšitel duch swatý tak toho dietěte srdce wnitřním wdešením byl rozpálil, ež jeho swatá učenje jako swělé jiskry od něho jdúc se stwěchu, a jeho oswiecené promluwenie jako plovúcie stredy sladce od jeho swatých úst pocháziese. Proněžto skrže jeho swatého slowa snažné kázanie wšeka Česká země slawné jest oswiecena, netolik slowem, ale i rozličným příkladem; neb se tak o jeho swaté milostí piše, ež jest byl přecístého žiwota, tělesenstwí swé bez poskwrny chowal, a wzdy žádaje, kakby pro Jesu Krista swú krew prolil. Proněžto sprawednost swaté wiery ne tajně, ale zjewně kázáše, wzdy se bohu nábožně modlil, bedliwě we dne i w noci boha následuje we všech swatých skutocích, w almužnách, u milosrdí i u pokofe nad jiné swé rovně znamenitě prospiewal. Těch časuow ta záwistiwá Drahomíř, nemilostiwá pohanka, žádajíc nad swú tetí swatú Ludmilú knězstwo České země obdržeti, dwa šeredná násilníky, jimažto jména byla Tuman a Guman, do Tetína na hrad posla, aby tam jewše, wěrnú boží služebnici, swatú Ludmilu, zahubila. A tak se i stalo, od tú dwú jest udáwena, a ta swatá duše do nebes wzata. Potom ta nemilostiwá pohanka Drahomíř jala se křestanów nenáwiděti a jim mnoho zlého činiti; ale syn jejie, swatý Wáclaw, wieru křesťanskú, jakž jeho byla swatá Ludmila, babka jeho, naučila, twrdě držiese, nawracije zase jí rozehnalé kře-

stany, a jim milostiwě w jich potřebách pomáhaje. Tú také zwašči pokorú činieše, ež oplatky tajně peka, a z hroznuow wíno swýma rukama wydawuje, k božiej službě po kostelých dáwáše. Často také drwa a jinú potřebu chudým wdowám, pracným rozličným sirým lidem tajně w noci nosiese. Těch časuow Kúřimské knieže wida božieho slúhy welikú pokoru, a jeho na swej mysli potupeně nesa, jal se knězství České země rozličně překážeti i weliké násilé činiti, tak ež musil swatý Wáclaw s welikú wojskú proti němu táhnúti, nedada swé země wiece hubiti. Jehožto zástup knieže Kúřimské potupiw, s swým zástupem proti němu také na pole wyjel, a s nim se k boji zamluwil. Jemužto swatý Wáclaw po poslu wzkázal a řka: Když žádáš nad mým knězstwím wéwoditi, co tě toho potřeba, aby ti u boji zbiti byli, nad nimižto chceš panowati? Jáť twých lidí krwe prolitie nežádaji; jestliť se mnú boj lib, nade mnú nad samiem switěže, panujž nade všemi mými; paklit já tě přemohu, ale at twoji pod mú moc slúseji. Tomu poselstwí knieže Kúřimské wesele powolil, by ta smlúwa byla suobú stranú otwřena, tak jakžby nikte jima pomáhati nesměl. Jakžto se jest i stalo. A když tě kniežetě proti sobě na sedánie jděsta, a obě wojtě na tom přihledání stásta, w tu hodinu anděli s nebes stúpiwše, nad swatým se Wáclawem wznášiechu, a kříž stkwúci před jeho swatú twáří se blisie. To Kúřimské knieže uzřew, před swatým Wáclawem na zemi padl, proše, aby mu řčil swuoj hněw odpustiti. Jemužto swatý

Wáclaw wece: Wraf sě domów s pokojem a měj na swém dosti; jáť twého nežádaji. Potom po malých časiach swatý Wáclaw, aby k ciesařowu dworu jel, byl pozwán. A když tam přijel, od ciesaře i ode všech kniežat ctně přijat, a tu u pilných ciesařových radách nade vše jiné u múdrosti poznán. A když jednoho jitra w ciesařowu radu pozwán, a pro velikú práci, jižto zvlášče bohu sě modle nesl, 10 jižto sě trudil, w radu přijeti zapozdil: tehda ciesař s kniežaty mně, by sě pro swú hrdoť přijeti oblenil, to byl tak způsobil: kdyžby swatý Wáclaw w radu přišel, aby ho nikte powstáním nepoctil. 15 A však jakž brzo swatý Wáclaw w radu přišel, uzřew ciesař, ano jeho swětí anděli wedú, a kříž zlatý jemu sě na čele stkwí: inhed před ním se všemi kniežety padna, jemu sě pokofil, slibuje jemu, což 20 by na něm poprosil neb kázal, na tom by byl uslyšán. Tehda swatý Wáclaw ruky swatého Wita na ciesařowi poprosil, a inhed jemu ciesař mile dal. Potom swatý Wáclaw s tiem drahým darem do Praž- 25 ského města přijew, kostel we jmě swatého Wita učinil, a za tiem po toho swatého otce, Řezenského biskupa, jenž těch časow nad Českú zemí biskupowého dóstojenstwie moc mějješe, poslal, prose, 30 aby sě přijeti neoblenil, ale přijeda kostel swatého Wita poswětíl. Jemužto Řezenský biskup odwzkrátal a řka: Azda mne, synu milý, potřebuješ? wěz to ež ten kostel, jehož poswěcenie žádáš, tenf 35 kostel, jakž sem buožím zjewením widěl, powýšen bude w dóstojenstwie arcibiskup-

stwie, stolec i hlawa duchownie twé země. A však aby sě twá prosba i wuole naplnila a twuoj kostel byl poswěcen, rád to ochci způsobiti.

5 Coj potom swatý Wáclaw pro Jesu Krista pokorných a milosrdných skutkuow činil, o tom jest mnoho psáno; zvlášče, když jednoho času swatý Wáclaw w noci, ano snieh a led veliký, s swým starým sluhú, 10 jenž slúł swatý Podiwoj, jemužto vše tajemstwie i náboženstwie swatého Wáclawa známo bylo, k kostelu bos jdieše, tehda ten swatý Podiwoj, kakžkoli wuobuwi jda, však veliké zimy trpěti nemožěše. 15 Jemužto swatý Wáclaw wece: Podiwoji, wizi to, žeť jest zima; stúpaj u mé stopěje. A jakž poče w jeho swaté stopěje stúpati, tak sě jemu nohy shřiely, tak jež nepoče nic zimy číti; a ty jisté swatého 20 Wáclawa stopěje, ež po zmrzlém blátě chodě, swé swaté nohy obraňowáše, wšeckny krvawy běchu. To také swatý Wáclaw z zvláščieho milosrdie činil, ež pohanské a porobné děti kupuje, k swatému 25 krstu pripravuje, bohu je dědil; boje sě také, aby ižádného člowěka krew newinné nebyla odsúzena, vše šibenice a žaláře obořiti kázal. Ten také dar wlasčí od boha jměl, ež prorocky u budúcích časiach 30 mnohé wěci přewěděl, a znamenitě zjeweno mu bylo, aby tělo swé babky, swaté Ludmily, na jiné miesto přenesenie učinil. A tak sě jest stalo, ež po tom widění swatý Wáclaw celé tělo swaté Ludmily 35 w Tetině nalez, do Prahy přinesl, a w klášteře swatého Jiříe, tu ježto i dnes hřbí, poctiwě položil. Potom swatý Wáclaw žá-

daje věci nebeských, všech tělesných věci sobě za nic nenesa, poslal své posly k swatému papežowi, proše, aby mohl, swému bratru Boleslawowi kněžstwie wzda- da, w zákon swatého Benedikta wnutí. Ale 5 proti tomu bratr jeho Boleslaw, jeho swatým činóm záwidě, tělesných věci žádaje, nebeských netbaje, chtieše rád, by kterým činem mohl kněžstwie České země dojiti; pro něžto swatého Wáclawa, bratra swého, 10 na jedny hody lstiwým zámyslem do Boleslawě pozwal. Tehda swatý Wáclaw smrt swú přewěděw, newinný jako owčička, dobrowolně se wěsti přepustil, a to s welikú radostí učinil; neb toho bieše dáwno 15 žádal, aby pro swatú wieru swú krew prolil. A když na těch hodech swatý Wáclaw s swými rytieři na wečeři sedieše, propowědě k nim, a řka: Zajtra u wigilii rajského probosta swatého Michala kalich 20 utrpenie pro mého milého hospodina píti budu, aby swatý Michal duši mú hospodinu obětowal. A wy také tuto se mnú jasně píte a hodujte; neb již od toho času wina s wámi wiece píti nebudu této úrody. To 25 řek swatý Wáclaw, od wečeře wstal, bohu poděkowaw skrušeným srdcem se nábožně zpowiedal, a tu žalostiwě za swé i swých bližních hřiechy zaplakaw, na modlitwy se přes prwospí oddal; a potom nábožně na 30 jitřní wstaw, prawé swětlúcie slunce, ježto duši oswěcije, tělo krále nebeského přijal. A když tak swatý Wáclaw nebeské swětlosti oděním se ohradiw, po tmě jdieše, nemilostiwý bratr jeho Boleslaw s wraždil- 35 ným úmyslem ze tmy naň wystúpil, a tu, hřiešná temnost proti swětej swětlosti,

bratra swatého Wáclawa nemilostiwě ranil. Pro něžto raněnie ten sám zlý Boleslaw letěl, nejmaje moci nad sluhú božím; ale swatý Wáclaw chtě dobrowolně obět swú 5 wzdati bohu, a duši swú, tociž tělesen- stwie swé dáti pro milého Jesu Krista, wezma bratra swého meč, jemu wrátil, a řka: Wóle twá buď w twú rukú. Proto se zlý Boleslaw nic neobměkčil; ale s swými nemilostiwými lidmi opět se naň obořiw, 10 swého bratra, swatého Wáclawa zabil, a ta swatá duše slawně do nebes s swatými anděly wnešena. Potom ta swatá krew, ježto byla na stěnu střelila, jako wolajic na wraždilného bratra, dlhé časy izád- 15 ným řemeslem setřieti nemožena. Potom skrze swatého Wáclawa buoh zřiemě diwy w Čechách i w jiných wlastech činil; a zwláště w tu hodinu, w nížto swatý Wá- claw swú krew prolil, zjewil se spasilc 20 na kříži pně králi Dáckému, a takto k němu mluwě: Chcešli swých hřiechów odpuštění u mne obdržeti, učiň kostel we jmě mého milého mučennika swatého Wáclawa. Z toho widěnie král se pro- 25 braw, kostel krásný we jmě swatého Wá- clawa učiniw, slowútně nadal; a tu jeho swaté jmě, jako i w Čechách, u welicě chwále jmají až do dnešního dne. W těch také časiach ta přezlá swaté wiery nená- wistnice Drahomiř pohanka, swatého Wá- clawa mátě, všech newěrných mater 30 zlostný příklad, jež swej krwi se proti- wiece, swatého Wáclawa, swého syna, smrt byla zjedнала, proto božím přepu- ťením před Pražským hradem, jako ona prokletá města Datan a Abiron, se jest

propadla. A ta propast jest zfiemě známa ohawní wražděného Boleslawa pomocníci všem až do dnešního dne; a ti také rozličnú boží ranú všickni jsú hanebně sešli.

PÍSNĚ DUCHOVNÍ.

Nacházejí se při Modlitbách w Rkp. weřej. bibl. XVII. F. 30 ze XIV stol. Jest jich 18 mezi 197 modlitbami. Wětš díl z nich zachowal se w kancionalich až do našeho wěku. Píseň „Stála matka bolestiwá“, opisowatelem nejwíce pokažená, nalezá se i w jiném rkp. weř. bibl. XVII. A. 18. num. 3. s počátkem: „Stáše matka božie žalostieci“ atd. Píseň „Swatý Wáclawe“ uwádí Hajek na r. 1368, a připisuje ji arcibiskupu Janowi Očkowi z Wlašimi; ale ten na ni jen odpustky 40denní udělil. Beneš z Weitmile († 1375) jmenowaw ji píseň od starodáwna zpíwawanau (canticum ab olim cantari consueta) také ji celau do swé kroniky wložil. Obnáší půwodně jen 3 strofy. Tištěna z rkp. weř. bibl. Pražské s hudebními notami w Star. Sklád. V. str. 58. Píseň „Buoh náš všemohúci“ zdá se teprw po r. 1378 složena býti, ana také prosbu o nawrácení jednoty církewní w sobě obsahuje. Pocházejí tedy písně ty z wěkůw rozličných, ačkoli, dle písma i jazyku, ne z mladších, nežli XIV století.

1.

Swatý Wáclawe!
wéwodo České země,
knieže náš!
pros za ny boha,
swatého ducha. Kyrieleison!
Nebeskét jest dworstwo krásné:
blazě tomu, ktož tam pójde
w život wěčný,
oheň jasný
swatého ducha. Kyrieleison!
Pomoci twé žádámý:
smiluj se nad námi;
utěš smutné,
otweď wše zlé,
swatý Wáclawe! Kyrieleison!

2.

Buoh (náš) všemohúci
5 wstal z mrtwých žádúci:
chwalmež ho ¹⁾ w weselí: ²⁾
toť nám ³⁾ písmo weli. Kyrieleison!
Ležal tři dny w hrobě,
dal proklati sobě
10 ruce, ⁴⁾ nožě obě
na spasenie tobě. Kyrieleison!
Jesukriste, wstal si,
nám na příklad dal si,
žeť nám z mrtwých wstáti,
15 s bohem přebýwati. Kyrieleison!

1) Rkp. Boha 2) rkp. s weselím 3) rkp. nám všem 4) rkp. bok, ruce.

Maria žádúcie,
z nebes róže stkwúcie !
za ny hospodina
pros milého syna. 1) Kyrieleison !

Pane náš Ježíši,
uslyš swoju říši,
nás hříšné křesťany,
pro twé swaté rány. Kyrieleison !

Swaté Mařie synu,
otpusť hříšným winu,
pane Jesukriste,
jenž si wstal zajisté. Kyrieleison !

Ó králi nebeský,
uslyš swój lid Český. 2)
Zbaw nás nůžě této,
daj nám dobré léto. Kyrieleison !

Uslýš naše hlasy,
daj pokojné časy,
Jesukriste králi,
ať tě twój lid chwálí. Kyrieleison !

Otpusť naše zlosti,
wšech nás bludów zprosti,
daj nám pro swú dobrotu
swaté cierkwe jednotu. Kyrieleison !

Wšichni swětí proste,
nám toho spomozte,
bych(om) s wámi bydlili,
Jesukrista chwálili. Kyrieleison !

3.

Wítaj, milý Jesukriste,
wítaj, synu panny čisté !
Já tě nyníe wierú widím,
silně tomu w plně wěřím,

1) Rkp. pros za nás hospodina,
swého mile syna.

2) Rkp. Česke.

žes ty milý mój stwořitel,
wšeho swěta wykupitel,
jakž 1) jsi z panny narozený
a na kříži umučený.

5 Nic tu wiece chleba nenie,
když ta kněz slowa dopowie;
než jest prawé božie tělo,
jakžto jest na kříži pnělo,
kterěz nyníe kněz pěstuje,

10 bohu otcí obětuje.
O wýplato wšoho 2) swěta,
duši našich buď oswěta !
Boha mého tě já chwálím,
mú tě duši já welebím,

15 jakžto swatú trojici ctím.
Nebś stwořitel i spásenie;
na oltári tuto nyníe
naše duše sobú sytlíš,
a sám sobú ščedře daříš.

20 O přeščedry dařiteli,
prežádúci spásiteli !
daj nám žiwě w tě wěřiti,
s milostí tě přijimati;
daj křesťanem prawým býti,
25 w dobrých skutciech daj setrwánie,
daj bez hříechu dokonánie,
a potom wěčné spásenie. Amen.

4.

30 Stála matka bolestiwá
podlé kříže plačtiwá,
když wisieše syn jejie.
Čiež duši lkající,
smutnú a bolestnú
35 prošel meč ostrý.

1) Rkp. jakož. 2) Tak rkp.

O kterak smutna a nusna
 byla ta požehnaná matka
 jednorozeného syna!
 Kteráž truchléše a ji boléše,
 milostivú matku,
 když widieše muky swého syna!
 Kterak jest člowěk, jenžby neplakal,
 matky Kristowy kdyžby wiďal
 w takėj mucě ?
 Kdoby nemohl sě smútití,
 matky Kristowy želeti,
 bolestiwé i s synem ?
 Za hřiechy swého lidu
 wiďala Ježíše w mukách
 a bičowání poddaného.
 Widúc swého sladkého syna
 mrúce, opuštěného,
 když wypusti duši.
 Protož matko, studnice milosti,
 mě čítí twé bolesti muky
 kaž, ať s tobú plači.
 Kaž, ať hoří srdce mé
 w milosti Krista boha,
 ať jemu sě slíbím.
 Swatá matko, to učiň,
 ukřižowaného ať by rány
 srdci mému ať by byly zsinalé.
 Twého syna raneného,
 jenž ráčil za mě trpěti,
 muky se mnú rozděl.
 Kaž mi wěrně s sobú plakati,
 križowaného želeti,
 doněwadž já žiw jsem.
 Podlé kříže s tobú státi,
 mě tobě sě přitowarišiti,
 w žalosti tohot žádám.
 Panno nad pannami přejasná,

mně již nebud hořká,
 kaž mi s sobú žalostiti.
 Kaž ať nesu Kristowu smrt,
 umučenie kaž mi býti účastnu,
 5 a muky zpominati.
 Kaž mě ránami raniti,
 křížem mě kaž oblahoslawiti
 we krwi twého syna.
 Plameny abych nehořal podpálen,
 10 skrzě tě abych byl obránen
 w den súdný.
 Kriste, když otsud bude jiti,
 daj skrzě matku mně dojiti
 koruny witězné.
 15 Když tělo umře,
 kaž ať duše dána bude
 do ráje nebeského. Amen.

5.

20 Witaj, milý Jesukriste,
 králi všemohúci,
 we všech miestech vše widúci,
 všech kajících milující,
 všem žiwot dáwající,
 25 všeho kwietie krašše ktwúci,
 všie swětlosti wiece stkwúci,
 swým sě milým zjewující,
 je rozkošně kochající.
 Witaj, slawný stwořiteli,
 30 witaj, milý spasiteli,
 wěrný mój přieteli,
 všie dobroty dáwатели.
 Witaj, w núzi utěšiteli,
 všeho hřiecha zbawiteli.
 35 Děkujemy tobě z toho,
 z twého milowání welikého,
 z potřebného, z radostného,

z rozkošného i štedrého,
 jež si ny ráčil stwořiti,
 welmi dražě wykúpiti,
 nebesa dnes otwořiti,
 a swým swatým tělem obdařiti,
 wšieho kwietie krašše ktwúce,
 žiwúce, nikdyž neumierajíce.
 Chwála tobě, bože, z toho,
 jenž činíš diwów mnoho,
 twú mocí a slowa twého,
 rukú kněžě wšelikeho.
 Tu swé diwy ty zjewuješ,
 w chléb ¹⁾ swé tělo proměňuješ,
 z wína swú krew učiňuješ.²⁾
 W chlebněj twáří ty se skrýwáš,
 božskú swětlostí pokrýwáš,
 cěle na nebi přebýwáš,
 cěle w oplatcě odpočíváš;
 ani jsi na nebi wětší,
 ani jsi w oplatcě menší.
 Na nebi jsi wešken zjewně,
 w oplatcě jsi wešken tajně;
 jakož jsi na nebi slawně,
 takéž jsi na zemi tajně.
 Když tak diwně k nám přichodiš
 s sebu anděly přiwodiš,
 k welikej nám to cti. hodiš,
 že s anděly o nás chodiš.
 Twét jest tělo náplneno
 diwów, když jest učineno,
 mocným slowem jest swěceno,
 wěrným srdcem uchwáceno.
 To každému mieti za to,
 jenž jest srdcem takéž wzato,
 jako usty wzem se swato. ³⁾

1) Rkp. z chleba 2) rkp. učiňuješ. 3) w rkp.
 pokaženo místo.

Augustin jest swědek na to,
 — — — — —
 kdyžto bude rozlomeno,
 w malé částky rozdrobeno,
 5 po wšem swětu rozděleno,
 wše křestanstwo obděleno:
 kakož koli ikaždému
 málo dáno jest wěrnému:
 a wšak cěle jest prwému,
 10 cěle dáno i druhému,
 cěle dáno i třetímu,
 cěle také i čtwtřetímu,
 cěle wěrně tisícímu,
 cěle také poslednímu.
 15 A wšak proto nenie dwoje
 tělo božie, ani troje,
 we wšech miestech wše jedno je,
 tak jakž wěří srdce moje.
 Na to slunce swědka mámy:
 20 kdyžto se na ně díwamy ¹⁾
 mnoho poprsków widámy,
 a wšak slunce jedno známy.
 (To tělo zde obsaženo,
 jenž jest z diewky porozeno,
 25 též na kříži umořeno,
 a též w zemi pohřbeno.
 Ten chléb žiwý nejde dolów,
 jde na wýsost k otci domów,
 kromě jest wšech apostolów
 30 i wšech(něch) swatých andělów.
 Protož, bože, prosímy tebe,
 žiwý i rozkošný chlebe,
 by otwořil nám dnes nebe,
 dal nám štedré dary z sebe.
 35 Daj dostojně tě widěti,
 i dostojně tě přijieti. ²⁾

1) Rkp. rozpomínámy. 2) rkp. přijimati.

Rač(iž) ny dnes nakrmíti,
 živé krmě naplníti,
 jejie silú posilniti,
 jejie rozkoš w duši wlíti.
 Daj nám za hříechy plakati,
 jiných sě práwě pokati,
 tobě z darów děkowati,
 tě všim srdcem milowati.
 Pro twé swaté porozenie,
 i pro těžké prorazenie,
 (i pro twé) okrwawenie,
 i pro krásy twé zbawenie,
 prosímý (we skrúsenosti.)
 bože, twé swaté milosti,
 by ny zbawil ¹⁾ škaredosti,
 i také hříešné těžkosti.
 Račiž hříechy odpustíti,
 a wíec jiných uchowati,
 a ďábla od nás wzďáliti;
 rač(iž) zlosti umeniti,
 a dobroty přispořiti,
 duši s tělem uzdrawiti,
 swého ny hněwa zbawiti.
 Daj žiwotu polepšenie,
 zlé žádosti uhašenie,
 prawé milosti rozžženie
 a diel dobrých umoženie. ²⁾
 Račiž s sebu ny zjednati,
 a tě práwě poznati,
 a na tě wezdy zpomínati,
 a w tom žiwoty skonati.
 Račiž tehdy s námi býti,
 když bude duši těla zbýti,
 w hrózy nás neuwoditi,
 nežli w rozkoš prowaditi.

Daj nám, s matkú tě widúce,
 kralowati, w tobě jsúce,
 a tě wezdy w sobě majíce,
 a w rozkoši sě kochajíce. Amen.

5

6.

- O Maria, róže stkwúcie,
 matko božie přežádúcie!
 každého hříešného, ktož sě tobě porúcie,
 jsi jeho spomocnice rućie.
- 10 Má mysl tě wtom pamatuje,
 srdečko sě w tělu raduje,
 chtě býti slúha twoje.
 K tobě já hříešný wolaji,
 w tom sě bohu i tobě zuaji,
- 15 jsem zde w nebezpečném kraji:
 spomoz mi k nebeskému ráji.
 Tys dennie hwězda nazwána.
 ot boha, ot najwvyššiego pána.
 Tebú je wšecká smrtedlná rána
- 20 ot nás hříešných pryč wzďálena
 Mořskú tě hwězdú mnozi wykládaji,
 w tom tobě čest i chwálu wzďawaji;
 za tebú bezpečenstwie mají,
 obdržie wše, což žádaji.
- 25 Tě písmo lilium nazýwá,
 při nemž drahá wóné býwá,
 pod ním sě každý hříešný pokrýwá,
 a wšeho zlého a wěčné smrti zbýwá.
 Keř, jenž někdy hoříeše,
- 30 a wešken plamemít bieše,
 swé krásy nic nepotracieše,
 ale we wšiej zelenosti ¹⁾ stojieše,
 byl podoben k téj radosti.
 Ty, jsúci plna milosti,
- 35 boha, tak žádného hosti,

1) Rkp. ráčil zbawiti. 2) rkp. moženie.

1) Rkp. zelenosti.

porodilas bez pakosti.
 Tuť plamenem keř hoříeše,
 když böh člověkem býti chtieše,
 twěj cnosti nic neuškodeíše,
 ale pannú matka bieše.
 Proto nedajž umřieti w hříeše,
 ale spomoz nám z nich spieše.
 Ty starého zákona
 podle písma i božieho slowa,
 každému jsi člověku hotowa;
 spomoz nám z hříechów rowa.
 Tys wšech smutných prawá radost,
 ktož w srdci má která žalost,
 budeli mieti prawú žádost,

bude smrtedlných okow prost.
 Tys útěcha swěta wšeho,
 rač zbawiti wšeho zlého;
 daj widěti syna swěho
 5 před chvílí skonánie mého.
 Potom toho rač spomoci,
 když již přijdú moji roci,
 by lestní duchowé soci
 nade mnú neměli moci.
 10 Dajž tu modlitwu tak pěti,
 se mnú milostiwě zdiati,
 by mi böh ráčil přieti,
 s tebú nebeské králewstwíe mieti. Amen.

NEJSTARŠÍ PŘEKLAD CELÉ BIBLÍ.

Některé částky písma swatého, jakožto evangelia i žaltář, již w X století do čestiny překládali počato, jakž uwedený nahoře zlomek evangelium S. Jana doswědčuje: celá však biblí nezdá se žeby před XIV stoletím do téhož jazyka přeložena byla; aspoň newíme o rukopisech starších, nežli z poslední čtvrti XIV století, w kterých překlad auplně biblí nám se zachowal. Takowýto exemplár celé biblí, ku konci XIV století psaný, nachází se w král. bibliotece w Drážďanech. Weřejná biblioteka Pražská chowá (XVII, D. 33) jen částku podobné biblí, o něco však starší, nežli jest Drážďanská, jelikož asi na počátku kralowání Wáclawa IV psána býti se widí. Rukopis ten pap. w fol. náležel někdy pánům z Rosenberka, potom Jesuitské kollegi Krumlowské. Obsahuje pak toliko proroky Isaiáše, Jeremiáše a Daniele, jejichžto text, dle swědectwí Dobrowského (Über den ersten Text der böhm. Bibelübersetzung, in den neueren Abhandlungen der k. böhm. Gesellsch. der Wissenschaften, 1798, Bd. III, str. 247 sl.) s rukopisem Drážďanským auplně sauhlas. Udává wúbec Dobrowský čtvero starších překladů čili recensí písem swatých, z nichž toliko první do XIV, ostatní do XV století náležejí. Mimo uwedený tuto necelý opis Pražský, a celý Drážďanský, jsau z nejstaršího překladu t. j. z první recensí: Biblí Litoměřická na perg. od r. 1411, dwa swazky archowé, od nichž třetí swazek w archivu p. hrabat Wratislawůw se nachází, wšecky tři rukau Matěje z Prahy skwotně a pilně psány.— Jiná w bibl. Olomucké University, w dwau knihách fol. na pergam. od r. 1417. Posléze Biblí glagolitská z Emauského kláštera od r. 1416 na perg. fol. z které jen jeden díl we weř. bibl. a některé listy w Museum se zachowaly. Druhá recensí, Husowým prawopisem znalá, padá již do XV stol. Škoda že jméno muže toho zaslaužilého, kterýž, snad za císaře Karla IV, celau biblí ponejprw česky wyložil, tmau nepaměti pokryto zůstawati musí!

*Počínají se knihy Isaiášovy.**Kap. I.*

Widěníe Isaiášowo, syna Amos, ježto jest widěl o domu Judském a o Jerusalemi, za dní Oziáše, Joathana, Achasa, 5 Ezechiáše, králów Judských.

Slyšte nebesa a ušima pozoruj země : neb hospodin mluvil jest : Syny jsem 10 wzchował a powýšil, a oni pak pohrdali mnú. Poznal wól vládaře swého a osel jezele pána swého; ale Israhelský lid nepoznal mne jest, a lid muoj neurozuměl. Běda lidu hriešnému, lidu těžkému nepravostí, plemeni nešlechtnému, synóm šedředným! Opustili sú hospodina, poškw- 15 nili sú swatého Israhelského, vzdálili sú se zase. Proněžto bítí budu wy, wiece se pokušujíc o býfení? Wšeliká hlawa nemocna a wšeliké srdce truchlo; od paty nožné až do wrchu nenie w něm zdra- 20 wie, rána a jiezwa a raněníe oteklé nenie zawázáno ani léčeno lékařstwím, ani pomazáno olejem. Země waše pusta a města waše zažžena ohněm, vlast waši před wými cizí sežhú, a opuščena bude jako 25 pohubením nepřátelským. A opuščena bude dci Sionská, jako stánek u winnici, a jako chalupa w dynnej zahradě, a jako město, ježto pohubeno jest. A bylliby hospodin neostawil nám plemeno, jako to 30 město Sodoma bylibychme a jako Gomora podobni bychme byli.

Slyšte slowo božie kniežata Sodomská, ušima pozorujte zákona boha wašeho lidé Gomorščí! K čemu mi množstwíe obětí wa- 35 ších? prawi hospodin; pln sem žžené oběti skopcowé a tuku tučných wěcí, a krwe

telców a beranów a kozlów sem nechťel. A když ste přichodili před obličej muoj, kto jest potřehowal z rukú waši těch wěcí, abyšte chodili w mých sieních? Neofěrujte 5 wiece poswátne oběti nadarmo; žžená obět ohawnost mi jest. Hodu obnowenie měsiece, a soboty i hodów nebudu trpěti; neprawi jsú zástupi waši. Hodów wašich a sňatków wašich nenáwiděla jest duše má; učinili sú mi se nelibi, usilowal jsem wzdr- 10 žije se. A když wzwedete ruky waše, odwrátím oči swoji od wás; a když budete množiti modlitbu, neuslyším; neb ruce waši krwe plně jsta. Omyjte se, čisti 15 buďte, odnešte zlost myšlení wašich od oči od mú. Přestaňte činiti nepravě, učte se dobře činiti, hledajte sídu, pomáhajte tomu, jemužto se jest násilé stalo, sudte sirotku, braňte wdowy, a přijďtež, tresk- 20 četež mě, prawi hospodin. Budúli hrieši waši jako čerwená barwa, jako snieh oběleji; a pakli budú čerweny jako čerwec, ta barwa jako wlna bielá budú. Budeteli chtieti a uposlúcháte mne, dobré wěci 25 zemské jiesti budete; pakli toho nebudete chtieti, a mě k hněwu wzbudíte, meč zžeře wy. Neb usta božie mluwila jsú: kak se jest učinilo zjewnú hriešnici město wěrné, plné sídu! Sprawednost bydlila 30 jest w něm, a nynie pak wraždlníci. Stříebro twé obrátilo se jest w trósku, wíno twé smiesilo se jest s wodú; kniežata twá newěrná, towařiši zlodějewi, wšickni milují dary a následují odplat; si- 35 rotku nesúdie, pře wdowie newchodí k nim. Protož toto prawi hospodin wšech zástupów, silný Israhelský: Běda! já se utě-

šim nad mými vrahy, a pomstím sebe nad
mými nepřátely; a obrátí rukú svú k tobě,
a vyvážím do čistoty trósku tvú, a ode-
jmu všeliký čistec twooj; a navrátí súde
twé, jako jsú byli dřiewe, a rádce twé,
jako za dáwna. Potom budeš nazwáno
město spravedlného, město wěrného; Sion
súdem wyplacena bude, a zase ji w spra-
wedlnosti přivedu; a zetře škaředé a hřeš-
níky spolu. A kto sú opustili hospodina, 10
zahlazeni budú; neb pohanění budú ot
modl, jimžto sú obět wzdávali. A zapá-
léte se zahradami, jižto ste byli zwolili,
když budete jako dub, s něhožto listie
prší, a jako zahrada bez wody, a bude 15
sfla waše jako pýř kúdelný, a dielo waše
jako jiskra, a zažže se obé spolu, a ne-
bude ktoby uhasil.

Kap. II.

Slowo, ježto jest widěl Isaiáš, syn Amos, 20
o Judé a o Jerusalemi. A bude w posled-
ních dnech připrawena hora domu božieho
na wrchu hor, a wzdwížena bude nad ho-
ry, a potáhnú se k nie všickni lidé. A pó-
jdú lidé mnozí, a řkúc: Pojďte, wzejdém 25
k hoře božie, a k domu boha Jakubowa;
a naučí nás cestám swým, i budem choditi
po jeho stezkách; a z Sion wyjde zákon, a
slowo božie z Jerusaleme, a bude súditi
lidi a tresktati lidi mnohé. A skují meče své 30
w radlice a kopie swá w srpy, nezdwihne
lid proti lidu meče, nebudú se přistrojje-
wati wiece k boji. Dome Jakubuow! Pojďte
a choďme w swětle boha našeho. Neb
jsi zawrhl lid twój, dome Jakubuow; neb 35
sú se naplnili jako někdá, a wěšče sú
jměli, jako Filistýni, a sluh cizých sú se

přidrželi. Naplnila se jest země stříbra
a zlata, a nenie koncě pokladów jejie;
a naplnila se jest země jeho modlami;
dielu rukú jich sú se modlili, tomu, což
sú činili prstowé jich. I nakřiwil se jest
člowěk, a ponížen jest muž; protož ne-
připúščeť jim. Wejdi w skálu, a schowaj
se w jámě w zemi před twáří bázni bo-
žie, a před chwalú weleslawenstwie jeho.
Oči vysokého člowěka ponížen jesta, a
nakřiwena bude vysokost mužská, a po-
wýšen bude sám hospodin toho dne. Neb
den boha všech zástupów na všelikého
pyšného a na všelikého ztwrného, i bude
ponížen; a na všeliké cedry Libanské wy-
soké a wzwedené, a na všeliké duby
Bazanské, a na všeliké hory vysoké a
na hory wzwedené, a na všelikú wěži
wysokú, a na všelikú zeď ohraženú, a
na všeliké koráby Tharské, a na všeliké,
což jest widěti krásné. I bude nakřiwena
všeliká vysokost mužská, a pozdwížena
bude sám hospodin toho dne; a modly
spolkem zetřeny budú, a wejdu w jeskyně
w skalné a w propasti zemské, před
twáří strachu božieho a před chwalú wele-
sławenstwie jeho, když powstane bít ze-
mě. Toho dne zawrže člowěk modly
stříbra swého a obladné obrazy zlata
swého, ježto sobě byl učinil, aby se mo-
dlil krtóm a netopýřóm; i wejde w roz-
sědliny skalné a w jeskyně kamenné před
twáří strachu božieho a před chwalú wele-
sławenstwie jeho, když powstane bít zemi.
Protož odpotiňte od člowěka, jehožto
duch w chřiepi w jeho jest; neb vysoký
mnien jest on.

Kap. III.

Aj toť již pán nad pány všech zástupův odnese od Jerusalemi a od Judy mocného a silného, a všelikú sílu chleba, a všelikú sílu vody, a silného i muže válečného, a sudci a proroka a věšče a starostu a knieže nad pětídcát, a poctivého na vezření, a rádci, a múdrého na řemeslech, a obmysleného na řečech výmluvy božie. A dám, tociž učiním, 10 robata kniežaty jich, neustaviční budú panowati nad nimi; a letí lid, muž k muži, všeliký k bližnímu swému; hlučně brebatati bude robě proti starému, hubený proti dobrému a neurozený proti urozenému. Neb pochytie muž bratra swého, čeledína otce swého, i die: Rúcho ty jmáš, kniežetem našim buď, a roztrhání toto pod twú rukú. Odpowie toho dne, a řka: Nejsem lékař, w domě w mém 20 nenie chleba ani rúcha; neroďte mne učiniti kniežetem lidským. Neb obořil se jest Jerusalém a Juda lefal; neb jazyky jich a nalezení jich proti bohu, aby haňwali oči weleslawenstwie jeho. Poznání obličeje jich odpowie jim; a hřiech swój jako Sodoma ohlášeli jsú a netajili sú. Běda daši jich! neb se jim jest zlé obrátiti. Rcete sprawedlnému, ež dobře; neb owoce nalezení swých jedli sú. Běda nepravému na zlé! odpłata rukú jeho stane se jema. Lid muoj dráči jeho zlpili, a ženy panowaly jsú nad ním. Lide muoj! jižto tě blažena řkú, ti tě přelščijí, a čęsta kroków twých rusie. Stoji k sú 35 zení hospodin, a stojí aby súdil lidi; hospodin k súdu přijde s starostami lida

swého a s kniežaty jeho; neb wy spálili ste winnici mú, kořist chudého w domu wašem. Proč hubíte lid můj a twáři chudých tlučete? prawí hospodin všech zástupów. I wece hospodin: Protož, ež sú se pozdwihly dcery Sionské, a chodily rozprostřewše šiji, a podle wuole oči chodily, a plésaly rukama, a chodily nohami swými složeným wchodem sú wzchodily: oblyší hospodin wrch dcer Sionských, a hospodin wlas jich obnaží. Toho dne otejme hospodin okrasu obuwi, a ciešky, a tračce, a zápony zlaté, a náramky, a čepce, a púty, a úplety, a zlaté čepce, a wonětky, a oplecie, a prsteny, a kamenie drahé na čele wisaté, a proměnná rúcha, a pláščiky, a prostěradla, a jehly, a zrcadla, a karnáče, a záwoje, a tenké loktušky; a bude miesto chutné wuoně 15 smrad, a miesto tětiwky prowázek, a miesto rusých wlasów lysina, a miesto pásnice žině; a najkrašší muži twoji od meče sejdú a silní twoji w boji; a budú truchliti a kwieleti brány jeho, a pusto 20 na zemi sěde.

Kap. IV.

A uwieže se sedm žen w jednoho muže toho dne, a řkúc: Chlěb náš jiesti budem, a w rúcha w naše se odiewati budem; jediné buď wzywáno jmě twé nad námi, otejmi potupu naši. Toho dne bude plod boží u welebnosti a w chwále, a owoce zemské vysoké, a radowanie těm, jižto žiwi ostanú z Israhelského lida, stane se. Spaseni budú tociž všeliký, ktož 35 ostane w Sion a zbudě w Jerusalemi; swatý wzywán bude všeliký, ktož při-

psán jest k životu w Jerusalemi. Omy-
jeli hospodin poskwrny dcer Sionských, a
krew Jerusalema města s prostřednieho
w ducha suda a w ducha hořeníe. I stwo-
řil jest hospodin na všelikém místě hory
Sionské dceře, a kdež jest wzywán oblak
přes den, a dým a bleskot ohně plamen-
ného w noci; neb na všelikéj chwále
obrana, a stánek zastieněníe dne ot we-
dra, a k bezpečestwí, a k skrytí ote
zlého wichra a ote dšče.

Kap. V.

Zpiewati budu milému mému, pieseň strý-
čeného bratra mého, winnice mé: winnice
učinila se milému mému rohem synu oleje.
A opletl ji jest a kamenie wybral z nie,
a sadil winnici mú výbornú, i udělal wěži
prostřed nie, a lesici učinil w niej: i čaka-
l aby načinila hroznowie, i načinila jest pla-
ného wina. A protož teď wy, bydliťeli Je-
rusalemští a mužie Júdščí, sudte mezi mnú,
a mezi winnicí mú: Co jest toho, ježto jsem
wiece jměl učiniti winnici mej, a neučinil
jsem? zdali to, ež jsem čakał, aby načinila
hroznowie, i načinila jest planého wina? A
již teď ukáži wám, co učini winnici mej:
Odsesu plod jejie, i bude k roztrhaní;
roztrhám zeď jejie, i bude ku potlačení;
a učiním ji pustu: nebude za nic jmiena,
ani bude kopána, a wzende na ní hložie
a trnie; a oblakóm prikáži, aby nedščielí
na ni přicwala. Neb winnice boha všech
zástupuow dóm Israelský jest, a mužie
Júdščí rozkošný plod jejie. Čakał jsem,
aby činil súd a sprawednost: ano pak
neprawost a woláníe. Běda, ježto přije-

dnáwáte duom k domu, a pole k poli
přiměníete až do kraj města: zdali bu-
dete bydliťi wy sami prostřed země? W
mú uš jsou ty věci, prawí hospodin všech
zástupuow: jediné ač budú domowé mnozi
pusti, welici a krásni a bez bydliťele; neb
deset jitr winnicných činie láchwičku je-
dnu, třidceti měr sémene činie miery tři.
Běda, ježto wstáwáte ráno, túlat se po
opití, a piete až do večera, abyste wí-
nem hořeli; húslíčky a warhance, a buben
a trúba, a wíno na kwasiech na wašich:
a potreby bozie nepatříte, ani diel rukú
jeho znamenáte. Protož jat weden jest
lid muoj: neb nejměl uměníe, a šlechtici
jeho zemřeli hladem, a množstwie jeho
žiezi uswadlo. Protož rozšířilo jest peklo
duši swú, a odevřela ústa swá beze
wšeho konce: i stúpie silní jeho a wy-
sotí jeho a slawni jeho do něho. I bude
skloněn čłowěk a ponížen bude muž a
oči vysokých dolów spuštěné: a powý-
šen bude hospodin všech zástupuow w
súdě, a buoh swatý oswěťí se w spra-
wednosti. A budú paseni beranowé podle
pořadu swého, a pusté věci w plodi-
stenstwie obráceny; nowopřišli budú jiesti.
Běda, ježto tiehnete neprawost prawozy
ješitenstwie, a jako swaz wozowý hřiech;
ježto říkáte: pospěš a brzo příd den
jeho, abychme widěli, a přiblížila se i
přišla rada swatého Israelského, a bude-
me to wěděti. Běda, ježto říkáte zlé
dobré, a dobré zlé; činite tmy swětlom,
a swětlom tmami; činite hořké sladkým a
sladké hořkým. Běda, ježto jste múdři w
swú oči, a před wámi před samými ob-

myslni. Běda, ježto jste mocni ku pítí
wina, a mužie silní ku podpítí; ježto pra-
wa činíte nepravého pro dary, a spra-
wednost spráwedného odjímáte od něho.
A protož jako strniště plamenem ohně- 5
wým a horkost plamenná vypaříje, kořen
jich jako pýř bude, a plod jich jako prach
wzende: neb jsú zawrhli zákon boha wšech
zástupow, a wýmluwu swatého Israelského
zlostně přewracowali. Protož rozhněwal se 10
jest hněw boží na lid na swuoj, a rozpro-
stfel ruku swú naň i pobil jej, i zamútily
jsú se hory a učinily jsú se mrchy jich
lajno prostřed ulic. We wšelikých w těch
wěcech neodwrtíl se jest hněw jeho, 15
ale ještě ruka jeho rozprostřena. A zdwi-

hne znamenie w národiech daleko, a bude
šeptati k němu z krajów zemských, a te-
dieť spěšně ruče přijde. Nenie ten, ježto
nestatečí, ani ten ježto usiluje w něm:
nebude dřiemati ani bude spáti, ani se
rozwizie opásaní ledwí jeho, ani se pře-
trhne řemen obuwi jeho; a střely jeho
ostré, a wšeliké lučišče napiaté: paznohty
noh jeho jako oblatek a kola jeho jako
ohroma búfe. Řwáníe jeho jako lwowé,
řwátí bude jako lwíčata lwowá; wzkro-
choče, a držeti bude kořist, a oklíči a
nebude ktoby otjal: a bude zwučeti toho
dne naň jako zwuk mořský: patřiti budem
na zemi, anoť tmy smutka, a swětlo se
zatmilo w mrákotě jeho.

ALBERTA WELIKÉHO KNIHY MRAWNÍ.

Mezi spisy slawného někdy mistra Alberta Welikého († 1280,) jenž od r. 1260 do 1262 byl biskupem Řezenským, welmi chwalně připomíná se jeho *Paradisus animae, sive de virtutibus libellus*, tištěný ponejprw w Antwerpě 1489 a potom častěji. Spis ten již we XIV století přeložen byl od nejmenowaného Čecha, swobodně a s rozmnožením obsahu, tak že překlad tento 62 kapitol počítá, kdežto jich original jen 42 má. Dílo toto zachowalo se we třech rukopisech weřejné bibliot. Pražské, z nichž ale jen dwa do XIV století sahají: XVII, A. 19 od r. 1383, a XVII, F. 10 z konce XIV století, oba na papíře we 4, onen neauplný na 107, tento auplný na 146 listech. Z nich podávají se zde Úwod a kapitoly 20 i 24. Třetí rukopis we fol. nowější, jest takofka jen wýtah ze starších. W XVI století Adam z Winoře knihy tyto znouw z latiny přeložil a tiskem wydal u Buriana Waldy w Praze 1580, pak u Jičinského tamže 1589.

Ú W O D.

*Počínají se knihy o wšelikých ctnostech
welmi užitečné.*

Swatý Jan Zlatoustý wykládaje čtenie 20
swatého Matúše, i die takto: Jsú někteři

lidé otwrácení, podobní k licoměrníkóm
pokrytým. Nebo ti cožkoliwěk widie, wše
we zlé obrátie, a zle súdie. Nebo činili
kto co pokory-dle, ději, pokrytec jest. Ač
kto pro mdlobu sebe posiliti chce, ději,

lakotný jest. Pakli jest trpělivý a dobro-
 tiwý w ztrawě, dějí, ztrawný jest. Činili
 sprawednosti-dle, dějí, hněwiwý jest; pak-
 li bude pokorný, dějí, blázen jest; je-
 stli múdrý, dějí, pyšný jest, a jestli ká-
 zaně wesel, dějí, zawilý jest; a jestli pak
 nábožný, dějí, nepříteliwý nebo nepří-
 wětíwý jest, chodí jako odjatý. Jestli
 přiwětíwý, dějí, jest swětý a ješitný.
 Chceli pak kto býti zoriwý, dějí, truchlý
 jest; jestli tichý, dějí, neweselý jest. Ma-
 jili lidé milost k němu, dějí, pochlebný
 jest. Hledáli spasenie lidského a spasenie
 swého, co-dle činí, dějí, chlubný jest; nebo
 chlúby hledá a pro swé weličenie činí. Jest-
 li nábožný a bohu rád slúží, dějí neudatný
 jest, a jako odjatý chodí, nebo nalicha
 jest, dějí. Slušie nám znamenati, že ně-
 které wášně jsú zlí obyčejowé, že budú
 tak welmi podobny k dobrým, a jaúce zly; 20
 jakož již nynie tohoto času úpornú mysl
 počítají za sprawednost, nesličné towaři-
 stwo, ješitenstwie za duchownie weselé.
 Leniemu dějí, chytrý jest, neztráwi se
 přielišnú ztrawú. Za šlechtnost a čistotu 25
 přielišné okrášlenie sebe mají. Ktož přie-
 liš mnoho čeledi má, a té hrdě chowá,
 dějí, ctně se má. Ktož dáwa co swého
 marně nebo ješitně, toho mají za ště-
 drého; lakomému na zboží dějí, chowa- 30
 tedlný jest, a nazývají jej všickni strý-
 cem; ktož stojí upra swú mysl, tomu
 dějí, ustawičný jest. Pokniženstwie za
 swatost, a licoměrnost za náboženstwie
 mají, aby totiž boha milující zdáli se; 35
 ktožkoliwék netbá na to, což zlého činí
 přieliš, ten slowe trpělivý a dobrotiwý.

Ten ježto jest přetwrdý na súdě, ten
 slowe prawý poprawce; ten ježto nesmie
 treskati žádného neb zlého stawiti, ten
 pokorný; a ktož jest ješitný, tomu dějí,
 ctný jest; netbanliwý, ten slowe dobro-
 tiwý. Znamenajž, že těmito činy neza-
 slúží žádný wěčné mzdy. Také jsú ně-
 kteří mrawi na některém člowěku, že
 jest jako od přirozenie pokorný nebo do-
 brotiwý, nebo skrowný, štědrý, litostiwý,
 pokoju a také tichý; těmito také wěc-
 mi žádný nezaslúží wěčné mzdy ani
 odplaty, doniž milosti božie člowěk
 nemá. Ale když člowěk má boží milost
 15 w sobě, tehdy wším od boha odplatu wy-
 slúží. Anebo pohané i židé jmiewají tyto
 ctnosti dobré, a však wěčné odplaty ne-
 wyslúžie jimi; nebo boží milosti, jenžto
 jest kořen i základ wšie odplaty i mzdy,
 té nemají. Také jsú některé wášně dobré
 i dobří mrawowé, ale pak mají je za zlé
 wášně, jakožto někteří blázni sprawed-
 nost nazývají hroznost a litnost; nebo
 bude-li kto maličko sprawedlný, dějí,
 mstí se, činili kto pro náboženstwie,
 dějí, chwály hledá ješitné, nebo ještě
 někak jinak to obrátie. A chceli kto zo-
 řiwý býti, dějí, hořké mysli jest a trpké-
 ho srdce. Učinili kto co pro prawú milost,
 dějí pro záwist nebo pro nenáwiděnie, ano
 pro milost a pro lásku to se stalo; ježto
 jest jistě pro buoh a dobrým úmyslem,
 to oni jinak obrátie we zlé, a jiného
 ještě mnoho k tomu přičinie. A proto že
 jest tak nesnadno rozeznati dobrých mra-
 wów ote zlých, proto chci powědieti, co
 jsú prawí a swrchowani mrawi. Najprwé, co

jest pravé a swrchované milování boha; nebo milost, od něžto milování božie pochodí, to jest máté i koruna všech mrawów, nebo ona sama okrašluje vše jiné, a bez nie izádný jiný mraw nenie bohu wzácen, ale ona sama jiné všechny wzácny činí. Protož o ní počnem psáti. Najprwé chwála buď bohu mocnému, jenž jie kraluje a bude kralowati.

Kap. XX. O prawdě.

Jistá prawda a wěrná jest, když se wrownají srdce, ústa, diela. Neb ktož w srdci jiné jmá a jiné w ústech, a neplní skutky, což ústy mluví, ten již spráwný nenie. Jakož hospodin sám prawí we čtení: Ne každý, ktož mi die dwakrát: pane, pane, wejde w králowstwo nebeské. Tociž ktož jedno ústy mluví a srdcem wíeru drží a skutky neplní, ten nenie wěrný a ne-wejde w králowstwo nebeské. Jakož swatý Pawel prawí: Buďte moji následownici, a následujte těch lidí, ježto srdcem, ústy, skutky učie. Ten člověk jest wěrný a jistý, jenž bohu i také lidem plní, což slíbí, beze všeho proměnenie, jedno aěby ten slib proměnil pro něco pro lepšího, jakož král nebeský někdy promění swój súd na hřiešných lidech, když se pokají. Jakož se proměnilo králi Esachiášowi, jemuž byl wzpowěděl po swatém Isaiášowi proroku, že jemu jest umřieti, a pak potom pro jeho pláč a pro jeho prosbu přidal jemu patnádst let; a městu velikému Ninive byl wzkázal po Jonášowi

propadenie po čtyřiceti dnech, jimž jest pak otpustil. K milování prawdy móż ny přichýliti, že náš milý hospodin prawdu se nazývá, a řka: Já jsem csta a prawda, a ktož prawdu miluje, ten w božiem swětle chodí. Neb prawda jest swětlost naše duše, a prawda jest obličej boží. A protož ktož wiece prawdy má a prawdu miluje, ten jest podoben k dobrému peniezi, jenž dobré stříebro má a dobrý obraz. Takéž křiwda obličej dáblów je; protož člověk křiwý podoben jest peniezi, jenž má krásný obraz a zlé stříebro: takéž křiwý člověk má krásný obličej a zlý život. A jakož sto peněz zlých nestojí za jeden dobrý, takéž sto křiwých lidí nestojie za jednoho dobrého. Prawda jistá jest všeho života prawdlo a všech dobrých činów ukázanie; a ktož prawdu miluje, ten má ústa krásná a jazyk: a takéž křiwdu křiwý člověk wiece ústa swá naprzní, nežby byla plna črwów škaředých, jelikož k duši i k dobrým lidem, jimž jest křiwda welmi ohavná; neb dobří lidé a čistí mají sprawednosti život, a jich život nenie proti prawdě, a jich diela a jich skutci jsú wěrní a prawí. A protož prawí lidé milují prawdu tak i na jiných lidech. Nebo podlé činów každý se k družci přitowaryší, wěrný k wěrnému, dobrý k dobrému, zlý k zlému, a to proto, nebo každý k sobě podobné miluje. A protož ktož jest wěrný, rádby, by všichni wěrní byli, aby jemu w tom podobni byli. Ku prawdě móż ny přichýliti to, že ona všelikej věci odolává. Neb se všeliká wěc proměňuje, ale prawda

nikdy; jakož sám hospodin praví ve čtení: Dřevu by se mohlo nebe i země promě-
 nití, než slova má. Nebo prawda sama
 w sobě proměny nejmá, a vždy podle
 toho, jakž se skutci jmají, takéž se prawda
 má, ani méně, ani wiece, jedno jakož se
 diela dála neb stala, tak se jich prawda
 přidrží, jakož pohanský mistr praví: Po-
 dlé toho, jakož jsú diela neb nejsú, tak
 prawda neb křiwda. Neb týž mistr praví
 opět: Prawda jest přijednání a swrcho-
 wání wěcí a diel s rozumem. Znamenie
 jisté prawdy jest, když člověk ani pro
 přiezeň, ani pro strach, ani pro zisk,
 ani pro ztrátu zbožie neb těla prawdy
 nezamlčí, ani křiwdě powolí jiným lidem,
 ani jie připustí jelikož móż, a prawdu
 vždy zjewí, a křiwdy nikdy w prawdu
 nepřimyšlíje, ani jie okrášlíje, ani při-
 krývá, ani na čí wůli thaje, ani na sbo-
 žie, ani swých slow w který čas pro-
 měníje; jedno lečby z toho byl welmi
 veliký užitek, neb pro velikú nůzi, ja-
 kož onen prorok Balám wece k jednoho
 krále poslu: By mi dal wáš pán Balach
 pln dóm zlata, nemohlbych jinak řéci, je-
 dno jako prawda jest a jakž mi bůh ká-
 zal. A také swatého Jeremiáše a swatého
 Isaiáše a swatého Dawida a jiných pro-
 roków nemohlby izádný přemluwiti, by
 chtěli proti prawdě mluwiti. Znamení ne-
 prawdy jest, ktož jiné w srdci a jiné w
 ústech jmá, a ten člověk lžiwý netoliko
 jest ležka, ale prorádcě, jakož swatý Kry-
 sostom praví; neb ten, jenž lže, chce,
 by mu ten wěřil, jemužto lže, an jemu
 prawdy nepraví, ale chce jej přelúdití.

A ten jest horší než izádný zloděj; nebo
 zloděj tělesně škodí, ale onen na duši,
 jenž chce blud uwesti; nebo zloděj swého
 dobrého hledá, ale onen cizého zlého.

Kap. XXIV.

O matorném člověku.

Prawý matorný nebo zořiwý člověk jest,
 ktož vše žádání i vše síly duše swé shro-
 mázdí w buoh a k bohu; nebo tiem bude
 vzdálena duše ot ješitných wěcí. Nebo zo-
 řiwý člověk chowá se ote wšie lehkosti,
 a drží wšecy swé smysly tíše a pokorně,
 a vzdalije je ot marných wěcí, ot weselé
 ješitného. Nebo jakž se pět smyslów roz-
 trhají a rozblúdie po marných wěcech a
 ješitné radosti: tak člověk inhed bude
 lehkého žiwota a marných a ješitných oby-
 čejów. Neb praví moudrý Šalomún: Wše-
 cko, což jest pod sluncem, jest ješitnost
 a ješitenstwie. A protož když člověk ne-
 chowá snažně pěti smyslów, tehdy ješi-
 tenstwie wkrádá se w naši duši, i bude
 naše duše ješitná ot marných wěcí, jež
 jest widěla, slyšala, dotýkala. K zořiwým
 a těžkým nrawóm mohly ny přichýliti
 ten příklad našeho Jesukrista; nebo čtem
 to, že jest plakal, smuten byl, žalost
 trpěl, bičowán, křižowán: ale by se kdy
 smál neb dobrý den měl, toho nečtem.
 Také mohly ny přichýliti k těžkým nra-
 wóm to, což moudrý Šalomún praví: Wáš
 smiech bude s truchlostí smiešen, a wa-
 šeho weselé skonáme w pláč se obrátí.
 A také hospodin praví we čtení swatého

Matěje: Blažení, ježto nyní truchlost máte, nebo potom budete se weseliti. A také prawi we čtení swatého Lukáše: Běda wám, jenž se nyní smějete, tociž zde na swětě, neb potom budete plakati, tociž w pekle. Nebo ješitné weselé vzdalije ot boha. Znamenie těžkých nrawów a matorných na člowěku jest, ktož ani lehkým slowem, ani skutkem, ani posmie- waje se, ani pospíleje, ani kterého činu swé wóle k tomu přidá, ani družce přiwede, aby kým bylo pospíleno, neb marně co o kom powědiono; ale vždy se wšie marnosti vzdalije, i swého bližnieho, jelikož móż, a chowá se těch lidí, toho místa i marného času; nebo každý to wie: ktož se s smolú obchodí a dotýká jie, ten býwá zkálen; a takéž ktož se s marnými lidmi obchodí, ten bude marný. Prawí swatý Job: Lidé, když jsú mě wi- děli, tehda jsú se skryli. Nebo byl jest je tak nawnadil a naučil, když jsú co marného mluwili neb činili, tehda jsú se jeho báli, ač jsú co o něm marného powěděli, tomu jsú newěřili. Prawí sám o sobě: Ač jsem se kdy zasmál, tomu jsú nedowěřili. A týž Job prawi o marných bohatich: Wycházejí jich robata jako stáda a jich mládenci weselé se hrajiće, držíce huben a húsle, a těšieće se zwukóm warhanným, wedúce w rozkoži swé dni, a we mžení oka do pekla budú wedeni. A ješče o tých prawi hospodin skrzě Isaiáše proroka a řka: Běda wám, ježto wstáwáte ráno, túlaf se po opití, a pít až do wečera, abyste winem hořeli; húsličky a warhaníci a buben a trúba a wíno na

kwasiach na wašich; a pro potřeby waše božie nepatříte, ani diel rukú jeho znamenáte. Znamenie ješitnosti a marnosti jest, ktož jest hotow k smiechu a ku 5 pospílení; a ktož se kryje matorných (zofiwých) lidí, a marných se přidrží. Ten welmi hřeší, ktož marně mluwí; nebo mezi wšiem národem žiwým nepožičil böh ižádnému úst k mluwení, jediné člowěku 10 rozumnému. A to jest weliké dóstojenstwie na člowěku. To móż po tom znamenati, že jest přeškaredo zlo němu býti. Nebo jazyk jest posel rozuma. A protož když kto co marného propowie, to je tak slično, 15 jakoby múdrý blázniwého a nemúdrého k múdrým lidem přijednal. A marní lidé jsú podobni swiniem: nebo swině tak brzo ústa w bláto wsune, jako nohu. Takéž marní lidé dřewe hotowi k ješitnému než k dobrému, a wiece ústa káleji, než ižádný 20 jiný úd. Také jsú podobni psu, ježto mezi masnými krámy běhá, ten má vždy ústa krwawá; takéž oni zmazali jsú ústa krwí marnosti. Oni jsú jako hrad bez wrat, 25 jako město bez bran.

Čte se to, že jeden swatý otec jdíeše s jinú bratři k swatému Antoni. Tehdy oni jemu počechu mnoho rozprávěti o swém dělání, i také z písma; ale on vždy mlčěše. A když přijedú k swatému Antoni, tehda otáza jeho swatý Antoni: Kakt se líbie bratřie, ježto s tebú šli? Tehdy on powědě: Dobří jsú, ale jich přiebytek a jich domek nejmá dřwí: ktož chce, ten tam wejde, a co chce to pojme. A také ktož nechowá swých úst, jest jako čbán neb báně bez přikrywadla. A také

... a kolikrát tvá ústa dotkla jsá jeho, jichž-
... to proto nic nečistíš!

ŽIVOT JEŽÍŠE KRISTA.

... výborný, zdá se původně latině sepsán býti, ačkoli originálu
... vytknutí nelze. Spisovatel složil život Kristův podle čtyř evangelií,
... místě nekanonického evangelium Nikodemowa se dokládá; na jiných z úst-
... a vypravování pautníkův a t. d. čerpá. Poněwadž i Alberta Velikého se
... že teprv ku konci XIII neb na začátku XIV století dílo své hotovil. Zacho-
... w rkp. pergam. veřejné bibl. Pražské (XVII, A. 9.) listův 113 we 4, z druhé
... XIV století. Tiskáno z toho ještě nic nebylo.

Líst 9.

Poawal k sobě buoh otec Gabriele
archanděla, a řka k němu: Ó Gabriel!
5 buď posel o přepowýšenej swátosti. Tobě
samému zjewuji to tajemstwie. Wizi, jež
ten, jehožto jsem k mej twáři podobna
učinil, zastaral se w hříše; jehožto jsem
k swětlosti stwořil, to jest juž zamra- 10
čila dáwná temnost. Aj, toť pro jich
weliký blud, nechtě aby zahynuli, musi
s swého mocného stola dolów astúpiti,
a nad nimi se smilowati skrze mého mi-
lého syna na swět seslání. Jdiž k dě- 15
wici s brzkostí, jiejžto jmě jest Maria,
jdi k mého stola dóstojnému přiebytku,
jdi k druhému na zemi nebi, jdi k uo-
chraně mé wšie swatosti, jdi ku přezwo-
lenému přiebytku narozenie mého, pro- 20
wolaj swětu prwý hlas mé radosti.

To rozkázanie anděl ot boha všemohú-

cieho uslyšaw, poče w sobě mysliti, a řka:
5 Toto poselstwie přediwné jest, nikdy neslý-
chané, a vyniká nade wšie smysly a nade
wšie rozumy sahá, jež ten, ježto w che-
rubínowej opatrnosti přehrozen jest, w se-
rafinowém horúciem milowaní zřiednosti,
a we wšech andělských mocí přirozenie
10 ijedniem rozumem neobklíčen jest, ten u
přepokorněj děwici žiwótku přiebytek sobě
působí. Kak to móż býti, by tak ne-
obsieživá moc, jiejžto wes swět smy-
sly nemóž obklíčiti, by se ta mohla tak
15 u malej schráně jejie swatého žiwota schrá-
niti? W niž dobu anděl tak mysléše, pro-
mluwi k němu hospodin, a řka: Co my-
sli zamucuješ? Zdalis nedál prwé ode
mne poselstwie? —

List 10.

Tehda anděl to poselstwie ot swatě trojice přijem, k nebeské děwice modlitelnému pokoji se přibližiw, k ni přistúpiw, a před ní s welikú počestí poklek, ukázanie nebeské jí prořekl: Zdráwa milosti plná! Tu prawí swatý Ambrož: Ež anděl k ní wstúpiw, nenalezl jie w ulicích, ne na okencích na swětské věci hledajice, ne na tržišti s lidmi o ješitných věcech mluwiece, jakžto nynějšieho swěta panny mnohé činie, ale w skrytém pokojiku nalezl ju, ana se bohu modlí, a prosiec, aby buoh seslal na swět syna swého jediného dáwno slíbeného. A jakžto swatý Jeronym w jedněch starých knihách nalezl, w tu hodinu Maria čtieše swatého Izaiáše prorocstwie, tu ježto se píše: Ai toť halma, točiz diewka, počne a porodí syna, jemužto jmě bude Emma- nuel, točiz buoh s námi. To přečetiš, i poče mysliti, a w swém srdci žádajíc wzdychat, tak w sobě mluwiece: E, bych já wěděla, která to bude tak swatá i dostojná diewka, z niežto se má naro- diti všemu swětu slíbený spasitel, kak- bych já jí ráda slúžila, abych se jen je- jie twáři nahledala. A když ona tak my- sléše, w tu hodinu anděl k ní wstúpil, i nalezl jí, ana klečiece k zemi nicieše, i bohu se modléci. Tu jí i řekl: Zdráwa milosti plná! Buoh s tebú! —

List 85.

A když Ježíš do Bethanie toho wečera přijide, jeho matka proti němu slziec wy- aide, přituli ho milostiwě. Potom s ní

sědl k wečeři. Tu wiece slzi jeho matka než krmí jedla, ani co jiného činieše, než vždy jemu w oči patřieše. Na tej wečeři Ježíš neskrytě k apostolóm pro- mluwil, kak má na smrt prodán i pro- razen býti. Ó přehoťká twá, milá matko, wečeře, tak hroznú nowinu slyšewši! Tu prawí swatý Anselm: By bylo lzě matcě boží wěděti, jenžtoj' jměl jejie syna pro- raditi, bylaby na swé hrdělce prowaz wezmúci před ním plačici na zemi padla, a řkúc: Smiluj se nade mnú nad nebo- žičkú, milý Judáš! Žádášli ote mne ka- lich peněz, chcif ráda pro vše swé dni mýma rukama na tě dělati, a tobě wešken nájem dáwati. Pakliž na tom dosti nenie, ale bez mé cti úraza leckomu mě za pe- nieze prodaj, a w službu leckde porob, jediné se nade mnú smiluj, a mého mi- lého syna neprorazij! A také to Anselm prawí, ež by byla swého syna prorádcí widěla, tolikby byla před ním žalostiwě plakala, kromě ač by byl twrzij než dá- bel, bylaby jej k smilování pripravila. Toho jejie syn boží proto zjewiti nechťel, aby se to jí nerušilo, což bylo všemu swětu na spasenie o jeho umučení psáno; ale ozřew se na ni toho wečera, těmito slowy jie potěši, a řka: Neplač matko milá, s tebú wzajitřejší středu wes den ostanu. Tu noc Ježíš u Bethanii byl, s matkú a s učenniky milostiwě pomlú- wajíc, ale Judáše tu nebieše, neb juž o jeho smrti chodieše. —

List 108.

Čtvrté se zjewil hospodin toho dne
 dvěma učennikoma, ana jdeti do jednoho
 hrádku, jenž slowieše Emaus. A když
 tak po cestě jdúce mezi sobú mluwěsta
 o těch Ježíšowých přieběziech, ježto se
 byli těch dní přihodili: tehda Ježíš při-
 bližiw se k nima, pojide po cestě s ni-
 ma, a oči její tak se boží moci držesta,
 jakžto jeho poznati nemožesta. K nimažto
 Ježíš weče: Které jsú to powěsti, o nichžto
 spolu jdúc mluwita, a tak truchlá jsta?
 Jemužto jeden z ní, jménem Kleofáš, od-
 powědě, a řka: A zda jsi ty sám pútník
 w Jerusalmě, ež newieš, co se jest
 tam nyní w těchto dnech přihodilo?
 K nimžto on weče: Co se jest stalo?
 K tomu oni řechu, o Ježíši z Nazarena,
 jenžto jest byl prorok mocný w řeči i
 w skutciech před bohem, i před lidmi;
 kak jsú jeho židowské starosty, kněžie,
 i kniežata naše dali na smrt, a ukřižo-
 wali jeho. A my se nadějěchom, by on
 měl wykúpti národ Israhelský. A nadto
 nade wše dnes jest tomu třetí den, jakž
 jsú se ty věci staly. A tak jsú nás ně-
 které ženy z našich přežesily, ježto byly
 před switáním u hrobu, ježto nenalezše
 jeho těla w hrobě, přišly k nám, a řkúce:
 ež jsú andělské widění widěly, a ti
 prawie, by byl žiw. To někteří z na-
 šich uslyšewše, wstawše k hrobu šli, a
 tak nalezli, jakžto jsú byly ženy powě-

děly; ale w hrobě jeho nenalezli. A když
 to odmluwichu, tehda k nim Ježíš wece:
 Ó hlúpého smysla lidé, a pozdní srdcem
 k wěření we všech wěcech, ježto jsú
 proroci mluwili! Wšak jest tak musil
 trpěti Kristus, a tak wnti w swú chwálu!
 A počen od Mojžieše a ote všech pro-
 roków, wyprawowáše jim písmo o sobě
 psané. A tak mluwiece, přiblížili se k tomu
 hrádku, ježto slowe Emaus. A tu se
 Ježíš porekl, jakoby chtěl dále jíti. Tehda
 ona počesta nutiti jeho, a řkúc: Ostaň
 s náma, neb jest již nadwečer! Tehda
 Ježíš šel na hospodu s nima, ana jeho
 ješče nic neznáta. A když tak spolu se-
 děchu, jakž brzo Ježíš wzem chléb po-
 žehnal, a ulomiw i podal jima, a inhed
 jsta prožřela, a na tom místě jeho po-
 znala; a on inhed před nima zmisal. Tehda
 ona spolu mezi sebú wečesta: A zdali
 naše srdce w nás nehořalo jest w tu ho-
 dinu, kdyžto s náma jda po cestě mlu-
 wieše, a písmo náma wyprawowáše? A
 w tuž hodinu wstawše, do Jerusálema
 šla. A tu nalezli jedennadsět apostolów,
 ani se spolu sešli, a ti, ježto s nimi bě-
 chu, ani mezi sebú pomlúwají, a řkúc:
 Zajisté wstal z mrtwých hospodin, a zje-
 wil se swatému Petru apostolu. Tehda ta
 dva učenniky počesta také prawiti, kak
 se jima na cestě přihodilo, a kak jsta
 jeho poznala, když jima chleba ulomiw
 podal. —

SPOR DUŠE S TĚLEM.

Allegorická báseň. Tělo rozkoši oddáno: duše předstírá jemu smrtedlnost a vytýká, že pro ně trestána bude. Umře tělo, duši čert si osobuje, kteráž Marii matku boží o pomoc žádá. Maria odejme čertu duši, a přimlouvá se za ni u syna, kterýž dá jí svým saudcům Prawdě, Pokoji, Sprawedlnosti a Milosrdensfwi na saud. Čert žaluje na bezprawí, ale Maria duše zastává. Saudcowé ujmou se jí též. Pokoj slibuje jí získati milost u Ješise. [Milosrdensfwi nepochybně nad ní se slituje, což však chybí w rukopisu, kterýž welmi porušen jest opisowatelem]. Podává se tuto, ač necelá a na mnohých místech, záworkami [] znamenanych, po domyslu našem opravená. Nachází se pak ta báseň w rkp. weř. bibl. XVII. A. 18 kdež i jiné spisky obsaženy, jako: Hodinky panny Marie, Pašije, Píseň „Stáše matka božie žalostieci“, Kterak mají wšcekerny věci způsobeny býti, Wýklad páteře, Modlitby.

Slyš, jakž bylo někdy wzácno,
 nicby mi nebylo pracno
 čisti ot boha mocného
 moci, i ot syna jeho
 i ot swatého ducha činu,
 třem jednomu hospodinu.
 Mnozí se w tomto swětě chwalé,
 — ale raději se w Kristu chwalme, —
 a jakž toho nic netbají.
 Slyš každý, což powiedaji:
 tohot mi je welmi o mēh;
 smrt ny skrotí, na to zpomeň.
 Mnozí na to nic netbají,
 swěta wiece posluchají.
 Praw dáblu o náboženstwi,
 a ctnému mnichu o wítězstwi;
 [rci smilnému, stój w čistotě!
 spieš jej zahubíš w žiwotě;
 rci muži, nech tenko přade,
 by byl jako w ženském řadě,
 by přadl ustawičně nili,
 wiz, kak móż k tomu přijiti !]

Weř oslici na úzkú břew,
 než přewedeš, spadneš s nie dřew;
 polož swini safier, zlato,
 s druhé strany kydni mláto:
 5 spieše se mláta přichwátí;
 nemóžt drahých wěci znáti.
 Též jakž křemen na bystřeni,
 po němž prudká woda chřená,
 tepef weř woda we dne i w noci,
 10 wšak ho proto nerozmoči;
 dřewe se jeho chýle přichwátí,
 pod nimž křemen krásu tratí.
 Těchž příkladów ukrátím,
 na swój úmysl se wrátím.
 15 Jestli kto smrti bezpečen,
 zde na swětě dlúhowěčen,
 ten netbaj na to prawenie,
 ani beř smrti pokánie;
 [pakli črt s člowěkem pílě,
 20 smrti ostřiehaj se mile] ¹⁾.

1) Rkp. pakli ostřiehaj se mile
 smrti s črtem člowěkem pílě.

Ot prwa swěta počátka
 Adam, Ewa, prwnie matka,
 do dnes lidé kam jsú sě děli?
 smrt všeckerny pryč [pospieli!] ¹⁾
 Slyš to starý, jako mladý,
 by poslúchal této wády.
 S swú sě duši wadí tělo,
 duši přehádati chtělo.
 Proto duše k bohu wzdychá,
 neb jí silná strast upichá,
 zbudúci swěta, w hoři býti:
 proto by chtěla přijíti
 k mílosti boha prawého,
 Jesukrista nebeského.
 Tělo sě proti ní zpierá,
 proto duše slz utierá,
 radieci tělu na pokánie,
 a tělo sě tomu zbráni(e),
 fka: Boziemuf napřed býti,
 proto nechci smutno býti;
 ty plač, dokud tobě libo,
 mněš jest plakánie nemilo;
 já sě chci wesele mieti,
 a ty se mnú, ač budeš chtieti.

D u š e.

Benedic! rač požehnati
 ten, jenž ráčil duši dáti,
 čistú w tělo
 wlił dospělo,
 dokonaw všech údów dielo.

Wlił w tě čest ducha swatého,
 podobnost obraza swého,
 tě darowal
 i obrowal, ²⁾
 rozomenstwem korunowal.

[Dalk rozumentwie každému
 k činu zlému i dobrému:
 wiz co čině
 we twěj wině,
 5 dušičky však neuwině!]
 Drž sě, na kterou chceš cestu,
 to pak zwěz za prawdu jistú,
 žeš jest dáwno
 zwěstowáno,
 10 plač s weselím w písmě psáno.

T ě l o.

Netbaj na to, duše milá!
 však widíš, žeš we mně síla,
 rozum s krású,
 15 s wší wěhlasú:
 jážš neznám smutného času.
 Milá duše, netbaj na to,
 pušš smutné myšlenie toto.
 Zbožie mnoho
 20 mám, bez něho
 newiem wesela nikoho.
 Z toho dám swú bohu oběť,
 obrátím jej k sobě opět;
 jážš klekánie
 25 i wzdychánie,
 často zději pro pokánie.
 Buduli w čem poblúdilo
 pokořím sě, i budu milo;
 skutka mého
 30 boha swého
 ntěši(m) ¹⁾ z těla křeckého.

D u š e.

Milé tělo, proč slibuješ,
 • slibuje nenaplňuješ?
 35 Toš jest prawda,

1) Rkp. pospile. 2) Tak rkp. obdarowal?

1) Rkp. utěši mě.

tvá mysl žádá
pokání, tělo odkládá.

Jako hawran vezdy kwáčej;
ach tělo, co nade mnú pášeš,
že dieš: zajtra,
zajtra, zajtra!
proto duše w žalostech tápá.

Tuhá žalost, silné hoře
rozchodí mě, twé nádwořie;
strast w sirobě
we wší mdlobě;
władni mnú, jsemť w twéj w osobě.

By bylo lze sebu wlasti,
chtěla bych lépe uklásti:
swój nábytek,
i přiebytek ¹⁾
dalať za rajský užitek.

T ě l o.

Buď wesela, duše milá!
chwal boha, žes přihodila
w mé sě tělo!
wěz zacelo,
mněť jest silné zbožie přielo ²⁾.

Káži stodoly zbořiti,
chci wětčie nové stwořiti,
pro naději
weň wše zději,
to swé zbožie dobře jměji ³⁾.

Jez a pí, měj sě wesele,
nethaj na to, což w kostele
knězie hrozí ⁴⁾,
mniši množí,
druh před druhem litbu twoří.

Na to si duše wzpomínaj ⁵⁾,

1) Rkp. přenábytek 2) rkp. přišlo 3) rkp.
wedie 4) rkp. hroze 5) rkp. sě rozpomínaj.

tato slowa w srdci znímaj:
peniez w měščě.
i we wší cestě
nawětčiči přietel, wěz jistě.

5 *D u š e.*

Maria, plná radosti,
túžim toho twéj milosti,
ž' ne mú winú,
pro zlu hlinu
10 jáz nebožička zahynu!
Ach, toť mi sě silně stýžtě;
nenie ¹⁾ kto milosti zistě,
než prut Jese,
jenžto je sě,
15 na němž kwitnući kwět ktwěže ²⁾.

Zrušilo sě mé weselé:
wizi swého nepřietele,
ke mně spěchá,
mně do smiecha
20 nenie ³⁾, ležec prostřed hřiecha.

Jáz nebožička hubená,
hřiešnú hlinú zahubená;
wšechna diela
mého těla
25 hubenicú mnú dospěla.

T ě l o.

Proč mi to násilé činiš,
duše, že mě k bohu wináš?
darmo ztuláš,
30 ž' mě omlúwáš:
jáz newědě, w koho ufáš.
Duše, rozoměž tomu prawě,
jážť jsem ještě plno zdrowie:
to wiem cele,
35 že w mém těle

1) Rkp. nyníe 2) rkp. kwytňiože 3) nyníe

miewáš rozličně veselé.

By ty právě rozuměla,
se mnú bydleti uměla:
duše milá,
we mně síla,
bychwa spolu dobře zbyla ¹⁾).

Božieho tajenstwie newieš?
pakli wieš, proč mi nepowieš?
Duše, netbaj,
mne nehněwaj,
až smrt uzříš, tož se hněwaj.

D u š e.

Mého srdce hrozná strasti
že mi nelze sebú wlásti:
to wiem právě,
ž' mě ostawie
twěj wší wině: ach měj hlawě!

Rozchodí mě strast w sirobě,
srdce přewžalostnej mdlobě:
hoře z hoře,
že tak spoře
wizi wychodiece zoře!

T ě l o.

Nemluw toho, milá duše!
tobět se mnú býti slušie.
to měj za to,
že newzato
ote mne stříebro ni zlato.

Když mě utká nemoc s mdlobú,
tehdy se protyči s tobú;
[mé wše zbožie
chudým wložie,
když ny spolu w hrob položie.]

D u š e.

I co se sbožím komoníš?

tělo, pozdě zajec honíš!
Wšak tu býwáš,
i to slýcháš,
pro něž často srdcem znýnáš.

5 Když to umře, kam se ději?
zda jich pohřesti měji?
Nespomóže,
ni wymóže
tebe ni mne z smrti zbožie.

10 Na to, tělo, rozpomínaj,
toto slowo w srdce wznímaj:
kdes se wzalo?
jak ¹⁾ wzcházo? ²⁾
s číms se sem na swět přimčalo?

15 Kterým se tu jménem chwálíš?
tak se chwal, jakž mne nespálíš.
Pro řeč pro tu ²⁾
w strastnú rotu
wrhúť námi, jako slotá.

20 *T ě l o.*
Milá duše, zda jsi lačna,
že mě činiš tak rozpáčna?
Jáz mám hrady,
múdré rady,

25 dosti bohaté ohrady.
Jmám dědin i platów mnoho:
milá duše, poslyš toho!
Jáz mocný pán,
co chci, to jmám,
30 nikom(ém)už se nepoddám.

Wěz to, žeť jsem witěz prawý;
rci črtu, ať se se mnú dáwí,
nebo seče,
zříš, ³⁾ anť wleče

35 _____
1) Rkp. odkudž 2) rkp. řeč pro twú 3) rkp.
, uzříš.

1) Rkp. nezbyla.

po sobě sečené plece!

Slyšech Samsona silného,
Achille přewitězného,
Saul, Jonatan,
Dawid, Nathan,
každý od smrti pomátán.

Toť já razi, duše, tobě,
buď rozpátna sama w sobě:
otkud jedeš,
zlú řeč wedeš;
zdas lilek pila, co bledeš?

Twá řeč, tať mě welmi směší!
tomuť sě mé srdce těší:
očko jasné,
[lice krásné],
mé wše myslí přewěhlasné.

D u š e.

Pyrha co udatnějšieho?
Absolona nic kraššieho.
Kto swú krású
we všem času
wrowná ¹⁾ sě k jednomu wlasu?

Ester, Bersabé, Elena,
Judyt, Rachel krásná žena,
[Pošla] ²⁾ Dida
i Dalida;
wše smrt na hromadu zkyda.

Kám sě děl [nuzič chudého]?
wčera byl, dnes nenie jeho!
Zle sě mele,
smrt sě pele,
pojdet w nás smrdutá pele.

Wrat sě k smyslu, tělo, ručí ³⁾,
nežť sě ot tebe otlúči ⁴⁾;

1) Rkp. newrowná 2) rkp. Zalida 3) rkp.
ruč 4) rkp. otkodlučim.

wzděj klekání
i wzdychání,
za swé hřiechy čiň pokání!

T ě l o.

⁵ Co sě lekáš, duše moje?
zda sě bojiš nepokoje?
wšak wieš cele,
že w mém těle
wšeckna jest múdrost dospěle.
¹⁰ Nadarmo sě, dšue, blázníš,
že mé nemúdrosti klázníš:
wše zpiewání
i múdré psání
mej sě múdrej hlavě klání.

¹⁵

D u š e.

Slyčallis Aristotele
a Horáce i Virgile? ³⁾
Jich ctná slowa
²⁰ i dnes nowa;
kéž sě jich kto smrti schowa!
Augustin, Jan, Beda, Řehoř,
Jeronym, Bernart i Ambrož
sami psali,
²⁵ i písmo znali:
kéž jsú sě smrti schowall!

T ě l o.

Chcešlit, nad wrch (já) powědě,
což k tobě najlépe wědě:
³⁰ řéčit směji,
ž' mám naději,
když w swej kráse pobleději.
Známt lékařów chytrých dosti,
jichť mě múdrost dobře zprostí;
³⁵ z jich léčení

1) Rkp. a Neroje i Wiryule. 2) r. nejlepšieho.

i ctného řčení ¹⁾
bude mých dnów ²⁾ prowlčení.

D u š e.

Petr Mohucký kam se děl,
mistr, jenž lékařství věděl?
Jiní mnozí
jako bozi
slowiechu, však vše smrt zmoří.

W čemž ty teď máš naději?
to já powědieti směji:
hlino hříčná,
jsi všetečna,
vsák k spasení nespěšna.

T ě l o.

Powěz proč se buoh narodil?
i zdali, aby nás rozplodil?
s nebe stúpil,
smrt podstúpil
aby nás z pekla wykúpil.

Wiešliž to, že náš spasitel,
wšie radosti wykupitel,
na kříž wstúpil,
ny wykúpil,
ďábla wšie moci oblúpil?

Člowěctwíe na kříž ³⁾ rozhostil,
by nás wšeho hřícha zprostil.
Méněž wýskaj,
mně nestýskaj,
milá duše, úst přitiskaj.

Razít buď w sobě rozpáčna:
wieš to žes mi ⁴⁾ w službu dána;
i měj dosti
[mé hořkosti,]
nečiň mi wiece žalostí.

D u š e.

Žalostí (ty) mě utýkáš,
tudy své zlosti dotýkáš:
žel buď bohu,
5 ž' mne nebohú
twá řeč žene we strast mnohú!
Zda newieš, coť w písmě psáno,
swatým Janem ukázáno?

10 Najprw se odpowěz sebe,
nerzi ¹⁾ mne, ani já tebe.
Swój kříž wezma,
wóli otejma, ²⁾
následujž Ježíše pána.

15 *T ě l o.*

Co se duše swáříš se mnú?
wsák moci nemáš nade mnú.
Nemocné hoj,
mně daj pokoj,
20 ty, má wóle, ³⁾ jsi žiwot můj!

Já se chci wesele mieti;
buď to, což buoh ráčí přieti;
ryčně skočím,
25 oť okročím,
a wesele se zatočím.

D u š e.

Wrať se, tělo! kam chceš jeti?
Smrt chce s tebu počet wzieti.
30 Sbožie nawrať,
duše netrať,
a swého bujenství ukráť.
Owce upomíná z wlny;
učiň s nimi počet plný,

35 1) Rkp. nerzy 2) rkp. wezma na se a swú
wóli otejma 3) rkp. a ty má wóle poboyny
žiwotek moj.

1) Rkp. řčení 2) rkp. pro 3) rkp. Člo-
wěctwíe na kříži 4) rkp. ze smy.

wrať vše rácho,
co tvé břucho
zedralo, — — — —

Coš wzal stříbra, učiň za to
počet, i za všecko zlato;
zemět wolá,
žeť odolá,
nawrátíš vše bez kramola.

Komonstwo, hrady i dědiny
ať se w to uwieže jiný.
Dostis pýchal!
zdas neslychal,
ž' máš umřieti, i budeš pykal?

T ě l o.

Duše, poslyš má jistotu:
dala mi žežhule [lhótu],
šest deseti
let bez pěti
jmám žiw býti, rač wěděti.

Z těch jsem žiw byl šest k třidcetem, 20
praw o tom bláznóm neb dětem,
Ty češ tomu,
bych někomu
wzдал swé sbožie? nedám komu.

D u š e.

Nechceť w tom smrt dosti mieti;
chceť dnes twá duši otjieti:
to zpominaj,
w srdci znimaj,
za hřiech pokánie přijimaj.

By mohlo získati milost,
tiem by mi zahnalo truchlost.
Co se směješ?
zle mi přeješ!
kam se i se mnú poděješ?

T ě l o.

Toť jest mého srdce túha;

duše, myješ mě bez lúha.

Hoře mého
welikého!

nemám s tebu dne dobrého.

5 I co na mě tolik woláš?
wšak widíš, ž' mi neodoláš;
hroz jinému,
a mně swému
nehroz tělu weselému.

10 Zda jsi ještě nezlačněla?
s nocis wina dosti měla,
řeč pro twoji
já se boji;
jáť tě hubeně zapoji.

15 By se se mnú neswátíla,
strach, by se sama nezpařila.

D u š e.

Co chce říci, toť jest prawda:
když se křiwý s prawým hádá,
wyožena 1)

muž neb žena,
ktož křiwdu s prawdú rozezná?

25 Swať se, jak móžeš najlépe,
slyš, anoť smrt kosú klepe:
chce tě stieti,
w zemi wzieti;
i co chceš tomu hoři dieti? 2)

30 *T ě l o.*

Zwieš, co budeš zisku jmieti;
mluwiš to, že mi umřieti.

35 Chceš? powědě

1) Rkp. wyoženay 2) rkp. říci.

to, cožl wědě:
kto bude pykať, ¹⁾ newědě.

D u š e.

Twé mi jest pykání známo;
mně nastane hoře tamo,
když má duše
muky ²⁾ zkusie,
a však hořko mi [zní] w uši. ³⁾
Skřípenie zubów i plakání,
to bude mé strastné lkání.

T ě l o.

Slyšíš, duše, což já prawi,
při tom tě slowě ostawi:
toť řeč celá,
z twého těla,
nehněwaj mne, by wěděla.

Já prostřed ráje stwořeno,
tudiež budu položeno:
ty kam pojdeš,
strastí dojdeš,
wiz, dobfeli zlostí projdeš.

D u š e.

Sprostněs ctného bydla zbylo,
ráje, w nemžs stwořeno bylo;
malú winú
ctnú dědinu
ztratilo jsi hřešněd winú.

T ě l o.

Potud spolku bylo naji,
na tomť, duše, přisěhaji:
toť má wiera,
twá nesmiera,
mého srdce [mně] ⁴⁾ udiěrá.

Mučíš mě wždy bez přestáníe,

1) Rkp. Kto bude pykati, toho ja. 2) Rkp. muky 3) my wusy 4) rkp. prawá. 5) rkp. mnoho.

truchlost, žalost mám, wzdychání,
jázť w tu dobu

• pro mú mdlobu:
smrti, rozlúčiž mě s tobú!

5 *D u š e.*

Ručě ¹⁾ přispěj ta hodina,
nají žalostná nowina!
Hřešné tělo,
zwěz za celo,

10 zles sebú i mnú dospělo.

Kam se děla twá wše krása?
zbledlos za malého časa;
zlá twá rada
plna smrada:

15 ležíš jako shnilá kláda.

Jáz tužebná nebožička,
hřešné tělo, twá dušička!
Kěž bych w tobě
řekla k sobě:

20 poznach, že ležewě w hrobě. ²⁾

A jáz muši jíti k wáze;
co mi tam, ³⁾ hoře či blaze?
jáz newědě,
co tam wědie? ⁴⁾

25 zlel' ⁵⁾ mi či dobře powědie?

T ě l o.

I co mi, duše, tolik stýštěš?
wědě, ž' ⁶⁾ na mně nic nezištěš.
Prosím tebe,

30 zbw mě sebe:

twáť mě řeč [ještě] pohřebe.
Owšems mnú dobře dospěla;

1) Rkp. raucze; srown. wýš: mauky

2) Rkp. když bych w tobě, sama k sobě přisědši, i poznach, žež ležewě dnes spolu w hrobě.

3) Rkp. i co mi tam dějí, hořeli či

4) Rkp. powědě 5) rkp. zleli 6) rkp. že.

dostis dráhně mně prospěla.
Mnoho hlučíš,
silně plučíš ;
i proč se se mnú nerozhlčíš ?

Wšak , budel' buoh tomu chtieti,
ta řeč musí konec wzieti ;
darmo pleskceš,
trudně plesčeš : ¹⁾

By ty právě rozom měla,
nezbylaby swého těla.
Na to zpomeň,
se rozpomeň,
žež tě wrhú [wěčný] w oheň.

D u š e.

Daj mi, tělo , k tomu rada,
až smrt přide, i kde já sadu ?
kam se wrhu ?

hořeč dojdu ;
črtie widúce mě i přidú .

Připraw se k zpovědi brzce :
wiz , anof smrt k náma se wleče.
Jměj na péči,
co češ řeči,
až mě káží z tebe wywleci.

T ě l o.

Již mně mluwa s tebu stala,
wšechna chytróst mne ostala ; ²⁾
ty lépe wíš,
co smrti dieš,
chytřel' či sprostně odpowieš.

Jáz newědě co kam klásti,
nemohu izádným údem wlásti :
jáž členkowé

i údowé
plní jsú bolesti mnohé.

D u š e.

Pošli po swú múdrú radu,
5 ať na počtě smrti sadú ; ¹⁾
snad ty móžeš,
i to wymóžeš,
swú chytrostí smrt přemóžeš.

T ě l o.

10 Nezdá mi se to nikaké,
by neměla moci také
proti smrti,
zle walpurti
dawě sobě spolu trti.

15 Nestýskaj mi , duše , děle ;
mnět se owšem krupně mele ;
[moje krása
mne užásá.] ³⁾
zhynul jsem právě [wňuž řása.] ⁴⁾

20 Waď se duše s smrtí sama ;
widíš , žež mnú silně lámá ;
řeči ukrať,
času netrať.
Mé tělo , bradu wzhóru zwrať!

Duše.

25 Již má mluwa stane k tobě ; ⁴⁾
ach auwech, netuši sobě !
To má túha :
z twého dlaha,
30 wrhúť mnú nepřietele [ztuha] ⁵⁾.

Tohoť túži k hospodinu,
k swětej Maři i jejie ⁶⁾ synu :
hlinú hřešnú,
křečků, pyšnú

1) Rkp. pleszczess, plescess.

2) Rkp. Juž mně mé mluwenie s tebu stálo
wšechny me chytrosti jsú mne ostaly.

35 1) Rkp. sedu 2) rkp. síla, rozum krasa moje
3) rkp. jako brnuz ? 4) rkp. Již mé wluwenie
stane s tebu 5) rkp. wzhóru. 6) rkp. i jejímu.

a k spasení nedospěšnú.

— — — — —
 Obrat se tělo na stranu,
 toť smrt vleče kosu s branú.
 Črt mne čeká,
 hrozně štěká,
 klečí (?) u wrat, ucho leká. ¹⁾

Skladatel.

Tuť se túha s hořem skyde,
 když smrt k tomu tělu přijide,
 nemoc zpudí,
 srdce wztrudí,
 dušičku z těla wypudí.

Když duše z těla vykročí,
 ji silně dábel okročí;
 zchopiw duši
 wece: Muši
 zwěděti i toho zkuši,

kto tě z mú rukú wymóže?
 ktolif ote mne spomóže?
 kto té moci
 této noci,
 by tě mohl z pekla wymoci?

Duši na wáhu wsadichu;
 s druhé strany položichu
 stydkú hlínu,
 s ní wší winu;
 duše wece: Já zahynu!

Kde twé stříbro, zlato břěči? ²⁾
 kde twých mečew ostré seči?
 wzchop se wzhóru,
 učiň wzdoru
 zlému pekelnému zboru!

A wy, přáteli moji,
 smilujte se, w nepokoji

mě widíce,
 pnúce ¹⁾ ruce,
 prostež matky přezádúcie,
 aby za mě synu swému
 s prosbu wzdala jedinému;
 za mě hříšnú,
 owšem pyšnú,
 k rájským wratóm nedospěšnú.

Duše na wahách sedieše,
 10 k swětej Marii hledieše:
 slunce sktwúcie,
 róže ktwúcie,
 wymoz mě z muky horúcie!

Pozdwihi mne málo výše;
 15 doseháť ²⁾ pekelné říše:
 chtief otjieti,
 mě přič wzieti,
 w swá hříšná bydla pojieti.

Wymoz mě z jich hříšnú rukú;
 20 strašief mě pekelnú mukú.
 Já se boji,
 w hříše stojí:
 wšak se twejí milosti koji.

Smiluj se, boží matičko,
 25 wšie moci plná zlatičko!
 i nemeškaj,
 ruky podaj,
 a mú hříšnú duši schowaj!

Již mě hříši ke dnu wázie,
 30 nebt jim izádný nepřekázie;
 tuť mě wieži,
 silně tieži,
 chtief mě uwrci w temnú wieži.

Padnuť ke dnu jako kámen,
 35 w ten hříšný pekelný plamen,

1) Rkp. polekaw 2) „brzyeczy“.

1) Rkp. sepnúce 2) rkp. doseháť mne pekelná říše.

ač nestúpíš,
nepotupíš,
hříšné váhy nerozlupíš.

Chciť sě ráda uchovati: ¹⁾
matko, rač sě smilowati!
slib za winu
swému synu ²⁾,
než já ³⁾ nebožička zhynu.

Slyšéc Marie ta slowa;
wstawši s trónu, by hotowa;
dolów stúpi,
k nim sě zchopi,
tu lstiwú wáhu rozlupi

Řkúci: Nedám jie wážiti,
mohu wám w tom překaziti;
neb ta duše
na mě slušie,
i proč sě wáš zbor o ni pokúšie?

Já wiem, žež wy mému slúže
lécete pekelné [núze.]
Waše wáhy
záchod drahý,
i nenie w nich sprawedlné ⁴⁾ smáhy.

Řkúc ta slowa, wstúpi zasě,
an tam její syn hněwá sě,
řka: Kdes byla,
matko milá?
cos tam u wáhy činila?

Byla jsem u slúhy swého,
ano lstiwě wážie jeho.
Milý synu,
k twému činu,
daj mi té dušičky ⁵⁾ winu.

1) Rkp. chowati 2) rkp. za mú winnu k swému synu 3) rkp. dřiewe než já 4) ijedné sprawedliwé 5) rkp. přidává: její wšichnu.

J e k i t i.

Nepros za ni, milá matko!
mučilat mě, twé dětátko.

Wěř mi cele,

5 [že ran wele]

měl sem ot nie u mém těle.

Mój žiwotek wešken brocen
ot nie we dne jako w noci;
mé wše rány

10 znowa drány,

právě jako u sochy prány.

Co sě, matko, pro ni smúciěš,
ž' sobě tak silně zamúciěš?

wol jiných pět

15 nebo dewět,

pakli ráciš, wšicknu deset.

Matičko, mým bičowníkóm,
mého těla křižowníkóm,
smola s sieru

20 u pekle wieru

hotowa bez wšeho mieru.

Składatel.

Črtie stojiechu w jednom pluce,
křičiechu k hospodinu u welikém hlúce:

25 Suď nás lépe, sprawedliwý súdce!

Nást Marie w nosy klekce; ¹⁾

jenž sě tej duši peklo těšilo,

a s námi sě jest mnoho časów smiesilo,
tohoť nám ona otjala hrozna:

30 i kto sě jí w tom wrowná?

Námt sě nepodobně kludí:

suď ny, sprawedliwý sudí:

w kterém jsme díele duši nalezli,

w tom jsme ji sem k súdu přiwedli.

35 Bože prawý, swatý, zdrawý,

1) wnosiy klekce.

nečiň nám křiwé poprawy!

Marie kleknúc před synem,
 prawým milosrdným činem,
 wece: Syne,
 hospodine!

i ktož sě pak ke mně přiwine,
 jestliť črtóm lépe moci,
 a mně mé slúhy newymoci?

Mój synáčku,
 jedináčku,
 pomni na mů strast, můj ptáčku!

I Ježíš na súdě sede,
 prawda, pokoj, sprawednost s milosrden-
 stwím přijide,

i wecechu: W kterém diele duše nalezena, 15
 w tom jest k súdu přiwedena.

swár rozkludte,
 podle sprawednosti sudte.

Marie sě w duši uwáza;
 peklo sě na prawý súd potáza.
 Črtie prawie,
 že bezpráwie
 děje sě jim na poprawě.

Marie odpovědě:

Jestliť črtóm duši mieti,
 jáť jim ji nechci otjieti,
 wy to znáte,
 i poddáte,
 duši na prawý súd dáte.

Prawda.

Prawda wece: Slyš, Ježíši!
 jáť celost líčiti muši:
 duše w těle
 we zlém diele
 nalezena, to wiem cele.

Slyš má slowa, hospodine!

před tebu všeckerna lest hyne;
 zlost w křiwotě,
 bože, pro tě
 nemá miesta w naši rotě;
 5 křiwda před tebu nestane,
 neb sě jie miesta nedostane

Sprawednost.

Sprawednost na súd wystúpi,
 10 dušičku mile zastúpi:

Jesukriste,
 slowo čistě!
 poslyš sprawednosti jisté!

Člowěkas bez hřiecha stwořil,
 15 ďábel swú zlostí umoril];
 proto duše
 na tě slušie:

proč sě o ni črt pokušie?

Tys pro duši swú krew prolil,
 20 soběs ji z pekla wywolil;
 sprawednosti
 již máš dosti;
 daj Mariji duši z milosti!

P o k o j.

25 Pokoj dušičku polibi,
 milost [ji] získati slibi,
 řka: Mier tobě!
 ottuš sobě;
 nestaneš we zlej sirobě.

30 Pojem duši před buoh wede;
 Ježíš na dušičku wzhlede,
 ana na hřieše stoje třepece.
 Pro hněw boží Pokoj wece:
 Tys, Ježíši, za wrahy,

35 jenž twój život křižowali....

(Konec schází.)

P R A W D A.

Báseň tato mrawoučná čte se na konci rukopisu biblioteky knížat Lobkowických w Praze, psaného r. 1426 na hradu Hasištejně, w němžto kronika Pulkawowa obsažena jest. Přidány pak jsau tam wšbec: 1) Řeč jinocha mladého, a 2) Řeč kmetě starého, a to tauže rukau, která i kroniku byla psala; potom jinau rukau, a však sawěkau, 3) Pražská příběda r. 1427, píseň tištěná we Starob. sklád. V, 228 — 233; 4) Prawda, (báseň tato), a konečně 5) Smrt, báseň podobná, wydaná s jinými již we Starob. Sklád. III, 92—104. Básnické tyto přídawky, ačkoli později zde opsané, však že půwodním skladem swým ještě do XIV století sahají, z obsahu i z jazyka jest se domýšleti; sklad werše podobá se článku předešlému.

Diwným smyslem často blúzi,
čině srdci těžkú núzi,
když tak neustawičnost súzi,
wšemu wěku
to člowěku
každému powedají.

Slyš to mladý syn starého
i ty kmeti wěka ctného!
prawit neustawičného
swěta činy.

Ty nowiny,
množit wědie, i netbají.

Již sobě swět dědí zlosti;
mladí se nedržíe ctnosti,
staří bydlé w nemilosti,
neb bez studu
k tomu bludu
obec se přichýlila.

Prawdať nemá swého wěna,
wezde jejie lehká cena,
když nám ta lesná proměna
křiwdu plodí
i wěwodí,
a wiera se zmýlila.

Auwech, nebožátka chudí!
wašet prawda wezde blúdí,
když wás křiwda swětle súdí;
ktož udává,
5 ten ostává;

winen, ktož nemá dáti.
Protož se prawdě zle oře,
déle délež a wezdy hóře;
již ti wystupuje zoře,

10 ze mhly mračno,
jest rozpačno
nám jasna dočekati.

Někdajší netbali na to,
by to zbožie, stříebro, zlato,
15 wždy mrzalo, jako bláto;
hřiešni wědie
proč je dědie,
trudně j'ho dobýwajíc?

Tehdá ti bez smysla běchu,
20 ježto čest, zbožie jmějechu.
že tak nemúdfě zemřechu;
w sprostné wáže,
chudě, nazě
nás po sobě čekajíc.

Slyš to, zbožie chowateli!
 pomnětit se razi, weli,
 máš podlé chudých posteli,
 k niežto spěšiš,
 zboh se těšiš;
 cele smrt před sebu máš.

Swětskát rozkoš tebu klamá,
 jestiť w zemi mrzká jáma,
 tať bude na wěky dána,
 tu súdného,
 přehrozného
 dne w chudobě dočekáš.

Byť se těch hodów dostalo,
 wšeho zbožie platna málo,
 toľby se přielišno zdálo;
 na tom diele
 i přietelé
 druh druhu záwidie.

Zbožie twé přátely swadí,
 a tělo črwy nawnadí,
 a twé duši hřiech uwadí;
 neb twé činy,
 wšecky winy
 na dužici powědie.

Zbožnéhoť ta hróza děsí,
 neb jsú přišli bludní časi,
 žeť se křiwda w prawdu miesí
 wšemi činy;
 jakžto jiný
 swět se již ukazuje.

Zahynula w studu bázeň,
 kde jsú ctnosti a kde kázeň,
 jimiž bieše swět osazen?
 Kéž se stydie,
 ktož to widie,
 že zlost prawdu zminuje.

Oť papeže až do krále,
 níže toho, bliže, dále,
 wездеť jest prawdy na mále;
 i u kněze

5 bez penieze
 nečekaj smilowanie!

Ten se peniez neostudil,
 newěru, zlost, křiwdu wzbudil,
 tělo i duši ochudil;

10 ktož jej ztratí,
 wždyť jej platí;
 nikdiež jemu miesta nenie.

Jedinát smrt rovně měří,
 bez peněz každému wěří,
 15 tak šarlatu, jako šeri;
 cožť procení,
 nepromění,
 dáť na prawě lezenie.

Tuť se nehodie šantroci,
 20 ani přátelské spomoci;
 tak jsú polozeni roci
 bohatému
 i chudému
 jíti na postawenie.

25 Auwech, že se nelekáme,
 že tu tak jistú smrt jmáme,
 jenž druh ot druha widáme:
 když smrt přijde,
 stoněť pojde

30 každý s koží na hřadu.

W tyť se časy stříebro, zlato,
 ostuzuje jako bláto,
 nebožátka, pomněm na to!
 že umřieti,

35 hřiechy jmieti,
 duši wěčnú záwadu.

ŘEČ JINOCHA MLADÉHO.

Z téhož rukopisu, jako předešlé číslo, tištěno ve Starob. Sklád. III, 101.

Aj mladosti! w mých přihodách
 snažnost wždy ukazují,
 leč z dobroty, leč ze zlosti
 života nelitují;
 mám k radosti
 kwietie ctnosti,
 letnie časy miluje:
 piesně zpiewám,
 smutku netbám,
 w srdci se nestaraje.
 Pěkné smienie
 i wzezřeníe
 slíčnost mú ukazuje,
 w obličejí jakož w roli,

když mne jedno nic neboli,
 srdce se wždy raduje.
 Rúcha, stříebra i wšie ctnosti
 snažně sobě dobudu,
 5 wšak z tesknosti
 mých wšech ctností
 smrti zbawen nebudu.
 Mój wěk newie,
 ktož mi powie,
 10 kdy mé bude skonání?
 Dajž mi bože stwořiteli,
 bych měl k tomu úmysl celý,
 chwále tě do skončenie. Amen.

ŘEČ KMETĚ STARÉHO.

Z téhož rukopisu w Starob. Sklád. III. 103.

Aj starosti! w mé tesknosti
 již w sobě krwe netíjí,
 dáwné smienie
 a jher děnie
 i radost opúštějí;
 ale nynie kóže stará

15 u mne smáhy w sobě nemá,
 skloniw se ledwa sedím;
 zpominaje na swé děnie
 a na mnohé prowiněníe,
 shrbiw se, w zemi hledím.
 20 Žiwot zhfiewám,

kunštów neľbám,
 sličnosť wši potupuji;
 den mi newdĕk,
 pokoj mi wdĕk,
 w stienech wzdy sĕ rád kryji.
 Wrask přibývává, žily lkají,
 skoków se ľí požíwaji,
 wšeckno sĕ opĕtuje.
 Pro mú snažnosť a mé zbytie
 již mám welmi těžké jitie,
 kolena sĕ sklesují;

prsy tluka a wzdy pláče
 smutku zbýti nemohu:
 srdcem lkaje,
 sobĕ laje,
 5 že jsem hřešil proti bohu.
 Protož pane milostiwý,
 boha otce synu žiwý,
 ne pro mé prowinĕnie,
 na skonĕnĕní daj skrušenie,
 10 ať má wina při mnĕ nenie,
 mocí twĕho smilowanĕie. Amen.

JEŽÍŠOWO MLÁDÍ.

Mezi mnohými spisy o rodinĕ a skutcích Kristowých, kteréž církew swatá dáwno za podwřzenĕ uznala i odsaudila, nachází se také dwoje tak řeĕené Evangelium infantiae, ježto, jakž se dí, jedno z řeĕtiny, druhĕ z arabštiny do latiny přeložené, wĕřícím ne tak ku pouĕĕnĕ, jako radĕji ke vzdĕlawatelné zábawĕ ĕítati powoleno bylo. Takowĕto skládanĕ také i Āĕchám nejmenowaný spisowatel XIV stoletĕ zhotowil, kteréž z rukopisu weř. bibl. Pražské (XVII. E. 8) zde ponejprw do tisku se podává. Jednát pak nejprw o narozenĕí a wychowanĕí panny Marie, potom o narozenĕí a mladosti Krista pána.

Byl žid, jemuž jmĕ Joachim bieše,
 ten w manželstwĕ ženu Annu jmĕjĕše.
 Ten žid mnoho owec jmĕjĕše,
 a jiného těženie nejmĕjĕše.
 Wes užitek z swých owec dělieše:
 jednu ĕest božiemu (chrámu) a jeho slú-
 hám nosieše;
 druhú ĕest pútníkóm a sirotkóm chudým
 dělieše;
 třetí ĕest sám s swú ĕeledí žiw bieše.
 A to ĕinil jest za let dwadeceti,
 s swú panĕí nemaje dětĕí.

Sta sĕ na jedny hody božie,
 nese ĕest do Jerusalĕma z swĕho zbožie.
 Ihned je sĕ na oltář ofĕrowati,
 15 ale wyšší biskup poĕe jemu porokowati:
 A ty před námi mnohými lety
 s ženú jste samým bohem kleti,
 že w židowstwĕ nejmáte plodu,
 a proto zhynúti twĕmu rodu;
 20 proč ty smieš mezi jinými státi?
 Podlé té řeĕi nemúdrý biskup poĕe jemu
 lati;
 i neda jemu bohu ofĕry dátĕí,

ale poče z kostela hnáti.
 Joachim inhed je se kwieliti,
 i nesmě domów jiti;
 neb se swých sásědów, již tu běchu,
 stydieše, 5
 by jeho tímž neuhaněli, toho se bojieše.
 I rozličným owčaróm w swěj žalosti
 z swěho smutka žaluje božiej milosti.
 A když již tu dáwno bieše, zjewiw se
 jemu anděl boží, 10
 a boží jemu wóli wyloží,
 řka: Widěl jest buoh twé zapýřenie,
 pro neprawé uhaněnie;
 neb tu ijednoho (hřiechu) nenie,
 cožkoli činí samo přirozenie;
 wóle zlá, ta hřiech činí;
 kdež jie nenie, toho buoh newiná.
 Milyt jsú bohu almužny twé,
 i chceť pro ně zjewiti milosti swé:
 jimž tě biskup nemúdrý winie,
 že twá žena jest bezdětkyně,
 chceť buoh odjeti ten přirok;
 neb budeš jmieti dceru w týž rok.
 Ta bude beze wšie záváty,
 neb bude plna nebeské oswěty;
 ona bude slúti božie matka,
 a jejie syn wykúpi od ďábła hřiešná nebo-
 žátka.

A to jměj za znamenie,
 že w mej řeči nenie obkřizenie:
 u bráně tě potká twá žena,
 i zřéci tě, bude utěšena.
 Anna, když uzře s púti jiné ludi,
 by byl umřel jejie muž, to súdi;
 neb o něm nic neslyšieše,
 a proto se mütieše;
 wšedši w swój sad, i je se plakati,

a na swój hřiech welmi žalowati.
 Tak plačie, udá se jej na dřewo wezřieti,
 a mladé wrabce w hniedzě widěti.
 I poče kwieliti
 welmi, a tuto řeč mluwiti:
 Wšeliké božie stwořenie
 jmá w swých dietkách utěšenie,
 mně hřiešnej toho nenie:
 a to činí proti bohu mé prohřešenie,
 a to práwě jest bohem nade mnú súzeno;
 buď we všem božie jméno pochwáleno.
 A když tak plakáše,
 a na swój hřiech žalowáše,
 anděl se jej pokáza,
 15 pročby tak byla smutna? otáza.
 Strachy neumě mluwiti.
 Anděl je se jie těšiti,
 řka: Nežásaj se, Anna!
 milost jest po mně seslána:
 20 počneš dcerú, a tu powiješ,
 a w rok to zwieš.
 Maria jejie jméno bude,
 ta milosti hřiešným dobude,
 bude celé swatosti,
 25 neb bude w klásteře rósti.
 Že u mej řeči křiwdy nenie,
 toť chci dáti za znamenie:
 w zlatej bráně muže swěho
 potkáš, jdiž brzo, přijmiž jeho.
 30 S uočí jí anděl snide,
 Anna proti muži jide;
 a když zlaté brány dojide,
 muž jejie w bránu wjide.
 Widěnie swé sobě wyprawista,
 35 a slibem andělským jista bysta.
 K roku powí dceru Anna,
 ježto byla andělem zwěstowána

Maria jí jmě dachu,
 tociž pani, jakž židě wykládachu.
 Když to žádně dietš chodieše,
 až již staro tři léta bieše,
 do kláštera ji mezi panny dachu,
 a tu jie do dwanácti let nechachu.
 I bieše tielce tak lepého,
 že mezi lidmi netřeba kraššieho;
 obyčeje bieše tichého,
 a srdce oyšem milostiwého.
 Kdyžto kam jdieše,
 rúšici a pláščem obličej zakryjieše.
 A když panny dělati chtěchu,
 kterej co ten den činiti daděchu:
 pawlaka sě dostanieše,
 a tu pawlaku za obyčej činieše.
 Když židowšči mistři wzwděchu,
 takto powěděchu:
 Pawlaka jest kniežecie oděnie,
 a jinému jie lzě nenie;
 neboť bude jie král snúbiti,
 neboť sama bude krále nositi.
 A panny, když to znamenachu,
 wšecky jiej králowá řiekachu.
 Pak biskup káza wše panny z kláštera
 25 wybrati,
 a wšecky za muž dáti,
 krerězby na dwunáct let byly.
 Když to běchu wšecky učinily,
 Maria nerodi z kláštera wyniti,
 a řkúc: Jáz toho nemohu učiniti;
 neb jsem bohu na slib oddána,
 a čistota má milému bohu oběcána.
 Biskup když tu řeč wzwdě,
 takto jiej powědě:
 Již jest od počátka swěta
 pět tisíc a dvě stě let (a)

dwú minulo roków,
 w nichž bylo mnoho proroków,
 bylo i jiných swatých mnoho;
 wšak nejměl ijeden stawu toho.
 5 Chowaj i nedopúščeť sebe i nás winy,
 zamýšlejíc také nowiny.
 Maria jako holubička pokorně powědě,
 řkúc: S odpuščením tvej swatosti od-
 powědě:
 10 Adam, donidž w ráji bieše,
 čistotu držieše:
 ale kdyžto božie kázanie přestúpi,
 tehdy před rájem w manželstwo wstúpi.
 Abel jinoší bieše,
 15 když jeho bratr zabijieše;
 Heliáš wšak jinoší bieše,
 když žiw w plameni sedieše.
 Wšak sě já jim newrownám,
 ale tvej swatosti wěděti dám,
 20 žeť jsem swé děwojstwo mému tvořci
 slíbila,
 jedno ašby božie wóle jinak byla.
 Biskup newěda, co tomu učiniti,
 káza sě wšemu židowstwu sníti;
 25 póst wšem zapowědě,
 a takto jim powědě,
 řka: Maria slib učinila,
 o němž mne kniha nenaučila;
 chtělbych zkaziti ten slib,
 30 neb mi owšem nenie lib:
 ale že buoh welí slib držeti,
 druhé písmo jest, že böh welí život plo-
 diti.
 Proto z toho newědě co učiniti,
 35 jedno bohu poručiti:
 pomoztež mi boba prositi,
 zda nem ráčí zjewiti,

co nem welí z toho učíni.

A proto sě i káza všemu lidu trudití.

Když biskup k oltáři přístúpi,

tu hlas swatě děwky wystúpi,

• fka: Chci obnowiti starého diwa obno-

wenie:

wylož na oltář metly všech jejie pokolenie,

a kteráž metla wypustí plod z sebe,

a na niej sěde holúbek s nebe,

tomu jest tu pannu jmieti.

Uslyšaw to biskup, (káza) jejie rodu

před sě jiti,

každému káza metlici na oltář položiti.

Na zajitíe diwu i jednoho neuzřechu;

ale božím naučením wzwěděchu,

že ten swé metly položiti nechtěl,

jenž ji pojieti jměl.

Nalez Josefa biskup, je sě jemu poro-

kowati,

pročby swé metly nepoložil na oltáři?

Josef odpovědě:

Že jsem takej panně nerowen, to wědě;

mohlaby wnučka býti,

a proto sem i nechtěl přijiti.

Biskup wece, by choel proti božiej wóli

býti?

i káza jemu bezděky metlu k jiným při-

ložiti.

Metla mandlowá bieše,

suchá, i kóry na sobě nejmieše;

wšak té noci wzkwetla bieše,

a mandly na sobě jmějieše;

holúbek to mienieše,

že Josefowi ji pojieti bieše.

Když to lidé uzřechu,

boha sě chwáliti jechu.

Když tworci chwálu wzdachu,

pannu Josefowi dachu.

Josef w swój duom s swatú pannú do

Nazareta jide,

5 a s ní pět panen z kláštera přiwede,

jenž biskup upravil bieše,

a ten úmysl jmějieše,

aby jej slůžily,

a jejie čistoty swědci byly.

10 Tyto panny s ní běchu:

Rybka, Žofka, Zuzana, Abigail, Racl sobě

jména jmějiechu.

Když Maria w Nazaretě bieše,

sta sě, že jednu proroka Isaiášé čtieše:

15 když dojide toho slowa,

kdež Isaiáš prorokowa:

že přijde ta hodina,

že děwka počnúc powije syna,

to dietě bude slúti: Buoh s námi;

20 inhed wrže pryč knihami,

i je sě s pláčem mysliti,

by to za jejie časa mohlo býti,

a mohla toho miesta dojiti,

že bych chtěla ráda té panny slúha býti,

25 i to milé dietě pěstowati,

abych mohla swého tworce poznati.

A když to podobně dlúho na myslí jmějieše,

neb tehdy ji wiece k swej milosti buoh

rozžehl bieše,

30 w jinošiej twáři anděl boží w komnatu

wstúpi,

a před ni wesele předstúpi,

fka: Zdráwa Maria, milosti plná,

mezi všemi blahoslawena!

35 Uslyšewši to, jmě weliké smucenie,

pro také andělské widěnie i mluwienie;

i je sě na to slowo mysliti,

kam se chtělo to slovo obrátiti.

Tehdy anděl poče mluwiti,

řka: Neroď se mítiti!

Utěši ji, jakž moha,

řka: Nalezlas milost ot boha:

nénie počneš syna i powiješ,

a jemu jmě Jesus powieš;

před bohem weliký bude,

a boha vysokého synem jeho nazýwati

budú ludé; 10

nad stolicí Dawidowú jemu kralowati,

a jeho se králowství nikdy neskonati.

Maria weee: Kako se je tomu státi?

a jáz muže neznám, ni jeho chci znáti!

Anděl wece: Duch swatý w tě wstúpi, 15

a moc božie tě obklíči i w tobě se

ststúpi;

a protož, což se z tebe narodí swatého,

bude slúti syn boha vysokého.

Jakož Alžběta, twá rodička, ježto slowe 20

bezdětkyně,

jakž s synem chodí, jest tomu šestý mě-

siec nyníe.

Wece: Já jsem roba tworce mého,

staň mi se, anděle, podlé slowa twého! 25

A jakž to brzo slowo powědě,

inhd se mateří wzwědě;

neb celé w sobě dietě jmějicše,

a proto jejie swatý žiwot wěčí bieše;

neb celé s nebe stúpi,

a w jejie žiwot celé wstúpi,

a tak diwně w ni wstúpi,

že nebes neodstúpi;

ale celé syn boží w niej bieše,

a celé w jednosti s otcem sedieše.

(A m e n tak böh daj.)

Když tato řeč se dějicše,

a Josefa doma nebieše;

neb tak brzo, jakž s swú pannú w dóm
wstúpi,

5 tak brzo potřeba jej ta nadstúpi,

pro niž musi wen z domu wyniti,

a do Kafarnaum musi jiti:

ale když se domów wráti,

poče ot jiných proslychati,

by Maria těžka byla;

i by jemu ta řeč nemila.

Rozložiw jí na swej mysli wše božie činy,

i nenaleze do nie ijedné winy;

spieš by mohla děwka poroditi,

nežby Maria mohla zhřešiti.

Wšak nechťe boží kmetik, jsa jinoší, se

s ni smieti,

ale chtieše ku přátelóm ji pustiti.

A když to umienil bieše,

a ji ku přátelóm pustiti chtieše;

anděl se jemu pokáza,

a toho myšlenie přestati káza,

řka: neboj se swé panny pojieti,

neb tobě ji zajisto mieti;

neb což se je w tej narodilo,

to powolením jest swatého ducha bylo.

Tehdy Josef, juž wěda, že jest jejie du-

chem swatým poroditi,

poče ji welmi ctíti.

30 Když biskup tuto řeč o swatej diewce
wzwědě,

takto kněžím powědě:

Jak dřéwe nám buoh byl o tej diewce

ráčil swú wólř pokázati,

35 snad nyníe ráči nám též zjewiti;

že zlým buoh toliko diwów nečinil,

nemúdr jest byl, kdož ji hřiechem winil.

Wšak káza Josefowi, jejjemu muži, před
sebu býti,

i káza kletú wodu učiniti;
ta woda na to byla ustawena

bohem, že když která manželka newěru
mieněna,

dána jiej ta woda píti;
bylali jest winna, inhed musila sniti.

Týmž činem Josefa pozwachu,
a tu jemu winu počechu dáwati,

že swatby nechtěl čakati.

Ale odpowědě,

že o tej řeči nic newědě,

jedno žef diewka jest w swatosti swrcho-
wana,

a mně jest zwěstowati bohem dána;

a to, bože, nynie rač ukázati.

Bez strachu káza sobě kletú wodu dáti.

Dachu jemu kletú wodu píti,

sedmkrát okolo oltáře jíti,

swatú diewku pozwachu,

a kým by počala, otázachu.

Swatá diewka odpowědě,

řkúc: Jáž jiného nic newědě,

jedno žef anděl mi to zwěstowal,

což Isaiáš prorokowal:

že diewka počnúc syna powije;

o tom wám lépe powie.

I kázachu jiej tu wodu píti,

a oltář sedmkrát objíti.

A když to vše učinista,

welikú krasú sě proměnista.

Pro ten diw knězie boha wzhwálachu,

a w swaté trůby wztrúbichu.

To sě sta při židowském swátku:

a tak otístichu boží matku.

Tehdy cesař Tiberius chtieše wzwěděti,

mnoholiby lidí mohl swět jmieti;

káza vše města, wše lidi popsati

po všem swětu, a každému člowěku pe-
niez s hlawy dáti.

5 Prwé písat do Betléma přijide,

a tu sě ten kraj wešken snide,

chtě sě psáti,

ciesarowi daň dáti.

Josef tamež a pro tež jíti chtieše,

10 ale že již ten čas přišel bieše,

w němž jeho milé pani syna powiti bieše:

nechtě takého klejnota po sobě ostawiti,

tu milú pani poje s sebu pro tu dobu;

a také oslík a wolek poje s sobú,

15 ačby sě jemu událo pomeškati,

chtělby je na ztrawu prodati.

A když noc ještě bieše,

wes swět Maria na dvě rozdölen widieše;

puol swěta žalostiwě kwielěše,

20 a puol sě welmi weselěše.

Anděl jí tak powědě:

To sě děje pro twé dietě;

židé pláčí swého zatracenie,

pohani sě těšie swého spasenie.

25 A když Josef do Betléma přijide,

nikděž hospody nenajide;

neb plno město lidí bieše,

a proto chud muž hospody nejmějieše.

Mezi dvěma domama přistřešie stojieše,

30 a to přistřešie jesly jmějieše;

neb když lidé na trh přijediechu,

w tom domě swé brawy stawiechu.

W tom chlěwě Josef swú paní s oslíka

ssadi,

35 a w skále jí posadi;

neb tu inhed sklep z skály wysečen bieše,

a w tom sama králowna súkromě sedieše

Té prvé noci,
na neděli w puol noci,
Maria powí syna, dievku jsúci:
a ten syn byl buoh všemohúci!
I měwši jej, poče sě jemu modliti;
nejmajíc jeho lépe kde položití,
uwinuwsí jej w chudé rúšce,
i položí jej w sieňce;
ni wolek, ni oslík jiesti chtěsta,
jedno před dětátkem klečesta.
Té noci pastýři odjechu,
a swěho stáda střežiechu;
anděla uzřechu,
a tuto řeč od něho uslyšechu:
Zjewuji wám weliké utěšenie,
že sě stalo w Betlémě nyníe nocí božie

narozenie;

abyste přijeli wěřeníe,
dávaji wám to na znamenie:
uzřite w plénkách, w neckách dietě.
Řek to, i wznide wzhóru, swú krású
swietě.

Inhed sě anděli pokazachu,
a bohu chwálu wzdachu
z té weliké milosti,
řkúc: Chwála buď bohu u wýsosti,
a na zemi mír_lidu!
Když anděli swé chwály přestachu,
pastýři sě do Betléma brachu,
to dietě žádně ohlédachu.
Třetinádst den třiie králi do Jerusaléma
přijidú,

a před krále Heroda jidú,
tiežic: Kde sě jest král židowský narodil,
jenž je nás swú hwězdú po cestě wodil? 33
Wzwěděw to král Herod, poče sě mütiti,
boje sě proto dietě králowstwie ztratiti.

Káže wše mistry sezwati,
i je sě na nich tázati:
kdeby sě bylo Kristowi naroditi?
Mistři sě jechu mluwiti,
5 že w Betlémě sě jemu naroditi.
Wzwěděw, káza králóm do Betléma jiti,
řka: Téžte snažně o dietěti,
abyste mi uměli powědieti;
abych sě mu mohl také pomodliti.
10 To dieše, a mysle dietě zahubiti.
Wynidú králi, krále slyšewše,
utěšichu sě, hwězdu widěwše;
po hwězdě do Betléma přijidú,
a po niej až w dóm wnidú,
15 w němto žádně dietě w jeslách ležieše,
a matka jeho s Josefem sedieše.
Šedše, dětátku sě jako bohu wzmodlichu,
a zlatem, kadidlem a myrrú jeho počtiehu.
A když sě jemu modlichu,
20 uzřew Herod, že jsú sě králowé k němu
newrátíli,
mnieše, by sě o hwězdu mýlili,
wece: Mne jsú sě ustyděli,
a proto jsú sě ke mně i newrátíli.
25 A když tak umysli,
wešken strach wypusti z mysli.
Teprw po roce wzwědě,
co Simeon o dietěti powědě,
že králi jsú u dietěte byli,
30 a jemu sě modlili.
Inhed chtieše w Betlémě w tom městě
děti zbíti,
ale inhed mosí k ciesařowi jiti;
nebo syny jeho běsta naň žalowala,
a ta běsta jej do Říma pohnala.
A to nám písmo prawí,
že na tej cestě léto ztráwi.

Tehdy anděl Josefowi powědě,
 řka: pojma swatú díwku i jejie dietě,
 do Egypta brzo běž;
 nebo ty to dobře wieš,
 že jest tomu w skoře státi,
 že Herod chce dietě zahubiti, a bude jeho
 hledati.

Josef poje matku s děťátkem
 i swým wšim statkem,
 noci z židowské země wynide,
 a do Egypta pojide.
 Josef s sebú tři panoše jmějieše,
 a s swatú matkú jedna díwka bieše:
 Maria na oslíku sedieše,
 a swé dietě na lóně držieše.
 A když již na púšči Egyptské běchu,
 a pod jednu skalú seděchu,
 z skály na ně mnoho ještěrow wynide;
 a když Ježíš proti nim pojide,
 i poče ještěrow ruky podáwati,
 a ještěrowé počechu s ním hráti.
 A když se najhra s nimi to milé dietě,
 ještěrow taktó powědě:
 Do swé skály opět jděte,
 a wiece nikomému neškoděte.
 Druhý den u war veliký do Betléma jidú,
 a k krásnej palmě přijidú.
 Tu Maria s uoslíka ssěde,
 a pod palmu ustawši sěde,
 i poče prositi,
 by kto chtěl jí s palmy owoce dobyti,
 řkúci: By se mohlo státi,
 žeby mi mohl toho owoce dáti.
 Josef odpowědě:
 Jáz toho čina newědě,
 jimž bych mohl na horu wzniťi
 a tobě toho owoce dobyti;

ale toť jest mé wětšie myšlenie,
 že tuto wody nikdež nenie;
 nemoci budem dále jíti,
 když nebudem mieti co píti.
 5 Když se Josef tak mütieše,
 Jesus na palmu hledieše,
 i wece: Palmo, kazujit se nakloniti!
 Matka, to uzřewši, slez unofi; i jechu se
 owoce česati.
 10 Nahryže se, káza Josef jiné schowati.
 Pak Jesus káza se palmě wchýliti,
 řka: Welit rajskému dřewu rowno býti,
 asby niče do súdna dne neškodilo,
 aby zimě i létě owoce na tobě bylo.
 15 Josef pro wodu poče se mütiti,
 a Jesus pod palmú káza se studnici otwo-
 řiti.
 Počechu tu wodu s weselím píti;
 Josef káza wše láchwice jiné naplniti.
 20 Uzřew ten diw Josef, poče boha chwáliti,
 a wiece bez Ježíšowy rady nechtě nic čí-
 niti.
 Druhý den poče Josef k dietěti mluwiti,
 řka: Co kážeš z toho učiniti?
 25 W war veliký nem jest po púšči jíti:
 kážešli se podlé mořských měst obrátiti?
 Jesus wece: Netřebať o tom nic mysliti;
 chci nám cesty ukrátiti.
 Dnes wám Kamnys dám widěti,
 30 do něhož nám bylo za třidceti dní jíti.
 A když tam jdúce mluwiechu,
 před Kamnys městem se uzřiechu:
 ale že pozdě do města přijidú,
 nikdež hospody nenařidú.
 35 Newědúc kam jíti,
 do božnice musichu jíti.
 A jakž brzo syn boží do božnice wuide,

tak inhed vše modly padnú;
 ježto před mnohými letmi Jeremiášowi
 bohem bylo powěděno,
 a jím w Egyptě bylo prorokováno :
 když dievka u vaše modly swého syna

5 položí,

tehdy vaše božnice na zemi se složí.

Pro knězie utajek mějiechu,
 a toho obraza welmi ctichu,
 a před ním se klániechu :

ale skoro diwa toho zapomenuchu,
 a proto ho mezi sebou i nectichu.

Josef pak z božnice wynde,
 a do města w hospodu wnide.

Sta se, že Josef kúpi ryb, i je se jich 15
 wařiti,

a druhé pobiw, je se jich soliti.

Jesus wzem jednu rybu solenu, i poče jí
 hráti,

a najjhraw se káza jí plawati :
 inhed oči ta ryba solená.

Uzřewši jich ta hospodářowá,
 poče se dietěte báti,

i nerodi jich děle w hospodě chowati.

A když w jiné hospodě běchu,
 ti lidé nemocné děti jmějiechu ;
 poče božie matka hospodářowej raditi,
 aby swé dietě w Ježišowě kúpěli zmyla.
 A jakž brzo to dietě w Ježišowě kúpěli

zmychu, 30

tak inhed zby swého všeho neduhu ;
 neb tedy dnů zlámáno bylo,
 a tehdy inhed dny zbylo.

Jakž to jiné panie w městě wzwěděchu,
 a které nemocné dietě jmějiechu,

jakž je po Ježišowi w jeho kúpěli zmy-
 jiechu,

tak všie nemoci zbudiechu.

Toho léta hlad w Egyptě weliký bieše,
 a Josef chleba nejmějieše.

Ježiš wzem hrst pražmy, mlátiti,
 a Josefowi káza nositi :

i umláti korcuow pšenice třidceti.

Když uzřechu to jiné děti,

každý poče swú kytku pražmy mlátiti,

celý den mlátiwše, nejmějiechu co wzpěty
 10 nositi ;

proto se naň počechu hněwati,

a k swým starostám jechu se žalowati.

Tehdy starosty jechu se pražmy prositi,

an je poče po kytce dařiti ;

a komuž kytku dadieše

ten pražmy do roka jmějieše.

Když Ježiš w Egyptě bieše,

a již na páté léto jdieše,

Josefowi se anděl ze sna pokáza,

20 a do židowstwie jemu jiti káza.

A když Josef po pušči jdieše,

na tej pušči zběh Jezmas žid bieše.

Ten lidí, jenž tudy chodiechu, lupieše,

a zlupě wšecky ztepieše.

25 Když Jezmas uzře po cestě lidi

jdúce, swé towaryše ubudi,

i chtieše je zlupiti

a potom je wšecky zbíti ;

ale jakž té swaté čeledi dojide,

30 Jezmu i jeho towaryše weliká hróza objide,

že se jemu to dietě prawý buoh zdieše,

jakož obak prawda bieše.

Wzem dietě, je se s ním jhráti,

i poče na nich toho tázati,

33 by ráčili na jeho twrz jiti,

řka : Ctně wy chci skrz pušči prowoditi.

Káza jim w swú twrz jiti,

i poče je welmi ctti:
 dietě wezdy pěstowáše,
 a toho wezdy ždáše,
 fka: By mi to dětátko jmieti
 bylo, nechťel bych za to všeho swěta wzieti;
 prawěl jest andělské dietě,
 nenief takéhož na všem swětě.

Jesus jemu odpowědě:
 Jáz tobě jistě powědě,
 kako ty mě welmé mučíš,
 wěz, že se ode mne nikdy neodlúčíš:
 neb když w najwětšiej potřebě budeš,
 tehdy skrže mě núze zbudeš;
 a nadto ještě tobě dáwaji,
 že kteříž lidé tebe w swých núziech 15

wzpomanú,

slibuji je utěšiti
 a od sebe nikdy neodlúčiti.
 Jezmas tehdy dietěti klekna poděkowa,
 wzem dietě, je se jeho znowa pěstowati, 20
 ctiw je za tři dni w swej twrzi,
 wzprowodi je, až kdež běchu bezpečni jiti.
 Ten dworný host dwornému hospodáfowi
 dworně zaplati,

neb na jeho skončenie,
 dal jemu swé poznánie,
 neb prawi: to ten zloděj bieše,
 Jenž s Ježíšem na kříži pnieše.
 Zwěděw Josef, že Herodes umřel,
 a syn jeho Arcislaw na jeho stolici seděl, 30
 nesmě w jeho králowstwie wniti;
 kamy šel, poče mysliti.
 Tehdy anděl káza jemu do Galilee jiti.
 Wzwěděw to, poče w Nazaretě bydliiti.

Když Jesus w Nazaretě bieše,
 a již jsa w šestém létě, sta se, že dež
 spadl bieše;

Jesus s dětmi po dšti w lúzi jhrajieše,
 i je se studniček činiti;
 ale jedno dietě najwětšie z města poče
 jemu kaziti.

5 Tehdy Jesus jemu powědě:
 Jáz to dobře wědě,
 by tobě bylo děle žiwu býti,
 nemohloby nikake útona ujiti:
 chci s tebu milostiwé učiniti,
 10 kazujit z swěta jiti.

A jakž brzo naň Jesus dše,
 tak brzo to dietě zdeše.
 Proto z města jej chtěchu wypaditi,
 ale Maria poče swému synu mluwiti,
 fka: Mé milé dietě, pro to dietě chtie
 ny wypaditi.

Jesus matce odpowědě:
 Matko, jáz to dobře wědě,
 žeť jest jemu lépe w ráji býti,
 a mukat jemu bude sém se wrátiti;
 zasě ale, žeť se tobě nemohu omluwiti,
 račiž se mnú k němu jiti.
 Udeřiw weu nohú, poče k němu mluwiti,
 fka: Neduostojens w ráji býti;
 25 wratiž se k otci swému,

a wěz, že se wiece nedostaneš otci mému.
 A jakž brzo to powědě,
 tak brzo z mrtwých wsta to dietě;
 i je se zkfiešenie žalowati,
 a z toho otci i mateři porokowati,
 fka: Zle jste mi učinili,
 a bydlo jste mi rájské ztratili!
 jakž člowčti jazyk nemož wyprawiti,
 ni smysl který dowěřiti,
 35 kaké jsem já w ráji jměl kochánie;
 a tu mé bydlo bylo do Ježíšowa umučenie.
 Na nebi stane, a to wem jistě slušie wěřiti.

že božstvie schováno jest w tom die-
těti.

Sta se, když Jesus s židowčaty sedieše,
a hlínu mětieše,
a z té hlíny ptáčky činieše,
a toho dne sobota bieše:
židé mu počechu porokowati,
řkúc, pročby směl w sobotu dělati?
Jesus odpovědě,
řka: Jáz dobře wědě,
že kdež je chvíle krácenie,
w tom úsilé ani diela nenie.
Wšak mistři za to jmají,
žeby byla wždy sobota w ráji,
žeby bylo nikdy nedělati,
wšak by bylo jeho chowati,
a to pro chvíle krácenie,
neb w ráji ijednoho úsilé nenie.
Z té řeči jechu se hněwati,
i kázachu Josefa pozwati,
počechu jemu porokowati,
pročby nechtěl dní swatých chowati?
Uslyšaw to Jesus, rukama mecě,
hlinným ptáčkóm hes hes wecě;
inhd hlínění ptáci jechu se létati,
a welmi krásně zpiewati.
Židowčata to widěchu,
a tomu se welmi diwěchu.
Opět Jesus s židowčaty na zemi bieše,
a hrnek z hlíny činieše.
Slepě hrnek, w poprsek powěsieše,
a poprsek jej jako hřebík přijmějieše.
Židowčata takéž lepiechu
hrnky, a u poprsku powěsiti chtěchu;
ale inhd letěchu,
a hrnowé se zbjechu.
A jedno židowče, když to uznamena,

zhněwa se, řka: Toť Jesus neprawú wiera
k nám jmiewá.

Roztek se, chtieše Ježíše s sieni dolów
strčiti;

5 ale chybiw se jeho, nemóže se stawiti,
s sieni dolów spade,
a žiw do země nedopade.

Děti pryč poběžechu,
by Jesus jeho strčil, děchu.

10 Přítelē toho dietěte Ježíše před súd po-
zwachu,

a na Ježíše z hlavy wřalowachu.
Jesus wece: Chceteli umřici wěřiti,
ač wem co o tom mluwiti?

15 Konšelē, když tu řeč uslyšechu,
tako powěděchu:

Dietě lehce se móż omluwiti,
a proto w tej řeči neslušie jemu wěřiti,
umřiciej řeči chcem wěřiti;

20 tačtež jeho otázati.

Jesus káza umřici wstáti,
a když wsta, poče jeho Jesus tázati:
Powěz mi, kto tě strčil s sieně?
neboť mě w tobě winie.

25 Dietě odpovědě,

řka: Hospodine, rád tobě powědě:
křiwě tě jest tiem mój otec winil;
nebo jsi toho neučinil.

S právem jsem byl žiwot prowínil,

30 neb jsem se swým nesmyslem sám toho
dowinil;

u mém nemúdrém dětinstwí
sám jsem letěl s sieni.

I by opět žiw na swětě.

35 Pro to jistě dietě

nedachu Ježíšowi s sebu býti,
i kázachu jemu z Nazareta pryč jiti.

Tak Maria a Josef z Nazareta wynidesta,
a do Jericho jidesta.

A když Jesus w Jericho bieše,
a sobě již sedm let jmějieše,
káza jemu matka s bání po wodu jiti.
Jesus chtieše milej matce poslužiti;
a když již wodu nesieše,
židowče jedno protiv němu jdieše;
napiečtiw swým čbánem na ni,
i rozbi Ježíšowi bání.

Ježíš wyliw w plášť wodu, domów přijide,
tak jakž skrzě plášť i krópě neprojide.

Wece Jesus: Přinesl jsem bez bání wodu,
zaplatí nám to robě tu škodu.

Když ještě o tom w domě mluwiechu,
by bylo to židowče umřelo, powěděchu.

Maria (poče) za to dietě prositi;
Jesus wece: Matko, tebeť mu jest učiti.

Inhed sě na swět wrátí,
i poče rozprawowati,
kako jest u velikých mukách byl,
a pro Ježíše jest všeho zbyl.

Na druhé léto hlad w Egyptě bieše,
a Josef pšenice málo jmějieše,
wšak ji wsieti chtieše.

Weze ji na pole, toto myslěše:

toť jáz wsěji tuto pšenici,
a snad urazi tiem swí duši;
neb chudým nebudu jmieti co dáti,
až budú u mých dřwí wolati;
lépe ji jest chudým dáti,
a na léto boží milosti ždāti.

I opět jemu druhá mysl powědě:

wšak já to dobře wědě,
že wsějili ji nynie, móž mi buoh naspořiti,
a z toho budu chudé krmiti.

A když tak myslí wrtieše,

Jesus podlé woza stojieše:

Jesus táza, smělliby hrst pšenice wzieti?

Jesus wzem hrst pšenice, poče po všem
poli sieti.

5 W tom miestě pšenice wznade,
a téhož dne plněho zrna dojide.
Josef káza ji s weliky noci žieti,
a wšicknu chudým wyžieti;
a kdož jie snopek užnieše,
10 ten do roka jiesti jmějieše.

Blíž Jordana Josefowo pole bieše,
a inhed s oně strany lvice děti jmějieše;
a pro ni cěstú lidé choditi nesmějiechu,
ale až sě jich mnoho sešlo, tož jdiechu.

15 Jednú mnoho lidí u Jordana sedieše,
a Jesus s Josefem na poli bieše;
Jesus jich otáza: pročby seděli?
rcěchu, by pro lwici jiti nesměli.
Tehdy Jesus k Jordanu přistúpi,

20 a Jordan sě inhed rozstúpi;
na 'nu stranu tam jide,
a ke lwóm w skálu wzide.

Widúc to lidé, počechu sě zaň báti;
ale Josef poče o tom nie netbati.

25 Když Jesus dlúho w skále bieše,
wzřechu, že se lwy z skály jdieše;
staří lwowé okolo jeho chodiechu,
a mladí s ním jhrajiechu.

Když sě s nimi najhra dosti,

30 káza lwóm přestati swé litosti,
a řka: W tej skále bydlte,
a nikomému neškodte!
inhed ti lwowé jako owcé čiší běchu,
a wic nikomému neškodiechu.

35 Opět sě Jordan rozstúpi,
jakž brzo Jesus k němu přistúpi.

Lidé, ježto to widěchu,

tej se moci welmě diwiechu.
 Tehdy jim Jesus powědě, že zwiefata
 hlupá swého tworce znají,
 a lidé, smysl jmajíce, nic o něm netbaji.
 Hoře wám, že netbáte boha swého,
 a jsúc obraz jeho,
 diw mój widúce,
 a všickni mne znajúce,
 že mne nechcete ctíti!
 tato zwiefata budú na wy swědčiti.
 Josef tesar bieše,
 plahy, koléska, lože z dřewa činieše.
 Pán jeden da jemu olíwowe
 i jiné drahé dřewie,
 wele sobě lože učiniti,
 řka: Chci tobě twój trud dobře zaplatiti.
 Josef, zle změřiw, je se dřewie rúbati,
 a pohriechu puol lesa i ukráti;
 i nemě zač jiného lesu kúpiti,
 poče se welmi mütiti.
 Jesus poče i Josefa těšiti,
 řka: Neroď se proto mütiti.
 I wece: Raě krátké dřewo držeti,
 a podlé jeho hodně dřewo položiti.
 A když Josef krátké dřewo s dluhým držieše, 25
 tehdy Jesus krátké dřewo s dluhým tie-
 hnieše,
 až přitěže krátké k dluhému.
 Maria, jako holubička, to vše znamenáše,
 a všecky jeho činy na mysl bráše.
 Když Jesus dewět let sobě jmějieše,
 a tehdy w Kafarnau s matkú bieše,
 židie počechu Josefowi porokowati,
 pročby nechtěl Ježíše do školy dáti.
 Josef wecě, že bych to rád widěl,
 ačby kto jeho učiti chtěl.
 Jeden mistr w Ježíše se urwáza,

a po sobě *alef* jemu řeci káza.
 Jesus mistru powědě:
 Jáz dřewe tebe *alef* wědě.
 Ty jako zrno u mýchýti blúdiš,
 5 a mě tomu, jehož sám neumíš, učíš;
 však druhému slowu židowsky dějí *beta*,
 a tys prawá nemudrá cketa,
 že toho chceš učiti,
 jenž němý jazyk mól učiniti.
 10 Powěz mi, mistře, co jest bylo před po-
 čátkem
 powěz mi, co jest bylo před andělským
 sňatkem?
 powěz mi, kehdy buoh sedieše,
 15 když nebe ni zemi nebieše?
 Uslyšaw to mistr, poče se báti,
 i je se toho káti,
 že je směl také dietě učiti;
 i káza jemu domów jíti.
 20 Druhý mistr, když to wzwědě,
 w škole takto powědě:
 On jest jeho neuměl učiti,
 kažte jemu před mě jíti.
 Matka jemu káza předeň jíti;
 25 mistr jej chtieše učiti.
 Wece mistr Ježíšowi znamenati *alef* prwe
 slowo.
 Jesus wecě: We, kak mi jest to welmi
 nowo!
 30 Powěz ty mi, mistře, proč to slowo jmá
 troje řčenie,
 a jest jedno řčenie?
 powěz mi, proč jest to slowo wdole
 otwořeno,
 35 a proč jest swrchu zatwořeno?
 Mistr mu nic neodpowědě,
 ani malú částku toho wědě.

Toho slova jedno řečenie,
 jest božie trojice w jednosti znamenie,
 o niejž ijednomu, kromě jeho osobě,
 známosti nenie, w osobách smiečenie.
 Wěz mistře, proč slovo jest
 newidomo? to jest,
 že božstwie nemóž uzřieti,
 oděje se w tělo, dá se widěti:
 ale wy židé nebudete tomu wěřiti,
 a proto w swém blúdíte.
 Mistr, když tu řeč uslyše,
 užas se, sěde i wždyše,
 řka: Dřéwe mé mistrowstwo slowutné
 bylo;
 ale když mně jest také dietě uhanělo,
 mezi towaryši neuměti budu ust ote-
 wřieti,
 ni smieti budu wiece učiti děti.
 Najwětši mistr když tu řeč uslyše,
 mezi všemi žáky powědě nehluše,
 řka: Nejměli jsú oni jeho učiti;
 kažte jemu sém před mne jiti.
 Káza jemu po sobě abecedu řekati.
 Jesus wece: Powěz, mistře, proč A jest
 najprw položeno?
 a proč jest E w pátém místě postaweno?
 Mistr to uslyšaw, hanbú hlawu spusti,
 užas se, metlu z ruky upusti.
 Tehdy jemu Jesus wece:
 když se pacholik urodí, pláče: A! řka:
 Adame!
 A dievka se urodieci E kowěká, tociž
 Ewa.
 Powěz mi, mistře, proč 7 w dewátém
 místě stojí?
 powěz mi, proč 7 najměnie jsa, wšak
 se w smysle trojí?

powěz, proč jest 7 tak krásného pro-
 mluwenie,
 a tak sprostného napisanie?
 Powěz, proč třie 7 božie jmě znamená-
 waji,
 a proč témuž u počtě třidceti říekají?
 Mistr wece: Jáz toho newědě,
 ale od tebe rád zwzvědě.
 7 řečenie krásného a písanie sprostného
 znamenie,
 jest božstwa swatého w čłowěčstwíe po-
 tupenie.
 To slovo w dewátém místě stojí,
 neb ten buoh i čłowěk kórów andělských
 dewět kojí;
 a pro jich naplněnie
 a pro hřešných wykúpenie
 buoh w čłowěčstwí na swět přišel,
 tak jakož s nebe již newyšel.
 20 Wy židé třikrát jod u písmě stawíte,
 a tomu třidcat diete,
 nebo wy to budete wěděti,
 že boha kúpite za peněz třidcieti.
 Když tu řeč židé uslyšechu,
 25 proti Ježíšowi se wsmiechu,
 řkúc: Neslušief děle žiwu býti,
 že smieš proti zákonu našemu mluwiti.
 Jesus wece: Kaké wy učenje móžete jmieti,
 když abecedě nechcete rozuměti?
 30 Mistři nemohúc Ježíšowi učením ostatí,
 kázachu Josefa pozwati.
 Když přijide Josef, jechu se jemu mluwiti,
 aby swého syna lépe chtěl učiti.
 Josef pojem Ježíše, je se jeho učiti,
 35 řka: Kdež jsú staři, neroď mnoho mluwiti.
 Jesus wece: Nenie cti dostožen, kdož cti
 nerozumie,

ni slušie w prawdě jemu mlčeti, kdo jie
neumie;
nebo jelikož jsú winni, již křiwdu mluwie:
tolikéž jest ten winen, kto mlčí a praw-
du wie. Amen. 5

Když bieše w druhémnást létě,
a tehdy bieše s milú matkú w Nazaretě,
Jesus w jednu hodinu,
do Jerusaléma s swú rodinu.
Když tu swatě dni wybychu, 10
a domów sě wrátichu;
ale když na noclezě běchu,
tu Ježíše neuzřechu.

Nebo židé ten obyčej jmějjechu,
že mužie obláště a ženy obláště k swa- 15
tým chodiechu;
a protož, by Ježíš s matkú šel, Josef mnieše,
a by Jesus s Josefem šel, materi sě zdieše;
a tak jsú byli Ježíše ztratili,
a u velikém jsú smutce byli.

Mezi známými a mezi rodinú počechu je-
ho hledati,

ale jeho nikde nemohú nalezti.

Opět do Jerusaléma jidú

a wše sieni znidú;

a wšak o něm nic nezwěděchu,

proto smutek veliký jmějjechu.

Třetí den do božieho chráma jidú,

a tu jej mezi židowskými mistry nadjidú,

an mezi nimi sedieše, jich tieže,

a tázaním múdrým je wieže.

Prawie, ež tehdy jich jest tázal:

Wy mistři prawíte, že je buoh kázal,

řka, pošli wám proroka z rodu našeho,

toho poslúchajte jako mne samého.

Tieži wás, mienilli jest buoh proroka
každého,

čili miení o sobě, a zvláště kterého?

Tedy mistři powěděchu,

že to w písmě jmějjechu,

že jim buoh chce zvláště jednoho pro-
roka poslati,

jehož jim jest jako boha poslúchati.

Jesus otáza jich, kdy jemu jest přijiti,

a z kterého jemu jest kraje wyníti?

Řechu: Od Daniela po sedmi let inhed
mu býti,

a z Betléma jest jemu wyníti.

Tehdy Jesus wece: Rád bych to od wás
slyšal i wěděl,

jižli jest ten čas wyšel, w němž jest tomu
osobnému proroku přijiti?

Řechu: Již jest ten čas přišel, a ten bude
nás prawej cestě k bohu učiti.

Jesus wece: A toť nyní s tiem prorokem
mluwíte,

25 a swýma očima jej widíte!

Tehdy matka wyzwawši Ježíše k sobě, je
sě jemu mluwiti,

řkúc: Synku, pročs nám chtěl tak učiniti,
že jsi nás chtěl židóm ostawiti,

25 i dal jsi sebe nám s bolestí tak dlúho hle-
dati?

Jesus wece: Čemu jste mne hledali?

zda jste toho newěděli,

že otcí mému přísluši?

30 I wrátí sě do Nazareta s nima,

i by u poslušenství jima. Amen.

W susědiech jeden jinořice bieše,

ten Ježíše welmi ctieše.

Ten přiwěz drwa z háje,

35 sekerú je sěkaje,

přesěče sobě nohu,

křiče: Wiece na ni newzmožu!

Jesus, když zwzvědě,
 přiběh, jemu powědě:
 Wstaň na swú nohu,
 a daj chwálu wrchniemu bohu!
 Inhed skoči na nohu, i by zdráv,
 jako o čtyřech nohách brow.
 Josef Jakobowu synowci na hrabanici jíti
 káza,
 Jesus, smělliby s nimi jíti? matky otáza.
 A když hrabasta hrabanici,
 uzře Jakub na rucě tůžici,
 neb sě jemu bieše žízala k rucě připiala,
 a jed jemu w ruku wpustila.
 Jakub inhed zdech, sě zpručí,
 Jesus ot něho ješđerku odlúci ;
 i káza jemu brzo wstáti,
 a strniště s sebu hrabati.
 Když to u městě zwzvěděchu,
 by Jesus čarodějnik byl, mluwiechu.
 Josef když tu řeč zwzvědě,
 swatej matce takto powědě:
 Skutky jeho weliké widie,
 a proto jemu welmi záwidie;
 boji sě, by jemu neuškodili,
 neb jeho nezahubili.
 Maria odpowědě:
 Jáz to dobře wědě,
 že jest samého boha snět,
 že jest diwně jej poslal na swět.
 Protož sě jemu niče nemož klého státi; 30
 neboť bude swého časa ždáti,
 máť mój syn za wes swět swój žiwot
 dáti,
 a protož, boží muži, na dietě neroč tbatí.
 Wšak Josef zajem wina,
 jide do Kafarnauma.
 A když tu běchu,

plác u židów uslyšechu.
 Matka káza, coby to bylo, wěděti,
 i powěděchu jiej děti:
 že jedna žena jediného syna jmějieše,
 5 a ten jiej umřel bieše.
 Matka Ježíše poše prositi,
 aby s ní ráčil tam dojíti.
 Jesus, kdež plakachu, jide,
 a jakž brzo umřelo dojde,
 10 káza jemu wstáti,
 řka mateři jeho schowati.
 Jinoch sě je mluwití:
 Ach kak jest w ráji dobro býti!
 Rozkoš weliká w ráji;
 15 neb ptáci krásně zpiewají;
 a když kterého pozoweš k sobě,
 inhed přiletí k tobě.
 Ijednoho tam nedostatka nenie,
 jedno wšeccko chwile krácenie.
 20 Wěděno jest, že mi sě bylo k wám wrátiti,
 a proto mi dáno w ráji pobytí.
 Tehda najwětši z města snide,
 tehdy jeden k Josefowi přijide,
 řka: Proč swého měcka neutěšíš?
 25 jeho newzkřiesíš?
 Josef mu odpowědě,
 řka: Jáz té moci do sebe newědě,
 již bych mohl umřelému spomoci:
 ale ty, děwčí synu, jsi té moci;
 ráčiliš ty mu spomoci?
 neb ty to dobře můžeš učiniti.
 Jesus Josefowi swój ubrusec na umřelo
 káza wložiti,
 Jesus w tělo duši opět kázal dáti,
 35 a již kázal inhed wstáti.
 A jakž tu řeč Josef řekl bieše,
 umřlec sě wzchopi spieše;

Šed před Ježíše jemu sě je děkowati,
a kaké jest měl muky je sě jemu ža-
lowati.

Lidé jeho počechu tázati,
an jim poče wyprawowati,
řka: Podlé každého hřešení
jest tam rozličné mučení;
a hřešišli očima neb ušima,
musíš muky trpěti jima;
neb kterým údem lidé boha hněwají,
w tom údu také muky mají.
Měščenje, když ten diw uslyšechu,

takto powěděchu:

Nenief taká wěc slyšna na wšem swětě,
buh nám je nahodil to swaté dietě;
neboť jest buoh, nebo anděl,
5 mnohoť jest dobrého nemocným z děl.
A proto Ježíše za proroka jmějichu,
a proň Josefa a jeho matku ctiechu.
Jesus poče před bohem i před lidmi růsti
w těle swatém i w múdrosti.
15 Maria jeho skutky wše znamenáše,
a na swej mysli wše rozkládáše. Amen.

H R O B B O Ž Í.

Hra to dramatická, jakowěz za starodáwną w kostelích prowozowali. Složena jest podlé latinské: Omnipotens pater altissime, ad monumentum venimus. Nachází se s jinau, kdež radost o wánocích dramaticky se představuje, w rkp. weř. bibl. z XV století s notami hudebními. Dle jazyku náleží do XIV století, a ušlechtilější částce Mastičkáře nahore podaného příbuzna se býti widí, ačkoli ji Dobrowský (Gesch. der böhm. Spr. u. Liter. str. 299) do pozdější doby kladl. Tisťena we Star. sklád. III, 82 — 92.

Ježíš.

Maria Mandalena.

Petr a Jan, učedníci Páně. 15

Tři andělé.

Tři osoby.

Apoštolé.

ach, kaká jest naše núze,
nebudeli tebe na dlúze!

Prvá osoba.

Ach naše weliká žalosti,
že tak žádúcieho hosti,
spasitele, sme ztratili,
jehož židé umučili!

20 Ztratili sme spasitele,
wšech hřešných wykupitele,
jenž je pro ny s nebe stúpil,
a ny swú swatú krwí wykúpil.

Hospodine všemohúcí!
andělský králi žádúcí!
co nám nebohám zdiati,
když tebe nemóžem jmieti?

Druhá osoba.

Apoštoli mistra swého
a my spasitele ctného
ztratilí sme po swém hriechu,
proněž nám nenie do smiechu.

Třetíe osoba.

Pojdem tamo kúpiť drahé masti,
jenž budemy k jeho ranám klásti,
hoře toho naše veliká !
Pójdem skoro k jeho hrobu,
jakž smy žiwa milowali,
abychom jej umazali :
milujmy jej mrtwa jsúce,
swé masti tam přinesúce.
pospěšmy masti kúpiť,
jížto mózem zalécti
rány našeho tworce milého,
od židów umučeného.

Ach, kakú my žalost jmámey,
doníž tworce neoptámey ;
pospěšme k hrobu jeho,
tworce našeho laskawého ;
milowali sme žiwého,
milujmež jej i mrtvého.

Chorus.

Kto nám ten kámen otloží,
jímž jest přikryt hrob boží ?

Andělé.

Milé panie ! co wy zde hledáte ?
a proč sě tak truchle jmáte ?

Wšecy osoby zpiewají.

My hledáme mistra swého,
Jesu Krista nebeského,
jenž jest w nowě trpěl za ny
na swém těle hrozné rány.

Prvý anděl.

Jehož wy zde hledáte,

zawěrné ho zde nejmáte ;
ale jmějte to za celo,
že to božie swaté tělo
opět jest swú duši wzalo
a wěrně jest z mrtwých wstalo.
Jděte skoro a powězte
jeho mlazším, ježto wězte,
že bůh naplnil swá slowa,
již jest wstal z mrtwých znowa.

10

Druhý anděl.

Podte, miesto ohledajte,
kdežto božie tělo swaté,
žeť jest již z mrtwých wstalo,
položené ježto ležalo.

15

Třetíe osoba.

Milé sestřici ! pryč jděta,
jáť ho budu hledati až do swěta.

Antifona.

Když běch přišla lécti mrtvého,
nadjidech hrob, a w něm nikohého.
Auwech ! nemohu práwě znamenati,
kdebych mohla swého mistra hledati ;
bolest roste srdci mému w útrbě,
já hřiešnice, bywši u božiem hrobě,
tu mu chtěla drahé masti přinesti,
jeho těla nemohla sem nalezi.

25

Třetíe osoba.

Owa ! kámen ten jest přeč odložen,
jímžto jest byl hrob boží přiložen ;
i rytieři kam sú sě poděchu,
jenž střehúce okolo hrobu bděchu ?

A nastojte, hoře mého,
welikého, nemalého !
že newizi tworce swého,
utěšenie srdce mého.

A zdali wy jeho wiete,

proč mi jeho nepoviete?
 Chtělabych se tamo bráti,
 bych ho věděla kde optati;
 chtělabych den i noc jíti,
 bych mohla jeho dojíti.
 Ach, nelehká moje núze!
 toť tak hubenice w túze
 budu den i noc plakati,
 až se můj život ukrátí.

Jesus.

Powěz, cná ženo, co hledáš?
 a proč se tak truchle jμάš?

Třetíe osoba.

Cný muži! rač mi powědieti,
 ač móžeš práwě wěděti,
 twáli cnost jeho schowala,
 powěz, abych jeho optala.

Jesus zpiewá.

Nerodiž wiece plakati,
 již se twój smutek ukrátí;
 odlehči již swej útrobě:
 jáť jsem, jenž howoří k tobě,
 Jesus Kristus křižovaný,
 jenž sem měl weliké rány
 i můj také bok proklaný
 za wšecky wěrné křesťany.
 Kdyžs mne tak mnoho plakala
 i milostiwě na mě ptala,
 hledajíc mne tak mnoho,
 nebudeť žel tobě toho!
 Když sem se tobě pokázal,
 již sem tě zsmutku rozwázal;
 přišlo twé wše utěšenie,
 když mé widíš z mrtwých wstánie.
 Moji mlazší sobě stýští,
 chodiec po mně truchle w núzi:
 kážíť, by jim powěděla,

že si mě žiwa widěla;
 a ktož mě chtie žiwa widěti,
 kaž jim do Galilé jieti;
 tu se jim chci ukázati
 5 a je smutné utěšiti.

Maria kleknáe.

A můj milý hospodine!
 utěšenie mé jediné!
 děkuji twejí milosti,
 10 žes mě utěšil w truchliwosti.
 A já sem byla smutná žena
 těžkým smutkem obtiežena;
 a již sem welmi utěšena,
 kdyžs mi dal widěti sebe
 15 wšech jiných lidí najdríewe;
 a blaze mně dočekawše,
 že mi tě widěti z mrtwých wstawše,
 utěšenie srdce mého,
 Jesu Krista laskawého,
 20 jehož tělo krví oplakáno,
 jakž jest to wšem lidem známo.

Maria.

Zawěrněť sem boha žiwa widěla,
 a wšak dotknúti sem se nesměla:
 25 apostołé musie wěřiti,
 že chce k otci na nebe wstápati.
 Zwěděla sem tworce swého
 od Židów umučeného;
 ten jest z mrtwých wstal,
 30 a to swým mlazším powědieti kázal,
 že chce do Galilé jieti;
 ktož jej žiwa chtie widěti,
 kázal jim po sobě přijieti,
 že chce potom wznieti na nebesa,
 35 tělesenstwie na božstwie nesa,
 by otci pokázal rány,
 že jest trpěl za wše křesťany.

Pospěšte tam apoštoli!
 jichžto po něm srdce bolí,
 aby mistra viděli živa,
 jakž ste jej dřiew widali zdráwa.

Apostoli.

Swatá Mařie Mandeleno!
 pro boží smrt smutná ženo,
 cos na tej cestě widěla,
 proši, by nám powěděla.
 Obwesel ny smutné lidi,
 neboť sě nám sprostně klidí,
 my newieme swé naděje,
 proto sě nám sprostně děje.

Maria.

Když sem widět tworce mého
 přišla, prostěradla jeho
 w hrobě ležiec sem widěla;
 ale jeho nenie těla.
 A u hroba sedě anděl,
 jenž mi wěrně jest powěděl,

tak řka: Mějte to za celo,
 wěrně žiwo božie tělo,
 5 ježto jest tuto ležalo,
 již jest wěrně z mrtwých wstalo.
 A já wem to dám wěděti:
 tako wěrně i tak cele,
 jakožto dřiewe w swém těle;
 10 a kázal wem powědieti,
 ktož chtie jej žiwa widěti,
 spieše do Galilé jiti,
 wědúc, že tu chce wem přijiti.

Petr a Jan.

15 Owa! w hrobě nic jiného,
 jedno to rúcho jeho
 wám smy na znamenie wzěli,
 aby všickni to widěli;
 jakž Maria powěděla:
 20 nenie w hrobě jeho těla;
 protož mějte to za celo,
 wěrně žiwo božie tělo!

PULKAWOWA KRONIKA ČESKÁ.

Přibík čili Přibislaw ze Hradetína, přijmím Pulkawa, byl nejprw písatem arcibiskupa Pražského, potom rektorem školy kollegiatní u S. Jiljí w Praze, posléze pak, od r. 1378, farářem w Chudenicích, kdežto r. 1380 i umřel. Sepsaw kroniku Českau nejprwé latinským jazykem, potom r. 1374, k žádosti a dle návodu císaře Karla IV, opravil ji a rozmnožil wetkáním do ní několika důležitých listin i staré kroniky země Brandenburské, tehdáž práwé k Čechám připojené; později pak, zdá se, že i sám ji do češtiny přeložil; o čemž srw. spis Palackého Würdigung der alten böhm. Geschichtschreiber str. 174 sl. Překlada tohoto rukopis nejstarší, o kterém se wí, od r. 1407, nachází se w Brně u p^{re}lata Cyrilla Nappa. Zde podávají se jen poslední kapitoly, nejwice dle rkp. knihowny Pražské knížat z Lobkovic, dopsaného dne 5 prosince 1426 na zámku Hasištině. Celé dílo wydal, jazykem wšak obnoweným, F. F. Procházka w Praze 1786, str. 478 w 8.

Kap. 73.

Kterak boží milostí a swatého Wáclawa Otakar král Český veliký boj proti Uhróm i jiným obdržal jest.

Léto božie 1260, toho měsiece Črwna, knieže Přemysl České, markrabě Morawský, Rakúský a Štyrský wévoda, s wojskem velikým všech swých zemí a wlastí i krajin, s pomocí přátel swých, Belowi králi Uherskému jel wstřieci, jenž diel 10 Štyrské země sobě již byl osobil, i wšecku osobiti chtieše. Neb ten jistý král s synem swým Stefanem a s rozličnými lidmi z rozličných wlastí, s násilníky křestanstwa táhl, jenžto Čechy, Morawu, Ra- 15 kúsy i Štyrsko nepřátelsky kaziti chtěchu. A takž pak bez strachu podlé té wody, jež Morawa řiekaji, na krásných polích a rowinách, toho měsiece Črwna potkal je, a tu podlé té wody s swými se ztie- 20 dil, a Uherští králi s druhé strany. A

když již tak wojska s obú stranú stachu, přímírie by do S. Jana uloženo. To když tak bylo w tom přímíří, Přemysl po zástupiech swé wojsko rozdělil bieše; ale 5 wšak potom u toho města Lawa sebralo se bylo wojsko jeho prikázáním. Štefan, mlazší král Uherský, s swými lepšimi Uhřaty a s Turky, skrze špěhéře wlúdil se některak w ty krajiny; i hledal té 10 chvíle, kterakby wojsko Přemyslowo, jenž leželo na różno, rozplašiti mohl a zamútití. Takž pak poslal s tiem špěhéře, i zwěděl, že Jindřich wévoda Slezský s Wladislawem Opolským a s biskupem 15 Olomúckým na jedněch lukách podlé Pohořelce stany swé byli rozbili, již s tiem tak zjednáním, že kdyžby se ubezpečili, najlép udeřiti na ně myslili, a k tomu se již vším činem zpósobili. Pak se jest 20 takto přihodilo, že wódce jich zablúdil; nebo ne k Pohořelci, ale k Lawě sú při-

jeli, tu kdež markrabě Bramburský, Sasicowé a hrabě z Hardeka i mnozí jiní také Čechové již přijeli běchu; a již také knieže České s nimi bylo tu blízko, hotow jsa. A w ty časy taký powyk 5 wchodieše, že Uhrowé a Turkowé blízko jsú, a již některému wojsku překážejí a pohrom mezi nimi činie; pro něžto wojsko proti nepřátelóm by hotowo s druhé strany ihned rychle. I by také powě- 10 dieno to, že nepřátel není mnoho, a že již jednak owšem utiekachu přeč. To uslyšewše, každý do swých stanów se wrátil. Zatiem pak hrabě z Hardeka a z Plajwejna, a pan Kadolt řečený Sirotek, 15 stráž sú drželi; a když w té stráži běchu, mnohé jsú špehéře widěli, i honili je, ani přeč utekli. Potom pak widěli, ano weliké množstwie nepřátel wysunu se, i obklíči tyto jisté; a s tiem se boj 20 mezi nimi počne. Ale že nerowný boj jest málu proti mnohu, protož málo jich přemoženo by od mnoha. A s tiem tento jistý powyk dojde stanów, pro něžto jiní zbuřichu se k bojowání; nebo ihned by- 25 chu wšickni hotowi, nepřátely chtiec odtisknúti. A tak s tiem proti nepřátelóm hrdinsky obořichu se, a jich witezsky popudichu, tak že w tom jistém běžení w té wodě Morawě strachem a úzase 30 jako bez smysla jsúce, wiece se jich ztopilo, nežli mečem zbito. Přemysl když tento tak weliký boj obdržel, mezi swé kofist na zlatě a na stříbře i na jiných mnohých wěcech rozdělil, wozy Uherské 35 pojem, ty poklady drahé a weliké wkład jest na ně. Zatiem pak prosbú krále

Uherského i wšech pánów Uherských knieže České daw sebu hnúti, přimířie jemu do roka dal, a přísahami s obú stranú to jest zatwrdil; a tak rukojmě za to kázal 5 sobě dáti, a w Čechách je chtěl držeti až do hodného mezi tiem dosti učinění. To tak zjednaw, slowútné knieže toto zdráw a wesel domów se zase wrátil. Tatof jsú kniežata w tom boji s králem 10 Přemyslem byla: najprwé Filip Salcburský arcibiskup, Jan Pražský a Brúm Olomúcký biskupowé, Oldřich wévoda Korutanský a Otta markrabě Bramburský, Sasicow mnoho, Jindřich Slezský a Wladislaw 15 Opolský wévody, i mnoho jiných kniežat, hrabí i pánów. A tento boj Přemysl Adrianowi papeži rozlíčil jest w tato slowa tiemto řádem:

Otci swatému w hospodinú, z božie 20 milosti papeži wšie cirkwe swaté: Otakarus král Český. Zawěrné, když owce od chwátawých wlków zproštěny býwaji, pastýř milostiwý toho utěšenie má, tiem jsa wesel takéž, jako dobrotiwý otec, 25 když synowé we zdrawi jsú. Těžký boj jsme měli s Belú Uherským králem a s synem jeho, a s Danielem králem Ruským a s syny jeho, a s jinými Rusy a s Tary tými pohany, ježto na pomoc byli 30 přijeli jemu, a s Boleslawem Krakowským a s Lackem mladým Lúčickým *) wéwodami, a s jiným bezčíslným množstwím newěrných a nekřestanských lidí, Turków, Uhrów, Sikulów, Walachów, Besermi- 35 nów **) a Ismahelitów, jenžto pohanowé

*) Rkp. Lučatenským. **) Beryminów.

sú svými jmény, těchto také rozdwo-
 jenców, totiž Řeków, Bulgarów, Rasiców
 a Bosnenských kacieřów. A takž s po-
 mocí boží nad těmi nade všemi vítěz-
 stwie s nebes nám dáno jest; a tak po-
 tom mezi námi s obú stranú pokojným
 přímířiem zjednáno; proněžto Waší Swa-
 tosti podlé prawdy tiemto listem umyslí
 jsem rozlíčiti. Když k Morawě té wodě
 na jednom místě od Heimburka od toho
 města za dvě míli vzdáli přijeli sme,
 jenž Uherské a Rakúské meze dělí, s druhé
 strany nepřítelé proti nám přijewše, na
 březě stáchu, a tak blízko od sebe bě-
 chom, že jedinké woda nás dělěše. To
 když tak bylo, o pokoji mnohokrát hle-
 dáno jest mezi námi sic i onak; ale oni
 den ote dne úmysly své wždycky mě-
 niechu, a tak se zatwrdili běchu, jako
 srdce někdy onoho Faraona, pro něžto
 ižádné místo kn pokoji nebieše. Potom
 pak dali jsme jim na wóli, aby nebo oni
 nám postúpili, abychom se s nimi mohli
 sníti, neb my jim. Ale však oni wzwo-
 lili to, abychom my jim postúpili a miesto
 k jjezdě dali. A aby to bez přiekazy
 mohlo býti, přímířie jsú učinili, a při-
 sahami zatwrdili. S tiem ten celý den na
 swatú Margaretu posly své o to posielali
 k zatwření. Ale že sú oni sliby a při-
 sahy své obykli rušiti, nalezše brody
 sobě příhodné, tajně w noci na naši
 stranu přijeli sú. A když my prawěchom,
 žeby pokoj a bezpečnost byla, aj tož
 w tom domnění s přewelmi velikým množ-
 stwím, a my se ubezpečili, proti nám na
 poli hotowi běchu. A když ledwa desátá

čet, ufajíc w to přímířie, při nás bieše
 ostala, našeho žiwota střežuce, (nebo
 jedni běchu w Heimburku, a druzí s wo-
 zy w stanech), pak tak ti jistí naši ne-
 přítelé, plni jsúce lsti, wókol nás ob-
 klíčichu tak, že kdyžby božie milosti
 s námi nebylo, byliby nás snad za žiwa
 pohltili. Proněžto w takém nebezpečeu-
 stwí jsúce, wěriete tomu, že s nebes
 dáno býwá vítězstwie, ale ne w množ-
 stwí lidu, w pomoci najwvyššieho pána
 boha všicku naději naši jsme položili;
 s tiem tak své smy napomanuli, aby
 sobě mužně činili, a tak smy se inhed
 na nepřátely obořili. Jenž hospodin s ne-
 bes daw nám vítězstwie, naše nepřátely
 w naši rukú zaklopil jest swým nebeským
 rytierstwem, a tak je zděsil a porazil,
 že jsú se inhed na běh oddali; a tak
 s takú rychlostí a takým walem běžiece,
 dáwiece se přielišně w hromadu, mnoho
 se jich welmi ztopilo, tak že ta woda
 Morawa spráwně od swého přislowie,
 jakožto někdy moře čerwené Egyptskými,
 všecka krwí zbitých a zdáwených i zto-
 pených zkrwawena bieše. A tak jest
 weliké množství těch utiekajících hrieš-
 níkůw před božim obličejem zhnulo, žc
 přes lidskú a konskú mrchu mnozí z na-
 ťich jako přes mosty udělané na té wodě
 chodiechu do stanów nepřátelských, w nichž-
 to wozy a ztrawu i jiné wšeliké kořisti
 drahé pobrali sú. Proněžto po tom boji
 nám bohem daném, kakžkoliwěk panstwí
 našemu u wěčné naše poddanie králow-
 stwie Uherské mohli smy podobiti, však
 smy mechtěli, onoho slowa posluchajíc,

ježto říkají: Lépe jest míti súseda pokojného w swornosti, nežli zkaziti přemohúc nesworného a protiwného; jakož také císař Konstantin prawí, že často-krát lepší a ochotnější přitelství po nepřezni býwá, kdyžto neswornost w sjednáníe uwedena bude. Protož raději smy s ním w sjednáníe a w mír přišli, nežli bychom tak slowútné králowstwie umdlili a zkazili, a přístup snad tady Tateróm w wjeti do křestanských zemí dali. Proněžto to jisté sjednáníe mezi námi a mezi nimi, s našimi i s jich početmi zatwřeně, posielámy Wašie Swatosti, prosiee snažně, abyšte toho potwrditi ráčili tak, ježto by to věčně mohlo pewno býti.

W tom jistém boji widiena jest orlice biela, mající hlavu zlatú a hrdlo, za korúhwí swatého Wáclawa, jižto jest purkrabie Pražský w boji držal, léce; a tak jako chvíli a znenáhla rostúci, rostla jest tak dlúho, až jest všeecko wojsko České swýma křídloma zakryla. Sám purkrabie Pražský Jaroš ten jistý prawil jest to, že najmenšie poskwrný w tom boji ta korúhew neměla jest. Mnoho také jiných diwów skrze swatého Wáclawa i jiné swatě dědice České w tom boji widieno jest.

Léto božie 1261, toho měsíce dubna, král Přemysl s Uherským sjednal se jest pod jednúmezietma tisíc hřiwen stříbra pokuty.

Téhož léta, toho měsíce Listopada, král Přemysl pojal Kunhuntu, dceru Rostislawowu *) wéwody Bulgarského, wnu-

kyni Uherského krále Bely, a na tom hradě, jenž Pošeň slowe, s ní jest swatbu měl; a také s tú jistú Béli měl jest dvě dcery a tři syny, z nichž jsta dwa z mláde umřela, a třetí Wáclaw na jeho miesto jest wstúpil na králowstwie.

Potom pak kněz Wernieř arcibiskup Mohucký, toho měsíce Ledna, den božieho narozeníe na úswitě, zawřew kniežata i pány Německá, Polská, Rakúská i jiná k tomu w kostele Pražském pro tieskeň lidskú, Přemysla i jeho ženu na králowstwie jest korunowal a jich pomazal; a tu obojím jménem nazwán jest, jakož i dřiewe, jenž tú obú jmenú požíwal, Otakar i Přemysl. A byli jsú na tom korunowani Pražský, Olomúcký, Pasowský a dva z Prus biskupowé, markrabě Bramburský, wéwoda Polský, mnozí hrabě, páni i šlechtici; jimžto na tom poli, jež Letní slowe, obě dwa dni weliké hody učinil. Třetie den arcibiskup Mohučský s jinými, rozličnými dary jsúc darowáni, wrátili se domow.

Toho léta kacis mrskáčowé běchu wznikli, ježto zakrýwachu hlavu, jako zákonníci od pása se obnažiec, biči s uzlíky welmi se mrskachu; někteří chodiechu w procesiech po dwú řadem, a kázanie i klekáníe a pokoru welikú welmi ukazowachu, podlé záków swých zpiewajíce. Ti jistí také zamyslili běchu bludy, že sami mezi sebu zpowiedachu se jeden druhému, i rozhřěšowachu wraždy i jiných hřiechów, kajícím úwod dáváchu, pokáníe zjewné i tajné lidem skazowachu. A by ten blud byl potrál, ale zákowstwo byloby za-

*) Rkp. Hostislawowu.

hynulo a za nic nestálo, neby zahlazeno bylo. Mnozí praviechu, že ten jistý staw jich welmi by dušem byl platen, a prospěšni ti jich skutkové, i w pekle, i na nebi, i také jim po smrti. Ten blud najprwé biskup Numburský *) pochytil jest a jeho dobrý diel zkazil; nebo mnozí páni i jiní slowútní lidé nadržechu sě wedle nich toho bludu, mnějíce skrze to hřiechów odpustěnie mieti; a tak jsú pak pro ty bludy ohněm spáleni a mečem zbiti.

Léto božie 1262 osenie od krup, od suchoty a od wojanów w zemi bylo jest zkaženo welmi.

Léto božie 1263 pro ty jisté věci welmi veliký hlad w Čechách byl, že jest mnoho lidí hladem zemřelo; a toť jsú byla drahá léta.

Léto božie 1264 král Přemysl dceru sestry swé Bramburské markrabině pro wěčšioho pokoje zatwřzenie za syna krále Uherského dal jest.

Toho léta, jakž kronika Bramburská líčí, Otta třetí, bratr Janów, markrabě Bramburský, dceru swú Kunhuntu, jižto s Boženú Českého krále dcerú měl, Belowi synu krále Uherského, bratru swaté Elžběty, dal jest; a tu jistú swatbu král Přemysl s weselím okwasil jest. Potom pak když Bela umřel, ta jistá Kunhunta dána jest za wéwodu Lunenburského.

Léto božie 1265 král Přemysl měl jest dceru, jenž na Hromnice s velikým weselím pokřtěna jest.

Toho léta mezi Bawory a mezi Čechy veliký swár stal sě jest; proněžto Čechowé a Morawěné přikázáním králowým wtrhše tam, zemi tu jistú Baworskú poplenili jsú, Cheb se wšim, což k němu slušie, wéwodě Baworskému, a sestřenci jeho synu Kunratowu, syna Fridrikowa někďajšieho ciesaře, nepřietelsky odjeli sú. A takž w králowo zprawowánie s jeho lidmi přišlo jest.

Léto božie 1266 král Přemysl skrze swé rytieře Rakušany, i sám sebu, s oně strany Dunaje ažaž do Řezna, wšecky Bawory nepřátelsky poplenil a spálil jest, a na některých hradech i na městech zběhy a lidi newolné spálili; takž s obá stranú Dunaje Bawory zhubiw, do Čech sě jest wrátil.

Toho léta markrabě Bramburský umřel jest, a w Kornienškém klášteře u šerých mnichów, ježž on založil, tu jest poctiwě pochowan.

Léto božie 1267 Oldřich wéwoda Korutanský, nemaje dětí, Otakara učinil jest dědicem Korutanským za swého zdrawie.

Téhož léta Otta Bramburský markrabě, slyšaw mši swatú o swaté trojici s velikým náboženstwím, před mnohými lidmi duchowními, na sw. Dionysie umřel jest; jehožto Blažena manželka jeho w Strusperku w kóře u predikatorów w klášteře, ježž on byl založil, poctiwě welmi před mnohými biskupy i arcibiskupy pochowala jest. Onen Jan, řečený z Prahy, třetí rozenec její, toho léta, když otec jeho umřel, do Řezna po welice noci na turnej wzdwihl sě; i umřel jest tu od úraza

*) Rkp. Normberský, Norwejský.

kopinného, a takž w Léminském kláštefe pochován jest.

Léto božie 1268 král Otakar kázal wšecky wáhy i miery obnowiti, aby se každému prawda dála, a swým je znamením znamenati kázal.

Léto božie 1269, toho měsíce Záříje, dcera se urodila králi Otakarowi; na léto pak w rozličných městech, wsi, twrze i domy znowa wšudy dělati kázal.

Léto božie 1271 králowá Kunhunta toho měsíce Řijna urodila jest syna, i wzdieno jemu jmě Wáclaw.

Téhož léta král Otakar, slawný král Český, wéwoda Rakúský, Štyrský a Korutanský, Karniolský, markrabě Morawský, pán Chebský a břehu Naonského, toho měsíce Dubna wtrhl jest do Uher s swým wojskem beze wšie zpory, a ten hrad welmi twrdý Prešpurk neb Pošeň oblehl, a potom swú mocí jeho dobyl; i oblúpil wšecku komoru králowu, jenž plno drahých pokladów na zlatě, na stříbře, na pásiech welmi drahých i na jiných wěcech bieše. A takž na woziech do Prahy přiwelz jest to, a hrad z kořen zkaziti kázal, a rytieřstwo zjmati kázal i dowezti do Rakús a do Morawy na twrdé hrady. S tím jest pak jel dále, i dobyl jiných měst a hradów, a pobral w nich kořisti weliké; a také některá města a hrady zbořiti jest kázal wšecko z kořen, i také twrze zkazil. Potom přijel k weliké řece, jiezto jměno jest Ráb, na niež Stefan král Uherský most dřewěný byl jest učinil. A když mnoho Uhřat bojowati chlic, potrechu se w hromadu s Čechy, Čechowé

inhd mnoho jich smrtedlně ranichu, a druzí utiekajic w řece se ztopichu. To když jest král Stefan uzřel, inhd ten most zkaziti kázal, a sám se jest na běh oddal; jenž druzí s oné strany jsúc, čekachu, coby se mělo státi. Tehda pak Otakar wzem radu s swými, newěda coby měl učiniti, do swého se jest města do Wiedně wrátil, wítězstwie obdržaw.

Téhož léta, toho měsiece Srpna, poslán jest Kolinský arcibiskup s některými kniežaty s wolenci ciesarskými a s mnohými pány z Německých zemí do Čech k králi Otakarowi, a prosili jeho, aby ciesarstwie přijal, protože jest jednostajným a sjednaným wolením králem Říšským wolen ode wšech jednostajně. Ježto král mile přijem a ctě uctiw, radil se jest o to s jedniem pánem jměnem Ondřejem z Řičan, kterýžto bieše komorník králowstwie Českého, i s jinými mnohými pány; kteřizto lsiwý sobě úmysl umysliwše, točizto, aby on jim mocen nebyl, rozradili jsú jeho, jako lestně jemu radiece. Ježto jest král zase pustil, nechťe toho učiniti; kteřizto odpustěnie wzemše, rozličnými dary uctěni jsúce od něho, k jiným druhým wolencóm jsú se zase wrátili, prawiec to tak. I jest tomu wěřiti, že té nešlechetné rady swých pánów pozíw, želeje toho potom srdečně, swých dnów s tohoto swěta ukrátil jest.

Téhož léta Otakar weliké wojsko shromáždiw, wtrhl jest do Bawor, a spálil i poplenil jich weliký diel, tak že jest na jednom hradě mnoho lidí uhořalo.

L. b. 1272 swatá Hedwika, wéwodina

Polská nebo Slezská, w Trebnicích zdvihána jest.

Toho také léta Rudolfus hrabě z Habspurka králem Římským jest všemi wolenci wolen.

L. b. 1273 král Přemysl s swým wojskem w ty strany, ježto Morawě, Rakúsóm a Styrii přlezie, wtrhl jest do Uher; nebo Uhrowé a pohanowé jim welmi překážechu. I podbil pod se hrady i města 10 těch všech krajin, a osadiw to swým rytířstwem, wrátil se zase.

L. b. 1275, toho měsiece Máje, papež Řehoř w Lugduně sněm měl se všemi biskupy křesťanskými, na němž jest Jan 15 biskup Pražský byl, a tak zase se wrátiw, po všech kostelích slúpy jest kázal učiniti, almužny klásti ku pomoci swaté zemi, jakž přikázáno bylo. A tu také papež na tom sněmu Rudolfa Říšského, 20 jenž byl wolen, potwrdil jest k říši.

Kap. 74.

O králi Otakarowi, kterak se jest nepřiezeň mezi nám a mezi Rudolfem počala. 25

Léto božie 1276, toho měsiece Záříje, Rudolfus Říšský král poslal k Přemyslowi posly swé, prose jeho, aby jemu Rakúsy, Štyrsko a Korutany wrátil a břeh Naonský a trh Juliów, že k ciesařstwi to příslušie, 30 dáváje mu to wěděti. Jemužto Přemysl, jakožto muž vysoké mysli, tuto jest dal odpověď: Rudolf těm zemiem kterýmž chce, nikdy jich jest neměl, aniž ještě mieti bude potom; nebo některé u wěně 35 dány jsú mně, a druhých jsem mečem dobyl. Wida to Rudolf, že prospěti ne-

může, rozhněwaw se, k boji se jest připrawil. Jenžto král zwěděw, poslal jest wojsko swé k Teplé jemu wstřieci, aby jemu wtrhnúti do země nedali, a sám 5 král po lowiech jest kratochwilil jezdě.

To Rudolf uslyšaw, proměnil jest swój úmysl, a takž s jiné strany Dunaje přitrl jest k Rakúsóm, a tu města, wsi i kostely i jiné rozličné wzebral; a s tiem 10 až k Linci tak řebenému městu přijed, tu jest swé stany rozbil. To Otakar uslyšaw, prikázal swým, ježto byli k Teplé wtrhli, aby jakž najspieš mohú k Drosdorfu přijeli; jenžto chutně skrze Plzensko a 15 Bechynsko jedúce, po lesiech semo tamo blúdiece, mnoho jsú práce měli, až k tomu městu přijeli. A tak zastawiwše se na miestech země wlasti těch, a je osobiwše na síř i na dál s swým wojskem 20 za čtyři míle swé stany jsú rozbili; a již král Otakar s swými bieše. Rudolf pak s druhé strany Dunaje stany swé rozbil bieše podlé Lince. A když sedm neděl tak stáchu, uzřewše s obú stranú, 25 že pokrmu lidem i koňóm nedostává se, přimířie jsú mezi sebu učinili, a o smlúwu rok wzeli na tom ostrowě, jemužto Kamberk říekaji. A takž jsú se tu přátelsky smluwili, tak že Wáclaw syn Otakarów 30 dceru Rudolfowu pojeti měl, a syn Rudolfów dceru Otakarowu. A tak ty jisté swatby před biskupy a před pány mnohými přísahami a listy jsú zatwřzeny. Proněžto Otakarus sjednánie a zatwřzenie, 35 Rudolfowi k jeho prosbě, na radu některých zlých, pro naději jako wěčšie mílosti, pět koruhwí wzdal jemu na zna-

menie pokory, naděje se toho, žeby on jemu zase wrátil; to on jedno jako pro čest byl učinil. Zatiem pak Rudolfus s swými poradiw se, Otakarowi jedno dvě koruhwi wrátil, Českú a Morawskú, a jiné sobě ostawil, fka tak, žeby jemu těch zemí potřeba bylo, ale potom, kdyžby se w zboží rozmohl a u panování, žeby jemu je zase wrátiti chtěl. S tiem pak sjednáním domów se wrátila oba.

Téhož léta Witkowici s velikým množstwm lidí od krále odstúpiwše přeč, w zemi České chudým lidem i klášteróm mnoho zlého učinili jsú; jenž král to tak mlče zminul, neb jemu jich ku pomoci toho času welmi veliká potřeba bieše.

L. b. 1277, toho měsíce Záříje, král Otakar chčě swú dceru raději bohu nežli žlowěku dáti, tu, ježto syna Rudolfowa mějješe pojieti, w klášter swatého Francisška s desieti jinými pannami dal jest. To když se jest tak stalo, náwodem swých některých rádcí, Otakar swými listy i posly proti Rudolfowi nepřiezeň jest pozdwihl.

Kap. 75.

Kterak král Přemysl skrze newěru swých pánów w Rakúsiech jest zabit, a o jiných věcech.

K. b. 1278 král Otakar želeje, že ty země byl vzdal, posilněn a naweden jsa od swých některých rádcí nešlechetných lstiwě, zase je umyslil mieti, anebo swój život za to dáti. Proněžto wojsko shromáždiw, wtrhl jest do Rakús, a tak ohněm

a plnem zahubil je. S tiem tak z krajiny Lawenské knuw se, několiko dnów stál na poli, a potom do Drosendorfa na to miesto přijew, tu jest stany swé rozbil.

Zwěděw to Rudolf, s swým wojskem přes Dunaj přijew, na Morawských mezech se položil; jenž Otakar také již přijel bieše na jednu horu w lese, blízko od té vody od Morawy, o Říšském králi newěda nic jistého. Proněžto náwodem toho nectného a newěrného zlosyna Miloty poslal špehče, shleduje to, kterak jest tam; neb ten jistý Milota, ohawník nešlechetný, proti králowi kterakýs starý hněw w swém srdci jmějješe, ano jeho však král po wší Morawě pánem a zprávci učinil bieše. Takž pak když Říšský den ode dne skrze ty špehče přprawú toho Miloty proradného uzfel, že král Otakar s swými ubezpečil se, a sám se swými pojistil, přiblíziw se inhed, w rychlosti wojsko obklčil. Král Otakar wida wojsko veliké Říšského, a uznamenaw, že mnohé zrady nešlechetné w tom staly se, z nichžto před tiem wystřichal jeho Říšský král, protože na jeho dvoře wchowal se byl, na to nic nepodbaw, wojsko swé zjednal; a tak nesčakaw veliké sly lidí swých, ani také do Miloty kterého wtipu zlého maje, na bojowé přhody se uložiw, doufání maje obdrženie wítězstwie, bojowati jest směle umyslil. Takž pak když se wojska sejdú s obú stranú, jechu se bojowati chutně; a zatiem inhed tento nešlechetný zrádce Milota, zapomněw mnoho dobrého děnie králowa, s swými jest přeč odstúpil od swého krále a pána; w také

nehodě toho boje utekli nectně zlí zrádce. Sta se veliké pobitie a přetěžké, ano někteří Čechové padají na zemi, a druzí běžie od swého krále. Proněžto král tu by poražen, a w tom boji den swatého Rufa zabit; jehožto smrti Říšský král Rudolf welmi jest želel. A takž pak král do Prahy jest přivezen a na Praze poctiwě pochován. Na jehožto miesto syn jeho Wáclaw wstúpil, pět let jedinké maje, 10 děťátko mladé, w jehožto se markrabě Bramburský jakožto poručník mocný uwázal, jakož otec jeho byl zjednal.

Toho léta Jan biskup Pražský umřel jest, na jehožto miesto Tobiáš biskup pátý 15 a dwudcátý wstúpil jest.

Těch časów země Česká welmi jest zle byla zprawována; nebo mnozí Sasicové a Němci jini wtrhujíc do země, Čechy tak hrozně mütiechu, že mnozí od domów zaběhše, w lesiech bydlechu. Proněžto že dědin neorachu, hlad w zemi byl veliký; a od těch Němców ukrutnosti země welmi byla zahubena, i mnozí také kostelové zkaženi byli. A tak to 25 dlúho trálo, až páni s markrabí wzemše radu s Bramburským, Dobešowi biskupowi opravu zemskú poručili; a tak Sasicové a jini Němci byli wen z země vypuzeni, a lidé od jich nátišków zproštěni byli. 30

Téhož léta, jakož kronika Bramburská swěděí, Otta řečený Šíp, syn Janów, wtrhl proti Majdburským; mezi Urosem a mezi Majtburkem boj s nimi maje, jat jest byl; jehož Jan a Konrat bratřie jeho pomstiti chtěie, přijemše k sobě Albrehta wéwodu z Brunswika. všicku zemi Majt-

burského kostela poplenili a ty hrady Hunoldsberg a Owbiswolde obdrželi. Zatiem pak Otta Dlúhý, syn Ottów, w twář krásný, Jitku dceru hrabinu z Hennemberka pojal jest; i měl s ní tři syny a tři dcery, jednu Boženu, jižto wéwoda Polský pojal, a Mechtildu, jižto jest pojal Wratislawský wéwoda, a Jitku, již Saský pojal wéwoda, a Kunhuntu, jenž w čistotě až do smrti byla. Ten jistý Otta s bratrem swým Ottú byl jest spolu, ale Albrecht bratr jich byl swój díel wzał od nich. Potom Otta tento, bratr Otty Dlúhého, dceru krále Říšského Rudolfowu pojal, jenž, když jest umřela jemu, w Templéřský se oblekl zákon, w němž chvíli pobyw, potom jest w Lenině zákon přijal, i byl tu do swé smrti. Proněžto tento Otta Dlúhý sám díel ten wěšken země měl, a dlúhé časy žiw jsa, mnoho zemí byl dobyl, a mnoho bojów měl s Pomerany a Slowany, jež jest pod se podbil, s swými strýci, s Ottú Šípem a s Konratem, a s Čechy také ze všech 25 Čech, mūdře a udatně sobě čině. Za jeho časów pokoj jest byl, i byla země všeho dobrého plna. Ten když umřel, w Leninském klášteře jest pochován, a jediného syna po sobě dědice ostawiw Heřmana; nebo jini z mládi zemfeli běchu. Albrecht 30 pak, Otty Dlúhého syn, pojal jest dceru krále Šwedského *); s ní jest dwa syny měl, jenž sta oba za jeho zdrawie umřela; měl jest také s ní dvě dcery, z nichžto 35 jednu Jindřichowi wéwodě Polskému dal

*) Rkp. Skockého.

jest, a druhú wéwodě z Lawemburka. Ten jistý Albrecht po smrti bratra swého mnoho dobrého jest učinil; neb ten klášter, ježto Celiporta slowe, založil a nadal jest; učinil jest také panenský klášter u Wanseku a jej bohatě nadal; w Soldíně kanownictwo nadal a učinil. A takž po smrti ženy swé byw žiw, jako mnich šťastně jest umřel, a w Leninském klášteře pochován, a potom do Celi Porta přenesen; jehož wšeco jměnie na Heřmana syna Otty Dldhého spadlo jest.

Léto božie 1279 Jindřich wéwoda Slezský po smrti Otakarowě Kladsko až do smrti měl jest a držal. Neb jsta sobě byla zapsala, umřelliby byl bez synów Jindřich, wšeco jeho wéwodstwie wěčně k zemi České mělo se dostati; pakli král, ale Kladsko do žiwota on měl mieti. Zatiem markrabě Bramburský, zpráwce země České i králowice mladého, králowú Kunhutu s jejím synem Wáclawem s hradu Pražského w noci wzem, na Bezděze kázal wézt, Čechy wšecy od nich odlútiw; i dal jim Sasice za čeledíny, a kázal jich snažně střieci, aby nikam bez odpuštění purkrabina nechodili, a ztrawu malú měli. Zemené často napominali i prosili markrabě, aby jim králowú s synem wrátil, aby jich potiwějie chowali; on slibě jim, nikdy toho učiniti nechtěl. Zatiem pak králowá, uhlédawši swój čas, s odpuštěním purkrabiným, nechawši syna na hradě, do Prahy se brala k Agnešce, ke dceři králowě někdejšieho, jenž u swatého Franciška w klášteře bieše; odtawad pak řekši se do Morawy, pro nawštiewenie hrobu Otakarowa, ku Mikulášowi

wéw dě Opawskému synu králowu jinú cestú wzdwihla se jest.

Kap. 76.

5 Kterak bez krále země Česká mnoho trpěla jest od rozličných cizozemcůw.

L. b. 1281 Otta markrabě Bramburský, poručník králowice mladého, poslaw swé slúhy do Prahy, Pražský kostel, do něhož páni i jiní lidé swé zbožie a klejnoty snosili běchu u wálky, w zákřístě dwěře wybíti kázal, a to zbožie ze skřiní wybrati a přeč odtawad nésti. To když se tak stalo, potom ten jistý markrabě widěl jest, že země skrze cizozemce den ode dne kazí se; swolaw zemaný, pod štíjí učinil toto ustanowenie obecné, aby ižádný Němec w zemi neostáwal, ale wen wšickni wybrali se. A když se to stalo, přestal lúpež. W tom jistém sněmu, s powolením wšech zemanów, Tobiášowi biskupu Pražskému a Teobaldowi sudiemu zemskému zprawowanie země poručili; jenžto jako mužowé múdři wšecy jsú zlosyny z země wypleli a pokoj učinili. Takž pak lidé počechu tepruw orati, a swých potřeb po cestách hledati a činiti jeli sú se. A jeda wen z země ten jistý markrabě, slbil jest Tobiášowi i jiným zemanóm na určený čas wrátiti jim králowice; jehož když ten čas přišel, nic jest neučinil, ale dlhý čas potom ještě jeho w swé moci měl a držal jest.

L. b. 1282 pro ty wálky a pro to ukruštenstwie, ježto Němci činili w zemi, dědina mnohé časy nebyla orána; pro ty rozličné nehody, jenž se dějichu, hlad a drahota

welmi weliká byla, tak že mnohé mateře, milosti té mateřské zapomněwše nad swými dětmi, syny zbily a je jedly. A takž pak potom wznikl jest hyl mor weliký welmi po wšie zemi České.

L. b. 1283, toho měsíce Ledna, duha welmi krásná wšeco město Pražské obklíčiwši, zjewila se jest. Proněžto řekli někteří, že to šťastné znamenie jest; neb jakožto duha bůři stawuje, takéž bůh wšemohúcí, jenž jest obránce České země, swú milostí tyto nehody stawiti ráči. Opět jiné znamenie toho měsíce Dubna zjewilo se jest: hwězda welmi swětla, na jednom rohu měsíce jako stojeci, swietieše welmi. A skrže to múdří rozuměli jsú přístie kniežete swého Wáclawa, jehož držěše Otta Bramburský markrabě; jenž se jest to i naplnilo. Nebo inhd toho měsíce Črwna knieže přijelo; jehož páni, rytieřstwo, žákowstwo i lid obecny všeho města Pražského mile jsú přijeli, wyšedše s biskupem proti němu. To jisté knieže Wáclaw, kakžkoli mladých let bieše, wšak myslil byl welmi mužné, boha se bál a kněží w čest měl. Ale tento Otta, co jest učinil, nemá zamlčeno býti; nebo co jsú jeho páni prosili a biskup welmi snažně, an wždy slihowal a nikdy učiniti nechtěl, až práwě dotawad, jeliž jemu pět a třidceti tisíców hřiwen stříbra dali jsú a markrabstwí Budišinské s některými hrady a městy wěčně. Tak pak, když toto knieže do země se wrátilo, z takého smutka a z takéž zádawy wšickni lidé jako oddechli, radostně se radujíc pánu a králi swému.

W tom času bez kniežete, pán jeden z

pokolenie Witkowského neb z Witkowic, tociž z Rozemberka, jménem Záwiše, králowú, máteř tohoto mládence, Kunhuntu, milowal jest; jenž také i pojal ji byl, i měl s ní syna jménem Záwiši; jenž křižovníkem swatomařským jsa, mistrem byl potom toho zákona. A tak welmi a tak múdře ta králowá byla jest syna swého obešla, že toho pána nad jiné pány zpráwci a kapitanem wšie České země učinil jest byl, a tak jeho nade wšecy jiné zemany powýšil. Proněžto takú pýchú a takú zpřú bieše se rozdul, že jinými wzhrzieše, a izádnému prawdy nechtě učiniti, ani pokoj zjednati: jehož ta králowá potom umřela jest a u swatého Franciška pochowána. Tehdy pak ten jistý pán, nechtě jako w poníženišiem stawu býti, nežli jest dřiewe byl, lákal jest opět s králowým rodem smiesiti se; jakož se jest i stalo. Nebo sestru Uherského krále, jepťišku stwrzenú z zákona pojal, s nížto jest syna měl; kteréhožto když chtěl křtiti, pozwal na ty hody kniežete Českého pána swého, i krále Uherakého. Zatiem pak porozuměl jest tomu toto knieže, že ten pán na ty hody lestaě a neprawě jeho pozwal, aby tociž král Uheraký a wéwoda Wratislawský o jeho smrt tu se schukli a jej zamordowali. Proněžto powolaw jeho k sobě, i jal jest jeho, a jednak za dvě létě na hradě Pražském držal. A když izádného znamenie na něm pokorného neznamenal, kázal jeho wéztí na Hlubokú, aby se jemu stalo to, jehož swým nerodstwím a swými skutky zaslúžil bieše; proněžto tu před hradem

byla jemu hlava dolów prknem stržena
 Jenž odtud do Wišňowého Brodu byl we-
 zen, a w tom klášteře, jenž jej založil byl,
 pochován. To když uslyšeli přátelé jeho,
 přeč se inhed odewšeho rozprchli; a když
 se byli ti jistí Witkowci rozběhli, byl jest
 pokoj w Čechách i w Morawě, a prawda
 se lidem dála; král pak Uherský božim
 způsobem skoro potom zabit jest, a wé-
 woda Wratislawský byl jest otráwen.

L. b. 1285 mniše Swatotomšti s odpu-
 ščením Tobiášowým biskupa Pražského do
 menšicho města Pražského jsú přijati.

L. b. 1286 Jitka dcera Rudolfowa krále
 Říšského, ježto Wáclawowi kniežeti byla
 oddána, s mnoho lidmi do Prahy jest přii-
 nesena, a poctiwě od zákowstwa i od
 jiného lidu obecného jest přijata.

L. b. 1287 kněz Wáclaw veliké woj-
 sko lidí shromáždíw, wtrhl jest do Mora-
 wy, a porušil i skazil twrze zběhowé, a
 pokoj dobrý w zemi zjednal.

L. b. 1288 Wáclaw knieže měl byl s
 swú ženú syna, i wzděl jemu Otakar; ale
 inhed w tom létě umřel jest.

Toho léta dobyl jest hradu Holsteina, na
 němž zběhowé běchu; a toho léta onen
 Záwiše (Witkowic) jednu stwřenú jeptišku
 pojal jest.

Kap. 77.

*O dalších přiběsích krále Wáclawowých,
 a o manství Kazimírowě, wévody
 Polského.*

L. b. 1289 Kazimir wévoda Polský knie-
 žeti Wáclawowi i jeho náměstková a ko-

runě České swé země poddal jest a wzdal,
 jakož listowé na to daní swědčie túto řečí:

Welikému a slowútnému kniežeti, pánu
 swému wýbornému, králi Wáclawowi, služ-
 ba má wěrná! Zajisté nynějšie i potomnie
 věci znamenaw, jimižto král Otakar do-
 bré paměti i předkowé jeho otci mému
 nákladni byli, jenž jim slúžil, šlepějí otce
 swého chtě následowati, a pokoj sobě i
 swým poddaným chtě zjednati, i synóm
 mým budúcim, wéwodstwí mému i lidem
 mým, a chtě také od násilníków obranu
 mieti sobě i mým náměstková, jimižto ča-
 stokrát súžení sme byli a násilě trpěli, s
 rozmyslem, i s radú a s powolením mých
 synów Boleslawa a Wladislawa, i také s
 powolením všech mých přátel, i všech
 mých šlechticów a pánów, i všeho wé-
 wodstwíe poddaných, ani připuzen, ani pro
 moc, ani také pro strach, ale dobrowolně,
 mé lepší i mých budúcích chtě rád widěti,
 jakž bych najlěp mohl: Twé, králi Wá-
 clawe, i Twých všech budúcích králów
 Českých moci a panstwí se poddávaji, i
 mé syny i náměstky mé wšecky, s mým
 wéwodstwím, s hrady i s městy ohraze-
 nými i neohrazenými, i se vším jměním
 mým, i mých pánów, i mých všech lidí,
 s jednostajným jich podwolením, z nichžto
 někteří túto nynie jsú; pány mé wšecky,
 šlechtice, wíadyky, měšťany i jiné lidi obecné
 wšecky mého wéwodstwíe od manstwíe
 neb od jiného zawázanie, jimžto jsú mně
 i mým budúcim byli zawázáni, swobodny
 a prázdny je činím, a je nynie obecně
 wzdávaji skrze korúhew mú, se všemi
 pány i se vším panstwím, ježto ke mně

a k mým synóm prísluželi jsú neb príslužeti mohli, mým jménom i všech mých budúcich, k Twé ruce, w Twú moc a w Twé panstwie, jenž přijímáš ode mne i od swých všech náměstków na wěky. Wzdávaji také mým jménom i všech mých budúcich obecně wšecy swobody, pomoci i listy ty, ježto předci moji měli, já měl, nebo synowé moji mieti mohli až do tohoto času, takže izádnému nebyli poddáni ani měli poddáni býti, kromě Tebe, pane můj, jemužto w manstwie a w práwo manowé wéwodstwie mé se wšěi ctí i se wším dostojenstwím, se wšemi šlechtici i pány i se wšemi jinými lidmi i se wším jiným právem beru a manstwie činím, jakožto pánu mému; pokoru také, poslušenstwie, službu i wěrnost nynější přísahú činím před těmito swědky, i tak to zjednávaji, aby synowé a náměstkowé moji, jenžto po mně budu, wiece potom z rukú Twú neb Twých budúcich to wéwodstwie u manstwie přijímali, a poslušenstwie, wieru, službu i přísahu swú slibili. Nad to slibuji, i mé budúcie w to zawazuji, Tobě i Twým náměstkóm, Českým králóm, wěrně pomáhati wšěi mocí i silú, kdyžkoli kážeš neb kážeš tvojí budúci, který čas neb kolikrátkoli, jako wěrný twój man nebo pán který Twé země; zwlášče také (odříkám se) všech práv zemských i duchowních, i listów neb milostí papežowých, neb Říšských ciesařów, neb jiných kniežat Polských, neb kterýchžkoli, aby izádnému jinému manstwie nečinil ani činili. Tomu wšemu na swě-

i Twým náměstkóm, pod můj vlastni pečeti dávám, i pod pečeti dostojných mužów Pražského a Olomuckého biskupów, a ctných kniežat Bolka wéwody Slezského a kněze Mikuláše Opawského, i jiných mnoho opatów, Břewňowského, Strahowského, Kladrubského, Oseckého, i jiných rozličných proboštów také i děkanów k mé prosbě jsú přiloženy. Dálo se jest toto w Praze, w králowé sieni, přede wšemi pány a úředniky mé země, i zákonníky i měšťany, i rozličnými jinými lidmi, jenž jsú k tomu byli přiwoláni, toho měsiece Ledna.

L. b. 1290, když král Wáclaw Jitku dceru Rudolfowu pojal, sestru swú za jeho syna dal jest také, a tak ty smlúwy mezi otcem jeho a mezi Rudolfem Říšským skrze přátelstwie jsú obnoweny; Rudolf pak w desieti tisících hřiwen stříbra u wěně králi Wáclawowi Cheb město se wšěi krajinú zastawil jest. Toho léta inhed ten Rudolfus poslal posly k němu, chtě to zase mieti; a král Wáclaw pak s swú ženú Jitkú wzdwihl se sám k němu, i přijal je u manstwie od něho. Znamenaw také Rudolfus smlúwy podobné a spravedliwé jsúce, ježto mezi Otakarem a mezi wéwodú Slezským stala se, jakž powědjeno již napřed, že to jisté wéwodstwie od starodáwna skrze České krále téměř jako pozdwiženo bylo, a daní nebo platem Českým kniežatóm platiti bylo wysazeno, swými listy těch smluw potwrdil jest úplně w tato slowa:

Rudolfus, z božie milosti Říšský král, wídycky přispořitel, známo činime tiemto listem wšem, že mezi Jindřichem wéwodú Wratislawským a Slezským, a mezi krá-

lem Otakarem a králem Wáclawem synem jeho, smlúwa a zalíbenie takowéto stalo se jest, umfelli by Jindřich dřiewefečený bez děti prwé nežli král Wáclaw, aby naň země jeho spadla. Kterážto smlúwu my za sprawedliwú a za sličnú majice, jje z plnosti naše moci potwrzajem, tento list tomu na swědomie dawše. Dán a psán list tento w Erfordě, toho měsiece Řijna.

Že králowé Čěští od starodáwna také 10 hlas mají Římského krále woliti, a že to wolenie k nim z práwa příslušie, tento list zjewně ukazuje w tato slowa:

Rudolfus z božie milosti král Říšský, wždy rozmnožitel, wšem Římského ciesař- 15 stwie wěrným, ktož list tento opatřie, milost swú a wšecko dobré dáwá. Podlé úřada našeho spráwně máme se wzepatí, které práwo u wolení Římského krále na kohož příslušaloby. Proněžto wzepatí sme 20 se od šlechticów, od pánów i od kniežat, že na wýborného krále Českého wolenie příslušie; a také z starého i z nowého swědectwie došli jsme toho, že šenkowstwie na ně dědicky příslušie a na 25 ižádného jiného. Ten jistý hlas wolenie a to práwo šenkowské zwěděli jsmý, že jim dědicky příslušie, i jich předkóm, dědóm i pradědóm příslušalo. A také toho wšeho potwrzujemy, a potwrzeno tiemto listem 30 mieti chliece tak, aby w to práwo ižádný jiný potom se newpletl. A zdaby co marné, protiwné, neb skřekliwé umieněníe které proti tomu wzpáčeno bylo, jenž se nám nezdá, to z plnosti naše králowé moci 35 doplňujem. Též dánie, jako na onom listě jest, dewadesátého léta.

Skoro potom Jindřich wéwoda Slezský bez plodu pacholškowého umfel jest. I byla ta smlúwa skrze Říšského krále opět obnowena tiemto listem:

Rudolf z božie milosti, jako prwé. Znamenawše wěrné zaslúžení krále Wáclawa Českého i jeho předków, dostojným také darowaním jeho darowati jsmé umyslili. Proněžto kniežectwie Wratislawské a Slezské, ježto Jindřich někdajší wéwoda od nás od ciesařstwie měl u manstwie, ta jistá 5 wšecka manstwie, ježto jsú po jeho smrti ostala, kterážto k nám a k ciesařstwie příslušie se wšiem příslušenstwím i s jedniem i s druhým práwem, kterýmžkoli jmény jmenowati se mohú, králi Českému dřiewefečenému i jeho budícím od nás a od ciesařstwie majice drženo býti, jménem a obyčejem manowým dáwamy k držení a k jmění tiemto listem. Dánie jako na dřewniem, i konec, totiž: 10 tomu wšemu na swědectwie list tento etc. Ale kterakkoliwěk listowé tito byli wyšli, wšak jest tehdy král Wáclaw nebyl toho wéwodstwie u prawém držení.

Téhož léta král Wáclaw Opawské wéwodstwie, ježto otec jeho Otakar učinil bieše i dal Mikulášowi synu swému rodilému w manstwie, jemu odjal, a wyhnal jeho wen, i měl sobě.

Toho času Křišna, Krakowská a Sendomiřská wéwodina, dcera Bulgarského ciesaře, sestra Kunhuntina mateře krále Wáclawowy, jenžto muž její Lešek wéwoda ještě za žiwa, protože jest plodu 30 neměl, s powolením swých pánów tě obě zemi po swé smrti oddal jí a jí mocnu učinil: ona pak králi Wáclawowi tě obě

zemi dala jest, a poslala k němu své posly, aby se w ně uwázal. Jenž pro jiné věci pro pilné sám nemoha jiti, Tobiáše biskupa Pražského poslal, že se jest jménem královým w ně uwázal. To když se tak stalo, přibrala se ona do Prahy, a tak mnohé časy s králem bydlivši, umřela jest a u swatého Franciška pohrabána podlé sestry své, králey mateřc, králowé Kunhnty.

L. b. 1291 Rudolf král Říšský starosti i nemoci byl nadtrápen: jehožto král Wáclaw s swú ženú a jeho dcerú nawštiewil w Erfordě. We Špýru umřel jest a tu mezi kniežaty Římskými pohrabán. Tobiáš biskup Pražský od krále do Polsky byl poslán, aby zjednal pokoj.

L. b. 1292, poslowé z Polsky k králi Wáclawowi byli posláni, prawiece, že nepřítelé zemi hubie; proněžto s mnohem lidí wtrhl jest tam, i také s pomocí Ottowú markrabě Bramburského, jenž byl jemu na pomoc přijel; jehož inhed ta jistá Polská kniežata potkala sú krále Wáclawa, míru a pokoje žádajíce i sjednání. Tu pak w Polště král Wáclaw od Bramburského markrabě rytieřem učiněn, a odtawad vzdwihl se do Krakowa, i byl jest dobrotiwě odewšech přijat. A tak pokoj zjednaw, trhl před Siraz, ježto se Loket tu zawřel bieže; i rozbil tu stany. A tak pak den S. Wáclawa město obdržaw, jal Lokétka s některými kniežaty. S tím tak zemských věcí dobře a sličně popósobiw, s wítězstwím se domów wrátil sčastně.

Téhož léta Adolf hrabě z Nasowa Říš-

ským králem byl wolen, a to způsobem Wáclawowým krále Českého. Toho času, kakžkoliwěk sestru Albrechtowu wéwody Rakúského Wáclaw mějcieše: proto však, že jemu na wěnných zemích překážěše, swár weliký mezi nimi byl.

L. b. 1293 Adolf Říšský král wtrhl do Mišně mocně; jenž když byl powolán král Wáclaw od něho, w Krynhaimu potkal jest jeho. A tu jsú pak smluwwi swatbu mezi synem krále Říšského Rupertem, a mezi Jitkú dcerú krále Wáclawowú.

L. b. 1294 Jitka žena Wáclawowa mezi Rakúským a mezi mužem swým pokoj zjednala.

Téhož léta Přemysl wévoda Kališský proti kniežeti Wáclawowi s powolením papežowým k Polské zemi na králowstwíe korunován, ale u malém času byl zabit.

Těch časów knieže toto jisté práwa w zemi psaná chtěl rád zachowati: ale páni bránili proto, aby se práwo nerozmohlo, a tak jich užitci zhynuliby. Chtěl jest také tento král Wáclaw Pařížskou školu w Praze miati: ale někteří nešlechtníci rozradili jsú jeho.

L. b. 1295 papež Celestinus papežstwíe pro pokoru wzdal jest; na jehož miesto osmý Bonifacius wstúpil jest, ježto jedny knihy učinil w práwíech, jimžto Sext říekají. Tohoto papeže Celestina vzdwihal jest Kliment papež pátý, léto božie 1313; ale Bonifacius od Římanow jest zabit.

Toho také léta, toho měsíce Března, Dobeš biskup Pražský umřel, a pochowan jest w kostele Pražském před oltářem swa-

tého Prokopa; na jehožto miesto wstúpil jest Řehoř, děkan kostela Pražského.

L. b. 1296 Albrecht wévoda Rakúský s nákladem některých wolenców proti Adolfovi Římskému králi powstal, a takž pak u boji zabil jeho. Potom sám mnohé boje strojiw, od swého strýčence Jana ukrutně jest zabit. Zatiem pak ona Agnėska, dcera Otakarowa, sestra krále Wáclawowa, žena Rudolfowa, jenž byl syn Ru-

10 dolfów krále Řínského, s nížto ten jistý Jan jmien jest, do Čech se wrátila, a tu život svůj skonala, a u swatého Franciska pochována.

L. b. 1297 král Wáclaw šestmezcieta 15 let w stáří byl, když toho měsiece Črna s swú ženú Jitkú skrze Majtburského a Mohužského biskupy w Pražském kostele korunován jest slawně. Na tom korunování přemnoho jest kniežat bylo, i z rozličných 20 vlastí lidí. Po třetiem pak dni toho weselé, roznemohla se králová těžkú nemocí; a takž pak toho měsiece Črwence umřela jest, a w Pražském kostele pohrabána před kaplú swatého Martina; ale potom do kaply 25 swatého Šimona a swatého Judy do nowého kóru přenesena jest. S tú jistú Jitkú měl jest syna jménem Wáclawa, jenžto byl potom na Uherské králowstwie korunován; měl jest s ní také tři dcery, jednu 30 Annu, ježto Jindřichowi, wévodě Korutanskému a Tyrolskému hrabi oddána byla; druhú Elžbētu neb Elšku, ježto Janowi z Licemburka králi Českému dána byla u manželstwie; třetí Markétu, ježto wévodě 35 Wratislawskému Boleslawowi oddána byla.

L. b. 1298 Albrecht král Řínský dwór

jest měl w Normberce, tu kdež nade všechny wolence u toho dwora krále Wáclawa welmi přátelsky jest ctíl, že ta čest nad jiné vynikáše. Nebo on swým úřadem s ženkowým Římskému králi w swé koruně králové slúžil jest, kakžkoliwěk toho z práwa neměl učiniti; neb jedno jakožto jiný wolenec, ne w královém okrášení, měl jest slúžiti w swém úřadě; a aby ten 10 jistý skutek nebyl na pohoršenie Českým králóm, neb jest toho byl z práwa učinil, ale pro milost swého sestřence, list inhed dal Řínský král, aby skrze to on, ani náměstkowé jeho, Čeští králi, pohoršenie neměli swému práwu. Jehožto listu 15 tuto jsem psáti opustil pro dlúhost, neb mi se nezdál potřeбен.

U toho také dwora Římský král kúpenie a prodanie toho města, ježto Perno slowe, swým listem potvrdil jest, a České zemi to jisté město přiosobil, jakž 20 slowo od slowa tuto ukazuje:

My Albrecht z božie milosti král Římský, wždycky přispořitel, tietmo listem 25 všem ohlašujem, že my k tomu trhu, ježto se mezi biskupem Mišenským stal a kapitolú jeho, a mezi Wáclawem Českým králem, o to město, jemuž dějí Perno, s hradem i se vším což k němu příslušie, 30 swé dobrotiwé powolenie dáwáme, tak jakž na jiných listech jich plnějie psáno jest. Zjednávamy a ustawujem také to tak, aby to město k České zemi wěčným právem přiležalo a přijednáno bylo. Na 35 něžto tento list náš psáti a učiniti kázali smy.

L. b. 1300 Wáclaw král Český, markrabě Morawský, Polský a Sandomirský

wéwoda, toho měsíce Črwence, powo-
lal šesti člowěków w tom dospělých z Flo-
rencie, i kázal jim nowý groš zaraziti a
haléf, jichžto dwanácte za groš platiloby.
Neb dřiewných těch časów častá mēna
byla jest lidem welmi škodliwa; proněžto
tento král milostný znamenaw to, že jest
škodliwa, kázal čistý peniez stříebný be-
ze wšie příměšky kowati.

Téhož léta z Polsky přijeli poslowé,
dávajíc wěděti, že jest král umřel a je-
dinú dceru po sobě ostawil. I prosili jeho
snažně, aby tu jistú diewku, jménem Alž-
bětu, pojeti ráčil a w zemi se uwázati,
a jie od nepřátel brániti. Král poradil
se s swými wěrnými, sebraw wojsko we-
liké, wtrhl do Polsky, a tak jest wšecky
nepřátely udatně ukrotil, a králowstwie
swému panstwí osobil. S tím wzdwihl
se jest do Hnězda, a tak ku prosbě pan-
ské těch zemí arcibiskup Hnězdský na krá-
lostwie jeho korunowal. A tak zprávci neb
kapitána pana Hynka z DubéBerku tu osta-
wili, do země České šťastně se jest wrátil.

Toho léta bylo jest milostiwé léto, pro-
něžto mnoho lidí wzdwihlo se jest na pút
do Říma.

Téhož léta Albrecht, bratr Ottów Dlu-
hého, markrabě Bramburský, umřel jest
i pochowán w Leníně, a potom jest do
Celi porty přinesen. Také Jan bratr Ottów
umřel jest, jenž kakžkoli malý byl, ale
udatný. Ten Jan ostawil po sobě syna žáka
Kunekina kanowníka, jemuž Rýnowská ze-
mě dána byla do žiwota, a po jeho smrti
Woltmarowi se dostala. Onen Otta Šíp a
Kunrat, když jsta z wězenie pušćena

byla, spolu jsta se do swé smrti držala;
ale Otta mūdře a udatně wšecku zemi zpra-
wowal, mnoho zemi, měst i hradów swým
snaženstwím dobyl, a také mnoho bojów
mėw, jednak s strýcem swým Dlhým
Ottú když žiw byl, jednak s Majtburčany,
jednak s Slowany, jednak s Polany, i s mno-
hými jinými. Tento Otta po smrti Dlhého
Otty, když jako k starosti přišel byl, wždy-
cky s Heřmanem markrabí dobrotiwě jest
přebýwal. Ona oba spolu s welikým woj-
skem králi Wáclawowi na pomoc proti Řim-
skému králi trhla jsta byla, zaněžto zemi
Mišenskú od něho wzala, a potom o Po-
meranskú se směnila. Ta jistá bratry s Majt-
burským arcibiskupem wálky jměla, a toho
hradu Polte dobyla. Potom s welikým woj-
skem do Slowan wtrhla, a jednak wšicku
zemi zkazila, i hrad přetwrdý Eldenburg
řečený tu uđělala. Potom pak tento Otta
když s Wolmarem wšecko již markrabstwie
zprawowala, stár jsa welmi nmřel jest, a
w Kornienkém klášteře pochowán. Bratr
jeho Konrat člowěk byl sprostný a pokojný,
po lowiech a po pokoji stoje. Když ta
bratry oba žiwa byla, tento Otta s kostelnie-
ho zbožie Bramburského i s biskupa Wolt-
rada dani chtieše bráti; a biskup wzdwihl
se k dworu, i obdržal na oba klatbu, kte-
rážto klatba až do smrti Konratowy trála
jest. Zatiem pak dani ty byly sňaty a klat-
ba také přestala; a Konrat umřel, a w Chor-
nienském klášteře pochowán. A tak Wolt-
mar dědicem ostal, na něhož se wšecko
dostalo.

L. b. 1301, toho měsíce Záříje, Řehoř
biskup Pražský umřel jest, na jehožto mie-

sto Jan kanovník Pražský, syn Řehořův z Dražic, wstúpil jest.

Téhož léta Ondřej král Uherský bez děti umřel jest. I byli jsá poslowé znamenití z Uher k králi Wáclawowi poslání, prosieo jeho, aby syna swého Wáclawa mladého jim za krále dal; nebo král Wáclaw byl jest přítel krále Uherského Ondřeje, neb prabába jeho sestra byla krále Ondřejowa. Jenž poradiw se se pány swými, dal jim syna swého; a oni příjemše jeho s velikú radostí, na králowstwie jeho korunowali slawně.

Toho léta, když Bonifacius osmý papež od Římanów zabit, arcibiskup Burdegalen- ský papežem wolen jest, jenž tehdy w Franské zemi jsa, wolení swému powoliw, kázal kardinálóm, aby k němu do Lugduna přijeli; a tuž pak odtawad dwór papežów do Aviniona jest přeweden. Ten jistý papež Klimentem byl jest nazwán.

L. b. 1302, toho měsíce Srpna, Kunhunta sestra krále Wáclawowa, druhého totiž tím jménem, w klášter jeptištie u swatého Jiříe oblekla se; a když pak tom abatysi byla, mnoho jest swobody klášteru učinila.

L. b. 1303, král Wáclaw druhý tím jménem, šestý král Český, Elšku dceru Přemyslawowu krále Polského, jižto pojal byl, s odpuštěním Mohuckého a Hnězdkého arcibiskupów, skrze Jindřicha biskupa Wratislawského zjednal a způsobil byl, že w Pražském kostele slawně jest korunována. Po tom korunowaní měl jest s ní dceru Agnešku, ježto potom Jindřichowi Swidnickému wéwodě byla oddána.

Kap. 78.

O dalších přibězích krále Wáclawowých, což se jest jemu těch časów přihodilo, tomu dobrému králi.

L. b. 1303 Uhrowé nešlechtní, nejsúce pamětiwi swé wiery i swých přísah, krále Wáclawa mladého nechtěli mieti, ani jemu pomoci dátí, a jiného jménem Karla, syna Karlowa krále Sicilského, zwolili, jehož jim byl dal Bonifacius papež. To král Wáclaw uslyšaw, otec jeho, s velikým wojskem zdwihl se do Uher, i poplenil zemi; Ostřihom město zkaziw, trhl až do Budína; a tu wzem syna swého, domów se jest s ním šťastně wrátil.

Téhož léta Albrecht král Římský po smrti Jiřčině králowé poslal posly k králi Wáclawowi, chtě od něho Cheb, Míšeň, Uhry a Polsko mieti; a chtěl, aby jemu Hory za šest let postúpil, neb osmdesát tisíców hřiwen dal, a to jako z práwa desátków, aby dal za dřiewnie za swé předky i také budúcie, že ta jistá daň totiž k ciesařstwie zpráwně příslušalaby. Kterýmžto poslóm král odpověděl, že toho učiniti nechce. Protož ten jistý Albrecht wtrhl jest do země České, a syn jeho Rudolfus wéwoda Rakuský do země Morawské, i poplenili je nepřátelsky. Potom oboje wojsko sešlo se w hromadu, i přitřhli jsú k Hoře, a tu stany rozbili. Tehdy měšténé ti jistí wzemše radu, i swařili z sazi a z hnisu zemského i z kákychs pének stříbrných jedno swařenie zelené welmi diwné, jakž sú oni uměli, i pustili to po potoku dolów, jako k wojsku blízko. Proněžto kto se jest té vody na-

pil, kóhli, člowěkli, každý rychle potom umřel. To když se tak stalo, zatím král sebral lidí mnoho, kudiž mohl, a s tím tak Bramburského a Mišenského markrabě s pěti tisíci postavil w Hradišči, a tu w krajínách těch okolo, a jiné všeco wojsko okolo Hory zastawil, na zajtře s nimi chtě boj mieti. Tehdy Říšský král to uslyšaw, utekl jest přeč i s synem; proněžto král i ti, ježto na pomoc přijeli běchu, domów jsú se wrátili. 10

L. b. 1305, když král Wáclaw Zbraslaw klášter založil byl před tím, a mnoho jiného dobrého učinil, starostí jsa nadtrápen, šťastně jest umřel. Na jehož miesto syn jeho Wáclaw, jenž jedinký dědic byl ostal, 15 wstúpil jest; a to byl král sedmý. Ten Wáclaw pojal jest Fiolu, dceru wéwody Těšinského.

Těch časów, jakž kronika Bramburská swěděti, Heřman syn Otty Dluhého pojal 20 dceru Albrechtowu Říšského krále, i měl s ní syna jednoho Jana, a tři dcery; jednu dal za Woltmara, druhú za wéwodu Glogowského a třetí za Bertolda hrabi z Hennenberka. Ten jistý Heřman byl jest welmi 25 múdrý a welmi udatný a w bojích rozumný. Tak se jeho slowútnost všudy byla roznesla. Tento Heřman zdwihl se proti zeti swému, králi Římskému, a s Rudolfem wéwodu Saským (wálku wedl); a takž pak 30 jest ten jistý hrad Rabstein oblehl, i kazil jeho panstwie; jemužto však potom sestru swú Jitu dal i s tím hradem Bělčic, a což k němu příslušie. Potom wzdwihl se do Polsky, a weliký jte diel sobě oso- 35 bil jest, byl poručníkem synów Bolkowých, Frankonie a Pomeranie dobyl jest; štědrú

strawu měl, dwory činil, i pány i měšťany ochotně mnohé přijmal; těch věcí, což k dobrodružství příslušie, přidřal se, silný žiwotem i myslí byl. Ten Heřman 5 když jest hrad Eldenburg dělal, rozne-mohl se jest, a tak i umřel, a w Leninském klášteře pochowan; jehožto jest všeca země želela welmi. Ten po sobě jediného syna ostawil Jana, jehožto ne Woldmarowi, ale čtyrem swým rádciem poru- 10 čil byl. Potom pak tyto poručníky Woldmar odjednaw některak, přichýlil dietě k sobě. Zatiem pak tito jistí poručníci, podlé rady mateřiny, tajně dietě od Woldmara wzeli, i nesli na Spandow hrad, i hlédali jeho snažně. Když pak o to rok 15 měli po některém času, máte řekla Janowa, že o tom unešení nic newie. Proněž Woldmar rozhnéwaw se, i ukradl jest dietě z hra- 20 du. Ten Woldmar měl jest Heřmanowu dceru markrabina, ale proto že bezdětkyně byla, izádného dietěte po sobě neostawil. Ten Woldmar byl jest malý, ale statečný, a rozličné šlechtice a pány z mnoho zemí 25 u swého dworu měl jest; chlúbce byl weliký a pyšník. Když od krále Dackého byl pasowan před Roztokem městem, taký byl náklad učinil a hercóm dary dal, že skrzě to welmi se byl wzdlužil. S Magno- 30 polenským Jindřichem a s Rudolfem Saským wéwodu, jehož sestru měl ten Jindřich, mnoho jest bojów strojil. Woldmar také sebraw wojsko weliké, wtrhl jest do Stargardské země, i poplenil ji; jedno město- 35 čko malé, řečené Woldek, když byl oblehl, dlúho u něho ležaw, mnoho škody na koních i na jiných věcech měl, a nic jest

newzal. Ten Woldmar markrabi Míšenského byl jal, jenžto jest zemi Míšenskú za vyplacení jemu wzdal. Ten Woldmar blízko před swú smrtí již, sněm sě w hromadu s Majtburským arcibiskupem Parkartem, protivníky swé i jeho všecy ukrotil; a tak najprwé ony Dealwenské ku pokoji připudili, hrad jich Arkillewen oblehše. Zatiem pak Jan markrabě, syn Heřmanów, pojal Kateřinu dceru wéwody Glogowského; kakž 10 jest koliwěk mlad byl, wšak jest mysl měl mužnú, čtrnácte let jsa w stáří. Byl múdrých řeči i skutków, přátelóm milostný, nepřítelóm ukrutný; ctných a šlechetných činów byl jest mládenec; jehožto jest pán 15 buoh s tohoto nebylého swěta k sobě brao wzal.

Kap. 79.

O tom ježto král Wáclaw w Olomúci zabit jest a o jiných mnohých přieběsiech, jenž jsú sě tehdy w semi dáli.

Léto božie 1306, toho měsiece Února, král Wáclaw sestru swú Annu Jindřichowi 25 Korutanskému a Tyrolskému wéwodě oddal. Za tiem pak Loktek se pány a s měščany swými uradiw sě, Krakowskú a Sandomerskú země lstwé od krále Českého dobyl. Pro něžto jeho smělost král chtě 30 okrotiti, shromáždiw wojsko, wzdwihl sě k Krakowu. A když na té cestě přijel do Olomúč, w děkanowu sě domu rozhostil. A když tak letního času w jedíném čechle a w plášči po sieni choděše, jeden newěrný a nešlechtný zlosyn přistúpiv k králi, an sě nic na něho

nedomní, uhlédaw ten čas, w němž s niem izádný nebyl, tři rány králowi nožem smrtedlné učinil, a s tiem jest inhed utekl. A kakž koli toho času ne- 5 byl jest widien, ktoby ten skutek byl spáchal: a wšak té chvíle inhed skoro jeden rytieř, jménem Kunrat z Potsteina, urozenim Durink, wysunul sě z sieni, krwawý nóz w rucě nesa; jenž když bě- 10 žičeše, ti, ježto před sieni běchu, jeli jeho a inhed jsú jeho zabili. Tento jistý král toho měsiece srpna osmnácte let w stáří jsa, izádného dědice neostawil jest po sobě, zabit jest a w Olomúci 15 pochowán, a potom do Zbraslawě přinesen. Po jeho smrti, jako najbližší, Loktek, dědic krále Polského Přemyslaw, Polsko obdržel, a Otta, wéwoda Baworský, Uherským králem byl jest wolen, 20 s nímžto Karel onen, syn krále Sicilského Karla, wálku pozdwihl; a tak pak po mnohých wálkách Karel wzdy obdržal králowstwíe.

Téhož léta k ochtabu swatě Mařie wšic- 25 kni páni i měštěné k wolení nowého krále obecně jsú byli swoláni. Tu na tom rocě mezi wolením byla jest różnice: jedni Rudolfa wéwodu Rakúskeho, syna krále Říšského Albrechtowa wolili, a druzí Jindřicha, wéwodu Korutanského, jenž 30 tu také bieše. Wěčšie strana, kakžkoli nepewnějšie, Rakúskeho wolila bieše; ano wšak Korutanský dceru krále Wáclawowu Annu mějieše za sebú, sestře této dwě, Elška a Margareta, přede všemi pány obecně prosily jsú, aby swého dědictwíe, 35 králewstwíe tociž Českého, zbaweny ne-

byly, tak aby Rudolf nebyl wolen, ale Jindřich, wévoda Korutanský, aby králem byl. A tak s tú řečí ustawenie a práwa ciesařská na swú stranu přiwozowachu. Ale nic to platno nebylo; obec wždy woláše, aby Rudolf králem byl. Uslyšaw zatiem král Říšský smrt krále Wáclawowu, s wojskem velikým přitáhl k Čechám, chtě tomu, aby syn jeho králem byl; nebo jest byl král Wáclaw syn sestry Albrechtowy Říšského; proněžto ten Albrecht s jedné strany, a syn jeho s druhé wtrhli jsú do Čech a rozbili stany swé. Proněžto někteří páni a měšténé, uznamenawše sílu a moc otcowu i synowu, s velikú múdrosť wolili jej králem. To wzwěděw Korutanský, s ženú swú tajně sě z Prahy přeč wzdwihl. Ten Rudolf králowú Elšku, ženu krále Wáclawowu druhého, pojal jest, jenž byla dcera Přemyslawowa, krále Polského.

Kap. 80.

O tom kterak někteří páni a semené proti Rudolfowi sě byli zdwihlí, jenž jest w semí nechtěl býti.

Léto božie 1307 pan Bawor ze Strakonice, jenž Zwiczow držieše, a pan Wilém z Hazemburka nebo z Waldeka, jenž Křiwoklat držieše, s swými, kohož mohli mieti, tomu wolení Rudolfowu wzprotiwili sě. Proněžto s velikým wojskem Horažďejowice oblehl byl; jenž tu leže, nadtrápen byl tú nemocí dysenteria, jenž český slowe úplawice. A tak toho mě-

siece Čřwence umřel jest. Za jehožto duši králowá Elška we jmě swatého Šimona a Judy oltář jest založila w kostele Pražském, a on také jest w kostele Pražském pochowán. Potom zemené sjeli sě do Prahy, a tak w dwoře biskupowě o to mluwili, ktoby měl králem wolen býti. Mezi nimižto jeden pán, Dobeš z Bechyně, přede všemi táhl, a na to i jiné nawodil, aby Fridrik, bratr Rudolfów, králem byl. A když o to rozličně řeči i sic i onak byly, zatiem pak Oldřich z Lichtenburka toho rodu Ronowského, proto že ten Dobeš jinozemce winieše do země, těmito slowy jal sě jest mluwiti, a řka: O Dobeši, Dobeši! i kterak dlúho ty, ježto nepřietelé králow našich Českých jsú, w králowstwie chceš woliti? Zatiem inhed s tiem, dřiewe nežli řeč dokona, wysapiw meč swój, Dobeše prodruži přede všemi pány. Zatiem také inhed wnuk Oldřichów, Hejman z Krušiny, wnuka Dobešowa zabil jest; proněžto byl veliký powyk a křik mezi pány, ano wolají se všech stran, a řkúce: Ba nechcemy, nechcemy Rakušanóm! ale radějše k králowému pokolení našemu chceme sě nawrátiti. A tak inhed Jindřicha Korutanského na králowstwie wolichu a po něho poslachu. Wzwěděw Albrecht král Římský smrt syna swého, chtěl druhého syna králem učiniti. Takž pak s tiem úmyslem plawě sě z Habspurka do Šwáb, jenž toho času tu bieše, od Jana, syna Rudolfowa, někďajšieho wévody Rakúskeho, jenž byl starší bratr toho Albrechta, jest zabit, proto že jemu otcowa dielu ne-

ohtěl dáti, ježto naň slušal. Proněžto
 naplnilo se prorocत्वie, ježto onen prvý
 Přemysl, wévoda Český, powěděl bieše
 a řka: Když mužský mój plod pohyne,
 wnuk mstíti bude děda. Nebo tento Jan,
 ježto toho Albrechta zabil, jenž jest byl
 syn Rudolfów, kterýžto Rudolf w boji
 krále Otakara zabil byl, byl jest syn
 dcery Otakarowy, proněžto děda swého
 i pomstíl jest. Ale jest znamenati, že dřiewe,
 než ten Albrecht zhynul byl, toho léta
 a toho měsíce srpna, ten Jindřich Ko-
 rutanský králem byl zwolen. I vládl po-
 tom zemí tři léta; ale zle jest zemi zpra-
 wował, neb nic dobrého w zemi ne učinil.
 Kakež koli těch časów Hora najwětšieho
 užitka bieše, že jest weliké bohatství
 wzal: však nic sličného w zemi ne učinil,
 ani pokoje lidem zjednal. Takž pak zatiem
 ten Albrecht Říšský, když žiw byl, ježtě
 zželel jest welmi, že mu se jest králow-
 stwie nedostalo; proněžto sebraw weliké
 wojsko, wtrhl jest do Čech, i oblehl Kolín
 a Horu; jemužto pan Jindřich z Lipého a
 pan Jan z Wartemberka udatně jsú se opřeli
 a země bránili. Zatiem pak Elška králowá
 Wáclawowa, jenž ji měl Rudolf, wévoda
 Rakúský, také nakládajíc Albrechtowi tomu
 jistému, w sprostném rúše s jedínú diewkú
 tajně jest z Prahy utekla, jižto Fridrik wé-
 woda podlé Zderaze utkaw, na jejie hrady
 dowedl ji jest. Jenž inhed tomu Římskému
 králi Hradec, Mýto a Chrudím odewfela,
 do kterýchžto měst, že na zimu král chtieše
 odjeti, Šwábów a jiných nemilostiwých
 lidí napustil, jenž lúpeží a jinými rozlič-
 nými zádawami zemi poplenili, a chudým

lidem weliké škody učinili. Ten jistý Alb-
 recht na léto umyslil jest byl do země
 wtrhnúti, a ježtě wětšú škodu Čechóm uti-
 niti; ale zatiem pak hubeně byl jest zabit.
 A tak jeho lidé, jež w zemi byl ostawil,
 ke všem jsú črtóm wen z země utekli.

Toho léta, u wigilii swatě Mařie zwěsto-
 wanie, jakž kronika Bramburská líčí, Jan
 markrabě Bramburský umřel jest, a w Le-
 nínském klášteře jest pochowán, jehož
 jest všecká země želela. Neb již jedíný
 Woldmar ostal bieše, a widěl, že již zhy-
 nuli ti, k nimž markrabstwie příslušie. I
 powołal k sobě Jindřicha, syna markra-
 bina, ježto Anelant přijmie měl, nad tú
 zemí řečenú Belic, jenž se jemu na roz-
 diele dostala byla, i učinil jej dědicem,
 nebo k tomu všech markrabí panstwie do-
 stalo se bylo. Ten Woldmar wtrhl do
 Míšně, a mnohé hrady i twrze zkazil.
 Wtrhl jest také podlé té wody proti Pola-
 nómu, a ukrotil je. S Magnopolenským Jin-
 dřichem boj také měl jest, neh zemi jeho
 byl před tím zahubil; proněžto když s obú
 stranú boj měli weliký, kakež koli s oné
 strany wiece jich bylo, však Woldmar
 s swými udatnějie činil, a také rány trpěl,
 že jeho tu za mrtwa odešli; nebo sedláci
 běchu jeho obklíčili, chtiec jej dobiti. Ale
 jeden rytieř přihodiw se k tomu, i odjal
 jim jeho. Ten Woldmar umřel jest léto
 božie tisíc tři sta dewátého, a w Kornien-
 ském klášteře jest pochowán.

Kap. 81.

*O spravování Jindřichové Korutanského
v zemi České.*

Tento jistý Jindřich, když králem byl
wolen Českým, pět let swého spravování
zemí Českú wládl. Ale za swého wládanie
málo neb nic dobrého učinil. Ano však
Hora ani dřiew před tím, ani budúcích
časów nikdy lepších užiteków nedávala na
stříbře; proněžto kakž kolíwěk bežtislne
zbožie odtawad měl, ani sobě, ani zemi
nic dobrého neučinil, ani pokoje zjednal
lidu swému. Toho času králowá Elžběta
Rakušanóm města swá wěnná wzdala:
Hradec, Mýto, Chrudím, Poličku a Jaro-
miř, jenž jsú swé wladáře, kakés Šwáby,
w nich zjednali, jenžto jsú zemi welmi
zhubili, rozličnými nehodami ji pleniece.
Ten jistý Jindřich náwodem některých
měšťan Pražských i Horských u Praze we-
liký dwór wola; k němužto když se páni
sjeli, ten Jindřich přenešlechtný radú a
náwodem naweden jsa těch měšťan, pány
jest zjímá, mezi nimižto někteří byli jsú
zbiti. A takž se jest dwór jeho hanebně
dokonal. A když ti páni u wězení byli,
po některém času bez wědění swého
kniežete s měšťany jsú se smluwili, a
některú přiezni swatebnú se zawázali.
Nebo ten jistý pan z Lichtenburka dceru
Jakubowu od wěže pojal jest byl, a dcera
Jindřichowa staršiego z Lipého synu Rut-
hartowu oddána měla býti; a tak těmi
wěcemi i jinými zawázawše se w přie-
zeň ti měšťéně, jakž před tím k wězení
jim dopomohli, takéž k zproštění jich
snažni byli. Proněžto stalo se jest tak,

že páni potom tomu jistému Jindřichowi
nikakž nechťeli dworiti a dowěřiti, ani
k jeho dworóm jezdití wiece; né ani za
krále chťeli mieti jeho, a s tím tak sr-
dečně myslic jeho wen wypuditi, proti
němu těžké wálky būriechu. A když se
to tak po tři léta dalo w zemi, tento
jistý Jindřich markrabie Míšečského prosil
jest, aby jemu na pomoc přijel, slibuje
jemu dobrý žold dáti. Jenž jest s pěti sty
helmów přijel do Prahy, a tak mezi tím
Jindřichem a mezi pány byly weliké wálky.
Mezi těmi přiběhy bál se jest ten jistý
Korutanský, aby se jemu skrze Klšku,
krále Wáclawowu dceru, něco nepřihodilo
nechutného, chťel předjiti; a tak i zjednal
to, chťe tu diewku za jednoho pána jmé-
nem Bergow dáti, jenž tehdy s jeho strany
bieše a jemu slúžieše, slibuje jemu dobré
wěno dáti. A když to ta diewka zwěděla,
smutna jsúci násilně welmi před tím Jin-
dřichem, jenž zemi wládnieše, tehdy mlu-
wila a řkúci takto: Chcešli mě spravedi-
wě wdáti podlé práwa, nečiň mane pohor-
šenějšíe w mém pokolení, a neponižuj
mého rodu; ale tak se mnú učíň, jakož
na mój rod slúšie. A nebo nechajť w zá-
kon wejdu a bohu mému slúžím, jenž to
ráda chci učiniti. Nadto pak učiníšli co
jiného na potupenie mému rodu, wěz to
jistě, žeť twój nepřitel zjewný jsem. On
ta slowa od nie uslyšaw, nastojieše o to
silně, aby ona jeho chťení powolila. Tehdy
diewka to uslyšewši, a na něm tomu po-
rozuměwši, že on na to tiskne, takto
mu jest odpowěděla: Poněwadž tak špatnú
mě chceš učiniti, a mé pokolenie wždy

potupiti myslíš: wěz to také zajisté, žeť wždy chci na to mysliti welmi snažně, abych tě wen z země wyklidila, a přeč wypudila. A když ona tu řeč wymluwi, káza ji jieti a w Praze poctiwě držeti. Toto jisté té diewky jetie bez rozmysla, byla jest jistá příčina jeho wen z země wyhnánie.

Kap. 82.

O zprawowaní Jindřichowě, a o utečení králowé Elišky z wězenie.

Proněžto léto božie 1308, tato diewka, když jest za chvíli w tom wězení byla smutna, a však ač byla léty mlada, však o to múdře myslila a snažně, kterakby mohla toho wězenie prázdna a swobodna býti. Takž pak zatiem čas i miesto uhlédawši sobě, s jedniem knězem starým, kaplanem otce swého, Berengariem poradiwši se, tento čin wymyslila a nalezla zproštění swému: aby w noci k jedné bráně, jenžto, jakž ona byla způsobila, měla otewřena býti, přišla, tu kdež probošt Wyšehradský, bratr jejie rodilý, ale tociž ne z téhož lože, jie samé druhé s koňmi welmi pilně čekal. A tak s tiem w ten určený čas tato panna Eliška s jednú diewkú a s tiemto starým knězem šlechťným, stráti swým, w noci z wězenie zdwihli se k bráně; a přišedši, nalezla ji otewřenu, a koně skrze probošta přichystány. Proněžto ihned wsedši na ty koně, úprkem se wzdwihla do Nimburka. A když u městě byla, swolala k sobě wšecky měšťany, i mluwila s nimi těmito

slowy múdře welmi, a řkúc: Wieteli wy to, že otec můj, když ještě žiw byl, z tohoto městečka město jest hrazené učinil, a tak jeho i wás powýšil? Aj, toť sestře mé poctiwě a dostojně jsta wdané, a ještě já jediná sirotek ostawši, nechťela sem Jindřichowi tomuto wéwodě powoliti, jenž jako chťe pohyzditi rodu mého, wdáti mě jest chťel za pána jednoho; a já sem nechťela k tomu swoliti, a potom sem až do tohoto času proto u wězení nemilostiwě držána. A tak sem z toho wězenie k wám utekla, wašie wiere a wašie pomoci doufajíc. A tak jim wšecku přihodu swú rozprawila. To když jsú měšťané uslyšeli, kakž koli lekli se a smutni byli pro ten jich swár: však i pro sirobu této diewky, i pro jejieho otce, mnoho dobrého jenž jim učinil bieše, w swú obranu mile ji přijeli, a šlibili jie odewšie núze brániti, a wši silú pro ni státi. To když diewka uslyšala, z toho jim snažně poděkowała. A když páni zemští zwěděli, že jest diewka z wězenie utekla, k nie jsú se sjeli, a o tom, kterakby toho Jindřicha wyhnali, radu o to wzeli. S tiem tak proti němu wěčšie wálky nežli dřiewe pozdwihli, a tak se wšech stran wši mocí překážeti se jemu jeli. A w tom weliké wojsko lidu shromáždiwše ku Praze přitrhli, a na toho Jindřicha, jenž u Praze bieše, tehdy mocně trhli. Proněžto stalo se jest takto, že na Hradčanech tu před hradem, jenž ještě ani zdí ani přiekopy obeháno bieše, mezi pány a mezi lidmi toho Jindřicha boj byl weliký; né také tieskeň bieše mezi wojskem, že mnozí i s koňmi i s oděním do přiekopów

padachu u předměstie. Najposledy jsú pak páni boj obdrželi, a těchto mnoho zbili, a druhé zjmali, a třetí na hrad utekli k swému pánu, jenž na věži sedieše, a na tuto na zlu příhodu hlédáše. Proněžto tato jistá dievka s pomoci panskú těžké wálky proti tomuto Jindřichowi pozdwišla jest, a o jeho vypuzenie z země mnoho nobí a mnohým myšlením myslila jest na každý den.

Kap. 83.

Kterak král Jan s králowú oddán byl, a o jiných rozličných přeběsiech mezi 15 *tiem.*

Proněžto toho léta páni s túto dievku Elžbětu snažili se velmi snažně, aby toho Jindřicha wen vypudili. A s tím tak jednostajně uradiwše se, syna Jindřichowa 20 ciesařowa Říšského, sedmého tím jménem, jmenowaného z Licmburka, Jana, jenž jediný syn jemu bieše, této dievce umyslili za muže wzieti, a za něho ji wdáti. Po té jisté radě a po tom wýmyslu, znameniti 25 páni Čeští s túto dievku Elšku byli do Říše posláni k ciesaři, králowstwie České jemu wzdávající a synu jeho Janowi s túto jistú dievku Elšku. Jichžto prosbám i jich wzdaní Jindřich, slawný Říšský král, po- 30 wolil jim té smlúwy, aby se tak stalo, daw jim syna swého, jakož jsú žádali. Proněžto páni poslali k Alžbětě, tyto jí nowiny wěděti dáwající; jenžto pojemši s sebu pány wěššie, do Spýry města, w němžto tehdy 35 král bieše, wesele jest přijela. Jižto král Jindřich Říšský velmi poctiwě jest přijal,

a tak syna swého jediného Jana, jenž we čtrnádsti létech w stáři bieše, za ni jest oddal, a Elška w šestinádsti létech jest byla. Tu pak po tom oddání swatbu velmi 5 welikú a bohatú jměli. To když se tak stalo, král Říšský syna swého Jana mocí swú slawně w zemi Českú uwedl jest; a tak oba, i syna swého, i Elšku, se pány Českými, a s Petrem arcibiskupem Mo- 10 hučským, s Bertoldem hrabí z Hennemberka, s purkrabí Normberským, i s mnohými jinými pány Německými poslal, aby toho Jindřicha Korutanského z země wen vypudili. A s tím když wtrhli do Čech, inhed udatně Prahu oblehli; a když ně- 15 koliko dnów leželi, Elška pro swú welikú múdrot mnohé měšťany jmějieše u městě, jenž jí velmi přejiechu, a tento Jindřich pro swé bláznowstwie a ukrutnost mnohé nepřátely; takž jest ona i hledala o tom 20 tajně, aby brány jie mohly odewřieny býti. Takž pak zatiem i zjednala to, že jednoho dne na úswitě brána jim byla odewřiena, tak že jsú všickni do města 25 wjeli beze wšie překazy.

Proněžto léto božie 1310 lidé Jindřichowi i měštěné, jenž jsú se jeho nadřželi, osadiwše špitál na malé straně u swaté Mařie, tam byli utekli; ale inhed 30 toho dne krále Janowi lidé jeho dobyli. Takž pak toho měsiece prosince poradiw se tento Jindřich, o pól noci wzdwihl se jest do Korutan s swú ženú, tociž jako bezpečestwie maje od krále i od králowé. To když se stalo, že Prahu, ježto hlawa 35 jest, měli, wšicka jiná města i hradové jim jsú se poddali beze wšie odpory. Po-

tom pak 1311, toho měsíce února, Petr arcibiskup Mohucký ku panské prosbě krále i královú korunowal jest slawně, jakž toho obyčej jest. Toho také času po smrti Albrechtowé Říšského krále, Wiedeň a jiná města Rakúská swým wéwodám jeli se protiwiti; a když uslyšeli, že Jindřich z Licemburka Říšským wolen, a syn jeho Jan králem Českým učiněn, Fridrika, Lipolta, Jindřicha, Albrechta a Otta, syny onoho Albrechta Říšského, z Rakús wen puditi, tak že tu nic neměli, jedinké Medelik a Sternberg ta hrady, a Město Nowé, jimžto od nich ti z Walsee páni wládniechu. A takž s tím i učinili sobě jednoho obecného wladáře neb wikáfe po všech Rakúsiech, až do přístie a do prikázanie Jindřicha Říšského krále, chtiec toho mieli, kohož by jim on dal za wéwodu. A takž o tom posly slawné k němu poslali. Tehdy tyto jisté wéwody, to jest třie starší bratřie, tomuto pilně srozuměwše, a múdrú radu wzemše, k Jindřichowi králi Římskému spěšně jsú se wyprawili, i předstihli jsú tyto jisté posly. Takž pak s králem rozmluwiwše, slíbili synu jeho Janowi ta města, ježto od swé newěsty měli, wěnná, i hrady, Hradec, Mýto, Chrudím, Poličko a Jaromiř wrátiti, a čtyřidceti tisíców hřiwen stříbra dáti, a jeden z nich se dwěma sty helmów, donížby u Wlašiech byl, na jeho službě býti. Ty wěci a ty smlúwy, newěda o jich swáru, přijal jest král, naweden jsa rádcemi swými, a k zemiem jich nawrátíl je. Potom pak tito druží poslowé k králi přijeli, ale nic newzeli. S tím tak prikázáním páni a

měšténé kniežatóm swým poddawše se, domów jsú se wšickni wrátili. A wéwody slib swój králowi i synu jeho Janowi wěrně jsú splnili. Dálo se jest toto léto hozie tisíc tři sta jedenáctého.

Tuto jest umiešeno o Jindřichowi cie-sarowi něco nemnoho, tak jakožtoby mělo státi úplné.

To když se tak stalo, skoro inhed Říšský král wzdwihl se jest do Wlach, jenž w Německých zemiech tři léta kralowal, a u Wlaských dwě. S nímžto Lipolt, Rakúský wéwoda, se dwěma sty helmów wzdwihl se jest, a s ním tam až do jeho smrti byl. Tento jistý Jindřich, sedmý tím jménem, najprwé beze všeho protiwenstwie i beze wšie wzpory město Mediolanské měl jest s jinými městy Lombardskými. Potom pak když již u Mediolaně bydlil, powyk nebo rumor Mediolanští wzbudili u městě; ale však lidé krále Římského je přemohli. Tak pak inhed odtawad Mafeowi, měšténinu Mediolanskému, poručil město zprawowati. Toho času Kremonští a Brixienští jemu se byli wzprotiwili, k nimžto on s wojskem přitřhl, ani se jemu na milost dali. Potom on jest w těch městech brány a zeď zbořiw, překopów powěčšil. Potom pětřh k Brixii, a sedm měsíców tu ležal. Tu pak w tom ležení Getharda z Brofaga, najmocnějšího měšténína, jehožto nawodem wzprotiwienie se stalo, w tom městě w jednom pobiti jal jest, a jeho jako newěrného zrádci na kolo wzbiti kázal, a tak jest také město obdržal. Potom pak odtawad wzdwihl se jest do Janowa, a tu jest umřela Markleta

žena jeho, Brawantského wévody dcera, a u Bosáków tu w Janowě, jakž slušalo, jest pochowána. Odtawad jest po moři připlúl k Pisi, a z Pise až do Říma, tu kdež Ropert, Apulský král, proto že se 5 Římskému králi protiwiše, Říмец, tociž menšie město Římské, welikým množstwím oděných lidí osadil bieše. Proněžto w kostele swatého Jana w Latráni Ostienský kardinal s jinýma dwěma od Klimenta pa- 10 peže posláni jsúc do Říma, Jindřicha krále léto božie tisíc tři sta a třináctého na ciesařstwie korunowali a pomazali jsú, den swatého Petra a swatého Pawla. Potom pak když byl již korunován, s welikým 15 wojskem k Florenci přitřhl a město to oblehl. S tím pak poslal do Německých zemí, aby i král Jan i jiná kniežata všecká s swými lidmi i s náklady swými k němu přijeli na pomoc. Za tím pak Jindřich 20 ciesař w tom času hnul se jest od Florencie s swým wojskem, chtě se vzdwihnúti do Napule: a takž s tím úmyslem při jedné straně Senesie, když s swým wojskem w jednom městě bieše, řeceném Ron, nemoci 25 jest byl nadtrápen, a tak jest w hospodinu umřel. A když ty žalostné nowiny král Jan a jiná kniežata uslyšali jsú, již daleko jsúc na cestě, každý se domów wrátil. O skutciech toho Jindřicha ciesaře ktož 30 žádá wiece wěděti, ten čti kroniku Římskú. Ale nyníie buď dosti.

Kap. 84.

O přieběziech krále Janowých, a o porodu jeho dětí, a o jiných mnohých wěciech, kteréž jsú se mezi tím dáty.

Zatím pak král Jan po smrti otce swého we sedmnácti létech w stáří jsa, měl s swú ženú Elškú najprwé Margretu dceru swú prwú, léto božie 1313, jenžto jest potom za Jindřicha za wévodu Baworského byl oddal; s nížto ten wévoda měl byl syna, ale skoro jest umřel, a ona potom wiece dětí nemiewala, takž bez plodu umřela jest. Potom pak léto božie 1315 král Jan s Elškú swú ženú měl jest opět druhú dceru Jitku, ježto Janowi synu Filippowu krále Franského oddána jest byla; s nížto ten jistý Jan měl syna Karla krále Franského, a bratry jeho, to jest Ludwika Andegavenského, Jana Bituricenského a Filippa Burgundského wévody.

Těhož léta, když ten jistý král Jan králowstwie České sčestně zprawowáše, po smrti Jindřichowě ciesařowě mezi wolenci ciesařskými pro wolenie krále Římského weliký se jest swár stal. Proněžto Trírský arcibiskup, bratr Jindřichów ciesařów, a Jan král Český syn jeho, a Petr arcibiskup Mohucký, Woldmara markrabi Bramburského k swé straně jako připudiwše powolití, na poli blízko od Frankenfurta podlé té wody Mohan, Ludowika Baworského wévodu Římským králem wolili jsú. A takž pak když toho wolenie potwrdili, s welikým množstwím lidí do Frankfurta jeli, a jeho w králowě přípravě do města s sebu 35 uwedli, a tu w kostele swatého Bartolo-

měje, jakož obyčej jest, Římským králem na oltář jeho vsadili. Odtawad pak wedli jeho do Cach, a tu Mohucký arcibiskup jeho mazal na králowstwie, a na králowé stolici prostřed města posadil. S druhé strany s Kolínský arcibiskup způsobil a připravil, a Bothercag, a Rudolf Saské knieže, že jednoho z wéwod Rakúských wollei, jménem Fridrika, Římským králem, jehož Kolínský arcibiskup sjednal, aby tajně do městce Bunnan řečeného přijel, a tu w klášteře u Bosákwů jeho korunowal, a na králowstwie pomazal. Proněšto oba krále s welikým wojskem na Rýn wytrhla; ale tu jsta sě nesešla, ale každý z nich domów sě jest wrátil.

Potom pak léta božieho 1316 opět wojsko weliké každý z nich shromáždil, a blíž od toho města Esselingen, obě straně jedné řeky řečené Nekar, Ludwik s králem Janem i s jinými swými, a Fridrik také s swými, sešli jsá sě každý z nich s swým wojskem. A když stáchu jedno řekú rozděleni jsúce, tehdy inhed zatiem na jednom brodu té wody oektowáné nebo powyk je sě býti, tak že každý k swému oděni sě razi, a druh na druha jechu sě bíti. A když na té jisté wodě to pobitie bicie, u toho brodu pól druhého tisíce koňów s obá stranú jest pobito, tak že tea wešken brod koňmi zbitými byl sě zapal, že jsú k sobě nikakž nemohli dojíti. Ale s tiem tak rozlútiwše sě, oba sě domów wrátila.

Téhož léta král Jan s swú ženú Elškú w Praze měl syna swého prworozeného jménem Wáclawa, kterýžto Wáclaw skrze

Karla krále Franského na biřmowání w kostele swatého Dionysia blízko od Paříže Karlem jest nazwán. Urodil sě jest tento jistý Wáclaw toho měsíce črwence, den swatého Bonifacie. Tento jistý Karel byl jest ciesařem, a tak jest čtwtřým Karlem ciesařem nazwán, a králem Českým jmenowán.

Potom pak léto božie 1317 král Jan zemi Českú a wéwodstwie Lucemburské způsobiw, tak jest bydlil, jakž ten čas záležal. Potom opět král Jan léto božie 1318 měl s swú ženú Elškú syna jménem Přemyslawu, jenž jest we dwú letú swé starosti umřel a na Zbraslawi pohrabán.

Kap. 85.

O tom, kterak Mikuláš, wéwoda Opawský, swé zbožie podmanil jest.

Léto božie 1318 král Jan Mikšowi, synu Mikšowu, wéwody Opawského, jenž jest byl syn krále Přemyslów *) někďajšieho rodilý, ale nedědický, jenž wyhnán byl z swého wéwodstwie skrze Wáclawa krále Českého, syna jeho prawého, to jisté wéwodstwie jemu jest zasě nawrátil, jakž list tento swědčí, jenž on od něho přijal u manstwie:

Já Mikeš, z božie milosti wéwoda Opawský, známo činim tiemto listem všem, že welebný král Český Jan, znamenaw službu mú nynější a budúci i potomnější, jenžto smy učinili a učinimy, dáli böh, jeho šlechtnosti, nám a budúcim našim dal jest wěčně wéwodstwie a zemi Opawskú s dóstojenstwím se všim, a se všemi hrady,

*) Rkp. Wáclawów.

městy, twrzemi, wesnicemi, a se vším jméním a příslušenstwím, i se všemi právy a užitky, u prawé manstwie, jakož na jeho hamfeště, jenž nám na to dal, plnějie to všechno jest popsáno. My pak za nás i za naše budúcie přijímajíc od našeho krále a pána toto wéwodstwie u manstwie s jedniem i s druhým, slibujemy jemu i jeho budúcim, králóm Českým, že máme býti jakožto prawí manowé pánu swému wěrní, služebni a poslušni, a jeho cti hleděti, tiemto listem a túto naši přísahú k tomu se zawazujíc. Tak také to zjednawámy a tak to chcemy mieti, aby synowé a budúci naši od krále Českého, pána našeho, i jeho také budúcích náměstkwów, králów Českých, to manstwie a to wéwodstwie přijímali a přijímati měli prawem manowým, a jim přísahali wěrní býti a poslušni wěčných časów. Zawazujemy také sami se i budúcie naše přísahami našimi i sliby, aby, kdyžkoliwěk král Český káže, nebo náměstkwové jeho, kteréhož koli času, proti kterémuž koliwěk člowěku pomoci a pomoc dáti, když on koliwěk káže, nebo jeho budúci kází, wší naší mocí i silú, jakožto wěrný man a poddanec učiniti má, i k tomu ke všemu k jednomu i k druhému wěčně s těmi se všemi wěcmi, což práwa jest manského, tak jako prawý man pánu swému učiniti má, se zawazujem i naše budúcie. To také zwláště wymluwujem, zemřemeli my nebo naši náměstkwové bez dědiców sprawedliwých, tociž bez synów, inhed to wéwodstwie se všemi práwy i se vším panstwím na krále Českého neb na bu-

đúcie jeho wrátiti se má swobodně. Slíbili sme také, i slibujem nyní tohoto času, našim i budúcích našich jménem, toto všechno wěrně a prawě wěčně splniti a zachowati všemi činy. Tito swědkowé přítom jsú byli: Boleslaw a Hynek wéwody Slezské, Oldřich hrabě z Hanowa, Otta z Rolandie, Petr z Rožmberka, najwyšší komorník králów, Jindřich podkomorie Lipský, Oldřich z Žebráka purkrabie Pražský, Beneš z Wartinberka šenk, Heřman z Milíčína podstolě, Oldřich z Řičan, sudí zemský, Tiema z Koldic, Jindřich z Lichtmburka, Heřman a bratr jeho Hynek, synowé Pótowi z Fridlantu, a jiných pánow mnoho rozličných Českých. Dán a psán jest tento list w Praze, toho měsiece črwna, léta božieho tisíc tři sta osmádstého.

Kap. 86.

Kterak jest Ludwík s pomocí krále Janowú boj sjiskal a obdržal.

Léto božie 1319 král Jan město Gorlické s tú podkrajínú jeho, ježto odlúčeno bylo od Budišinského markrabstwie, k němuž jest dáwno příslušalo, od Jindřicha wéwody Slezského zase zemi České swobodně jest nawrátíl k wěčnosti, jakož o tom w tajnicích králowých listowé zachowani plnějie swědčie.

Toho léta Ludwík Baworský a Fridrik Rakúský všicku swú moc a sílu shromáždili, každý chtě rád ciesařstwie dosieci. S Ludwíkem jest byl král Jan s wolmi welikým množstwím lidí swých jemu na pomoc.

Takž pak blízko od Milndorfa sešli jsú sě w bromadu, a špice zjednawše, i učinichu mezi sebú boj weliký, a každy z nich wítězem žádaje býti, drah na druha sě obofichu. Proněžto boj by welmi weliký, tak že s obú stranú mnoho jich by zbito; ale wšak s jedné strany jich wiece padáše rytiefów zbitých, tociž s Fridrikowy strany; takž pak ten jistý Fridrik byl jest přemođen s swými lidmi, a najposledy i jat. Král Jan w tom boji rytiefem byw, mnoho jest skutków wítězakých učinil, swé sly nelituje, a swú moc a sílu jako rytief statečný ukazuje. Byl jest také jal w tom boji král Jan jednoho Rakusice, jménem Jindřicha, bratra Fridrikowa, wéwodu Rakúskeho; a tak Ludwík s pomoci krále Janowú boj jest obdržal. Slibil jest tento jistý Ludwík byl králi Janowi pro takú pomoc, ježto jest jemu učinil, Bramburské markrabstwie dáti u manstwie, ježto po smrti Woldmarowé, jenž bez dětí umřel, prázdno bieše a naň spadlo; a slibil jemu byl také dáti a prodati města tato za peníze: Aldemburk, Cwikawu a Kamenici, tak jako w zástawě to mieti, a ten jistý slib swými listy stwrdil a na to swé listy jemu byl dal: těch wšech slibów jemu ten jistý Ludwík nesplnil jest, jakož byl slibil. Nebo to jisté markrabstwie byl jest dal synu swému Ludwikowi, a ta jistá města Mišenakému, jemuž byl swú dceru dal, u wěně jest zastawil. Proněžto král Jan s tiem Ludwikem pro tu jistú wěc s welikú nelibostí rozjel sě jest a domów sě wrátil, toho Jindřicha wéwodu Rakúskeho s sebú weda domów, jehož jest byl jal u boji;

jehož jest na Křiwoklátě poctiwě držal a chowal, tu kdež syn jeho Král přebýwáše.

Kap. 87.

Kterak mezi králem Janem a Ludwikem wálka sě jest posdwišla, proto že jemu Ludwík nesplnil slibu.

Když pak toho léta král Jan domów sě jest wrátil, tiem welmi nechuten jsa, že jemu toho Ludwík nesplnil, což jest byl slibil; želel jest toho také, že Budišinské markrabstwie, města i hrady, i to což k němu příslušie s tú krajíná, od Čech odlúčeny byly skrze Ottu markrabí Bramburskeho, jenž byl poručník krále Wáclawów: s tiem pak s welikým množstwím lidí s swými wtrhl jest do toho markrabstwie; a tak České zemi, jenž k němu příslušalo dědicky práwě a sprawedliwě, wšeho toho zase dobyl swým wítězstwím a swú mocí. A tak byl wtrhl až do Kubína, lákaje Lužnické země také dobyti k králowstwí Českému. Odtawad po tom po všem domów sě jest wrátil. Za tiem pak s welikým wojskem wtrhl do Rakus, i poplenil a zkazil ty krajiny wšecky tu w Rakúsiech až práwě do Dunaje. Tento jistý král Jan měl jest dvě sestře, z nichžto jedna měla jest krále Uherskeho Karla, jenžto po dietěti i s dietětem umřela w těch omladciech. Po jejie pak smrti Wladislawowu dceru pojal, Krakowskeho, Sandomiřskeho a Siradskeho wéwody. Ten jistý Wladislaw potom léto božie 1320 od Jana jedenáctého papeže s pomoci krále Uherskeho, Roprechta krále Siciliskeho, toho papeže prikázáním tociž,

korunován jest a na kráľewstwie pomazán wšech zemi u Polště nebo w swých zemiech Polských. Tento jistý král Uherský Karel s kráľem Janem Českým jal se jest o tom jednati, kterakby wéwoda Rakuský Jindřich z wězenie wyproštěn mohl býti. Takž pak jednaw, i zjednal to tiemto činem: aby králi Janowi čtrnácte tisíców hřiwen stříbra dal, a aby Znojmo a jiná města w Morawě, jenž někerak odlučena běchu od země Morawské, prosta učinil, a aby také wšecy hamfešty, kterakž koli jich do- byl, jenž jsú se země České dotýkaly, a on je w swé moci měl, aby nawráceny byly. Nadto wiece, aby we dwadeceti tisíców hřiwen tato města, Lawu a Witoraz *), s jich krajinami w zástawě zastawil. Jenžto když tak bylo zjednáno a zatwřzeno, wéwoda byl propuštěn, jenž tři léta w králowě wězení byl držán, a tak s kráľem dobrotiwě o wšeccko byl zjednán. Druhá sestra krále Janowa, jménem Maria, králi Karlowi Franskému byla oddána, jenž jest také po dietěti umřela.

O wěčších přieběziech králowých Janových, a o posláně do Francie syna jeho prworozeného, jakož uslyšís.

Léto božie 1321, w ochtab swatě Mařie hromnic, král Jan wrátiw se z Licmburka, i učinil turnej w Praze, a w tom jistém turneji pro množstwie kniežat a pánów někerak přihodú swého oře uražen byl král. Potom pak přes zimu a přes léto, až práwě do swatého Jana Krstitele, zjednaw swé kráľowstwie, wzdwihl se jest opět do

Licmburka; nebo tam mnoho raději bydlěse, nežli w Čechách. Toho také léta Kunhuta abbatyše Swatojirská, doera krále Otakarowa, umřela jest, a tu jest pohrabána.

Potom léto božie 1322 měl jest král Jan s swú ženú Elškú druhého syna, jménem Jana, jenž potom byl markrabí Morawským. Toho léta sestra králowě Elšky, Margareta, žena Boleslawowa, wéwody Slezského, umřela jest, a na Zbraslawi pochována. Toho také léta král Jan wrátił se z Licmburka, a doeru swú staršú Markretu za Jindřicha wéwodu Baworského wdal jest, s nižto králowá w Bawořiech dlhý čas byla, máte jejie.

Léto božie 1323 na welikú noc králowá Elška dvě dcery spolu urodila w tom městě Kúbě *), Annu a Elšku, s nichžto jedna, jménem Anna, Rakuskému wéwodě oddána byla, a druhá inhed s mláďi umřela jest.

Téhož léta král Jan wrátiw se z Licmburka do Čech, syna swého Wáclawa, když w sedmi létech byl, dal jeho králi Franskému Karlowi, swakowi **) swému, do Franské země, jenž jemu to jméno dal Karel, jakož již jest powědjeno. Ten jistý Karel Franský měckowi swému Karlowi strýce swého Karla Valaského hrabě dceru usnubil jest, jménem Blanci, jenž jest w sedmi létech byla w stáři. Potom pak inhed po čtyřech létech ten jistý Karel hrabě Valaský, ostawiw po sobě Filippa syna swého, umřel jest. Po němto skoro

*) Rkp. Loch a Wietrach.

*) Rkp. Chamb. **) Rkp. sestřenci (sororino.)

král Franský, synowec*) jeho, bez plodu umřel jest, totiž mužského; protož pak králowství Franské k tomu jistému Filippowi, bratra Blačtinu, prawým dědictwím připadlo jest. Tento jistý Karel, syn krále Janów, s králem Franským pět let bydlel jest, a s Filippem dvě léta tam u Franciech; a tu se jest latinskému a franskému jazyku dobře naučil, i také psáti a čísti, tu tomu všemu dobře obykl jest. 10

Léto božie 1324 Jan papež XXII, tím totiž jménem, Ludwika Baworského, jenž se císařem činieše, jako jiného nechtěného kacíře, pro rozličné ohavné a neálechné skutky, po všem křesťanství klel jest 15 zjavně, a jeho odvrženého učinil ode všeho dobrého. Toho času král Jan okolo Licemburka všudy mnoho wálek wítězných učinil jest. Potom ihned na druhé léto králowá z Bawor wrátila se jest do země, 20 a král Jan také, a tak pobyt za chvíli w zemi, a mnoho peněz shromáždil, opět se jest přeč wzdwihl.

Léto božie 1326 Loktek, král Krakowský, Litwanów, Rusów a pohanów 25 poslal byl mnoho do Bramburk, jenž se w zemi mnoho škody učinili. Téhož také léta tělo krále Wáclawowo, jenž u Morawě byl zabít, králowá Elška, jakožto bratra swého, kázala z Morawy do Čech 30 přinesti, a na Zbraslawi pochowati. Král Franský tra z koruny božie poslal jest Elšce králowé po opatowi z Walisach, a to se jest přípravu a způsobením krále Janovým stalo. Potom opět král Jan wrá- 35 tíw se, wzdwihl se jest do Licemburka; a

*) Rkp. wnuk (nepos.)

tak pak po mnohých wálkách obdržaných, s Barenským wéwodou po swé jest wóli zjednal, připudil jeho k tomu. Metensk také město i tu všicku vlast mnohými wálkami hubil jest, tak že po jeho wóli, jakž jemu bylo libo, stalo se jest. Takéž i Leodienskému učinil byl. To všecko způsobiw k swé wóli, a wéwodství Licemburské zjednal, do Čech se jest wrátil.

Kap. 88.

O tom, kterak mezi králem Janem a wévodami Slezskými mnohé jest bylo hádání wzdwišlo se.

Potom pak léto božie 1327 w ochtáb swatého Jana Krstitele, když se jest byl do Čech wrátil, mezi ním a mezi Boleslawem, Jindřichem a Wladislawem, Slezskými wévodami, veliká se jest wálka stala, tak že jeden druhému, jakž najwiece může, biše na škodu. A také takýto rozdiel mezi těmi bratřenci stal se jest byl: Boleslaw, jenž měl sestru králowé Elšky, jmenem Marketu, ten jest měl Břeh město, a jiná města k tomu a hrady té krajiny, což k tomu příslušie. Ten jistý Boleslaw měl jest s swú ženú, dcerú krále Wáclawowú, dva syny, Wáclawa a Ludwika. Druhý bratr Jindřich měl jest město Wratislaw a Novum Forum s těmi se wšemi krajinami. Třetí bratr Wladislaw měl jest město Lehnici s těm se wšim podkrajím. Tento Boleslaw bratr starší, Wladislawa bratra swého mladšího, chtěl jeho díl rád mieti, dal jest jeho k učení, chtěl aby knězem byl, jakož jest byl do třetího swěcenie swěcen. Druhému pak Jin-

dřichowi bratru swému, jenž sestru wéwod Rakúských měl, plodu s ní nemaje mužského, weliké jest nátisky činil; kterýžto Jindřich, že bratru swému nemohl odolati, ani se jemu obrániti, vzdwihl se jest k králi Janowi, i smluwil se s ním, aby jemu dal Kladsko do žiwota, jako někdy Jindřichowi wéwodě Wratislawskému, jenž jest byl strýc jeho otce, a po jeho smrti aby wéwodstwie Wratislawské se vším na krále Českého a na korunu Českú inhed wěčně spadlo. Tu jest smlúwu král Jan welmi rád přijal, a tak jemu Kladska do žiwota postúpil. A tento Jindřich manstwie učinil sám sebu i s swými pány i s swými měšťany všech swých měst králi Českému, a tak jeho s tím učinil jista a bezpečna w tej smlúwě. A takž král Jan té smlúwy, ježto někdy za ciesaře Rudolfa o tom smluwena byla, toho času jest dokonal. Neb po onoho Jindřicha smrti, někdejšiego otce těchto bratrów, Jindřich řečený Břichatý w to wéwodstwie byl se jest uwázal, a tak swým dědicóm byl to přijednal, kakžkoliwěk proti práwu; neb Rudolf Říšský král byl té smlúwy králi Wáclawowi potwrdil. Toho také léta Březský a Legnický kniežata manstwie učinili králi českému.

Kterak knáží Jan okolnie země snowa k České zemi podmanil jest.

Toho léta král Jan mnohá jiná kniežata, tepruw jako znowa wěčnými manymajíce býti, králowstwi Českému přijednal jest, jakož tito lítie hamfeštowé:

Já Bolek z božie milosti wéwoda Opol-

ský wyznávám tiemto listem, že jsem prawý man welebného krále Jana, Českého a Polského krále, hrabi Licemburského, a zemi od něho Opolskú s měšťany Opolskými i s hradem Kraskow, i se všemi městy jinými a s lidmi, i se vším manstwím, i s tím se vším, což k tomu příslušie, přijimaji, což nynie mám i potom moci budu mieti, mým jménem i budúcích mých, u prawé manstwie, a tak to zjednávám i chci tomu, aby budúci i náměstkowé moji to wéwodstwie od krále Jana, pána mého, i jeho náměstków, s jedniem i s druhým, což k tomu příslušie, přijimaji u prawé manstwie po smrti wéwody toho, kterýž umře, w té naše zemi tiem všiem obyčejem, jakož manowé práwo jest, jakož jsem já nynie tohoto času učinil, takéž budúci moji učiniti mají wěrně a prawě, to jisté manstwie přijimajíc. Tomu na swědomie tento list dal sem na se. Dán a psán jest tento list u Wratislawi na kwětnú neděli.

Týmž vším obyčejem i týmž činem i řádem od Kozlanského wéwody Wladislaw a psán jest w Opawě list na takéž manstwie.

Týž také list od Kazimíra, Těšínského wéwody, psán jest na jeho města i hrady.

Týž také list od Bolka, wéwody Opolského a pána z Falkemberka, na jich města a na jich hrady i na jich země psán. Psán jest a dán w Opawě.

O wěčších přieběsiech krále Janowých.

To vše když se jest tak stalo, král Jan den swatého Barnabáše, způsobiw swú zemi Českú, vzdwihl se jest na Rýn. Po-

tom pak léto božie 1328 tento jistý Lud-
 wík Římský král, jenž od swatě cirkwi
 odvržen byl, w Římě s powolením Říma-
 nów skrze biskupa Benátského, jenž se
 swá vlastní smělostí Ostienským kardina-
 lem činieše, na nepravé a na křivé císař-
 stwie posvěcen jest. Ten jistý Ludwik s
 Římany, ježto se jeho nadřiechu, připa-
 wil jest byl, že mnoho nepravých kar-
 dinalów woleno jest, jenžto potom jednoho
 z nich, jménem Petra z Korbaria, wolili
 sobě za papeže. A skrze toho jistého ne-
 pravého papeže a jeho kardinály falešné,
 nawodem toho Ludwika, mnoho se jest
 zlého stalo w swatě cirkwi, a zvláště
 u Wlašiech veliké pohoršení na lidech
 i w swatě wíře stalo se jest jeho nečle-
 chetnú smělostí, již proti swatě cirkwi
 jmějieše, nectně a nepravě.

Toho léta dcera krále Janowa Marketa
 do Bawor wzata od swého muže. Toho
 také léta Karel král Franský umřel jest,
 bez plodu mužského, na jehožto miesto
 Filipp wstúpil jest, jakž již jest powědjeno,
 jehož sestru Blanci Karel, syn krále Ja-
 nów, měl. Těch také časów Filipp král
 Franský, s pomoci krále Janowú, Flan-
 drské jest pobil. Toho také času král Jan
 z Licemburka wrátiw se do Čech toho mě-
 siece srpna, proti Fridrikowi a bratróm
 jeho, wéwodám Rakuským, pozdwihl wálku,
 i wtrhl s velikým množstwím lidí do Ra-
 kús, a tak wšeko, až práwě do Dunaje,
 wšudy wókol poplenil a zkažil. A tak po-
 tom skoro mnoho hradów, twrái i měst
 dobyl jest udatně; potom pak když jsú
 nemohli jeho moci odolati, an jim již pře-

manoho škody učinil, s velikú prací po
 mnoho řečiech jemu jsú se pokofili, a s
 nim w sjednání wešli. Tak pak král Jan
 wítězstwie obdržaw, wesele se jest do
 Prahy wrátil. Potom s velikým množstwím
 toho měsiece listopada král Jan wtrhl jest
 do Prus, a dále do dolejších Litwanów,
 i zbil jich welmi mnoho, a mnohých hra-
 dów jich dobyl, a zbořil je na překot swú
 mocí, a jednak tři tisiece jich zjímaw wedl
 s sebu do Prus i kázal je krátiti. Tak pak
 po mnohých wítěznych skutciech, jimižto
 jeho hospodin nad jiné darowati rátil, dō-
 mów se jest wrátil. Potom když jest u
 Wratislawi w swém městě byl král Jan,
 tyto wéwody wespod psané, jakož hamfe-
 štowé jich swědžie, manstwie jsú jemu a
 koruně České učinili:

Já Jan wéwoda Slezský, z božie milosti
 pán Stinawský *), tiemto listem znám se
 přede všemi, proto že pánu a králi mému
 welebnému, králi Janowi Českému a Pol-
 skému, potom když byl přijal wéwodstwie
 a zemi Wratislawskú, jeho jsme rozhně-
 wali, škodu jemu w té zemi učiniwše, tak
 že pak s powolením našich přátel i našich
 zemanów a měšťan, znamenawše užitek
 nynější i budcí, zemi naši a města i hrady,
 totiž Stinawu *), Lobín a Korýn, se vše-
 mi hrady, i se vším, což k tomu příslu-
 šie, což nynie mámy i potom budem mieti,
 w ruce krále a pána našeho, krále Ja-
 nowy, i náměstków jeho, jménem naším i
 našich budících, wzdáwamy, aby proti
 nám pro ta dáwná zawazenie a zawině-

*) Rkp. Štětinský. **) rkp. Stětin.

nie, skrze krále ani skrze koho jiného, žádná příčina hněvu opovržena nebyla, ani které nehody k našemu pohoršení byly wzpiečeny. A to jisté všecko zbožie naše i země s jedním i s druhým od krále Jana, pána našeho, u manstwie přijímámy, i slibujemy naším jménem i budúcích našich, králi Janowi i náměstkom jeho budúcím králóm Českým, jako našim spravedliwým pánóm, poslušni a wěrní býti, a jim wieru naši wěrně zachowati. Toma na swědomie tento list dali jsme na se. Jehž dán jest u Wratislawi, léta božieho tisíc tři sta dwúdcátého dewátého.

Jiný list. Známó buď wšem nynějším i budúcím, že my Konrad z božie milosti wéwoda Slezský a Hlohowský a pán Olešnický, pro zvláštní milost, ježto k welebnému králi a pánu našemu, králi Janowi Českému a Polskému a hrabi Licmburskému mámy, s dobrým rozmyslem našim, i přátel našich powolením, swé dobré i našich všech poddaných zamenawše, nyní i potom, naším jménem i našich všech potomných i budúcích, man jeho i náměstkwů králów Českých jsmy a chcemy býti wěčně, a tak všecko zbožie naše se všemi práwy a swobodami, kteréž od našich předkwů mámy i potom budem mieti, podlé Odry i okolo Odry, s těmito městy: s Wartemberkem, s Olešnú, s Třebenicemi, s Trachemberkem, i s jinými mnohými, jež slowú Winck, Herrenstat, Milišt, Luběšt, Wolawa, i s hrady, ježto k nim přiležie, i s jinými také hrady Plock, Prusnic, i se wším jiným panstwím a se všemi wesnicemi i poplužními, se všemi

many i manstwími, pány i panošeni i jinými lidmi, se všemi práwy i s dědinami, kterakž koli jmenují se, dobrowolně wzdkwámy, i přijímámy je u wěčné manstwie od něho, přísahu učinawše, jemu wěrní býti slibujice prawým manstwím, jako pánu našemu prawému, i jeho budúcím, králóm Českým, slíbili jamy i slibujem wěrní a poslušni býti, a proti každému člověku jemu pomoci wěrně podlé našeho možení a sily, s táto wýmlawú, ježto sobě zachowáwámy, abychom staré twrze bofiti mohli, a nové dělati w našich zemiech, k našemu polepšeni i našich lidí; i sedjeme s tohoto swěta, neb budúci naši bez plodu mužského, tehdy inhed abežie naše, země, města i hrady, k bratróm našim, k Jindrichowi wéwodě Slezakému, Hlohowskému a Zaganskému pánu, a k Janowi wéwodě Slezskému, Hlohowskému a pánu Štinawskému *) a k jich dědicóm má se nawrátiti. Pakli oni zemrú, po sobě plodu mužského neostawiec, ale inhed králi Českému dědicky má přijiti. Toto wýmlawujemy, že budeme který súd s žákowstwem, s měštany, s židy neb s jinými lidmi mieti, aby se w to král, ani budúci jeho nikakž newázali; pakli by páni nebo země naši podlé listów králo- vých nám na to daných, před námi na tom súdu dosti mieti nechtěli, ježby od nás wydán byl, tehdy swobodně před králem nebo budúcím jeho swé nehody žalowati moci budú. Pakli my nebo budúci naši pohnáni budem před krále neb před

*) Rkp. Štětinskému.

poručníka jeho w Čechách neb w Polště, mámy odpowiedati u Wratislawské zemi, ktož na ny žalowati bude. Toto také wymaluwámy zwláště, že bylibycho my nebo budúci naši nedostatky kterými kdy 5 obtieženi, tak žebycho prodati neb zastawiti chtěli kterú krajinu nebo paanstwie kterému kniežeti nám rownému nebo jinému komu: mimo jiné krále Českého, pána našeho, nebo budúcích jeho najprw k tomu 10 pobiediti mámy, jenž nechtěliby kúpiti, ani w zastawě jmieti on, ale to knieže, kteréžby u nás kúpilo nebo w zastawě mělo, u manstwie má je od nás přijieti, a jim wiewu a poslušenstwie jako prawým pá- 15 nóm swým zachowati. Pakliby nebyl knieže, jenžby země swé neměl neb krajiny, ale od nás neb budúcích našich u manstwie má to přijieti; kterážto zastawu neb prodání král Český neb budúci jeho w 20 týchž penězích wyplatiti moci bude i budú moci. Také to wymluwujem, powoláli nás kdy král Český neb náměstkové jeho sobě na pomoc wen z Čech nebo z Polsky, tak sbycho přielišná službú obtieženi nebyli, 25 pomoc některakú má nám dáti. Tomu vše-

mu na swědomie list tento na sě jamy dali. Též danie, jako na onom.

Opět jiný list. Známo buď všem nynějším i budúcím, že my Jindřich z božie 5 milosti wéwoda Slezský a Hlohowský a pán Zaganský a t. d. Týž wešken obyčej na tomto listě, jako na Konradowě, jediné že města a hradowé proměna mají, tak jakož jeho zbožie záleží.

O odwołání císařowu.

Léto božie 1330 Wáclaw, jinak Karel, syn krále Janów, s Blanci jeho ženú odwołán jest zasě domów z oněch zemí do Licemburka, tu kdež jest král Jan jeho otec přístie jeho čekal, a jeho velmi pe- 5 ctiwě přijal. A tu pak jednak jest do roka přebyl.

O smrti králowé Elišky.

Téhož léta umřela jest králowá Eliška, žena krále Janowa, máté Karlowa, toho dobré paměti císaře welebneho, a tak na Zbraslawi podlé otce swého, krále Wá- 5 lawa, pochowána jest. Jimžto pane bože rač dáti u wěčné radosti swój přiebytek swatý. Amen.

ŽIVOT CÍSAŘE KARLA IV.

Mezi díly, kterými otec vlasti Karel, král Český, památku svou zvěčnil, životopis jeho vlastní zaujímá jistě místo neposlední. Sepsal jej, jak se zdá, r. 1363, jazykem latinským, ku poučení a k výstraze potomkův svých na obou trůnech, totiž i Římském císařském, i Českém královském, počav od narození svého r. 1316, až do r. 1346, kdežto na císařství wolen byl. Pohřichu však spis jeho nezachoval se celý, ano wyprawování jeho vlastní jen až do r. 1341 sahá, totiž do konce kapit. 14, po čemž někdo jiný kapitoly 15—20 na léta 1342—1346 pérem mnohem méně šťastným a věrným připsal, ztrátu částky originálu, (kterýž kronikář náš Beneš z Weitmile ještě celý byl znal, zkrátil a do své kroniky wložil,) poněkud nahraditi se snažil. W latinském jazyku životopis ten třikrát, a to pokaždé ve sbírkách větších tisků: 1585 od Reinera Reineccia, 1602 od Marq. Frehera, pak nejnověji a nejzprávněji r. 1843 od J. F. Böhmera, jenž o vysoké ceně spisu toho velmi chvalně saudi (Fontes rerum Germanic. I, 228 — 270.) Do češtiny dílo to jistě ještě ve XIV století, a snad nedlouho po vydání jeho latinském, přeloženo jest, jakož sám jazyk překladu tohoto dokazuje. Wydal je tiskem česky nejprw r. 1555 Ambrož z Ottersdorfu, potom 1791 F. J. Tomsa s výklady F. F. Procházký, oba jazykem poněkud již obnoveným; zde pak pódává se ponejprw ve půwodní své jazykové formě, a zprávněji, dle výborného rukopisu c. k. dworské bibliotéky ve Wídni, čisl. 581, z XV století, na pergam. ve 4, mnohými malbami okrášleného. Jen počátek díla, kterémuž starý překladatel neporozuměl, zde pooprawiti za potřebné uznáno. Výklad na čtení S. Matauše, jenž kap. 11—13 zaujímá, nachází se také w jiném překladu a však méně šťastném, w rkp. perg. weř. bibl. (XVII, A, 4) ze XIV století. Toho zde jen k doplnění nedostatku ku konci kap. 13 se vyskytujícího užito.

Kap. 1.

Tuto se počíná přemluwa o životě přešlechtného Karla císaře Římského čtvrtého a krále Českého prvého předostožného.

Nástupcům sediecím na mů dwú králowú stolicí: dwój tohoto swéta život poznati, a lepší sobě zwoliti. *) Když dwój

*) Rkp. Sediece na šťastnú naši dwú králowú stolicí, dwój těchto swéta život máme poznati a lepší sobě zwoliti. (Lat. Secundis sedentibus in thronis meis binis: binas mundi vitas agnoscere et meliorem eligere.)

oblíkej w počobenství widíme, pamět o obú životú máme. Nebo jakžto oblíkej, jenž widíme w zrcadle, prázdny (jest) a nic nenie, takéž hříšných život nic nenie. 5 Proto Orličník we čtení prawí: Bez něho učiněno jest nic. Než kterak učiněno nic dielo hříšného, když on je učinil? Hřiech učinil, ale ne skutek. Dielo jmenuji od děl- níka, a hříšný všudy rozkoší rozličných 10 žádá, a przi se jimi, a obelstěn bude w žádosti své, nebo utých věcí žádá, ježto se w nic nawracuji. A tak pochowaji život jeho s nim; neb když tělesné věci zetelejí,

tehdy žádosti jeho se skonají. O druhém pak životě die Orličník: Co učiněno jest w něm, život biesé, a život biesé světllost lidská. Kterak pak učiníme život w něm, aby život byl světllost naše? Učí nás spasitel a řka: Kdo jie tělo mé a pije krew mé, we mně přebývá a já w něm. Kterakž jsú žiwi od také krmě duchowé, přebývají na věky. Kterak pak jsú jí žiwi, znamenajme. Zda nenie, když tělesně rozličné krmě a útlé jieme, žádost k nim musíme mieti, a wnitř je přijieti žádostně a pustiti je po údech těla našeho aby se obrátily w krew, a duch, jenž we krwi přebývá, s životem našim také tu mohl ostati? Ale protože tělesné krmě útlé jsú, protože člověk umierá. Než kdož jie ona krmí duchownú, od nížto jest duše žiwa: zda nemusí w duši své jí žádati a žádostiwě přijímati, a snažně w milosti chowati, aby té krmě horkostí, jiskry sladkosti a milosti w něm se zarodily, w nichžto duše pokrm swój má živý, a w něm přebývá? A jakož w tom pokrmu nic útlého nenie, takéž ti, ježto w něm přebývají, strádají všie útlostí, a budú žiwi na věky. To spasitel potvrzuje we čtení swatého Jana w šesté kapitule a řka: Tot jest chléb živý, jenž s nebes stupuje, a kdož jej bude jiesti, neumře na věky. Život wěčný jest světllost člověčie, ježto bez boha státi se nemuož. A protože praví týž Orličník: A život biesé světllost lidská, nebo jiný život má za smrt. A zajisté jest smrt, nebž jest přehořký. A což pak hořčejšího muož býti, než milowníkem býti rozkoši, a tyto muky trpěti? Neb nejsú mrtwi tolik, ale we

wšelikú hodinu mrd. Než ti, ježto jsú žiwi u wěčném životě, dobře jsú řečeni žiwi; neb silá smrti se protiwilli, rozkoše tělesné zapuzující, i wzali jsú za odplatu rozkoše wěčné. Ale mnozí jedie duchowná krmí bez chuti i žádosti, a wywracují jí z srdcí swých. Běda jim! nebo jich hřiech s Jidášem popisuje se, a diel jich s Danem a s Abironem, ani prospěšno bude dušem jich ku pokrmu. Zda neznamenate, jestliže zwieře jest bez chuti, neprospěje jenú ku pokrmu, ale bolestí se mučí? Mnohem wiece wy mučeni budete; nebo muka vaše bude wěčna, jakož i krmě jest wěčna. Jichžto šlepějí, prosím vás, chowajte se; než na pokrm dušem vašim krmě té žádatie přijieti, a bez nie nerodte žiwi býti, aby wěčné žiwi byli; neb netoliko samým chlebem žiw jest člověk, ale každým slowem, kteréž pocházie z úst božích. Neb chléb nebeský netolik jest chléb, ale také tělo a slowo. Nebo by bylo samo tělo, nemělo by pokrmu žiwota wěčného. Kterak pak ten chléb jest tělo? Prawí spasitel: Chléb tento, kterýž já dám, tělo mé jest; a to tělo slowo jest, jakžto swátý Jan we čtení praví: A slowo tělo učiněno jest; kteréžto slowo buoh byl, o němžto též praví: A buoh byl slowo. A tak ten chléb, tělo, slowo a buoh jest; a ten chléb, kdož přijímati chce, musí přijieti tělo, slowo a boha w tom chlebě nebeském. Ten jistý chléb andělský chléb jest nazwán. W přijímání chleba toho musí také přijieti slowo spravedlnosti, o kterémžto slowě Kristus praví: Já jsem prawda a život. Kdož slowa spravedlnosti

ne přijímá, ten nepřijímá toho chleba; i musí ten, jenž chléb přijímá, tělo přijíti. Neb když jej hospodin svým mladším dával, řekl: Toť jest tělo mé, ježto za vás dáno bude; a krev téhož těla dal jim a řka: Toť jest kalich krve mé nového a věčného svědectvie, jenž pro mnohé prolita bude. A když člověk přijme to tělo, ztrat tělo své, a daj je za Krista, a vezma kříž svůj, jdi po něm, aby účasten byl smrti a utrpenie jeho, požívaje v budoucím času chvály jména jeho. A když tělo přijímá, musí také i chléb ten pravý přijeti, jakožto on sám die: jáť jsem chléb pravý, jenž jsem s nebe stúpil. Potvrdil nám sám Kristus nové a věčné svědectvie skrze chléb ten. O kterémžto potvrzení Dawid praví v žalmě: A chléb srdce člověčieho potvrdi. Dawid pak nadarmo w podobenství o věčném chlebu mluví. Nebo duom jeho Bethlehem slowe, ježto se vykládá duom chleba. Z toho domu chtěl buoh, aby se Kristus narodil, jenž jest pravý chléb. A proto jmenuje jeho písmo z domu Dawidowa, to věz, z domu chleba. I potvrdi ten chléb srdcí i duší vašich w swatém milování a milosti své, aby tak mohli jíti skrze královstvie časné, aby neztratili královstwi věčných.

Kap. 2.

Tuto učí budúcie své ten předuostojný ciesař Karel, kterak mají milowati hospodina i svého bližního, a hřiechów se vystřehati.

Když pak kralowati budete po mně, okrášlení králowá korusú, pamatujte, že

jsem kralowal před wámi a w prach nawrácen jsem, a w hlinu črwów; takéž wy padnete, jdúce jakžto stien a jakžto kwět polský. Zač stojí urozenie, aneb všech věcí stok, jedno ač bude čisté swědomie s wierú prawú a s nadějí swatého zkríšení? Nemaněte žiwota vašeho, jakžto nemilostiwí, nepravě mysléce, ději: krátký a tesklivý jest čas žiwota našeho, a z něčehož jsme se narodili, a potom w nic nawrátíme se, jakžto bychme nebyli. Wězte wy, že máte otce věčného a syna jeho pána našeho Jesu Krista, jenž prworozený jest w mnohé bratři, jenž wy chce účastny býti královstwie swého; ač zákon jeho zachowáte a nepoškwrnité myslí swědomie, a wuoli krve a těla vašeho nesplníte, budete synowé boží. Jakíte swatý Jan we ótení die: Dal jim moc syny božími býti. Protož chaceteli synowé boží býti, zákon vašeho otce zachowajte, jenž zwěstowal wám skrze syna swého pána našeho Jesu Krista krále nebeského, jehožto podobenstwie a náměstwie držíte na zemi. Prikázanie najwěčtie jest, milowati pána boha ze wšeho srdce a ze wšie duše, a bližního swého jako sám se. Budeteli tiem milowaním boha milowati, duší vašich proň položiti nebudete se strachowati, a nebudete se báti těch, ježto tělo mohá zahubiti, ale duše zatratiti nemohú. Než budete se báti Otce vašeho, jenž mocem jest spasiti a také poslati w neboň věčný. A budeteli w strachu božiem choditi, můdrost wás bude počátek, i budete súditi bratři waši w sprawedlnosti a w prawdě, jakžto sami sázemi býti nadějete se od ho-

spodina, a tak newstápníte w bludné cesty, nebo cesta božie upriemá jest. A bude milosrdenstwie waše nad bohatými a nad chudými, jakžto sami žádáte milosrdenstwie dojíti z ubožistwie a z křehkosti waší od hospodina, a múdrot waše posilena bude w moci božie, a položí jakžto lučisté mossažné ramena waše, a zetřete boje silné, a padnú nemilostiwí před wámi. Ale spravedliwí budú se radowati, a myšlenie ne- 10 přátel wašich buoh zruší, a naučí wás činiti prawdu a súd; a zjewí wám tajemstwie, zpytanie spravedliwé ukáže wám, a nepokryje muž chytrý zlosti své před obličejem waším; neb duch múdrosti a 15 rozum boží bude w wás. A zasloněně budú oči nepravých před wámi; i wyňme buoh z srdcí jich slowo, a bez paměti budú promlawenie jich. Spravedliwý pak spasí život swuoj, a tak bude králowa čest; 20 nebo psáno jest w žaltáři: Čest králowa súd milaje; a žezla waše kwiesti budú před hospodinem; nebo podali jste jich poklúzlému, a ubohého wytáhli jste z uosidla lowčieho. A koruny waše budú se skwieti, 25 i obližejí waši oswieceni budú, nebo oči múdřých w ně budú hleděti, a budú chwáliti hospodina řkúce: Přidaj hospodin dnuow králowých na dni jeho. W pokolení spravedliwých požehnáno budú plémě waše. 30 Lakomstwie budeteli nenáwiděti, připlowú wám bohatstwie; jimžto neroďte srdce přiložiti, ale hromážte sobě múdrot, nebo mieti múdrot jest mnohé panowánie. Ale lakomý nepanuje, neb poddán jest peněž- 35 němu panstwi. Přewráceného towaristwie a rady warujte, neb jest psáno w žaltáři,

že s swatými swěti budete, a přewrácenými přewráceni budete; nebo hřiech jest neduh přehopný. Přijímajte naučenie božie, ať se někdy nerozhněwá, a zhynete s cesty 5 spravedliwé, když w krátce wzplane hněw jeho. Událi se wám zhešiti, teskli duše waše wašeho žiwota, dokawadž neutěčete se k studnici dobroty a milosrdenstwie. Nebo kterakžkoliwěk člowětie wěc jest 10 hřešiti, ale dábelská wěc jest w hřešie trwati. Neroďte hřešiti proti duchu swatému, hřešiece w úfanie božie; nebo duch boží swatý wzdálí se od wás, a máte wěděti, že duch swatý hřešieha nenáwiditel 15 jest. Nedajte w sobě miesta hněwu, ale tichosti; neb tichost přemáhá zlost. Neroďte záwiděti jeden druhému, ale lásku radějšie mějte mezi sebou; nebo záwist rodí nenáwist, a kdož nenáwidí, nenie milowán, a tak w rozlčení swém zahyne. Než kdož lásku má, ten miluje, a jest mil bohu i lidem. A budeli powýšenie žádati srdce 20 waše, pokořte se; ani přichod wám noha pýchy. Pýcha newděčná jest stwořiteli i i dobrodějcem, a protož nemá pyšný milosti ani před bohem ani před lidmi. A zetře je hospodin na konci, ssazuje mocné s stolice a powýšuje z prachu pokorných, aby seděli skniežaty a stolici chwály drželi. 25 Neroďte lakotiti w jedení a w pšti, jakžto činie ti, jichžto břich buoh jest, jichžto chwála a dokonánie jest hnisuow shromážděnie. Neroďte ledwínek wašich przniti, ale ledwie waše opašte silnú paměti, man- 30 warowati těch, ježto se smilstwí dáwají, a niž přebýwati bude w tělech, ježto jsú

poddána hříechu. Wzdříte se wy od lenosti, aby wás netáhla těžkostí swú do hlubokosti pekelné. Protož wystřiehajte se všelikého hříechu w mladých létech, nebo malý blud na počátce weliký bude na skonání; ale choďte w ustawení božiem, aby požehnání přijali od něho, ježto die: Blahoslavení nepoškrvnění na cestě, ježto chodie w příkázání božiem, aby byli jakožto dřewo, ježto wsazeno jest podlé stoku wody, ježto owoce swé dá w čas swuoj, a list jeho neopadne, ale bude připsáno w knihy žiwota, tu kdež popsána jsú jména sprawedliwých. To nám rač dáti ten, ježto duostojen byl otevířeti knihy i znamení jich.

Kap. 3.

Tuto wyprawuje Karel ciesař přemúdrý a přeurozený swój žiwot a swé pokolenie, a kterak jest jeho poslal otec w sedmém letě do Francie, a tu počal w swém dětinstwí říekati hodiny Matky Božie.

Budúcím našim snažně popsal jsem slowa dřéwe řechená múdrosti a strachu božieho, tak jakžto má malost božie pomoci účastna byla. Již o prázdném a nemúdrém žiwotu mém wám psátí žádám, a také o počátku běhu mého swětkeého, aby to mohlo wám přijiti na příklad. Milosti pak mně od boha přilíté, a milowání učenie, to což mých přsí měla snažnost, nezamlčím; aby tím více ufali w boží pomoc, že w úsilí wášem wám spomóže, jimžto wiece otcowé a předci waši wám zwěstují. Nebo psáno jest: Otcowé naši zwěstowali sú nám. Žádám proto, aby to wás nebylo tajno,

že Jindřich sedmý Římský ciesař urodil otce mého, jménem Jana, z Margarety kniežete Brabanského dcery; jenž pojal ženu jménem Elšku, dceru Wáclawa druhého Českého krále, a obdržel králowstwie České s ní, nebo mužský plod z pokolenie králuow Českých bieše sšel. I wyhna Korutanské knieže z Čech, ježto mějieše ženu starší sestru ženy jeho dřéwe řechená, (ta potom umřela jest bez plodu,) jenž králowstwie České pro tu jistú sestru před ním dráčeše, jakžto swětlejie w kronikách Českých záleží. Urodi pak ten jistý Jan král Český s Elškú králowú mě prworozeného syna swého jménem Wáclawa, léta božieho narozenie tisícieho třístieho šestnáctieho, čtrnáctý den Máje, první hodinu w Praze. Potom jiného syna měl, jménem Přemysla, jenž w dětinných létech sšel. Potom opět porodil třetieho syna, jménem Jana. I měl jest dříwe řechený král dvě sestře wdané: jednu byl dal Uherskému králi Karlowi prvnímu, a ta jest umřela bez dětí; druhú byl dal Karlowi Franskému králi, jenž tehdy kralowáše we Francii, léta božieho narozenie tisícieho třístieho třimezietného. I posla mě mój otec dřéweřechený k tomu jistému králi Franskému, když běch w sedmém letě mého dětinstwie; i káza mě dřéweřechený král Franský biskupu birmowati, i přewzděl mi jméno swému jménu podobné, to wěz Karel; a dal mi za ženu dceru Karlowu, strýce swého, jménem Margetu řechenú Blanku; i umřela jest žena jeho, sestra otce mého, bez plodu. Potom ten jistý král jinú sobě ženu w manželstwo pojal. I milowáše mě ten jistý král welmi

i přikázal kaplanowi mému, aby mě něco w písničce učil, kterakžikoliwěk ten jistý král sám písma neumějíše. A od toho času naučich se čisti hodinám swatě Mařie panny slawné, a jim něco rozuměje, na každý den času mého dětinstwie rád jsem je četl; neb přikázáno bieše strážným mým, aby mě k tomu snažně nutili. Nebo král dřewěřečený nebieše lakom na peníze, a požiwáše dobré rady, a dwuor jeho stkwieše se starými kniežaty swětáskými i duchownými.

Sta se pak toho času weliká swáda mezi králem Englickým, ježto bieše w ty časy, a mezi králem Franským. Nebo král Englický 15 mějíše za ženu sestru dřewěřečeného krále, ježto ten král wyhnal z Anglie i s synem jejím prworozeným jménem Edwardem; ana přišedši k bratru swému, osta w Francii w sirobě i s swým synem prworozeným. 20 Tehdy král Franský rozhněwaw se pro wyhnání sestry swé a sestřence, prosil tatě mého Karla, strýce swého, aby té weliké hanby, ježto se jich pokolení stala, pomstil. Jenž pojaw weliké wojsko, i taže 25 do Aquitanie, a tu zemi jakožto wšecku přemohl, kromě Burdekalis toho města s některými twrzemi nebo hrady. Wrátiw se pak ten jistý Karel do Francie, wítězstwie obdržaw, dal dceru dcery swé, hrabině 30 Hanonské, sestry ženy mé, synu dřewěřečeného krále Anglického Edwardowi za ženu toho času, ježto bieše u wýpowědi; a daw jemu lid, poslal jeho do Anglie. A on rozmoh se proti otci, jal jeho, i 35 zbwil jeho králowstwie, i wstawil na se korunu. Téhož léta zahuben jest byl (w

šaláři) otec syna dřewěřečeného Edwarda.

Toho také léta umřel jest Karel test můj, a ostawil syna prworozeného jménem Filipa. 5 Téhož také léta, na Hromnice, sšel Karel Franský král, ostawiw po sobě ženu těžkú, ježto potom porodila dceru. A když podle obyčeje králowstwie dcery nedědie, učiněn jest Filip syn tatě mého králem Franským, nebo najbližší bieše dědic w pokolení mužském; i přije pak sobě dřewěřečený Filip 10 rádce náměstka *) swého, ale jich rady neposlúchaje, dal se na lakomstwie.

I bieše mezi rádcemi jeho jeden muž múdrý, Petr opat Fiskanenský, Lemowického pokolenie, člověk úmluwný, fečný a učený, a všemi šlechtnými obyčejí okrášlený. Ten w středu w popelečnú prwnieho léta krále Filipowa tak rozumně káza, že ode všech 15 bieše chwálen. A já běch u dwora toho jistého krále Filipa, jehožto sestru jmějich po smrti dřewěřečeného Karla krále, s nímžto jsem byl pět let. I libieše se mi dřewěřečeného opata feč nebo mluwenie na tom kázání, že tak weliké oswiecenie jměl jsem w náboženstwie, slyše jeho a hledě 20 naň, že sám w sobě jech se mysliti, fka: Co jest to, že mi se tak weliká milost wléwá od toho člověka? I wzach potom jeho známost; jenž mě welmi milostiwě a jakžto otec kocháše, z swatého písma často mě uče.

I byl jsem dvě létě po smrti Karlowě u dwora krále Filipowa. Po tú dwú létě

*) Lat. praedecessoris sui, t. předchůdce swého.

příjechu panstwie sobě, to wěz ti z Bakkarie, jimžto jsme wiece ufali, nežli žádným jiným w tom městě. A všickni ti swázawše se aneb smluwíwše se, učinichu silnú wálku se wšech stran proti nám. Než pan Ludwik z Sabaudie, dřéwefečený poručnik náš a obránce, dobře mohl přewčeděti některá nebezpečentwie : ale nepříčinil swého snaženatwie, a newědě kterým úmyslem, jedno snad k libosti tsě swého Acowě, 10 náměstka hrabě z Mediolana dřéwefečeného. I wyjede z vlasti, nás ostawiw w tesknosti. Než pak tu městěné z Parmy, řečení z Črwených, a ti z Fuliana, a ti Manfredští, a ti z Regie, a ti z Dobrotiwých, z Mutiny, a 15 městěnané z Kremony řečení z Punconów starých, a páni Šimon a Filip z Pistoře, a ten ježto bieše wládař w Luce, přijechu pfi mé wěrně, a přičinichu wšecku swú radu a pomoc, jakž mohli, jakžto také 20 dále swětleeje wyprawuje se.

Kap. 5.

Kterak boží diwnú mocť den swatě Kateřiny boj obdržel, a tu pasowan byl, a 25 kterak páni a města Lombardská proti němu přísáhla se byla, aby jej zradili, a sami w jednotu wstúpili.

Tehdy dřéwefečení přisežníci učinichu silné wojsko před městem našim Mutinú, i leže- 30 chu tu šest neděl: to wěz Mediolanský, Berúnský, Ferarský a Mantuanský; a po šesti nodělách, když poplenichu biskupstwie a hrabstwie Mutinského a Regii měst, tažechu odtawad a položichu moc swú a wojsko 35 před hradem swatého Ščastného, Mutinského biskupstwie. A když tu wojsko dlúho leže,

umluwili ti s hradu snimi, kdyžby w měsici, to wěz až do dne swatě Kateřiny, neb měsíc měl toho dne minúti, nebyloly jim pomozeno skrze nás, že by 5 jim hrad chtěli wzdati. Tehdy Parmenští, Kremonští, Mutinští a z Regie to uslyšewše, sebrali moc swú, i přitazechu k nám, řkúce: Pane! braňme se zkažení našemu, dřiewe než nás owšem zahladie. Tehda 10 wzemše radu, wyjidechom na pole, a stany rozbichom, a z města Parmenského den swatě Kateřiny přijidechme tam, jehožto dne hrad měli wzdati w ruce nepřátelstě; a tak o poledni s tisíce a dwěma stoma 15 helmy a šesti tisíce pěších proti našim nepřátelóm, jichžto dobře tak mnoho nebo wiece bieše, boj zdwižechme. A trwal ten boj od poledne až do západu slunce; a sobú stranú běchu zbiti jakžto všickni 20 oři a někteří koni, a běchme již téměř přemoženi, a oř, na němžto seděchme, také byl pod námi zabit. A zdwižení našimi, tak stojeece a hlediece, že jsme již byli téměř se rozpačili, wzezřechme, an 25 tůž hodinu nepřietelé naši jechu se utiekati s swými korúhwemi, a najprwé Mantuanští, potom mnozí po nich sú táhli. A tak skrze milost boží witezstwie jsme obdrželi nad našimi nepřátely; osm set 30 helmów na běhu zjímachme, a pět tisíców pěších zahubichme; a tak skrze to witezstwie wyswobozen byl hrad swatého Ščastného. W tom boji přijeli jsme se dwěma stoma mužów hrdinných rytieřské 35 duostojenstwie. Druhého dne wrátichme se s welikým weselím do Mutiny s kořistí a s wězni, a rozpustiwše lid náš, wrátich-

me se do Parmy, neb tu nás dwuor tehdy drzechom. Potom tažechme do Luky, ježto jest w Tuškaněch, a zjednachme wálku proti Florenským, i vzdělachme hrad krásný s městem, zdmí obraženými na wrchu hory, jenž jest vzdáli deset mil od Luky, proti údolí Mhla tak řečenému, a přewzdělachme jemu jméno Hora Karlowa. A potom wrátichme se do Parmy, poručiwše vládařstwie panu Šimonowi z Pistoře, jenž jeho nechawše, každý se k swému vlastnímu nawrátil. Tehdy ten kněz, ježto mši slúžil, šel do města Regii, i powědě biskupowi to, což se jest dálo; a biskup posla jeho k Uostienskému kardinálu, jenž tehdy bieše legatem w Lombardii a bydléše w Bononii; legat pak s biskupem wzkázachu poručníku mému, Jilješowi z Berlaře Francúswi, do města Regii, aby mě wystřiel, abych se warowal těch smluwci dřéweřečených.

Toho času běchu počaty smlúwy mezi Berúnkými a mezi jinými nepřátely našimi s strany jedné, a mezi Marsiliem řečeným z Črwených, a Gibertem z Fuliana, a Manfredem z Dobrotiwých a mezi najslowtnějšími z Parmy, z Regie a z Mutiny, jenžto běchu jakžto wládaři těch měst. Potom také ti jisti sešli se s najpílnější radú Berúnského w jednom kostele malém biskupstwie Regie, a proti mně smlúwali se, aby mě zradili, a sami w jednotu wstúpili; i kázachu sobě mši čisti, chtiece přisabatí na božiem těle, že chtie ty smlúwy twrdě držeti. Tehdy sta se, když kněz božie tělo poswěti a wzdwiže, po pozdwižení božieho těla na té mši učini se temnost welikým wichrem a wětrem w tom kostele přeweliká, tak že všickni lečechu se. A

potom když se swětlost nawráti, kněz před sebu na oltáři těla Jesukristowa nenajide. Tehdy žalostiwě stáchu všichni, zžásawše se; a tak jeden na druhého hledě, najidechu tělo božie před nohami Marsiliowými, řečeného z Črwených, jenž bieše hlawa a wuodce těch mluw. Tehdy všickni jedniem hlasem wecechu: To, což činiti jsme umyslili, bohu nelíbí se. A tak jeho nechawše, každý se k swému vlastnímu nawrátil. Tehdy ten kněz, ježto mši slúžil, šel do města Regii, i powědě biskupowi to, což se jest dálo; a biskup posla jeho k Uostienskému kardinálu, jenž tehdy bieše legatem w Lombardii a bydléše w Bononii; legat pak s biskupem wzkázachu poručníku mému, Jilješowi z Berlaře Francúswi, do města Regii, aby mě wystřiel, abych se warowal těch smluwci dřéweřečených.

Než ti, ježto chtěchu proti mně smlúwy činiti, želejice toho, potom wiece wěrně mi příkládali, a silně se mnú jakžto bratřie ostali, nic w swých srdciech netajiece. Jednoho dne Gibert z Fuliana sedmý z nich wece: Nikdybych nemohl wesel býti, by tělo božie před nohami mými bylo nalezeno, jakžto před nohami Marsiliowými z Črwených; a buoh dobře wystřiel nás, že jsme neučinili toho; ale již, nezbychom toho učinili, chtělbychom radějšie umřieti. Já pak to wšeccko smlétech, jakobych o tom nic newěděl.

W ty časy uslyšew otec muoj obtieženie, ježto trpěch od nepřátel, učini sněm s mnohými we Francii, mezi nimižto běchu za hlawa biskup Belwacký, hrabě z Eu, hrabě swatého Cesarie a mnozi jiní hrabě

a šlechtici. I jedechu z Francie do Sabaudie, potom přes hory až do markrabství Montferarského, a z markrabství tažechu přes Lombardii až do Kremony, a z Kremony až do Parmy; a bieše číslo helmownikuow blíž tisíce a šest set, ježto nám běchu přijeli na pomoc. Potom otec náš shromáždíw wojsko, taže na pomoc hradu Papienskému, jenž se ještě držieše proti městu jménem naším. I rozbichme stany a obležechme město Papii; a bieše nás dobře tři tisíce helmownikuow; i zakazichme všechna předměstie, i také kláštery w předměstí, i naplnichme hrad, jemužto na pomoc běchom přijeli, všie potřeby, a lidmi jej obnovichme. Než města skrze hrad nemožechme obdržeti, nebo přikopy a věže mezi městem a hradem městěné běchu zdělali, tak že přistúpenie k nim nemožechme mieti; a oni také mějiechu tisíce helmownikuow z Mediolána na swú pomoc. A když tu stachme deset dní, odtawad tažechom, a rozbichom stany blíž Mediolána, a zakazichme welmi hrabství a krajinu Mediolanskú; a odtawad tažechom proti Pergamu, a tu jmějichme skrze naše některé přátely smlúwu, že měli nám otwřieti jednu bránu městskú. A tak zjednáno bylo, že na úswité měl wjeti některý diel lidu našeho, a potom měl po nich táhnúti jeden zástup weliký, a wjeti po nich, a wzdržeti město, ažby otec náš s námi se všiem wojskem toho dne přijel. A tak se i stalo, že přátelé naši w městě Pergamě, to wěz ti z Kollisiów, otewřechu bránu, a prví naši wjidechu; ale druhý zástup nechťel po nich táhnúti, newiem

kterým úmyslem; a tak prví, ježto na čas stáli w městě, wjidechu z města, nebo nemožechu se sami obrániti nepřítelóm; a mnozí přátelé naši s těmi jistými ušli sú. Ale jiní, kteří zuostachu, zjímání sú byli a zwěšeni přes zeď, jichžto číslo bylo mimo padesát. Když pak otec náš a my přijidechme, uzfewše to, co se stalo a co obmeškáno, smútiachme se welmi se všiem wojskem naším. Potom po několika dnech přejewše řeku, jménem Ade, wrátichme se skrze zemici Kremonskú do města Parmy.

Kap. 6.

Tuto ukazuje, kterak jest byl obležen w Kremoně, a kterak nepřítelé lodě a mlýny před městem w Pádu potopili, aby jemu otec nemohl pomoci, ani on otci; a když byl u welikém smutku, buoh milý diwně jeho wyswobodil.

Potom otec náš jede do Bononie k Uostienskému kardinálowi, jménem Beltrandowi, jenž w ty časy bieše legatem od otce swatého w Lombardii, a wládnieše tehdy městem Bononským a jinými mnohými městy, to wěz Placencií, Ravennú a wš Romandiolú a marchii Ankonitanskú; i zjednal s ním, že on slibi wieru nám, a učiní se nepřítel našich nepříteluw. Než před tím bieše nepřítel wládaře Ferrarského, pro při cirkwe swaté a swú, jenž dřiewe s těmi nepřátely bieše slíbil hotow jim býti na pomoc a oni jemu. I da nám ten kardinal na pomoc lid a peníze, i položi ten jistý legat wojsko a stany proti nepřítelóm toho času w předměstí města

Ferarského, jichžto hlawa bieše hrabě z Armoniaka.

Opět téhož léta, w letnících, sebra otec náš veliké wojsko, i posla nás napřed do města Kremonského z Parmy přes Pád s pěti sty helmy, kteréžto já poslach před hrad Picignitów, jenž bieše se zdvihl proti nám a proti městu swého biskupstwie Kremonskému, a příkládáše přísluhuje Papienským a Mediolanským; a my zuostachme w Kromoně jedwa se dwadeceti helmy. Tehdy w náhle rozslichu se nepřítelé, a přibýwáše jich čísla na každý den, tak že ti, ježto běchu před hradem, ohradichu se přiekopy, pomoci naši čekajice. Toho času w náhle Mantuanští a Ferarští pustili lodě swé po Pádu před Kromonu, a potopichu wšecky lodě w Pádu krajiny Kremonske, tak že otec náš se wšim swým lidem nemože nám přijeti na pomoc, ani poslati kterého posla, nebo wšeckny lodě a mlýny běchu potopili. A my sami w Kremonsém městě jsúce tak s malým lidem, běchme w strachu ztracenie města a lidu na každý den pro širokost města, nebo těch časuow město pro wálky bieše jakžto pusto. A když běchme u velikém smutku, nebo ani otec nám, ani my otcí, ani který z nás tēm, ježto leziechu před hradem, mozechme pomoci: sta se pak swáda mezi nepřátely našimi, ježto město dřeweřebené běchu oblehli na té řece Pádu, tak že biwše se mezi sebú, wrátil se každý z nich k swému vlastniemu. To zwěděw otec náš, přitaže z Parmy s swým wojskem po té řece Pádu, i příkúza wytáhnúti lodě ze dna řeky, a tak přeplawil se w mále do

města Kremonského. A druhý den shromáždíwše wojsko, tazechme na pomoc tēm, ježto běchu před hradem Picignitowým. A tak jsme byli skrze milost boží rozsileni, že jsme silnějši byli wšech našich nepřátel; nebo nás bylo w číslu tři tisíce helmowníkuow. A když potom urozuměchme, že před tím hradem nic neprospiewachme, chtěchme táhnúti na pomoc hradu Papienskému, o němžto dřiewe pamět byla. To přewěděwše nepřítelé naši, poslachu rádce swé a lsiwě s uotcem našim jednali, a s ním příměřé uložili tēm činem, aby s pole táhl, a hrad Papienský za tēm příměřím spižowal, ubezpečujice, že jim skrze nepřátely nebude překáženo, lsiwě krásnými slowy a pochlebnými mnoho jemu slibujice. A tak tazechme s pole, lid náš po městech a po přiebytcích jich rozdělíchom. Potom nepřítelé příměřé nebo slibuow nezdržechu, a tak ztracen by hrad Papienský; neb sú nedopustili nepřítelé jeho spižowati, jakž jsú byli slibili. A tak otec náš s swým lidem pro jich pochlebná slowa a lsiwě sliby w peněžích a w ztrawě hynuli; a když zima přijide, nemozechu ležeti na poli. A tak zrači ono příslowie: I škodilo jest prodlenie hotowým.

Toho pak času Ferarští, Berúnští, Mantuanští a Mediolanští, rozsiliwše se, jeli hrabi z Armoniaka, jenž bieše hlawa u wojště legatowě, ježto lezieše w předměstí Ferarském, a mnoho jich z wojsky zahubili, a jiné w Padu ztopichu, a wojsko tak welmi snuzili, že legat wíec nemohl toho nabyti, ani pole proti nepřátelóm wíec mohl držeti až do jeho wyhnánie z vlasti.

Potom uzřew otec náš, ano jemu sě nákladuow nedostává, a že také wálek nemuož sněsti, umysli táhnúti z té wlasti, a poručiti ji zemanóm a wětším těch měst, to wěz Parmu těm z Črwených, Regium těm z Fuliana, Mutinu těm z Dobrotiwých, Kremonu těm z Punconów starých, neb ti wšickni ta města našemu otci w moc byli dali, a proto chtěl jim je zase wrátiti. Než Luku chtieše prodati Florenským; ale uposlúchaw naše rady a swých rádcí, poručil ji těm z Črwených, jimžto také byl Parmu poručil.

Kap. 7.

Tuto ukazuje, kterak anděl boží wzněl jeho w powětříe den Matky Božie do nebes wzetie, ukázal jemu hrozné a diwne widěnie, a napomínal jeho, aby sě hřiechow chowal a také otce wystřiehal.

Toho času když běchme w Luce, dábel, jenž wždy hledá, kohoby požřel, a ofěruje lid(u) sladkosti, w nichžto sě žluč tají, když před tím dáwno běchme pokušeni skrze něho, ani wšak přemoženi, skrze pomoc božie milosti: zbudil lidi křiwé a přewrácené, když skrze sě nemohl, ti ježto otce našeho na každý den sě při-držiewachu, aby nás s stezky prawé w uosidlo hubenstwíe a smilstwíe swedli; a tak swedeni od přewrácených, běchme přewráceni s přewrácenými. Potom otec náš newelmi po dlúhém času zdwiže sě na cestu ku Parmě s námi, i přijidechme do jedné wsi, jménem Tarenc, biskupstwíe Parmenského, w neděli w nižto bieše den do nebes wzetie swatě Mařie čistě děwice.

Té pak noci, když nás sen trápieše, zjewi sě nám jedno widěnie takto: že anděl boží stáše podlé nás na lewé straně, tu kde lezechme, i udeři nás po boku řka: Wstaň a poď s námi! My odpowěděchme w duchu: Pane! ani wiem, ani umiem, kterak bych s wámi šel. An wzaw nás za wlasý s přednie strany hlawy, wynese nás s sebú u powětříe, i nese nás až nad weliký zástup oděncuow jiezdných, ježto stáchu před jedniem hradem hotowi k boji; držieše nás u powětří nad zástupem, i wece nám: Wzezři a hled! I wzezřech, anoť anděl jiný sstupuje s nebe, maje ohniwý meč w ruce, i udeři jednoho prostřed zástupu, a uť jemu úd plodní tiem jistým mečem, a on jakžto smrtedlně raněný zbieráše duši, sedě na koni. Tehdy drže nás za wlasý anděl, i wece: Znáte-li toho, ježto jest udeřen od anděla a raněn až do smrti? Jemužto wecech: Ne pane, neznám, ani miesta wiem. Wece anděl: Wěděti máš, žeť jest to Delfin Wiedeňský, jenž pro swój hřiech smilstwíe tak od boha jest raněn; a protož warujte sě, a otci vašemu móžete powědieti, aby sě wystřiehal z podobných hřiechuow, nebo sě horšie wám přihodie. Ale my litajíce toho Delfina Wiedeňského jménem Gigona, jehožto babka bieše sestra babky naše, a on bieše syn sestry krále Uherského Karla prwého: otázachme anděla, budeli sě moci zpowiedati před smrtí? a smuten běch welmi. Odpowěď pak anděl, řka: Bude zpowiedati, a bude žiw několiko dní. Tehdy uzřechme na lewé straně zástupa mnoho mužuw stojiece, oděných plášti bielými,

jakžtoby byli mužie velikého duostojen-
swie a swatosti; i mluwiechu mezi se-
bú, hľadiece na zástup a na to ježto se
dálo, a dobře jsme je znamenali. Ale wšak
milosti tazanie jsme neměli, ani anděl sám
od sebe nám powěděl, kteří aneb kterací
byli ti mužie tak velikého duostojenstwie.
A brzo potom nawráceni běchme na mie-
sto naše, ano již zoře wchodieše. Přišed
pak Thomáš z Nowé wsi rytieř, Leodien- 10
ského biskupstwie, komorník otce našeho,
i ubndi nás řka: Pane, proč newstáwáte?
již otec wáš hotow wsedá na koně. Tehdy
wstachme, a bychme zlámáni, jakžto bych-
me byli ustali po velikém úsilí cesty. 15
I wecechme jemu: Kam abychme jeli? neb
této noci trpěli sme tolik, že newieme, co
činiti máme. Tehdy wece nám: Pane, cos
trpěl? I wecechme jemu: Delfin jest umřel,
a otec náš chce sebrati wojsko a táhnúti 20
na pomoc Delfinowi, jenž wálé s hrabi z
Sabaudie; naše pomoc neprospěje jemu,
nebo umřel jest. A on posmiewaje se nám,
toho dne, když přijidechme do Parmy, po-
wědě našemu otci wšeccko to, což jsme 25
jemu byli prawili. Tehdy otec náš pozwaw
nás otáza: bylaliby to prawda, a takli jsme
widěli? Jemužto odpowěděchme, řkúce:
Jistě pane; a také za jisté wězte, že Delfin
umřel jest. Než otec náš káraw nás, wece: 30
Neroď wěřiti snuom. Ale otci našemu a Tho-
mášowi dřéweřečenému nepowěděli jsme
wšeho, jakž jsme widěli, než jediné, že
Delfin umřel jest. Tehdy po několika dnech
přijide posel, nesa listy, že Delfin sebraw 35
wojsko swé, táhl před jeden hrad hrabě
z Sabaudie, a že z jednoho samostřielca

welikú střelď prostřed wšech swých rytie-
řuow jest zastřelen, a po několika dnech
zpowiedaw se umřel. Tehdy otec náš, sly-
šaw listy, wece: Diwíme se welmi tomu,
5 neb syn náš smrt jeho nám dřiewe zwě-
stowal. I diwiechu se welmi otec a Tho-
máš; než pak žádný potom o té wěci s
námi nemluwil jest.

Kap. 8.

*Tuto ukazuje, kterak se do Čech wrátil
po jedenácti létech, a kterak owšem če-
ské řeči zapomenuł, a králowstwie nalezl
roztrháno, hrady a zbožie zastaweno a
15 kterak toho on wšeho nabył, kterak také
diwné widění widěl w Praze na hradě.*

Potom wida otec náš, že ztrawy se
jemu nedostáwá, a wálky děle nésti proti
dřéweřečeným panuom Lombardským ne-
může: pomysli o swém wyjetí, i chtieše
nám poručiti táž města a wálku; ale my
nerodichme, neb se ctí těch měst nemo-
žechme zachowati. Tehdy daw nám od-
puštění, posla nás napřed do Čech. A
wzawše přiměřie s našimi nepřátely, jidech-
me skrze zemici Mantuanskú do Berúna,
a odtawad do hrabstwie Tyrolského. A tu
najidechme bratra našeho jménem Jana,
jehožto otec náš bieše sdal se dcerú knie-
žete Korutanského a hrabi Tyrolského; kte-
réžto knieže, test bratra našeho, mělo dřie-
we sestru matky naše jménem Annu, jakžto
dřiewe psáno jest. A po jejie smrti po-
jal sobě byl za ženu sestru kniežete z
Brunswika, s nížto jmiejieše dceru jménem
Margretu, a tu jistú dal bratru našemu, a
po swé smrti odkáza jemu kniežetstwie

Korutanské a hrabstwie Tyrolské, neb plodu mužského nejmějieše. A tak se sta mír mezi nim a otcem našim; neb sú dřiewe nepřítelé byli pro wyhnání toho jistého kniežete; neb to knieže otec náš bieše wyhnal z Čech, jakžto dřiewe psáno jest. Potom tažechme skrze Bawory, a tu najidechme sestru naši starší, jménem Margretu, ježto jediného syna mějieše s Jindřichem kniežetem Baworským, jménem 10 Jana.

Potom přijidechme do Čech, w nichžto jsme nebyli jedenácte let. A již několik let před námi matka naše, řečená Elška, byla umřela. A za jejieho žiwota sestra 15 naše druhorozená, dcera jejie, jménem Dobrotiwá, poslána byla do Francie, a wdána za Jana, syna prworozeného Filipowa krále Franského, jehožto sestru, jménem Blanku, jmějechme za ženu. Ale 20 třetie sestra naše a poslednie, jménem Anna, bieše u té dřewnie sestry w Francii w ty časy. A tak když přijidechme do Čech, nenajidechme ani otce, ani mateře, ani bratra, ani sestry, ani žádného zná- 25 mého. Řeči také české owšem jsme byli zapomenuli, jižto potom zasě jsme se naučili, tak že jsme mluwili a rozuměli, jakžto jiný Čech. Z božie pak milosti netoliko 30 český, ale wlawsky*), lombardský, německý a latině tak mluwiti, psáti a čisti jsme uměli, že jeden jazyk z těch jakžto druhý ku psaní, mluwení, ke čtení a k rozumění nám byl hotow. Toho času otec náš taže do hrabstwie Lucemburského pro je- 35

*) Wlawsky (gallicum) znamená zde jazyk francauský.

dnu wálku, jižto držieše s kniežetem Brabanským, on a jeho towaristwo, to wěz Leodienský biskup, Juliacenský markrabé a hrabě Gerlenský, a mnozí jiní. I poruči nám moc swú bez sebe w Čechách.

Kteréžto králowstwie byli jsme nalezli tak opuštěno, že ani jednoho hradu nalezli jsme swobodného, ježto by nebyl zastawen se wším zbožím králowským; tak že jsme neměli kde bydliiti, jedno w domiech městských, jakžto jiný měšténin. A hrad Pražský tak byl opuštěn a zkažen i zrušen; nebo od času krále Přemysla wšechen položen byl až na zemi. Na kterémžto místě sieň welikú a krásnú s welikými náklady wzdělati jsme kázali, jakžto dnešní den zjeweno jest ohledujícím. Toho času poslachme po naši ženu, neb ještě bieše w Lucemburce. Ta když přijede, po jednom roce porodi dceru prworozenú, jménem Margretu. Těch pak také časuow dal nám byl otec náš markrabstwie Morawské, a toho hesla požiwachme. Uzřewši pak obec Česká šlecht- 25 ných mužów, že jsme byli z starého pokolenie králów Českých, milujíc nás, dachu nám pomoc, abychme nabyti hraduow a zbožie králowstwie. Tehdy s welikými náklady a s úsilmi nabychme najprwé Hrádku, Týřowa, Lichtemurka, Lutic, Hradce, Pieska, Nečtin, Zbiroha, Tachowa, a Trutnowa w Čechách; w Morawě pak Lukowa, Telče, Wewerše, Olomúckého, Brněnského, a Znojenského hraduow, a mnohá jiná zbo- 30 žie, ježto byla zastawena a odlúčena od králowstwie. A mějechme mnoho sluh hotowých urozených, a prospiewáše králow-

stwie den ode dne; i milowáše nás obec dobrých, a zlí bojiece sě, warowachu sě zlého, a sprawedlnosti dosti bieše w králowstwi. Nebo šlechtici téměř všichni běchu sě zčinili násilníci, ani sú sě báli krále, jakžto słušalo, nebo králowstwie byli mezi sebú rozdělili. A tak jsme drželi wládařstwie, králowstwie polepšující den ode dne za dvě létě. Toho času dachme mladší sestru naši, jménem Annu, Ottowi wéwodě Rakúskému za ženu.

A w ty časy umfelo jest knieže Korutanské, test bratra našeho. A když bratr náš jmějieše sě w drženie uwázati kniežetstwie Korutanského a hrabstwie Tyrolského po smrti jeho: tehda byl učinil tajemně swázanie Ludwik, jenž sě nazýwáše ciesařem, s wéwodami Rakúskými, to wěz s Albrechtem a s Ottú, aby rozdělili panstwie bratra našeho, tajemně a lstiwě chtě ten Ludwik mieti hrabstwie Tyrolské, a kniežata Rakúská kniežetstwie Korutanské. A tak zapomenuw Ludwik, jakžto newděčný, služby otce našeho, ježto jemu jest byl ukázal, když stáše po ciesařstwie, jakžto prwé psáno jest; wéwoda pak Rakúský, kterakžkoliwěk sestru naši jmějieše, ihned po smrti kniežete Korutanského ti jistí skrze smlúwu, jižto sú měli tajemně se panem z Aufšteina, jenž bieše wládařem od kniežete všech Korutan, ihned měli sú Korutany, jichžto ten jistý z Aufšteina s bratrem swým jim swobodně dal, a drženie tēm jistým vzdal; a tak bratr náš ztrati Korutanské kniežetstwie. Ale ti z hrabstwie Tyrolského nechtěchu sě poddati Ludwikowi, než ostachu w posluženstwie bratra našeho.

Když sě to sta, přijede otec náš do Čech, a přiwede s sebú ženu swú, jižto byl wzal sobě za králowú, jménem Swatochnu (Beatrix), dceru kniežete z Borchona, z pokolenie králuow Franských; s nižto potom měl jediného syna, jménem Wáclawa. Tehdy zlí a lstiwí rádce rozslili sě proti nám, u otce našeho zisku wlastního hledajice, tak Čechowé, jakžto ti z hrabstwie Licemburského. Přistúpiwše k uotci našemu, radili jemu říkúce: Pane! přizfete o sobě, neb syn wáš má w králowstwie mnoho hraduow a weliký lid; protož budeli to na dlúze, tak sě roz-
15 móže, že wyžene wás, kdy bude chtieti; neb on jest dědic králowstwie, a jest z pokolenie králów Českých, a welmi jeho milují Čechowé, a wy jste král příšlý. A to proto prawiechu, hledajice zisku swého, aby jim poručil hrady a zbožie dřéweřčená. A otec pak náš tak welmi jich uposlúcha, že nám neufáše; a proto odje nám wšecky hrady, a wládařstwie w Čechách i w markrabstwie Morawském; a tak nám osta samo jedině heslo markrabstwie Morawského bez úžitka.

Toho času jedechme jednoho dne s Hrádku do Prahy, chtěwše jeti k otci našemu *), jenž bieše w Morawě; a tak pozdě přijedechme na hrad Pražský. I tažechme w starý duom purkrabin, tu ježto jsme přebýwali několik let dřiewe, než sieň weliká byla udělána. A w noci položichme sě na lože, a Bušek z Wilhartic starší před námi na druhém. A bieše weliký oheň

*) Rkp. chtěwše slyšeti otce (audire, lépe adire patrem.)

w komoře, neb w zimě bieše, a také mnoho swiec hoříeše w komoře, tak že swětla bieše dosti, a dvěře i okénce wšeka běchu zawřena. A když počechme spáti, tehdy je sě choditi, newědě co, po komoře, tak že oba procitichwa; i kázachme tomu jistému Buškowi wstáti, aby ohlédal, coby bylo. On pak wstaw, chodi po komoře, a nic neužře, ani co muože najiti. Tehdy učini wětš oheň, a wiece swiec zaswíti, i jide k čišem, ježto stáchu plny wína na lawicích, i napi sě a postawi jednu čieši blíž jedné weliké swiece hořície; a napiw sě, opět sě položi na lože. A my oděwše sě w plášť náš, seděchme na loži, i slyšechme jednoho chodiec, ale widěti žádného nemožechme; a tak patřiece s dřewěřečeným Buškem na čieše a na swiece, užřechme čieši wrženu; a ta jistá čieše wržena byla, newieme od koho, přes lože Buškowo, z jednoho kúta komory až do druhého na stěnu; ta čieše obraziwši sě o stěnu, pade prostřed komory. Uzřewše to, užasli jsme sě welmi, a wždy chodiecého w komoře slyšechme, ale žádného newiděchme. A potom znamenawše sě swatým křížem we jméno Jesu Kristowo, spachme až do jitra; a ráno wstawše, čieše, jakžto byla wržena, prostřed komory najidechme; a to našim zwištním, když k nám ráno přijidechu, ukázachme.

Toho času posla nás otec náš s krásným wojskem na knieže Slezské, jménem Bolka, pána Minsterberského. Nebo to knieže nebieše man, ani knieže otce našeho a králowstwie Českého; ale wšak

již otec náš dobyl bieše města Wratislawského, skrze pana Jindřicha sedmého knieže Wratislawského, jenž dědicow nejmějieše, a to jisté knieže bieše wzalo w dar Kladskou zemici do swého žiwota. I chtěl radějie dřewěřečené město a kniežetstwie otci našemu a koruně králowstwie Českého wěčně přičiniti, nežli bratru swému Boleslawowi ostawiti, neb on a bratr jeho mezi sebu nepřitelé běsta. Potom pak když otec náš uwázal sě w drženie města Wratislawského, tehdy wšeka kniežata Slezská a Opolská poddachu sě panstwí jeho wěčně a koruně králowstwie Českého, aby byli zprawowani a obraňowani od králow Českých, kromě kniežete Slezského pána Swidnického a Bolka Minsterberského; jehožto zemici byli jsme poplenili, jakžto w kronice psáno jest; a tak welmi byla jest popleněna, že musil skrze smlúwy býti man našeho otce a koruny králowstwie Českého, jakžto i jiná kniežata.

To učiniwše, wzdwižechme sě na cestu do Uher k uotci našemu, jehožto najidechme u Wyšehradě na Dunaji u krále Karla prwego, jenž před tím bieše jměl sestru otce našeho, a když ona umře, po jejie smrti poje sestru krále Krakowského Kazimira, s nížto jest měl tři syny, Ludwika prworozeného, druhého Ondřeje a třetieho Štěpana. A tu tehdy učini ten jistý král Karel mír a pokoj mezi otcem našim a králem Krakowským, tak, aby odpowěděl sě otec náš práwa, ježto k němu slušalo w nižší Polště, to wěz Gněznenské a Kališské a jiných wlastí nižšie Polsky; a král pak Krakowský postúpil

otci našemu a království Českému za se i za své budoucí krále nižší Polsky věčně vše pře, ježto jest měl kniežetství všech Slezských a Opolských a města Wratislawského. Neb před tím bieše mieška a wálka mezi nimi; nebo děd náš Wacław druhý, král Český, držal nižší Polsku dřewefčenú s kniežetstvími Krakowským a Sudomirským pro jednu dceru Přemyslowu, krále nižší Polsky a kniežete Krakowského a Sudomirského, jižto byl pojal sobě za ženu; jenž Přemysl po smrti své dal byl dědu našemu a koruně království Českého věčné jmění království nižší Polsky i kniežetství Krakowského a Sudomirského. Ale Kazimír dřewefčený bieše strýc té panně, i prawiše, že má práwo království nižší Polsky, potvrzuje toho, že žena nemuož děditi w království. A tak wálka od dluhých časuow trwala mezi králi Českými a Kazimírem a otcem jeho někdejším, jménem Wladislawem, králem nižší Polsky. A tak ta wálka sjednána byla skrze dřewefčeného krále Uherského, jenž proto swázal se s otcem naším, a slibil býti jemu na pomoc proti wéwodě Rakúskému, ježto byl odjal bratru našemu kniežetství Korutanské, a proti Ludwikowi dřewefčenému. Ti pak jsú byli w tom swázání a w smlúwě: to wěz, otec náš, král Uherský, knieže Baworské Jindřich, jenž sestru naši mějše za ženu.

Téhož času posla nás otec náš do hrabství Tyrolského, abychme je zprawowali, a bratra našeho a jeho ženu; neb oni ještě běchu w létech dětinských; tak že jedše,

uwázachme se w to, kterakž nám byl otec náš poručil. I běchme dopuštění k wládařství té vlasti skrze zemany hrabství dřewefčeného.

Kap. 9.

Kterak kdýž chtěl do Lombardie jeti skrze Rakúsy, wéwoda nechtěl jemu dáti průvodu, i musil jeti do Uher; a tu král Uherský dal jemu průwod až do moře, a kterak pak Benátčané chtěli jeho jieti, a on jim diwně ušel.

Po tom času, po welice noci druhý den, sebrachme wojsko z hrabství Tyrolského, i wjedechme w údol Pustarie, Brixienkého biskupství, na hrabi Gorického, i dobychme hradu jménem hory swatého Lamberta. I tažechme dále na dřewefčeného hrabi, i poplenichme jeho země až do klauzy, ježto slowe Linc; a byli jsme na poli s dřewefčeným wojskem tři neděle pleniec, neb bieše pomocník kniežat Rakúských našich nepřátel. Prvý den po swatém Jiří mučedlníku božiem zapudi otec náš Ottu wévodu Rakúského přes Dunaj, a doby mnoho hraduow w Rakúsech. Ale Ludwik, jenž se načítáše císařem, pomáháše kniežatům Rakúským, a tak všecku Almania i wládaři měst Lombardských, a zvláště Mastin z Řebřika, wládaři Berúnského města, Vincencie, Paduy, Tervisie, Brixie, Parmy a Luky. Ti všickni nás a hrabství Tyrolské podstupowachu wší swú mocí, tak že město Tridenské a všechen údol Ataský bieše u welikém nebezpečenství; údolu pak (Jinskému) tak od Šwabów, jakžto od Bawořiców, weliká nebezpečenství

blížiechu; tak že všeco hrabstwie Tyrolské bieše u velikém nebezpečestwie jakžto se všech stran. Toho času učinichme Mikuláše kancléře našeho biskupem Tridenským, rodem z Brna, a Brixenského biskupa jménem Matěje učinichme kaplana bratra našeho. Neb oboje biskupstwie prázdno bieše toho času.

A téhož léta Ludwik, jenž se nazýwáše cisařem, veliké wojsko se všemi kniežaty z Almanie sebral proti Jindřichowi kniežeti Baworskému, swaku našemu, jenž tehdy s námi bieše; wévoda pak Rakuský přijede na pomoc tomu Ludwikowi skrze Pasow. Ale náš otec táh tomu Jindřichowi na pomoc, stany rozbiw podlé jedné řeky blíž Landowa. Tehdy přijede ten jistý Ludwik s wéwodú Rakuským a s jinými s wojskem velikým. Však že pro řeku k nám přejeti nemohli, pléniwše wBawořiech jeden celý měsiec, kterakžkoliwék wojsko Jindřicha kniežete menšie bylo, však dřéweřečený Ludwik s wéwodú Rakuským bez naplnění jich wuole k swému vlastnímu se wrátili. Toho také času, chtiece přijeti otcí našemu a dřéweřečenému swaku na pomoc z hrabstwie Tyrolského, s velikým lidem tak pěšim jakžto i jiezdným, nemožechme táhnúti přes Kufštein, neb tu bieše syn Ludwikuow; jehožto s tím jistým lidem tudiez oblezechme tak dluhý čas, jakžto dřéweřečená kniežata proti sobě lezechu na polích. Když se pak rozdělích, tehdy do Tyrola wrátichme se. Potom na swatého Michala jednáno bylo smířenie mezi otcem našim a wéwodú Rakuským, tak že wévoda Rakuský

nawrátíl město Znojenské, ježto otec náš dal byl jemu se dceři swú u wěně, a mnoho peněz da otcí našemu, a některé hrady blíž řeky jménem Dráwy k hrabstwi Tyrolskému bratru našemu; ale kniežestwie Korutanské sobě měl obdržeti.

Potom též zimy jedechme s otcem našim do Prus proti Litwanóm. I běchu s námi hrabě Wilém z Holandie, hrabě z Hor, a hrabě mladý z Lo, a také mnoho jiných hrabí a šlechticów; než zima tak měkka bieše, že ledu nebylo, a proto proti Litwanóm táhnúti nemožechme, i wrátichme se každý do swé vlasti.

Když pak poče se mezi Lombardy veliká wálka, jižto jsme jednali dřiewe než jsme wyjeli z Tyrola, totiž pro swázanie, ježto jsú byli učinili Benátčené, Florenští, Mediolanští, Ferarští, Mantuanští, Bononští a mnozí jiní proti Mastinowi wládaři Berúnskému a Padewskému, nebo nepřítel náš bieše, jakžto jest dřiewe řečeno: téhož času měsiece dubna jidechme skrze Morawu do Rakús, chtiece w Lombardii wjeti; tehdy wévoda Rakuský nerodi nám dáti próvodu. Tehdy wsedše na lodí, tazechme k králi Uherskému, jenž z Budina da nám prówod skrze Uhry, Charwaty, Dalmacii až do města Senii, ježto jest na břehu morském; tu wsedechme na moře. To zwěděwše wládaři Benátští, kterakžkoliwék běchme jich přátelé, chtěchu nás jieti; protož gali naši obklíčichu galiemi swými, tak že galie naše nikterak nemožieše jich zbýti. A když dewátý den přitazechme před město Gradenské, uposlúchawše rady Bartholo-

mějowy hrabě Vegli a Senii, jenž s námi
 bieše w galii, přikázachme, aby jim skrze
 naše řečeno bylo: Ai páni, wieme že
 rukú wašich nikterakž nemuožem zbýti;
 račte wy napřed poslati do města, a roz-
 mluwiti, kterak chcete nás přijieti do mě-
 sta. A když s nimi naši tak krásnými
 slowy mluwili, skrze dvěfce galie naši
 pustichme se do malé bárky rybařowy
 s tím jistým Bartholomějem a s Janem
 Lipským. A tak přikryti měchy a sieťmi,
 tažechme skrze jich koráby, i připluchme
 k břehu mezi trstie; a tak rukú jich zbyw-
 še, jidechme pěš až do Aquilegie. Ani
 pak jechu naši galii s naši wší čeledí,
 kteréžto několik dní držewše u wězení,
 propustichu. A když běchme w Aquilegii,
 wznámichme se hospodářowi našemu; a
 on ihned radě městské nás oznámil, a
 městěné pak známost naši patriarchowi
 pronesechu. Patriarcha ihned do města
 wjed, s velikú ctí zákowstwa a lidu, a
 zwonowým zwoněním nás přijew, do swé
 sieni wede; a tak s velikú ctí naše čeled
 k nám nawrátí se z wězení. A on se
 wší čeledí w swé zemi čtyři neděle nás
 ctíl, a slíbi nám wiewu, i wede nás skrze
 údol jménem Gad až do hrabstwie Ty-
 rolského.

Kap. 10.

*Kterak jest nesnadně dojel města Belun-
 ského, a kterak jeho Benátčené do Bená-
 tek s velikú ctí přijeli, a kterak také toho
 léta byly přiletěly kobyčky.*

Měsíce čerwence, když obležechu Be-
 nátčené, Florenští, Mediolanští, Mantuanští,

Ferarští a jiné jich towařistwo město Pa-
 dewské s přewelikým lidem, jakžto s de-
 set tisíc jezdných oděnców, a pěšich jakžto
 bez čísla; a některý díel lidu jich oblehli
 5 běchu město Feltrenské s biskupem Fel-
 trenským jménem Sicconem z Kaldinače,
 s hrabiemi Senenskými, se pány z Kamina;
 a když dlúho stáchu w obležení s pěti set
 helmy a s mnohými pěšimi, neb město Pa-
 dewské s Feltrenským bieše pod panstwím
 Mastinowým z Řebřika, pána Berúnského
 a jiných měst, ježto jsú dřiewe jmeno-
 wána, a již dřieweřečení Benátčené byli
 dobyli Tungli, Saraballi, a Bassana, ježto
 dřiewe byla pod panstwím Mastinowým;
 také hrabě z Kolalta, súdce Terviský, a
 mnoho jiných zdwižechu se proti dřiewe-
 řečenému Mastinowi, a stáchu s Benátčeny:
 tehda jeden městěnin města Belunského,
 20 jménem Sudracius z Bongogie, bojieše se,
 by nebylo tak ztraceno město Feltrenské
 a potom Belunské, a tak došlo w ruce
 Benátčanóm, jichžto zwláštie zlostí nená-
 widieše; a wida že jest obležen ze všech
 25 stran, pomysli o Jakubowi Anoschanowi,
 jenž s řirady a s některými horami, ježto
 slušaly ku panstwí Belunskému, naši oprá-
 wě byl se poručil: (jehožto) uposlúchaw
 rady, když bychme w Parmě, bez wěděnie
 30 obú stranú, tak Belunského jako Benátčan,
 přišel k nám tajemně, aby nezwěděli Be-
 nátčané ani Belunský, neb proti němu či-
 nieše, řka: Byšte mohli přemoci a zapu-
 diti nepřátely od města Feltrenského, jednu
 35 bránu města chtěl bych wám otewřieti;
 nebo radějie bych wám přál město, než
 jinému komuž koliwěk. A já uposlúchaw

řeči jeho, položich jemu jistý den, w kterýchto bych tajemně přijel.

A proto jsem musil moudře sebrati lid k jednomu sedání dwů šlechticů w biskupství Nowotržském nad Atasem. Sezwach mnoho pánůw tú omluwí, ačby přátelé jich učinili které miešku, abych mohl obrániti těch, ježto budú sedati: ale úmysl byl, aby nebylo zwědjeno, proč jsem sněm učinil; abych tak mohl města Feltrenského ho tajně dojíti. Než wítěze a záhubci druhého, jenž w tom sedání bieše switězil, opásachme jej mečem rytieřským. A když se to sta, prosichme rytieřstwa, ježto tu bieše, aby s námi jeli, žádnému wěděti nedadúc, kam chceme. A oni hotowi jsúc, ihned se zdwižechu na cestu s námi. I jedechme celú noc skrze jeden údol, jménem Flemarský; a zajtřejšiego dne jedechme po pustých horách, ježto jdú skrze Kastrimiginium, tady ježto lidé neobykli jezdit. A když přijedechme k jednomu lesu, ježto jest mezi Kastrimiginium a mezi Primegium, cesty jsme nemohli mieti pro wywracowané dřiewie; a tak zúfáwáše wojsko naše. Tehdy my pěši s některými pěšimi po lomích a po wýmolech horských a po cestách dáwno zkažených hledachme cesty, a tak že přejidechme přes les. A strážni lesu dáwno byli odešli, pro západ slunce, ani sú se wtipowali w který strach, ani w nebezpečenstwie, by se jim mělo od koho přihoditi. A tak učinichme sobě cestu na horách. A když po nás tážechu, přijechme k hradu Primegiskému, ježto také bieše obležen skrze Benátčany: a zapudiwše nepřátely, dobychme jeho.

Ti pak přijedše k towarštwi swému, ježto ležieše před Feltrenským městem, powěděchu, že veliký lid, jehož newědie, či by byl, táhne na nás; a oni uslyšewše, od města w noci pryč jedechu. A zajtřejšiego dne jedúce z Primegia do Agorda, a z Agorda pospichajíce jedechme k městu Belunskému; i poslachme napřed k Andigetowi, s nimžto jsme měli smlúwu, dáwajíce jemu na wědomie, že jsme blíž města s lidem. Jenž ihned přistápiw k hlavám a wládařóm toho města, i wece jim, že poslowé přišli říkúce: že hrabě Klarmonský Mastinów z Berúna, pána jich, přijel s velikým wojskem, zapuzuje nepřátely, jim na pomoc. Ani wesele otewřechu brány, mniece, by byli přátelé; a my wjedechme w brány den swatého Prokopa, čtvrtý den měsiece Črwence. A když všickni wjidechu, rozwinuchme korúhwe Českeho králowstwie a hrabstwie Tyrolskeho; a oni uzřewše nepřátely, užasše se, newěděchu coby měli učiniti, a nemožechu se proti witi moci naši. A tak skrze milost boží obdržechme město. Ale hrad několik dní držechu proti nám; než hruozu uslyšawše ti, ježto na hradě běchu, hrad w naše ruce wzdachu. Potom položichme wojsko před městem Feltrenským; a protože Berúnský tak mnoho mějicie činiti s Benátčany a oni s nim, že škoditi nám a wojsku našemu nic nemožieše, ale oboji s námi jednachu, žádajíce nás sobě na pomoc přitáhnúti. A když běchme šest neděl w obležení města Feltrenskeho, smřichme se s Benátčany; a swázachu se s námi tak, aby s námi stáli se wšii swú moci w té wálce

proti Mastinowi z Berúna. I poslachu nám na swé ztrawě sedm set helmów a mnoho pěších. My pak ostawiwše bratra našeho s wojskem, jedechme do Benátek, a tu jsme s welikú ctí přijati, a welikú nám počestnost ukázali; a swázanie, ježto bylo mezi námi, toho jsme potvrdili. A odtud wrátiwše se, Feltrenského města hladem dobychme. Oni pak z Karrarie Padwené smluwiwše s námi, uwázachu se w město Padewské, a jechu Albrechta starsieho bratra Mastinowa z Berúna, jehožto Benátčanóm u wězenie dachu; a zóstawše slúhy naše, obdržechu Padew w swé moci. My pak ostawiwše w městech Feltrenském a Belunském a na hradiech wládaře Wolmara z Purkštalu šlechtice z hrabstwie Tyrolského, w městě Feltrenském a w Belunii učinichme wládařem Andigeta z Bongogie; za hlavu pak wálky proti Berúnskému Janu Lipakého, jenž sedmý den swého wládat-siwie umřel jest, (na) jehožto miesto Zajiece jsme ustawili.

Tak wrátiwše se do hrabstwie Tyrolského, jedechme do údole jménem Eny, a odtawad do králowstwie Českého; a smířichme se s wéwodami Rakúskými, neb před tím neběchme sobě přátelé. Té zimy na masopust dachme dceru naši prworozenu, Margaretu, Ludwikowi prworozenému synu Karlowu krále Uherského, a swázachme se s ním proti každému člověku. Potom swak náš na zajitřie k nobědu nás pozwa. Toho dne, když slunce wzchoděše, jeden náš rytieř wzbudi nás ze spanie a řka: Pane! wstaňte, súdný den nastává! neb wšechen swět pln jest ko-

bylek. Tehdy wstawše, sedechme na koně, a welmi ruče jedechme až do Pulkawy, chtěie jim konec uzřieti; a tu jim konec bieše. I byly sú sedm mil na dél; než širokosti jich nikterak jsme nemohli znamenati. Jichžto zwuk bieše podoben zwuku hlučciemu, a křídla jich běchu zpisána jakžto črnými slowy, a na wýsost běchu husty jakžto snieh, tak že slunce pro ně widěno býti nemohlo. Také smrad weliký pochodieše od nich. A rozděllich se: některé letěchu do Bawor, některé do Frankonie, a jiné do Lombart, a jiné sem i tam po wší zemi. A běchu welmi plodné; neb dvě přes noc porozowachu dwadceť jiných, a ještě wiece. Ale běchu malé, než brzo rostiechu; a nalezachu je do třetieho léta. Téhož času we dwú měsieci umřeli sú sestra naše, a swak, wéwoda Rakúský, jichžto od toho času nikdy jsme nebyli widali.

Kap. 11.

Kterak skrze naučení ducha swatého we sně jal se wykládati čtenie swatého Matúše, a procitiw, welmi umětedlně a mistersky to, což we snách počal, na jewě dokonal.

Když pak přijedechme do Čech, uda se nám přijeti z Boleslawě do Tušeně. A když sen nás je se trápit, přijide nám silné myšlenie o onom čtení, ježto čtú den swatě Ludmily:

Podobno jest nebeské králowstwie pokladu skrytému na poli, jenž který člověk nalezne, skryje; a raduje se jemu, prodá wšeccko což má, a kúpi to pole.

Opět podobno jest králowstwie nebeské člověku kupci, hledajícímu drahého kamene; a když nalezne jeden drahý kámen, jde a prodá všecko což má, a koupí jej. Opět podobno jest králowstwie nebeské sieti puštěné w moře, w niž se všeliký národ rybí sebral; a když by naplněna, vytáhše ji, a na břehu sediece, vybrachu dobré w své nádoby, ale zlé wen vypustichu. Takéž bude na skončení světa: 10 wyndú andělé, i rozděl zlé z prostředka dobrých, i pustie w komin ohniwý. Tu bude pláč a skřipenie zubuow. Rozumělili jste tomu všemu? Wecechu jemu: i owšem. Wece jim: Protož každý mistr učený w 15 nebeském králowstwi podoben jest člověku hospodáři, jenž wynosi z své pokladnice nové i staré věci.

A tak o tom čtení swatého Matúše jew se mysliti, i usnuch, a we sně počech wyklá- 20 dati; procítiv pak, obdržech rozum prvé strany čtenie; a tak s božie milosti pomoci všecko čtenie skonach. Ježto se takto počíná: Podobno jest nebeské králowstwie etc.

Bratří! řeči swatého čtenie nižádný 25 nemuož swrchowaně wyložiti; neb rozum jeho také jest hlubokosti, že nižádný nemuož jich hlubokosti dosieci, ani jich smysla dokonale wyprawiti. A to swatý Pawel swědčí w své epístole a řka: Ó wy- 30 sokosti bohatstwie, múdrosti a umění božieho! kterak neobsáhli jsú súdowé jeho a nestihlé cesty jeho! A opět týž: Kdo jest poznal smysl páně, neb kdo rádce jeho byl jest? Však jelikož muě jest 35 dáno swrchu od božie milosti, od niežto všecko dánie najlepšie a všeliký dar do-

konaly s huory sstupuje; jakžto píše swatý Jakub we své kanonice: k rozumění tohoto swatého čtenie swatého Matúše wám něco wyprawiti žádám; a prosí wás, milí! 5 abyste to bratrsky přijeli, a čistým srdcem wěrně znamenali.

Slyšala jest waše milost, že swatý Matúš w této powěsti králowstwie nebeské ku pokladu skrytému na poli přirównává: skrze kterýžto poklad zvláště duch se swatý znamenává, ježž člověk nalezne skrze lásku a milost Jesu Kristowu, jenž jest slíbil swým wěrným we čtení swatého Jana a řka: Budu prositi otce swého, a jiného utěšitele dá wám, aby zůstal s wámi na wěky, ducha prawdy. Ale skrze pole nebo zemi, w nižto poklad onen byl nalezen, znamená se srdce člověče, kdežto seje člověk dobré i zlé swé skutky, ježto nesú owoce duši jeho naposledy, tak jakžto jest siel; jakžto zjewně ukazuje swatý Lukáš w swém čtení, a řka: Ale to, ježto jest padlo w zemi dobrú, to jsú ti, ježto srdcem dobrým a 25 najlepším slyšiece slovo božie, a obdrží je, a owoce přinásejí w trpěliwosti. Poklad pak ten jistě skryt jest před hříšnými a nedůstojnými, ježto nechtie poznání mieti, ani pokánie činiti, a tak stracují oči milosti božie, že pokladu toho nalezti nemohú, jsúce oslepeni; o nichžto 30 prawí prorok: Oči mají a nemohú widěti. Než člověk, jenž má skrušenie, nalezne ten poklad skrze milost Jesukristowu, jakož dřewe řečeno jest. Nebo podlé slowa žaltářowa: Srdcem skrušeným a pokorným buoh nezhrdá; ale swým přewelikým mi-

losrdenstwím těší je vždy a pomáhá jemu, jakožto se čte w žalmu: Kochaj se w hospodinu, a on tobě dá prosbu twého srdce. Ale poklad ten když člověk skrúšený nalezne, skryje jej w swém srdci, boje se a strachuje se střeže jeho, aby ďábel protivník náš, kterýžto jak praví swatý Petr w swé kanonice, obcházie jakžto lew řewa, hledaje koho by sežral, aby jeho newyňal z jeho srdce. Jakž muož 10 rozumieno býti to, ježto se čte we čtení swatého Matúše: Newěz lewice twá, co činí twá prawice. Ale máme znamenati to, ježto die, že pro velikú radost toho pokladu jde, to znamenává chwátanie: neb 15 k dobrým skutkóm máme chwátati. Neb čte se we čtení swatého Lukáše: Wejdi ruče do města a do ulic městských, a chadé, mdlé, slepé a chromé uweď sem.

Potom pak praví w též powěsti, že 20 člověk nalez poklad, šel a prodal všechno což měl, to wěz swé hřiechy, odpowiedaje se zlych skutków. Na swědec-twie tomu čte se we čtení swatého Lukáše o Matúšewi, jenž všechno opustil a 25 šel po něm. A to bez diwu; neb jest řekl spasitel: Dokawadž se kdo neodpowie toho všeho což má, nemož býti mým uředníkem. A to jisté prodanie a odpowědění má býti na trhu, ne na každém trhu, 30 ale na trhu swědomie; to wěz, skrze prawú zpowěd a wnitřnie skrúšenie, a před knězem na to bohem zwoleným, podle naučenie Jesukristowa, jakož jest psáno we čtení: Jděte a ukažte se kněžím. K 35 těmž také swatý Jakub w swé epístole napomíná nás, řka: Zpowiedaj se jeden

druhému swých hřiechuow. A za ty zlé skutky, ježto jsú tak prodáni, a tak se jich odpowěděl, má wzieti dobré skutky a dědinu toho pole, to wěz srdce; kteréž srdce má býti chowáno w milosti božie a w trpěliwosti, aby w něm poklad dřéweřečený zachowal. Kterýžto poklad w nebeském králowstwí, budeli ustawičen, bude wěčně mieti, jakož se čte we čtení swatého Matúše: Čiňte sobě poklady w nebesiech, kteréžto ani rez ani molowé pokazie.

Kap. 12.

Potom čte se w tom čtení: Podobno 15 jest nebeské králowstwí člověku kupci, hledajiciemu drahého kamenie. W kteréžto powěsti najprwé znamenati jest, že jest jeden drahý kámen, jemužto jmé jest margarita, a ten jest kámen přecístý a swětlé barwy, a bez wšie poskwrny. A protož w této powěsti, duchowním smyslem, zákonu božiemu, w němžto mnoho dobrého, čistého, swětlého a neposkwrněného jest zawřeno, dobře muož přirownáno býti. Ale tento člověk kupec, o němžto praví čtenie, wlastním znamenáním člověka znamenává, jenž na tomto swětě jest jako na veliké wodě, sem i 20 tam se točí, jenž rozličným úsilím a mnohými hubenstwími a rozličnými wěcmi jest obwázán, a jakož praví Job, nikdy w jednotě nestojí. A protož wlastně kupec slowe, a člověku kupci se přirownává, jenž vždy hledaje chodí, aby mohl 25 nalezi ten drahý kámen, to wěz zákon boží; jehožto tak hledaje a chodě, nalezne jisté.

Jakož prawi swatý Lukáš we čtení swém: Hledajte a naleznete. A když pak člověk na tomto světě tak hledaje nalezne zákon boží, w němžto, jakož dřiewe řečeno, jest mnoho dobrého, čistého, světlého a neposkwrněného, protož důstojně móż přirowňán býti k uonomu drahému kameni, jenž člověk onen nalezl; i šel a prodal všecko což měl, a koupil jej. Jenž sprawdliwě drahý jest řečen; neb nic dražšieho ani wětčieho jest na tomto světě, než podlé ustawenie božieho, přikázanie jeho, ježto jest psáno w tom zákoně, snažně plniti. A to podlé wuole božie nám přikázáno we čtení swatého Jana, kdež jest řečeno: Milujeteli mě, přikázanie má zachowajte; neb skrze zachowání božieho přikázanie bude bohu slúžiti, a s ním potom kralowati. A tak móż rozumieno býti to, ježto prawi swatý Augustin: Bohu slúžiti jest kralowati. A opět prawi: Kdož chowá zákona a přikázanie božieho, ježto jest w zákoně božím psáno, ten bohu slúží a s ním bude kralowati. Ale to ježto prawil dřiewe w powěsti, že člověk onen šel a prodal všecko, což jest měl, a koupil ten kámen: znamenává se tento swět neustawitný, w němžto nyní jsme a kupčime, w němžto člověk den ode dne jde, a wiecež k swé smrti na každý den se přibližuje. A protož w tomto žiwotě má všecko prodati, cožkoliwěk má; to wěz hříechy i wšecky zemské žádosti a tělesné, skrze swaté utrpenie; a skrze jiné dobré skutky kupiti má zákon boží, ježto jest onen drahý kámen; jehož bu- deli dobře ostříhati, tak jda w tomto

žiwotě, bude blahoslawen. Jakož se čte w žaltári: Blahoslaweni neposkwrnění na cestě, ježto chodie w zákoně božiem; a tak blahoslawený neposkwrněný čistý wjde u wrata nebeského králowstwie; w ta zajisté wrata, ježto jsú z drahého kamenie, ježto skrze moc toho drahého kamenie, to wěz z zákona božieho, i hned jemu budú otewřena. A tehdy uzří moc toho kamene drahého, jenž jest z wrat swatého města Jerusalema, když skrze ten kámen wejde do toho swatého města. O němžto a o jeho branách swatý Jan w tajemství božím prawi a řka: Dwanácte bran města, dwanácte drahých kamenuow jest, a každá brána z drahého kamenie jest.

Kap. 13.

Prawi potom čtenie: Podobno jest králowstwie nebeské sieti puštěné w moře. Skrze sieť tuto móżeme rozuměti slowo božie, ježto jest bylo puštěno skrze apoštoly, kdyžto jim bylo přikázáno we čtení swatého Marka: Jděte po všem světě, a kažte čtenie všemu stwořenie. A byla jest od nich puštěna w moře, to wěz w tento swět. Protož znamenitě bylo jim řečeno: Jděte po všem světě; jenž swět zajisté skrze moře duchownie a dosti vlastně znamenává se. Neb jakžto moře nikdy neodpočine, ale wždy se tepe, sem i tam se toče, a ty, ježto na něm plawají, swými winami mütí: takéž tento swět rozličným točením wždy se točí, a ty, ježto jsú na něm, swú lstí a swým nebezpečenstwím wždy mütí. Kterýmžto nebezpečenstwím na tomto nebezpečném moři

stesk sobě prorok, wzwolal k hospodinu a řka: Spasmě hospodine! nebo jsú wešly wody až do mé duše. A opět týž: Aby mě nepotopila bůře mořská; to wěz, nebezpečnostwie tohoto swěta. Neb zajisté skrze bůři nebezpečnostwie, a skrze moře tento swět prorok tuto chce znamenati; ale skrze ryby, lidé na tomto místě se znamenávají. Protož prawí we čtení swatého Matúše: Poďte po mně, učiním wás 10 rybaře lidské. A jinde, we čtení swatého Lukáše, řekl hospodin Petrowi: Neroď se bāti, nebo s tohoto budeš lidi lowiti. Protož nahoře řečeno: ze všeho národu rybichu, to wěz člowětieho, w ni se sebralo. 15 Nebo wšickni lidé, kteréhožkoliwěk národu, stawu neb wýsosti, neb kteréhožkoli obličje, i zlé i dobré, tato sieť, to wěz božie slowo zbírá a ulowuje. Nebo netoliko k židóm, ale ku pohanóm a obecně ke všem 20 powolána jest; jakož se čte w skutciech apoštolských: A jest posláno skrze apoštoly; o nichžto prawí w žaltáři: W každú zemi wyšel jest zwuk jich, a na kraj swěta slowa jich; skrze ducha swatého, jenž 25 jest, jakož prawí múdry Šalomún, naplnil tento swět; a také skrze našeho spasiatele, jenžto zajisté sám slowo spasenie na tomto swětě siel a rozmetal. A protož we čtení swatého Jana prawí: Bych byl 30 k nim nepřišel a jim nepowěděl, hřiechu by neměli; ale již nemají omlawy o swém hřieše. To pak slowo musí se naplniti. A protož prawí nahoře: Když již byla naplněna. Naplněna pak bude ta jistá sieť 35 nebo slowo, když to wšeccko, ježto jest tiem slowem skrze ústa božie a swatých jeho

powědieno, owšem skutkem naplněno bude. Neb čte se we čtení swatého Matúše: Najmenšie slowce aneb diel slowce nezhyne, ani zmíne národ tento, až se to wšeccko stane; nebe a země minú, ale slowa má neminú. Jako se čte we čtení swatého Lukáše. A když pak ta sieť, to wěz slowo božie, bude naplněno, tehdy i hned naplněno bude číslu swatých lidí a zabitých pro slowo božie; jakož w tajemství božiem widěl swatý Jan a řekl: Widěl jsem pod oltářem božím duše zabitých pro slowo božie, ježto jmiechu a wolachu hlasem welikým a řkúce: Doka- 15 wad, hospodine swatý a sprawedliwý, nepomstíš naše krwe nad těmi, ježto přebývají na zemi? I by jim dáno každému dvoje rúcho bielé, a řečeno jim, aby odpočinuli čas ještě malý, až by se naplnilo číslu bratří jich, ježto mají zbiti býti jako oni.

Po naplnění sieti, neb božieho slowa, a čísla dřeweřečených, přiblíží se den súdný a poslední, jakož dáwa znamenati 25 evangelista w slowiech dřeweřečených, když die: tak bude na skonání swěta. Tehdy na tom súdě bude wytažena ta sieť naplněná; protož prawí: wytáhnúce. A tiž wytáhnú, ježto sú ji wpustili, to wěz swětí apoštolé; neb oni wytáhnú sieť, to wěz slowo, ježto jsú w nás sieli, s polem, i s semenem, i s semenovým owocem; a plnú wytáhnú zajisté, zých i dobrých, to wěz těch, w nichžto slowo božie dobrý plod učinilo, a těch, w nichžto 35 zlý plod učinilo. Jakož se čte we čtení swatého Lukáše: To což seje člowěk, to

žieti bude; a takéž praví w žaltáři: Kdož seje we slzách, w radosti bude žieti. A protož že sú oni wsieli w nás, takéž z nás budú žieti a wyláhnú nás. Wyláhnú pak nás čtyrmi prowazy, ježto jsú w té sieti podobné sieti tělesné, již také čtyrmi prowazy táhnú. Neb w každé sieti jsú čtyrie prowazowé, dwa nad wodú roztažená, a dwa w dole pod wodú plawáta, a ta dwa dolejšie odpowiedáta tēma dwēma swrchníma, tak že ten, jenž jest na prawici dolejší, odpowiedá tomu, jenž jest na prawici swrchnější. Takéž jest w té sieti duchownie, w nižto jsú také čtyrie prowazy, jimižto všickni taženi jsú: dwēma, ježto swrchu plawáta, a ta sta s strany božie, to wěz milost a síla; a dwēma, ježto w dole plawáta, ježto jsú s strany naše, to wěz přiezeň a nenáwist. Prwému prowazu swrchniemu, to wěz milosti božje, odpowiedá prwý dolejší, to wěz přiezeň, a tēma dwēma táhne dobré. O prwním praví hospodin we čtení swatého Jana: Žádný nemóž přijíti ke mně, jedno až by otec muoj přitáhl jej, to wěz skrze milost. O druhém takéž praví we čtení swatého Jana: Kdož mě miluje, otec mój bude jej milowati, a k němu přijdeme, to wěz přitážením milosti a milowáním, a přiebytek u něho učiníme. A o tú dwú prowazú muožem rozuměti to, ježto die Dawid w žaltáři: Prowazowé padli sú mi a přeswětých.

Opět druhému prowazu swrchniemu, to wěz síle, odpowiedá druhý dolejší, to wěz nenáwist. A tēma táhnú wšecky zlé;

nebo každý, kdo zle činí, nenávidí swětlosti, jakž se čte we čtení swatého Jana. A jelikožto k těm wěcem wiece jest potřebna síla než ku prwním: nebo prwní swobodně pójdu na súd, nadějíce se odplatě; ale tito poběhnú súdu, bojiece se wěčné muky, a skryjí se w jeskyniach a w skalách, a dějí horám a skalám: padněte na nás a skryte nás před obličejem toho, jenž sedí na stolici, a od hněwu beránkowa; nebť jest přišel den weliký hněwu jich, a kdo bude moci státi? jakožto se čte we tajemství božiem: a protož jelikož k těm potřebna jest síla, aby tu taženi byli nerádi. O prwním, to jest o síle, muož rozumieno býti to, ježto praví apoštol: Všickni budeme wtrženi, to wěz sílu boží, wstřiec Jesukristowi w powětříe. Praví také spasitel we čtení swatého Jana: když budu powýšen od země, wšeccko přitáhnú k sobě, to wěz swú sílu. O druhém pak čte se w králowých knihách: Wztáhli sú nad Jerusalemem prowázek Samarie a břiemě domu Achabowa. A o obú praví žaltářnik w podobenství těch hříšných: Prowazy hříchuow jsú mě obtožili. A tak všickni budú wytaženi w té sieti skrze swaté apoštoly, když bude naplněna, jakož jest powědjeno; dobří to wěz, i zlí. Neb jakož praví apoštol: Všickni stanem před stolicí boží, abychom wzeli, to wěz odplatu za to, což jsme w těle činili.

Wytáhnú pak nás na břeh, to wěz před stolicí wšemohúcieho boha, ježto vlastně jest k břehu přirewnána; nebo jakož břeh jest konec plawajících, takéž ta stolice

jest konec těch všech, ježto na tomto světě jako plowú. A když nás vytáhnú, tehdy sedú swětí apoštolé podlé břehu, to wěz podlé stolice, jakož dřiewe řečeno jest. I také prawi náš spasitel we čtení: Když sede syn čłowěka na stolici swé welebnosti, sedete i wy na dwanácti stoliciech, súdiece dwanácte národów Israhelských. I wyberú súdem božím dobré w swé sudy, to wěz připiší je k nebeskému králowstwi, tu kdež jest mír a radost, podlé jeho prawého sídu. Ale zlé wen wypustie, to wěz do wěčného pekla odsúdie; tu kdež bude pláč a skřípenie zubów. A to se stane slowem božím, když die ke všem dobrým: Poďte pozehnání otce mého, přijmáte králowstwie wám připrawené od počátku swěta. Ale ke zlým die: Jděte proklati u wěčný oheň; jakož se čte we čtení swatého Matúše.

A jakž se ten súd dokoná, ihned andělé, jakožto slúhy, ježto mají wšecku poprawu učiniti, tak jakž jest odsúzeno, rozdělé zlé z prostředka dobrých; i pustie je w komín ohniwý, kterakž se piše we čtení. Neb oni jsú slúhy božieho přikázanie, jakožto o nich prawi žaltáfník; Chwalte, prawi, hospodina, všickni andělé jeho, ježto máte welikú moc, činiece jeho přikázanie, aby slyšán byl hlas jeho promluwienie: Chwalte boha wšecky moci jeho slúhy, ježto činíte wuoli jeho.

Prawí po tom we čtení: Rozuměli ste tomu všemu? Wecechu jemu: Také. Otázaliwá jsú tato slowa. A když syn boží bieše powěděl swým učedníkuom tři

powěsti dřewerečené, tázáše jich týmiž slowy, a řka: Rozuměli ste tomu všemu? Ale ne proto jich tázáše, aby se mylil, rozuměli; nebo on wšecko wie dřiewe než se stane; ale aby tieže, jich mysl k swému poznání wyše pozdwihl. A o tom máme příklad zjewný o swatém Petru, jakož se piše we čtení swatého Matúše, jenžto když byl otázán: kým by řekli lidé syna čłowěčieho? a on odpowěděl: Tys Kristus, syn boha žiwého; i hned od boha bylo jemu řečeno: Tělo a krew nezjewilo tobě, ale otec muoj, jenž jest w nebesiech. Hledajž, kterakž k uotázení synowu, otec s nebes rozum Petrów ku poznání téhož syna skrze zjewenie ducha swatého ruče pozdwihl. Takéž zajisté k tomuto otázání Jesukristowu swatých apoštolów rozum ihned byl pozdwižen, takže ihned odpowěděli, a řkúce: Také pane, to wěz, tomu rozumieme. Protož hospodin wida jich smysla pozdwižení, a znamenaje jich radost k naplnění jeho swatého naučení, chtě je ještě wiece k té žádosti přitáhnúti, radost nebeskú jim slibuje za odplatu a řka: Protož každý mistr učený w nebeském králowstwi podoben jest k čłowěku hospodáfowi, jenž wynosi z swěho poklada nové i wetché věci. A dobře prawi: Mistr učený, jenž to wěz slowem swěho učenie a příkladem dobrého žiwota jiné učí; neb kteříž jiné učie, a sami nečinie, slowú dobře mistři, ale neučení; jakož prawi we čtení swatého Matúše: Na stolici Mojžíšowě sedú mistři a duchowníci; podlé jich naučení činie, ale podlé jich

skutków nerodte činiti. Hledajž, že slowú
mistři, ale ne učení. A protož nekaždý
mistr, ale mistr učený, podoben jest k člo-
wěku hospodářowi, jenž z swého pokladu
wynosí nowé i wetché wěci. Poklad za-
jisté jest zbožie, ježto se jedno po dru-
hém příkládá. A jakožto prawý hospodář
w potřebu pro swú čest wynese nowé,
ježto w nowě položil, a také wetché,
ježto dáwno zachowal: takéž mistr učený
z swého pokladu, jenž skrze nadšení du-
cha swatého w swém srdci položil, a pro
čest, ježto má mieti w nebeském králow-
stwi, k naučení a ku polepšení jiných
swým swatým kázáním a naučením nowé-
ho i starého zákona znamenie spasitedlné
wynosí a wykládá. A práwě tacíž jsú
mistři učení, o nichžto prawí Daniel pro-
rok: Ti ježto budú učení, budú se skwieti
jako swětlost nebeská; a ti, ježto praw-
dě utie mnohé, jakžto hwězdy wěky wě-
koma. Amen.

Kap. 14.

*Kterak jeho Ludwik Bawořic, jenž se
ciesařem činil a nazýwal se jím, křiwě
osočil kotci; a kterak když byl přijel do
Awiniona s otcem ku papeži Janowi, kar-
dinál Petr prorokowal jemu a řka: ty
budeš ještě ciesařem; a on jemu odpo-
wěděl: ty budeš prvé papežem. A to se
obě naplnilo.*

Téhož léta (1338) přijew bliž Mýta,
zrušichme hrad Chocců, a jiné mnohé
hrady páně Mikšowy z Potenšteina; neb
jsem měl toho času wálku s tím jistým
pánem; než potom byli jsme smířeni. Té-

hož času nalezena byla stříbrná hora u
Wfesníka. Téhož léta zdwižech se na cestu
s mnohými šlechtici českými, chtě jeti do
hrabstwie Lucemburského k uotci našemu,
jenž bieše po nás poslal; a z Frankfurta
wrátichme se zase. W tom wráčení učí-
nichme zbor kanowniči u Wšech swatých
w kaple králowě na hradě Pražském. Po-
tom (1339) jedechme k králi Uherskému,
jenž těžce nemocen bieše; a dřiewe než se
do Čech wrátichme, přijede otec náš k Lud-
wikowi, jenž se ciesařem nazýwáše, na smlu-
wení smířenie. A ten Ludwik slíbil nám
byl, žeby nechtěl žádných smluw s na-
ším otcem, ani žádného smířenie bez nás
mieti, ale podlé naše rady chtělby se dobro-
tiwě s naším otcem sjednati. Ale ten Lud-
wik, zapomenuw wiery a slibuow swých,
lstiwě oklamal otce našeho, a připravil
jeho k slibu, jistě to jemu, že se dáwno
se mnú smířil. A tak učinil weliké nedou-
fanie mezi mnú a otcem mým; a učinil
také pro to smířenie, ježto byl wymyslil
sobě ten Ludwik, by bylo mezi mnú a
mezi ním se stalo, že otec náš přije od
něho manstwie, jakožto od ciesaře pra-
wého; a smíři se s ním, a w mnohých
wěcech po jeho wuoli postúpi, ježto by
byl nikakež neučinil, by to byl wěděl, že
mý ještě nejsme s ním mířni. Tehdy já
zwěděl, jedech k uotci našemu do Mil-
tenberka Mohuckého biskupstwie, dáwa-
jíce jemu na wědomie, že to wšeccko jest
křiwda a lest, ježto ten Ludwik Bawořic
s ním mluwil. A tak wšeccko to, což mezi
nimi bylo se stalo, s Českými šlechtici ani
zapečetiti, ani té smlúwy čtělí jame dr-

žeti, a toho všeho, co se tu stalo, za nic jsme neměli.

Odtawad jedechme do Prešpurka, ježto jest na mezi Uherské a Rakúské, i smířich krále Uherského s knížetem Rakúským. Potom otec náš jede do Morawy, chtě zkaziti Mikuláše kníže Opawské a Ratiborské; jemužto u otce našeho jedva jsme milost našli; ale však to jisté kníže da otci našemu hrady, a mnoho peněz. Odtawad tažechme na obležení hradu Potenašteina; neb ten pán proti nám a proti králi Českému bieše se zpáčil, a lápeži mnozi dějiechu se s tohoto hradu. A kterakžkoliwék bieše jakžto nedobytý hrad, však w dewieti nedělech jeho dobychme, a wěži s šlechticem, jehožto hrad bieše, na zemi přewrátichme, a zdi se vším hradem na zemi položichme. Potom jedechme s uotcem naším do Wratislawě. Ale biskup toho města bieše otci našemu neposlušen; a proto otec náš rozhněwaw se, odjal tomu jistému biskupu hrad jménem Mileč. A on pro tu wěc klel otce našeho; otec pak náš wyhna jeho i s cewy z města. Ta mieška trwala dobře přese dvě léta mezi otcem naším a žákowstwem tiem.

Odtawad otec náš taže do Budišína, a odtawad do Francie, na pomoc králi Franskému; neb tehdy počínáše se wálka mezi králi Franským a Englickým. A ostawi nás miesto sebe w králowstwi Českém. My pak miesto sebe ostawiwše pana Petra z Rosemberka, i tažechme po otci našem skrze Bawory. A když tu běchme, najidechme swaka našeho Jindřicha kníže Baworského, an již umřel. Jenž jednoho

syna s sestru naši Margretú bieše ostawil za dědice, dítě w desieti létech; jehožto opravu i země jeho obsáhl bieše Ludwik, jenž se nazýwáše ciesařem, pro manželstwo a smlúwu, ježto ten Ludwik byl učinil s uotcem dréwe řečeného dítěte. I zahnal byl dceru Rudolfowu, knížete Baworského, syna bratra swého, ježto dréweřečenému dítěti byla slíbena a oddána; i dal tomu jistému dítěti dceru swú, ježto ještě nemožěse maluwiti, řka: že chce za ni slíbiti, dokawadž by sama za se nemohla mluwiti. A tak pak božím přepuštěním něma ostala. A odtawad přejewše Bawory, přijedechme k otci našemu do hrabstwie Licemburského. A odtawad s velikú žádostí jedechme na pomoc králi Franskému, jemužto tehdy oblehl bieše král Anglický město Rotomagenské, dřiewe než on lid swój sebral; a odtawad taže před městečko swatého Kwintina; potom taže před městce Čerwené hory, a odtawad taže až bliž města Laudinského. Potom nawrátiw se, táhl proti hrabstwi Hannonskému; a tu král Franský taže po něm až do hranic Hannonských. Tu pak oba stany rozbista na mezích Hannonských. Ale král Anglický postúpi i taže pryč, ostawiw králi Franskému pole, čekaw jeho den celý s zjednanými zástupy, kterazkoliwék w swé wojště mnoho knížat s sebú měl z Almanie, to wéz kníže Brabanské, markrabi Juliackého a hrabi ot Hor, a hrabi Flandrenského; z wyššie pak Almanie měl s sebú markrabi Mišenského markrabi Bramburského syna Baworowa a mnoho jiných, smoci Ludwikowú; jenžto

Ludwik toho krále Anglického po wšl Germanii poručníkem ciesařstwie miesto sebe byl postavil.

W ty časy, když otec náš jedno oko bieše ztratil, na druhém počaw nemáati, 5 taže do hory Pesolanské tajemně k le-kařóm, zdaliby mohl uzdrawen býti; jenž však toho času oslepen byl (1340). A my w ty časy jedechme králi Hispanskému na pomoc proti králi Granadskému; a skrze 10 Agac lid a přípravu naši již bychme na před poslali do hory Albanské; než otec náš wzdrže nás w hoře Pesolanské, tajemně nedada nám dále jeti.

A když nemohl uzdrawen býti otec 15 náš, tehdy tazechme s ním do Aviniona, ku papežowi Benediktowi dwanáctému, na sjednání s ním o peniezi swatého Petra, jenž dávají w biskupstwi Wratislawském. Ani tehdy bylo to zjednáno, a by tak 20 ostalo na miešce. Však potom byla zjednána ta mieška, ježto bieše mezi kostelem Římským a mezi dřéweřečeným biskupstwím, pro peniez dřéweřečený. Ale když tu běchme, zpowiedachme se tomu 25 jistému papeži o widění, ježto se bylo stalo o Delfinowi Wiedenském, když jsme byli w Italii, jakž jest dřéweřečeno. Však toho času zdálo nám se, že lépe jest mlčeti, pro některé věci, nežli otci na- 30 šemu zjewiti neb rozprávěti. A když tu běchme u papeže, Petr, někďajší opat kláštěra Fiskanského, z Lemowického biskupstwie rodem, učiněn bieše biskupem Altisiodoreuským, potom arcibiskupem Seno- 35 nenským; opět potom učiněn arcibiskupem Rotomagenským. Než toho času bieše kar-

dinálem, jménem swatých mučednikuow Nerei a Achillei, o němžto dřéwe pamět byla, jenž bieše slúžil mši w popelečnú středu, jakožto prwé praweno jest. Ten 5 přijal nás bieše w swoj duom, nás markrabi Morawského, toho času, když přebýwachme u papeže Benedikta. I wece nám w jednu hodinu, jsa s námi w swém domu: Ty ještě budeš králem Římským. 10 Jemužto odpowěděchme: Ty budeš dřiewe papežem. A to obé se stalo, jakožto níže bude wypraweno.

Potom s otcem naším wrátichme se zase 15 do Francie; a odtawad posla nás otec náš k sestře naší, ježto bieše ostala wdowú po Jindřichowi kniežeti Baworském, jižto násilě činieše Ludwik Bawořic, jenž 20 se ciesařem načítáše, abych jí radil a pomocen byl. A když přijedechme k ní, najidechme, ano se s ním byla již smřila. A odtawad jedechme skrze arcibiskupstwi Salcburské, přes hory, jimžto ději Aurentur. A když celý den jedechme po 25 údolí, jemuž ději Gerlos, rozpomenuchme se o tom diwu nebo widění, ježto den swatě Marie do nebes wzetie w Tarenci Parmenského biskupstwie bylo nám se přihodilo. A od toho času na čest welebně panny Marie počech hodiny jednati, aby 30 na každý den zpiewány byly w Pražském kostele, tak aby o jejím swatém žiwotě, skutciech a diwiech, na každý den nowé lekcie byly čteny; a to se potom stalo, jakožto potom bude wypraweno. Tu také 35 přijedechme k bratru našemu do údole, jemuž jmě Insuburcha; jenž ostawiw biskupa Tridenského za blawu w hrabstwi Tyrol-

ském, i jede s námi do Čech; odtawad ku králi Krakowskému; potom ku Karlovi králi Uherskému, s nímžto a s jeho synem Ludwikem, zetěm mým, swáza se sliby silnými.

A když tu ještě bieše, přijedechu poslowé, řkúce: že žena jeho s šlechtici hrabstwie jeho proti němu spřísáhla se; protož on skrze Bawory a skrze Čechy musil w náhle wrátiti se do hrabstwie Tyrolského. A my po malém času tažechme po něm do téhož hrabstwie, do údolu jménem Eni, a tu tajemně zwěděchme, že jeden, jménem Albrecht, syn rozený ženy bratra našeho, a jeden šlechtic, hofmistr dřeweččené ženy bratra našeho, jednali s jejím powolením a jiných šlechticůw té vlasti, aby se rozlúčila s bratrem naším, a pojala Ludwikowa syna Bawořicowa, jenž se činieše ciesařem; a že všichni šlechtici chtělby jeho poslušni býti, jakžto swého pána, a ona byla by jemu za ženu. To my chtiec zwěděti jistě, položichme tajemně strážu tomu jistěmu Albrechtowi s Buškem menším. A jaw- že jeho, wedechme po lesu až na hrad, jemuž dějí Sonburg blíž Inšpurgi. Tu když byl dán na mučení, wyznal, že to všechno tak jest, jakž mi bylo rozprawováno. Tehdy chtéchme jieti hofmistra ženy bratra našeho, jenž však toho času rukú našich ujede; ale hrad jeho zbořichme až do země; a on také potom skrze přátele swé w ruce naše byl dán, tak abych jeho při životu ostawě, w jiných věcech podle naše wuole w mú rukú držal. To všechno našemu bratru na wědomie dali

jsme, jenž nám děkuje uposlúcha naše rady; i položichme strážu hradu Tyrolskému a zemi.

Potom tažechme k sestře swé do Bawor, neb nás potřebowáše. A odtawad wrátichme se skrze Salcburské arcibiskupstwie, i přijedechme do biskupstwie Brixenského, k hradu, jemuž jmé Tanbers (Taubers); a potom tažechme skrze údol, jménem Kadubrii, do města Belunského; a w noci wjedechme u předhradie hradu přetwrdého, jménem Jumellarum, u wigilii swatého Wáclawa božieho mučedníka. A tak oblehše jej, obdržechme ten jistý hrad, jenž bieše hrabie Cenského, pána z Kamina, a tak měšťan Benátských; a ti všickni tehdy běchu moji nepřítelé. Než však ten hrad po smířenie w naši moci osta. Odtawad tažechme do města Tridentského; a přijewše, tažechme do hrabstwie Tyrolského, i byli jsme až do wigilie swaté Kateřiny; a ten den oblezechme hrad, jménem Penode nad Gardií, jenžto hrad bieše oblehl lid Lucemów, wládaře Medulanského, a pán z Arta; jichž my, sebrawše lid tajemně, s biskupem Tridentským odtawad zapudichme, a den swaté Kateřiny hrad w naše ruce byl wzdán, kterýžto my hrad dachme kostelu Tridentskému. Potom dán nám byl hrad jménem Belesini, biskupstwie Vincentinského, kterýžto hrad se vším hrabstwím držieše Mastin z Berúna; k němužto musili jsme tajemně přijeti w noci s velikým lidem, a jej obsaditi lidmi. A odtawad wrátichme se do Tridenta, a z Tridenta jedechme do města Belunského.

A když tu běchme, tehdy patriarcha Aquilenský obležen byl od kniežete Rakúského a od hrabě Venoněnského, ježto polem ležechu blíž Venoniana u Forlivii; jimžto patriarcha s swým lidem obrániti se nemožěše. I posla nám list těmito slovy:

Wám přeswětlému kniežeti Karlowi, z pokolenie krále Českého, markrabi Morawskému, i wašemu rytieřstwu, dáwáme na wědomie, že duom panie wšech paní, a panny wšech panen, duom Aquilenský, skrze nepřátely těžce obležen; jemužto však slůhy paní nebo panen radějšě mají pomoci. A protož prosime wás a wašich wšech kniežat obecně, aby, pro milost panie wšech paní, nepřepůstěli tak jejieho domu a zbožie kaziti.

To uslyšewše s našim rytieřstwem, do bře se dwěma sty helmownky a s tisíci pěšimi, tažechme přes hory přewysoké, tudy ježto nebieše cesta obecná, ale cestu hospodin nám zpósobil, skrze Senevallein; i přijedechme s velikým nesnadenstwím do biskupstwie Aquilenského. A druhý den přijedechme ku patriarše, jenž bieše sebral lid swuoj, a stany rozbil s naše strany blíž jedné řeky proti našim nepřátelóm, ježto ležechu s druhé strany řeky té, ježto bieše mezi námi a mezi nimi. Ani pak té noci zwěděwše přijetie naše, utečechu, a rozprěchme se jich wojsko. Tehda stíhachme je, a obležechme diel jich na jeduom hradě. A tu ležechme dlůhý čas, a bojowachme často proti tomu hradu; a tu také z našich mnozi byli raněni.

Kap. 15.

Kterak král Jan, učiniw poručěním Karla markrabi Morawského wšeho králowstwie Českého, sám jel do Francie.

Po malém času král Jan, a markrabě Morawské *) do Čech běchu se wrátili (1341.) A král Jan wšeho králowstwie Českého wládařstwie dal w ruce Karlowě, ale tiecťo činem, aby Karel dal králi Janowi pět tisíc hřiwen hotowých peněz; a tak aby také král Jan neměl we dwí letá na bydlo do Čech přijeti, ani w těch létech kterýchž koliwěk peněz od králowstwie potřebowati. Ty jistě peníze, welmi brzo skrze Karla dobyté, král Jan wzaw, taže do Francie (1342.) Po jehožto wyjetí Karel markrabě Morawský šťastně, opatrně a mūdře zprawowal králowstwie. A cožkoliwěk bylo zkaženo nebo zruženo, toho wšeho polepšil a ku prawému stawu zpósobil a nawrátil.

Kap. 16.

Kterak král Jan po dwí létech wrátiw se do Čech, s velikými a wrozenými muži, i jel do Prus proti Litwanóm bojowati.

Když pak té dwě létě minusta, jakž to dřěwe powědieno jest, král Jan wrátiw se do Čech (1344.) zpósobi, aby s Karlem markrabí spolu do Prus táhli, proti Litwanóm

*) Co následuje, není již wíce dílo Karlowo, ale spisowatele jiného, nám neznámého. Děti pak se od wyprawowání Karlowa nejen mluwením o něm co třetí osobě, ale také menší i hojností i zpráwností wudáwaní přiběhůw, jenž tu někdy pořádkem zmateným se kladau. Lepší, co do wěci, jest další wýtah z originálu, ježž nám podal Beneš z Weitmile we swé kronice (Scriptores rer. Bohem. II, 331 — 37).

bojowati. Protož brzo pripraviwše se n cestu, i pořeby, do Wratislawě tažechu; kamžto také král Uherský, hrabě Holanský a mnohá jiná kniežata, markrabie, wéwody a rozliční jiní lidé urození tím úmyslem z rozličných krajin swěta sjeli se (1345.) A když tu u Wratislawi běchu, mezi jinými utěšenými, po nichžto kniežata obecně stojie, ta nenáwistiwá a wzteká hra kostek wzdwiže se mezi nimi. Na příklad 10 welikého diwu král Uherský a hrabě Holanský tak wrúce hrali mezi sebou, že ten hrabě Holanský na králi Uherském šest set zlatých welmi brzo ziska. Pro něžto když dřewe řeteného krále hněwiwa a nechutná 15 mysl majice užie, tehdy z náhlosti a hrdú myslí wece tato slowa: O pane králi! diwno jest, že když jste knieže tak welebné, jehožto země zlata dosti má, pro tak malý počet peněz tak máte nechutnú mysl ukázati, a w nepokoji položití úmysl wáš! Aj aby wy a všickni jiní widěli zřejmě, že peněz tak dobytých nemítuji, ani w užitek můj jíti mají, ale swobodně odjíti ode mě. A to propowěděw, wšecy peníze we jhře získané prostřed lidu okolo stojícího wrže. Proněžto ten král wěčší poče hněw proti němu, kterýžto hněw proti němu, jakžto múdry čině se nedbaje, mlčením zataji. Ne po mnohých pak dnech 20 wšecka ta kniežata a slowútní lidé z Wratislawě do Prus tažechu. A tu když dluhý čas ledu čekajíce ležechu, ale zima tak bieše tepla, že přes led jiezdy, jakožto jiná léta, nemohli mieti. A tak mnozí urození lidé, swých slibów nenaplniwše, ztratichu úsilé a náklady.

Kap. 17.

Kterak Kasimír král Krakowský a Bolek knieže Swidnické byli pósobili stráži, aby krále Jana a Karla markrabi Morawského, kdyžby se wracowali z Prus, mohli jieti.

Pak wrátiwše se páni jmenowaní, každý z nich do swé země jede. Pak král Krakowský, a Bolek knieže Swidnické, zlostiwú a lstiwú uložili radu, kterakby krále Jana, a Karla markrabi Morawského, když by se wracowali z Prus, mohli jieti, a po mnohém pohanění až do posledního peníze obšacowati. Než oni té lsti newěduce, král Jan s swými skrze marchii Bramburskú a Lužnickú zemi jeda, do hrabstwie Lucemburského se zdwiže. Ale Karel minúti nemohl, by nemusil skrze zemi krále Krakowského do Wratislawě se zase wrátiti. A tak jeda, přitáže do města Kalise. A tu podlé způsobenie krále Krakowského a kniežete Swidnického byla jemu stráže tajemně položena, ne tak aby byl jakžto zjewný nepřitel jat, ale aby z města neušel, tajemně měli střešici. Tomu i hned když Karel markrabie urozumě, učini se jakoby toho střezenie neznamenal, i wece, že by tu chtěl pro odpočiwání několik dní ostatí. Za tím posla k wládaři Wratislawskému 25 posla pěšieho, dáwaje jemu na wědomie wšech wěcí zjednání pořádně. Jenž ihned se třmi sty oděnci blíž k městu Kalisi jedwa za jednu míli přijew, a wýborný hynšt Karlowi markrabi před bránu městskú posla. Jehožto Karel opatrně čekáše, jakžto od posla, jehožto byl do Wratislawě poslal, byl naučen. A tak na ten

poslaný kuoň wsed, ručím během k swým, ježto z Wratislawě na wyswobozenie jeho byli přitáhli, brzo přijede. A když král Krakowský urozumě, že Karel markrabie tak jeho ušel osidl, wšecku čeleď jeho, 5 ježto po něm w Kališi bieše ostala, zjímati káza; jižto potom, kdy Karla markrabi, jakžto byl umyslił, wzdržeti nemohl, swobodnu propustil. Potom pak Kazimír město Stínawu, ježto k Wratislaw- 10 ské zemi příslušie, oblehl a dobył jeho, a tu mnoho ohydnych věcí učinil, panen cti zbawuje a městské ženy pohaněje. To když králi Janowi, jenž tehdy na Rýně přebýwáše, wzkázáno bieše, ihned se do 15 Čech wráti; a sebrav wojsko, město Swidnické obleže, a předměstie zrušiw, země jeho weliký díel zkazil, města Landeshuti dobył a přemohl. A proto že knieže Swidnické ty lsti a úklady nepravé, jimižto 20 Karel w Kališi, jakžto dřeweřečeno jest, měl stawen býti lstiwé a nepravé, byl zjednal: král Jan a Karel markrabie Morawský deset neděl w zemi dřeweřečeneho kniežete ležewše, zemi nepřítelsky 25 popleniwše na pomstu dřeweřečené zlosti, do Čech se wrátichu.

Kap. 18.

Kterak mnohá kniežata odpowěděla králi 30 Janowi a Karlowi Morawskému, a kterak král Jan oblehl Krakow.

Když se ty věci stachu, potom po malém času Ludwík Bawořic, jenž se cie- 35 sašem nazýwáše, s králem Uherským, s králem Krakowským, s wéwodú Rakúským a s kniežetem Swidnickým silné swázanie

na krále Jana krále Českého a na Karla markrabi Morawského učinichu; a ti wšic- kni dřeweřečenému králi Janowi a Karlowi markrabi Morawskému w jednom tém- 5 dni swými listy odpowěděchu, chtiece je podstúpiti a jakžto nad swými úhlawními nepřátely se mstíti. Jichžto nowin král Jan užasl se, slowútné swé posly, totiž pana Mikuláše z Licemburka, swého zwláštneho 10 rádcí a pana Jindřicha z Nyemburka, swého najwvyššieho písare, posla k Ludwíkowi, aby s ním se sjel k některému roku na smířenie, aneb na ułozenie příměrie mezi nimi. Jenž sprostně odpowědě, že nechce 15 s ním žádného mieti příměrie, ani kterého míru s ním jednati. A král Jan, to uslyšaw, wece: We jmě božiel čimž wiece budem nepřátel mieti, tiem wěčší plen a wiece kořisti budem mieti; a my přisa- 20 háme skrze pána Jesu Krista, že kterýž koliwěk nás z nich prwý podstúpi, na toho tak se obořim, že se wšickni jiní leknú.

Potom po malém času Kazimír král Kra- kowský město Mikulášowo kniežete Opaw- ského, jménem Ždár, podstúpi a nepřá- 25 telsky obleže. Jenž ihned k králi Janowi posla, a přesnažně prose, aby něco lidí oděných jemu poslal, jichž pomocí město swé skrze krále Kazimíra obležené mohl- by zachowati a wyswoboditi. Král pak 30 Jan to uslyšaw, weselú myslí odpowědě, že jemu nechce žádného lidu posláti, než we čtyřech dnech chce na pomoc jemu přijeti sám swým žiwotem a s množstwím 35 přewelikým lidu oděného. I hned král Jan wšecky šlechtice králowstwie Českého se- zwaw w hromadu, wece přede wšemi:

Aj urození, hrdiní, wěrní a milí naši! Musíme králowstwie našeho a wlasti naše mečem a oděním brániti proti těm, ježto nám a wám bezpráwně škodie. A proto že ten Kazimír král Krakowský podstúpil nám na potupu králowstwie našeho a ko-
runy naše mana, kněze Mikuláše kněze Opawského nepřítelsky, jimžto welebnost naši welmi těžce rozhněwal, ani lehce máme nésti, že ti těžký úraz trpie, ježto se pro-
mír a pokoj našemu panstwi poddali: protož aby nám lenost nebyla připsána, ani také nedbání a prázdného odpočívání spanliwost byla nám přidána: chcem a
zkazujem z wás wšem a každému zwlá-
ště, aby ihned oděnie waše wezmúce, k boji připrawně bez meškání po nás táhli, abychme zapudili onoho nemudrú ošemet-
nost, jenž kněze a mana našeho směl jest podstúpiti, kterýžto naše obrany po-
žíwaje, mělby s práwem pokoji se ra-
dowati. Tehdy šlechtici k králowým slo-
wóm odpowěděchu: Pane králi! z práwa našeho jest, a od starých časuow bez po-
rušení držáno, že z králowstwie nemáme
s uoděním jeti, než w mezích králow-
stwie proti těm, ježto králowstwie pod-
stupují nepřítelsky, wší silú máme brá-
niti a opravowati. Jimžto král odpowědē:
Knězstwie Opawské, jakžto jiná knězstwie
Polská, k králi Českému a k koruně České
útočiště mají; protož my již jedem w uodě-
ní připraweni na cestu, a uźtíme, kdo z wás
bude obwázán plachým udatenstwím a smě-
lostí nemudrú, aby po nás ostati směl.

A tak král Jan té noci s pěti set helmy z hory Kutny tažē, tu kdež ta slowa s

šlechtici a se pány králowstwie Českého bieše mluwil, a ku kniežeti Mikulášowi Opawskému dnem i noci chwátaje jedieše; a ihned tažechu po něm šlechtici králow-
stwie Českého a wládyky wšickni. A prwé než k dřewefetenému kniežeti přijede, měl
dwa tisíce helmuow, kromě střelcuow a jiných dobře oděných; jichžto pan Čeněk Lipský se třmi sty oděnci spieše chwátaje
předjel, a s Uhry a s jimými, ježto králo-
wým prikázáním kněze Mikulášowo město
běchu oblehli, boj litý naprawi. Kteréžto, když se běžeti jechu, až do města Kra-
kowského stíhal jest, a na tom běhu tři
sta Uhrów bylo zahubeno a šedesát mužów
urozených jato. A jiné tak stíhal litē, že
on a weliký díel lidu jeho, rozlítiwše se,
do města po nich wjeli: a oni mříezi s
brány spustiwše, w městě je wzdržechu.
Ale král Jan to přehořce nosieše na my-
sli, že on w takém pobití nebyl; nebo
města bezewšie obrany byly dobyl. Wšak
ihned toho dne Krakow s welikým woj-
skem obleže; a tu leže, weliký díel zemē
popleni a předměstie zkazi. Tehdy Kazimír
král Krakowský wzkáza králi Janowi, aby
množstwie lidu nebezpečenstwie ušlo, by
s ním se sám a sám w jizbě zawřel; a
kdoby tu druhého přemohl, aby nad ním
swój úmysl měl. Ale proto že král Jan
tehdy owšem bieše oslnul, wzkázal jemu,
aby se oslepiti kázal, tehdy w rowném
oděni welmi rád chtěl by s ním sedati.
Potom ihned ku prosbě Kazimírowē krále
Krakowského mezi nimi bylo příměřie ulo-
ženo za tři neděle; za kterýmžto přímě-
řím wšecky nepřiezně byly zjednány, a

tak aby Karel markrabie Moravský desí-
 seti tisícow hřiwen stříbra čistého, ježto
 jemu kdys král Kazimír byl puojčil, prázden
 propuštěn byl a owšem swoboden těch
 peněz. A tak zhašena byla mezi nimi pří-
 čina té wší wálky, a mir a pokoj ułożen
 a potwrzen. W kterémžto míru potwrze-
 nie wšecká ta kniežata, ježto dřiewe králi
 Janowi a Karlowi markrabi Morawskému
 byli odpowěděli, w tom smíření byli jsú 10
 jednostajně přimieněni.

Kap. 19.

*Kterak Ludwik poslal posly k králi Ja-
 nowi a k Karlowi k markrabi Morawské- 15
 mu, chté jim to vše odložiti, co proti nim
 učinil, a s nimi se sjednati.*

Potom *) Ludwik Bawořic slówutné swé
 posly k králi Janowi a Karlowi markrabi
 Morawskému posla, snažně prose, aby s 20
 ním na rok smluwanie sjeli sé: neb chtělby
 jim ze všeho bezprawie a z násilé, ježto
 Jan syn jeho skrze Ludwika syna jeho
 pro odjetie ženy a hrabstwie Tyrolského
 škody přijal, owšem cele dosti učiniti, a po- 25
 dobnú nawrátiti odplatu. Kterýchžto smluw
 rok byl na jistý den ułożen w Trýře, před
 Tryrským biskupem, jenž strýc bieše krále
 Janów. K kterémužto roku mnozí páni a
 lidé welebni s krále Janowy strany sjeli 30
 sé, a ti o weliké wěci měli sú weliké
 pomlnwy; neb tak toho skutku nepodob-

nost a učiněného hřiechu ohyzda nelidská
 potřebowáše. Neb od počátku swěta ne-
 slýcháno jest, aby tak weliké a urozené
 knieže a pán, tak šlechtné země a ženy
 5 swé vlastnie úklady nepravými a radú zrá-
 dnú tak nešlechtně byl zbawen. A tak
 mnohých rad pokusiwše, wynešeno bylo
 z té rady mezi ně, že kniežeti Janowi,
 kterýžto z hrabstwie Tyrolského a z jiných
 10 panstwí zlostiwú a lastiwú radú skrze swé
 wypuzen byl, nikterake neslušie ani po-
 ctiwo jest, by sé do hrabstwie a jiných
 panstwí opět zase nawrátíl, ani také ženy
 zase přijímal. Neb tak cizoložnú mrzkostí
 15 poskwrněnú nikdyby wiece nemohl milým
 těšiti přijetím, ani žádostí manželskú bez
 zakřúcenie ohyzdného milowati, jakžto usta-
 wenie manželské potřebuje. Potom pak k
 tomu přišlo, že Ludwik z Bawor, jenž sé
 ciesařem nazýwáše, k tomu sé wydal, že
 králi Janowi a synu jeho, kterýžto z pan-
 stwie, jakžto dřiewe jest bylo řečeno, byl
 wypuzen, chtělby dáti zemi Lužnickú, to
 wěz města Zhořelec a Budišín, aby ta
 25 města se wším panstwím a se wšiem tiem,
 což k nim slušie, ku králowstwí Čeaké-
 mu byla přilúčena a po vše časy budúcie
 ostala, a nadto dwaceti tisícow hřiwen
 čistého stříbra, w kterýchžto penězích
 30 Berlín, Bramburk a Stendl ta města mar-
 krabie chtěl je zastawiti se všemi užitky
 a úroky, což k těm městóm slušie, aby
 tak dlúho králem Janem aneb synem jeho
 Janem držána byla a požíwána, až by
 35 těch dwaceti tisíc hřiwen spolkem hoto-
 wými penězi w městě Pražském owšem
 bylo zapláceno. To jisté smluwanie král

*) Co w kap. 19 wyprawuje se, náleží ne-
 pochýbně k r. 1341—43, a tak podlé chro-
 nologického pořádku měloby státi mezi kap. 15
 a 16, owšem pak před wálkau Polskau.
 (Srwn. kroniku Benešowu z Weitmile.)

Jan přijal jest; ale kdyžto Karla markrabi Morawského a Jana synuow jeho donese se to smluwienie, nechtěli k němu powoliti, říkuce: Budeli to, že otec wezme ty peníze, rozdá je mezi Rýnskými Henníky, a tak ostanem oklamáni. Když tomu Ludwík urozumě, že krále Janowi synowé toho sjednání nechtěli sú přijieti, ani swými listy potwrditi, a tak to vše, což bylo umluweno a zjednáno, bylo zrušeno: 10 to uslyšew Ludwík Bawořic, welmi se leče a násilně se welmi užase, a je se mysliti, že to jest zlé přihody zázrak, že synowé krále Janowi smluwienie, ješto skrze weliká kniežata múdrá a opatrná 15 radú způsobeno a zjednáno a jich otcem přijato, přijieti nechtěli, a tak smělú a hrdú myslí odpowěděli.

Kap. 20. (poslednie).

Kterak král Jan jel do Aviniona ku papežowi Benediktowi, a jednal s ním o Karlowi, aby byl wolen králem Římským.

Potom (1346) král Jan jede do Aviniona ku papežowi Benediktowi, a s ním tak mnoho mluwi, že on jemu poručí, aby szuowě wolenníky, přede všemi zwěstowal, kterak Ludwík z Bawor nenie prawý ciesař, neb stojí proti přeswatému Římskému kostelu, všeho křesťanstwie hlawě, a kterak jest jednoho bratra z zákona menšieho, aby jeho korunowal, papežem učinil. A tak i hned wolenci na wolenie sodše, Karla markrabi Morawského králem Římským šťastným osudem zwolichu.

Tuto se dokonává žiwot toho šlechetného ciesaře, až do jeho korunowanie na Římské králowstwie.

ŘÁD KORUNOVÁNÍ KRÁLE ČESKÉHO.

Řád tento císařem Karlem IV původně v latinském jazyku předepsán, a již za jeho života do češtiny, ač ne všudy zdařile, přeložen byl. Nachází se nejen v témž rukopisu c. k. dvorské bibliotéky ve Vídni, ze kterého i život Karlovův ve předešlém čísle vzat jest, ale i v jiném opisu starším, od r. 1396, v téže bibliotéce rk. perg. N. 619. Tisťen byl již dwakráte, pokaždé s životopisem Karlovým, r. 1555 a 1791. Zde pak ponejprv ve staré a původní své formě jazykové se vydává.

Najprwé arcibiskup Pražský s preláty, s kniežaty a šlechtici, prowodie knieže, ješto chtie králem koronowati, na Wyšehrad. A tu pomodléce se, wrátie se s ním do kostela Pražského, hlavy wšeho arcibiskupstwie, aby tu nešpor slyšeli. Potom dokonajíce nešpor, dowedeno bude knieže dřéweřečenými w to miesto, kdež jest komnata jemu slowútně pripravena. Opět ráno, w swonění primě, arcibiskup a jeho podbiskupie a jiní biskupowé a prelāti, sberú se w kostele Pražském, aby se oblekli biskupowé w swá biskupská rúcha a jiní w swého duostojenstwie znamenie; a tu zjednajíce procesí, plénař, meč swatého Wáclawa, kříže, kadidlnici a wodu swacenu nesúce, pojdu, aby dowedli knieže z dřéweřečené komnaty do kostela. Kterážto přijduce na miesto, tu kdež knieže lež w komnatě, oblečen bude skrze najsworchnějšiho králewstwie Českého komorníka w třewice králowé, w sukni a plášť otewřeně; a tu s ním budú kniežata a šlechtici. Pak pokadiece jeho kaděním, a pokropiece swacenu wodu, wzdwihne jej

arcibiskup za ruku k wstání. Tehda jeden z biskupów die tudiež tuto modlitbu:

Wšemohúci wěčný bože, jenž slúhu twého N. králewstwie wýsostí ráčils powýšiti, daj prosimy, aby on tak tohoto swěta běhu wšech wuobec spasenie zjednal, aby od cesty twé sprawedlnosti nikdy neodstúpil, skrze Krista hospodina našeho Amen.

Tehdy wezmú jej dwa biskupi za prawú a lewú stranu, poctiwě pripravena, majíce swátost s šije wisící, od jehožto boka neodstúpie až do skonání; i powedú jej prostřed kostela před oltár swatého Kříže, a arcibiskup a procesí napřed pojdu; a mezi arcibiskupem a kniežetem z komnaty wychodiece pořádně, pojdu kniežata a šlechtici, znamenie králowá, to wěz korunu, žezlo, jablko, meč nesúce; kterážto komorník králewstwie Českého, hólku cestu jim čině, předejde. Kterážto znamenie wšechna na oltári swatého Wíta, když tam přijdu, poctiwě položie. Procesie pak bude od komnaty dřéweřečené skrze sieň králewú, a wynde skrze wrata, ješto hledie proti

swatému Jiří; a když pojedú, tehda u veliký zvon wzwoonie. Když pak wyjdú z komnaty, jeden z biskupów počne antifonu tuto: Aj teď posielám anděla mého, jenž předejde tě, aby stříchl tebe; wezdy zachowaj a poslúchaj hlasu mého, a nepřítel budu nepřátelóm twým, a smucující tě smútím, a předejde tě anděl mój.

Ě. Israhele, budešli mne poslúchati, nebude w tobě buoh črstwý, ani klaněti se budeš bohu jinému, neb já jsem hospodin.

Ÿ. A předejde tě anděl mój.

To skonajíce, a knieže prostřed kostela před oltárem swatého kříže poctiwě postawiece, dějí káci tuto antifonu:

Utwrď se ruka twá, a powýšena bud prawice twá, sprawednost a súd při hotowáně stolice twé; milosrdenstwie a prawda předejdú obličeji twój. Alleluja!

Žalm. Milosrdenstwie hospodina na wěky budu zpiewati. Chwála otci i synu i swatému duchu. *Opačující wždy po každém werš:* Utwrď se ruka twá oc.

To dokonajíce, jeden z biskupów die tuto modlitbu: Bože, jenž wiš, že národ 25 člowčěi žádnú moci nemóž státi, pójě milostiwě, aby slúha twój, jehožtos nad twój lid chtěl zwěsti, tak twú byl posilen pomoci, aby jimi mohl wlásti, i takéž mohl prospěšen býti, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Tehdy knieže, pomodle se swátosti na oltári swatého kříže položené, wrátie se s processí před oltár swatého Wita, a tu na stolici králewsky připrawenú klekne, a 35 jiná kniežata, biskupi a preláti w svých stolíčiech také podobně připrawených usta-

wiece se, jeden z biskupów počne tento žalm: Uslyš tě hospodin den smucenie twého; kterýžto dokonajíc, die tento werš: Hospodine, spasena učii krále. Ě. A uslyš ny w den, kteréhož wzowemy tě.

Potom jeden die tuto kollektu: Hospodine, pokorných ustanowiteli, jenž nás swatého ducha oswiecením těšiš; rozšíř nad tiemto sluhú twým N. milost swú, abychom skrze něho twého w nás bytie přiestie počili, skrze téhož hospodina našeho Jesu Krista. Amen.

Jiný biskup die tuto kollektu: Wšemohúci wěčný bože, nebeských i zemských wěcí uskrowniteli, jenž slúhu twého N. na králewstwie wýsost a dostojenstwie ráčils wzwěsti, pójě prosimy, aby wšeho protiwenstwie jsa zbawen, cierkweného pokoje darem ohražen byl, a k wěčného pokoje radosti skrze tě dařcieho dojiti zaslúžil, skrze Krista hospodina Amen.

To učiniece, bude jedno kázanie k ká-kowstwu, a druhé k uobecnému lidu, vše jednoho času, krátce.

Potom arcibiskup prostředním a prostranným hlasem kniežete otieče: Chcešli swatú wieru od křestanských mužów danú držeti a skutky sprawedliwými chowati?

Odpowie: Chci.

Opět tieže jeho: Chcešli od boha tobě králewstwie pójčeného podle sprawednosti otców twých zprawowati a brániti?

Odpowie: Tak jakž božskú posilen pomoci a utěšením wšech wěrných jeho moci budu, tak wěrně vše činiti slibuji.

Tehda arcibiskup wzmluwi k lidu těmito slowy řka: Chceteli také wy N. kniežeti a

zprávci se poddati, a jeho kráľewstwie twrdú wěru ustanowiti, a ku přikázani jeho poslušni býti, podle slowa swatého apoštola, jenž die: Wšeliká duše mocem wyšším poddána buď, leč kráľewi, jakžto powýšeniějšíemu ?

*Tehdy od okolo stojícíeho žákowstwa a li-
du jednostajně bude řečeno: Rádi, Rádi, Rádi!*

*Tehdy arcibiskup se všemi biskupy die tuto modlitbu: Tebe nazýváme hospodine, swatý otče, všemohúci wěčný bože, aby tohoto slúhu twého N., jehožtos twého božského způsobenie rozšafnosti, s počátku stwofenie jeho až do tohoto nynějšíeho dne, w kwětu mladosti radující se růsti pójčil, aby jej twé milosti darem zbohatě, a plna milosti a prawdy, ze dne w den před bohem i lidem k lepšíemu prospiewati wezdy kázal *), aby swrchnieho wládařstwie stolici, milosti nebeské štědroty raduje se, přijal, a milosrdenstwie twého zdí od nepřátelského protiwenstwie odewšad jsa ohražen, osadu jemu poručení s pokojem milostiwým a mocí wítězstwie šťastně wlásti zaslúžil, skrze Krista hospodina. Amen.*

Tuto modlitbu dokonajíce, knieže arcibiskup se všemi biskupy položí se před oltářem: a jmá býti čtena letanie, jižto arcibiskup počne, a kantorowé budú konati, až do onoho werše: Aby tohoto slúhu twého; a od modlitby až do oné modlitby: Bože newyprawený, kterúšto někteří z biskupów die.

Potom arcibiskup počne: Kyrie eleison. Christe eleison. Christe uslyš ny. Spasiteli swěta pomoz nám. Swatá Máří pros za ny.

*) Rkp. kaž.

Swatý Michale pros za ny. Sw. Gabrieli pros za ny. Sw. Rafaeli pros za ny. Swětí kórowé andělští proste za ny. Swatý Jane křtiteli pros za ny. Swatý Petře pros za ny. Sw. Pawle pros za ny. Sw. Ondřeji pros za ny. Swatý Jakube pros za ny. Swatý Jene pros za ny. Sw. Thomo pros za ny. Sw. Filipe pros za ny. Sw. Jakube pros za ny. Sw. Bartoloměji pros za ny. Sw. Matěji pros za ny. Sw. Šimone pros za ny. Sw. Tadee pros za ny. Swatý Matúši pros za ny. Sw. Lukáši pros za ny. Sw. Marku pros za ny. Swatý kófe apoštolaký a evangelistský, pros za ny. Swatý Štepane pros za ny. Sw. Wite pros za ny. Swatý Wáclawe pros za ny. Sw. Wojtěše pros za ny. Sw. Sigmunde pros za ny. Sw. Jiří pros za ny. Swatý Benedikte s swú bratří pros za ny. Swatý kófe muedlníkůw pros za ny. Sw. Silvestře pros za ny. Sw. Řehoři pros za ny. Sw. Martine pros za ny. Sw. Mikuláši pros za ny. Sw. Franciáku pros za ny. Sw. Prokope pros za ny. Sw. kófe zpowědníkůw pros za ny. Sw. Máří Mandaleno pros za ny. Sw. Margreto pros za ny. Sw. Kateřino pros za ny. Sw. Kláro pros za ny. Sw. Lidmilo pros za ny. Sw. kófe panenský pros za ny. Wšickni boží swětí proste za ny. Milostiw buď, odpusť jemu hospodine. Milostiw buď, uslyš jeho hospodine. Od osidl dábelkých zprost jeho. Od náhlé a nepřewědné smrti zprost jeho hospodine. Skrze swaté swé narozenie zprost jeho hospodine. Den súdný zprost jeho hosp. Hřiešníci tebe prosíme, uslyš nás. Aby pokoj a smieřenie nám dal, tě prosíme, uslyš nás.

Aby odpuštění všech hříchův jemu dal, tě prosíme uslyš nás. *Arcibiskup die to* : Aby tohoto slůhu twého w twé spravedlnosti, milosti a swatosti zachowati ráčil, tě prosíme, uslyš nás. Aby tohoto slůhy twého N. králem wzwoliti ráčil, t. pr. uslyš nás. Aby jeho požehnati a powýšiti ráčil, tě prosíme, uslyš nás. Aby jeho na ciesarstwie powýšenie dowesti ráčil, tě prosíme, uslyš nás. Synu boží, tebe prosíme, uslyš nás. Beránku boží, ježto zbieráš hřiechy swěta, odpusť jemu hospodine. Beránku boží, uslyš jeho hospodine. Beránku boží, smiluj se nad námi. Kriste, uslyš ny. *Kyrie eleison. Kriste eleison. 15 Kyrie eleison. Otče náš oc. Bř. A neuwoď nás oc. Y. Ukaž nám hospodine milosrdenstwie twé. Bř. A spasenie twé daj nám. Y. Hospodine uslyš modlitbu mú. Bř. A wolanie mé k tobě přijď. Y. Hospodin s wámi. Bř. I s duchem twým. Modlmy se.*

Počtnaj se modlitby.

Bože, jenž lidu twému swú moci radíš a milostí panuješ, daj tomuto slůze twému duch múdrosti s opravowaním kázni, aby tobě se wším srdcem nábožen w králestwie zprawowanie ostal wždycky statečen a twým darem za jeho časów bezpečenstwie cierkwe zpraweno bylo, a w tichosti náboženstwie křestanské ostalo, aby w dobrých skutciech trwaje, do wěčného králestwie. Ježú wuodci mohl přijiti, skrze Krista hospodina. Amen.

Modlitba: Požehnaj hospodine tohoto krále našeho N., jenž všechna králestwie uskrowuješ od wěku; a takým jeho požehnáním oslaw, aby Dawidowa požehnanie a

powýšenie držal žezlo, a oslawen jsa, w jeho inhed byl nalezen zaslúžení. Daj jemu twým nadšením s krotkostí tak zprawowati lid, jakožtoš Šalomúnowi dal twé obdržeti králestwie pokojně, aby tobě wždychny s strachem byl poddán, a tobě rytieřowal spokojem. Buď twým štitem zasloneň s swými pány, a wezde twú milostí wítězem buď. Ucti jeho mimo wšeccky krále národów, šťasten jsa nad lidem panuj, a šťastně jemu národowé se klanějte. Buď žiw mezi lidskými pluky, weleben buď w súdech spravedlnosti, zwlášť wzbogaf jeho twá přebogatá prawice, bujnú obdrž mu wlast a jeho dětem daj prospěšné wěci na budúcie časy, daj jemu dlúhost žiwota na swětě, a w jeho dnech aby wzešla spravedlnost od tebe, mocnú drž zprawowanie stolici, aby s weselím a spravedlností u wěčném radowal se králestwi skrze Krista hospodina. Amen.

Modlitba: Wšemohúci wěčný bože, wládaři všeho, nebe i země stwořiteli i zposobce, ciesaři andělský a všech králi králów a pane panujících, jenž jsi Abrahamowi slůze wěrnému twému nad nepřátely swítěziti dal, Mojžiesowi a Josue lidským prelátóm mnohé wítězstwie pójčil, a pokorného Dawida, dítě twé, králestwie dóstojenstwím powýšil, Šalomúna múdrosti a pokoje newypraweným darem wzbogatil: wzeřfi prosímy k modlitbám pokory naše, a na tohoto slůhu twého N., jehožto smy pokorným náboženstwím za krále zwolili, požehnaní twých dary rozmnož, a jeho prawici twé moci wždycky a wezde obklič; aby Abrahama

dřevo řečeného jsa věru utvrzen, Moj-
 žiešowú krotkostí ohrazen, Josue silú po-
 silen, Dawidowú pokorú powýšen, Šalo-
 múnowú múdrostí jsa okrášlen, tobě se
 we všem slíbil, a po cestě spravedlnosti
 neuraženým chodem wždycky chodil, a
 cierkew twú potom wíec s osadami jí
 přilúčenými tak odchował a učil, wedl s
 ohradil, a proti všem widomým i newi-
 domým nepřátelóm jiej mocně a králewsky
 twé moci oprawením přisluhowal, a ku
 prawé wíere a pokoje smíření jich umy
 pomocí twú oprawil, aby toho lidu spra-
 wedliwým poddáním posilen, dóstojnú mi-
 lostí oslawen, na otcowu stolici slušně
 twým smilowáním wstúpiti zaslúžil, a twého
 zaslonění helmem ohrazen, puklěfem ne-
 přemoženým jsa zasloněn, a oděním ne-
 beským jsa obklíčen, žádúcieho wítězstwie
 triumf *) šťastně přijal, a hrózu swé moci
 newěřiciem ukázal, pokoj tobě rytěřují-
 cím wesele přinesl, skrze pána našeho Je-
 su Krista, jenž mocí swatého kříže peklo
 zbořil a králewstwie ďáblowo přemohl, do
 nebes wítěz wstúpil, w němžto wšecká
 moc a králów záleží wítězstwie, jenž jest
 chwála pokorných, žiwot a spasenie lid-
 ské, jenž s tebou žiw jest a kraluje na
 wěky. Amen.

Jiný biskup die tuto modlitbu: Bože
 newyprawený, přispořiteli swéta a stwo-
 řiteli národa lidského, oprawce ciesař-
 stwie a potwrditeli králów, jenž z žiwota
 wěrného přieteles twého, patriarchy našeho
 Abrahamowa, přezwolils krále wěkóm bu-

duším, ty jsúcieho krále tohoto s jeho
 wojskú, skrze prosbu všech swatých,
 wším požehnáním zbohat, a na stolici krá-
 lowé twrdým ustawíčenstwím stwrd; na-
 wštěw jeho, jakžto Mojžieše we kři,
 Josue w boji, Gedeona na poli, a Sa-
 muele w chrámě, a jeho tiem požehnáním
 hwězdským a rosú twé múdrosti obli,
 jižto swatý Dawid, a slawněji *) Šalomún
 syn jeho, tě zjewujícím, přijal s nebes.
 Buď jemu proti zástupóm nepřátelským
 meč, pancief w protiwenstwi, helm w pro-
 spěšenstwí, proti wybojowání šit wěčný;
 a daj, aby národowé jemu drželi wíeru,
 šlechtici jeho a bohatci měli pokoj, milo-
 wali lásku a wzdržowali se od skúposti,
 aby mluwili spravedlnost, ostřichali praw-
 dy a tak ten lid pod jeho přikázáním
 rostl, posilen požehnáním wěčnosti, aby
 wždycky ostali, weseléce se w pokoji
 wítězowé. To on dáti rač, jenž žiw jest
 a kraluje na wěky. Amen.

Těhdy arcibiskup die tuto modlitbu:
 Bože, jenž lidu twému mocí radiš oc. ja-
 kožto dřiewe.

Potom počnú mši: Introit: Obraniteli
 náš, obezři bože a wzezři w obličej ma-
 zaneho twého, nebo lepší jest den jeden
 w sieněch twých nad tisíc. *Žalm.* Kak
 jsú milé schrány twé hospodine moci,
 žádá a wadne duše má w siniech božích.
 Chwála otcí oc. *potom* Kyrie eleison.
Potom kollekt: Chwála na wýsosti bohu
 oc. *Modlitba.* Prosimy všemohúci bože,
 aby slúha twój N. král náš, jenž twým

*) Rkp. twój zwuk.

*) Rkp. w slawnice.

smilováním přijal králeství vládatství, aby také šlechtnosti všech přijal vzplody, jimižto jsa podobně okrášlen, i hřiechův propasti se warowati, a nepřátely přemoci, a k tobě, jenž jsi cesta, prawda a život, slawnějie mohl dojiti, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Epistola swatého Petra apoštola: Najmilejší! poddáni buďte všemu člověčenstvu stwoření pro buoh, leč královi, jakžto powýšenému, leč kniežatům, jakžto od něho poslaným na pomstu zločincůw a chwálu dobrých; nebo tak jest wóle boží, aby dobře činiece, oněměti kázali newěhlasstwo lidí neumělých; jakžto swobodní, a ne jakožto majiece zastřenie zlosti swobodenswte, ale jakožto slúhy božie. Wšechny ctěte, bratrstwíe milujte, boha se bojte, krále w čest mějte; slúhy poddáni buďte we všem strachu pánóm, netolik dobrým a skrowným, ale také i rozpuštěným, neb toť jest milost w Kristowi Ježíšowi hospodinu našem.

Hradál: Zpraw se modlitba má; jakžto zažjenje, w obezřenie twém, hospodine! W zdwižení rukú mú obět wečerní, Alleluja! W. Hospodine w moci twé wzraduje se král, a na spasiteli twém wzweseli se náramně.

Po epistole, když kuor bude spiewati hradál, dwa opaty infulowaná w kaple swatého Wáclawa wezmú olej swatý, jenž bude w kalichu u welikém postawen; kterýžto kalich wšechen bude přikryt rúchú hedwábnú, i ponesu jej poctiwě před oltář swatého Wíta, a stánek nad ním roztažen bude. Kalich pak z jich rukú po-

ctiwě s celowaním přijma arcibiskup, postawí na oltáři. Potom skonajíce Alleluja a sequencii, arcibiskup pojde ku mazání hlavy, prstí, plecí, ramen; kterážto mazání mají býti spolu. A prvé leje olej na hlavu na kříž, die: Maži tě za krále olejem swaceným we jmě otce i syna i swatého ducha Amen. Pokoj s tebou! *Odpowie:* I s twým duchem.

Zatím pak kuor bude spiewati tuto antifonu: I mazali sú Šalomúna Sádoch kněz a Nathan prorok za krále w Sioně, a chodiece weseli řekli sú: Buď žiw král na wěky, Alleluja!

A tak dlúze budú opacující spiewati, doněwadž se mazání neskoná. Ježto dokonawie, a mlčenie učiniece, arcibiskup prostranně die tyto modlitby: Maži tě za krále olejem swaceným. Swatého ducha milost, pokory naše řádem, w tě stup obizná, aby jakožto našima nedóstojujma rukama olejem přirozeným ztučněl jsi, zewnitř jsa oblit, takéž jeho newidomým mazáním umazán, utučněn býti zaslúžil wnitř; a jeho také najswrchowanějie duchowním umazáním wždycky omyt, neslušné wěci warowati se wší myslí naučil nebo mohl, a užitečné duše twé ustawičně mysliti, žádati a činiti mohl, s pomocí pána našeho Jesu Krista, jenž s uotcem kraluje na wěky wěkoma. Amen.

Jinú modlitba: Kriste, umaž tohoto krále na opravowanie, jakožtos mazal kněží a proroky, krále a mučedlníky, kteřížto skrze wieru přemohli sú králestwta, činili jsú sprawedlnost, i došli sú slíbenie. Twé přeswaté mazanie na hlavu jeho sec, a wnitř

stsup, a srdce jeho wnitřnost prostup, aby slibów, kterýchžto sú došli přewitězní králowé, milostí twú dostojen byl učiněn, aby na tomto swětě šťastně kralował, a k jich towaristwí w nebeském králewstwí došel, skrze hospodina našeho Jesu Krista, syna twého, jenž umazán jest olejem weselé nad dědice swé, a moci swatého kříže moci powětrné pobojoval, peklo zrušil, a wládařstwie dábelké přemohl, a do nebes wítěz jsa wstúpil; w jehožto ruce wszeliké wítězstwie, chwála a moc záleží; jenž s tebú žiw jest a kraluje w jednotě ducha swatého. Amen.

Opět jiná modlitba: Bóh, boží syn 15
Jesus Kristus, hospodin náš, jenž od otce olejem weselé umazán jest, nad účastníky swé, skrze nynějšího swatého mazání wlítie milost ducha swatého utěšitele na twú hlavu wzlij požehnaně, jižto až do wnitřnosti srdce twého projíti kaž, aby tiemto widomým a dotýkawým darem newidomý mohl přijieti, a časné králowstwie sprawedliwú skrowností dokonaje, wěčně s nim kralowati zaslúžil, jenž sám bez 20
hřiechu král králów žiw jest, a slawí se s bohem otcem w jednotě ducha swatého. Amen.

Opět počíná se jiná modlitba: Bože, jenž jsi sprawedliwých chwála, a 30
milosrdenstwie hřiešných, jenž jsi poslal syna twého předrahú krwí swú národ člověčí wykupowati, jenž třes boje, a a obránce jsi w tě ufajcích, a pod jehožto dobrowolenstwím všech králewstwí záleží moc, tebe pokorně prosimy, aby tohoto krále, slúhu twého N., w twé

milosrdenstwie ufajcieho, na nynější stolici požehnal inhed, a tu býti ráčil, aby on, jenž twým žádá zasloněním obráněn býti, všech byl nepřátel mocnějši. Učiň 5
jeho hospodine blahoslawena, a wítězem nepřátel všech swých; korunuj jeho sprawedností korunú a milosti, aby se wšeho srdce a wší mysli, w tě wěře, tobě slúžil, twú swatú cirkew obraňował a 10
powyšował, a lid od tebe jemu poručený sprawedliwě obraňował, žádného práwa, úkladem zlých, w neprawednost neobracował. Zapal hospodine srdce jeho k milowání milosti twé skrze mazání tohoto 15
oleje, jimžtos mazal krále a proroky, aby sprawednost miluje, po cestě sprawednosti ochotně lid weda, potom po skonání od tebe způsobených w králowé výsosti let wěku jeho, k tobě přijíti zaslúžil, skrze Krista hospodina našeho. Amen. 20

Počíná se opět jiná modlitba od krále našeho múdrého: Wšemohúci wěčný bože, jenžs Azacle na Syrii a Jehu na Israhel skrze Heliáše, Dawida a také Saula skrze 25
Samuele proroka, za krále umazati kázal: daj, prosimy, rukama našima pomoc twého požehnání, a tomuto slúze twému N., jehožto dnes, ač nedostojni, za krále swatým mazáním jsme umazali, dostojný mazání toho užitek daj a moc. Ustanow hospodine kněžstwo na ramenú jeho, aby byl silen, sprawedliw, wěrný, rozšafný, neustáwaliwý, nerozpačliwý, králewstwie jeho a lidu twého zpráwce, newěrných výbojce, 35
sprawednosti následownik, a zaslúžení a prowinění odplatce, a cirkwe twé swaté a wiery křesťanské obránce, k uozdobě a

k chvále jména tvého slavného, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

A skonajíce modlitby, držením před ním subtile a dakmatiky, arcibiskup požehná, říkáje tuto modlitbu: Bože, králi krá-
luow, a pane panujících, skrze něhožto
králi kralují, a zákonów ustawiteli práwa
konají, rač milostiwě požehnatí to krá-
lowé rúcho, a daj, aby slúha twój, král
náš N., jenž je má nositi, okrášletím do-
brých mrawów a swatých činów před obe-
zřením twým skwěl sé, a po časném žiwotě
wědnú chwálu, ježto času nemá, bez konce
držal, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

*Učině požehnanie rúcha, obleče jej
w ně a inhed jemu bude mazati ruce,
říkaje tuto modlitbu:* Mazané buďte ruce
tyto olejem swaceným, jimžto byli ma-
zání králowé a proroci, a jakžto mazal
Samuel Dawida za krále, aby byl požeh-
naný u ustawený král w králewstwi w
tomto nad lidem tiemto, kterýžto hospodin
buah twój dal tobě k uoprawowání a k
wládení. To on rač dáti, jenž s uotcem a
swatým duchem žiw jest a kraluje na
wěky wěkoma. Amen.

Potom die: Hospodin s wámi. **Ě.** I
s twým duchem.

Opět modlitba: Obezři všemohúci ho-
spodine jasným zrakem tohoto slavného
krále N. a jakžs požehnal Abrahama,
Isáka a Jakoba, takéž jeho štědrými po-
žehnaními duchowné milosti se wšl plností
twé moci obwlažiti a obliti rač. Daj je-
mu z rosy nebeaké a z tučnosti země obí-
žnost, a štědrosti božského daru dlúhé

časy, aby za jeho kralowanie bylo zdrowie
těl u vlasti, a pokoj neporušený w krá-
lewstwi, a dostoynost slavná králowé
sieni najwěčším bleskem králowé moci w
uotči wšech sé stkwěla swětlosti najswě-
tlejší, aby sé lsknula stkwěním přestkwú-
cím, jakžto blsktem najwětšie swětlosti
oblita widiena byla. Daj jemu všemohúci
bože, aby byl přesilným obrancem vlasti,
utěšitel kostelów a klášterów swatých, s
přewelikú milostí králowého darowanie,
aby byl silnější wšech králów, přemožitel
wrahów, na súženie odbojujících a pohan-
ských národów; a buď swým nepřátelóm
dosti hrozen přenajwětší silú králowé moci,
kniežatóm a přewysokým pánóm a wěrným
swého králowstwie tak byl weleben, mil
a litostiw, aby sé jeho všickni báli a
jej milowali, a králowé z ledwi jeho skrze
jeho budúcie časów budúcich aby wyšli, a
tak králewstwie zde mohl zprawowati wše-
cko, aby po slavných a sčastných tohoto
wěku činech radosti wědné u wědném bla-
hoslawenstwi jmieti zaslúžil. A to on rač
dáti, jenž kraluje na wěky wěkoma. Amen.

Jiná modlitba: Ducha swatého milost
pokory naše řádem w tě obizná wstup,
aby jakžto rukama našima nedostoynjma
umazán olejem přirozeným tučníš zewnitř,
takéž jeho newidomým mazáním umazán
jsa, utučněn býti zaslúžil wnitř, a jeho
duchowním mazáním swrchowaně wezdy
umazán jsa, neslušností sé warowal wšl
myslí a jimi hrdati sé naučil anebo mohl,
a užitečné wěci duše twé ustawičně my-
sliti, činiti i žádati mohl, s pomoci ho-
spodina našeho Jesu Krista, jenž s bohem

otcem a s týmž swatým duchem kraluje na věky věkoma. Amen.

Modlitba jakžto dřívě: Bože, jenž lidu mocí radíš oc. a tu modlitbu dokonaje, proměň hlas, a die výše, podlé obyčeje prefacie, kteráž se takto počíná:

Na vše věky věkoma Amen. Hospodin s vámi. I s twým duchem. Wzhóru srdce máme k hospodinu. Dieky tiňme hospodinu bohu našemu. Důstojno a spravediwo jest. Wěru: důstojno a spravediwo jest, prawé a spasiwé, a my tobě wzdychny a wšady dieky wzdáváme. Hospodine, swatý otče, všemohúci wěčný bože, zwolených silo, pokorných wýsosti, jenž na počátce skrze prolitie potopy hříechy swěta tresktal, a skrze holubici, wětew olíwowy nesúci, pokoj zemiem nawrácený ukázals, a opět Arona, slúhu twého, skrze mazanie oleje kněžems ustanowil; a potom skrze též masti wlitie na opravowanie lidu Israhelskému kněží a krále i proroky zčinil a obličej cierkwe w uoleji obweselowati prorockým hlasem slúhy twého Dawida zwěstowal: prosimy všemohúci otče, aby skrze tohoto stwoření tučnosť, tohoto slúhu twého N., po+swětiti twým požehnaním ráčil a skrze jej w podobenstwie holubice pokoj spráwnosti lidu jemu poddanému dáti, a příklady Aronowy w boží službě snažně následowati, a králewstwie wýsosti w raddách w umění a spravednosti sídu weždy dojiti a obličej weselosti skrze tohoto oleje mazanie a twé požehnanie s twú pomocí wšej osadě hotow jmieti kaž, a jenž si studnice nepotuchlé swětlosti, a počátek wěčné dobroty, králów utěšitel, dobrého

wšeho přidawatel a důstojenswi dařitel, twé newyprawené milosti sliby všemi prosimy, aby slúhu twého N., jehož králowého důstojenstwie wýsosti chtěl powýšiti, múdrosti a wšech jiných ctností okrasí učiň okrášlena, a proto žet jest twój dar, že kraluje, buď twé milosti, aby to šťastně činil, aby w základu wiery, naděje a milosti ustawen jsa, hříechów plzkosti otržen, nad widomými i newidomými wrahy wítěz učiněn, poddaného lidu přispořením, prospěšenstwím a bezpečenstwím obweselen, s ním pochotným milowaním sjednán, pomínutého králowstwie wladářstwie bez winy držel, odwěčného neskonaných radostí twú milostí došel, skrze Krista hospodina našeho, skrze něhožto welebnost twú chwálé andělé, modlé se panstwie, třesú se mocnosti, nebesa i nebeské ctnosti, i blahoslawená serafim s towaršným weselím swětie, s nimižto i naše hlasy aby dopustiti kázal, prosimy, pokorným wyznawáním řkúce: *Potom kuor die:* Swatý, swatý, swatý!

To dokonaje arcibiskup, wloží na kněze králowý plášť, řka: Wezmi plášť na čtyři hrana udělaný, skrze jenžto urozuměj, že čtyry cesty swěta božské moci jsú poddány, a nižádný nemož šťastně kralowati na zemi, lečby jemu moc kralowanie byla dána s nebes.

Požehnanie meče králowého: Uslyš prosimy, hospodine, prosby naše, aby ten meč, jimžto tento slúha twój N. žádá se opásati, welebností twé prawice požehnaní a pos+swětiti ráčil, aby obrana a zaslonění mohl býti kostelów, wdow, sirotków i wšech bohu slúžících, proti ukrut-

nosti pohanské strach a síla, skrze Krista pána našeho Amen.

Potom od biskupův vezme meč kníže, a s mečem stojí, aby věděl, že jemu jest všecko království poručeno, když die arcibiskup tuto modlitbu:

Wezmi meč skrze ruce biskupové, kterakžkoliwěk neduostojné, však náměstwím a mocí swatých apoštolůw posvěcené, tobě královsky daný našeho požeh-
 10 náníe úřadem, na obránění swatě božie cierkwe božsky ujednaný. A buď pamětliv toho, o němžto žaltářnik prorokoval, řka: Opasť se mečem twým na ledwie twé přemocně, aby jím a skrze něj moc sprave-
 15 dlnosti činil, těžkost zlosti mocně zkazil nebo zrušil, a swatú boží cierkew i její wěrné zasoňowal a obraňowal, aby méně pod wěru křiwé křestany, nežli křestanského jména wraby tupil a rušil. Wdo-
 20 wám a sirotkóm milostiwě pomáhaj a jich braň, opuštěné oprav, opravené zachowaj, msti nesprawedlnosti, potwrd dobře zpuosobené: aby to čině, moci wítězstwím oslawen a sprawedlnosti následowník wý-
 25 borný, s tohoto swěta spasitelem, jehožto podobenstwíe we jméno držíte, bez skónáníe zaslúžil kralowati, jenž s uotcem w jednožě ducha swatého kraluje na wěky. Amen.

Opasáť pak mečem, takéž od nich wezme náramky, kdyžto die arcibiskup: Wezmi náramky přiesnosti a múdrosti, a božského oklícení znameníe, skrze něžto aby rozuměl, že všecka učiněníe twá proti nepřátelóm widomým nebo newido-
 35 mým mohú býti ohrazěna skrze Krista hospodina našeho.

Požehnáníe prstene králowého: Požehnaj hospodine a posť wěť prsten tento, a pošli nadeň sedmer duch twój, jehožto slúha twój požíwaje, prstenem wiery darowán, aby moci najwvyššieho bez hřiechu ostřichán byl, a všecka požehnáníe, ježto w písmě božském nalezena jsú, nadeň štěďfe stúpila, aby cožkoliwěk poswětí, poswęceno ostalo, a cožkoliwěk požehná, duchowním požehnaním požehnáno bylo, skrze
 10 Krista hospodina našeho. Amen.

Když arcibiskup bude jemu wkládati prsten na ruku, die tuto modlitbu:

Wezmi králowého dostojenstwíe prsten, a skrze něj w tobě křestanské wiery poznaj znameníe. Neb jakžto dnes posazují tě za hlavu a kníže královstwíe a lidu, takéž aby byl trwající přispořitel a ustanowitel křestanstwíe a křestanské wiery, aby šťasten
 15 radowal se skrze něho, jehožto jest čest i chwála na wěky wěkoma. Amen.

Potom wezme meč, jimžto byl opasán, a jej bohu na oltáři ofěruje; jenž krabě jiných wýšť nebo wětš, kterýž tu bude, wyplatí, a wyplatě před ním ponese. Když pak arcibiskup dá jemu žezlo a jablko, die takto: Wezmi žezlo, králowé moci slo-
 20 wutný prut, to wěz přijmi prut moci, jimžto aby sám se dobře zprawowal, swatú cierkew a lid křestanský tobě od boha poručení králewú moci od zlých obraň, křiwé treskeci, prawě upokoj, aby prawú cestu držeti mohli, twú pomoci oprav; aby ze šťastného krá-
 25 lewstwíe do wěčného wládarstwíe s jeho pomoci došel, jehožto králewstwíe trwá na wěky wěkoma. Amen.

Opět die takto: Přijmi proto prut¹ moci a prawdy, skrze nějž urozuměj, aby krásil o dobrotiwých a zlásil zlé, bludné nauč cestě, pokluzlým ruky podaj, rozpraš pyšné a zdwihni pokorné; ašby otevřel dřwí Jesus Kristus hospodina náš, jenž sám o sobě die: Ját jsem dřwí, skrze ně kdož wende, spasen bude. A on, jenž jest klíč Dawidów a žezlo domu Israhelowa, jež otevře a žádny nezawře, zawře a žádny neotewře, 10 buď tobě pomocnik, jenž wywodí swázaného z domu žaláfe, sedicieho w temnosti a stieny smrti, aby we všem následowati jeho zaslúžil, o němžto prorok Dawid prorokowal fka: Stolice twá, bože, na wěky 15 wěkoma; prut zprawenie prut králewstwie twého. A nasleduj onoho, jenž die: Miluj sprawednost a nenáwid zlosti. Neb proto mazal tě buoh twój olejem weselé na příklad onoho, jehožto před wěkem mazal 20 byl nad účastníky jeho Jesu Krista hospodina našeho, jenž s uotcem a s swatým duchem žiw jest a kraluje na wěky wěkoma. Amen.

Po žezlu die arcibiskup tuto modlitbu: 25 Wšeho hospodine studnice dobrého, a všech bože ustawiteli prospěchuow, daj prosimy slúže twému N. přijaté dobře zprawowati dostojenstwie, a ud tebe jemu daná čest rač posíliti, ucti jeho mimo 30 wšecy krále, twým jeho požeh⁺áním wzbohat, a na stolici králewstwie ustawitenstwím stwřď, nawštčw jeho w plodu, daj jemu dlúhost žiwota, za dnów jeho aby wždy wzychodila sprawednost, aby s radostí 35 a s weselím u wěčném radował se králewstwi, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Požehánie koruny králowy neb králowé. Modlitba tato: Bože twých wěrných koruno, jenž na hlavách jich postawuješ korunu drahého kamenie, požeh⁺ naj a 5 po⁺ swěl korunu tuto, aby jakžto ona rozličným kamením jest okrášlena, takéž slúha twój, nositel jejie, mnohých předra- hých ctností darem twá darující milostí byl naplněn, skrze Krista hospodina na- 10 šeho. Amen.

Potom pokropí swacení wodú na korunu, a pokudí jí biskup aneb arcibiskup, i wstawí jí arcibiskup na hlawu přede všemi biskupy, a die tuto modlitbu: Wezmi 15 korunu králewstwie, kterážto ač nedóstojnýma, však kiskupowýma rukama na twá hlawu jest wstawena, skrze nižto swatosti chwálu, a cest a skutków moci zjewně znamenati rozuměj, a skrze ni té účastní- 20 kem býti tajemstwi našeho nebud newědom. A tak jakžto my wnitřní pastýři a zpráwce duši jsme rozumieni, takéž ty zewnitřně prawý boží následownik a hrdinný proti všem protiwníkóm cierkwe Kristo- 25 wy obránce, a králewstwie tobě od boha daného a skrze úrad našeho požehánie miesto apoštolów i všech swatých poručeného statečný zpráwce a kralowatel prospěšný wídy aby byl, a mezi slawnými 30 mi wítězi šlechtnostmi drahého kamenie okrášlen a odplatú wěčného šťastie korunován jsa, s wykupitelem a spasitelem Jesu Kristem, jehožto jméno a náměstwie nositi tě wěřie, bez konce se radował, 35 jenž žiw jest a kraluje buoh s bohem otcem na wěky wěkoma. Amen.

Jiná modlitba tato: Bože wěčnosti,

knieže moci, všech vrahův přemahateli, požeň naj tohoto slůhu twého N., tobě swú hlavu nakloňujícíeho, a w dlhém zdraví a w prospěšném štěstie jej zachowaj, a kdež koliwěk pomoci twé bude nazývati, brzo přispěj a zasloň a obraň. Daj jemu prosímý hospodine bohatstwie milosti twé, naplň w dobrých žádost jeho, korunuj jeho milosrdenstwím twým, aby tobě hospodinu dobrotiwým náboženstwím 10 ustawičně slůžil, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Potom kuor počne tuto antifonu: Zachowaj a buď muž, a drž přikázanie hospodina boha twého, aby chodil w cestách 15 jeho a střehl ustawenie jeho a přikázanie jeho a swědecstwie i súdy jeho, a kam se koliwěk obrátíš, potwrd tebe buoh.

Potom inhed dějt požehnání naš; to jest na synodě řekati, a počíná se takto: 20 Požehnaj tebe hospodin, a ostřiehaj tě, a jakžto chtěl tě nad swým lidem býti králem aneb králewú, takéž na tomto swětě šťastným a wěčného štěstie dajť účastnost. Amen.

Počíná se jiná modlitba: Žákovstwo a lid, jehožto chtěl (bóh) swú pomoci k twému potwzrení sebrati, swým způsobením a twým poručenstwím, předlůhé časy daj šťastně oprawiti Amen. Aby bo- 30 žieho nspominání poslůchajíce, protiwenstwie strádajíce, všeho dobrého plnost majíce, twého přikázanie wěrnú milostí poslůchajíce, na tomto swětě tichosti požiwajíce, wěčné chwały nikdy nebyli odlůčeni. To on dáti rač, jenž kraluje na wěky wěkoma. Amen.

Potom korunowán počíná od biskupów bude weden přes kuor od oltáře až do stolice, a kuor bude zpiewati tuto responsof: Žádání duše jeho dals jemu.

Po responsofi die jemu arcibiskup takto: Stój a drž wíec miesto, kteréžtos až dotawadto otcowým nadstúpením držal, dědickým práwem tobě oddané, skrze moc boha všemohúcieho a nynějšie poručenje naše, to wěz všech apoštolów i jiných sluh božích; a jimžto žákovstwo swatých oltářów bliže uzříš, tiem jemu wěčší w miestech podobných čest ukázati pomni, aby prostředník boží a lidský tě prostředníkem aneb prostředníci žákovstwa a osad učinil.

Na tomto místě káse jemu siesti na stolici arcibiskup, řka: A na té králewstwie stolici potwrd tebe buoh, a w králewstwi wěčném s sebu kralowati kaž Jesus Kristus, hospodin náš, král králów a pán panujících, jenž s tebu žiw jest w jednotě ducha swatého na wěky wěkoma. Amen.

Tehdy dá jim mír s celowáním; wšechen pak žákovský sbor, takému správci raduje se, zwučiti chwalu a vysokým hlasem mužským zpiewati budú: Tebe Boha chwálímý. *A obec pak:* Hospodin 30 pomiluj ny.

Slíb a wysnávanie králewú před stolicí, před bohem a před lidem i žákovstwem, tento jest:

Wyznávám a slihuji, před bohem i an- 35 děly jeho nynie a potom wíec, zákon a sprawedlnost i pokoj swaté božie cierkwi a lidu mně poddanému podlé moci a wě-

domie zachowati a činiti, s zachowáním milosrdného wzezření, jakožto s radú wěrných našich nablépe nalezi moci budu, a biskupóm kostelów božích dóstojnú a řádnú čest ukazowati, a to což od cie-
 5 sařów a králów kostelóm jim poručěným dáno neb nawráceno jest, bez porušení zachowati, opatóm a hrabiem i nádobám kostelním podobnú čest podlé rady wěrných našich činiti. Amen.

ŘÁD NA POŽEHNÁNÍ KRÁLOWÉ.

*Jižto mají světití inhed, když se skoná
 svěcenie králowo, tiemto činem. Inhed 15
 korunowawie jeho, a ji když požehnati a
 korunowati káze: tehdy prostowlasa a
 s odkrytú hlavú dvěma biskupoma bude
 dowedena před oltár, a tu položeci se
 před oltářem, má se modliti; kterážto od 20
 biskupów zdwižena s modlitby, má opět
 hlavy pokloniti; to učiniece, arcibiskup
 die tuto modlitbu.*

Wšemohúci a wěčný bože, studnice a počátku wšie dobroty, jenž ženského ná- 25
 rodu křehkosti nikakěž nezamítaje proti-
 wiš se, ale milostiwě přijimaje raději
 zwoluješ, a jenž mdlé swěta zwoluje,
 silné wšeliké pohanětis umyslil, jenž také
 k wěčné chwále swé moci twého wítěz- 30
 stwie, w ruce Judit ženy, ukrutného ne-
 přietelee lidu židowského, když nad ním
 kralowati chtěl, wydati si ráčil: wzezři
 prosimy hospodine na modlitbu pokory
 naše, na tuto slúhu twú N., jižto pokor- 35
 ným náboženstwím za králowú jsme zwo-
 lili, požehnaní twých dary rozmnož, i ji

prawici twé moci wždycky a wezde ob-
 klič; buď stienem twého daru odevšad
 mocně zasloněna, aby widomého i ne-
 widomého wraha zlosti wítězsky wybo-
 5 jowati mohla, a s Sará a Rebekká a
 s Liú a s Rachel počtiwými a blahosla-
 wenými ženami plodem žiwota swého ob-
 tiečena nebo wzplozena býti zaslúžila, na
 okrášlenie wšeho králowstwie, a stawu
 10 swaté božie cierkwe opravowánie a také
 zasloněnie, skrze Krista hospodina našeho,
 jenž z neporušěného blahoslaweně panny
 Marie břicha narodiw se, nawštíwiti a
 obnowiti tento swět ráčil jest, jenž s tebu
 15 žiw jest w jednotě ducha swatého a kra-
 luje na wěky wěkoma. Amen.

*Opět jiné žehnání před oltářem též
 králowny, před kněžaty a pány, skrze
 arcibiskupa říekajiciego:*

Bože, jenž sám máš nesmrtnost, a w swětlosti přebýwáš nepřistupně, jehožto
 rozšafnost w swém způsobení nemýlí se,
 jenž učinil, ježto budúcie jsú, a zowěš
 ta, ježto jsú, jakžto ta ježto nejsou, jenž
 20 pyšné prawým skrowenstwím s kněžstwie
 smietáš, a pokorné milostiwě na wýsost
 wzwodiš: newyprawěného milosrdenstwí
 twého pokorně prosimy, aby, jakžto
 Hester králownu dle židowského zdrawie
 30 z wězenie nebo z uokow zproštěnú do
 krále Aswerowy komnaty a králowstwie
 jeho účastnosti jitis kázal, takéž tuto
 slúhu twú pokory naše požehnaním a
 křesťanské osady spasenie—dle k dóstoj-
 35 němu a vysokému krále našeho zdawání
 milosrdně jiti pojt, aby w králowého
 manželstwí slibu wezdy přebýwající styd-

liwa, blizkú panenstwie palmu zdrčenie mohla obdržeti, a hospodinu bohu živému a pravému we všem a nade všecko slibiti se ustawičně žádala, a tebu nadechúcim, což tobě libo jest, všim srdcem skonala. Amen.

Znamenati jest, že sukně králové i košile mají býti otevřené napřed i na zad až do pásu; a kněz arcibiskup má ji mazati na křtí svatým olejem na hlavě, na prsech i na pleci, a říci, když ji máte, takto: We jmě otce i syna i swatého ducha prospěj tobě toto mazání swatého oleje ke cti a k věčnému potvrzení na věky věkoma. Amen.

Potom modlitba po mazání tato: Swatého ducha milost, pokory naše úřadem, w tě plna sstup, a jakožto rukama našima nedůstojným olejem přirozeným omyta tučnieš zewaitť, takéž jeho newidomým mazáním umazaná utučněna býti zasluž wnitř, a jeho duchowným mazáním swrchowaně wždycky omyta neslušnosti warowati se a hrdati nauč se vši myslí, aby užitečné duše twé wždycky mysliti, žádati i činiti mohla, s pomocí hospodina našeho Jesu Krista, jenž s bohem otcem a swatým duchem kraluje na věky věkoma Amen.

Modlitba: Wšemohúci věčný bože, připlowúci duch twého požehnaní na slúhu twá N. pro nás modlície milostiwé wzlij, a kteréž skrze ruce našeho wzloženie dnešní den králová ustawena jest, swěcenie twého důstojna a zwolena aby ostala, a nikdy potom od twé milosti odlúčena nebyla jakžto nedůstojná, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Po této modlitbě dá králové keso arcibiskup, jímého způsobenie neš králowo keso, ale prut podobný prutu králowu, bez modlitby. Pak wloží prsten na prst její, řka takto modlitbu:

Wezmi prsten wiery, znamenie přisnosti, jimžto aby mohla všech kacieřských zlostí warowati se, a pohanské národy moci boží tisknúti a ku poznání prawdy přijíti, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Jiná modlitba: Bože, jehožto jest všechna moc a důstojenstwie, daj slúze swé N., znamením twé wiery, prospěšné její důstojenstwi skonání, w němžto aby tobě wždycky ustawična ostala, a tobě ustawičně slibiti se žádala, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Požehnanie koruny králové počíná se takto: Bože, twých věrných koruno, jenž na hlavě jich pokládáš korunu z kamenie drahého, požehňaj a posťwěť korunu tuto, aby jakožto ona rozličným drahým kamením jest okrášlena, takéž slúha twá, nosce jejie, mnohým drahého kamenie ctnosti darem, twú štědrú milostí naplněna byla, skrze Krista hospodina našeho. Amen.

Tehdy má jí wstawena býti koruna na hlavu od arcibiskupa, kterážto wstawení mají wdržowati se všech stran ilechtici Čestí. Arcibiskup pak má říci, wstawuje korunu, tuto modlitbu:

Wezmi korunu chwály a čest weselé, aby stkwúci stkwěla se, a věčným radováním korunována byla. Amen.

Modlitba opět: Úřadem našeho důstojenstwie za králewú slowútně požehnaná, wezmi korunu králowého zwýšenie, kte-

rážto ač nedostojnýma, však biskupíma rukama na twú hlavu wstawena jest; a proto jakto zewnitř zlatem a drahým kamením okrášlena stkwie sě, takěž wnitř zlatem múdrosti a ctnostmi drahého kamene okrášlena býti snaž sě, aby po zášti tohoto swěta, s múdrymi děwicemi, choti wěčnému hospodinu našemu Jesu Kristowi dostojně a slawně wstřeci wyna-
 5 dūci, nebeského králewstwie sieni we dwěfi zaslūžila wjiti, s pomoci hospodina našeho Jesu Krista, jenž s bohem otcem a swatým duchem žiw jest a kraluje na wěky wěkoma. Amen.

Počtná sě jiná modlitba: Wšeho hospo-
 15 dine studnice dobrého, a všeho prospě-
 šenstwie dárce, daj slúže twé N. došlé
 dobře zprawowati dostojenstwie, aby od
 tebe ji danú chwálu dobrými skutky mohla
 utwrditi, skrze Krista hospodina našeho.
 20 Amen.

*Po té modlitbě šlechtici, ješto korunu
 wzdřžují, dowedu ji k stolici poctiwé při-
 prawenú, a tu ji posadie; a s ní bude
 šlechtná abbatyše swatého Jiříe na Prase
 25 zákona swatého Benedikta, kterážto pro
 své dostojenstwie pozwana a prošena při
 korunowání králowé wždy má býti; a
 okolo ní stanú šlechtici a panie urozené
 králowstwie Českého. Pak w uobětowá-
 30 nie a míru nošení a božieho těla při-
 jímání owšem řád králowý dřiewe sna-
 menaný zachován má býti.*

Žehnání korúwke: Nakloň hospodine
 ucho twé k modlitbě naší pokory, a skrze
 35 orodowání swatého Michala archanděla
 twého a pána nebeských ctností, daj nám

pomoc prawice twé, aby jakožtos pože-
 nal Abrahama nad pěti králi switězují-
 cieho, a Dawida krále, w chwále twého
 jména wítězské boje činicieho, tak po-
 5 žehnutí a oswieťtiti ráčil tuto korúhw,
 kterážto na obranu swatě cierkwe proti
 nepřátelské ukrutnosti nosie, aby we jmé
 twé wěrní a obraňující lidu twého po nie
 jdúce, skrze moc swatého kříže wítěz-
 10 stwie nad nepřátely dobywše, radowali
 sě, jenž s uotcem a swatým duchem žiw
 jsi a kraluješ na wěky wěkoma. Amen.

*Tu sě dokonává korunowání. A po-
 15 tom budú čísti čtenie swatého Matěje:*

W onom času odšedše licoměrníci, uči-
 nili radu, aby Ježíše popadli w řech. I
 poslachu mlazši swé s Herodiány, řkúce:
 Mistře, wiemy, že jsi sprawedliwý a cestu
 boží wprawdě učíš, a nenie tobě pětě o
 žádném, ani hledíš na osobu lidskú: slu-
 šili dáti daň ciesařowi, čili nic? Poznaw
 pak zlost jich Ježíš, wece: Co mne poku-
 šíte, pokrytci? ukažte mi peniez platný.
 25 A oni obětowachu jemu peniez. I wece
 jim Ježíš: Či je to obraz a nápis? Wece-
 chu jemu: Ciesařow. Tehdy wece jim:
 Proto wratte, což jest ciesařowo, ciesa-
 řowi, a což jest božie, bohu.

*Znamenati jest, když budú čísti čtenie,
 král a králowá mají složití koruny své.
 A když odečtú čtenie, wětš mexi arci-
 biskupy nebo biskupy wesme knihy čtenie,
 i donese králowi, aby celował, a potom
 35 králowé, potom arcibiskupowi, ješto msi
 slúží.*

Credú ději a offertoř: Slyš hlas mo-

dlitby mé, králi můj a bože můj! nebo k tobě modlití se budu, hospodine!

Po offertoři šlechtici a pápi povedú krále k oltáři, korunu jeho před ním nesúc; král pak má offerowati jeden chléb s biely, stříbrnici plná wina, a zlato, jakito královému dostojenstwi zdáti se bude podobno. A králová takéš bude offerowati. A jdúce k oltáři, i zasé se wracujice, meč wytržený ponesu před krá- 10 *lem i sceptrum.*

My prosimy hospodine, obětowánie poswět, aby i nám jednorozeneho twého tělo a krew bylo, i slúze twému králi našemu N., na obdrženie duše i těla zdrawie, a 15 na konánie poručeného úřadu, tebu darujícím, wždycky prospiewati, skrze téhož Krista hospodina našeho. Amen.

Slowútné počekmánie na krále a na lid, před Agnus dei: Wšemohúci bože, 20 ducha twého nás zbohat weselím; a králi našemu cierkewného pokoje požiwati daj w tichosti. Amen. Anděla twého swatého wezdy jemu stráží daj a obránci, a tak jemu jako nám ctností swatých daj posile- 25 nie. Amen. Okolek králowstwie jeho za dnów jeho pokoj obklič poctiwý, a kamkoliwék se obráti, jeho protiwników mysl umdlena buď smucujcicie, a všeho w nás duchowenstwie hojnost buď skowna. Amen. 30 To on dáti rač, jenž s uotcem a s duchem swatým žiw jest a kraluje na wěky wěkoma. Amen.

Jiné čekmánie na krále takto jest: Wšemohúci buoh, jenž tě lidu swého 35 chtěl býti zprawci, on tě nebeským počekmáním swětě, wěčného králewstwie daj

býti účastnikem. Amen. A pojtě tobě proti všem wiery křestanské nepřátelóm widomým a také newidomým wítězstwie slawné, a pokoje i odpočiwanie cierkweného šťastného tě ubiň dalece i široce základci. Amen. Aby tě wladafstwie králowské držiece, lid tobě poddaný křestanského zákona práwa ostřichaje, odewšad bezpečen, pokoje tichého požiwal, a tě w sboru swatých ustawiti ráčil, a wěbným šťastím tudiež za jedno s tebu radowati se zaslúžil. To on dáti rač, jehožto králewstwie a ciesarstwie bez konce trwá na wěky wěkoma. Amen.

Opět znamenati jest, že ten, jenž jest dal králi čtenie celowati, má po Paz domini wzieti mír od arcibiskupa míš slúšcicieho, a nésti králowi i králowé s kniehami: a po něm všickni arcibiskupowé i biskupowé dadie celowánie míru jeden po druhém králowi na své stolici sediciemu.

Opět znamenaj, že po umytí anebo w umýwanie arcibiskupowo, neb po míš, zdáti se podobno, opět kniezata nebo šlechtici přiwedú krále před oltář, a tu přijme tělo a krew boží z ruky arcibiskupowy míš slúšcicieho.

Communio: Urozuměj wolánie mé, přichyl se k hlasu modlitby mé, králi můj a bože můj! nebo k tobě wzmodlím se, hospodine!

I hned die Complendu: Toto nás obcowánie hospodine učist od hřiechu, a slúhu twého N. krále našeho ode všeho obrán protiwenstwie, aby cierkweného pokoje obdržal tichost, a po tohoto swěta pomi-

nutí k věčnému došel dědictví, skrze pána našeho Jesu Krista, jenž s tebou žij jest a kraluje v jednotě ducha swatého na vše věkův věky. Amen.

Tuto se dokonává řád korunování královna i králové Českého království.

Tuto pak počíná se řád obléčení králového, k jeho velebnosti ukázaní neb k sídu; ale dříve než se obleče, před rúchem die tento řádm: Proč sú se rydali národové; a onoho řádmu tyto verše: Strach boží swatý bydlí na věky věkoma; práva hospodinowa věrna sama w sobě. Až dokončíe toho řádmu, a potom inhed oblekú jej. A najprvé obleče se w sukni, die: Abych miloval pravdu a nenáviděl zlosti, protož umazal mě buoh, böh mój olejem weselé nad dědice mé. Potom obuje se w střevíce králové, říkáje tento řádm: Swiecenie nohám mým slowo twé, a swětlo stezkám mým; přísáhl jsem a ustawil jsem ostřiehati súdów spravdnosti twé; ponížen jsem až owšem hospodine, obživ mě podle slowa twého; wolnosti ust mých dobře libé učiň, hospodine, a súdów twých nauč mě; duše má w rukú mú wždy, a zákona twého nezapoměl jsem; položili jsú hriešníci ostidlo mně, a od pükazani nezblúdlil jsem; dědinú získal jsem swědectwie twá na věky, nebo weselé srdce mého jsú; přichýlil jsem srdce mé k činění spravdnosti twých u wěk pro odplatu. Potom vezme náramky, řka: Jenž učí k šermování ruce mé a prsty mé k bojování; a položil jest jakožto lúčiště

mosazné ramena má. Potom vezme dalmatiku, říkáje: Obleč mě hospodine u panieť spravdnosti, a dielem síly obklič mě. Potom vezme rukawice, říkáje: Nalezl mě hospodin, slúhu swého; olejem swatým swým umazal ruce mé, ruka pak jeho pomáhati bude mně. Potom vezme prsten, říkáje: Wezmu králového dostojenstwie prsten a křestanské wiery znamenie. Potom plášt s záponú vezme, říkáje: Oblekl mě hospodin w rúcho zlatem tkané, a nemiernými záponami okrášlil mě. Wstawí potom korunu na hlavu, říkáje toto: Pomenšil jsi mě málem méně od andělów, chwálú a cti korunowal jsi mě, a ustawil jsi mě nad diela rukú twú; ztučnil jsi w oleji hlavu mú, a čieše má zapojujicie kak přeswětla jest, a milosrdenstwie twé nasleduje mě po vše dny žiwota mého. Potom kězlo vezme, říkáje: Metla twá a kyj twój, ta mě utěšila jsú, metla zprawenie, metla královstwie twého. Potom jablko vezme, říkáje: Lid, jenžtos posadil w rukú mú, zdráv učiň hospodine, a požehnaj dědictwie twému, a wládni jimi, a pozdwiňni je až u věky. Potom k stolici jda, die: Hospodin chuda činí a wzbohacuje, ponízuje a powyšuje; wzkřiešuje od země pracného a z bláta wywodi chudého; aby jej usadil s kniežaty a stolici chwály držal; a chwály božie držely jsú stěžeje země, a uložil na nich swět; nohy swatých swých zachowá a nemilostiwí we tmách skrtie se, neb w síle swé mocen bude muž; hospodina budú se báti protiwníci jeho, a nad nimi bude zwučetí w nebesiech; hospodin

bude súditi krále země a dá vládenie krá-
lowi swému a powýší rohu mazaného swé-
ho. *Po oblečení die kalm*: Hospodine,
w moci twé uzdrawuje se král, a w spa-

siteli twém weseli se náramně. *Než máš
býti súd před kalmem*: Proč jsú se wzry-
dali národové, má řeči: Blažený muž,
jenž nepostúpil po radě nemilostiwých.

ŘÁD PRÁVA ZEMSKÉHO.

Psán jest mezi r. 1348 a 1355, nejprw latině (Ordo iudicii terrae) we dvojí recensí, potom také i česky, překladem však swobodným, jenž originál swůj tu zkracuje, tu rozšiřuje, tu i dokonce na opak mění, jakož očitě widěti jest we wydání obau textůw pospolu r. 1842 w Archivu Českém, dílu II. str. 76 — 135, kdežto i všeccky rukopisné prameny jeho wytěny jsau. Jest i tento spis, jako kniha starého pána z Rosenberka, dílo spisowatele saukromého, nikoli pak zákonodárce kterého; pročež také nikdy zákonné platnosti do sebe neměl: a však, ličíc nám nejen obyčej saudní, alebrž i mnohé zásady práwní, kterých někdy u saudu zemského w Čechách šetřiwáno, náleží jistě k nejdůležitějším památkám práwnictwí středowěkého, jak we Slowanstwu, tak i w Europě wúbec. Celý spis počítá článkůw 100, z nichžto zde kladau se jen čl. 1 — 42.

1.

Kdyžby kto chtěl z hlawy bratra swého
neb jiného přitele koho pohnati k zem-
skému súdu, tento řád jmá zachowati:
najprwé, když jest ten jeho přítel zabit,
jmá ten den pomniěti, a přijda před
úředníky Pražské, tocižto před najwyš-
šiego komorníka a před jiné úředníky,
kterýchž móż dojiti, we dwú neděli ot
zabitie toho přitele, i jmá jim opowě-
diěti a purkrabi Pražskému, a řka takto: 1 5
Páni, račte slyšeti, opowiedám Waší
Milosti, že tento přítel můj (pojmenuje
jej, a odkud jest byl) jest zabit na po-
kojně cestě od toho (pojmenuje toho, kte-
rýž jej zabil a odkudž jest); opowiedám 2 0
wám hlawu jeho, a proši, dajte mi ko-
morníka, ašby tu hlawu opatřil. Tu po-

5 jma komorníka, jmá jemu ukázati toho
zabitého, a rány jeho a rúcho zekrwa-
wené jeho, w kterémž jest zabit; a to
wšecho rúcho jmá sobě ten komorník
wziěti i zachowati, aby je mohl w súdě
ukázati. Ale chceli ten, jenžto pohoni,
bezpečěn býti: přiwěď toho komorníka
před úředníky, ať wyzná před nimi, což
ohledal jest, a rúcho krwawé ať pokáže.
A to we dsky zemské kaž popsati, den
a léto, kdy se to stalo, a jméno toho
komorníka, kterýž jest wyznal, znamenati
kaž. Neb kdyžby ten komorník šsel drie-
we súdu, aneb žeby jeho jmieti nemohl,
neb žeby to rúcho krwawé utraceno bylo,
aby před súdem ty dsky ukázal a čisti ká-
zal; to bude mocno, jakoby ten komorník
wyznal před súdem.

2.

Potom, kdyžby chtěl pohnati, jmá prositi, aby jemu dán byl komorník, jenžtoby pohnal vraha jeho. Kterýžto když požene, jmá wyswědčiti, když ten den přijde, k kterémuž jest pohnal; a to jmá we dsky napsáno býti. Tu pak ten den w hodinu dewátú, totiž o poledni, ten jenžto pohoní, jmá opowědieti úředníkóm a purkrabi Pražskému, že stojí k prwniemu póhonu, a řka: Opowiedám se Waši Milosti, že sem pohnal vraha swého, jenž jest zabil mého bratra, (pojmenuje jménem oba), a to chci wěsti přede pány s plným právem, i z hlavy, i z peněz, w čemž tu hlavu pokládám. A ihned dobuda řečníka, i jmá we dsky kázati wložiti obě žalobě. Tu znamenaj, že w zemském súdě jeden na jednoho nikdy nemůže dwú žalobú wěsti, jediné o hlavu, jakož jest již znamenáno.

3.

Tu pak w hodinu nešporní opět se jmá opowědieti úředníkóm a purkrabi Pražskému, týmiž slowy, jako dřiewe; potom druhý a třetí den po tom roku takéž se jmá opowědieti w též hodiny, jakož se prwý den opowiedal. Po těch třech dnech wezme jiného komorníka, aby jej pohnal k druhému roku; a to we dsky káže napsati. A když ten rok druhý přijde, wšecky opowědi jmá učiniti, jako na prwniem roce učinil. A ihned k třetímu a posledniemu roku wezme téhož komorníka, jakitě byl na prwniem roku, nebo jiného. A když ten třetí rok přijde, opět se jmá opowiedati w též hodiny, jako na prwniem a na druhém roce.

4.

Tu ten pohnaný na třetím roce jmá státi; a kdyžby najwvyšší komorník a sudí a písař najwvyšší s jinými pány šlechtici již seděli na súdě: tehdy ten, jenžto pohoní, stoje před šranky, jmá sobě prositi řečníka, a ten jemu jmá dán býti. Tu pak ten řečník, utieže se s ním, i bude žalowati a řka: Pane sudí, tento mne prosí (pojmenuje jej), abych jeho slowo wedl: přeješli jemu toho i mně? A když sudí dí: „Přeji“, tehdy ten řečník jmá jemu práwo ohraditi, jakž umie najlépe, a jmá prositi, aby jemu pán byl wydán z panów, jižto sedie na súdě, a ten jej jmá naučiti, na které straně jmá státi přede pány, totiž na prawej. Potom jmá prositi, aby jim byla dána dwa pány, kteréžbyšta jměla jim raditi a w ucho šeptati, což k jich práwu sluší, ubiece je; neb ten pówod, jenžto pohoní, pro welikú žalost, že jemu prietel zabit, nemož dobré paměti jmieti. Potom jmá říci: Prosí ten pówod, a já jeho jménem prosím, abychom jměli polowici panów k swej radě a ku potazu, aby s námi mohli odstúpiti, kdyžby nám jich třeba bylo, kteréžbychom wywolili; wiece miením jemu i sobě, abych mohl jeho žalobu podlé naučení panského prožalowati, a jej do šranków wěsti, a wšecká práwa konati, což k tomu súdu přísluší; a kdyžbych jej w čem zameškal, neb na kterém slowě pochybil, aby mohl říci: „nenie to mé slowo“, a mnú nebo jiným řečníkem mohl se opraviti; a obecně wšecko jiné práwo jeho i mé jemu miením i sobě, což k tejto při

právem přísluší; a prosím pane sudí, aby toho podal na pány, jestli práva dosti ohrazení, jako sem ohradil jemu i sobě, ať to ráčí vynesti. A když sudí die a páni naleznú, což si vymienil jemu i sobě s právem, toho jmáte požiti: a ihned jmá jemu pán vydán býti, aby jej naučil, utieže se s jinými pány, kde jmá státi w šranecích, tociž na pravé straně, a jestližeby co ještě niewymienil nebo neohradil, móže 10 dobře ohraditi, potieže se s tím pánem.

5.

Tu pak pohnaný, staneli k súdu, jmá sobě také řečníka prositi, a ten jemu jmá dán býti. Tehdy ten řečník jmá říci, 15 pojmenuje jej jménem: Tento ottudto, pane sudí, mne prosí, abych jeho slovo wedl, přeješli jemu toho i mně? A když sudí die „Přeji“, tehdy řečník jmá jemu právo ohraditi, i pána prositi, aby jej 20 naučil, na které straně jmá státi, a všeho práva ohrazení jmá učiniti, jako jest druhé strany řečník učinil, všeco zvláště wymienije. Tu jemu jmá pán také dán býti, aby jej naučil, na které straně jmá státi, 25 tociž na lewej. A když jemu všeco právo ohradí, a sudí jemu die: Což si s právem wymienil, toho jmáš požiwati.

6.

A když obě straně proti sobě staneta: 30 tehda řečník pówodów jmá říci: Pane sudí! jižli mohu žalobu wésti?“ pojmenuje toho pówoda. A když sudí die „Již“: tehdy ten řečník jmá říci: Páni! ráčtež slyšeti na též právo ohrazení: tento ot- 35 tudto žaluje na tohoto ottudto (pojmenuje oba), že jest zabil bratra jeho, (pojme-

nuje jeho, odkud jest byl) na pokojné cestě bezprawně; pakližby toho přel, chce naň ukázati swým žiwotem na jeho žiwot, jakž jemu páni za právo wynesú.

7.

Tehda řečník pohnaného jmá říci: Pane sudí, přeješli odpověď učiniti na též právo ohrazení? A když sudí die „Přeji“: tehda řečník pohnaného jmá otázati: Kdy 10 se to zabitie stalo?

8.

Tehda řečník pówodów jmá říci: tohoto léta, tento den, pojmenuje kdy se je to stalo, po kterém neb před kterým swátkem.

9.

Potom řečník pohnaného jmá otázati: jestli to úředníkóm opowiedáno? A když úředníci wyznají, že jest: tehda řečník pohnaného jmá otázati pówoda: jmáli ko- morníka, jenžto tu hlavu opatrowal? Tu komorník jmá wyznati, co jest widěl, a rúcho krvawé pokázati. Pakližby toho komorníka nebylo, ani toho rúcha: tehda pówod jmá dsky pokázati; a když pokáže, 25 tehda na tom jmá dosti býti; jakoby komorníka i rúcho pokázal.

10.

Tu pak řečník pohnaného jmá požádati, aby žalobu slyšal z desk. A budúli se dsky s žalobú řečnickowú děliti, že to úředníci shledají: tehdy pohnaný prázden 30 jmá býti pónou i té winy. Pakližby se dsky se žalobú nedělili, a to úředníci shledali: tehdy jmá odpowédieti, anebo newinen se k správě a k newině zdwi- 35 haje, anebo se poznaje, že jest to musil učiniti, bráně se jeho násill, a bráně ži-

20*

wota swého, a to chce pokázati, jakž jemu práwo a páni naleznú.

11.

A když páni potaz naleznú a wynesú, že by jměli o to sědati a žiwotem pokázati: tehdy obě straně již nejmáta nikam w radu odstúpati. Tehdy řečník pówodów jmá řeci: Pane sudí! tento ottudto prosí, aby jemu dán byl pán, jenžby jej naučil, kterak jmá k swému wrahu přistúpati, a 10 kterak jmá w šranky wjiti, kterou nohú napřed, a kterou potom, a na kterém jmá koleně pokleknúti před wámi, a w kterém miestě, a kterou rukú jmá klín swé sukně držeti, a kterak jmá řeci dřiewe nežby 15 tím klínem swého wraha udeřil, a kolikrát jmá udeřiti, a dokud jmá klečeti, a kdy jmá powstati, a kdyby jměl z šranków wystúpati.

12.

Potom řečník pohnaného má řeci: Tento pohnaný, (pojmenuje jej), chce swú newinu pokázati, i prosí, pane sudí, aby jemu byl dán pán, jenžtoby jej naučil, kterakby jměl wstúpati w šranky, i též 25 učiniti, jako jest první řečník prosil.

13.

Tehdy ten pán, jenžto jest wydán pówodu, jmá nad hlas řeci: Slyšiž! když káži do šranków wstúpati, jmáš prawú 30 nohú uapřed kročiti a lewú potom; a když před pány přijdeš, jmáš na prawém koleně pokleknúti, i máš prawú rukú s prawé strany za klín sukni wzieti, i jmáš držeti, dokudž nekáži páni tím klínem swého 35 wraha udeřiti.

14.

Potom pán, kterýž bude wydán pohnanému, jmá nad hlas řeci: Slyš! když káži w šranky wstúpati, jmáš lewú nohú 5 napřed wkročiti a prawú potom; a když přijdeš přede pány, jmáš na lewé koleno pokleknúti i jmáš sě ujieti lewú rukú za klín s lewé strany; držíž a nebij, ani wstawaj, dokudž nebude kázáno.

15.

Tehdy řečník pówodów otieže, a řka: Pane sudí! jižli móže pówod wstúpati w šranky? Tehdy sudí dié: „Wstup!“ A když přijde přede pány, a klekne, i klín sukně s prawé strany w prawú ruku 15 wezme: tehdy řečník pohnaného takéž otieže, a řka: Pane sudí! poněwadž pówod již jest w šranciech, jižli móže pohnaný také w šranky wstúpati? A když 20 sudí dié: „Již,“ a když již na swé miesto s lewé strany přijde, a na lewé koleno poklekně, a s lewé strany klín sukně w lewú ruku wezme, že již oba hotowa budeta:

16.

Tehdy řečník pówodów žádati bude pána, aby jej naučil, kterak jmá řeci, dřiewe nežby klínem udeřil swého wraha. A řečník také pohnaného bude prositi pána, aby jej naučil, kterak má řeci, dřiewe než swým klínem proti pówodowi udeři.

17.

Tu pán daný pówodowi nad hlas dié: Takto jmáš řeci: ty Petře (nebo kterak jemu jméno dějí) slyš! prawimť, žes mój 35 wrah, neb si zabil Jana (neb kterak jemu

jméno ději) bratra mého vlastního od-
tudto (pojmenuje), na pokojné cestě bez-
pravně; a to chci pokázati mým živo-
tem na twój život, jakž mě právo zem-
ské a páni naučie.

18.

Tehdy pán vydaný pohnanému nad hlas
die: Ty j máš říci k pówodowi: slyš
Jene neb Jakube! jakož mi winu dáwáš,
bych já zabil bratra twého Petra nebo 10
Wáclawa někdy řečeného ottud, na po-
kojné cestě bezpravně: tiem jsem tobě
newinen, a to chci pokázati mým živo-
tem na twój život, jakž mi právo zem-
ské a páni naleznú.

19.

Tu jmáta zaručiti, aby se bila o ži-
woty; a jmá jima deň a miesto ukázáno
býti, jakož jest obyčej a právo, kdež
páni naleznú. Pakli jest proti žalobě po- 20
znal se, a řka: „To sem musil učiniti pro
jeho počátek, bráně swého života:“ tehdy
ihned klíny w hromadu třikrát udeřiti
jmáta; a oba huďta pilna, abyšta upriemo
udeřila proti sobě, by se žádný nechýbil. 25
A kdyžby páni shledli, na kterémžby sešlo
žeby práwě neudeřil: tenby swú při ztra-
til. Ale kdyžby oba práwě udeřila, žeby
páni pochwálili: tehdy řečník pówodów
jmá sudieho otázati: Jižli pówod móż 30
wstáti a z šranków wyjíti?

20.

Tehdy ten pán, jenžto mu vydán kna-
učení, jmá jemu říci: Wyjdi, již je čas.
A takéž řečník pohnaného jmá otázati, 35
jižli móż wstáti a z šranków wyjíti? Tu
pán jemu vydaný jmá říci: Wyjdi.

21.

Tu sudí jmá jim rok položití, a mie-
sto ukázati, kde jmáta proti sobě přisa-
hati a potom se bítí.

22.

A když ten rok přijde, tehda pówod,
hotow jsa k bitwě, jmá napřed přísieci,
jakž jemu páni rotu vydadie. A kdyžby
tu přísahu zmátl, tehdyby swú při ztratil.
Pakliby přísahaje prošel: tehdy pohnaný,
hotow jsa také k bitwě, jmá přísahati za
swú newinu. Pakliby přísahu zmátl, teh-
dyby tu při i život ztratil. A pakliby
prošel: tehdy se ihned jmáta bítí bez
oděnie, jedno w sukniech a w nohawic- 15
ciech, s mečmi a za štíty, w šranciech
jim připrawených, jako jest obyčej.

23.

Tuto znamenaj, že za staradawna tento
řád byl jest, kdyžby pohnaný přísahu
zmátl, a po třetí se neopravil, žeby ztra-
til i při i hlavu. Proti tomu z přiezni
páni sú byli nalezli jednomu za nebožce
Ciesáře, že pro tu přísahu nejma ihned
stat býti, ale že jest swú při ztratil, a
ten pówod jmá ziskanú jmiati. Ale mie-
sto stětie tento pohnaný jmá dán býti
do wěčného žaláře, aby jeho purkrabie
Pražský chowal až do smrti, jakož na
wězně slušie; a pakliby purkrabie Praž-
ský byl jeho přítel přirozený, tehda jmá
dán býti do jiné wazby, kdežby se krá-
lowi a pánóm zemským zdálo, a tu jmá
chowán býti, jakož na wězně slušie, do-
kudžby král a páni zemští jeho newiny
neoptali úplně, aneb dokudžby ten pó-
wod a jeho přítelé jemu té winy neot-

pustili, a zaň krále a pánow neprosili, aby byl propuštěn.

24.

A kdyžby z tú obú nesměl se který bítí: dřiewe než w šranky wejde, jmá prositi pánów, aby jemu potaz dali s purkrabí Pražským; kterýžto purkrabie jmá jej bezpečně prowoditi tři míle ot hradu Pražského, tak aby mohl uteci před násilím swých nepřátel.

25.

Ale kdyžby již w šranky oba wešla, a počala se bítí, a kdyžby některý z nich ustal, jmá žádati otopčinutie, a w tom jmá uslyšán býti. Tu purkrabie Pražský jmá mezi ně wložiti sochor, aby přes ten žádný na druhého nesahal až za hodinu; kterýžto sochor dwa úředníky, tocižto komorník a sudí hotow jmáta držeti; a kterýžby jeho žádal, aby hotow byl až do třetice k otopčinutí, a vždy za hodinu.

26.

A kdyžby jeden druhého přemohl: tehdy jej jmá swú rukú stieti, a hlavu jemu mezi nohy wložiti; ležby s králowú woli a s panským powolením bylo mezi nimi lepší zjednáno. A kdyžby jej sfal, a hlavu mezi nohy wložil, tehdy jmá pokleknúti na jednom koleně a poděkowati králi a pánóm z prawého práwa, a dwa haléře naň wložiti, a těmi jej ofěrowati. A tak zwítězí nad nim a práwo obdrží w téj pti. A to jemu jmá we dsky wníti, aby toho žádný přítel nemstil. Pakliby kto toho mstil, tenby ztratil žiwot i zbožie, k Králowě Milosti i ke všem pánóm,

a nikdyby on ani jeho děti nejmělyby práwa zemského užíwati.

27.

Tuto znamenaj, když pak ten pohnaný nesměl práwa dostáti, nebo který rok zmeškal, k súdu nebo k bitwě: tehdy ihned tomu pówodu jmá býti dáno za práwo stané, a on dá památané. Tu pak když koli chce pówod, z té hlawy i z těch peněz hlawních, jmá wzieti komorníka, aby napomanul pohnaného, aby se s nim smluwil w šesti nedělích. A když těch šest neděl mine, a on se s nim nesmluwí, jmá to we dsky wložiti, a jiného komorníka poslati, aby se s nim smluwil opět w šesti nedělích. A když druhých šest neděl mine, a on se s nim nesmluwí, opět to jmá we dsky wložiti, a wzieti třetieho komorníka, aby jej opět napomanul, aby se s nim smluwil w šesti nedělích w posledních. A to napominanie komorníci jmají učiniti w jeho domu před čeledí, a trhem prowolati w městě, k kterémuž najblíž přisedí.

28.

A když těch osmnádeste nedělí mine, a to we dsky bude znamenáno: tehda ten pówod má wzieti jednoho úředníka a jednoho komorníka, a ti jej mají wzwósti na dědiny pohnaného, jakož jest obyčej. A ihned ten pówod s jedním komorníkem bude panowati na těch dědinách, jakož jest obyčej. A když opanuje, a to we dsky bude znamenáno: tehdy tomu pówodu má dán býti úředník, aby jemu othádal dědin pohnaného w těch penězích hlawních, a úřadu tolikéz.

29.

Pak když se to vše dokoná, a pohnaný nesmluví se s pówodem i s úředníky: tehdy ten pówod, kdežby koliwěk nalezl pohnaného, má jej jieti nebo za- 5 bítí, a prokole jemu stehně, i má jej k ocasu koňskému za nohy přiřázati, nic s něho rúcha neswláče, i wléci jej pod Pražskou šibenici. I má to opowědieti úředníkóm, a komorníka wzieti, aby jej 10 oblédal. A když to komorník wyzná, má to we dsky wložiti, a žádný toho nemá mstíti.

30.

Tuto znamenaj, že ten pohnaný, když- 15 by byl u své ženy oddané nalezén, a ona jej objala, a nebo swým rúchem přikryla, že ot nie nemá wzat býti, ani které žalosti trpěti. A také, kdyžby byl u hrobu swatého Wáclawa w Pražském 20 kostele, a nebo před králowú Českú, také tu nemá wzat býti, ale pokoje požiti.

31.

A znamenaj, že o hlavu ani pówod ani pohnaný nemóz ižádného poručníka 25 učiniti miesto sebe. Ale kdyžby pówod koho jiného z hlawních peněz pohnal, nežli toho, jenžto jest jeho přietelee zabí: wšecen týž řád w súdě máta jmieti, jakož jest swrchu popsán; jedině kterýž 30 chce z nich, nebo oba móžeta poručníka mieti, a miesto sebe k bitwě wydati; i máta se bítí kyji a za štítý, až jeden druhého i přemóz, a tak při obdrží.

32.

Wiece, kdyžby kto let nemaje, z hlavy otcowy neb kterého jiného přietelee

chtěl koho pohoniti: má se we dsky sirotkem psáti, a řečník jeho má jemu sirotčie práwo ohraditi. Pakliby toho ne učinil: tehdy pohnaný má otázati, jestli 5 to jeho slowo, což jest jeho řečník ohradil. A kdyžby řekl, jest: tehdy pohnaný, oswědče to úředníkóm, má říci: Pane sudí! jdeť proti mně právem jako muž, protož se mnú má konati jako muž, ale 10 ne jako sirotek, nebť jest jemu neohradil práwa sirotčieho. Tu jemu páni mají nalezi, že nemá užíwati sirotčieho práwa.

33.

A pakliby jemu ohradil práwo sirotčie, 15 tehdy kdyžby měl wstúpiti do šranków, a klin w ruku wzieti i udeřiti proti pohnanému: tehdy móž kterýžkoli přitel jeho wstúpiti a zaň súd wěsti až do bitwy. A kdyžby se měl bítí, tehdy ten sirotek 20 má státi před šranky, meč a štít drže, a ten přitel má ten meč a štít wzieti z jeho rukú, i bítí se zaň s jeho wrahem až do skonánie, jakož swrchu psáno jest (kdež dwa prsty ukazujeta).

34.

Když rovný rovného podlé urozenie, 25 tocižto pán pána, wládyka wládyku z hlavy pohoní, wšeho téhož řádu, jako swrchu psán jest, máta požíwati, i máta se bítí s meči i se štítý. A pakliby nižší wyššieho, tociž wládyka šlechtice, pohnal z hlavy: kdyžby ten pohnaný ohradil své práwo před žalobú, dřiewe než- 30 by naň žaloba wyšla, aneb jemu jeho řečník to wymienil, a řka: kdyžby přišlo na bitie, bítí se s nim nechce, nebť jest nižšieho urozenie, nežli on: tehdy ten

pohnaný swú newinu má pokázati přísahú na kříži sám sedm se zmatkem; a kdyžby všickni prošli, má prázden býti, a pakliby jediný zmátl, tehda tu při ztratí. Ale kdyžby sobě toho práwa newymienil před žalobú, má se s ním býti, ač i jest pówod menšieho urozenie; a ta bitwa má jíti týmž řádem, jako swrchu psáno stojí.

35.

A pakliby výše urozený menšieho sebe pohnal z hlavy, a kdyžby nechtěl býti s swým wrahem: tehdy má jemu řečník wymieniti před žalobú jeho urozenie; tehda má sám sedm přísahati na kříži, jako swrchu psáno jest. A pakliby pohnaný nechtěl přísahati, boje se, by nezmaťl přísahy: má žádati bitwy s pówodem, a pówod se s ním musí býti, anebo jej propustiti; nebo nesmli se býti sniže urozeným, také jeho nemá pohoniti.

36.

Kdyžby měšténin nebo sedlák kterého šlechtice nebo vládyku pohnal z hlavy, a kdyžby pohnaný swé práwo ohradil a wymienil před žalobú, že se s ním býti nechce: sám sedm má přísahati na kříži, jako swrchu psáno jest.

37.

A pakliby měšténin sedláka pohnal: máta se býti kyji a s štíty velikými, neb jsta oba jednoho řádu chlapského; a to jest ot staradáwna ustaweno, že k tej bitwě nemá mečow užíwati.

38.

Kdyžby žena, majíc swého muže, koho z hlavy pohonila: tehda pohnaný má

swú newinu pokázati na kříži přísahaje sám sedmý, jako swrchu psáno jest.

39.

Pakliby panna, ježto se muže odpowěděla, koho z hlavy pohнала: ta má užíwati práwa sirotčieho, aby její přítel kterýžkoliwěk mohl súd wěsti až do bitwy s jejím wrahem, týmž řádem jako swrchu psáno stojí.

40.

A pakliby wdowa koho sobě rovného w urozeni pohнала z hlavy mažowy neb kterého swého přítele: má tiem řádem proti pohnanému jíti, jakti muž. Pak když se s ním bude miati býti, tehdy ten pohnaný má w dole wykopaném státi až po pás s mečem a se štítem velikým, a w tom dole obracet se, jakž může, a brániti se jí. A ona má také býti s mečem a se štítem w šranciech w okružlých k tomu připrawených. A on z dolu, ani ona ze šrankow nemá wyňiti, dokudžby jeden druhého nepřemohl. Pakliby z nich který vyšel, tenby swé práwo ztratil. A panna w osmnádsti létech, nebo starší, kdyžby chtěla tak s swým wrahem býti se, téhož má práwa požíwati.

41.

Kdyžby kto před králem nebo před súdem plným swým počátkem koho zabil, bylliby tu popaden, má ihned stat býti, ale dědiny a zbožie jeho nemá ztraceno býti. A pakliby ten wrah tu nebyl popaden, a ottud utekl: kdyžby král Český nebo úředníci Pražští na swú přísahu vzali, že sú to widěli, ježto jej zabil: o tu hlawu nemá žádný póhon býti, ale

ten, jenžto má o tu hlavu právo státi, má to vyznání ve dsky wložiti, a na jeho dědiny i naň má právo wěsti plným řádem, jako swrchu psáno jest, jakoby naň plným súdem dowedl. A o tu hlavu mezi nimi nemóž smlúwa býti, bez králowy wóle anebo jeho hofmistra.

42.

Kdyžby kto wyššieho řádu neb rodu ot nižšieho byl pohnán z hlavy, a na přisaze sám nebo který pomocník zmátl:

ten nemá stat býti, ale má tu hlavu složití podle šacowání a nálezu úředníků Pražských, totiž najwyššieho komorníka, sudieho, písaře a purkrabie Pražského: kteřížto wšickni s panskú radú mají hlavu tu šacowati podle swých přísah. A pakliby se o to smluwiti nemohli: tehdy pan král nebo jeho hofmistr má je přeslyšeti; a kterež straně přiwolí, toho má poslušna býti druhá strana, a na tom má ostati a t. d.

T K A D L E Č E K.

Ladwík Tkadleček a milenka jeho Adlička žiwi byli w druhé polowici XIV wěku u dwora owdowělé císařowé Alžběty we Hradci Králowé. Byla Adlička krása wěku swého, pro kteraužto, když se za jiného prodala, Tkadleček hořekowání swé neukojitedlné počal, a milenku swau, krásu i ctnosti její pérem swým, jež od jména swého člunkem tkadlcowským nazývá, zwěčnil w rozmlawání mezi Žalobníkem a Nešťestím. Znamenita jest pro jadrnost a obratnost jazyka. Jest do něm. přeložena (w Dob. Lit. II Aufl. S. 158). Rkp. na Strahowě při kronice Trojanské, Tristramu a Dalemilowi, kdež chybí napřed list a zadu několik. Jiný nový w Museum. Tištěn pod jménem Starobylá Skládanie, památka XIV wěku od W. Hanky w Praze 1824. 8. dwa dílce.

Teď nešťestie odpowídá žalobníku, a prawi, že to, což jest koli učinilo, že jest dobře a právě učinilo z swého řádu; a že netoliko, ale co se koli narodí na swět, 15 buď starý člověk neb mladý, urozený neb neurozený, učený neb sprostný, swětský neb duchowní, že nešťestie zbýti nemóž, ani jeho ujíti, bydlí jakž bydlí.

Opice wšetečná přišedši ke lwu, an spí 20 a odpočiwá w pokoji, dawši jemu políček, i chtieše uteci; lew procitw, ujem opici,

i utrhl jí ocas; i podnes jest opice kusa a bez ocasa. Zajiec rychlý přišed ke lwu, ušknw jej, chtieše uteci; a lew ho chtě uhoniti a postihnúti, za hlavu ho lapi, a uši mu přitiehne; i podnes jest zajiec s dlúhýma usima. Kočka hraje se psem, i udrasla ho; i podnes pes nenáwidí kočky. Též ty také činíš, Tkadlče, chceš se o nás otřieti, a nás jako swú řečí powaliti, jakoby nás mocí poraziti chtěl, a jakoby nás mocen byl. Chowaj se nás, ať kóže ze-

drána nebude. Chowaj se ocasa nezbeda. Chowaj se psieho hněwu, a wiece nežli psieho. A zdali toho newieš, že Šalomún prawí, že pacholek neb služebnik poddaný swému wyššiemu nemá býti nade pána? Zdalis neslýchal a nečítal w epistole nějakého mistra Bernarta mnicha, jenžto piše o řádu hospodářském, a řka: Slúha, jenž se pánu protiwi w jeho skutciech a w jeho obyčejiech, a w jeho moci, nemá býti chowan, než jako přístie a budúcie zlé hanebné a zle býti zahrán. A zda ty mniš, bychom tobě w tom chtěli seděti, aby ty, jsa pod námi a w naše moci, a již w naše poručě, i chtěl se nám tak šeredně protiwi? Chowaj kůže, chowaj ocasu, chowaj se psa. Wěz to tedy, žeť toho ukrátiti chcem, a tobě to již nad hlas powědiati, že to, co sme nad tebu a proti tobě učinili, neb nad kým to činime, žeť sme práwě učinili a dobře. A netolik tobě náđ tebu, ale kady se obrátimy na swětě, swú moc na vše strany ukazujem, památku po sobě ustawujem. Čti mudrcowa onoho skládanie, jemuž jmě Faliscenes, tenť prawí: Nicť nenie tak mocného na swětě, tak podlé zbožie jako podlé síly, byť někdy pótky anebo někdy škody nějaké nemělo od protiwnosti swěta. A co jsú protiwnosti swěta, jedno my nešťestie, jenž jsme bohem samým wydáni, rozličné lidi rozličnými protiwnostmi je potkati, onoho dnes, onoho zajtra; onoho jmem w swú moc, onoho za chwili opuščiemy. Na to jsme my wydáni, abychom ani člověka řádu vysokého: ciesaře, krále, kniežata, markrabě, hrabě;

anižto řádu nižšieho: šlechtilé šlechtice, rytieře, panoše, wládyky; anižto řádu najnižšieho: měštany, sedláky; takéž w duchowním stawu jako w swětském; ani řádu pohlawie ženského, neostawili bez naše památky; a netoliko na lidech moc swú ukázali, ale druhdy i na němém howadu a nad němými zwieřaty moc swú ukazujem. Aniž my koho ctiemy pro vysoký urozený rod. Aniž my minem koho, pro jeho hlubokých smyslów uměnie. Aniž my se lekamy kterého reka, aniž my se stydiemy kterého mudrce; aniž my které krásy šetřiemy; ani milost, ani nemilost, ani žalost, ani mladost, ani starost, nic bez naše pótky nenie, ni dětinstwie, ni mládež, ni jinoštwie! A zdali mniš, žeš w jinošském kraji a stawu, by vše přemohl, by vše býti mohlo po twé wóli? Powěz nám Tkadlečku, když s námi tak chceš zajiti řeči protiwnú, a prawíš, žeť jest tobě mnoho dobrého sešlo námi od twé utěšené. Ba Tkadlečku, čtallis kdy w knihách kterých, by kdy člověk který na swětě, jenžto podlé obyčeje obecného přirozenie žiw byl, by kdy byl bez našich pótek, kromě tolikžto oslawných lidí a swatých, jižto byli nad obyčej obecní a nad přirozenie žiwi podlé milosti božie. Musíš říci, žeš ani slýchal, ani kde čítal; sám jsi pak i nad to žádného newidal. Čím ty pak chceš šťastnějšíe býti, abychom tě wíce ctili, nežli ciesaře Julia neb krále Aleksandra, aneb dobrého, wěru dobrého Karla ciesaře, w ty časy krále Českého? Jižto jsúce mocni, však našeho osídla a našeho protiwnstwie druhdy ujiti nemohli. Medle

ztěž se, koliko se jest našich příhod přihodilo jedno těm, jenžto je znáš a jenžtos o nich za tvých časów slychal, buďto vysokého, nebli nízkého řádu; a kolikrát se jim to přihodilo, wypsati ty ani wymluwiti ani, kto nebude moci. A mina wšecky jiné příhody, popiš jedno příhody ty, ježto je měli ot nás ti králi, jižto jsú byli w Uherské zemi, jakož jsú Uhři wysazeni; konce jim nebude, Ach, chcešli, jakož i 10 móżeš, swé protiwnosti na swé mysli sobě samy připomenúti, cos jich také od nás jměi? ježto dobře bylo podobnějie o ty na ny wolati, aneb s námi o to zajíti, ježtot jest najednú hrdlo, zbožie, čest a twé wše 15 dobré platilo, a podobné jest bylo o to mluwiti, nežli o tu twá jistú. Protož mlč Tkadlečku, nemluw s námi wiece o swá libičku. Neměj nás tak za lehké moci, nemni bychom twój towaríš byli, nemni 20 byt bylo jako mniš. Wěz žeť tebu i každým moci naši mocné wládнем. To sám widíš, žeť nic neminem, nic mimo se bez naše odpovědi nepuštíme. Činieme jako slunce, to wšemu swětu swietí, a samo w 25 sobě jest swětlo; tež mladému jakožto starému, tež pohanu jakožto židu, tež křesťanu jako Hřeku, tež dobrému jako zlému, tež chudému jako bohatému. Tež také žádný z těch nenie, by někdy našich pó- 30 tek neokusil. Trp ty také, Tkadlečku, podle obce. Směllis na swé mysli nad jiné se zpučiti a wyskakowati, směj se za to nestyděti, ani se nás proto pokrýwati, by se za to chtěl styděti, žeť jsme tě twej 35 tobě milé zbawili. Námť jest tak to poručeno, že člověka každého, jakos ty, neb

řádu wyššieho z nižšieho, tak máme ponížiti, jakož se jest sám chtěl powyšiti. A jakož mienil nad jinými býti, aby také tak a takým činem pod jinými byl a přebýwal. Zdali se to neukázalo námi na oné krásné ženě Judit, dobré židowce, ježto jie Olofernes král s jinými dobrými ženami nečest ukázati chtěl, aniž jinak to opustiti mienil? Jemužto hlavu sama sřezala; a jakož pychem tisknutí chtěl, tak pychem zahynul, wóle jeho minula. Ne-wieš toho ještě Tkadlečku, žeť prawie to lidé mūdři, že často člověk umysli sobě, hy to již tak bylo, a prwé než toho do- 5 wede tak, jakž sobě umysli, často jemu to zrušeno bude, ač ne jiným ale námi. A co jsme my těch dworných myšlení dworně rozličným lidem zrušili! Již ne jednú, ale častokrát již mněli, by to jinak býti nemohlo, co sobě umyslili. Ale nechtie tomu družie porozuměti, že wšeckny wěci na swětě mají swého zpráwci. Nad to pak ty slyš, prawíš, že té swé milé pro ny jsi zbawen. A že proto máš mnoho protiwných příhod a posmiewanie, postrkanie, zhrzenie, utrhanie a rozličné zámutki. Ne- 10 diw se tomu, že máš posmiewanie; jestli-žeť se posmiewá menšieho řádu nežli sám, přehowěj to; pakliť se kto řádu posmiewá 15 wěčšieho nežli sám, raduj se tomu; a sám seznati móżeš a řieci, žeš zle učinil a hlúpě, žeš se toho byl chopil, coť ostáti nemohlo. Jich posmiewanie tobě již buď nawráceni swého blúzenie. Pra- 20 wíš, že se posmiewají: a kolikrát jsi ty se jiným posmiewal? a již přijda k sobě sám, i ty se sobě potom posmiewati bu-

deš. Prawiš, žeť tebu již hrdajie twoji
 známie a twoji vlastnie: i co toho py-
 deš, jenžto stawiti nemóžeš? Posmiewati
 a zhrzeti jeden druhým jest již obecno,
 tak swój swému jako cizí ciziemu; zda
 newieš, kto u koho co zajímá, že mu
 winen jest oplatiti? Posmiewal jsi se jiným,
 zhrzels jinými, oplatu přijmi za swój dluh.
 Ždalis nečítal, jenž Hester prorokyně píše
 w třetiem rozdielu swé řeči, řkúc: Obě- 10
 žen jest Naaman na té poprawě, ježto ji
 byl učinil Mardocheowi. Čti k tomu řeč
 prwniech knih Judicum, jakož prawie: Ja-
 kož jsem činil, tak mi se stalo, anebo tak
 mi pán oplatil. Přečti řeč onu třetiech knih 15
 králowých w jedenmezdsietmém rozdielu,
 jenž prawie: W kterém městě lzali psi
 krew Naboth, i twú lzáti budú. W týchžto
 knihách we dwanáctém rozdielu slyš řeč:
 Proto žes spal s ženú bližnieho twého, 20
 bližni twój tak spáti bude s ženú twú. Slyš
 Ježíše w jeho řeči: Měru, kterou měřite,
 ta wám zase otměřena bude. Slyš Joba,
 což prawí: Skutkové jich je následují. Hled
 a slyš proti sobě to vše podobenstwie. 25
 Obež proti nám napínáš, že tak, jakožs
 proti jiným byl před časy, žeť jsú jiní
 tiem během proti tobě, aneb budú bý-
 wati. I takli ty chceš, atby se vše stalo
 k twéj wůli, k twéj libosti, k twéj žádó- 30
 sti aneb k twému pomýšlení? dalekot jest
 ot toho. Slyš příklad proti swej wůli:
 Židé před lety majice wes swět jako (w)
 swú rukú, k swé wůli žiwi byli, ot boha
 se často otwracowali pro tělesnú libost, 35
 dworné protiwnosti proto a pótky nelibé
 miewali, často zamucenie, však k sobě

swým přicházeti nechtěli, poddáni robo-
 tám, nemilostem, newolnostem. A dobře
 bylo hodné, jenž jsúce w swobodě, boha
 zachowati nechtěli, jsúce potom rozptýleni,
 5 lidem jiným k newolnosti byli poddáni, a
 jich wóle zpět šla, a jich wóle zahynula!
 Ztěž se mistrów učeného smysla, jenž
 někdy s nimi býwáš, přiházejiliť se jim
 kdy naše pótky? Ztěž se mistrów těch,
 10 jižto čty umějie wyháněti, wždyli se jim
 trefilo po jich wůli a po jich úmyslech;
 často jim slowa mocná a silná nespo-
 mohla. Ztěž se na babách čarodějných,
 ježtoť se s kúzly obieraji, wždyli jsú jim
 15 jich čary spomohly neb prospěly? často
 jim hřeblu, ani pometlo, ani trlice nespo-
 mohla, ani kozel bradatý, na němž je okroč-
 mo nahá baba jezдила. Ztěž se lékařów
 wnitřniech i zewnitřných, wždyli se jim
 20 jich lékařstwie trefilo? Ztěž se všech apa-
 tekářów, wždyliť se jim trefuji jich koře-
 nie, prachowé, jich konfekty, jich žžené a
 pálené wody? Zwěda to, měžž to při sobě.
 A Tkadlečku, bychom někdy měli minúti
 swú moci drhhe lidi některého stawu, a
 jim jich wždy wůli dopustili, onitby mněli,
 by bohové byli. Byť to, což sobě umyslě,
 a toho wždy došli, sami od sebe to měli,
 bychom toho nerušili: z druhých chudých
 30 lidí nebywaliby kniežata a mocní lidé a z
 mocných lidí druhdy i z kniežat nebywaliby
 chudí lidé a zawržení. Protož což jedno-
 mu odejmem a wezmem, druhý toho dojde.
 A bychom také druhými z jich panstwie ne-
 hnuli, dokud jsú žiwi, wždy by oni páni
 35 byli i jimi ostali. Protož ty se sám toho
 nedomyslíš, bychom my druhým mladým

králóm jinošským, kniežatóm mocným, pa-
pežóm w jich dóstojenství dali jich wóli,
wšichnitby nám swého zbožie rádi polowici
každý dali; a bychom byli chtěli bráti ala-
fance, od počátku swěta ty jisté polowice
shromáždiec w jednu summu, a neb w jedno
zbožie, jižby wešken swět dáwno náš byl;
ale co jest, měj to také při sobě. Toběť
z tej twej jistej, jakož prawiš, tobě utě-
šené, počtu žádného utiniti nemame; mu-
silif bychom dluhý čas k tomu mieti, by-
chom všem motýlóm, všem muškám, všem
brúkóm a jiným zvířatóm, jenž w zemi
i nad zemí jsú, počet wydali z těch pótek,
jenž se jim a jich předkóm od nás při-
hodilo, co kdy a kde, ot koho, proč a

kerak. Neufaj w swú mladost, w swú buj-
nost, w swé jinoštwie; mnozie, w to
ufajice, jsú oplynuli, tak za twých časów
jakožto před twými časy. Mlč, radat jest
to naše, a nech swé klatby; nestój, aby
se lwem hrál, když spí; procítímeli, ne-
požiweš toho dobrým; neštip lwa, ať
tobě ocasa neutrhnem; nestój o Samso-
nowu sílu, ježtoť jest již zahynula, i tať
neprospěje! nestój o to, byť se wčeraj-
šie den zase wrátil; buď u pokoji a ne-
rúbaj nad se, ať třiesky w oči nepadaj;
nedráždi bolesti drbáním, ať se neobje-
třie; nehoň ptáka zdravého pěš, a proň
w rokli neupadneš. oc.

TÓMA ZE ŠTÍTNÉHO.

Pocházel ze staročeského rodu rytířův Štítných ze Štítného, byv dědicem statkův nehojných ve Štítném, v Zásnučích a Chotémicích. O životu jeho není se více, než co se spisův jeho a ze předmluv k nim později psaných vybrati lze. Takto praví se v rukopisu Budišinském: „Byl za času krále Wáclawa Českého panoše jeden slowůtný, Tóma ze Štítného, literat dobrý, w swých létech poctiwé a w šlechtném životu do starosti zachowalý; a weda život bohomyšlný a pokojný na swé twrzi, složil a wyložil tyto knihy českým jazykem oc.“ W rukopisu weř. bibl. Pražské psal o něm r. 1454 pisat Hradecký Matěj Čapka w tato slowa: Tyto knihy — „složil jest slowůtný panoše, bohumilý Tuoma z Zásnuk a z Chotemic dětem swým vlastním nyní čtúc před osmdesáti lety (t. j. r. 1374) o rozličném křestanských wěcí naučení“ oc. Dle zpráwy podané w Archivu Českém (III, 466) r. 1381 w našem daw dědiny swé we Štítném, r. 1394 opět je k sobě potáhl. Co stařec sedmdesátiletý dočkal se i počátku hádek na universitě Pražské o nauce Wiklefowé; a také sám zmínku činí o nepokojích w zemi České za krále Wáclawa skrze vládu markrabě Prokopa r. 1397—99 powstalých. Není tedy pochyby, že narodil se okolo r. 1330, a jakž sám o sobě praví, „w učení ztráwil prvá léta swé mladosti“, žiw byl až do konce XIV století. Ač we spisech swých mírně o sobě mluví, byl wždy na swůj swěk muž oswícený a učený, uměje latinský jazyk, z něhož rozumně překládal a vybíral, i německému rozuměje, jakž to wyswítá z toho, že odwołáwá se na německau píseň slyšenau (w rkp. Opatow. str. 419). Psal knihy swé předně pro naučení dítek vlastních, „aby mohly krátiti chwili, čtúc w nich, a zvláště we swátky doma we wsi, kdež ani kázanie býwá ani nešpora“; potom ale i pro každého, kdožby čísti chtěl spisy jeho; kteréž on, jak se zdá, po celý život spisowal, opisowal a předěláwal, tak že více rozdílw neboli recensí jich powtalo. Tak na příklad w rkp. Rozmluw praví, že po smrti tří dětí swých ten spis obnowil; a z knih Učení křestanského, jež byl r. 1374 dohotowil, opět po roce 1394 pro dceru, bezpochyby jedinau mu zbylau, coby jí se hodilo, wyťahowal, krátíl, šítíl a nowými částkami množil. A tak, co známo, prwního spisu dvě, druhého tři recensí powtaly, od něho samého pocházející, a, že z jeho péra wysly, po slohu snadno poznalé. Jsaut pak spisy jeho, pokud je známe, následující:

1) *Rozmluwy nábožné.* Zálezejí ze dwau dílw: rozmlauwání otce s dětmi a duše se swědomím; prwní jedná o poznání boha i o wěcech nebeských, druhá o člověku a o náboženství. Rukopis Gersdorfské bibliotheky w Budišíně neauplný jest, ačkoli ze dwau částek rozdílných, prwní pergamenowé z prwní recensí, druhé papírowé z druhé recensí, obojí wšak ze XV století, záleží. České Museum chowá nowý jeho přepis. Z díla tohoto nic posawad tiskem na swěto newyšlo.

2) *Knihy učení křestanského.* Psal je r. 1374, jakož mimo uwdenau nahoře zpráwu také zmínka o berni pro zemi Bramburskau onoho léta w Čechách rozepsané to doswědčuje. Praví pak o nich, že je spisowal „sám klada ze swé hlawy, jakž mi sej' zdálo podobné, což sem kde četl neb slychal na kázání aneb od učených, aneb se mohl sám domysliť.“ Rkp. sauwěký (od r. 1376) we weřejné bibl. Pražské (XVII. A. 6) na pergau. fol. listůw 157, krásně

psaní i několika obrázky ozdobené, osahuje tyto knihy: 1) o wífe, naději a milosti, s výkladem páteře; 2) o stawu panenském, wdowském a manželském; 3) o hospodářství, hospodyně a čeledi; 4) kak se zdejší stawové lidští připodobňawají k angelským kóróm, (kdežto se naučení klade duchowním, zákonníkóm, učeným, saudcím, pánóm, wládkám, tēhařóm, kupcóm, kramářóm;) 5) ostnec, o pokušení, a 6) o swátostech. Jiný rkp. w Českém Museum od r. 1465 srownává se s předešlým, toliko slowce jednotná často mēníwá. Třetí rkp. weř. bibl. od r. 1492, s prwním co do wěci a pořádku srownalý jest, ale co do slohu rozdílný, brzo kratší, brzo delší, brzo předěláwaný. Poslední rkp. Opatowický, nyní w Českém Museum, jak widno od Štítneho již starce pro dceru předěláný, dílem zkrácený, dílem zmnožený ze spisu Richarda a S. Victore o stawu wnitřním člověka, a z Roberta Holkota o maudrosti. Tiskem posud wyšly jen částky některé w Tomsowě knize Über die Veränder. dér böhm. Spr. 1805 a w Časopisu česk. Museum 1838 str. 3, 1841 str. 317, 332. Zpráwa širší o těchto knihách učení křesťanského čte se w Rozboru liter. české 1842 str. 195.

3) *Řeči swáteční.* Jsau čtení a wyklady na neděle a swátky celého roku. Jediný známy rukopis, na pap. we fol. listů 253 ze XIV století, nacházející se we weř. bibl. Pražské (XVII. C. 15) neaplňný jest, i s počátku i wprostřed i na konci. Sloh sám dosti patrně dokazuje, že to jest dílo Štítneho, ačkoli řeči ke dni a swátku sw. Wawřince, na kterauž se Štítný jinde odwołává, w rukopisu tomto se nedostává. Tištěno z řečí těchto posawad ještě nic nebylo.

4) *Knihy o sedmi vstupních.* Prawí o nich Štítný: „Tyto knihy wám sem zpořiedil, mé dietky, ne sám jich skládaw; a jsauť prwé sw. Augustina o bojowání hřiechów se šlechtností.“ Jsau pak stupňowé ti, jinde od téhož spisowatele „chodby“, „cesty“ nazwaní: náboženswí, úsilé a trápení, duchowní utěšení, pokušení, proti pokušení lékařství, skutky šlechtností a múdrosti prawé. Rkp. znám jest jen jeden, we weř. bibl. Pražské (XVII; F. 9) na pap. we fol. listůw 116, psán r. 1396 rukau Wáclawa z Poříčl, tehďáž komorníka u probošta Wyšehradského. Nejsau tištěny, ale širší zpráwa o nich nachází se w Rozboru liter. české 1842, str. 143.

5) *Překlad sw. Augustina, Soliloquia animae ad deum.* Rkp. weř. bibl. Pražské (XVII, F. 21) papírowý we 4, listůw 103, psán r. 1398. Po slohu a jazyku widí se býti práce Štítneho, rovně jako i *Zrcadlo sw. Augustina* w témž rukopisu. Tiskem wyšel ten spis již sedmkrátě, naposledy w Praze r. 1828 w 8, wždy s proměnou starého jazyka.

6) *Překlad Hugowa* spisu o připrawení srdce; rkp. téměř sawwěký u p. Čelakowského, newydaný posawad.

Kromě těchto, připomíná w rkp. Opatowském sám ještě swé spisy: o almužně; o sedmeru blahoslawnenství; o sedmi dařích ducha swatého; o některých stawích; o sedmi swátostech; o manželství, — o nichž některých owšem i w předešlých již také jednáno bylo; pročež možná jest, že někteří z nich na částky knih učení křesťanského rozuměti se mají.

Netoliko neobyčejná plodnost spisowatele tohoto, ale i uslechtilý vlastenecký smysl, duch nábožný, jasný rozum, hojně známosti, a jadrný, hebký i jemný jazyk, stawí ho w čelo wšech spisowatelůw národních onoho wěku. Protož také zde příkladůw slohu jeho we štedřejší míře podati za dobré uznáno. Diwiti pak se jest, že i on přičinu měl nařikati sobě tak často na newlídny saud učených krajanůw swých, „ježto (přý) hyzdie knihy české, ač i dobré, snad chtieć aby jen sami byli múdří widieni.“ A jinde prawí: „Pročež pak rechnie a wrčí pyšni na mě, anebo hlupí, ježto wše hyzdie, jemuž nemohú sami rozuměti, ež píši česky?“ Stáwalo se to snad jen z péče o zachowání monopolium latinské učenosti školské.

I. ROZMLUWY NÁBOŽNÉ.

Kap. 1.

O tom, co jest buoh, a skrze co má poznán býti.

Děti. Milý tatíku! Když nám tázati tebe, rádibychom, coj' buoh, srozuměli.

Otec. O dietky! Krátké, ale daleké a přewysoké učinili ste otázanie. Nedát se mýliti rozum, ež buoh jest; wšel stwořeníe wolá, ež buoh stwořitel jest, neb nic se jest samo neučinilo. Protož wšeliký lid pohanský, židowský, křestanský, kacieři i flosofi mají něco za buoh; ale coj' buoh, toho smysl člowěčí neobsiehne. Protož řkuť, ež buoh jest newyprawná wěc swrchowaná, jehož nic lepšího, nic blaženějšího, nic welebnějšího nemóž býti pomýšleno, ani tak dobré, tak blažené, tak welebné; neb w tom wycházie nad každú mysl, nad každý smysl anjelský i člowěčí, wždy jest nad to wýbornějie, nežli móž kto powěděti neb pomýsliti. A tak, co buoh nenie, naleznete; ale co jest, toho nemóžeme dosáhnúti. Neb kakž kto móž najwěčší welebnost pomýsliti, wždyť jest nad to; wejdi člowěk jakž móž k srdci wysokému: nad toť buoh powýšen bude. Protož sú mnozí bludowé pohanští wyšli i kacieřští, ež w swých úmyslech wymysléc sobě boha takto neb takto, řekli, by to buoh byl. Anoj' to smysl, swój nesmysl znáti a nerozum, ež nám jest nelze zřieti w jasnost slawného

božstwie, a w ten kakýs blesk duchownie toho kakéhoš wnitřního swěťla, w němto jest buoh, k němuž nelze přistúpiti. Ale w pokoře zaslúžime, silnú držiec a prawú křestanskú wieru, ež opatřime boha swého skrze Krista pána našeho, když budeta nám až do čista srdečně oči učištěné w onom u wěčném králowstwu jeho; ač wšak hřiech nás do konce neoslepi, ež bychom, čehož buoh nedaj! proč koli boha zapomněli, nade wše jeho u wiere prawě nemilujic. A tak die písmo: Neuwěřiteli, nesrozumiete. Protož, dietky, o té tak vysoké wěci s bázní a s strachem a s skrowností slušie mysliti i mluwiti, a welmi snažným uchem w nábožném srdci a s milostí, ne z wšetečstwa, poslúchati; neb nenie bludu nebezpečnějšího, nežli w tom, coj' buoh, zablúdití, to za buoh wzieti, ježto nenie; nic těžšího, než té tak swrchowané wěci rozumem dosieci: nic také užitečnějie nemóž býti nalezeno, než co kto wěrně, prawě, bez bludu móž poznati o slawném bohu. A protož ktož má s kým bezpečně o takých wěcech rozmlúwati w boží milosti neb čisti, učiň; jakoť i S. Augustin die o sobě w knihách o swaté trojici, řka: Neoblením se, kdež chybám, tázati, aniž se styděti budu, kdež bych poblúdl, dáti se prawdě naučiti. A takéž, ktož mě slyší, neb čte mé knihy, kdež jest jist se mnú, tu drž se mnú;

kdež chyba, totiž kdež pozná, žej blúdlil
dřiewe, jinak mněw než jest, wrať se ke
mně; a kdež mój blud pozná, naweď mě.
A tak jděm spolu cestú milosti, k tomu
wždy táhnúc, o němž pismo die: Hle-
dajte wždy twáři jeho oc.

Kap. 2.

*Kterak skrze boha wšeliká wěc, a bez
něho nic jest učiněno, a což jest buoh,
kudy najblíž k jeho poznání přijíti.*

Děti. A tak jest buoh obecn w řeči, a
tak jest dalek, aby, co jest, poznán mohl
býti?

Otec. Toť tak owšem. O němž mluwíme,
jehož wieme, ež jest, ani se dá mylíti
rozum, by nebylo boha: w swé jsa
zawřen welebnosti, wyběhl jest wšie
wěci nad náš rozum, ež coby buoh byl,
nedosiehnem. A tak řekl jest buoh skrze
proroka: Jakož zwýšena jsú nebesa od
země, takéž jsú wzwýšeny mé cesty od
cest wašich, a myšlení má od myšlení
wašich. A wšak milosrdný pán hospodin,
jemuž jest rozkoš býti s syny lidskými,
aby oni w něm rozkoš měli a kochánie
spasitedná, prawil a ukazowal lidem, co
jest: ne by w plně lidé, co jest, stihnúti
mohli; ale, jakož sem řekl, kratochwíl
měli a útěchu, kochajíc se w myšlení o
něm, hledajíc dojíti jeho, a marná myšle-
nie odhoniece, myslic o bohu sie, toto
i ono, a w jeho se milostí rozchutnawajíc.
A tak w té kratochwíli hledajíce spolu,
coby buoh byl, znamenajme ono slowo,
ježto řekl buoh Mojžíšowi, když jej po-
slal k lidu židowskému. A on otázal, řka:

A ktos ty, pane? kak lidu odpowědě,
otieželi: kto jest ten, ježtoť tě k nám
poslal? „Já jsem, ježto jsem — tak dieš
lidu — ten, jenž jest poslal mne k wám.“
Die k tomu sw. Bernhart: Aníž jest které
slowo, by mohlo lépe býti přichýleno k té
wěčnosti, ježto buoh jest, než *jest*;
neb diešli boha welikým, dobrým, blaže-
ným, múdrým, neb což koli dieš do něho
takowého, wšie mól w tom býti rozu-
mieno, když dieš, ježto *jest*, neb toť
jemu býti, to wšie *býti*; a kdyby i sto
přidal takých wěcí, nechybílby se s tím,
když dieš, ježto *jest*. Diešli co k tomu,
nics nepřičinil; a pakli nedieš, nics neuja.
Neb jediný sám buoh jest práwě bez pro-
měny kteréž koli: wždy týž, wždy též,
wždy tudiež a wždy takéž sám w sobě; a
jiné ijedné wěci, ježto on nenie, nemóž
býti řečeno w plně prawdě: *jest*; neb
kromě něho nenie ižádná wěc bez pohnutie
a bez proměny sama w sobě. A tak buoh
jest, a bez boha nic; neb jakož on sám
nenie bez sebe, takéž bez něho nic býti
nemóž. On sobě jest: on wšemu jest. A
tak kaks jediný on jest, jenž swé *býti* sám,
i to, ež jsú skrzež jiné wšiecky wěci, jest.
Buoh také jest počátek wšeho. Mnohé wěci
slowú a jsú jiných wěcí počátkowé; ale
i ty swé počátky od prwních mají, až tak
wždy dojde, ež každý počátek jiné wěci,
ježto buoh, nenie; aneb, ať řku: wšichni
ti počátkowé počátek swój mají od tohoto
počátku prwnieho, ježtoť bez počátku,
wždy sám w sobě, bez proměny i bez po-
hnutie, wždy *jsa*. Neb kdyby někdy
nebyl, kakby to dal sobě, aby byl a býti

počal? A tak buoh jest prawý počátek
 všeho, ježtož se nepočal, a od něho vše
 má své počátky, a s nimž nic není od
 věčnosti, ani co jemu mine, a co z nowa
 má přijíti jemu, z něhož vše, skrzeň
 vše, w němž vše; z něhož vše, ne
 jako ze semene, ale jako ze stvořitele;
 skrzeň vše, takéž nikte jiný není, ježto
 by kromě něho co učinil kakž koli. Buoh
 činí, skrze kohož co kdy ráčí; ale ten
 účinek wiece jest skrze buoh, než skrze
 toho, ježto činí. W němž jest vše, ne
 tak jako něco bude w místě; ale w moci
 jest jeho to vše, což jest. Darma hle-
 dají filosofo, z čeho jest počátek světa; 15
 nebyloj' bohu potřebie toho, z něhož by
 svět učinil, když chtě, bez něhož by
 nemohl sám swú mocí počieti světa, anebo
 toho sobě nestwořiti z něhož, z něhož
 by pak svět způsobil. Ale sám swú mocí, 20
 aneb z své moci, skrze swú múdrosť,
 rovnú sobě w své dobrotě, aby dal
 účastnost sebe i stwoření, učinil jest vše
 a zpořiedil a drží, z něhož stwořiw.
 Odstup to od nás, bychom to směli po- 25
 mysliti, jakož sú w tom byli kacieři jedni
 oklamáni, by z sebe, t. ze své neporušené
 a neproměnné podstaty učinil buoh které
 věci; ježto, ač by i dobré byly, a však
 porušné a proměnné.

Kap. 3.

*Kterak buoh není tolik na jednom místě,
 ale všudy; a že lidé wiece milují tmú,
 než světlo.*

*Děti. Chcet' o bohu tázati lecos, aby-
 chom řeči dobýwali; neb čím o něm wiece*

slyšíme, tím se nám rozum lépe jasní, a
 díwanie tak diwné věčší milost wzbúzie;
 zda kdy bylo to poznati a w tom se pak
 kochati věčně, ježtož tak swú weleb-
 nosti vše přewýšilo. Protož powěz nám,
 když vše jest w bohu, kde pak buoh jest?
 kdelij' byl, donidž jest nestwořil světa?

Otec. Řekl sem byl, ač chcete pomnieti:
 ne tak jest w bohu vše, jako w místě,
 neb jako w pytli, neb jako w domu; ale
 ež jest vše w moci jeho, a w múdrosťi a
 w milosťi. Ale když dieťe: kde on jest?
 Však říkáte: Jenž jsi w nebesiech! A die
 prorok: Wzejdu w nebe, ty jsi tam;
 sejdudu do pekla, a tu jsi také! Af řku
 krátce: všudy jest buoh, ale onde jinak
 a onde jinak. Jako všudy jest duše w
 člowětiem těle, ale welim činem w hlavě
 wýbornějším: takéž w nebesiech jest ka-
 kýms činem wýbornějším, nežli jinde. Ale
 ne tak jest w nebi, neb kdežkoli na kte-
 rém místě, aby jej tak držalo místo,
 aby jím bylo zaměstnáno. Neníť místa
 ijednoho, byť tu nebyl w swém bystwie,
 jemuž latiniči říkají essentia; a takéž
 neníť místa ijednoho, byť jej držalo. A
 tak buoh jest a bydlí w světle, k němuž
 nelze přistúpiti; nekuť o blisku očima
 světla tělesného, ale mluwím wnitřní oči.

30 A tak wždyť řku: Nestihnutyť jest buoh
 w sobě. Ale již ste nemálo slyšeli o něm,
 když wiete, ež neníť na místě na ijednom,
 by jej držalo, ani jest místa, kdeby on
 nebyl. A kakýms swým wýborným činem,
 35 jakož jest vše w něm, tak on we všem;
 a jakož jest byl dřiewe, než svět stwo-
 řil, sám w své welebnosťi, tu jest i

ještě. Neb ne protoj' stwořil swěta, aby měl kde býti; ani tak jest w swětu, ežby padl, kdyby swět zhynul. A protož tof jest buoh, jehož nic wěčšiego nemóž býti pomyšleno. W kterákoli welebnosti, móžli 5 co wěčšiego srdce pomysliti, neřekaj, byf buoh menší (byl). Protož ktož co móž vymysliti najwěčšiego, ještě neřéci, by to buoh byl, aneb by tak byl; ale rozuměj, žej' ještě nad to; neb toby wěčší bylo, 10 coby nemohlo býti, by tak bylo weliké, pomyšleno. A tak, dietky! w počest mějte w srdcích boha, rozumějic, ež to, co buoh jest aneb kak jest, nelsej nám toho pomysliti, wždy jest nad to. A tak dieteli: 15 Dobrý jest buoh, aneb mocný, neb múdrý: prawda jest, žej' tak, podlé obyčeje naše řeči, ale nenie tak w sobě w swé plné prawdě. Neb když řku: Dobrý jest, neb mocný, neb múdrý, slovo wznie: někto 20 jest dobrý, neb mocný, neb múdrý, někáká dobrota, neb moci, neb múdrosti; a ten, by neměl dobroty, neb moci, neb múdrosti, nebylby dobrý, neb mocný, neb múdrý. A tak, řka: Dobrý jest, dvě ně- 25 kak ukazuje: jedno toho, ježto má dobrotu; druhé tu dobrotu, jiejž jest ten dobrý. Ne takf jest buoh dobrý, byf jiné byla dobrota, jiné on, ale w něm jest to jedno, cožkoli jest. Jeho dobrota, on jest; a 30 tak i o jiném o všem. W něm nenie spojenie toho, ježto slowe materia a forma, jako podstat, z niěz jest, a postawa nebo twárnost, jiejž jest zšlechcena a sličnost wzala ona podstat, ježto táž jsúc, by 35 jinú postawu měla, jinéby byla. A tak buoh jeden a wždy týž, zdá se, by jiné

byl jedném, jiné druhým. Die žaltáf: O kak jest dobrý buoh Israelský těm, ježto jsú upřiemého srdce! oc.

—
Kap. 6.

Kterakli se i mnozí mudrci byli poznaali boha, ale w swém rozumu doufajíc, nestáli w tom.

Děti. O tatiku! kdyby kto neslychal o bohu, mohliby rozumem swým poznaati boha?

Otec. Die swatý Augustin, ež wšeccko stwořenie wolá, ež buoh jest, ale mnozí ohlechli hlukem swětské marnosti; a ježtoby mohli i nad to také, kak jest stwořenie widúc, porozuměti, to netbají. — Když padl w hřiech člověk, oslepen w rozumu obwelikú stranú, žádost trží k nestatečnému, a w paměti jiného rozbroje plno, tak ež neprojde izádný rozbroje tohoto swěta, by milostí newelaul k něčemu, pro něž boha hledati, po něm se ptáti, thaw nebude; a tak hlas wšeho stwořenie, ježto boha ukazuje, něm bude. Neb jen tomu wolá, ktož umie je rozsú- 25 diti; a ktož sej' milosti stwořeni poddal, ten nemóž jeho rozsúdit, ani se ptá po bohu dále, k stwořeni milostí ulnuw. Takt sú zplaněli pohané najprw; tak zplañewají i křestané, ež ač slyšie, aneb jako ze sna ač rozumějí, ež buoh jest, ale dále o něm nechtie wěděti, a netbají, ježtoby o něm wzwěděti mohli. I budú někteří řeči, hledajic omluw, aby se prawy ukázali, prawdy o bohu nechtiec wzwě- 35 děti: Netřebaj' wiece, dosti jest wěřiti sprostně. Neodmlúwám, by sprostnému

a nerozumnému k spasení nebylo dosti sprostně věřiti, jakož věří cierkew swatá: ale ktož co miluji, a najwiece jsúli rozomní, myslé i mluwie sic i onak rádi o tom. A najwiece, což príslušie k tej věci chwále, miloj' jim o tom wždy slyšeti i ptáti sě, kak jest mocný, múdrý, dobrý. A také dotud slyšie někto chwálu něčí, dotud o něm přemlúwá s jinými, dotud w mysli přemietá o něm, až jej i oblíbí, zamiluje, a utwrdí sě w milosti jeho. A coj' o bohu mluweno od swatých učedlníkůw, ježtoby nebyla chwála jeho? A jáť mám za to, cožť mluwím neb píši o milém bohu, nedělím sě od úmysla swatých a křestanských mistrów. Nebť sem pilně z swé mladosti rád četl o tom, rád mistry slyšal. Aj, ještě milo mi jest mysliťi o tom, a i jiným po sobě k tomu, ježtoj' mně milo, ačby nebyli i latinnci, přičinu dáti. A komuž sě nelíbí to, ježto píši, křiwdu mě newiň, křiwdy na mě nezamýšlej, bych to řekl, jehožť sem neřekl; a buď mých kněh prázden, a nezawid, ač kto čemu prawému z nich porozomie, jemuž jest dřiewe nerozuměl. Kams zajidech? Toho potud.

I nawráci sě k dřewní řeči: ež mohlby rozomem člowěk poznati, ež buoh jest, a ež jest wýbornějším činem, než co jiného: ale proto nepřijde o bohu k poznání tomu, jakož nám jej zjewením milosti jeho zwišťtě ukazuje křestanská wiera. Neb u přirození našem již porušeném tak zemdlel jest našeho rozumu zrak, ež snáze by sowa swým mdlým okem spatřila a seztěla kruh slunečný we blisku jeho, než my rozumem

swým blesk božské jasnosti. A wšak po- hanští mudrci na to sě dawše, aby poznali skryté a vysoké věci, (jimž jest w tom byla práce dána, ale nám jest toho užitek schowán,) počeli poznáwati, žej' něco, od něhož jest wše, a to, od něhož wše jest, jest nade wše. Pak jakož S. Augustinus pokládá, najwětšii filosoři srozuměli, ež buoh nenie tělo; protož minuli wšeliká těla hrubá, i ona swětla, jakož jsú slunce a hwězdy, a hledali nad to wýše, coby buoh byl. I poznali také, ež to, coj' pod proměnu, ež nenie wždy jednostajnie, nemóž býti počátek wšeho; ale jest od toho, ježto jest w sobě beze wšie proměny, tak jakž jest najlěp býti. A tak předběhli wýše i angelské duchy, srozuměwše w andělých té proměně, ež jim zle neb dobře móž býti, a ne samiemi jimi jest již dobré, ale jich dobré jest w té najwýššie prawdě státi, od niž wše jest, a níž wše dobré jest; a zlé jest těch duchów, ježto sú nestáli w té wšie prawdě. Srozuměli také, ež duchownie přirozenie duostojnějše jest, nežli tělesné; a co pak přirozenie, žej' owšem nad tě, ježtoj' obě to od něho učiněno. A také tomu srozuměli, ež jiná jest ozdoba těl, a jiná duchów, a ež jedna těla wiece mají krásy swé a ozdoby, a druhá méně; a takéž i duchowé andělští neb lidské duše, jedni mají swú duchowní ozdoby a krásu mimo druhé. A tak sú srozuměli, ež to buoh jest, od něhož a skrzeňž wše to jest, w němž jest prwnie a neproměnná krása. Toť jsú poznali filosoři oc. —

Kap. 8.

Co a kterak buoh skrae swá moc činí.

Děti. É tatíku! powěz nám o každém o tom, a najprwé, w čem se díwati bo-
žie moci?

Otec. Chceteli w pamět všemohúcí boží moc přiwesti sobě, znamenajte, kak jest to veliká wěc: wše z ničehož učiniti! Který to móż smysl šiesci? Malálij' moc, i najmenší wěc z ničehož učiniti? Zdálit se to neweliké moci, pomysl, coj nic, a co jest něco: kakt jest to od sebe pře-
daleko! A kdyžby to byla veliká moc, ježtoby i jedínú wěc a najmenší mohla z ničehož učiniti: kak jest welice tu moc wážití, ježtoj tak velikú wěc, a tak mnoho wěcí, a z ničehož, učinila! Pomysl, malálij' jest obora awěta wšeho i s nebesy widomými, ježto je widí tělesné oko, ježto wše tělo: co pak jest nad to ono ne-
be kristalowe! aneb ono, ježto slowe nebe hnutie prwnieho! nemluwím' ještě o tom blaženém nebi angelských kórów, ale o nižších, o tělesných. Pakli chce kto pomysliti o počtu, coj' stwořeného: ze-
čti hwězdy, zečti rozličná zwieřat pokolenie, ježto mají duši žiwú, každé podlé rodu swého: ono lidé, ono lwowé, ono koni, ono skot, ono zwěř polská, ono myši, ono ptáci, ono ryby, ono chrústi, ono múchy, ono žížely. A coj' těch rozličných proměn, a co hlav každého pokolenie! Ktož zná wšecko neb slychal, coj ono jiného, a ono jiného pokolenie? a coj wšech lidí počet a jich wlasów? coj pieska? a tak o všem jiném bezčisl-

ných wěcí, ježtoj w nich bezčislný počet: w počtu, w mierě i u wáze, w šíři i u wýši, w dlúhosti i w hlubokosti. Diwíš se, ež nemóžeš těch wěcí stwořených stihnúti? diw se wiece té welebné moci, ježtoj mohla to wše, a z ničehož, učiniti! Tak s rozumem mysliti o stwoření, pochop jest a přistupek, boží welebnost poznáwati, a diwiec se jie, chwálu jie wzdáti, a w pokoře a w bázni býti pod moci tak všemohúcí.

Kap. 9.

Tuto, kterak jeho múdrost máme znamenati w stwoření božiem.

Děti. Kakž pak máme w stwoření znamenati múdrost boží?

Otec. Múdrost božie jest nám w kráse a w ozdobe stwoření ukázána, tu ji mőzem spatřiti. A jakož koli mnohými a rozličnými činy jest krása a sličnost w stwoření dokonána: wšak zwláště záležie we čtweře wěci: jedno jest, když slušné bude na swém místě; druhé, když slušné má swé pohnutie; třetie, když má sobě slušnú formu neb twárnost; čtvrté, když má slušnú barwu, aneb což buď takowého, ježto w tom býwá libost čichóm, neb ježto bude tiem dobré něco; toť miením, ješto latině qualitas slowe, i neumiem' česky wyřieci toho. Toť když jest slušné w čem, také činí krásu; a když dobře, učiní dobrou wěc, w niež jest. Ktož koli chtělby se s rozumem díwati stwoření obory swěta wšeho, toby čtweero w něm upatřil; a potom chtělby obrátiti se a hnúti mysl k stwořiteli, ne-

welna milostí neřádne k stwoření, poznalby welikú múdrosť boží; neby se zřel, žej nad smysl jeho, by to vše mohl obmysliť; poznalby, ež nenie konce múdrosti božie, jenž jest ten pořád zpořiedil w swém stwoření a tu slušnosť. Chutnosť jest o tom přemietati a kratochwilno. Protož prawieše w žaltáři Dawid: Libost sem měl tebe hospodine w tom, cos učinil, a w skutcích rukú twú 10 rozžehám se. Čłowěk nemúdrý nepozná toho, a bláznový nesrozumie. Swět tento jest jako obecne všem knihy kakés, ježto jsú psány boží rukú, t. moci boží a múdrosti; a každé stwoření oblašt jest 15 jako slowce těch kněh, ježto jsú k ukázaní moci jeho a múdrosti. A jakož býwá, ež neučený, uzře knihy, widí slowce psaná, ale nerozumie, co které mieni: takož čłowěk nemúdrý, ježto jen jde 20 podlé obyčeje hlupé zwěři, a myslí k bohu nepřiloží, widí w nynějši postavu w zřejmém stwoření, ale coj proč, tomu nerozumie; ale duchowní čłowěk, ježto vše móż rozsúdiť, w té sličnosti, ježto w 25 stwoření zřejma, wnitř sezří, kak jest diwná a weliká múdrosť božie, ježtoj vše to tak ozdobně zpořiedila. Protož všem jsú diwní skutci boží: nemúdrí diwie se jen wnějši kráse a sličnosti stwoření 30 krásného, a tu k tomu milostí welnú; a ktoj' múdrý, skrze to, ježto wně widí, hluboce obmyslí božskú múdrosť; jakož w jedněch týchž knihách jeden chwálí, že jsú pěkné, dobře připrawené; druhý, 35 ež jest w nich dobré písmo; třetí chwálí wnitřný rozum, ježtoj w tom písmu. Pro-

tož dobré jest, díwati se tomu, ež jest buoh tak mnohé věci zpořiedil krásně a tak slušně; ale tomu i dobré jest, ježto umie wnějši krásu božskú obrátiti k užitku 5 duchowniemu, ež newelne milostí k stwoření krásně a slušně zpořiezenému, ale od stwoření k stwořiteli, ježtoj to tak řádně wywedl, obrátí milostí. Na tof wzbúzie písmo myslí naše: abychom diwné skutky božie znamenali; abychom diwie 10 se we všem múdrosti boží, chwálili boha w činech jeho. Tak die žaltárník: Myslí sem přemietal we všech twých skutcích, a w tom, ježto sta twoji ruce učinile, 15 beru rozumem; a welí rozličnému stwoření, i nerozumnému, chwálili boha, ježto nemóž znáti boha; ale to mieni, ež čłowěk, wida a opatře a pilně znamenaje všeliké stwoření, a všeliký pořád w 20 něm, má mysl obrátiti k božie chwále, ježtoj všeho krásného najkrásšieho krásu, a tak diwná, ež k nie přirovnáwajíc všelikú krásu, i krásu by se nezdála; neb nade wšej' krásy múdrosť jeho.

Kap. 10.

Co jest kde a kterak múdrosť božie swět, a což w něm jest, zpořiedila, ustawila, a swláště o planetách nebeských a o dwiětí krusiech.

Děti. Wieme také, ež jest nelze chwály božie wyprawiti; což koli móže kto říci o bohu, vždy nedorčeno. A však neslušie mlčeti asa toho, ježto móż o něm býti powědieno; neb die S. Augustín: Běda těm, ježto mlčie o tobě! Kaké koli také to prawí: ež mluwní sú oně-

měli; mienie snad, ež nemohú i mluwní wyprawiti wšeho, jeztož w tom chwála moci, múdrosti i dobroty božie; anebo snad, žej' buoh tak weliká welebnost, ež i newymluwný proto slowe, ež wždy jest nad to, než móž kterým slowem powědien býti. Proněž dí S. Augustin: Nena-lezaji toho jména w řeči, jezto by mi mohlo tolik w srdce wložiti, co mé srdce darem jeho drží o něm.

Otec. O dietky! k wysokým řečem wzbúziete mě. Milost mě nutí: ten zná, která, jeztož dal ji; mlčetit nechci. Ale aby pak snáze k rozumu přišli, o němž budem pomluwu mieti ku posledku: kak buoh jest jeden, kak jest w trojici, kak člowěčenstwie jeho w něm, wiece nepřičiním; musít řeči podržeti, jeztož jí učí pohanských mudrców filosofoa, kakžkoli wědě, ež se tomu budú smieti posmie- wači, a druží budú na mě snad skřipěti zuby, chtěic sami jen widieni býti, by rozuměli. Běch řekl tam napřed, ež we čtweřech wěcech bude krása a sličnost některé wěci dokonána. Najprw, aby sluš- ně a hodně byla na swém místě. Toj, očitě: měj kto nos welmi sličný, nebu- delit na swém místě, nebudeť slušeti. A také, aby co mohlo býti slušné a hodně na swém místě, musí wšech šwých stran složenie hodně jmieti a pewné, a aby přistupně ty strany složeny byly. Zna- menajtež wšickú pokorú swěta wšeho, kak jest hodně ułożen wešken stwor na swém místě, kak pewně, kak slušně při- šly strany k stranám; a čím to lépe móż- te a wtipněje znamenati, kak jest u

weliké múdrosti swět zpořizen, tiem wětší příčinu budete jmieti, newymluwné božie múdrosti diwiti se. Wizež, kak da- lekým úmyslem, kak diwnú múdrosti weš- ken kruh wšeho stworu spojen spolu, a tak slušně, tak přistupně a tak trpně, ež i welmé nepodobné strany k sobě jsú w jedné oboře stworu wšeho; a netolik ne- podobné k sobě, ale také i protiwné. Podobnali wěc k sobě tělesné přirozenie a duchowné? těla nebeská, jakož slunce, měsíc, hwězdy, a ta nebesa, w nichž jsú hwězdy, podobnali jsú k tělóm zdej- šieho přirozenie, jakož jest země, woda, powětříe, oheň, jezto čtyři slowú ele- menti? Onať jsú těla owšem jiného, než tato těla, přirozenie; a však jsú těla, nejsú duchowé, a mezi filosoфы slowú pátý byt. Tomu, jezto sem řekl byt, oni říekají essentia. A zdali také oheň nenie protiwn wodě? a woda ohni? A však múdrost božie wšeccko to spojila w swět jeden, a do wuole jeho nezboří jedno druhého; a wše jsa tak w tom pořadu, jakož wše uložil ten řemeslník múdrý, potřebu činí wšemu, což se urodí na tomto swětě, a dáwa žiwot. Ktoby se nediwil božie múdrosti tak weliké w uło- žení wšech stran swěta wšeho? Aj kakť jsú trpna nebesa najwvyššie, ona, jezto stojí, nehnú se, neběží, a wše tělesné jsú obklíčila, jako wajce skořipina, wšudy wuokol, swrchu i wezpod. Ale nad tiemž jest ono duchowné, slawné nebe, jezto plamenné slowe a po řecku empyreum. Nemluwím o tom. A pak, kdež jest naj- dál odevšech stran toho nebe, o němž

sem feč potal, w prawém prostředku: tu jest hrubá země, na niežto my jsme; a taj také múdrosti boží tak utwřzena, ež se nehne, wždy stojí, twrdí, netočí se. A okolo země wody běžie, jakož wi-
 5 dite; powětřie nad tím také běžie, we čas dma odtadto, jakož jest to nedarmo zjednala božská múdrost; ohniwý kruh jest nad powětřiem wšudy wuokol, a ten také běžie a tobie se; pak nad tím nebe
 10 jedno, w němž měsieć jest; pak druhé nad tím, w němž jest Merkurius; třetie opět nad tím, w tom jest Venus, ten planeta, ježto má moc wzbúzetí smilné mi-
 15 losti, jakž hwězdáři pokládají; w čtvrtém nahoru nebi, tu jest Slunce wzloženo; w pátém Mars, ten swáry wzbúzie, wálky a boje; w šestém jest ten planeta, ježto dobrotu wléwá w srdce, a k smluwám a
 20 ku přiezniwé milosti táhne, a dobrá činí léta, obměkčije twrdost Saturnowu a stu-
 25 denost, a Marsowo horké a suché zapá- lenie obwlažuje; a tak jest mezi dwěma krutýma těma planetoma. W sedmém nebi jest pak ten Saturnus, a w osmém nebi
 30 jsou obecne wšecky jiné hwězdy, ježto s nimi wuokol wždy běží. Mněl sem dřiewe, by to osmé nebe těch hwězd mnoha, ježto
 35 lpi w něm, bylo prwnieho běhu kruh, ježto jiné kruhy nižšie s sebu trpočí wuo-
 kol proti w jich běhu, tak, ež průze je swým během trpočie, nežli jdú oni swým; ale naučen jsem potom, ež jest nad tím
 osmým hwězdowým nebem dewáté, ježto tak běžie najprúze; a nad tím tepraw
 40 to nebe křiřtalowé, ježto stojie bez po-
 45 hnutie, mezi nímž a mezi zemí swój běh

majie jiné wěci. A o tom nebi křiřtalo-
 wém wzmieňuje se písmo swaté; ale hwě-
 zdáři nic neřkú o něm. Aj té múdrosti!
 5 kakt jie jest wše k swému miestu při-
 wedeno! A kto stačí, by wše wyprawil
 a wše obmyslil? Protož jen žaltářnik sře
 na moře pokřikl, řka: Diwné uloženie
 moře! diwný u wýsosti hospodin! A die
 10 opět: Wšeckos uložil u múdrosti! A zdali
 i to neukazuje božie múdrosti w tom ulo-
 žení a w jeden swět tento zřejmý sje-
 dnaní tak protiwných wěcí spolu, w ele-
 15 mentiech i we hwězdách nebo w plane-
 tách, ježto jsou to wše strany tohoto zřej-
 mého swěta, žej tak wše dobře obmy-
 šleno a tak slušné? Aby strana jedna
 druhé nebořila, mají ty protiwné wěci
 20 sobě opět mezi sebu wěc některú w pro-
 střed, ježto by s oniem i s oniem w ně-
 čem podobnost jměly a přiezň, aby to
 protiwné k sobě skrze toto bylo připo-
 25 jeno, a w přiezni bylo, tím jsa smřeno,
 ježto k onomu tiemto, a tiemto k onomu
 má podobnost. Takéž netolik trpno, ale i
 krásno bude to spojené w tak mnohých
 30 proměnách a w tak slušné spořizených.
 Aj, kakáj těžkost a hrubost země a ne-
 žwárnost proti w jiným stranám swěta! a
 jest najniž, a nad ní ušlechilejšie ele-
 35 menty, až nebes kruhowé: oni jako po-
 nebie wýšež, wýšež! A coj w tom, ježto
 nenie známo lidem! Až pak ono wrúcie
 milostí, ježto slowe plamenné nebe, ne
 pro žhawost horka ohniwého, ale ež plá
 40 wrúci milostí, w němž jsou pořady anděl-
 ských duchów, w němž jest bydlo swa-
 45 tých, a to plně králowstwo nebeské w

radosti a u vidění boha. A nad to nade vše, neřku miestem, neb i ve všem všudy jest i nade vším i pode vším, jest buoh diwný způsobce i stwořitel toho všeho. I toť jest slušno znamenati, w kaké mūdrosti zpořiedil buoh časy: ne wždy den, ne wždy noc; po noci den, ježto k dielu wzbudí a swietí, po dni noc, aby ustalí w práci odpočinní. Delší den, když jest wětšie potřeba toho, a noc delší, když 10 jest méně dělati třeba. A také i w tom učinil buoh proměny, aby někdy byl delí den noci, někdy kratší; a někdy aby obě sobě rovnou bylo, aby, byloliby wždy jednostajné, teskpostí lidem neutinilo; neb 15 sie i ono činí libost. A tak opět jeř, léto, podzim, zima; ti zwlášti časowé čtyři ménie postawu tohoto swěta. Teplem jerným počne se swět obnowowati, létem bude jako w swé síle, a na podzim bude jako uzráv 20 starati se, až zima jako zahubí a přemóž swět; ale opět znowa božím způsobem bude vše opět obnoweno. Pakli jest daleké to, ježto j' tak božie milost zpořiedila aneb jeho mūdrost, a nemóž kto 25 vysokého nebe obmysliti uloženie: ale znamenaj údy těla swého, neb nazwánt jest člověk w písmě swět menší; protož w spojení člověciem takéť jest znáti boží mūdrost. Aj, když jiné twáři nerozumné po 30 hauty jsou k zemi obličejí, člověk má prostý zróst a twář swú wzhuoru, aby bylo nad jiné tím ukázáno člověcie duostojenstwo, a ež má swú mysl wzhuoru táhnúti k nebeským věcem, nejen k zemi, as jako zwěť hlúpá, ježto j' tělem i obličejem k zemi pochýlena. Aj, kakáj proměna w

tom, což záleží w hlavě, a w tom, což w nohách, a kakť jest každé hodné w swém miestě ustaweno! Nohy drží najnižšie miesto, aby nealy a držely tělo wšecko; hlawa najwvyššie, aby vše tělo wedla, z daleka očima upatřec, ušima uslyšec hodné neb nehodné, aby to pak rozum potkal hodné; ruce w prostřed masa, ježto by se držalo silú kostí. Kak skrze některé kosti má mozk swé skryté próchody, aneb žily některé skrze kost některú, kakť mají dierky sobě připrawené božím způsobem; kakť tu kosti wyrostly z masa a wymkly, kde j' třeba toho, jakož do zubów widíme, a 15 jinde jsou skryté; kakť jest vše maso koží obklíčeno, aby mělo wnitř swój pokoj před úrazem protiwných věcí swé ušlechtilosti, ježto by hrubosti nestrpěla; až i nehty dal, jako helmy, buoh každému prstu. A ktoť by vše mohl počísti strany i wnitřnie těla člověčieho, neb i jiného, kak jest vše opatrnú boží mūdrostí zpořiezeno, a každá má sobě hodné miesto!

Kap. 11.

O čtweru hnutí, kterak božská mūdrost u věcech stwořených jest zpořiedila.

Děti. Jistě, tatúku! diwným a welikým způsobem božie mūdrosti jest to, ež tak wěc každá jest na swém miestě; ale také wzbud ny, abychom hnutie rozličná srozumějí, i w tom díwali se božie mūdrosti w způsobu jeho.

Otec. Čtweru hnutí jest, o němž mluwie jakož zwlášti filosofí: jedno jest s miesta na miesto; druhé, ježto přibývá něčeho, když roste, neb ubývá, když

hyne; třetí, když s radostí zvíře táhne, /
 se k onomu neb k onomu; čtvrté, ježto
 w rozumu činí proměnu. Dlouhét řeči o
 těch hnutích mají filosofoi; ale jáť nebudu
 tak dlouze mluwiti o tom, jen dotknu zřej-
 mého, aby i w tom příčinu měli, božské
 se múdrosti podíwati, a pak jeho weleb-
 nosti, žej nad ta hnutie. Pomyslte naj-
 prw o tom hnutí, ježto jest s místa na
 místo. Ktoj tak múdře to přistrojil, ež 10
 se wždy tak točie prudce nebe, ať ne-
 jde s swého místa, ale w swém místě
 jde wókol wždy každý kruh oných nebi
 dewieti swým vlastním během? najwvyšší
 prwnieho běhu nebe najwětší běží prud- 15
 kostí a rychlostí, tak, ež we čtyrmezci-
 ma hodinách obběhne swój okrsek, jež-
 toj najširší, a trpočí s sebu ode wzhoda
 slunce k západu dolejší kruhy. Ale proto
 oni také jdú swým během proti w ono- 20
 mu kruhu najwvyššiemu; neb každý pla-
 neta má i swój běh jiný w tom okrslku,
 ježto zodiak slowe, w němž dwanácte
 jest znamení. A kteréhož planety kruh
 wyšší jest, a blížší onoho kruhu prwého 25
 nebe, ježto běží, tiem rychleji běží potky-
 seními toho nebe, ale lenějie swým během
 w onom okrslku, ježto zodiak slowe; ale
 najnižší planeta, měsíec, we čtyrech ne-
 dělách dokoná swój běh w zodiaku; ale 30
 slunce a najwvyšší planeta we třidcat lé-
 tech; a pak ono hwézdowé nebe, to
 welmi malitký drobet pohne se u mnoho
 létech proti w běhu toho prwého kruhu
 nebe najwvyššieho, ježto běží: tiem buoh 35
 činí léto a zimu, dlouhé i krátké dni neb
 noci, a někdy rovné. Tiem během roz-

ličným těch planetów a nebi ony mnohé
 jsú rozličnosti pořadem bozie múdrosti.
 Neb w jednom místě slunce neb měsíec
 neb jiný planeta wywedú wěc jednu, a
 5 w jiné jinú; též wšecy hwězdy, tato s
 táto učiní to, a když se s jinú sběfe,
 učiní jiné: toť činí proměny w swětských
 wěcech. Oheň také w swém kruhu běží;
 powětří w swém, ale to nejednostajně,
 jakož do wětrów widíme; woda také jde
 w oblacích, we mhle, neb w zemi, párd
 kakús, diwnými kakýmís próchody táhnúo
 se z moře i od zemi, ať učiní studnici,
 pramen, ež potóček poteče, neb dešť bude 15
 z oblaków, a (w) potociích běží okolo
 země swrchu, a z potóčkůw řeka se sběfe,
 a swým během opět w moře wběhne. A
 tak wždy tekú řeky, wždy mají, od-
 kudby tekly, a moře tiem nepřeplyne, ež
 20 w ně wždy wody tekú. I to widúe, a w
 úklidné myslí díwajíc se tomu, móžem po-
 znati múdrost boží. Jestíť i w člověku
 hnutie to dvoje: jedno wnější s místa
 na místo, ježto swú woli jde, kamž chce
 25 člověk, aneb hne, aneb nehne kterýmž
 chtě údem; i toť jest pořadem bozie mú-
 drosti, ež jsú tak klúbowé a přiehby a
 žily k tomu způsobeny tělesné zřejmé, a
 pak wóle, ježto nezřejmá, netělesná, ale
 30 jest duch, hne tak brzo kterýmž chtiec
 údem k tomu hnutí způsobeným. Druhá
 hnutie wnitř má wždy ustawná w sobě
 člověk, a ta nejsú poddána wuoli: jakož
 srdce má wždy swój běh bez přestáníe,
 35 w němž záležie život, donidž ráčí ten
 prwní, ježto wšim hýbe, což se hýbe,
 a sám w sobě nemá hnutie ijednoho,

ani proměny, sám hospodin. Od srdce pak má a běže své hnutí a svůj běh krev w žilách po všem tělu, u větších i w menších, w plicech, ježto powěťřím srdce obvlažují dyše, také jest běh ustawný. Leť bdí, leť spí člověk, ti běhowé w něm nepřestanú, a neustane tiem během srdce, ani žily, ani plice; tak jest diwně božská múdrot zpořiedila a nastrojila! Drahé hnutí běch řekl to: když roste něco a jde u velikost z malosti, aneb když hyne něco, ež ubývá jeho. Ktož jiný než buoh způsobil to hnutí w přirození? Jakož se nic samo, což jest nebylo, nemohlo učiniti: takéž nemóž samo sebe přiwěčšiti. A tak i w tom jest diwná múdrot způsobu božieho ukázána. Třetie hnutí jest, toho nemá jiné stwořenie, než zvířete některé, ježto má duši, a móž něčeho žádati, ač i bez rozumu. To hnutí jest: w té duši žádost, ježto táhne mysl, ač mysl má slúti zvířete i nerozumného, k něčemu, ježto widí, slyší, woní, chutná. Neb libost dotčenie toho aneb toho drží w paměti někaký jako obraz, i potáhne se žádostí kakús, hledaje libého a chtě zbýti nelibého; aneb když tiem swým zvířecím přirozením mánie něco sobě libého, i potáhne se k tomu, aneb něco protivného, i kryje se toho. Diwné způsobenie božie múdroti, ež zvířete bez rozumu, newěda, by toto z tohoto, a toto z tohoto wyniti mohlo neb jmělo, a však má žádost kakús přirozenú, ježto táhne k tomu, w němž záleží život jeho aneb plod jeho! Diwná múdrot, ježtož zvířeti dala oko, a tu moc, aby widělo!

Těž o uchu, tež o chuti w ústech, neb o wóni w nose, neb čití rozličná wěc dotčením těla, ježto pak žádostí hýbá. Čtvrté hnutí přislušie jen k člověku neb k andělu, ježto w rozumu činí proměnu to hnutí; a což nemá rozumu, k tomu to hnutí nepřislušie. Neb to hnutí jest, když rozum k onomu neb k onomu obrátíme; a we čas jej jasněji má, we čas potuchleji. Dostí diwiti se w tom hnutí nalezne člověk, když znamená, co onen rozum nestwořený nad tento stwořený rozum, ježtož uměl swým rozumem tento rozum tak diwně a wždy sprawedliwě učiniti i pořiediti; ježto všech lidí činy, wuole, myšlenie wprawdě pořiedí a rozumně. Kak móž i ze zlého zlých vybrati dobré, zlým dobrého ze zlého jich nepřiwede, ale těm dobrým, ježto milují jej, jimž diwným způsobem boží múdroti wšecko jest pomocno k dobrému.

Kap. 12.

Co každá wěc stwořená jest sama w sobě, a co jiná wěc? Jako, co jest forma latíně, a coj qualitas?

Děti. Tehdy také i krása?

Otec. Owšem dietky! těm, ktož z milosti bojie se boha, jsúli krásni, pomoc mají k dobrému tomu, aby se wiece libili bohu. Ne tiem, ež jsú krásni, budú wiece libiti se bohu; ale i tiem, ež i krásu mají, mohúc se jie libiti swětu, však netbají na to, ale bohu swú krásu, ježtož jim dal ji, obětují wzácnú obět. A tak libější budú bohu i lidem, jimž milá je šlechtnost; neb zwišťtie jest šlechtnost

ukázanie, mohúc sě líbiti světu, i netbaji na to pro boží milost. A ktož moha žádati krásy, i nežádá jie, netbá na ni pro milost boží, také ten nenie nelib bohu, ačť i nemá veliké krásy, a takéj' tiem bezpečnějie od světakých pótek. Ale snad by tuto bylo o té třetí věci pomluwiti, ježto také příslušie, aby krása byla dokonána, neb sem již o dwú pomluwil; abych wás ponukl, kak by i w této poznali múdrost boží. Ta wěc třetie jest forma slušná; a ta bude tiem slušnějšie, čím bude ta čtvrtá wěc, ješto krásu dokonává, s oněmi slušnějšie dána formě. Ta wěc slowe qualitas latině. A to jest každěmu čichu ono jiná, a ono jiná, to jest, ež bude oku libú barwu forma t. postawa jmieti, uchu hlas pochotný, nosu wóni, ústóm také libé neb nelibé dal buh ty pochotnosti, ježto jsú také qualitates; ale ne po těch slowe krásné něco, ale chutné. Nos má také swé, a tomu také říkáme, ež krásně neb škaredě wonie. Dotknutíe také má swé qualitates; těmi také neslowe něco krásné, ale bude libé neb nelibé dotčenie toho. A tak forma jest postawa takáto neb takáto; ale qualitas jest cos, ježto když čemu přijde, učiní to, ež takowěto bude neb takowěto. Jako když bělost bude dána čemu, to bude bielé; pakli črwenost, tehdy črwené, a tak o jiných barwách, ježto oko súdí mezi nimi; a budeli čemu dána pochotnost která, pochotné bude: leč k ústóm, leč k uchu, leč k nosu, leč k dotčeni to příslušie; a pakli nepochotnost, tehdy nepochotné. Duchowné přirozenie také má swé qua-

litates; a tak duše, nebo člověk skrze duši, máli dobrotu, dobrý bude, jmáli šlechtnost, šlechtný, a tak i o jiném, ježto když má to duše, takowá bude: jako když tato postawa okružlá neb obdlůžná, tlustá neb rovná, bude biela od bělosti, črwená od črwenosti. Na to sem sě o tom wzmienil, wěda, ež hrubi w rozumu newědie, coj to; aby, ktož má hbitější rozum a čte w mých knihách, rozuměl, coj to, ježto forma slowe, a coj qualitas. Jednot jest postawa a jako obraz; a druhé, ježto učiní takowý ten obraz neb tu postavu, ež bude biely neb črný, krásný neb škaredý, libú wěcí neb nelibú; neb to dvě také krásu uwodí: postawa, a ta wěc, ež takowú učiní postavu. A tak mnoho je díwánie w tom božie múdrosti, kak jest rozličné wěci zpořiedila, ež jsú pro rozličné wěci diwné (formy): někdy ež jsú veliké, někdy ež malé, někdy ež neznámé, někdy ež krásné, někdy ež pěkné, někdy ež mrzuté, a tak i o mnoho jiném. Díwáme sě weličnosti, když co nad obyčejné nám wěčšie bude; a malá postawa takýmž činem diwna býwá. Wizež, co sě zdá diwnějšie: welicili zubowé u slona, čili malí oni, ježto mol jimi rúcho stříže? jehož wšeho pro malost jeho nemož oko snadně upatřiti. Weliká múdrost božie! weličěmu tělu i malěmu dal hodné údy k létání, neb k chodu, ku plawání, neb k běhu, neb k skokóm, neb k obchodu jeho, jakž co chtěl mieti; dal oči blše, a tak i o jiných zwiefatech a o jich hodných údech, w nichž jest malých i weličných stwořitel

wšeho neobmeškál. Díváme se jako některým wiece, ež jsú nám neznámé, ež jsú daleko od nás jinde, aneb ež málo jest rodu toho; některé pak věci diwny jsú pro swú krásu, pro slušnost údów a stran k stranám tak pořiedně připrawěných a sjednaných, ež jakoby zwiášti pilnost stwořitel přiložil k těm věcem; a tak vše zpořiedil slušně, ež i črní chlupi nad očima na hladké a bielé twáři budú slušní, a kdyby jich nebylo, nebylaby twář tak slušna. A pak také jest diwno, když co mrzutého a jako potwořeného usřime. A tak ze všeho dívání takým věcem můžem powstati k dívání božské múdrosti. Diwný pořad w taciem peři w páwowém, ano to, což k oku zřiedno, má krásné lice, a to, coj zakryto, nenie tak krásno, aneb coj wezpod jako na ruby; diwné, ež z tak mnoho peře bude jako z jednoho postawce zšité rúcho, ež jedno péro newyrosté dále, než slušie, ale každé dotáhne swého miesta, a tak bude w tom místě barwu zřiednú mieti, jakž se wždy přirowná k jinému. A pakli má pták býti pruhat, každého pérka pruzi sjednají se jeden s druhým. A to vše božím způsobem pocházie, w němž widíme múdrost jeho.

Kap. 14.

Tuto již o jednotě božské, a colí nám ji ukazuje.

Děti. W těchto řečech, ježtos k nám mluwil, ukazuješ troji najwvyšší věc w bohu, moc, múdrost, dobrotu; již widíme

toho sled w stwoření zřejmém. Ale rádi bychom slyšeli ještě, co boží jednotu ukazuje, w čem jest sled toho, žej' buoh jeden?

Otec. Hrubýt chci najprw příklad dáti, ež we všem zřejmém jest sled někaký trojice w bohu i jednoty; ale sled uzřie, ješřej' daleko od poznání toho, či jest sled. Uzříš sled, ež jest tu zajiec, ale neznalliby zajiece dřiewe, po sledu by nepoznal. Aj uzříš kterězkoli tělo, kámen, dřewo, slunce, měsíc i cožkoli, toť bude jedno w sobě; a w té jednotě jest trojice, tlustost té věci, dlúhost a širokost. Ale podobnějit sem ukázal trojice swaté sled, jakož sem mluwil o tom do té doby. I tiežete již o jednotě božie, ež wěřite, ež buoh jest jeden. Rozum, hna se wřipně k tomu, uzřie to, ež buoh jest jeden stwořitel všeho i působce, ježto nemá počátku ani skonání. Anoj' řekl filosof: Nenie dobré mnoho kniežat, t. w jednom pořiezení. Protož w pořiezení všeho swěta jediné jest knieže, a to buoh jest. Neb widíme diwný běh nebes, jakož sem dřiewe mluwil o tom, ano se točie sic i onak. Jakož na hwězdách, na slunci, na měsieci jest to zřejmo: ano hwězdy některé wzejdú, a jsú některé, ježto nám nezajdú za huoru nikdy; a některé zajdúc skuoro, wzejdú po malé chwíli, a druhé dlúho newzejdú zajdúc; a jsú některé tam pod námi, ježto se nikdy neukáži, nikdy newzejdú. Měsiec nám někdy s wečera wzejde, někdy z jitra, ale wždy tak, ež celú noc swietí, když jest w plně, leč jest noc krátka, leč dlúha, nechýbi

toho. Diwný běh větrův, dšťův, potokův, řek, i mnohoy w světě rozličných těch běhův: a však nenie zmiešenie w přistroji světa všeho. Zjewně jest, žej we všem způsob toho jednoho, ježto vše řídí. A kdyby od jednoho našel ten způsob, onenby k jinému táhl, a onen k jinému, ež by ten běh byl zmiešán a rozdělen. A to vždy widíme, ež jest vždy jednostajně rozličen běh nebeský. Protož 10 jeden jest počátek všeho a působce.

Ale ež rozličně móż něco slúti jedno, znamenajte, kakť jeden stwořitel buoh jeden slowe. Někdyť něco slowe jedno pro shromáždění; a tak dieme stádo jedno, 15 ano bude dobytka mnoho. Někdy spojením něco slowe jedno, jako tělo jest spojené ze mnoho údův. Někdy dieme něčemu jedno, by bylo pro swornost a pro sjednání neb pro podobnost; jakož dieme, 20 všechť jest hlas jeden, ano i on, i on, i on hlas swój vypustil. Ale to vše nic prawě nenie jedno. Ne takť jest jeden stwořitel všeho: i w té jednotě wyběhl jest nad to nade vše, což jest jedno. 25 Ano duch andělský kterýžkoli, neb kterážkoli člowětie duše prawějie jest jedno, než shromážděním neb spojením, neb sworností neb podobností: ale jedno jest w bytství swého jednostajného přirozenie, 30 ež nemóz to jedno w strany býti rozděleno, neb stran nenie w hromadu spojenie. A však nad andělský duch jeden, nad tu jednotu, ježto duše jest jedna, wiece buoh a prawějie jeden; neb vždy 35 týž, též a takéž jest bez proměny, ani jest té posošnosti, by mohla která jemu

proměna přijíti a jinak jej učiniti. Protož buoh jest vždy to jedno, jakž jest a což jest, a najwš jedno w swém božství. Takéž, by bylo to slowo w obyčejí, nad 5 jednějš jest nad to nade vše, co kdež jest jedno. A ta jednota, ježto jí buoh jeden jest w swém božství, jest nade vše jednoty; neb ona buoh jest. A nenie w božství jiné buoh, jiné jednota jeho; jakož nenie jiné múdrost jeho, nebo moc, neb dobrota, a jiné on, neb jiné, ež jest, a jiné, ež buoh jest. A tak i o jiném o všem, což móż w prawdě býti o bohu řečeno, kakžkoli to vždy znám, nemoha 15 tak, jakž jest, o bohu řeči, neb newymluwný jest. Všakť mluwím jakž moha, za to maje, ež se nedělím úmyslem od cirkwe swatě; jakož křestanští mistři mluwie o bohu, od nichž sem slychal to 20 což pší. cc. —

Kap. 16.

Nenie w bohu proměny, jakož w našich postavách býwá.

Děť. Powěz nám také něco o tom, kudy to jde, ež w bohu nenie druhé proměny, oné, ježto w postavě býwá?

Otec. To, ježto w postavě proměnu béře, aneb se mění přibytkem, aneb ubytkem, aneb ež jinak ona bude wěc, než byla dřiewe, aneb jiné. Nic toho boha nedotýče w božském jeho přirození. Ež nemá přibytkem proměny, tak móż býti ukázáno, ež to, ježto roste a přibýwá jeho, béře 35 vše odjinud odněkud něco, jehož jest nemělo; neb izádná wěc nemóz toho z sebe

wzieti, jehož nemá. Odkudžby pak wzal co stwořitel všeho? Protož neroste, nebéřet w sě nic odjinud, aby tiem byl wětšší; takť jest wzdy w swém božství, jakž najlěp jest býti. Ubytiš jeho také nemůž, byť méní byl; neb tak jest jeden, ež stran nemá, by mohla která býti od něho odlúčena; a cožby w ubyti mohlo od něho býti odděleno, toby byla strana jeho, když byla w spolku s ním dřiewe. 10 A protož buoh nemůž sebe méní býti, jsa w swém božství; neb najwýš dobře jest, a lépe jest tak býti bohu welikému, ažby ani mohl méní býti, nežli by mohlo ubyti jeho. Ež sě také w jiné buoh ne- 15 obrátí, ani jinak bude, neb jinakowé bytstwie jeho nebo božstwie: rozomějte, ež jiné jest tělesné věci wzieti na sě neb w sě tu proměnu, a jiné duchu; a huohť jest duch, ale ne tělo. Protož nenie třeba 20 mnoho mluwiti o tom, kak tělesné věci beru tu proměnu, abych ukázal, ež té proměny nenie w bohu: ale ukážit, ež i té proměny nebývá w bohu, ježto býwá w duši člověčí, neb w andělském 25 duchu. A všakť musí krátce dotknuti o tělesných věcech proměnách, aby tiem lépe byly duchów proměny od tělesných rozeznány. Těl proměna w tom záleží, když jich strany budú jinak složeny, než 30 byly, aneb když w těch kakowýchs věcech neb w některé z nich věc tělesná proměnu wezme, ježto můž to oko nebo ucho, nos neb usta aneb dotčení zwřecím přirozením býti rozeznáno; aneb w 35 někaké swé tajné moci neb síle neb trpnosti. A duchu proměna záleží we dwém:

w znání nebo u widění, (toť za jedno beru), a w tom, ježto mysl trží některá žádost, ježto latině slowe affectus. A tak když mysl bude we čas wesela, we čas smutna- 5 weselejší neb smutnější; a tak i w studu, i w milosti, i w čemžkoli takowém proměnu béře aneb můž wzieti, mōžli býti weselejší, milownější někdy než někdy; a tak řku i w jiném, cožby méně neb wiece 10 mysl tržalo. A druhá proměna w duchu w tom záleží, když bude mūdřejší, wswie něco, ježtož dřiewe newěděla, aneb jasněji bude rozuměti. Tak jsme poddáni těm proměním, to widíme. A andělé, ač nejed w 15 hubenstwu takých proměn, ale mohli by býti, kdyby blažnosti nejměli ustawné z toho, ež sě přidržie té wrchnie prawdy. Ale kdyby sě s prawdú chybili, we slůby proměnu upadli, jakož sú w ni upadli andělé od prawdy božie odwrácení. A mysl 20 naše také proměnu béře, když mōini člověk něco, jehož pak želeťi bude, aneb když chce něčemu, jemužto jest dřiewe nechtěl. Nic těch proměn nenie w bohu; ani jest buoh posožen k tomu, by sě mohl od blažnosti w hubenstwu hnůti, jakož sě 25 andělóm stalo, ježto swój úmysl od něho hnuli, jenž jest všech blažnost; ktož stojí w něm, držiet sě jeho. Neb buoh ne odjinud 30 má swé blažnosti, ale sám z sebe. A ež ta proměna nespadá na buoh, jako ji jmiewá mysl člověčí, to jde tudy, ež buoh jest ta najwýššie mūdrosť, ež nikdy nic naučini nerádně, by potom žel bylo jemu, 35 anižť kdy chce co jiného, jen to, což wždy chtěl od wěčnosti. Protož wždyť jest neproměnná wuole jeho a libost jeho: ne-

želi minulého, ani dmysla swého w jiné
měni, než jakž jest umyslil od wěčnosti.

Kap. 26.

Dietky. Swatý Augustin die w pátých
kniehách o sw. trojici na počátku, že nenie
to zlé, když šlechtná mysl k božským
věcem z wiery se u milosti rozněcuje,
chtiec tomu, což věří, porozuměti, ač
jsú to věci i newýmluvné; protož za zlé
nemieti, tatiku! žeť o tak vysokých vě-
cech wzbúzieme tě, aby nám prawil.

Otec. Tot jest tak, jakž diete; ale i
to jest dořekl ten swatý muž: že to zlé
nenie tomu, jehož newzbúzie hrdost a
doutanie swé sly a swé moci; ale kohož
milost roznieti božie. Neb naše milost
welmit jest malá k tomu, byť mohla co
duostojně o bohu a o jeho swaté trojici
pochopiti; a pak owšem nemóž jazyk i
toho, což pochytí mysl, wyprawiti. Ano
i sw. Pawel, donidž byl zde, ježto o
těch vysokých i hlubokých věciech mlu-
witi téměř najwěčší dal příčinu, prawí,
že zde ty věci božské widíme jediné w
zrcadle a w podobenstwi. A tak, dietky!
ufaje, že z milosti, ne w hrdosti, ne ze
wšetečstwa, budete čisti w těchto knie-
hách, — wšecyk miením, komuž kdy k
rukama přijdú, — k tomuž wás najprw
napominám, aby od pána boha, (o němž
wždy mysliti máme, a o němž mysliti
duostojně nemóžem, a jemuž na wšaky
čas chwálu dlužnú wzdáwati máme, a je-
hož wyřieci nemóžem ijedním slowem,)
žádali pomoci, aby tomu bez bludu mohli

rozuměti, co o jeho slyšíte wýsostí, aneb
co se dále z toho, co slyšíte, domyslíte.
A žeť znám netolik wóli swú, již bych
rád myslil, mluwil i psal jiným k tomuž,
jakož já mám w tom, utěšení, a k od-
dechnutí od rozbroje, hluku, běhudné
mysli: ale znám také k tomu i swú ne-
sly. Ač bych rád tak wyřekl, ažby kaž-
dému rozumieno bylo; newzdy mohu, ne-
wždy umiem. Odpust mi rozomnější, jež-
toby to mohl a uměl, což já miením, wy-
řieci lépe; a já také hrubějším za zlé ne-
budu mieti, ač mi nemohú, co já mie-
ním, moci srozuměti pro hrubost mé řeči,
aneb pro swój w tom neobyčej. A tiem
snáze s obú stranú móžem sobě odpustiti,
když chcem tomu srozuměti, že we všem
wyšel jest stwořitel nad stwořenie; a když
stwořenie poznati úplně nemóžem a úplně
o něm řeči wyněsti: co pak móž kto o
stwořiteli? A wšak, jakož sem řekl, ktož
wěrie prawě, a twrdo to držie, co jest
ukázáno wěřiti křesťanu z milosti, táhne
se k tomu, aby mohl tomu, ježto věří,
porozuměti, jelikož móž býti rozumieno;
řkuť swobodně: ne zle činí! A tak swatý
Pawel, swatý Augustin i jiní psali o bohu
vysoké a hluboké věci, a najprw řečšú
mistři po swatém Pawlu, potom sw. Au-
gustin s jinými, ježto bylo latinskému
jazyku neobyčejno; wšak oni tu prostřeli
cestu, mnohokrát latinský jazyk řeckými
slowy naplacujíc, až již obyčej mají toho
latinští mistři. A my těšme se w těch
kropějkách a w těch drobtiech, ježto od
nich jako s stolu bohatého k nám pocho-
die. I prosief všech nelatinníkůw: čtěte

opatrně w mych knihách. Donidž čemu nemůžete rozuměti, nepřete se o mé řeči s latináky a s hrdými najwiece; aniž wet každý, kdož latině umie, má rozum hluboký w takých věcech. Ale dojdete-li s šlechtného učného, jemužby mila byla prawda slyšeti i od oslice, a jenž nemá w srdci té záwisti, by jen sám chtěl rozumen widien býti: rád to wizi, by s takým o takých věcech, w nichžby 10 snad nemohli dobře, čtúc, sami rozuměti, rozmlúwali, aneb aby se w tom ujistili, že sem se piše držal kněh a úmysla křesťanských mistrów. A za tím, ktož chce rád mysliti, což buď, o bohu, ješto 15 by mohl mysliti prawě: zři, jakož sem řekl, na stwor všeho swěta, na některé (stworěnie), w němž sled jest boží a trojice swaté, a na obraz swaté trojice, to jest, na swú duši; sezři jejie přiro- 20 zenie, jelikož můžeš, a budeš k onomu pomoco; ale, jakož wždy prawím, anof jest nad to. A když již w naší rozumné duši můžem netělesně widěti boha: nenie stran spojenie, nenie blesku tělesného nebo 25 barwy někaké, neb tělesné welikosti a hrubosti, nenie, by miestem šla s miesta na miesto, ale rychle bude zde neb onde, newzejdúc nikdiež na tu cestu, ješto tam wede, wše přeskočiec; ale toto boha hnu- 30 tie nedotýče s miesta na miesto, neb böh jest všudy; ale také mi to přiběže k myslí. Protož kto chce pomysliti, coby böh byl, neb kakýby byl, toho hrubého nemysl w bohu, jehož nemá i twá duše: nenieť 35 tělo, nenieť miesty roztažen, nenieť blesk někaký tělesný, nenieť někaká welikost

tělesná, ani jest někaké miesto, ješto by jeho weliké slonowé tělo wiece zaměstnalo a obchopilo, nežli malé mužky tělo neb mrawencowo; ale rozuměj boha, ač 5 móż rozuměti, že jest dobrý böh. Ale kakowý nenie; to, ješto *kakost* slowe w tělesné věci neb w duchownie, nenie w bohu: nenie biely, neb črný, neb barwený, neb lesknutý; nenie zlý, nenie dobrý, by jiné byla dobrota jeho nežli 10 on; a tak i o jiných věcech, ješto jimi móż slúti něco takowé neb takowé. A však řku: dobrýť jest, mocnýť jest, silný jest; neb když což buď řku o bohu takowého: onž to jest; ale takowý nenie. Weliký jest böh; ale toho, ješto quanti- 15 tas říekaji tomu latináci, nenie w bohu. Neb neslušie pod mieru, ijedné w něm nenie miery: ani jest w něm tři loket, ani tisíc. Nemohu říeci: tolikýto jest podlé tělesné welikosti, ješto móż miesto zaměstnati, a tú welikostí nenie welik; ani 20 angel, ani mysl, rozumná duše: ale jest welikost duchowná moci, múdrosti, dobroty. Těmi jsú andělé welicí, neb duše naše weliké: ale buoh jest welik w tom bez konce, neb bez kraje. Tak cile nenie té welikosti! Jest také buoh stwořitel 25 všeho; ale ne pro swú potřebu stwořil jest to, co jest stwořil. Jest teď před námi, nestoje, nesedě, neleže, nelpě nikakž, nebo wise, nebo plawaje, nebo léce; owšem kaks jinak, nežli móż býti powě- 30 dieno naší hrubostí. Wšeccko drží na sobě: ne jako když my oděw který, neb rúcho, neb břiemě máme na sobě. Jest wešken všudy: ale ne jako na miestě, by je za-

městnal. Jest věčný: ale bez času, ne jako to, ježto jest bylo, jest, neb bude, jemuž jdú ti časowé; bohuť tak nejdú; nicť jest jemu neminulo, nicť jemu nepřijde; všef jest jemu. Činit bůh proměnné věci, beze všie swé proměny, anif co trpí. Ktožt boha tak myslí, ačť nemóž úplně pomysliti, co jest, aneb nalezti; a však jelikož móž, toho se střeže, by to řekl do boha, ježto bůh nenie: a rozniť se w žádosti, aby asa někdy došel u milosti jeho, kdež by jej widěl, zřel naň jasně, wida, kak jest welebně

w swé trojici swaté, we třech osobách a w jednom božstwi, ježto jest plné w každé z těch osob, a neměně bůh prawý a plný we dwú osobú nebo w jedné, než we všech třech, ani wiece we dwú neb we třech, nežli w jedné; kdež by poznal, kak jest diwně milosrdně syn boží věčný jednú swú božskú osobú jednú člowěčenstwie našeho plného a prawého přirozenie swého, jemuž s otcem i s duchem swatým čest a chwála wěky wěków. Amen.

II. KNIHY UČENÍ KŘEŠŤANSKÉHO.

KNIHA TŘETÍ.

Tyto knížky třetie jsú o hospodářowi a o hospodyni a o čeledi.

Hospodář w swé čeledi, leč jest chudý, leč bohatý, každý podlé swého běhu má se slunci přirownati, podlé onoho výkladu, ježtož Jakub wyložil sen swého syna; ježtož slunce a měsiec a jedennádeset hwězd byl widěl, any se modlé jemu, řka: Zdali já a máti jeho a jeho bratřie budem se modliti jemu? I řku, že jakož slunce swětlo jest, a od něho měsiec i jiné hwězdy berú swětlost, a vše shřiewá, a nečistotu bláta wysušije: takéž hospodář sám najprw má swětél býti dobrými skutky, a dobrým příkladem má swú čeled 20

oswěcowati, i dobrú radú a napomináním; aby najprw boha milowali, a chodili ke mši a na kázanie, a stříchli se hřiechu, a poslušni byli kněží, tak jakož buoh kázal. A budeli sám hospodář horek w božiem milování, tehdy ruče zahřeje se od něho čeled, že bude boha milowati. A tak widúc od hospodáře, an poslušen, což kněz přikáže, když swětiti, tehdy swětí, když se postiti, tehdy se postí: také bude poslúchati, a též činiti, jakož widí; a toho, což branie kněží na kázani neb na zpowědi, bude se střieci, když uzří, ano se hospodář toho střeže. A tak, jakož sem řekl, budeli hospodář horek w božiem milování, tehdy, jakož slunce wysušuje blatnú nečistotu, takéž 30

tú horkostí wysuší wšicku smilnú nečistotu w swém domu. Neb když čeled widúe, ano hospodář miluje snažně boha, roz-
 nietí se w té žádosti, i bude také snažně
 boha milowati; lépeť se wystřeže zlého,
 nežliby kto mohl jie wystřieci. Má se
 také hospodář na to rozmysliť zvláště,
 kak orát, chtě swá semena w zemi uwrci,
 rozličně ji pósito, kakby ji plodnú uči-
 nil, a kakby býlé a jiné škodné kořenie
 w ní zahynulo, aby to siemě jeho buj-
 nějie rostlo; pakli bude twrdé hrúdie, ale
 zluče je. A když to orát čini pro swé
 siemě, čím pilnějie hospodář má snažen
 býti, kakby zwedl swú čeled, a najwiece
 hospodynji; neb z nie čaká swého ple-
 mene, totiž dětí: aby tak dietky wše
 dobré widúe a wši šlechetnost od čeledi,
 a najwiece od swé matky, též w úmysl
 braly, majíc dobrý příklad a naučení,
 přiwykly kázni i také wš šlechetnosti.
 Protož každý hospodář, kakžkoliwěk pro
 swój úfad, aby w něm boha nerozhně-
 wal, má brániti wšie necti wšeho zlého
 swozenie i jiné čeledi, a sám pak owšem
 střeha se toho: wšak zvláště to má čini-
 titi pro swé dietky, aby těmi wínen ne-
 byl, a téžce před bohem z nich neod-
 powiedal i z jich také prapradětí. Neb
 což dietky widie od swých starost, leč
 zlé, leč dobré, přiwyknúe tomu, i swé
 děti potom wedú k těmuž. Protož hospo-
 dář nie zlého nepřepúštěj w swé čeledi,
 ani lži, ani řeči nekázané, aneb nemú-
 drého proti w bohu porúhanie, ani kostek,
 ani swárów, ani také pokútnieho milo-
 wanie, ani zlodějstwa, ani zprawowanie.

Neb kterážkoliwěk zlost a nelepotá jest
 w které čeledi hospodářowým obmešká-
 ním, za wšecy téžce bude odpowiedati:
 čím pak tieže, budeli jeho naučením a
 5 příkladem! Protož jest každý hospodář pán
 w swé čeledi, aby ji bránil nesličného.
 A wšak má se o to pokusiti najprw do-
 brotú; nemóžli pojednú stawiti wšeho
 zlého obyčejie dřewnieho, ale ujimaj po-
 malu; ale nowému zlému obyčejie nikakéž
 10 wzniknutí nedaj; nemóžliť dobrota pro-
 spěti na nich, ale ukaž práwo swého pano-
 wanie. Wždy na to pómni, že onca kněz
 Eli w starém zákoně dobrý byl sám, ale
 15 synowé jeho zle činili, a on fiekal jim,
 zle činite; ale wšak netresktal jich muž-
 sky ze zlého: zaslúžil tiem božieho hněwu,
 a dán na příklad wšem takowým otcóm
 a hospodářóm, kteříž toho nejsú tbawi,
 20 což jich čeled čini zlého proti w bohu. Ale
 wšak má se střieci hospodář hněwu prchla-
 wého bez užitku; nemóžli zbyti wšie wěci
 hněwu, ale obměkči jej, a swým sluhám
 ukuten nebud i swé ženě, ponně na to,
 25 že böh jest jediný pán i twój i jich. A
 na to se každý také rozmysl, že nesnad,
 by každý někaké wášně nemosil mieti; a
 častoť býwá, že jedné wášně, a snad ne
 owšem zlé, přezřieti nechtě, wiece jej
 30 zkazíš, aneb jinému mosíš wiece přehlě-
 dati. Ano kolec často mosí přezřieti oři
 některé jeho wášně, aby jemu w jiném
 pohodlen byl. A wšak nemiením, by bylo
 přehlědati zřejmě proti w bohu, ale s roz-
 umem má člověk hoditi času. Swatý Jan
 Zlatoustý pokládá jeden příklad, že kdyby
 kto měl helmbrechtnú ženu, nemóž jí

wšeho pojednú zapowědieti, aby sě jí nezpřikřilo: ale najprw těch wěci, ježtoť jsou jako najhrubějšie, odmítuj jí. Ličlit sě, mluw před ní o tom, kak jest to stydká wěc, tak řeredně mazati sě, aneb cizie wlasý na sě cpáti; a kak také často w hanbě bude proto, chtiec čest mieti: když to do nie uzřie múdři, za bláznici budú jí mieti, a jiné panie, ježto snad záwidie, by jí chwálily, pronesú na ni, a budú jí smiech wáletí; a často swé vlastnie čeledi mosí sě krýti, stydiec sě jie w tom; chtiec také mlada sě zdáti, skoro sě sstará těmi ličidly. Když již toho odwedeš, ač dobrotú nemóžeš, ale nikakež zlého, wěda, nepřehlédaj. Opět po chwili dobrotiwě praw jí, kakt jí dobře slušie počestné rácho a pokorné; kakt jest milejš, než když sě jako bohyně přistrojí; kak sě všem múdřým a počestným lidem do žen dobře to líbí, když swým říchem neukazují lehké myslice a nečistě, aneb hrdé; kakby jí to buoh za dobré jměl, řeby dobrý příklad dala swým súsedám, počestně chodiec, a proto w dobrém rúše, ale počestným krojem. A tak we všech jiných wěcech lépe často způsobí hospodář ponaáhlu a dobrotiwě, nežli kwapně a ukrutně. Neb tak jest soběwolně hrda člowěcie mysl, že snáze dá sě naraditi, než bezděky přinutkati. Protož kdežkoliwěk móż hospodář, tu buď dobrotiw k swé čeledi, a zwláště k swé ženě. K tomu tě ponúká mnohé písmo. Swatý Petr, po boze prwní pastýř, i swatý Pawel, též měř we všech swých epistolách welé mužóm, aby swé ženy milowali a nebyli

jim ukrutni. Welí pak zwláště otcóm swatý Pawel poně we dwú epistolú, aby swých synów neodrždili k hněwu, aby někak nebyli proti w nim lehké myslice, a tak boha rozhněwali, jenž jest kázal otce ctíti: ale welí, aby je wedli w kázni k dobrým obyčejóm. Pilně také každý hospodář má sě stříeci, by zle zbožie nedobýwal; neb toho hřiechu najasnéze sě lidé kají. Tak jest tu weliké črtowo oslepenie, řeby radějšie almužny dávali na kláštery, nebo kostely stawěli, nežby zle dobyté nawrátili. A obak, ktož zadře cizieho, wieli komu, najprw nawrať; pakli newie, sobě nemá zachowati, ani tam, kamž sě jemu chce, bez rady biskupa swého, neb komuž jest poručil on, má obrátiiti. Ale řej nechutno wracowati, pilně sě jest toho stříeci, by cizieho nezahrhal, a zwláště mzdy; ktož co podělá, inhed mu zaplať, neprodlěwaj tiem do jitra, nebť snad wečer nemá co jiesti, ani jest prázdne choditi po tom. Tomuž jest učil starý Dobeš swého syna.

Hospodynem múdřým.

Hospodyní pak múdrá a šlechtná k měsieci jest přirownána. Neb jakož měsieci wšecku swú krásu od slunce běře: takéž ona čest má od swého muže, když wěrně a práwě prawú milostú na sě zříta, ře mezi nima ijedné přiekazy neaie, jížby potuchla prawá milost. Jakož wídáme, když mezi sluncem a měsiecem bude země, ře slunce upriemo nemóž na měsieci zřieti pro ni: inhed potuchne měsieci. Kdyby také slunce ztratilo krásu, owšemby mě-

siec krásen nebyl. Protož mýlé sě ty hospodyně, ježto swé muže lacino wá-
 zie, neb jimi smiech pobíjejí; aneb ježto
 co komužkoliwěk rozprávějí bez welmé
 pilné potřeby, ježtoby k hanbě jich mu-
 zóm bylo. Často to býwá, že mnohá
 žena mní, by její muž jen jí ctěn byl,
 a jakoby jí k ničemuž nebyl užitečen; a
 mní často, by jim přiekazu měla, že sě
 jí zdá, by ho neměla, žebý welim lépe
 wšicku swú wěe způsobila. Pak býwá
 to, že ostanúc sama, teprw uzjí, coj'
 práce, a welim hóře bude způsobeno, nežli
 dřewe; a bude jí s wětší hanbú, než by
 byla na swého muže nerechnila před ji-
 ny. Protož každá múdrá žena má swého
 muže milowati, a swým urozením nadeš
 sě nepieti neb swým smyslem; neb wiece
 žena mužem čest má, než muž ženú. Ale
 jakož malé jest swětlo to, ježto od slunce
 měsieć má, kakžkoliwěk i toho od sebe
 nemá: takéž malá jest čest tohoto swěta.
 Neb jakož ono we dne neswieti, jen což
 w noci, a wšak noc činí weselejší: takéž
 tato čest nic nebude w onom wěčném dni.
 Protož což činíme, nejen čiáme pro tuto
 čest zdejší chwály, ale této chwály ne-
 běhajmy swým bližním pro dobrý příklad;
 ne na zdejší chwále a cti chtieće dosti
 mieti, ale zakusieć, žej' chutna tato, a
 wěduć lepší, tiem snažnějie po oné stojme.
 A protož dobrá hospodyní má sě stíieci
 před bohem i před lidmi wšech neslič-
 ností, což mohúć dobrého činieć: a naj-
 prw, aby w sobě wiery křesfanské ne-
 zprznila ijedniem kúzlem; ne tak jako
 šerfedné ženy na swých mužích hledají

milosti ďábelskú mocí, ježto říekají:
 nekúzlený muž jako nesolený hrách;
 ale hospodyní šlechetná přitáhne k sobě
 swého muže wšněmi dobrými a darem
 božím.

*O pateře wěci, již má hospodyně mieti
 do sebe.*

Zwlastě patera wěc jest, již bez hře-
 cha móž žena swého muže přitáhnúti, že
 ji bude milowati. Paklićby ta nepomohla,
 tehdyť owšem nepomohú ijedni čáři; pakli-
 by již pomohli čáři, wšakby proti w bohu
 ot ďáblów nebylo hledati pomoci. Neb
 wšecká kúzla i wšichni čáři jsú s ďáblem
 lidské smlúwy znamenie zewná a někdy
 tajná proti w bohu. Neb ač sě zdá někdy
 něco, by zlé nebylo, wšak wždy někaká
 lež jest při tom, a někací bobonci nepo-
 třebni. Protož každá hospodyní s pomocí
 boží nechaj kúzel; neb dojdeli této paterý
 wěci, nesnad by jie muž její nemilowal.
 Té pateře wěci učili jsú Sáru, mladého
 Dobeše ženu, přítelě jejie, jakož sě čto:
 že když již chtieše s mužem od nich, po-
 chopiwše ji, z prawé milosti počechu ji
 celowati, a napomínajíc, aby tu pateru wěc
 měla na paměti. Prwá jest, aby ctíla
 swekra a swekru; přirozená wěc jest, že
 každý rád widí čest swého otce a swé
 mateře, a také böh jest to kázal, a hanba
 otcowa jest synóm hanba. Protož žena
 cti přátely mužowy, ač chceš čest od
 muže mieti. Druhá wěc jest, aby muže
 swého milowala; a když jest to, tehdy
 jest wše; milostí, řku, netolik jen samú
 duchownú, ale také i tělesnú. Přezřienat

jest w manželstwie tělesná milost, donidžť boha jmá za buoh, a jest lidsky; manželómť sě jie neslušie střieci, lečby oba welmě múdra a stála byla. Byť také muž nemilowal tebe, však ty jej miluj, a skutky jemu ukazuj milost; neb ukážešli nemilost k nemilosti, tiem wětšie nemilost bude: pakli ustawně milost jemu ukazujic, dobře jemu činiti budeš, diwnýť bude, neoplatilít sě milostí. Paklit sě on neoplatí, ale od boha dwoji odplatu budeš mieti: jednu, že jemu činíš wieru, a milost k němu jmajic, jako bóh kázal; druhú, když pokorně strpíš protiwenstwie. Třetie jest, aby snažna byla při čeledi, pósobiec ji, aby nebyla před hospodářem nepořádna, a aby potřebu jměla, a také, aby sě spolu neswarila, ani sě také kaké necti dopustila, neb to jest zwláště hanba hospodyni. Čtvrté jest, aby také snažnost o domu jměla, aby duom šereden nebyl, neumeten jako swinec, i jiná domowá potřeba aby nebyla šeredna. A také aby uměla schowáwati a wydáwati pořiedně, jakž čas záleží. Páté jest, aby sě we všem střiehla zlého slowa, mezi jiným střez sě opitie. Neb kakžkoli opitie jiným jest škodno; však zwláště opilá žena jest ohawná wěc. Též řeč šeredná a nestydatá všem neslušie, a nadto od ženy slyšeti ji ohyzdno jest a přieliš břidko. Také swáru sě střez w čeledi a s mužem owšem; nedaj sě přemoci hněwu, též s dobrú mysli zpósobíš často lépe, nežli se swárem; neb swárem každého spieše zkazíš než polepšíš. Zlé slowo, jehož sě slušie střieci, jest wše, což čłowěk často má w oby-

čeji, ježto neslušie, aneb když nepodobná wěc, ač i jednu, ukáže do sebe.

O helmbrechtých hospodyniech.

5 Pakli dieš, kto móż ústa každému zawřieti? To jest prawda w některých wěcech; a však má sě čłowěk střieci, aby sě ijeden nepotekl na jeho skutky nepodobné, jakž najlépe mőže. Darmolit swatý Pawel učí nás řka: abychom tak žiwi byli, bychom ijednomu nedali zlé přičiny k pohoršení. Protož kteráž chce sě mnoho chechtati, mnoho šeptati s jinými a klamati, po oku na ně wzhlédajic, a wždy chce seděti na okenci, jako cílem sě učiniec, aby na ni každý hlédal; kteráž wším snaženstwím strojí sě k skokóm, k tancóm swým rúchem, i wšl postavú, ježto jen smilstwo a frej ukazuje, neb přielišnú hrdost; kteráž před swým mužem kryjic, hromáždí sobě; kteráž před swým mužem wždy jen smutna a kromě něho jako plěše: ktož móż takowú jinak súditi, než ji widí? Pakli ji kto někdy křiwě súdí, kakžkoli wěk bez hřiecha nenie, však takowá tiem wším jest winna. Protož jejie jest wina, i také dwój hřiech: jeden ze zlých a neslýchých činów; druhý z těch, ktož ji k horšiemu súdí, než jest winna, žej' jim dala přičinu k tomu. Protož hospodyni šlechetna měj počestnú pokoru, a tú zatkaš wšem zlým ústa; neb pokora jest prawý pěstún a zabowánie wšech šlechetností. Pokorná žena snadně přetrpí protiwenstwie a poslušna jest swého muže; protož pokoj bez swáru w swém domu jmiewá. Pokorná práwě zlého slowa nebrzo dojde;

pokora jest wláštie ozdoba dobrých ho-
 spodyň a šlechetných, a rozeznání od ji-
 ných žen, ješto jsú lehké myslice a nestá-
 tečné; neb ty nemohú pokory mieti, donidž
 swé nestateči neostanú; neb jsú wše ku
 pýše obrátily swé snaženstwie, i s tiem,
 což mají s swými muži, a často přes moc;
 neb těžce zastkniec, i almužny zapomenú,
 a druhdy cizicho zadrúc, wše na rúcha
 nakládají. Pakli takowé omluwu sobě we- 10
 zmú, řkúc: swým mužóm mosíme se tak
 připrawiti, abychom se jim slíbily. Newždyj'
 to prawda; neb často se o to některa s
 mužem swadí, chtiec ráda jmieti mnoho
 rúcha. Protož ne pro muže to činí, ale 15
 aby wesele mohla skákati na masopust neb
 na poswiecenie, aby se slíbila mladým bláz-
 nóm a takýmž potworám, jakož jest sama,
 mniec, by to za nejlepší bylo, že jie tu
 snad w oči pochwálí někto, a potom o ní 20
 nic dobrého nepowědie, ale něčimž ji i
 přitwořie, aneb dějí: dlubý má noš, aneb
 krátký, neb zelená jest, aneb zlé jest črwe-
 nosti, neb s očima zapuchlýma, aneb hrdá;
 aneb dějí, prawý jest bič, budeli ochotna 25
 ke všem; a pakli k jednomu ochotna bude,
 pročby to bylo? každýt se na to ptáti
 bude. I kak se móż ta slíbiti swému muži,
 na kterúz mosí to wše naložiti, což kde
 dobude, a často wiece, nežli s prawdú 30
 móż dobytí. I mosí lichwiti, krášti, při-
 jímati, chudinu dráti, leckaks wylstiti;
 pakli črt oběma to osladí spolu, ale najpo-
 sledy wše se jim to ohořčí. Protož každá
 dobrá hospodyní těchto wěcí stěž se pil- 35
 ně, i braň jich jiným, kterýmiž wládne, i
 raď od nich susedám swým, i jiných po-

dobných k těm, jichž všech nesnadno jest
 wymluwiti, neb vždy jest we všem dvojce
 nesličnost proti w jedné šlechetnosti: ja-
 kož přieliš mnoho, takéž přieliš málo w
 s každé wěci jest nesličnost, a jen w hoduji
 wěci šlechetnost záleží. Protož staří řie-
 kají: Lišice nenie dobra; a opěte: Wše
 whod dobro. Mohlyby zvláště panie potom
 znamenati, že böh pilně od wás chce po-
 10 koře. Neb wšecht wás jest mienil, když
 jest řekl k Bwě: Rozmnožím twú práci,
 těžce porodiš plod swój, a muž nad tebú
 bude panowati. Zdali jie jest nerozmnožil?
 obmyslte to samy, čím mőžete w prawdě
 15 pyšny býti, než že se všie wěci stawiete
 jinak než jste. Maláli jest práce, tak ustaw-
 nú nemoc mieti, tak šerodně s hřiechem
 počieti plod, těžce nositi, se strastí po-
 roditi a s velikú prací a péčí odchowati;
 a odchowajíc, kto je wie, kak se polúči?
 a muž múdry neb nedošlý wšak má nad
 wámi panowati. Hledajte panie, kaké wám
 pokání dáno pro pýchu a neposlušenstwie
 mateře prwnie. Co pak každé zvláště pro
 25 jejie ději, ač ne zde, ale den súdný, aneb
 w čistci, kteráž se zde nepokaje? A ja-
 kož buoh owšem pýchy nemiluje, takéž
 pokora jest jemu wzáčna. Neb cožkoli práce
 a lopoty přišloj' na swět Ewinú pýchú,
 30 toj' wše pokorú a poslušenstwim matky
 božie nahrazeno; a netolik to jest nahra-
 zeno, ale nepodobnie pokorú jejie wzá-
 cnějie jest člowěčie chwála powýšena. Pro-
 tož každá paní rozmysliž se dobře, které
 35 se jí zdá hodnějie následowati: aneb Ewy
 w jejie pýše, a uzříš když tehdyž co tě
 potká, a wšak hledaj, aby pozdě neuzřela;

aneb matky božie w jejie pokoře, a měj
dobrú naději, že když jejie pokory účastna
budeš, budeš účastna i odplaty. A wieteli
to, že téžměť wešken swět po wás tiehne.
Jsteli wy pyšny, a jakž wy se hrdě sta-
wiete, tak wšichni pyšni a wšichni se sta-
wějí hrdě. Jsteli wy smilny, wšichni smilní,
ktož se jen s wámi obierají. Protož kdy-
by wy pokorny byly a čisty myslí a po-
stawú, i kto by byl hrd aneb smilen, wida, 10
ano to jest wám protiwno? A tak dáwa-
jíc wšem dobrý příklad, welmě by se líbily
bohu; a kakby pak se nelíbili mohly swým
mužóm?

O pokorné hospodyně.

Jistě každému muži, lečby prawá po-
twora byl, líbilaby se žena sličně pokorná,
ne šefedně. Kdyby se jí w kwasu kterém
událo býti, mohlaby dobře mila býti swému 20
muži w počestném rúše, ne w rúhaném a
podobném ku prázdny ženám, ješto wše-
mi wěcmi ukazujie smilstwo a frej; neb
by uzřel, že jiného nemiení, jen jej. A
také by neměl péče za swé dietky pro jejie 25
zlé slowo, aneb, by o nich pro swú lehkú
myslci neměla snažné péče. Neb jakož
pyšná a hrdá žena nebrzo oněch pět wěcí
má do sebe; takéž pokorná a múdrá ho-
spodyní má tu pateru wěc do sebe: že 30
má w počest přátely swého muže, a s
prawé milosti poslušna bude muže swého,
poslúchajíc swatého Pawla, jenž prawí:
Ženy poddány buďte swým mužóm. A jenž
opět die: Nechci, by žena panowala nad 35
swým mužem. A tak wšeccka čeled od nie
dobrý příklad wezme, widúc, ana má w

počest swého hospodáře, i hude také jej
tiem pilnějie mieti w počest; a tiem sta-
wí w čeledi mnoho swáru i jiné wěci ne-
pořádné, když čeled naučí swým příkladem,
5 a k tomu také múdrým a dobrotiwým na-
pomínáním. Neb má a dlužna jest dobrá
hospodyní učiti swú čeled ctaostí, kázni
a dobrotě, a zwláště swé dietky. Ne tak
jako hrdé matery, ješto jen po swěta sto-
jie, ješto jen tělo swých dětí milují, ale
10 na duše jich netbají. Žádají, aby jen zde
dobře jim bylo, a netbají, co potom na
onom swětě trpěti budú. Jedny synóm
rytieřstwie žádají, druhé cti, a žádná z
15 takowých nedobývá dětem boha. Zatra-
cenie jich welikým nákladem dobývají a
spasenie od boha darmo wzieti nechtie.
Uzřieli děti w chudobě, smútie se, wzdyši:
ale když uzřie, ano hřešie, tiem se pak
20 niče nemútie. A tak ukazují, že jen těl
jich jsú matery, ale ne duš. Ale dobrá,
pokorná hospodyní to, což k tělesné po-
třebě podlé boha slušie, w zboží, we cti,
w umění jich neobmeškajíc, učí je také,
25 aby wzdy boha jměly na paměti, jemu se
modléc, jeho žádají, a k němu we dne i
w noci, w prázdni i w neprázdni často
wzdyšíc. Neb materám zwláště to při-
slušie, aby swé dietky k dobrému wedly,
30 dobrotá kdež mohúc wiece než ukrutností,
lečby dobrota nepomohla; neb materino
naučenie často děti držie twrdo, a drubdy
twrže než otcowo. Dobrá hospodyní, když
nezie hrdá, swój dóm, točiz hospodářstwie,
35 pósobí snažné; hrdé ženy často též činie,
ale welim úmyslem jinačejším; neb což na-
chowá, to jen sobě: ale dobrá a pokorná,

ta sobě s mužem, s dietkami a s čeledí, a sama své potřeby ještě spíše zapomeně nežli oněch. A také nikdy dobrá hospodyně nemá prázdna chleba jísti; neb prázdnoty mnoho zlého činí. Protož dal buoh lidem nahotu, i také aby syrowého nemohli jísti, i jiných mnoho neprázdná, aby nikdy nemohl člověk prázden býti. Ale také jest to nemůdrá věc, nechtíc prázdnu býti, i činiti věc nepotřebná: 10 protož vždy působ něco užitečného muži, dětem i čeledi své, obmýšlejte, aby lačný nebyly, ani také zimů mřely. Ano prawi písmo: Čeled dobré hospodyně nebojí se studeni saěžné. Také prawi, že znamená 15 stezky dobrá hospodyně svého domu; totiž, opatrná jest všelijak, když se co zlého počne, aby to stawila dřewe, nežli se wzmóž. Také prawi, že dělá rukama swýma podlé toho, jakož umie, a dáwa almužnu 20 chudým. Protož zvláště každé paní dělati slušie rukama swýma, aby jie nikdy črt nenalezl prázdný; a také, aby z toho almužnu dala, aneb aby swým dielem boží službu ozdobil; neb veliké almužny 25 I kromě wěděnie swého muže dáwati nemá, než s tolik, což rozumie, že jí muž přeje. A ježto jsem řekl dřewe, že nemá prázdna býti hospodyně, nemiením toho, by proto dělala we swátky; ale dobré 30 mysléc, dobré mluwiec, dobrému učéc swú čeled, své susedy, tiem má w swátek dobrú neprázdnú. A tiem stawí mnoho swára w čeledi, neb mezi susedami, každá dobrá hospodyně, když krotí je, a treskće 35 každú, oblašt z nesličnosti, oblepšije jich swárliwé řeti; ježto snad zlí něco od je-

daé uslyšiec, ještě k tomu přičiniwše, přinesli k druhé. A kterážby hospodyně w pokoře tak swú věc působila, tak by se wystřihla zlého slowa, a spráwně slibaby se muži swému, i bylaby dobrý pffklad dětem swým i všem susedám. Paklby byl muž tak nemůdrý, nenechalť by jie nikakú buoh bez odpłaty. Protož šlechtná a můdrá hospodyně, ať jí co potká nesnadného od muže neb od kohož koliwěk, (neb řiedko tak jest, jakž má býti) vždy se proto utěší w boze, w něm položéc naději wšichnu; neb on sám wie, proč co činí, aneb proč na koho co pře- 15 púštie.

Kterak má čeled swój staw wěsti.

Napomenuw hospodáře i hospodyně, kakž jest mlčeti, bych také čeledi nenapomenul, kak se má w swém stawu libiti bohu? I řku najprw, že křestanská čeled má se stkwieti rozličnými šlechtnostmi, jako hwězdy, aby wěčně k blažené čeledi boží w nebesiech byla w towaristwie přiwedena. I býwá w domu rozličná čeled: neb jedni 25 jsou děti, druzí ježto z darów aneb ze mzdy slúžie. Děti donidž jsou малы, nic różnice nenie mezi nimi, a s slúhami wšichny spolu a za jedno mají poslušny býti hospodáře. A čím wiece z prawé milosti pójde posluženstwie, tiem jest méně porobené a jest 30 chutné. Protož wší čeledi řku, že najprw má z wiery prawé křestanské, w dobré naději, upriemú dvojítú milost mieti, totiž k bohu, a k bližniemu pro buoh. A když 35 ta milost jmieti bude, inbed každý brzo srozumie, coj' dlužen bohu, co hospodě,

a co jiným s sebou tovarišóm, a sám se bude poznáwati; i bude, poznaje se, pokoren proti w bohu, i také proti hospodě, i proti svým tovarišóm. A tak z pokory a pro tu milost newážiti sobě bude protiwenstwie, a z toho hospodáře poslušen bude. Neb poslušenstwie pocházie z milosti a z pokory. A protož ti, ježto sobě nic nedadie rozkázati swé hospodě, málo k němu milosti mají, a nejsou pokorni ale hrdi, a welmě hřešie proti w bohu tu hrdostí. Mnohý otec neb hospodář wida swé děti neposlušné, aneb čeled, nesmie jim druhy rozkázati, aby skrz to nebyli horše. A tak wiece otec dětí neb hospodář čeledi báti se bude, než oni jeho. Nenief to božie způsobenie; božief způsobenie jest mlazším starších poslúchati, a čeled aby poslúchala hospodáře we všem, cožby zewně nebylo proti w bohu a konstelniemu ustawení. Prawíf swatý Pawel, jenž jest byl wztržen až do nebes, aby se naučil, což zde lidi měl učiti, řka: Každá duše wyšší moci buď poddána; nenief moc, jen od boha; a ktož se moci protiwi, ten se božiemu způsobení protiwi; a kto se božiemu způsobení protiwi, tenf odsúzenie nalezne. Protož slúhy a lidé čelední, a zwláště děti a synowé, mějte prawé poslušenstwie a milost k otci; nebť wám zwláště buoh prikázal, aby otce a máteř ctili. Neb wámf jest otec i hospoda, ale jiné čeledi jen jest hospoda: a když wšecká čeled má hospody poslušna býti, čím wy wiece? Welmě wzácná obět bohu poslušenstwie, a to jest boží spůsob, pro našeho otce prwnie neposlu-

šenstwie, aby jeden druhému wzdy podán byl poslušenstwím, a to jest obecne všech pokánie. Ale nenie tolik pokánie: také přidat jest böh moc poslušenstwí, že móžem jim odplaty sobě zaslúžiti. A najprw boha slúšie poslúchati, a potom hospody nebo otce; kdyžby točiz jiné weleli, než buoh kázal, a proti w bohu, nikakž toho pro poslušenstwie neslušie učiniti, ježto jest zewně zlé, ale někdy dobrého má člověk přenechati pro poslušenstwie. Pakli kto die: já newědě což buoh kázal, w čem jeho mám poslúchati wiece než hospodáře, nebo než otce? Býwaj rád na kázání, a slýš, cof kněz welí. Knězef jest miesto sebe zde buoh ustawil: jestliť mudrý, toho poslúchaj; a paklit se nezdá w čem mudrý, ale dojdí mudřejšieho, ježtof nad tebu i také nad ním jest ustawen, a potěž se.

O desateru božiem prikázání.

Aby pak také wěděli, co jest buoh kázal: (neb znamenie jest, že ten miluje boha, ktož plní jeho prikázanie, jakož sám Kristus prawi: Milujeteli mě, prikázanie má plňte): chci wám o jeho desateře prikázání powědiati. I slúšie wěděti najprw, že wšecko božie prikázanie i wšecko písmo nenie k jinému, než abychom najprw boha, a potom bližnieho milowali. A tak najprw buoh prikázal, abychom jedineho jej za buoh jměli, a jemu se modlili, všeho swého plného dobrého w něm čáku jmajic, netbajic čarów, ani wěštby, ani léków. Druhé prikázal, abychom jmene jeho k křiwdě na potwzrenie nepřiwzeli; jakož říekaji lidé:

prawdat jest před bohem, aneb : bóh to wie, žej to tak. Nenieliš tak, k křiwděs stawěš boha swědkem proti w jeho prikázani. Pakli jménem jeho , kři w jsa , kto přisahá aneb pokliná sebe , fka : tak mi bóh pomáhaj , aneb : swěž mě buoh , ač toho nenie : budeliš kři wda , tiem wětš hriech , a tiem wětšieho pokanie třeba , a najwiece z přisahy w sůdu , když s rozmyslem přiseže kři wě. Třetie prikázal swatě dny ctíti , abychom přenechajíc tělesné práce , také o duši pomyslili , ke mši šli a na kázanie , neb k nešporu , a modlili se bohu a učili se , čím se máme libiti jemu . Ale ne k tomuť jsú swatci , jakož je zlí lidé obracijí , aby smilnili swými tanci , aneb leckakús zamyslěc nekázů , neb tulanie nepotřebné , aneb klewety pósobiec na besedě , aneb obžerstwie plodiec wkrčmě , nebo kostky a swáry a leckakús hrdost a darmo utracijic , což jsú wšedny wydělaly . Ne takt jest buoh neděli ctíti kázal , ale proto , aby , jakož jsem řekl , uprázdniec se , jeho hledali , jemu se poručili , o něm myslili a mluwili , a wždy jej měli potom na swém diele na paměti . Ježto pak swatě ctíme , a swětíme jich některé dny , to jest proto , abychom milujíc to , že jsú oni swietězili a jměli odplatu za to , a také abychom jich příkladem také něco trpěli pro bóh , abychom s nimi odplatu wzeli . Ale mnozi ctie swatě jen pro zdejšji odplatu , práwě pohanským obyčejem ; jako swatého Štěpana , aby w koně byli šťastni ; swatého Štastného a jeho towařiše , aby jim zbožie přibýwalo ; swatého Jana Swětlého , jemuž jsú Burian wzděli , aby

krúpy nebily ; a tak i o jiném . Ba bratřice , již nejsame hosté u wieře ; predešli jsú nás apostolé i proroci , i mnoho swatých učenników ; jižbychom měli mūdřejšie býti a swatě ctíti proto , že jsú duostojní cti , přemohše swět , a žádati wěčné pomoci od nich . Lepšit má úřad swatý Štěpan , než by koňmi wládl ; ano koni byli i dřewe , než byl swatý Štěpan ; ktoj jimi wládl , čiliť se ten bohu pronewěfil , ježtoj wládl jimi dřewe , žej odjat jemu jeho úřad i dán swatému Štěpanu ? a takéž i o jiných wěcech . Hledajz , žej jsú to pohanští obyčej , a brzošby z nich mohl blud býti . Wed buohť wládne wšim ; neťbaj , čímť wládne který swatý . Komužť buoh čeho přeje , tomu i wšichni swětí . To také wěděti slušie , žej nepřikázáno nám tak twrdě swětiti , jako Židóm . Protož ktožby z milosrdenstwie někomu přiwelz něco , neb plot swój wzdwihl , aneb kopy skladi neb rozkladi , ježto by se kaziti jměly , neb cožkoliwěk takowého pilného , nehřešilby smrtedně , kdyžby proto služby božie nezameškal . A tak ta tři božie prikázanie wedú nás k tomu , abychom ctili boha a milowali . Druhých pak sedm jest , ježto učie , kak máme k bližniemu jmieti milost ; neb wšech spolu jest deset . I jest čtwrté prikázanie a z těch druhých prwnie : Cti otce a mateř , a budeš dlúhověčen na zemi . Ze wšech prikázani desieti jediné tomu powěděl jest bóh odplatu , ktož otce a mateř ctíti bude . Páté jest : Nezabíjej ; ktožť nenawidí a rádby zabil , by mohl aneb směl pro lidi , přestúpilť jest kázanie , a wšak welim lehčejie nežli

skutkem. Šesté přikázanie prawí : Nekrad. Kdož krásti brání, tehdyt brání owšem wyboje aneb lúpití zewně, neb w tom i wražda spieše býwá ; a wylstíti též jest, jako i ukrásti. Sedmé přikázanie brání, abychom s žádnú ženú, kromě manželstwa swého, leč w jinostwí, leč we wdowstwí nehřešili. Neb wždy jest to hřiech smrtedlný ; tu nenie omluwy žádné, když se jest kto skutkem dopustil, potupil jest, chtě a moha nechati, kázanie božie. Zda liby nenechal, kdyby někto hlédal na to ? snadby nechal, by leč robě přitom bylo : a pak ano böh přiblédá, jež jest to zapowěděl, nechati nechce. I chce se pak omluwiti, by bez toho nemohl býti ; křiwdat jest to, mohlbý, byt chtěl tu žádost přetrpěti, jež ho trží ; ale nemóžet bez práce. Protož za práci odpłata bude, ktož přetrpí ; a kdož práce nechtě jmieti, odstúpi boha, netbaje jeho zápowědi, leč se k němu pokáním wrátí, wěčnět boha odlúčen bude. Osmé přikázanie zapowiedá swědčiti křiwě. A též jest, i samému mluwiti křiwdu, jakoby jinému swědčil. Dewáté přikázanie, nežádati cizie ženy. Tím ukazuje, že netolik skutkem w smilstwíe, ale také i žádostí smilnú móż býti smrtedlný hřiech ; a nawiec, kdyžby kto žádal ženy, ježto má muže, ačby jie žádal i k manželstwú, a nechtěl jí bez manželstwa, wšakby protiwožiemu bylo přikázani, kdyžby plná žádost byla ; a kdyby tak k manželstwú panny aneb jiné swobodné žádal, mohloby to bez hřiecha býti smrtedlného. Desáté kázanie božie jest, kteréžkoliwěk cizie wěci nežádati. A to také ukazuje, že jest smr-

tedlný hřiech, chtieti to jmieti, ježto jest jinému dáno, a státi po tom bezprawně protiwo wóli bližního swého, aě i dosieci toho nebude moci. A tím činem hráti w kostky, chtiec wyhrati zbožie cizie, jest hřiech ; neb chcemli, aby cizie bylo naše bez hřiecha, máme kúpiti u něho, neb zaslužiti někak, aby on s chutí postúpil rád nám swého, a wzał za to od nás něco libého sobě, dieku neb přizeň neb cožkoli.

Protož razi křestanské čeledi, aby najprw sprotně a twrdě drželi křestanskú wieru, a jměli w boze swú naději, a wěděli božie kázanie desatero, a plnili je z prawé milostí, srdcem, ústy i také skutkem, majíc se k bohu tak, jakož slušie se k bohu jmieti, k hospodě také, jakož slušie, i k swému bližiemu také, jakož radi swatý Pawel, řka : Žádnému nic dlužni nezostáwajte, jediné to, aby se spolu milowali. Ale komuž jste dlužni ctí, tomu čest dajte ; kohož jste se dlužni báti, toho se bojte ; komuž co platiti máte, tomu platte.

Kak mají se mieti k bohu srdcem, ústy a skutkem.

I řka najprw, aby k bohu jměli swé srdce, často naň pomniec, často wzdychajíc k němu, žádajíc, aby wám dal to činiti, coj jemu libo, a odpustil wám waše hřiechy, i rozličná obmeškánie, a chwálili jej w swém srdci, widúc, kak jest diwně a mocně a užitečně učinil to vše, což jest. A také ze všeho srdce každý má wděčen býti toho, což má dobrého ; neb to všecko má od boha : onen zdrowie, onen sílu, onen múdrot a uměnie, jímž

sě žíví, a umie uhowěti své hospodě neb towaristwa, i jiné mnohé takowěš dary, z nichž některé mōž w sobě znáti; a maimo ty jes mnozi i jiní, jichž neumieme znamencati, a však máme všehp býti wděčni. Neb aš i trpíme protiwenstwie, ohcemeli sami všeecko, i nám to užitečno, a nad to mnohoj' jiných u weliké nūzi. Coj' pracaych nemocnych, a mnozi z nich ješto na ně málo tbaži, ještoby rádi témuz 10 jako my jmáme. Toť jest welmé užitečné a potřebné křestanské čeledi jmieti w srdci. Neb když nemōžte almužnú kúpití králowstwie nebeského, jako bohatí, ani mnohými posty a modlitwami aneb pútni, jako 15 prázdni: mějte dobřú žádost a dobré myšlenie u wašich srdcích, toť jest bohu do wás welmé wzácno. Prawí Dawid: Žádost chudých boh uslyší. Ale aby dobřá myšlenie mohli jmieti, mosíte brániti se 20 myšlení zlému a nepotřebnému; a jakož srdce k bohu máte jmieti, takéž i ústy máte wyznáwati w swój čas boha swého; neb netolik srdcem, ale i ústy máme všichni boží býti. A protož řeči šefedné 25 a nekázané máte se střeći; jakož hořké, a přikře krmě stěchú se lidé, takéž wy břidké a peské řeči, leč w klamu bláznowém, leč w hněwu, a ješto wiece měliby se správne střeći. A diwne jest, že beze 30 wšeho užitka tak šefedně mluwie někto, a duši tiem tratie. Ale jakož poznají po řeči lidé, z kteréhož jest kto králowstwie aneb země, tociž mluwili rakúsky, jest z Rakús; pakli česky, tehdy z Čech: ta- 35 kež po zlé řeči a nekázané aneb peské znáti jest, že z ďáblowa králowstwie jest,

a po dobré, žej' z božieho. Protož čeled dobrá, ješto mieni k bohu, braň se i odwykaj šefedné řeči. A také nemůdřých klamów proti wiete neb proti dobrým obyčejóm, jakož mnozi řiekají: kakbychom mohli wstáti z mrtwých, počlibychom wstali? Nemůdři lidé! čili newiete, že wiece buoh umie učiniti, nežli člověk wymysliti? Zwláště z takých řeči poro- 5 kuje swatý Pawel, neb prawí: Ty zlé pomluwy zkaziji w lidech wiewu, i jiné dobré obyčaje. Lži také pilně se střezte; neb ústa, kteréž ráda lži, zabijejí duši, a lež čini, že často lidé newěří prawdě; 15 protož lež nikdy nemōž dobra býti sama w sobě. Pomluw a rozprávění i piesni střezte se těch, ješto wzbužiji smilstwo, neb jiné hřiechy. Pakli dieťe: mosíme se také někdy utěšiti, zpiewajíc neb něco sobě rozprávějíc. Toj' owšem prawda; 20 ale hledajte, by w protiwné věci bohu nejměli swého utěšenie. Smilstwoť jest protiwná wěc bohu, též obđerstwie, neb lakota, hrdost, lakomstwo, hněw, záwist, lenost. O kteréžkoli z těch wěcí mluwíc neb zpiewajíc, aneb ješto wás k tomu wede libost a utěšenie, wídyť ta libost a utěcha w takém zpiewání neb pomluwě jest proti w bohu, a tratí u wás 30 boží milost. Protož o bohu měliby sobě rozprávěti a zpiewati, a o swatých. Ano to welí swatý Pawel, řka: Nebýwajte nemůdři, ale rozumějte, co jest wóle božie, a wezměte naplněnie duchem swatým, mluwíc wíec spolu z žalmów a z chwály božie, a z duchowních piesni zpiewajíc, a weseléc se hospodinu. Ale ne o tom zpie-

wajte, jimžby se, neb jiné, wzbudili k smilstwu, jakož bláznové panny a panie wzbuziji se, ježto mnie, by tak wzácny byly, jakož slyšie, ježto zpiewaji o nich mladí blázni, a smi newědúc druhdy co činie, neda nemčeli. Protož řku: dobrá kratochwíl a wzácná bohu móžte jmieti, o bohu zpiewajíc, jakož jsem fekl, a o swatých, aneb sobě rozprávějíc; ano Dawid prawi: W hrdle jich weselenie bo- 10 žie; jakoby fekl: Čeled boží poznáš po tom, že w swém weseli boha má wždy w swých ústech. Neb jisté jest to, což člowěk rád premietá w srdci, o tom rád mluwí. Protož wždy slušie srdcem boha 15 milowati, i ústy chwáliti jej, a dieku wzdáwati jemu, a modléc se prositi jeho za swá rozličná obmeškánie, i za rozličné swé potřeby. Až tak dlúho, jako prázdni, nemůžete se modliti: ale modlte se často, 20 a wždy móžete se jemu pomodliti, kterýžkoli činíte posel. Skutkem také, kterýmž wy móžte, chwalte boha, chodiec ke mši w swój čas na kázanie, klekajíc před bohem na swú kolenú, zpowiedajíc se swých 25 hřiechów, dáwajíc podlé statka také almužnu a ofěru, z mála málo, jakož koho böh daruje. Neb kteříž lidé čeledni, ježto jiným lidem slúžie, netbaji na böh, práwě jsú jako howada, jimiž dělawaše, potom 30 je zabí. Takéž ti zde robotují, potom pojdu na zatracenie. Protož böh napominá wás skrze žaltář řka: Neroďte býti jako kóh a mezek, w nichž nenie rozumu. Ale tociž wy, rozumějíc že máte 35 nad sebu boha, žádajte ho srdcem i ústy, i také skutkem činiec, coj' on přikázal,

a nechajíc, coj' on zapowěděl, jakož jest popsáno w jeho přikázání desateře. A zvláště chceš od wás buoh čistotu těla jmieti; aneb panenskú, aneb jako wdowskú, 5 až kto protratil jest panenskú, aneb manželškú, obeb sobě, kteříž kto chce; we smilstwie nelze jest přijiti k bohu. Prawí swatý Pawel: To wězte, že ani smilní králowstwo božie budú jmieti. Protož mladí, střežte se pilně, jakož starý Dobeš učišie swého syna, řka: Chowaj se od wšelikého smilstwa, tociž ani pro chudobu, by chtěl za to dary bráti, ani pro mladost swú, ani pro bázň, nemáš ijeden 15 omluwy jmieti; ale ktožkoli smilní kromě manželstwa swého, smrtdelně hřeší; neb činí proti w boží zápowědi. Žádného hřiechu böh tak obecně nemstil na swětě, jako smilstwa; neb wes swět pro ně byl potopil, když synowé boží tociž z ple- 20 mene Setowa, ježto měli boží býti, pojímachu dcery z plemene Kainowa, widúc, že jsú byly krásné, tociž pro smilstwo. Protož buoh wes swět potopil, kromě 25 osmero lidí. Mstil také ukrutně smilstwa, jako oněm pěti městóm dal se propasti, a za žiwa spálil je pekelným plamenem, pro jich zewné a šefedné smilstwo. Ruben také, prworozený syn Jakubów, smilstwem protratil od swého otce požehnání, ježto jest měl mieti z práwa, to jest pak dáno mlazšiemu. Že pak buoh miluje čistotu, to jest dobře tiem ukázal, 30 žej' sám chtěl se z čistě panny naroditi. Protož když jiných dobrých skutków jako bohatí nemůžete jmieti, ale to wám skutek buď, aby se pilně hřiechu stříehli. Neb

ktožby všecy skutky dobré měl do sebe, a k tomu byl w jediném smrtedlném hříeše a umřel w něm, nemohlby věčně spasen býti. Protož dobrý skutek a libý bohu, ktož se pilně strže hříechu. A k tomu to také všecco budú dobří skutci, cožkoliwěk činíte wěrně podlé božieho způsobenie. Leč pánóm služíte w prawdě, leč piete neb jiete w swój čas ku potřebě, a nebo spíte pro posilenie; neb prawí 10 tak náš wěrný učenník swatý Pawel: abychom to vše, cožkoliwěk činíme, we jmě božie činili a k jeho chwále. A tentžby to činil, ktožby jen proto jedl a pil w swój čas, proněžto jest buoh pti usta- 15 wil a jiesti, a takéž o jiných o všech skutciech. Ale jakž brzo kto proto žiw chce býti, aby jedl neb pil, neb se oženil, neb cožkoliwěk takého činil, ježto mine, inhed jeho skutci od boha táhnú, 20 poňewadž nejsou we jmě božie; neb buoh netolik wáží, který jest skutek kto učinil, ale znamená, proč kto činí.

Kak se má čeled mieti k hospodě srdcem, ústy i skutkem. 23

K hospodě pak čeled křesťanská má se tak mieti, aby srdcem i ústy, i také skutkem wěrna jí byla. Najprw srdcem, aby všicku záwist z něho wylili, a žádný 30 neřekl w záwisti na swém srdci: proč on jest pán můj? nebť jest to tajemstwie božie. Alebrž to wěz, že welim kratší cěstu mají do nebes poddani jiným we jmě božie, nežli ti, jimž jsou poddani, i 35 bezpečnější. Protož kudyžť wás buoh dowede k sobě, tudyť jest dobře. A do-

nidž jste u hospodářów, mějte je w čest, jakožť jest řekl swatý Pawel: Sluhy mějte za to, že vši cti hodni jsou od wás páni waši; a těm jest to psal, ježto jich páni 5 pohané byli. Těm jest pak také řekl, ježto jsou měli páni křesťany: Ačť jsou wám bratřie u boze páni waši, ežť jsou křesťené, tiem je wiece milujte, nehrdajte jimi; tociž ačť jsou pokorni, jakožť slušie býti 10 křesťanóm pokornu. Protož milujte swé hospodáře, a wděčni buďte, že se wámi starají, a cožkoli wám činie dobrého, to mějte na srdci. Pakliť zdá se komu, žeť unáhlił se proti w němu hospodář jeho, to 15 brzo spusť s srdce we jmě božie; nebť tak mají často rozličnú wěc pósobiti, žeť newždy jsou sami s sebu. Ústy pak také tak se k nim mějte, aby purně a protiwně swé hospodě neodmlúwali, ani jich 20 po kútech zprawujte, škodně jim mluwicie kteréž koli řeči. A jistě welmějť to zlé, zle mluwiti o hospodě, neb jest hříech i hanba. Welim lépe býti prázdnu té hospody, nežli o ní zle mluwiti; ano i 25 odejdúc swú hanbu mluwí, ktož co k toho hanbě mluwí, u kohojť byl. Protož jakož srdcem máte hospodě dobrého přieti, takéž i mluwiti jich dobré máte. A však proti w prawdě newelim wám jich chwáliti, ale ačby i prawdú hyzditi je mohli, nehyzdte jich, mlčeti móžte; lečťby taká wěc byla, ježtoby škodno bylo mlčeti toho 30 všemu křesťanstwu. Prawí Seneka: Skúpě chwal, ale skúpěji hyzd. Takť jest neslušna přielišná chwála, jako přielišné hyzděnie. Chwála přielišná tak se zdá, by pochlebowanie bylo, a hyzděnie z nená-

wisti pochází rádo. Swatý Augustin také učí, aby nikdy, ktož chce hyzditi, tak nehyzdil všeho spolu, by newymienil toho, jestli co dobré; a opět nedá chváliti tak všeho spolu, by toho newymienil, jestli co zlé. Neb hyzdili kto dobré pro zlé, toj' proti w bohu, jenž umie ze zlého vybrati dobré. Pakli kto chwálí zlé s dobrým za jedno spolu, ten ktož chwálu slyše, uzří někdy zlé tu, ježto jest všecko chváleno, pohorší se Fka: Když jest toto zlé chváleno, na čem tu wiece zlého nenie? Protož jakož i Seneka die: Dobrá věc, chwáliti málo, a hyzditi welim méně. Neb jen to chwáliti slušie, čehož jest kto dobře swědom; ale hyzditi žádný nemá, aš by čeho i swědom byl, ležby toho potřeba byla. Skutkem pak také máte wěrní hospodě býti, což wám poručie, aby toho pilní byli, netolik pro tu odplatu, ježto wám oni odplacíj, ale pro wěčnú odplatu; neb toho w nebeském králowství wezmete plnú odplatu. Prawí swatý Pawel: Cožkoliwěk činite služby, činite z úmysla, jakoby slúžili bohu a netolik lidem, wědúc, že od boha wezmete wěčnú odplatu. A opět jinde die: Slúhy poslušni buďte pánów s bázní, w sprostnosti wášeho srdce, jako Krista, netolik k oku jim slúžiec, jakoby se tiem slíbíti chtěli jen pánóm, ale jako slúhy Jesukristowý; činiec wóli boží z úmysla, z dobré wóle, slúžiec tiem bohu, a netolik lidem, wědúc to, že každý, cožkoliwěk učiní dobrého, za to odplatu od boha wezme. Swatý Petr také prawí: Slúhy poddáni buďte pánóm swým, netolik dobrým, ale také i

nesnadným. Opět swatý Pawel die k swému mladšímu: Napomínaj slúhy, aš jsú poddáni swým pánóm, libiec se jim we všem, neodpowiedajíc jim, nečiniec lsti, ale we všem dobrú wieru ukazujíc, aby we všem ozdobili křesťanskú wieru; tociž, aš jsú jim wěrní, neškodiec jim ijednú lsti na jich sbožj, ani sobě které lsti té práce, ježto nésti mají, umenšijíc. Tot proto welí učiti wás, neb we všech swých činech w menší i u wěčší věci máte jim sprostně wěrní býti, i w tom, když co wiete jim škodného w čeledi neb kdežkoliwěk, aby je wystřiehlí toho, nemóželi stawiti jinak; a owšem ctí w jich ženách, dětech, w dievkách máte ostřiehati, pomniec na onoho jinocha Josefa, syna Jakubowa, jehož jest byla zamilowala jeho pána žena. Jednoli jest jemu slibowala, o jednoli se jest pokusila: tu ochotenstwím, tu čáry, tu oplakstwem chtiec ho k smilstwu rozdrážditi, jakož prawie jedny knížky, ježto jsú o všech synech Jakubowých; aš se jemu hroziti jala, aš jeho pripravila i u wězenie: wšak jeho böh ze všeho toho wyswobodil, a nadto pánem nade vším králowstwem jej ustawil pro jeho wieru. Neb jest k ní Fiekal: Mój pán we všem mi wěří a wše mi poddal, kromě tebe; lépi jsem za to žiwot dada, nežbych se w tom pronewěfil. Protož razit křesťanské čeledi, tak pacholkóm, jako dievkám, aby swým pánóm a swým paniem byli wěrní, jich ctí hledajíc i jich domów, prawú čistú milostí srdcem milujíc je, ne proti w bohu, a tu milost ústy i skutky ukazujíc, jakož

buoh kázal skrze swého apostola, aby wešken pořád byl dokonán, jimž každý odplatu wezme.

Kak mají spolu býti srdcem, ústy a skutkem čelední lidé.

Spolu pak čeled najprw srdcem čistá mají k sobě milost mieti, w niwčemž nemajíc k sobě záwisti, a nehrdjíc jeden druhým, a tu milost sobě rozličnými do- 10 brými skutky ukazujíc. Neb když jeden druhého miluje práwě, brzot se domyslí, coj' jemu třeba, a tak skutkem ukáže milost swému družci, nauče jej, napomena, i pomoha jemu jeho dobrého. A však ne 15 proti w bohu, ani proti w hospodě mají se spolu w čeledi milowati, ale najprw boha, potom hospodu pro buoh, a pak se spolu pro buoh a pro hospodu. Neb kdež čeled na se ryje, často z toho i hospodě býwá 20 škoda, když jeden chtě druhého od hospody hněwu doprawiti, hospody dopustí škody. Pakliby se přieliš milowali a nemúdrě, s hospodní škodú, také byloby proti w bohu. Ústy pak také sebe nehněwajte, 25 a jistě nemúdrá wěc jest wětrem tratiti přiezeň mezi sebu, tociž daremní řeči. Ani jest dobré, by jeden druhým mnoho klamal, a mnoho se posmiewal jemu; neb často z takých posmiewání vycházie hněw, 30 a z hněwu wražda i jiného mnoho zlého. Protož dobré jest jiskru potlačiti dřewe, nežli se z nie rozmóž oheň, jemuž nesnáze bude odolati, tociž zlu řeč, z niežby mohl se hněw rozmoci. Netolik sami sebu, ale 35 i cizími křestanská čeled nemá se bláznově posmiewati. Čte se o proroku Eli-

seowi, že šel jednú k jednomu městu, a robata jeli se jemu posmiewati, wolajíc naň a řkúc: Wzejdi sem lysče, wzejdi sem lysče! A buoh proto posmiewanie s přepustil na ně, že wyběhše dwa lwy z paseky mladé, zdáwila je. A netolik wpis- mě, ale sami jsme slýchali, a druhdy wí- dali, co se zlého stáwalo za nás pro ta hykání, když jedni druhými smiech wá- 10 lejfi. Protož dobrá wěc kázň a tichost w čeledi s bázní boží, a čistá milost u wief a w prawdě. Neb ktož najprw miluje boha, a pro báh wěren jest swé hospodě, i s swými towaríši práwě bydlí, stěha se 15 hřiecha a hledaje wóle božie, uslyši po smrti weselé slowo, ano jemu buoh die milostiwě: Měj diek, wěrný slúho! w malé wěci byl jsi wěren, chci tebe nad veliké powýšiti. Protož buďte wěrní srdcem, 20 ústy i skutkem, a bohobojní, nemluwec nectně a šefedně, ani kým smiech pobí- jejit, a čisti ode wšeho smilstwa a od newěry každé. Pakli jest kto w čem po- hýřil, ale nawrat se želením prawým a spo- 25 wědí a dosti za to učiněním, a tak při- jdete do králowstwie nebeského. Amen.

WÝPISKY ZE KNIHY ČTVRTÉ.

1. Z naučení súdciem.

Třetí kuor w té prwní jerarchii jest těch swatých andělów, ježto tróny slowú, ja- koby česky řekl stolice, na níž sám král sedá, když súdí. Skrze ty anděly buoh jako súdy swé wydává, co proč má býti a kdy. A jsú tak úklidné myslí, ež se nepohnú jinam, než upřímo to drží tvrdo,

což jim jest od vyšších andělův přišlo. Z toho kuoru také jsú vypadli ďábli, mohše swatými anděly býti, mohše blaženě úklidně mysli býti, powoléc prawdě; to jsú přieliš roztrhaní sami w sobě, bořiec a rušiec kudyž mohúc prawé súdy, wždy chtiec jinak nežli slušie. K tomu andělskému třetiemu kuoru zvlášťě duchownie súdce, ježto podlé knih duchowních praw súdie, mohú býti připodobnání. Neb to práwo předobře jest zpořiezeno, a pocházie z swatého písma, prawé jako swaté písmo od boha; ale skrze ty lidi, ježto jsú boha wrúci milostí milowali. Protož jakož jiných šest andělských kórów we dwú nižší jerarchii jsú pod tiemto kuorem třetím z prwnie jerarchie: takéž jiných šest pořadów lidských, o nichž potom chci mluwiti, má býti pod tiemto, jich poslúchajíc a od nich berúc naučenie, upriemých a dobrých učených w duchowniem prawě, a jsúc jim poslušni. Neb cožkoliwěk súdów pocházie z toho práwa duchowniego, jakož jest ono ujednáno, dobré jest welmi, ač jsú dobré súdce a řečníci bohobojni, tak že i práwa ciesařowa nestydie se po duchowních prawiech jíti. A však jsú některé věci w ciesařowych prawiech, ježto duchowně newelé; ale jako nebrániec, ponúkajíc k tomu, jako zloděje wésiti a takowěz mnohé věci. Ale což bránie duchownie práwa, ačby to welela i ciesařowa, nikakež to nenie dobré. Toto také slušie wěděti, že často se zdá některé duchowniego práwa ustanowenie tomu, ktož se na rozličný běh lidský nerozmysli, by zlé bylo. Ale

nelze jest w zdejších súdiech pro zlost a chytrost lidskú wšie věci prawdy se držeti, neby súdce často zablúdil dále, mně by prawda byla, ježto nenie prawda. Protož ustanoweno jest dobrým rozmyslem, aby súdce držal se práwa swým súdem, ne po swém úmyslu jda, ale po ustanowení praw. Protož prawí swatý Thomáš z Aquině a též dwa jiná učeaniky weliká w prawiech držíta: že súdce, ač wie ne súdem, ale jinú stranú, že jest jinak, než jsú před nim dowedli swědky neb listy neb čimžkoli, (jako dskami zde w zemi), však ne podlé toho, jakož on wie, ale jakož jest dowedeno podlé práwa, ač i ne podlé prawdy, má súd wydati. Než má tiem súdce pilněji býti, otazuje swědków, zdaby swědci poklesli se a wyznali prawdu i nechtiac, pro něžby prawem pomohl prawdě; pakli prawem nemóz pomoci prawdě, nikakež súdu proti práwu newydáwaj. Prawí týž swatý Thomáš: Kdyby někto, jehož súdce wie práwa, byl přemožen swědky křiwými k bezžiwotú, nemóžli súdce nalezti přičiny podlé práwa, jižby ho smrti zbawil, má jej poslati k vyššiemu sebe. Pakli i toho nemóz, nechřeši, wyda súd tak jakž jest doweden, neb ne on jej zabie, ale ti, ježto jsú naň dowedli, by on zlý byl. Hledajtez súdce, kak máte snažni býti, aby wydáwali prawé súdy, ne podlé přiezni neb nenáwisti, ne podlé bázni neb náděje zisku; neb prawí písmo: Rowně budeš súditi welikého i malého. Swatý Augustin, mluwě na ono čtenie, ještoj syn boží řekl: Buďte milosrdni, jakož wáš otec

jest milosrden; die: Aby bohatým sūdili
 prawě; nenie toho třeba welmi pilně roz-
 kázati; neb často hýbají sūdem proti
 práwu na škodu chudým pro bohaté. Ale
 třeba jest také napominati lid, aby w sūdu
 tak drželi milosrdenstwie k chudému, jakž-
 by práwa neminuli. Protož chceli kto mi-
 losrdenstwie chudému ukázati, ukáž, možli
 prosbu zbowiti jej sūdu, jestliť sūd pro-
 tiw němu: pakli nemůže, ať jest i pro-
 tiw chudému, však proto prawý sūd wy-
 daj, a wydada, pomoz jemu zaplatiti,
 chcešli spolu milosrdenstwie a prawdu za-
 chowati, jakož činí nebeský otec. To slovo
 také wždy w swém srdci každému sūdci
 slušie jmiati, ježto řečeno: Synowé lid-
 ští, sūďte prawě; neb jakž rozumný w
 práwích prawie: Když sūdice wěda zle
 sūdí proti práwu, pro hážh neb pro
 lakomstwo, žádaje cti a chwály neb zbo-
 žie, neb pro přiezeň neb pro nepřiezeň,
 neb pročkoliwěk takowého, dlužen jest
 onomu nawrátiti, jemuž jest učinil swým
 sūdem křiwdu, ležby onoho nawedl, je-
 muž jest naložil křiwým sūdem, aby onomu
 wše nawrátíl. Pakli newěda a neuměje roz-
 sūditi, vydá sūd křiwý podlé swědomie,
 dlužen jest nawrátiti, a najwiece, žej směl
 sūditi neuměje, a neb žej netbal se o to
 tázati s múdrymi a rozumnými. W prá-
 wích jest psáno: že sūdice sūdu ducho-
 wnieho učinili komu k obtiežení cožko-
 liwěk w sūdu proti práwu, maje wlastí
 milost k jedné straně, aneb koláčem jsa
 oslepen, má do roka nejmiati úřadu swého,
 a má onomu dosti učiniti podlé toho, jakž
 ta pře záleží. Protož weliká pomsta od

boha nad křiwým sūdcí; neb jest řekl:
 Prawé sūďte synowé lidští! Weliké duo-
 stojenstwie budú jmiati w nebesiech prawě
 sūdice, když se ukáže jich odpata s těmi
 anděly, w nichž jest buoh jako swú sto-
 lici ustawil, s niež sūdí wšeccky věci.
 Jistě prawí prawda: Blaženi jsú, ježto
 lačni jsú a žiežiwi prawdy; tociž, ježto
 žádají prawdy, jako lačni jiesti, a ten
 komuž se chce pti, pitie; neb prawí,
 budú nasyceni. Ale jakož z toho kóru
 duostojného andělé jsú také wypadli, a
 jsú již črtie; takéž i sūdice zlé newzejdú
 wzhóru k těm swatým andělóm w towa-
 řistwie, ale spadnú w den božieho pra-
 wého sūdu a poslednieho u wěčné muky
 s těmi ďábly, ježto jsú jim křiwých sū-
 dów pomáhali, wypadše swú zlostí z toho
 kuoru duostojného, jenž jest nazwán sto-
 lice božie. O sūdciích duchowních ne-
 třeba mně mluwiti wiece: oni wědie z
 swého písma, kak jsú dlužni činiti prawě,
 kakžkoli ne wždy mohú učiniti prawdy.
 Neb jim jest poručen sūd podlé toho usta-
 wenie, jakož jsú práwa ustawena. Ale
 však hoře těm, ježto práwa hledají swú
 chytrostí a nebo lstí proti prawdě. i
 tohoť miením, jenž se sūdí křiw jsa, lečť
 se brání, lečť dobývá sūdem, i řečnika
 jeho, stojíliť wěda proti prawdě. Pakli
 kto práw jest, a když přičiní křiwdy ku
 prawdě, jakoby nemněl, by buoh prawdú
 prawdě mohl pomoci: jakby to mohlo
 prawé býti, by toho božie prawda ne-
 pomstila a křiwdy od sebe neodlúčila, lečť
 zde pokáním, lečť w čistci těžkými mu-
 kami, lečť wěčné w pekle; jehož buoh

nedaj, kdyby křivda milejší byla než pravda, žej zde pomohla, ježto by pravda nepomohla. Protož každému razi, ktož se sází, raději s pravdu trp odsúzení, než by co přimiesil křivdy. Pomni, kak jest syn boží, jenž jest sám pravda, byw odsúzen tak potupně, až i smrt přijal: však leč libo, leč nelibo nepřátelóm jeho, on kraluje, a nepřítelé jeho jsú w potupě. Protož budemli s pravdu odsúzení, jistú naději móżem jmiati, že také vznikneme s pravdu, když bude pravdě vzniknutí hodno, až se od nie nerozpátíme. Weď rozličné věci trpiec mosíme jíti do kralowstwie nebeského; pakli nebudem zde trpěti s pravdu, nebudem s ní kralowati w žiwotě wěčném. A když i w duchowních súdiech ne proto, by zlá práwa duchownie byla, mnoho se děje protiw pravdě, pro zlost a chytrost lidskú, tak od súdec, jako od řečników, i také od těch, ježto se súdie, (neb jakož jsem řekl, duchownie práwa welmě jsú práwě wymyšlena): coj pak zlého w našich hřešných zemských práwiech, ježtoj ještě w nich mnoho pohanského obyčeje; a kakžkoli některého jest polepšeno za ctného arcibiskupa Arnústa, jako onoho, ježto jsú boha pokušeli, po některých žalobách na wodu mečie, aby woda ukázala, jestli winen nebo nenie; po některých pak horúcie železo z ohně wyňmúo, dáwali w holé ruce, a druhdy i newinnému, aby tak ukázal swú newinu. Potom opět ciesař Karel ustawil to, že kratšími slovy již přisahají, nežli dřewe. Neb dřewe ten, ktož pohonil, učinil žalobu welmě dlúhú

a nesnadnú, a sám se jí učil několik neděl, neb jeho řečnik, aby jí uměl prožalowati: a druhý pak, jen třikrát jí uslyše, měl přísieci týmiž slovy a jakž chybil na jediném slowu, tak vše zratil. Toj již minulo, až jsú se mnozi chytřci i hněwali proto, že chudým wdowám i jiným sprostým nemohá škoditi tolik, jelikžby rádi. A však ještě jest to protiw božímu přikázání, že přisahá hledají zmatków, boha pokušejíc a řkúc: „budelit praw, bóht jemu pomóz.“ W tom jsú prawějšie duchownie práwa. A kakli to móż dobré býti, když swědky wedú, stúpři lewú nohú prwé, aby tiem ztratil; aneb, když zaruňji, wezma klin sukne neb pláště, hneli jim zase, chtě snad rozwesti, aby udeřil k onoho klinu, tehdy jest ztratil. A na krátce, i sedanie, i jiné takowé věci, ktož súdem wydává, jimiž boha pokušijí, aneb přijme: wěz to dobře, žež ty súdy jsú protiw bohu, těch dáblów nástrojem, ježto jsú wypadli z toho třetieho kóru, skrze něž prawě súdy buoh wydává. A také zlý jest to súd, ježto súdce, uslyšiec žalobu, i nechtie slyšeti odpovědi jinak, než řkú: „rci, winen neb newinen?“ vše na pospěch chtiec odbyti. Welimby to upřiemnějšie bylo, aby tento odpověděl onoho řeči, a súdce přeslyšiec oboje, i nalezli mezi nima. Neb často w některémby se jeden poznal, a druhého by zapřel, jimž nenie winen. A to oba budeta před bóhem křiwá, i onen žaluje křiwě, přimiesiw snad ku pravdě křivdy; i tento, řka, newinen jsem wšim, a jsa snad newěcem winen; a tak spolu

jsú všickni křiví. Kak opět chwáliti svě-
 ductwo, ježto svědčie na penězích, a ne-
 vědúc co svědčie. Welim lépe jest to w
 duchowniem práwě, ježto každého svěd-
 ka přinutie, aby svědčil, což wie o té
 při, a pod přísahú powěděl prawdu, což
 mu jest známo a kak to wie, jakož jeho
 po tom tiež; a pak súdece podlé toho
 svědectwie súde. Ale snadnoliby tu práci
 swykli úředníci? ani fiekají jako z klamu,
 ale poň na prawdu chýlé, řkúc: pro böh
 tuto nesedíme, sedímeť pro peníze. I kam
 jste swój smysl děli, nebožátka? kak boží
 způsob přewráciete! Böh ustawil, aby súdece
 súde lid, aby pokoj měli lidé mezi sebou:
 a wy pak proto súde, aby peníze jměli
 lidské, a proto úřady zakupujete den ode
 dne, a drážež drážež. Těť kúpě nikakěž
 já wám nechválím, když proto chcete sú-
 diti, aby brali peníze lidské, a neskwow-
 ně, a jimi se wzmošli. Jiněby bylo, kdy-
 by súdece pro böh a pro obecne dobré,
 nezakupujíc, ale aby mohli nésti práci a
 náklad úřadu swého, od úřadu pomoc skrow-
 ně herúc a s milosrdenstwim, a najwiece
 od sprostných. Ale kupčiti w súdech, a
 zisków hledati w nich, nikakěž to dobré ne-
 nie. Weď lakomstwoť i múdré lidi osle-
 puje. Anit chwálím těm prodawačóm, ježto
 úřady súdowé prodawají; neb nečinie snad,
 jakoj rada byla dána Mojžíšowi, aby o-
 bral ze všeho lidu múdré muže, ježtoby
 boha se báli a lakomstwa nenáwiděli, sby
 ti súde lid. Prawí swatý Thomáš z Aquině
 k jedné hrabině: Nepodobne jest takowě
 věci zaprodawati; neb často, ježtoby se
 hodili k těm úřadóm tobě i twé chudině,

ti aneb jsú chudí, že nemohú jich za-
 kúpiti, aneb nechtie, že jsú dobří a ne-
 stojí po takých zistiech. Protož radějši
 přinutkaj je i pod bezděčí, kdež wzwieš
 takowé lidi, ježtoby se hodili k tomu, ať
 působie ty úřady; neb jich působením i
 tobě i twé chudině budeť lépe. A býwát
 to, že kěžt jsú najhorší, ježto by twé
 chudině činili zádaw, tiť je najspieš za-
 kupuji. Což wiece mluwiti o tom? I tot
 jest alé w súdech zemských, že pro je-
 dinú opowěd má kto ztratiti všichnu swú
 při, ať jest i praw. Podobne by byla,
 aby méně něco ztratil pro takú wěc, ja-
 kož jest w duchowniem práwu. I jednolit
 jest nepofádné, jehož já newědě všeho a
 nepomním, když súdece wiece stojí po
 swých užitoiech, než po obecne dobrém.
 Protož kdež se prawdě protiwie pro swé
 užitky, a nebo pro přiezeň neb pročkoli-
 wěk, tu pokuty neutekú podlé swé winy
 s těmi dáby, ježto jsú z toho třetieho
 kuoru strčeni s nebe, i ti také, jakož jsem
 řekl, ježto proti w prawdě hledají práwa
 i s řečnický swými, když wědúc, w čemž
 koli prawého utiskají, leť skřekem, leť
 dlením pře, leť křiwdu powědúc. A však
 některú wěc móž dobře mlčeti řečník, ale
 křiwdy nemá powědieti za prawdu. A také
 když mně prawú při, počne ji wěsti, a
 potom pozná, žej křiwá, jakož prawí swatý
 Thomáš, nemá pronositi tajemstwie té pře
 druhé straně, ani také má, wěda křiwú při,
 držeti ji, ale má se zbýti múdre, aneb na-
 westi toho, jehož při nese, aby se smlu-
 wil a dosti učinil swému protiwniku za
 jeho škodu. Těť řku domácím chytrým ro-

kowníkóm, kteříž utiskají prawdy sprost-
nějšího swú chytrostí aneb mocí, že
dojdú hoře s týmiž dáby, a najwiece, když
wédúc stojie po křiwdě; neb na domácích
rociech wiece po prawdě než po práwu
súdíti slášie a smlúwati lidi. Slýchal jsem
také, ano mezi sobú přemlúwají někteří,
proč jest z jurist málo swatých? I do-
mýšlěwám se, že mnozí jen pro čest swět-
skú, a žej' peněžito býti rozumnu u prá-
wíech, učie se jim, a jsúc neprázdní s roz-
ličnými súdy, často swé mysli k bohu ne-
pozdwihnú. A také snad proto, že mnoho
práv jest pro lidskú křehkost ustaweno,
ježto před bohem nenie práwo. Jako ta-
kowá práwa, jakož jsú mnohá mezi kupci,
jichž súd práv lidských pro towaríštwie
lidské nemóž mstiti: ale práwo božie naj-
menšie takowé wěci nenechá bez pomsty.
Protož ktož práwa čtú ustawně, z kaké-
hos netbawého nerozmyšlenie zdá se jim,
když nejsú proti w právóm psaným, žej
na tom dosti. Ale ktož čtú písmo swaté,
ti mohú wždy se pomnieti z něho, kde jsú
a w kakémli jsú nebezpečenstwi, a k ka-
kému daostojenstwi mají přijiti: protož jsú
wždy w žádosti dobré a pilní sebe, wi-
dúc swé mnohé nedostatky. Ale toj' jisté,
kdež leč súdce, leč řečníci, leč písari pilní
jsú prawdy, a jmají ustanowile uklidnú mysl,
že ji ani lakomstwo hýbe od prawdy, ani
bázň, ani přiezeň, ani nepřiezeň, lečby
kdy práwo mosilo hnúti prawdú, jako jsem
dřevo řekl, tuby oni nebyli winní, ale ti,
ktož práwo wedú proti w prawdě. Tuť sám
buah přebýwá w nich a z nich swé súdy
wydává, a potom, ač i s zdejší jich prací,

jakž jest obykl, dowede je do králowstwa
nebeského k těm andělóm w towaríštwie z
třetieho kuoru, jehož nám dopřej hospo-
dine. Amen.

2. Naučení pánóm.

Skonaw řeč o jerarchii prwé, již o druhé
mluwiti budu. Neb jakož prwá powzdwi-
há nás k bohu a drží při něm, když jako
súd wydáme, co kdy máme činiti, a wieme
mnoho těch wěcí, pro něž se zapálíme u
milowání boha, takéž druhá wede dolejší,
a táhne k té prwní. I jsú prwní andělé
w té druhé jerarchii, ježto latině slowú
dominationes, jakoby řekl panující; neb
způsobem božím někak jako panstwo mají
nad nižšími. K tomu kuoru staw swět-
ského panstwa móž býti připodobnán;
neb má býti wzpanilé mysli, laciného ne-
wáže, draho a wiece dobré wáže dráže,
a nelituje wiece dobrého pro méně dobré,
a má mocně panowati, ijedné se nepo-
dada nesličnosti. A tak z toho pořadu
najprw a zwlastě jsú ciesaři, jelikož ke
wšemu swětu, králi k swým zemiem, páni
menší nebo wětší w swých panstwach;
protož coť jedniem řku tuto, to neb po-
dobné k tomu každý rozuměj jakoby jemu
řečeno bylo, ktož kaké má panowanie
nad kým, ač i malé. I řku najprw, že
každý pán má pilně to znamenati a jmieti
za to, že chceli k bohu, má jiti sřieze-
ním božím. I jest to božie zřiezenie, že
jakož ti andělé, ježto tróny slowú, jsú
pod oněmi, k nimž jsme učené w swatém
písmě přirownali, takéž ti to we čtwtém
kóru, jichž podobenstwie nese panstwo

zde na světě, jsú pod tróny. Protož páni tak mají panowati, jakož je práwa wedú, ale ne jakž chtiec; neb ne oni jsú nad práwem ustaweni, ale nad nimij' práwo. A všakž mohú podlé práwa některá práwa nehodná proměňowati a dobrá ustawowati s powolenim swé obce, aneb starších z obce, úřadu swého práwem; a protož snad také i slowú páni, neb jim toho přeje práwo; ale služie jim to činiti s múdrosťi pro obecné dobré a s dobrá radú. A protož slušněj pánóm písma poslúchati a kazatelów spravediwých, a býti rozumnu, jakož jim i Šalomún radí, řka: Poslúchajte králi a rozumějte, naučte se súdce, ježto súdíte kraje zemské, přichyľte swojÍ uší, ježto máte pod sebu lid mnohý, a miloj' wám, že se okolo wás trú zástupowé lidšti; neb dánaj' wám od boha moc najwyššieho, jenž otieže wášich skutków a projde myšlenie waše, že jsúce služebnici jeho, prawě jste nesúdíli. Hrozně a skorot se ukáže wám, neb súd najtwrzší w těch, ježto jinými wládnu, bude; menším bude milosrdenstwie pojičeno, ale mocni mocné muky trpěti budú; neb ne skryje se ijeden před bohem, ani se čie velikosti böh báti bude; neb on jest učinil malého i velikého, a za jedno má o každém při, ale silným silnějšie budú muky. K wámť, ó králi, chýlé se tyto řeči, aby se ode mne, jenž jsem dřéwe wás byl, učili múdrosťi a nepohýřili; neb ktož se naučie spravednosti, naleznú, coby odpowěděli; a protož žádajte řečímých a milujte. Toj' řeč Šalomúnowa, ježto má spráwně býti w srdci každému

pánu. A také ijeden ciesař, ijeden král ijeden pán neb nejmenší pánek, chceli podlé toho, jakož jest böh způsobil, rozuměti, nemá jmieti za to, by proú byla obec, ježto jest poddána jemu: ale za to jměj a toť jest jistá prawda, že pán pro obecný lid jest ustawen. Wed žádnéhoť jest jeho máti pánem aneb ciesařem aneb králem neurodila inhed, aniť jest od prwopočátka bylo pánów, ale rowni sobě lidé byli; ale zlost jest lidská zawinila, ež mosí nad sebu pány jmieti. Pakli kto swým panowaním upadne od prawdy božieho zřiezenie, a poštíwaním těch padlých andělow, ježto jsú se swú zlu žádostí od prawdy hnuli, že sám pro swú hrdú žádost, ale ne pro obecné dobré panuje: však proto bez swé wóle jest služebník boží, jakož jsú i črtie boží služebnici, ač i nechťie, když jedny nuzie pro jich hřiechy, a druhým odplaty w nebesiech přibínějí; neb i ze zlého umie buoh wybrati dobré. Takť jest prawě o těch pániech, ježto ne pro boží způsob, ale pro swú mysl hrdú, jakož jsem řekl, hledají, aby panowali, kakžkoliwěk někdy prawdu učinie, však to ne pro böh, ale pro se činie. A kakžkoli swé chudiny bránie, však ne jako slepička swých kuřátek před lunákem, ale jako pes brání mrchy, aby jie nejedli jiní psi, ale aby ji on sám ohlodal wšicku. Protož ne podlé toho účinka, že bránie chudiny, budú jmieti odplatu, ač se i hodí k něčemu to, že panují: ale podlé jich úmysla zlého budú jmieti pometu s těmi dábly, ježto jsú nestáli s swatými anděly w tomto čtwrtém

kuoru u wóli boží. A jakož prawi swatý Pawel: Kdož chtie bohati býti, upadnú w rozličná lákání a w osidla, ježto topie lidi do zatracenie. Slušie se na to rozmýšleti každému, ktož žádá panstwa, a uskrowniti tak swú žádost, jakžby nebyla proti w bohu. Ale ktož panují sami pro se, že jim wiece chutno zdejší čest jmieti, rozkoš aneb zbožie, jež brzce wše mine, než od boha u wěčném bydle čest wěč- 10 nů, rozkoš prawů i zboží hojně, ti se nerozmýšlejí na to slowo swatého Pawla, i wáznú jako ptáci na otržni w osidla, ježto je topie do zatracenie, majíc swobodstwo panowání k zászloně prawdy, 15 ne panowání winů, ale swého lakomstwa, že snad mnie, by což mohú wše slušalo. O tom pak o wšem i mluwiti nenie třeba před múdrymi, ježto riekají bláznowi páni: Chlapč jest jako wrba; čím čestějie ji 20 obrubaš, tiem se hústě obalí. A ktož toho newie, chceli jen wěděti, že jakož izádnému ciziemu, takéž owšem ani sobě poddanému, ijeden pán nemá křiwdy učiniti. Neb ač jest z každého hřiech, wšak 25 z poddaného sobě jest welim wěčši. Ohyzdnáj' wěc i před bohem i před lidmi, by kto sám tomu učinil křiwdu, jehož má brániti křiwdě. Protož slušie pánóm, kdež mohú, aby swým poddaným byli dobro- 30 tiwi, ale ne proti w bohu. Pakli dobrota nemóz prospěti, má pán moc swého práwa proti nebojatým ukázati, a wiece pro obecné dobré, než sám pro swé; neb ktož zlým odpúštie, ten dobrým škodí. A tak každý pán má se pilně huěwu stříeci, aby z huěwu izádnému nebyl težek proti praw-

dě; a také lakomstwa, aby swých nedřel proti w prawdě, chtě bohati býti; a lenosti owšem, aby se zlému swým netbáním rozmoci nedal. Neb i sám sebe, i toho 5 což má, pro obecné dobré s múdrosťi má nasaditi; neb má býti štít dobrým, a zlým kladiwo.

A protož zjednána wěc jest božím způsobem, aby páni od swých poddaných měli určené dani, aby mohli tiem swój pořád wěsti, jich dobré obmýšlejc: ale jakž wyjdú z niery dáwného ustawenie, nuziec lid, neposlúchajíc swatého Jana Krstitele, ježto učieše rytieře, když ho- 10 tázachu, kakby měli žiwi býti ika: Nečiehte izádnému násilě, ani koho obwihte křiwdu, a mějte dosti na swé dani určené; tak nejsú páni, ale násilníci. Neb ten jest pán prawý, ktož se nestrachuje ani boji jiného, jen šefedně učiniti: ale ktož se chudoby boji, brzof pro ni učiní křiwdu, a tak nenie pán prawý. Neb Seneka die: Ktož se boji chudoby, toho se 15 jest třeba báti. A páni nejsú proto, jakož prawi swatý Pawel, aby se jich dobří a sprawedliwi báti jměli; ale dobří páni tak mají s swými poddanými, jsúci dobří, žiwi býti, aby je mohli milowati a z milosti w počest je jmieti. Pakli jest lakomec 20 pán, kakž se jest netbáti jeho i dobrému, když proti w božiemu způsobu který zbožie dobývá. Očité znamenie w jedné wěci činí i w druhé zlé domněnie. A protož ot dáwna ktož slúti chtie páni menší neb 25 wěčši, stydie se kupčením, aby lakomstwa neukázali; neb jistě jim neslušie, poněwadž úroky mají a jiné dani swé spraw-

wedné, po takowých zisťoch státi; neb to nepfislúšie k tomu stawu, ješto má swú mysl ode všeho, jehož se které zlé domněnie blíž přidrží, odtáhnúti. Protož aby se lépe uměli wystřehati zlého zbožie, 5 ktož chcie býti dobří páni, o úrociech i o jiných jich daniech chci swój úmysl powědiati; a najprwé o úrociech.

Zpráwné izádný nemá bráti úroka, než wěda kdy a proč aneb s čeho. Neb ktožby 10 dal komu swú roli, aby jí těžal, aneb miesto, aby na něm sobě duom ustawil, aneb duom, aby w něm činil swú potřebu, a dáwal z toho určený plat: ten plat swobodně móż každý pán jmiati, tak 15 jakž jest smluwil; lečby onoho přieliš přetáhl, žeby nemohl stačiti, tehdy má swé zase wzieti, wzdáli jemu, nechťe úroka toho platiti dőle. A z toho mi se zdá, žeby to dobrý plat úrobný nebyl, ktožby 20 kúpil jen tak holý plat, a nekúpil něčeho, jménem s čeho by jemu měl ten plat jíti. A také ktož od koho úrok bēfe, powinen jest jemu to swobodno učiniti, s čehož jemu platí úrok, práwa jemu pomá- 25 hati, a před násilím, jelikož móż, brániti jej. A tím činem ktožby či opravce byl, mohlby od něho také za to něco jmiati, ačby i jeho role neb domu neb jiné věci takowé nejměl. Není z swětských; neb 30 kněžský řád pod izádnú daň neslušie pánom z práwa. Dostít mají, modléc se za swětský lid, a jich nedostatky duchownie nahraziť; neb tak jest buoh wěšken běh způsobil tohoto swěta, že ijeden nemá 35 prázdny jiesti swěho chleba; protož w páteři i kázal nám prositi ne cizieho chleba,

ale swěho. Náš chléb jest, když jeho některú stranú zaslúžime, pracijte o něm; a wšak tak jest náš, ač nám jej buoh dá; neb nedáli nám buoh, ani náš bude, 5 ani nám k užitku přijde, ačby již i náš byl. Protož dí žaltář: Úsilé swú rukú ktož budeš jiesti, blažený jsi. A pak jinde nechwáli těch, ješto nemají lidské práce, a ješto netrpie s sprawednými, že tociž 10 wěčně trpěti budú. Ale já toho nehyzdím také, ač kto úroky bēfe, a sám o lidech nemá práce pro někakú podobnú wěc, když miesto sebe má jiného, jenž móż nésti jeho práci. Mýto také berú páni někdy 15 zpráwné, a druhdy zle. Zpráwné mýto jest, když jest kniežetem té země ustaweno pro některú potřebu pilnú, jako aby cest střiehlí, kupcóm činiec pokoj, aneb mosty dělali, cesty opravowali: ale jakžby 20 ta potřeba minula, takby i mýto minúti jmělo. A wšak ktož chowá na to lidi, kdyby byla potřeba aby střiehl cest, ten i w pokoj móż bráti mýto od kupców; neb móż se to nahoditi, že to coj' dáwno 25 bráno mýto w pokoji, bude w nepokoj w jednu chwili naloženo. Ale ktož od kněží a od swobodných panoší a wládyk berú mýto, kriwěť je berú podle práwa duchownieho; zlý obyčej nemá omluwy, aniť má obyčej slúti, ale má slúti zrušenie 30 prawdy. A wězte to páni, ješto swobodné wládyctwo robiti přezřite aneb kněží: budeteli kdy porobeni, toť bude pomsta toho hřiechu; neb jen ti, ktož kupecky těžie 35 peněz, powinni jsú platiti mýto. O tržném též; když musí pán neb jeho richtář nakládati, chowaje lidi, aby mohl w trhu

činiti pokoj a pravdu, móż bráti tržné jako i mýto. Též *ungelty* pán w swém městě pro obecné dobré, s powolením obce aneb starších a můdřejších, móż uložiti bez hřiecha: ale jakž w tom učiní jim křiwdu, dlužen jim jest nawrátiti. Když pak swého zisku hledá pán wiece než obce swé, a obtieží ji kterým zámyslem, jako někteří stawějí panwi swé, a bránie lidem, aby w jiném newařili, aby jim z toho plat žel: jestli plat skrowný, že se to hodí lidem, nehyzdím toho, když jest obec k tomu powolila bez přinuzenie dobrowolně; ale jestli zádaw obci, nechwálím toho. Winy také berú páni někdy s hřiechem, a někdy s hřiechem odpůštějí. S hřiechem berú, když proto wezmú, že ke wzetí lakomstwo nutí, aneb zwlášti hněw někaký bezpráwný; a s hřiechem některdy odpůštějí winu, když netbají lidí swých pokojiti, aneb chtiec slúti dobři, i odpustie zlému, a ten potom wiece bude škoditi dobrým. Zlé jest, bez pomsty nechati zlého, a také zlé, lakomě wzieti. Protož každý pán w tom buď sám při sobě, a hledaj snažně polepšenie zlych, anebo jich zlosti ukrácenie pro pokoj dobrých. *Pomoci* skrowné pán móż od swých poddaných potřebowati w některé potřeby mimo určené swé platy; ale ne tak nemůdře, by jemu pomoc byla, a jiným záhuba. Jako když by pro obecné dobré měl která práci s nakladem nésti, jiezby bez swé záhuby sněsti nemohl; aneb kdyžby zahynul prawú wálku nesa; aneb kdyžby dobýwaje přiezni, ježtoby se i jeho poddaným hoditi mohla, učinil který ná-

klad. Ale kdyby projhral, aneb jinak nemůdře pro swú hrđost propýchal, a zstratil aneb zašel w dluhy, wiece než jest podobno dobýwaje: zláby byla omluwa, pomoci bráti na swé chudině; nemá ijeden táhnúti přes moc. *Berné* pak slowe zde w Čechách obecná pomoc králowi. Té jsu byli najprw páni dobrým úmyslem pro obecné dobré powolili, a w prawdě w tak pilnú potřebu králowu k zemskému dobrému zpráwně jie mají powoliti. Ale jakž já wizi nepořád w ní, nemohu řéci, by bez hřiechu byla welikého, tak králowi jako i pánóm, i také bercím i wladkám. Strach mě za krále, že přieliš často ji béře, a snad wiece chtě skúpiti země okolnie swým dětem, než pro obecné dobré; a snadnoli jest jedné zemi skúpiti tolik jiných zemí? Páni pak hřešie w berni, pochlebujic a nechtiac rozhněwati krále prawdú; ale jakož jsem řekl, pochlebujic králi, nestojie proti w zlému obecnému. A často rádi jsú jí, aby swých lidí užili pod omluwú, jakoby nemohli wzieti pomoci na swých lidech w potřebu pilnú, kdyžby přišla; ale což neslušie, po tom se zlá člowěčie mysl wiece zžedí. A w tom nejsú bez winy i wladky, když málem odbudúc berně, mnoho wezmú na swých lidech králowým jménem. Mohliby za ztrawu a za práci, jezdiec o tom, užiti něco, ale ne přieliš; a bylaliby potřeba taká, i newylihuje králem, mohliby pomoc wzieti na swých lidech. Bych pak řekl, mají hřiech z krále, prawdy jemu na berni nepowěduć: zdá mi se, žeby wětší hřiech byl z lidí, neb beze wšie milosti ji berú,

tak we zlych dědinách jako w dobrých. A zdá mi se, že to jest omluva zvláště a práwa vládykám, že podle úkolów dřevních powoliji páni berně. Berci také w tom hřeše, že ač úkoly berú rovně, ale zámazně berú těžce. Jako této berně pro Brambarskú zemi pátý a druhdy čtvrtý groš brali zámaznému jako úkola, a písafóm zvláště. To jsem psal o bercich, donidž jsem newěděl tak velikého jich zlosynstwa; ale této berně to jsem wzvěděl, ježtoj' mne nikdy nepotýkalo jindy: že berú berci po jedněch knihách, sami sobě učinivše, na sprostaých vyhrozijto wiece, nežli jich jest úkol prawý; a ukáží ty knihy řkúc: Hledaj, čti sám, žeť jest tolik úkola twého; co mluwíš proti w knihám? A sami sobě napsawše knihy ty, aby takú lsti mohli sobě přidřieti; a z jiných knih králowi wydadie počet, ježtoj' na nich úkol prawý. I wszeknú sprostaí lidé krále, žej' těžší berni než jindy kázal bráti, a král o tom niče newie. Tolij' prawda a wiera bercich, tak králowi jako i zemanóm chudým a sprostaým, že na nich wydrú wiece, než jim kázáno, a toho králowi nedadie? Protoč ciesaře nemenuji, že ne ciesařowým ale králowým jménem běře berni. Tak mi se zle berně líbí, že newiem co o ní řka; neb čím kde další tím dáleji buoh. Pokřćeně tiem jest zlé, když kto chtě užitek toho jmieti, rád widí, aby lidé leželi w krčmě aneb jhrali, neb jměli leckakýs ryk, neřbajíc na buoh. Ale že pro krčmy býwají swády, mož pán s nich bráti plat, aby pro pokoj mohl na to chowati lidi.

Ktož pak řidy jmají, chtěli je křesťansky jmieti a křesťansky jich užíwati, ti vězte, že jsú židé wězni Římského ciesaře křesťanského; a w prawdě ijeden jich nemož jmieti, jen s jeho woli. A tak mají je jmieti, aby s nimi nehodowali, neswali jich k sobě, ani se myli s nimi, ani w nemoci lékařstwie od nich brali; a také nemají jim úřadu mezi křesťany poručiti, aby newládli nikdy křesťany. Ano dievek, dojek i jiné čeledi w domu swém židé nemají křesťanské jmieti: neb ktož jsú w jich čeledi kterékoliwěk slůhy, jmají na ně knězie dáti kletwu; pakli nechtie jich židé od sebe pustiti, ale všem křesťanóm má zapowědiena býti s nimi obec, i w trbu, i we všech wěcech. Ale kromě jich domów, neb w domu náhodú, ne jako by jeho čeledin byl, mož křesťan židów rataj byti, aneb jinú potřebu jeho učiniti. Také práwa welé, aby nedali židóm nowych škol dělati; ale wetché mohú opraviti tak, aby wěčších ani dražších nedělali, než dřewe byly. Hodów a jiného způsobu podle jich ustawenie nemají jim křesťané brániti, ani w sobotu mají táhnúti je w sudy, aneb jim dáwati roky na křesťany neb w jiné jich swátky. A také nemají zewně choditi mezi lidmi ty dni, když křesťané božie pamatují umučenie k welicenoci. A ten den u veliký pátek nemají jmieti swých dweří ani oken otewřených. A žid nemá práwa jmieti, aby swědčil proti křesťanu; ale křesťan mož swědčiti proti židu. Pakliby se i žid i křesťan táhli na žida; tehdy súdce křesťan to, což uslyší od žida toho, naž

jsú sě táhli, má wynesti súd. Nemají také židóm přezřieti páni, aby chodili jako křesťané, ale připuditi je jmají, aby chodili tak, jakžby znáti bylo, že jsú židé. Kdežkoliwěk křeťi páni proti w tomto w čem s židóm pomáhají, welměť hřešie; jakož sě často nacházie pohřiechu, že leť práw, leť křiw chudý křesťan, wždyť žida bohatého učinie práwa. Kak pak mají páni na židech bráti, o tom piše swatý Thomáš 10 z Aquině k jedné hrabině, řka: Kakžkoliwěk židé swým prowiněním, jakož swědčie práwa, jsú w té porobě, že mohú páni jich statek wzieti, jako swój, a však tak, aby potřeba jich žiwotóm nebyla od- 15 jata; neb máme sě we cti a w sličnosti obierati netoliko k křesťanóm, ale také i k nekřesťanóm, aby jmě boží nebylo pohaněno. Protož podobné jest, aby šosy neb berněmi, jichž jsú neobykli, nebyli ob- 20 tieženi: ale k obyčejným daniem mohú býti přitištěni. Ale toť miení swatý Thomáš o těch židech, ježto sě obierají řemeslem, neb dielem, neb tēhařstwím kterýmžkoli, ale ne lichwú; neb w témž listu 25 prawí: Poněwadž toho, což židé lichwú dobudú, nemohú s práwem sobě zachowati; wezmešli ty od nich to, ani ty móžeš toho sobě zachowati, lečby to bylo, ježtoby na tobě neb na twých předciech 30 bylo wylichweno. Ale majili to, ježto jsú na jiných wylichwili, a tys to wzala, máš wrátiti těm, jimž jsú židé wrátiti jměli, ač je móžeš nalezti; pakli nemóžeš, ale podlé twého biskupa rady a jiných 35 dobrých w milosrdné skutky obrať, aneb k obecnému užitku zemskému. A tak i

winu móž s žida lichewněho smieti penězi, ale neschowati jich sobě, než wrátiti, wiedi pán, na kom jest žid wylichwil; aneb, jakož jest řečeno, chudým, neb k obecnému dobrému obrátiti. A protož wždy slušie, aby pro winu netolik penieze wylichwené žid ztratil, neb w prawdě jeho nejsú, ale aby také trpěl něco jiného k tomu. Hledajtez páni, takli židy jmáte, 10 čili jinak; rádibyste, když waši židé wylichwie mnoho, zdaliby wy mohli na nich mnoho wzieti. Stydíte sě lichewníci slúti, ale lichwu běfete rádi, ne proto, by wrátili ji, ale aby schowali sobě. A biešež 15 to někdy, že když zjiemali židy, a listy neb základy pobrali jim, že jsú asa jistinu jen brali od jich dlužníków. Ale již od swých rádcí a náhončích té lsti jsú sě naučili, že pod lestnú omluwú i lichwu wydrú. A protož widíme to, že den ode dne hófež hófež, neb každý chce dobrým slúti, a řiedko kto, by chutaě chtěl býti dobrým. Lotři, zloději i lichewníci ne- 20 chtie zlí slúti; a páni radše chtie slúti dobrými nežli býti: a tak že sej' tak rozmohla lestná neprawost, mezi mnohými lidmi potuchla milost. O *odúmrteck* máme psáno w knihách Mojžiešowých, že řekl böh Mojžiešowi: Mluw toto k lidu Israel- 30 skému: Když umře člowěk, nejmaje syna, jeho dědina na dceru spadne; nemáli dcery, tehdy jeho bratřie budú po něm ji jmieti; pakliby i bratři nejmel, dáte bratróm otce jeho; a pakliby i strýców nejmel, tehdy ktož jsú najbližší jemu, těm jmá dáno býti 35 to, což jest on jměl; a to wiewc synowé Israelští mají jmieti u wěčném práwě.

Jestli to omluwa, že obyčej jiný: wšakby měl s právem to pomně, což běže od-
 umrtí, za ty duže dáwati almužnu. *Od-
 běžné* správné jest, aby ztratil, což před
 právem běží ot swé hospody, aneb chtě
 nesnaden hospodě býti. *Schodné* neroz-
 uměji by kudy bylo bráti spráwno: ale
wzdajné často móż wzieti pán, i k tomu
 wiece, na polepšení sědlišť; neb často,
 a téměř wždy, tu lhotú, tu lesem, po-
 móż pán člověku, aby ustawil a opravě
 sedlišť, an pak zkaze, zapsuje, i chce
 opustiti sedlišť; w prawdě má nawrátiti
 lhoty, neb což jest k sedlišťi přidáno bylo.
 Ale wšak kdyby pán widěl, žej' zahynul
 člověk bez swé winy, toby měl w prawdě
 obmysliti. Ježto pak nechťie od sebe pú-
 štěti lidí, a nemajíc k nim ijedné winy,
 než žej' bohat aneb bezdětek, aneb chtě
 od nich za tím koláči, owšemť jsú před
 bohem křiwí. Weď swobodnit jsú lidé;
 jestliť páně dědina, člověkt jest boží;
 pročby swého dobrého a swých dietek
 neprowině chudý člověk nehledal, kdež
 moha? Wšakby pán nechťěl, by jeho chu-
 dina nedala jemu, kdyžby on chtěl, pro-
 dada dědinu, i jiti od nich; pročť pak
 nepřeje téhož swé chudině? Mohlby sě
 dobře na to páni rozmysliti, coj' buoh
 učinil Faraonowi, ježtoj' nechťěl lidu ži-
 dowského, když jim Mojžieš bral wýhost,
 propustiti, kak jej je těžce ranil na zboží
 i na lidech i na synu, ač sě potom i nad
 samým pomstil, utopiw jej. Weď týž
 jest buoh, jako i dřewe, ač sě zde ne-
 wždy mstí nad zlým, wšak proto nenechá
 bez pomsty najmenšiego zlého. Častot

čaká, aby sám nad sebu pomstil člověk
 pokáním, želeje a milostí prose. Pakli
 nebude tak plně zželenie zlého, ale w
 čistěť tieže poměťeno bude: pakli dokoná
 člověk, nehledaje od boha ijednoho smi-
 lowanie, tehdy w pekle wěčně bude zlému
 pomsta. Protož neřekajte, již sě buoh
 nemstí jako dřewe, žihme což chtiec.
Počestné slowe to, ježto lidé z milostí,
 ctiec swú hospodu když přijede, neb na
 hody některé, přinosie dary. Těch darów
 nenie hřiech bráti pánóm, a jmaji toho
 wděčni býti swým lidem, a pomnieti jim
 to wšim dobrým: ale jakžby ten dobrý
 obyčej chtěli lakomstwem z práwa jmieti,
 takby hřiech jměli. A ktožkoliwěk nuzie
 lidi k takým daróm, aneb prodávaj w
 tom práwě swé dědiny, aby draže jim
 byly zaplacency, cizief berá, prodávajíc
 to, ježto jich nenie; lečby byli, osazjíc
 swú dědinu, w tom práwě ji dali a wy-
 mluwili. Neb což dědinu dáwa na plat,
 což wymluwí a weč o nem wstúpi, to
 móż na něm bez hřiecha wzieti. Ktož
 pak dary berá, aby křiwě napomáhali
 proti w práwěmu, aneb ježto wší obci k
 škodě w miestech bratrstwa přehlédají na
 koláči: nikakéžť to dobré nenie. Neb pra-
 wí Dawid: Hospodine, i kto wzejde na
 twú swatú horu, a w twém stanu odpo-
 čine? I odpowiedá skrze ducha swatého
 mezi jiným fka: A což darów proti w
 sprawedliwým nebeře? Protož berúe dani,
 třeba opatru býti každému pánu, aby jej
 lakomstwo nepodtrhlo; neb darowé i mú-
 dré lidi oslepují. O *peněženém obrasu* to
 najwiece dotýče kniežat. Tak mi sě zdá,

že když najprw které knieže zaraží dobrý peniez, že bez hřiechu móż toho užitek skrowný jmieti, neb musí k tomu lidi jmieti, aby to působili. Ale jakž pod tými obrazem učiní horší peniez, chtě toho užiti 5 wiece, tak jest to inhede lest. Neb prawý peniez má býti též wáhy a z takéhož stříbra nebo zlata, jako dřevný, když jest též postawy. Ještěby menšie zlé bylo, když horší činie peniez na wáze, aneb 10 wiece mědi přičinějí, by proměnili i postawu; neb mnoho lidí tím oklamají o jich jmění z kupcůw i rozličných řemeslníkůw. Coj zlúpeno pánów a wládyk od toho času w jich úrocích, jakž jest dobrý 15 groš český za krále Wáclawa druhého byl zaražen! Neb w ta doba čtyřie a šestdesát stáli za hřiwnu stříbra, jakž slyši. Potom w týž obraz wiece mědi za našich otcůw přičinili, že dwa a sedmdesát bylo 20 jich za hřiwnu stříbra. Pak teđ newelmi dáwno za nás opět w týž obraz i w túž wáhu přičinili ještě wiece, že osmdesát jich bylo za hřiwnu. Pak již za mincmaistratwie Rotlebowa tolik jsú mědi přimiesili, že za puol druhé kopy jedwa dadie hřiwnu stříbra. Hledajž, nejsúlit páni w swých úrocích škodni i wládyky po wši zemi, ktož dřiewe jměl čtyři a kopu (64) 25 plata, ten jedwa nyní, jmaje puol druhé kopy (90.) jmá tolik stříbra. Protož cožkoliwěk jest nám třeba, to jest draže; neb již znají kupci, že w českém groši wiece mědi, nežli dřiewe. A coj pak zamatku o halěři, to ti wědie, ktož w Praze 35 býwají často. Protož ciesaři, nebo ty králi, událit se kdy slyšeti toto, nepřipúštěj

hněwu k srdci: ale pomysl pro buoh, aby tak zde panowal, jakžby nebylo škodno, ale zlátno zemanóm twým. I wšichni páni pomněte, že lest a křiwdu máte i w jiných tupiti, čím pilnějie w sobě, ač chcete 5 šťastně panowati. Neb prawé štěstie každému pánu jest bohobožně panowati, jakož pokládá swatý Augustin o města božiem, řka podobně k tomu: My nedieemy, by naši ciesaři proto byli šťastni, ež jsú díhu a mocně panowali, a swé nepřátely pod se porobili, města wzdělali, a zej' jim 10 wše pod ruku šlo, a že jsú vycházeli ze letí, ježto jsú jim jejich nepřítelé zetowni neb tajni léceli: ale dieemy je šťastay, budúli bohobožně kralowati, budúli wieru ploditi, boha ctíti, jemu se klanějie, jej chwáléo, čest a ohwálu boží plodiec, za swé hřiechy i wšeliká swá obmeškánie 15 na wšaký den obět jemu wzdáwajíc swých modlitew. Budúli při sobě, když jim jich poddani pro pokoru čest a chwálu wzdawaji, aneb druzí přieliš wzpochlebují, nehntúli se tím w hrdost; ale pomnieli, ež 20 jsú lidé, a hledajli snažně obecneho dobrého wši swú moci; a jestli w nich smilstwo tím skrocenějšie, čímby mohlo býti swobodnějšie, proto ež se nebojcie lidí; a majili žádost wětši, býti w nebeském kralowstwi, kdež budú mieti rovně 25 sobě ty některé, ježto jsú zde pod nimi, nežli kralowánie zdejšieho. Jsúli litostiwi a sprawedlni, štědři a milostiwi; ač komu učinie protiwenstwie, unáhléc se, ale nahradieli to ochotenstwím, štědrostí, i jiné šlechtnosti majili do sebe. A to wše činili úmyslem upřiemým pro wěchnú od-

platu. Takové kráľe diemy, ež jsú šťastni nynie naději, a potom když stojie w tom, owšem budu teprw šťastni, dojdúc kráľowstwie nebeského. Jehož nám všem dopomáhaj hospodine.

3. Naučení wládkám.

Pátý kuor andělský, a druhý z pořadu druhého, slowá latině principatus, jakoby česky měli jmě, ježto prwnie miesto pod 10 panujícími w duostojenstwi držie. K těm mohu připodobnati obecné rytieřstwo a wládcystwo bohohojné, (neb netolik pasowani rytieři, ale i vše panořstwo slušie k stawu rytieřskému;) a takéž wládc- 15 two a rytieřstwo zlé hrdé, a ježto stojie proti wprawdě, jen sě sami milujice, k těm dáblóm, ježto jsú wypadli z toho kóru. Neb jakož dobré rytieřstwo budu a wládcystwo nebesiech s těmi anděly odplatu jmieti: takéž 20 zlí s těmi dáblý čtici věčnú. I jest wlastí úrad rytieřského stawu, zwláště před násilím brániti kněží, wdow, sirotków, prawdu křestanskú ploditi kudyž mohúc w swém wládání, a tupiti křiwdu, a sdružně 25 býti s swým towaríštwem, majie milost k bohu najprw, a pro buoh ké všem lidem, a tu milost ukazowati, s kýmž sě kto obierá, každému, jelikž umie anebo móž, ale wždy tak, aby w něm zlosti 30 nemilowal. A ktož jest taký rytieř boží, tomu nenie lěžko trpěti s sebú swých rowní, aneb wyšších sebe; neb jakž kto chce najduostojnějším slúti, tak hotowa záwist, anoť jí črtí wrtá w srdce: uzřili 35 koho chudšieho, a snad podlé swěta urozenějšieho, ano pro jeho starších zaslú-

žení ctie jej nadeň, počneť jím smiech pobíjeti, a paklít bude moci kde jemu nechut ukázati, w swém kwasu obláště, zprawuje jej, welmě jej lacino wáže, toť 5 rád učiná. A takéž chudý urozený, když boha nemá na paměti, a dme jej pýcha, žeby sám rád slul najduostojnějším, uzře že bohaté ctie lépe než jej, ježto snad nejsú tak jako on urozeni, wswědčí sě zá- 10 wisti, nechťe sě na to rozmysliti, žej' báh onomu toho popřál nynie, ježtoť jemu neb předkóm jeho toho přál dřewe; i wtiskne sě proti wóli boží, práwě jako proti ostnu. A takéž kteřizkoli lidé služebni, 15 ježto wždy chtie nepořádně býti we ctí mimo jiné, nechťeliby, by to kto jměl, jehož oni nejmají. A tak i hospodě newěrní budú, ač ne jiným ale tiem, žeby nechťeli, by jiný tiem sě hodil swé hospodě, jímž sě on hoditi nemóž. A jestliť to wiera, 20 ktož radše hospodě škody přeji, nežby jemu widěli sebe hodnějšieho? Kdyby kto, jakžby najsnažnějie mohl a najlép uměl býti hoden w swém stawu, tak sě snažil, 25 a cožby mohl jiný lépe nadeň aneb uměl, by to rád widěl, toby wiera byla. Jakož' w těle našem, že lewá ruka nic nezawidí, žej' prawá hbitější; a staw rytieřský má w obci swatého křestanstwie týž úrad, jako 30 w těle našem ruce jmáta. Z té pýchy to také jest mezi wládcystwem a rytieřstwem, že druh druha chce přetráwiti aneb rúchem přepychati. Dostiby ku pocti na tom bylo, žeby špatně žiw nejsa, húzew- 35 nosti do sebe nenkázal, tak w rúše jako w ztrawě, podlé duostojenstwie swěho stawu, nad nižšie sebe a podlé rowných. Ale když

ta žádost jest w srdci, že nad své rovně vždy tiehne, tu krojem nowým, nechťe býti rovně s lidmi pořád, coj' to než pych a záwist, a w nynějším pak kroji snad smilstwo přelišné; aby jakož panie neb 5 panny své prsy strojie okazujic, takéž rytiefstwo swój zadek, aby byli pówab k smilstwu jedni druhým. Toli také k rytiefstwi slušie, dlúhé nositi čepky, tak se rozličnými řemeny uwázati, ež pro ně ne- 10 móż rytief býti hotow postihnúti neb uteci, aneb letily wstáti spěšně. Pakli kto drahosti rúcha swého, neb ztrawú, neb čeledi welikú chce bohatějšie přepýchati aneb rovně, nenie to řád způsobem božim. Ja- 15 kož sedláci a sedlky nemaji se wrownati rúchem, ztrawú neb čeledi neb kterížkoliwěk takowú wěci wládykám: tak wládyky, i s ženami swými, nemaji se pánóm wrownati čhietí, ani kniežatóm páni. Ale 20 widáme často pány, ani pokornějšie postawy, než wládyky, a každého pak wie böh srdce. Bych pak mnoho o rúsiech mluwil, na krátce, tof jest moj úmysl: že rúcha jsú často znamenie člowětie mysli; protož 25 písma byzdí rúcha hrdá, žej' znamenie a podnět hrdosti a smilstwa; a však jich nebrání kostel pod kletwú, neb newždy jest hřiech smrtedlný rúcho drahé, a kostel nesúdí tajných wěci, ale sám se suď kaž- 30 dý, chceli býti prázdni božieho sídu. Neb w takých wěcech, jimiž lidé zdejšie cti a chwály dobývaji, tak mőžem hřiech rozuměti, jakož zdejšie čest a chwála jest hřiech menší neb wěčší, aneb nenie. I prawí 35 swatý Tomáš z Aquině: Žádost chwály zdejší móż býti trojim činem hřiech smr-

tedlný: jedniem, když se kto swelicie křiwdu, tiem se čině, jimž nenie; druhým, když to, z něhož má čest a chwálu zdejšie, tak miluje, žeby raději přestúpil božie přikázanie, než toho zbyl, z něhož má tu čest a chwálu. A to často býwá, že nejeden jsa křiw a wěda to dobře, však nežby se ukázal křiw, přiseže křiwě, i bude křiw před bohem dwakrát; a též když dopustí 10 přísahy, wzmluwě křiwdu na druhého. Třetím, když kto vše své snaženstwie konečně obrátí k tomu, aby zdejší měl chwálu a čest, což dobrého činí, to jen pro zdejší chwálu. A tak těmi činy móż býti hřiech smrtedlný žádost chwály zdejšie; ale jinak žádost chwály móż wšední hřiech býti. Pakliby kto nic sám pro se nežádal chwály, jen pro užitek jiných, (ale 15 toj' řiedko, by k tomu swá libost wlastie netržala,) takby izádného nebylo hřiecha. Také prawí swatý Tomáš, že w rúše a w takowých wěcech móż býti hřiech z přelišnosti, a to dwojim činem: jedniem, když kto upřeliší, jelikožby se měl přirownati k těm lidem, s kterýmiž jest podle swého řádu. K tomuť prawí swatý Augustin: 20 Kteréz jsú protiv obyčejí takowé rozkoši chlubné, jakož jest daleká różnice, tak se jich slušie dalece střieci, jako smlúwy města aneb kraje některého, potvrzené přikázáním aneb dáwným obyčejem, pro izádnú swú žádost, ani domáci člowěk, ani host nemá zbořiti. Neb šefedněj' to částka, 25 kteráž se swé wěčší straně nepřirowná. Druhým činem móż býti to upřelišenie z nepořádné žádosti mysli, když člowěk má libost přelišnú w rúše krásném, neb

w čemíkoli takowém, a to leč podlé obyčejje, leč proti w jich obyčejji, s nimiž jest. A ta mysl nepořádnost býwá trojím činem: jedniem, když hledá člověk chwały lidské w těch věcech, jimiž se tak okrašíje. A prawi swatý Řehoř: Jsú někteří, že nemnie, by byl hřiech připrawa drahého rúcha; a kdyby nebyl hřiech rúcho drahé, nikakéžby Kristus tak znamenitě newypowěděl, že onen bohatec, jenž jest u pekle pohřeben, zde u purpuru a u bysu, totiž, w drahém rúše chodil; neb izádný drahého rúcha, jež nad jeho staw vycházje, nedobýwá k jinému, jen k chwále swětské. Druhým činem býwá ta nepořádnost mysl, když člověk w drahém rúše hledá přielišné rozkoši tělu swému, jako měkkosti, ježto lahodna k dotčení. Třetím, že přielišnú snažnost obrátí na to, aby dobyl rúcha drahého; a toby samo zlé bylo, by w tom nic jiného nebylo zlého, takú práci na nepotřebnú věc naložiti, a potřebnější věc zameškati. I kak jest dobré, aby se nikdež rúcho nemraštilo, tak se swázati, ežby sebu nemohl wlasti? Kakliž to prawé, po hrdém rúchu stojec, přieliš zajiti w dluchy, pro něž dlúho bude lháti, nezaplatě, jakoj' slíbil? Protož dobrá věc, z miery newycházeti, a čímž kto jest, tiem chtieti slúti; nebť najdel trá rovné.

Také w nedostatečném rúchu móż býti hřiech dvojím činem: jedniem, když kto leností neb hůzewností nethá, aby se těm přiorwal, s nimiž jest jednoho řádu, a s nimiž bydlí. Druhým, když kto pro zdejší chwálu nechodí w drahém rúše podlé swých rovní, aby jej chwálili lidé, jež

dobrý, bohobojný člověk. Ale kdyby kto proto chodil w sprostaém rúchu, aby w sobě krotil smilstwo a hrdost, aneb aby daremně mnoho na se nenakládal pro boží bážň, tenby dobře činil, kdyžby jen podlé toho, jakož jest s jinými lidmi, obyčejem swým dalece z miery newycházal. A tak jakož we všem, takéž i w rúše, vše whod dobro. Nad jiné, aneb s najhelmbrechtnejšími chtieti rúcha drahá aneb kroj mieti, jistě nemóż bez hřiecha býti; a také přieliš se sprostaě mieti, ežby snad skrz to poddaní jeho netbali naň, nenie dobré; neb lidé podlé obecného nedostatku, jakž koho widie, tak jej mají. A též jest o všech těch věcech, z nichž lidé miewají čest swětskú. Neb po zdejší cti má státi člověk podlé swého stawu skrowně, ne proti w prawdě; jako i po sboží, ne proto, by w tom se chtěl kochati, ale aby tiem byl užitek jiný. A však welmé opatren má býti, aby chtě se slíbiti lidem, nebyl pohaněn bohem; nebť to býwá, ktož chce býti přítel tohoto swěta, ežť bude nepřitel boží. O kratochwili pak rytieřské rád bych psal něco; ale tak sej' rozmohla zlost lidská a potuchla mezi nimi milost, ež wěru neumiem k tomu niče řéci; neb počnúc kraťochwil úmyslem dobrým, lidé spieše proměnie we zlé úmysl, nežli w dobré: a neřku namiesie hrdosti, ale způsobie tak, ež vše bude hrdost prawá aneb smilstwo, jakožto widáme w tanciech aneb w kolbě. Protož sám se sud každý; neumějit dobře mluwiti o těch kratochwilech swětských. O turnejich wědě že práwa prawie, ež

ta škodná kratochwil nemá slúti i kratochwil. Protož kostel jest turneje zapowěděl, a sejdeli kto w turneji aneb potom, tu úraz wezma, aě zpowěd a tělo božie budě dáno jemu ku pokání, však pohřbu a swatých nemá jmieti, ež jest nedržal kostelnieho ustawenie. Pakliť kteří knězie aneb mnišie dávaji pohřeb takým, toť činie aneb lakomstwem, aneb pro bázň, pochlebujíc. A toj' proto kostel zapowěděl, neb tu lidé takú hrdost ukazují, a s takým nákladem, pro něž mnohý ztrati to vše, což má, a ne jeden tu smrt wezme. A žeť jest pak kolba tak zlá věc, aneb horšie, jako turnej, ktož chce znamenati, móż uzfieti; neb wětšiej' tu hrdost, anij' tak potřebna, jakoby byl turnej, by zapowědien nebyl: neb w turneji srozumie člověk, kakby se u boji spráwném swého miesta držal; ale w koli jednoho kruha oděnie nenie, by byl k boji užitečen. Protož dobré by bylo rytierstwu křestanskému, držeti kostelnie poslušenstwie, a tak kratochwiliti, ježtoby nebyla kratochwil škodna, a také myslí k ní owšem nepřikládajíc, jako ku přielišné w lowiech myslivosti mnozí přikládaji. A na krátce, w swých kratochwilích máte wždy něka-kého užitka hledati, bez tak přielišné hrdosti, přiwykajíc jezde, hebkosti, křepkosti, ne pro panie a panny, ale proto, aby hotowi byli a potřebu a uměli; neb na wy slušie bojowati podlé boha boj sprawedný. A boj sprawedný jest s swú hospodú, když prawú nese hospoda wálku. A pakli by byl hospoda křiw, když zewně nenie protiv kostelu, tak žej' jeho kostel

neodstúdí, a jeho slúhy neb rytierstwo newědielei jej křiwa, pomáhajíc jemu, nebudú křiwi, nébrž křiwi by byli nepomáhajíc jemu. A byť se zdál hospoda křiw, ležby owšem jistě wěděl, žej' křiw w té při, ještě máš to obmysliti, žej' spieše praw; neb snad jest ta něco tajného w tom, jehož tobě hospoda nenie dlužen powědieti. A protož ktožby nerádi nesli wálek křiwých, slušie jim hledati sprawedných hospod a bohobojných, dřewe než je zajde wálka, a stfeci se těch, jimž nemóż doufati, by rádi po prawdě stáli. O těch pak wálkách, ješto mezi sebu zde w zemi wládyctwo miewá, tak rozumiem, že náhlé wěc móż každý w náhle odehnati sobě škodnú, a brániti se násilí i swých lidí; ale jakž móż mieti rozmysl, tak má swé prawdy dowesti najprw práwem, a doweda práwem, tuž teprw má, móžli, moci dotisknúti. Aneb má swé nehody tužiti zde w Čechách králowi, a odpustiti král, wáleti; i práwem nedoweda, jsili praw, wáleti móčeš. Ale s tiem, ješto w témž práwě sedí, ješto i ty, sám swú moci s úkladem wáleti nemáš; čemužby tehdy bylo práwo anebo král? A takéť to wědětí slušie, že ktož jsa křiw, nese wálku s druhým, dlužen jest onomu nawrátiti wšecny škody, což jich jest wzal i s swými lidmi, a také i swým lidem, cožby skrzo to ztrátili. Ale ten, ktož nese wálku, jsa praw, což na onom dobude podlé práwa, wše jest jeho; a pakli s ním ztratie jeho lidé, nenie jim dlužen nawrátiti; neb sbožie i žiwot s swým pánem pro jeho prawdu wážiti mají;

ale však, cožby mohl, toby jim lepšiti bylo slušné. A tak vládycto i rytierstwo buďte opatrní, aby došli k tomu pátemu kóru andělskému, ježto jsú stáli u prawdě boží, a těch padlých andělůw nenásledujte, ani powolijte jich lestným radám, jimiž wás táhnú, aby pychem padli a hrdostí od prawě prawdy, jen sami swú čest zdejší milujice. A že wiece s swětem jdete wuokol, než jiní lidé, a jakož ne-
 10 snadno, ktož se obierá smolú, by se jí nezlepil; tak nesnadnoj' swětem se obierati, a od něho se nezšerediti: protož slyšte rádi slowo božie, a jakož jate wtipni k swětským wěcem, tak buďte
 15 wtipni, kudyby došli té pořádné milosti k bohu i k jiným lidem. Neb dojdetei jie, tať wám ukáže, kudy máte do nebes přijíti, a kak máte swój úřad wěsti k užitku jiným, aby s těmi dábly netrpěli, ježto
 20 jsú prwnie wládcé w zlém duostojenstwi porušení wšeho; ale došli k těm andělóm, ježto jsú stáli podlé wóle božie w swém duostojenstwi u wěčné chwále. Amen.

Šestý kuor andělský slowá latině po-
 25 testatea, totiž moci, a mají tu moc od boha, že wzbráníj zlosti dábelské, aby nemohli tolik zlého lidem učiniti, jakožby chtěli. K tomu kóru mohu poprawce připodobnati, ježto od kniežat poprawu mají, aneb od
 30 pánów. A ten úřad jest welmi dobrý a swatý; ktož jest pilen jeho podlé boha, móż sobě jím dobytí wěčné chwály w nebesiech. Neb jest řekl hospodin, aby lid boží mstil křiwdy božie, a zlé mezi
 35 sebu sami stawowali: jakož jest to rozličně ukázal w starém zákoně, moha sám

zahubiti, kohož chce, však jest lidem kázal poprawowati. Aj Mojžiš, jsa přesklidný muž, však jich množstwie kázal zbíti, i sám bil, mastě prawdy nad křiwdu, a tiem
 5 stawil hněw boží. Aj Finés prodružil dwa mečem, ježto činili proti w boží zápovědi; pochwálil jeho buoh, a dal jemu i jeho plemeni čest kněžská. A pak král Saul nezabil onoho krále, ale jal: a buoh jej
 10 kázal zabiti, rozhněwal tiem boha, i odjal králowstwo plemeni jeho. Mnohof jest toho doličenie w swatém písmě, ež jest poprawa úřad dobrý: ale má se zwištatě každý poprawce stříeci lakomstwa, aby
 15 pro zbožičko, pro plien, pro kofist neradowal se cizie smrti. A kaklij' to poprawce dobrý, kterýžby, moha jieti zlého, aby wiece neškodil, i nechce tu, kdežby s ním nemohl zajieti plenu welikého, i
 20 čaká, zdaliby někde wšel, ježto mnoho kraw; a za tiem snad zlý ujde, neb učini wiece zlého? A takéž má býti neleniwý poprawce; budeli leniwý, mnohé zlé bude bez pomsty a rozmóz se. Hněwu owšem
 25 slušie se poprawci stříeci, aby se nemstil úřadem swým. A také hlédaj, by nepřehlédal zlého pro přizeň. Pakli kto pro chlúbu, chtě slowúten býti, učini co swú poprawú, aby řekl: takéž jsem já poprawce!
 30 hlédaj, kak spadne w těžké zatracenie brzo pro to w ucho podutie kakés chwály nemúdrých lidí. Protož at krátce řku: kterýž dá ujiti winnému, hřeš; a ktož newinnému co učini, hřeš. Wiece prawi, nečinili úmyslem dobrým pro čest boží, pro pokoj swým bližním, aby tú prací měl odplatu od boha a tú sazžností, ať prawě učini, oběse

někoho, aneb pustě, však hřeší; nebť buoh hlédá, proč kto co činí. A věru! smrt komu učiniti, nechť jest i winen, ne pro právo úmyslem, ale pro něco jiného, ohyzdnaj' věc; ano i kat ohyzden, že věsí pro peníze, ač i winného oběsí. A když kto chce státi po právu, má na to pomnieti, jakož Hugo praví: ež právo ztratí pravě, ež nebude právo, paterú věcí: Najprwé, když kto chce súditi tu věc, ježto nesluší k jeho súdu; jako ež kto jsa poprawce, chtělby súditi manželstvo. Druhé, kdyby chtěl toho súditi, ježto nenie z jeho súdu; jako světský

žáka svěceného. Třetí, kdy čeho tieže mstí, než má z práva, aneb lehčejie; jako kdyby kobo pro sprostný krádež poprawce wzbil na kolo, aneb žhábce neb mordéfe jen oběsil. Čtvrté, kdyby času některého neucil; jako kdyby kázal poprawiti na některý hod nad kým. Páté, kdyby miesta neucil poswátneho. A však jsú některé věcí, pro něž kostel z práva nepomáhá; ty vědie juristi lépe než já, na ty se slušie wzeptati poprawciem také, a býti snažnu úfada swého u prawdě, aby přišli k tomu kuoru šestému do králowstwie nebeského, jehož mni.

III. ŘEČI SWÁTEČNÍ.

*Na bošie obřezání řeč dobrá hrdým
paniem.*

Dwé jest znamenité w tom krátkém čtení, ježtož' dnes w kostele čteno; a druhé dwé, tož' pro ono dwé powědieno. Jedno jest, ež praví čtenie, ež to milé dietě Kristus jest obřezáno; a pro ten obřez praví, ež sej' to w osmý den stalo. Druhé praví jméno dietěte; a proto praví, ež jest prvé tak jmenován, nežli se jest počal w své matky břiše. I chtělbych wkratochwilí dne tohoto o tom čtweru pomluwiti. Ale abych neudil w jedné řeči, tuto řku něco o obřezu, a o dni osmém. A o druhém bude řeč druhá.

Byl jest w starém zákoně tělesnie při-

15 kázán obřez, a jménem den osmý. A tož' wše těmi věcmi tělesnými w zaslone böh ukazowal duchownie věci. A tak osmý den obřez znamenáwal, ež w osmém wěku, tož' když z mrtwých wstanem, plně a prawě obřezání wšeho nepotřebného budem jmieti, a budem lid boží w swátém nebeském Jerusálemi, dožhož newejde ijeden nečistý a neobřezaný; jakož jest ta prorocie řeč hlasně wolána w hody 20 tyto. A tak Kristus přišed na swět, přijal ten tělesný obřez; a to jméno, ež tu nazwán spasitelem, chtěl do času, i pod tiem ustawením zákonným býti pro ny, a připodobnán k starým otcům zákona 25 toho. Dává pak nám naučení tiem ze-

wním tělesným obřezem: ež chcemli jméno
 jmieti po Kristu, abychom u prawdě kře-
 stěné slúli. Máme býti také obřezáni od
 přelišnosti světských věcí, ježto jsú w
 žádosti těla, w žádosti očí, a w hrdos-
 ti srdce; abychom obřezali tu světskú
 myslci w libostech tělu bezpotřebných,
 w lakomstwu a w hrdosti, a najprw hled-
 dali králowstwa nebeského, a jeho sprá-
 wednosti. Neb když sej' prawda swětu 10
 ukázala, již jest odkryto, co jsú ona zna-
 menie zákona starého znamenávala swým
 podobenstwím. Již jsú minula ta znamenie;
 již to, co jsú ta znamenie znamenávala.
 Ale ne jich w nowém zákoně držeti má- 15
 me, w němž jsú nám dány jiné swáto-
 sti; méně jich w počtu, ale welim plněj-
 šie moci. Protož o tom obřezu duchov-
 ně rozumějíc, tělesně se již neobřezu-
 jem: ale máme zde najprw jmieti duchov- 20
 ní obřez. A pak den osmý, tociž když
 z mrtvých wstanem, budem kamenem, to-
 ciž Kristem, obřezáni ode všie nepotřeby,
 ode všie hrubosti i od žalosti; a budem
 w utěšení zemené králowstwa nebeského 25
 a wěčného, měštěné Jerusálema nebeského,
 w diwném pokoji a utěšeném, doňhož ne-
 wejde nečistý a neobřezaný od takých věcí,
 ježto se w nás nelibie bohu. Tent' již
 obřez na ny slušie; a toj' skrze proroka 30
 ohlásil hospodin, řka: Ku posledním ča-
 sům obřež' hospodin srdce twé a duši
 twú. A die opět prorok: Srdce swá ob-
 řežte, ale ne těla. Jsú také proročie řeči,
 ježto kárají lid, ež nenie úst obřezaných, 35
 aneb uší, a kto ústa neb uši neb srdce
 tělesně obřezuje. Protož tiem máme du-

chowně swá srdce ode všie neupřiemosti,
 hrdosti, tělesné nepotřebné žádosti, od
 myšlení nečistých obřezati; ústa ode zlých
 řečí marných, nepotřebných; uši, aby to-
 ho, což neslušie mluwiti, neposlúchale. 5
 Tělo swé také máme obřezati týmž činem
 od nečistých činów, ač kto je w man-
 želstwie; však aby nad sebu báň boží
 jměl. A pakli kto w boží milosti sdrží
 se stále wdowsky neb panensky, a swé-
 tější w tom obřez jeho. Toť nám Lew
 papež ukazuje, řka: Coj' Kristowo obře-
 zanie? jen k čistotě nám ponuknutie, w
 níž w těchto již posledních časech má
 böh libost. W prwém wěku byloj' řečeno:
 Rosťte a plodte se; a již, když jest ze-
 mě naplněna, řečenoj': Ktož mají ženy,
 buďte, jakoby jich nejměli. A sám řekl Kri-
 stus: Jsú, ježto se sdržie pro králow-
 stwo nebeské; ktož móž to pochytiú,
 pochyť. A také mnohoj' w zřejmých skut-
 cích lidských, ježto by slušalo obřezati.
 To sám wiz každý na sobě, co koho tá
 hne w hrdost, w záwist, we hněw, w
 tužebnú a smutnú lenost, w lakomstwo, 25
 w obžerstwo, we smilstwo, a neb w tom
 drží: toť jest potřebné obřezati. Ale we-
 líká hrdost i weliké smilstwo rozmáhá se:
 o kak pilné příčiny k tomu, obřezowati!
 Ty příčiny jsú řeči hrdé a smilné, neb
 postawa, příprawa rúch takových, pil-
 nost krásy, lepoty, bujnost; a tak i we
 mnoho jiném. Ale tak jest mnoho hru-
 bých lidí, ež nemnie, by bez tělesného
 skutku bylo smilstwo; ano, ač mysl i
 nepowoli k skutku tomu, a powoli ko-
 chati se díúze w krásě takowé neb w

lepotě, to oblibování jest již smilstwo, již se mysl s tím jako objímá: a však dvě jest většie, nežli jedno. Smilstwof jest, smiliti sobě nětie tělo pro krásu jeho, neb lepotu, neb přípravu, a w tom dláhú libost jmieti; smilstwof jest, přípravowati se na to, aby se w tom sľbil jiných ořima; smilstwof jest, i samému w takových přípravách kochati se; pakli co wiece bude k tomu, a tím hófe. 10 A protož we všech takových věcech: lušie každému podlé stawu jeho skrownu býti, a strach boží nad sebou jmieti, a coj' přieliš, obřezati. Neb čím jest kto pilněji těch znamení hrdého srdce neb 15 smilného, tím se w srdci jeho ten zly kořen rozmáhá wiece; a opět čím silněji kořen smilstwa neb pýchy, wiece bude pilen té příprawy. A tak bude wšl snažností marnú věc pracowati, hledaje 20 lidské pochwaly, netbaje, co potom bude; a kohož lidé pochwálé, a böh jej hyzdí, neobránie lidé jeho, když jej böh súditi bude. Jistě nenechát súd boží té nepravosti bez pokuty, ktož bude nakládal na 25 takú marnost, welikú snažnost obrátiv na to, a wšl myslí ulnuw k tomu. Naleznet takú přielišnost hodná pokuta. Neochit mlčeti, coť mluwí prorok Isaiáš o takových přielišnostech hrdých myslí nebo 30 smilných. Dieť w třetí swých knih kapitole: Přideť k súdu hospodin s staršími lidu swého, a bude káratí muže, ež jsou nad sebou ženským myslm panowati a dětinným (dali), pro něž mlazší wzrechnie proti 35 starším, a neurozený proti urozenému. To owšem tak wyjde súdem božím w mukách,

ež budá jedni rechniti proti druhým, ež jsou byli sobě přičina na swětě takých přielišných příprav w hrdosti. Neb když mužie stand po takových přielišných přípravách, nad swá moc na ty marnosti 5 nakládajíc, zdali nad nimi ženské myslí a dětinné nepanují? Neb toj' zwiášť ženský obyčej, podlé přirozenie již porušeného, ež w takých marnostech žádají chwały, jako liška lsti, a lew wítězstwa neb oblowenie. Ale před bohem proto nebude omluwy, té se myslí marné přemoci dáti; neb na toj' böh dal člověku rozum, aby se protiwil marným věcem, 15 a wěčné a statečné cti hledal, wida rozumem, ež čest swětské pochwaly jest podobna k onomu shnilému dřewu, ješto w noci se jen leskne, a den ukáže, ež jest věc shnilá. Takéž noc jest swět tento proti onomu dni wěčnému: zdeť se zdá swětlo swětská pochwala; ale když k jasnosti onoho wěčného dne přijde, budeť zřejmo, žeť zetlelá věc wšecká chwála tohoto swěta; a hrdý člověk nebo smilný 25 w těch přípravách prawá jest shnilost. I tuť ženské a dětinné myslí panují nad muži, když mužie powolé swým ženám a dětem těch přielišných příprav, a nad swá moc, nechtiec od nich zde rechněnie slyšeti proti sobě. Ale hófe jich dušiem, prawí hospodin, jichž jazykové a jichž wmysly hrdosti jsou proti bohu, aby k hněwu wzbudili oči jeho welebnosti. Ale rcete sprawedlnému, prawí hospodin; nebť 35 jemu bude dobře, když strpí ta rechněnie a ty úkory proti sobě, a sdráí se w bázni boží, nedada nad sebou ženské a dětinné

myslí panovati. Mluví i wiece ten prorok o tak hrdých a smilných přípravách ženských, a die žalostě toho nehodného: Lid můj ústavní upomínáči obhlúpili, a ženy nad ním panowaly. O můj lidé! ježto 5 tě blaženým prawichu, tiť jsú tě swodli, tociť, ježto chwálě ty marnosti. A tak přijdeť hospodin k sádu, wydatij' každému počet z darów těch, jimž jest darowal koho: swělí cti marně od lidí hledal 10 jest z toho, čili božie, nač jest nakládal, po čem jest stál. E střezte se, by wám böh neřekl, káraje wás: Připásali jste má winnici, lápež mé chudiny jest w domiech — w nich: proč můj lid pohubujete, a božie 15 twárnost mé chudiny? Coj' twárnost božie chudiny? jen čistota mysli mladcůw neb mladie sprostných nenádherných. Ti pak božie tu jich twárnost, ježto swým příkladem a swými hrdými a smilnými pří- 20 prawami táhnú je k smilstwu neb k hrdosti. Pro tyť jest řekl Kristas: Ktož učini pótku jednomu z mých malých, hodnějie by bylo jemu, by žnow byl přiwázán k hrdlu jeho, a w moře byl upu- 25 štěn. Pak mi se chce nyní tomu rozuměti, ež když jest takowá hrdá, byloby jí hodnějie, by jměla těžkého muže na swém hrdle, a byla doma w práci hospodářské utonúc jako w moři, nežby to- 30 čie se bujně, mladých mysli poskwrnila swým oplzstwem a swú přípravú. A též i helmbrechtí rozumějte. Neřekl jsem nepodobně, ež také helmbrechtice a helmbrechtí boží lid pohubují, ježtoby měl 35 chrám boží býti, a rozličně zapaliji: jedny k hrdosti, druhé k záwisti, třetie k

hněwu, čtvrté k smilstwu. Neb někteří jich příkladem podnesú se také w hrdost; druzí wzáwidie, nemohúc dostati téhož; třetí, toj' jich chudina, wzahněwají se, ež jich 5 tak těžké naděláně berú jim, aby mohli tu hrdost wěsti, jakož die žaltáf: když zlý pýchá, roznietiť se chudý; a čtvrtý oblibiec ty přípravu, roznietiť se w smilné mysli. A tak takowí se wěech stran zapaliji chrám boží. I toť nenie daremně slowo, ježtoj' řekl ten prorok: Spásli jste boží 10 winnici. Jest wino, ježto rodí panny, jakžto také swědčí písmo. I můžem winnici tú radu, ježtoj' ku pannenské čistotě, 15 rozuměti. A tu winnici ten spase, ktož skutkem neb radú, neb příkladem odwede koho od čistoty? A tak nejeden skrze ty hrdé a smilné přípravu ztratí čistotu. Neb jakož die písmo: Žádost okrasu zbawilaj' 20 mladici děwojstwa jejie. A zdali nejedna diewka, oblibiec tu pochwalu w hrdých přípravách, ježtoby snad zachowala se w čistotě, to nechtiec pustiti od těch okras, ztratí čistotu? A tak die prorok takowým 25 helmbrechtóm a helmbrechticiem: Spásli jste boží winnici. Ale die někdo: Proč böh přepúští lidem takú hrdost? proč jest stwořil stříebro a zlato, když jsú ty hrdosti tak welmě škodny? Toj' wždy obyčej 30 srdce hrdých, aby se w swé wině neseznaly, ale jinému daly winu. Takéž i tuto böh stwořil žhato a stříebro ku potřebě, aby řádně lidé toho podlé swých stawów, důstojnosti a smierně užíwali chwáléc boha; ani pak na böh winu ukládaji, bezpřemně 35 se w tom kochajíc, zapomínajíc za stwořením stwořitele, a nechtie tomu rozuměti,

ež bůh i z těch zlého, ježto nebudú naň
 tábati, k stwofení obrátiec milost, umie
 swým dobré vybrati; neb čím zlých wiece
 a hrdých, tiem pokorným a dobrým wět-
 šie čest a chwála, když stojie, a nezajdú
 po jich hrdosti. Protož die Kristus: Po-
 třebie jest, aby takowé byly pótky, ježto-
 by mohlo z nich wyjiti pohoršenie. Ale
 inhed jest k tomu přitínal řka: A však
 hoře tomu, ktož bude jiným ku pohoršení!
 Protož neroďte se připodobnáwati k tomuto
 světu; aě widí kto zlých a hrdých množ-
 stwie, stój w swém řádu w pokoře a w
 čisté mysli. Wieceli kto přemóž, a wětší
 čest a chwálu wěčně bude jmieti. Wize
 by winnice božie nespásli, by lúpež chu-
 diny božie nebyla w domiech wašich;
 pro waši hrdost by chudina nebyla lúpena.
 Nepohubujte také a nezbořijte swými smil-
 nými přípravami a hrdými twárnosti bo-
 žich chudých, tociž pokorných, ježto jsú
 chudi duchem, jichž zwláštie jest twárnost
 pokora a čisté srdce; neb hrozí bůh
 skrze proroka Isaiáše ženám z tak hrdých
 a smilných příprav řka: Proto, ež jsú
 se powzdwihiy dcery Syonské, a chodily
 wzdwihae hrda, potruskujíc očima, a krá-
 čely jako pléšíc, nohami jako wyrčenú mierú
 ukrátiijíc, oskube hospodin hlavy dcer
 Sionských, a.oholi je z jich krásných wla-
 sów. W ten den odejme hospodin okrasu
 jich obuwi, jich zápon, jich prstenów, jich
 wacunów, jich wěnców, jich pentliky i
 jehly, jich připinače, jich zrcadla i jich
 loktušky. A tak ten prorok i wiece tu
 jmenuje těch wěcí, ježto se ženy jimi okra-
 šlji, a die potom: A budú jmieti smrad

miesto swých mastí pochótné wóně, a
 miesto swých rozkošných pasców ukru-
 né úwazky, jimiž budú uwázány, a miesto
 zkrútilých wlasów holice, a miesto roz-
 košných loktušek žiněné pytle, a zahnú
 jich krásní mužie, a pláč s žalostí jim ostane.
 Protož zbožná ostane těch swětských buj-
 ností, rozmysléc se, ež vše mine; a ktož
 z swé wóle neobřeže od sebe těch přeliš-
 ností, ež to bezděky najposlé ztratí. A
 pakliby která musila se někdy podlé swého
 stawu w přípravě swého dostojenstwie
 okazati, jmělaby od toho mysl táhnúti, aby
 ji hrdost nepodnesla, a jakož králowá He-
 ster die o sobě, takéž to w swém srdci
 řeci; neb tak jest řekla ta králowá: Ty
 wies hospodine, ež mi jest mrzko na mé
 hlavě znamenie hrdosti, když se muši po-
 dlé řádu králowého okazati. Aj, takému-
 by srdci newadilo w swój čas přípravu
 jmieti a okrasu stawu swého. Ale ktožby
 byl srdce toho, jakžby mohl kdy těch hr-
 dých okras prázden býti, ostalby jich. Ja-
 kož se čte i o swaté Elžbětě: dotud se
 za muže w tom skrownila, aě pak po mužii
 ostala všeho. Obřezujmež se ode všech
 takowých přelišností, abychom nejsúe
 nečisti, nejsúe neobřezáni, jmene od Kri-
 sta křestanského dostojni byli, a hodni,
 abychom byli měštěné Jerusaléma nebeské-
 ho i wěčné radosti. Amen.

Řeč o kwětnéj neděli.

Jakož jest dáwno wyřekl to prorok, zře
 na to w duchu, což se stalo jako den
 tento, řka: Powězte dceři Sionské: Aj,
 král twój přišel tobě krotce, sedě na oslu.

Jistě wdechnutím božím byli jsú w srdech
 dotčeni zástupi lidu obecného, aby s chwalú
 a slawností přijeli pána všeho swěta. A však
 lid swětskú milosti oslepený, lid učený, lid,
 ježto nechtěl jako w náboženství mimo
 jiné zředlen býti, jimž milejše bylo býti
 nad jiným, než prawda božie, čtúc pro-
 roctwie, nechtěli proroctwi rozuměti, a
 bojiec sě, by lidu neztratili, by jim jich
 užítci nesešli, po nichž je táhlo jich lakom-
 stwo; hledali toho, kakby prawdu zatratili
 neb zabládili. Ale zhynuli w swej radě, a
 böh tu chwálu swú, ježto ji chtěl na swětě
 jmieti, dokonal z úst malých, aby ty zkazil,
 ježto jsú sě za veliké w swú oči jměli.
 A protož zbožný, kohož hrdost nepod-
 nese, sáwist a hněw, neb nespráwná milost
 tohoto swěta neoslepí, a lakomstwo neza-
 twrdí, aby mohl poznati prawdu a při-
 jieti ji, boha chwále; jakoj' dnes toho
 pamět, kak jsú pokorní obecně, poznawše
 Krista, ježtož' zrodu Dawidowa w proroctwi
 slíben, radostně jej priwitali. Neb jistě
 opriemým pokorným swým slúhám i dnes
 dáwá poznáwati mnohé swé dary, a chuti
 w nich utěšení duchownieho pochutnati
 u weselém srdečném, jako pokřiknutí chwály
 božie, o němž newědie swěta tohoto mi-
 lowníci. — Dnes zvláště dvojí wěc jako
 protiwnú sobě ukazuje nám kostel swatý,
 když pamatuje, kak jest Kristus se ctí
 přijat a wděčně od obecného lidu, ježto
 slyšewše o něm tolik diwów, coj' jich
 činil, i widěwše, jakož jest tu i Lazař
 s ním byl, jehož byl těch dní z mrtwých
 wzkriesil, an čtvrtý den již ležal byl w
 rowu, poznali a seznali zjowným hlasem,

žež' on Kristus, jenž přišel we jménu bo-
 žiem, jakoj' byl slíben; a druhé, ež pak
 pašiji čte kostel, čtenie o jeho umučení,
 pamatuje jeho potupnú smrt. A pak i swatý
 Pawel mluwí o welikej pokoře jeho, od
 niež jest wýsostí swé ctí neodtažen, ani
 ukrutností a potupú ohawné smrti; w swej
 cti a w swej chwále byl pokoren, když zá-
 stupowé čest a chwálu činili jemu, nepo-
 dneslaj' ho tachwála w hrdost, ani sě k
 tomu swému okázanú připravil hrdě, jakoj'
 obyčej marnosti lidské. I muši w kratochwili
 dne tohoto jednoho starého skladače rýmem
 knih českých řeč o dai tomto powědieti.
 Ten takto die:

Wiz člowěče bohobojný,
 božie milosti dóstojný,
 velikého milosrdie,
 kakt jest syn boží nehrdě
 bral sě dnes k Jerusalémi,
 wládna nebem, mořem, zemí;
 kakt sě jest welmi pokořil,
 jenž, co kde jest, všeco stwořil;
 jmaje we všem wší moc stálú,
 nic netbal na swětskú chwálu;
 jsa král nade všemi králi,
 jehož vše stwořeníe chwálí,
 jehož sě vše moc neskrýla,
 by w čem jemu potřebna byla:
 lidmi, koňmi, drahým rúchem,
 cožby jedno chtěl, posluchem
 wšeby bylo jemu hotowo,
 kdyby řekl jediné slowo!
 Čili jest nemohl jmieti koně,
 jenžby pošel, uzdú zwoně,
 ana zlatými cetkami
 zproložena i gemmami?

Čiliž' nemohl jmieti sedla,
 na němžby se ta drahost swedla,
 z niež býwá lidem znamenie,
 zbožie z drahého kamenie,
 kdež s pochwami prsosyny,
 podlé swé drahé přičiny
 dávaji jako posoka
 libosti lidskému oku?
 Čili nemohl té moci jmieti,
 by byl chtěl zástupně jeti,
 maje mnoho lida s sebou,
 se vši královsčú ozdobú:
 pod nachem, w zlatej koruně,
 drže sceptram, sedě na tróně,
 podlé mocných králów nrawa,
 jakž se pro swětskú čest stává?
 ež ni stříebro, ani zlato
 býwá draho wložiti na to.
 Ale ty náš tworče milý,
 maje všemohúcie síly,
 netbals na drahé ostrohy,
 na twé bože swaté nohy,
 jimižby koně pobádal!
 Sbožný, kto sěj' tomu naděl,
 žeš wše moha, nechtěl moci;
 chtě nám sprostenstwím pomoci,
 jezdils na osleti lichém
 w obyčejí prostě tichém.
 O božie milosti twrdná,
 a twrdností milosrdná!
 rozprostřelas swú moc diwně;
 i musím to řeci pilně:
 sámils milost, čis milostiw,
 ežs se milostí nezhostiw?
 I řku brž, ežs milost sama,
 pošlá z najwyššího chráma
 k nám, z sieni swaté trojice,

porodem čisté děwice;
 a ja tak ctný, tak weliký,
 chtěl jsi mal býti wšeliký,
 přijal jsi twáf twého stwora.
 5 Kakáj' bože twá pokora!
 kterýli tobě s námi swydej,
 ežs wzal slúhy swého oblíče,
 hledaje swých owec zbylých,
 z dáwných časów zablúdlých!
 10 O umučení jeho dnes nic řeci nechci;
 jediné w tom znamenajte obyčej tohoto
 swěta, kakt jest krátké jeho pochleben-
 stwie. Aj jako dnes Kristus jměl čest a
 chwálu od swěta, kakt brzo swět hanba
 15 a potupu učinil jemu! A tak widác, žej'
 netrpná čest a chwála tohoto swěta, ne-
 stojme po ní, wěčné žádajme. A sbožný,
 ktož co pokojně a pokorně přetrpí zde
 pro wěčnú čest!
 20 I musím se nawrátiti, abych řekl něco
 o pokoře, abychom nadarmo Kristowy
 pokory nepamatowali, ježtoť ji jměl i w
 tej chwále, w tej cti, ježtoť jemu jako
 dnes dála se, jakž jste slyšeli; i w tej
 25 potupě, když jest trpěl pro ny, jakož
 jest o tom w pašiji čteno. Protož swatý
 Pawel dnes w epistole wolá a řka: Bra-
 třice! wize, aby též do sebe jměli, ježto
 widíte w Jesukrista, jeaž ja w twárnosti
 30 boží, newstúpil w hrdost, jakoby to sám
 sebou jměl, žej' rowen bohu otci: alebrž
 sám se pokořil, wzem swého slúhy oblí-
 čej, a poslušen se učinil až do smrti, a
 do ohawné smrti na kříži. I powýšil jeho
 35 böh, a dal mu jméno nade vše jména,
 ež we jménu Ježíšowu pokleklo jest každé
 koleno nebeských wěcí, zemských i pe-

kelných ; a svědčí to všeliký jazyk, ež Pán Jesus Kristus jest w chwále boha otce. A protož chcemeli s ním kralowati, s ním máme něco trpěti, a chcemeli u wšětnéj chwále cti dojtí, zde máme pokorni býti ; neb tej nás řečí i příkladem učí Kristus ; neb pokora owšem nás drží při prawdě, wylúčiec hrdost. Jakož milost drží nás při dobrém, takéž pokora při prawdě, wylúčiec hrdost a pýcha, ještoj' nepravé wznešení púrného srdce nemúdrého. Pokora jest zachowání jiných šlechtností ; neb ašby kto jiné shrómáždil šlechtností, bez pokory stratilby wšecky. Právě jakoby nasul hromadu prachu, a kdyžby wíetr přišel, wšeckoby rozsul : takéž přijde w srdce pyšná hrdost, zstratilaby wšeccko dobré. Měj kto umění, měj múdrot, měj krásu, wšec to zkaží, když s tím bude pýcha. A protož potřebná šlechtnost pokora, ješto má pýcha wypuditi, jiné šlechtnosti zachowati a držeti nás při prawdě. Ale coj' pokora, znamenajme : Pokora jest dobrowolné mysli poníženie, z opatřenie své křehkosti a jiných swých nedostatków. A swatý Bernart die : Pokora jest šlechtnost, ješto jí člověk, právě se poznaje, oblacinie sám sobě. Dwoje sebe poznání máme jmieti, a to obě napomene nás ku pokoře : když právě poznáme, co jsme, a co nejsme. Obým tím máme příčinu ku pokoře, znamenajíc, ež jsme nestateč sebu sami ; ale ač co jsme, to jsme wzeli božím darem z milosti jeho. Kudyž můžem čím hrdi býti ? Die swatý Pawel : Co máš, jehožby newzal ? tociž

darem od boha ; a paklis wzal, co se chlubiš, jakoby newzal, ale tociž sám to jměl sebu ? Aj z toho poznání móžš největší člověk, w kterýchž koli božích darích swětakých, tělesných neb duchowních pokoran býti, ale ne hrd ; neb sám sebu ničehož nejímá, ani děle móž čeho jmieti, jen donidí bůh přeje. Ta pokora jest dobrých a múdrých lidí, ješto ne w páru, ne w hrdost wstúpie z toho, coj' jim bůh dal i mimo jiné, ne své tím hledajíc chwály w chlubnej mysli ; ale wíeceli mají božích darów, a tím budú pokornějšie, chwálu bohu wzdávajíc. Neb zlodějstwem jest winen, ktož co cizieho wezme sobě bez onoho wóle. A prawí hospodin skrze proroka : Chwály své jinému nedám. Rád nám dáwa hospodin své dary, ale chwálu z toho ostawil jest sobě ; ktožby pak své chwály hledal dary jeho, a hrd byl jimi, křiw by byl bohu. A protož swatá pokora, odřenú hrdost, drží nás w prawdě, ač se jí držeti budem, znamenajíc, ež ač co máme, ne sebu toho sami máme, ale z daru božie milosti, jimž nám jest nebyl dlužen, ale ráčil milost okázati své štedrosti. To, co nejsme, také nás zowe ku pokoře ; neb nemúdrá jest chlúba, tím se honositi, jehož nemá, a tím se činiti, jimžto nenie. Chceli se chudý bohatým ukázati, u wětší chudobu wpadne, a k tomu w hanbu. A protož blažení chudí duchem, tociž pokorní, ješto nejsou hrdostí naduté mysli, nečinie se tím, jimž nejsou ; ale znají swá chudobu a své nedostatky, a súdem prawdy sami sobě oblacinějí na swej mysli. A tak

z toho dvěho poznání máme troji pokoru jmiati w swej mysli : w sobě máme najprw pokorni býti, a proti w družci, i proti w bohu. W sobě máme w swej mysli pokorni býti, jakož jsem řekl, swé znamenajíc nedostatky přirozené, tělesné i duchowné, a ež se wždy žádost naše táhne k hřiechu. A kdyžby w srdci byla ta pokora, tudy se w swém kwětu netajila w pokornej řeči, ne w hrdej postavě, w chodu, w rúše, i w jiných takových obyčejich. A takéby takowý člověk pokoren byl i proti w družci, kdyžby sebe newážil draho; učinilby i w sprostnej věci pohodu družci, nesúdilby a nezprawowal w drzosti swej jiných, chtě jim cti jich utrhnúti, ale wážilby jiné nad se; neb swé by znaje nedostatky, soběby byl lacin, a w jiných něco wida dobrého, wážilby je nad se, jakož welí swatý Pawel řka: W pokoře majic wyše jeden druhého mezi sebou, počest činic jeden druhému, a w pokoře, ač co potká protiwného od někoho, přetrpujic sobě. Máme také owšem pokorni býti proti w bohu, pomniec, žež on böh náš, ježto ny stwořil; on náš pán, ježto ny wykúpil z zatracenie swú drahou křwí, aby hřiech již nekralowal w našem smrtedlném těle; on náš súdce, ježto má súditi činy naše. Protož pokorně máme býti poddáni bohu, a pakli kde pohýřime, abychom to bez pomeškání opravili. A také w tom máme proti w bohu pokorni býti, abychom pokorně trpěli, což přepustí na ny, newrtěic, ale za to majic, ež jsme hodni trpěti. A kakžkoli z tohoto mohlybý domýslný znamenati wstap-

ně pokory: však zřednějie chci tři jeje wyřeci wstapně. Prwý jest, aby rozuměl člověk swej křehkosti a jiným swým nedostatkóm, a neklamal sám sebou, hledaje daremnie chwály, pomně, ež duch swatý kára z toho w žalťi, řka: Synowé lidští! i proč milujete ježitnost, a hledáte lži? Druhý wstapeň pokory, když netolik sám sobě člověk oblacinie w swej mysli pro swé nedostatky, ale i od jiných pokorně přijme, když jej lacinu wáže; a pakliby jej wiece ctili, než jest hoden, a za lepšího jej jměli, než jest, stydí se w swém srdci za to. Ale málo pohřiechu jich na tom wstupni; snadno die člověk sám sobě: zly jsem a nestatečný; ale nesnadno strpí to pokorná mysl od jiného. A protož nenie to diw, ež málo jiných móžem jmiati šlechtností, když té, ježto jest máti a stráže jiných, nemáme; tak jakož jest u prawdě. Pročliby to bylo, by hospodin milostiwý ostawil nás tak chudy w šlechtnostech, kdybychom jich snažni byli a u pokoře ostřichali? Jistě z božie milosti byli bychom w nie bohatějšie; ale widí hospodin, ež nemáme plně pokory, i nedá nám jiných welikých šlechtností, abychom tieže nepadli. Neb wyššiemu staweni hlubšieho jest základu třeba, a dřevo vysoké nebudeli hlubokého kořene jmiati, wietr brzo wywrátí. A protož ktožby rád prospěl we šlechtnostech, najprw se hluboce u pokoře polož; psánoť jest: Böh se proti w pyšným, a pokorným dáwa swé dary. Třetí wstapeň pokory jest, i u welikých božích darčech, u welikej swatosti, u welikej

důstojnosti sdržeti se v pokoře, to což-
by jměli, ne k swej obracicj chvále, ale
k boží, od něhož pochází všecko dobré.
Tu jest pokoru jměla matka božie, wy-
brána jsúc ze všeho swěta k najvyššiemu
důstojenství; však pokorně se boží jme-
nuje služebnicí, jenž ráčil na její we-
zřieti poníženie. Tu pokoru jměl jest i
Kristus, maje za to, ež ne od sebe sám
jmá toho, žej' rowen bohu otcí. A tej
pokoře užil jest swé apostoły, Fka : Učte
se ode mae, nebť jsem tichý a pokorný
srdcem. Tu pokoru w nebesiech andělé
mají i všichni swatí, že jsúc plni všeho
dobrého, všie cti a chwály, však ijedno-
ho hnutí pýchy chludné nemají z toho;
ale čím vyšší jsú w boze, tím jsú w sobě
pokornějšíe. Tat pokora jest i zde na swětě
lidí welikých u božích dariech, a jest
odíwná šlechtnost; neb ač se ten po-
koffi, ježto nemá čím hrd býti, a snad
má, začby se styděl, kakžkoli dobrá jest
pokora jeho, však nenie podobna k diwu:
ale když ten sdrží se u pokoře, ježto
od jiných má chwálu, jemuž welicí čest
činie, toj' zde na swětě diwná a řiedko
wídaná pokora. Neb nic nesnadnějšího,
než w pochlebenství býti při sobě. Pro-
tož swatý Augustín ty ciesaře prawi šťast-
nými mezi jiným, ježto pomniec, ež jsú
lidé, nepodnesú se w chlúbu, když pře-
liš pochlebne čest jim činie. Neb ktož w
ta doba sdrží pokoru, ukáže do sebe tu
šlechtnost, žej' mila jemu prawda.

Řeč w kwětnú neděli.

Aj král twój přišel tobě krotce, sedě
na oslíku. Král latině slowe rex, a to
5 slowo netolik jde w latinském rozumu od
kralowánie, ale také i odtud móż slúti
rex, ež pořiedí. Neb nemož lid státi do-
bře, jakž nenie krále, ježto by lid po-
řiedil w swém králowstwu. I nalezáme
10 králowstwie troje, a tak budú i tři králi.
Wizmež, kterého králowstwa jest ten král,
o němž die prorok: Aj král twój. Jest
král swětský, ježto pořiedí, a má pořie-
diti swětské králowstvo. Jest král nebe-
15 ský, ježto i králowstvo swětaké pořiedí
k swému králowstwu nebeskému, ježtoj'
králowstwó plně prawdy a útěchy. A jest
král nade všemi syny pýchy, toj' zlý
král ďábel, král zlého králowstwa pekel-
20 něho. K tomu králowstwu a pod toho
krále slušejí všichni ti, ježto jsú neřádně
žiwi w swých činech, w řečech, neb w
myšlení. Neb to pekelné králowstvo jest
we všem neřádu; a král toho králow-
25 stwa, kohož swú lstí w neřád wtrhne,
již jest jej přitáhl w swé králowstvo.
Swětské pak králowstvo, to má také swé
swětské krále; neb, jakož jsem řekl,
donidž trá swět tento, potřebie jest, aby
30 i w swětských věcech byl pořád; a jakžby
nebylo krále, lid nemaje, ktoby jej wedl
a pořiedil, začelby. A s tolik dobře stojie
swětáti králi, jelikož táhnú se sprawedi-
ností, milostí k bohu, k onomu králow-
35 stwu nebeskému, znajíc se, ež jsú jen
boží úředníci, a boha nad sebou mají krále.
Ale budeli král nesprawedlný, slyš, ežť

die písmo: Pro nespravedlnost bývá královstvo z jednoho lidu do druhého přemešeno. Coť fku králóm, páni to též znamenajte, i každý, ktož má jiné pořiediti. Každýť má najprwé swé srdce, aby spravedliwé jiné pořiedil, w spravedlnosti ustanowiti.

Králowá stolice má býti zwzýšena spravedlností. I nemá král býti nespravedlný; neb jiné nespravedlné má hubiti. Spravedlnost králowa jest: ijednoho mocí bezprawně netisknúti; mezi lidmi nedržieo strany, súditi rowně, pře sjednáwati, nedostatečných brániti proti křiwdě; zlé trápiti, dobré olíti, newýšiti marných šalowných nezabohów; kostela brániti, chudým almužau pomáhati, úfady zemské spravedliwým porúčeti, staré, múdré, střízivé, býwalé a wěrné rádce jmieti; s takými se wěcmi neobierati, ježto k čaróm a k kuzlóm příslužejí; w böh ufati, silný býti u wíře křestanské; hněw w sobě krotiti, bohu poklonu činiti w určené časy. Tyť wěci a takowěz i zde činie krále šťastna, a po tomto žiwota wěčného králowstwa dowedú jej. A když který nedrží té spravedlnosti, často i zde přepúštie böh na jeho králowstvu rozličné rány, a někdy nedá po něm dětem jeho neb wnúbatóm kralowati. Ano písmo swědčí, ež pro hřiech Šalomunów odtrhl böh stranu králowstwa od syna jeho; ale pro šlechetnost Dawidowu ještě, žej' wnuk byl jeho, ostawil při něm jednu stranu. A pak nade wše po žiwotu tomto, slým mocným, silné a weliké muky. Ež pak tento král Kristus nenie král

swětský, toj' i sám řeki: Králowstwo mé nenie z tohoto swěta. Ale jest král wěčného pořádu piného a utěšenie onoho králowstwa nebeského, plná moc maje w swětském králowstvu, i w pekelném, což chce wzbrániti, což chce přepustiti, zlé w řád pokuty hodné přiwesti, a dobré wíec držeti w pořádu wěčného utěšenie, w radosti králowstwie swého nebeského. A tak král nebeský přišel, aby po sobě obrátil swětaké weliké králowstwo: ne bezděčně, ale wolně, aby pak z dobrowolného obráčenje spravedliwá odplata byla; a ktož nechtie se po něm obrátiti, aby spráwně trpěli muku neřádu wěčného. Neb tak boží moc a spravedlnost ozdobje zlých pokuta, jako moc a dobrota jeho, když dobrým dá utěšenie. A tak umie böh i ze zlého swým k utěšení wbrati dobré. Přišel w člowěčenstwi, aby učil lidi práwóm králowstwa nebeského, aby zbawil je, ktož ochtie býti jeho, neřádu králowstwa pekelného, ježto bude na wěky wšim hubenstwem poraženo, a dowedl je wěčné radosti w swém blaženém králowstvu powýšením, jehož nám žádati ustawil, a wždy prositi, abychem řekli modléce se: Přid twé králowstwo. O králowstwo wěčné blažnosti w utěšení a w pokoji! O kdy přijdem, a ukážem se w tom králowstwi před twá twář, hospodine! O slawné králowstwie, w němž hospodine kralují s tebou wšichni swětí, a jmajíc tě obličejem k obličeji. A tak za tím, donidž zde jsme, w čest jmějme swětského krále; nenieť moc jeho než od boha, slúhaf jest boží ku pomstě zlým, k chwále

dobrym. A krále pekelného chůtne sawrzme, neb i na krsta jsme se odřekli jeho, a wděčně přijmém vědného krále nebeského, když die prorok: Aj král twój přišel tobě. Diwné jest a diwné, ež král wšie chwály, jmaje plnost wšie blaženosti sám w sobě, tak ež nic námi, ani kterým stwořením, ani anděly swatými utěchyj' jemu nepřibyl: a wšak ráčil býti našim králem, aby ny wywedl z moci alého krále pekelného, aby to jen nám, ale ne jemu k užitku přišlo. A tož a my jia jej prohřešením potratili a rozhněwali, diwné žej' chtěl býti králem našim, stwořiw ny bez swé potřeby; diwnějšíe, když z swé wůle člověk neodřel jeho přikázanie, wrobil se zlému králi akrutnému i wšie swé plémě, ještě přišel člověku ku pomoci. I co jest člověk, ež naň pomniš, hospodine! i proč swé srdce přikládá k němu? Král člověk, welikého lidu jsa král, pohrdalby býti nad myšmi králem. O čim menšie wěc člověk proti w bohu, nežli myš proti najwětšiemu člověku králi! A wšak ta odiwná božská welebnost stwořila člověka, aby byl králem jeho pokolení. A když člověk odstúpil od něho, ještě přišel tiše, sklidně, krotce člověku ku pomoci; a tak daleko šel za člověkem, jakož daleko člověk zašel od něho, až sstúpil do pekelných krajín po člověku. Protož dobře die, a jako diwná wěc ukazuje prorok: Aj král twój přišel tobě, twój král právem, jimž pohrdaw, sobě ale ne jemu zle učinil; potupiw jeho přikázanie, wpadls w moc krále pekelného, pósobce temnoti a neřádu. Tenť jest při-

šel, ne sobě ale tobě ku pomoci, k twé potřebě ale ne k swé, a tiše přišel, wzem člověcie přirozenie, člověkem jsa přišel, božstwie nezbyw, aby nás účastny učinil božstwie swého. E potkajme pokorá krále, krotkostí, tichostí. Die swatý Pawel: To jmějte w sobě, ježto widíte w Jesukristu. Wiz z nás každý, když ráci on nás král býti, aby také mohl nejen ústy, ale u prawdě řeci jemu: Twójť jsem já, spas mě. Ktožť die to w prawdě, spaseat bude; nebť on swój lid spasi až jich hřiechów wyhojí a uzdrawí. Ale die swatý Ambrož: Snadněj' řeci: twójť jsem já bože; ale nenie těch mnoho, ježto by w plnej prawdě mohli to řeci. Tenť die toto w prawdě, ktož se wšie wěci a wšim srdcem přidráł boha, a dal se jest wešken bohu. Neb milownik tohoto swěta welmi ulaw srdcem k swětu, nemož toho řeci w prawdě; die swět jemu: Mój jsi, mne hledáš, mně slůžíš, hrdost má jmáš w swém srdci, pýchu plodiš, lakomé stojíš po tom, což já mám, po zboží, po cti, po marné lidské pochwale, po žádosti těla, po obžerstwu, po smilstwu. A tak i zlý král ďábel mohlby řeci: Mój jsi ty, jáť jsem král nade všemi syny pýchy, jáť jsem knieže a pósobce temnoti těchto. A zdali mnich neb jeptiška mohú řeci: Twójť jsem já bože? Jestli ež držie swé zákony, jistě mohú; ale bořili je křiwými omluwami, hřiech omlawjic, by hřiech nebyl, swět z klášterów učiniwše, w žádosti cti sahajic úřadów, w lakomé žádosti stojiec, by jměli, w milostech tělesných strojiec šeptu neduchownie, w rotách se držiec, leč křiw, leč

praw swój swému pomáhajíc zlého, a tu-
 piece druhé rotý : nemohút taci féci, byt
 boží byli. Odpowieť böh : Ne každý, ktož
 die mi : Pane, pane ! wejde do králov-
 stwa nebeského ; nechci slúže , ježto má
 pány mně protiwné.

Nediwte se, ežt jsem z té veliké křiw-
 dy někak v horlenie zašel , ež jsú swět
 z klášterów mnohých učinili. Neb klášteri
 jsúť miesto najwýbornějšie k boží službě 10
 podle swého ustawenie : i jest žel wiece
 jich zkaženie. Ano Kristus jako dnes tiše,
 krotce na oslíku přijew do Jerusaléma,
 když wšel do chrámu, a kupectwie uzřel
 w chrámu, rozhorlil se ; jehožby nebyl w 15
 jiných ulicích tak bránil, to tuto wyhnal
 z chrámu ty, ježto kupčili, a přewracal
 jich stoly, řka : Dóm otce mého učinili
 jste jeskyni lotrowú.

Ale dosti o tom, nawráci se, abych řeč 20
 skonak o tom, žej Kristus přijel do Jeru-
 saléma na oslíku. Znamenajte, kakt toho
 podobnost býwá duchownie, ježtoj se jako
 dnes stalo. Kristus s hory oliwetské poslal
 swé mlazšie, aby odwiežic oslíka přiwedli 25
 jemu ; a oni swým rúchem přikryli oslíka,
 a wsedl naň Kristus, a jel do Jerusaléma.
 Tu lid to wida, bohu u wýsosti wzdáwal
 chwálu. Kristus s hory oliwetské swé
 mlazšie pošle, když z wýsokého swého 30
 milosrdie pošle swé kazatele, swé posly,
 aby sprostné lidi hlupé, ježto pro swět
 pracijí, odwázali od swěta a přiwedli k
 němu, aby již proň, jemu slúžic, pracowali.
 A tu šlechetni boží posli swým rúchem 35
 ostrú osidla, když dadie lidu hlupému swým
 kázáním, swým příkladem naučení, a oby-

čej swých některých šlechtností. Pak
 jakoby Kristus wsedl na ně, a jel do Je-
 rusaléma, když w nich bude swú milostí,
 pořiedě je k spasení w cestě a zprawuje.

5 A to lid uzře Jerusalémský , tociž ježto
 dřéwe znali boha, ež i tyto, ježto byli milo-
 stí k swětu přiwázáni, má böh již w swej
 službě, budu chwálu u wýsosti wzdáwati
 bohu.

Móžem také, podle úmysla swatého
 Augustina, člověka wšelikého wóli swo-
 bodnú ku oslíku připodobnati, a k Kristu
 ten dar milostí božie, ježto gratia latině
 slowe, kakžkoli tu swatý Augustin ne o
 tomto oslíku a o Kristu mluwí, ale o kte-
 rémžkoli dobytčeti, a ježto jede na něm
 někto, ježto najprw je okrotí, ze stáda
 wyňma a pak wšeda na ně, bude je w ce-
 stě zprawowati tak , ež to dobytče dále
 20 pod ním ujde , nežliby samo ušlo. Aniby
 ten, ježto jede na dobytčeti, tak daleko
 ušel bez dobytčete. A tak řku, böh wše-
 mohúci spasiťel lidský, wěda žej dal člo-
 věku swobodnost wóle , a ta jako osel
 25 bez rozumu dala se milostí swětu uwázati
 a držeti, a těžce pracije : s wýsosti swého
 milosrdie jako s hory oliwetské pošle, aby
 dadúc člověku spasitedlné naučení, odwá-
 zali od swěta wóli jeho, jako osla, ež nic
 30 člověka nedržala, ano člověk nechťel
 sdržeti jeho prikázanie ; a z swé wóle uči-
 nil proti w bohu, chťe k tomu přistúpiw,
 k němužto jej táhl jen swú radú chytrý
 ďábel, záwist jmaje k dobrému človětiemu.
 35 Čtwtvý skutek boží, ež z nesprawedli-
 ných sprawedlné činí, a čaká , ne inhed
 zatraté zlého, odlewěje pomstú pro po-

kánie, aby žiw byl hříšný obrátě sě. Ji-
stě chváliti máme tu nenáhlost jeho, neb
maohokrát bylby hodea člověk wěčného
zatraccenie; ale on odlějí pokutí, až sě
člowěk darem milosti jeho nawrátí.

Pátý skutek boží jest pokuta za zlé
činy; a w tom má chwálu spravedlnost
súdu jeho, ež dá w mukách zlému toho
zisku okusiti, po němž jest stál; a ež zde
nechtěl žiw býti spravedliwé, tam spra-
wedliwé bude trpěti muky. To wše, jimiž
by kto mohl, zde jsa, odplaty nebeské
zaslúžiti, a on to obrátí k hříechu, bude
jemu spravedliwé w rozličné muky obrá-
ceno. Neb tak ozdoba spravedlnost boží
zatraccenie zých, jako jeho dobrotu spase-
nie dobrých.

Šestý skutek boží jest štědré obdaro-
wání dobrých u wěčné radosti. W tom
má chwálu jeho štědrost, ež za malé za-
slúžení wěčnú a velikú odplatu dává a
beze všech nedostatków we wší plnosti;
a wšecky jich věci, jiných také zlé i do-
bré, každému přiwede k utěšení. Neb každý
w swém dobrém čest a chwálu bude jmieti,
a w jiných dobrém útěchu. W tom také,
což jsú zle činili, budú weseli, žej' je bo-
žie milost wywedla z toho, ež jsú toho
ostawše, pokáním to opravili. Což jsú
kdy na swětě kterého trpěli protiwenstwie,
k veliké jim utěše bude, zbywše již toho.
Widúce zých odsúzenie, radostni budú,
ež téhož jsú ušli, a ež moc božie tak sě
spravedliwé nad swými pomstila nepřátely.
Radostni swým dobrým budú, žej' tak
mnohé, tak veliké; radostni budú všech
wzwolených utěšením. A ta radost bude

tak veliká, tak mnohá, jakž všech mnohá
a veliká čest a chwála všech blažených
bude. Neb jako swým, tak každého do-
brým budú radostni; neb jako sě, tak
bude každý každého milowati. A pak nad
to w chwále boží tak sě každý bude
wiece radowati, než w chwále všech
jiných swatých, a než sám w swej; jakož
každý bude wiece boha milowati, než
wšecky swaté, a než sám sě; a jakož
jest wětšie chwála božie než všech swa-
tých. Protož tak jest štědré božie obda-
rowání, jimiž dobrým dá odplatu, ež
každý pln radosti bude; ale newejde i
w jednoho radost wšecka, než podlé po-
chopu každého, jakž sě bude božím da-
rem připravil k tomu. I z toho každému
bude radost, ež to uzří bez omylu, ež jej
každý tak miluje, jako on sám sě, a on
také bude každého tak milowati. Uzří, žej'
každému mil a wzácen; a jemu takéž
mil a wzácen bude. Ó když jest zde tak
pochotno dobrého přieteles poznejie mило-
wati, a milu jemu býti, kaká tam pochot-
nost w té swaté milosti bude a bezpečné
před proměnu! když jest zde libo, dobrým
statečným wzácnu býti a milu, což tam
nebude w tom swaté libosti a pořádné!
a nad to poznati od boha k sobě wětšie
milost, nežli kdy mól sě sám člowěk
milowati aneb koho, a poznati, ež ten
wšemohúci má jej u wzácnost! A wším
srdcem, wší duší, wší myslí boha mило-
wati, plnost jest dobrého, ježtož oplývá.
A pak k tomu, když duše bude, w té jsú
radosti, swé tělo nehrubě již ne s nedo-
statky, ale ušlechtilé, opravené w podob-

most jasnosti syna božieho, jmieti s sebou, s jehož hlavy i vlásek nezahynul, jakž sám řekl Kristus; kdež i duše jasně bude zřieti na duchowné věci, i oko tělesné již nšlechtilé netělesné tak, ež užíme 5 boha twáři k twáři, a w něm poznáme všech věcí způsob; užíme slavné člo- věčenství pána našeho Jesukrista, w němž i andělé zřieti žádost mají a útěchu; užíme matku čistú pannu, a ne lecišis 10 matku, ale matku boží, ježtož nám boha bratrem urodila, ježtož kniežeti pekelnému hlavu sřezala, ana u veliké pocti w tom nebeském městě; užíme, w kaké 15 žádosti swatí andělé nás na tomto swětě ostřiehali i rozličně nám pomáhali; užíme, ktoj kdy komu byl pomocen kterým činem k tomu, aby došel té radosti; užíme, ež wiece nepotratíme té radosti, nikdy nepomdlé, nikdy neobwetšie. A pro 20 to tak štědré obdarování dobrých wzni we všech swatých chwála božie w nebeské sieni wěky wěkóm, žej je stwořil, žej je wykúpil swú drahú křwí, a učistil a ráčil účastny jmieti té radosti. 25

Těch šest skutków božích znamenánój w šesti dnech prvého stworu, jakož jest dneš čteno o tom. Neb skutek jeho chwalné moci ukázán jest prvého dne, w němž böh najprw učinil swětlo, aby chwála 30 moci jeho zřejma byla w stworu jeho, žej w počátku stwořil nebe i zemi. Ale země bylaž taks kaks nezpůsobna, netwárna; jejie způsob byl ještě jen w úmysle duchu božieho. Protož i die písmo: 35 Duch boží wznášal se na wodách. Wodami mienie též jako i onu zemi netwár-

nú ještě a nezpůsobenú, totiž wešken ten stwor prwní, z něhož pak čtyřie zpořiezeni elementi, a snad i to, ježto páta 5 byt slowe. Neb ono teprw prawé jest nebe, w němž andělé jsú, ježto plamenné slowe: ne by plamen byl tohoto ohně tělesného; ale ež plá diwně milostí boží nad tento wešken tělesný běh, proti w němž i toho nebe s hwězdami swatý 10 Augustin nazývá zemi. A doniž ta všechna hromada tak nezpůsobně w spolce byla, dotud to vše zemí jmenuje písmo, a někdy wodú; a tak die: Duch boží wznášal se nad wodami, totiž: Böh to jměl 15 w swém úmysle, co chce z toho stworu, té jedné hromady wywesti a učiniti; ať řku w někakém podobenství, jako přijda tešat k hromadě lesu, bude w úmysle jmieti, kaký dóm učini z toho, z čeho 20 toto nebo toto.

Druhým dnem, o němž die písmo, ež ten den rozdělil böh wody, ty ježto jsú nad oblohu firmamentem, totiž nad těmi nebesy, ježto jsú w něm hwězdy, a jichž 25 během vše jest utwřzeno; od těchto wod, ježto jsú pod firmamentem, znamenán jest druhý skutek boží, ježto chwálu jeho opatrné múdrosti ukazuje, žej vše zpořiedil podobně, wěda, co k čemu slušie, co proč, co má držeti které miesto. 30

Třetím dnem znamenán jest skutek milosrdné dobroty jeho; neb ten den, když všudy byly wody zemi pohýlily, böh odhrnul vody s strany země, aby se země suchá ukázala, a swój plod nesla k užitku lidem. Ale i zwiášti dobrotu boží ten 35 den třetí znamenává, w níž našeho hle-

daje užítku, vykúpil nás z hříechu, a pro hříech obecný z obecné smrti. Neb jakož všeecka země vody byla oplýwala, tak wešken národ lidský byl w hříeše a w smrti; jeliž hospodin w swej dobrotě odlúčil smrt od lidu swého a hříech obecného přirozenie porušeného, a tak wynikl kostel lid boží z smrti, a jest ploden darem božie milosti w šlechetnostech; a lid jiný, kromě kostela, wešken jest w hříeše, wešken w smrti, jako ta země, ježto' ještě hořkými wodami mořskými oplýwala.

Čtvrtý den učinil bůh slunce a měsíc i jiné hwězdy, ježtoby zemi oswěcowaly. W tom jest znamenán ten boží skutek, ež čeká dobrotiwě, ne inhed zawrže, ač kto nenie inhed oswiecen múdrostí prawú, jako swět sluncem; múdrostí opatrné rozšafnosti, jako swět měsícem; i jinými šlechetnostmi, jako swět hwězdami rozličnými: ale čeká, až i přijme sbožný dar milosti jeho, jimž bude oswiecen; kakžkoli toho ne všem činí, by dlúho jich čekal, abychom my neodléwějic k němu přistúpili, a od něho byli oswieceni, aby nebyly twáři naše pohaněny.

Pátý den učinil bůh z jedné vody ryby i ptáky. Ryb nechal u wodě, z niez je stwořil; ale ptáci wzdwihli se u powěťrie nad wodu. W tom jest znamenán skutek božie spravedlnosti, ež když zlí i dobří mají počētie swé jednostajné, w libosti tělesné žádosti: jedni wzdwihnú se a wzdálē od tělesné žádosti rozkoší k beským a k duchowním wyšším věcem; a druzí zóstanú w žádostech tělesných,

w oblěbie to, w němž jsú se počēli, wzdóru se k duchowním věcem nepotáhnu, až je i shtlí propastný welryb, a ubíjí w mukách spravedlnost boží; ale proto jie nepoznají, ani oblěbie, a nemohúc jie nikudíž zbýti, wzdy musejí trpēti od nie. A tof bude ta smrt wěčná, o níž die swatý Pawel: Budeteli žiwi podlé těla, zemfete; pakli duchem tělesné činy umrtwíte, žiwi budete.

Šestý den člowěk stwořen k obrazu a ku podobenstwi božímu, a štěďře obdarován, do ráje rozkoší uweden, všeecka zwiefata předeň přiwedena, aby uzřel, jež' nade vším. A když nikteréž zwiefe nebylo podobno jemu, k jeho vlastniemu utěšení a ku pomoci učinil bůh z jeho těla kosti ženu jemu. Ne on pro ni, ale ona proň učiněna. W tom jest ukázána chwála štěďrosti jeho w obdarování spravedlných. Neb poňawadž jest tak štěďře byl swój obraz obdarował zde na swětě: coť tam w nebi neučiní, když člowěk, nalezw milost skrze pána Jesukrista, dopracije se spomoci daru jeho toho bydla nebeského, ostáwaje proň libosti tělesných a swětského utěšení, ježto to před sebu widí; wěře božím řečem, ež skrze to dojde wětšie libosti a útěchy nebeské, až jie i newidí.

Sedmého dne nečte se, by co takového bůh učinil; ale die pismo: Sedmého dne doplnil díelo swé, a odpotínal od toho, co' byl učinil. A požehnal dni sedmému. Diwnaj' hubokost pisma! protof něco, ač i málo, dotýkám jeho, aby w té diwnosti šířila se chwála božie w srdcích

našich. I chci otázku w té kratochwili učiniti : kak jest bůh den sedmý doplnil swé dielo , ježtož učinil w oněch dnech šesti ? wšak jest den sedmý nic nepřičinil ? A tiemby mohl řéci , žej' dielo doplněno , což jest k jinému najposledy přičiněno . Druhé die písmo : Odpočinul , tociž přestal činiti ; neb ne takť jest odpočinul , jakoby ustal . Ale kak jest přestal ? zdali již nic nečiní ? zdali neučiní 10 nowého ještě něco ? K tomuž řku : Wšacka jsú již pokolenie učiněna w oněch dnech šesti ; již jest buoh přestal , by co učinil nowého : takáž těla , takáž duše lidem i zwiefatóm čini . A tak o všem 15 jiném . Nic nenie z těch věcí jinakého přirozenie . Ale ež wšak mienil bůh ještě nowého něco učiniti , nedie písmo : Odpočinul ode všeho činu ; ale die : od toho , coj' byl dospěl , odpočinul . Neb byloj' 20 dospělo a doplněno dielo jeho , kdyby člověk nebyl toho w sobě zbořil hřiechem . Ale pro to zboření die prorok : Nowú věc bůh učini na zemi . A opět die w apokalypsi : Aj všef činím nowé . 25 Nowýt jest čin , ze smrti zawinilé národa lidského wykúpenie ; nowéf bude , když těla naše obnowí w nesmrtedlnost , a z mrtwých wzkřiesí . A tohoby nebylo , by člověk nebyl porušen hřiechem . Neřku , 30 by se syn boží byl w člověčstwi nenařodil ; neb snadby se byl narořil , ne aby trpěl , ne aby wykúpil : ale aby člověk wěčnú z toho jměl útěchu , wida okem wnitřním duchowním boha , ježto duch 35 jest , a okem tělesným w člověčstwi boha ; aby tak i wnitř , i wně tu utěšenú člo-

wěk nalezl pastwu . Anif wšak bezpřemně držím toho ; ale mním to , ežby se byl syn boží narořil , ačby byl člověk i nepadl hřiechem . Než toj' nowé bůh učinil , 5 žej' bůh trpěl , bůh umřel , aby člověčie opravil porušenje . A i toj' nowé , ze smrti býti wzkřiešenému člověku , a wstáti w těle uslechtilém ; neb i smrti by nebylo , kdyby nebylo hřiechem člověčieho poru- 10 šenie . K onomu pak , ježto jsem řekl , kak jest sedmého dne bůh doplnil vše , když jest nic toho dne nepřičinil , řku : ež jest ten sedmý den , den odpočinutie , přičinil k oněm dnóm anebo skutkóm 15 šesti . A tiem jsú doplněny wšacky věci . K tomu cíli vše táhne , aby ku božímu odpočinutí , w boze w upokojenie přišlo ; neb toj' doplněnie stwořenie všeho , tociž člověčie . Neb člověk nazwán jest 20 wšestwořenie , ež má w sobě podobnost stwořenie všeho : má zemi , wodu , powětřie , oheň ; má žiwost , ježto roste , žiwost , ježto čije , má žiwost rozumnosti , jako anělské podobnosti . A tak když w upo- 25 kojenie člověk přijde k bohu , w něm jako vše přijde k doplněni swému , a k tomu cíli , od něhož jest počátkem počlo . A tak die swatý Augustin : Nepokojno jest srdce naše , donidž w tobě bože ne- 30 odpočine . Pomysl , pomysl rozumný člověče , kakl sej' to doplněnie wyborně stalo w té hlavě , w pánu Jesukristu , a přidrž se jeho , aby i ty byl tu , kdež on jest ; neb w něm jest člověčstwie k tomu 35 přišlo doplněni , k tomu odpočinutí , k tomu dokoněni najwvyššiemu , ež jest až jedna osoba bůh , syn boží Kristus člověk , člověk

jsa i bůh, bůh i člověk, nerozdielně. Ó vý-
sosti, bohatství moudrosti a umění bo-
žieho! W pánu Kristu vše stvoření při-
taženo k bohu, jakož skrzeň vše stvoře-
no; což nemá samo, to má skrzeň; skrzeň
všecko oslaweno, a vše přijde k tomu
cíli, od něhož vyšlo. A však jen rozumná
třář účastna bude té útěchy, když swú
žádost a swú snažnost obrátí k tomu. É
běda rozumu odvrácenému od té pravdy! 10
běda netbawému také útěchy! Welnutí
wšř milostí k bohu, w pokoji jeho jedno
s ním býti: diw že mysl newzplane, jenž
mysléc o tom! A kak jest dobro, a kak
kratochwilno, bydliti bratři w jednotě: Ó 15
čím wiece dobro, wiece rozkošně krato-
chwilno, když bude s bohem býti w té
jednotě; když bůh stwořitel všeho, swé
stvoření w jednotu přijme, a dá pochot-
nosti pokoje swého požíwati! Toť jest to 20
slawné odpočinutí dne sedmého, jemuž
jest požehnání dal hospodin, jehož jest
poswétíl. A w den osmý promění jej naj-
posledy, w obecném všech z mrtvých
wzkříšení, když bude obecno všech z 25
mrtvých wzkříšení; když bude obecno
všech den obřezu, ktož budú z lidu bo-
žieho, když budem tím kamenem, ježto
jest Kristus, teprw práwě obřezání ode
všeho, ještoj' marné, nepotřebné, přelišné. 30
A ten den slawný bez wečera wěky wě-

kóm bude tráti! Ktož té soboty, toho
dne sedmého, jemuž požehnal hospodin,
neostřiehá, ež se nikdy w upokojené my-
sli k bohu newzpodwihne, neobmyslí, co
5 potom bude, k čemu táhne, přestúpát ťú
smlúwu, ježtoj' bůh učinil s člověkem, aby
pomněl den odpočinutí swat učiniti. Máme,
máme w upokojené mysli na diwnost bo-
žích skutków se rozmýšleti, kak přediw-
ným způsobem jeho vše stvoření k tomu
10 tiehne, aby poznal člověk boha swého,
kak slúží člověku stvoření všecko, aby
tím jsa člověk napomenut, také wešken
slúžil bohu, wšř milostí ulna k němu,
15 wzdáwal jemu dlužná chwálu. A kakžkoli
všecko stvoření, wešken pořád a zpó-
sob stvoření, we všem i krása a sluš-
nost kterážkoli ukazuje chwálu boží: však
kak jest nad to sám w sobě chwalný, nel-
zej' w plně toho stvoření wylíčiti, by i
tisíckrát wiece swětów bylo. A však ne-
besa wyprawují chwálu boží, a firmament
zwěstuje skutky rukú jeho: ale w něm
samom teprw jest plnost chwály jeho.
25 Jako uzře někto dielo mistrné některého
řemeslníka, wzwchálí w tom umění jeho.
a bude jej rozuměti, žej' nad to; a to
dielo, nemoha chwály řecí toho, ještoj'
je učinil, wyprawiti, však tím, žej' tak
pořádně wywedeno, chwálí jej': takť wše
stvoření chwálí boha.

IV. O SEDMI STUPNÍCH.

O pátém vstupní.

Zdrowie duše záleží na prawém a opatrném činění skutków dobrých, a na opatrnosti w řeči, a na okrasě zvlášťich obyčejów, a na upřiemé a dobré wuoli a spůsobné žádosti, a na myšlení užitečném. We všem, což člowěk činí, má se opatřiti: najprw, smieli; druhé, slušieli; třetie, jestli hodné. Toho všeho nesmiemy, což jest proti božímu prikázání a ustawení kostelníemu, aneb proti vlastieho aliba rozumnému a smyslnému zalíbení, jako čistoty, poslušenstwie, a odpověď zbožie wlastieho, toť jest slib prawě chudoby, i jiných wěcí s rozumem zalíbených. Toho pak neslušie činiti všeho, což nejma dobré postawy, a má ke zlému podobenstwie, ač i nenie owšem zlé w sobě: ale že se tiem jiní mohú pohoršiti; a najwiece, že některému stawu jedna některá wěc neslušie, ježto newadí druhému. Tiem činem prawí swatý Pawel: Wšeccko smiem, ale ne vše mi slušie; tociž: Kakžkoli některé wěci nejsú owšem zlé, a však když jiných pohoršiewají, jmá jich nechati slúha boží, aby neurazil swědomie mdlejších. Toj' pak nehodné vše, což nenie užitečno aneb potřebno činiti. Neb s prázdnyma rukama před obličejem božím ten se ukáže, čiž skutci k ničemuž nebudú užitečni, práwě jako suchá wětew w štěpu, aneb w štěpnici dřewo neuži-

tečné. Nebo buoh, jenž všem odplatiti žádá sčedře, tolik jest člowěku činów k zaslúžení připósobil, že spráwně ten w pokutě bude, ktož užitečné zameškaje, w skutciech neužitečných pracije daremně; práwě jakoby někto do sadu wejda rozkošného, nechaje dobrého owoce, i sbieral plésky nepotřebné. W mlčení také tři wěcí držeti se mámy: najprw, abychom kwapni w řeči nebyli; druhé, opatrnú býti w řeči; třetí, mluwiti krátčě. Najprw řku w řeči býti nekwapnu; neb jest psáno: Mládenče mluw jedwa w swej potřebě, čím pak méně ne w swé, anebo ne u potřebě. Každé orudie, ježto nejma přikrywadla, nebude čisto, neb naprší prachu a jiné rozličné nečistoty; pakli w nie naliji pitie dobrého, spieše se zkazí, a wyjde wen wóně jeho: takéž ktož stráie swým ústóm nepostawí ústawně, nrzkostí zlých slow se naprznije, aneb lží, neb poklináním, nebo zprawowaním, anebo chlúbú, a jinými takýmiž řečmi; pakli má co wnitř náboženstwie, neb tajné šlechtnosti, spieše jako parú wyjde, až sstydne w milosti božie. Jakož sobě mózem často znamenati, když po náboženstwi kterém obrátíme se ku prázdne řeči: inhed i chut náboženstwie pomise, i žádost potuchne, a wšeccka mysl od boha se odwrátí, a srdce toho dobrého, coj' dřéwe mělo, bude prázdno. Druhé, máme w řeči opatřiti býti, abychom wěděli, co mluwiece, a k komu, a před kým;

aby izádnému naše mluwienie ku pohoršení nebylo, a izádnému newinnému neškodilo naše mluwienie, ani co křiwdy přimiesilo; aby swědomie nehryzlo potom, a nebylo žel promluwiwše. Ktož ostřiehá úst swých, ostřiehá od nebezpečenstwie swé duše; a ktoj' w řeči neopatřen, utíše zlé. Srdce nemúdrých jest w jich ústech, a protož jakž otewrú ústa, wše wen wylíji, což w srdci jmají: ale ústa múdrých jsú w jich srdcích; neb ústa jich nepromluwie, by se o to srdce nerozmyslilo. Prawí sám Kristus: že z každého prázdneho slowa dáme počet. Prázdne slowo jest, ježto k ničemuž patřebno nenie: a když práz-
 15 dné slowo nenie bez hřiecha, což pak škodné a šefedně nekázané? Třetie, máme mluwiti krátčé, a bez potřeby slow neplošiti. Také jest psáno: Kto mnoho uží-
 20 wá řeči, urazí swú duši, neb we mnohomluwení nebude bez hřiecha. Jen dvě řeči nám jest přezřieno, a to skuoro die-
 my: to jest pilnost swú, aneb swého družce; anebo to, coj' sobě užitečno, neb druhému. A budeli i w pilné řeči mnoho
 25 slow, aneb w užitečné, býwá teskna slyšeti. Neb múdrý malým slowóm srozumie, a nemúdrému nikdy slow dosti nenie. Prawí Seneka: Ne mnoho, ale hodných slow jest třeba. Čtvero dobré přicházie
 30 tomu, ktož ne mnoho mluwí. Najprw, že se uchowá hřiechu ze mnohomluwienie. Druhé, že hlubšieho rozumu bude; jako praw woda stawená: když nej má kudy pryč téci, bude z nie jezero; takéž mlče
 35 člověk, o hlubších věcech móż mysliti. Třetie, což mluwí, jemu spíše uwěřie

múdrí. Čtwté, zwláští odplatu w nebesích za to wezme.

Postawa lidí duchowních má trojí wěci býti okrášlena: jedná, aby byli počestné
 5 zralostí, a té někteří fiekaji přisnost; druhú, aby pokorni byli; třetí, aby byli dobrotiwi. Tak řku, aby byli zralostí aneb přisnosti počestné: aby w túlání nebyli lehci, ani w smiešiech chechtawých; ani
 10 w dwornostech a w řečech klamowných rozpuščení. A ta počestná zralost při kom jest, i wnitř jemu mysl způsobí, i wšecy údy od nešlechtností wně wystřeže: hla-
 15 wu, aby jí i sem i tam netočil; oči, aby nebyle běhudně; uši, aby nenaslychale wšatečně, což k němu nepřileží; jazyk, aby neploštil daremně řeči; race, aby w mluwení nepachtile; nož, aby od tú-
 20 lání daremného přestale: a tak wšecok-
 25 tělo způsobí w slitnosti, ež nebrzo učiní co lehkého, než což rozumie, ež jest potřebné. Pokora ta pak dworstwa nežádá, postavú ukrotí, pokorú činí odpowěd,
 30 rúcho prosté miluje, wždy sobě mezi naj-
 35 menšími hledá miesta, znamenitého okáza-
 nie se střeže, oblástieho se bydla střeže a kryje k pohoršení; ku pohodlí jiným snaž-
 na, w protiwenstwi trpěliwa, stydliwa, když jiej čest činie, a hotowa poslúchati, neb
 40 čemužkoli dobrému ot jiného se naučiti. A ta šlechtnost, již člověk slowe dobro-
 45 tiwý, učiní člověka přimluwna, a k usly-
 šení snadna a měkka, když ho zač prosie, a snadně k radě přistupna, sdielna wšeho, což má, wesela a skrowně kratochwilna, wěrna a towaršna; izádného nesúdí zle
 50 w lehkosti, ani kým rozhrzie, a wděčna

jest wšeho dobrodienie. Pokora oblepšiewá tu jistú přisnost, aby se nezdála hrda, a dobrotiwost činí ji, aby nebyla ukrutna; a opět zase: přisnost oblepšiewá dobrotiwost, aby lehka, tělesně lahodiec, se nezdála, a pokoru, aby přieliš nebyla zawržena. A tak pokora činí člověka přieliš zliwa, dobrotiwa, mila; a přisnost počestna, upriema. Dobrá wuole jest, ježto jedné dobrému chce a pro dobré; neb kdyby 10 chtěla čemu, ježto jest zlé, nebylaby wuole dobrá, neb dřewo dobré nemož zlého owoce dáti; pakliby dobrému chtěla a ne pro dobré, jako skutky dobré činiti pro swěta tohoto chwálu, aneb jiným úmyslem nepřiemým, nebylaby dobrá wuole. Neb tomu wiece člověk chce, pro něžto jiného žádá, než tomu, skrze něž chce jiné jmieti. Jako 15 praw, ktož činí dobré skutky pro chwálu swětskú, ten welim wiece wolí tu swětskú chwálu mieti, nežli ty dobré skutky, ježto činí pro ni; neb budeli moci chwálu a čest jmieti i bez těch skutków dobrých, brzo jich ostane. Pakli chce dobrému a pro dobré; ale ne tak dokonane a úplně, 25 jakž má býti, kakžkoliwěk jest dobrá wuole, a však neplna; jako když kto chce býti žiw bohobojně, tehdy donidž jemu nenie nesnadno, dotud mile trpí, a jakž jemu nesnadno bude, tak se rozpáčí. Ale 30 také jest to wěděti, že dwoje jest plnost: jedna, již každý, kto chce spasen býti, má jmieti, jako plniti bozie přikázanie; druhá plnost jest dobré wuole w naplnění rady bozie. Jakž jest také řekl Kristus: Chcešli 35 swrchowan býti, jdi a prodej vše, což jmáš, a daj chudým, a nasleduj mne. I také

w jiných rad božích naplnění ta plnost záleží, ježto jest we čtení; ale těch nejšá 5 powinni z přikázanie držeti jen ti, kteří jsou z dobré wuole zalibili, jakož zwláště 5 zákonníci. A po slibu již jest potřebie každému k spasení držeti to zalíbenie. Jakož jest psáno: Když slib zalibiš bohu, nemeškaj naplniti, neboť ho potřebowati 10 bude pán buoh twój; a pomeškášli pak, počtenoť bude w hřiech. To což před slibem dobrowolno bylo slibiti neb neslibiti, učiniti neb nechati, to po slibu jest již potřebné k spasení splniti, tak dobře 15 radu jeho, jako jeho přikázanie. A jakož pro přikázanie, když je přestúpi, bude zatracen, takéž i z nesplnění slibu. Jakož swětský bude zatracen pro smilstwo, neb pro wraždu, takéž stwrzený w zákoně 20 bude zatracen, jestli neposlušen starostě swému, aneb máli obláštnie své abozie, aneb když co činí, ježto' w zákoně zapowědieno. A však sprawedliwá potřeba aneb zjewný užitek přepustí to, aby ten, 25 ktož w takových wěcech mól odpustiti, odpustil něco takowého. Omylně také rozumějc přikázani zákonníemu, anebo starosty swého, welmi nebezpečné jest rozumu, lehdejšíeho k tělu se přijieti, a protivnějšíeho nechtieti rozuměti; prawě jakoby 30 po shnilém mostu chtěl kto jíti, a newěda, sdržili jej, čili se oboří s ním. Pročby pak člověk menšíeho nestrpěl, když wěští we jmě boha chce trpěti? A když wšeho swěta umyslił kto nechati, i chtělby pak pro malú 35 swú libost w nebezpečenstwí se dáti swým omylným rozumem, neb wýkladem někoho rozumného, nebohobojného, že budeli tak

roakázáno, ľeľtejie wyjde, ale bez té od-
 platy, jeľby mĕla za to býti: pakli jinak,
 tehdy bude winen; a najwiece je taci omyli
 nebezpeĕnĕjši jsú, neľ zjewná přestúpenie.
 Neb kdyľ ělowĕk wie, že jest shýřil, snáze
 se nawrúti; ale ktoľ nemá, by zle ěinil,
 ten i na smrti neumie toho želeti, a mnĕ,
 by praw byl, jako zlomenú trstí podepře
 se nadĕji křiwú. Má ělowĕk jiti bezpeĕnú
 cestú, a nehledati okolków pro rozličná
 nebezpeĕenstwie, jakoby řel bylo, poĕense
 cestu swrchowanú. I coľ jinĕho neľ to o-
 mylnĕ a křiwĕ wykłádanie prikázanie bo-
 řieho uĕinilo, že jsme upadli byli w zatra-
 cenie? kdyľ jest ďabel Ewĕ řekl, aby ne
 tak twrdĕ rozumĕla slowóm bořim, kdyľby
 okusieĕ zápowedného dřewa, ihned umĕla;
 alebrť: Okusítali i s mužem, budeta jako
 bohowĕ. A ona nemúdrá nebořka uwĕřiwři
 křiwĕmu wykładu, upadla w hřiech, powo-
 liwři. A byľaby nikakeľ nepowolila, kdyľby
 wĕděla, řej' jie to neprawĕ prawil. Wřak
 nemnieti jest, by tiem zalibením dobro-
 wolným sľibu wyřřieho zákonnici horři

jmĕli, že s úzkého mostu neľ s řirokého:
 nebo ěim nesnařřie cesta, tiem wĕřie
 chwála; a ěim ľeľřie, tiem switĕzieĕ wĕř-
 ie radost. Ta pak rozpaĕ u wyřřiem za-
 libení zákonnikóm i jiným duchowním při-
 cházie anebo z neustawitĕnĕ a z ľehké my-
 sli, aneb z toho pokuřenie, jeľto dobre
 zdá se zľým, aneb z zastaralého rozma-
 řenie, jímľ ělowĕk prwnieho plápolanie
 w milosti bořie zapomĕne a ostane. I
 wzhrozí se tak vysokĕ cesty, jři jest
 poĕal, boje se úpadu s wysoka, a práci
 bojewanie maje w tesknost, neznamenaje
 ani řádaje odplaty, tak jakĕ sluřie. I byľby
 ľepi, by se dřĕwe byl rozmyslil, mĕlli
 jest dosti nákladu, toĕiř ustawitĕnosti, aby
 poĕna stawĕti wĕci křestanskeho swrcho-
 wanie, tak dokonal, jakoj' poĕal, aby
 wyřena krunfest vysokého zalibenie, k sko-
 nanie se nerozpaĕil, aby se jemu nepo-
 smiewali tak lidĕ jako i ěřtie, řkdo:
 Tento ělowĕk poĕal dĕľati, ale nemohl
 dokonati.

V. SOLILOQUIA SW. AUGUSTINA.

Tato i jiná mnohá dobrodĕnie uĕinil
 jsi mi hospodine, o nichľ widy mi sladko
 bude mluwiti, wřdy mysliti, a wřdy tobĕ
 dieku wzdáwati; abych mohl ze wřech
 darów chwáľiti a milowati te wřim swým
 srdcem a wři swú duři, a wři swú myslí,

a wři swú silú, a také ze wřeho mozku
 mého, wnitřka srdce, i wřeho spojenie
 mého. Dobře řku s sladkostí o tobĕ, boře
 mój, i wřech, ktoľ w tobĕ mají rozkoř.
 Ale mé nedokonanie widĕlesta oĕi twoji,
 oĕi ty, jeľ sta welim swĕtlejřie, neľ slunce,

jež spatřita všecky cesty lidské, i hlubokost propastí, jež na každém místě patřita na dobré i na zlé. Nebo když jsi nade vším, všecko naplníš, všecken vždy všudy jsi, o každé duši péči jmaje, tociž každú po třídě, ježtos stwořil, jež ničímž nehrzieš, co jsi učinil: tak můj chod i mé stezky znamenáš, i we dne i w noci nad mú stráží bdíš, všecky mé věci znamenávají, věčný jsi špeheř, právě jakoby 10 všeho swého stwoření, nebe i země zapomenul, jen mě samého znamenával, a jakoby o jiných netbal. Aníž roste swětlo neproměňjicie widění twého, tociž silnějšíe nenie, když tolik na jednoho patří, ani 15 est mdlejšíe, když patří na vše a na rozličné věci. Nebo jakož jedno a vše spolu w plně znamenáš: takéž každé, kakžkoli rozličné věci, obezří twé widění. Ale tak vše jako jedno, tak jedno jako vše 20 líké věci, wešken spolu pojednú bez rozdělení, neb proměnění, neb uměnění tak znamenáváš. A tak wešken ty, wešken čas bez času všeho, mě spolu vždy znamenáváš, jakoby nic jiného nejměl zna- 25 menávati. Protož já tak stanu pod twú stráží, právě jakoby ty všeho jiného zapomenuw, mně samému chtěl se díwati. A vždy mi se skyteš, vždy se hotowa ukazuješ, ač mě hotowa nalezneš. Kamž- 30 koli pójdu, ty mne hospodine neostáváš, jen abych já tebe ostal. Kdežkoli budu, neodejdeš, neb všudy jsi, abych všudy, kamž se obráci, nalezl tě, skrze nějž býti mohu, abych nezhyrul bez tebe, když bez 35 tebe býti nemohu. Jistě to znám, že cožkoli učiním, neb kteréžkoli věci, to před

tebu učiním; a to což činím, ty lépe wi-
díš, co jest to, než já, jenž činím. Nebo
což kdy činím, ty také vždy jsi při tom,
jakžto věčný přehleď všech myšlení i
5 rozličných myslí rozkládání, a rozpomi-
nání a kochání účinków mých. Před tobú
hospodine jest vždy všecka má žádost,
a před tobú wšecko mé myšlenie. Ty wi-
díš, odkud duch přijde, kdeli jest, a
nebo kam jde; nebo jsi ty všech duchów
wazič; a jestli kořen sladký, nebo hořký,
z něhož krásné listie vycházie, ty widíš
wnitř najlép, a lépe ty mě znáš, a střeň
kořene najprojatějšíe zjaduješ, a netolik
15 úmysl, ale kořene jeho wnitřní střeň ro-
zezněle w twého swětla spravednosti
sbieráš i opatříš a znamenáš: aby odpla-
til každému, netolik podlé účinków aneb
úmysla, ale také podlé toho neproměnění
20 skrytého we střeni kořene, z něhož po-
cházie úmysl toho, jenž skutek činí. Když
co činím, kam se můj úmysl tiehne, a
cožkoliwěk myslím, a w čem se koliwěk
kochám, ty widíš, twoji uši uslyšita, twoji
25 oči znamenáta, znamenáváš, pozoruješ a
znamenitě píšeš w twých knihách, lečli
zlé, leč dobré jest; aby za dobré dal od-
platu, a pomstu za zlé, když budú knihy
otewřeny, a budú súzeni ty věci podlé
30 toho, jakž se nynie w knihách píše. To
snad jest, ježtos nám již řekl hospodine:
Budú znamenati i poslednie jich činy; a
opět, ježtoj' řečeno o tobě: Neb on všech
wěcí znamená skonání. Neb ty we všech
35 věcech, jež činíme, wiece skonání úmy-
sla hledáš, než toho skutku, kterýž činí-
my. A když to pilně znamenám hospodine,

bože mój hrozný a sprawedlný! bázní a
hrozným se zapálaním zahanbuji. Neb we-
likú pilností přikázáno nám prawě žiwu

býti; neb vše, což činimy, před očima
toho sůdce, jenž vše widí, činimy.

O MRAWNÉM OBNOVENÍ PRWOTNÉ DOKONALOSTI ČLOWĚKA.

BÁSEŇ ALLEGORICKÁ, NAUČNÁ.

Alanus z Rysselu (nar. 1114†1203) kněz z řádu Cistercienského w Clairvaux, učeností a mrawností wýtečný, sepsal báseň allegorickau pod jménem Anticlaudianus, w 9 knihách, latinským hexametrem. Neznámý český básník podlé ní báseň kratší (as 1527 weršů) wyhotowil, nemůžeme říci přeložil, ano sám prawí: „Z jeho smysla já sem složil, o přirození wyložil.“ Jest to prawdivý obraz filosofie tehdáž i dlanu později panující. Rkp. nalezá se w knihowně kostela sw. Wíta, odkudž wydána báseň w Star. sklád. dílu I. str. 140. Pro snazší porozumění uwedeného zde wýpisku předešleme krátký přehled celku.

Swětloploze (natura creans) litujíc porušení mrawného swěta, žádala, aby člowěk dokonalý stwořen neb zplozen byl. Obeslawši všeckny Ctnosti na radu, předložila jim žádost swau, ano jich se týkalo, že místo jich opanowali hřichowé. Schwálily Ctnosti úmysl její. Maudrost, jinak Wěhlasnost zwaná, nawrhla, že poněwadž Swětloploze jen co tělesného jest, tworiti může, duši pak od Boha samého lze pojíti, potřebí bude k Bohu se obrátiti s prosbau, by on takového člowěka učinil. Přijata rada Maudrosti, a ona wyslána o to k Bohu. Maudrost dala sobě wůz sestawiti od sedmera umění, wozatajem učiněn Rozum, spřež bylo pět ručích koní, pět smyslůw. Pustila se Maudrost do dewatera nebi, jakowěž sobě tehdáž předstawowali dle učení Ptoleměowa. W prwním nebi widěla úkazy powětrné, wětry, wody nebeské, déšť, sníh, kraupy, hrom a blesk, zimu a léto atd. Což vše obšírně dle tehdejšího přírody znání wyswětluje. Dále uzřela sedm nebi s sedmi planetami. W osmém nebi hwězdy spatřila, dwanaćtero znamení oc. Odtud Milosrdenstwím wedena do dewátého nebe. Shledši kde Adam stwořen, kde Lucifer sídlil dříve pádu, pak 9 kůrůw angelských, postawena před Bohem zdíla swé poselstwí. Bůh potázaw se s 4 dcerami swými: Milosrdenstwím, Prawdau, Mírem a Wěrau, naklonil se k radě Milosrdenstwí, a slíbil spásu člowěka skrze syna swého wtělení. To poselstwí přinesla radostným sestřám Ctnostem i Swětloplози. Bůh pak slib swůj napotom wplnil.

OBSAH VÝJMKU.

*Swětoplezē drží radu se Ctnostmi o stwo-
ření dokonalého člověka. Wěhlasnost na-
wrhčí poselství k Bohu na žádost druhých,
sama je nastoupí na wose od sedmera
wmění uprawněm. Werš 15—457.*

Swětoplezē ta ctná žena,
Bohem (z) počátka stwořena,
zaamenawši swój stwor jistě,
jak ot Boha posla čistě,
že niče swrchowaného
stwořeno, ni co slawného ;
jedno že hřiechóm poddáno
a jim jako w službu dáno,
poče sama se tresktati,
mysleci poče žádati,
by as člověk byl jediný
stwořen, jenžby byl bez winy,
a bez hřiechu swrchowaný.
Umysliwši toto wskoře,
posla sěm tam až do moře,
(posla) *) w nebeské wýsosti
po wsě panny, po wsě ctnosti,
by jie k tomu radu daly,
jejie žádost swrchowaly.
Swětoplezē, ta ctná panie,
jiez sě wes swět (tento) klanie,
w rajsčém bydle aj sědieše,
w téj zahradě rozkošnějše ;
k nie přijidú ty wsě ctnosti,
panny s nebeské wýsosti,
po něž bylo jest posláno.
Nalit předraze ustláno ;

*) Rkp. i uwstaw nebeské cnosti.

anděl radost na wsě strany
po wšem swětu, ty ctné panny
krasí předraká swietěchu,
swrchowanú ctnost jmějechu.

- 5 Prwej panně Milost dějechu,
té wsě jiné radost jmějechu ;
neb o nie jest takto psáno
a na pismě wykládáno :
Bych jazyky člověčtími
10 mluwil, nebo andělskými,
nemámli Milosti k tomu,
jakož zwonowina w domu
buda, ježto welmi blučí,
aneb trúba, ježto hučí.
15 Pak drabé panny pojidú :
Wiera, Naděje přijidú,
Ščedrost, Múdrost i Tichota,
Láska, Skrownost, ta wsě rota ;
I jiných panen (pře)mnoho,
20 krásie wsěho swěta tohó.
Uzřewši to Swětoplezē
bohem stwořena w sobě(?)
by jie k tomu welmi psle,
wede je w swój dóm mile,
25 w tu zahradu připrawně,
kwietim, róží oslawenú,
w niež pokoji slonowí
běchu, ke wsie cti hotowi.
Když již sědú w tej zahradě,
30 Swětoplezē w swěj ohradě
chtieč swój rozum powědieti
i káza jim wsěm mlčeti.
I wece jim: Slyšte owa,
která chci mluwiti, slowa !
35 wizte panny wywolené,
samým bohem tak stwořené,
že jste mně na pomoc dány,

ot počátka přichystány ;
 a jáť mám s waší pomoci
 wes swět wzploditi swá moci ;
 neb wsěcko mám otchowati,
 jakož wsěho swěta máti.
 Žaluji k wám hřiecha mého,
 žeť ot stwora swěta wsěho,
 kdekoli (jsem) sě stawila,
 tu jaem w hřieše wzdy bydla,
 w neći, w rozličné mrzkosti,
 wsěho swěta we wasie zlosti.
 Nikděl hřiecha nelze zbýti ;
 toť jsem chtěla k wám túžiti,
 kakž mi k hanbě to přichodí :
 nad wámít wiece wejwodí ;
 neb jste se mnú zawržený,
 a tak welmi potupyeny,
 že wás nikděl neslychati,
 ni wás chtie již jmenowati.
 Kde jest Milost dřiewe byla,
 tu Nemilost jest wstúpila ;
 kdeby Wieře bylo býti,
 tu Newěra chce bydliťi.
 Ščedrost také zawržena,
 Lakota wšem oblíbená,
 že lakomstwo tak jest wstalo,
 po wšem swětě swú moc dalo,
 že nic wiece nekraluje,
 než lakomstwo, ni panuje ;
 žeby jeden řád druhému
 z hrdla (wydřel), bratru swému.
 Takéť Smilstwo wzhóru wzhodí,
 mocněť po swětu wejwodí ;
 Pýcha sě také wzkupila,
 swé prameny rozplodila ;
 již Tichosti neslychati,
 ni otima jie widati ;

Hněw, Nenáwist, (zlá) *) Nesměra,
 Nečistota i Newěra,
 ty jsú sě již rozplodily
 a tak welmi utwrdily.
 5 Nic dobrého neslyšeti,
 ach, kam mi sě jest podieti,
 bych člowěka as jednoho
 mohla stwořiti slawného,
 w němžbych waší ctnost složila
 10 a wsě hřiechy potupila !
 Protož jsem po wy poslala,
 zdabych ot wás radu wzala,
 kak mi jest k tomu přijiti,
 bych stwor mohla jáť stwořiti,
 15 by wsě nebylo ztraceno,
 ot počátka, což stwořeno ;
 bych w tom stworu swé poklady
 skládala i wsě ohrady ;
 byšte swú ctnost tu chowaly
 20 a wes swět obradowaly.
 Ty wsě panny, jenž tu běchu
 a w swej okrasě seděchu,
 jejie řeči pochwálichu,
 a tej všickny potwrdichu,
 25 řkúc : Ty owsěm přeblažená,
 nad wšechen stwor oslawená,
 blahoslawenés mluwila,
 ba kde sěs tomu naučila ?
 Blahoslawený twój smysl
 30 i ten předrahý wýmysl !
 twé wasie řeči potwruzujem,
 neb těžko tobě my žalujem.
 Pak Wěhlasnost, panna krásná,
 nad jinými jsúc wěhlasná,
 35 nad sluncem krású swietieci

*) Rkp. swá.

a nad hvězdami stkwětíci, *)
 ot hedwáhie rúcho majic,
 nade wsě panny smyslem trajic
 andělów, a sílu Gedeonowú:
 to na rúše bieše psáno,
 wsě pořádně wykládáno;
 múdrost Šalomúna krále
 na tom rúše bieše w tále;
 wstawši swú řeč (chce) zjewiti.
 Dřiewe než poče mluwiti,
 Milost w ústech se jie rozsu,
 ke wsěm ctnostem tak se prosu,
 že jim böh da swé žehnánie,
 nad jinými panowánie,
 řka : Wěhlasnost přietelnice,
 a Múdrost jest má sestřice;
 ktož má Múdrost, wsěcko zděje,
 w šťastí i w zboží prospěje.
 Tak ta panna stojiec tiše
 wstúpi nade wše panny výše,
 poče Swětoplezi chwáliti,
 jejie smysl přezlatiti.
 Kázawši wsěm poslúchati,
 i poče jim wyprawowati
 a řkúc : že jest dwój byt wsaké:
 tělesný, duchowní také.
 Tělesný byt jest (ze země),
 z niež jest člověk stwořen wejmě:
 ta země má w zemi jíti,
 a tam wěky wěkóm býti.
 Duchowní byt duše slowe,
 nesmrtdlně tam plowe:
 ta nemá nikdy umřieti,
 máf se dobře neb zle mieti.
 K tomu člověk má wolenie

podlé swého zaslúzenie.
 Swětoplezě má moc takú,
 z země stwořiti i twář wsakú
 wsakž duše nemož stwořiti,
 5 máf u božské moci býti.
 Protož to chci powědieti,
 jimž se nebudu styděti:
 nesnadno nám wymysliti,
 neráčili böh stwrditi.
 10 Milá má sestro Rozume!
 učiň pro ni, také pro mě,
 zjew nám k tomuto swé hlasy,
 a wylič nám swé wěhlasy:
 co nem tomu jest zdieti?
 15 ot koho nám pomoc mieti?
 Wsta Rozum ta panna krásná,
 nad jiné panny wěhlasná,
 takúž krásu jenž jměješe,
 jakož Wěhlasnost swietieše;
 20 tři zrcadla w rukú majic,
 w nich wsi múdrost poznáwajic:
 prwe zrcadlo jest sklenné,
 druhé bylo jest stříbrné,
 třetie zlaté to znamenie;
 23 prwego zrcadla jmenie
 skryta byla z pósobnosti
 tělesenstwie w osobnosti,
 w druhém skutkové bez pósobnosti,
 w třetiem wsěcky božské cnosti;
 30 prwe slušie k přirození,
 druhé k prawdě rozumění,
 třetie k nebeskému stworu.
 Tři zrcadla diete k dworu:
 w prwém jesti prostý smysl,
 35 w druhém pamět a rozmysl,
 w třetím rozum swrchowaný,
 jenž jest samým bohem daný.

*) Snad mylně místo stkwětíci.

Když ta zrcadla pokáza.
 všem jiným ústa zaváza.
 K tomu snažně učinila,
 Swětoplezě což myslila,
 počte velmi to chwáliti,
 by mohl nový člověk býti,
 jenžby sůdce, zprávce také
 byl, před hřiechy (swěta wsaké).
 I počte wyprawowati,
 dvě zrcadle wykládati,
 řkúc: W těch jest také znamenie:
 wsěcko tělesné stwořenie;
 w třetiem boha znamenati,
 jenž móż duši w tělo dáti
 takú, jakž on z swé wýsosti
 ráčí, podle swé milosti.
 K tomu mámy se uteci,
 toť jáz mohu dobře řieci,
 by byl stwořen člověk taký,
 jehož nenie pod oblaky,
 w němžbychom se wsě rozkladly,
 w tom (i wsě) swé bytie skladly.
 Wsěcky toho pochwálíchu,
 a Wěhlasnost i wolichu
 řkúc: Umieš čiesti wsaké,
 nebeské, i wsělikaké
 po swětu jeť tobě známo
 i w nebesiech že i tamo;
 rač to zdiati tě prosímy,
 w tom tobě najwiece wěřímy.
 Wěhlasnost se wzdalowati
 počte (inbed) otmlúwati.
 Jednota to uslyšewši,
 ta krásnice to zwzvěděwši,
 božskú krásu w sobě majíc,
 jedné poškwrnny něznajíc,
 w drahém rúše velmi stáše,

w jednosti se znamenáše;
 Jonatas tu by znamenán,
 podle něho Dawid napsán,
 an swé rúcho (s sebe) swlekl,
 5 a Dawida byl oblekl:
 wsě Jednoty na znamenie
 bylo na rúše napsánie;
 počet Wěhlasnost treskati,
 a jie wyprawowati
 10 řkúc: Řeč tato se nehodí,
 nerodstwo nám najwiece škodí;
 nebudemeli w jednotě,
 mnoho potratímy pro tě.
 Proč jest Kain bratra swého
 15 Abele zahubil cneho?
 neb Jednota jest nebyla,
 jenžby to wsě wyklidila.
 A proč Lucifer i swými
 sstrčen s towaríši zlými?
 20 neb Jednoty jsú neměli
 a k tomu pýchati chtěli.
 Proč nemoc člověku škodí?
 neb (róznice) w něm wejwodí.
 By ty elementy čtyrie
 25 byli (wezdy) w jedné mieře,
 z niechž jest každý člověk stwořen,
 nikdy by nebyl potwořen,
 by mu róznice wadila,
 aneb nemoc uskodila.
 30 To wsě nejednota činí,
 každéhoť swým právem winí.
 Protož neroď se brániti,
 tobě poslem wzdy jest býti.
 Wěhlasnost to znamenawši
 35 a swú wůli k tomu dawši,
 počte k tomu tak mysliti,
 kakby mohla tam přijíti

před stvořitele mocného,
 krále nad králi swatého.
 Kehdyž w tom myšlení bieše,
 sedm dievek panen jmějješ;
 těm wzkáza swé milování,
 po ně posla bez meškání.
 Jakž dievky brzo přijdú,
 wsěcky w hromadu se snidú.
 káza jim wóz udělati,
 s Múdrostí připamatowati,
 na něm by se mohla wezti,
 a k tomu a takú cestu sněsti,
 jenžby přes skalé i vody,
 i přes moře bez wsie škody,
 přes oheň, oblaky také,
 i přes nebe wsělikaké
 we mzení oka hotowě,
 w swej okrasě, w swej obnowě,
 wezl ji bez pomeškání;
 to by jejie přikázanie.
 Uslyšewše panny toto,
 smluwiwše se rovně o to,
 pořád (spolu) se zjednachu
 a ten wóz pripravowachu.
 Počechuť se jmenowati,
 každá swé jmě wykládati:
 prwe děchu Grammatika,
 a druhé Dialektika,
 třetie slowe Retorika
 a čtvrtá Aritmetika,
 Geometria jest pátá,
 Muzika se šesté chwátá,
 sedmá jest Astronomia,
 jenž jest wsěch hwězd prawá via.
 Na těch panen rúcho krásné,
 z teleciech kožek wěblasné,
 na němž čistota jest psána,

wsě pořádně wykládána.

Grammatika aj pojide
 w krásném růše, (i) wynide
 majic prut w prawej ruce,
 5 donat držec w lewej ruce.
 Učit latině mluwiti,
 wsěckoť písmo wyložiti.
 Toť jest také wylíčení,
 wsěch dietek prwe učenie.
 10 Jeť se prwe mistrowati
 a o wětie dospiewati.
 Dialektika pak druhá,
 jenž jest jiných panen sluha,
 churawá a k tomu bledá,
 15 a wšak welmi ostře hlédá.
 Roztratiwši swoje wlasý,
 majic nad jinými wěhlasy,
 tak pojide welmi hrdě,
 postawujic swú řeč twrdě.
 20 W prawej ruce holub jmějješ,
 w lewej ruce had držieše.
 To jest bylo na znamenie
 prawdy s křiwdu ulíčení.
 Počet se k tomu ostřiti,
 25 chtiec klanici učiniti.
 Retorika třetie wstawši,
 a se práwě ohledawši,
 počet krásně mluwiti,
 chtiec wsě řeči oslawiti.
 30 Tať swým rozumem onici,
 okrásni také klanici,
 že byšta tak krásně w sobě,
 mēhoděk Retorika tobě.
 Čtvrtá pak Aritmetika,
 35 jakož u wodě je ščika,
 že wsě břehy ruče zběhá;
 takéž ona z swého běha

wsě hwězdy i piesek mořský,
bliž i w dálnost wes list horský
ruče přečte, bez meškánie,
toť jest jejie ukázanie:
prwét kolo připrawila,
z mramora je utinila.

Geometria jest pátá,
té sě wšecká miera chwátá;
ta zemi, nebesa wsaké,
širokost, dalekost také
umie ruče přeměřiti,
w které mieře co má býti.
Tať druhé kolo stwořila,
z oceli je upravila.

Šestá Musika pojide,
s hrdú myslí tam přijide,
w prawej ruce struny majíc,
w lewej ruce křídlem hrajíc;
umiel wsěch hlasów proměny,
nízké, rovné, wyššie měny;
po wsěch hlasiech umie jíti,
wsěcky piesně utwořiti:
tať jest třetie kolo slila,
z olowa je ustawiła.

Astronomia pak bieše
sedmá panna ta slowieše,
zlaté kolo w rukú majíc
a w tom wsěcky hwězdy znajíc;
měsiec, slunce i planety,
w kterém čase neb podletí
swój běh mají skonawati,
toť wsě umie ukázati:
čtwrté kolo osnowala,
(z) ryzieho zlata skowala.

Když již wsě hotowo bieše,
což k tomu wozu slušieše,
Jednota přijide časné,

i spojí ten wóz wěhlasně,
jakž mu býti jej učíní;
Rozum sě k tomu přičíná,
přiweđe pět ručiech koní,
5 jenž ni wrani, ani broni
běchu, w swém stworu nenowi,
k tomu wozu přiřotowi.
Prwý kón Widěnie slowe,
ten prudkosti jako plowe,
10 přes moře i také skalé,
třebali tisíc mil wzdálé;
nikdiež nohy neomočí,
aniť tráwy kde potlačí;
běžít jako pták létaje,
15 neustaneť cestú hraje.

K tomu sě ten wóz uhodí,
pracewánief mu neškodí.
Druhý kón to jest Slyšenie,
toho woza oslawenie,
20 tenť má také ručest mnohú,
neomočil nikdiež nohu,
leč přes moře, leč přes wody;
k tomuť wozu sě přiřodí.
Třetí kón toť jest Woněnie.

25 Čtwrtý slowe Pokušenie.
Pátý kón toť jest Dotčenie,
toho woza oblíbenie.
Toť wsě ručí koni běchu,
k tomu wozu sě hoděchu.

30 Když tu wsě hotowo bieše,
Rozum jsa podkonie, chtieše
koně u wóz zapřáhati;
počechuť je aj žehnati
wsěcky čnosti, jenž tu běchu,
35 Wěhlasnosti powěděchu
a řkúc: Hospodin tě žehnaj!
twú cestu siem tam požehnaj,

by se po twej wůli zdálo,
což žádámy, byt se stalo.
Druha druhu se wzlibachu,
a wsěcky ji požehnachu.
Wěhlasnost se na wóz mrščí,
Rozum pak koní pomrčí:
ručel ot jich očí zplandí,

majíc cestu aj prostrannú.
W tej ručesti když pojide
Wěhlasnost pak odtud jide,
prwého nebe dojide,
s jenž powětrné slowe nebe,
s ohniwým nebem blíž sebe.

T R I S T R A M.

We dwanáctém a třináctém wěku wynikalo rytířstwo, blystíc se brant we službách wojenských a hledající dobrodružstwí i nebezpečenstwí. Neopominulo skutkůw jeho opěwati básnictwí, majíc swé jisté oblíbené okresy a látky, ku kterýmž tehdáž náležely powěsti o Artusowi králi Britském, udatném proti Anglosasům swých zemí hajiteli, jehož otec Uter ustanowil spolek rytířský pod jménem *Stolowého kola* (Tafelrunde), kamž urozenost, udatnost, wěrnost, wěhlasnost přistup zjednáwaly. Ku powěstem oněm náleží zkazka o Tandariáši, ano i powěst o Tristramu s nimi spojena.

Báseň o Tristramu složena byla od Tomáše z Erceldounu, přijímím rýmaře, w 13 století, půwodně anglickým jazykem. Jiná we Francauzích sepsána, podlé kteréž Eilhart z Oberge okolo r. 1275 německau wyhotowil. Kratší ale německé skládání té powěsti jest od Gottfrieda ze Strassburgu okolo r. 1232, nedokončené, w kterémž Oldřich z Türlina (okolo r. 1250) a Hynek z Freiberga (ok. r. 1300) pokračowali.

Obsahuje mnoho zpíwanau tehdáž látku o milosti Tristrama k Isaldě. Skladatel mistrně a živým, obratným slohem líčí bodrý, spletený život milostný swěta rytířského, owšem tuto jen žádost a požíwání rozkoše s pomjčením hlubšího života.

Český text zdá se, složen dle tohoto německého, ač opisowately tak změněn, ba porušen, že nikde, jako hned w počátce werše jeho čtyrnohého poznati nelze. Máme dwa rkp., na Strahowě od r. 1449, a w Stokholmě, psaný rukau Jana Gebsy r. 1483. Tiskem wydán od p. Hanky w Star. sklád. dílu IV.

Boj s Moroltem. (VI—XIII.)

W těch časech bieše jeden pán
w Irlantě, ten bieše Morolt jmenowán.
Ten jest toho sám nemněl,
by kto jako on tak weliké síly měl;
to móžte wáichni znamenati,

žežt jest byl ukrutný dosti;
mnohéhoť jest do smrti zabil z swých ne-
přátel:
10 král z Irlanta za ženu jeho sestru měl;
i bydlil jest beze wšě žalosti,
dobýwaje sobě wšě ctnosti,

na vše strany okolo sebe
 přitíště země králi swému k službě ;
 podlé něho nemohla nižádná země ležeti,
 by nemusila jemu platu dáti,
 kromě Korwnalis, země jediné,
 a jiné všecky obecně ;
 neb Marka krále ještě pod se podtiskl
 nebyl,

ten se na něho nic neobrátil.

To Moroltowi nelibé se zdálo,
 i pomysli o tom nemálo

fka : Musil bych wiece hanbu mieti,
 kdyžby král Mark nechtěl weh slušeti!

Tehdy se poradi o to welmi spěšně,
 zdaliby k tomu přišel čestně,
 hledaje, kterakby ho mohl přelstiti,
 a jeho k tomu přinutiti,
 aby jeho králi dal plat a daně,
 jakžto jemu dáwachu země jiné.

Tehdy vzdwiže se s ním na wojnu mlá- 20
 denec mnohý ;

a když všickni běchu hotowi,
 tehda Morolt králowi wece :

Já se z toho mítim welice,
 že král Mark zadržel nám w swej zemi 25
 plat ;

než se bych ztratil žiwot, neb byl jat :

já vždy nadělám tužebných wdow
 w jeho králowstwi i sirotków,

on pak musí jej s hanbú poslati
 a našim úročnikem býti ;

aneb mu učiním takú núzi,

a tomuť nebudú roci dlzí,

že raději tomu mohl býti,

a našim úročnikem po vše časy slúti! 35

Já o zajisto prawi wám,

že se naň welice hněwám ;

Zapáliw se w tom hněwu, přes moře jede,
 tu kdež mienil, bez škody přijede.

Přejew přes moře wzkáza králi takto,
 aby dal plat a úrok z země, jakžto

5 hrdostí zadržal wiece než patnácte let,
 ať to učini, w tomf nenie změt.

Ty posle powěz jemu, možlíť mieti
 muže jednoho, ježto by mě směl pod-
 stúpiti,

10 dobře urozeného a od swobodnosti při-
 šlého,

mému urození rovného :

s tím já chci sedati,

a právem to ukázati,

15 že on mému pánu má plat dáti,

a to naň chci dokázati.

Pakli on chce co jiného w tom učiniti,

tehdy já jemu dám to woliti,

dřiewe nežliby swú zemi ztratil,

aby se prwé se mnú ctně pobil :

móželi se pak mně obrániti,

tehdy jemu chci swobodu propustiti,

a chci swú cestú pryč jeti,

a potom jemu raději přieti.

25 Také powěz jemu ještě wiece,

co já chci za úrok wzieti :

já chci wzieti každé dietě,

které se narodilo, w patnáctem létě ;

ale nechceli dobrotiwé dáti,

30 to mu powěz, musím já sám bráti

panny, panoše i vše sedláky,

biskupy, kněží, chudé, bohaté i žáky :

páni, panoše budú moji posli,

panny a panie do slaměných klášterów
 pošli,

aby mu zjitra i wečer platowé šli.

Kdy wyprawi králi poselstwie ten posel,

Mark wzhled w nebe i by newesel,
 žaluje těch nowin milému bohu
 a řka: Ach co mi učiniti tomu!
 I rozesla swé posly široce,
 i rozkáza jim, aby w malém roce
 wšechny sluhy předeň přišly,
 žež jemu těžké poselstwie na myslí.

Tristram wece Kurwenalowi: Co se

tobě zdá?

mě mutí náramně ta pýcha,
 jenžto se silný muž činí,
 budeli to, že ho izádný nepodstúpí:
 ale já sám chci se s ním bítí!
 Panoše rozmyslem odpovědě:
 Kterak mi tomu wzdiety, já newědě,
 moh'libych tobě dobře poraditi,
 tobych chtěl srdečně rád učiniti;
 ale to mi se zdá owšem za podobné,
 že twé s ním sedánie nenie hodné.
 Ne tak, mistře! ale toť prawí zawěrně,
 žež mu toho ukráci sedánie!
 Buď to welmi milo slyšeti tobě:
 jáť bohdá zíšti jeho čest i sbožie;
 neb bychom my to wiece nenabyli,
 kdyžby přemohúc nás i pryč jeli.
 Panoše wece: Bych kterak mohl znamenati,
 žeby ty která čest toho mohl uhoniti,
 neotradilbych toho nikoli,
 ale powolilbych w tom twejí wóli.
 A wšak nechci proti tomu welmi státi,
 než cožž budu moci, chciť pomáhati:
 bóh, jenž jest den i noc stwořil,
 ten tobě pomoz, aby swítězil,
 poněwadž tebe od toho odwrátiti nemohu;
 bóhť pomoz ustawičného pokoje a míru!
 Wšak, milý pane, powol mej radě:
 popros swého milého krále,

ať tě on rytieřem učiní,
 tehda budeš moci sedati se ctí.

Tu jemu wece panic, žeby toho neostál,
 ale což mu káže, aby wše rád držal.

5 Tehdy Tristram wzem šafáře za ruku,
 jide tam, kdež král stáše w hluku.

I wece Tristram: Králi, já se chci s ním
 bítí,

ačli mi chcete dopomoci i raditi.

10 To jest ještě přieliš ráno, král wece,
 můžeš dobře do roka čekati ještě!

Pak prawí: Zajisté žež ráno nenie;
 buď tiem bezpečen bez spilenie,
 že mámli které chwály kdy dobyti,

15 musím toho z mladu pokusiti;
 a w tom dlúho nechci meškati:
 mněj ziskati, neb za to žiwot dáti.

Neb mi mój meč whod, a již jsem jím
 wládí,

20 já nenechám bych jeho newzal:
 pokusím, zdalibych to mohl sněsti
 a tuto zemi ku pokoji přiwesti.
 Tehda král káza jemu wšeho dobyti
 toho, čehož potřebie měl mieti,

25 i toho, kohožby on chtěl,

ježto by s ním tam pryč odjel,
 aby jemu to wše bylo dáno,
 a w tom nikoli neobmeškáno.

Potom také jiná kniežata

30 přiwedechu rozličného, udatného jinocha
 před krále na palác, i stachu
 chudí, bohatí, a takto mluwichu:
 Toho jest hoděn tento panic milý!
 a tiem jsú jej welmi obweselili.

35 Tu páni, rytieři, jmanowé ščekachu,
 až se všichni do králowa dwora sebrachu,
 kteřížto obesláni běchu.

A když před králem tu stojechu,
k nimžto král i promluvi

řka: Já vám těžké poselstvie prawi,
kteréžto mu bylo od Morolta zakázáno,

řka: buď vás w obec otázáno,
neb jste wy sem proto přijeli,
abyste mi k tomu poradili;

co chcete najradějšie w té věci učiniti,
na to wy račte poraditi,

a toho já vám pomôhu,

jakž najwiece mohu:

neb jsem já toho nikdy newídal,

ani kdy takowé věci slýchal,

jichžto byloby mně wiece žel;

a tuto nenie ižádného ježtoby směl

jeho bojem podstúpiti

a s ním se u poli bít;

nebo zistěli on to wítězstwie,
musím s ním rozděliti zemi i sbožie.

Tehdy w radu všichni jidechu,

i hned o to potaz jměchu:

tu neby nižádného mezi nimi,

ježtoby ho směl podstúpiti sedáním.

Tehdy přijede pan Tristram i poče jich tázati,

nač jsú chtěli celý den zwážiti?

Jedno knieže wece k němu,

že mezi sebou nemají rovně jemu,

ježtoby směl s Moroltem sedati,

a tiem sedáním země úroka zprostiti.

A tak tu mnoho panoši stáše,

i také cizích rytieřów bieše,

wšak tu ižádný nalezen nebyl,

ježtoby s ním w kryzu jíti směl;

Ten umie hbitě welmi hráti,

kto jej podstúpi, musí život dáti.

Tehdy wece Tristram: Já musím na štěstie
wzpustiti,

kromě abych umfel, wždy chci trpěti
tu núzi, a chci waším sedlákem býti,

a s Moroltem chci se na poli bít,

aby mi tiem lépe má milá přála,

5 ačliby mně se kdy dostala.

Podstúpili on mě prwé, nežli mi

žiwot odejme, wždyť ho sedání zmrzí,

a bitiemť ho wždy nasytím,

jehožť jest nemiewal nikdy téhož sjinýmť

10 On toho wšeho sboru prosil,

aby krále prosili, aby se s ním bil,

by mu popřál toho sedání

s Moroltem pro ně i pro vše panie.

Tej řeči běchu všichni weseli,

15 a wšak jim z toho bieše teskno welmi,

že tak welié věci mělyby se na dietě

wzpustiti;

poradiwše se, radějšie chtěchu učiniti,

aby ho dopustili s Moroltem k sedání,

20 by neřekl: Nesměl mě podstúpiti ižádný!

řkúce: To sedání a to wítězstwie

wzpustme my na božie štěstie.

Wece ten pan Tristram hrdinný:

Ufajíce u böh dobře budu panoš jediný,

25 že mám mysli k tomu dosti,

nemám nedostatka, ani které strasti;

wšak jděte ku pánu mému, a o mně nic,

dokudž wám neslibí, dotud mu neprawiec,

aby tomu, ktožby s ním chtěl sedati,

30 jemu toho neráčil brániti.

Kdyžto znachu páni jeho žádání,

jidechu před krále i wecechu bez kla-

máníe:

Králi, jest zde jeden muž, ten chce Morolta

35 podstúpiti,

toho ty móžeš jemu dobře přieti;

a také kaž jemu dobytí

té potřeby, což k tomu bití.

Tiem byl král velmi obveselen,
vztáza, ktoby byl jistý ten?

Páni wecechu: Kdy nám to slíbil,
aby to šlo, ktoj' ten byl, tiem jist byl:

leč buď vlastní, leč swobodný,
ať to koná, nebť jest hodný;

ani kterskž na tom překážeti
to můžeš s právem učiniti,

i také swú pomoc dáti,
a budemť jeho jmenowati.

Wece král: Bylby s prawů wěrá mil,
kdožby to pro mě učinil.

Tehdy páni powěděchu, žeby byl Tristram
ježtoby tu věc konati chtěl.

Moroltowi posli wecechu k tomu:

Chcemť zwěděti, kterého jest rodu;
neb náš pán nechce s nižádným sedati,

než s tiem, ktožby mu urozením mohl
roweň býti.

Tehdy wece Tristram poslóm těm všem:

Juž znamenajte všichni, ktoj já jsem:

jáf jsem ot staradawna swobodný,

Blankfor má mátie slowieše,
a otec Rywalln (jméno jmieše;)

z Pohnois byl přijel sem,
a já jsem krále Markowy sestry syn.

By tu králowi též žalost jakžto radost,
když zwěděl, že jeho sestry syn on jest;

také mu toho srdečně žel bieše,
že on wtu práci se uwázati chtieše.

Tuž wece král k sestřenku swému:

Nech toho sedanie, a poruč jinému.

On wece: Tohos mohl dobře zamlčeti,
protož chci tobě powědieti:

onby chtěl wšechny w zemi zahubiti,

kdyžby ho izádný nesměl podstúpiti;
protož netbaj mého s ním sedanie,
bych s ním nesedal, byloby mi žel wždy
i aynie.

5 Wšak mi jest toho srdečně žel,
sejdešli tu, žež jsem powolití směl;
ach auwech, žež jsem kdy meč dal!
cožž jsem kdy dřiewe wzkázal,
tos ty wždy bez odpory učinil,
10 z ničehožž jsem tebe nikdy newinil.

Takéž ještě i nynie činím:
tehdy nechaj, již sedanie neučiním.
Ještě učiň to, jakž jsem tobě mil,
neb jsi mlad ještě, až dojdeš sil.

15 Tu s hněwy Tristram wece, že nechce
ostatí

toho, ale což počal, chce konati.

To znamenaw král, že ma twrdě odpo-
wiedáše,

20 a proto se naň hněwiwě ohlédáše,

a tak jemu zjewně mluwieše,

že mu se s ním bití bránieše.

Tristram tehdy krále wzupomína:

Wšaks mi to slíbil, naniet ma wina.

25 I jide s tiem kniežatóm proto jedno slowo,
i sta mu se tu po wóli jeho,
že k sedání král ať nerad jemu powoli.

I wece král k swému winnikowí:

wěru to jest diwná wěc,

30 že ty swój žiwot chceš ztratiti přeč,

wěda že po mej smrti králem máš býti,

a wšak pro nic chceš umřieti.

Bych to jistě mohl wěděti,

žebych ot něho smrt měl wzieti,

35 i chci rád tu nůzi trpěti:

neb ho izádný nesmie podstúpiti.

Tak wece ten bohatý král!

Tomu dojíti jistě nedám.

Tak povědě ten pan Tristram:

Já to sedání wzdy konám.

Tristram tak wzkáza panu Moroltowi,
žežby měl wyjeti na jednu horu proti
němu,

a tu sedání chce s ním učiniti,
třetí den ráno žež tomu býti;
aby on tu proti němu wyjel,
a tu na tej hoře ráno se s ním sjel,
žež chce ten plat sebu přivezti:
budeli on moci na mně jeho dobyti,
aby jej do Irlantu s sebu wzal,
když mě přemóž, já bych mu jej rád dal.

Poslowé otawad se pryč obratichu,
k Moroltowi chwátajíc, tuž ho odjidechu
w ten čas, když jdúce spatí je;
ihned k nim on wesele wece
řka: Co mi wzkazuje ten král bohatý?

Nic jiného, než že máš sedati.

Jestli to prawda? Zajisto tako
jest wěrně; má to býti tuto nedaleko
na jednej hoře ležením blízko;
jest ta hora nám známa, wěz to.

Ještě powězte mi, wece, kdy to má býti? 25

Wjítře ráno. Kdož pak mě má podstúpiti?
Ten to chce učiniti, ježto w mečów braň
w nowě se uwázal, a jest Marków se-
střenec nazwán.

Král Tristrama milostiwě zobjíma,
přítiak jej k prsóm swým, zupomína
boha z nebeského králowstwie,
aby mu ho wrátil zasě s wítězstwím s se-
dání;

wšichni také prosichu boha za něho,
by mu byl pomocen a zdráwa wrátil jeho.
Potom ten rek jide k swému kopi,

wzem oř za uzdu, bez střemenów naň
skoči,

přijem k sobě swój štít a meč ostrý,
takž sám jediný jede do té hory.

5 Morolt přijew wece: Powěz mi mládenče
milý,

proč sem přijel hrdě sám jediný?

Tristram hrdina jemu odpověď učini:

Pro nic pro jiné, než proč jsme sezwáni,

10 aby nají některý zisk neb škodu wzal,
komužby böh zwítěziti přieti chtěl.

Ej kterak ten odsawad dobře pojede,
toť prawi zajisté, kterýž wítězstwí do-
sáhne!

15 Ta řeč zdáše se chwále jemu;

i wece ten silný muž k Tristramowi pánu:
Milý towařiši! pojd se mnú zasě donie,
já jsem sám jediný: čest i jmanstwí, pod-
dání,

20 zbožie chci s tebu rozdělití,

a chci tebe-dle tělo i sbožie wážiti,
proto aby ty měl té núze rozmyšlení,
a nechal mého s sebu sedání.

Také máš se na swój mladý žiwot roz-
pomenúti,

budeš mieti tuto se mnú zlý kwas;

já tobě slibuji zawěrné:

učiním z tebe hrabí bohaté,

ját to zjednám, ašby tě každý ctil,

30 tohoť jsem nikdy ižádnému nečinil!

Tehdy Tristram wece: Chtělliby krále u-
činiti.

prosta ot platu, mohloby se to státi.

Morolt wece: Nikakěž se to nemóž státi!

35 já králi Markowi úroka ukráci,

neb bylaby hanba, a mohliby želeti

wšichni, ktož o tom mohli slyšeti,

že bych já to pro kterou bázeň oblevil.
A k tej řeči Tristram ihned promluvil
řka : Tehdať já tobě odpowiedám,
nechciť wiece mluwiti dřiewe, nežť ten plať

móžeť se toho dobře zzeleti,
žeš kdy na to směl mysliti!
Hněwivě na se kopím hnásta,
až obě w kusy ztřieskásta,
jichž každý probode druhého na štít,
by tu Tristram ten rek mladý skrze štít
poboden welmi velikú ranú,
dlúho jemu neuzdrawení.

Tuj' bylo přihlédání milé,
když ta dwa udatna muže dobré spíle
spolu se biesta porazila
a w hromadu spolu strčila.

Tristram kopím nálepovým raněn bieše,
wšak proti sobě se wzdwižesta, toho ne-

ostawše; 20

tu hroznú sečbu Tristram naň učini,
až Morolta k zemi porazi:

i zaplatiť mu dřiewnie raněnie,
o němž nechajme nynie prawenie.

W spēch nahoru wskoči ten rek udatný, 25
a také Tristram muž nematný,
tuž w hromadu i tečesta
a tu se ukrutně bista

s hněwem i se wší nenáwistí
a welmi s velikú truchlostí.
Nebylo jest widáno sedanie
twrzšieho dáwno ani nynie,
jakžto se dálo od túto dwú reků,
ani na se tak hněwivě tekú.

Tu je bylo šturmwání twrdé;
ač bylo slyšeno zde i onde,
widali jsú také často,

ano jdú jiskry jako ohníwé zlato
ot kowáše z wýhně: to se tu sta,
pro něž oba práce dojiděsta.

Tu zaplati Tristram, ten rek mladý,
dám: 5 Moroltowi úrok, hledaje na něm swády;

tu ten rek welmi mužsky
učini, (k)tomu prawi hrdinsky,
jakžto diwoký wepř w nůzi,
kdyžto brání se před ohaři:

10 také tu bylo na Tristramowi spatřeno,
že jsú newidali tak silného dietěte dáwno!

Nosieše sebu meč welmi ostrý,
jimž mu štít zruba bez milosti;
tu což Morolt na něm žádal,

15 w tom mu nic neodpowiedal,
mnohokrát se meči tak sraziesta,
že jednak ohlušena biesta.

Tu nemóže Tristram déle státi,
neb mu byl zbil jeho hnáty,

že ukleče před ním na kolenech,
to bieše žalost weliká wšech:
wšak wzkoči ten rek wzhóru
swému nepřieteli na wzdorú,
i hodi se tomu silnému w ruku,

25 a učini mu velikú muku,

i utě jemu ji ihned přěť,
nebude ji jiesti hrachu wiece.

Tuby mohl byl dobře zufati,
neb swój meč toho času ztrati.

30 I sta mu se žalost, že musi postúpati,
neb nemožěše wiece sedati;
juž nemožěše nikaměž dále,
jeho síly by tu na mále.

Tristram uhoni jeho wskoře,

35 jsa silen, učini mu to hoře,
dá mu ránu skrze helm welikú,
že on pade před jeho nohy na kolenú,

až jemu tu osta w hlavě částka mečowa,
ježto se bieše Tristramowi z meče wylo-
mila.

Tristram kázaně wece k tomu hosti :

Jižli máš platu od nás dosti?
twá nectná hrdost tě zklamala,
a twá zlost nesmierná tě zmýlila!
prawit' zawěrně, že mi musíš slibiti,
swobodna pána mého úroka utiniti;
ačtkoli tobě libo to nemož býtí,
wšak na tobě to chci mieti.

O wólčí kose. (LXXXVII — XC.)

Toto wám zajisté prawí,
že dřiewniego času králi
činěchu sobě domy vysoké,
a stawěchu paláce široké;
komňat jako juž netbachu,
ale na paláci časem wšichni lehachu.
To móžem potom znamenati,
že král Mark neměl kde léhati,
než na paláci prostřed sieni,
tu také běchu hosté položení;
neb na paláci neby pokojowa schrána,
ale tu jim všem by postel ustlána.
Tu král na jedneji straně
ležěše s králowú w tej schráně;
potom pak hosté jeho
ležechu s kraje druhého,
podál ot sebe dost.
Tu Tristram, ten milý host,
pomieni, kdyžby se jim událo usnutí,
žeby sebu chtěl k králowej hnúti.
král podlé své chytrosti,
střeže se Tristrama, toho hosti;
přikáza komornikóm swým,
aby přinesli pod tajemstwím

kládu s kosú wlkowú.

Oni powoliwše jeho slowu,
tu kládu před lože přitieštichu,
a před ložem ji tu položichu.
5 A jakž ji ležiec před sebu spatřil,
tak ihned swětla zhasil,
řka: Urozumieme tomu časně,
že Tristram neostane své wázně;
ale když se upokojí,
10 on se k ní ihned postojí;
leč buď toho ztráta, leč buď zisk,
netbaje na izádný pokřik,
tu bude s ní mluwiti:
já jemu chci ji ostuditi,
15 že wždy zwieme nowiny w jitře!
To připrawí král tak chytře,
že co jich tu ležěše,
o tom izádný newědieše.
Král sobě pomysli takto:
20 Nepomóż mu stříbro, ani zlato;
popadnuli jeho s jistinú,
to přísáhám božímu synu,
že jeho hanebně oběsím
a tudy nad ním se pomstím!
25 Tristram hrdina dobře urozený,
newěděl nic o tomto uložení.
Když všechna čeleď usnu,
Tristram nepoddada se snu,
nenecha toho nikaké,
30 wáže se škody wšelikaké,
k králowej jíti pomieni,
tu se w jiné rúcho proměni
proto, aby ho izádný nepoznal,
zdaliby se s ním kto potkal.
35 Newěda nic o dřiewním úkladu,
běže tam pade přes tu jistú kládu,
obřeza se na obě noze,

na tej jistej wlkowej kosě.
 On sě na to nic neobráti,
 poče sě wzdy k králowej bráti;
 krew z něho jako z brawu teče,
 tiem sobě Tristram welmi stětiě.
 Jakžto Tristram ten pán uzře,
 tu swě košilky ihned utře,
 i zawáza swě rány
 tá ruchá na wše strany;
 i jide tam k králowně,
 i rozmluwi s ní swú wěc milowně.
 Zle sě mu sta tu pohřiechu:
 rány mu sě otewřechu,
 pustichu tu z sebe krew
 wiece nežli kdy dřiw.
 Tristram jí také wyprawi,
 že wzel porušení wswém zdrawí,
 a tu škodu na kosě wzel;
 toho by králowej srdečně žel.
 Tu s mnohú teskností
 rozlútiěchu sě i s žalostí.
 Přišed Tristram k swému loži,
 s pečí sě na něm položi;
 poče tak welmi krvawěti,
 mně, by ho izádný nemohl uzdrawiti.
 Tu leže w swej mdlobě,
 takto mluwieše sám k sobě:
 Juž král tuto swého hoře
 pomstí nade mnú dobře;
 neb jsem tuto w jeho moci,
 nebudeli bože twé pomoci!
 Woliwan té řeči zaslyše,
 když stonáše Tristram welmi zdyše,
 otáza Tristrama, toho nebožátka;
 tu jemu powědě ot konce do počátka.
 Tiem by Woliwan welmi smuten
 a na swém srdci nechuten;

učini tu také křmie,
 až sě probudichu druži z spěnie,
 ježto jst tu na sieni leželi.
 Také jst to powěděli
 5 králi Artašowi: Stalo sě obřezánie
 podle krále Markowa rozkázanie!
 Uslyšew král Artaš ta slowa,
 srdečně toho bohu požalowa;
 též malý, jako weliký,
 10 chudý, bohátý i wšeliký,
 ježto tu w sieni ležěše,
 toho zámutek weliký mějješe.
 Pořechu mezi sebu prawiti
 řkúc: Nemóž jeho izádný uzdrawiti,
 15 neb jest smrtedlně raně,
 jedno ačby ot boha byl uzdrawen.
 Kdy jeho bolest ukrutná uzřechu,
 wšickni k tomu takto wecechu:
 Nebo jemu z toho pomozme,
 20 nebo s ním wšickni umřeme.
 W tom sě nerozpačichu,
 a nižádného za škodu neubezpečichu.
 Kergin wece: Ach kak jste lid nesworný,
 každý z wás chce býti dworný!
 25 mně sě zdá, že ten nemá múdrosti,
 ktož neumie wymyliti chytrosti;
 protož wzhóra wšickni wstaňte,
 Tristramowi čest obraňte,
 něco diwného sobě wymyslěc,
 30 nechodiec wiece na posteli léc,
 jížto Tristrama, toho pána,
 čest a žiwot byla zachowána.
 Tu stoje na králowu hradu,
 wyda jim chytře takú radu
 35 řka: Učiňme mezi sebu taký rumor,
 ať křiku bude pln weškeren dwór:
 přes tu wlkowu kládu skačme,

a se všichni obřezme,
 tak aby každý toho měl znamenie;
 i bude Mark mnieti, by ot zabývanie
 nám se stalo také zbitie,
 tu pomôžem Tristramowi skryté;
 také že skrze naši lest
 zachová život a kráľové čest.
 Z té rady jemu Woliwan podéková
 fka: Tiem budeš mieti lépe věky věkoma,
 žes nám poradil k tej chytrosti.
 Což může, skoči z své bystrosti,
 najprvé na kosu skoči;
 každý se také za ním potobj,
 i počechu tu na kosu skákati
 a jeden druhým na ni strkati,
 tak že tu neby mezi nimi ižádného
 od kopy hrubé raněného:
 než Kergin neby obřezán jediný,
 ale ižádný neby jiný;
 neb když přes ni skočiti mōjcieše,
 na stranu wzdy uskočieše.
 Tu Woliwan popade se s ním w natby,
 kterak je byl velmi nesnadný;
 však jim wrže tam na kosu,
 až se obřeza také w nohu bosú,
 wiece nežli který jiný.
 Tuž stoje prostřed sieni,
 velikým hlasem zaúpíe
 fka: Zda na tomto hradu lúpie?
 anebo zda jsú nám proto kosu polekli,
 abychme my se na ni zsekli?
 Toho krytí nic nesmlče
 wece: všakť nejsme wlčie,
 ba mnedle zda tuďyto wlci chodie?
 anebo zdali zde lidem co škodie,
 že jsú jim kopy polekli,
 aby nás na nich do smrti zsekli?

Tobět toho žaluji bože,
 že jsem zseben na swej noze!
 bude mi z toho žel wezde.
 Ba milí! kého črta činime my zde?
 5 bože milý nás počehmaj,
 a s životem otsud ujiti daj!
 Toho je nižádný neslychal,
 by kto kdy nad námi tak pýchal,
 a činil nám takowú nuzi,
 10 jako král Mark toho, bohu túži.
 To jsú věru dworní diwowé!
 my jsme všichni zlí synowé,
 žež jemu to přezřime
 a na něho ukrutně neudeřime.
 15 Kergin w tom jistém času,
 ot svého velikého hlasu
 krále tu ze sna probudí;
 a to jeho k hněwu popudí,
 žež wece: Co činíte wy páni?
 20 já jsem mněl, byšte byli kázáni,
 a se mnú chtěli hody mieti,
 chtěl jsem wám toho rád přieti:
 a wy jako pomignuli psi tōkáte,
 mně spáti pokojně nedáte;
 25 byť mi nebylo pro Artuše vašeho krále,
 wás všech byloby na mále!
 A když to powědě Markus,
 k tomu odpovědě král Artuš:
 Totoť králi jest wěc wědoma,
 30 taktot se wzdy zabývaji doma,
 mneť w tom nie nešaujij;
 a však já jim často prikazuji,
 aby té nekázni ostali,
 nám s pokojem spáti dali.
 35 Král ten hněw mimo se pusti,
 lidu tomuto Artušowu to odpusti,
 i položi se spat jako dřiewc,

zavřevšie okolo sebe dvěře.

Tristram netbaje na královu lest,
 ačkoli na swém žiwotě měl bolest,
 však jide k loži královně,
 ta jeho přiwíta milowně;
 rozmlúwa tu s ní dlúbý čas,
 zapomenuw dřiewnie nehody, až
 práwě již poče swítati,
 tuž musí Tristram od nie wstáti.
 Když rytieři wzhóru wstachu,
 tu swé rány sobě pokazowachu;
 toho by králowi Markowi žel,
 když na nich takú škodu wzel.
 Welice jsú sě ti panici styděli,
 když jsú takú škodu wzeli;
 druzí jsú musili mezi nimi klečeti:
 zdá mi sě, nebude jim Mark wíec léčeti!
 Wšak toj' w tom bylo najlepšie,
 že Kergín měl rány najwětšie;
 kterýž chytře toho zbýti chtieše,
 ten najwíec obřezan bieše.
 Tu Woliwan slibowánie dřiewnie
 naplni Tristramowi zjewně.
 Tuž sě rozlúčichu ti králowé,

Artuš jede do Britanie, jenž tak slowe,
 tak jakž jsem čel o tom;
 ta neosta Tristram dláho potom.
 Toho by žel toma králi ctaému,
 5 i nejednomu rytieři udatnému;
 však jeho tu nižádný neobdrže,
 než sebú odtawad pryč wrže.
 A když tu nechťe ostati,
 poče toho král srdečně pykatí,
 10 slibuje mu dáti bohatstwie:
 stříbro, zlato, i weliké paustwíe,
 a newědě, co jemu sě sta,
 že tu nikakěž neosta.
 Muže, panny i panie
 15 mějechu toho weliké lkánie.
 Tristram tu požehnow krále,
 jede odtud dosti u mále;
 tu jeho pan Woliwan zlíba,
 napomínaje jeho z dřiewnieho sliba;
 20 poče toho takú žalost mieti,
 až mu pláčem počechu oči zacházeti.
 řka: By mi kto dal všichnu říši,
 nemohlby mi tak učiniti,
 jako ktož by ho mohl zde ostawiti!

TANDARIÁŠ A FLORIBELLA.

Rytířská historie z času krále Artuše, původu Anglického. Kým a odkud do češtiny přeložena, není powědomo. Nelezá se w rukp. Stokholmském od r. 1483 tauž rukau co Tristram, t. od mistra Jana Gebsy psaná, weršem čtvernohým od opisowačůw pokaženým. Dokonalejš text nalezi w rkp. Zebererowě. Tiskem wydána od p. Hanky w Star. skl. dílu V. Obsah jest tento: Ke dworu Artuše, kamž knížata, páni, panny a paní o letnicích se scházíwali, přijela krásná Floribella s takauto prosbau: Králi, wece, rač mi swój slib naplniti, chtěla bych zde ráda býti na twém dwoře, jsúc wtwé kázni; pakli kto byl bez bázni, jenžby se k mé necti co tázal, aby mu stieti hlavu kázal; paklibych já též učinila, bych túž winu na sobě jměla. Král to slbiw dal jí na službu Tandariáše, králewice sausedního. Zamilowali se ale do sebe ti mladí lidé, a opustiwše tajně dwůr Artušůw umínili u otce Tandariášowa přebýwati tak dlauho, ažby mohli milost míti od krále Artuše, a wstaupti w manželstwí. Král Artuš, mstě nad tím přečiněním, přitáhl s wojskem na otce Tandariášowa. Darmo Tandariáš w bitwách konal diwy statečnosti, chtěje hrdinstwím oblomiti Artuše, kterýž posléze ten saud wynesl: Panno chcít tomu, aby byla wždycky u mne, doněwadž neuslyšíš ode mne, bych dal milostné odpustěnie; a ty paniče do mé země aby více se nepustil, jeližbych winu opustil. Na to Tandariáš do swěta odjel po dobrodružstwí, a přemožence swé ku Floribelle dle rytířského zvyku poslal k libowolnému jimi nakládání, jež ona na swobodu pauštěla a krále udatenstwím swého milence pokojiti hleděla, až se to konečné zdařilo, a král milost učiniw s Floribellau hrdinu zasnaužil.

(Ze Star. Sklád. V. str. 19—30.)

Tandariáš přebyw málo u otce swého
i wece: Co mám činiti smutný zde?
A tu, což se mu zdálo,
rytieřstwo i lidi přebraw,
s sebu stiebra zlata nabraw,
i jede s nimi dlůhú chwíli, sám
newěda smutný kam.
Jakž wšeliký smutný wítez,
tak jezdieše dlůhý čas s swými,
až se jemu přihodi jednu chwíli.
že jedú skrze weliký les,
Tuž se panic roztůžil bieše,
i poče swých prositi welmi,

aby napřed sami jeli,
řka: Jáť po wás poostanu,
a na swú milú zpomenau,
ať mi tiem bude čas kratší,
5 pro niž jsem u weliké práci.
Tuž jede z nenáhla po nich,
až by w pól míle od nich,
zpomínaje dřiewní chwíle,
bo přebywal s milú míle;
10 až i napřed na lid jeho
udeři zběhów mnoho;
a on dřiewe než jim přispěl na pomoc,
už nad nimi jměli swú moc,
i počeli je jímati.
15 Panic počę naslyšchati,

nalit křičí jeho všichni;
 i učini k nim běh veliký,
 chtě je retowati w spēchu.
 Jakž přihna k nim pohřiechu,
 tuž oť pod ním, hned zabichu,
 a jej všichni oskočichu,
 až jej k skále přitišichu.
 A on se poče rytieřsky brániti,
 že jich mnoho zsekl i také zbil,
 a sám také posečen byl.
 A nemohúc mu nic zdiati,
 tuž jeho musili odjeti;
 pojemše všechny lidi s sebou jeho,
 i jeli všickni od něho.
 Panic když sám ostal bieše,
 sám coby učinil newědieše;
 zatiem w tuhách z lesu jide,
 neb již oť nejmějieše.
 Tu jedno město najide,
 šed do něho, i poče žádati,
 zda by jej chtěl kto přechowati.
 A když rány opatřichu,
 přechowati jeho nerodichu;
 až se jednomu měšťěninu uda přijiti,
 poče na něm wztazowati,
 kohoby tu chtěl dočekati?
 Panic je se k němu tůžiti,
 že nemóz nikdež hospody jmiati.
 Wece jemu ten měšťěnin:
 Welmi-liby wděk učinil
 ten, kdožby tě pojal do domu?
 Panic odpowědē k tomu:
 Bych zde mohl takowého jmiati,
 chtělbych na to rád pomniati;
 zdabych kdy lépe mohl ještě,
 chtělbych mu zaplatiti jistě.
 Když jej spatři měšťěnin koliwěk,

žeť to nenie matný člowěk,
 poje jej do domu swého,
 i doby jemu lékaře dobrého.
 Tu počechu jeho léčiti,
 5 a dobré bydlo jemu činiti.
 Hospodář káza swé paní i dcerám,
 aby wzdy s kázni kratochwil mu činily,
 i jemu wěrně slůžily.
 A kdyžto jej zlěti lékař,
 10 wece jemu ten hospodář:
 Cožkoli na mně požádáš,
 to wše na mně hotowo máš.
 Panic jemu poče děkowati,
 a na něm ještě žádati,
 15 zdaby jej učinil jiezdna.
 Hospodář jemu oť přijedna,
 i da jej jemu nelstiwě.
 Panic z toho poděkowa mu mile,
 i jede přeč zase tůž cestu,
 20 kdežby opět přijel k tomu miestu,
 tu kdežto zbyl lidu swého;
 poče wšmi žádati toho,
 s kýmby počal swádu znowu,
 až křik uslyše před sebou.
 25 Panic pospieši tam w tu dobu,
 přihnaw, pozna ty zlé zběhy,
 ježto mu mnoho zjimali jeho čeledi.
 I učini po nich běhy,
 kopím dáwaje jim veliké rány,
 30 tepa, tlače na wše strany.
 Netaze wětších zjímati,
 menší musichu mu se poddati.
 A tu retowa od nich rytieře
 jednoho, an se s panic, s dětmi béře,
 35 chtě přes les s lidmi přejeti.
 Panic poče tomu chtieti,
 aby mu ti zbězi zjewili,

cožby koli lidí kde bylo
 nejvyšších těchto.
 Ti mu počechu praviti
 řkúc: Jest jeden pohan litý,
 tomu mnoho kniežat slúží
 křesťanských, i také jiných;
 a z nich každý w rok musí
 poslati mezi křesťany,
 aby jímali panie i panny,
 i wedli je k jeho dworu;
 cožkoli jest toho sboru,
 ti wzdy tam musejí dělati.
 Panic poče jich tázati:
 Pokažte mi cestu k němu.
 Oni tak wecechu jemu:
 Nelze jeho tobě dojeti.
 On wece: Chci to zwěděti.
 Zbězi počechu prawiti:
 Jest daleko tam dojeti
 do té meze, jeho země;
 pak jest jedna úzká násep
 skrze zemi jeho,
 w níž jest hald mnoho:
 k němu ktožby chtěl dojeti,
 musilby tu násep wěděti.
 Ta jest tak úzka, že sotně
 dvoje kola se minú wolně;
 na níž stojí tři hradowé,
 na nichžto jsú tři obrowé;
 každý jest na swém purkrabí,
 jeden za druhým we dvě milí;
 a čtvrtý podal od nich,
 na němžto ten jest,
 k němužto nenie jiných cest,
 než skrze ty hrady jeti:
 teprwby pak musil jmieti
 wzdy čtvrtého hradu

pro toho pohana wadu,
 u něhož twoji lidé dělají
 w noci i we dne také.
 A když jemu to zjewichu,
 5 tehdy mu wšichni slibichu,
 ti zbězi i rytieř s nimi,
 s lidmi, s dětmi i se paními,
 aby se zase wrátili,
 a k králi Artušowi jeli;
 10 a kdyžby se tam doptali,
 aby se u wězenie dali
 panně Floribelle krásně,
 a tak řkúce,
 od něho to poselstwie powěduce:
 15 Milosti twé poslal nás jest panic k tobě,
 jenž nosí na helmě sobě
 w zeleném poli čerwenú
 pannu, zlatem obloženú;
 aby z nás to wše zděla,
 20 to wše, coby koli chtěla;
 wzdy u wězenie nás jměla,
 neb když ráčila, pustila.
 To wše jemu slibichu.
 Tu se ihned rozlúčichu,
 25 jeda každý k králi Artušowi.
 Tu běchu wšickni hotowi
 jíti ku panně u wězenie,
 a prawice to poslání
 řkúc: poslal ný jest panic k tobě,
 30 jenž nosí na helmě sobě
 w zeleném poli čerwenú
 pannu, zlatem obloženú;
 bychme byli u wězení
 tobě, i všemu twému chtění.
 35 Milá: ach! wece, milého
 nelze mi widěti jeho!
 žalostiwě wzdy lkajíc,

i truchle se po něm mají,
 jsúci wzdy bez weselé
 i wšelikaké kratochwile ;
 a wzdy wíce čím déle
 žalost jmějíte welikú,
 jide s nimi před králowá,
 i poče jí prositi prosbú,
 zdaby s nimi před krále chtěla,
 s těmi wězni. Králowá to ráda zděla,
 šla s nimi před krále, mile
 klekše prosily jeho w síle,
 aby je ráčil uslyšeti,
 Tandariášowi milosti přieti.
 Král by welmi hněwiw z toho
 řka: I pro jednoho žiwého
 nechci mu milosti dáti !
 Králowá se zase se pannú obráti,
 i jidechu na swé pokoje.
 Panna sezwa všechny svoje,
 učini těm bydlo wěznóm.
 Po třech dnech káza jim všem,
 aby každý domów jel.
 Tam pak paníc dobře se měl.
 Když přijel po náspi k hradu,
 učinil s tím obrem wádu ;
 tlúkl jemu u wrata před mostem,
 obr wyšel s welikým s železným socho-
 rem,
 počal naň swádu,
 tu wze na swém oři wadu ;
 obr jej sochozem porazi,
 a on jej swým kopim prorazi.
 Na hrad běžew, zabiw jeho,
 boje se wíc jiného,
 aby někdo nemstil jeho.
 I nehylo to zlé pohanstwo,
 nalit w něm vše křestanstwo,

ti jenžto uzřechu :
 muži, ženy. jenž tu běchu,
 že ten pohan zabit byl,
 jenž to ten jest paníc učinil.
 5 Jest s nimi tu do wečera,
 ani jej wodi po tom hradě,
 kde která sbožie i klénoty drahé,
 komonstwa i také oři, to káza
 přeč bráti i nésti,
 10 i na woziech domów wězti.
 Na zajtřie pojem oř,
 wze od nich odpušťenie,
 a je zawáže slibením,
 aby ten wežken lid šli
 15 jic u wězenie,
 powěduce to znamenie:
 Ten, jenž nosi pannu krásnú
 w zeleném poli čerwenú,
 zlatem obloženú,
 20 paníc poslal ny k tobě.
 A když se to sta, w té době,
 že to všechno učinichu,
 panně žalost obnowichu.
 A ona opět s nimi šedši,
 25 s králowú před králem poklekši,
 prosi za panice swého,
 by mu odpustil winu jeho.
 By král welmi hněwiw z toho,
 tak že jide mlče od toho,
 30 nerodě k nim slowce řeci.
 Panna jide přeč úpieci,
 i učini bydlo těm wěznóm dobré,
 káza jim třetí den jetř domów, kdežto byl,
 a ona doma w žalosti osta.
 35 A tam již Tandariáš
 zabil druhého obra.
 I šel w hrad druhý, tu jej křestan widěl

rád; a on zbawiw jej toho úsilé,
 dařiw opét wšechny milé,
 poslal je w slibu k swé panně,
 aby se dali u wězenie jie,
 a daw jim též znamenie
 jakož i prwniem.
 A jakž se najspieš tam přibrali,
 tak se jí u wězenie dali;
 znamení jí zwěstowali:
 jenž nosí w zeleném poli
 čerwenú pannu,
 zlatem obloženú na sobě,
 ten ny panic poslal k tobě.
 Panna s králowú i s wězni jide
 (k)králi Artušowi,
 i poče zaň usilowati.
 Král jemu nerodí milosti dáti;
 panna se zase wráti

i s wězni s welikú žalostí.
 A Tandariáš tam zabil
 obra třetieho,
 jenž byl nejlepší w té zemi,
 5 u posádce najtwardší.
 Křesťané jej ctně přijali,
 a tu radost welikú jměli.
 Potom jim všem bráti káza,
 a slibem je wšechny zawáza.
 10 I jidechu wšichni u wězenie
 k Floribelle, krásné panně,
 zwěstowachu jí znamenie;
 a ona beze wšeho meškánie
 jide prosit krále s nimi,
 15 zdaby již byl milostiwý.
 Král ještě milosti dáti nechťe
 řka: Chci málo počekati ještě.

O SEMMMEZCIETMA BLÁZNIECH.

Tak w nadpise; ale w textu toliko jich žestmecitma wycěteno. Báseň tato mrawokárná nalezá se w Rkp. biblioteky u sw. Wíta w Praze, kdež Alan zachowán. Tištěna w Star. Sklád. III. 105.

Slyšal jsem o pěti blázních mluwiece,
 ano jich jest po hřiechu wiece;
 jenž jich jest pět powěděl,
 ten jest písma neprawě wěděl:
 já chci o tom mluwiti,
 toho písmem doličiti.
 Šalomún jest powěděl,

ten jest to dobře wěděl,
 20 jemuž na swětě rovně nenie:
 Wiece bláznów poznáwamy,
 nežli múdrých nalézamy.
 Již po tom múdré znají,
 jenž sbožie wiece mají:
 25 a ktož již jest bohatějši,

ten jest člověk najmúdrější.

Wizte, kak wes swět blúdí,
jenž bohaté za múdré mají lidí,
ano to je najmúdrější,
ktož má péci o swé duši.

Prwý blázen jest bohatý :

ten chodí wezdy jako jatý,
ač kudy na swých nohách chodí,
srdce jeho w zboží brodí.

Že dieš: kněže to nám ukaž,
jakž nem swědčí swatý Lukáš,
jenž jeden bohatec bieše,
ten weliké sbožie jmějieše ;

ten sám k sobě powědě :
jez a pij a kochaj se s pokojem sedě ;

nerod se již trudití,
máš dosti až do swé smrti.

Tělo, sbožie milowáše
a na duši nic netbáše.

Prwé noci když ležieše,
s nebe hlas k němu mluwieše :

Blázne, swú duši noci vzdáš !
to, cos nachowal, komu tó dáš ?

Inhed črtie přispěchu,
duši s tělem rozlúčichu
a do pekla ji stěžichu.

Sbožie duši newadí,
ač je máš, jako swatý Dawid radí :

cizieho nic nepožiwati,
k zboží srdce nepřikládati,
zákon boží ostřiehati,
swým (wšem ?) sirotkóm pomáhati,
desátky čest Bohu dáti
a chudé milowati.

Každý pyšný druhý blázen,
bóh tomu nikdy nenie wzácen :
nade wsěmi ten chce býti,

w ničemž se nechce nižiti.

Pýcha s nebe jest strčena,
u peklo jest pohřčena;
pyšní boží nepřietelé,

s wěrmý tomu každý cele.

Nemlúwím toho z mého smysla,
ale z Dawidowa písma.

Třetí blázen Boha winí
a sám se winna newiní. *)

10 Čtvrtý na skončenie newzdýše,
o tom nem Mojžieš píše.

Pátý, jenž se družcem posmiewá,
a w tom swého boha hněwá.

Což se mezi lidmi děje,
15 šestý wždy se tomu směje.

Sedmý wždy chce wesel býti,
opije se i chce wsě zbíti.

Osmý ten rád mnoho mluwí,
co kto počne, to on prwý. **)

20 Dewátý jest welmi diwný,
ten jest jako hrnec piwný ;
omlčeti nic nestrpí,
jako hrnec, jenž rád kypí.

Desátý to wěrně wěz,
25 neustawičný jako peniez :
ten jest mnoho myslí dobyl,
we wsěch krajiech rádby pobyl.

Jedenástý, jenž řeč ruší.
Druhýnástý jest najhorší,
30 jenž božiech slow nerad slyší ;
nebo by jich rád poslúchal,
mnohoby dobrého slyšal,
skrzeň by múdrot prošel,
a tady by k bohu došel.

35

*) snad: nečini nebo nemní ?

**) powí ?

Třetinástý přieliš dworný,
směšný a nepokorný;
ten se sám tím skutkem winí,
kterýž se sám bláznem činí;
wzdy nemúdrost každý wila
mní, aby to múdrost byla.
Wsickni časi swój čas mají,
toho blázni nic netbají;
nejsú časi wsickni w jedno,
protoť jest w čas wsé dobro.
Chcešli nebýwati wázán,
býwaj někdy blázne kázán.

Kterýž weđe swú wěc plaše,
ten mi čtwtřínástý zdá se;
múdrý nelap koho slowem winí,
wsěcky skutky z ticha činí.

Pátýnástý sám sebe nekáže,
jeliž jej někto dubcem ukáže.

Šestýnástý se raduje,
když jej kto slibem daruje;
protož múdři jsú powěděli:
slibem jsú blázni weseli.

Sedmýnástý též ten se rád hněwá,
swěho hněwa rád pomstiewá;
múdrý swój hněw otloží,
až jej z swěho srdce složí.
Často člowěk z swé náhlosti,
dochodí weliké necnosti.

Osmýnástý miluje prázdnost,
k tomu jej přiwodí (lenost);
ni w drahém rúše otchodí:
lenost k šibenici přiwodí,
s mošnú podlé dworów chodí;
jak nám Šalomún zprawuje:
Blázen jest, ktož lenost miluje.

Dewatýnástý poběhne bydla dobrého,
často nenalézá takého:

kámen se mchem neobali,
jenž se často s místa wali.

Desátýnástý se boha nebojí,
ten na shnilém mostě stojí;
5 jakž most shnilý nebezpečný,
tak ten člowěk není wěčný.
Wsie múdrosti jest potátek,
boha se háti, jest statek.
Prwýmeczietný, kohož boh powyší,

10 an sám sebe neznaje,
jenž se wýše wýší:

ktož wysoko laží,
ten se často urazí;
jakož prawí swatý Pawel:

15 Když mniš, by twrdě stál,
waruj se, aby neupadl,
ježtoby wiew newstal.

Swatý Dawid prawí:

Člowěk, když we čti byl, nerozuměl;

20 a jakž k skotu přirownán byl, tak uro-
zuměl.

Druhýmeczietný nerad slyšie lánie,
ani tresktánie;

ten nrawu jest wlašče pýchy pramen,
25 každému pyšnému ostawen;
lépe by zděl, by nrawem tiem nepýchal,
a knih o múdrosti poslúchal,
w nichžto mámy psáno
i každému na útěchu dáno:

30 jenž lépe jsú ot přietelee rány,
než lstiwé políbenie, a slyšeti pány.

Třetímeczietný jakž nem pismo prawí,
člowěk starý, ježto dětinné má nrawy:
zlořečený starý, ježto má dětinné nrawy.

35 Čtwtřýmeczietný newede se k dobrému,
ani se wine k towarši čnému.

Pátýmeczietný nemúdrý trawce,

ten i potom bývá sám swój hánce;
 doniž má co tráwiti, jeho čest daleko plowe,
 jakž nic nebude mieti, tak inhed bláznem
 slowe;

chodí jako ubože,
 ztratiw nemúďře swé sbožie:
 trawiž proto rozhlédaje,
 ua chudobu wzpomínaje,

ač nechceš zahynúti,
 ani bláznem slúti.

Šestýmezciemý, jenž nemúďře miluje,
 a tajnú milost pronošuje:
 ktož rád milost pronoší,
 ten sám na sé swój meč nosí.
 Tuto sé skonává o sedmmezciemta blázniech.

SMIL FLAŠKA Z PARDUBIC.

Pan *Smil z Pardubic*, přjmím Flaška, jeden z předních pánůw Českých wěku swého, (syn pana Wiléma, přjmím též Flašky, z Pardubic a na Staré, synowec slawně známého arcibiskupa Arnošta, i wnuk též Arnošta z Pardubic a ze Staré,) we starých listinách již r. 1384 co muž se připomíná, i umřel r. 1403. Byl pánem hradůw Staré w Bydžowsku a Richenburka we Chrudimsku, i panství k nim náležejících. Wstoupilě 10 ledna 1395 do jednoty panské, která naproti králi Wáclawowi práw stawu swého hájiti se jala; i wýrokem, od krále Sigmunda mezi bratrem jeho a pány Českými dne 2 dubna 1396 wynešeným, jmenován byl k auřadu nejwyššího písařství w králowství Českém, kterýžto potom, ač ne bez přetržení, až do smrti swé zastával. W hojných rozepřech i bauřech toho wěku stával po straně krále Sigmundowě s jinými pány, tudíž i w časté půtky s městy Českými upadal; w takowéto půtce jedné s měšťany Kutnohorskými, králi Wáclawowi i w zajetí jeho Wídeňském oddanými, dne 13 srpna 1403 zahynul mezi Horau a Čáslawí. Že wzdělaností ducha wynikal, swědčí, mimo úřad jeho, titul bakalářství, kteréhož na wysokých školách Pražských byl dosáhl. Od něho pochází:

SBÍRKA NEJSTARŠÍCH PŘÍSLŮWÍ CESKÝCH.

Z rkp. z druhé polowice XV století w archivu Třeboňském, odkudž tištěna w Čas. Mus. 1827 str. II 63.

*Incipiunt proverbia Flasskonis, generosi
domini et baccharii Pragensis.*

Pán peniez wsady jest, to počátek jest.
Starý hřiech činí nowú hanbu.
Cti Petra pro Pawla.

Straka ze kře, a dvě w keř.

Múdrému i mútew lizati.

Ale umie hrušky klátiti: a však jich ne-
přewafí! 10

Nehraď se plotem, ale hraď se přátely.

Boje se chřestu, nochoď w les.

Nechwátaj masa, až zelie zjiejš.

Mluwiš, anot řeč peře.

Mniš tráwu, ano zelie.

Milý! nestřilej stúpú w nebe.

Čerwenému se nerúhaj a čerwen nebudeš.

Hrabáš jako w kapustu.

Brodíš jako w moře.

Pleteš jako rohoži.

Předeš jako wřes.

Paříš jako smolú se zřeh.

Běháš jako húby zjed.

Některý chodí jako nekropený, druhý
chodí jako nespět. 25

Nežiješ soli na jazyku.

Jako mu chwoje šimá!

Chodí jako kuróm prosypaw.

Jak jeho widie, tak jeho za to mají.

A kde rak, ježto wody nenie?

Komu třeba uhlie, hledaj u popele.

I kámen se na jednom miestě neobali.

Wiz za se, před sebu uzřiš.

Wolati, ano nepřewezú; tlúci, ano neo-
tewrú. 35

Hústi w paprslky, a wěžníci chrámy ob-
rážeji; tmbiti, a ohaři řijí.

Syt chleba neothoď, a tepl jsa rúcha.

Ač žebrák syt, ale možna nesyta.

K sobě ruce skloně, sobě ruce krče.

Sobě žába rusa, sobě srna lysa.

5 Sobě wlk ostronos, sobě ježek kade-
řaw.

Nebýti o středě doma.

Okolo dále, upřimo blížie.

Žiwá hlawa klobúka dobude.

10 Ukazuješ mi okno, a já dvěře widím.

Neumieš rukawici zatkatí, ale budeš tkáti
plášťem.

Pozdě s čbánkem po wodu, ano se hře-
dlo utrholo.

15 Ne témuž kusé, jako s ocasem.

Kup se, a břehu se drže.

Den za dnem, a léto za létem.

Jak kdo léce, tak wybierá.

Tlačiti powěťrie nohami.

20 Rostí kwietie pod nohami.

Česati, ano neswrbí, stonati ano nebolí.

Budeš w lyčeném brodu utopen.

Cizie hoře lidem smiech.

Blázniwá řeč nemá múdré odpovědi.

25 Dotud wlk nosí, až samého ponesú.

Býti psu, který wiku w ucho podme.

Snadno w pustém lese hwizdati.

Bitému psu jedno hól ukaš.

Kam wrána letí, tam jie kwákati.

30 Zlý pes ani sám snie, ani druhému dá.

(Zlý pes) sám na swój ocas štěká.

Cizie rúchu jako plst dráti.

Wie liška, komu řemen ohryzla.

Čije kosa kámen.

35 Okolo močidla chodě neujdeš nádchy.

Kdežby měl skot řwáti, to kola řewú.

Co kde widíš, ne všemu chtěj.

Ktož množ umlčeti, ten nezahyne.
 Ženeš jako osla na most, an wždy s mostu.
 Nejedem w horko nakwašen.
 Urozumie, až ho brána potře.
 Kaž se lidmi, at se nebudá teba kázati.
 Ukazuješ komus cizí kraj, a sám se weš
 nikdy nepostojíš.
 Neznámost činí nemilost.
 Kdy jeden na wóz nakládá a dwa swo-
 zu, nebrzo ho nakládá. 10
 Nastúpiti na holá místa.
 Proto má kowář kleště, aby se nezžehl.
 Ráno třepe chrápáš: mane techel phares.
 Už swé děti uhlie brýzti, a mě ma-
 zancóm jiesti. 15
 Ktož tluče, tomu otewrú.
 Wittézi k Piesku neměřiti.
 Ještěs se nepřewezl, až se přewezěš.
 Nes česnek kam chceš, česnek i bude.
 By wedl osla do Paříže, komoň z něho 20
 nebude.
 Swoji se psi hryzte, cizí nepřistupajte!
 By swoji i ličkami włádli.
 Kolik hlaw, tolik i smyslów.
 Kolik chytrców, tolik mudrców.
 Již wajce múdřejšie než kuře.
 Zdá se mu do dna w mléce tápati.
 Mní se mu moře do kolenú.
 Žádaje medu, rozléš piwo.
 Komu cizie žádno, toho swé mrzí.
 Zbožný se lidmi káže, a hubený sám sebu.
 Kto chce brzo pánem býti, bude dlúho
 panoší.
 Přebud z dobré wóle w hoři za mládi,
 a nebudeš na starost bezděky we psí. 33
 Byloby ranie tele lepši, nežli raný pán.
 Nejednomu mysl na koně a paty u popele.

Až koně nabude, ale sedla nebude.
 Jedno k druhému, zlá ična chudému; ko-
 mu se dostane, wždy jemu bieda bude.
 Ni u otce, ni u děda;
 5 ktož nemá, tomu bieda.
 Ktož moc má, ten práwo.
 Moc železo lámá.
 Núze nenie sestra ani bratr.
 Núze i na macechu wženě.
 10 W núzi přitele poznati.
 Zbožný má přátely, hubenému jich třeba.
 Již blizko k Telcoma Hora.
 S cizieho jest prostřed moře ssiesti.
 Ne wčera jest před húserem běhal.
 15 K starosti i chromá přiklece.
 Starým třikrát nesmysleti, že bywše; i
 nebýwati, jakoby se dne nepostál.
 Slyše neslyš, a wida newiz.
 I tenli med pije, ješto na brti leze?
 20 neb tenli wino pije, ješto je kopá?
 Nepleť se rád u pěši prowod.
 Když se lyka derú, nu na ně s dětmi.
 W trh i pšenici prodati.
 Newylúdiš u wlka kože.
 25 Wékem wlkem orati nebudeš, an rohów
 nemá.
 Co wlk osiehne, nebrzo pustí.
 I liška swój ocas chwálí.
 I kokot na swém smetišti udaten.
 30 Stála hra, buben se otrhl.
 Kopáš družci hrob, sám se weň wložíš.
 Každému swoje Poděbrady.
 Ne jeden den Praha ustawena.
 Lepši pták w ruce, než dwa letiece.
 Owci stříhú, koze řít lupá.
 Dáš se za hrst ujieti, ujme za celú ruku.
 Dadie kuřeti sedadlo, ano se samo domysli.

- U přítele i cketý zbíti.
 Ktož nechce práce zbýti, uruč se za dru-
 hého.
 Vyňma z cizie ruky trn, wsadiž w swú.
 Hraj a neurážej; klamaj a nehaněje.
 Starého psa newoď u powod.
 Nehledaj we šťáwé loje.
 Mnohoby bylo plátna jmieti, by chtěl kaž-
 dému ústa zastřieti.
 Dwa jsta jednomu pán, a třié celé wojsko.
 Lačný i těsto snie; núze ke wšemu při-
 pudí.
 Nepfle wolowi teletem.
 Lžádná kráwa nenie, by telátkem nebyla.
 Kde se noci nekladeš, budeš dwěma.
 Nesázej blážna nad herinky.
 Kóň do koně, rek do reka, muž do muže.
 Jesle k skotu nechodie.
 Ze zlého dluhu dobrá i sláma wzieti.
 Staré zbožie činí nowú šlechtu.
 Rowně kowáno, brzo zbrúšeno.
 Toho jsú ptačenci, ktož je prwé wybeře.
 Zlý newie, čím se dobrý obchodí.
 Kto sám rád w pec lazí, ten do druhého
 to také mní.
 Zmek močidla nezuostane, ani žába.
 Kde milost, tu oči; kde bolest, tu ruka;
 kde poklad, tu srdce.
 Lapiš lahody.
 Ukazuješ mi ryby u wodě.
 Prwé než tráwa zroste, až kóň umře.
 Widíš w ciziem oce drástu, a w swém
 břewna newidíš.
 Dobr kocúr šwihaný.
 Mažeš mi rty medem, a kydáš mi dehet
 w ústa.
 Chučeno naň z konopí.
- Ktož má koláče, ten dražbu nalezne.
 Sytý wody doteče.
 Dobrého druha podkoniem poznati.
 Doba doby hledá.
 5 Swój swému, a psu kost.
 Newždy rak na mlýně, někdy raticoc.
 S kýms nerostl, s tiem neklamaj.
 Jeden newie, co drahého w škorni hněte.
 Oheň bez pódněta nehoří.
 10 Neboď koně z krěmy, ale do krěmy.
 Otec jablka hryze, a synu laskominy.
 Lepší mlčenec, než wolanec.
 Jazyk hlavě nepřeje.
 Newždy se prawda hodí.
 15 Poznáš Siracha w básniech.
 Zwieš, kam pěnice nose sedá.
 Poznáš pehmiše w slaměném klobúce.
 Pí a smiechu nepropíjje.
 Wše whod dobro.
 20 Wšie múdrosti počátek.
 Na wšech miestech buď ostražit.
 Nespiewaj, až z krěmy pójdeš.
 Wšech her nebuď pastýřem.
 Zbožný se cíí mladosti zbude.
 25 K starosti jest bezpeč wéliké?
 W kostele se modliti a w lázni zdráwo
 jest se mýti.
 Na trhu potřebie kupowati a tobolky
 chowati.
 30 Kdež se mniš w čistě trávě seda,
 waruj se lítého hada.
 Kdež mniš všicku swú péči slože,
 chowaj se tu wika z owčí kože.
 Mášli přítele milého, treskci ho wzdy;
 35 pakli nechce slyšeti twého tresktánie,
 wždy treskci bez přestánie.
 Netřesku bradu holé.

Kde škop, tu piwo; kde zwonie, tu ko-
stel;

kde oběd, tu mlá; kde večere, tu jiná.

Ač co s bláznem ulowíš,
ale neprávě rozdělíš.

Woláš jako nesemlew.

Střielieš jako po holubu.

Nežeň se očima, ale ušima.

Nekupuj koně ušima; ale očima.

Na krásném pazdeři rádi psi léhají.

Bez peněz na trh, bez soli domów.

Zpraw se, jako řemen w uhlí.

Práws jako srp; až zprawiš, budeš jako
podkowa.

Chud newěren; chudoba wiewu lámá.

Blázní brodu pokúšejí.

Jidech w les, chť nabratí hub:

mně húby, i nabrach třiesk;

mně perník, podšew sněch.

Staři nebudem, až we psi pobudem.

Štědrý, jako swatý Mařata.

Dobrá řeč dobré miesto nalezne.

Dobrá řeč zjiedá jáhly w mléce.

Komuž odpustěnie od dwora dadie,
na toho wráry kwáci.

Raději bych chtěl sto mil jeti,

než bezděky u dwora býti.

Nenie co šiti, ano vše děrawo.

Bud kárán w krčmě, nepleť se mezi opilce.

W stoh masa nedějí.

We mlýně hudba neplatí.

Swá mysl peklo i ráj:

a potom jej w patu uklíne.

Když slíbie prase, wezmi hned pytel na se.

Čie piwo piješ, toho pieseň spiewaj.

Syté prase wěchtem hrá.

Sytí lačnému newěří.

Peniez pán, chmel hrdina, owes komoň.

6 Poprawil se jako pes w chrústech.

Prázdny i wodu měří.

Těžce wránu wěchtem zabiješ.

Sám sobě hude, sám sobě wesel bude.

Z drobných ptáčkůw nejlepší hus.

10 Kdy naši zajiec, jedno wídy lišku.

W ničem nic, a kukla w šesti.

Ktož málo má, ten wiece hledá.

Která kráwa mnoho řwe, ta málo mléka
dává.

15 Která myš do mých pastí přijde, izádná
neuteče.

Která do školy chodí, izádná bez swátos-
sti neumře; wždy jie hromnici w ruku
dadie.

20 Tak suď každého, ať jest wik syt, a koza
cela.

Ze zlé kože nemož býti dobrý kožich.

Laciné maso rádi psi jedie.

Lepší klín lípový a hospodář, nežli šafář
oceliwý.

25 Krmie se liškú, zasekájíc wikem.

Na zajeci sedí, ktož se zadkem wrtí.

Nebo-tě kwěsti, nebo z zahrady jiti na
nowiny.

30 Rád listy nese w ústech.

Byl sem, kde dobrý žáden,

kde se dobří nestarají.

Chud w brašnu neb w měšec.

NOWÁ RADA.

Báseň tato mravoučná náleží w okres powěstí o zwifatech, kterýž w 13 století w Francauzích, Flandrii, a w sewerozápadních Němcích, a brzo také w Čechách oblíben a vzděláván byl, jakož dosvědčuje netoliko staré přeložení bajek Ěsopowých, ale i jiný našemu podobný ač nás we formě poněkud změněné došlý spis *Rada wšelikých swíat*, a ještě jiný od Wšehrda w předmluwě ku knížce o Naprawení padlého, jmenowaný *Plaći rada*. Týž Wšehrd také o Nowé radě chwalně zmiňuje, když uwodiw některé z ní werše prawi: „To jeden z prwních někdy w zemi České předních pánów w swých knihách *Nowé rady* o zmatcích — k wěčné paměti napomenutí budúcích lidí a obywatelów země České napsal jest. Nachází se Rkp. w Museum z prwní polowice XV wěku, dohotowen ale dle udání na konci r. 1395, kdež i jiné spisy nalexti, jako: 17 životů sw. z Passionálu. Řeč o prawém pokání. O božím těle. Užítkové o přijímání. Swatě prosby. Užítkové postu. Modlitba má čista před bohem býti. Milosrdenstwie k swému bližniemu. Dewět miest našich bližních. O zpowědi. Sedm smrtedlných hřiechow. O dwá bratrá, ježto spolu wálku měli. O skonání králowny nebeské (Star. sklad. II. str. 91.) Otec múdrý swému synu radí, a Swár vody s winem. Poslední dvě we werších, předečál w prose. *Wiz Mus. Čas.* 1832. str. 148. — Nyní zde po prwé se tiskem wydává.

Nowá rada, ježto pan Smil Flaška ji skládal. Mnogo w nie rozumného uslyšíte; ktož toto čísti budú, toľ zwie cu radí.

Král Lew.

Král Lew ten času jednoho byl rozeslal poslów mnoho po swá kniežata, také pány, po wšech krajích, na wše strany: po zwěři weliké, i také maly, aby před ním wšichni stáli. Tak se byl tomu swými utázal, že také orlowi před se jíti kázal, aby pojma s sebu ptactwo wšaké, přijel k jeho dworu s nimi také; nebo jeho wšechno bieše poslušno, také to bieše dobře slušno,

byť slyšeli jeho slowo;
nebo tehďáž panstwie orlowo
bieše těch časów, když se toto dálo,
nebo toto krále lwa rozkázanie dalo.

- 5 Tehda knieže orel bez meškánie,
slyšew swého krále kázanie,
sta před králem s swými ptáky,
ano zwiefat bieše hluk taký;
a před králem se wšickni broji,
10 k jeho poslušenstwi a k rozkázání se stroji,
čekajíc wšichni jeho rozkázanie.
Tehdy král lew bez meškánie
pocitwě, k tomu welmi mile,
orla přiwíta tejto chwíle,
15 se ctí jej k sobě přiwiau;
pohledw na tu wšichnu družinu,
děkowa z toho mile orlowi,

žeť jest k jeho službě tak hotový.

Když se již sebrali běchu,
coby král kázal, toho newěděchu.
Tehdy král lew rukú kynu,
chtě jim zjewiti swá přičinu,
proč se jim kázal sebrati,
a k tomu všem wókol sebe státi.
Weceť jim: Slyštež, moji mili!
neboť wiem, že ste mi wěrní byli,
i otci mému do skončenie:
we všech zemiech toho tajno nenie,
žeť s waší radú i pomocí
wšechen swět byl pod jeho mocí.
Téhožť wám, páni, ufaji,
jakož wás w tejto mierě znaji:
kniezata, páni, také rytieři,
wám wší obci, jakož dobře wěři;
nebo widíte, že jsem král mladý,
protož prosím wašie rady.
Radiž každý, jakž kto stojí,
k řádu zemskému a k pokoji,
cožť jest na mé ctné, také waše.

Orel podlé krále tudiež stáše,
což král prosí, by newáhal,
a jemu raditi neottáhal;
neboť proto všem býti kázal.

Snadby někto rád otázal,
řka: Kteraké jest toto prawenie?
jáť mním, žeť toto prawda nenie;
ani kto múdry tomu uwěři,
by mezi ptáky, nebo zwěři,
jakž swět swětem, byl sněm taký;
leč buď tomu úmysl nějaký:
chceť nás w omyl uwesti krásně,
za prawdu nám prawě básně;
wiemeť, žeť zwěř nerozumie,
aniž co mluwiti umie.

Ktož jest skládal toto prawenie,
widyt při dobrém smysla nenie;
snad mnie, bychom byli děti? —
Protož dáwámť tobě wěděti,
5 ktož koli má toto myšlenie,
wěz, žeť toto múdrá wěc nenie,
ktož prawí: toho se ptáti?
Ale což prawí, toho tbáti;
jestliť dobré, aby tomu srozuměl;
10 zlého se wždy wystřěhati uměl.
Buď ktož koli, netbaj na to,
jestliť prawda, přijmi za to,
nepleta se w dalši práci.
Pro(to)ť swé řeči ukráci.

15 Kdežto lew orlowi well,
řka: Radiž mi, mój milý příteli!
nebo toto nic nepodobné nenie;
ty počni řeči, nečiň dlenie.

Orel se od toho wzdáli
20 s kázáním, a řka: Milý králi!
račiž mě zbawiti toho,
nebo zde máš dobré družiny mnoho,
ježtoť mají smysla wiece.
Zdali proti slunci swiece
25 jasně kdy může swietiti?
takéž já málo tobě raditi;
tuť já také, ač neumiem,
wšak rád powiem, což umiem
nejlepšieho twého ctného.

30 Král lew odpovědě jemu z toho
řka: Rač se toho nezdáliťi,
ctný orle! a rač raditi,
což wiesz, ježtoť mi jest hodné.

Také zdáše všem zapodobné;
35 což koli jich bieše w hluku,
wšichni k tomu na orla ponukú;
aby se orel nezdáliťi nikoli,

k tomu každý rád byl swú wólí.
Orel toho již nemoha zbýti,
i je se směle mluwiti.

Orel.

Králi! a takto řka jemu,
i všem, ješto běchu při sněmu:
jáť jsem na to wyjel z domu,
též swé všechny pojal k tomu,
aťbych učinil twú wólí,
což jedno rozkážeš koli.
Aťbych pak byl z toho hotow k swádě,
když mne již potřebuješ k radě,
mne w tom nechci odmlúwati.
Račiž, milý králi! poslúchati,
také na to mysliti pilně,
aby w twém srdci neomylně
měl wždy na swé paměti boha,
jenž tebe jest zwolil z lidu mnoha,
a k tomu tobě dal sbožie a čest;
nebo to všechno w jeho moci jest:
prodliti koho, nebo wzieti;
muož žiwiti, také umořiti;
komuž ráčí, muož spomoci,
ten, jenž jest u weliké moci:
ihned móže wěčný žiwot dáti,
také do pekla poslati.
Jenžto šeredně prowíní,
a jeho wuole nikda nečiní,
jsú jeho swatého daru newděčni:
tyť posielá w oheň wěčný,
kdež odpočinutie nenie.
Jehož chwálí všechno stwořenie,
toho měj wždy na srdci wázně,
k tomu přemietaje snažně
o jeho drahé swaté welebnosti:
tak naplníš swé srdce ctnosti,

a budeš ctně hned kralowati.
Budešli se pána boha báti,
budeš sbožie trwati, k tomu čest;
počátek toto maudrosti jest,
5 báti se pána Boha najwiece,
na jeho welebnost zriece.
Wěz to, že člowěk weliký,
buď malý nebo koli weliký,
ktož w boží bázni stojí,
10 všechnof se jeho stwořeni bojí,
a on sám pak nikohého;
jedno najwiece otce swého,
bydle wždy w jeho bázni.
Ale ne tak, jakož činie blázni,
15 jenž se bojie swěta wice,
jemu se slíbiti chtiece,
jenžto nemuože dlúho trwati;
muší se zlých lidí báti,
smrti, pekla, črta také,
20 k tomu přihody nejednaké,
a jsúce w některaké starosti,
bojíce se wěčné propasti,
ano je jich swědomie winie.
Tak mnozí nemúďří činie:
25 boží bázeň w sobě rušie,
pak se všeho báti mušie:
což koli w swětě kořenie,
nikdy bezpečen smrti nenie.
Protož, králi, razi tobě,
30 měj boží bázeň wždy při sobě;
nade vše tof tobě jest hodno,
budeš twé srdce swobodno.
jehož všechno poslušno,
toť jest tobě, králi, slušno.
35 Tak dojdeš mile rajskeho sboží,
stanešli wždy w bázni boží.
Boha se jest slušno báti,

k tomu jeho nade vše milowati;
 neboť by darmo ten usilowal,
 ktožby pána boha nemilowal:
 byt na obeh ten dal swé tělo,
 nebo dělal welmi těžké dielo,
 což pod nebem býti móż,
 však jemu to vše nic nespomóż.
 Náhle měj milost k tomu,
 ať ráčíš rozuměti tomu,
 k tomu swá mysl na to dáti;
 jesti jej proč milowati.
 A jakož swědčí písmo všaké,
 k tomu rozum člowěči také
 swědčí, žeť toto jinak nenie;
 k tomu wede twé přirozenie:
 buď starý, neb buď malé robě,
 ktož pozná přitele sobě,
 an jej beze lsti vždy miluje,
 na to snažně ten usiluje,
 aby mu se týmž odplatil,
 k tomu té milosti neztratil,
 vždy bledaje jeho libosti;
 jestli žetě pak kto zproští
 koho, an přewelmi nuzen,
 k tomu nebo na smrt odsúzen:
 nad toť jej má milowati
 a toho jemu zaslubowati.
 Poněwadž se w swětě takto děje,
 že druh družci takto přeje,
 když se nadějí od koho přiezni,
 welmi milují toho w boží bázni:
 čiem pak wiece milowati
 boha slušie vždy znamenati?
 toho pána mile laskawého,
 jenžto (podlé) slowa otce swého
 k nám na tento swět jest stúpil,
 proto aby nás z pekla wykúpil;

laskawě se k nám přibratřil,
 ktožby prawě srdcem spatřil,
 že jest ráčil člowěkem býti,
 k tomu (x) dievky se naroditi.
 5 Tak se k nám w těle přiblížil,
 a w tom se welmi ponížil;
 swá dobrota dal k tomu znáti,
 s hříčnými ráčil obcowati,
 aťby je od hříčchów odwrátil,
 10 k tomu k milosti zase wrátil;
 jich temná srdce rozswietil,
 a k swej milosti vždy roznaetil.
 Ten předobry sám jest jediný
 dobrowolně bez swé winy
 15 trpěl muky nejednaké a weliké
 pro naše spasenie, také všeliké,
 aťby nás k těm bydlóm nawrátíl,
 ježto Adam byl s Ewá potratil;
 trpěl jest pro tu příčinu,
 20 aby dosti za naši winu
 bohu otci swému učinil,
 jenžto on byl sám neprowinil;
 nebo jest tento byl nade vše čist,
 náš milý pán Jezukrist.
 25 Tak se jest obětowal za ny,
 k tomu bolestně trpěl rány
 krwawé, od wrchu až do pat,
 tudiež trudně na kříži rozpat:
 ten, ježto všechen swět stwořil,
 30 ten umieraje naši smrt umořil;
 ihned swá smrtedlnú hořkostí
 dobyl nám wěčné radosti.
 Jenž tak pro ny usilowal,
 ktož by jeho pak nemilowal?
 35 Protož sám s sebu kralowánie
 chcet dáti pro to milowánie;
 protož nic tak pilně nenie

nám, nežli jeho umučenie
na srdci vždy přemietati,
k tomu w milosti se kochati.
Ale jest mi toto welmi diwno,
že jest mnohým tak protiwno
slyšeti, w němžto jest spasenie,
Ježíše milého umučenie,
jenžto welmi zbuzuje k milosti,
s sebu wede k wěčné radosti,
a všeckny nám hříechy shladi,
protiwné věci nám osladi.
Milost Wawřinci swatému
ta osladila rošť jemu.
I dnes, ktož jest w tej milosti,
wšeckny přemůže protiwnosti ;
by byl w kterakéž koli núzi,
ktož jie slúží, po nie túží,
tent roste milosti spoře,
ihned pozbude všeho hoře,
ani se tento kdy zamúti.
Čiž srdce pán Ježíš zatrudí ?
nebo tento newymluwnú sladkostí !
Ktož tak přebýwá w milosti,
s tiem přebýwá w jednom těle
Ježíš Kristus, wěz to cele !
Kde bych já se swú myslí stawil,
o niež žádný toho newyprawil !
Ktož o tej milosti bez cíle zpomane,
srdce jeho u milosti zplane,
když o drahém jeho umučení ;
nebo toto upříemo wede k spasení,
toť nám sniemá všeckny hříechy ;
tak dojdem wěčné útěchy
s Ježíšem, kdež jest žiwot wěčný,
budemli toho wzdycly wděčni
daru, jimžto jest nás obdařil.
Nežčastný, ktož by toho zmařil,

aby nebyl jemu wděčen z toho,
když jest wzal od něho tak mnoho !
Buď ktož koli we všem swětě :
chudý, starý, nebo mladé dietě,
5 ktož chce znamenati toho,
každý wzal darów přieliš mnoho,
wšeckny pak lidi zřédiece.
Tehdy ty, králi milý ! najwiece
darowáns od boha swého
10 ctí, k tomu zbožím z milosti jeho,
dary mnohými ihned bez čísla.
Žádný toho nemá smysla,
být wyprawil jeho chwálu,
k tomu štědrost jeho nemalú.
15 Nadto, králi, já prawím tobě ;
měj na srdci wážně sobě,
že Ježíš swé swaté tělo,
jenž pro ny těžce trpělo,
i swú krew jest nám oslawil,
20 když ji w swaté cierkwi ostawil
na pamět swého umučenie twrdého,
tiem posilněním zbawil nás zlého,
wšem duším tiemto pokrmem,
ktož přijimají s prawým rozumem ;
25 ktož jsú tejto milosti wděčni,
tiť jsú wždy toho bezpečni,
žeť jim toho milý hospodin přál,
k tomu jim swú milost rozdal,
studnici z jeho milosti beze lsti,
30 jenž jde z jeho šlechtnosti.
Wiz proto, byt ten wietr nezsušil
a w tobě milosti nikda nezrušil.
Bydliž takto, boha chwále,
toho přemocného krále :
35 Najprwé hledaj boha swého,
a všechno čiň we jméno jeho ;
nebudeš nikdy owšem omylen,

budešli tak pána boha pílén
 we všem se jeho dokládati,
 tak budeš ctně kralowati
 nad lidem wzdy poddaným tobě;
 sám k tomu také dobuď sobě
 nebeského kralowání ctného,
 w němžto nenie nikdyž nic zlého.
 Nebuď také welmi skup na sbožie,
 ač chceš jmieti milost boží;
 což jest buoh dal sbožie tobě,
 nechowaj ho skúpě sobě,
 podáwaj ho wzdy štědře dále:
 nebo příleží ohyzda na toho krále,
 kterýž skúpý jest a nedaří,
 tenť chowáním sbožie zmaří
 slovo dobré, chwálu k tomu čest,
 dobtet tobě toto slušno jest;
 když případne sbožie tobě,
 uděľuj ho štědře, nechowaj sobě,
 tehdy cíí sbožie hned nabudeš,
 stokrát wzdy bohatěji budeš.
 Jižť sem, králi, prawil mnoho,
 wystřehaj se také z toho;
 což jsem tuto z swé hlúposti
 prawil, králi, twé milosti,
 by ráčil mile přijieti,
 a mně, sluze, w tom za zlé nejmieti.

Král lew jemu hned odpovědě
 tak, na orla mile pohledě:
 Netřebať se omlúwati, příteli mój!
 chcít děkowati; podlé mne stój,
 ctný orle! chcít děkowati wěčně,
 wěz to na mě wzdy bezpečně;
 w ničemž si mne neomýlil.
 Bóhdajž by mne w tom buoh posilil,
 cožs mi radil, ať bych požil,
 služebníky swé rozmnožil,

pamatuje wzdy twá slowa.
 Tak král lew orlowi ten den děkowa.

Lewhart.

- 5 Potom wece sluze lewhartowi:
 Mój wěrný a wzdy hotový!
 nebos ty prwní dobrý z mé rady,
 tebuť jsem bezpečen wšady;
 nad jiněť tobě ufám, to wěz,
 10 protož což umieš, hned mi powěz.
 Lewhart wece: Žádný mój králi!
 orlowuť já radu chwáli,
 k tomu se radím jie wzdy držeti,
 chcešli swé prospěšenstwie mieti,
 15 jehož mé srdce wzdy žádá;
 protož máť jest sprotná rada,
 wšak w tom nezději meškání,
 máť se státi twé, králi, kázání,
 cožs rozkázal z twé milostí:
 20 Buoh wěčný z swé welebnosti,
 tenť jest tobě pójčil některú chwíli
 swého lidu mieti plii,
 jenžť jest jeho wykúpil krwí draze;
 puojdešli s ním k němu, tobě blaze,
 25 tam do nebeské té radosti.
 Prawimť, králi, tvej milosti:
 čehož ty se koli přichwátíš,
 tam mnoho lidu po sobě obrátíš;
 kteréž koli pójdeš cestú,
 30 k črtu nebo k rajsákému městu,
 tam jich s tebuť pójde mnoho.
 Protož radím, drž se toho,
 což k wěčné radosti tebe wede;
 budeš mieti radost sebe,
 35 žes přišel w nebeskú jistú chwálu,
 maje tu radost nad se nemalú
 těch, jenž twým příkladem zbudú

pekla, wzdyt s milým bohem budú.
 Wiz pak, pójdešli na zatracenie,
 král nikdy bez hluku nenie,
 auwech ! což jich tudíž zatradiš!
 k tomu sám s nimi to hoře zaplatíš
 pro jich zatracenie a swú přčinu,
 k tomu sám také pro swú winu.
 Protož, mój pane i králi!
 aťby dobrý příklad brali
 lidé twoji, na twé skutky zřiece,
 to měj na paměti najwiece :
 aby najprwé pána boha swého
 hledal, nežli čeho koli jiného ;
 nedrž se dláhého spanie ;
 když pak již wstaneš za ranie,
 budiž toho najwiece pile,
 aby nábožně a k tomu mile
 mši swatú slyšal a boha chwálil,
 jiného zlého wšeho se zdálil
 u ponížení srdce swého skrušeného ;
 nemějš tehdaž myšlenie jiného,
 switěz nad swým hřišným tělem,
 k tomu nad zlým ďáblem nepřitelem,
 mysle na pána swého Ježíše,
 jehož wšechna nebeská říše
 chwálí, a wšechno stwořenie,
 bez něhož nic dobrého nenie ;
 jenž na pamět jeho umučenie
 dánoť jest nám k utěšenie,
 k tomu se swú myslí blíže,
 pomni muky jeho ukrutného křiže :
 tak budeš wzdy bezpečen,
 we wšech příhodách utěšen,
 mši swatú najprwé přeslyše.
 A potom, ktož w twú radu slušie,
 kaž jim wšem u sebe býti ;
 třebať se jest často raditi

pro příhody tobě nejednaké.
 Toť slušie hned wěděti také,
 aby wzdy wěrné měl w radě ;
 pakliby kto tobě radil mladě,
 5 nikdy ho nepřijímať na dlúze,
 chcešli zbýti mnoho núze ;
 pakli koho poznáš w cnosti,
 žeť wěrně radí twej milosti,
 což ústy mluwí, toť srdcem míní,
 10 toho pro nic neproměni,
 pro dary, pro přizeň žádnú,
 ježtoť wěrú mocně wladnú :
 tobě dobře dostojno jest,
 rač jim činiti nad jiné čest.
 15 Co zlého čini lakomi,
 zlato, stříebro wieru lomí,
 ježto dary w radu wzdy berú ?
 toto : swú nesklidnú newěrá
 obci wšeckno zlé přiwodie,
 20 tobě, králi, najprwé k škodě,
 nebs ty hlawa lidu swého chudého ;
 požíwaj w tom smysla twého,
 aby toto prawě rozsúdil,
 newěrného z rady pudil,
 25 jenž takto pokútne zlost plodí,
 k tomu wšichnu zemi k zlému přiwodí,
 aťby naplnil swú skřini.
 Obec jich w ničemž newiní,
 neboť oni toho newědie :
 30 jedno, králi, na tě toho hledie ;
 protož spatřiž welmi pilně radu,
 ať na tě chudina winy nekladú.
 Múdrý král máť múdré jmieti
 w swé radě, ač chce prospěti ;
 35 po radě pána poznati jest,
 kterakú jemu chwálu dáti i čest.
 Wystřichaj se také toho,

ať jich nebude příliš mnoho;
 w množství jest rozbrojenie,
 w úmyslech swornosti nenie.
 Král moudrý ten má mier všady:
 široký kraj a úzké k tomu rady.
 Cizozemcům w radu newnad,
 a w chlápích naděje neklad,
 aby je winul w plnú swú radu,
 neslušiel toho twému řádu:
 ale swé urozené dobré pány,
 ještoť jsú we cti poznáni,
 a dobře zachowali w twé zemi,
 razit se raditi s lidmi těmi;
 prawimť z prawé wiery tobě,
 hodit se obci i také sobě.
 Budiž tejto rady wždy pilen,
 nepřátelóm swým budeš silen,
 tiem odoláš mnohé wojně,
 budeš kralowati wždy pokojně.
 A když pak bude po twé radě,
 tehďáž po swé welebné wnadě
 máš we cnosti za stuol sěsti,
 jakož na krále slušie, jesti,
 kdež se množství dobrých brojí:
 ne u malém nebo w úzkém pokoji,
 tu také ať jiní sedú,
 každý podle swého řádu,
 jakož čest na kom přileží.
 Biskupy, preláty nebo kněží,
 tyť wzwláště slušie w čest mieti,
 wždy duchowním stuol poctiti,
 na jich duostojenstwie hledě.
 A potom když pak bude po obědě,
 byl ochotně s swú družinú,
 ať se k tobě wždy mile winú.
 Třebali jest s tebú komu
 mluwiti, nebud leň k tomu,

řeti ochotně jich přeslyše,
 nehněwiwě, ale wždy tiše.
 Daj každému ctaému odpověď celú,
 ať každý od tebe pójde s twaří wesele,
 5 aťby každý z nich mile děkował.
 Coť slibiš komu, aby to zachował,
 aťby ti lidé potom neláli,
 ještoť jsú dřiwě děkowali.
 Twé slovo ať jest čistě,
 10 coť dieš, ať wše bude jisté;
 neboť wšeliká sprostańa slowa
 tať mají býti kralowa
 wždy jistějši, nežli kdy přisahá
 kupec, a swú ruku wlastań ztahá.
 15 Jižť jsem králi, mluwil dosti:
 máš moudré a statečné jiné hosti,
 ještoť jsú na to přijeli,
 k tomu twú wóli oni zděli;
 aťby každý z nich powěděł,
 20 cožby najlepšieho wěděł.

Sokol.

Sokol tento najbliže stáše;
 králi se podobno zdáše,
 25 aťby se toho neodwláčil,
 k tomu jemu raditi ráčil,
 o tom nic nečině meškánie.
 Sokol učinil hned kázánie,
 i je se mluwiti tudiež směle,
 30 řka: Králi! wěz to ote mne cele,
 wešken swět mušie na tě zřieti,
 budešli jedno tomu sám chtieti
 požíwati dobré z mláďi rady,
 zwelebíš swé jméno všady:
 35 Ti, ktož jsú poddáni tobě,
 měj to naučení sobě,
 by na ně ruky newztáhal

a nikdy násilím na ně sáhal;
 ale vždycky dobrotiwě
 bránil jich i milostiwě,
 ať tě milují, také chwálé.
 Sáhaj tam přes mezi dále,
 ktož twým násilé činie,
 nebo toto jinak prowinie
 zpornú myslí nebo hrdostí,
 k tomu nechciece twé milosti
 swú službú poddáni býti,
 těm se slušie protiwiiti.
 Když se pak poddadie tobě,
 přijmi jinú mysl k sobě,
 vypustě z swého srdce zlosti,
 přijmi je mile k milosti,
 pak siehni opět dále;
 neboť toto slušie na krále.
 Tiem rozmnožíš swú moc spoře
 na vše strany až do moře.

Nedwěd.

Když sokol toto dopowědě,
 král wece: Nuže, ty nedwědě!
 praw také, což jest na twé myslí;
 nebo na to jsme w hromadu přišli,
 aby každý podlé swého řádu
 mně powěděl swú radu.
 Nedwěd wece: Toť se stane,
 poslúchajž mne, mój milý pane!
 každýt radí, což kto činí,
 (w tomť já jich nic newini)
 mluwě podlé swého přirozenie:
 méť tudiež rady jiné nenie.
 Měj we všem jedno swú woli,
 cožť se jedno líbí koli:
 sladké pitie, nebo jedenie,
 i w spání buď twé chtěnie.

Paklit kto na tom překáží,
 toť já tobě směle razi:
 daj mu bez meškánie ránu,
 dokudž neodstúpi na stranu,
 aťby se tebe twoji báli,
 třesúce se před tebou stáli.
 Což činíš, ať každý chwálí,
 řka: toť dobře, milý králi!

Řeráb.

10 Tehda ihned po nedwědowi
 wece takto k řerábowi
 král řka: Ty milý, šlechetný hosti,
 prosím, radiž mi k mé ctnosti;
 15 nebo umieš radiiti, toť wědě.
 Pomlčaw řeráb i powědě:
 Poněwadž mě neráčíš zbawiti,
 a mně wždy welíš radiiti:
 protož, králi, buď hotow k slyšení,
 20 ale nekwap hned k mluwení.
 Mluwenieť častokrat škodí;
 welmi řiedko se přihodí,
 by kto kdy pykal mlčenie,
 nikdy to slýcháno nenie.
 25 Ktož chce mluwiti uměti,
 nauč se prwé mlčeti.
 Každý podlé přirozenie
 dvě uši má pro slyšenje,
 protož jedna ústa k tomu,
 30 aby práwě rozuměl tomu,
 žeť jest toto na to znalé znamenie;
 nebo jest užitečno mlčenie.
 Nechajť kto chce jiný břechí,
 protož ty mlč, znamenaj řeči;
 35 nebuď slowy welmi kwapen,
 aby nebyl w řeči polapen:
 nebo mnohé králowo slowo

bývá po sto letech nowo;
 w desátej se zemi stawí,
 mnohýt ho w Římě poprawí.
 Málo mluw, ale tiň mnoho,
 protož tě wystřéhám z toho.
 Buď w tom poslušen mé rady:
 pilně sezři swé úřady,
 jenžto wládnú na twém dvoře,
 ať se množí twá čest spoře;
 nebudeš nikdy omýlen:
 widúce, a ty sám tak jsi pilen,
 budeš každý hotowěji
 k twému ctnému, i snažněji
 nad to o zemském úřadě.
 Neměj se w tom také mladě,
 obezři, kterak kto twú obec súdí,
 ať wdowy, sirotci, chudí
 po zlej odsúzené ztratě
 plačíce netúžie na tě:
 wšickna wina na tě spadne,
 nebo twá milost najwiece wládne
 právem, k tomu wšelikými súdy.
 Mnohým srdce těžce blúdí,
 jenž od tebe jest usazen,
 wěře jemu, aby byl snažen
 prawdy pomoci každému,
 bohatému i také chudému
 by zároweň prawdu činil;
 ať bych já jich nerad winil:
 jižt jest zjewno w každém kraji,
 žeť tuto prawdu najimají;
 nejeden se w úřad wkúpil
 proto, aby chudinku lúpil;
 což najwiece muože wydřieti,
 přes nájem chceť sobě míeti,
 a nájem pánu zaplatil,
 a k tomu jeho tobolku zbohatil!

Což se křiwdy pro to stane!
 Ach, zlý a k tomu newěrný pane!
 i zda jest črt tobě na to radil,
 aby miesto sebe jiného usadil
 5 z peněz w úřad, toho lakomého?
 Prawím podlé rozumu swého:
 kdež se súdce tomu daru kojí,
 mnohokrát křiwda jinému ostoji!
 Swú při wede podlé swého chtěníe;
 10 někdy se také dsky změníe
 jedné straně ku pomoci.
 Lakomství jest w také moci,
 žeť prawdu ke wšemu zastieni,
 a práwo w křiwdu promění;
 15 toť lakomstwo mnoho marčí.
 Protož, ať twá milost ráčí,
 muože toto dobře znamenati,
 k tomu se na to lépe ptáti,
 nebo jest toto, králi, twá práce;
 20 tobě to radím na krátce,
 o tom již nemluwě mnoho,
 ať jest co w úřadě zlého
 nebo w zemském súdě neřádu:
 jsúlit takowí w tom úřadu,
 25 neroď se k tomu již leniti;
 ale rač je vyplniti,
 ať se jiní jimi takowí (ne)kazí,
 a w tej zlosti ať se nezmaží;
 také tiem, králi, neroď dliti,
 30 nedaj jim w tom děle býti,
 ať chceš k bohu býti sčasten,
 jejich zlosti neúčasten.
 Tak řeráb skona swé slowa.
 Král lew jemu poděkowa,
 35 jeho welmi dobrú radu chwále,
 pak wezřew na jiné král dále.

Wlk.

Málo poseděw, k tomu mlče,
potom pak wece: Nuž ty, wleč!
rad také mi a neroď meškati.
Ba, králi! toť se má hned státi,
zjewímť wěrně swoji radu:
kdež můžeš, netrp hladu,
ktož chce jednati rynské skoky;
ale ty wzdy naklaď swé oba boky —
toť jest welmi snadno tobě!
Nebot já hádám wzdy po sobě:
z sytosti buojnost pochodí.
I co tobě, králi, škodí?
na swú se moc rozpomana,
žeť mimo tě nenie pána,
muožeš k tomu, co chceš, wzieti.
Pakli mne toho ráčíš přieti:
kráwy, k tomu owce na dwoře
wydruť, i coť jest w komoře.
Naleznuť já cestu k tomu:
ježtoť mají potřebu w domu,
we dskách zmatené přičiny:
uwiežit já se jim i w dědiny;
nedaj jich před se pustiti,
budúliť žalowati chtieti.
Wěť mi lépe, swému hrdině:
komuž wzato, tenť jest u wině;
na tohoť se jest hněwati,
chceliť z toho žalowati.
Leč bez winy, leč buď s winú,
ját se jim wzdy uwieži w dědinu,
wšudy wókol bera wzdy moci,
buduť lépe moci spomoci;
coť kde wzieti, tu se ptaje,
z darów wzdy upomínaje,

wzdyť hotow budu s swú zběhí.
A coť jest nás, wše jsme šeti,
diwoceť hledíme z kukly,
na kohožbychom se schukli:
5 toho wíec buoh zapomane,
ač se nám w ruce dostane!
Miluj tyto proto, ježto tak berú,
kozy, owce, swině z chalup derú;
také je miewaj rád w swé radě,
10 neboť se dobře hodí k swádě.
Tudy twá milost dolíť:
když wezmeš, nechajť každý křičí!

Sup.

15 Potom sup se w řeč uwázal,
jakož mu Král raditi kázal,
řka: Králi milý! nenie škodné,
coť wlk radí, jestiť podobné;
20 tiem proto rač nemeškati,
k tomu se na odumrlé ptáti,
kdež kto umřel w kterém domu;
dobřeť se já hodím k tomu:
na třetí zemi tudiež učiji,
25 kdež kto umřel, ihned zwyji;
protož powiemť tyto nowiny,
zdaľiť by mi se dostaly ty dědiny.
Pakliť buduť malí sirotci
a od čehoť jsú we dskách zmatci?
30 netbaje nic panského súdu,
do jich let wzdy držeti budu;
nebo snad ještě dále,
maje pomoc swého krále,
hospodárstwie budu wěsti;
35 weškeren kraj může se tiem přeněsti:
a já pořád z domu klidím,
coť jedno tu prodajného widím,

nechtě tomu snítí dáti,
 káži vše pořád prodati.
 Což tu koli, to vše zchytím,
 k tomu všechny lesy zmýtím,
 aťby mne potom pomněli
 sirotci, kdyžby již dospěli.
 Pakli se jim udá zemřieti,
 teprw kwas a hody budu jmieti :
 wěčněť já jich zapomanu,
 a mněť jich dědiny ostanú.
 Ještěť by byl wiece bublal ;
 tehda král naň kynu, aby mlčal.

Jelen.

Ihned jelen podje řeci
 řka: Milý králi! nestroj seči;
 kdež můžeš, jednaj pokoje,
 toť tobě předobře stojie.
 Také rač zlych nikda nemilowati,
 nad nimi wzdy poprawowati,
 nad newěrnými zlymi zloději;
 za prawdu tobě řieci směji,
 nedaj činiti jim násilé,
 ale s dobrými ochotně a mile
 přebýwaj s nimi, wina je k sobě.
 Toť já wěrně prawím tobě:
 wešken swět ten o to stojí,
 chtěť rád bydliť w pokoji;
 nebo zloději i násilníci
 k tomu budú i wálečníci,
 wálkami chcece dobyti,
 aby mohli u pokoji přebyti;
 k tomu to wedu neřádně,
 protož nedobudú snadně
 násilím pokoje nikdy sobě.
 Protož, králi, prawím tobě:
 ktož dobýwá sobě swú pýchú

pokoje, myslí netichú,
 nebude ten w pokoji trwati,
 nebezpečno jest s ním spáti.
 Nebo zle dobytého ktož požíwá,
 5 řiedko tento sebu bezpečen býwá;
 když se nenaděje, bude ubičen,
 ktož tak zlý sbožím jest obličen.
 Každý rád o pokoj stój,
 toť jest wzdy byl úmysl mój.
 10 Mnohý bydleti neumie,
 o pokoji také nerozumie;
 nebo tak drahý jest, nemá ceny,
 swój pokojný staw promění,
 i bude potom toho pykati,
 15 a wiece se zase k těmuž nenawrátí.
 Ktož ctného stawu do bude,
 blázen jest, ač jeho zbude
 dobrowolně bez překazy.
 Králi, twé milosti toho razi:
 20 pamatuj rád swé předchozie,
 kterak jsú oni panowali uboze,
 bohu k tomu lidem jsúce mili,
 dobrou pamět po sobě ostawili;
 jich kroniky přemietaje,
 25 na dobré se skutky ptaje,
 tuž šlepěji aby rád chodil,
 k tomu dobrým nikdy neškodil,
 nad zlymi poprawuje krutě,
 ať twých dobrých lidí nemútie.
 30 Tady dojdeš čti i sbožie
 a potom milosti božie,
 jježto každý wěrný žádá.
 Toť tobě, králi, má rada.

Páw.

35 Rytieř páw tudiež stáše,
 na krále swého mile hlédáše.

Potom pak podle téhož práva
přijde třída na páva.
Tento rád z smysla ctného,
řka: Ját newědě nič jiného
poraditi twej milosti,
nežli: podle swé welebnosti,
králi, choď wzdy w krásném růše;
toť tobě, králi, dobře slušie,
aby wzdy rozeznáný mohl býti,
kdež ty a twoji poddaní mohl jíti,
w krásném růše se kochaje,
libost toho w srdci maje,
žes tak powýšený nad lidi;
každýt se tebe ustydí,
mušie tě w čest wiece mieti,
zdaleka na tě má hleděti,
wsoce tě w mysli wáže,
jakož twé duostojenstwie káže.
Přemietajž u mysli wázně,
také o to stój srdcem snažně,
aby se wnitř swietil ctností,
jakož podle twé šlechtnosti;
nebo jsi krásným rúchem ozdoben,
a tak budeš hned tomu podoben
k hrobu, jenžto zbielen po wrchu,
pak w sobě má smrdutú mrchu.

Kuoň.

Potom kuoň ten mluwil swobodně,
řka: Mluwil jest páw podobně;
odiewaj se wzdy bohatě,
nebo to, králi, slušie na tě.
Také tobě prawím cele,
k tomu se měj wzdy wesele:
tanec, turnej časté klánie,
szowa krásné panny i panie,
ať se tiem twé srdce kojí;

když se sjedú páni twoji,
připrawice se bohatě,
mnohý chtě zhořeti w zlatě,
táhnúc pod swými klénoty,
5 tak ať se silně sběhnú roty.
Tu mnohý na tom potkáni
letění se dolów neobrání,
a tak těžce bude ztlačen;
protož, králi, nebuď rozpačen,
10 kdež tak se rytieřsky sberú,
tepúc se, i w twář se zderú,
křičieć: reta! reta! w hluku;
nejednohoť dobře ztlukú,
opáćiwše se na ruby,
15 k tomu jemu wytepuť zuby:
tuť mnozi swú wóli zdějí
w takém rytieřském turneji,
swých srdcí wóli napasú,
ktož jsú koli při tom kwasu.
20 Po tom ať twé srdce stojí,
rytieřstwieť nechoc pokoji;
ihned potom bez meškánie,
kdežto stojie panny, panie,
buď hotow býti na tom poli,
25 kdežto twé rytieřstwo kolí;
wšady slyšeti trubače,
mnohý křičí na wazače,
aby jemu dal dřewo w ruce,
sáha kopie bez toho kotúče,
30 až se strach díwati tomu,
nebo třeská jakožto z hromu,
aby se ty tiem ukojil
a wzdy rád wesele strojil.

Kohút.

35 Ihned tudiež podle koně
kokot stáše, se kaboně,

k tomu mluvíše múdře dosti,
 řka : Králi! jáť pravím tvej milosti,
 buď dobrotivý swému lidu.
 Pakli kto z nich nechce klidu,
 aniž daj pokoje sobě,
 až se jeliž poddá tobě,
 ohlásiš tak swú moc všady ;
 protiwná města i hrady
 pod swú moc aby přijmal,
 toho pro nic nepominowal
 těch, ježto jsú wzdy w tvej porobě.
 Nad to, králi, pravím tobě,
 aby nespál nikdy mnoho ;
 wěrně tě wystřéhám z toho :
 neroď bydliťi leniwě s sebu,
 ať zlý duch newládne tebu ;
 nebo ktož jest takto ďáblem lapa
 a tiem hřešným snem otrápen,
 z hřecheu w hřecheu jej ďábel wodí ;
 ať nečije, coť jemu škodí,
 w duši, w těle hřechem hyne,
 zatiem ten drabý čas mine,
 ach žeť jej tak marně ztrati !
 wšak ho wiece zase nenawrátí.
 Swé hrozně škody newidí,
 ani se za swú hanbu stydí.
 Když pak také bude probuzen,
 teprw zwie, žeť jest byl obluzen ;
 pozná se, swá wóle wzteklá
 přímo jej wede do pekla.
 Tiem snem neroď nikdy spáti,
 a raď na to pilně tbáti,
 by se w dobrých skutciech trudil,
 ty, jenžto spie, k tomu je zbudil
 ctnými slowy i příklady,
 jenžto nemají dobré rady ;
 ktož jest tak těžce zablúdil,

radím, aby jej ubudil,
 k tomu tresktal jej z toho
 kázní, jakož slušie na koho.

5

Wolek.

Wolek ten z wěrné sprostnosti
 wece : Pravím, králi, twé milosti :
 čehož si se dobře uradil,
 10 nebo na to swú mysl usadil,
 nechtěj toho proměnití
 a nedaj sebu nikamž hnúti ;
 weď to wzdy u wěrné přiemosti.
 Ale netruď se we zlosti,
 15 by wedl k tomu zlé zamýšlenie ;
 tuť mé rady pro nic nenie :
 ale w dobrém skutku snažně,
 pracně wzdy i přewážně,
 nenecháwaj pro zlé tomu lidi,
 20 neboť buoh twé myšlenie widí.
 Najprwé zachowaj sobě
 boha, toť já radím, králi, tobě,
 jenž prostú prawdu miluje.
 Nadarmo tento usiluje,
 25 ktož se všem chce zachowati,
 toť se pro nic nemóže státi ;
 neboť se zlým prawda nehodí,
 dobrý wzdy rád prawdu widí.
 Nemiluj nikdy zlých lidí ;
 30 a ktož prawdy nerad widí,
 skutky zlými jest obtiežen.
 Nebo zlých lidí, jich nepřiezeň
 lépi jest, nežli láska k sobě,
 za prawdu toto pravím tobě.

35

Hus.

Hus jest pitomá známá naše,
ihned podlé wola stáše,
mluwiec, jakož na ni slušalo,
a řkúc: Slyš mne také málo,
milý králi! ač jest toho píle,
projezditi se z kratochwile,
ohledaj, králi, luky, sady;
w tom se drž wzdy mé rady:
nejezd dále nežli míle,
wzdy se zase k humnóm chýle
pro přihody všelikteraké;
to měj na paměti také,
ať tebe někto newzchytí.
Také, když se zechce napiti,
netrp žiezni pro srdečnú mdlou:
wína flašku měj wzdy s sobú,
když se udá tak odjeti,
by se měl z čeho napiti.

Osel.

Osel se z práwa bráníše,
králi raditi wzdy nechtieše,
řka: Wiel každý, ktož zde stojí,
žeť já, ani tudiež strýci moji,
nikdy jsme k tomu nezváni,
kdež se pilně radí páni;
ihned nás poznati po uši,
prawduť powědiati muši,
jakožto blázna po řeči
poznajíc w takowé věci,
nikdy newolají rádi.
Protož což jest do mé rady?
neboť já ponesu, což na mě zwalé,
břiemě weliké i malé,
nic o to nestýžti já sobě.
Protož, králi milý! prawím tobě,

tys wzal na se břiemě wázné:
třebat jest w tom paměti snažné,
nechowěje přieliš swému tělu,
nesti je s myslí weselú.
5 Král, knieže, i pán weliký,
biskup nebo prelat všeliký,
čim w swětě má wětší čest,
tiem wzdy u wětši práci jest.
Každému prawím na krátce:
10 sbožie i čest nenie bez práce;
ale mnohý o to stojí,
w sboží, we cti chce pokoji,
ježtoť nemóže se to státi.
Protož neroď o to pilně tbatí,
15 by chtěl kdy swému žiwotu
we cti jsa i dáti lhotu;
neboť jest toto nepodobné.
Nad to, což jest tobě škodné,
coby tě mělo kdy potkati,
20 když by se uměl wystřiehati
po těch, jenž napřed klesli,
kterak jsú mnozí w zlosti sešli;
dotud jsú zlost nad zlost kladli,
potom tak jsú těžce upadli,
25 we cti, w žiwotě zhyнули,
potom jsú pekla neminuli.
I dnes ktož túž cestú chodí,
též jemu se takéž přihodí.
Tu cestu sluší minúti,
30 na jinú dobrú se hnúti,
kdežto lidi nikda nepadají;
tak upriemo jda přijdeš k ráji,
kdež jest bydlo bez překazy,
toť já tobě, milý králi! razi.
35 Na oslať toto wědie všady,
žeť nikdaž nejde tady,
kdež widí, ano klesají jiné,

ihned se s tej cesty wywine.
 Mnohý člowěk téhož nečiní:
 wida, kdežto padli jiní,
 cti sobě newází, k tomu spasenie,
 po nich pójde na zatracenie.

Tuto holúbek radí králi.

Králi! ját toto radím tobě:
 měj wždy pamět při sobě,
 aby nikde w swé náhlosti
 newstal, radím twé milosti;
 ač jest pak kto i prowinił,
 nebo kto co nemůdre učinil,
 žeť se zdá jeho weliká wina,
 k náhlé pomstě wždy přičina,
 nad to měj wždy rozmyšlenie.
 Nebo tu sprawedlnosti nenie,
 když súdce k swému hněwu súdí;
 tady mnohé k sobě črt přelúdí,
 žeť oni také od sprawedlnosti blúdie,
 w hněwích křiwě, zle odsúdie.
 Kdežto súdce jest hněwíwý,
 ten často wydá súd křiwý;
 hněw má w sobě tyto moci,
 ktož se jemu dá přemoci,
 žeť z múdrého bude blázen,
 čině nectnost i nekázeň.
 Hněwem w swém rozumu lapen
 náhle ke wší zlosti kwapen.
 Kohož náramný hněw páli,
 rač toto znamenati, mój králi!
 jakož dřiwim oheň swietí,
 tak se řeč hněwem roznieti;
 mnohý pro přielišné řeči
 z hněwu přijde k marné seči.
 Protož nic lepšího nenie

proti hněwu, nežli mlčenie.
 O kohož se hněw pokusí,
 mlčením jej najspieš udusí.
 Tiem činem s boží pomoci
 5 hněwu otejmeš wšecny moci;
 pak přijda ku paměti zdrawé,
 křiwé rozeznáš i prawé,
 byloli se jest proč hněwati.
 Toho slušie pamatowati,
 10 žeť twój hněw těžce uškodí,
 a k tomu mnoho zlého přiwodí,
 i wšelikterakého jiného pána,
 kterémuž jest moc nad lidmi dána.
 Protož odolaj wždy zlobě,
 15 maje tuto pamět při sobě,
 žeť buoh milostiwě činí,
 ne ihned mstí každé winy;
 howí, trpí naše zlosti,
 chtě nás nawrátiti k milosti:
 20 takéž od nás bude chüeti mieti
 milosrdné wždy oběti.
 Ještěť, králi, prawím tobě:
 ač chceš milostiwa k sobě
 boha mieti každé wině,
 25 tak buď milostiw chudině.
 Radím tobě milosrdné sieti,
 nebo takéž zase budeš žieti,
 Prawím, králi, při mé wiete:
 w kteréž koli měříš miete,
 30 w tuž, wěz, mieru bude oddáno,
 jakož jest we čtení psáno.
 Tak holub konec řeči učini.

Swině ohyzdná.

35 Potom se dosta na swini,
 pakli wepře, jenž tuto bieše.
 Slyš, kterak jemu tento mluwieše,

řka : Toť jest, králi, má rada :
 nebo což twé tělo koli požádá,
 daj we všem wůli swému žiwotu,
 netbaj nic na swú čistotu :
 w smilstwí, w skutky šeredné,
 jednaj je w noci také we dne,
 nechcešli jmieti toho zámutku,
 w takowém netistém skutku ;
 budeliť kto widěši jej chtieti,
 jedno se toho neroď styděti ;
 na hřiech ani hanbu tbaje,
 na staw manželský nic nedaje,
 (konej) podlé zlé swé žádosti,
 zmať se, wzkálej (se w) swé zlosti.
 Tak mluwila swině prokletá
 pořád tato slowa nestydatá ;
 bylotby každému dobrému mrzko slyšeti,
 protož o ní nechci wiece mluwiti.

Hrdlička.

Králi milý ! pomni na to,
 žeť tebe buoh powýšil proto
 zde nad lidmi miesto sebe,
 wěz, žeť on tomu chce od tebe,
 aby plodil kázeň, k tomu čest,
 také wše, což wóle jeho jest,
 duchowní w tom radu maje,
 na boží se wůli ptaje.
 Měj w tom příklad swatých lidí,
 neboť každého srdce buoh widí,
 kterak tito jsúc w tomto žiwotě,
 w řádu bydléc také w čistotě,
 we všem se líbili bohu ;
 zajisté tobě řieci mohu
 trój staw, ježto nám zde ukázán ;
 ktož těch jedním nenie swázán :
 manželstwím, wdowstwím, čistotú,

nikakěž k wěčnému žiwotu
 ani k spasení má čáky.
 Ktož jest koliwěk ělowěk taký,
 že tak bydlí bez zákona,
 5 a w tom swój žiwot dokoná :
 ten bez zákona zahyne,
 wěčného pekla nemine.
 Toť chci naučení, králi, dáti,
 rač w tom powolání státi.
 10 Jsili k manželskému řádu
 powolán, měj w tom mú radu :
 bydliť, jakož tento zákon káže,
 boží wůli nad swú wáze ;
 budeliť w tom božie chťění,
 15 žeť twój staw jinak proměnie
 budiť do smrti w čistotě,
 wiece neptaje jiné chotě,
 wšeho se weselé wždy wzdále,
 w čistém wdowstwí boha chwále

20

Zajiec.

Zajiec po swé wáze plaše
 také při tom zboru stáše,
 řka : Králi, měj se na pěti,
 25 nestroj se k nižádné seći ;
 ale w každé swé puotce
 měj se jakožto na poskoce.
 Netbaj na oděnie také na meče,
 nebo každý snažněji uteče ;
 30 ktož se brání, nezwitězí,
 nerowněť rychleji běží.

Wrána.

Chcešli se budúcie wiece škody
 35 wystřěhati, k tomu přhody,
 napřed rád přemietaj o tom,
 což tě koli má potkati potom.

Tu řeč mluvíše vrána,
 a řkúc: že každá rána,
 kteráž předvědiena bude,
 vždyt jje člověk spieše zbude;
 takéť ji snažně vymije,
 k tomu se se zlu puotků mine,
 napřed zwěda, ne w ty doby.
 Chcešli zbýti již chudoby,
 takéť já radu dám k tomu:
 10 najprwé buď opatren w domu,
 w hospodářství, nebo na poli,
 často sám přihlédaj k roli,
 kdež twoji rataji oří;
 kterak se twé sbožie spoří,
 wše opustě těš se tomu.
 Také nejezdě daleko z domu,
 wšak nad to do země jiné,
 ať twé hospodářstwie nezhyne;
 aniž se kam ptaj za moře,
 čekaj nowin w swé komoře,
 toť já, králi, radím tobě.
 Ta se rada slíbi tobě i kobě,
 strace, wrabci, k tomu strnadu,
 wšickni chwálěchu tuto radu.

Beránek.

Beránek pokorně, k tomu tiše
 králi radi proti jeho pýše,
 řka: Měj srdce wzdy pokorné,
 k tomu wšechny úmysly dworné,
 aby z sebe pustil (pýchu) z kořen;
 nebo buoh, pro něhožs ty stwořen,
 kterémuž jest od počátku byla nemilá
 pýcha, vždy jest ohyzdná byla.
 Dábel do tej věčné propasti
 pro pýchu musil do nie upasti.
 I dnes, ktož se pýchú nadme,

tudiez do pekla upadne;
 kdež jest pláč a bydllo strastné,
 tuť jest pyšných bydllo wlastné,
 kdežto Luciper jest jatý,
 5 pro pýchu věčně proklatý.
 Ktož tak črtu w pýše slúží,
 tenť k němu muší w tuž núzi,
 w biedu, w smutek, wěčné hoře.
 Protož každý daj srdce pokoře,
 10 níže se w sobě, také nehrdě,
 pamatuje welmi twrdě
 w srdci pokorně, k tomu tiše
 řeč swého pána Ježíše:
 Ktož se níží, bude powýšen,
 15 a powýšený bude ponížen.
 Ta předrahá jeho slowa
 ať wzdy jsú w twém srdci nowa.
 Buoh jest milowal pokory,
 také na to zstúpil swé hory;
 20 mocný buoh, ježto wše stwořil,
 znamenaj, kterakt se jest pokořil!
 učinil nás, a sám se níže,
 jsa powýšen na smrt kříže;
 slowy učil, k tomu příklady.
 25 Držme se jeho w tom rady
 k tomu, myslí pokornú a čistú,
 tak pójdeme spolu k Jezukristu.

Čáp.

30 Čáp wece: Králi! měj za to,
 žeť jest wěrná rada tato,
 beránek jest radil práwě.
 Jáť pak radím o poprawě:
 nebo tito, ježto slowú poprawce,
 35 pak skutkem slowú bezprawce.
 Buď tobě toho najwiece pšle,
 ať se neděje lidem násilě .

od těch, ježto popravu mají.
 Tak se na to pilně ptají,
 by mohli omluvu míti,
 tu, kdežby co bylo, u lidí wzieti;
 nic se k tomu neoblenie,
 což jest w domu, vše vyplenie.
 Nedopustit nikdy jeho zpráwy,
 dokudž stává které jeho kráwy;
 skladúce naň winu křiwú,
 k tomu obilé všechno wyžiwú.
 Když to všicko již utratie,
 teprw mu dědina nawrátie.
 Tak wěrný bude oblúpen,
 a zlý, tenť bude wykúpen;
 jsa ohawné smrti hoden,
 wszudy w lidech jest swoboden.
 Ach, zlý poprawce, nehodný,
 všem lidem i obci škodný!
 všaks wydán, aby zlé tupil,
 ale sám aby žádného nelúpil;
 snad tomu opak nyní rozumieš?
 nebo pro malú věc umieš:
 pro hus, kozu nebo kráwu
 člověka wydáš na poprawu!
 Kéž se sám dáš w ruce katu,
 sám snad jiným dře sto kop platu
 mocí, beze všeho práwa!
 Nynieť se pohriechu to stává,
 žeť mnohý jiného dědiny
 násilím drží a bez jeho winy;
 kterak tento chce poprawiti?
 Za prawdu chceť toto powědiati:
 ktož tenž měl najprwé spráwně
 najwýše wíseti ohawné,
 kterak tento prawý súd učiní,
 ktož má na sobě takowé winy?
 Králi milý! drž se mé rady:

dáwaj takowé úřady,
 ktož wěrně umějí wlásti;
 nedaj wlkóm owce pásti,
 nebo toto úřad není malý!
 5 kdož jest pak w dobrém poznalý,
 tomu rač poprawy přieti,
 ktož má boha na paměti;
 ať hubie žháře, také morděfe,
 také ktož na cestách z nich béfe,
 10 jenž jsú w zlosti jedowatí,
 ať pořád všecky utratí,
 klije, jakžto w hlavu hada.
 Tak bieše čápowá rada.

Kočka.

15 Kočka ihned mluwi potom,
 řkúc: Králi! přizři již o tom,
 jakož jest čáp bratr wěrně radil
 k tomu, aby dobré poprawce usadil
 20 na zloděje, k tomu morděfe.
 Takéť jest třeba k tomu špěhěfe,
 ježtoť ostře w noci widí;
 nebt jest obyčej zlých lidí,
 žeť swú zlost nezjewně wedú,
 25 w noci wiece, nežli we dne jedú;
 neradiť zjewí komu swé moci,
 když jedno koho mohú přemoci.
 Protož ktož se na to snaží,
 musíť míti tajnú stráží,
 30 zwěda, kdež mají swé stawy,
 tak ihned nad ním poprawí.

Tetřew.

Tetřew podlé swého řádu
 35 také wyda králi swú radu,
 a řka: Králi milý! toběť razi,
 chcešli býti bez překazy,

nebývají tu, kdež jest lidno;
ale vždy, kdež jest úklidno:
v skalách, v horách — ne na poli,
tudíž budeš živ po své vůli;
prostřed lesův — ne ihned na kraji,
tuť se tebe řídko doptají.

Pes.

Jeden pes tu také břeše,
ten všech psův slovo mluvíše,
a řka: Králi! radím tobě bez meškání,
měj své věrné při sobě ústavně:
nejvíce, kdež jsi po hostinu,
ať se tvojí k tobě vinú,
ježto o tvé dobré rádi pečují.
Pakli co kdy škodného učijí,
úklad, nebo který skutek,
pro něžby tobě přišel smutek,
svů tě snažností ohradí,
tomu zlému dojití nadadí.
Když pak spíš v svém pokoji,
ať jsú věrní strážní tvoji
vždy tudíž podlé tebe,
tak k libosti budeš bezpečěn sebe.
Také (k) každému tvému lowu
měj svů mysl vždy hotovu;
honiž všelikteraká zvířata,
na shon nebo na tenata;
tak čimě dle kratochvíle
zbudeš nejedné zlé chvíle.
Tak pes dokona svá slova.

Sowa.

I hned po něm mluví sowa,
řkúc: Chceš rád pokoj mieti,
kaž všudy dóm dobře zavřieti,
zamysle počet nebo radu,
od toho máš sjezdy s hradu,

aby dočeka je tejto noci,
ukradl se jim všem s očí,
vždy se od hluku vzdále
(s) svými dobrými u mále
5 při takovém temném času,
tak požiweš dobrého kwasu;
když se veškeren svět uklidí,
prostranně beze všech jiných lidí
u přepití zděješ svů vůli;
10 potom což se bude líbiti koli,
to vše učiníš bez studu,
když lidé přítomni nebudú.
Sýcowa, k tomu kalúsowa,
těch všech běcha tato slova.

15

Liška.

Panna liška podlé svého obyčeje
jakžto se pochlebnič směje,
lížeci se, zhlédajíc znice,
20 wece: Žádný můj kralowice!
všaks ty naše najvyšší hospoda,
nebos pošel již z kralpwého roda,
welms krásný, k tomu máš dosti,
nad jiné poznán w múdrosti,
25 k tomu nemáš žádné wady;
protož cožť jest tobě třeba rady,
by se jim chtěl tak poddati,
nebo na jich radu co tbatí?
nebo kniežata a tvoji páni,
30 ježtoť jsú k radě wydáni,
cožť nepodobného koli zwědí,
toběť prawdy pro nic nepowědí;
uchopí tě vždy po wěli,
čehož se uradí koli,
35 chtiec, aby jich poslúchal rady,
nebs ty člověk welmi mladý.
Nerod se tak zawazowati,

daj se jim mnoho tázati,
 a ty sám buď k své libosti ;
 k tomu máš nás menších dosti,
 ježto ač co na tě zwíme,
 nižádnému toho nepowíme ;
 protož což koli zwíme na jiné,
 toť, králi, tvej milosti nemine :
 kteréz koli budú věci
 stále w skutku nebo w řeči,
 což my zwíme na twém dvoře,
 tajněť powíme w twé komoře.
 Kuna, wydra, k tomu ryška
 též mluwěchu jako liška.

Luňák.

Luňák, k tomu káně myšie,
 ty král na krátce přeslyše ;
 těch běchu takowáto slowa,
 řkúc: Buď twá milost wždy hotowa
 k rytieřstwi, také k šlechetnosti ;
 tehda počni to z své mladosti
 vysokú myslí, k tomu hrdú,
 maje w tom mysl twrdú :
 jeliž wstúpiš w mužská léta,
 tož se zpětíš jako šteta,
 přijma sobě obyčeje jiné,
 nechajt sbožie i čest zahyne.
 Když ostaneš při tom žiwotě,
 naposledy skonáš w tej psotě.

Ježek.

Ježek i toto zvíře sysel
 také bieše k tomu přišel,
 řka: Což máš swých twrzí wšady,
 twrdá města, k tomu své hrady,
 dobudiž na ně za času,
 aby měl dosti soli k masu,
 wína, k tomu také chleba,

tohoť jest každému třeba,
 i rozličnú k tomu jinú spíži ;
 nebo když se již zima přiblíží,
 jenž o tom musíš žiw býti,
 5 nebudeť snad potom lze dobyti.

Wewerek.

Múdrý wewerek, ač jest malý,
 králowi těchto slow pochwáli,
 10 řka: Múdrát jest tato řeč jistě,
 ktož chce rozuměti čistě ;
 králi ! poslúchajž mé nyní rady,
 a k tomu hromazď sobě poklady :
 mrawence měj ku příkladu,
 15 kterak se on boji hladu,
 jsa přemaličkého těla,
 těžké dielo snažně dělá.
 Protož, králi, tobě prawi,
 dokudž jai w síle a w zdrawi
 20 k tomu, dobuď pokladu sobě,
 (nebt já wěrně radím tobě)
 jimžto twá duše omladne :
 těch jistých zloděj neukradne ;
 před rezi a moly jest bezpečný
 25 tento nebeský poklad wěčný.

Spaček.

Spaček rozumnými swými slowy
 takto řka mluwi králowi :
 30 Pomni vysokost swého stawu,
 žes swým lidem wydán za hlavu,
 nad lidmi tobě moc dána,
 aby tě měli za pána
 nad jiné w tomto žiwotě ;
 35 protož nebuď rád w samotě,
 kdež se udá býti koli,
 w domu, w městě, nebo na poli,

aby vždy vzdil svůj mocnou ruku ;
 nikdy nebývaj bez hluku,
 ať se tím tvé srdce koji,
 kdežto se tvá družina brojí,
 knížata, rytíři, páni
 vókol tebe na vše strany.
 W nichžto měj své poklady,
 jimižto města, tvrdé hrady
 přemóžeš, kadyž potiehněš,
 tak cti, sbožie dosiehněš.
 Totof, králi, pravím také:
 slyš rád řeči všelikteraké
 w piesních i w každém prawení,
 nač se které slovo mieni;
 uč se tak, aby rozuměl,
 potom též prawiti uměl.

Rys.

Rysowěl tento obyčej mají,
 vše w jednu šlapěji stúpají,
 welmi jsú powolní všickni sobě:
 také já, králi, pravím tobě,
 aby napřed nešel nikoli,
 buďto k šturmu nebo na poli ;
 tak jednaj, ať lidé tvoji,
 každý na svém místě stojí,
 jakž kto šikowán w své rotě.
 Když tak lid máš w té jednotě,
 s rovným lidem jsa tak pilen,
 nepřátelóm vždy budeš silen.
 Paklit běží nepřítelé,
 ty ihned nemeškej déle,
 rychle se po nich zdvihni,
 k tomu je bez meškání postihni,
 a to, kdežt jest w širém poli:
 do lesa neboň nikoli,
 stíhaj jedno na tři skoky,

nebo wič, žeť jest les široký ;
 w lese nebo w hustém chwoji
 newieš, kdeť tvój nepřítel stojí,
 aby se náhle newyťasil,
 5 k tomu twého šiku nezrušil ;
 protož drž se w tom mé rady,
 aby škody newzal také tady.
 Mějž také toto na konci paměti,
 nebo slušie tomu rozuměti,
 10 aby z swého všeho chtěnie
 pilně dělal své spasenie,
 pustě marnú všicknu psotu,
 chwátal k wěčnému žiwotu,
 kdežto všichni wěrní spějí
 15 milostí, wěrú, k tomu nadějí.
 Těmi třmi skoky bez zlosti
 dosiehněš hned božie milosti.
 Dotad rys swých slow ukráti.

Papúšek.

20 Tehda papúšek řeč uchwátí,
 řka : Králi ! toť jsú přewěrná slowa,
 šťastný jest ten, ktož je zachowá
 w skutku, w úmysli nebo w paměti.
 25 Račiž, králi, rozuměti,
 žeť k bohu nelze žádnému nikoli,
 ktož zde chce jmieti svůj wóli.
 Prawím toto každému cele:
 ktož zde má svůj wóli w těle,
 30 dokudž žiw jest w tomto zdrawí,
 tenť své časy marně ztráwí,
 a zde k tomu svůj wóli utratí ;
 pak když žiwot skoná smrtí,
 bude poddán mezi zlé črty,
 35 jich wóli plniti musí,
 jsa jim poddán s tělem, s duší.
 Protož vzdaj bohu své chtěnie,

tak nalezneš své spasenie,
 když vzdáš bohu wóli směle.
 Každému to prawim cele,
 ktožby s bohem býti tak žádal,
 k tomu aby své wóle ostrádal,
 také dal všecku wóli k bohu;
 zajisté toť já Fieci mohu,
 aby měl naději jistú,
 že twú swatú wóli čistú
 buoh ji schowá a neutratí,
 a k twé ji potřebě wrátí,
 aby ji poznal wěčně,
 u boha kraluje wzdy bezpečně.

Opice wšetečná.

Potom wšetečná opice
 wece: Mój žádný kralowice!
 oddaj swú wóli, k tomu chtění
 na wšelikteraké dobré umění,
 čáry, k tomu zlato wzdy dělati.
 O toť welmi pilně slusie státi,
 aby zwěděl chytré věci,
 k tomu neznámé řeči,
 i wšech jiných zemí hesla.
 Pokus se o všechna řemesla,
 netbaj na to, ačť se zkaží;
 toť já tobě, králi, razi,
 nerod nic tbáti na to:
 ačť i wšichni mají za to,
 že ty tomu nerozumieš,
 protože měj ty za to, že vše umieš.
 Nad to, což kto kdy učiní,
 nebo jakžto chodie jiní,
 spatře stříhy i vše kroje,
 nemějž nikterakž pokoje,
 jeliž též dobudeš sobě.
 Toť já, králi, radím tobě.

Skřiwánec.

Skřiwánec jasně a wesele
 wece: Králi, prawim cele,
 5 buď wzdy myslí dobré a ustawičné;
 nebo žádnému mladému nenie sličné,
 ktož tak swú myslí nic newládne,
 pro malú wěc w žalost upadne,
 pro ztrátu, nebo rovnú škodu,
 10 nebo pro protiwnú přihodu,
 když mu nenie vše po wóli;
 protože ty tpo nečín nikoli.
 Pakli ráčíš málo přehowěti,
 chcít o tom wiece powědieti;
 15 nebo peklo, jakožto slýchámy,
 toť jest upriemo pod námi:
 tam wzdy bez odpočinutie
 hříšní trpie, a wzdy se mütie;
 tuť žádně naděje nenie,
 20 než pláč a zubów škřipenie,
 tma ustawná, wěčné hoře;
 protože pak w nebi nahore
 tamť jest swětlost bez přestánie,
 w božstwi přediwné kochánie,
 25 wzdy jest tam den, nikdy nenie noci,
 žalost tam nemá žádně moci,
 ani který nedostatek. O tom
 chcít tobě prawiti potom.
 Protož mluweni chci ukrátiti,
 30 k swětu se zase nawrátiti,
 jenžť jest na prostředku obú,
 k tomu má peklo pod sobú;
 a pod nebem, jakž to wědě,
 o tom tobě, králi, něco powědě,
 35 swět jest, toho založenie;
 w němžto nic ustawičného nenie,
 časowěl se wzdy w něm měnie.

Tiž vědie, kterakowět jest ceně,
 w tomto ktož bydlí žiwotě,
 kterak jest poddán mnohé psotě ;
 ač kdy kto štěstie nabude,
 blažen jest ; ač jeho zbudě,
 ač se mu kamos ukradne,
 k tomu nezčestie zase připadne.
 Swět w sobě jest prawá wojna,
 fiedko w něm chwile pokojná,
 jasný čas, a potom mračný ;
 protož já nechci býti rozpačný,
 by pro děšt, bláto, nebo mrazy,
 nebo které jiné překazy
 chtěl smuten a truchel býti ;
 nelze jest toho nikda zbýti
 žádnému zde w tomto těle.
 Protož měj se vždy wesele
 takéž w noci nebo we dne ;
 buď ústawné myslí jedné,
 nechajžt se swět jakž chce mění ;
 protož ty měj vždy ustawičení,
 aby s welikú žádostí také
 zpomínal na nebeskú radost, wšaké
 w swětě naděje nic neklada.
 Tot jest, králi, tobě má rada.

Bobr.

Bobr zwieře něco hlupé
 wždyť se rád u wodě kúpe,
 tenť jest promluwil k králi snažně,
 řka : Wždy se rád myj wlažně,
 w teplé wodě u waně se kochaje,
 wšeho jiného wždy nechaje ;
 také měj swój žiwótek biele.
 Nadto čistotu w swém těle
 zachowaj, ať se nezčerní,
 od smilstwie nectného nepožkwrní.

Posláchajžt, králi, mé rady :
 stawěj sobě twrdé hrady,
 wše dřiewiem, k tomu bez kamenie,
 netbaj na to nic, ačt pewno nenie ;
 5 také w tom dole bliže od wody,
 newaž sobě nic tejto škody :
 ačt se zruší a rozplyne,
 uděláš pak opět jiné.

Wlastowice.

10 Wlastowice wece k tomu :
 Chcešli rád pewnému domu,
 chcíš swú radu k tomu dáti :
 razit od dřiewí neděláti,
 15 také na bahně, nebo u wodě,
 ač se chceš ustřieci škodě ;
 protož na dobrém základu,
 maje w tom múdrých lidí radu,
 ježtoť raditi umějí,
 20 nebo k wěčnosti rozumějí.

Kolčawa nebo lasice.

Potom se dosta kolčawě,
 nebo tato dosti múdre rozprávie,
 25 řkúc : Prawím tobě jistě, králi !
 že častokrát lidé welmi mali
 we mnohých příhodách jsú platni,
 úkladni jsú, k tomu udatni ;
 čehož nepřemohú swú mocí,
 30 smyslyť mají ku pomoci,
 žeť tomu wždy odolají,
 častot silné přemáhají.
 Mnohý poznán jest w chytrosti,
 ač se jest opozdil zruosti ;
 35 protož máť toto od přirozenie :
 múdrosť, chytrosť i umění.
 Protož slušie rozuměti,

kterak kterého máš w čest jmieti :
ne, jakož widíš, na jeho postavě ;
ale uptaje se k tomu prawě,
když ctnost nebo moc zwieš do koho,
tak jej měj w čest podlé toho.

Slawík.

Slawíček ochotně, k tomu mile
wece: Králi! buď twá wzdy píle,
aby měl zpěwawé ptáky,
k tomu přemistrné zpěwáky,
maje w tom swé utěšení
rozličných hlasów proměnění,
ježtoť každý wzwlášťě swú notú
srownáwá se s druhým w jednotu.
Také rád slyš hlasy lahodné,
jimiž twé srdce omladne,
k tomu twé wšecho přirozenie ;
neboť jest toto zdrawé prodlenie :
pišče, hudce, k tomu maje
od strun wšelikteraké stroje ;
tiem se twá hlawa posilí,
maje takowú kratochwili
od wýborných hudeb hlasu,
najwiece podletniego času,
ježto obžiewá wšě koření,
weselí se wšě stwoření,
když již máj w rozličném kwietí
draze weškeren swět oswietí ;
již powěťrie wšady hladké,
w tom slyšeti hlasy sladké
we dne, w noci a w switánie,
od ptáčkůw milé zpiewánie
w lese, w háji, nebo na poli :
w tom měj útěchu k swej wóli.
Také toto čiň takú mierú,
aby bohu s prawú wierú

chwálu dal, jeho stwoření
také w tom měl swé utěšení.
Měj tak kwasy kratochwilné,
a wzwlášťě, což wěčného pilné,
toho nezmeškáwaj tady:
Stehlik, čížek pochwálili této rady,
i rozliční jiní ptáci mali,
každý z nich tejtó řeči pochwali.

Welblúd.

10 Welblúd nejša tej postawy,
wšak welmi múdruť řeč prawi,
řka: Přistaw swé srdce k tomu,
kdež se žalost stala twému komu:
15 chudej wdowě nebo sirotku,
majili protiwnú puotku,
že kto křiwě sahá na ně,
měj nad nimi slitowánie ;
nemóžešli hned pomstiti,
20 ale slušiel s nimi žalostiti,
těše je ochotně a mile.
Ktož koli trpie násilé,
neliknuj se, jdi rád k tomu ;
nebo lépe jest jiti k tomu domu,
25 kdež pláčí, lkají, k tomu kwielé,
než kdež jest kwas nebo weselé.
Múdrá slowa jsú tak diwna,
bláznóm slyšeti welmi protiwna,
jakožto slunce sowiemu zraku
30 ty králi nebýwaj myslí takú,
protož slyš rád múdrá slowa,
přemietaje je w srdci znowa,
wzdy přemietaj w swé paměti,
k tomu aby mohl rozuměti,
35 tak přijde k užitku tobě.
Také wzdy stúd miewaj při sobě,
ať se w tobě srdce wzdy leká

w smilstwí každého člověka ;
 protož měj wzdy mysl čistú
 k swému milému pánu Jezukristu ;
 také styď se jeho wiece nežli lidí,
 neboť on všeckna srdce widí,
 také twé najmenšie myšlenie
 toťof před bohem tajno nenie.
 protož prawím, králi, jistě,
 měj se we všech činech čistě
 w každém místě ;
 budeš na prawé cestě,
 ježto upriemo wede w nebe,
 budeš jmieti radost sebe.
 Slibuj toto, což můžeš dáti,
 nerod se obtěžowati
 slibem ani prací kterú ;
 vše, což činiš, čiň pod mierú.
 W skutciech, k tomu také w řeči
 drž prostředek každé řeči ;
 vše w hod lépe nežli mnoho,
 ktož chee, ten znamenaj toho.

Sýkora.

Pak se dosta na sýkoru ;
 ta mluwiše králi s pokorú
 a řkúc: Sbožie swěta toho
 toť má w sobě biedy mnoho:
 čím ho kto wiece dobude,
 tiem wiece nebezpečný bude,
 jakož trnie nebo ostré hložie ;
 takéž mine w swětě sbožie,
 práci, nepokoje přiwodí ;
 nebo ktož dlúho w sboží brodí,
 ač kdy tělem odpočine,
 w srdciť mu tesknost nemine ;
 anť péče srdce krojí.
 Ktož pilně po sboží stojí,

ten ho dobývá tak snažně,
 pracně, robotně, přewážně,
 dobuda, drží je s welikú pečí ;
 chcít w tom ukrátiti řeči :
 5 ztratit je s hroznú prací a žalostí.
 Protož, králi, prawím twé milosti,
 žeť všichni lakomci skúpi
 jsú w swém rozumu hlúpi,
 majice w tom sboží naději,
 10 jimžto na wěky neprospějí.
 Protož dobrowolní chudí
 těch rozum nikdy neblúdí ;
 protiwná škoda všeliká,
 ježto se swětu zdá weliká,
 15 tať jim za wlas nenie škodna ;
 jich mysl tak jest swobodna,
 žádným lakomstwím nejata,
 ta drahá chudoba swatá.
 Ktož jsú tak skrowni w žádosti,
 20 chudi jsúc, majíc předosti,
 jsú bohati i bez sbožie,
 bydlec w milosti božie.
 Přibýwáli sbožie komu,
 nepřikládaj srdce k tomu.
 25 Tak sýkora swú řeč skona ;
 potom se dosta rada na slona.

Slon.

Slon také stáše w tom řadu,
 30 ten králi dáwal takú radu,
 řka: Ostřiehaj snažně sebe,
 neboť jsú všady wókol tebe
 črtie lstiwí, k tomu silní,
 twého jsúc zatracenie pilní
 35 bez přestánie, we dne, w noci ;
 hledaj by je mohl přemoci
 zpowědí, maje skrušenie,

tiem jejich všechno utěšení
 zrušíš i všichnu útěchu,
 když se nenawrátíš k hříechu.
 Dávámť tobě wěděti cele:
 najwiece smútiš nepřítelē,
 bydle ustawicně w cnosti,
 toť já prawím twé milosti;
 mášli w tom které překazy,
 k tomu tobě také razi:
 wezmi sobě toho posilnění
 Jezukristowa umučenie.
 Pomni na jeho krew drahú,
 moc otejmeš swému wrahu,
 pak sám nabudeš wšie síly;
 pomniž na to, králi milý!
 proti črtu, swětu, tělu
 měj k bohu naději celú;
 což sám od sebe nemůžeš,
 s Jezukristem wše přemůžeš.
 Toť také slušie wěděti,
 aby pilen byl swých dětí,
 ať rostú we cíi a w kázni.
 nedaj jim bydliti bez bázni.
 Ktož na buoh a na čest tbají,
 w tom tě wěrně wystřehají:
 nebo což obwyknú za mládi,
 toť na starost činie rádi.
 Bydle s swatým, budeš swatý;
 k tomu s prokletým, budeš prokletý.

Noh.

Noh ten tejto řeči pochwáli
 a řka: Když jsú děti twoji malí,
 máš jich owšem býti pilen.
 Tak jakožs mocen, k tomu silen,
 když přemůžeš nepřítelē,
 toť já tobě radím cele:

nesmlúwaj se s ním na poli,
 což prawí, newěř mu nikoli,
 wzdy jej nes do swého domu;
 také nauč swé děti tomu,
 5 dáwaje jim z toho wnadu,
 ať též umějí za mladu.
 Také prawím, králi, tobě:
 zlato miewaj wzdy při sobě,
 kdež bydlíš w swém pokoji,
 10 ať se twé srdce tiem koji,
 hledě na mnohé poklady.
 Toť konec nohowy rady.

Jednorohēc.

15 Když král slyšal řeči mnohé,
 tehdy zwieře jednorohē
 také mluwi swému králi jasně,
 řka: Měj se wzdy čistě a krásně
 w skutku, w úmysli, nebo na diele;
 20 wzwláště čistotu na swém těle,
 toho drahého poklada, pilně
 chowaj, toť má rada neomylně:
 ktož panenstwie jednu zbude,
 wěčněť jeho zase nenabude.
 25 Protož měj se u mysli wážně;
 k tomu měj se w čistotě snažně,
 nebo ktož zde drží swú čistotu,
 ten angelskému wzdy žiwotu
 rowná se, ač má úsilé:
 30 Ježíšowi jest jim pile,
 jenž swých neostává w nůzi,
 ktož jemu tak w čistotě slúží.
 Toť také prawím za celo:
 když zachováš swé čisté tělo,
 35 mějž i mysl k tomu čistú,
 tak se zlíbiš Jezukristu:
 čistota w ráj nedowodí,

kteráž z srdce nepochodí.
 Protož, králi, měj čisté myšlenie,
 k tomu wěz to bez pochybenie,
 že máš Ježíše při sobě ;
 protož, králi, prawím tobě :
 howějš pilně hosti tomu,
 ať newynde z twého domu
 pro hřiech nebo zlé žádosti,
 tak máš ihned dábla hosti.
 Tíť mocně w twé srdce wsedú
 s z hřiechu w hřiech tě powedú,
 nemajíc práwa k tobě.
 Protož rychle přijď sám k sobě,
 aby tomu prawému dědici,
 Jezukristu králowici,
 dal přibytek swého domu ;
 nebo on sám má práwo k tomu :
 on tě stwořil, pro tě sstúpil,
 k tomu drahú swú kreví wykúpil :
 ne stříbrem, ani kterým zlatem,
 ale hořce na kříži swým žiwotem.
 Což se tehdy křiwdy stane
 bohu, ktož jeho zapomane
 po tak drahém wykúpení,
 dá swú duši k zatracení
 swéwolně, myslí proklatú,
 w ruce tomu pekelnému katu.
 Pomniž na to, králi, pilně,
 aby we ctnostech stál silně,
 nedada nad sebu mieti moci
 ďáblu ; neboť nemož přemoci,
 ani w hřiech přiwesti nikoli,
 jedno kto mu sám powolí :
 tohoť on mocně osiehne,
 za sebu do pekla bezděky wtiehne.
 Jehožto pekelné moci
 stěz se každý we dne w noci.

Labuť.

Labuť wece: Radím tobě,
 dokudí máš čas daný sobě,
 5 plač, k tomu kwiel na swé hřiechy,
 pustě wšechny swětské útěchy.
 Blaženi jsú, ktož zde lkaji,
 neboť tito útěchy čekaji ;
 smuten buď, dokudí jsi w těle,
 10 aby pak umřel wesele :
 nebo ktož zde rád w swětě kwasi,
 ten mra bude mieti hořké časy.
 Hleď swým rozumem, ktož rači,
 wšak nás ponucuje ku pláči :
 15 pohleď před se, kam se stěžíš,
 že k přebystrej smrti běžíš ;
 zajtra, dnes, w kteréj hodinu
 skoroli twoji roci minú ;
 w žádný čas nejsi jist sebe,
 20 hotowlis pak ? otiež sebe.
 Ohlédaj se také z zadu,
 kteraks ztráwil swá léta z mladu,
 mnohým přešeredným dielem,
 kochaje se w hřiechu s tělem,
 25 chwíli ztráwil, w marném kwasu
 auwech ! co jsi ztráwil času,
 ježtoť se wíec nenawrátí !
 protož máš čeho plakati.
 Zwediž pak swój rozum wzhuoru
 30 k tomu nebeskému dworu :
 tam uzříš Ježíše krále,
 s milosti jeho i w chwále,
 ktož jsú jemu žiwi byli,
 k tomu tento swět potupili :
 35 toť jsú swětí mučedlníci,
 k tomu apoštolé, zpowědníci,
 panny, také swaté wdowy,

nelze wyprawiti žádnými slowy
té radosti, kteréž mají dosti,
bydléc Jezukristu k libosti!
Do swrchowaného toho města
jedinká jest úzká cesta:
ktož kříž wezma s wierú čistú
nese jej hned po Jezukristu,
zapra swé wóle, k tomu sebe;
nebo túto cestú puojdeš do nebe.
Poněwadž den ote dne odkládáš,
což pak tam k němu jiti žádáš?
Rychle plač zde na swé hříechy,
tak dojdeš wěčnē útěchy.
Hleď tamto před se do pekla,
nalit tam jsú zwieřata wzteklá,
na hroznē potwornē črty,
kdež hříešni žádaji smrti;
protož slituje se smrt vzdálí,
pak je oheň wěčný páli;
tuť plač jest a hoře wěčnē,
auwech, bydlo nebezpečné!
Nebo tiemto nejsme jisti,
w milostili čili w nenáwisti
jsme? nižádný newie do sebe,
peklali hoden, čili nebe?
Protož máme se lekati,
k tomu smilowánie čekati,
atbychom zbyli plamene;
leť kto má srdce kamennē,
aby se k pláči nezbudil,
kdyžby toto práwē rozsúdil?
Takéť, králi, prawím tobě:
opatř swé swědomí w sobě
welmi pilně, toť já razi;
nebo tuto najdeš mnohé překazy
w swědomí zpletenē diwnē,
swému spasení protiwnē.

Uzře se sám takto winného,
zdali kdy posúdiš jiného,
wida do sebe tyto winy?
Šťastný, ktož toto záhe činí,
5 poznaje, což má wnitř, wady,
neboť swé hříechy pláćem shladí!
Když spatřiš srdečnú schránu,
wezřiž pak na prawú stranu,
jenž se mění šťastie tohoto swěta,
10 kteraks bydlil swá wšechna léta:
w chwále, w šťastí, maje sbožie,
obdařen jsa milostí božie
láskú, ctí w swětē nemalú,
k tomu wše pro boží chwálu
15 což jsi w swětē měl prospěchu:
tohos pak požíwal k hříechu,
plně w hříechu swé žádosti;
protož máš těch příčin dosti,
pro něžto wzdy slušie plakati,
20 k tomu snažně se hříechów káti.
Kdyžs již hleděl na prawici,
hlediš také na lewici,
totiž na nešťastie tohoto swěta,
ježtoť lidi mnoho střetá:
25 křiwú řečí, zlē příběhy,
od zlých lidí mnohé škody
nemoc w těle, ztráta w sboží:
toť jsú wše poslowé boží.
Tak se nám buoh zde protiwi,
30 abychom jemu byli žiwi,
pustiec wšechny zemské žádosti,
pak táhli k nebeské radosti;
protož přepuštief tyto puotky.
A tys snad w tom nebyl krotký?
35 nepřijímáš toho již mile?
swú se woli jinam chýle
libost jsi měl w swětáské psotě?

Dajš se winen swé slepotě,
 žes neznal božie milosti,
 a mnoho snad čině jiné zlosti;
 kaj se, nebo plač bez meškánie,
 ať čas nemine twému pokánie.
 Ktož w slzách bude sieti,
 tenť bude w radosti žieti.
 Jižs slyšal dosti znamenie,
 žeť zde nenie žádného utěšenie.
 Ještěť wiece prawiti budu
 o hrozném budúcím sádu,
 když sám Ježíš, král všech ctností,
 přijde súdit s welikú welebností:
 wókol jeho oheň zplane,
 tuť dobrý i hříšný stane,
 potom jej uzří oko všáké,
 kteříž jsú jeho nenáwiděli, také;
 ktož se Ježíšem styděli
 a pokorně jeho nepřijeli,
 w hněwu budú jeho milost widěti,
 budeť se jimi wzdy styděti
 Ježíš, prawě wzdy činy twrdé,
 setře jich úmysly všechny hrdé.
 W ten den hněwu, k tomu smračenje,
 ten den tesknosti i bůřenie,
 hubenstwie, hoře, k tomu tesknosti,
 den rychblý hněwu i žalosti,
 den hrozně trůby nebo jeku
 hoře bude tomu hříšnému člowěku,
 kdež nemá žádné spomoci,
 nelze jemu zbýti božie moci.
 Běda, hříšníci nezčastní!
 když již twoji hříši vlastní
 dolíchie toho, žes prowínil,
 řkúc: Teď jsme, ježtos nás činil!
 ze všech skutków, z každé řeči
 wydáš počet, k tomu z každé věci.

Tehda w tom hrozném sádu
 sotně swětí hoře zbudě,
 od zlých pak řeči nenie.
 Auwech! hrozně rozlúčenie.
 5 Slys to ktož hřešiš bez studa,
 kterak dočekáš toho hrozného sádu?
 když w tom posledniem orteli
 buoh zlé od dobrých rozdělí,
 řka: Pojďte, moji zwoleni!
 10 a zlým: Jděte, zlořečení!
 ať wás oheň wěčný páli;
 nebo jste mne w swětě netbali.
 Tuť plač a zubóm skřípenie
 w pekle wěčně, bez skončenie;
 15 nebť jest pomysliti hrozno
 hříšných rozdělenie różno!
 Jděte! pojďte! dvě slowě,
 ktož je má w paměti hotowě,
 ten nechá mnohého bludu,
 20 boje se tohoto hrozného sádu,
 kdež sotně probude swatý.
 Slys, křestane hříechem jatý!
 ježto strojíš marné kwasy,
 a řka: Na tak dlúhé časy,
 25 až do posledního sádu
 na dluh já hřešiti budu!
 Protož tak tiem ukrutným smiechem
 krmí dábla w sobě hříechem,
 tak w tej naději obludné
 30 zapomene swé smrti ukrutné,
 jenžť jest hořká a tak strastná,
 zlému křestanu wzdy nezčastná,
 neboť jej wydá k jeho zatracení:
 slys, kto má uši k slyšení!
 35 Protož dělajš každý swé spasenie,
 nebo zde naše bydlo nenie;
 chwátajmež tam wši žádosti

k naší budoucí radosti, i milosti
 skutky činiec, stuojme u wieře čistě.
 Pomoz nám k tomu, milý Jezukriste!
 bychom také věčné nůze zbyli,
 ale s tebou w radosti na věky bydlili.
 Ktož komu přeje a beze lsti,
 pomoz jemu, pane bože! k své milosti,

k tomu daj jemu život věčný,
 jenž jest w tobě wždy bezpečný. Amen.

*Skládanot jest toto prawenie
 tisíc let od božieho narozenie
 pána milého Jezukrista,
 w tom počtu, když se psachu: tři sta
 dewadesáté páté léto,
 stalt se jest konec řeči této.
 Ktož těmto kniežkám jména žádá,
 protož wěs, žeť slowá: Nowá rada.*

R A D A O T C E S Y N O W I .

Mrawoučná báseň; zdá se též co Nowá rada pocházeti z pera znamenitého pána Smila Flašky z Pardubic. Zachowala se wrkp. knihowny Raudnické, weřejné Pražské, a Musejní a sice poslední z první pále XV století celejší. Tištěna w Star. Sklád. V. 153.

Múdrý, ctný otec, pořádný
 swému synu byl jest radný,
 jakž ho w radě neomýlil,
 ačť by se sám syn pochýlil,
 ke cti, ku poslušnej wieře;
 dostiť rady w také mieře
 bylo od wěrného otce,
 k jeho ke wšelikaké puotce
 swój ctný úmysl mu powěděl,
 a řka: Synu mój! by ty wěděl,
 kterak s tímto swětem buda,
 ač se mě přebyti udá,
 k němužto máš čáky wiece,
 na mé i na twé léta zřiece.
 Já jsem skrze božie dary
 člověk již tak welmi starý,
 žeť práce již nésti nemohu;
 protož z toho mocnému bohu

děkujiť dlůze na krátce,
 10 k tomu jeho dobré matce,
 žeť jsem se tak krásně zstaral,
 jakž mě nikte neukáral,
 ke cti za najmenší wlaš.
 Synu dajž buoh dobrý čas
 15 wěsti život na tej stopě!
 Jáť tobě dnes meč, i kopie
 wzdáwajiť u wěrné wieře,
 zdabych na tobě rytieře
 dochowal z swého plemene,
 20 od tak dobré matky jmene,
 již jsi měl we cti bohatě;
 protož i jeden přirok na tě
 nesahá w twých mladých létech:
 jedno sám cti nebuď wetech!
 25 Měť jest wše plné žádanie,
 by to wěrné požehnánie

na tě z mého srdce prošlo,
 jenž od otce mile pošlo
 w staré wíře to obnovi,
 jež Jakob odjal Esawowi.
 Toť má první rada, synu :
 měj boha každú hodinu
 w srdci, w ustawičné moci,
 pokorně, we dne i w noci;
 na jeho milú matku pomni,
 jeho swatých muk se domni,
 byť wždy před očima byly,
 pomniž na to, synu milý!
 jeho rány k srdci bliže,
 znamenie swatého kříže
 daj srdci přijíti zdrawě,
 jakož by wždy widěl prawě
 jeho swaté umučenie ;
 ačť ho tu tělestně nenie :
 w duši jest wždy s tebou cele,
 w to wěť mocně, wěrně, směle.
 Hodin swých u boze mile
 nezapomínaj při síle,
 by byl toho daru hlupý.
 Almužny swej nebuď skupý
 pro buoh i pro jeho swaté,
 dojdeš tehdy cti bohaté.
 Také angelu pěj zdrowie,
 pokloň na každý den prawě,
 jenžtoť dán ku prawdě tobě ;
 swatých ku pomoci sobě
 chowaj na wšelikých skutcích,
 protož nebudeš w častých smutcích.
 Měj na srdci to súkromie,
 by tě twé čisté swědomie
 wedlo od hříecha tak bedlně,
 jakž by neshřešil smrtedlně ;
 neboť hříech mysl, život krátí,

nowůť hanbú se odpłatí
 starý, dáwný hříech při wěku,
 často na mnohém člowěku .
 wšie dobré myslí wrah jest ;
 5 ktož koli má k bohu čest,
 tenť jest hříechem jako swázán.
 Protož, synu, buď tiem kázán,
 tak jakož má wiera k tobě :
 nedrž rád hříechu na sobě,
 10 zbuď jeho, jakž najlépe můžeš,
 k wěčné radosti wpomóžeš
 sobě tiem, i swému wědi :
 čistú, sprawedliwú zpowědi,
 wěrným utrpením za to ;
 15 měj skrušenú pamět na to,
 budeš we wšech činech platen,
 zdráv, wesel i udaten
 ku pobyti wšie cti spoře,
 na zemi, také prostřed moře ;
 20 synu ! tak wšie cti dosiehneš.
 Když se k swětu táhl i tiehneš,
 tehdyť tobě razi jistě,
 přijma ctné manželstwo, čistě,
 přebýwaj w něm bez omyla,
 25 tak jakž by twé duše byla
 skrze to u wěčné radosti ;
 jinak nemať swé mladosti.
 Pakli tě kto myslí jinú
 k jinému zákonu přiwinu
 30 z twé žádosti a z twého chtěníe :
 jakž je koliwěk procenie,
 tak jej drž w tej kúpi prawě,
 jakžby získal duši zdrowie.
 Mše swatá buď tobě wždy mila,
 35 by twá plná moc i síla
 k tomu přistúpila směrně,
 když kněz dóstojně i wěrně

s dáblem bojuje máš sláží;
 ať tvé srdce po tom túží,
 jakožby na každý den chtělo
 widěti swatě boží tělo.
 S tím drže, všeho dobudeš:
 sboží, žčešlí jmieti budeš,
 swým všem nepřátelóm silen,
 budešli toho s wierú pilen.
 Ještět wiece razi k tomu:
 co promluwiš, slibiš komu
 s prawú wierú, bez omyla,
 byt z úst twých wždy prawda byla.
 Podlé obmyslenie tebe
 také přílišně těžce sebe
 nepřetahuj w lidské dluchy,
 aťby twój slib nebyl tuhý.
 K lidem wšady plnú wierú
 čiň, jakžby włádna swú mierú
 podlé sbožie tak slibowal,
 jakžby wždy swú wieru schowal
 na tom i na jiném wážně.
 Klozť swých wěcí kterých snažně
 uwěrie z úmysla ctného,
 wiz, by neoklamáwal nižádného,
 skrytě i ohlasně wšady,
 buď o řeč, o sbožie, o hrady.
 Také klewetných řečí nemiluj,
 po zlých klamiech neusiluj,
 by se k tomu dielu nutil,
 jimžto by dobré lidi mutil,
 i sám nebyl wesel proto;
 protož nesitój srdcem o to.
 Ale neškodná spíle při smiechu
 často dobrým ctným útěchu
 činí, žeť jich srdce mladí,
 toť nižádnému nic newadí:
 ale škodnú, lstiwú, zlu řeči

mnohým přijde k marné seči,
 i také k šerednému účinku
 pro nezčastnú, zlu nowinku,
 již swého prostranstwie přizdí,
 5 k tomu jiných čest s sebu ohyzdí
 bez winy; pak jini lidé budú
 o tom prawiti bez jich studu.
 Protož, synu milý! neroď nésti
 těch řečí, jichžby dowesti
 10 nemohl podlé cti pořádné;
 přiházit se muži nesnadné.
 Jedinké zlé slowce proplaš, '
 tisici jeho nenawrátíš zase;
 aniž jeho swú silú natáhne,
 15 ktož darmo na či čest siehne.
 Synu milý! čest jest tak swobodna,
 žeť jie i jedna řeč škodna
 nenie k jejie potupení:
 než po takém dowedení,
 20 jakož rytiefský zákon káže;
 protož nad čest nic nenie dráže.
 Meč, ruka, hřiech cti poškwrní,
 řeči ji žádný nezěrní,
 kromě ohlášení swěta,
 25 súd, jenž lidi těžce střetá;
 zaňž by mohl každý umřieti,
 by mohl dřiewe smrt wzieti.
 Rozumějž prawě mé radě.
 Zdaliby pak swú myslí mladě
 30 sáhna, nechťě tbatí na to,
 twrdil sobě tuto řeč za to,
 a řka: žeť mně také spomóže,
 když řeči nižádný cti nemóže
 odjieti druhému cele:
 35 protož já chci tehda směle
 státi po swé wůli wšady
 buď cti s wadú leč bez wady.

Nechajž náhle toho swého smysla,
 toť já tobě z wěrného úmysla
 i toť tobě z plné rady powědě :
 toť pak mnozi lidé dobře wědie,
 kterak sobě kto swú čest wáže ;
 tak se jedni druhými káže,
 ač nehlasnú, tajnú řeči.
 Protož, synu, drž se mé wždy řeči,
 projdu tvojí činowé wšady,
 budešli poslúchati mé rady :
 jakž koho lidé poznají,
 tak jej za to podnes mají.
 Protož, synu, z mého zwěstie,
 pros boha za dobré sčestie,
 by tě buoh wšie zlosti zbawil,
 také tě na cti uzdrawil,
 jakž by neměl uraženie
 wěčně do swého skončenie.
 Neb, synu, nic nenie tieže
 než kohož to břiemě wieže,
 žeť má která wadu na se ;
 nemóže toho ničím zase
 nawrátiti, málo, nebo mnoho,
 byť se nebylo stalo toho :
 byť wšickni mistři o to stáli
 w swětě, nebo najwětší králi,
 chtiec toho úplně nawrátiti,
 nemohúť toho zaplatiti
 sbožím, neku mistři jiní,
 ktož proti swé cti co učiní.
 Takť chci řeči weliké slowo,
 atby bylo w srdci nowo,
 tobě na wšelike činy :
 Buoh mocný, jenž jest jediný,
 ustawil zemi i nebe,
 poněwadž ponižil sebe
 z vysokého božstwie swého za ny,

jsa buoh milý, wšady prostranný,
 jenž jest sám také w těle byl,
 řekl : Tak jsem toho mocen nebyl,
 by toto, což se jest kdy stalo,
 5 by se to mnau odestalo ;
 než se jest wždy stalo již.
 Protož, milý synu ! když
 buoh, jsa mocen wšech wěci,
 nemohl jinak stalé tej wěci
 10 obrátiti, nežli za stalú,
 protož měžž na to pěči nemáú
 we wšechny dni nebo hodiny ;
 pomni na to, mój synu jediný !
 také w srdci daj je pomnieti,
 15 což budeš činiti chtieti,
 byť se toto nestalo na tobě,
 jehožby nenabyl nikda sobě.
 Buď sprawedliw ke wšem lidem,
 s dobrými susedy buď úkliden ;
 20 buď nežádaje jich sbožie
 bez práwa a bez dieky božie.
 Wyššieho nad se cti z práwa
 pro toho, jenžto čest rozdává
 w swětlych i w širokých zářiech
 25 na swětě w bohatých dařiech.
 Protož já to často widám, také jiní,
 žeť pán buoh z chudých kniežata činí.
 Rownému buď na wše rowen ;
 chudšiemu na myslí skrowen
 30 řečí, skutkem, přiezni k tomu.
 Nebuď skápý nikda w swém domu,
 nebudeš na sobě toho jnieti.
 Událit se tobě přizřieti
 rowných častých škodek mnoho,
 35 newaž sobě těžce toho ;
 takéž, jakož by se tobě málo
 od koho rowného tobě dálo,

neměj naň myslí tak tuhé:
 přizři jemu prvé, druhé,
 šedesátkrát z své dobroty.
 Nechceliř pak twej ochoty
 w tom schowati pro své zlosti:
 ohradě své šlechtnosti,
 k jeho přátelóm toho píle,
 braň svého mocně, k životu chýle,
 buď ktož buď koliwěk taký,
 jenžto cizím těší své zraky,
 tak w té zlosti jsa omrčen;
 ano ďábel proto strčen
 s nebes, může každý wěděti,
 chtěl tomu, jenž nemohl jmieti,
 i jest proto w pekle wěčně.
 Siehneliř kto na tě přičně,
 braň svého, w srdci čest maje,
 cizieho křiwě nežádaje.
 Aníž kdy mysl na to, synu, sobě,
 byř zlé sbožie bylo mílo tobě
 mimo čest twú i také duři,
 tobě túto radú ihned zruři.
 Po ctném sboží stój, chtě dobyti:
 ctným jest sbožiem cti nabyti
 na světě, dobrého slowa;
 ctným jest sbožiem chwála nowa.
 Buď štědrý, jakž na tě slušie,
 pro skúpost nezmařuj dušie;
 pro štědrost nezahyň také,
 smiera dóstojna cti wšaké.
 K swým chudým přátelóm mile
 býwaj štědr, z obláščie píle,
 wěru nawisti jich núzi;
 toř jsú ctaí a šlechetni dluzi.
 Odplať těm, ktož wěrně slúžie,
 po twé cti srdečně túžie,
 chtiec tě rádi wýše wzněsti,

než twá moc móž tě dowesti:
 k těm nebud své ruky twrdý,
 synu, by přielišně hrdý
 chtěl býti k lidem swú woli,
 5 tohoř nerazi nikoli.
 Nebo ktož jest přieliš pyšný,
 vysoké myslí přielišný,
 tenř lidem nemóže mil býti,
 byř udatstwím mohl projíti
 10 wšecy walné seři skrze;
 wšak swú hrdostí omrzie,
 každému na každú stranu.
 Takměř na welikém pánu
 přielišná hrdost zle stojí,
 15 neř se ho čest sama boři,
 mniec byř jie chtěl w lice dáti,
 té ty w tom neroď hněwati;
 buď pokoren k lidem wšady,
 ačby měl města i hrady,
 20 protož tej cti nebud lišší,
 čím tebe buoh wiece powyší,
 tiem buď pokornějši wiece,
 atby jiní na tě zřiece
 winuli se k tobě spoře,
 25 widúc tě w také pokoře;
 wniej tě buoh ke cti zwelebí.
 Milostiwě s swú čeledí
 přebýwaj, což jie máš s wierú,
 netrať jich jistě nesměru.
 30 Buď rád wesel mezi nimi,
 oni s tebu, a ty s nimi.
 Buď podlé jasného jewu,
 jakž bez daremného hněwu
 bez daremného waru,
 35 odoláš mnohému swaru
 čistú, šlechtnú dobrotú:
 ne tak lstiwú twú ochotú

by stál milú řečí po nich,
 k tomu jinak myslil o nich;
 takměř by je sám zahubil,
 těžce by se tiem pochlubil;
 ale beze lsti buď k swému
 ochoten jakž i k každému,
 s kýmž máš co činiti na swětě
 w které dobrotě nebo přetě.
 Drž se wzdy obyčejów ctných
 přirozených přátel swých,
 chowaj, netrať jich swú winú:
 tiť lidé najwice hynd
 na cti, na sboží, na slowě.
 Klož sobě pak přiezni nowě
 zří, ztratie swé ctné přátely;
 protož bude přiezni celý
 hledati w chatrnej měně:
 tiť jsú lidé w lehkej ceně,
 ke cti jsú lehčejší těch plew,
 dobřet přísáhnú na lidskú krew.
 Protož buď s přátely mile,
 chudé rád wzdy k sobě chýle,
 a bohate výše maje,
 dojdeš zde cti i tam ráje.
 Budešli dwofenin dáwný
 u kterého dworu wzdy ústawný,
 tehdy toť chci říeci tobě:
 neznámé, ctné hosti k sobě
 wiň rád milostiwě z ticha.
 Nechajt jiný jimi pýchá:
 ty wzdy neměj této hrdosti,
 by jim w jich neznámosti
 dopustil zlého činiti;
 muožeš cti jich rád slúžiti.
 Pakli již co umyslíš sobě,
 žeť toto mílo bude tobě
 k swětu po rytieřtwu jeti,

nepúštějž toho z paměti,
 kdyžby se ctně zase wrátil,
 by se hrdostí otwrátil
 od swých chudých přátel proto;
 5 neboť k onomu slušie toto,
 byť k sobě je mile winul,
 s nimi z práce odpotínul
 podlé ctné kratochwile.
 Pakli by se z nich násilě
 10 dálo komu z wyššie moci,
 ty, moha jemu pomoci,
 jeho prawdy i nepomohl,
 jakžby to přiwesti mohl
 jemu řečí nebo činy,
 15 jměl by na se těžké winy,
 ke cti tobě uraženie za to.
 Budelit nésti mile zlato,
 by ho takto dostojně dobuda,
 prwé panoši dobře pobuda,
 20 potom přijal rytieřstwie na se;
 tak jakž tajně neb wýhlasně
 řekli, že jsi rytieř nematný,
 dostojen, ke wšii cti platný.
 Neweď myslí přieliš k tomu,
 25 by se tak již obložil w domu,
 nebo které šeradne swé wěci
 jako saň z sluby chtělby uteci,
 byl pro swú lenost obláščen,
 nebylby široce sčasten
 30 w takém marném obložení.
 Stój myslí po ctném odění,
 by s tiem w swých jездách projel,
 jakožby pak w něm wšie cti dojel,
 protož byl sám toho druhu radě.
 35 Nebuď nikda nesčastně w swádě
 w obci, ani kdy w towaristwí,
 budešli tak u plném množstwí,

aby s sebu ctné dražiny
 nestrávil pro své marné činy
 skutkem nebo swádnú řečí.
 Chceliť se státi po ctné sečí,
 ježtoť může probyti snažně
 ke cti, i múdře, také wážně,
 tobě i twémú milému dietěti
 na swětě k wěčné paměti,
 k tomu rytieřskú chwálu plodě,
 tu jenžto budeš w tej příhodě,
 kdež kniežata, mocní páni
 táhnú k sobě čirú pláni,
 chtiec swú wóli srdcem snieti,
 a toť jich již nic nerozjeti
 nemuož od té mieře již:
 k té swádě, synu, své srdce bliž,
 w niežto čisté oděnie lskne se
 w čirém poli jako w lese
 pod kurúhwemi již bohatě,
 tať swáda chce ctné odplatě;
 kdyžto uzří již oko twé,
 budiž tu podle hospody své
 pilen tejto swády nemyně,
 by schowal své miesto pilně
 s malú řečí, mysle mnoho,
 protož se dokládajíc toho,
 jenžť strachem i udatenstwím wládne,
 bez něhož tobě neuie snadné
 býti udatnému mocnému nikoli,
 nežli s jeho dobrú wóli.
 Swé hospodě wěren buď,
 pro jeho čest tak se trůď,
 jakožby také své cti chráně
 nebyl proú i w jedné ráně
 k bohu, také k lidem na swětě,
 jehožby, ty sám, také twé dietě
 po twé smrti by škodu mělo,

jenžby neprostranějí zřelo.
 Budešli který úřad již mieti,
 toť třeba na to dobře pomnieti,
 bys chowal pána i lidi.
 5 Ktož tě rád we zdrawí wídi,
 protož, synu, u přiezni také
 měj na to rozum můdrý wšaké,
 ktož tobě ke cti co ukáže,
 ty toho sobě draze wáže.
 10 Raziť sobě wše obce chowati:
 mohloby se někdy státi,
 žeť by na jeden den oni byli
 wšichni za jednoho člověka mili;
 protož ktož také obec ztratí
 15 jeden den toť wše zaplatí,
 že se jmu proto zle stane,
 žádný jeho dobrým nezpomane.
 Buď své chudině milostiw,
 w jejich winách nebuď zlostiw,
 20 by je sám tak těžce súdil,
 od statkóv hnal, tak ochudil,
 od jich těžkého stradanie;
 nad práwo měj smilowanie.
 Neroď duše w tom tupiti,
 25 swójt jest snaden odsúdiťi
 k twěj wóli samému tobě;
 neboť nemóže pomoci sobě,
 ačby se welmi práw činil.
 Král jest Šalomún můdrý byl
 30 prawdy práwa nalezánie:
 wšak súdil podle tázanie,
 maje smysla nad to wiece,
 aťby jiní na to zřiece
 netratile ctného práwa.
 35 Což nám stará můdrosť dáwá,
 wiz se na to wzdy pomnieti:
 budešli zbožie, nebo lidi jmieti,

nesud jich sám z svého smysla ;
 čin podle starého čísla
 s polazem ctných věrných, synu,
 buď to o kteráž koli winu,
 vyšších, také lehčejších lidí.
 Jakož své srdce winu widí,
 vydajž na to sůdce své
 potom, ať newynde z wóle své
 srdce svého umyšlenie.
 Což přinese jich sůzenie,
 budiž milosti w nad práwo ;
 budeť to své duši zdráwo,
 i twej cti také ku pomoci.
 Přijdešli kdy k takové moci,
 tuto radu na tě již zachowám :
 aby sirotkóm, chudým wdowám
 jich prawdy sprawedliwé a mile
 pomáhal i byl toho píle,
 i všem chudým s právem téže,
 ať toto když na tobě ležie.
 Synu milý! již jsem vše powěděl,
 což sem nejlepšího wěděl,
 ježtoť ke cti jistě nenie mylné ;
 jediněť chci ještě tobě pilné
 k rytieřství dáti toto znamenie :
 aby ctil všechny dobré panie,
 s prawú wierú jich cti bráně,
 aťby kto zlu řečí na ně
 chtěl se přimiliti komu,
 by se tak přimluwil k tomu,
 jakžby zlá řeč wždy zlu byla,
 a dobrá to odmluwila ;
 podle cti, dostojně rady
 aby jich čest šířil wšady ;
 k jich libostem jim tak slůžil,
 aby toho dobrým užil ;
 k tomu w jejie službě ustawičen,

protož jejie přiezni buď wděčen.
 Wěz to, synu! ze sta jeden
 muož sám od sebe býti přiweden,
 jenžto by byl ke cti čilý,
 5 komuž dobré panny mily
 u wěrné milosti nejsú jistě.
 Ty nebuď tak, toť prawím zajisté,
 buď blízko již k rytieřské chwále,
 nebuď ustawičen nikda na mále :
 10 ktož u wiefé ustawičné ceny
 wěrnú ženu bez proměny
 poznaje ji w dobré postawě,
 ihned dá swému srdci práwě
 po jeji kráse tužiti,
 15 chtě se pro ni doslužiti
 cti, k tomu rytieřské chwály,
 wěz, žeť toto člověk nenie malý.
 Ktož tak ctnú milú sobě oblibie,
 swú jie wěrnú službu slibie,
 20 i chce jie státi wždy w té wiefé,
 z tohoť jest dobrá čáka rytieře
 w skutku, k tomu w šlechtnosti.
 Jsa s ní u wěrné milosti,
 wšie ctné dobroty pln pro ni
 25 wšelikak, pěš i na koni,
 k bohu, k lidem jestiť čilý,
 i ke wší dobrotě smělý ;
 ke wší pak zlosti strašen,
 jako pták, jenž často plašen ;
 30 protož se zlosti pro ni žásá,
 nebf mu mila, jejie krása ;
 pro niž sobě wlepšíj wóli,
 cožž na swětě činí koli,
 we cti jejie milost bohatě mieně,
 35 nechwatíť se jeho stieně
 ijeden šeredný skutek,
 aniž ho muož který smutek

přemoci w dobrém weselí ;
 tak mu milost ta, wiera welí.
 Protož, synu, wezři na to:
 waž sobě od panny přiezeň za zlato
 i také nad drahé kamenie :
 žeť proti tej dražšie nenie,
 ijedna wěc na wšem swětě.
 Komužto u wěrnej přetě,
 uwěři swé wše známosti,
 chowaj w srdci jich tajnosti;
 cožť powědie u wěrné wiewe,
 wěz, kohot znaje w té mieře,
 jemužby jich radu proneal,
 byt jie ten dále neotnesal ;
 jakžby to klewetně prošlo,
 a potom jich zase došlo,
 žeby ty měl hoře proto.
 Služiž wěrně, a pomni toto,
 by chowal twé dobré ženy,
 budeš na cti powýšeny,
 dobrých paní cti hledaje,
 ale w swém srdci jedinkú maje,
 do smrti jie a s wierú slúžil,
 wším by toho dobrým užil.
 Protož pomni na to, synu, prawě:
 prodliit buoh twého zdrawie,
 jakž swět poznáš, tak přebýwaj,
 w boží pokoře obýwaj.
 K lidem milostiw srdečně ;
 ktož s tebu bydlé bezpečně,
 s tiemi bydli. mile také ;
 k tomu nepřátely wšaké
 waž u mysli těžce sobě.
 Nebť já wěrně radím tobě,
 nebť na tě to přijde wšelík :
 budešli potom málo welík
 na cti, chwále wšelikaké,

tohoť jest nelze nikaké,
 by nemusil nepřátel jmieti,
 ježtoť tobě budú záwiděti.
 Tenť se neurodil nikdy
 5 od počátku swěta, byt kdy
 byl zachowán ode wšech lidí,
 toť mi se již nikoli newidí ;
 buoh jsa u plné dobrotě
 zde na swětě w swém žiwotě
 10 nemohl se schowati wšem,
 jedni (ať to) lépe powiem
 jeho jsú w nenáwist wzali,
 druzi jeho milowali,
 také jemu láli druzi ;
 15 protož jest buoh nebyl chuzí,
 byt byl co moci odlúten ;
 ač jest od nepřátel mučen,
 wždyť jest pán nebe, i ráje :
 pak jsi ty tiem jist, hřiech maje,
 20 aby trpěl nepřiezeň na se.
 Protož, synu, toť mi zdá se,
 by tak s nepřátely bydlil,
 jakžby je wázal i osidlil ;
 snažně ostřiehaje sebe,
 25 což nepřizní dotkne tebe.
 Wážišli jeho k sobě lehké řeči,
 mysl jej k sobě těžce k seči ;
 i ke wší tajné příhodě,
 jezďe, sedě, spě i chodě,
 30 buď ostražen s nepřátely
 toť má plná rada welí.
 Sezře lidské obyčeje,
 swětská obýwánie tak uměje,
 jakžby swé cti neporuše,
 35 pomněl na swé předšie duše,
 nabuď toho daru, synu, lichý,
 by wšechny hrdosti nebo pychy

dal své duši zlým požití.
 Razit svým přezším slúžiti,
 doniž jsi ve zdraví s světem,
 ašby milý buoh dal twým dětem
 také to na jich srdci mieti,
 twú duši milú wzdy pomnieti
 u wěrného otce wieře;
 protož jich duše wymieře
 pomni u wěrném skrušení,
 jakžby to na swém skončení
 widěl, w plné žádosti w ráji,
 žeš máš radosti pro mě w tom kraji.
 Protož budeš jmieti mnoho moci,
 muožeš mně i sobě spomoci
 k životu, také k duši zdravě,
 a potom w božím králowstwi prawě
 twoji dědowě před bohem se mnú
 budu w twój poslední den přede mnú.

Synu milý! tento ty poklad zachowaj
 a mne poctiwě již smrti dochowaj.
 A když to otec všechno dokona,
 syn jemu welmi z toho děkowa;
 5 k tomu poslušen byl jeho rady mile
 proto, nebo jeho učenje bylo pšle,
 řka: Otče milý! jenžs mi co radil koli,
 w tom we všem já tobě powoli.
 Chciť bohu milému najprwé slúžiti,
 10 a po dobrých skutcích wzdy tůžiti;
 potom také paníem, pannám wóbec
 všem budu slúžiti, nebo mi kázal otea.
 Jedinká panna, jenž mnú mocně wládne,
 po niež mé srdce w tůhách schne i wadne,
 15 chciť její milostú rád do smrti slúžiti,
 ufám její milosti, že mi toho dá užiti.
*Tuto múdryj otec swú řeč skonál,
 k tomu jeho syn slíb swój dokonál.*

SWÁR WODY S WÍNEM.

Tato k mrawokárným náležející báseň zdá se býti také dílem p. Smila Flašky. Rkp. w Museum z první polowice XV věku; odkudž tištěna w Čas. Mus. 1832. 148. Kdci i širš o ní zpráva.

*Počíná se řeč dobrá,
 ješto se s wínem swátíše woda;
 protož ktož chce ten swár zwěděti,
 musieť tyto kniežky dokonce přečísti.*

We jméno boží chciť počieti,
 protož chciť o tom práci jmieti;
 dal mi jest kněz tuto radu,
 žeš chci wylóžiti tuto swádu,

ještoť se wadí s wínem woda;
 20 toť jest opilcóm hrozná škoda:
 muožli toto woda obdržeti,
 musie jistě oni wodu píti;
 pakliť jim wíno obdržl,
 tehdyť opilcóm woda zmrzí.
 25 Přimlúwajž se ktož chce kterému,
 pomozíť pak druhu swému;

nebo ktož lépe přeje komu,
 tent se ihned přitáhne k tomu.
 Woda swú wěc chwálí hrdě,
 pak se jie wíno brání twrdě;
 přimlúwátat sobě hrubě,
 jednoť se před druhým chlubě;
 jakož lidé ten obyčej mají,
 když se wadie, rádít sobě laji.
 Kněže Letku, s kým ty pak držíš?
 protož komuž lépe přihowíš?
 Jáť tobě prawím, kněže Letku:
 wesmi sobě na pomoc babu Tetku,
 chcešli lépe wodě pomoci,
 čili wínu k jeho moci;
 nepomóžešli pak našemu wínu,
 budeš jmieti na se wínu
 ode všech kniežat i pánów,
 také mnohých jiných měšťanów,
 že jim záwidíš jich skutków,
 k tomu nešanuješ jich trunków,
 ježto wíno pijic činie.
 Protož tě oni sami zóstawí w přičině,
 že ty toto proti nim činiš,
 k tomu s jich nepřátely držíš;
 neboť oni wíno wzdy milují,
 k tomu je welmi rádi pijí,
 woda nenieť wzácna u nich,
 protož u wíneť jest kratochwile jich.
 Pakli chceš wodě rád pomoci,
 tehdy nebudeš mieti proti také moci;
 neboť mocnějši s wínem drzie,
 protož twěť řeči je zmrzie.
 Pakli již potupíš wodu,
 budeš mieti druhú škodu
 pak toto od obecnieho lida,
 neboť jest chudým woda liba;
 oníť za wíno nic netbají,

když zvláště studenú wodu mají.
 Pak wy, opilci! s kým držíte?
 wy wzdy wínu naložíte;
 nebo neradi wody pijete,
 5 protož wodě wy úškodíte.
 Wy pak tento obyčej máte:
 sedláckóm wodu oddáte.
 Sedláci mnozí piji mnoho wody,
 w všední dni, w swátky nebo w hody;
 10 za wínoť jest jim mnoho dáti,
 musief se wodě neliknowati,
 chtějíc swé dietky žiwiti,
 musief oni mnoho wody píti.
 Pakli kto počti wínem kterého sedláka,
 15 dáť jeho žena jemu za to hrnek mléka;
 neboť má z toho chwálu i weselé,
 žeť její muž jedl jalowé zelé,
 že nemohl jeho tehdáž požití,
 musil je wínem smočiti;
 20 potom jemu děkowati bude,
 že on prwé toho zelé zbude.
 Držíť ktož chce s kterým koli,
 již chceta mieti swú wóli;
 protož chceta se o ni slowy séci,
 25 dobře lépe, nežli kteří meči.
 Nelzeť jich jest rozwaditi,
 musief se dosti nawaditi:
 kdyžť sobě řeči dosti dáta,
 potom se o vše srownáta.

30 *Tuto woda bude haněna od wína.*

Mistr swatého písma jeden
 swé wóle byl jest nezbeden;
 powoli sobě jednú w tej lakotě,
 35 ežť se umdli na swém žiwotě:
 jedl krmí lahodných mnoho,
 k tomu se opi wínem z toho,

až sebu nic již newládnieše,
 protož newěděl, což sám bieše;
 tehdaž ho tovariše jeho
 odejdú jakžto umrlého.
 W tej otrapě jemu se zdáše,
 žet jej angel pěstowáše,
 a neséše jej w třetie nebe,
 anť bieše prawě jakžto bez sebe.
 Tuť jest tajné věci widěl,
 potom swým bratřím powěděl,
 řka: Widěch boha na wýsosti
 sedícího w swé welebnosti;
 tohoť welmi pilně patřich,
 až se strachy weškeren třasiech,
 co to bude, nebo má býti,
 zdalif chtieše súd tu býti.
 Woda s wínem se swadili,
 proti sobě se zasadili,
 protož woda welmi wíno hanieše,
 dobře hrze nežli wíno býti chtieše.
 A tak se welmi spolu haniechu,
 až bieše podobno k smiechu.
 Wodať se chwáli již počútkem:
 Protož tiem welebným ostatkem,
 řkúc, nenie oheň, země, wietr a woda?
 nebo to čtvero jest swětu zploda,
 jimižto weškeren swět žiw jest;
 protož toho woda jmá čest.
 Chwáléci se násilně tiem,
 žeť jest stwořena bohem samým,
 duchem swatým počistěna bieše,
 nebo se nad ní před wěkem wznášíše;
 a že jest stwořena na počátce
 wšeho swěta, řkúc na krátce,
 z tohoť jest chtěla mieti chwálu
 dobře nad wíno nemalú.

*Wíno wodě odpowědá,
 a proti sobě mluwiti nedá.*

Wíno k tomu odpowědě
 5 potom wodě, tak powědě:
 Obyčej tento lidé maji,
 žeť mne mnozí rádi požíwaji;
 když kto chce z nich hody činiti,
 žeť mnohý k tomu wína musí dobyti;
 10 a žeť napřed dadie pitie sprostnějšie,
 a potom pak po něm lahodnějšie:
 též buoh milý chtěľ tě napřed dáti
 tomuto swětu tebe požíwati;
 protož mne potom lahodnějšie,
 15 k tomu pitie ušlechtlejšie,
 byť všichni hřiesníci pili,
 potom tiem chutnějši byli.

Bez studu - ta woda odpowědě.

20 Woda k tomu odpowědě
 řkúc: Jáť to do sebe wědě,
 mněť kořen buoh dal sladkosti
 wšie chuti i welebnosti;
 protož sám mne buoh chtěľ požití,
 25 když sobě byl kázal wody dáti,
 tehdaž kdyžto nad studnici seděl,
 a oné pohance tak powěděľ:
 Ženo, daj mi také wody piti!
 tuť žádal mne Kristus požití,
 30 čisté wodičky nápoje;
 zdali toto nenie chwála moje,
 že já woda, toto stwořenie,
 teku již z rajskeho kořenie?

35 *Wíno wodě odpowědá.*
 Wíno odpowědě tomu tak
 řka: Jáť pak lepšie wědě však!

nebo u winné mé jahodě
nelzeť jest tuto přijiti wodě;
protož buoh tomu koření moc dal,
w němto jest pitie zachoval:
ktož pie, wino mieše s wodú,
shyždí wino, učiní škodu.
Protož má z toho hubený hřiech,
potom učiní lidem smiech;
čili to pro mdlú činí hlavu?
protož spatř swú postavu.

Woda wínu odpověď.

Woda odpověďě tomu také
řkúc: Jáť to wědě všaké.
Jsúť mnozí na swětě lidé,
ježtoť se za to oni nic nestydie,
žeť mne rádi wzdy požíwaji,
protož toho lékařstwie mají:
w létě, kdyžto welmi horko býwá,
onen pije, tento twáf umýwá.
We čteníť jest o tom psáno,
žeť jest wodě lékařstwie dáno:
w rybníce, w kterýž angel stupowal,
mnohěť jest nemocné uzdrawowal.
Protož což jich jest zdráwo na duši
skrže křest, toť každý řieci muší.

Wino odpověďě wodě.

Wino wece: toť jest tak,
toť já také wědě však,
že jsi ty tak sprostná ta woděna,
a prawě hlúpá jsi chudina;
protož jsi prawá chudomačka,
wzdyť se s tebe strhá sr. . . .
Protož jsi ty hrubě stwoťenie:
ale měť jest hrdé koření;
w toběť se wzdy wálejí swině:

ale toť jim jest draho u wině,
Poněwadž apoštol, také buoh čelě (?)
že Tymotheus na swém těle
uzdrawen byl w swém žiwotě
5 wínom skrže jeho skrowné nspítie.
Ktož mě kdy skrowně požíwaji,
mnohých neduhów zbýwaji.

Woda odpověď.

10 Woda wece proti wínu
a dá jemu takowú wínu
řkúc: Kěť Náman byl zdráv wínom!
protož ho měl dosti plným činem;
kěťť jest byl zbawen málomoci!
15 nemohlo jemu toto spomoci:
jeliž se kúpal u wodě
sedmkrát swému zdrawí hodě,
w Jordaně, w tom přerozkošném,
teprw jest byl zdráv w žiwotě swém:
20 od wodyť jest on lékařstwie wzal,
protož když jest proroka poslúchal.
Kěť jeho jest wino uzdrawilo,
máломocenstwie jeho zbawilo!

25 *Wino proti wodě odpověď.*

Wino wece: Nemluw toho;
ktož se tebe napie mnoho,
nadmeť se pak jakožto huben,
budeť na žiwotě jistě huben:
30 we mněť jest jistě lékařstwie prawě,
jáť jsem raněným lidem k zdrawie.
Znamenajž, kterak jest onen zlěčen,
ježto bieše na púšti zsečen.
Samaritán byl jest raněn,
35 potom swého neduhu jest zbawen;
nebo jsú neměli čáky k němu,
by co již mohlo spomoci jemu:

i byli jeho rány zmyty vínem,
ihned byl potom uzdrawen tím činem.

Woda wínu odpovědá.

Woda wece : Toť mi jest diwno,
k tomu tak welmi protiwno,
že ty již žádáš chlúby mnoho,
nemoha nikda dostati toho;
wšaks ty již nesmiery počátek,
nebť jest w tobě hrozný zmatek :
ktož se smie vínem opiti,
měltby se wodú schladiti.
W písměť toto psáno stojí:
We mněť se všechno stwoření koji;
řeky, wody nejednaké
obweselé města, hrady také.

Wíno odpovědá.

Wíno wece wodě takto :
Ó že smieš mluwiti pak to !
ját jsem tebe dražší po wše časy,
žeť mne nenie žádná woda dražší;
nebť wodu lejí pryč pod lawici,
pak mě potom w čistú sklenici;
wíno lejí w láhwice nebo w zlatnice,
ale wodu w střepy a w hrnce.
Woda jest nápoj všech hlúpostí:
kraw, koní, koz, husí dosti;
wšeckof se w tobě toto wálé,
protož mnohokrát ústa zkálé:
wínoť pak smutku pryč welí,
mnoháť smutná srúce obweselí.

Woda odpovědá.

Woda wece: Což dieš k tomu?
nebo jsem já potřeba w domu.

Čímť jest lidem žiwu býti?
protož beze mne žádný nemóž býti:
mnú swařeno, také učištěno,
a k mnohému jich užitku přiwedeno.

5 W lesiech, w sadech, kdež dřewo jest,
wšecho beze mne obmeškáno jest;
toť woda pěkně uchladí,
protož wíno toť jie shladí.

Wíno odpovědá.

10 Wíno takto jie powědě:
zajisté toť já dobře wědě,
žeť toto hlúpé hody budú,
když k tomu wína nedobudú;
15 jestliť pak on k tomu bohatý,
welmit jest skutek mrzutý,
když wína nemají dáti,
na wodu pro nic nemají zwáti.
A k tomu řka: chcít šenkowati
20 pintu, nebo což jest libo tobě,
teprw ochotně pójde k tobě;
tuž teprw weseli budú,
ježtoť wínem smutka pozbudú.

Woda odpovědá.

25 Woda wece wínu tak :
Ty toto dobře wieš wšak,
protož jsem já toto sama učinila,
nebo jsem wíeře wrata otewřela,
30 kdyžto jsem syna božieho, Jezu Krista,
w Jordanu křtila od Jana Baptista,
podobenstwie starého zákona skonala;
toť jsem všechno dokonala,
když sem tekla z jeho boka
35 wše pro hřišného člowěka.
Protož užitečnáť jsem tu byla,
hřiechy lidské jsem omyla:

nenielit mně pak toto chwála?
 kéž se wínu tato čest stala?

Wino odpověď.

Wino wece: Znáám to také,
 protože pomohuť toho také:
 skrze tě a twé poškrwnění
 majíť duše swé utěšení;
 hříšnýmť jest smyta jich wina
 milostí Jezu Krista, božieho syna,
 skrze mě vše spravedliwějšíe
 k tomu přijímá i zwolenějšíe.
 Čte se, že jest toto wino bylo,
 o němž jest tak psáno bylo:
 Toť krew má! a z boka jest mého
 wylita pro člověka hříšného.

Woda odpověď.

Woda wece wínu také:
 Však nejsi potřeby veliké,
 wiece lidí oklamáwáš,
 nežli jim užítka dáwáš.
 Milé wino! toli jest twá moc,
 že tě mnohý pije přes moc?
 potom zitra bláznem bude,
 pak za tři dni toho nenabude
 na swém žiwotě tejto škody,
 zaplatit tyto hříšné hody.
 Wodať jest mátie všie země,
 žiwého všeho stwoření;
 protože jsem matka všie skrownosti,
 každému dám darmo dosti:
 suchým lukám odwlažení,
 k tomu dědinám rozpaření.
 Winoť, tebe málo ulěwaji,
 jediněť tebu pochlebaji.

Wino odpověď.

Wino odpověďě tomu:
 Protož což dieš wodo k tomu?
 5 mezi tiem na ni welmi křiče:
 mila stul kabelku, a mlě wiece,
 nemluw tak hrdě o tom!
 však máš chwály málo potom.
 Protoli, že swěcena w kostele?
 10 však tě pie kráwa takéž tele,
 k tomu zwieřata tě lokají,
 nebo tě sobě lacino mají:
 čím na swětě wiece čeho jest,
 tiem ta wěc lacinější jest.
 15 Protož já z swého kořene
 jdu do čistého stwoření;
 w čistém orudi já přebýwám,
 w žiwotě swój přiebytek mám.

Woda odpověď.

20 Woda wece: Toť jest prawda,
 žeť mnohý tebe již požádá,
 mniet, byť co byl tiem lepý:
 potom jeho tak oslepí,
 25 že očima vše bude widěti,
 ale smyslem bude blůditi;
 neboť lahodně přijdeš k němu,
 a chce se zllbiti jemu.
 Protož když se již nalé tebe,
 30 tuť nezná lidí ani sám sebe;
 bylť by déle žiw na tom swětě,
 musie spieše umřieti pro tě,
 opiw se, mluwiti nic nemoha,
 a však nectí lidí ani k tomu boha.

Wino odpowiedá.

Wino wece takto k wodě,
 haněje ji k jeje škodě:
 Protož ty pitie jsi welmi marné,
 k tomu tak welmi ohawné;
 nebo zlé věci w sobě miewáš:
 žáby, hady, štiery k tomu máš;
 přetrhneš se běžec z skály,
 jestiř w tobě již užitek malý.
 Neboť jest tě Kristus proměnil u mě,
 protož z toho chwála jest mně;
 Kristus toť jest sám proměnil,
 žeť jest z vody wno učinil;
 protož z wina wody nenie,
 tehdyť jest mé powýšenje.
 Ktož se wínem podpil směle,
 mniet byť měl často hřiwen cele,
 mniet sám, byť byl prawý wltěz,
 protož sám snad nestojí za peniez.

Woda odpowiedá a konec s wínem činí.

Wodať wece: Nemluw toho,
 styď se, wno, skutku zlého;
 nebo se otec Noe opil tebe,
 až prawě sám již nečil sebe;
 protož ležal tak rozmetaw se,
 neřádně welmi odkryw se.
 Tehda jeho syn smál se tomu,
 přiwedl jiné bratřie k tomu,
 maje za zlé otcí toho swému;
 pak jiný bratr přikryl hanbu jemu.
 Pro tě na swět přišel zlý rod,
 když Lot opil se tebú i wydal plod;
 opiw se Lot, vlastnie dcery
 (že) swé učinil matery:

protož zlý skutek z tebe pocházie,
 na jich zbytku lidem scházie.

*Tuto mistr přišel sám k sobě,
 ze sna se probudiw jako robě.*

5 K tomu mistr tento, jenž se opil,
 bez meškánie se wzhuoru zchopil.
 Protož jeho oba spolu počesta prositi,
 zdaliby je mohl smieřiti;
 10 nebo se woda trháše,
 a mistr toho se již báše,
 proto aby se nestala škoda,
 atby nezabila wina woda:
 potom by snad neměl co mistr píti,
 15 tehda chtieše toto rád stawiti;
 nebť jest wody wiece na tom swětě
 nežli wina, toť wie malé dietě.
 Protož se woda na to trháše,
 nebo sobě dobře ufáše;
 20 wno pak zrnaté bieše,
 jednoť se tomu smějšie.

*Tuto mistr měl myšlenie k tomu,
 aby nepochlebowal nikomu.*

Wecet mistr tento tak stoje:

25 Bylatby toto hanba moje,
 byť se co mezi wámi zlého stalo;
 přesalyšta mě welmi málo,
 chcít se k tomu přimluwiti,
 toť wám nebude nic škoditi,
 30 proto abyste se wiece newadili,
 k tomu sobě rádi slúžili,
 potom swoji přátelé byli
 takéž jakož kdy dřiewe milí.
 Chcít toto wzieti w ruce sám,
 35 mluwiti wám již o tom nedám.
 Oba swé řeči přestásta,
 k tomu jemu wše w ruce poručísta.

Mistr takto mezi nimi stoje
 wece : Slyšta, paní moje ;
 již já také powědě wám
 to což nejlepšího wiem k wám :
 Pán buoh, ježto všechno stwořil,
 wodu, wíno k tomu jest způsobil,
 dal jest wodu bydlu swětskému,
 a wínoť jest dal duchowniemu.
 Toto obé jest božie wzplozenie,
 jestiť kniežecieho urozenie ;
 nebo duchowní staw bez swětského,
 k tomu swětský bez duchownieho
 sám jeden staw nemůže státi,
 aniž pánu bohu chwálu wzdáti.
 Jeden bez druhého státi nemuož,
 toť každý wěděti muož :
 mše bez wína nemůže býti,
 wodyť jest také k wínu wzdy přilíti ;
 neboť jest toto sám buoh ustawil,
 ktož jest pak ten, ježto by to stawil ?
 nebo zbořil takú wieru naši ?
 byl by podoben k Jidáší !

*Tuto mistr chce prawdu powědieti,
 protož račtež poslúchati chtieti.*

Wodyť jest swětu potřeba,
 5 potom wína také třeba ;
 protož oba jsta již dobrého rodu,
 nebudtaž sobě na tu škodu.
 Pomahajž pak jeden druhému,
 zlíbíta se oba pánu swému,
 10 jenž wás sem mezi ny poslal,
 tomuto swětu k póžitku dal.
 Nehněwajtež wiece sebe :
 dokudž jest země i nebe,
 dotud mezi wámi příměři ukládám
 15 túto moci, ježtoť od wás mám.
 Mluwtež dobré wzdy o sobě,
 nemajice záwisti wiece k sobě ;
 nečiňte sobě w tom škody,
 ktož pije wiece wína nežli wody :
 20 nebo ktož chce wiece wody píti,
 snad nemá wína čím platiti ;
 protož poručtaž toto spolu bohu,
 ať lidé pijí, cožť koli mohú.

P O D K O N Í A Ž A K .

Satyra tato podkonie a žák (satrapa et scholaris) nalezla se v rkp. weř. bib., v němž i rada otce se nachází; podle slohu a wtipu souditi lze, že obě tyto básně pocházejí od téhož skladatele a sice od Smila Flašky z Pardubic. Jest to wtipná hádka mezi podkoníem nebo nečesky štalmistrem a studentem čili žákem. Tištěna w Plzni 1498, pak zpráwněji w Star. Sklád. V. 178.

Přihodich se jednú k tomu,
 kdež nalezech w jednom domu,
 práwě také w túž hodinu
 dwa, jenž přišla pohostinu.
 Oba práwě bez meškání
 dásta mi milé wítání;
 a já přiblíživ se k nima,
 posadich se mezi nima,
 jakož často w krémě býwá,
 křičítec: paní nali piwa!
 jechomť se w odplatu ctíti,
 podávajíc sobě píti.
 Poslúchajtež tuto práwě,
 powiemť wám o jich postavě.
 Z těch jeden člověk bieše mladý,
 nejmieše známku brady;
 na němž sukně šerá, umlená,
 a k tomu kukla zelená,
 ta také zedrána bieše;
 mošnu na hrdle jmějieše,
 w nižby wložil, což mu třeba,
 mnim že knihy, také chleba;
 a deřtky jmieše u pasa,
 jakž je widiech toho časa,
 i jinú k tomu přípravu:
 wšech bieše školskú postavú.

Druhý ten se starší zdáše,
 wzdy sedě, brádku súkáše;
 na němž kabátec úzký, krátký,
 a dosti zedrané šátky;
 5 okasalý tak dworně,
 k tomuť bieše obut w škorně;
 tyť biechu drahně powětšely,
 a wšak okolo děr cely,
 skrze něž widěti nohy,
 10 a také bieše wpal ostrohy;
 točenku jmieše na hlawě,
 tak jakž jej sezřech práwě:
 jistěť mi se dworák zdieše,
 hřbelce za pasem jmějieše.
 15 Ten mluwieše hrdě sedě,
 na swé špice pyšně hledě,
 řka: Nenie w swětě toho,
 ani kto má zbožie tak mnoho,
 bych chtěl jeho zbožie wzieti
 20 a dwora se odpowědieti;
 neb jest tu tolik utěšenie,
 w swětě ten jeden nenie,
 ktožby dworěnie okusil,
 wěčněťby dworiti musil.
 25 Ktož mi o lepšiem bydlu prawí,
 každý se we lhi ostawí.

Dotud mluvě ústa tradi,
až i žáka na se wzbudi.

Ten mu k tomu odpovědě
a řka: Já to dobře wědě,
a tomu já také wěfi,
že páni i také rytieři
tíť u dwora dobrú mají,
i bohatí, to já znaji:
ale ubožátka chudí
diw že se jim neostudí
pro zlé bydlo jich dwořenie,
neb již wětší psoty nenie;
tíť se chodiec psotú klonie.
A nadto pak wy podkonie,
wy ze wšech najhorší máte,
kromě že se w tom neznáte;
byšte se chtěli poznati,
swú psotu popsati dáti,
což wy jie máte, podkonie:
w swětě wětšie psoty nenie,
než wy ji trpíte dobrowolně.
Ale naše bydlo školnie,
toť já tobě prawi hole:
tuť je we wšem prawá zwóle,
i od pitie i od jedenie;
w ničemž nedostatka nenie,
myť netrípimy nikdy hladu.
Když již towařiše sadú,
tuť já dosáhna úkrucha;
nenie partéka tak sucha,
bych ji nerozmočil jichú,
tiem lekuje swému břichu.
I budemy dobře syti,
k tomu máme dosti píti,
pitie ctného do nerody;
častokráte také wody
napijemy se pro zdrawie,

neb jest welmi dobrá hlavě.
Ba od ztrawyt se mámy pyšně:
masa, kur dosti přielišně,
toť jest, na každé poswiecenie
5 w ničemž nedostatka nenie;
když to koli u nás býwá,
mámy přieliš dosti piwa.
Ale wám miesto sniedané
dadie polček záranné;
10 však jste jedno záranné syti,
býwajice wzdycy biti;
miesto jedenie oběda
třepatkám kyjewá rána přisědá.

A když žák přesta mluwenie,
15 dwořák wece: Toho nenie!
okřiče se naň hněwiwě,
a řka: Žáku mluwiš křiwě,
bychom byli hladowiti
u dwora, a kyjem biti.
20 Ach přehubená partéko!
i co jest w tobě řebi této
o nás (paniciech) mluwiti třeba,
sám nejsa nikdy syt chleba?
Co dobrého do wás žáci?
25 však jste hubení žebráci,
jenž tečete dóm od domu,
hekajiece a chtiece tomu,
by wám dali jichy mastné.
Auwech, waše bydlo strastné!
30 tuť wám dadie partéku rženú
a s tiem wás pesky wyženú;
pakli již na waše ščestie
wám dadie w některém miestě
jichy nemastné a málo,
35 wey, kak se wám dobře stalo!
již se wše zdálo po wóli,
s tiem pak běžíte do školy,

a to s velmi dobrou myslí,
 mniec, byste na hody přišli.
 Tuť vás pak starší omýtie,
 i chléb i jichu vám wzclytie,
 budúť se nad wámi mstítí
 hněwy, nejsúc dobře syti.
 Ach, toť wám psota nehowie !
 Slýchalť jsem dáwné přislowie,
 žeť žákóm draho wařeníe ;
 protož ty nechaj swařeníe
 se mnú, nebť já také wědě
 prawiti o wašej biedě,
 což wy jie máte žáci.
 Ale my panici dworáci,
 když my již za stolem sědem,
 inhed na se lučemy chlebem ;
 myť nic nešetřimy toho,
 neb ho mámy přieliš mnoho.
 Tuť nám dadie jísti dosti ;
 pakli že pro jiné hosti
 nás kuchaři zapomanú,
 inhed já od stola wstanu
 i běžím tam sám k kuchyni,
 dadieť mi dosti zwěřiny ;
 pakli nenie, ale kaše,
 toť jest wše útěcha naše,
 žeť jie ukydá druh druha,
 a tudy nás mine tůha.
 Někdy se wladaf w mě wpeří,
 a mě swú holi udeří
 w pleci nebo w hlavu ranú :
 inhed já odběhnu w stranu,
 tohoť nikakž nenechaji,
 od mateřef mu nalaji ;
 kromě leč (by) byla hlucha,
 tožť jej nepowzní u ucha.
 Když pak bude po wočeři,

co nás koli dworské sběři,
 běfemy se dolów s hradu,
 a netrpiece w ničemž hladu.
 Ale wy žáci nebožátka,
 5 ach ! že wás jest waše matka
 těžce nosiwši w žiwotě
 přifrodila k takej psotě !
 já se tomu velmi diwi,
 že jste jedno bitím žiwí ;
 10 wšak wás za obyčej tepú,
 jednak burcuji, jednak swieku,
 wymýšlujíc muky nowé,
 a wykaziec metly březowé.
 Netaže toho dořeci,
 15 žák se chtieše hněwy stěci,
 a fka : Wy podkonie hubení !
 wšak jste wy tak zahubeni,
 u wás jsú zakrsaly kosti,
 pro psotu nemohúc růsti.
 20 Kdyžs mne se nechťe zbawiti,
 již chci z knih o tom prawiti,
 což já o wás psáno mám :
 Když jeden jel cestú sám,
 hodného pacholka ptaje,
 25 podkonie sobě nemaje ;
 tuť se jemu črt pokazal
 a inhed mu se přikázal.
 I slúžil mu k jeho wóli ;
 což jedno rozkázal koli,
 30 w tom nikdy nebyl rozpáčen,
 a wšak často za wrch wláčen.
 To on wšeecko trpěl mile,
 až práwě do jedné chwile,
 když se tak powěťřie zrudí,
 35 hroznú slotu s deštěm zbudí,
 o němž jest strach powědieti :
 šťastný, ktož mohl useděti

toho nečasu pod střechní!
 Črtu nebieše do smiechu,
 ano s něho šaty berá
 kuklu i plášč s hrdla derá
 podlé obyčeje i práwa,
 jako se i dnes třepačkám stává.
 Opět pak vše téhož času
 slunce pokáza swú krásu,
 pusti swój paprsek jasný;
 by čas horký, welmi krásný.
 Tuž panoše každý zvlášče
 pacholku podává plášče,
 a plášč mokr a pln deště:
 tu se teprw črtu stežče.
 I zjewi se pánu swému
 a takto powědě jemu:
 Tutož mého bydla nenie,
 beruť pane odpuščenje;
 již jsem (dobře) zkusil toho,
 mají zlého bydla mnoho
 třepačky, kudyž se obrátie,
 wzdychky w psotě chvíli krátie.
 Wiece mluwiti nerodě,
 inhed se kamosi podě;
 wyprnu se jim všem s očí,
 jedné že se wicher zatočí.
 Čím ty se pak chceš chlubití?
 widíš, že črt nechtěl třepačkú býti;
 to jest wzdy dosti znamenie,
 žeť horšieho bydla nenie,
 než wy je máte třepačky.
 Ale já když sedím s žáčky,
 bez chlubyť chci powědiati:
 tuť jsú mnohé městské děti,
 jenž jsú také pod mú stráží,
 tyť já wšecky metlú káží,
 a sám se pak bitie zhojím;

w swátek se ho nic nebojím.
 A když (pak) přijde čas postný,
 mně wděčný a welmi radostný,
 o němž jest dlúhé prawenie,
 5 co mám tehdy utěšenie!
 když já již budu na poli,
 ano wšeccko po mej wůli;
 newiem niče o chudobě,
 jsa sám dobrowolen sobě;
 10 jakžkoli přijdu ke wsi,
 až inhed bojuji se psy,
 an každý přeč běže skoli,
 a já jej ranil swá holi.
 Jakž mě náhle sedlky zočie,
 15 milostiwěť ke mně skočie,
 neučinief k tomu leně:
 padnú na swojí koleně,
 tuť mé obrázky celují
 a mě dařiti slibují,
 20 tepúce se w prsy náramně,
 tiežiec, cobych ráčil? na mně.
 Jáť je za wajce poproši;
 anať inhed běží k koši,
 i po wšech se hřadách zplazí,
 25 a kde které hniezdo, zlazí,
 we wšech kútiach pilně hledá,
 mněť wzdy práznu jíti nedá.
 Pak odtad pójdu s radostí,
 a nabraw již wajce dosti;
 30 a kdež se naměte slepice.
 hus, nebo která kačice,
 když já ji popadnu koli,
 tej jest wzdy jíti do školy;
 a sedlák se chce hořem wztéci,
 35 wšak mi nesmie niče říci,
 ani protiwného slowa,
 boje se póhonu do Pasowa.

My žáci i také knězie,
 kamž koli po světě běžie,
 toť veď malá věc nenie,
 nebojime se oběšenie :
 ale wy, hubené panošky !
 wy nejste bezpečni trošky,
 wy strachy zdrastíte káici
 jedúc mimo šibenici ;
 wám se třeba ohlédati
 a před sebu se žehnati,
 neb jest pilně třeba toho.
 Dwořák se rozhněwa z toho,
 a řka : Misero newlidná ;
 k čemu tobě ta věc nesklidná ?
 Však ty za plešku nestojíš,
 nebs huben ; metly se bojíš,
 a jsi žiw na světě sotně,
 obcházeje se robotně.
 Ty se robotně obchodíš,
 k tomu we zlých šatech chodíš ;
 toť hanba nenie w školském běhu.
 Kterak pak o twém noclehu ?
 ty ležieš na kamnách nynie ;
 ale až bude ondy zimě,
 inhed se o to s tebu swadie
 a na kamaň wiece nedadie.
 Ještě bude tobě blaze,
 dadielit léci na podlaze ;
 tu ležiš zle a dosti neměkce,
 zimú se třesa a zuby štekce,
 a k tomu wstávání ranné.
 Když se pak na tě dostane
 wšecka školská pracná třieda,
 teprw tobě bude bieda !
 když již dieš, že zbuděš toho,
 nikoli ty nezničneš toho ;
 tu tobě wše způsobiti :

školu městi i stopiti,
 ničehož nic neminúti ;
 a kde pak odpočinúti
 a léhaje welmi twrdě ?
 5 Ale jáť se mám od toho hrdě.
 By ty widěl mú posteli,
 když já sobě slámy nasteli !
 tuť já ležim u pokoji.
 Někdy také pospím w hnoji ;
 10 toho já nečiním pro jiné,
 kromě když dštem zmoknu jediné,
 by mé rúcho zsechlo k jitrú ;
 toť já wstana pěkně wytru,
 chtě by na mně stálo čistě.
 15 Toť já prawi k tobě jistě,
 žeť se mne chlapi bojie ;
 kadyž chodě, nebo stoje,
 pokorněť se mi klanějí,
 wezde : Witaj paniče ! dějí.
 20 Sedláci přede mnau sršia,
 i také slepice přšie,
 s nimiž já mám hroznú útěchu :
 kteréž dosáhnu do měchu,
 tať se wiece nepozná zase,
 25 sniemť ji s towařiši w kwase.
 Toť také prawi neskrytě,
 žeť nemám pčte na bitie ;
 na tomtych já mohl přisieci,
 že w tomto celém měsieci
 30 nejsem já bit pro mú winu,
 kromě wyjmúce jediná ;
 leč kdy z klamu po hlawici,
 neb za wrch, nebo po lici.
 W tom já niče pána newini,
 35 neb on to wše z klamu činí.
 Mám pána po wšej swej wóli :
 dáť mi, což poprosim koli ;

mát mi nový kabát dáti,
 netáhneť jeho jedné zedrati.
 Což mi se pak nedostává?
 když mi jedno hlava zdráva,
 však netrám psoty wiece.
 Ale wzdy prawdu prawiece :
 já z mladu na swej hlawici
 nosil jsem těžkú přielbici,
 doniž jsem ryněfem byl ;
 ale již sem já té psoty zbyl.
 W tomť se pochlubiti mohu,
 a z toho děkuji bohu,
 žeť jsem tak welmi powýšen ;
 všem žákóm mohu býti pyšen !
 Sám wžak znamenaj cti této :
 jsem podkoním sedmé léto,
 a k tomu mám dobrú naději,
 a to jistě řieci směji :
 netáhneť pán dluhów zbyti,
 měť chce střelcem učiniti !
 pakť neponesu tlumoka,
 ano samostřiel u boka,
 a k tomu pak škorně čistá,
 na niež haklíków na tři sta.
 Kdež budu w neznámém kraji,
 měť wezdě za pána mají.
 Protož, hubený sagitári !
 i kacít jsú twoji swáři ?
 proti mně wiece neroď mluwiti,
 nebť jest wěčně we psi býti ;
 wám jest přísúzena psota,
 byšte ji měli do žiwota.

Žáku to bieše protiwno,
 wece: Jest mi welmi diwno,
 hrdú řeč slyše od tebe ;
 i zda sám již neznás sebe ?
 wy třepačky ubožátka,

toť wám nikdy nenie swátka.
 Wšaks ty hubená satrapa,
 čím chceš lepší býti chlapa ?
 na každý den hnój kydaje
 5 a k lepšímu čáky nemaje.
 Wšak ty se newrownáš žáku,
 neb my mámy lepší čáku,
 ne jako wy chlapi hlúpi :
 z žákówť býwají biskupi,
 10 komuž toho böh popřeje,
 w nějž jest má dobrá naděje.
 Prodlit mi böh mého zdrawie :
 až bude o swětém Wáclawě,
 ježtoť již daleko nenie,
 15 přijmuť já prwe swěcenie ;
 inhed sobě pleš proholi,
 a kto mi překazí koli,
 tomu bude nelze zbyti,
 wzdyť mu jest pohnánu býti ;
 20 zaplatit mi to dosti draze,
 pojiet semnú calet w Praze.
 Což mi pak bude škoditi,
 když já již budu choditi
 hrdě w mešném rúše zlatém,
 25 jsa knězem nebo prelátem ?
 když já budu w kostele,
 a ty stojíš jako tele
 w swém zedraném rúše letně,
 na mne smieš hleděti setně.
 30 Protož nebožtíku lichý,
 razit to, ostawni se pýchy
 a se mnú nechaj swařenie ;
 však widiš, že statka nenie.
 Ječčeť nad to wěrně prawi :
 35 chcešli prodlenie swému zdrawí,
 nebudiž wiece dworskú chasú,
 tak snad prodliš swého času ;

jinak zhyneš na životě,
nebo není konce vaší psoty,
aniž jesti lepší čáka.
Protož razi u sedláka
přistati w dobrej dědině,
zda tě tady psota mine ;
tu tepa w hlavu pšenici,
obrániš se šibenici.

A když žák svůj řeč wylíci,
tu se dvořák ihned wztýci,
hněwivě naň třasa hlavú,
hroze jemu rukú prawú,
řka: Již nepřežijú toho děle,
byť pak bylo i w kostele!
mluwiš na mne, ježtoť není.
I zda již ufáš w své swěcenie?
Dřiewe než dočekáš pleše,
budeš ty utopen w měše,
jakož se i jiným děje ;
i w tomli jest twá naděje ?
Dřiew než ty budeš prelátem,
spieše ještě budeš katem :
neb najwiece biřici, kati
wše býwají literáti ;
téhož ty také nezbudeš,
po malej chvíli katem budeš.
Ještěť wěrně razi tobě :
přizři, již jest čas, o sobě,
a já, s dobrých lidí pomoci,
řemeslat chci dopomoci ;
tudy něco psoty pozbudeš,
a potom oběšen budeš.

To řeč, ruku naň opteže,
a žák ho k sobě za wrch dosieže,
k tomu jej w hlavu udeři ;
tako se druh w druha wpeři
5 za wrch tak nelitostiwě,
druh druhu hlavu křiwě,
a k tomu pohlawci suší
pleskají okolo uší.
Tak zároveň bez rozpače
10 druh druhu pod se tlače,
hrozny hřmot jde o podlahu,
i sien i on búchá hlavu.
Nepodada se druh druhu
rwásta se chvíli tak dlúhú,
15 drúce sobě ústa różno,
až mně by hleděti hrozno.
Nechtě se díwati tomu,
i brach se přeč z toho domu,
ana se za wrch wláčita :
20 rujtaž se, dokud ráčita!
Tať jest krčemná přihoda,
neb se piwo pie, a ne woda.
Dnes ktož rád do krčmy chodí,
častokrát se jemu přihodí,
25 že zwie přihody někaké
a k tomu nowiny také ;
mnohému se tako zračí,
najwiece ktož se tam omračí,
žeť má doma co prawiti.
30 A wšak se jic lépe zbawiti,
a w noci, jakž čas jest, spáti,
a doma nowin dočakati.

POSTAWY A MRAWY LIDSKÉ.

Nejisté domnění, že pro úzké spojení těla s duší povaha duše z těla uhodnauti se může, na čemž umění fysiognomické založeno, dalo počátek této básni, nalezející se w rkp. latinském archivu Třeboňského z XV stol., kdež i cwičení rhetorická, formuláře a jiné kusy najíti. Tiskána w Čas. Mus. 1827. III. str. 9.

Poslúchajte všickni toho,
ktož žádá múdrosti mnoho,
móž z této rady wěděti,
to což wem chci powědiati:
prawit, ot lidské postawy
kteří které mají nrawy,
aby ste je mohli znáti,
a poznajíc se jich chowati.

Kuželatý wrch jest na kom,
prawit podlé smysla mého,
žeť jest smysla ten wrtkého.

Kto má bez wrask široké čelo,
nemáť studu, wěz za celo.

Weliké obočie jest u koho,
ten wždy myslí přieliš mnoho,
sem, i tam myslí usiluje,
ten riedké nrawy miluje.

Kto má welicé oči s vysokým čelem,
to wem prawi beze spile,
žeť při něm nenie lenosti,
ale jest tiem wiece zlosti.

Kto má oči wždy krwawě
ot přirozenie, a wšak zdravě,
toť se znamenává wražda,
toť móž býti dobře prawda;
zlét jest znamenie wždy při něm,
nepowiem wám wiece o něm.

Ktož s končítým nosem chodí,
blekot jest a swáry plodí.

Kto má chřiepě rozedřeně,
toť jiného niče nenie,
5 toť se znamenanie dáwa,
hněw s smilstwem se znamenává.

Twář weliká u koho jest,
ten wždy prázdnot miluje.

A kto má weliká ústa,
10 a rty s obú stranú tlustá,
náhlýt jest a hrdina,
při něm nenie jiná wina.

Kdo tlustým hlasem obdařen,
k lakomstwít jest welmi snažen.

15 Dlhé šije, weliké uši,
toť wám powědiati muši,
že při něm múdrosti nenie,
bláznowéhoť jest rozenie.

A kto má krátkú stopěji,
20 toť já powědiati směji,
žeť jest rychel na wšem diele,
čině před se wše směle.

Dlhé prsty, tlusté dosti,
pln jest prawé nemilosti.

25 Jsúli tenké, to se tak dáwa,
že se chlapstwo znamenává.

Do krátkých je to znamenie,

pakli jsú tenci k tomu :
ti jsú dobrého rozomu.

Kto mluví s člověkem bebce,
pospiechaje welmi drebce:
toť se znamenává náhlost
a neweliká múdrost.

Tencě nozě, dlúzě obě,
ruč jest, to já prawi tobě.

Weliký břich jest u koho,
ten wždy žeře přieliš mnoho.

Ktož rád často mnoho mluví,
neustawičný jest a lžiwý.

Kto skúpě mluví znenáhla,
k tomu se jest múdrost stáhla ;
a kto blece, sám se chwále,
ot toho jest múdrost dále.

Ktoli mluví s člověkem
sem i tam wrtě okem,
hled mu w oči: ztratliť mieru,
newěť jemu, na mú wieru ;
ot přirozenie to mu dáno,
což mluví, to wše selháno.

Kto mluví oči semřize
a twáf dolów swú ponize,
pyšnýť jest a lidmi hrze,
každěť jeho nrawy mrzie ;
nezdát mi se, byť byl dárce,
ale jest každého hánce.

Kto mluví drže twáf ladvě,
anebo slow poslúchá snažně,
což ti prawi, toť prawda jest ;
jest při něm celost a nelest.

Ktož řeči nechce slyšeti,
o tom chci wám powědiati,
to se nám znamenati dáwa,
trojie wěc se znamenává :
neboť jest prawý blázen,

aneboť jest w pýše zázen,
anebo hněwiw s náhlostí
a neustawičnost s hrdostí.

Kto rád hryze hubě sobě,
5 zlýť jest, to já prawi tobě ;
jmáf wždy w srdci zlé myšlenie,
při něm nic dobrého nenie.
Jmáfliť žena to znamenie,
hanbať mně mluwiti o nie.
10 O welicie hlavě prawi,
tak jakž na mej mysli znaji,
prawi podlé smysla mého,
žeť jest rozumu dobrého.

S malú hlavú jest zlobiwý,
15 a také jest záwistiwý.

S okružlú twaří kto chodí,
ta čtwerá wěc w něm wéwodí :
nenieť múdrý, a strašiwý,
neustawičný, a wřeskawý.

20 Kto má twáf dlúhú dosti,
mužských jest činów s múdrostí.

Kto má krátký nos, wztržený,
leč u muže, leč u ženy,
opilec jest a také blekot,
25 to wám prawi cele na kot.

Ale kteréž koliwěk žena
ostrým nose m obdařena,
chowaj se jie, razit tobě,
aby přál wiery sobě.

30 A jestli w lici čerwena,
chowaj se jie, zlát jest žena ;
powědě wám jejie biedu,
žeť jest právě plna jedu.

Komu těie wzhóru ramena,
35 strašiwýť jest, jako žena :
ale kto spustil dolów ramena,
toť se znamenává hrdina.

A kto tupé nosy jmají,
tíť se neradi hněwají.

Kto má koli twář lesknatú,
opilec jest, to má za otplatu.

Wěz, že každý prskonosý
klam a chytrost w sobě nosí.

U kohot jest twář čerwena,
leč buď muž, leč žena,
weselýt jest podlé ctnosti,
to wše činí z swé šlechtnosti.

10

Kto-tě bled, k tomu liběwý,
ten býwá často hněwiwý.

Smědý člowěk kudy chodí,
ten w swém srdci milost plodí.

5 Znajte twář welikú po tom,
žeť jest ten wz - - lakom.

Chci té řeči býti směren:
každý rzawý jest newěren.

T A J N Á L Á S K A .

Tato milostná píseň ze XIV století nachází se wc. k. dworské bibliot. we Widni, Cod. Theol. 844.

Dřewo se listem odiewá,
slawíček w keřku spiewá:
máji, žaluji tobě,
a mé-cě srdce we mdlobě.

Zwolil sem sobě milú,
ta tře mé srdce pilú;
píla řeže, ach, bolí!
a twójt budu, kdeť jsem koli.

Srděčko, diwím se tobě,
že nechceš dbáci o sobě;
twá radost, weselie hynie
pro tu beze imene.

Ačť bych já ji jmenowal,
manohýt by mě strafowal,

a řka: proč ty tak slůžíš?
čemu se milostí chlubiš?

Neustawicí milowník
jako u cesty řepík:
15 k čemu se koli přičiní,
a tomu všemu uškodí.

Ktoť jsem, tenž nosím pilu;
jáť mám najkrašší milú:
těť nikoliw nepowiem,
20 sámť ji s mým srdětcem wiem.

Wiera wieře pomáhá;
kdeť jsú dwa sobě wěrná,
on jí a ona jemu,
nepowiedaj třeciemu.

Mnohýt se rád honosí,
ten tajemství pronosí;
sch naň! zlýť obyčej jmá;
nepřejeť mu, ktoť ho zná!

Poniž on wás tak hanie,
prosimť wás, panny i panie,
předieć jemu: rušíš nás!
wyscierčeť jeho pryč od nás!

ONDŘEJE Z DUBÉ

WÝKLAD NA PRÁWO ZEMĚ ČESKÉ.

Nalézáme, že úřad nejvyššího sudího w králowství Českém zastával od r. 1343 až do r. 1394. p. Ondřej z Dubé, kterýž jej w tom posledním roce složil ještě 18 let žiw byl a vždy ještě soudůw zemských účastna sebe činil. Poněwadž to však příliš dlouhý čas na jednu a tuž osobu býti se zdá, domníwá se p. Palacký, že dvě osoby, otec a syn téhož jména, onen až do r. 1361, tento dále až do r. 1394 úřad ten konaly, což jestli tomu tak, důkazem jest nemalým důwěry u cis. Karla IV neobyčejné, že w tak důležitý zemský úřad syna po otci postavil, a swědčí wysoce jak o velikých darech ducha, tak i bezúhonnosti charakteru páně Ondřejowa. Byl pak týž Ondřej pánem na Zlenicích, ku kterémuž bradu desatero wesnic, mimo částky jiných wesnic a městeček Lšteně a Ondřejowa, náleželo. Důležité dílo swé sepsal teprw okolo r. 1400 a podal je králi Wáclawowi s přípisem neméně zajímavým nežli spis sám. Z čísel 123 w Arch. Č. wytištěných toliko 82 od samého Ondřeje pocházejí, ostatní od kohos pozdějšího přidělána. Nachází se we více rukopisech, o kterých w Rozboru staročeské literatury od král. české společnosti nauk r. 1842 wydaném podrobná zpráva podána.

a) Přípis králi Wáclawowi IV.

Najoswícenějšíemu kniežeti a pánu, panu Wáclawowi, Římskému vždy rozmnožiteli a Českému králi, pánu mému milostiwému i koruny České dědici přiro- 10 zenému: já Ondřej starší z Dubé službu swú poniženú a hotowú ku poslušenství Twé Welebnosti wzkazují. W tom, jakožto Twój wěrný a Twé koruny České přiro-

s zenú wěru poddaný, k Twé cti, a k Twému i wšie země České počestnému, i k obecnému dobrému, psal sem pamět swú, již sem ot swých předkůw i ot mnohých starých pánůw, ježto sú země České práwa milowali, slýchal, a sám, jsa mnoho let w úřadě sudieho najwyššího, za otce Twého i za Tebe, se naučil, wedl a držal wěrně, i s swými tovariši wěrnými, i s jinými tobo času úředniky; najwiece

proto, aby ta ctná pamět a zemský řád se mnú starým člověkem neminula. Nebo mním, že jest málo pánův Českých, by pomněli, co sú jich otcové měli za právo; a nepomniece ani věduce, i wedú každý k swé wůli swé mysli i zámysly w těch úradiech, nemilostiwě groše dobývající, mimo staré ustawenie. A skrze to koruna Česká na službě rytiefów a panoší najwiece, Ty na swém panství, 10 obec duchowních i swětských na cti i na zboží, chudí i sirotci na swém dědictwí obmeškání a práwo České na swém řádu zrušení jsú. A na koho křik obecny, než na Tě? na koho k bohu žaloba, než na Tě? o kom zlá pamět, než o Tobě? Ty toho můžeš lehce otyti a winen tiem nebýti, jedno přijma naučenie, učiníš swú snažnost, komuž úřady dáš aneb dals, a přísahu ot nich přijímáš, přikaž, at prawdu 20 božskú wedú, a w té prawdě i k té prawdě práwo staré obyčejné weduce, bez zámyslu nových práv, at w tom groše nehledají mimo staré ustawenie, a ještě w tom ustawení at milost činie, a 25 stran at nedržie, hotowi jsúce každému k jeho potřebě wždycky, neb za to berú a jmají. Také kaž, at o swú wěc sami před se nepohonie lidí: také jich mlazší, at u sebe lidských poručníkůw nechowají, 30 ježto pře wedú a tajně s nimi rady mají. Kaž také, twých nápadów sprawedliwých at jsú pilni podlé práwa: kdež jsi aneb kto po tobě práv, at se jemu nedlí; kdež práv nejisi, ale pro Twój pokřik at 35 ihned konec bude powědien Twému, aby na prawě dosti jmiel. Taký okřik w zem-

ském súdě owšem stawuj skrze swé úředníky. Neb kdež úředník swého pána wymlúwá, a pánem swým sebe newymlúwá, dobřel jest; než kdež die úředník: „mnú to nenie“ a pán mlčí, — zlé znamenie! Protož žes Ty slúp a swětlost wšie sprawedlnosti a pomsta wšech zlých, wystřiehaj se toho milý! skrze swé úřady. Wšem jsi pánóm pán, wšems chytrcóm 10 mudr, wšems bezprawciem osidlo, wšems dobrým mil, a prawý boží dar. Prawím také, ačby Twoji úředníci přisežni ot Tebe přikázanie měli, a wezmúce, i snad toho tak newedli, jakožs Ty rozkázal, okřik 15 jmáš, (jakož i dnes jde, o který neřád) rozkažíž swé wěrné radě, at to ohledají a uwedú z horsieho w lepsie. Pane milý! cožt píši anebo psáti budu, tohot se nelekám mluwiti a hlásiti před každým člověkem; nebt pro jiné toho nečiním, než pro Twú čest, a pro obecné České země dobré.

Čtyřiet jsú úředníci ot Tebe w zemském řádu ustaweni, ježto slowú najwyšší; neb jsú ot Tebe najwyššieho pána ustaweni, k Twému a k Twé koruně a wšie obce země České ku pokoji a ku počestnému zwoleni a jich úřadowé nadáni, aby w tom, což jim jest poručeno, Tobě napřed a potom chudému i bohatému prawdu činili, a což páni otsúdie, aneb což se lidé swolé dobrowolně, toho jim pamět poručena. To píši w knihy, ježto slowú dsky, skrze swé písafce. Ti páni ot Tebe úřady 20 mají aneb přijímají, a Tobě přísahají wěrní býti i wšie České zemi; ot Tebe čest mají a zbožie, ot Tebe a ot obce groš urbený

berů za svou práci. Třie z nich mají býti páni urození: purkrabie Pražský, komorník nejvyšší, sudí nejvyšší, ale čtvrtý, písař nejvyšší, nemá býti pán urozený, ale člověk obecný dobře zachovalý a k tomu v tom dobře umělý. A což z těch který má bráti, a díel jich moci, dole chci psáti.

Najvyšší purkrabie Pražský, neb jeho mlazší, má moc k zlým ve všie popravě zemské země České sáhnúti, a zemany všecky, kteříž se předeň přivolají aneb otvolají, a naň se svolé, súditi i jednati, a pokoj zaručiti, a dále, ač bude třeba, na pány oteslati. Má také, když úřad káže a komorníka vydá, úřadu poslem svým dáti pomoc, a věrdunk wzięti; a má jemu od pówoda ztrawa dána býti. A kdež jest ot úřada komorník, tu nemá listu ot úřada mieti: ale kdež komorníka 20 nenie, nechtieli, věřiti úřadu, ale wezmi list a věrdunk jeho posel, a sám kopu. Má také purkrabie, když súd zemský bude, stolice pánóm a seděníe zjednati, šraňky osaditi, aby tam nešel, ktož pán nenie, 25 pánóm pokoj učiniti k slyšení prawdy, řečníky miesty zděliti. Má miesto podle komorníka najvyššieho na lewé straně, hól drže w ruce; panské kázanie, což z súdu wynešeno búde, činiti, a když král 30 sede na súdě, má státi s hólí, a král má na jeho místě seděti. Má také, když a dokudž úřad wešken nebo jich mlazší sedie, býti při úřadu pro pokoj, a za to jej úřad má w podobných prosbách uslyšeti. A mají jemu na každé suché dni na propiti jedno. panowánie dáti, mimo jeho

díel w panowáních. Má také mieti, kdež zbožie postupují neb z věže wypustie, kopu grošuw swého práwa, opowědi, ran, swád nebo morduow i jiných nápaduow, a pocty na purkrabstwie, i zbožie jest swědomie. W panský potaz na súdě nemá jíti, ani žádný úředník bez přiwolánie.

Najvyšší komorník má miesto své najvyš mezi pány na súdě. Ten má králowa práwa s právem brániti, komorníky mlazšie má w své moci; na toho slušejí, neb na jeho mlazšieho, podle sudieho, opowědi bráti a památné, do kaply swědky přijímati a přísahy poslúchati, zwody na dědiny othádánie dědin všecko. Ot jeho starosty komorníci mají prošeni býti na póbony i na všecky věci, a nemá jemu wiece dáno býti ot každého, než jediný groš, buďto nač buď. Toho úřadu pán ten nemá najímati; neb jsú komorníci králem nadáni z králowstwie, a neplatie ani úroków ani berně zemské; než má jim starosta kázati na každé roky weřeji ot weřeje při úřadu býti, aby je lidé sobě zjednali k své wóli, 25 jakž kto móż koho. A komorník nižádný nemá ot póhonu wiece, než w jednom kraji pět grošów, w druhém deset wzięti a toho kraje komorník pět grošów; w třetiem 30 patnácte, a w čtvrtém dwaceti, a těch krajów komorníci každý pět grošów; a každý, když swědčí póhon neb co ke dskám wyznává, tehdy jeden groš, jenž slowe nákrm neb nápoj. Na všecky úmluwy, 35 zwody, panowánie, othádánie, nemá mieti wiece komorník, než věrdunk od jistce, a za ztrawu groš na wyznánie, a starosta

ot dáníe groš. Komorník drah nemá mieti wiece ot zwoda dědinného, nebo othádáníe, buď málo nebo mnoho, než w jednom kraji pět wěrdunk, a w druhém dwakrát wiece, a ztrawu podobnú, a w třetiem třikrát wiece; a wezmeli co wiece, to mimo práwo. A na kteréžby koliwěk roky starosta wšech komorníków nepostawil beze lsti, jest králowa wina. We dsky kladeníe dole powiem.

Najvyšší sudí má miesto podlé komorníka, a na pány pře podává; a kterémuž pánu káže wstáti a se pány se oě tázáti, ten má poslušenstwie učiniti. Jeho mlazší podlé něho, towariše, opowědné, památné, swědky do kaply přijímá, řečníky wládne; a co ot těch wěcí mají bráti, dole powiem. Ten pán w potazu súdném nebýwá, jako i jiní úředníci; sám s menším úřadem a komorníkem i s pisařem do sta kop žaloby slyšeti móż; zwody, panowáníe a wkłady we dsky podlé jiných dwú má, a bez jeho wóle, jako bez komorníka, žádný wkład desk nemóż dojiti.

Najvyšší pisař zemský dwa jmá pod sebu: pisaře k wětším i k menším dskám; a s těmi nemá miesta pánów na súdě, než u jich noh má dsky čisti, když práwo wezme; před pány sám čti dsky, když jeho pisaři wěřiti nechtie. A přeto má býti učený, a má od desk ohledáníe neb wyznáníe kopu bráti, a jeho pisař čtyři groše; než starým právem ot nižádné přihnané wěcí před pány nemá nic bráti, a čisti má, když potřebie jest. Ot registr ohledáníe neb wymazáníe nemá nic dáno býti, neb to jest pisařowa práce, ježto běře čtyři

groše. O brání ot desk powiem dole. Tento úředník nemá býti w nálezných súdiech, jako i jiní jeho mlazší, a nemají býti w potazu úředníciem, než dsky přechťúce otsiesti, lečby byli přiwoláni, a strana kdyžby toho nebránila. Nemá také pisař žádných kwaternów wkładných w swé moci mieti, aby je ohledowal bez úředníkůw; nebo mají pod zámky býti. Dlužen jest také pisař každý stran ndržeti, súdných wěcí; ježto w súdě wězie, sobě we dsky nepřijímáti, neb jest to zwláštne wina králowa, a w žádné se při nepřimlwáti, než seděti do otázanie jako němý; také žádného w ničemž kromě desk oswědčiti nemóż.

Tito čtyřie úředníci: purkrabie, komorník, sudí, pisař, nemají žádného, doněwadž jsú úředníci, w swój úřad pohoniti před se; nebo jinak úřadu nebudú hodni, jako strany ty; ale mají před pány po plném súdě winniky swé obžalowati, a obžalujícíe prositi, aby ote pánów byli obešláni, aby každý stál a odpowíedal úředníku z čeho jemu winu dá. A když je páni jednú i druhé i třetie obešli, a strana nestane, tehda úředníku má práwo pomozeno býti podlé panského nálezu.

Prawil sem krátce, co má bráno býti komorníkóm ot pónouow, ot swědčeníe, co ot úmluwy, co ot zwodu, co ot othádáníe. W tom sem, to böh wie, powěděl prawdu. A již prawi, že komorník drah a podsudek opowědného nemají wiece bráti, než ot malých wěcí groš; a což wiece berú, tof berú proti práwu. Památného nemá wiece bráno býti z malé wěcí,

než čtyři groše, a ot veliké věci, buď
 co buď, nic wiece přes wěrdunk; ot zwo-
 du, buď mnoho neb málo, nemá wiece
 mieti po krajích mimo ztrawu, než ot
 prwnieho pět wěrdunk, ot druhého dwa-
 krát tolikéž, ot třetieho třikrát, a ot
 čtvrtého čtyřikrát tolikéž, a nic wiece.
 Pakli co wiece wezme, to učini proti
 práwu. Též práwě ot othádání, má býti
 držáno po krajích, kromě byloliby třeba
 měřiče, tomu pówod má zaplatiti beze
 škody úřada, a nic wiece; ot panowání
 nemá wiece wzato býti ot úřada, jedno
 pět wěrdunk, kdež w dluhu nebo w zá-
 pisiech nebo w úrocích nebo w nezprá-
 wách panují; a kdež je ze škod, tu nemá
 nic úřadu dáno býti, neb úřad polowici
 má. Ot wkladów we dsky úřad má bráti
 rozličně, podlé věci rozličných nebo wkla-
 dów: najprwě ot trhu, buď mnoho neb
 málo, ot kopy groš s milostí; ot dání,
 ot spolka, ot směny, buď mnoho neb málo,
 ot každého člověka kopu grošów s mi-
 lostí; ot každého statku ot persony pís-
 řowí čtyři groše; ot ohledání desk, buď
 mnoho neb málo, ležby byla přihnaná wěc
 přede pány, wždy kopu grošow a písari
 čtyři groše; ot toho, ktož diel dáwá nebo bé-
 ře, kopu a čtyři groše; ote wšech zápisów,
 ježto jdú kromě desk dědinných, ode sta-
 kop grošów písarowí wždy čtyři groše a nic
 wiece, a přese sto kop, buď což buď, mimo
 pól kopy nic nebrati než peniez; neb ten
 peniez nejde jiným úředníkóm k zisku,
 než samému písari. Jest peniez nedáwno
 nalezený králowu práwu škodný, ale obci
 dobrý, pročež mnoho zemským dskám

škodí. Malý písar nemá wiece bráti w swém
 we wšem úřadě, než w každém statku
 ot persony groš. lsky zemské nemají
 nikdy býti otwřieny, než když páni sedie
 w plném súdě; spolkové, dání neb stup-
 kové nemají wloženi býti, než w plném
 súdě.

Chcešli křiku obecného prázden býti a
 ote wšie obce užitečný diel mieti, swo-
 laje pány, kažiž jim to čisti a tak činiti,
 a ustanow, swé úředníky wystrče z rad-
 dy, a wynes to obci za swého zdrawie,
 a budeš štasten na těle i na duši. A
 chcešli slyšeti, aneb swé raddě kaž sly-
 šeti, ukážiž mnoho w úřadě, ježtoť jest
 bráno za jednu kopu deset, a za deset
 kop sto kop, ježto se pometiž nad těmi,
 pro kohož okřik máš. A ráčíšli mě sly-
 šeti samého, ještěšl chci wiece Twého
 užitečného a počestného prawiti.

Wýklad na práwo zemské České.

1.

Práwo zemské České jest dúwno na-
 lezeno, ještě ot pohanstwie, a najwiece
 ot Přemysla oráče, a ot těch pánów, kte-
 řiž sú té chvíle byli. A toho jest jistý
 dówod: neb mnoho obyčejów pohanských
 w něm jest držáno, jako otista železem
 horúcim, aneb uwrženie na wodu. A ten
 obyčej stál bez přietrži až do ciesaře
 Karla, a do kněze arcibiskupa Arnošta
 prwego Pražského; ten jest ciesař, s plnú
 radú arcibiskupa i wšech pánów a zeman,
 ten obyčej zrušil, že jedno žaloby mají
 w sobě tři škody mieti, a nic wiece, a

pohnaný jmá samú přísahu otbyti pówo-
da; ale ještě to drží úřad se zmatkem.
Ta přísaha má býti podle řádu a způsobu
žalob, jakž se dole píše.

2.

To zemské právo, tak jakž jest pód
Českú korunu, na tré se dělí: jedno jest,
ježto upfiemo na králowu stolicu hledí,
jímžto jest král ot pánów zdáwna nadán,
ku polepšení jeho dostojenstwie; to jest
súd dworský, ježto také swé úředníky a
dsky má; o němžto tuto psáti nechci,
neb o to nejsem tázán; a ten úřad se
dělí ot zemského swobodného sídu, neb
jinak k tomu lidí pohonie, a jinak k swo-
bodaému, i jiní jsú obyčejí. Panským také
powolením města, klášteri i rozliční slu-
žebníci jsú rozličně ot sídu zemského
wyhati, o němž o všem tuto mlčím. Druhé
právo jest *duchownie*, w němž způsob
právy duchowními pod moci arcibisku-
powú jde; o němž tuto také mlčeti chci.

3. O zemském práwu.

Ale o třetiém, totiž o *zemském práwu*
swobodném, tuto chci psáti, že jest to
právo w swém ustawení tak bylo i býti
má swobodné, že izádný člověk, počnúc
ot krále až do tkáčete, kromě napřed psa-
ných, nemohl se toho práwa wydřieti neb
zniknúti pro izádnú wěc, a najwiece o dě-
dinu swobodnú každý mohl připrawen býti
právem před pány, a na jich sídu a ná-
lezu dosti jmieti, tolik jedno wyjmúce
swobodstwie králowo; a to swobodstwie
úřad Pražský úplně wie, w čem a kterak

má práwo weda, králi o kom uwěřiti. A
proto slowe práwo swobodné, neb ty
časy dřewnie nález panský moc měl proti
člowěku každému, a byl držán; a ktož
5 proti práwa obyčejí otbijejí neb 'othánie
práwo, kdokoli to učinil, toho sú páni
mstili welmi skutečně: ale tyto časy mstie
jedno řečí, a skutci jsú mrtwi. Dřewnie
časy, ktož před úřadem slowem neb řečí
10 zawinil, ihned u wěži sazen byl: a ktož
swú braň obnažil, ruka jemu byla ufata;
ktož ranil neb skutkem udeřil, hlawa jemu
na prahu, kdež práwo bylo, ihned sřata.
A to ten dobrý ciesař Karel swé časy
15 wěrně do smrti wedl. Proto bylo práwo
swobodné, nebo jeho ruka swobodná brá-
nila; ale již jest robotné, neb práwo we-
dúc, náklady činieć, pomoci a obrany ot
práwa nemají; buď toho bohu žel a do-
brym lidem!

4. O wedení práwa.

Na práwu swobodném o každú wěc,
buď o dědinu, o dluh, o škodu, nepřiezeň,
25 mord, násilé, podáwenie, únos neb očkoli,
každý člowěk jmá dosti jmieti, jiných všech
wěcí neb pomst nechaje, pod pokutú cti,
wiery a wyhnánie z země, za zhůbci a za
zloděje zemského, a pod ztracením swého
30 statku všeho i nápadu, jakožto panský
obecný nález swědčí a we dskách zemských
popsán jest. Ale po hřiechu již mnozí
práwa nechawše, jinak swú wóli wedú.
Proč to? jedno, že wina pomsty nejmás;
35 a kdež wina lehce sejde, tuť ráda wóle
zlá panuje, nad nížby wždy pomsta měla
býti.

5. Kde práva hledati?

Ktož pak chce svého dobytí právem tím swobodným zemským, a z panského počestného řádu newyjíti, ten má takto učiniti: o každú věc neb nehodu, což se jemu ot jeho děje protivníka, jdi w Praze w ten dwór, kdež dsky zemské a stolice úředníkůw Pražských jsú, a tu písáře nalezne, jenž ty věci potřebné jedná, a také starostu komorníctieho, jenžto je jakožto posly všie země vydává. A tu podlé jich rady k své potřebě, jakž twá prawda záleží, žádaj komorníka na pónon. Ten hned bude dán; a ty pónon wlož we dsky k roku, kterýž tobě písář powie, a pak na ten rok stój a učíň tak, jakž budeš naučen, řečníka sobě dobuda. A budeliť rok twého swědčenie jalowý, to jest kromě roków, na nichž žaloby prochodie: ale podlé naučenie rok sobě oprawiš k těm rokóm, w nichž žaloby jdú. A tu pak na ty roky kaž ot sebe žalowati, jakž twá pře záleží. Ale podlé přičiny mnohých win, mnoho jest žalob jiných a jiných, a také pónonowé rozliční. To chci ihned, počna ot pónonu do swědčenie, a ot swědčenie do žaloby, a ot žaloby do pře ztracenie aneb do přísahy, pořád psáti, podlé mého malého smysla, což sem o tom slyšal, wídal a swú rukú psal; a prosím, by mi bylo tolik wěřeno, dokudž naučenie lepšího nebude.

6. O pónoniech.

Jsú rozliční pónonowé: někteří z dědičkých, druzí z zástawných, nebo z wěn, jiní z rozličných násilí: jakožto z mordu,

z wýboje, z podáwenie panenského neb wdowího, z únosu, ze zlata ukradenie, z kobylého pole, z velikého dluhu neb základu, i z jiných věcí, ježto jdú k dědictwí neb ku posluštenstwí. A ti všieckni pónoni jdú trojím pónonem, ale jinak a jinak, jakož dole psáno bude; kromě žen wdow, jimžto práwo z milosti panské jest dáno, aby jedniem pónonem z své zástawy wěnné mohly pohniti k swým dskám, ač we dskách mají; pakliby měly sstúpením před lidmi swatebními, tehda také musie trojím pónonem pohniti; neb opět, atby staw swój proměnila wdowa která, a muži wložila we dsky, tehda musí muž pohniti pónonem trojím. A ten každý troji pónon nemá potřeby, by byl oswědčowan podsudiemu anebo komorníctie druhu, neb jiného swědectwie potřebuje. A kterak se ti třie pónonowé konati mají, to starosta komorníctieho má wěděti, w kterých nedělích, aneb ku kterým rokóm. Toho se jedno wystřieci, aby ižádny z těch třie pónonów pónon neměl méně k swědčeni dwú nedělí a wýše šesti. A tak ot suchých dní do suchých dní úplně jmají třie zběhnúti pónonowé; a pak, kterak který jde, neb jiti má pónon, slyš dole.

7. Pónon o dědictwie.

Najprwé o dědictwie ot předkůw přišlé buďto posluštenstwím neb kúpením, aneb jinak kterakkoli přišlým, pónon má trojí jiti, ktožby toho byl zbawen bezpráwné. Prwý rok položiti na dwě nedělí k swědčeni; a když ten rok mine a bude dokonán, jakž práwo, pak druhý wloží, a též

dokoná, a třetí vždy na suché dni potom přistie. A tu pak, ač páni súd osadie, má žaloba jíti. Ale pohnaný w těch třech póhonicích nenie dlužen státi, než na posledním, tu kdež má dáti odpověď žalobě; ležby, maje co činiti, poručníky své sobě zjednal a zdělal na prvý neb na druhý rok svědčení, tiť mohou místo pohnaného odpověď dáti na zisk i na ztrátu.

8. Póhon o zástawy.

Ale o zástawách též trojí póhon, týmž během, kromě wěn ženských, o něž jest, jakož sem napřed psal.

9. Žaloby k póhonóm.

K takým póhonóm jsou právem žaloby zjednány tak, jakž každého prawda záleží: onoho po otci nedielném, onoho po bratru, onoho po dědu, onoho po společníku, onoho po dáni, onoho po kúpení, onoho po králi, že jemu ty dědiny dal i dáti mohl, obdržaw plným právem po smrti takého a takého; a tak o vše sprawednosti, jakož kto k čemu neb kterým dědinám práwo jmá. A pak po žalobách u práwě běží panský nález, jenž jmá konečně bez dalšího otwolání držán býti a úřadem po jich práwu dáni pomocen konečně. To jest o dědictwie; ale o kúpené dědiny pohnaný jmá po žalobě hned zástupce neb zpráwce své ač které jmá, jmenowati, a k těm má rok jmiati, a těch jmá požití podlé swých desk.

10. Póhon o hlavu a únos.

Ale k těmto póhonóm také trojím, o mord, o únos, o podáwenie panen neb wdow,

jdú při póhonicích jiná ohrazenie neb odpowědi. Najprwé o hlavu nebo o mordu, když se ot koho stane čiemu otci, bratru, neb strýci, neb stryjčenci, neb jinému po meči přáteli, když se mord stane, jest potřeba, aby ihned utekl se k úřadu a ku purkrabí Pražskému, obžalowati toho skutku, a ot úřada komorníka prositi na ohledání toho mordu, kdy se stal, a kterými ranami, a mželi rúcho krvawé jmiati, to okázati. A též o únos komorník má slyšeti súsedy, kde panna neb wdowa byly, bylli úp, křik nebo které dobývání z twrze, neb z chalupy, neb na cestě swobodné; a to když komorník obě sezná, tehda teprw potom póhon jmá jíti trojí, jakož práwo. A když přijde svědčení, tehda rúcho krvawé okázati před úřadem, a s ním se třikrát opowědiati, ráno, w poledne a k večeru; a ta opowěď má býti i před úřadem, i před Pražským purkrabí; a to pówod činiti má tři dni pořád, a vždy tak. Ale o únos má ta paní unesená postawena býti před úřadem, a jejie wyznání znamenáno ot písawce, a má hned od sídu panského dána býti k swatému Jiři abbatysi, a tu má chowána býti do panského sídu; a má ji abbatyse tak chowati, aby s ní žádný mluwiti nemohl s žádné strany. A když súd přijde, a páni sedú na sídě: tu má ta paní státi a z swého násilé žalowati po řečniku, a řieci, že jest jejie slowo, nález pak na panské milosti. O hlavu a o mord, též jedno krvawé rúcho ukázati přede pány, aneb swědec-
35 twie komorníchie.

11. O sirotku řád.

Pak jestli sirotek, let nemaje: tehda přítel po meči má ot sirotka před pány štít wzieti, a též wěsti, jestli třeba, pána w potaz wezma, klinem před se w klín udeře, jakož ten pán naučí. Pak nález, pomsta i dówod má státi na panské wůli. A tu se bojím psáti přes jich wůli. O podáwenie týž běh: jedno powyk dowesti; a žalujeli ona na swého násilnika, má jemu hlavu stieti. Pakli otec žaluje pro dceru, tehda oběma hlavu setni, když ona se sezna, že jest to učinil s jejie wůli. Ale to jest staré práwo, mohú páni ze spolka jinak nalezti.

12. O ssuti dědictwie.

Pak o ssutie jest čas, rok a den zemský dán každému, ktož swé dědictwie ssuti má. A jiný nemóz ssuti, jedno strýc, bratr, stryjčenec, aneb syn dielný, aneb otec dielný, ale jiný nic. Pakliby otec prodal dědictwie poslúpné, a do roka umřel, a panna dědička ostala, a žádala swé dědictwie wyplatiti: tak s ssutiem móže jíti. I jest práwo o ssutie troji póhon; a když prwé bude swědčenie, tehda má pówod peníze čisté mieti hotowé, a ty před úřadem okázati; a žádáli pohnaný ohledanie a čtenie jich, má se státi. Budeli w nich co zlého nalezeno, a summy podlé desk nedá: tehda pówod ztratí peníze i dědinu; peníze k úřadu a dědinu ku pohnanému. Pakli žádati bude pówod, mají peníze u desk položení býti; a také žádáli úřad po wyswědčení prwém položení

peněz pro swój zisk, mají položení býti do próštie žaloby přede pány. A nebudeli pohnaný přede pány chtieti swých peněz wzieti, a dědin pówodowi sstípiti: tehda úřad má peníze mieti a dědiny pówod. Ztratí také pówod peníze na ohrazenie práwa, na opowědi, na počtu. W tom se wystřieci má, aby i peněz i dědin neztratil. Ale pohnaný také ztratiti dědiny móž bez peněz, nechťením wzieti peněz, opowědi, ohrazeniem práwa a nestáním; ale wždy peníze mají při úřadu ostati.

13. Póhon o zlato a kobylé pole.

O zlato, o kobylé pole, wše póhon troji, jako o dědiny; a swědomie wěsti, jakžto o dědinu s očistú.

14. Póhon o dluh a základ.

Pak o dluh a základ jsú jini póhonowé. Nebo jestli dluh nebo základ nad deset kop, buď wěnný, buď pojičený, wždy troji póhon, a swědków třeba sedmi zachowalých lidí, a wětšie má jich strana býti z toho kraje, na kterúž dědinu pówod zří s očistú, a má weden býti w takých nedělích jako o dědiny. Pakli o deset hřiwen bez lota, tehda jeden póhon a tři swědci s očistú; kromě ačby pówod byl měšténin králów, a žalowal ze strawy, neb krámné wěci co dotekl, tu jest swědków netřeba, než samé ot pohnaného přisahy.

15. Póhon o dluhu s listem.

Opět, bylliby list na dluh: tehda obeslati ku Pražskému purkrabí, ať práwo jde

jako o počet. Neb se přizná, a plň; neb bude proti pečeti maluwiti, a wed swědky usedlé lidi zachowalé před kříž, a tu přísahú třie z nich k němu, dwa wolená na kříži a dwa očista. A nemajít wše wládyky býti, ale lidé usedlí a dobře zachowali, jížtoby měli na dědinách swobodných. Ale o dědinu maji býti swědci wládyky usedlé, bez přiroka zlých wěcí, a nenájemní.

16. Póhon o škody.

Ale o škody, jez jsú rozličné, a buďto jakž takž, jest jeden póhon ke čtyřem nedělém najméně a k šesti najwiece. A móž ten póhon jíti i k rokóm malým neb weli- 15 kým a mezi roky; a o škody, o sto hřiwen nebo wyše, sami páni súdie. A ty škody, když o ně póhon jde, maji býti oswědčowány, tociž opowěděny komornič druhu a podsudku prwé žalob. Ale že o 20 škody jsú žaloby rozličné, jakož dole bude psáno, proto že jsú škody rozličné, jedny z účinka, druhé z příjmu, třetie z kázanie, a čtwrté o požár nebo o pařez, o wdanie ku Pražskému purkrabí a o ohřeb; 25 a titož póhonowé posledni již tyto časy nejdú.

17. Žaloba o hlavu.

O hlavu takto jest žaloba: „Petr z 30 Wřeřtan žaluje na Jana z Trnowé, že jemu zabil otce jeho Petra z Kleni na mierné cestě bezpráwně, a prosí práwa.“ Ale o přihlawniem dluhu, jenž jest také trojí póhon, tak jest žaloba: že „Petr 35 z Brus žaluje na Jana z Lan, že když zabil otce jeho Jana z Luk, při hlavě jeho wzal

jemu pět set hřiwen stříebra; přilit prosí práwa.“

18. Žaloba z podáwenie.

5 „Machna z Tuřieho žaluje na Hawla z Tyter, že potkaw ji na mierné cestě, poranil ji swým pyjem w jejie kep bezpráwně, a toho má dobré swědomie; neb jest přiwolala lidi tu, kdež se jí hamba stala. 10 Swědčí A. B. C. oc.“ A pohnaný o swú wěc také swědky wede.

19. Žaloba o dědiny bez desk.

Jsúli dědiny dědické, a desk k nim nemá, 15 tehda takto: „Jan z Luk žaluje na Petra z Brus, že se uwázal bezpráwně, i drží dědinu jeho poslúpnú w Tuřiem, dwór poplužni s twrzí, dědiná, lukami, lesy, potoky, rybníky, štěpnicemi, s tú se wší 20 zwolí, což k tomu příslušie; k niežto dědině má lepsie práwo, nežli on, po Paškowi otci swém z Trnowé někdy řečeném po nedielném, a má na to swědky podobné, a prosí práwa.“

20. Žaloby o dědiny dskami.

Pakli jsú dsky, že dőd neb otec kúpil, a ti byli nedielni, tehda má fiecei: „Petr z Bluk žaluje na Jana z Konic, že se uwá- 30 zal bezpráwně, a drží jeho dědinu w Bluku, twrz, dwór poplužni oc. (tu jmenuj, jako dřiewe), k niežto dědině má lepsie práwo, nežli on, po swém otci po nedielném, a toho se táhne na dsky zemské, a prosí 35 práwa.“ Též po dōdu, strýci, bratru, společníku každém, kteřiz jsú dskami we spolek zapsáni. Též o wšecky dědiny, buďto

o kobyelé pole, buďto jiná kteráž koliwěk dědina otjata bez práwa.

21. *Žaloba o zástawu wěnnú.*

„Kateřina ze Mžan žaluje na Jiru z Roztok, že se uwázal bezpráwně a drží dědinu jejíe wěnnú zástawnú w Roztokách, dwór poplužní s twrzí, oc. (tu opět jmenuj to, což jest), na němžto má sto hřiwen stříbra wěna swého, jež jí to stříbro wěnowal muž její Jan z Roztok někdy řečený, když zaň wdávána a on jí sobě ženu pojímal. Dokládá se desk zemských, anebo ač desk nemá, ale má na to dobré lidi.“

22. *Žaloba o zástawu wěnnú bez desk.*

Pak po tejto nebo po prwé žalobě, kdež desk nenie a swědci jdú, má jich sedm býti wládyk nenájemných, čistých ot nároków a usedlých ot dědin, wětšie strana z toho kraje, kdež ty dědiny ležie, a otjinud menšie. A ti mají ot pówoda po suchých dnech we dwú neděli we dsky wloženi býti, a na prwé roky w primě w kaple opowědieni a postaweni, i w kaplu s ohrazeniem práwa uwedeni býti. A tře z nich wolení ot pohnaného ku přísaze, podle wdowy, a ona naspřed, a oni po nie wždy se zmatkem přísahati budú na kříži. Ale o poslúpenstwie jdú swědci proti swědkóm wše se zmatkem; a ktož zméte, ten ztratí, a druhý zistě. Pakli oboji projdú, tehda niktež w ničemž; póhon mine, a wíec o tu wěc pohoniti nemóže. Pakli bude žaloba ke dskám, tehda na pániech leží podle žaloby a desk, že

páni naleznú, co se jim zdá podle práwa zemského.

23. *Žaloby ze škod, z účinka a z kázanie.*

Pak po těch žalobách jiné jdú žaloby ze škod, a ty jsú pro rozličné přičiny také rozličny: jedny jsú z účinka, druhé z přijma, a třetie z kázanie; a ty wšecky s jich přičinami dole stojí.

24. *Žaloba z účinka.*

Takto jest žaloba z účinka: „Radún z Týnce žaluje na Petra z Brusów, že jemu učinil škodu swú moci bezpráwně na jeho dědině w Brusiech, když se tu přihodil, měl jemu dáti peníze jmenowité podle úmluwy přátelské, i nedal, a proto jest škodu wzal na rozličných základiach, na hotových peniezích, na rozličných stříberných klenotiech, za sto hřiwen stříbra. Po tej škodě pówod, Jan ze Ptice, Petr ze Smrdowa, aneb sám, mluwili co proti tomu, prosí práwa.“

25. *Žaloba z účinka s listem.*

Býwá také w té žalobě pówodem list s wisutými pečetmi, jakož prawda záleži. A když to bude w žalobě, tehda úřad otsielá strany s listem ku purkrabí Pražskému, a tu pak poználi se pohnaný ku pečetí a k slibu, tehda plniti musí, jakž purkrabie umluwí; a toho jest práwo we dwú neděli. Pakli se nezná, tehdy jděte swědci, jakož jest naspřed psáno. Ale to wždy má jíti, ač se pohnaný na žalobě tak bráníti bude, a práwo sobě rozumně ohradí: ale jinak, iakž na žalobě bude

opovědjeno a k newině položeno, tak se staň na přísahách a jinak nic; nebť by se straně křiwda stala. Také w té semé žalobě z účinka mohú ty příčiny býti, jako napřed stojí: „měl mi to učiniti, neb toto.“ oc. ale w jiných žalobách to nemóže býti, jako o příjem, nebo o kázanie. Móže také w té žalobě z účinka mnoho jiných proměn býti, na něžto, když řečník chce, pro zmatek strany, móže mnoho mysliti, w tom práwa nepohoršuje. Móže také ta žaloba z účinka býti bez přísahy strany pohnané: a ta býwá, když kto na ty škody dsky má, jako kdyžby kto úroky měl na druhém we dskách, a dsky jemu newswědčily, jedno na swatý Hawel neb na swatý Jiří, a kdyžby podlé starého práwa úrok swatojiřský přeběhl, úrok swatého Hawla, a w tom právem nebylo saženo, a již podlé starého práwa komorník jemu nemohl dán býti, a on pak přiřena z úroków žalował a desk se doložil, a ty newswědčily, ani registra dání uroka; tuby měla přísaha minúti, a dsky ostatí. Také w těch žalobách z účinka móže potom skowu „bezpráwně“ příčina přičiněna býti, ale w jiných nic. Jako řka: „učinil jemu škodu swú mocí bezpráwně, měl jemu jeho peníze dáti chvíli jmenowitú, i nedal, a proto škodu wzal“ oc. aneb jinak, jakož komu škodí. Ale w jiných to žalobách býti nemóže, neb w nich očista nebýwá, ale w tej žalobě pohnaný přísahá, a za sebú dwa očistníky má mieti pod ztracením pře.

26. Žaloba z přitjma.

Druhá žaloba býwá z přitjma. Z té žaloby i přísahy na kříži jsú wyňati wšickni poprawce, konšelé zemští, i ti páni, jižto poprawu mají a jsú kmetowé; tak že po tej žalobě na kříži přísahati nemají, než jedno na swé kmetstwie, konšelstwie swá neb na swú poprawu, dwa háky, jinak prsty, na prsy wložiec, wzieti bez zmatku; a toho jim má wěřeno býti. Ale jiní wšickni musie na kříži přísahati se zmatkem, tak jakož žaloba záleží. Tak žaloba má býti: „Ondřej z Sak žaluje na Kříže z Rudy, že když Jan z Suché učinil jemu škodu swú mocí bezpráwně na jeho dědině w Sakách, a ta škoda na koniech, na rozličných stříbrných klenotiech a na rozličném domowitém nábytce za sto hřiwen stříbra; a on tu škodu ot něho příjem i žiwe: mluwlit co proti tomu, prosit práwa.“ A tak jinak méniec, jakž se komu zdá podlé jeho práwa.

27. Žaloba ze škody na dědině.

„Jan z Prahy žaluje na Petra z Týnce, že kázal mocí swú Janowi otnikudž učiniti jemu škodu bezpráwně na jeho dědině w Záhoří, nebo na králowě Wáclawowě Českého dědině w Praze, když se tu byl přihodil.“ A tu škodu polož, na čemž chceš, jakž jest třeba, neb jakž twá prawda záleží. A w tej žalobě nic nemóz zmatečného býti, lečby řečník žaluje se dskami se dělil, a strana, nebo řečník strany, žádal desk čtenie, aneb žeby škody nebyly opowědjeny.

28. *Umění w žalobách.*

W těch we všech žalobách nenie jiného umění, než kdež jest třeba k řečníku se uteci, tenť swú mzdu wezma, žalobu stwoří, vždy wiece lži než prawdy; a to jest jistě z obyčeje pohanského, kdež jsú práwa naleznena k libosti, ale ne ku prawdě, a tak i dnes traji do proměny panské.

29. *O položení roku k newině.*

Po těch po všech žalobách, když již projdu na súdě, a k newině se položí pohnaný proti pówodowi, rok bude dán ku přísaze, na prvé malé neb veliké roky, jakž se přihodí. A na tom roce straně obě, tak dobře pohnaný, jako pówod, mají se swú opowědi postawiti u primy, ač bude, u wratech králowých na hradě, kdež úředníci menší budú; a tu se i jménem swým, i odkud, i proti komu jménem a odkud, opowědi; pakli primy nebude, ale do kaple jíti na sieň králowu, a tu státi před úředníky a před oltářem, a z práwa napomínati. A jakž tu úředníci po písari rotu podle žaloby wydadie, tak učiniti w každém běhu. A ten běh wiz dole podle položení žalob swrchupsaných.

30. *O swědcích ku přísaze o dědinu.*

Když se kto pohoní o swé dědiny neb dědictwie, a na to jemu přijde, že má swědky wěsti, jakož sem napřed psal: má jich mieti sedm wládyk usedlých a zachowalých, a ty na primě má opowědi, každého jménem křestným a odkud; a pak po primě má s nimi jíti na králowu sieň

před kaplu, a tu čakati času, když úředníci wolati káží, aby swědci byli wedeni. Tehda wezma řečníka, přistúpi před kaplu, a tu na prawé straně stane pówod a pohnaný na lewé; a řečník, když jemu písar swědky po deskách jmenowati bude, má je wěsti, a ohradě práwo před wstúpeniem swědku každému, a po jednom až do všech, a potom pówoda s ohradú uweď, a řečník s nimi. A mají swědci wstúpiti prawú nohú napřed. A když w kaple stanú, tehda strana druhá má sobě woliti tři, a ty písar hned znamenaj; a potom tři ti mají přísahati, a dwa jich přísahu očistiti, jako dole stojí psáno.

31. *Když obú stranú swědci projdu.*

Takéž se má státi, když obě straně swědky wedeta, a jestliže oboji swědci projdu, tehda niktož z nich w ničemž. Pakli jedni swědci jdú, a ti s očistú projdu, tehda získána pře; pakli neprojdú, tehda ztracena. Neb ty přísahy mají býti se zmatkem, kromě očista má býti bez zmatku.

32. *Prísaha swědków o dědiny.*

Pak přísaha, kteréž mají činiti swědci, má wydána býti ot úředníków menších podle žaloby; a ta má takéž býti, jakož žaloba stojí, tak řkúc o dědiny: „Na tom přísahám, že se jest Petr z Rudy uwázal swú mocí i drží bezpráwně dědiny Janowy z Blata w Blatě, dwór poplužní s twrchowalých, a ty na primě má opowědi, zí oc. s tú se wši zwoli, což k tomu příslušie; k nimž dědinám má Jan práwo lepší nežli on, po swém otci po Petro-

wi z Blata někdy řečeném nedielném; tak mi bůh pomáhaj a všichni světlí! A též po bratru, též po mateři, s kterou on chlebil až do jejie smrti.

33. O dvou očistníkú po přísahách.

I hned po těch svědków přísahách mají wystúpiti dwa očistníky, a tak mají přisíci bez zmatku řkúc: „Ta přísaha, jižto Pawel z Sak' přísahal, jest prawa a čista, tak mi bůh pomáhaj i všickni světlí!“ Z té řeči napřed psané každý může ke všem věcem dědickým, kdež naň nápad přijíti má, i po swej mateři, s kterouž chlebil, vybrati, co a kterak činiti má. A řečník, kterýž tu věc wede, má i dlužen jest, když za to běře, stranu we všem wěrně wystřieci i naučiti welmi plně a snažně.

34. O jiných přísahách.

Pak jiné jsú přísahy w těch póhonicích, ježto ze škod jdú, a ty jsú rozličné, protože také po žalobách jdú, ježto jsú rozličné, jakož sem napřed psal. Tak jestli žaloba z účinka, tehda má pówod sám, nebo jeho poručník napřed se zmatkem přisíci, a potom pohnaný takéž se zmatkem. Ale pohnaný má za sebú dwa očistníky mieti, i hned když jemu bůh pomůže projíti, aby je hotowy okázal a postavil bez napominanie; i má takto přisíci sám pówod, nebo jeho poručník, kohož w konci žaloby jmenuje: „Na tom přísahám, že mi jest Jan z Krp učinil škodu swú mocí bezpráwně na mej dědině w Luži, tu kdež mi měl dáti hotowé peníze, tak jakož mi slíbil, i nedal; a proto sem škodu wzal na hotowých penězích, na stře-

berných klenotiech a na koniech za sto hřiwen stříebra, tiem mi jest vším winen; tak mi bůh pomáhaj i všickni světlí!“

Přísaha svědków pówodowých: „Na tom přísahám, že Jan z Krp učinil škodu swú mocí bezpráwně Alšowi z Luže na jeho dědině w Luži, tu kdež jemu měl dáti (oc. jako swrchu), tiem jest jemu vším winen; tak mi bůh pomáhaj oc.

35. Přísaha pohnaného.

Pak pohnaný, proti komuž ta přísaha stala se, ten se má otprísieci takto řka: „Na tom přísahám, jimž mě Pawel z Luže winí, bych jemu škodu učinil swú mocí bezpráwně na jeho dědině w Luži, tu kdež sem jemu měl dáti peníze jmenowité i nedal, by on škodu wzal na hotowých penězích (oc. jako napřed), tiem sem jemu vším newinen, tak mi bůh pomáhaj oc.“ A tu hned za sebú měj dwa očistníky. a sám ot kříže wstana, je bez napomenutie okaž, řka: „Teď swé očisty mám, hotow jsem práwu dosti učiniti.“

36. Přísaha očisty bez zmatku.

„Na tom přísahám, že ta přísaha, jižto Jan z Krp přísahal proti Pawlowi z Luže, jest prawa a čista; tak mi bůh pomáhaj i všichni světlí!“

37. Přísaha se zmatkem.

Pak jest třeba každému, ktož přísahá, neb také přísahu přijímá, těch řečí, kteréz písar rotu wydáváje mluwí, pamětlíwu býti. Neb ten, ktož přísahu přijímá, dopustili se, že w čem řečí, cknutiem,

neb jinú kterážkoli přičinu překazí, právo své ztratí, a právem starým z téhož věčně jeho pohoniti nemož. A o škody, budeli právem ot něho nařčen, strach mně, když úřad k svědomí má, by póhonu neztratil a přísahy požití nemohl.

38. O práwiech staných.

Práva staná rozličně se stávají: někdy proto, že u primy nestane, ani se nemocen položí, ani jinak ohradí, jakož jest právo. Proto strana druhá památné dá, a on hned zratí swú při, ktož se toho dopustil; a menší úředníci mohú za právo dáti, buď oč koli, málo nebo mnoho. A též kdy přísahá na kříži w kaple, a neprojde, tuž úředníci moc mají. A ta moc jest jim dáwno ot pánów dána; neb přísaha sama zprostit, neb ztratiti dá. A také, ač kto stojí u primy, i se zle opowie, ztratí swú při, a o to jesti dosti panských nálezów. A též, ač svědky weđe, a jich neopowie jménem odkud a proti komu. Tak u primy bývá právo stané.

39. Zmatkové w práwě.

Pak také w kaple, kdež přísaha bývá, opět nestáním, zmatkem přísahy, w úvodu svědków do kaply, jakž sem napřed psal o svědciech, mlčením a neřiekáním přísahy, u kříže přes páteř nepoložením prstów, jakž písař ukáže, a zdvižením prvé než úředníci káží.

40. Práwo stané rozličným během.

Také právo stané bývá na súde, buď veliký neb malý súd, rozličným během: nestáním bez ohrady nemoci, neb z země, neb králowú službú; také bývá panským odsúzeniem o velikú věc, o menší úřednicím.

41. O zmatciech w žalobách.

Také bývá zmatek w žalobě, když se řečník dělí, žaluje, s žalobú we dskách psanú, a řečník s druhé strany, otazáw se, jestli pówodowo slowo, a on die, že jest, prosí desk té žaloby čtenie, a když shledá, že se žaloba jeho se dskami dělí, tehdy ztratí pówod při swú, a pohnaný bude toho prázden. Než ježto řku, jinak pówod ztratí a jinak pohnaný, tak rozuměj, že pówod neztratí jiného takým zmatkem, jedno awój póhon ten a náklad, ale móż se oprawiti, znova požena do třetice; ale pohnaný, když na žalobě kterýmkoli během ztratí, buďto neohrazeniem práwa, neb odpowědi bez řádu, neb jiným kterýmžkoli během, wždy při, z niež jest pohnán, ztratí, a naň bube památné dáno. A také my úředníci to držíme, když který pówod anebo pohnaný, ot něhož žaloba jde nebo odpowěď, bez úřednicieho otpuštění stojí w lawiciech súdných, a řečník strany honí před úřadem: tehdy práwo ztratí. A to drzie úředníci z panského náleza.

42. Práwo stané pro nezpráwu.

Také bývá práwo stané z podwolenie w zápisu neb trhu pro nezpráwu, kdyžby

se věc podvolená nestala, aby právo šlo jako v staném právé. Tak ta práva staná jdú, a po nich úmluva, ježto jest ot práva.

43. O úmluvě po staném právu.

Pak *úmluva* po staném právu jest ot pówoda napomanutie pohnáného, jenžto jest ztratil, neb řádem súdným aneb podwoleniem; a ta úmluva prvé jíti nemá, než po dwú neděli po staném právé najméně. Pakli dále pówod nechá, to jest wóle a jeho právu neškodí do tři let a osmnácte neděl, lečby smrt pohnáného neb pówoda zašla. Pakli má býti úmlu-
15 wa po podwolení neb po trhu, nemá býti prvé, než když ta příčina přijde, pro nižto wěsti musí a swým dskám dosti učiniti. A w té nesnadně člowěk zmate, leč ji prvé dá, nežli má býti, jakož dole 20 powiem o těch wšech zmatcích.

44. O Zwodu.

Po dwú neděli po té úmluvě pak může jiný úd práwa býti, to jest *zwod*. A ten 25 zwod jest rozličný, podlé rozličných pónonów a práw staných. Také jsú zwodowé jedni, ježto upřímo jdú na komorníka, a druzí jsú, ježto jdú na sudieho a na písaře; a třetí jsú, ježto jdú na ně na 30 wšecy tři. A o to chci ihned psáti, jakž jsem naučen.

45. Zwodowé na komorníka.

Zwodowé, ježto na komorníka jdú, jsú 35 ti obecné, ježto k dědictwí jdú, a w nich potom othádání třeba nenie, neb komor-

ník jest pán dědictký, ot něhož právem dobuda, každý dědictwie má mieti. A jsú ty věci tyto: pónon o dědiny každý naň slušie, zwod o při hlavní naň slušie, neb 5 hned po zwodu ten dlužník a morděf má z swého dědictwie wyweden býti a pówod uweden, z kobylého pole jeho zwod: a tak o jiných wšech wěcech, kteréž jdú k dědictwí. A to lépe powiem 10 dole, kdež o othádání psáti budu.

46. Zwodowé na sudieho a písaře.

Pak zwodowé, ježto slušejí na sudieho a na písaře, jsú wšickni jiní, o škody, o 15 dluby, o zástawy, buďte wěnné neb jiné kteréžkoli, o zákłady.

47. Zwodowé na wšecy.

Pak zwodowé, ježto na wšecy slušejí, jsú jedno o nezpráwu. Ty zwody wšickni 20 tříe dělé mezi se; ale to jest tepraw přišlo za Kapléře písaře zemského, jakož we dskách stojí. Ale dřiew jest bylo, jakož dsky swědčí, že má wedeno býti pro nezpráwu, jako w starém právé, třetin i 25 wýš peněz trhowých, a potom othádání slušie. Takžby toho zwodu neměl komorník, než druhá dwa, sudí a písař; neb skutci úředničí mezi nimi mají se wždy 30 měniti, pro úklady zlých, aby k jednoho ztrátě wic swědków bylo, a prawda aby swětle šla k obecnstwí wšech.

48. O panowání neb brání sjedniem komorníkem.

Potom pak jest jiný úd neb článek práwa, ježto slowe *panowání* neb brá-

nie. A to slove jedniem kusem panowán-
nie po staných práwiech, a druhým kusem
bránie po zápisném práwě, neb se prawí
w zápisiech takto : aby mohl bráti s je-
dniem komorníkem, neb se uwázati w dě-
diny oc. jakž který zápis swědčí. A to
panowánie někdy býwá bez škody, a
někdy se škodú.

49. Práwo stané bez škody.

Bez škody býwá, když kto má práwo
stané a wzvedené ze škod neb z jiné
zástawy, po němž zwodu bráti by neměl,
než jedno w úrociech, ač zwod bude po
swatém Hawle, neb po swatém Jiří, jižby¹⁵
tehdy bráti nemohl, lečby úrok přišel, a
takby toho čekati musil. Ale chceli sobě
swé práwo dowesti pro smrt, tehda musí
na swój náklad a na swú škodu, bez
škody strany, komorníka wezma, opano-²⁰
wati, aby swé práwo dokonal; neb již
potom dědi, a móż swé zapsati komuž chce.

A protož wěz, kdyžkoli kto práwo
ustoje na kom, bude na jeho dědiny zve-
den ze škod, z wěnné zástawy, z dluhu,²⁵
z základu, a neopanuje i umřel: tehdy
wěz, žeť s ním to práwo umře, ačby při
práwu i poručníky měl. Pakli opanuje
jedno jednu, tak to práwo již dědi, ja-
kožto úplně dowedené, a buď to očkoli,³⁰
kromě dědin, na něž když se zwod stane
komorníkem, již dále třeba nenie, ač druzí
berú opanowánie, ale to se děje pro od-
strk odporníkůw.

50. Wýstraha w panowání.

Také w tom panowání, ktož je činí,
má se pilně chowati, aby jinde nebral
ani panowal, jedno tudiez, na něžto se
zwod stal. A to z práwa přimyšleného
nedáwno wždy pówod má s sebu miati
komorníka a posla purkrabina Pražského,
tak že w každém zájmu mají třie býti
10 najméně, pówod, komorník a posel pur-
krabin. A přewyššili wieçe, twá škoda,
ale ne pohnaného, lečby byl otbojník, ten
buď snuzen mimo práwo, neb jest ne-
přietel práwa.

51. Panowánie se škodú.

Pakli bude panowánie se škodú, neb
podlé zápisu: pówod s komorníkem a s
purkrabiným poslem má toliko wzieti,
20 jakžby úrok na práwo stané stačil; a tře-
tinu wýš pro náklad; a jestli ze škod,
ale k úřadu tolikéž. A to má tolikrát
učiniti, kolikrát toho třeba bude, tak wždy,
žeby každý ten, kto chce panowati a swé
práwo opraviti, dotaz úřadný měl, a s jich
radú učinil, a nezawede se snadně w nic
nepodobné.

52. Tránie panowání.

Ta panowánie z práwa mají tráti do
léta pólruhého, aby třikrát bráno bylo,
a potom má pak *othádánie* přijiti, ježto
starým práwem slove *wděděníe*. Ale buď
panowáno třikrát, neb nebud, když jedno
35 jednu jest panowáno, a léta pólruhého
s prwniem panowáním mine, móż othá-
dáno býti ku prawému dědictwí, aby ktož

právem obdržal a zástawu má, již dědicem byl. Ale k tomu jeho právo nepudí, může nechati othádání, dokud chce, jedno když let zemských nepropustí. A proto o tom othádání, když jest úd a tlánek 5 konečný práva, chci tuto psáti.

53. *Nález o othádání.*

To othádání z práva neslušie na žádného úředníka, což úřadu dotýče, jedno 10 na komorníka; jenž jest zámek všeho práva, neb othádání všecka práva zawierá. A protož jest rozličné, pro rozličné přčiny; neb to z předacíh věcí dobře jest známo, když všeho práva jest 15 zámek, a prav jest mnoho a rozličných, tehda ta práva v řádu jich rozličně ten zámek zawierá: jinak o dědiny, jinak o škody, jinak o dluh, jinak o zástawu (wynmúe wěnnú, neb ta w swém běze 20 ostává), jinak o základ, a jinak pro opuštění úroków; k nimž ke všem věcem krátce psáti chci. Tehda vždy pro rozličnost práv rozlično jest othádání.

54. *Kterak má othádání býti.*

K nimž ke všem věcem takto pravím: že ten komorník s swým mladším druhem, dada rok stranám na dědinu 30 méně dvě neděli napřed před tím othádáním, vezma z desk výpis, wjeda na dědinu, a jestli třeba, káže měřiče dobyti, a súsedy swolaje, o každú věc tu rozličnost lehce rozdělé podle výpisu z desk, plat každý we všech krajích kopu 35 plat po desieti kopách polože, stawenie, twrze, podle rady súsedské a swého towaříše i

podlé swého swědomie, a lán dědiny také, sady, chmelnice, winice, řeky, potoky, mlýny i jinú rozličnú wóli a panstwie. A tak s tím jíti, aby obmeškání nebo 5 netbání žádného w tom nebylo. A w té každé rozdwoji výpis z desk tě zprawi; neb tím jsa zpraven, ani nač zwod, ani w čem zwod, ani co ku póvodu, ani co k úřadu, úplně zwěda, obmeškán nebudeš.

55. *O panování druhém.*

Potom pak po othádání, jenž zámek jest práva, ještě býwá opanování we 10 dwú nedělí, pro otporniky, bylliby kto, jeztoby snad právo k dědinám maje, o póhonu, o staném práwu, o zwodu, o panováníech newěděl, a již widí skutek netajný, othádání zjewné: ještě dvě 15 neděli méj k otpoře, a té požiti má, ač ukáže. Pakliby již zameškal, nemá wiece k otpoře dopuštěn býti; než póhon znowa jemu nemá bráněn býti.

Takť práva póhonná jdú diel tím řádem, jakož sem napřed psal. Ale že jest 25 přenesnadné všem hlavám jediné hlavě dosti učiniti, ostawuje pilnějšie věci mūdrosťi mūdřejších, a wšak ještě o náleziích panských chci něco psáti, co mě pán böh naučí.

56. *O panských náleziích.*

Panský nález z starých pánów welmi 30 držán byl: a prwěby se musilo mnoho zlého státi, než to, což páni jsú nalezli, by předse nešlo. A také panský nález tak mocný byl, že ot něho žádný se otwolati nemohl, ani kdy komu dopuštěno.

Kromě slýchal sem, že o čest sú se někteří, jako pan Mikeš z Potenštajna za císaře Karla, na říské wolence se otwolal; ale snad jest bylo proto, že jest jemu císař a páni přáli. Ale to práwo této země nikdy nebylo, by o kterou věc který zemění mohl panského nálezu zni- knúti. Protož i dnes mělby jich nález pe- vně držán býti, a úředníci větši i menší mají, což pány bude otsúzeno, swými úřady pomocni býti; a najwiece purkrabie Pražský, jenž hól mocí králowú nade vši zemí drží. A bych řekl *prawý* nález: toho vždy swědkem býti nesměji; neb mnoho jest rot přirozených, ježto jsú na se laskawi, a jeden druhému prawdy umie- něně pomáhá snažně. Protož nenie sna- dno o tak welikú ustanowenú, obyčená a přirozenú prawdu co jistého a konečného psáti, a zdá mi se lépe o to přemlčeti.

57. *Nálezowé w rovných přech.*

Často také w rovných přech páni jiné a jiné nalézají; a to býwá bez jich winy, ale winú stran. Neb častokrát šwú prawdu jedna strana řečí podobnú a wýmluwnú přede pány wywede, tak že jiej to kzi- sku panským nálezem. pójde; a častokrát také druhá strana, tuž aneb podobnú k tej prawdu majíc, w swej řeči a w swém líčení newýmluwně přede pány powede, sama se meškajíc, že páni o tuž při jej ke ztrátě naleznú; tak že z toho wycho- dí, že často prawý ztratí a křiwý zisté. Neb w každém práwě tomu, ktož swé věci jest opatren a bdí, práwo jest po- mocno, a ktož swé prawdy netbá, práwo

jemu také nerádo spomáhá. Onen smyslem a snažností zisté, a druhý nedomyslem a leností ztratí. A protož sám sobě laj ztra- tiw, a onen sám sobě děkuj získaw. W tom kusu páni swými nálezy ničimž ne- jsú winni.

58. *Nepřipúštěnie nálezow we dsky psáti.*

Protož také páni díwewe swých nále- zow nikdy nepřepustili we dsky zemské klásti, nechťec tiem haněni býti, že o jednu i tuž věc, neb welmi podobnú, jiné a jiné nálezy činili. Než když sú co nalezli, kázali zwod úřadu učiniti, neb w druhých věcech purkrabi Pražskému.

59. *O moci nálezow panských.*

Kde panský nález moc má? Prawím, že když páni súd osadie a popsáni budú we čtyřech lawiciech, a žalowáno bude řečnikem na stupky, na spolky a na dánie, w tom miestě za starých pánów nálezi panští šli, ale ne jinde. Pakliby se strany swo- lily kdežkoli, a úřad to slyšal: tehda podwolenie práwa ruší, a moci panské potwzuje, buď jich málo neb mnoho.

60. *O potaze panském.*

Panského potazu nemóž žádný pán wy- nesti, než na kohož súdi podá; a ten má býti kmet ot swých předków. A co jest kmet, to páni wědie.

61. *O nálezu w jiném miestě.*

Budeli pak kdy, pro potřebu a proto, že tomu páni chtieti budú, w jiném mie- stě nález panský, aby se stal buď w klá-

štefe neb w jiném domu, a starší úředníci při tom budú, a straně obě svolé: může we dsky wloženo býti, ale s dobrú paměti, kterak a kde se stalo, kteří páni při tom byli, a kto potaz panský wynesl, a wóli stran také psáti. Neb jinak proti tomu řeč bývá: pokútně jsme odsúzeni, a ne w tom miestě, kde práwo, a ne- jsme k tomu připraweni právem zemským, i jiných mnoho omluw. A také páni po swých stojie.

62. Mnoholi třeba pánów k nálezu.

Co pánów jest třeba k nálezu? Čím wiece, tím lépe; ale podlé starého prá- wa dwanaćt, mimo úřad, aneb najméně sedm, wětšie polowice; ale to jest o wěci pöhonné. Ale o ty věci, kteréž jdú o zemské dobré, měliby wšichni rodové býti podlé starého práwa, lečby kto swú wólí nechťel, neb pro nemoc, neb pro nepřiezeň, neb pro službu nemohl. A toby wždy každý měl ohraditi přede pány, podlé starého práwa; pakliby neohradil, než to swú hrdostí wedl častokrát, a najwiece přes léta zemská, tehda by nebyl hoden swého miesta, ani potom potazu panského wnositi. Ale to ostawuji u panské wóli; neb nerádi páni přietel přietele pro posilu hlasu zbawí; protož o to dále ml- četi chci.

63. O pánu s potazem.

Když pán s potazem, přijma rozkázánie sudieho, po pániech jde, a páni jej učiti budú: w tom, ač se rozdělé, po wětšie straně má jiti. Pakli se rovně po-

čtem rozdělé: tehda k kteréž straně přistúpi úřad wětší, to má před se jiti, a pisař má opatren býti w tej różnici, wěda koho psáti a koho nechati. Také nemá žádný pán na súdě w potaz wstáti, leč jemu sudi káže aneb odpustí.

64. Po nálezu žádné otpory.

Móželi po panském nálezu strana připuštěna býti k otpoře? Prawím, že nemá připuštěna býti, když se odsúzenie dopusti; neboby konce nikdy nebylo, a panský nález držán má býti bez otpory. Protož pisař buď w tom opatren.

65. O wstání pánów w potaz.

Majili páni z práwa wstáti z súdu w potaz strany, když jich právem prosí? Prawí, w druhých wěcech pilných že mají; ale druhé straně polowice pánów má ostati. A tak na přeskáčku řečníci stran obú sobě wolé, počna pówod, a pohnaný druhého, a tak až do poslednieho. A to má strana, kteréž toho potřebuje, před opowědi učiniti, práwo sobě ohradiec, a potom nic.

66. Móžli otec synóm diel dáti když chce?

Móže otec synóm dáti diel, když chce, než přátely po meči k tomu přijma. A dlužen jest jim dáti wšeho statku, buď poslúpný, neb pridobytý, prawý diel, buď na čemž buď, kromě seděnie má napřed do žiwota, wěno ženy swé, rúcho ložnie a klénoty, což po ženě wzal; a to wše

chzuovalé, což po jeho smrti ostatec, má w rozdiel jíti.

67. Syn na otci může dielu dobytí.

Syn také na otci může dielu dobytí těch věcí, jakž napřed píše o všechny věci, otce při tom ostawě, jakž se napřed prawí.

68. Syn svůj diel strati.

Když syn otce, neb bratr bratra zabije, neb hanebně ochromí, podlé starého práwa, mimo jiné winy svůj diel k jiným bratřím neb sestřím ztratí; a nebudeli žádného, ale na krále spadne, a přes to na panském nálezu ostane.

69. Dci wěno strati.

Kdež panna se wdá bez otcowý wóle, neb po otci bez bratrowý wóle, neb poručníkůw, má swé wěno ztratiti právem starým.

70. Wdowa wěno požíwá.

Když která žena owdowie a chce na swém stolci wdowiem seděti buď s dětmi, neb bez dětí, má swého wěna požíwati podlé swých desk, kromě berně obecne zemské, jež na dědici slušie; a to tak mluwím, nenieli žádných wýmluw we deskách w tom wěně. Pakli jest co wýmluweno, a we deskách wýmluwa stojí, to má tak držáno býti, jako dsky swěddie.

71. Wdowa wěno strati.

Čím wdowa svůj staw wdowí promění? Najprwé, když se za jiného wdá

muže; druhé, když swé wěno w jinú ruku trhem zapíše dskami, neb jinak kterakkoli zawadí, již swój staw promění. A dlužna jest swé peníze wěnné ot dědici s wzieťi, ktož práwo k dědinám má, a jemu jeho dědin astúpiti.

72. Co má wdowa wzieťi po sstúpení.

W tom sstúpení, mimo peníze, co má wzieťi? Když jiej dsky jiného neswěddie, než jedno peníze, má wzieťi peníze, swé rúcho chodicie i ložnie, na kterémž s swým mužem léhala a sedala, a klénoty swé, kteréž přinesla aneb muž jiej dal, obilé, kteréž ssuté k swému pokrmu chowala; ale což w zemi, nebo jiného nábytká, co jiej dsky neswěddie, toho má otjiti. Dluhów mužowých platiti nemá, než kteréž se zdlužila w swém wdowstwie, ty plať. Pakli jie co nábytku neb jiných věcí dsky swěddie, to má zdwinuti podlé desk polozenie; w těch wěcech má se zprawiti dskami swými.

73. Starým právem též wdowa wěno strati.

Také podlé starého práwa wdowa swój staw promění, když po smrti muže swého po roce dietě má; zjewné jest, že swého stawu počestného nezachowala a dále také nenie hodna toho swobodstwie. To jest práwo staré, a páni dobře k jeje polepšení ustanowili.

74. Na koho po smrti wdowy wěno spadne.

Po smrti wdowy každé, kteráž swého práwa wěnného jinému dskami nezawadí

kterakzkoli, právo jejie na krále spadá. Ale chleběli s dětmi, zlé i dobré s nimi trpěci, jejie wěno na děti spadá. A bu-
deli třeba o jejie bydlo s dětmi, má k ukázání dosti býti na pánu poprawci naj-
bližšiem, w jehož je kraji, jemuž w tom má wěřeno býti na jeho přisahu, bez ji-
ného ukázáníe.

75. O poručníku sirotčiem dskami.

Poručník každý dskami jest sirotków i i jich zbožie do jich let tak mocen, jako sám otec, prodati, zapsati, obrátiti k swé wóli; kromě wěnowati nemóže, dáti ot sirotków nemóže, ani jim kterým póho-
nem do jich let co ztratiti. A dále jeho moc nětrá, než jedno do let sirotka prwnieho; neb ten léta maje, i hned jest blžši poručenstwie, nežli onen dskami.

76. O společníku ot krále wydaném.

Co společník ot krále wydaný sirotkóm, neb poručník, moci má? Nic jiného, než zaruče dobře před úřadem, aby sirotkóm neutratil, ani jim zbožie do jich let umenšil, držeti sirotky bude; a jestližeby božiem přepuštěniem do let spravedliwých böh sirotka neb sirotków neuchowal, a jich zbožie nápad měl jiti na krále: tehda ten sirotčii poručník neb společník nápad krá-
lów wezme, a jiného nic. Neb král nemohl dáti jiného, než swé práwo; a jeho práwo jiné nenie, než jeho nápad spravedliwý: dědiny, a nic jiného.

77. Král sirotkóm let dáti nemóže k jich škodě.

Móželi král léta dáti sirotku, aby swé prodati, dáti aneb zapsati měl neb mohl? Prawím, že toho ke škodě sirotčie učiniti nemóž: a jestližeby jeho kázáním úřad co zapsal ot takého sirotka, an let nemá, když k letóm přijde, nemá jeho nic wázati, než při swém ostatí, a léta od krále daná nemají jemu ke škodě býti. Nebo to prawím: kterakzkoli král právem starým jest najwyšši poručník sirotków, wšak předčí přirození po meči a dskami zapsání, ale aby dobře sirotkóm činili. Také k jich škodě a k jich zlému jim král z práwa starého nic dáti nemóže, než toliko swój nápad. O tom wiece mluwiti nechci.

78. Někací zmatci.

Ještě jsú někací zmatci, ježto býwají u wedení práwa swrchupsaného, počnúc ot póhonów až do othádáníe. A o těch chci něco málo psáti, prwé proti komorníku, jenžto pohoni a póhon swědčí.

79. O řádu komorničiem.

Každý komorník Pražský má mieti tento řád: když pohoni, má k dworu, k hradu neb k sedění přijeda, ssěsti s koně a braň otložití wětši, a s hólkú do dwora, na twrz, neb do sedění jiti, a tak sám, nebo s towaríšem w dalšieh krajech, pohnati a ohledati, ač otpora jest, jestli tu žena, jehož pohoni, a pečeť úřední mieti, ač ji chtieti bude pohnaný widěti neb jeho posel. A pak do prwnieho města králowa jeti, a konšelóm oswědčiti. koho, ot koho a který

den pohnal. A budeli na swědčení které věci z dřewniech se kto bráníti, a on z toho newynde: wie úřad pomstu starú, která se má státi. Také kdežby pohonil, a pečetí neměl, mohlby swázán býti bez prodaje, nebbý ukázati nemohl, by byl komorník.

80. O zmatcích na žalobách.

Pak na žalobách jsú zmatci obecni, kteří opowědného nedá, práwa neohradí, se dskami se rozdělí, a jiní jsú zmatci obecni.

81. Výstraha na zwodu.

Na zwodu chowaj se, by jinde newzwodil, jedno tu kdež póhon swědčí.

82. Výstraha na panování a othádání.

Na panování jinde také práwa newoď, než kdež jest zwod. Pak othádání jinde neťiň, než tu, kdež jest zwod a panování, aby práwo ku práwu sjednal.

NEJSTARŠÍ LISTINY ČESKÉ.

Pojednávací jazyk u desk zemských a dworských až do druhé polowice XV století byl wšbec latinský, ačkoli mnohem dříwe i českým jazykem zapisowati počato. P. Palacký snažně prohledáwaje archivy nalezl nejedny listiny z konce XIV stol., kteréžto z částky již tiskem w známost uwedl, z částky posud k tisku připrawené chowá. Zde následující z nich klademe.

1.

1380, 8 Dec. Jan z Wartenberka služebniku swému Heřmanowi z Ralska wes Medny do žiwota k náprawě dáwá.

My Jan z Wartenberka, swrchní podčiešie králewstwie Českého, wyznáwamy všem, kteří tento list čísti budú nebo uslyšie, že uznamenawše snažnú službu našeho wěrného služebnika Heřmana z Ralska, ježto jeho předci našim předkóm zaslúžili, a on nám zaslúžil a ješče za-

slúžiti móż: protož my s dobrým rozmyslem, z dobré wóle a s dobrou radú dáwamy jemu dřieweřečenému Heřmanowi wes tak řečenú Medny až do jeho žiwota anebo do jeho smrti se všemi póžitky, se všemi práwy, se wší woli, jakož pan Fridman někdy řečený ot nás držal, w manstwí, ježto jest k nám spadlo sprawedliwú otúmrť; ale toto wynímajíc: lesy, ježto tu jsú, aby s nimi nic nejměl činiti: a také kdyžby byla berně králewa, aby ji dal

k našemu úkolu nebo do naše komory. A také jemu dáwamy dřieweřebenému Hefmanowi zwláštie milosti : ačby nás bób neuchowal , jehož bože nedaj, dřiewe nežli jeho, aby wsie služby prázden byl s tohoto i s onoho, ježto w Ralsčé drží k náprawě ot nás. Kterémuž swědectwí a k wětšiemu ujštění naši pečet smy přiwěsili. Dáno léta ot narození syna božieho po tisíci po třech stech osmdesátého , ten den w sobotu na počecie swatě králewny matky božie.

2.

1384, m. Apr. Fridrich z Erwěnic odpor klade u desk dworských proti práwu králowskému w Malowářich.

Fridrich z Erwěnic otpierá zbožie w Malowářich , že je kúpil sobě a swému strýci, a toho trhu je mně powolil král a pójčil ku prawému manstwi. Ale ač jest tu mój strýc nebyl, wšak mně je král a mému strýci společně ráčil přieti ; jakož já to chci dobře ukázati, jako toho práwo jest. A měl sem to jisté zbožie w pravém držení a obramú (sic), doňowad mój strýc žiw byl, a po jeho smrti wiece než rok a den, beze wsie překazy a beze wšeho nařčenie i ot krále i také ot každého člowěka. A s tiem sě chci práwa držeti , zdali já toho zbožie bližší jsem nežli jiní, anebo což prawého jest.

Terminus docendi sabbato quatuor temporum pentecostes, Terminus ad idem in crastino dedicationis Pragensis. Terminus ad idem sabbato quatuor temporum adventus.

In eodem termino domini barones et feudales regni Boemiae, audita defensione Fridrichonis praedicti, cum qua ipse jus suum defendebat, dicens, quod sibi D. Rex unanimiter cum Hincone patruo suo omagium concessisset, invenerunt pro jure: si D. Rex recognoscet, quod praedictis Hinconi et Fridriconi unanimiter omagium concessit, tunc antedictus Fridrich debet conservari, circa jus suum; si vero D. Rex non recognoscet, nec fatebitur, quod saepe dictis Fridrichoni et Hinconi omagium concessisset, tunc praenominatus Fridrich debet adducere duos feudales regios juratos, cum quibus ipse juramentum debet in cruce praestare, et ipsi duo feudales etiam debent jurare, se vidisse et audivisse, quod D. Rex saepe fatus Hinconi et Fridrichoni omagium unanimiter concessit et indivise. Domini barones et feudales: Benessius de Duba dictus Škopek, judex curiae, Henricus de Duba dictus Škopek, camerarius regni Boemiae, Andreas de Duba, zudarius supremus, Johannes de Dražic, protonotarius terrae, Petrus de Kosti, Zdenko de Konopišt dictus de Sternberg, Ratmir de Krasikowa, Hincodictus Berka de Duba, Benessius de Duba, Albertus, Zdeslaus et Jaroslaus fratres de Sternberg et alli quamplures fide digni.

Terminus sabbato quatuor temporum quardragesimae Fridrichoni supradicto ad adducendum duos feudales et ad docendum jus suum. In eodem termino Fridrich praelibatus nil docuit de jure suo, et ob hoc datum est actoribus pro jure obtento. Derunt memoriale.

It. anno domini MCCCLXXXV, fer. V ante dominicam Judica, Wenceslaus et Nicolaus vicenotarii tabularum terrae super mediam curiam araturae in Malowar cum hereditate, pratis et suis pertinentiis, inducti sunt per Wenceslaum notarium curiae.

It. anno domini MCCCLXXX nono, feria secunda ante translationem S. Wenceslai, Wenceslaus de Dolanek, olim vicenotarius tabularum et . . . (druhé jméno chybi) . . . protestati sunt coram D. Henzlone de Duba, vicejudice curiae regalis, et coram beneficiariis curiae, quod omne jus suum, quod habent a D. Rege in hereditatibus Malowar, prout ante plenius continentur, et sicut ipsis D. Rex donavit, vendiderunt D. Fridrico de Erwenic et suis heredibus pro XXXV. sexagenis grossorum Prag. plene persolutorum; et D. Rex ad hoc forum suam dedit voluntatem et tale jus devolutionis salvo jure omagiali eidem dimisit. Nuntius ad tabulas fuit Bohuslaus de Swanberg, supremus iudex regni Boemiae. Et ibidem Wenceslaus praedictus literam majestatis, quam a D. Rege habuit, eidem Fridrico et suis heredibus libere assignavit.

3.

1384, 13 Sept. Jan ze Hradce připovídá se k dílu tomu, který se jemu při dělení s bratrem Oldřichem dostal.

Já Jan páně Oldřichův syn ze Hradce vyznávám všem, že sem se rozdělil s svým bratrem vlastním Oldřichem také ze Hradce, skrze naše milé pány a přátely naše, pana Petra a pana Jana z Rozmberka, tak že mně se dostalo woliti s powolením

bratra mého. I wolil sem dwór poplužní w Ratiboři se všiem, což k tomu slušie, totiž sedm kop plata a patnácte grošów a tři peníze tudíž w Ratiboři; opět w Plesí pět kop a dvanácte grošów plata, jeden lán lesu, a luku tudíž w Plesiech; w Plasnej puol kopy a dwa groše plata; we Mnichu kopa platu; w Čemíři šest kop platu s kostelním podáním a se dvěma rybníkoma i se vším což k tomu slušie, s hájnym Skrýchowským, ježto puol kopy plati, a s březinami Skrýchowskými, těch jest deset lánów, i s Peklem luku; rybník w Hatině i s haltéfem; w Řetici w městci puol desátý kopy bez dwá groši platu, s dworem Ratibořským a s lukami i se vším, což k tomu slušie dworu, a s polowicí luku u hamru Strážského na dolejší straně. Meze jsú, jdúce na cestu, ježto slowe Stájická, až do Bechowy klády skrze Črnce, přes Dědikowo bláto až do řeky Wčelnice, řekú dolów až do potoka, ježto slowe Holná; a ten potok jest na mezi mezi lesy Rečickými a mezi Ratibořkými; tím potokem nahoru, až do meze, ježto slušie k rybníku Holenskému; a toho lesu jest, i s lesem, ježto slowe Kornice, pět a šedesát lánów, se dvěma zahradama wčelnýma, jedna u Hostíka, a druhá pu- stá, a s třetí zahradú, ježto slowe u Jana. O rybníce na Holnej já dřéweřečený Jan vyznávaji všem, že sem toho rybníka jměl polowici a mój bratr Oldřich druhí polowici, a že sem po rozdiele swú polowici rybníka prodal bratru swému Oldřichowi za tři sta kop grošów Pražských stříbrných; a ty peníze má dáti za mě

dluhy w židech i w křestanech, ježto jsem za mého otce i sám za se dlužen, a kteréž já ukáži a znáti budu, ty on má platiti za mě; a což bude wiece peněz než ti dluzi, ty mi má dáti polowici na swatého Martina a polowici na středopostie; to mi má zaručiti a listy dobrými utwrditi, jakž páni Petr a Jan z Rozmberka káží; a nyní máme ten rybník do swatého Martina spustiti, a ryby i peníze spolu děliti. A také bratr můj Oldřich bude moci ten rybník dále topiti na swé dwa lány a na mé druhá dwa lány, a ježče ostane puol čtvrtá lána lesu podlé toho rybníka; a to máme rozděliti, jakž páni z Rozmberka káží; byloliby, žeby ten rybník mohl dále topiti na mé lesy neb na můj dědinu, tehdy můj bratr Oldřich má mi odměnu dáti, jako páni z Rozmberka káží. Bylliby kto také otci našemu co dlužen, toho máme spolu dobýwati, a spolu děliti, cožbychom dobyli: pakliby kto co na nás dobyl otcowých dluhów právem, a my se tomu nemohli obrániti, toho máme spolu uplacowati i zaplatiti. A což jest pak ježče nedielno mezi námi, to máme rozděliti, když páni z Rozmberka káží a kakžkoliwěk oni káží. A to smy sobě slíbili pode třmi sty kopami a pod wěru a pode cti poslušni býti o wšeckny věci, nic po sobě neostawujíc, kteréž jsú mezi námi nebo ježče býti mají, o ten diel, we všem jich poslušnu býti. Kdežbych toho neučinil, a oni na mě wyznali neposlušenstwie: tehdy mám inhed tři sta kop základa propasti, a ty inhed hotowými penězi zaplatiti, od toho dne, jakžby na

mě wyznáno bylo, we dwú neděli. Paklibych toho neučinil, tehdy páni dřewe řechení z Rozmberka mají plnú moc w mé zbožie se uwázati a prodati a zastawiti w jistině i w škodách, podlé swé wóle; a proti tomu abych nemohl jmieti izádné pře ani žádného práwa. A na lepší potwřzenie těch wěcí swú pečet sem přiwěsil k tomuto listu, s pečetmi k mej prosbě jedné na swědectwie toho wšeho urozených pánów, páně Jindřichowú z Rozmberka, páně Heřmanowú ze Hradce a páně Jindřichowú také ze Hradce. Dán list od božieho narozenie léta po tisíc tři set osmdesátého čtvrtého, w úterý před powýšením swatého Kříže. (Wisí 4 pečeti neporušené.)

4.

1386, 18 Aug. w Brně. Zdeněk ze Šternberka a Lukowa swědčí o nálezu, kterýž se stal na saudu panském w Morawě mezi p. Sezimau z Austí a bratřmi z Radhostowic.

Já Zdeněk z Šternberka řechený z Lukowa, wyznávám tiemto listem všem, ktož jej uzřie nebo slyšeti budú: že urozený Sezema z Ústie z jedné strany, a Jindřich a Wáclaw bratřie z Radhostowic s druhé strany, měli sú při mezi suobú o to zbožie Hobzie, a o ten list, ježto jej ti bratřie jmaji ot Sazemy dřiewe řecheného; a s tú jistú při byli sú mocně přišli před wysokorozené knieže pana Jošta markrabi Morawského, i podwolili sú sie mocně suobú stranú. Tu pak dále markrabě Jošt podal toho na panský nález pánów Morawských. A ti jisti páni, slyšewše

při tu, to jest list těch bratří, i odpověd proti tomu Sezemu z Ústie, jenž sie léty bránil: ale ti jistí bratřie ukázali přede pány, že sú upomanuli, nepropustiwše let. Tu sú páni nalezli, aby Sezema z Ústie to zbožie Hobzie, i to což k tomu příslušie, otwadil inhed ot židów; a k tomu sú přistúpili suobú stranú před markrabí i před pány. Ale po tom nálezu Sezema z Ústie byl prosil markrabie, aby žida nedal zwésti na to zbožie až do swatého Hawla, a chtě w tom času otwaditi. A toho sě já pamatuji, a tento list dáwám na swědomie toho prawého nálezu, jakož sě jest dálo před markrabí i před pány, jež sú těm bratřím podlé jich prawdy tu při přisúdili, a Sazemě otsúdili. Dán jest list tento w Brně, tu sobotu mezi ochtaby swaté Králowny weliké, Anno domini oc. Lxxx^o sexto. (Pečet přitištěna).

(Týž den a w tatáž slova swědčil také pan Wilém ze Šternberka a ze Swětlowa).

5.

1388, 6 Nov. w Budějowicích. Oldřich ze Hradce a Přibík ze Stráže slibují zdržeti a splniti wýpowěd, kterauž Jan z Rosenberka, Jindřich ze Stráže a Sezema z Austí, co mocní rozdílce mezi nimi a mezi Petrem a Janem ze Stráže, o statek a hrad Strážský oc. učinili.

My Oldřich ze Hradce a Přibík ze Stráže wšem nynějším i budoucím wznáwáme tiemto listem, ktož jej slyšeti nebo čísti budú, že sme prosili urozených pánow, pana Jana z Rozenberka, pana Jindřicha ze Hradce a pana Sazemy z Ústie, aby sě we wšecky žaloby, nechuti i pře mezi námi

s jedné strany a mezi pány Petrem a Janem bratřím ze Stráže s druhé strany do nynějšieho času jsúcie, mocně uwázali. Kteřížto páni skrze našich obojich prosbu we wšecky žaloby, pře i nechuti, kteréžto do nynějšieho času mezi námi suobú stranú jsú byly, mocně, mocným ubrmanstwím sě sě uwázali, a my na ně toho mocně sme přišli. Protož swrchupsaných ubrmanów ubrmanské wýpowědění těmito slowy sě piše:

My Jan, Jindřich a Sazema, swrchupsani ubrmanowé, najprwé wýpowiedáme o hradu w Stráži, i o tom, což jest tu na hradě Petrem a Janem bratřím ze Stráže wzato Oldřichowi ze Hradce a Přibíkowi ze Stráže, aby Petr a Jan bratry ze Stráže toho puol hradu w Stráži, jakož jest před Petrowým a Janowým uwázání Přibík držal, w Přibíkowu moc takéž postúpila se wším s tiem, což jest Petr a Jan tu na hradě zastúpil, ježto jest Přibíkowo bylo. Také wšecko zbožie Přibíkowo, w kteréžto sě jest ten čas Petr uwázal Přibíkowi, Petrem má nawráceno býti. Také což sú Oldřichowa ze Hradce tu na hradě na Stráži swrchupsani Petr a Jan wzali, to jemu mají wšecko nawrátiti úplně. A bytaliby oč pře, ezby Přibík i Oldřich Petrowi a Janowi z wěčšie dáwali winu, nezby sě oni znali, to jim mají Petr i Jan zprawiti na křži bez zmatku, ež jest wiece w jich moc newešlo, ani toho co mají, ani wědie, by to jich čeled nebo jich moc měla. Tehdy wrátiec což mají, a ukážie čehož sú newzali ani mají, od Přibíka i od Oldřicha i Odewšech, ktožby je o tu wěc nařkli,

potom wiece mají prosti býti, anebo pro newrácenie zpraweni býti týmž zpráwením, jakož jest swrchu psáno.

Také wypowiedáme, což jest pod základem mezi swrchu psanými Oldřichem a Přibíkem s jedné strany, Petrem a Janem s druhé strany wypowiedieno, a listy nebo sliby bez listów twrzeno, ti listowé i potwrzení slibowé všickni mají minúti, a jestli kterému člověku co wzato, a jménem tomu richtářowí, jemužto jest Přibík wzal neb měl wzieti: wzalli je Přibík, tehdy Přibík nahrad; pakli je newzaw má wzieti, ale propust což jest měl wzieti. Neb nám všem swrchupsaným ubrmanóm, i jiným urozeným pánóm, rytieřóm i panošem, kteřížto sú při nás byli, se zdálo, ežby nebylo podobné mezi tak blízkými přátely, když každý swé zase tiem swrchupsaným během jmieti bude, by který základ měl brán býti.

Také wypowiedáme, jakož jest panem Oldřichem z Rozenberka wypowiedieno mezi swrchupsanými Petrem a Janem, a mezi Přibíkem a Janem bratrem jeho ze Stráže a Oldřichem ze Hradce, jelikož se jeho práwa dotýče některým listem ježto jest wrácen, aby Petr a Jan bratřie swrchupojmenovaná puol wsi řečené Kletce a podacie kostelnieho w Stráži s tiem se vším, což farář tudiež jsúci držl, nebo což k podaci slušie, Přibíkowi postúpila. A o řeku to sobě zachowáwáme, ježto swrchupsaní Oldřich a Přibík wedú, by pan Oldřich z Rozenberka byl kázal připostúpti té řeky se wsi řečené Kletce a s podacím kostelním, na tom chceme se

wzeptati, a nebudeli moci pan Oldřich z Rozenberka pamatowati, nebo ežby pro božie přepuštění nemohl toho do hromnic nynie přístich wynesti, tehdy chceme sami o to wyřeci tůž mocí, jakož jiné swrchupsané věci wyřekáme. Také s druhé strany, cožby bylo Petrowi a Janowi i jich čeledi nebo jich lidem, Přibíkem ze Stráže i Oldřichem ze Hradce nebo jich mocí wzato, to Přibík a Oldřich jim mají newrátiti. Neb jest to námi swrchupsanými ubrmany wyneseno a wypowiedieno, aby w též mieře na ten rok, kterýž my Jindřich a Sazema swrchupsaná ubrmany položiwá nebo dawa, jakož jest swrchu wypowiedieno, cožby Přibík a Oldřich přeli, ež sú newzali w tu dobu, ježto sú twrže na Petrowi a na Janowi bratru jeho dobyli, to mají ukázati swrchupsaným zprawením; a cožby znali, ež sú wzali, to mají wrátiti.

Také wypowiedáme i nalézáme, ež Oldřich a Přibík Petrowi i Janowi ze Stráže nejníta odpowiedati o to práwo neb o ten trh, ježto jest Petr kúpil od panie Elsterberské: než chceli Petr, napomínaj tu paní neb toho, od kohož je kúpil, aby jemu ty záwady wywedli.

Také wypowiedáme, ež ty všecy věci, kusowé, wypowieděnie i všecy záwady až do dnešnieho dne mezi nimi s obú stranú jsúcie mají minúti, a we dsky mají wložiti, ež nemají těch věcí, ani těch záwad i nechuti dřiewe wypowieděných izádným právem ani izádnú řeči, ani w které nechuti obnowowati. A to we dsky kladenie mají učiniti na suché dni před

wánocemi nynie přístie ; pakliby beze leti nemohli obojí nebo která strana, ale na druhé suché dni ihned přístie konečně k wložení we dsky zemské suobú stranú mají se wždy uprázdiniti, a od desk obojí spolu zaplatiti jménem pod tisícem kop grošiew Pražských stříbrných peněz základu.

Také wypowiedáme o ty dluhy, ježto Petr Strážský počítá, by za Přibíkova otce a zaň za samého Přibíka byl wydal, ež to zbožie, což jest Petrowi na těch dluziech bylo dáno od Přibíka, i jiné rukojmě, ježto stáli za Přibíkova otce w rukojemství, přiwolili se toho, aby Petr tím Přibíkovým zbožím najprwé se odwadil, a cožby ostalo nad to, to mělo mezi wšecky rukojmě rozděleno býti. A Petr prawí, ež je to zpeněžil i prodal, a o to počet učinil, ež jemu nestačilo to zbožie, ež musil swého přiložiti a za ně swých dvě stě kop vlastních grošiew dáti. A druhá strana proti tomu mluví a prawiec, že jest panem Oldřichem z Rozenberka wyneseno i dokonáno, ež wšeccko to mělo minúti, i ten list také k tomu, ježto sú měli od Přibíka i od jeho otce, a ten sú wrátili jemu, a pan Oldřich Rozenberský i za list i za ty za wšecky věci mezi nimi jsúcie Petrowi přikázal, aby puol wsi jménem w Kletci, a což k tej polúwsi zpráwné přislušie, a celého podacie w Straži s tím se wším, což k tomu podací slušie, Přibíkowi postúpil. To my dřéwe řečení jich ubrmanowé zachowáwáme w swej moci, neb sme toho nemohli tak brzo dojiti, kteráby strana prawější při držala; a když dojdem toho,

ježtobychom mohli sličně a sprawedliwě wynesti a wypowiedieti, tůž moci, jakož jiné věci již sme wypowieděli, pod swrchupsaným základem wypowie.

Také wypowiedáme, že Oldřich, Přibík, Petr a Jan z swrchupsaného základu nejmají sebe upomínati, jelibych já swrchupsaný Jan wyznal, ež je ten základ propaden. A to wyznání mám učiniti se páně Jindřichowú a Sazeminú swrchupsanú ubrmanú radú. Pakliby mne nynie řečeného Jana z Rozenberka buoh neuchowal: tehdy swrchupsaný pan Jindřich se páně Sazeminú radú o propadenie swrchupsaného základu má wyznati. Paklibychwa oba já Jan a Jindřich swrchupsaná ubrmaný sešla: tehdy pan Sazema sám propadenie swrchupsaného základu má wyznati na neposlušnú stranu. Též neuchowalliby buoh kterého, pana Jindřicha nebo pana Sazema (*sic*) prwé než mne swrchupsaného Jana z Rozenberka, tehdy já Jan s tím, kterýž zustane (*sic*), mám se tázati. A nebo božím přepuštěním, ežby oba Jindřich a Sazema sešla: tehdy já Jan s Rozenberka mám sám ten základ, ež jest propaden, na neposlušnú stranu wyznati. Také neuchowalliby mne Jana z Rozenberka buoh prwé nežby to mezi swrchupsanými Oldřichem, Přibíkem, Petrem a Janem, cožby mělo býti wypowiedieno, wypowiedieno nebylo: tehdy swrchupsaný pan Jindřich se páně Sazeminú radú mezi nimi, a božím přepuštěním sšelliby pan Jindřich po mně Janowi z Rozenberka, tehdy pan Sazema sám ostatečně věci, kteréžto mezi nimi nejsou ještě

wypowědiany, jakož tento list swědčí, má
wypowědieti. Také cožby bylo bez pří-
měrie bráno nebo uškozeno suobú stranú,
to má wšecko minúti, i jiné wšecky škody
mají minúti, kromě toho, jakož jest swrchu
wypowědieno i napsáno, ježto mají wraco-
wati, ježto jest páně Oldřichowým z Rozem-
berka wypowědéním i naším wneseno a wy-
powědieno. Také bylolyby bezelsti, ežby která
strana kprwním suchým dnuom nemohla we
dsky wložiti těchto swrchupsaných wšech
wěcí, tehdy má druze straně týmdnem
napřed dáti wěděti. A když wende we
dsky ta wšecka swrchupsaná smlúwa,
tehdy mají tyto listy minúti a wráčení
býti; než spisy těch listów pro pamět
obojie strana má chowati.

Také wypořádáme pod swrchupsaným
základem, aby swoji dobří přátelé byli a
w prawý mír wstúpili, a wíec sobě dře-
wních wěcí we zlosti nezdwíhali.

Také wypořádáme, bylalyby která róż-
nice mezi swrchupsanými Oldřichem, Přibí-
kem, Petrem a Janem, žeby s sebu přie-
telsky nechtěli býti, a druh druhu chtěl
nebo myslil uškoditi: tehdy jménem ten,
ktožby mienil druhu uškoditi, týmdnem
napřed swým otworitým listem po uro-
zeném a osedlém poslu, druhému, komuž
mieni uškoditi, má odpowědieti.

Najposled wypořádáme pod swrchu-
psaným základem, aby swrchupsaní Oldřich
ze Hradce, Přibík, Petr a Jan ze
Stráže suobú stranú našeho nynějšiho a
swrchupsaného wypowědění nám ničímž
zlým nezpomínali ani zdwíhali.

Kteréžto wšecky swrchu pojmenowané

a psané wěcí swrchupsanými ubrmany
mezi Petrem a Janem ze Stráže, a mezi
námi mocným ubrmanstwím wypowědéné
my swrchu pojmenowaní Oldřich a Přibík
naší dobrú wěru beze wšie zlé lsti a pod
základem tisíc kop grošiew stříbrných
Pražského rázu na páně Janowu z Rozm-
berka, a neuchowalliby buoh pana Jana,
ale na swrchupsanú ubrmanú wyznáníe,
jakož jest swrchupsáno, zdržeti a plniti
slibujem. Paklibychoh, jehožto bože nedaj,
těch swrchupsaných wěcí nebo kterého
kusu z nich nedrželi, a swrchupsaný pan
Jan z Rozenberka, a ššelliby pan Jan, a
swrchupsaný pan Jindřich, a ššelliby pan
Jindřich, a swrchupsaný pan Sazema pro
nezdržení wěcí swrchupsaných dñiewe
řečený základ na nás wyznal: tehdy po
jeho wyznání my swrchupsaní Oldřich a
Přibík, a my Ondřej řečený Zásruk z Wl-
četína, Oldřich řečený Noha z Krchleb,
Herman Domaslawów bratr z Studené a
Jan řečený Lutina z Wilksic, rukojmě jich,
we čtyřiech nedělách od páně Janowa z
Rozenberka, a neuchowalliby buoh pana
Jana, ale páně Jindřichowa ze Hradce, a
ššelliby pan Jindřich, ale páně Sazemina
z Ústie wyznáníe počítajících, wšickni
společně naší dobrú a křestanskú wěru,
beze wšie zlé lsti a nerozdielnú rukú,
swrchupsaným Petrowi a Janowi ze Stráže,
straně poslušnie, swrchupsaných tisíc kop
základu hotowými penězi dáti a zaplatiti
slibujem a máme. Paklibychoh toho neu-
činili, tehdy kteřížtokoliwěk třie z nás
swrchupsanými Petrem nebo Janem nebo
jich jistým poslem budem napomenuti, ti

každý z nás se dvěma koňoma a s jedním pacholkem ihned nazajtrie, jeden na druhu neukazuje ani se druh druhem omlouvá, beze všeho prodlení do města do Budějovic k ctnému hospodářovi od dřívě řečených Petra a Jana nám ukázanému v pravé a wuobyklé w České zemi ležení máme wjeti, odtud nikam newyjíždějíc na ižádné práwo, jeliž tisíce kop swrchupsaného základu hoto- 5 wými penězi Petrowi a Janowi ze Stráže úplně zaplatíme. A po dvou nedělí, ležme nebo neležme, swrchupsaný Petr i Jan wedle toho listu moc mají plnú těch tisíc kop grošiew Pražských w židech nebo w 15 křesťanech na nás na všech škodu wzieti; a my, kteříž w to ležení wjedem, to před se máme konati tak dlouho, jeliž těch tisíc kop swrchupsaného základu se všemi škodami, kteréžto škody pro nezaplacenie těch tisíc kop swrchupsaní Petr a Jan kterakžtokoliwěk wezmú, a kteréžto 20 škody, ež sú je wzeli, na kříži práwem bez zmatku ukáží, jim Petrowi a Janowi úplně zaplatíme.

Na kteréžto zředlné swědectwie a potvrzenie všech swrchupsaných věcí, pečeti naše s našim jistým wěděním a s dobrým powolením k tomuto listu sme přiwěšili. Tyto swrchupsané smlúwy a tento 30 list dán jest léta od božieho narozenie tisíc tři sta osmdesát osmého léta; dály sú se a wypowiedány w Budějewicích, den swatého Linharta. (Pečetí přiwěšeno šest, z nichž čtvrtá i pátá již trochu 35 porušeny jsau.)

6.

1389, 10 Nov. Episk z Boharyně wysazuje swůj wládyčí dwůr w Boharyni práwem zá-
kupním.

Já Episk z Boharyně wyznávám se tiemto listem všem, ktožby jej čtli nebo čtený slyšeli, že s dobrým rozmyslem a spřátelskú radú prodal sem ctnému muži 10 Otmarowi swůj wládyčí dwůr swrchnai w Boharyni tudiež, se vším stawením, což jest tu we čtyřiech koléč w zemi i nad zemí, s sady, dědinú s ornú, s lukami; a toho má býti otměřeného pět čtvrtí krá-
15 lewy miery; to sem prodal jemu, jeho dětem i jeho budúcim ku prawému purk-
rehtu, to mi jest úplně zaplaceno, tak aby on Otmar, děti jeho i budúci beze 20 všie mé i mých budúcích přiekazy i bez zápači držal, wolně wládl a užíwal podle swé libosti. Již na tom já ani moji budúci jemu ani budúcim nemámy překá-
žeti, to slibuji swú dobrou wěru křesťan-
skú, kromě že s toho dwora a s té 25 prodané dědiny mně a po mně mým bu-
dúcim na každé léto w rok platiti jmá
prawého úroka puoltřetie kopy grošów
dobrých stříbrných Pražského rázu, a
ty rozdielně, wždy na s. Jiřie pět a sedm-
30 desát grošów téhož rázu a na s. Hawia
dávajice; a kdyžby obecnie berně krá-
lowa w zemi byla brána, té má dáti s
toho jedno mně čtyři groše téhož penieze.
A jiných všech podacích, poplatków,
robot, pocty, zápači i obtíženie jiných
všech, ode mne i od budúcích má práx-
dno býti zhola; jedno knězi farátowi

tudiež u Boharyni desátek skopný dá-
wati súsedsky, jakož jiní súsedé té wsi
platie a dáwají; nebo sem desátek prawý
kostelní odtad swedl, na jiné na swé dě-
diny swobodné přewedl, a těmi sem témuž
farářowi oddal za to, a on dobrovolně
přiněm (sic) to propustil. A dále týž
Otmar i jeho budoucí téhož všeho práwa
we všem i obyčejów má požíwati, jakož
jiní súsedé též wsi Boharyně. Wiece, 10
pakliby mi se kdy událo prodati, těbdy
nemám prodati toho jinak než k témuž
právnu; aniž také mám toho spláciewati:
než wolně swé móž dáti, zastawiti, smě-
niti, prodati, podlé swé wóle, na zisk i 15
na strátu. A na potvrzení této řeči,
smlúwy i také trbu i tohoto listu, a což
jest w něm napsáno, počet swú vlastní
dobrowolně sem k tomuto listu přiwěsil;
k témuž sem pro další pamět i pro swě- 20
domie připrosil swých dobrých přátel,
Zbyhněwa z Robús a Mikuláše Húsete z
Újezdce, aby také swé pečeti k témuž
zawěsili podlé mé pečeti. A wě také již
řečená Zbyhněw a Mikuláš, ku prosbě 25
Epikowě, k témužto listu podlé jeho pe-
četi na potvrzení a na swědomie k jeho
prosbě svoje pečeti dobrovolně také
swé zawěsila. Stalo se jest, a toto stwr-
zení dáno psané slovo od slowa léta 30
od narození syna božieho po tisíc (sic)
létech po třech stech léta po osmidcát
dewátého, w středu před s. Martinem.

7.

1391, 1 Mart. Pan Jindřich starý Berka
z Dubé všecky syny swé dědicky poděluje.

Já Jindřich Berka, řečený z Dubé, odděluji
5 swé syny, Hynka najstaršieho řečeného Dub-
ský, a Jindřicha po něm najstaršieho, a Jin-
dřicha řečeného Berka, ty tři bratry dřewe-
řečené, prwé je odděluji Jablonským sbo-
žiem, najprwé město Jablonné, a k tomu
10 Česká wes a Markwartice wes, což tu mají,
a Suchá wes, což tu mají, Postfelna wes,
což tu mají, i s poplužiem, s-dworem, i
s tím, což k tomu příslušie, nic nepoo-
stawujíc, a Kněžice wes což tu mají, Petro-
15 wice wes, což tu mají, Hermanice wes, což tu
mají, s mlýny se všemi, což k tomu slušejí,
s řekami, s potoky, s rybníky, s lukami,
i se clem, s lesy, s horami, s pastwami
i se wší woli i s plným panstwím, i se
20 všemi užitky, izádných po sobě neosta-
wujíc; a k tomu hrad řečený Milštejn, a
městečko Cwikow a wes Cwikow, a Kun-
ratice wes i s twrzí a s poplužiem, a k to-
mu Lindawy swrchnie i dolejně, a Grína
25 wes, Krazhart wes, Margental wes, a k
tomu pustý Margental, Lichtemwaldy oba
swrchní i dolejně, wes Krumpach s mlýny
se všemi což k tomu příslušie, se všemi
rybníky, s řekami, s potoky, s lukami, s
30 lesy i s horami, s pastwami i se wší
zwoli, což k tomu slušie, i s plným pan-
stwím, se všemi užitky, izádných nepoo-
stawujíc, než to sbožie Jablonské i Milštein-
ské se wším prawým i plným panstwím, nic
35 nepoostawujíc, i s kostelním podáním, kte-
ráž jsú w tom panstwíe we všem. A to
my tři bratřie dřewěřečení, Hynek řečený

Dubský, Jindřich, a Jindřich řečený Berka mlazší, přijímamy jisté sbožie od swého otce i od swých bratří jiných za pravý rozdiel. O wěno panie, že to má pán starý řečený z Dubé držeti do swého žiwota beze wšie překážky. Pakliby buoh pána i panie neuchowal, tehdy tito třie bratřie, Hynek řečený Dubský, Jindřich, a Jindřich řečený Berka mlazší, mají se w Kurowodské sbožie uwázati k swému rozdielu; a oni jiná bratřie, Wáclaw, Janek, Jindřich Hlawáč. a Jindřich najmlazší, mají se uwázati w to sbožie, což k Dubskému sboží slušie, to což panie wěno obsáhlo. Pakliby bylo to zbožie, což k Dubskému zboží 15 příslušie, lepší než Kurowodské sbožie, tehdy Wáclaw, Janek, Hlawáč, Jindřich mlazší, těmto třem bratřim, Hynkowi řečenému Dubský, Jindřichowi, a Jindřichowi řečenému Berka, mají přidati po tom 20 rozdielu penězmi, nebo sbožim, po přátelské radě. Pakliby bylo Kurowodské sbožie lepší než to sbožie, což k tomu sbožie příslušie, to což panie wěno obsáhlo: tehdy tito třie bratřie, Hynek Dubský, Jin- 25 dřich a Jindřich Berka mlazší, mají těmto bratróm swým, Wáclawowi, Janowi, Jindřichowi Hlawáčowi a Jindřichowi mlazšímu, přidati potom rozdielu penězmi nebo po sbožim, po přátelské radě, k tomu sbožie, 30 jakož k Dubskému sbožie slušie. A jiné zbožie wšiecko, ižádného nepoostawujíc, což k Húsce příslušie, i hrad řečený Húska, i Dubské sbožie wšiecko, i Hrádecké sbožie wšiecko, i s Hrádkem, i Milčanské zbožie, Frídlanské, i 35 město Dubá, a k tomu wšiecko sbožie, ižádného nepoostawujíc, to dostalo se za pravý

rozdiel Jindřichowi z Dubé řečenému Berka starý, Wáclawowi a Janowi a Jindřichowi řečenému Hlawáč a Jindřichowi najmlazšímu, synóm jeho z Dubé řečeným, s mlýny 5 se wšemi což k tomu slušejí, i s poplužimi se wšemi, což k tomu slušejí, i s twrzmi se wšemi, s rybníky, s řekami, s potoky, s lukami, s lesy, s horami i s pastwami i se wšiwí woli, s plným panstwím i se wšemi 10 užitky, ižádných nepoostawujíc, než se wšim plným panstwím i se wšemi podnikmi kostelními, které jsou w tom panstwíe we wšem. A přiznali se, že ten rozdiel suobú stranú dobrowolně přijímají; a na 15 tom mají wěčně dosti mieti, a jeden druhého z rozdielu nenapominati, ani právem, ani skutkem; neb jsou sebe již tím skutkem úplně dielni. Actum anno domini MCCCCLXXXI, feria IV post dominicam 20 Oculi.

8.

1394, 5 Máje w Praze. Jošt markrabě a pán Morawský, Jindřich z Rosenberka a páni Čeští 25 wstupují spolu w jednotu, slibujíc sobě pomáhati a jednati, aby zemi ku práwu a ku prawdě zase přiwedli, jakož jest za jich předkůw we prawdě stála.

My Jošt markrabě a pán Morawský, Jindřich z Rosenberka, Jindřich z Hradce, Břeněk z Skály, Bergow z Bieliny, Berka z Holnstaina, Wilém z Lantštaina, Jan Michalec z Michalowic, Boreš mlazší z Bečowa, Boček z Kunstata jinak řečený 35 z Poděbrad, páni čeští, wšickni jednotajně a zjawně listem tiemto wyznáváme, ež sme takú mezi sebou úmluwu a w taký slib

my všickni swrchu psaní wstúpili a wstupu-
 jem, a to sobě wěrně beze lsti pod wěru
 naší dobrú a pode cti držeti slibujem:
 tak jménem, ež chceme a jmáme všickni
 my w jednotu býti, a zemského dobrého
 hledati, a prawdu w zemi ploditi a činiti
 a tak wzdy po tej spolu státi, abychom
 předsě všecko zemské dobré snažně we-
 dli, wěrně beze lsti sobě pomáhajíc, podlé
 wšie swé wiery a podlé swé cti, každý 10
 z nás i všickni spolu, swú wši moci be-
 ze lsti, co jie každý jmieti móžem. A ko-
 hožby koliwěk z nás nebo koho z našich,
 kterým koliwěk činem kto kdy kterak ti-
 sknutí chtěl, mimo zemský běh nebo mimo 15
 nález panský, toho tomu mámy a slibu-
 jem wěrně pomáhati a po něm silně státi,
 aby se wzdy jemu toho nedálo, než aby se
 každému prawě stalo. A to tak dlúho máme
 jednati, a w tom pewni státi, ažbychom 20
 zemi ku práwu a prawdě postavili i při-
 wedli, tak jakož jest dřewe za našich
 předkůw w prawdě stála. A tento náš
 slib swrchupsaný wešken, weňž sme my
 všickni napřed řečení dobrowolně s pra- 25
 wú wěru wstúpili, slibujem sobě sdržeti
 pod čistú a plnú naši wěru a pod naši
 všech přisahú wěrnú. A tohoto všeho na
 jistost a na pewnost i na potvrzenie, my
 wšickni napřed jmenowaní swé pečeti s na- 30
 šim plným wěděním a s naší dobrú woli
 k tomuto listu přiwěsili sme; a dán a psán
 jest list tento w Praze, léta božieho tisí-
 ciego třetího (třístého) dewadesátého
 čtvrtého, w úterý den swatého Floriana 35
 s welikonoci.

9.

1394, 25. Aug. w Písku. Král Wáclaw,
 we při o řád zemský s pány českými wz-
 šlé, podává se na rozsudek čtyr neb šesti
 5 pánůw, jenž společně na to mají wydání
 býti, a slibuje nespomínati nikomu dosawa-
 dního o tu wěc záti.

My Wáclaw z božie milosti král Řím-
 ský a Český král, tiemto listem zjewně
 všem wyznáváme, ež sme dobrowolně
 slibili urozeným a našim wěrným a milým,
 Jindřichowi z Rosenberka, Jindřichowi z
 Hradce a Břeňkowi z Skály, i jiným podlé
 jich Českým pánóm, naší plnú dobrú a
 čistú wěru, i slibujem, cožkoliwěk ti páni,
 kteréž my čtyři nebo šest s panskú radú
 i wěděním společně wydáme, což ti o náš řád
 počestného, užitečného a dobrého, i o naše
 duostojenstwie i všech jiných řádów České
 koruny, i panských i rytierských i panoš-
 ských, swětských i duchowních, i wšie země
 i wšie obce, počestné, užitečné a dobré i spra-
 wedliwé zemské, s našich obojich radú a
 wěděním wyřknú, wypowiedie a obstanowie,
 a kterak koliwěk o wši zemskú prawdu
 učiniti káží, tu páni k tomu zwolení, to
 wšeckno tú napřed řečenú naši wěru sdr-
 žeti slibujem, i toho, což oni obstanowie
 a způsobie o všech řádíech, i o wše zem-
 ské dobré, užitečné i pokojné i o wši-
 cknu prawdu, tůž wěru slibujem těm pánóm
 i všem jiným pánóm pomáhati i k tomu
 raditi i před se tomu dáti jiti, tak aby
 ty všickny řády při swém práwu, i my
 při swém i páni při swém řádu, práwu a
 panstwi, jakož od staradáwna bylo,

wšECKA země i obec při swých práwíech ostaly.

Wíce také, což se jest kolíwěk mezi námi a mezi markrabí Joštem Morawským a mezi pány dřéwofečenými i všemi jinými pány, neb také i jinými, kteří jsou kolíwěk skrze to zašli w těch bězích, jakož jsme s nimi byli, o tu wěc stalo, toho všeho jim všem pánóm i jich budúcím, i všem kteří jsou proto zašli, nežádányi řečmi ni skutky ni čím zlým, ani skrze se ani skrze koho jiného, pod tíž naši dobrou wěru slibujem wčasně we slém nezdwihati, ani kterými nechutmi jim toho wzpomínati; neb co jsou kolíwěk páni k nám byli učinili, to jsou, jakož jsou nám prawili, pro obecné dobré učinili, a toho jim dowěříme w plně.

Dále slibujem, kteřížkolíwěk hradové neb města neb twrze w tom času jim pánoóm nebo jich od kohokolíwěk dobytá jsou, a že je kto jiný držíe, ta wšECKA aby inhede, neb posledně od této neděle ježto najbliž přijde w témdni, nawrácena byla a zase všem w jich moc mocně stúpena, i všickni wězni, kteřížkolíwěk w tej chvíli zjémáni jsou a slibowali, ti všickni s obú stranú aby prosti byli. A o škodách, kteréž jsou se w tej mieře staly, což ti wolení páni podlé naše rady a milostí učinie a způsobie, aby na tom ostalo.

A to wšECKNO, což jest swrchu psáno, slibujem sdržeti, splniti a učiniti, pod naši dobrou wěru; a podlé nás bratr náš Jan, Bramburský a Lužnický markhrabě a wévoda Górlický za též slibuje. A my Jan nyní jmenowaný to vše, což jest swrchu psáno, podlé bratra našeho milého slibujem

wěrně sdržeti, učiniti, i s ním to vše konati. A toho všeho na jistost, své pečeti s naším wěděniem k tomuto listu přiwěsili jsme; a podlé nás na swědomie, wlebny Ruprecht mladší wévoda Baworský Klem řečený, a Přemyslaw wévoda Těšinský, také pečeti své přiwěsili jsou. Dán jest tento list a psán w Piesku, léta od narozenie Syna božieho tisíc třístého a dewadesátého čtvrtého, ten úterý na zajiťrie po swatém Bartoloměji apoštolu slawném, léta našeho králewstwie Českého třidcátého druhého a Římského dewátého-náctého.

Ad mandatum dni Regis:
Joh. Caminen. Electus Cancell.

10.

1395, 30. Máje, na Žebráce. Král Wáclaw přijímá i potwzuje mnohé články řádu zemského se týkající, od pánůw Českých jema podané.

My Wáclaw z božie milostí Římský a Český král, množitel říše, wyznáwámy w tomto listu všem, kteří tento list uslyšie neb čisti bude: že nám páni Čeští tyto kusy a artikuly wydali sú, jako ti řádem w tomto listu psáni stojie:

Najprwé, o našem počestném s o našem řádu i o všem našem dobrém, aby jednáno bylo, i o wšECKNO zemské dobré.

Také aby pánóm i zemenóm, což jest kolíwěk nyní w tejto wálce komu se wěc uwázáno, swětským nebo duchowním, aby to nawráceno bylo ihned všem zase mocně a sstúpeno.

Wíce aby to kmetowstwo, jakož jest

bylo najprwé s Králowú Milostí a se pány i s zemany obstanoweno a přiseženo, aby to bylo před sé konáno a před sé šlo; a ti kmetowé aby přijmúc jiné pány, kteřížby k tomu hodni byli a přirozeni od staradávna, aby mohli súditi mocně bez přiekaz, komužby co odsúdili neb přisúdili, aby to mocno bylo a toho jim pomáháno, tak aby to vždy bylo dokonáno, což nalezaú. A kteříž sú kmetowé sešli, aby jiní s panskú radú byli wydáváni.

Wiece také což jest koliwék wdowám nebo sirotkóm nebo komukoliwék zemeninu wzato neb kterakkoli bez práwa uwázáno, aby to bylo wráceno a sstúpeno zasé, buď duchowním nebo swétským nebo kteréhokoliwék stawu, a tož podlé těch kmetów odsúzenie neb přisúzenie, neb bez súdu wráceno, jakož na kom widieno bude; a to aby bylo prowóláno mezi obci.

Také aby u dworských desk řád šel dřewnieho obyčeje, i prowólání i uwazowanie, jakož jest bylo od staradávna, aby u těch desk úředník byl pán urozený, zachowalý a k zemi usedlý, s panskú radú usazen, a ten aby přisáhl i KMti i obci prawdu plnú wésti.

Wiece také o dskách zemských, aby ty byly chowány podlé obstanowenie starého, a nebyly otwierány bez panského wédění. A w ta registra aby nebylo kladeno než při pániech při kmetech, a zvlášť při třech najméně; a úředníci aby takéž byli usazení s panskú také radú, ještoby hodni byli, a ti aby přisáhli jako u dworských desk, aby prawdu wedli.

Také aby pisať zemský podlé obyčeje

zemského a podlé wédění panského k tomu hodný byl obstanowen, a ten přisáhl takéž jakož dřéwe psáno jest, aby prawdu plnú wedl. Wiece aby od desk bránie řečnikóm i komornikóm i všech jiných úředníków (*sic*), kteří k súdu neb ke dskám přislušejí, aby wiece netázáno bylo, než jakož od staradávna bylo. Také aby pónonowé řádem starým šli, aby každý pónoněn byl obyčejem starým, duchowní i swétský, aby při starém obyčeji všichni byli zachowáni.

Wiece, aby groš dobrý byl obstanowen a učiněn, jakož jest byl obstanowil ciesař, a na to list nám dal pod swú pečetí pod majestátem, i při tom listu KMti pečet, a nám jest KMt přisáhla.

Také o berni, aby ta brána nebyla než podlé běhu starého obyčeje, na ty časy jakož má brána býti, a těmi zvlášť, kterýmiž dřéwe byl jest obyčej a byla brána.

Wiece také, aby žádný druhému bez práwa neuwazowal sé w jeho; pakli by kto proti tomu učinil bez práwa, odpowěda neb neodpowěda, aby jemu za to bezprawie položeno bylo, a tak nad ním popraweno, jakož na takowého slubie.

Také aby w poprawy ti nesahali, ježto s právem sáhnutí nemají, než poprawce k tomu zjednání, podlé starého ustawenie.

Wiece aby konšelstwa we všech krajích před sé šla a byla učiněna, a ta mocně skonána a obstanowena, a poprawce aby mohli poprawowati beze všech přiekaz podlé starého obyčeje.

Také násilé wšeccka ženská, wdowská, panenská, aby také podlé starého obyčeje

mstěna byla, tak aby ty věci umdleny byly, aby se v zemi nedály.

Wiece aby mordowé, vraždy, lúpeži, na silnicích bránie, neb kterékoliwěk zlosti jiné, ježtoby se v zemi dály, aby ty byly súzeny podlé starého práwa a obyčeje.

Také aby purkrabstwie Pražské pán urozený zemský, jako od staradawna bylo, aby držal, a na ten úřad sazen byl s panskú radú, jenžby i KMti i zemanóm i obci hodný byl; i na jiné úřady také, jen jsou je páni od staradawna drželi, kteříž jsou ti koliwěk úřadowé, aby vždy urozený pán wydán byl.

Wiece jakož jest již z nowa vzniklo, ež ungelt po králowých městech na zemanech berú, to aby sešlo a toho nebylo, jakož dřéwe nebylo.

Také o cestách a o silnicích, jakož je proti starému obyčeji obracují jinudy, ty cesty a ty silnice aby tudíž šly, jakož dřéwe, a jinam obracowány nebyly. A nowá mýta z nowa nalezená aby sešla také.

Také aby w sůdy duchowních světská ruka se nemiesila a newpadala mocí, ani násilna byla duchowním w jich súdech a práwích, lečby ruka světská k obraně a ku pomoci duchowními byla přizwána a potřebna. A též zase sůdów světských duchownie ruka buď prázdna, tak aby duchowní i světský zachowán byl při swých práwích a nebyl nikterak ntištěn.

Wiece, jakožto sirotci, pacholíkowé neb děwětky, po swých starostách zmrých

zostávají, kteréhožkoliwěk řádu by byli, měatského neb jiného, aby w ty sirotky žádný mocí sie neuwazowal, ani jich wdával do jich let, než ti aby je zdržali i wdávali, kteříž k nim práwo mají a najbližší jsou k nim.

Také o židech, byloliby se kde pro ně komu uwázáno, a byla která pře o to, aby to bylo pány ohledáno, a výše aby nebylo saženo, než jakby listy swědčily.

Wiece, ktoby s kým oč práwem měl činiti zemským, a on se proti práwu mocí chtěl brániti, aby to nad ním bylo popraveno, aby se to nedálo.

A tyto wšecky věci zemi potřebné a užitečné, i ta bezpečestwie, mají zatwřena býti kniežaty, i městy i zemaný, tak aby ty wšeckny věci držány byly a před se šly. A to takto mají zatwřeny býti, abychme my s bratrem swým s knížem Janem listy swými utwrdili, tak jakž to ti čtyřie páni wypowědie; a páni aby sobě wěrně slíbili i pomáhali o těch o všech wěcech, což ti čtyřie páni wolení obstanowie, i na to sobě přísahali, aby prawda wedli, a té nám pomohli i sami sobě proti tomu každému, ačby kto ten byl, jenžby tu prawdu a to panské wypowěděnie a obstanowenie chtěl rušiti a proti tomu býti. A též mají sami sobě slíbiti rytieři, panoše i města i obec, i přisieci sobě mají i pánóm také slíbiti i přisieci, že toho panského wypowěděnie mají pomáhati wěrně jako swrchupáno. A my máme list na se dáti pánóm, rytieřóm a panošiem i městóm, cožby pro tu wěc zašli, prawdy pomáhajíc, jakž jsme jim kázali, ež ničím

zlým těm všem stawóm spominati nechcem a nemáme.

A pro lepší jistost a wyznání, jak smy se pány ostali, přiwěsili sme náš majestát k tomuto listu, a podlé nás náš bratr, kněz Jan dřeweřebený.

A my Jan z božie milosti markrabě Bramburský, wéwoda Zhořelecký a Lužnický, wyznáváme, že my kázáním pána a bratra našeho, krále Wáclawa Římského a Českého, také naši pečet přiwěsili sme k tomuto listu ku přiznání; a slubujem také podlé našeho pána a bratra wšecy věci swrchpusané úplně držeti a učiniti beze lsti.

Dán na Žebráce, léta po božiem narození tisíc tři sta dewadesátého pátého léta, na letnice, králowství našich Českého XXXII a Římského XIX.

Ad relationem D. Ducis Johannis:

Franciscus praepositus Northus.

11.

1396, 2 Juni. Pan Páta starší z Častolowic wěno snachy swé, kněžny Anny z Oswětina, přewodí na hrady swé Skuhrow i Richenberk s jich příslušenstwím.

Puota z Častolowic starší přiznal se před úředníky Pražskými, že paní Annu, ženu Puoty mladšího syna swého, s jejím se wším wěnem, totižto se dwěma tisícma a s puol osmem stem kop gr. pražských, ježto měla na dědinách we Skuhrowě, tak jakožto we dskách zemských plnějie záleží, na jiné na swé dědiny, na ten jistý Skuhrow hrad a na město před hradem i na ta na wšeckasbožie, což k tomu

slušie, kterýmž se koli jménem jmenují, na Richmberk hrad i na to na wše, což k tomu hradu sbožie neb wesnic a užitków příslušie, kterýmžto se koli jménem jmenují, na město Solnici s tú se wší zwoli i se sbožím, což k tomu městu příslušie, s dědinú, lukami, s dwory poplužními i s kmetcimi, i se wšemi wesnicemi, kterézkoli mají jméno, s rybniky, s mlýny, s potoky, s lesy, s řekami i s tú se wší zwoli i s panstwím celým, což k dřeweřebeným sbožím příslušie, i se wšemi puožitky, budte zjewni nebo tajni, kterýmižkoli jmény mohú jmenowání býti, nic na tom sobě newymieňujíc ani sobě co poostawujíc, než úplně, jakož on jest se panem Bočkem ode pana Jana z Meziříčtie kupili, a potom nah na sameho spadlo, jakož jest pan Wznata ze Skuhrowa držel; pakliby co odešlo, aby jie paní Anně nawráceno bylo, kromě té wěsky i platu, což jest na té wěsce, ježto pan Jan z Meziříčtie za Wznatinu duši dal, přewedl jest i přewodí, a jie těch dědin, těch hraduow, měst i wšeho sbožie dřeweřebeného ku prawě wěnné zástawě postúpil w těch penězích, totižto we dwú tisíc a puol osmē stě kop; pod takú wýmłuwú, ačby syna jeho Puoty dřeweřebeného buoh neuchowal, prwé nežli panie Anny ženy jeho dřeweřebené, tehda kdyžbykoliwék on Puota nebo jeho budúci nebo poručník dřeweřebené panie dřewejmenowané peníze, dwa tisíce a puol osma sta kop, dali a položili w Kladětě, a jie prowodili beze lsti do Nisy: tehda beze wšie překazy i beze wšie pře paní Anna dřeweřebená má swé peníze wzieti dře-

wefečené, a graduow, měst i všeho sbo-
 žie dřeweřečeného jemu Puotě i jeho bu-
 dícím mocně sstúpiti bez překazy; a ona
 to se panem Hynáčkem z Wisburka a
 se panem Jetřichem z Janowic i z Nácho-
 da a se panem Hynkem řečeným Hlawě
 z Třebochowic a se panem Štěpanem z
 Opočna dobrowolně přijala a dřewní wkład
 wěnný propustila dobrowolně. Actum feria
 VI post festum corporis Christi A. D. 10
 MCCCLXXXVI.

12.

1398, 7. Aug. na Šternberce. Paní Anny ze
 Šternberka, rozené kněžny Opawské i Ra-
 tiborské, poslední wůli.

Já Anna, někdy paní urozeného pana
 Petra ze Šternberka, wyznávám tiemto
 listem všem, ktož jej uzřie, uslyšie neb
 čísti budú: tak jakož mi oswiecená 20
 kniežata, bratry i pány má milostiwá,
 markrabě Jošt, markrabě a pán Morawy,
 a markrabě Prokop, jeho bratr, swé po-
 wolenie a listy s swými wisutými pečeti
 na swědomie dali, že mohu swé wěno 25
 jakož jmám na Šternberském sbuoží we
 dsky zemské wloženo, komuž chci poru-
 čiti, odkázati i dáti: protož já Anna dřé-
 weřečená, uznamenawši a shledawši wieru
 a bratrakú přiezeň urozeného pana Lacka 30
 z Krawař, jinde z Helfenštaina, to jisté
 wěno mé, jakož jmám na tom sbuoží Štern-
 berském we dsky zemské wloženo, dřewe-
 řečenému panu Lackowi toho wěna mého
 dřeweřečeného uwěřuji, porúčeti, dávám i 35
 dala jsem mocí tohoto listu po mej smrti,
 se všem panstwem, právem i příslušen-

stwem, jakož to wěno dřeweřečené we
 dskách jmám, aby s tiem dále dřeweřečený
 pan Lacek učinil mú wuoli, podlé mého
 rozkázanie. A na stwrzenie tej věci swá
 5 pečet s mým dobrým wědomím kázala jsem
 přiwěsiti k tomuto listu; a na wětši swě-
 domie připrosila jsem oswiecených kniežat,
 markrabie Prokopa dřeweřečeného, a kněze
 Přemka, kněze Opawského, bratruow mých
 milostiwých, a urozených pánuow, pana
 Petra z Krawař, jinde z Plumlowa, a pana
 Heralta z Kunina města, aby swé pečeti po-
 dlé mne na swědomie přiwěsili k tomuto
 listu. A my kniežata již jmenowaná a páni
 15 dřeweřečení, připrošená i přiwolaná k tej
 věci swrchupsanej na swědomie, naše
 wlastní pečeti naším jistým wědomiem přiw-
 ěsili jmy k tomuto listu. Jenž jest psán
 a dán na Šternberce, tu středu před swa-
 tím Wawřincem, léta od narozenie syna
 buožieho tisíc tři sta dewatdesát osmého.
 (Pět wisutých pečeti neporušených.)

13.

1399, 15. Juni, w Praze. Pražané s páni
 strany králowské vstupují w příměří sjednotan
 panskau.

My burgmistrowé, konšelé i přisezní, i
 wšecka obec wšech tří měst Pražských,
 nynější i budúci, pan Ondřej z Dubé, pan
 Beneš Silný z Dubé, pan Oldřich řečený
 Zajiec z Hazburka, pan Waněk z Dubé,
 Ježek řečený Čúch maršalek z Zásady,
 Jira z Roztok i z Krakowce, Sigmund z
 Orlika podkomořie Českého králowstwie,
 Jan řečený Diwóček z Jemišě, Mikeš ře-
 čený Rót z Wlásenice, Petr z Lomnice

řečený Rašien, Bušek řečený Calta z Kamennéhoory, Bušek z Milheima, Smil z Sulejewic, Petr řečený Koněpas z Konipasa, Petr z Pětichwoat, Jan z Wlašimě, Bohuněk Kozlík z Drahozudic, Jindřich řečený Štepanowec z Štepanowic a Humprecht z Tasnowic: wyznáváme tiemto listem všem ohlasně, ktož jej čísti nebo slyšeti budú, že slíbili smy i slibujem všickni spolu jednu a nerozdielná rukú, jakožto 10
 prawí jiatci té věci, dobrú a čistú naši wěru, žádný sě od druhých neděle ani sě děliti moha, jednotajně za najoswětilejšie knieže a pána, pana Wáclawa Římského krále a Českého krále, pána našeho milostiwého, za Jeho Milost i za nás za wšecky, i za wšecky jeho i za naše, i za ty, ktožby pro Jeho Milost i pro nás chtěli utíniti i nechati, bezewšie zlé lsti, za prawé i za křestanské přímířie, 20
 urozeným i k urozeným pánóm, Bočkowi z Poděbrad, Janowi z Michalowic, Smilowi z Richemburka, Bergowowi mladému z Trosk, Janowi z Janowic, Benešowi z Liběšic i z Warty, Hynkowi z Wedlice, Odolenowi z Pyšel, Smilowi z Běškowic, Janowi Kabát (sic), Janowi z Křence, Epikowi z Krucemburka, Jarkowi z Železnice, Zdislawowi z Záhořie, Sigmundowi z Sliwna, Wáclawowi Wunderwein z Radimě, Albertowi z Těchobuze, 30
 Maršowi z Wyšehněwic, Janowi z Weselice, Tupcowi z Jieřic, Janowi z Woděrad a Kunatowi z Sulejewic, i k těm ke všem, ktož sů s nimi zašli kterakkoliwěk, nebo ktož s nimi stojie nebo pro ně činie nebo nechajie, to sdržeti čistě, wěrně a křestansky, ot nynějšieho času až do Swie-

ček, ježto nynie přijdú, ten den celý, pod základem patnáct tisíc kop grošów Pražských stříbrných, kdyžby na nás nebo na naši stranu bylo dobrým swědomím dowedeno a ukázáno. W kterémžto přímíří 5
 sů mocni ubrmani dostojať a urození kniežata a páni: kněz Wáclaw patriarcha Antiochenský, kněz Wolbram arcibiskup Pražský, kněz Jan biskup Lutomyšlský, Jindřich z Rozemberka, Otta starší z Bergowa, 10
 Heřman a Beneš z Chusníka, a Hynek Berka z Hoensteina, všickni za jeden člowěk a nedielně, mezi dřiewepsaným pánem naším králem s jedné strany, a mezi swrchupsanými i jinými, ktož jsů s jich strany, s druhé strany: takú měru, že ti swrchupsani ubrmani mají den swatě Margarety, ježto nynie přijde, spolu býti, a mají 15
 plnú moc jednati to wšecko podlé listów a přísah dřiewestalých, i jiné wšecky věci, kterýchž jest potřebie k zemi i Králowě Milosti, nic po sobě nepoostawujic; a k tomu roku mají sě sjeti do Benešowa posléze ten den, a tu konečně dokonati; a byloliby jim třeba, tehda mají moc 25
 plnú dewatého nad sě woliti. A také w tom přímíří mají býti všichni s obů stranú, ktož jest pro koho zašel a ktož pro koho činí nebo nechá bezelsti, tak že země Česká 30
 o ty žádné strany nemá hubena býti, a ani w zemi ani do země škozeno; pakli by odkudkoli škozeno bylo, tehda Králowa Milost má toho brániti, a to beze lsti stawiti pod základem toho přímíří. A také, 35
 ačby která potřebnú přičinú w tej chwíli to konáno nebylo, tehdy těch osm mají moc plnú, dalšie přímířie wložitú pod týmž zá-

kladem. A my za ty všechny věci slibujem
i sľbili smy swrchupsaným jednostajným
slibem, k dřéwepsaným pánóm a mužóm a
k jich straně, tak že to má pewno, twr-
do, jisto sdržáno býti bez přerušení pod
základem swrchupsaným. Pakliby to kte-
rakkoliwěk Králowú Milostí, nebo jeho
stranú, nebo námi sešlo, a to se nestalo,
a na JMt, nebo na ny, nebo na jeho i
na naši stranu tiem dobrým swědomím i
dowedením to naše přerušení a toho ne-
sdrženie bylo dowedeno: tehdy smy ztra-
tili základ swrchupsaný, kterýžto mámy i
slibujem jim inhed po ukázání a dowedení
hotowými penězi plniti, od toho ukázání
a dowedenie we dwú neděli pořád zběhlú.
Paklibyochom toho neučinili; ale my vši-
ckni, napomanutí nebo nenapomanutí, (má-
my) inhed, jeden druhého nečekaje, ani
se druh druhem omlúwaje, ani na dru-
hého ukazuje, tocižto my z Starého města
6 nás konšel přísežných, z Nowého města
4 konšelé přísežní, z Malého Pražského 2
konšely přísežná, kteříž w ta doba budú,
wšickni swými vlastními žiwoty, každý
s jedniem pacholkem a se dwěma koněma,
ale my jiní rukojmě ostalí každý sám
swým žiwotem wjeti, nebo miesto sebe
rytierského panoši poslati, každý s jedním
pacholkem a se dwěma koněma, do mě-
sta do panského we ctné hospody, kdež
nám ukáží w Českej zemi, na prawé a na
obecne ležení. A k tomu mají nám
dosti bezpečenstwie učiniti, abychom mo-
hli bezpečně přijeti, ležeti i otjeti, když
bychom se wywadili. A kdyžby bylo ot
nás nebo za nás ležáno dvě neděli, a

my těch peněz pětináste tisíców kop gro-
šów jim panu Bočkowi i jiným, ktož jsá
podlé nich, nesplnili: tehdy buď ot nás a
za nás ležáno neb neležáno, dáwáme inhed
swrchupsaným pánóm a mužóm plnú moc
i práwo, ty jisté peníze wzieti mezi židy
nebo křesfany na naši na všech škodu;
q my nebo za nás wždy mámy to ležení
plniti a z něho nikam a na žádné práwo
newyjieti, dokudžbychom swrchupsaným
pánóm a mužóm těch peněz, jistiny i se
wšemi škodami, kteréžby proto kterakž-
koli wzeli, ježtoby dobrým swědomím
ukázati mohli, bezewšeho otwoláwacie i
proti tomu otmilúwacie úplně a docela
nesplnili. A kterýžkoli z nich bude tiemto
listem upomínati, tak má mocno býti, ja-
koby všickni spolu upomínali. A na toho
na wšeho jistost a na potvrzenie, z na-
šeho prawého wědomie, swé smy pečeti
k tomuto listu přiwěsili. Jenž jest dán
w Praze, léta ot božieho narozenie tisícé
tři sta dewatdesátého dewátého, w neděli
den swatého Wita.

14.

1400, 18. Januar. w Jihlawě. Sigmund král
Uherský, Jošt markrabě Morawský, Jan biskup
Litomyšlský a páni Čestí zapisují se sobě
w jednotu pro řád zemský a proti markrabi
Prokopowi Morawskému.

My Sigmund z božie milosti král Uher-
ský, Dalmacký, Charwacký oc. a mark-
rabě Bramburský, a my Jošt z též milo-
sti markrabě Bramburský, markrabě a pán
Morawský oc. wyznáwamy všem, tiemto
listem, ktož jej uzře neboli čtúce uslyše:

jakož jsú se páni koruny České i obec w Praze byli sebrali, najoswiećenějšieho kniežete pána Wáclawa, Římského a Českého krále, našeho bratra kázáním, tuť jsú pro dřewefeteného našeho bratra krále Českého oc. a zemské a obecné dobré a počestné, jeho kázáním a wypowiedí našj, přísáhli na ty listy, jakož je král Český pánuom na zemský řád vydal, a na též listy a na naši wypowied sám král Český napřed přísáhl, i kázal nám i pánuom zemským i vši obci, duchowním i swět-ským, přísieci na toho na každého, ktožby ty listy i přísahy rušil, abychom sobě na toho každého pomáhali, a zemi k řádu přiwedli, jakož na to ti jistí listowé lépe swědčie i ukazují, aby ti jistí zápisowé a listy we všech kusiech pewně wedeni a držáni byli. A již pohriechu jsme tomu srozuměli, a widíme to znamenitě, že ty zápisowé swrchupsané w mnohých kusech zewně jsú zrušeny a nedržány od rozličných lidí, a zvlášte markrabí Prokopem, jeho služebniky i jeho pomocniky, tak žeť země Česká, páni a obec, weliký ná-tisk a násilé trpie proti těm zápisuom a listuom. Protož my swrchupsaní Sigmund z božie milosti král Uherský, Dalmacký, Charwacký oc. a markrabě Bramburský, a my Jošt z též milosti markrabě Bramburský, markrabě a pán Morawský, a my Jan z též milosti biskup Lutomyský, Jindřich z Rosemberka, Boček z Kunina města řečený z Poděbrad, Hynek Berka z Hohenšteina, Otta Bergow z Biliny, Jan z Michalowic, Jan z Wartemberka řečený z Děčina, Jan a Jan strýci z Ústie, Be-

neš z Dubé, Póta starší z Skály, Smil řečený Flaška z Reichenburka, a Heřman z Lopaty oc. widúc ty zmatky České země, jakož swrchu psáno stojí, a nechtiec jich déle trpěti, i slíbili sme, a moci tohoto listu všichni slibujem, každý z nás pod wěrú a podectí, aby jeden druhému pomocen byl a radil i životem i sbožím i wšim moci až do těch hrdel, proti markrabí Prokopowi, jímž najwětšj zmatek w zemi jest, i proti tomu každému, ktožby byl ty listy nebo přísahy zrušil, a nebo kdyžby ktožkoliwěk nám w ty listy a zápisowé sáhl, a nám jich nedržal, a nebo zrušiti chtěl, tak aby ti swrchupsaní zápisowé a listy wěčně při swé moci ostali, podlé toho chceme státi wšickni wšim moci až do našeho skončenie. Pakliby kto mezi námi jeden druhého kdy w těchto bēziech odstúpil, a jemu nepomohl a snámi toho newedl, aby ty zápisowé i listy držány byly, a země při swém práwě ostala, jehož bōh nedaj: ten jmá cti i wiery i sbožie odsúzen býti, a nejmá nikdy mezi zemany ani mezi dobré přijiti, než jmá mezi námi a mezi všemi zemany zawržen býti, jako ten, ježto se sám cti i wiery odsúdil. A pro potvrzenie těch všech swrchupsaných wěcí a na wětšie swědomie, swé sme pečeti, naši dobrú woli a s dobrým rozmyslem, k tomuto listu přiwěsili. Jenž dán jest w Jihlawě (léta) po božiem narozenie tisíc čtyři sta, tu prwní neděli před swatými Fabianem a Šebastianem.

15.

1401, 22 Mart. Purkmistr a radda starého města Pražského potvrzují nálezu Nowoměstských we při o trh domu a splnění jeho.

Hotowenstwie naše napřed, přátelé milí! Jakož jste nám psali, že dvě straně před vámi a před waší plnú radú měli při, a súdili se suobú stranú, žádajíc na wás a od wás prawdy a práwa, z nich jedna strana druhú napomínala, aby jiej ten trh a tu úmluwu o dóm s měščištěm druhá strana držala a konala, jakož jsú se sjednali před litkupnými lidmi, boží peníze dali, a potom též w plné raddě před wámi seznali a oswědčili. Z té úmluwy strana napomínala, a řkúc, že je hotowa tó vše konati, odevzdati, w knihy městské wložiti, jedno aby peníze plnil a zaručil podlé úmluwy. K tomu ke všemu druhá strana se přiznala a toho neodpírala. Tehdy wy konšelé těm stranám dali jste přátelský rok k smlúwě a konání té věci podlé jich seznanie a podwolenie suobú stranú. Potom když jsú se nesmluwili na tom roce, tu opět prwnie strana před wámi k druhej straně prawdy a práwa žádala. Tehdy ta druhá strana před wámi řekla, abyšte ji ostawili podlé prwních úmluw a jeho dobrého swědomie. Tu jste otázali: které je to swědomie? Odpowěděl, že má list dobrý, celý, s wašími pečetmi. To uslyšewše dali jste rok téma stranama, aby každá swé swědomie pokázala a práwo. A když ten den přišel, tehdy prwnie strana řekla: Páni milí! mněť jiného swědomie mimo WMt potřeba nenie; neb je wám w plně swědomo o

tom trhu a o našem swolenie suobú stranú. Tudiěť druhá strana položila list na práwo na prwní úmluwu toho domu a na nájem jeho i jiného sbožie, proniec, abyšte jej podlé toho listu ostawili. Tehdy prwnie strana proti tomu odpowěděla, že ten list jest mrtew, a že nemá žádně moci: protož prosim, aby na práwo ten list byl stawen; neb se jest nowá úmluwa od nají stala, kteříž úmluwú prwní úmluwa jsmý zbožili. Tu opět wy konšelé ten list zapowěděný stawiwše na práwo, opět jste dali rok k přátelské smlúwě; pakli se nesmluwie, aby stáli kuorteli jistý den. A když se nesmluwili a ten den přišel, a obě straně před wámi stále, tu jste jim chtěli a hotowi byli ortel na ten list a na ty pře řeči; ale druhá strana nechtěla přijieti, žádajíc, abyšte ten list napřed jie wrátili; a prwnie strana vždy toho odpierala, prosieć prawdy a práwa. Tehdy potom, když ta druhá strana šla pryč, nechtieć od wás prawdy a práwa přijieti, tu druhá strana často wás napomínala, abyšte jeho dědictwa a domu tak prodalého zase mocna učinili pro nesplnění těch peněz. Tu wy konšelé, widúc, že druhá strana tu při dlí, a na sobě pychem a hrdostí drží, potázawše se s waší starší obci, prwní stranu uwedli jste w ten dóm jeho na jeho práwo. To widúc druhá strana teprow se na wás poddala a na waše práwo, téhož od wás žádajíc jako i prwnie, prawdy a práwa. Tu jste jim dali konečný rok k wašemu orteli, a řkúc, komuby se waše nalezenie nelibilo, ten swobodně muož se wrci na wyššie

právo. A když ten den konečný přišel, a té obě straně před vámi stále v plné raddě, žádajíc na vás ortel, a prosíec pravdy a práva; tu jste hned, poradivše se, dobrým rozmyslem a s dobrou pamětí řekli jste jim ortel, a za právo jste našli, to my s vámi tudíž: aby ten trh podlé poslední smlouvy a sezašné v plné raddě těch stran měl muoc, a že prvně smlouva a ten list jsou zbořeny 10 týmiž stranami a od těch stran, jež jsou se mohli svoliti k jednomu, a to zbořec svoliti se k druhému. A s tím vás dobře nalezeně nález a ortel potvrzujem tímto listem. Datum Pragae anno domini MCCCCL, 15 feria tertia proximo ante dominicam Palmarum.

16.

1401. 12. Aug. v Praze. Král Wáclaw vstupuje w mír s jednotou panskou, a podává konání řádu zemského na Wolbrama arcibiskupa, Jindřicha z Rosenberka, Otu Bergowa z Bělíny a Jana Krušina z Lichtenburka.

My Wáclaw z božie milosti Římský král po vše časy rozmnožitel míše, a Český král, vyznáváme tímto listem, přede všemi těmi, kteří jej čísti anebo čítúc slyšeti budú: poněwadž jsme s urozenými našimi Českými pány, našimi věrnými milými, i se všickú naši zemí česká dobrotiwě sje- 30 dnání a smluvení na ty kusy, jakož w tomto listu slovo od slova wdole psáno stojí a takto svědčí; na to chceme, aby důstojný kněz Wolbram, z božie milosti arcibiskup Pražský, a urození páni Čeští, 35 pan Jindřich z Rosenberka, pan Bergow z Bělíny, a pan Jan řetený Krušina z Lich-

temburka, mohli řád způsobiti, podlé listów a wyrčenie najoswiecenějšího kniežete a pána p. Sigmunda krále Uherského, Kroatského a Dalmackého oc. našeho milého 5 bratra, jakož na to jesti přiseženo (o) ty věci, kteréž jsou w těch listech zrušeny, i také o to, ježtoby ještě učiněno mělo býti, a pravdu a pokoj w králewstwie ustanowiti; a měli bychom my co komu 10 spravedliwě utiniti buď w zemi nebo z země, aby swrchu jmenowaní páni, kněz arcibiskup, pan Jindřich, pan Bergow a pan Krušina, plnú moc toho jměli, a cožby o ty věci rozkázali, aby se to stalo také 15 podlé jiných pánuow rady, ježto w listě stojie a kteříž k nim od nás wydání budú. Pakliby se ti dwojili o které věci, aby však wzdy ti plnú moc činiti jměli, totiž swrchu psaný kněz arcibiskup a tie jistí 20 třie páni swrchupsaní; najprwé aby slíbili města všicka i listy na se dali swrchupsaným knězi arcibiskupowi, panu Jindřichowi, panu Bergowowi a panu Krušinowi; a což by ti jistí páni o ty swrchupsané věci rozkázali neboli způsobili, 25 podlé krále Uherského listu wyrčenie, aby jich všicka města w tom poslušna byla i pomocna, aby se to jistě jich rozkázanie i spôsobenie wzdy tak stalo. Také aby 30 se všemi úřady, hrady i s twrzemí králewstwie Českého dřeweřebeným pánuom, knězi arcibiskupowi Pražskému, panu Jindřichowi, panu Bergowowi a panu Krušinowi ti úředníci slíbili a listy dali, jich poslušni býti i pomáhati úplně, cožby rozkázali o swrchupsané věci podlé krále Uherského listów wyrčenie, aby každý po-

dle svých řádů a právech (*sic*) ostal a dobrých obyčejův jakož od staradávna. Na ty všechny úřady máme my saditi dobře zachovalé zemany; a zdaliby který umřel nebo od nás ssazen byl, tehdy máme jiného dobře zachovalého zemenina, ježtoby se nám i zemi hodil, usaditi, a ten aby tiemž slibem slibil i listy na se dal, jakožto ten ježto umřel. A bylliby který, ježtoby kněz arcibiskup, pan Jindřich, pan Bergow a pan Krušina řekli, žeby byl nehodný, tehdy my máme jiného usaditi dobrého i zachovalého, a ten aby slibil jakož swrchu psáno stojí. Pakliby který úředník na kterém kolivěk úřadě byl, ježtoby hodný nebyl nám i zemi, a těm knězi arcibiskupowi, panu Jindřichowi, panu Bergowowi a panu Janowi Krušinowi se hodný nezdál, aby námi byl jiný usazen, ježtoby se nám i zemi hodil a zemi zachoval. Také o ty užitky, ježto s králewstwie spadají, máme s tiem peniezem učiniti podlé swrchupsaných kněze arcibiskupa, pana Jindřicha, pana Bergowa a pana Jana Krušiny rady. Také všickni úředníci ze všeho králewstwie mají počty učiniti nám a jiným pánuom před knězem arcibiskupem, panem Jindřichem, panem Bergowem a panem Janem Krušinů. Také ačby těchto swrchupsaných věcí a toho, cožby ta rada těch pánuow, kněze arcibiskupa, pana Jindřicha, pana Bergowa a pana Jana Krušiny spôsobila, jakož swrchu psáno stojí, co námi sešlo nebo kterým jiným člověkem, ježtoby se nás dotýkalo nebo naše moci, žebychom toho neučinili anebo to zrušili: tehdy aby všechna města i

úředníci s twrzemi i s hrady i s úřady na ty čtyři pány, totiž na kněze arcibiskupa, pana Jindřicha, pana Bergowa a na pana Jana Krušinu dále sešli a hleděli a jim pomáhali, aby se wzdy stalo tak dluho, dokudžby se swrchupsané spôsobené věci neskonaly. Také ačby z těch čtyř pánuow, totiž kněze arcibiskupa, pana Jindřicha, pana Bergowa a pana Jana Krušiny, kteří umřeli: tehdy my s těmi, ježto ostali, máme jiné k sobě woliti na těch umřelých miesto, ježtoby králewstwi hodni byli; a těm také města i úředníci slibte, jakož swrchu psáno stojí; a to se staň, kolikrát toho potřebi bude. Pakliby ti všichni čtyři páni, kněz arcibiskup, pan Jindřich, pan Bergow a pan Jan Krušina sešli: tehdy my máme jiné wydati podlé těch zemských pánuow rady, ježto naše listy mají. Také tyto všechny věci i slibowé swrchupsaní nemají králi Uherškému škodni býti, ani jemu na jeho práwiech, kteréžby k Českému králewstwi jměl, co škodno býti, než jemu ke cti a ku pomoci býti. A proto my král Wáclaw swrchupsaný slibujem naši dobrú čistú wěru, sprawedliwým králewským slowem, že chceme i máme ty všechny swrchupsané artikuly i kusy úplaě držeti, a proti tomu neučiniti ani slowem ani skutkem beze lsti, než k tomu pomocni býti, aby konáni byli. (A protož také s dobrú naši woli a s dobrým rozmyslem swobodně a s našich pánuow plnú radú prikazujem burgmistróm, konšelóm přisežným i také všie obci našich tří Pražských měst, wětšicho, menšicho a nowého, našim wěr-

ným milým, aby tyto artikuly swrchupsané drželi a tům swrchupsaným pánuom knězi arcibiskupowi, panu Jindřichowi, panu Bergowowi a panu Krušnowi přísahli a slíbili, a jim na to swój list dali, aby jim toho, 5 což swrchupsáno jest, úplně dokonati pomohli, cožby naše počestné, užitečné, i také všie země bylo, podle listu a wyřčení krále Uherského. A poněwadž tu přísahu a ten slib tům swrchupsaným pá- 10 nuom jsú z našeho prikázanie a s naši dobrú woli učinili, tehdy jim toho ničimž zlým wěčně nechcem zpomínati, ani také jim toho wzdwihati w žádné miefě. *) A toho wěcho swrchupsaného k lepšie jistotě 15 a potwrzení tohoto listu, kázali sme náš králowý majestát přiwěsiti k tomuto listu. A ten dán jest w Praze léta od narozenie syna božieho tisícieho čtvrtéhošého a potom prwnieho léta, ten pátek před matku boží 20 na nebewzetie, kralowání našich Českého třidcátého dewátého a Římského dwadciétého šestého léta.

Ad mandatum Dni Regis:
W. Patriarcha Anth. Cancell.
R. Jacobus de Praga.

17.

1402, 21. Mart. Obec nowého města Pražského staré raddě swé poděkowání činí.

Léta božieho tisíc čtyři sta druhého den 30 S. Benedikta, wystúpiwši stará radda, Jan od Mostku, Wawřinec sukennik, Bedřich nožieř, Wáclaw od Piesaka, Mírek Hražák a jiní konšelé té chvíle, před pány kou-

*) Co tu w záworce stojí, čte se jen w exemplári listiny této městům Pražským daném; w ostaních chybí.

žely nowé i před obec welikú města nowého, podali jsú na Jich Mt, že té chvíle i těch let, w něž jsú na práwě seděli, jsú wšiecky wěci i wšiecky sudy, buď o 5 sbožie, buď o hlawy a žiwoty, buď o kteréžkoli wěci, s naučením, s radú i s pomocí stařiech (sic) i všie obce weliké, a bez jich naučení a rady nic jsú neutinili. Tehdy nowá radda s welikú obci města 10 nowého seznali jsú staré raddě již jmenowané a řkúc, že wšiecky wěci i wšiecky sudy, buď o kteréžkoliwěk pře, s našiem naučením i s wědomím jsú jednali jako cni a šlechetní, děkujice jim za jich práci, 15 a řkúce: Nařeklilby wás kto, buď duchowní neb swětský, w kteréžkoliwěk při, buď w duchowném (sic) súdě neb swětském, buď zde w městě neb jinde, že podle nich chtie státi a jim pomocni býti i 20 náklady i žiwoty we wšech wěcech, nic po sobě neostawujic.

18.

1402, 1. Apr. Purkmistr, konšelé i obec nowého města Pražského odpaušějí Kosmanowi 25 spoluměstěninu swému winy jeho.

My Jan od Mostku ty časy purgmistr, Marše od Jámy, Mixo Decanowic, Wáclaw od Piesaku. Jan Matras, Jiřík Lojewník, Petr Kolowrat i jiní konšelé nowého města 30 Pražského wyznáwamyť všem, že obeslawše obec welikú nowého města Pražského podali jsmy na ně o ty nehody, kterýchž se jest byl dopustil Kosman náš měščenin, a zwláště že jest se kupowal na konšel- 35 stwo a dáwal dvě tůně oleje, aby konšelem uciněn byl, a také že jest hanil konšely, kteříž při té chvíli na raddě

seděli, a zvláště Jana od Mostka, a fka, žeby čtrnácte let konšelstwie zakúpil, aby na radě seděl. Tu obec veliká, potázawši se o ty i o jiné nehody, mienili jsú jeho hrdla, cti a zbožie otsúdití. Tehdy řečený Jan od Mostku přimluwil se zaň jako dobrý, a swú (*sic*) winu jemu w lepšie obrátil, nechťe by on toho horším požil, a inhed prosil nás konšelów zaň, a my konšelé obce wšie; a tak ta jistá obce i s námi tuto jsmy s ním milost učinili, aby při hrdle i při zboží ostal, ale aby wies potom raddy konšelské i obecné prázden byl, a žádnému z raddy, konšelu ani obecnému, toho horším, slowem ani skutkem zpominal; pakliby kdy toho nezdržal, má jemu wšeccko nowo býti. Actum sabato die proximo ante conductum Paschae anno domini millesimo quadringentesimo secundo.

19.

1396. Jindřich z Rosenberka, nejvyšší purkrabí Pražský, králi Wáclawowi k wěrné poddanosti se osvědčuje, i slibuje na místo Diwiše podpurkrabí ustanowiti jiného.

Serenissimo principi ac domino, D. Wenceslao Romanorum regi semper Augusto et Boemiae regi, suo domino metucendisimo et gratioso.

Twejí Milosti služba má wždy napřed, wěrná, ustawičná! Králi milý, hospodo milá! jakož jsem nyní wnowě Milosti Twejí psal mým listem, téhož listu přiepiskázal jsem přečísti knězi biskupowi Lubuskému; a což jsem Twé Milosti psal na tom listu, též jsem i knězi patriarchowi psal, i před ním jsem to prawil, i knězi

biskupowi Lubuskému mluwil. A toť wždy prawil, i před mnohými Twými, jakož sem jednu Twé Milosti slíbil, ež wěrně s tím chci učiniti Twejí Milosti a držeti, tak jako wěrný purkrabie a dobrý slůha swému pánu jím učiniti, jakož jsem wšeccko plněji dřewním listem wyspal Twé Milosti; takéť kněz biskup Lubuský wšeho toho Twá Milost dobře zprawil. A o tom jakož se Twejí Milosti Diwiš, mój podpurkrabie, nehodí a nelíbí k tomu úřadu: chci rád jiného wydati a poslati, ješto bohdá Twé Milosti a k tomu úřadu bude hodný.

Henricus de Rosenbergh
castri Pragensis burgravius.

20.

1400, 17. Nov. na Boru. Pan Bohuslaw ze Šwamberka králi Wáclawowi, aby do Říše nejel, wýstrahu dáwá.

Najoswiecenějšímu pánu, panu Wáclawowi Římskému a Českému králi, pánu mému milému.

Služba má wěrná napřed, milý králi! Rač wěděti Twá Milost, že sem slyšel i uptal sem se některých wěcí, kteréž TMti škodné jsú, a ještoby Twá Mt měly potkati, kdyby TMt na Rýn wyjela. Ještoť těch wěcí Twé Mti po lista ani po kom živém wzkázati nesmiem, jedno ačbych s TMti sám mluwil. Protož rač nechwátati, proto wždy hotow býti; a když bohdá k TMti přijedu, tehdyť TMti powiem, kdož mi jest prawil a od kohoť sem se uptal. Prosiem TMti, milý králi! rač TMt to při sobě jmieti a ižádnému neprawiti,

bych Tmíti w tom co wzkazowal , neb který list poslal. A rač Tmít wzkázati, kterak mám bydliiti, neb co mám činiti ? a což mi Tmít wzkáže, toč činiti budu. Dán list na Bornu, tu středu po S. Martinu.

Bohuslaw ze Šwamberka.

21.

(1401?). Erhart z Kunstatu markrabi Joštowi zpráwu dáwa o swém jednání s bratrem jeho markrabí Prokopem.

Serenissimo principi ac domino Jodoco, marchioni et domino Moraviae, domino suo gratioso.

Oswiecené knieže, pane mój milostiwý! Jakož mi Tmít wzkázala, abych za příměříe slíbil za čtyry neděle, a jiné pány obešlal, aby také slíbili: toč jsem inhed učinil, a powěděl jsem jemu a panu Hanušowi, že to všeco, cos Ty mi rozkázal, že chci učiniti, že Tebú ani mnú nic nescházie. A bratr Twój se rozhněwal a lál welmi a řka: „Měst z swé moci nechci žádnému astupowati, a zádušie všeco chci držeti, všeco jakož jsem se w ně uwázal, a na to z swé moci chci swým liduom dáwati potřebu, a těch požiwati a žiwiti se z nich.“ A jáť jsem tak řekl, že Ty mně wzkázal, že je tak smluweno, žeby všeca zádušie měla w pokoji státi, a Ty pane Hanuši mělby to zjednati s markrabí Prokopem; an mi odpověděl a řka: „Já k tomu nemohu nic učiniti, když markrabie Prokop nechce.“ A jáť jsem Bohunka přijal k sobě, a mluwil jsem se panem Hanušem a řka: Pane Hanuši! mně je wzkázáno, žeby Ty měl zjednati, tak jakož mi Bohuněk od markrabí prawí;

a také to pomni, že to markrabí ani námi nescházie než wámi, a to chci markrabie wzkázati. A on mi řekl, že také chce králi prawiti, žeby markrabie Prokop chtěl všeco učiniti, co mu král po mně wzkázal, žeby chtěl zaručiti příměříe za čtyry neděle, a žeby chtěl ku králi jieti, a král je mně kázal, abych příměříe učinil, jako dřéwe býwalo, za čtyři neděle, ale nekázal je mně to král, abych to wylúwal, aby markrabie Prokop zádušie postúpil, než Baworský mně to řekl, abych to zjednal mohali, a markrabie byl také řekl, žeby nemienil, lečby záduší w pokoji bylo; a jábych to rád byl zjednal k markrabíně libosti, bych byl mohl, a když jsem nemohl, tehdy jsem učinil, co mi král kázal, a to jemu powiem. Takéť jsem bratra Twého tázal a řka: „Chcešli k králi jieti, já chci s Tebú jieti; a pane Hanuši slyš to, že to učiniti chci“ — a jáť jsem otázal: „chcešli jieti?“ — on řekl: „Pane Hanuši, jáť dobře swój čas wědě, když jieti mám“, — než mně je řekl samému tajně: „jáť nechci jieti, lečbych welmi dobrý kleit měl od krále, a také newiem, pročbych k němu jel, — nebť newědě nic dobrého na tej jездě, a toho se doprawiti nechci, by mě hrdlowal; také tomu rozumiem, žeby mi král raději wzal než dal, a také slyšíme, že mě chce zbawiti mého dědictwie, Morawské zemi, proto se nic dobrého od něho nenaději“; — tak žeť já nerozumiem, jako já od něho slyším, by jej kdo mohl naprawiti, by do Čech jel ku králi. A wěz, žeť je pan Hanuš nic nezjednal, a jáť jsem jiného příměříe učiniti

nesměl, ani zaručiti., než jak mi wzkázal, a bratr Twój ten mi prawil, žes Ty mluwil s Witkem z Turowic, žeby se Ty najraději sám s swým bratrem smluwil, a ona mi fekl: „když on se chce se mnú sám smluwiti, jáť také chci rád se s ním sám smluwiti, a takbych se s ním chtěl smluwiti, jako jste wy w Krumlowě smluwili, neb jako Puška w Brně smluwil; pakli chce nowú smlúwu učiniti, teď jsem také rád; a to vše což smluwím, to chci držeti“ — než zaručiti nechce, ani pod kterým základem slíbíti — a „chteli bratr mój, najradějiť jsem tomu, aby nás naši páni smluwili.“ Datum Medic, in die Ascensionis Domini.

Erhart z Kunina města.

22.

1402, 25. Jun. Bohuněk z Hořowic a Petr z Trkowa odpowidají Nowému městu Pražskému.

Ode mne Bohuňka z Hořowic a ote mne Petra z Trkowa wám páni Pražčii nowého města. Wědětiť wám dáváme, i také se proti wám wystřieháme, žet chceme waši nepřietelē býti i wašich všech pomocníkůw, my s swými se všemi, ktož pro nás chtie učiniti anebo nechati, dokudž

tato wálka mezi námi a wámi tráti bude; a na to swé pebeti přidawujem k tomuto listu. Dán na Rabštýně tu neděli po S. Janu anno domini MCCCCH.

23.

1402, 20. Jul. Jan Sokol z Lamberka odpowidá týmž.

Ode mne Jana Sokola z Lambergu wám, páni konšelē, rychtáři, i vše obci nowého města Pražského dávám věděti, že tietmo listem se wystřiehám proti wám i všem wašim služebníkóm i pomocníkóm se všemi mými služebníky, pomocníkú i těmi, kteříž pro mě chtie učiniti nebo nechati, i s těmi všemi, ježto nyní jsou w mej službě nebo ještě budú, proto: nebo měwše pána milostiwého krále Českého a Římského, an proti wám nic neučinil nepočestného, widúce ano jej pěstují a (u) wězení w našem městě a w jeho přirozeném mají, pěstují, wodie, kamž rátie, mohúe JMt dobře se wší ctí toho zprostiti, i nechtěli jste, zapomenuwši se nad JMti za jeho mnohé dobré děnie, jako nad sirotkem; a také proto, že jste mě hubili, a nemajíc ke mně žádné winy, a já vždy wám rád slúžil. Psán we čtwerťek před S. Maří Magdalenú anno domini MCCCCH.

P Ř Í D A W K Y.

ČTENÍ S. EWANGELIUM.

(Přídavek ke str. 12.)

Rukopis, z něhož následující čtení vzata jsou, p. rytíři J. z Neuberka náležející, jest z XIV století, psán na pergameně ve folium, ve dvou sloupcích, velmi pilně a čistě. Všeho 27 listův; před posledním listem, na němž dvě krátké homilie, několik listův schází. Ačkoli přepisováním v rukopisu tomto, jakž patrno, mnohé vlastnosti starobylého jazyka již docela setřeny, však nicméně z pozůstalých v něm archaismův s jistotou se domýšleti lze, že to přepis jest nejstaršího překladu čtení sv. Evangelium, z něhož se nám musejní zlomek Evangelium sv. Jana zachoval: přečtež i tuto některé malé výjimky z něho se pokládají. Pozoru hodno, že omyl prvotního překladatele v musejním zlomku: *ač zrna žitno padše w semju umřelo bude* (místo: *nebude*, w lat. *nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit*, Jo. 12, 24), i w tomto rukopisu se opětuje: *ač zrna žitné padna w semi umřlo bude*.

W neděli dewiatnik. L. 6.

(Mat. 20, 1—16.)

Podobno jest kráľewstwie nebeské člowěku hospodáři, jenž jest wyšel prwé z rána, chtě najieti dělníky do swé winnice, a ujednaw dělníky z peníze dennieho, 5 pustí je do swé winnice. A wyšed w třetí hodinu, uzřew jiné stojiece prázdny na trzišti, wece jim: Jděte i wy do mé winnice, a což bude prawé, to wám dám. 10 Tehdy oni jidú. Pak opět wyšed w šestú i w dewátú hodinu, učini takéž; pak w jednadctú hodinu wyjide, i naleze jiné stojiece i wece jim: Co tu stojíte celý den prázdni? Wecechu jemu: Nebo nás izádný 15 nenasjal. Wece jim: Jděte i wy do mé winnice. A když by wečer, wece pán té

winnice swému starostě: Swolaj dělníky a zaplat jim mzdu, počna od posledních až do prwních. A přisedše ti, ježto w jednadctú hodinu přišli běchu, wžechu všickni 5 jednostajné peníze; pak přisedše prwní, hádachu sě, že jmají wzieti wiece, a však wzachu i oni jednostajné peníze. Ale berúce wrtrachu hospodáři, řkúc: Tito poslední jediná jsou hodinu dělali, a tys je nám přirownal, ježto jsmý nesli břiemě celý den i wedra. Tehdy on odpowěděw jednomu z nich wece: Přieteli, nečiním tobě bezprawie, však jsem tě najal sobě na den z peněz. Wezma, což jest twé, jdiž pryč. A já chci dáti tomuto posledniemu, jako tobě. Zdali mi jest nelzě toho učiniti? Zdali jest twé oko zlě, že já jsem dobrý?

Tak budú poslední první, a první poslední; nebo jsou mnozí pozváni, ale říedci vybráni.

W sobotu třetí u póstě. L. 12.

(Luk. 15, 11—32.)

W onom času powěděl Ježíš učední-
kóm swým: Člowěk jeden jměl dwa syny,
i wece mladší z onú otcí: Otče, daj mi
čest nábytká, jenž mě dotýká. I rozdělil
jim nábytek. A ne po mnohých dnech
shromáždiw všeckno mlazší syn, na pút
sě bral u vlast dalekú, a tu ztráwil náby-
tek swój, žiw jsa smilně. A když bieše
wšhecko ztráwil, stal se jest hlad veliký
w tej vlasti, a on počě chudnutí, i otji-
de i přiwinu se k jednomu z městnan
(sic) z vlasti oné, i poslal jej w swú wes,
aby pásl wepře, i žádáše naplniti břicho
swé z mláta, ježto wepřowé jeděchu, a
ijeden jemu nedadieše. A nawrátíw se k sobě
wece: Kak mnozí otroci w domu otce
mého hojněji chlebi, a jáz tuto hladem
hynu; wstanu i puojdu k uotci mému a
řku jemu: Otče, hřešil jsem w nebe i před
tebú, a již nejsem duostojen, nazwán býti syn
twój, ale učiň mě jako jednoho z uotro-
kuow. A wstaw i přijide k uotci swému,
a když ješče daleko bieše, uzrie jej otec
jeho, a milosrdenstwím hnut jest, a běžaw
padna na jeho šiji, i čelował jest jej. I
wece jemu: Otče, zhřešil sem w nebe i
před tebú, již nejsem duostojen, nazwán
býti syn twój. I wece otec k sluhám
swým: Brzo přineste rúcho prwé a oble-
cte jej, a dajte prsten na jeho ruku a
obuw na jeho noby, a přiweďte telec

tučný a zabijte, a jezme a hodujme, nebo
tento syn můj, jenžto umřel byl, a ožil,
zahynul byl, i nalezen jest. I počechu
hodowati, a bieše syn jeho stařejší na
5 poli. A když přijide a přiblíží se k do-
mowi, uslyše zwuk a tanec, i zawolá
jednoho z sluh, i otázá: Coby to bylo?
A ten wece jemu: Bratr twój přišel, a zabil
otec twój telec tučný, že jej jest zdráwa
10 přijal. I zamútil se jest a nerodieše wnutí.
Tehdy otec jeho wyšed počě ho prositi, a
on odpowěděw wece otcí swému: Aj zří!
tolik let slúžil jsem tobě a nikdy sem ká-
zání twého nepřestúpil, a nikdyž jsi mně
15 nedal kozelce, abych hodowal smými (sic)
přátely; ale jakž syn twój tento, jenž
sežral nábytek swój skurwami, přišel, zabil
jsi jemu telec tučný. A on wece jemu:
Synu, ty wezdy se mnú jsi a všeckna má
20 twá jsou; ale hodowati a weseliti se mu-
silo, nebo bratr twój tento umřel bieše, i
ožil jest, zahynul byl, i nalezen jest.

We čtvertek třetí u póstě. L. 11.

(Luk. 16, 1—18.)

I mluwieše k swým učedníkuom:
Jeden člowěk bieše bohatý, jenž jmějieše
wládaře, a ten bieše omluwen před ním,
jakoby byl rozplutwal jeho zbožie. A
powolaw jeho wece jemu: Co toto slyši
o tobě? nawrať počet twého wládání,
nebo již wiece nebudeš wlásti. I wece
wládař sám w sobě: Co učiním, že muoj
pán odjímá ote mne wládání? Kopati
nemohu, žebřati se styzi. Wiem co učiním,
když budu odsazen od wládařstwie, při-
jmu mne do swých domuow. A tak swo-

law wšecky dlužníky swého pána powědě
prwniemu : Cos ty dlužen mému pánu ?
On odpowědě: Sto lahwic oleje. I wece
jemu : Wezmi swuoj list , a sada napiš
padesát. Potom jinému wece: A ty co jsi
dlužen? jenž odpowědě: Sto mtuow pře-
nice. Wece jemu : Wezmi swuoj list, a
napiš osmdesát. I pochwáli pán vládaře
zlostného, že jest mūdře učinil; nebo syn-
nowé toho swěta mūdřejší jsú, nežli sy- 10
nowé swětlosti w swém porození. A já wám
prawi: Čiňte sobě přátely (z) zlostného
zbožie, a když pohynete, přijmú wás u
wěčná odpočiwadla. Kto jest wěren u mále,
i we mnoze wěren jest, a kto jest u mále 15
nepraw, i u wěčši nepraw jest. A protož
když jste we zlém zboží nebyli wěrní, ja-
kož prawda jest, kto wám uwěří? a když
jste w ciziem nebyli wěrní, ježto waše,
kto wám dá? Ižádný nemuože dwěma pá- 20
noma slúžiti, že nebo jednoho bude nená-
widěti a druhého milowati, nebo jednoho
sě přidržeti, a druhým hrdati. Nemůžete
slúžiti bohu i zboží. I slyšechu to wšECKO
duchowníci, ježto běchu skúpi, i posmie- 25
wachu sé jemu. I wece jim: Wy jste,
ježto sé zprawujete před lidmi, ale buoh
wie waše srdce; nebo co jest mezi lidmi
wzwýšeno, ohyzdno jest před bohem. Zá-
kon i proroci až do Jana, odtud sé krá- 30
lowstwí zwěstuje, a každý jemu násilé čini;
nebo snáze jest nebi i zemi přeminúti, nežli
od zákona jeden list odpadne. Každý, ktož
pusť od sebe swd ženu a jinú puojme,
cizoloží, a kto puščená ot muže pojme, 35
cizoloží.

W pátek čtvrtý u póstě. L. 14.

(Jan 4, 5—42.)

Přijide Ježíš w město Samaryje, jenž
5 slowe Sichem podlé ostrowa, jeažto dal
Jakub Josefowi synowi swému, a bieše tu
studnice Jakubowa; tehdy Ježíš ustaw cestá
sedieše tak nad studnici, a hodina bieše jakžto
žestá. Přijide žena z Samarie načierat wody.
10 Wece jej Ježíš: Daj mně píti. Učedníci
jeho otešli běchu do města, aby krmě koupili.
Tehdy wece jemu žena ona pohanka: Kak
ty, když jsi Žid, píti ote mne potřebuješ,
jenž jsem já žena pohanka? Nebo neobciji
15 Židowé s pohany. Odpowědě Ježíš i wece
jí: By widěla dar boží, a kto jest, jenžto
die tobě: daj mně píti? ty snad prosila
by ot něho, a dal by tobě wodu žiwú.
Wece jemu žena: Hospodine, ani jest, weč
by načrel, a studnice vysoká jest, odkudž
tehdy jnáš wodu žiwú? Zdali ty wěčši
jси otce našeho Jakuba, jenžto dal nám
studnici, a on z nie pil i synowé jeho i
dobytek? Odpowědě Ježíš i wece jí: Wše-
25 liký, jenžto pije z této wody, wzieznie
opět; ale ktož píti bude z wody, jížto já
dám jemu, newzieznie na wěky, ale woda,
kterúžto dám jemu, bude w něm studnicie
wody skačijicie (*sic*) u wěčný žiwot.
30 Wece k němu žena: Hospodine, daj mně
tu wodu, abych nezieznila, ani přišla siem
načierat. Wece jej Ježíš: I jdi, zawolaj
muže twého a přijdi siem. Odpowědě jemu
žena i wece: Nejmám muže. Wece jej
Ježíš: Dobřes řekla, že nej mám muže;
35 nebo pět mužów si měla, ale nynie, jehož
jnáš, nenie twój muž, cos prawě powě-

děla. Wece jemu žena: Hospodine wizi, že prorok si ty. Otcí naši na tejto hoře modlili jsú sě, a wy diete, že w Jeruzalémi jest miesto, kdežto sě modliti musí. Wece jí Ježíš: Ženo wěť mně, že přijde hodina, kdyžto ani na tejto hoře, ani w Jeruzalemě modliti sě budete otcí; wy sě modlíte, jehož newiestě, my sě modlíme, komuž wiemy, nebo spasenie Židów jest. Ale přišla hodina a nynie jest, kdyžto prawi modlitebnici modliti sě budú otcí w duchu a w prawdě; nebo i otec takých hledá, jížto by sě modlili jemu. Duch jest buoh, a ti, ježto sě modlé jemu, w duchu a w prawdě musie sě modliti. Wece jemu žena: Wědě, že jest Mesiáš přišel, jenž sě die Kristus, a když přijde, on nám zwěstuje wšeckno. Wece jí Ježíš: Já jsem, jenž i mluwím s tebu. A inhed přijidechu učedlnici jeho, a diwěchu sě, že s ženú mluwieše; wšak nižádný newece, co hledáš, nebo co mluwíš s ní? Tehdy ostawí tu žena kbelik swój, i odjide do města i wece oněm lidem: Pójděte a wizte člověka, jenž powěděl mně wšeckno, cožkoli sem učinila; zdali jest to Kristus? Wynidú z města a jděchu k němu; mezi tiem prosěchu jeho učennici a řkúce: Mistře, jez. A on wece jim: Já krmi mám jiesti, jiezto wy newiete. Tehdy wecechu učedníci k sobě: A zdali někto přinesl jemu jiesti? Wece jim Ježíš: Má krmě jest, abych učinil wóli toho, jenž poslal jest mě, abych swrchował dielo jeho. A wšak wy diete, že ještě čtyrie měsieci jsú, až žeň přijde; aj zři, prawi wám, zdwihněte oči waše a wizte vlasti, žeť běleji již ke

žni; a ktož žne, mzdu přijímá a zbierá plod w žiwot wěčný, aby i jenžto rozsiewal, pojedná weselil sě, i jenžto žne. Nebo w tom jest slowo prawě, že jiný jest, jenžto rozsiewá, (a jiný, jenžto žne). Já poslal jsem wy žat, jehož ste wy neusilowali (*sic*); jini jsú usilowali, a wy jste w úsilé jich wešli. A z města toho mnozí uwěřichu weň z pohanuow pro slowo ženy, swědectwie dáwajície, že powěděl nynie wšeckno, cožkoli jsem učinila. A když přijidechu pohanowé k němu, prosili jsú jeho, aby tu ostal, i ostal jest tu dwa dni. A mnohem wiece uwěřichu pro jeho řeč, a ženě prawi wěchu, že již ne pro twá řeč wěťime, nebo sami jsme slyšeli, i wieme, že jest tento prawý spasilatel swěta.

W sobotu před Kwětnú neděľ. (Druhě čtení.) L. 20.

(Jan 12, 1—36.)

Před šestí dnów weliké noci přijide Ježíš u Bethany, tu kdež byl Lazaf umřel, jehožto wzkriesil Ježíš. I učinichu jemu wečeři tu, a Martha slúžieše, a Lazaf jeden bieše z jedúcich s nim. A Maria wzé libru masti drahého dřewa i umaza nohy Ježíšowy a utře nohy jeho wlasý swými, a duom naplněn jest z wuoně masti. Tehdy wece jeden z učedników jeho Judáš Škariostký, jenžto bieše jeho prorádce: Proč tato mast neprodána jest za tři sta peněz, a nedáno jest chudým? Ale to jest powěděl ne proto, by o chudých přislušalo k němu, ale že zloděj bieše a měšce jmaje ta, jež sě dáwachu, nosieše. Tehdy wece Ježíš: Nechaj jie, ať w den pohřebu mého schowá ji; nebo chudé wexdy máte s wa-

mi, ale mne newezdy budete jmieti. A pozna zástup mnohý z Židowstwa, že tam jest, i přijidú ne toliko pro Ježíše, ale aby Lazaře widěli, jehožto wzkřiesil z mrtvých. I myslila jsú kniežata popowá, aby i Lazaře zahubili; nebo mnozí proň otchoděchu z Židowstwa, i wěrechu w Ježíše. A nazajtřie zástup mnohý, jenžto bieše přišel k hodowému dni, kdy slyšechu, že přišel Ježíš w Jeruzalem, wžechu 10 ratolesti jehnědowé, i wynidú proti němu i wolachu: Chwála spásy *)! požehnaný, jenž jest přišel we jměnu hospodinowě král Izrahelský. I naleze Ježíš oslíka i wšede naň, jakož písáno (sic) 15 jest. Toho nepoznachu učedníci jeho najprwé, ale kdyžto oslawen jest Ježíš, tehdy jsú poznali učedníci jeho, že ta psána běchu o něm, a ta sú učinili jemu. Protož swědectwie dáwáše jemu zástup, jenžto 20 bieše s nim, když Lazaře zawolal z hrobu a wzkřiesil jej z mrtvých, a proto u potkáníe přišel jemu zástup, neb slyšeli jsú jej učiniwše to znamenie. A licoměrníci řechu k sobě samým: Widíteli, že 25 niče neprospiwáme; aj zři, swět wešken po něm otšel! A běchu pohanowé jedni, jižto běchu wzešli, aby se modlili w den hodowý, a ti přístúpichu k Filipowi, jenžto bieše ot Bethsajda města Galilej- 30 ského, i prosěchu jeho a řkúce: Pane, chceme Ježíše widěti. Jide Filip i powědě Ondřejowi, Ondřej opět a Filip powěděsta Ježíšowi. A Ježíš odpowědě

jim a řka: Přišla hodina, aby oslawen byl syn čłowěčí; wěrně jistě prawi wám, jedno ač zrno žitné padna w zemi umrlo (ne)bude, to samo ostane; pakli umrlo bude, 5 mnohý plod přinese. Kto miluje duši swú, ztratí ji, a kto nenáwidí duše swé w tomto swětě, w žiwot wěčný ostřiehá jie. Slúžili kto mně, po mně jdi, a kdež jsem já, tudíž i služebník můj bude; budeli kto mně slúžiti, uctí jej otec můj. Nynie duše má smutna jest, a co řku: Otče, uzdraw mě z této hodiny, nebo proto jsem přišel w tu hodinu. Otče, oslaw jmě twé. Tehdy přijide hlas z nebe 15 a řka: I oslawi sem, i opět oslawi. A zástup, jenžto stáše a slyšal bieše, prawieše: Hřímáníe stalo se; jiní prawěchu: Anděl jest jemu mluwil. Odpowědě Ježíš i wece jim: Ne pro mě jest hlas tento přišel, ale 20 prawi, nynie súd jest swěta, nynie knieže tohoto swěta bude wywrženo wen, a já buduli powýšen ot země, wšeckno potáhnu ke mně samému. Ale to prawieše znamenawaje, který by byl smrti umřel, 25 Odpowědě jemu zástup: My sme slyšeli z zákona, že Kristus bydlí na wěky, a kako ty dieš: musí powýšen býti syn čłowěčí. Který jest ten syn čłowěčí? Tehdy wece jim Ježíš: Ještě maličké swětlo u wás jest; chodte, když swětlo jmáte, aby tmy wás neobklíčily; když swětlost jmáte, wěřte w swětlost, abyšte synowé swětlosti byli. To mluwil jest Ježíš, i otšel, i skryl se ot nich.

*) Rp. spassy.

ZLOMKY Z ALEXANDREIDY.

(Přídavek ke str. 170.)

Ačkoli z této básně již některé výjimky ve sbírce naší nahoře na svém místě (str. 135—170) podány jsou; však nicméně vidělo se z některých příčin zaslouženo umístiti zde i ostatní části našich došlé zbytky téhož výtečného plodu staročeského básnictví, v čemž vydavatelům nemálo vhod přišlo poskytnutí zlomku, šťastnou náhodou a jakoby maní od zdejšího kniháře před několika lety při převázování staré knihy zachovaného. Zlomek tento, dle někdejšího majitele knihy, w níž praužecky při rozebrání staré vazby nalezeny, od nás Jindřicho-Hradecký nazvaný, pocházející z pergamenového rukopisu z XIV. století, w kwarta dvěma slupcema psaného a od rukopisůw, z nichž zlomky Budějovský a Musejní se zachovaly, weskrz rozdílného, dohromady 487 weršůw čili 3 neauplné listky, podává se tu na prvním místě (A) s doplňky mezer třetího listku od p. Šafaříka, kteréžto doplňky dílem na sahlasná místa rkp. swatého Wíta se opírají, dílem z domyslu čerpány jsou (tyto poslední w tisku záworkami se wyznačují) a podlé toho sauzeny býti mají. Druhý zlomek (B) jest onen Musejní, 160 weršůw obsahující, w Čas. česk. Mus. 1828, IV, 110 tištěný, o němž nahoře w úvodu jakožto o „třetím zlomku“ zmínka. W něm na dvojím místě mezera několiko weršůw nenahraditelná. Třetí zlomek (C) jest ostatek rkp. swatého Wíta, totiž s vypuštěním toho, což z téhož rukopisu již nahoře str. 137—140 tištěno jest. Z porownání těchto zlomkůw patrnó, že na začátku XIV století již rozličné, od sebe rozdílné přetwary téže výtečné básně w Čechách w oběhu byly.

A. ZLOMEK JINDŘICHOHRADECKÝ.

1. *Wyprawa Daria proti Alexandrowi.*

Aby w tu wsíu wlast wehnali,
 měst i hradów dobýwali.
 Sta se to po krátké roky,
 podbychu wsie Kapadoky
 a jednu zemicu Lydu,
 odňadž jedyžto přijídu
 do Thyrie, kdež král bieše,
 kdež jich čakaje ležieše,
 přečakaw tu noc jedinu,
 a jakž brzo ta noc minu,

a den se na swět pokáza,
 wojscě odtad wstáti káza.
 Diwno dosti, ž' to mohl sdieti,
 hna toho dne mil třiedcieti,
 5 k nepřátelóm pospiechaje,
 toho se wsdy domňawaje,
 zda by to Darius wzwěda
 potkal j'ho w horách přijeda.
 Jest tu blíz Ewfrates řeka,
 10 jež, slyši, z ráje wytieká,
 u niež Babylonský woje
 sebra na swé bezpokoje.

Wzwéděw, že ten bliž přitahá,
 jenžto na jeho česť sahá,
 hnu sě inhed z toho miesta,
 kadyž mu upriemá česta
 proti nepřátelóm jíti.
 Komu sě tu 'dalo býti,
 co jest tu uslyšal hrózy,
 jedyžto juž hnuchu wozi,
 a co jest také uslyšal
 z šalmějí, z bubnów zwučný šal.
 Nejedn tu komoh hýřal,
 swú podkowú očst potwřzal,
 když sě wznařmal, lomě zuby,
 a nejedně hlasné trůby
 w skalách swé sprostřely hlasy.
 Tak sě zdáše, by w ty časy
 wsiecky sě skály zbořily,
 taký běchu křik stwořili;
 taký 'dieše zwuk pod zořie,
 wnuž by sě třásl swět i moře:
 tak sě by wyprawil hrdě,
 wsiú wěcú silně i twrdě.
 Před zástupem w samém čele,
 w němž pohanská wiera wele,
 táhněchu wóz osm koní,
 a ti byli wsici broní.
 Na tom wozě zlatá skříně,
 w níž ležala jich swatyně,
 oheň, proňž, podlé jich wiery,
 pop miewal časté ofěry.
 S obú stranú toho woza,
 jež jich wiera i jich hróza,
 jedieše dwanácte muží,
 jichž každý tej skřini slůží,
 a každý jmaje řeč jinú,
 rúcho rozličného činu.
 Pohanstwo tak za to jmaju,

že ti ludie n'umierajú,
 řkúce: ž' jsú na wěky žiwi.
 A wšakž sú w té řeči křiwí;
 neb řeky i moře splyne,
 5 což na swětě, wsiecko mine,
 kromě slow božích jediné.
 Po těch inhed málem dále,
 patřující swého krále,
 hlučnými zástupy jděchu,
 10 již jeho rodina běchu,
 dwaciaci cisúców plaě,
 již wsici w hedbábnej wlně
 běchu u předrahém ruše,
 jakž takým kniežatóm slušie.
 15 Ti wsickni běchu na předku:
 sám král jdieše na prostředku,
 jenž pro weliké ozřatstwo,
 pro rozkoš i pro bohaetwo
 jedieše na wozě wisatém,
 20 a ten wes hořieše zlatem.
 A wsiak netolik po zlatě,
 jimž bě wóz sdělán bohatě
 po wsiech stranách oba poly,
 jakž ojemi, tako koly,
 25 ale po drahém kamení,
 dal sě bě w takém znamení,
 jakož w té úprawě bylo,
 že j'ho moci nic nezbylo.
 Nad wozem pak wzletnú sparú
 30 proti slunečnému waru
 orlice bě powěšena,
 jenž bě chytře wymyšlena,
 aby pod niú horkoš stydla,
 a ta jmieše zlatá křídla.
 35 O wozě pak bez oděnie
 jeho bližnie přirozenie,
 dvě stě junoš wýbornějších,

swú šlechtú přirozenějších,
 běchu mu přisluhujícíe,
 obyčene při něm sůce,
 s posluženstwím čti nemalé,
 w komorničtwie swého krále,
 Ti wsdy bydlili při dwore,
 majúc pětu o komoře.
 A však napřed přede wsiemi
 kniezecími junošemi
 jdiechu spolu jako stlúpem,
 držiece se s swým zástupem,
 dwaciaci tisíców poné,
 každý u swého komoné,
 s drahotú přieliš nemalú,
 wyprawiw se na přechwalu
 swým oděním i swým ščítém,
 i pak předrahým kuršitem.
 A ti wsi byli rytieři :
 těch komonstwo pod kropieři
 bez pozlaty poluzené(?),
 kopie maje neruzené
 barbú od cinobra wzatú,
 ale vlastné rudú zlatú.
 Ješčež wiece kromě toho
 luda sieho neb onoho
 něco málem sprostnějšieho
 mějése luda pěšieho,
 přičině w dobrém odění,
 wňuz ten, jenž wsiú mocú mieni
 potkati se bojem silně :
 tak ty bě wyprawil pilně.
 I pro jich moc i pro hrózu
 nepotfel se lap kto k wozu.
 I byl ten swyčej w tu dobu,
 že wsdy pojímali sobú
 což kaké čeledi jměli,
 kdyžto na wojnu kam jeli.

I wzał byl král téže chwile
 sobě najwiecešie usilé,
 mateř i (s) swú sestru ženu,
 na ztrátu sobě sůzenú :
 s nechtě, by co w tom by mina,
 pojal bě s sobú i syna,
 weza se také se wsiemi
 swé králowé junošemi,
 což jich paddesát wóz táhlo ;
 10 wšie se j'mu k boju nenáhlo.
 A což pak tři sta welblúdw
 a pát cet mzhów silných údów
 poklada s nim mohli nésti,
 to bylo wsdy s nim nalesti.
 15 Za tím jiná sbroje wsdy šla,
 jež sobě nejměla čísla.
 Tu bliz sebe stachu dwoje
 hřecké i pohanské woje,
 čakajúce s obú stranú
 20 druhého dne swětlost ranú ;
 neb jim bě wěděti dáno,
 že jakž jutře bude ráno,
 jeda ž' se slunce proswietí,
 tu se spolu wojem snieti
 25 i dojiti bylo boje.
 Tehdy král Darius stoje
 k swým wojem při jedné hoře
 wzmluwi (w) welikej pokoře.
 Jak že, ktož tu bieše taký,
 30 leč bohat i chudý wsiaký,
 jeho řeč pokornú slyše. . .

2. *Rodina Dariowa; wzetí Damasku a Týru.*

33 a lomieci bielé ruce,
 ande ju neznámost smucie,
 kdež juž nebyl kto pomoha,

ni rady přidati moha :
 w chvílu tak strastné hodiny,
 zbywše čti i swé rodiny,
 ona swého neby muže,
 tato swé zmilelé družé,
 po němž srdcem wiece stonala,
 až i sobú pokonala.
 A když w siecko juž se to sta,
 za málečkem král tu posta,
 až powedú Dariowu
 matku, sestru i králowú,
 a w sedmi lét dietě malé,
 syna pohanského krále,
 a k tomu bratra vlastnieho,
 s mnohem kniežat rodu jeho,
 jižto běchu tudíž jeti,
 s přewelikú sbroju děti,
 wéwod, kniežat i markrabí,
 swobodných pánów i hrabí.
 Tak když je před král přiwedú,
 a srdce jim jakžto w ledu
 w oné hróze i w úžesti,
 kde se každý musil třiesti,
 kdež srdce šlo strachy rózno,
 tu, kdež bylo býti hrozno,
 w takém stojéce ohromě,
 a'nde na wsie strany lomie
 ruce, takú čest ztratiwše,
 sbožie i rodiny zbywše.
 Sama se w sdy slechta káže !
 co jest milosrdie dráže,
 když kto oduší smutnému,
 a najwiece neznámému !
 jakž to král hřecký učini,
 i jakž také činie jiní,
 jimžto jest přede dnem ráno
 po jich přirození dáno,

jakž nemohú býti twrdí,
 počenše se u milosrdí,
 w němž se i jemu tu szeli,
 wida, že onen bor kwielí,
 5 jemuž se wsie žalost skladla,
 a jich čti korona spadla.
 Takž inhed k nim se přichýle
 spříje k sobě wsiecky mile ;
 matku sobě wzé za matku ;
 10 syn buď mi ! wece k dětátku ;
 a k tomu pak oné obě
 w sestru miesto přijé sobě.
 Tak bě milostiw za mladu,
 doňadž newzě horšú wnadu.
 15 Nad wsie krále sieho swěta
 byl by wiece jako oswěta
 čti, kázni i milosrdie :
 ale když pak sbožím wzhrde,
 počé býti ludský dawce,
 20 byw dřiewe jich čti opravce,
 i změni wsie prwnie slowa,
 zamysliw jim práwa nowá,
 wzblúdi se myslú we mnohem,
 a chté se wezwati bohem,
 25 strpěti co moha wěkem,
 by se juž wzywal člowěkem,
 zamysliw wsie horšie práwa :
 neb tak se i ješče stává,
 že čest nrawy proměňáwá.
 30 Po jednom dnu toho boje
 potočí král posly swoje
 do Damaska, k tomu městu,
 wskazuje jim tu řeč zwěstu,
 že beze wšeho úsilé,
 35 až j'ho králem přijmú mile,
 i chtie se jemu poddati,
 ž' dá jim při wsie čti ostati,

i při wsiem jich dřiwniem práwě
 je i jich děti ostawě,
 a tak, ač jemu wydadie,
 což tu jich král jměl w pokladě.
 Nali juž purkrabie z města,
 jemužto po službě sě sta,
 uzřie, že sě čas proměnil,
 a 'n také na zlé pomienil:
 wsie měsccké wěže osadiw,
 a sě sám na smřt proradiw,
 pod umluwením lestiwým,
 swé myśli potazem křiwým,
 chtě sě skluditi s sím králem;
 j pomluwením dosti málem
 s sobú lud z města wylúdi:
 zle sě tak obač pokludi!
 Chtě čuš s honci sie pobiti;
 a když juž, by tomu býti,
 přiwede lud až w zástawu,
 swé záhuby ne na zbawu,
 že si zhynuchu boj wzemše,
 jemu hlavu stěchu jemše:
 tak, jakž oněm wzkopal jámu,
 tak tudiež upadl w ňu samu;
 ustlaw jiným w náwi bydlo,
 i upadl sám w též osidlo:
 neb kto sě zle druhem peče,
 a osidlo jiným léče,
 řiedko sám jeho uteče.
 Král Darius, když to wzwědě
 od posla, jenž (mu) powědě,
 ž' sě tak tomu zrádci stalo,
 kak bě juž ztratil nejmálo,
 wšakž oduši srdcu swému,
 ž' sie tak bylo stalo zlému.
 Nebo nenie nic tak zlého,
 by w tom nebyl zisk jiného:

protož i při každém skutčě
 zisk we ztrátě, radost w smutčě
 sú spříčena w jedno páčce.
 W tejj řeci král doby města,
 5 tuž w něm několik dní přesta:
 jak již šest dní bě minulo,
 a na sedmý den sě hnulo,
 t'dy podlé swých obyčeje,
 jak sě i dnes w Litwě děje,
 10 ti, již běchu zbiti Hřeci,
 snesše král rozkása síci.
 A když ty wěci pokona,
 obráti sě do Sidona,
 k městu, jemuž Tyrus děchu.
 15 Ti j'ho protiwně uzřechu,
 poddati sě j'mu nechciece,
 a obrániti sě mniece.
 A juž na zdi luda tolik,
 jakž newědě řeci kolik,
 20 jimž sě by w srdcu raduje,
 uzřew, ž' tolik luda tu je.
 Wsiakž což jiněmu úsilno,
 to j'mu sie zda wsie pochylno:
 nebž kak maoho wěž bě we zdi.
 25 wsiak sě jemu nic to nezdi.
 Nejedna smrtelná střela
 přeti se zdi samostřela:
 wsiady hustě stála kopie,
 jakžto trest neb sláma w snopě:
 30 jimž nic myśli nezatoče,
 ze wsiech najprwě šturm poče,
 kdež nawiece kamen wálé,
 a kdež čestě skytú hrále;
 sto s ním pod jednú odepá
 35 a cisúc wñuž pláci k lepu;
 sto jich pobitých odwlekú,
 a cisúc jich pod zeď tekú.

Tak ten šturm sta ječte wiece,
nežli plna dwa měsíce;
dnem i nocá bez přestanie
n'odpočinu šturmowanie,
jakž obrtli tako praky
n'odpočinuce čas wsiaký,
jakžto kluky, tak blidami,
tak i twrdými kočkami
dne ni noci přestanuce,
k branám sě za wsie beruce,
pokoje sobě nedachu:
až wsiak w město sě webrachu,
tebdyž město zažhú wsiady...

3. Reptání wojska proti Alexandrowi.

jadyž w zem(i byla) čěsta,
tahdy wzežh(ú wsi) i města,
nestatečné (wzemše) radu,
zda by čuž, (boje) sě hladu,
netáhl za ni(em w ze)míu hlúbe;
ale zamyšle(nie hr)ubé.
Na něž bě s(rdce o)brátíl,
kroměž by (sě žiw)ot krátíl,
tak by snad (musil pře)stati.
Jakž na to (poče) netbáti,
ač s' wsie (ohniem zem)ě poli,
w městech, w(e wsi)ech i na poli,
kdež nedal b(ráti po t)ráwě
koňské píe(e ku pol)rawě:
a 'n pak ws(iecky oh)ni mina,
swých koruh(wí n)ezawina,
jakžto ten, je(ně wsie) již znáše,
na zisk, na ztr(átu z)řiewáše,
hna ci toh(o dle) nemnoho,
třidcieci m(il dn)e jednoho.
Přewáživ(še w)sie swé wěci,
chtě wsky (nepřie)tel dosieci,

bera sě jaky (po s)lědu,
jadyžto ho w(ódce) wedú:
wňužto wn(adný s)lědník koli,
někde w les(ě nebo w p)oli,
5 chwátiw sě (stopy) jelenie,
tiehne sě p(o nie) neleně,
netbaje wsie(ho ob)luda;
neb ač sě j(emu kdy) udá,
ž' sě schýlí z(wěř, wěh)ž naměři,
10 wsak sě je(šč)e neuwěři,
drže sě wa(dy tr)uda swého,
až wšak i d(osiež)je jeho:
takéž koli w (tu ho)dínu
wsie hrady i (pol)a minu,
15 i střelnice (hor)s(kých) twrží,
pokazuje sě (wad)y hrží;
že netbal úsi(lna) diela,
až i přihna (do Ar)biela,
w ňužto dobu (sě sú)mrači.
20 Tu sě jich dosti rozpači,
jimžto koní snide mnoho,
zle pomlúwajúc naň z toho,
s' řkúc: Co sobě pomóžem(y),
ač sě w žiwotech zmóže(my)?
25 wsiecko jednemu na chwál(u),
jenže to čta wěc za mal(ú),
sobě ni nám odpočine,
ani lakomstwem co mine.
Jakž i mluwie jiní mno(zí),
30 ž' sě juž hněwajú i boz(i):
jakož i po česiech znám(y),
w nichžto zázraky wídámy,
již sú wsie ztráty zname(nie),
ač bohów milosti nen(ie).
35 Té řeči mnoho přej(ide),
za tiem inhed měsíc (wz)nide;
pokázaw sě welmé jasny(ý),

inhed málo postav krás(ný),
 by swú swětlost welmē (fiedě) ;
 až pak owsiem i pobledě,
 wňuž by krwiú bē oblit w(siadý),
 Hfeci fechu: Juž nikady
 ztráty nám jest neuteci !
 ktož nás, kam čte, tam s(mie 'teci)?
 Neb to, jež widím, znamen(ie),
 w tom juž nic jiného ne(nie),
 že wesdy boj jutfe ztratí(m),
 Proč sami swój žiwot k(rátím)?
 (L)epí sám jest umra za ny,
 (n)ěž ta ztráta padne na ny.
 (K)aždý nás swé hoře wida,
 (p)roč j'mu žiwu býti kdy (dá)?
 (p)roč li juž meškati wie(cc)?
 (Ne)b což widím od měsiece,
 (ž)e juž nám nepřeje sw(ětla),
 (to) jest, ž' ny bude smrt st(řetla).
 (N)edajmež mu žiwu býti,
 ač chc'me swého hoře zb(ýti) !
 Král uslyšaw feč swých (ludí),
 wida, (ž') sē o něm zle kludí,
 (wsiak sē tie)m nic neustraše:
 (Co sú, wece, řeči) waše?
 (Pro huž m)ji dáwáte winu,
 (wēc ta jmá swú) čtnú přičinu.
 (Že sē) o tomto hněwáte,
 (málo řeči) múdrých znáte:
 (mistři tit) o wám powědie,
 (jižto hw)ězdy zřiece wědie,
 (že jak sē kte)rý čas mění,
 (měsiec jest w) jiném widění.
 (Tak proml)uwíw Alexander,
 (tehdy př)ida Aristander,
 (mistr w c)hytosti weliký:
 (Slyáte, wece, wás wseliký !)

(chcete l' w) tom prawdu wzwěděti,
 (jáx wám ju) chcu powědieiti;
 (a wy druh dr)ubu powiete,
 (jakož ju o)de mne wzwiete:
 5 (N'osta two)řec swěta wsiecho
 (od ustawen)ie prwého:
 (jakž č)as pošel od počátka,
 (w tom nen)ie wiece nie přewrátka.
 (Tak sú wsiecky) wěci stálé,
 10 (jakž we mn)ozě, tak u mále;
 (tak jest wes s)wět w jeho chtění,
 (že sē juž) wiece nepromění.
 (Ač kdy zl)ý mor na skot spadne,
 (neb kde měst)o sē propadne,
 15 (nebo s)ě kde wálka wzbudí,
 (nebo smrtc)e spadne w ludi:
 (jakož p)rwní den staweno,
 (tak neb)ude proměněno.
 (Ustawen)ie lubo bohu,
 20 (jemuž Wě)dy w žeh nemohú.
 (Wiztež, pr)oč-ti sē to stáwá,
 (že sē mě)siec proměňáwá?
 (O němž mlu)wie staří dědi,
 (by jej teh)dy snědly Wědy,
 25 (suchopýr) po tmě přadúce.
 (Tomu mie)sta nedadúce,
 (wězte, že) to wsie z obluda.
 (Nebo někdy sē) j'mu udá
 (k h)orám w západ pře(běhn)úti:
 30 (ch)tě jich proluky (min)úti
 (k) západu dolów p(omien)í;
 (tu) sē mnohokrát p(romě)ní,
 (m)inuje proluky h(orské),
 (tie)hna sē pod mezě (mořs)ké.
 35 (N)ěkdy sē pak stá(wá tak)é,
 (n)e wsiak chwile (wselik)aké,
 (j)akož mluwie m(istři) říše,

(ž)e když přide k sl(unci) blížě,
 (te)hdy se j'mu swě(tlost) umní.
 (I) mluwie tak mist(ři um)ní:
 (ž)e jakž slunce při(měsi)eci,
 (j)akž pochodnie p(roti sw)ieci
 (s)wú swětlost wie(ce wyd)ává,
 (t)akéž podlé swého (nraw)a,
 (j)akž pochodně p(odlé s)wiece,
 (t)ak slunce podlé (měsi)ece
 wesdy welim wie(ce sw)ietí.
 (I) jest wám to za to (jmiet)i,
 že pohanstvo k wa(šej) moci
 jest, w huž ku poch(odni) w noci
 swiečka, a wnuž(to w p)olodne
 měsiec býwá k s(lunc)j i we dne.
 Protož jistě mě(jte z)a to,

že měsiec poble(dě n)a to:
 jakož to jistě w(idíte),
 tak tento boj obdr(žíte).
 I Fku ježte na(d to w)ýše,
 5 že pohanská wsie (moc) zmiše,
 zbledie, rozběhši se (pla)še,
 silnú hrózú moci (na)šie.
 Pakli kda slunce (poble)die,
 tehdy Hřeci swú (strast?) wzwédie.
 10 I byla to wsie ře(č pr)osta,
 což jie mluwil te(n staro)sta;
 neb to slyšechu i (sami)
 dáwních Hřeków při(ho)dami.
 I minu zlé zamys(lení)e
 15 z tak múdrého roz(mluwe)nie:
 tak zřiece wsici (swých) pánów ...

B. ZLOMEK MUSEJNÍ.

wšeho bych wám přerád pomohl.
 Každému se wás w tom szeli,
 jakž ste swój rod dnes widěli,
 proniž mi žiwot nežáden;
 ni jeden hrad tak nesnaden,
 ani města jest dobytí,
 ač chce wám žel toho býti,
 což ste swé widěli škody;
 ani ohni, ani vody,
 ani skály, ani hory
 w tom nebude nic přiepory:

wšecko wám bude po rownu,
 jakož má wýsost neskrownu
 toto město i přiekopy,
 20 což se wás každý přichopí,
 waše moc všemu odolá.
 jakž k útoku vše zawolá.
 i sta pod zdiú všech najďfiewe,
 ande sprwé strany, s lewé
 25 tekú s řebřimi s motyky. . .

by bylo kam lze uteci,
každý by rád pryč wyplanul;
druh družce juž zapomanul;
každému o sobě péče,
každý sám podává meče,
ažby tiem život probawil.
A siem juž k němu wyprawil
Medates posly, swé rádce,
w stany, kdaž jewie na krátce,
prosie za to, zdaby směla,
by za ně prosbu zprostřela;
nebo jmieše wnuku jejie,
poniž mu by ta naděje,
ačby která wěcí mohla,
by jmu životu pomohla.
Jide před král čsná kmetice,
a jmajúci strachu lice
a řkúci: Mój žádný králiu,
kak jmám k tomu čáku malú,
bych nynie w tom byla hodna. . .

*

ráčíšli ty liud zprostiti,
ač koho nechceš jiného,
Medatieše jediného,
jenž je proti tobě shřešil,
by mě tiem jedniem utěšil.
Kaká wóle milosrdná,
i kakž mysl owšem twrdná,
i skutek zajisté diwný,
že liud, jenž mu byl protiwný,
i tak owšem zawinily,
již sú juž swázáni byli,
milost pro ni obdrželi,
swé dědictwo vše přijeli:
jakž w ničemž newzéli ztrátu,

ni w pokladě, ni w swém platu;
nezdá mi se, by vlastná matě,
při tom času, při tej ztrátě,
kde takú wěc obdržala,
5 jakož se tej ženě stala.
Tehdy ten lid oswobodie . . .

*

- 10 Hic Alexander dirigit in Persiam.
ani které cesty také
nikdy nejměl horšie chwile,
ani wětšieho úsilé;
pojmě owšem mnoho strasti
15 dřiewe než doby té vlasti,
ande tako přikří plazi,
kda se on liud kryje lazi,
ande nenie nikde sledu,
jedno plaz jako po ledu.
20 Kakž jich dobýwal witězsky,
wšak proto že jměl liud těžký,
prwé než je mohl přemoci,
nepřestaw we dne ni w noci,
množstwo lidí život skona;
25 wšak se podda vlastce ona.

*

- Hic applicayit Alexander od aquam Araxem.
30 W tu dobu se den oswieti,
kdy se jmu uda přijeti
k řece, jiez Araxes dějú;
ande druh před druhem spějú
a chtie rád býti za mostem. . .

35

*

otkudž wiewc nemohli dále
mdlobú, pro weliké rány,
neb boci, prsy proklány ;
němá twář stojie wzdysúce,
swěho krále wnuž pyčiúce . . .

*

a srdce jmu zřením znylo.
Náhlým skokem na kón wsede,
připřew sě wšak tam pojede;
a jakž by u woza blížie,
uzřew ho král hlawu wzdwiže . . .

*

ž' nenie któ slowce přidada,
až dluhý čas po wšem boji
w onej wzpále, w onom znoji,
jeden Hřek sě pitie szádaw,
w horách, w dolech wody hledaw,
na mnoho stran siem tam honiw . . .

*

asponě pomluwim s tobú;
odlehčíš tiem mej bolesti,
račiž mé poselstwo znesti
k tomu králowi hřeckému,
kdasy nepřieteliu mému,
k nemuže bych tak byl složen . . .

*

nežlibych jie co přál tobě.
Proto cožs mi čsti pokázal,
jakž sě u mú čest (u)wázal,
že jsí wšu hrdost ukrotiw,
5 i byl k swým wěrným dobrotiw . . .

*

pakli mne w tom nepoprawi,
10 sobě též po mně ostawí,
že pomdlí té wšie swé chwály;
ače té pomsty oddalí,
čakajž téhož wezdy na sě . . .

*

15

ten pobrúsiw na mě meče,
mého žiwota ukrátil ;
zle mi mé čsti tak poplatil.
Což mých zemí bylo wšady,
20 wlasti, města, twrze, hrady,
tiem wšiem miesto mne obwládal,
poslednie mi čsti dohodil,
jinžby swé jmě wýše wzplodil.
Pomluwiv tak řeč potrati,
25 sotně móż prawé podati
ruky, přiezni na twrzenie,
i wšie řeči na znamenie . . .

*

30

C. ZLOMEK Z RUKOPISU KNIHOWNY SW. WÍTA.

1. Jenž ze jmene byl wéhlasný,
 jehož rozum byl tak jasný,
 že jmu bylo wšecko známo
 w zemi, w moři, w hwézdách tamo ;
 ten pak čtweru wěc wyčíta,
 jež před jeho smyslem skryta :
 Kak mám, prawě, srdce radné,
 wšak mám tři wěci nesnadné,
 a pak owšem čtwtvé wěci
 smyslem nemohu dosieci :
 kdež se člun u wodách plazí
 a kdež had po skalách lazí,
 kdež orel wstúpi w oblaky ;
 kto má tako swětlá zraky,
 by mohl ty cesty poznati,
 onde si(e) každá potrati ?
 Jakž ta trojí wěc pomine,
 tako jejich sled pohyne ;
 ty tři cesty znáti pilno.
 Ale že owšem úsilno,
 cestu člowěka mladého
 znáti w rozkoši chowalého,
 z toho myslí wždy blúzi,
 ni je kdy cele posúzi.
 A kehdyž ten w něčem blúdi,
 jenž smyslem wšel na wše ljudi,
 ač se kde w mých slowiech potknu,
 snad mne proň w tom nic nedotknú ;
 neb sem před ním tako malý,
 jakž přede lwem zwěf ustalý,
 a před sluncem woštěná swiečka,
 neb před mořem mělká řiečka.

Wšak sem to z mladosti slýchal,
 jehož sem se wždy ustýchal :
 tu mysl mají mnozí ludie,
 že tak brzo zle posúdie ;
 5 w tom řiedko wynde z přieslowie :
 Jedni proto nepochwálé,
 že majúc smysla u mále,
 nerozumějic skládánie,
 cuzie slowa brzo wzhanie.
 10 Druzí také jež nepřejí,
 ti se snad swětle newsmějí,
 wóbec mých slow snad pochwálé ;
 a jakž otstúpie dále,
 což najhoršieho wědie,
 15 o mých slowiech propowědie ;
 ti přiezeň mají na wezření
 a srdce wždy zloby mieni ;
 obličej mají pokojný
 a myslice wždy žádá wojny.
 20 To se wše bez diwa děje :
 ktož kak umie, ten tak pěje ;
 krt w dobrých lukách rád ryje,
 wlk na owce rád wždy wyje :
 též záwistiwý (z) zloby tyje.
 25 A wšak ač w čem moje slowa,
 zblúdie, přížň jest wždy hotowa,
 cožby sprostného widěla,
 by to swým pláštěm zastřela.
 Proto ktož chce, ten pochwálí,
 30 nepřietel ten se otdáli.
 Jáz na ty jistě nechci tbatí,
 chci zjewně wěděti dáti

tóm všem, kteříž po česti stojie,
nečestných se nic neboje,
o králi; česti sieho světa,
ježto w ty časy oswěta.

2. Král Filip byl w zemi Hřecký
muž slowůtný we česti swětský;
po swém práwu mieše ženu,
w loži we česti porozenu.
Olympias tak slowieše,
owšem diwné krásy bieše.
Daru má ot Boha mnoho,
když čestnú ženu daří koho,
kteráž založení kázní,
tej netřeba časté lázní.
Ustalý rád pitie sahá,
zeschlým lukám časná wláha:
čestná žena muži předraha.
Po vše časy toho krále,
jež pokojní lidé chwálé,
řecká země w míře stáše,
nepřátel se nic nebáše.
Tehdy přide čestná hodina,
králowá porodi syna,
Aleksander vzděchu jemu.
By syn rob králewí čestnému;
nebo by již na tej době,
jakož mu třeba po sobě
bieše ostawiti hlavu,
swej dědině na opravu.
Tehdy se po malém časě,
králi zlá příhoda stáše,
pro niž upade w osidlo:
posla ženu w jiné bydlo,
A ten, jenž ji prowodieše,
Pauzaniás tak slowieše,
wzem sobě protiwnú radu,
zawře se s ní na swém hradu.

Kto se může toho stíieci,
komuž poručé své věci?
Nenieš nic tak protiwného,
jakk nepřiezn člowěka swého,
3 neb má o to potaz snadný;
ktož jest w kterém domu wnadný,
ten mól, když chce, býti zradný.
By král w smutce i w žalosti
sice porušené čstnosti.
10 Až se své rady doloži,
před tím se hradem položi;
krátký čas toho wynide,
až král Filip swěta snide:
zradú to nepřítel doby,
15 s málem lidí krále pobi.
Ach člowěče kak jsi křiwý,
kak jsi swej hospodě litiwý!
jehož ti čest wzdána wšaká,
jenž ot tebe wieru čaká,
20 toho hlavy twój meč láká!
Kněz Aleksander w tu dobu,
zpadé u welikú sirobu;
otčika již nejmieše,
matky také newidieše:
25 jedno mieše mistra swého
najwěčšieho swěta sieho,
jemuž jej byl král poručil,
by jej česti, múdrosti učil.
Měješe w sobě smysl mladý,
30 neumě sobě dáti rady;
nepřítelé wsídy wstachu,
swoji o něm nepotbachu:
tak se země zhubi wšecká,
jež prwe bieše plnečka.
35 Neby dosti ot bližniech hoře,
až i s oné strany moře
král Darius lidi wysla,

že tuto zemi bez čísla
 zbawichu každého dobra ;
 ktož co může, ten to pobra:
 koňmi, skotem, zbožím, rúchem,
 jehož kto neslychal sluchem;
 jakž což čizí nepojechu,
 to vše po nich svoji wzechu.
 Ktožto bude w zlém poběda ?
 nenie (juž) kto co powieda,
 jedno každý : hoře, běda !

3. Již země w porobě stáše
 a za moře daň dáwáše ;
 neb ten bieše ještě dietě,
 w jehož je státi oswětě,
 newěda co zdiati sobě
 w tej strasti (a) w tej porobě.
 Tak wždy býwá w takú dobu:
 když hlawa wstóně mdloubú,
 údi sotně wládnu sobú.
 Těch let země welmi zhynu,
 až kněžice mladost minu,
 až smysla wiece přistúpi;
 kdež z dětinných let wystúpi,
 urozumě dobře tomu,
 zlo w porobě býti komu.
 Snad možěše tak již jmieti
 druhé léto po deseti;
 vzře, že země porobena,
 všeho dobrého zbawena,
 poče k sobě sám mluwiti,
 řka: Ach kda jest tomu býti,
 jakž bych já swój kón okročil,
 swého wraha krwi utočil
 silnú ranú mého meče:
 tepruw byl bych tu bez péče!
 toho jenž mi otce pobil
 i jenž mú zemi porobil !

Sineptalamowo plémě,
 mniece wiece tak nezwolé mě
 králem pro takú nezrodu:
 böh mi nedaj tu nehodu
 5 déle o sobě slyšeti!
 radějie bych chtěl umřieti.
 To mluwieše hrozně lkaje,
 na swú žalost spominaje:
 jakžto lwowý šlěnac práwě,
 10 jenž ještě nenie na stawě,
 a jenž ještě netwrđ w nohy,
 ni mu došel zúbek mnohý,
 uzře někde stádo wolów,
 však pochce k nim s hory dolów ;
 15 nemoha té moci jmieti,
 stana i počne tam chtieti ;
 což neskona, na něž mieni,
 však to pokáže w swém chtění :
 Tehdy mistr slyšaw řeč takú,
 20 wida w něm moc nejednakú :
 Wizi, wece, mój kněžiče,
 že již dosti znáš čsti líce;
 dobrého jsi založení :
 nic ti tak silného nenie,
 25 by toho nemohl dosieci,
 ač budeš mé rady střieci.

4. Poslúchaj mne tuto sada,
 toť jest moje prwnie rada :
 Jměj dwór swój po kněžskej wnadě,
 30 swé šlechtice jměj w swej radě,
 chowaj se obojetników,
 hospodně čsti proradníków ;
 ti toho jsú obyčeje :
 oko se jich wždy směje,
 35 jazyk jmají wniž meč w sobě,
 jenž seče straně na obě.
 Z chlapského řáda nikoli

i jednoho w čest newoli ;
 nebo chlap když jest powýšen,
 nesnadně bude utišen ;
 že kolo najwiece skřipá,
 malý had najwiece sipá,
 a chlapě najwiece chlipá.
 Aspis slowe hádek jeden,
 ten jest tak welmi nezbeden,
 jakž netbá ijedněch kúzel,
 blawu stáhne jako uzal ;
 když kto kúzly chtě jej jieti,
 nemóže niče prospěti ;
 jedno ucho k zemi stulí
 a druhé chwostem zatulí :
 a takž chlap když bude wyšší,
 dobře slyše, však neslyší.
 Kterýž potok woden bude,
 ten se wzdy wiece zabude,
 než která hluboká řeka,
 ježto široce wytéká :
 takéž chlap když obohatie,
 když sedí, daní neplatě,
 dobře znaw však nepozná tě.
 A však ktož jmá dobré nrawy,
 ktoliž jest twé wiery prawý :
 nebo ač je pokolenie
 některý zbožného nenie :
 však jsú dostojni čestnosti,
 když(to) tbatú o múdrosti ;
 neb najwěčšie šlechta tu je,
 kdež smysl nrawy okrašluje.
 Šlechetný štep býwá z plani,
 když se starý peň oplaní :
 tak z chuzšiech býwají páni.
 Když zbožie neb smysla nenie,
 w šlechtě bude porušenje.
 A pakli se kdy to udá

osazowati tobě súda :
 pro dar nepřewracuj práwa,
 jakž juž pohřiechu se stává ;
 kterúž stranu peniez súdí,
 5 druhá se na prázdno truí,
 nejeden se tiem obludí.
 Buď lehek proti chudému,
 protiwen buď protiwnému :
 nenieť nikde tako tuhy,
 10 chcešli, budeš jemu druhý.
 Před zástupem prwní býwaj,
 swých se lidi nepokřýwaj ;
 a když toto uzřie twoji,
 tu rád každý tobě stóji.
 15 Když pastýř před wlkem srší,
 toho se stádo rozprší,
 ten jest nehodný swé wrší.
 Potom, mój kniežiče! wěz to :
 ač kde dobudeš (kdy) město,
 20 dobytek, poklad wybera,
 wšecky swoje lidi sbera,
 otplaciž každému mile
 podle skutków (a) úsilé.
 Juž w službě nenie otplátka,
 25 že hospodniemilost wrátka,
 zle se brž než dobře zračí ;
 jak se zmračna nebe zmračí ;
 tak se hospoda rozpačí.
 Snad jsi chud, že nejmás dáti ?
 30 už se w tom rady chowati :
 když dobudeš, tehdy dáwa j,
 a když nejmás, oběcáwaj.
 Lekář wzdy jmá tákú k seči,
 pták rád slyší, kdežto skřečí,
 35 sluha wěří slibnej řeči.
 To ti naposled powědě,
 jenž k twéj čsti najlepšie wědě :

rozkoší se neobložíž
 u panosti neumnožíž ;
 ač se w tom dvěm neostřežěš,
 sám se tiem najwiece swięžěš.
 Plodu nedá moklé pole,
 a čest s rozkoší (a) wóle
 nesedí na jednom stole.
 Juž ti všicku radu kráci;
 w jedno slowo se nawráci:
 milosrden buď k newinnému,
 najwiece k člověku swému.
 Chowaj twrdě moje slowa,
 budeš služba wzdy hotowa,
 a we cti wzdy obnowa.

5. On tu radu přijie mile,
 wstúpi srdce ke wší síle;
 neb jakožto s mistrem stáše,
 tako se mu jistě zdáše,
 že nenie w swětě jedna strana,
 by mu nebyla poddána;
 neb obrowé srdce jmějěše,
 kakžkoli děšátko bieše.
 Trn se z mladu ostrě pačí,
 sám se w nadí štěncem ručí:
 šlechta se wzdy ke cti lučí.

6. Jest Korintus město dáwné,
 wší we čsti welmi úprawné,
 k řeckej zemi jako hlawa,
 že se w něm děje poprawa.
 Jakož swěddčí písmo swatě,
 bylo to město proklatě;
 ale swatý Pawel potom
 pojměl mnoho truda o tom,
 jakž tu kacérstwo zatrátil,
 po boze lidi obrátil.
 Tehdy Aleksander knieže,
 (s)swým se rytieřstwem potieže,

osypati se tu káza,
 we wše králewstwo se uwáza.
 A když jeho osypachu,
 všickni okolo něho stachu:
 5 ale wšako ti najbliže
 požité rytieřstwo, již
 wši zemskú wěc opravěchu,
 a již jeho radú běchu;
 ti bydlechu u pokoji,
 10 ž' se již nehoděchu k boji.
 Bě obyčej časa toho,
 jakože uzřechu koho,
 jenž byl dobrý w swej mladosti,
 a jakož došel starosti,
 15 dáno mu zbožie toliko,
 do smrti třeba koliko;
 již málo za peniez zlata,
 neb na kohož spadne stráta:
 Zawři před nim, dějí, wrata.
 20 Po těch stachu málem dále,
 w stranu podlé swého krále,
 jinoše, rytieřstwo mladé,
 jimiž ještě mladost wlade,
 ti což neučinie múdrostí,
 25 to oblepšie swú rychlostí.
 A wšak před starými těmi
 i také mladšími všemi
 Aristoteles sedieše,
 jenž tehdy králew mistr bieše,
 30 swého mistrowstwa užíwaje,
 břechtanowý wěnc maje:
 ten jmějěše na znamenie,
 že po něm wěčšieho nenie;
 jakž se břechtan wzdy zelená,
 35 tak j'ho múdrost powýšena,
 nebude wiece polepšena.
 Tehdy král mezi nimi stoje,

wzetzew (na) rytierstwo swoje,
 nesnad bych mohl wylititi,
 jakz tiem poce wesel byti,
 tak slechetne lidi jmaje.
 Stase wsech pce nejmaje ;
 neb acby byl tak pokojen,
 by netbal ijednych wojen :
 a wszak take lidi jmiese,
 pro nez drz byti musiese.
 W ten cas taci dai bchu,
 w nichz vse osenie ktwecu :
 zito, wino, drowo, trawa,
 kazde podle swego prawa.
 Aleksander asa toho
 sebra lidi owsem mnoho,
 ze kdz se na wojnu wybra,
 wsech lidi pet tise sebra :
 jedne bchu wsi te wole,
 jakz kdy wynidu na pole ;
 dobre by za to prisahl,
 ze bratrow zastup wytahl.
 A jakz jej rada nauči,
 zastupy lepsim poruci ;
 tak jenz zastup opraviese,
 z tech ze wsech jeden nebieše,
 by nebyl star let peticat,
 nebo najwiece sestidcat,
 jakoz jich starosty bchu,
 kehdaž k boji pojedechu ;
 by kto tehdy patril na ne,
 zajiste prisahlby za ne :
 ne rytiersku jsu postawu,
 ale wsi knezsku uprawu.
 K tomu chci (to) powediet :
 jmeješe tiseow trideceti,
 a to vse pesieho lida,
 jezto nehledachu klida ;

každy tech oruzie jmecu,
 hraly, meč, puklef nesechu,
 a zelezny klobuk k tomu,
 hlawy streha jako w domu ;
 5 kabat twrdy nebo platy,
 mnohy proto došel ztratyi !
 7. W ten den Aleksander kdz
 na wojnu se smoci zdwiže,
 vse se fecka země wzhrozi.
 10 A wszak jedno se chorozi
 mesto, chte se mu priediti,
 swu hrdosti wz nego byti :
 Atene se to wzywase,
 u welikej se moci znase,
 15 w lidech, w pokladiech, w twrdosti
 a we wšej welikej ctnosti.
 Aleksander kdz ty reči
 wzwedē, z' mu se mesto priedi,
 ni se s kym o to potaza :
 20 inhed w tom mieste rozkaza,
 aby se hotowi jmeli,
 jakzby nahle k mestu jeli.
 Ne tak brzo kral rozkaza,
 az je woj pred mestem skaza ;
 25 snadno k tomu ponuceti,
 ktoz co sam bude cheteti,
 ac i skodu, wszak tam jeti.
 Woj se poce hotowati
 a chte mesta dobywati,
 30 tu spade strach lidi na vse ;
 starejsie se potazawse
 rechu : Dostupim wšie skody,
 neprijmemli swe hospody ;
 usilno se wz wodu brati
 35 a se ostnowi spierati :
 nejwiece wz hospodu stati.
 Protoz tuto radu wzemse,

krále s milostí příjemše;
dobychu věčné twrdosti,
by neopáčil jich hrlosti.

8. Když se s tím městem umíri,
posla ottud posly čtyři
k městu, jemuž Téba děchu,
jež také u něho běchu,
aby jej mile přijeli,
nebo mu odpověděli.
Wiz kak byl to lid nesmierný
a swej hospodě newěrný,
jež(to) posly swého krále,
nepomeškawše na mále,
kázachu žiwy zahřiesti,
nedawše poselstwa snesti.
Krále řeč dojde taká,
těch poslów rodina wzplaka;
wece král: Bóh sešli ránu
na mne, ač toho zapomanu!
W tej řeči nic neumnoži,
před tím městem se položi;
káza se všem hotowati
a chtě města dobywati.
To město by w takej mysli,
brániti se jmu pomysli;
a když k sturmu potekú,
w městě se všickni lekú,
a najwiece pro ten skutek,
z něhož král jmějěše smutek;
bychu všichni bez naděje,
že se jim wšecko hóře děje.
Tu se w tu dobu sturm poče;
již ze všech stran twáři točé,
pod nimiž (tu) pěscem státi,
jimž zeď bylo podebrati;
neprietele wšudy ostúpi,
ktož se kde na zdi wykupi,

ot toho pak střelci běchu,
jakž wyzfeti nedaděchu.

By křik u městě weliký,
poddal by se rád wšeliký:

5 ale toho časa nenie,
by o to měli pomluwenie;
neb když w čem bude powada,
ani potaz, ani rada,
nenie kto čáky přidada.

10 Za malěčko pomeškachu,
až zeď wšidy podebrachu;
tak běchu strachu poddáni,
přemohú je bez wšie brani.

By prostrana wšudy cesta,
15 ktož kady chtě jde do města:
a kdež kto koho potká,
tu nejmá před ním žiwotka.
Wšem bě strachy srdce zhnilo,
rádoby se dietě skrylo:

20 a když kto kam(o) přiběhne,
tu nepřitele dostiehne.

Tehdy město zažhú wšudy,
nepriatel sta zde, onudy:
a ktož kde z ohně uteče,

25 ten obak upadne w meče;
a ktož se mečow ukradne,
ten wšelik w oheň upadne.

Powédieti wšecko z prosta:
jeden člowěk žiw neosta;

30 nebo jakož zděli běchu,
takúž otplatu wziechu.

Zloba zlým se wzdy obrátí,
dobré se dobrým wzdy otplatí,
ktož zle mieni, ten wzdy ztratí.

35 36. Po zrušení toho města,
když vše bezpokojie přesta,
jakož již nikte nebieše,

jenž proti jmu smieti bieše,
 pomeškaw rok welmi malý,
 káza by se hotowali ;
 a chtě se za moře bráti,
 netolik s tím bojewati,
 jenž jeho zemi ochudil :
 ale tak se bieše wzbudil,
 všem králem wzdáwaje přetu,
 a což kniežat na všem swětu.
 Zatiem sebra vše swé woje
 i wšeliké lidi swoje ;
 a kteříž kak nedospěli,
 nebo k wojně neuměli,
 těm poruči města, hrady
 w swej zemi zde i onady.
 W tu dobu bě juž dospělo
 o korábiech wšhecko dielo ;
 jakož cože třeba strawy
 i wšelikaké úprawy,
 to vše při mořském by březe,
 w korábiech na kotwách wěze.
 Král káza kotwy wynieti
 a wětrníky vše rozpieti ;
 wztrže se wiatr owšem časný
 a by ten den welmi jasný.
 A když pojidú korábi,
 nejeden swú mysl oslabi,
 jenž pro kořist rád jel z domu ;
 by bylo lze opět tomu
 doma býti u swých dietek,
 přijalby to za sien swětek.
 A třeba jim bieše toho,
 že kakž jich bě welmi mnoho :
 ze sta jeden se newrátíl
 a to každý žiwot ztratil.
 Neb zajisté když ot břehu
 w šíři koráby potěhú,

zprostřechu hlas až pod zoře,
 snad na swé budúce hoře.
 Člowěk wezdy na vše siehne,
 dobrého spieše poběhne,
 5 we zlém jsa pak se nehne.
 Každý, jakož ti sem prawil,
 rádby se té cesty zbawil
 pro swé dietky i rodinu :
 jediný král w tu hodinu
 10 tam se přieč obrátíl bieše,
 jakž o tom všem netbajěše,
 kromě jedna žádost jeho :
 poznati nepřietele swého.
 9. Juž běchu pominuli
 15 ottad, jakož na moře wplynuli,
 časy jednoho měsiece,
 nebo k tomu málem wiece ;
 až ten, jenž koráb opravie,
 zběže tu řeč králi prawie,
 20 že již Achské země znáti,
 tu kdež bylo jim přistati.
 By králowa radost wele,
 spade u woj tu weselé,
 až wyprawiti nemohu,
 25 kakú wzdachu chwálu Bohu.
 Tehdyž král w koráby wesla,
 káza všem přijieti wesla ;
 což hnáti wiatr nemožěše,
 wesly dopomoci chtěše.
 30 Ne tak brzo wesl dosiehú,
 až běchu bliže při břehu ;
 by ot břeha planě taká,
 jakžby mohl dowrci z praka.
 Král se w swej radosti wzhopě
 35 wzchytí podlé sebe kopie,
 mocí takého wítěze
 wrže, až ustrnu w březe.

W tu dobu stachu na měle
 dvě stě korábów dospěle,
 jež wši naplněni hojně,
 což která potřeba wojně.
 Tu sě na břeh položichu,
 stanowistě swé rozbichu,
 pokrmiwše dosti sebe ;
 a jakž sě omračí nebe,
 sotně mohú dočekati,
 kdyžby bylo leci spáti.
 Tak běchu trudem shynuli,
 že běchu dlúho w moře plúli ;
 nebo když člowěk ustane
 a postáti sě dostane,
 děti ni domu zpomane.

10. Třetie sieho swěta strana,
 Azia jest jmenowána ;
 tu stranu ot slunce wzhoda
 oceana moře woda
 i otnad že wzhodí w zoře,
 obteče polednie moře.
 Ot nás ji dělí hluboká,
 prosřednieho moře stoka,
 toho moře, po němž plowú
 pútníci k božiemu rowu.
 Ot pólnoci ji zatieká
 ta najsłowútnějšie řeka,
 i jenž Meothydes slowe,
 ta ji také i proplowe.
 To nám lidé wyznáwají,
 (jenže) w tej straně býwají,
 že sú w niej wlasti nejednaké,
 w niež jest bohatstwo wšaké :
 dwakrát léta ktwú osenie,
 jehož w těchto zemiech nenie ;
 (a) nic sě w nich nedostáwá,
 jimž žiwa člowěčie hlawa ;

což kamenie wýborného,
 nebo zlata předrahého,
 jež moře, neb země plodí,
 to wšeccko ottad přichodí :
 5 ryzie zlato z Arabie,
 drahé kamenie z Indie.
 Wše sám sobě člowěk draží,
 sám jsa nade wše zlato draží,
 wšak pro ně čest, duši wáží !
 10 To mi také z písma známo,
 jež bylo w tej straně tamo
 Babilon město weliké,
 w němž bě bohatstwo wšeliké.
 Tu sě kdaž obři sebrali,
 15 když sú sě potopy báli,
 wěži činiti počechu,
 na nižto bydleti chtěchu,
 ačby sě kdy böh rozhněwal
 i poslal na swět dřiewní přiewal ;
 20 jakož to jest byl učinil,
 když proti jmu byl lid zawinil :
 tu nikomu neodpustil,
 neb wšekn swět byl opustil,
 kromě Noe jediného
 25 a k tomu třem synóm jeho
 a také jich čtyři ženy,
 ti jsú potopy zbaweny.
 Těch obrów myšlenie diwné,
 bohu by welmi protiwné ;
 30 o to sě snadno potáza :
 wšem sě jim rozjiti káza,
 daw každému hlahol jiný ;
 to sě sta w tu hodinu (té hodiny),
 jež prwé řeč jednu jměchu,
 35 druh druhu nerozuměchu.
 Dwa a sedmdesát jich bylo,
 tolikož řeči přibýlo ;

(a) protož Babilon slowe
 proména řeči obrowé.
 Jestí také w tej straně
 wšeho swěta wniž rozhranie,
 Jeruzalem, město dáwné,
 pro boží smrt owšem slawné;
 tu pro ny náš twořec milý,
 ponižiw swé swaté síly,
 ráčil za ny smrt podjeti,
 nechťe dáblu moci přieti.
 Chtěllibych to vše (zde) klásti,
 co w tej straně měst i vlastí,
 dotad ti bych řeč rozwlátil;
 ač by se snad i rozpátíl.
 protož tu řeči ukráci,
 w swé prawenie se nawráci.

22. Jest tu bliž Eufrates řeka,
 jež, slyši, z ráje wytieká,
 u niež král Darius woje
 sebra na swé bezpokoje.
 Wzwěděw, že ten bliž přitahá,
 jenž na jeho wši čest sahá,
 hnu se s wojnú s toho miesta,
 kadyž mu upriemá cesta
 proti Aleksandru jíti.
 byt se událo tu bítí,
 coby tu uslyšal hrózy,
 když se hnuchu ottud wozí!
 a co by také uslyšal
 zazněji(?) z bubnów hrozný šal!
 Nejedn tu komoň hržal,
 swú podkowú cest potwrzal,
 když se wznímal, lomě zuby;
 nejedny zubrowé trůby
 w skalách swé prostřely hlasy:
 jakž se zdáše, by w ty časy
 wšecky se skály bořily,

taký běchu křik stwořily;
 taký (j)dieše zwuk pod zoře,
 wnižby se třásl swět i moře:
 tak se bě wyprawil hrdě
 s wši wěci silně i twrdě.
 Před zástupem práwě w čele,
 w němž pohanská wiera wele,
 táhnúce wóz osmi koní,
 a ti běchu všickni broní;
 10 na tom wozě zlatá skříně,
 w níž ležěše jich swatyně;
 s obú stranú toho woza,
 kdež jich wiera i vše hróza,
 jedieše dwanadcet muží,
 15 jich každý tej skříní slúží,
 a každý umie řeč jinú,
 rúcho rozličného činu.
 Pohanstwo tak za to jmají,
 že ti lidé neumierají,
 20 řkúc, (že) jsú na wěky žiwi:
 a však jsú w tej wiefě křiwí;
 neb řeky, moře wsie splyne,
 což na swětě, wšecko mine,
 kromě slow božích jediné.
 25 Za tím wozem bliž jeděchu,
 jež rodina králi běchu,
 dwadeceti tisíców plně
 a wši (w) tej hedwábnej wlně
 běchu i předrahém rúše,
 30 jakž hrabiem, kniežatóm slušie.
 Ti všickni běchu na předku:
 sám král jedieše w prostředku,
 jenž pro weliké bohatstwo,
 pro rozkoš i pro ozračstwo,
 35 na zlatém wozě sedieše,
 ten pro blesk wesken hořěše.
 Nad wozem pro letní zparú,

proti slunečnému waru
 orlice bě powěšena,
 jež bieše chytře wymyšlena,
 aby pod ní horkost stydla ;
 ta jměješe zlatá křídla.
 Podlé woza jenž běchu,
 jenž se wzdy krále držechu,
 jeho bližšie přirozenie
 královského pokolenie,
 dvě stě jinoch výbornějšíech,
 swú šlechtú přirozenějšíech.
 Málo dále pak před těmi
 královskými jinošemi,
 deset tisícew w zástupě
 jezděchu, wši w jednom slupě :
 to wše výborní rytieři,
 těch komonstwo pod kropieři,
 ratiště jich postriebřena
 a kopie wše pozlacena.
 Ještě kromě toho wšeho,
 jměješe lida pěšieho
 dwakrát tisícew třidceti ;
 ti běchu na to pojeti,
 aby pro těch lidí hrózu,
 neprotřel se nikte k wozu.
 Bě obyčej časa toho,
 jakože doma nikoho
 swé čeledi neostawěli,
 ženy, děti, wše pojeli ;
 a bieše král wzal w tu dobu
 matku, ženu, děti s sobú ;
 a coř mzhów patset možechu,
 to s ním poklada nesechu.
 Za tiem lehčejši lid přide,
 jenž množstwem z čísla wynide.
 23. Juž bliž sebe stachu dwoje,
 řecké i pohanské, woje,

čekajúce s obú stranú
 druhého dne swětlost ranú ;
 neb jim bě wě(dě)ti dáno,
 že jakž jistě bude ráno,
 5 kda se slunce proswietí,
 tu se spolu wojem snietí
 i dojtí bylo boje.
 Tehdy král Darius stoje
 k swým wojem při jednej hoře
 10 mluwi u welí pokoře,
 jakož ktož tu bieše taký,
 leč bohat i chud i wšaký,
 jeho řeč pokornú slyše,
 an k ním mluwi welmi tiše,
 15 neby tak srdce twrdého,
 by nepolitował jeho.
 Slyšte, wece, čstná otěfci,
 wšie šlechty předci, dědici !
 každý wás swú šlechtu wzwěda,
 20 wzpomeň si na swého děda,
 z kakéhoš pošel poroda ;
 nenie tak twrda přihoda,
 by té nemohl podržeti,
 chceš swú šlechtu pomnieti,
 25 kak jest spačiti dóstojna,
 jiež se nyní děje wojna,
 kdežto jest sluha wz hospodu,
 wniž mladý zwěř, plowe wz wodu,
 neb i posléz wezme škodu.
 30 Takéž to blázniwé robě,
 jež mě wzbuzuje proti sobě ;
 na něhož nalehu tako,
 jakž mne nezbuđe nikako.
 Co je wzpáchal, sami wiste,
 35 jež protiwno jest zajistě ;
 i wás každý diw se tomu,
 kehdyž se kto přieči komu,

jehož jsú sě mocní králi
i mocná kniežata- báli.
Wzpomeňtež, že jste swobodni,
a tito hostě nehodní,
již jsú porobeni wámi;
pomyslte na to sami
pro swú čest i také pro mě:
ač my swú moci potomě
čest i zbožie potratíme,
jakž sě wiec neoprawíme.
U wíeře sobě wši tej stójte
i mému sě snu okojte,
nebo sě ten, ač böh ráčí,
po mej čsti na jewě zračí:
widěch we sně řecké stany,
jež jsá nám bohda poddáni,
ande po nich oheň taký,
ot země až pod oblaky;
a jich král stáše přede mnú,
chtě cosi mluwiti se mnú,
a na něm zlaté okowy
a plášť (z)aksamita nowý,
i posta přede mnú málo;
toť mi sě jest we sně zdálo.
Ještě wiec lepšího wědě,
ježto wám potom powědě.
On tak ještě mluwi stojě,
ač přiteče z řeckých wojí
a prawie ty nowiny:
že již řecké hrdiny
s swým králem i swú wši moci
zasě běžie dnem i nocí
kromě cesty w hory, skály.
By křik u wojiech nemalý,
ande sě wšickni weselé
a konie přidati welé.
A jakž jim konie přidachu

a přes řeku sě přebrachu
kromě rozmyslenie všeho,
netbajíc na krále swého,
což mohú wybosti s koni,
5 to bez cesty každý honi,
chtie po nich prwé uteci,
mniece by běželi řeci.
Kam twá, králi, moc pospiechá,
kdež ti nebude do smiecha?
10 kam tak newěhlasně běžíš?
kamo takú zbrojí stěžíš?
zda mníš, by tamo utěžal?
zda mníš, žeby před tobú běžal,
jehož jest jediná péče,
15 by ty nezbyl jeho meče?
24. Juž blíž Saraceni běchu
k městu, jemuž Iskon děchu,
w němž král řecký tehdy bieše,
kdež (s) swými wojny ležěše.
20 Tehdy řecká stráže pozna,
že pohanstwa zbroje hrozna:
a snadno bieše poznati,
komuž bylo na to dbáti;
neb jich bě mnoho bez čísla,
25 každý žena bez rozmysla;
a kadyž koli hnachu,
jakžto mhla bieše ot prachu.
Sehna jezdec stráže náhly
prawě, že pohaní přitáhli.
30 Tu křik sprostřechu weliký,
oděnie chce rád wšeliký,
a jakž který panoše slowe,
tako ho pán jeho zowe:
on Radwana, sěn Mladotu,
35 a sěn Jana, on Radotu;
on spalnič juž na sě wleče,
a sěn potřebuje meče.

na nem již železa brnie,
 a sěn tepruw usypa brnie;
 některý již wzpíná pláty,
 a sěn juž drží štít zlatý;
 onen juž sedí na koni,
 a sěn dospěw oř juž prohoni.
 Druh druhu koně přidává
 podle wojenského práwa.
 Za malý čas pohowěchu,
 až všichni zajedno dospěchu;
 však najprwé král byl dospěl,
 a ktož mohl, ten po něm pospěl.
 W tu dobu spolu sě potkachu,
 spofiediwše všechnu swú drabu:
 král řecký najprwé wzwaza
 a všem swým též rozkáza;
 rytiefstwo sě o něm shrnu,
 tu k nepřátelóm poprnu.
 Jakžto koli wlk zamřlý,
 jenž pro hlad otwěsi krli,
 za nímž lačni štěnci tekú,
 hladem sotně nohy wleku,
 potekú za ním mlaštiece,
 přejiesti sě rádi chtěce,
 a kdež uzřie stádo u poli,
 wysunúce sě na ně z doli;
 kakž wlkú přibude síly
 a štěnci mu budú čili,
 a jakž sě k stádu připrne,
 každé skotě strachy strne;
 nesmieti sě bude hnúti,
 ani kamo poběhnúti:
 jakož wlcie činie stádu,
 tak řeci u pohany spadú.
 Král pohanský by tiem wzruzen,
 uzřew to, že jest obluzen,
 otstúpi ho wše naděje,

newědieše, co žiw zděje.
 Tak sě bieše hrozně ustrašil
 a k tomu wešken lid splášil;
 poče sě stawěti ochotně,
 5 že strachy mluwieše sotně.
 Náhlost sě ničemu nehodí;
 ktož sě s krotkosti obchodí,
 nad nepřátely wéwodí.
 A však sě domysli toho,
 10 maje wiece lidí mnoho,
 a jakož nastúpi na ně,
 osadí je s každie straně.
 Polomiw je bez pakosti,
 — — — — —
 15 Dobře bě umyslil tako,
 ale však sě sta jinako;
 nebo ktož sám sobě hřímá,
 tomu bůře nic neotjímá,
 leč buď léto, leč buď zima.
 20 25. Juž na špici prawě stáše
 král řecký, kdež boje čekáše,
 zpořiediw každého k tomu,
 w kterém křídle býti komu,
 a sám před zástupem w čele,
 25 k bojowi hotow dospěle.
 Podle něho s prawé strany
 běchu wítězi stawani:
 syn Permeniów Nykanor
 a jeho bratr Polykanor,
 30 za tiem Senos, Ptolomeus,
 Ferdikas, Klytus, Tydeus,
 to wšeckno jinoše mladé,
 a každý zástupem wlade.
 Po těch pak na lewej straně,
 35 kdež počátek každie ráně,
 Permenio bieše postawen;
 požity muž však nezbowen:

za tím jeho syn Pylota,
to pak bíteš lepšie rota :
tu bíteš Antygon, Kraterus
a po těch wítěz Sewerus,
jakož ti prawi, to ti běchu,
již(to) zástupy wládněchu.
Tehdy král kopie dosáhna,
malěčko oře powstáhna
swé štechlice upomanu,
zře na onu i si stranu,
chtě poznati jich útrobu,
kto s ním mieni (kak) w tu dobu :
neb co které srdce mieni,
w kteréj wóli, neb we chtění,
to wše znáti na wezření.
pány prosbú ochotije
a chuzším dary slibuje.
Za tím malěčko postojte,
prwé než dojedú boje:
Ktož ste, wece, sém pozwáni,
chuzšie panostwo i páni!
waši dědowé i předci
rozlični jsú na to swědci,
jsú nepokoj wezdy střeli,
po něžto sú i čest wzeli :
a jakž jsú byli dědowé,
takéž buďte i wnukowé,
každý na swój rod spomana.
Dnes wám jest čest w ruce dána,
ač jedno budete chtieti
swú šlechtu i rod pomnieti.
Dnes jest již čas přišel toho,
jehož sem žádal přemnoho ;
dnes nepokoj bude krácen
a wás každý pobohacen :
mně dobrého slowa přejte
a sobě wše zbožie mějte!

Patři každý na ny woje,
kakt sě uzlatiwše stojie!
snad jsú sě na jhru vybrali,
a ne proto by boj brali ?
5 Wizte, kak na nich zlato hoří,
pro něžto dnes budú w hoří;
když to pro kořist je wzwlaćie
a koňmi je nahy wstlaćie!
Kakt stojie sebe široce!
10 wizi, že jsú na poskoce,
což mluwí, dobře poznáte;
až skřibie jich štítý zlaté,
železná kopie proskobie,
a jich srdce krwe utocie.
15 Ještě bych k wám mluwil wiece,
ale strach, že potiehnú k řece;
pospěšmyž již ti sršie,
dřiewe než sě pryč rozpršie.
Řka tak, kopie nawrže,
20 spade w nepřátely brže,
než kdy kámen wrbú z praka.
Taký křik i hróza taká
by u wojiech stranú obú,
jakož sě zdáše w tu dobu,
25 by sě již wes swět obořil,
taký sě tu křik bě stwořil :
ande koni w těskné řechci
a meči od odění skřechci ;
ande z lučišť nejedna střela
30 wynide i samostřela ;
nikdy z přiewala jednoho
nespadne kropí tak mnoho!
26. Juž bě trub nic neslyšeti,
pro prach nebe newiděti.
35 Tehdy na prwniem pohnání,
kdež lepší stachu pohani,
kdežto sě koruchwy stkwěchu,

kdež se štítý zlatem lskněchu,
 tam se král řecký oboři,
 vznímaje se na swém oři,
 patře by se čestný nahodil,
 jehož by se kopiem hodil.
 Sta se mu čestná příhoda:
 potka jej syrský wévoda,
 Aretas bě jmenowaný,
 nejlepší mezi pohany;
 ten jmieše na helmě kámen
 pyrop, jenž swietí wniž plamen.
 Ten potka krále řeckého,
 prwú ranú kopie swého
 prosřed štíta sieho hodi,
 zetře kopie, však neuškodi.
 Král se mu brzo oplati
 a rychle mu životka ukrátí;
 neb jakož jej rychle potka,
 neimé před ním životka:
 štít, pláty, brnie jmu protče,
 on spade, kón se mu potče,
 w samém srdci kopie překla;
 ten prwý jide do pekla.
 Tehdy se zástup zaměši.
 Běchu u wojšté líti češi,
 ande Ptolomeus s Klitem
 i sěn i on (s) zlatým štítem,
 jakžto dwa lwy hladowitá,
 nebo dwa wky nesyta
 prosřed stáda owce swieze:
 takéž ona dwa wítěze
 na koho se obrátita,
 tomu životka ukrátita.
 Neb když Klitus s Artostilem,
 sěn i onen na oři čilém
 bodeta na se kopíma,
 wznidú dřizhy mezi nima;

zatiem se potkasta sama
 koňmi, prsmi i hlawama,
 a jakž se druh s druhem srazi,
 spadesta koňma přes wazy.
 5 Tak se twrdě sešla běsta,
 jakž za umrlá ležesta,
 nemohúce wlásti sobú
 z otrapa welikú mdlobú.
 Inhed Klitus w tu hodinu,
 10 jakž málo ho mdloba minu,
 dřiewe se než on opravě,
 přistúpie mu bliže k hlawě:
 prwé nežli se nadwize,
 hlawu jemu mečem stráže.
 15 By boj twrdý s každé strany
 mezi Řeky i pohany,
 až Mazeus pohan wytče
 proti nepřátelóm křiče.
 Ten na prwniem swém potkání
 20 pět Řeków do smrti rani:
 o jednoho kopie překla,
 w druhého nůž do pěsti wekla,
 třetieho mečem uhlawi,
 čtwtřetého mlatem unawi,
 25 na pátého se nawrátí,
 toho i s koněm přewrátí.
 Tu sět když uzře Filota,
 by jmu líto swých žiwota;
 na Mazea tam pomieni,
 30 an se stkwie w zlatém odění;
 prwé nežli u něho by,
 deset pohan mlatem zbi.
 Ot těch se tam přič obrátě,
 witezsky swój meč wychwátě,
 35 tu se mu (jich) šest naměři,
 ti wšickni běchu rytieři;
 ti jej we zlý čas potkachu,

Filotasów meč poznachu.
 Nedlúho o nich ostápa,
 až do jilec meč w nich skúpa
 a w sedmém meče otehna,
 tu jej pohanstvo obehna.
 Jakžto koli wepř diwoký,
 jenžto má široké skoky,
 když naň wywrú (rychld) Inji
 někde w luze, nebo w háji;
 budeli neučena laje,
 stane wepř niče netbaje;
 ač který pes k němu wnoči,
 wezma ránu i otkoči;
 pakli naň wywrú psy wnsadné,
 lowec jej jako ukradne:
 takéž wítěze onoho
 potka Saracenstwa mnoho;
 w ten čas budiše bez něho,
 by nebylo otce jeho.
 Ten s Kraterem a s Wolkonem,
 s Ceriose, s Antigonem
 přispěchu brzo k Filotě;
 což si jich slýchal w tej rotě,
 w tom pobiti i w tom hluku,
 ten každý sám na swú ruku
 člověkůw blíž do sta zabi,
 však swé síly neposlabi;
 tu ten kón posta na dlúze:
 mnohý proto došal núze!
 Z druhé strany tu blíž stáše
 bratr Filotów, jenž kón bráše,
 seka lidi zde onady;
 tu naň wytieže jinoch mladý,
 jemuž Endinius děchu,
 zlý mu čas přijde pohřechu!
 neb jakž potka Nikanora,
 na krátce sobú obora,

kopím jemu štít obrazi,
 však ho niče nepokazi;
 tak se mdle otruti kopie,
 jakžto když zborie (?) kropie
 5 někde na twrdý dóm spadne:
 tak ono dietě neradné
 Nikanoru se otruti,
 hněwy se Nikanor smuti.
 Zlé se stává proti zlému,
 10 brzo se oplátí jemu:
 beze všeho pomeškání
 pustí meč po lewej straně,
 počen ot oka lewego
 připustí až do druhého.
 15 Stáše také blíž ot toho
 zástup wěwody jednoho,
 jenž Neguzalos slowieše;
 ten řeky swětu diwieše:
 k wojně násilně rozumný,
 20 každej seči welmi umný;
 jakž což každého oružie,
 což k wojně i k boji slúžie;
 k tomu všemu byl dospělý;
 i na diw owšem umělý,
 25 kopím boda na prostranie,
 w tiestkni mlatem, nožem ranie;
 kam se ten obrátí seka,
 tu krew teče jako řeka.
 A když to uzře Filota,
 30 že proti jmu mdlé ta rota,
 ande krvawí jdú potoci,
 hna tam a chtie swým pomoci.
 K Neguzaru se přiboda,
 stať se mu dobra přiboda;
 35 udeři jej w helm po wrchu,
 až jiskry vysoko zprchú.
 Neudeřil bieše lehce,

pojíde meč z helma skřehce;
 ještě bieš` ruky neotrhl,
 kterúžto sě bieše zawrhl,
 tak ho bieše dosáhl kruté,
 ruku mu po loket utě.
 Neguzar sě welmi smuti,
 jakž možěše to však skutí:
 zdvihna sě z přednieho luku,
 ještě s tú s poslední rukú,
 oboři sě po Filotě,
 jež juž bě u velikém potě,
 hna naň s ostrú bradaticí,
 chtě jej zatieti po líci:
 a snad by ho tu byl zabil,
 by jmu rány neostabil
 Amyntas, jež ščit nawrže,
 wtě jmu w ščit, až newytrže.
 On tu wztrha bradaticí,
 an mu stě druhú ručici:
 by Neguzar jakžto kláda,
 pojíde, sobú newláda.
 Často sě to welmi stává,
 že bolest moci přidává:
 tak sě Neguzaru dosta,
 když juž sám bezruký osta.
 Wzdechna w swej žalosti k bohu:
 Zději, wece, ježto mohu!
 W neptátely kón oboři,
 w swém neštěstí i w swém hoři
 hnaw i polomi čtyry s sobú
 a sám tu spade pro mdlobu:
 tiem polepši swého smutka
 z tako přewážnieho skutka.
 Když juž nelze zbýti z toho,
 ni sě móž státi jiného,
 nelitujž žiwota swého.
 Juž bieše neznati twáři

z lidí tu pro potok krwawý,
 juž každý dól krwí natekl
 a druhé sě prach krwí spekl:
 a však wiece s oné strany,
 5 otnadžto sěkli pobany.
 By zástup pohanský ríedek,
 obráti sě tylem u předek.
 Za malý čas přič poběhú
 tam k Eufrateskému běhu;
 10 kakž jich koli mnoho bylo,
 však k sěči jich málo zbylo.
 Macedonský král to wida,
 tako sě jmu hoře přida.
 Uzřewše to také řeci,
 15 wsěkú je i zbodú u pleci,
 kdež meč i nejedna střela,
 kdež ležie ubita těla,
 tudy hnachu bez rozpači.
 Ach, co sě tu ctných těl stlačí!
 20 kam sě kdo obrátí koli,
 byli zbitców hory doly:
 nejeden umřel bez časa,
 on juž leží nohú třasa,
 druhý juž leže umierá,
 25 a sien ještě duši zbierá;
 některého koňmi tlačí,
 a po sien sě drobi wláči;
 onen leží zbitú hlavú,
 a sien mra wřal zuby w tráwu;
 30 on leží zabit ot mlata,
 a siemu pak hlawa státa;
 on sě ještě žiw obracie,
 a sien juž mra krwí wracie;
 onomu krew z srdce tebe,
 35 sieho kón po sobě wleče;
 onomu ufata ruka,
 sien sě sotně drží luka;

za ostrohu visí mnohý,
 a mnohému staty nohy;
 mnohý ještě čtveřmo lazí,
 a druzí juž ležie nazi:
 nikdy ote dne prvého,
 až snad i do dne súdného,
 ani bude, ni jest byla,
 jakož tu by zbitých síla.
 Ještě stachu boj berúce,
 o pobězě newěduce,
 w jednom křídle pohan málo,
 jenž bieše ještě ostalo;
 ti pro čest (swých) žen i dětí
 nechtěchu rádi běžeti.
 Wietr protiwný wše rozvěje,
 lap se který skutek děje,
 když lepšie nenie naděje:
 tak se sta tomu ostatku,
 jemuž dě se ku přewratku;
 neb juž s koně král jich zboden,
 jenž toho bieše nehoden,
 by se kryl kda u pěšiej zbroji;
 ni o něm juž tbají swoji,
 až Anson rytieř jeho
 ssěde jemu s koně swého;
 ten ho přes řeku přenese,
 do Babílonu ponese;
 udatstwo se w strach proměni,
 ktož kam wie, ten tam pomieni.
 Wšelíká se nemoc wzbudi,
 kdežto se hlawa ztrudi,
 tu zemdlejí wšickni údi:
 takéž jich česti by na mále,
 kehdyž pomdle moc jich krále;
 a když juž příběhú k řece,
 tu k nim nalehú najwiece,
 najwěčší tu wzzechu škodu:

jakž je u pleci wsěktí, wzbodu,
 tako, až kto zbude meče,
 ten wšak w řeku na smrt teče;
 některýby rád zbyl řeky,
 5 a wšak tam jieti bezděky:
 nebo až se lekne wody,
 wšak wezdy nezbyti škody.
 Ach nelze wěděti brodu,
 nebo kde mělčejší wodu:
 10 mnoho tisíc by přepłúli,
 jež hanebně tu stonuli!
 druh druha se tona lapa,
 na tisíc stran každý tápa
 a ne jeden sobě stýštie,
 15 pod nímžto kón tona pryštie;
 ande druh druha dosěhá,
 chtě se rád dobrati břeha.
 Kaká škoda, sami wizte!
 i zdá mi se to zajisté:
 20 co těch lidí nepoběže,
 tu stonú w hlubokém březě,
 tak že (jich) nemálem méně,
 jelikož jich z boje nenie.
 A wšak se jich dosti obra,
 25 w nichž čstné srdce i mysl dobra,
 na dobrodružstwo pomniece,
 hanebně sníti nechtiece,
 boj na samém březě wzzechu:
 ti čstnějie obak umřechu;
 30 nebo snad neby bez toho,
 by řeków nezabili mnoho.
 27. Juž bě lud i koni stali,
 ježto běchu bojewali;
 úsilím weškea lid wznojen
 35 i každý meč krwí napojen,
 jenž jest krwí poplul tako,
 že nemóz w nožnice nikako:

tehdy vše meče powrhú,
 tam se mezi kořist wrhú.
 Ktoby mohl tolik počísti,
 jelikož vzěchu kořisti!
 Když již kořist (tako) skládú
 všecknu na jednu hromadu,
 tu král (sám) daří každého,
 podle dostojenstwie jeho.
 Tu kořist wzkładú na koně,
 každý kón pojide stóně;
 wztřestěchu osi i kola,
 nebo jim kořist odola;
 každý měch, tlumok natlačen:
 a však člověk wždy lačen;
 vše tělo bera ustalo:
 a však se zda ještě málo!
 Bráním ruka jakžto zbíta,
 však berúcie wždy nesyta;
 a když neměchu weč bráti,
 počechu za hádra klásti.
 Diw člověče, kak se trudiš
 i kak sobú sám w tom slúdiš:
 pro zbožie swój žiwot wážíe,
 i to, což jest welím dražie,
 swú duši den za dnem topíš!
 pro zbožie se na smrt wzhopíš,
 běžíš w oheň i u vody,
 nestřeha se ijedné škody,
 a wždy zbožie chtě nabyti,
 jehož musíš obak zbýti,
 neb jest twój žiwótek krátek.
 Wiz kak jest tento swět wrátek:
 dnes snad chodiš zdráv i jasen,
 a w jutře budeš snad uhasen!
 wiz, že což na lidech dobudeš,
 jakž umřeš, (že) všeho zhudeš,
 a horami se nepřebudeš.

28. Potom jidú mezi panie,
 jich nebieše kto již bránie;
 a nejedna hořem nyje,
 ande s jejie bielé šije
 5 krzno, nebo komži drahú,
 ponoše i ponošky tahú;
 nejedna slowútná žena
 nedóstojně obnažena;
 a zajisté diw od diwa,
 10 že je mohla kdy býti žiwa;
 ande wedú na wsie strany
 děwky, ženy mezi stany;
 nejedna swé čstnosti želé,
 ande jí pojíti welé,
 15 kdežto jej widěti wraha,
 auwech! přepusto neblahá!
 nejedna swých slez unoři
 w swej žalosti i w swém hoři
 a lomieci bielé ruce,
 20 ande ju neznámo zsmuce.
 A když se již všeccko to sta,
 za málečko král tu posta,
 až powedu Dariewú
 matku, sestru i králewu
 25 a w sedmi let dietě malé
 spolu před řeckého krále.
 Stachu před nim w smutném lici
 a srdce jde różno tšćici,
 ande nenie kto otušie,
 30 diw že newyskoči duše.
 W také stojiece ohromě,
 kdežto na vše strany lomie:
 muže, čest, zbožie ztratiwše
 i všeho dobrého zbywše.
 35 Sama se wždy šlechta káže;
 co je milosrdie draže,
 kdež kto otuši smutnému

a najwiece neznámému,
 ať kto komu i zawini?
 Takéž král řecký učini:
 uzřew tak šlechtné ljudi,
 milosrdie sě w něm wzbudi;
 ochotně sě k nim přichýle,
 zajisté přijma je mile:
 matku sobě wzě za matku,
 syn mi buď! wece dětátku;
 a kto(mu) pak oně obě
 sestru místo přije sobě.
 Kak byl milostiwý z mladu,
 doňadž newze horší wnadu:
 nad wše krále sieho swěta,
 bylby jakožto oswěta,
 Také bě w něm milosrdie!
 Ale když juž zbožim wzhrdě,
 dobrost w zlobu sě obrazi,
 dobrá wášně sě pokazi.
 I počte swých býti dawce,
 jenž prwé bieše obrance;
 porušiw wše prwnie slowa
 i zamysli práwa nowá,
 proměni wše lepšie práwa;
 neb sě i ještě to stává,
 že čest nrawy proměňawá.
 Ach swěte, kak jsi obludný!
 kak jest twój přiebytek trudný!
 wědě, že wždy péče nabýwá;
 ktož na tobě česti dobýwá,
 mdle posedí na tom stole,
 ktož česti žádá na twém kole.
 Ochoten jsi na počátce,
 ale wšak welmi (na) krátce:
 ať kde počátek osladiš,
 jedem skončenie obnadiš;
 podáš sebe zprwa lacně,

čest datú otplatiš pracně.
 Dobře sloweš swět, že jsi swětél,
 že jsi náš zjewný nepřitel;
 protiwně sě wsak swět wzywáš,
 5 nebo ne wždy swětél býwáš:
 ať sě komu w čem proswieliš,
 tiem jedno lid k sobě dřetiš;
 jakž brzo člowěka wzplodiš,
 zlého jmu opět dohodiš.
 10 W tom sě dobře dáwáš znáti,
 že nemóžeš na dlúze tráti;
 co na tobě kde přebýwá
 i w jednej česti (to) nebýwá.
 Zle sě námi, swěte, pečeš,
 15 jakžto ptáčkóm pruhla léčeš,
 a jakžto róže brzo stěčeš.
 29. Po jednom dni toho boje
 potoči král posly swoje,
 rozkazuje jim tu řeč wěstu
 20 do Domaska k tomu městu,
 aby jej mile přijeli,
 nebo jemu odpowěděli:
 'le tak, jakž by sě poddali
 i tako plat wydáwali,
 25 jenž jest král Darius iměl,
 nali juž sám tomu chtěl.
 Zlý opráwce toho miesta,
 jemuž posly besě(dě)sta (?),
 wida že sě čas proměnil,
 30 an inhed na zlé pomienil:
 wšecky, což tu bieše ljudi,
 před město ssobú wylúdi;
 pod umluwením přelstiwým
 zradú mysli, srdcem křiwým
 35 poda na smrt ty wše ljudi;
 zle sě to obak pokludi:
 neh jakž ty ljudi pobichu,

jemše ho na kolo zbichu.
 A když to Darius wzvědě
 po posle, jenž mu powědě,
 že se tak tomu zrádci stalo :
 kak bě juž ztratil nemálo,
 však ottuši srdci swému,
 že se tak bieše stalo zlému.
 Zisk se ztrátú wždy na wázě,
 neb se to často přiházie,
 juž zlé s dobrým přicházie.
 Juž bě šest dní pomínulo
 a na sedmý den se hnulo :
 podlé pohan obyčeje,
 jakž se ještě u nich děje,
 kteří běchu zbiti Řeci,
 skladše, král káza je széci.
 A kehdyž toho pokona,
 obrati se do Sydona ;
 což w tej vlasti bieše lidí,
 wšecky pod swú moc připudi.
 Ottad pryč obrátí woje,
 nechťe kdy jmieti pokoje,
 k městu, jemuž Tyras děchu :
 ti jej protiwně přijechu.
 Ktože möße z toho bráti,
 komuž Bóh (ne)chce co dáti,
 tomu nemóz nic ostati.
 Aleksander když to wzvědě,
 že ti lidé k brani řiedie,
 by tiem radosten toliko,
 newědi(e) řieci koliko.
 Wiz srdce wítěze toho :
 uzře na zdi lidí mnoho,
 jež se jiným zda pakostno,
 tiem mu by welmi radostno.
 Wida časté wěže we zdi,
 však se mu to niče nezdi ;

nejedna smrtná střela
 přeti se zdi samostřela.
 Wšudy se stkwie štíti zlati,
 jimiž se bě zastierati ;
 5 hustě stachu na zdi kopie,
 jakžto třtie, neb sláma w snopě.
 A kdyžto k sturmu potekú,
 u městě se nic nelekú :
 jedni se zdi kámen walé,
 10 druzí pak skytú hrále,
 ot třetiech pak střely letie,
 jakžto kropě z deště létě.
 Král se tiem nic nerozpačí,
 káza by tekli kopáči,
 15 nad nimižto twári nesú
 owšem z přetwrdého lesu.
 Ze wšech stran se ke zdi tístie,
 jakžto žížely z mrawiště ;
 tisiuc se jich řebře chwátí,
 20 chtiece se na zeď wzembrati ;
 obojí se o smrt dělé
 a nejeden šíp ustřelé.
 Tako na smrt tekú slepě,
 wniuz ptáci wáznú na lepě :
 25 sto jich jednu se zdi zabí,
 a však se wždy ke zdi hrabí ;
 pobitých dvě stě powlekú,
 však zase pod zeď potekú.
 Tu bez čísla lidí zbichu,
 30 dřiewe než města dobychu.
 Ten sturm sta za dwa měsiece,
 nebo ještě k tomu wiece ;
 na každý den sturmowachu,
 až wšakú zeď podebrachu :
 35 na sto stran se zeď oboří
 a nejeden by tu w hoři.
 Sta nepřietel s každé strany,

neby již potřeba brány;
 všudy hořie, všudy tšćice,
 všudy běžie jak myšice
 ženy, děti a kričiece,
 kam se dieti newěďuce.
 Tehdy zažhú na sto čěsti,
 by se bylo lze zahřěsti;
 tisiuc by nalezl takých
 dětí, žen (i) mužů wšakých.
 Tak jim bě přišal čas trudný,
 každý mni, by byl den súdný;
 nebo leč dietě, muž, žena,
 wšem za jedno smrt složena.
 Neslýchaný diw od diwa:
 jedna hlawa neby žiwa!
 Ne bez winy se jim to sta,
 že tu žiw ni jeden osta;
 že když král chtěl k městu jeti;
 poslal dáwaje wěďěti,
 by jej přijeli milostně:
 oni wzemše radu sprōstně,
 šesti poslóm oči zbudú,
 proněž wzechu wšecku škodu;
 jedno nechachu sedmému,
 jenžby je wedl k králi swému.
 A wšak swěďěti písmo o tom,
 jakož toto město potom
 opět se jest opravilo,
 jakž což tu pohanstwa bylo,
 to wše přišlo k swatej wieře,
 jakž již dobře u bōh wěřie.
 Kak se tu bě pomsta stala
 i owšem pakost nemalá,
 jimž se každý mohl wtrašiti,
 jakžby nesměl wz něho býti
 pro tak protiwnú přihodu
 i pak toho města škodu:

a wšakž město (také) Chaza,
 tu hrdost na se pokáza,
 k swému králi wieru maje
 i w swej twrdosti se znaje,
 5 Aleksandru ōpowěďě.
 A jakž on to brzo zwěďě,
 před to město se položi.
 Kak mu jdieše wše po zboží,
 a wšak se w tom neostřeže;
 10 jeden měštěnin přiběže,
 jakžto čłowěk wýpowědný,
 mezi swými stoje jedný
 da králewi mečem ránu,
 stoje prosřed jeho stanu.
 15 To jest prawda we wšej wěci,
 že kohož bōh chce ostřieci,
 nemōž ho kto lap dosieci.
 Tak se sta tomu čłowěku,
 jehož(to) potom rozsejú:
 20 an udeři krále po hlavě,
 chtě jemu otjeti zdrowie,
 sta jemu ne po božiu,
 sotně králewi protě kožiu,
 pro něž jej rozsieci káza.
 25 Tehdyž liudem i rozkáza
 a chtě s nimi k sturmu teci,
 (a) inhed potekú Řeci
 wšickni zajedno s swým králem.
 Tu sturmowawše za málem,
 30 krále w ruku zastřelichu,
 proněž se wšickni smutichu
 i sám král se wiece smuti:
 wšem se jedno káza hnúti,
 nic netbaje na swé rány.
 35 Tehdyž inhed na wše strany
 potekú, jakžto ptáci k lepu:
 ač jich kde sto potepú,

wšak w to místo tisíc jdíeše.
 W ten čas bez města budíeše,
 by se lépe nedomněli
 a s králem přímětie wzěli;
 za tím se pak potiežiuce,
 dachu se králowi w ruce.
 On jich mysl pokornú wída,
 s swými lidmi w město wnída,
 wojem dobře otpočínu,
 až poně šest neděl minú.

30. Tehdyž se dotáza rady,
 obsadí města i hrady;
 pokliudiw vše zemské věci,
 počte na wětšii cest síeci
 do Egypta před se dále.
 Pomeškaw tu dosti w mále,
 tu všu zemi pod se pobi.
 Za tím dále před se whlobi
 do Lybie, w zemi takú,
 kdež wzě škodu nejednakú.
 Jest ta země vše bez wody,
 pusta ote vše úrody:
 ani kde w ní ptáček zpiewá,
 ani kde widěti dřewa;
 nikde sledu člověčieho,
 ani také zwiefecieho;
 ot horkosti vše w niej poli,
 nikde cesty znáti w poli:
 jedno piesek znáti wšady
 w tej zemi zde i onady.
 Král Macedo když to pozna,
 že w tej zemi wěc tak hrozna,
 nechtě se však rozpačiti,
 káza se všem hotowiti,
 jež chtieše sobú pojěti;
 ač kdy tamo chce dojeti,
 kdež pohanská modla bieše,

tu w jednom dubě sedieše
 w tej zemi welmi daleko,
 kak tam dojeti nelehko,
 nejednoho zby člověka.
 5 By sic byla mořská feka,
 asi by bylo bez diwa:
 ande jedno piesek zplýwá,
 a to ot slunečné spály
 tak se onen piesek kalí,
 10 mutě se wniž moře samo.
 A když juž pojídú tamo,
 koni jdúc cestú ubychu;
 wětrowé se obořichu,
 mnoho sto koni uwázú,
 15 s nimiž i lidé zahrazú
 w onom piesce, an se mutí,
 jakž se lepké moře krátí.
 Dřiewe než šest dní pomínú,
 až ztrati lida třetinu,
 20 již(e) w tom piesce stonachu.
 a když šest dní pomínuchu
 i sedmý slunce oswieti,
 uda se mu tu přijieti,
 kdežto ta modla přebýwá,
 25 u niež lidí síla býwá,
 u lesě, jenž Hamon slowe.
 Tu kraššie studnice plowe,
 než ju wídal člověk který:
 tu podle pohanské wiery,
 30 ktož chce u té modly býti,
 musí z té studnice píti.
 Jest ta toho obyčeje,
 že když slunce wz hory spěje,
 tak se jejie woda wzwarí,
 35 jakž horký úkrop, tak paří;
 jakž slunce w poledne wzmění,
 tak se ta woda promění:

tak liuto bude studena,
 jakžto (w) ledu nakladena ;
 a když slunce k hoře spěší,
 opět se voda rozřeší:
 tu jiej horkosti přibude,
 pakli prvé nezbude ;
 jeliž ku pólnoci bude,
 opět jiej moci přibude:
 studenosti jiej přibývá,
 wniužto když poledne býwá.
 Tehdyž král daw běsu obět,
 musi se wrátiti opět ;
 kak bě přič před se pomienil,
 by byl toho neproměnil
 posel, jenž se za ním přibrál,
 prawě, že se Darius sebral,
 chtě ho podstúpiti bojem :
 káza se wrátiti wojem,
 s nimiž chtieše na Muřiny,
 by nezwěděl té nowiny.
 Toho se najwiece uba,
 že se po něm wojna hrubá
 bieše wzbudila w tej chwli,
 doňadžto w Lybii byli,
 jež jdieše lidu u boju
 k strasti, k smutku, k nepokoju,
 k času owšem ukrutnému,
 zajisté přieliš k smutnému.
 31. Mezi tiem, jakžto juž ožiw
 Darius, swú moc přemnožiw,
 bieše wše země opustil,
 že nikomu neotpustil,
 by nešal na wojnu strastnú,
 wšem swým chwli na nešťastnú:
 kmet jenž oral po wše léta,
 i jenž robil ploty pleta
 w ony u pokojné časy,

nemohl užiti nekrasy,
 musil jiti nesa kopie,
 jenž lépe wěděl o snopě,
 i ten, jenž wěděl o cepu,
 5 nebo když čas wzieti řepu:
 prázdnen cep každý ležěše,
 ktoby mlátil, nikte nebieše;
 ležechu prázdny motyky
 a wzdycháše wól wšeliký,
 10 ande nenie kto jim oře,
 nebieše, kto hromad boře,
 ani křowie kto kopaje:
 opadly běchu wše stáje,
 nebieše žiw, kto jich pleta,
 15 přišla běchu smutná léta!
 lidí mieše owšem mnoho,
 ale co bylo do toho ?
 Ztratí člowěk w každém městě,
 když k tomu nenie štěstie,
 20 wěz to každý, wěz to wěstě.
 Mnoho bě liuda sprostaého
 a tako dosti twrdého,
 jimižby mohl boj zdieti,
 by mu böh chtěl toho přieti:
 25 ale co do které moci ?
 wynidú mdle wši tej roci,
 když božie nenie pomoci.
 Jdieše sobú slony stěžie,
 na nich běchu dobré wěže;
 30 bliž jmieše tisíc buwolów,
 jež w horu i (také) dolów
 na wozech wěže táhněchu,
 na nichžto střelci seděchu:
 a nejedna ottud střela
 35 šlechtný kón proletěla.
 Dosti se wyprawi silně
 i (s) wšelikú wěcí pilně,

wiece než sto tisíc lidí
sobú na wojnu wykludi.
Wšak se vše ješutně děje,
ač kto na kterou čest zděje,
když co bůh komu nepřeje.

32. W tu dobu paky král řecký,
ke všem přewázný dětecký,
(s)swú mocí i (s) swými Řeky
stáše na 'nej straně řeky,
tu ježto Eufrates slowe,
jež skrze ty země plowe.
Tehdyž poče (hnáti) dále
na saracenského krále.
Nali(t) ten juž kázal zžeci,
kadyž chtěli jeti Řeci;
i kadyž jich byla cesta,
tady sežhú wsi i města;
wše ty země ohněm poli
w městěch, we wsiech i u poli.
Dosti byla sprosná rada:
žeby juž se boje hlada,
před se tamo netáhl hlábe;
ale zamýšlenie hrubé,
na něž bě srdce obrátil:
kromě by se život tratil,
takby snad musil přestati
inhd tu náhle chwá(ta)ti.
Káza brzo wstáti wojem,
hna s welikým nepokojem,
přewáziwše vše swé wěci,
chtě nepřietele dosieci;
hna za ním wezdy po sledu,
kadyžto jej wódce wedú.
Jakžto wnadný sledník koli
někde w lese nebo (w)poli
stopy se jelenie chopě,
wzdy se ho drží po stopě;

ač jest mnoho jiné zwěti,
a wsakž jinej neuwěti;
wezdy se přidrži truda,
w tom nejná niče obluda;
5 naněž najprwé pomieni,
nikak toho neproměni;
ač zwěť i daleko zběhne,
wšak teče, až ho dosiehne:
takéž Aleksander tieže,
10 až wšak nepřátel dosieže,
bo tak jiezdu w cestě děla,
až přihna do Arbiela.
Wniužto dobu se súmráči,
tu se jich dosti rozpači,
15 jimž (tu) koni snide mnoho,
pyčúce na krále z toho,
o něm wšecko zlé pečiuce;
mnozí mdlobú sotně jdúce,
každý fka: Co to pomůže,
20 až nás každý život zmůže
pro člowěka jediného,
jenž tak srdce lakomého?
jemuž se zdá wšecko málo,
což w swětě by mu se dalo?
25 Tak pykachu swého truda.
Za tím se pak inhd uda,
33. pokáza se zwieremice,
jakžto z jutra domownice,
potom pak i měsíc wznide:
30 inhd mu w swětlosti snide,
tako se proměni owšem,
že by tma po swětě po všem.
To se ještě často stáwá,
že ho swětlost proměňáwá:
35 i mluwie to sprostay děti,
by jej tehdy jedli Wědi.
Tehdy se wes liud zamúti,

řka : Co se nad námi skutí ?
 tato tma jest příklad toho,
 že nás umře zajtra mnoho ;
 toho (ny) král náš doprawí,
 že ny našich žiwotów zbawí ;
 podejmem škodu nemalá
 wšecko jednomu na chwálu :
 že kto nám jest to poručil,
 by se nás každý proň mučil ?
 lépe jest sám umra za ny,
 než to hoře spadne na ny !

34. Král uslyšaw řeč swých lidí,
 uzřew, že se zle o něm kluďí,
 niče se tiem neustraše :
 Co sú, wece, řeči waše ?
 pro niuž čtete moju winau,
 každá wěc jmá swú hodinu,
 i kak ju stwořitel ustawil.
 Kto jest wám takú wěc prawil,
 by to bylo zlé znameníe
 u měsíci proměnění ?
 Mistři o tom dobře wědie,
 kak se wšickni časi řidie,
 i kakž je bůh ostawil tako,
 že se neproměníe jinako.

35. Tak powědě Aleksander.
 Tehdy přistúpie Aristander,
 jenž bieše mistr weliký :
 Slyšte, wece, wás wšeliký !
 nedržte se w tom obluda,
 jest stwořitel wšeho luada,
 i wše wěci swěta sieho,
 tož jest ustawenie jeho ;
 ot najprwnieho počátka,
 w tom nenie niče přewrátka :
 slunce, měsíc i planety
 ot počátka wšemi lety

wzdy se držie swého běha,
 moře, řeky swého běha ;
 až kdy zlý déšť (na zem) spadne,
 neb se kde město propadne,
 5 nebo mor wstúpi na lidi,
 nebo se kde wálka wzbudí :
 jakž prwní den ustaweno,
 tak nebude proměněno.
 Witez, proč ti se to stává,
 10 jež se měsíc proměňawá :
 některdy když tak přiběhne,
 že když rohem hor dosiehne
 a pod zemi juž pomiení :
 w tu dobu se wzdy promění.
 15 Swědčie také mistři umní,
 že se jmu swětlost(i) umní,
 když přistúpi k slunci bliže ;
 i mluwie tak mistři tiže :
 jakž pochodně swietí wiece,
 20 nežli při něj malá swiece :
 takéž jak se sluncem sejme,
 slunce jmu swětlost otejme.
 Nic ti w tom jiného nenie :
 jedno imějte znameníe,
 25 že když se měsíc omračí,
 tehdy se pohan čest-potlačí ;
 a když se slunce pobledie,
 tehdy Řeci swú škodu wzwědie.
 Jmějtež, wece, wšickni za to,
 30 že jest pobleděl měsíc na to :
 jakož jistě to widíte,
 tak tento boj obdržíte.
 To powědě ten starosta ;
 i bieše to wše řeč prosta,
 35 neb to dolčichu sami
 starých králów příhodami.
 Tiemž přesta zle umyšleníe

z tak radného promluwenie,
 tiemž zawrhú wše (ty) strachy;
 ktož byl počal býti plachý,
 ten přesta wše swé dřiewnie řeči,
 jsa juž hotow ke wšej sěti.
 On uzřew mysl swého liuda,
 že juž nežádá (wiec) kluda,
 káza by se liud oblačil,
 by se opět nerozpačil.
 Prosted noci náhle wstachu,
 jakž trubači hlas poznachu,
 a sám král hna před zástupy.
 Nejedem panoše hlúpý
 ještě ležěše a chrápíe,
 ande jeho snowé trápie,
 některého swój pán wolá,

an dřiemě leze pod kola
 a chtě ještě rád pospati :
 a wšak by co bylo bráti,
 nebyloby jmu do spánie ;
 5 ale tu neby čas bránie.
 Nebo (j)dieše k času tomu,
 kdež bě peče ne o domu :
 jedno žiwotě jediném
 a to ni o čemže jiném.
 10 36. W tu dobu král Macedonie,
 jeho woj, jeho podkonie
 w také se hory táhnieše,
 jichžto wýsost taká bieše,
 jakž jich sotně móż dozřěti,
 15 tehdy jemu bieše jeti ;
 tehdy jemuž bě newykla -- --

ZLOMEK LEGENDY SW. APOŠTOLŮ.

Z polowice XIII wěku, list na pergam. w cis. dworské knihowně we Wídni. Tisťen
 w Dobrowakého Geschichte der Liter. 1818. str. 103—107, pak w Star. Sklád. III. 251.

neniž wěrných srdec žizni :
 proněž mi (ne)žě utěci,
 i musiu ač nerad řeci
 o toho císaře zlobě,
 jemuž ne steklo po kobě;
 neb což w swětě liuté wěti,
 tej se ta zlob nepřimieři,
 juž jest on jměl, ž' neluutowal,
 chtě wzwěděti, kak se wzchowal,
 když ležal materi w břiuse ;

až jako řeci neslušie,
 že ju kázal rozřezati,
 a chtě na to sám hlédati
 20 zapowědné lože,
 o nemž až řeci nemůže,
 když kto wezme nesmysl taký,
 jenžto ani mezi ptáky,
 ani je při hlúpém zwěřiu
 25 býwa, ač sám sobě wěřiu . . .

wece: Ale tdy chciu tomu,
 by neprawiece nikomu,
 tak ač chc' te by žiwi byli,
 by mi lékařstwa dobyli,
 jimž bych mohl dietě jmieti;
 neb chciu wždy tu strast wzwěděti,
 južno má jest máti jměla,
 na porodě, gdyž mě jměla
 i chciu projiti tu cestu.
 Na to, což jezde po městě,
 slyšal sém ženu plačúce,
 dietetem usilujúce;
 tohož se nikakž nezbowiu,
 bych nezwěděl, co wem prawiu:
 které žena jmá úsilé
 při nepokoju té chvíle.
 Lékaři dosti mluwiwše
 proti tomu, wšakž nezbywše
 musichu j'mu nápoj dáti. . .

*

W tom miestě oni lékaři,
 tu žabu jakž w se byl wchwatil,
 dachu j'mu, by ju wywrátil.
 Inhedž onu žabu wzdulú,
 až zlo řeci, zle oplulú,
 wida, welmi se užiese,
 řka: Mój tak mi zly nečese!
 tolik sem byl ludem hrozen!
 tdy, gdyžto jsem byl porozen!
 Tehdy mistři se sezřewše,

dachu j'mu řeč, jakž uměwše,
 řkúc: Rušils tiem jeho krásu,
 ž' si nedoždal swého času.
 W tomž i w jiném blúdiw slepě
 5 zly král, káza dietě w sklepě
 lékařom tajně zazdiece
 čstně chowati a krmiece.
 Co řku pak o jinej zlobě:
 muže za ženu wzem sobě. . .

10

*

nedawše jí jinak steci
 kázachu i s ním užeci;
 pronež to miesto z Latrana
 slowe i dnes: Latens rana,
 15 i slowe túže přičinú
 „Tajná žába,“ po latinu.
 Také že i mistr Seneka
 wykládá se, „sám se sěka“. . .

*

20 wěčši swatý Jakub slowe
 činem trojie cti hotowé,
 juž jemu písmo wydává;
 podle těchto tři ctí práwa,
 jimž jiných jest wěči mnohem:
 25 prwé, ž' dřiewe pozwán bohem
 mezi wšemi učenniky,
 pronežto slowe Weliký;
 druhé, ž' mu böh byl domowit,
 i byl tiem wždy wiece mowit,
 30 ž' ti j'ho wždy s sobú pozýwal. . .

U M U Č E N Í P Á N Ě.

Zlomek na pergam. nalezený na desce od p. Dominika Kinského. Prawopis z XIV věku.
W Dob. Gesch. d. Lit. 1818. str. 113—116.

mnie s tebou, otče, zjednané,
i byli wiec tako s sebou,
jako sem jáz, otče, s tebou ;
jehožto newěrní nemnie,
bych w nich jsa a ty we mně,
byli spolu w jednom sněti ;
i mohl swět to tak zwěděti. . .

*

* třeba j'ho mistru našemu.
Sta se tak, jakžto rozkázal.
Jehož hřebie, ten otázal :
proč by mu bylo pojato ?
powěděchu, říkúce na to . . .

— — — — —

*

Budú-li oni mlčeti,
kamenie bude křičeti ;
Wiz člowěte bohobojný,
božie milosti dóstojný,
welikého milosrdie
kako syn

jimiž by koně pobádal ;
zbožně kdož se tomu nadál,

žes vše moha, nechtěls moci,
chtě nám sprostenstwim pomoci,
jezdijw na oslátku lichém
w obyčejú sprostně tichém ;
5 i jels na smrt dobrowolně,
moha vše moci odolně.
I řekl swatý Pawel na to,
mluwie : Bratřie . . .

10

*

a snad chtě jim tiem spomoci,
sež juž byl, z Erodaké moci,
jenž tehdy bieš' přišel na hody,
střeha se budúcie škody.
15 I posla ho Pilat jemu,
obač nepřieteli swému,
chtě tudy Jezuse zbyti,
a jeho přiezni dobyti.
Nali Herodes ho žádal,
20 a tomu se welmi nadál. . .

*

když Židowstwo znowa křiče,
a řka: Co nám otwlačuješ ?
25 proč ho juž neukřižuješ ?
které ještě hledáš zbawy,
ž' tak lituješ jeho hlawy ?
Nechaj at se práwo skoná,

utíně podlé zákona!

Wšeho

w sukni purpurného rúcha

— — — —

*

ještěž . . wsi w lest onu,
tu tak drlawú koronu
staše jeden kopim dawie,
aby se whnětla jeho hlawě.
Juž ho wiece biti neda,
a za tiem ho wen wyweda

5 Nejssem winen w tom člowěce,
a toho se dnes zmýwaji,
že což mu se stane, nedbaji.
Inhed opět jich wšeliký
křičie, jakž mal tak weliký,
10 Fka: Ty w tom nečti swé winy:
na ny i na naše syny

— — — —

ŽIWOT SWATÉ HEDWIKY.

(Přidawek ke str. 322.)

Žiwot tento, kterýž pro některé historické zvláštnosti zde mezi přidawky se podává, wážen jest z téhož rukopisu českého Museum č. 553, o němž na str. 263 zmínka. Stojí w něm na str. 22 — 31.

Swatá Hedwika byla dci slowútneho kniežete Pertoldowa, jenž byl markrabie Wádenský a knieže Meranské. Matku měla, 15 a tři dcery. Mezi nimižto syny byl jest jeden jménem Jindřich, slowútne knieže. Ten jedněch časuow pro křestanskú wieru připrawiw se proti Tateróm pohanóm jel, a tu w jednom welikém buoži šel. To se 20 dalo po buožiem narození tiste dvě stě čtyřidceti páté léto. Po jehožto smrti knieže Jindřich, otec jeho, s swú kněžnú, swatú

Hedwikú, před biskupa šedše, buoh(u) sta čistotu slíbila, a to učiniwše, klášter sta panenský založila w Třebnici swatého Bernarta zákona, w němžto sta swú dceru, jménem Gedrutu, obětowala na čest buohu. Kak jest potom s uotpusčením swého hospodáře kniežete w témž klášteře swatá Hedwika bydleci swatý žiwot wedla, o tom se mnoze piše. Potupiwši swěcská drahá rúcha, w sprostné rúcho se odiewáše, a 10 takú pokoru w swém srdci jmějše, jez stolice i podnožie, jezto duchowné panny stáwachu, často pořád celowáše. A když jednu jedna duchowná panna w kostele postáwši na to hlédáše, ano swatá Hedwika 15 stolice i podnožie celuje, uzřela obraz syna buožieho na kříži pně, jenž na velikém oltáři stáše, prawú rukú swatú Hedwiku žehná a řka: Uslyšána jest modlitwa twá. To také často činieše, ež tú wuodú, jížto 20 sobě duchowné panny nohy umýwachu, sobě i swým wnučatom pro náboženstwie oči, hlawu promýwáše. A tak také protiwenstwie swěta tohoto uměla strpěti, ež jezto jej hospodář umřel, a jezto jí syn 25 ot pohanów pro křesfanskú wieru u buoji zabit, proto se welmi nezamucowala, ale wše mile ot hospodina přijímala, a jiných u buozě posilowala. O jejie také utrpení tak se piše, jez jest čtyřicěti let masa 30 nejedla, a některé wlastie wigiljie tak se twrdě postila, ež jediné tři kusy chleba u popel potknúc snědla. A když jednu se wuodu a chleb jedúc sušieše, wšel před ni (knieže) hospodář jejie, a inhed ta wuoda, 35 jezto před ni stáše, buožím diwem u wíno se obrátila. A kakž koli rúcha dosti jmě-

ješe, wšak w jedinej sukni a w sprostném plášti w najwěčši zimu chodieše. A když jednoho času dlúho na modlitwách stáše, jejie sluha, jíž zimy trpěti nemohši, 5 k něj přistúpiwši wece: Nemohu déle zimy trpěti. K niežto swatá Hedwika wece: Wstup na mé stupěje, jeztoť sem já stála. A jakž to diewka učini, kak se jiej nohy zahřiechu. Bosa také swatá Hedwika pro 10 jejie nohy buožím diwem w uobuwi se jemu ukázala. Tak také swatá Hedwika klečiec, u velikú zimu rukama se zmrzlej zemi 15 podpierajíc buohu se dlúho modléše, až se jejie swětie rucě bílé tak se byle zsidale, ež z nich krew na zemi tetieše. Žini také ostrú z konských srstí setkanú na nahém žiwotě za obyčej nosieše, a motowuz hrubý, z konských srstí také stočený a welmi 20 uzlowatý, na swém žiwotě nosieše. Jejie také nočnie položenie často jedno na dstě bieše, anebo na podlahách rohoži položiec, a tu položieci wždy na jitrni wstala, a 25 potom se do dne nepokládala, ale na modlitwách až do jitra stála. A w tu hodinu, w nižto duchowné panny zpiewachu, do kapitoly wendúc, až do krwe prolitie metlami se ztepieše; a ještě na tom dosti 30 nejměla, ale jedny swé domácie ženy k tomu byla pripravila, aby ji na každý postni den pro božie muky až do krwe zbily. Mezi nim(i)žto ženami, jezto ji tepiechu, jedna, jezto jmě Diemuta, sediec plakáše: otázali 35 jie jedni lidé, pročby plakala? jimžto ona odpowěděla a řkúc: kak mi newelíte plakati? a já jsem k tomu pripravena, ež

muši jednoho člověka, až do krve bít, jehožto jedno kuože a kosti jsú! O jiných také jejie strastných utrpenich dlúho byloby psáti, podlé toho, jakž jejie vlastnieho bratra hospodyní, paní Anna, často jest fekla: Co jsem kdy o rozličných swatých swatosti slýchala, málo je, tohobych na tejto swatej ženě tolikéž, anebo wiece swatosti newídala nebo neslýchala. Na modlitwách we dne i w noci snažně stá- 10 wáše, a po kumpletněj hodině až hluboko w noci buohu se modléše; a často jejie služebnice jie čakati nemohúc, dobře se prospieć wstaněchu, a ji ještě na modlitwách klećiec nalezněchu. To také w uo- 15 byćeji swatá Hedwika jměla, ež když pokrm přijímala, wzdy jej také swaté pismo před stolem čteno, jehožto radějši poslucháše, nežby pila ani jedla. A jednu se to přihodilo, když swatá Hedwika w uoblastiem 20 miestě sama stojieć buohu se modléše, jeden jejie sluha i strójce, jménem Bo(hu)slaw, uzřew k něj, uzřel ji w slawnej swětlosti stojieće, a to uzřew, s welikú úžestí pryč šel. To se také často přiházalo, ež když 25 jie newěsta, paní Anna, podlé swatého obyćeje we mši ot swaté Hedwiky mír bráše, wezřieć jie w uoči, wídáše, ano jej oči krawawě, a wšecká twář slzami oplawena; a někdy ji také wídáše krásnu 30 jako w andělskej twáři proměnu rdějic se w sněžnej bělosti jako róže, pro wysoké myslí jejie k buohu zwedenie, pro jejie srdce sladké u buozě kochanie; neb se tak často wysocě ot swého tělesenstwie wnitř- 35 ním duchem k buohu wznesieše, ež sebe nic w tu hodinu nećijieše, ani před sobú

lidí stojieć neznajieše, dotad až se opět k sobě nawrátíla. A často ot mnohých wídana, ana u welikej swětlosti u powětří nad zemí na modlitwá(ch) stojí. We mši také 5 a na buozěj službě nikda s ižádným nemluwieše, než když pro welikú potřebu promluwiti musíla. Mše a buozie služby ne w domu, jako jiní urození lidé, ale w kostele najradieši poslucháše, a na každú mši a nebo sama k uořře šla, neb ořeru poslala. Kněží a duchowné lidí u welikej cti měla. Swatých kuostí a swatých obrazow s welikú cti ráda chowala, a wlašće jeden obrázek swaté králowny (s) milošćemi 15 slonowý při sobě nosieć přitúlěše, jimžto obrázek mnohé nemocné žehnajic ot welikých nemocí uzdrawowáše. Muky buozie, a wlašće buoží kříž u welikej cti jmejieše, pro něžto kdež které stěble neb 20 co jiného na kříž přeloženo na zemi uzřela, inhed kleknúc, nábožně wzdwihnúc i pocělowala, a by někto nešlapal, na čisté jiné miesto položila. Na swých modlitwách nikda neseseděla, ale stawši, dokad mohla, na nahú kolenú padnúc klekala; pro něžto jejie koleně jako kost byle ztwardělé, opuchlé i oteklé. A to wše dobré, což kdy činieše, toho tajíla, tak ež nikte newěděl kromě jejie vlastie sluhy. Hospodáře také swého mnohým modlitwám naučila; nebo 30 jehožto u buozě milowáše, toho buohu slúžiti učieše. Byla je také swatá Hedwika plna milosrdie, tak ež pro milého Jezukrista, i jeho swatým na čest, mnoho milostiwých skutkuow činieše. Ona jest na to swého hospodáře nawedla, aby w Třebnici klášter učinil i nadal, a sama swé wěno

také klášteru rozdala. Rozličným klášteróm veliké almužny slala. O malomocných zvláš-
 či pěti jměla. Nemocné, jaté, i rozličné
 nawšćewowala, w dluziech zašlé wypla-
 cowala, wšech wduowic i wšech sirých
 zvlášće matka byla, chudé siré diewky
 otchowáwajíc k bezpečnému stawu připra-
 wila, a řiedko ktož almužny u nie popro-
 sil, by ot nie otšel neuslyšán. A wlášće
 na swej práci třinácte chudých jmějiese
 buohu na čest, a dwanácte chudých na
 čest swatým apostolóm, jimžto na každý
 den, před nimi nábožně klekajíc, pokrm
 před ně nosiec služičie, a což nejlepšího
 na swém stole měla, to jim slala. Swej
 také chudině welmi milostiwa bieše, pro-
 něžto často anebo sama je prislychala,
 anebo některému kaplanu jich súd poručila,
 bojieci se, by jiní sudce chudiny neobtě-
 žowali. Protož jakéž s buoží pomoci swatý
 žiwot jest wedla, takéž s buoží pomoci we-
 liké diwy jest činila. Najprwé když jednej
 duchownej sestře, jménem Radslawě, rybie
 kost w hrdle byla uwázla, požehnáním
 swatého kříže od toho jiej inhed pomohla.
 Sestře také jednej, jiezto řekli Gaudencia,
 w uobú očí ot bělma pomohla, požehnawši
 a řekši: Sestra má milá, buoh tě pože-
 hnaj! A když to wece, tak Gaudencia
 prozře. Jednej také chudej slepej ženě, na
 modlitwách postáwši, zrak nawrátila, jakžto
 je potom jejie sluha Katerina rozprawowala.
 To se také w jeden čas přihodilo, ež když
 jejie knieže kázal dwa zlá člowěky obě-
 siti, a když sta dluhú chwíli wisala, tak
 jakto každý mněl, bysta byla umřela, tehda
 swatá Hedwika kniežete poprosila, aby je

otpustil dolów snieti. A jakž sta brzo
 snata, tak inhed zdráwa wstawše, před
 swatú Hedwiku šedše, jejie swatej milosti
 sta poděkowala. Když také jedné noci
 sta poděkowala. Když také jedné noci
 5 dlúho bděwši na modlitwách, knihy ote-
 wfewši usnula, w tu dobu swiece hofieci
 na knihy upadla, a swiečka shofewši kni-
 hám nic neuskodila. Měla je také swatá
 Hedwika duch swatý, jenž jej se zjewo-
 10 wal prorocky, co se mělo státi u budu-
 cích časih. Tak se piše o jejie swatej
 milosti, ež když ješće za mladu ten dea
 na buozie narozenie za stolem sedieše,
 powědieno jej, jež jedno dřewo třesnowé
 15 w sadu wzkwetlo. To ona uslyšewši,
 otázala: u wrchuli ktwe, či w nižších ra-
 tolestech? A když jej řekli, ež u wyšších,
 k tomu ona inhed řekla: To jest jisté
 znamenie, ež tohoto léta na chudý lid we-
 20 liký mor bude. A tak se jest stalo. To
 swému zpowědniku také předpowěděla, a
 řkúc: Nescházej s tohoto hradu Lehníc-
 ského; neb jakž brzo sendeš, tak skuoro
 umřeš. Jejžto on uwěřiw, tři léta duolów
 25 nescházal. Potom po třech letech s hradu
 sšel, a ottud až do Krozny na hrad při-
 šed i lehl, a w uosmi dnech umřel. To
 se dalo po božiem narození tisíc dvě
 stě třidcieti osmé léto, a pochowan jest
 30 w Třebnicském klášteře. Před týmž také
 létem předpowěděla smrt swého syna Ji-
 dřicha kniežete, ež měl ot pohanów sniti.
 A tak se je i stalo; kdy tři léta minala,
 Tateři s welikú moci do Slezské země
 35 přijewše, tak welikú škodu učinili, ež
 swatá Hedwika se dceři a s swú newěstú
 se paní Annú na hrad, ježto slowe Kro-

zana, musila uteci. A když tu přebýwáše, tehda té noci pozwawši k sobě swej služebnice, ježto zwláště jejie wěci wideše, promluwi k něj a řkúc: Diemuto! wěz to, jež sem swého Jindřicha ztratila, a již ho wiew w tělesenstwi na tom swětě neužfi. A tak se bylo stalo, (ež) knieze Jindřich proti Tateróm bojije, toho dne s mnostwím swého lidu sšel. To také znamenité, ež swatá Hedwika w jednom kostele swatého 10 Bartoloměje ukázawši jedno miesto, kázala je we cti jmieti. Potom po jejie skončení čtwtřénadcté léto we jmie swatého Stanislawa oltář učiněn. A když těch časów swatá Hedwika mnoho dobrých skutkuow 15 činienci swé dny konáše, zjewil jej hospodin čas jejie skončení; proněžto swým některým, jimžto dobře wěrieše, pronesla jest a řkúc: Skuoro se blíží mé duše s mým tělém rozlúčení. Těch dní, když 20 se událo jej do jedné komory wníti, jedna jejie služebnice a přítelnice, jmenem Kateřina, uzřela tři črty w člowěbej twáři, hrozně se proti swatej Hedwice pošiwajíc, a ji ukrutně bičijíc a řkúc: Proč(s) se 25 oswětíla? pročs tolik dobrých skutkuow učinila? To vše swatá Hedwika strpěwši, swatým křížem se požehnawši, kakž koli s welikým strachem třasúci se ot nich bez úraza wyšla jest. Potom prwe než jest w 30 nemoc upadla, w niežto jest swuow žiwot skonala, swátost swatého oleje jest přijala, a potom w nemoc upadla, w niežto jest buohu duši wrátíla. Diwně také hospodin prorocským duchem jejie předwědění o 35 swětlowáše, ež ktož před ni přišel, ana nemáhajíc leží, pryč se obrátiwši, a však

wšech, jich newidúc, ze jmene poznajieše. A když jeden čas duchowné panny před ní posluhujíc jie střežechu, bojiece se, by neskonala bez swé newěsty panie Anny, 5 jež tehdy u swého bratra krále Českého bieše, jej po posle, aby přijela, wzká(za)ti chtěwše; to swatá Hedwika uznamenawši jim zapowěděla a řkúci: Nebojte se, ani posla posielajte; neumruť, dokadž ona ne 10 přijede. A tak se jest i stalo. Potom když se jejie skončení přiblížilo, chtěl ji hospodin nawščewením swých swatých utěšiti. Když toho dne na swaté králowny narození wšecky panny i jejie sluhy na nespoře běchu, jediná její přítelnice Ka 15 teřina při niej ostawši, widěla, ano k niej lidé u welikej swětlosti jdú, ana jim mile wítání dáwá a řkúc: Witaj má přešlechtná paní Maria Magdaleno! swatá Kateřino! wítajte swaté Tekla i swatá Ursula! A jiným mnohým swěticiem wítání dala, jichžto je Kateřina spamatowati nemohla. A potom po malej hodině počechu ti swětí, což je Kateřina mohla rozoměti, o jejie skončení 25 mluwiti. A jakž se nespore dokona, tak to widění s welikú swětlostí zmisalo jest. Též widění měla jest swatá Hedwika den swatého Matěje ewangelisty, a přitom byle dvě duchowné pannie, jednej řekli Pinoza 30 a druhej Benedikta. Potom pak když hospodin s ní swú milost ráčil učiniti a jejie tělestné trudné práce dokonati, nábožnú modlitwu učiniwši, snažně se buohu poručiwši, skončala jest. To se j' dalo po bo 35 žiem narození tisíc dvě stě čtyřidceti let třetieho. A když podlé obyčeje duchowného nábuožné panie jejie mrtwé tělo omyti

chtěchu, nalezu na jejie (nahém) žiwotě ukrutnú žini, uzłowatý motowúz, jakž to napřed psáno jest. A to jejie swaté tělo, ježto dřiewe pro weliké utrpenie bylo blede a črno, poče na sě nebeského oslawenie znamenie bráti, ano na to všickni hlédají, ana sě oswětlje w sněžnej bělosti, na líci i na rtech sě čerwená, jako najkrašší obraz, znamenie mrtvého člowěka nic (na sobě) nemajíc. W tu hodinu to swaté tělo umywe, a jakž slušie krásně na nosidla wložiwše, do kostela wnesli, a tu do třetieho dne nepochowajíc okolo nie bděli, chwáléc a děkujíc hospodinu, ež ráčil swú swatú služebnici tak mnohými a welikými diwy oslawiti. Těch dní jedna duchownie panna, jmenem Marta, ta byla krew pušala, proněžto jejie ruka zčrnawši otekla; a jakž sě brzo těla swaté Hedwiky dotkla, ihned zdráwa byla. Druhá také duchowná panna, jmenem Marta, suchotiny w ústech, w jazyce i u prsech strastně trpieše; a jakž sě nábožně pomodliwši, w (sic) tú wuodú, ježto swaté Hedwiky tělo bylo omyto, pomazala, tak na tom místě zdráwa byla. A když třetí

den jejie swaté tělo chtěchu pochowati, tehda abbatyše, dci jejie, káza rúchu, w niejžto ležěše, s jejie swaté hlavy snietí, a jinú rúchu jí zawiti. Neb ta rúcha byla jest dřiewe swaté Alžběty, ježto swatá Hedwika teta jest byla; a protož swatá Hedwika tu rušici s welikým náboženstwím až do smrti chowala jest, a potom jejie dci abbatyše tu rúchu wzemši, mezi jinými swatyněmi položila. Ot jejie také swatého těla krásná wuoně pocházieše. A po jejie swatého těla pochowání buoh skrze swá swatú weliké milosti s rozličnými nemocnými učinil jest, a zwlášte jednoho a padesát člowěków ot hrozných nemocí a welikých neduhów uzdrawila jest; šest mrtwých jejie swatostí wzkříšeno. Při jejie také hrobu často weliká swětlost widána jest. Widáni jsú také u jejie hrobu čtyrie počestní starci w řizách oblečeni, s welikú swětlostí stojiec. Mnoho jiných swatých diwów buoh skrze swatú Hedwiku učinil jest, jakož to plnějie w knihách o jejie swatém žiwotě psáno; pro něžto wšeliký národ wzdává jí chwálu na wěky wěkoma. Amen.

ŽIWOT SW. JANA EGYPTSKÉHO.

(Přídawek ke str. 322.)

Rukopis, z něhož následující wýtah tu se uměštuje, zdejší kr. veřejné bibliotéce náležící, znamenáný XVII. C. 28, jest z XV století na papíru we folium 494 listůw. Obsahujet w sobě Žiwoty a řeči otcůw Egyptských, obyčejně sw. Jeronymowi, Ruřnowi a j. připisované, a na konci (l. 449—494) žiwot sw. Alžběty. Ačkoli přepisowatel jazyk a prawopis swého originálu, dle způsobu XV století, na mnoze měnil, však nicméně nejedny důkazy hluboké dřewnosti jazyka zůstaly neporušeny, z nichž jasně wyswítá, že překládání wětší částky těchto žiwotůw do welmi staré doby padá, pročez zde něco z nich na okus se podává. Tyto archaismy w ostatních čtyřech též rpp. bibliotéky z XV století (XVII. C. 16. 17. D. 36, E. 2.) již jen pořádku se wyskytají, jakož i w pozdějším překladu téhož spisu od Hrubého z Jelení we dwau rpp. též bibliotéky l. 1516 (XVII. A. 2. C. 19.). Latinské originály těchto žiwotůw tištěny jsau we znamenité sbírce: *Rosneydi Vitae Patrum*. Antwerp. 1628. Fol. Žiwot sw. Jana, w němž mnoho zkažených rýmůw, stojí w rp. našem na l. 83—99.

Najprwé jako základ našeho prawého
 úsilí w dobrý příklad uwedemy swatého
 Jana pústenníka (s) jeho skutky nábožnými
 w tomto řádě. Neb toho swatého Jana wi-
 děl i jsmy u vlastech Thebaidis tak řeče-
 ných na pušti, ježto příleži městu Cicho
 tak řečenému, w jedné jeskyni pod skalú
 přebýwajíce a welmi skrowný žiwot we-
 dúce. Přištie k jeho přiebytku bieše welmi
 nesnadné; neb to bieše hložim a trním ot
 dáwna zarostlo a dvěře u jeho modly
 běchu wzdy zawřené. Ale všem přicho-
 zím, wychýle se z okence, božie slovo
 mluwieše k jich polepšení a k utěšení,
 jakž najlépe umějše. Ženy izádné před
 se nepustieše, než muže swým časem, když
 se mu hodno zdáše. Oblášť jmějše domek
 hostinný, w němž odpočiwáše z dalekých
 vlastí každý pocestný; ale sám wnitř sa-
 mého boha wždy následowáše, we dne i
 w noci od modlenie řiedko odpočiwáše,
 než se w swém božé wší swú myslí
 5 ústawně kocháše. Neb čímž wiece bieše
 se od swětských wěcí i pečí otdálil, tím
 boha wiece k sobě přiblížil. Tak přejasnú
 myslí přebýwáše, že wše najtwdšie wěci,
 jsúce i budúcie, plně znáše. Ozračenú mi-
 10 lost proroctwie jemu hospodin ráčil dáti,
 netoliko bližním súsedom prorokowati, ale
 samému cesařowi Theodosio tak řečenu
 w jeho bojích s nepřátely prospěšné witez-
 stwie nebo pobitie, dřiewe než se jest
 15 stalo, napřed znáti.
 Jednoho času sběr Murská rytieře Řim-
 ského i poprawci w těch vlastech s jeho
 towaristwem od Řiman ustanoweného bieše

walně podstúpila, a mnoho krve lidské w jeho poprawě prolila, a všecy krajiny litě poplenila. Tehdy ten jistý rytieř, uzřew nepřátely neskrowné i přieliš sobě i swým nerowné, k swatému Janu pospieši, a chtě rád od něho zwěděti, coby z toho bylo učiniti, by mu ráčil poraditi. Swatý Jan jemu powědě: Kterýž den já ukáži, to jistě wědě nepřátely potupíš, zájem otejmeš a plen nawrátíš; a když se to 10 wšeccko stane, twá služba před ciesařem wzácna bude. A když se to naplni wšeccko, swatý Jan obecně mluwieše: Ne pro mě to ráčil jest Buoh zjewiti, ale pro ty, ktož weň budú wěřiti.

Jiné diwné wěci skrzě swatého Jana ukazowáše, když manželka silného jednoho wéwody nemáháše, a ta wždy swatého Jana widěti žádáše, a za to jest wěrně měla, kdyžby koli jej widěla, žeby inhed 20 zdráwa byla. Proto ten wéwoda silně žádáše, by se dal jeho ženě widěti, a tudy w její zdravie prospěch jmieti. Uslyšew to ten jistý stařec, poče se welmi mütiti, mysle, coby tomu bylo učiniti? řka w sobě: Jestli mi na ženskú twář hleděti, čili jie tak dáti proto zahynúti? Přemysliw to wšeccko sám w sobě, wece wéwodě: Prawif tobě, nemá proť twá žena ke mně přijiti, neb noc si w twém domu na její 30 pokoji dám se jie widěti. Uslyšaw to ten wéwoda, wráti se do swého domu; tu řeč za nejistú jmějšie, i poče swé ženě to wše prawiti, řka: Zdá mi se, že toho starce ty nebudeš widěti. A když w noci senná chwile již bieše, tehdy swatý Jan zawřenými dwěřmi u lože te panie

stáše, u wieře i w dobrých skutcích ji potwřuje; i wece jí: Nebuď pilno s pústenníky často mluwiti, ani na jich tělesnú twář hlédati, ale uč se jich duchowních 5 skutkuow následowati; neb jest w swatém čtení psáno: Duchowní skutci ožiwuji; tělesní neprosiewají. A toho nemni, by skrzě mú sprawedlnost nebo které duostenstwie nebo které prorokowú moc, jakož ty domněni jmáš, než skrzě mú modlitwu sprostnú a pokornú neduhuow wšech w swém žiwotě jsi zbawena. Proto muž twuoj i ty budeš zdráwa a twuoj duom i twá čeeď požehnána. A proto z té milosti 15 boha wzpominajte, a jeho se wždycky bojte, a nic wiece než potřebice rowně tělesné žádajte. Dostíž jměj, že-tě buohem we sně dáno mě widěti, a wiece nepotřebuj, doniž jsi žiwa, se mnú mluwiti. Probudiwši se ta paní z toho sna, wše, což bíše widěla i slyšela, swému wýwodě poče prawiti, řkúc: Toho swatého Jana w jeho twáři i w uoděwě dáno mi jest widěti. Tomu se ten wéwoda poče násilně diwiti, a běžaw na tu pušť, kdež swatý Jan přebýwáše, poče jemu snažně děkowati, a z těch daruow bohu chwálu wzdáwati; a příjem požehnání, w dobrých skutcích s swú manželkú je se do končenie přebýwati.

Jiného časa starosta, jenž bieše nad rytieři ustawený, přijide na tu pušť, kde swatý Jan přebýwáše. Ten jistý doma hospodyní těžkú k dětinému porodění jměieše, a toho dne, kteréhož k swatému Janu 35 přijide, jeho žena času pracného dojide, nemohúc dietete zbýti, proněž bieše blízka k smrti. Poče jemu swatý Jan prawiti, řka,

že máš spráwně buoh chwáliti, že tě ráčil synem obdariti: ale wěz, že-tě twá žena blíž k smrti byla, již jest božie milost utěšila, a jejie zdrowie prodčila. Pospěš, wrat se do swého domu, nalezněš syna sedmi dauow, i wděješ Jan jmě jemu. Budeš jeho deset let chowati, a ode wšie poskwrny tělestnie ostřihati, a potom jej k zákonu dáš, aby se učil stawu duchowniemu. Také mnohým suseduom i podálným, když k němu přichodiechu, zjewowáše jich tajnú mysl, ježto w srdci mějichu, a najwiece, ktož běchu z nich tajně zhrěšili, treskce zehráše, aby swaté pokánie plnili. Nila, rajskeho potoka tak řečeného, rozwodněni napřed prawieše nebo přesušenie. Takéž napřed lidem prawieše pro jich hřiechy božie rozhněwánie, proněžto by spráwně měli trpěti boží kázeň neb tresktánie. Také zdrowie mnohým nemocným přidáwáše, a za to swětské chwály nežádal ani kterých daruow bral. Nedadieše pracných před se nositi, ale dřewěný olej požehnaje, kázal se jim mazati; a ktož jsú se s wěrú jím pomazali, zdrowie i wše sily jsú nabylí.

Hrabě jeden Římský, jenž obecnu řeči senator slowieše, ten slepú ženu jměl, a ta, aby ji dowedl k swatému Janu, pilně prosěše. Tehda ji ten hrabě, jejie muž, odpovědě: Nemáť obyčeje na ženy hlédati ani s nimi mluwiti, toť dobře wědě. I poče muže swého ta paní snažně prositi, aby se na tu pišl sám pro ni ráčil truditi a swatého Jana prositi, aby swú swatú modlitwú ráčil ji uzdrawiti. A kdy ten hrabě swatého Jana na pišti naleze, a potřebu i prosbu

swé ženy předeň přinese; dá jemu swatý Jan oleje požehnaného: Wrátě se do domu twého, mažiž jím twé hospodyní oči, třetí den bude moci widěti. Když to wšcko 5 paní činiše, jejie bolest z uočí pryč wystúpi, a ona jsúci zrakem odařena, pochwáli boha otce i syna. Mnoho jiných diwuow o něm slyšíme, jichžto pro tesknost pořád wyprawiti opustímy; ale to, což jsmy očitě widěli, zjewíme, a w našem prawení pořád položíme. Sedm nás towařískuow pocestných k němu děchom, a bylliby který žák swaceny mezi námi, newěděchom. A když se k němu přiblížichuom, prosiec ot něho swatého požehnaní i jeho modlitwy za ny wzdanie k bohu, otázá nás: jestli který swaceny žák mezi námi? Wecechuom, že takého izádného mezi námi nej máme. A když na nás na každého pilně wzhledě, jednoho tajného jahna mezi námi wzwdě, jenž troje swěcení jmějíše a najmladší mezi námi bieše, a pro pokoru swého swěcení tajieše. I poče jej prstem ukazowati, an je se toho pilně popierati. Ujem jej za prawici, i poče jej libati, aby daru božieho netajil, řka: Neobracej dobrého w zlé, neb bez hřiecha není každé slowo křiwé; wší silú máme se křiwdy chowati; leč pro dobré, leč pro zlé křiwé řeči nechaj; neb křiwda z boha newychodí, ale z dábla, jenž ji plodí. Ten jahen přije to milostiwé tresktánie, prosě za křiwú řeč sprawedného pokánie. Tudiež, když jedné noci ráno wstachuom, a modlitwu obecnu bohu wzdávachuom, zimnice, ježto třetí den býwá, popade bratra našeho tak těžce, až w loži položi jeho. A když se tak

w swém welikém omámení i přelstění pro
stud i hanbu přijide k škodnému zúfání;
dokona se na něm všeho neštěstí sklad,
wiece nerodi býti na té púšti rád. Ale by
se byl swých hřiechuow snadnějie kál, a
u pokání s duchowní radú stál, bylby
jemu buoh swú milost dal. Powrh zákon
swój, k swétu se nawrátí, a wiece izádné
dobré rady nerodi tbatí; poče činiti, co
mu črt kázal, všemi zlými skutky obwá- 10
zal. To se sta pro jeho chlabení, do
swých dobrých činuow weliké ufanie.
Když swatý Jan tu řeč wšecku dokona:
Slyšte, wece, ještě má slowa. Jinét jsem
widěl ďábelské pokušení, ale ne také 15
dokonanie.

Jeden muž w tom městě blzkém pře-
býwáše; swój život rozkoši i hřiechóm
smrtedlným poddáváše. Po mnohých ča-
siech da mu buoh dobré skrušenie. Sám 20
od sebe poče činiti těžké pokanie. Káza
sobě tajně row wykopati, a wstúpiw weň,
pocě se w něm swých hřiechuow káti,
ze všeho srdce k bohu kwiele we dne
i w noci; nic leže; nesmějieše nebes 25
widěti, ani chtieše se tu ohlásiti, ani
buožieho jmene w swá ústa wzieti. W
smutce, we slzách tu wždy lkáše, pro
mdlú jedwa sypáše. Po osmi dnech poká-
nie jeho twrdého přijide k němu sbor 30
krále pekelného. Ti všickni duchowé zlí
běchu, a tak jemu powěděchu: Co tu činiš,
hubenče ukrutný? wšaks všech hřiechuow
naplněný! Již jsa smilstwie nasycený, chceš
býti čistý i zákonný? Poněž jsi se swétu 35
hodil, wezde jsi swú žádost plodil; a již
se swétu nehodíš: mniš se, že dobře w

čistotě stojíš? Neostals hřiechu, ale hřiech
tebe; proto nehub darmo sebe: našinec
jsi, prawit směle; kdež my jsme, tu budeš
cele. Wyjdi již k nám z toho rowu, poži-
5 wajž wšie swé wóle (znowu): wšecká roz-
koš jest hotowá, k twému smilstwí mladce
nowá mnohá; tak se muožes odmladiti, než
tu darmo we psí býti. Proč se tak darmo
trudiš? krutným pokáním přielíš hubiš?
10 Zda mniš, by měl w pekle wiece trpěti,
než to, což nynie muožem na tobě widěti?
Žádášli muk, počekaj maličko: w peklef
bude hotowo wšecko. Nynie požíwaj, co
tělo žádá; jiného potom buď dobrá rada.
15 Když ďáblowé tu řeč dokonachu, ubohému
tomu mnoho se rúhachu, an ležieše slzami
twáf obmýwaje, na jich řeč chytrú nic
netbaje. Když w swé radě črtie nepro-
spěchu, rozhačewáše se, mezi se rozpěchu;
20 potechu mu tak weliké rány dáwati, ať
ten nebožlík jedwa muože dýchati. Otrnw
z těch ran, je se boha chwáliti, a na dřew-
ním utrpení na ničemž poče proměny ne-
mieti. Potom někteří z jeho čeledi poče-
25 chu jeho pilně hledati. Nalezše jej w rowě
řečeném zbitého a zekrwaweného, a pročby
se to jemu stalo, počechu se. tomu diwiti,
i jechu se jeho prositi, by chtěl z rowu
wystúpiti a domuow se nawrátiti. Ten
zbitý nerodi toho učiniti, ale tu w rowě
ostaw jako dřiewe, je se na swé hřiechy
kwieleti. Druhé noci opět se k němu črtie
nawrátichu, a wětčími ranami než dřiewe
bolesti i muky jema pričinicichu. Ten ubohý
35 tu leže sám k sobě powěde: Lépe jest
tuto umrieti, než wěčně ďábluom slúžiti.
Třetí noc ďáblowé k němu se opět na-

wrātiwše, ranami najwětšimi tak jej přenúsilně zblichu, tak jakž sě již ničemuž nehodieše; wšak sě dáblóm wší mysli i wší duši protiwieše. Kdyžto ti zlí duchowé jeho ustawičenstwíe opatřichu, hlasem úřitným i hrozným wšickni zawolachu: Swietěžil jsi! to již sami známe, a naše žalosti i chytrosti bezděky tobě dámy. Tak ten ubohý nalezé w dobrých skutciech i w žádosti prospěšení i w milosti krále nebeského hojně naplnění. Tak jakž sě jeho wíec dáblská říše pekelná báše, jako před angelem z nebes opět velikým hlasem zawolachu, řkúce: To jest vysoké prawice proměna!

Dokonaw tu řeč swatý Jan, k těm sedmi pútníkóm počé prawiti, že mnoho jiných zúfalých tiem příkladem jeli jsú sě lepšiti; i ti, ježto jsú již wěčnému zatracení poddáni byli, znouwu jechú sě dobrých skutkuów ploditi; neb jeho zúfalého veliké proměnění uzřewše, wecechu: Ničehéhož bohu lze nenie, že ten dřiewe zúfalý w dobrých skutciech zlepšen bieše, že w dobrých nrawiech i milosti božie diwně ktwieše, diwy i zázraky boží moci již veliké činieše, příklad všem zablúdlým, by nezablúdlili, sebú ukázal. Proto pokorné přebýwání wšeho dobrého jest potvrzení, ale chlúba i zúfání wěčné smrti dokonání. Proto ktož chce od zlých příhod i zlého spadenie bezpečně státi a milost božskú i známost ozračně znáti, hodné jest, by sám o sobě na púšti přebýwal, tu jsa w pokoji beze wší přiekazy, swého boha nazýwal. To dobře z příkladuow můžete wěděti, lépe než slowy sě učite.

Na tejto púšti jeden mnišek bieše, jenž najdál ot lidí w púhém hwozdě peleš swú jmějšie. Ten w swatém utrpení po wše swé časy tu by, a wěk wešken swých 5 let w swaté čistotě sbyl. Wšemi dobrými skutky okrášlen bieše, w modlitwách i w chwále swého boha nelenuje sě jmieše. Proto buoh jako dobrá hospoda swému rytieři otplatiti dlužen jest, když jemu pokrma ne tělesný, ale angelský strojieše spráwně. Má obilí(m) nebeským žiw býti, ktož chce w chwále nebeského krále ústawně bdieti. Proto buoh chtě jeho wěrného úmysla otplatiti, i od té wšie tby i 15 pēče tělesné jeho mysl otwratiti, když jeho přirozenie pokrma tělesného žádáše, wejda w swú jeskyni, chleb chutně diwný i biely na swém stolci nalézal, jímž sě pokrmč i posiluč, chwálu bohu wzdáwáše, a opět 20 sě na swé modlitwy nawracowáše. Buoh jemu mnoho swatých tajností zjewowal, ot zlých příhod wzdychny jeho wystřieháše. A když tak přielišně w dobrých skutciech prospěl bieše, to wše sám od swého služenie wíec než od boha mieti chtěl. 25 Inhed sě oblenu u božie službě: to by prwá wada hubenej chlúbě. Ta se jemu tak neškodna zdáše, ni jie práwě do sebe znáše. Potom počé na swé jitřnie pozdějie wstáwati, a swé modlitwy a chwálu podřie- 30 muje bohu wzdáwati. A když podlé dřewnieho obyčeje chwálu boží plniti chtieše, jako ustalý člowěk omdleje sedieše; neb sě běše na swém rozumu škodně změníl, od wýsosti žádosti nebeské upad, myšlenie nečisté i sie i ono jmějšie. Přebýwáše w jeho srdci wrtká žádost, mrzká i nelepá;

w swém welikém omámení i přelstění pro
 stud i hanbu přijide k škodnému zúfání;
 dokona se na něm všeho neštěstí sklad,
 wiece nerodi býti na té pústi rád. Ale by
 se byl swých hřiechuow snadnějie kál, a
 u pokání s duchowní radú stál, bylby
 jemu buoh swú milost dal. Powrh zákon
 swój, k swétu se nawrátí, a wiece izádné
 dobré rady nerodi tbáti; poče činiti, co
 mu črt kázal, všemi zlými skutky obwá- 10
 zal. To se sta pro jeho chlubení, do
 swých dobrých činuow weliké ufánie.
 Když swatý Jan tu řeč wšecku dokona:
 Slyšte, wece, ještě má slowa. Jinét jsem
 widěl ďábelské pokušení, ale ne také 15
 dokonánie.

Jeden muž w tom městě blížkém pře-
 býwáše; swój žiwot rozkoši i hřiechóm
 smrtedlným poddáváše. Po mnohých ča-
 siech da mu buoh dobré skrušenie. Sám 20
 od sebe poče činiti těžké pokánie. Káza
 sobě tajně row wykopati, a wstúpiw weň,
 poče se w něm swých hřiechuow káti,
 ze všeho srdce k bohu kwiele we dne
 i w noci; nic leže; nesmějieše nebes 25
 widěti, ani chtieše se tu ohlásiti, ani
 buožieho jmene w swá ústa wzieti. W
 smutce, we slzách tu vždy lkáše, pro
 mdlu jedwa sypáše. Po osmi dnech poká-
 nie jeho twrdého přijide k němu sbor 30
 krále pekelného. Ti všickni duchowé zlí
 běchu, a tak jemu powěděchu: Co tu činiš,
 hubeněe ukrutný? všaks všech hřiechuow
 naplněný! Již jsa smilstwie nasycený, chceš
 býti čistý i zákonný? Poněž jsi se swétu 35
 hodil, wezde jsi swú žádost plodil; a již
 se swétu nehodiš: mniš se, že dobře w

čistotě stojíš? Neostals hřiechu, ale hřic
 tebe; proto nehub darmo sebe: našac
 jsi, prawit směle; kdež my jsme, tu baici
 cele. Wyjdi již k nám z toho rowu, poži-
 5 wajš všie swé wóle (zawow): wšecka roz-
 koš jest hotowá, k twému smilstwi mláde
 nowá mnohá; tak se muožes odmladiti, nei
 tu darmo we psi býti. Proč se tak darmo
 trudiš? krutným pokáním přieliš hubš?
 10 Zda mniš, by měl w pekle wiece trpěti,
 než to, což nynie muožem na tobě widěti?
 Žádášli muk, počekaj maličko: w pekleť
 bude hotowo wšecko. Nynie požiwaj, co
 tělo žádá; jiného potom buď dobrá rada.
 15 Když ďáblowé tu řeč dokonachu, ubohému
 tomu mnoho se rúhachu, an ležieše slzami
 twář obmýwaje, na jich řeč chytrú ac
 netbaje. Když w swé radě črtie nepro-
 spēchu, rozhněwawše se, mezi se rozpěchu;
 20 počechu mu tak weliké rány dáwati, a
 ten nebožtik jedwa muože dýchati. Otrnuw
 z těch ran, je se boha chwáliti, a na dřew-
 ním utrpení na ničemž poče proměny ne-
 mieti. Potom někteři z jeho čeledi poče-
 25 chu jeho pilně hledati. Nalezše jej w rowě
 řečeném zbitého a zekrwaweného, a pročby
 se to jemu stalo, počechu se tomu diwiti,
 i jechu se jeho prositi, by chtěl z rowu
 wystúpiti a domuow se nawrátiti. Ten
 30 zbitý nerodi toho učiniti, ale tu w rowě
 ostaw jako dřiewe, je se na swé hřiechy
 kwioleti. Druhé noci opět se k němu črtie
 nawrátichu, a wětšími ranami než dřiewe
 bolesti i muky jemu přičinichu. Ten ubohý
 35 tu leže sám k sobě powědě: Lépe jest
 tuto umrieti, než wěčně ďábluom slúžiti.
 Třetí noc ďáblowé k němu se opět na-

wrátiwše, ranami najwětšimi tak jej přená-
silně zblichu, tak jakž se již ničemuž ne-
hodieše; wšak se ďáblóm wšl myslí i wšl
duši protiwieše. Kdyžto ti zlí duchowé
jeho ustawičenstwie opatřichu, hlasem úfit-
ným i hrozným wšickni zawolachu: Swie-
tělil jsi! to již sami známe, a naše žalo-
sti i chytrosti bezděky tobě dámy. Tak
ten ubohý naleze w dobrých skutciech i
w žádosti prospěšenie i w milosti krále
nebeského hojně naplnění. Tak jakž se jeho
wiece ďábelská říše pekelná báše, jako před
analem z nebes opět velikým hlasem za-
wolachu, řkúce: To jest vysoké prawice
proměna!

Dokonaw tu řeč swatý Jan, k těm
sedmi pútníkóm poče prawiti, že mnoho
jiných zúfalých tiem příkladem jeli jsú se
lepší; i ti, ježto jsú již wěčnému zatra-
cení poddáni byli, znouw jechú se dobrých
skutkuów ploditi; neb jeho zúfalého veliké
proměnění uzřewše, wecechu: Ničehéhož
bohu lze nenie, že ten dřiewe zúfalý w
dobrých skutciech zlepšen bieše, že w do-
brých nrawiech i milosti božie diwně
ktwieše, diwy i zázraky boží mocí již
veliké činieše, příklad všem zablúdílm,
by nezablúdili, sebu ukázal. Proto po-
korné přebýwání wšeho dobrého jest
potwření, ale chlúba i zúfání wěčné
smrti dokonání. Proto ktož chce od zlých
příhod i zlého spadenie bezpečně státi a
milost božskú i známost ozračně znáti,
hodné jest, by sám o sobě na púšti přebýwal,
tu jsa w pokoji beze wšl přiekazy, swého
boha nazýwal. To dobře z příkladuow
móžete wěděti, lépe než slowy se učíte.

Na tejto púšti jeden mnišek bieše, jenž
najdál ot lidí w púhém hwozdě peleš
swú jmějšie. Ten w swatém utrpení po wše
swé časy tu by, a wěk wešken swých
5 let w swaté čistotě sbyl. Wšemi dobrými
skutky okrášlen bieše, w modlitwách i w
chwále swého boha nelenuje se jmieše.
Proto buoh jako dobrá hospoda swému
rytieři otplatiti dlužen jest, když jemu po-
10 krm ne tělesný, ale angelský strojše
spráwně. Má obili(m) nebeským žiw býti,
ktož chce w chwále nebeského krále ú-
stawně bdieti. Proto buoh chtě jeho wěr-
ného úmysla otplatiti, i od té wšie tby i
15 pětě tělesné jeho mysl otwratiti, když jeho
přirozenie pokrma tělesného žádáše, wejda
w swú jeskyni, chleb chutně diwný i biely
na swém stolci nalézal, jimž se pokrmě i
posilně, chwálu bohu wzdáwáše, a opět
20 se na swé modlitwy nawracowáše. Buoh
jemu mnoho swatých tajností zjewowal,
ot zlých příhod wzdychny jeho wystřieháše.
A když tak přielišně w dobrých skutciech
prospěl bieše, to wše sám od swého za-
25 slúženie wiece než od boha mieti chtěl.
Inhed se oblenu u božie slúžbě: to by prwá
wada hubenej chlúbě. Ta se jemu tak ne-
škodna zdáše, ni jie práwě do sebe znáše.
Potom poče na swé jitřnie pozdějše wstá-
30 wati, a swé modlitwy a chwálu podřie-
muje bohu wzdáwati. A když podlé dřew-
nieho obyčeje chwálu boží plniti chtěše,
jako ustalý člověk omdleje sedieše; neb
se běše na swém rozumu škodně změnil,
od wýsosti žádosti nebeské upad, myšlenie
35 nečisté i sie i ono jmějšie. Přebýwáše w
jeho srdci wrtká žádost, mrzká i nelepá;

a pakli kdy se swú myslí k dobrým skut-
kóm nawrátil, vždy jeho nečisté myšlenie
táhniesé k zlosti. Jakožto lodí, když se
na wodě welmi rozběhne, ač již plawec
weslem neusiluje, kamž plawec mieni,
sama běží o sobě, takéž staří zlí oby-
čeji člověka vždy táhnú po sobě. Zdáše
se jemu tomu jistému pústenníku, by ještě
w swém stawě prawě stál. Přihodi se jemu,
že po swých hodinách z swého obyčeje
chtieše swého těla večer pokrmíti. Wšed
na to miesto, w němžto přebýwáše, nalez
obyčejný chleb na stolici položený. Pojed
toho chleba, což w srdci mieše nehody i
púry polepsiti netbajiesé, ani swého pade-
nie, ježto jej ruče potka, chtieše opatřiti.
W tu dobu horké smilstwie jeho srdce zajže,
že mysléše, chtě se k swětu nawrátiti;
wšak toho dne na tej pústi ostaw, chwály
i modlitwy naplniw buohu obyčejné, k swé-
mu stolci přisede, chtě sebe pokrmíti. Na-
leze bochnik na swém stolci ležéce, ale
dobře črnější, než jmiewáše dřiewe. Uzřew
to, poče se sám k sobě diwiti, kde se jest
taká proměna wzala; wšakže poje toho chle-
ba. A třetí den pokušenje naň spade třikrát
wiece než dřiewe; neb ač jedieše chlieb
swój neb sedieše, vždy předluda w ženské
twáři (widieše). Potom jiný den na swých
obyčejných modlitwách stáše, swýma oči-
ma i siem i tam hlédaje, swú myslci jsa
jatý, z těch modlitew jide k swému stolci,
ehtě pojesti, nalez bochnik welmi smrdutý
a welmi zsechlý, jako ot myši a ode psów
ohlodaný. Tehdy uzřew, je se w sobě mítiti
a swé slzy proléwati, wšak ne toliko ani
tak, by jimi mohl byl plamen smilstwie

uhasiti. Pojie toho chleba ne s túž chuti
ani sytosí jako dřiewe; opět jeho tělesné
žádosti jako walní nepřítelé ostúpichu, a
wše škodné pokušenje jako šipy w jeho
5 srdce pustichu, jako jatého, w uokowách
súženého z té púště k swětu jej táhněchu.
Ostaw swé púště i swého stawu zapome-
nuw, w noci pojide k jednomu městu; a
když oswete, uzřew, že to město bieše
ještě daleko, do něhož jíti chtieše. Jsa w
tom welikém i lítém zažžení, poče i sem i
tam snažně patřiti, chtě rád widěti domek
některý, w němž by božie sluhy přebýwaly.
Uzřew z daleka domek jedněch pústenni-
15 ków, poče se k němu chýliti, a tu chtě
odpočinúti. A když ti pústenníkové jeho
uzřechu, proti němu w cestu wyběhše,
jako božieho angela pokorně se jemu po-
klonichu; umywše jemu nohy podlé bo-
20 žieho přikázanie, stolec postawichu, a
s sebu jej nakrmichu. Po jedeni dawše mu
málo odpočinúti, jako učeného člověka i
otce duchownieho, w dobrých příkladech
swrchowaného, počechu snažně prositi i
25 tázati, kudy by mohli osidla dábelského
prázdni býti, ačby kdy mrzké pomyslenie
wzbudil, kterak bychmy mohli zbýti a za-
puditi od sebe. Tu ten ubuohý zablúdílý
pústenník, jich prosbú jsa připuzen, je se
30 jim cesty k spasení ukazowati; chytrosti
i lsti dábelské, jimažto sluhám božím pře-
kážeji, učini krásné doličenie. Dosti už-
tečně jich tomu naučiw, žádost smilstwie
wždy w sobě trpieše. Zachutiw swatého
35 skrušenje sám se k sobě nawrátiw, po-
wědě: Kterak já nebožtik, sám jsa přelštěn,
jiné učim, a neslětně jiné treskci, když

sám sebe nepolepším! I počte sám k swému srdci mluwiti: Hubené srdce myslí! čiň dřiewe samo dobrá diela, a potom jiné lépe naučíš. A když tak swé swédomie láním tresktáše, porozuměw, že jest tak chytře s
 5 dáblem zklamán, odpustění od těch pústen-
 nikuow wzem, ručím během, jakž moha
 najwec, na swú se púšč nawrátí; wšed
 w swú peleš, z niez bieše wyběhl, nizce se
 prostře, je se modliti buohu, řka: By buoh 10
 mi spomoci (nerátíl), bezmál by má duše
 měla by w pekle přebýwání. I opět wece:
 Jedwat jsem ušel wšeho zlého. I dořeče:
 Za málem že mého přibytka w zemi tociž
 w pekle nedokonachu. Tu jsú se slowa 15
 ta naplnila, ježto jsú dřiewe popsána w
 swatém písmě: Bratr bratru spomáheje
 dobrým příkladem i slowem jako město
 ozdéné i silné powýšen bude. Potom
 wšeckny dni swého žiwota ten řečený 20
 pústenník je se w pláči a we slzách
 wěsti, rozuměw, že pokrm nebeský sobě
 bohem pójčený ztratil jest pro swú púru
 i chlúbu. I počte znowu sobě chleba po-
 stem i s úsilím dobýwati, a toho skrowně 25
 pojedá, w swé se peleši zawra, popela
 na se nasypaw, w žini se oblek, ležieše
 kwiele i pláče na swé modlitwě, silně lkaje
 tak ústawně, až boží anděl k němu přijide,
 a to jemu powědě, a řka: Přijal jest ho- 30
 spodin twé pokánie; již se jest nad tebu
 slitowal; ale chowaj se, by kdy (by) do
 swých dobrých skutków přeliš ufal, tebe
 dábél opět neoklamal. Neboť přijdú pústen-
 nikowé bratřie twá ktobě, jichžto si dřiewe 35
 dobrotě učil, tobě bláhajice, a ty ot nich
 mile přijmeš, a s nimi obecně pokrm přijma,

dajž chwálu Bohu twému. Tu wši řeč
 dokonal swatý Jan, i počaw těch pústen-
 nikuow sedm těšili, a řka: Kak jest bez-
 pečno státi w pokoře! Neb bujně myslí i
 5 chlúbné hotowo jest spadenie. A proto
 náš spasitel najprwní bláhu nás učí, řka:
 Blaženi jsú chudi duchem; nebo jich jest
 králowstwi nebeské. Těch wšech příkla-
 duow pamatujte, abyste bezpečněji od
 10 chytře rady dábelské u vašem myšlení
 mohli nepřelštěni býti. Proto mniškowé
 ten obyčej mezi sebu mají, ktožkoli po
 hostinu k nim přijde, leč muž leč žena,
 dřiewe s ním neobcují, až vždy dřiewe božie
 jmeno přiwolají, zdali by byl který přelud
 neb která dábelská obluda; před swatú
 modlitwú ruče zhyne. Pakli kdy duchowé
 zlí ješitnú chwálú nebo chlúbú waše myslí
 wzbudili, neroďte jich poslúchati; ale w tu
 20 dobu wiece se swému Bohu pokoriňte, a
 na jich pokušenie, jimžto wám i škodí, nic
 netbajte. Mně samému často ti zlí ducho-
 wé překážechu; w noci mi se nedaděchu
 mému bohu modliti pokojně, ani mi odpo-
 25 činúti daděchu, přeludné twáři k myslí i ku
 paměti mně wždycky strojice, wšicku noc
 k nečistému myšlení mě nutkachu, a zjitra
 w člowěti twáři přede mnú padachu, mně
 tak řkúce: Odpust nám, tatiku! neb jsmy
 30 wšicku noc pokoje nedali. A já jim tak
 odpowiedach: Wzdalte se ode mne wy
 wšickni, ježto neprawdu plodíte, a mne
 sluhý božieho wiece nepokúšejte. I powědě
 swatý Jan, a řka: Milí synáckowé! Pokoj
 a mlčení vždy milujte. Učením swatého
 písma nikdá nehrdajte, a tak se sami zpó-
 sobujte, jakž byste swú jasnú mysl bohu

wždy dávali, a w modlitwách nepřekáželi sobě. A mnozí dobrá diela činie čistým swědomím, jsúce swětškými činy obwázání, skutky swatými i duchowními, tociž pocestného přijimajíce, pokrm i nápoj w milosrdí jemu dadúce, nebo nemocného i smutného nawštěwující, nebo kterékoli jiné dobré činy při sobě jmajíc, čistý žiwot wedúce, tociž jsú sprawedlně před bohem wzácní, a buohu mili, na tom jeho plniec swaté prikázanie, wšak že ti jistí činy tělestnými jsú obwázání, a s newěčnú wěcí se obierají. Ale ti, ktož jsú od žádosti swěta oddáleni a swój rozum i smysl i samy se k wýsosti nebeské zprostřeli, daleko jsú nežli dřiew řečení w všem dobrém prospěli, tociž duchu swatému přibytek w swém srdci činie a swěta s jeho žádostí zapomenuwše, nic jiného než bydla wědného žieži w nebesích trpie, jako by již bytedlně před božím wěděním stojíce, slovo swatého Eliáše powěděli, tak řečené: Žiw jest hospodin, před nímžto stojím. Tak wšickni ti swrchowání pěti toho swěta po sobě pustiwše jedinu žádost 25

božskú se zapáliwše w chwále i službě božie nikdy stojiec nebychu syti. Těmi i jinými radami dobrými swatý Jan za tři dni k nám mluwieše, jimžto naše duše posili i obnovi. A když wzemše odpušťení i jeho požehnání přič se brachuom, wece nám: Synáckowé! s pokojem přebýwajte, a také to za nowiny wězte, že dnešní den Theodosius cesař nábožný i tak řečený z Alexandrie z také vlasti swietězil jest nad jedním protiwníkem swým. Také po malém časě Theodosius ten jistý cesař obecnú smrtí na swej posteli leže žiwot dokona. A když se do swých bydl nawrátichuom, wšecko, což nám bieše powědel, wěrně i jistě nalezechuom. Po malých časiach jiní pástenníci po nás přijidú, nám zwěstující, že swatý Jan již bieše wzal pokojné skončenie, a před swým skončením tři dni do swé peleše k sobě izádného nepusti, než sám jediný na swú kolenci kleče, swému bohu duši nawrátí; jemužto jest sláwa na wěky wěkuom. Amen.

S M R T K R Á L E J A N A .

Z Lupáčowa Karla IV. w Praze 1384.

Klimberče mladý! prawit krátce:
pomni, zes měl dobrého otce,
jehož nikdo zlým newinil
a mnoho dobrého činil;

a sám také rytieř smělý,
mladý, dobrý druh dospělý;
wědě, že mne neodwedeš,
než ufamť, že mne dowedeš,

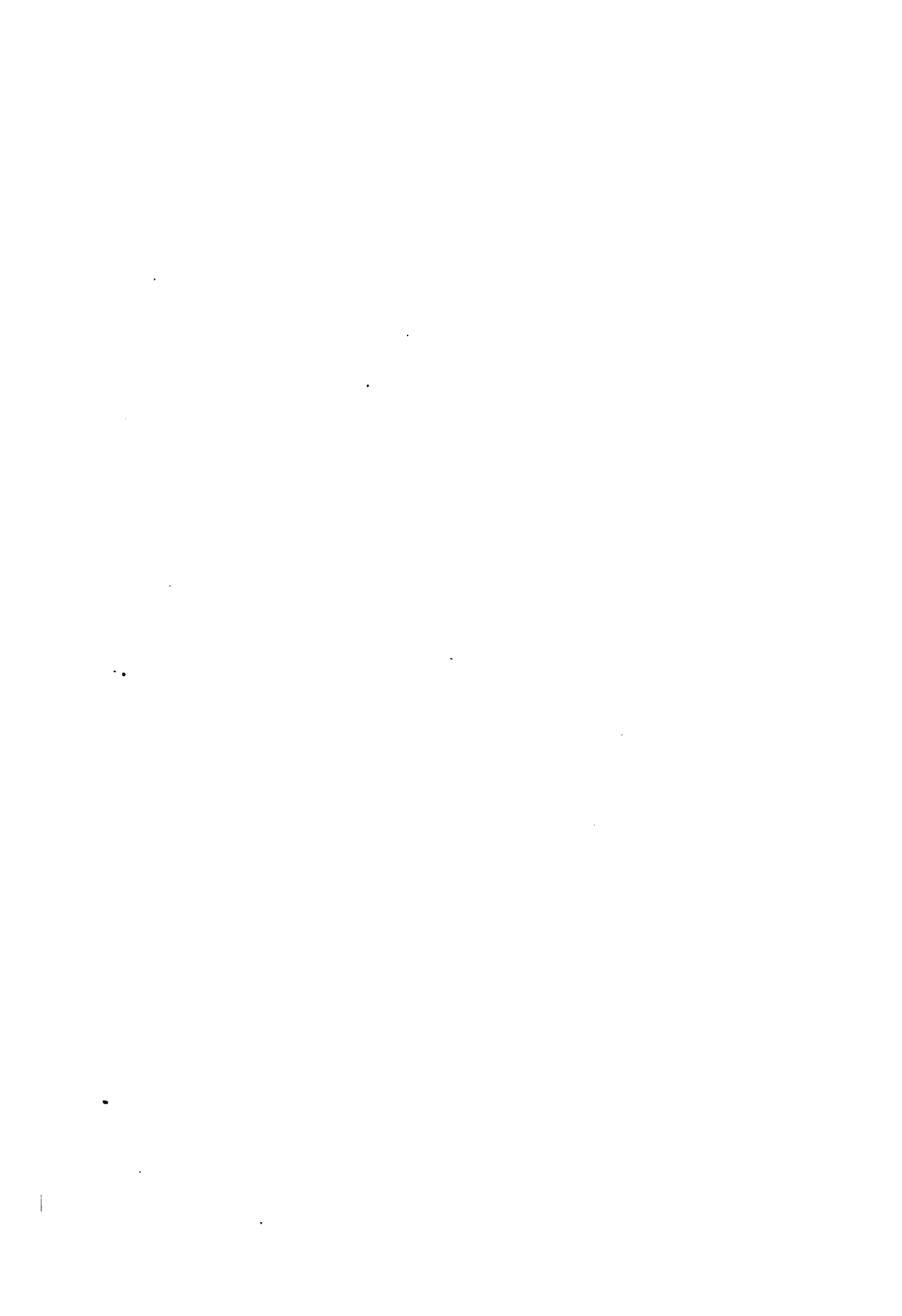
kdež pokuši svého meče.
 K králi wece. Nemějž péče!
 své slowo, jaks řekl, zůstane
 a se tak libost twá stane;
 popros boha za swú duši,
 bož oř: w ten čas sobě tuši
 tam, kde se již jako známí
 jeliž w súdný den shledámy!
 Jakž to wece, tak se zdrzieže,
 pan Henrich se po něm zdwiže,
 s ním se na harc podlé toho
 etné dobré družiny mnoho,
 jeho hesla wolajíce
 w srdci tuto mysl majíce,
 žeť nelze podlé svého hospody
 dojiti smrtelné škody.
 Nepřítelé sobě steskú,
 když Supowé křídle bleskú,
 pod nimaž ten rytieř drahý,
 křičeše své heslo: „z Prahy“!
 i hna w nepřátelský hluk
 bez rozpači, jako kluk
 přeprudce rozmáchaw ony
 přežádúcie zlatozwony,
 jimaž oř upomínáše,
 na němžto se wzpodjimáše,
 dělaje rytieřské skutky
 swým nepřítelóm pro smutky,
 dáwaje jim hrozně rány
 skrze twrdé husté brány,
 čině ořem i sám sobú,
 nelituje rukú obú,
 jimaž zabyle kwapieše:
 co kde jima polapieše,
 to všeccko bylo skaženo,
 sčteno i rozraženo.
 Jeho dobrodružstwa zřiece

snažichu se tu wždy wiece
 ti všickni, ktož podlé něho
 byli, hledajíce jeho,
 sražichu se s nepřátely
 5 swými rytieřskými děly,
 obcházejíc se uctiwě,
 noži, meči, pamětliwě,
 sekúc, bodúc ze wší síly,
 z ořów ostrohami žily
 10 derúce, bodúce na ně,
 chtíce sobě dobytí planě
 a k lepší se bráti spieše.
 Tu čerwená Róže ktwieše,
 majíc rubinowo stkwěnie,
 15 jádro jejie podlé chtěnie
 z arabského zlata stkwieše,
 pod níž rytieř se drzieše,
 husté cesty w nepřátelch čině:
 toť náležie etné hrdině;
 20 i newyhybujíc se nikomu
 wždy se bera k miestu tomu,
 kdežby ten skutek ukázal,
 ačby o něm kto otázal,
 by to bylo u paměti
 25 i to mohli powědieti
 dobří lidé bez přiroka,
 na každý čas, rok od roka,
 až ta Róže tak oswětla,
 jakž při Lwu wždy wěrně kwětla.
 30 Tu swietieše zlaté Kolo,
 pod nimž nebieše u polo
 mladému dobrému druhu
 zpodjieti tak práci tuň:
 Klimberkowi šlechetnému,
 35 w swém žiwotě udatnému,
 jenž netbaje nic o škodě
 wěrně slaužil své hospodě,

pomně na otce, na děda ;
 nepřátelóm bieše běda :
 každého, kam se obrátil,
 bil, sekl, bodl, w hlavy mlátil.
 A pan Walkún z Bořešina
 věda, že boj ctná nowina,
 da nejednu prudkú ránu,
 wždy se boda po swém pánu.
 Z Rožďalowic Ješek mladý
 podlé swé rytieřské wnady
 w dobrých činech nemeškáše,
 wždy se po swém pánu bráše.
 Dwoje křídle, podlé wóle :
 pól zlatém a pól sokole,
 pod těma dwa vlastná bratry
 tu we Fleminkowé chatry
 porazista welmi mnoho.
 Také nezameška toho
 w také bitwě že pan Wilém
 na swém oři prudkém, čilém,
 řka : Neželém smutku wina !
 Tu též pan Záwiš z Jimlina,
 a z Kozojed pan Dalibor,
 ti hnasta w nepřátelský zbor
 mužně beze wšeho strachu ;
 s nimaž dobří mnozí hnachu :
 Friček, Týč, Benešek, Lyšek,
 sahajíce chwalných wýšek,
 z Pawlowic pan Kunart mužný,
 Jan, syn jeho sestry družný :

ijedné chwile nezdáše,
 každý tam pospěšně hnáše.
 Arberkěf se ctně wzpomanu,
 po swém pánu jako wzplanu,
 5 pan Tegl z Řieda, jako Turka,
 syn Hertwików z Tegenburka,
 pan z Malwelzada, dobré plémě
 Fricendorl z Rakúské země,
 jeden z plodu mužné wnady,
 10 z Bawor Tušiek, rytieř mladý :
 wšichni hnachu w hauf protiwný,
 druh nad druha wiece silný,
 nelitujíc smrtedlné škody,
 stojic podlé swé hospody,
 15 děláše rytieřské činy ;
 křičie Miličin na ně hrdiny,
 z Wlašimě Člun polowičný,
 ctný pan Bolek, rytieř sličný,
 nesmuti Róže ani Člunu
 20 nemeškaje po nich lunu
 swým nepřátelóm na škodu,
 pomně swú dobrú úrodu,
 že měl otce šlechetného,
 jenž podlé rytieřstwíe swého
 25 činil dobrodružsky wšady
 w silných bojích i jinady,
 jakž mu byla ctná mysl dána,
 až pod korúhwí swého pána
 zabit u boji před Lawú,
 30 pod túž rytieřskou postavú. . .

WYSWĚTLENÍ WĚCÍ A SLOW.

W Y S W Ě T L E N Í W Ě C Í.

LIBUŠIN SAUD.

Str. 1, řád. 1. *wsiak ot swej čelědi wojewodi; čelěd* tolik co rodina (familia, prosapia).

Str. 1, ř. 7. *s kmetmi, s lěchy, władýkami; kmetowé* tolik co nejvyšší úředníci a saudcowé zemští; *lěchowé*, páni čili vyšší šlechta; *władýkowé*, hlavy rodin.

Str. 1, ř. 10. *Aj Wltawo*; Wltawa, po Labi největší řeka v Čechách.

Str. 2, ř. 3. *na Otawě*, řece v jižních Čechách, padající u Zwikowa do Wltawy.

Str. 2, ř. 5. *na Radbuzě*, říčce padající u Plzně do Mže.

Str. 2, ř. 6. *Klenowica*, synové Klenu.

Str. 2, ř. 13. *w Libušině otně zlatě siedlě*; Libuše kněžna Česká, dcera Krokowa.

Str. 2, ř. 14. *swětě Wysegradě*, slavném starodávním sídle knížat Českých u Prahy.

Str. 3, ř. 5. *ot Liubice bielě*; Libice zámek u Poděbrad, pozdější sídlo Slawnikowo, otce sw. Wojtěcha.

Str. 3, ř. 7. *s Dobroslawska chlmcu*; kdež nyní Hradec-Králové.

Str. 3, ř. 8. *Orlicu*, říčku padající u Hradce do Labe.

Str. 3, ř. 9. *ot gor Krkonoš* (Riesengebirge).

Str. 3, ř. 10. *Trut*; od něho má jméno město Trutnow, kteréž také po tu dobu *sač* aneb draka ve znaku swém nese.

Str. 3, ř. 11. *ot Kamena Mosta*; nyní wes bliže Slaného.

Str. 3, ř. 12. *ot brd*, rozumějí se hory Brdy w Beraunském kraji.

Str. 3, ř. 13. *ot Sázawy*, řeky padající do Wltawy blíž Jilowého.

Str. 3, ř. 14. *se Mže*; řeka též nazwaná Beraunka (Mies).

RUKOPIS KRALODWORSKÝ.

Str. 11, ř. 15. *Pokloni se bohóm, otsud k druhu spěcha*. Čechové pohanští, jako jiní pohané, více bohůw ctili, nad nimižto ale jednoho za nejvyššího všemohaučiho nebe i země stwořitele uznávali. Na tomto však místě, jak se zdá, mluví se jen o bozích domowních, ježto *Skrety* čili *Skřítky* (dii penates, intimi et secretales, Mat. verb. 79, 170, 246) aneb i *Šetky* nazýwali. Podoby jich byly w obydlí na nejřednějším místě, jako nyní u lidu wesského obrazy swatých na stěně za stolem wisi, postaweny. Wěřilo se o nich, žeby dům i obywatele jeho od zlého chránili a štěstí do domu přiwáděli; a protož každý hospodář takowé strážné bůžky ku počtě w swém domě chowal, jimžto sebe i jmění swé poraučel, a kteréž i cizí hospodář při návštěwě poklonau počtiti neopomenul. (Krok 1831. str. 345, 379.)

Str. 12, ř. 5. *Warito swučno*, nástroj hudební, strunami opatřený, příbuzný řec-

kému βαρβιτων. Není pochybnosti, že Slowané, národ od jakžiwa zpěwumilowný, i své zvláštní hudební nástroje měli. Spisowatelé Byzantišti wyprawují na rok 590, že před císaře Mauricia tři zajatí Slowané, pocházejíce od západního vzdáleného oceanu, přiwedeni byli, kteřížto místo zbroje *citery* sebau měli. Spisowatelé pak germanští z dewátého století, překládajíce bibli na jazyk swůj, a nemajíce pro slowo psalterium svého vlastního jmena, nazwali je „nomine barbarico“ *rotta* aneb *rottun*; Ermenericus pak Angiensis w polowici téhož století dewátého, na všední užíwání hudebního toho nástroje narážije, prawi tato slowa: Tu *psalterium* arripe, puto non alicujus mimi ante janua stan-tis, sed neque *Sclavi saltantis*. Z toho patrnó, že *rotun* byl nástroj, jehož zvláště Slowané užíwali, a snad barbarské to slowo zkaženo z českého *warito*. Podlé zpráwy týchže spisowatelů německých podobal se hudební tento nástroj poněkud malé harfě, jsa tříhranný a maje sedmero strun, jichžto zwuky po sedmeru stupních k osmě (octava) wystupowaly. (Pertz Mon. Germ. hist. II, 101.)

Str. 12, ř. 11. *Otčík sajde k otcem* a t. d. Tato píseň, jižto Záboj na znamení svého hlubokého hoře z nejlubšího dolu lesního úwalu zpíwá, a kteraužto Slawojowy zraky k pomstě nad nepřátely wzplanau, wyprawuje krátkými, ale důraznými slowy to, co se nedáwno před tím we vlasti bylo přihodilo. Smysl celé té písně i její účinek patrně ukazují, že slowo *otčík* za hlavu čeledí,

jako na str. 1, řád. 1. zde se wykládati nemůže, nýbrž že tuto w širším smyslu, podlé půwodního patriarchálního zřízení slowanských národů, hlavu neb wojwoda celé wětwe slowanské w zemi České oby-wající wyznamenává, tak jako podnes Rusowé císaře svého *batjuškau* t. j. otčíkem nazývají. Prostý smysl písně te jest tento: Wojwoda umřel, a nikoho z těch, kteříby hodni byli po smrti jeho národ spravowati, za nástupce svého neustanowil. Tu wtrhne nepřítel do země, podmaní ji sobě, a nutí národ k cizímu jazyku, k cizím obyčejům i k cizímu náboženstwi. Kterýby to však panowník otčíkem zde se mnil, s jistotau určiti nelze; a však ta okolnost, že nepřátelé teprw jeho smrti ku zmocnění se země použili, dáwá o muži zvláště udatném a prozřetedlném se domýšleti.

Str. 12, ř. 21. *Jedinú družu nám imieti*. Slowanům, jakož i jiným národům pohanským, bylo wíce žen mítí dowoleno. Zwyk ten se w Čechách, podlé svědectwí Kosmasowa (I, 72), až i do časů křesťanských táhl, kdež prý ještě za knížete Břetislawa († 1055) lidé wznešení podlé obyčeje pohanského po dwau i po třech ženách najednau míwali.

Str. 12, ř. 22. *Z Wesny po Moranu*. Wesna byla u starých Slowanů bohyně jarního podletí, jakož podnes jaro u Polanů *wiosna*, u Rusů *wesna*, a j. p. slowe. Na tomto však místě Wesna obrazně wyznamenává *mladost*.

Morana, jinak také *Mořena*, aneb i *Smrt*, byla půwodně bohyně zimy, jenž

weškera přírodu umořuje. Zde však znamená smrt lidskou. Památka na tuto bohyni se podnes ještě v Čechách zachovala, když totiž na Smrteďnau neděli děti po wesnicích ustrojenau smrt ze wsi wynášejíce a do wody házejíce, na to pak se zelenau ratolestí se nawracujíce zpívají :

Smrt plyne po wodě,
Nowé léto přichodie atd.
aneb : Smrt sme wám zanesli,
Nowé léto přinesli atd.

Str. 13, řád. 1. *Wyhánie z hájewe osé krahuje.* Staří Slowané přinášeli oběti bohům w poswátných hájích, ježto we zwláštní actiwosti měli. Žádné dřewo háje toho nesmělo poraženo, žádné zwíře w něm zabito býti, leč za obět, ano ani žádná neposwěcená noha nesměla do něho wkročiti. W hájích těch chowali poswátné ptactwo, kteréž oběti bohům přinášené zjídalo. W tom smyslu mluví též jedna stará Skandinawská píseň: W háji Glasislundru na stromowé wětwi sedí pták, žádaje oběti. Dlauho ještě po přijetí wiry křestanské w Čechách lid sprostý swé staré poswátné háje ctil, pochowáwaje w nich zemřelé a wykonáwaje tryzny, t. j. pohanské oběti za mrtvé, na hrobích jejich, až potom kníže Břetislaw II l. 1092 háje ty posekati a spáliti dal.

Str. 13, ř. 6. *Kamo otčik dáwdše krmé bohóm.* W rukopisu Kralodworském, w této prawé a neporušené zprávě z časů pohanských, nikde se zmínka neděje o kněžích (sacerdotes), kteřížby oběti bohům činili; nebrž obřady ty wždy wykonáwá wlá-

dyka neb wojwoda (srown. též str. 18, ř. 32; str. 22, ř. 37; str. 23, ř. 7, 16 a 22.), w čemž hierarchicko-patriarchální wláda pohanských Slowanů w Čechách se zřejmě zjewuje, z kteréžto také příčiny Čechowé, přijawše wiru křestanskau, swé duchowní pastýře, neznajíce rozdilu mezi slowy *sacerdos* a *princeps*, w obojím tom smyslu *kněze* nazýwali, až teprw čas pozdější w tom rozdíl učinil.

Str. 13, ř. 12. *Lumír.* Jméno to zdá se býti zkráceno ze slowa *Ludomír* aneb *Lubomír*. Jiného také starého zpěwce slowanského jmeno zachowala píseň o pluku Igorowé, t. *Bojana*, nazýwajíc jej wnukem boha Welesowým, slawíkem dáwných wěků, jehožto píseň podobna byla myslí blaudící po lese, šerému wlků tčkajícimu po zemi, siwému orlu wznášejícimu se pod oblaky.

Str. 13, ř. 13. *Wyšehrad.* Důležité jest připominání hradu toho w této písni, ukazujíc na přewysoké jeho stáří i tehdejší znamenitost; wyswitál ze slow Slawojowých, že již dáwno před tím, co se toto dalo, byl Wyšehrad srdcem celé wlasti. Prawdě podobno jest, že již Samo na Wyšehradě swé sídlo měl; a snad byl Lumír zpěwec na jeho dvoře, kterýžto slawné Samowy činy po Wyšehradě i wšé wlasti písňemi rozhlašowal.

Str. 13, ř. 20. *Dwa syny.* Těmito slowy míní Záboj sebe a Slawoje.

Str. 13, ř. 23. *Mlatem.* Mlat byl bojowní nástroj na způsob kladiwa, w nejstarších časích kamenný, později ale železný. W českém museu nalezá se takowý ka-

menný mlat, jenž 12 liber váží. Tiž i tau dá se také poněkud vysvětliti onen strážlivý účinek, jež tato zbroj, mrštěna rukau Zábojowau, měla. Wiz. str. 15, ř. 13. a str. 16, ř. 20 a t. d.

Str. 13, ř. 34. *Wsi kladechu ruce.*

Zde se zdá rukopis bez pochyby winau přepisowatele w smyslu býti porušen; a však dá se snadno doplniti z chodu slow, jenž předcházejí i následují, a z jiných podobných míst téhož rukopisu Králdoworského, totiž:

i tištechu jej wprsilná paži s prsú na prsy,
wsi kladechu ruce do rukau, (t. podávali
si je,)

wěhlasno dáwachu *slowa k slowóm.*

Smysl toho jest: objímal Záboje jeden po druhém, všickni učinili mezi sebou spolek a radili se maudře. O podání sobě rukau na znamení učiněného swazku mluví tentýž zpěw ještě na dwau místech, totiž: na str. 14, ř. 18: tamo si podámy rucě, a na str. 14: ř. 36, podasta si přesilně ruce; a we zpěwu o knížeti Jaromírowi při podobné příležitosti stejné místo přichází:

str. 30. ř. 11: podachu si kolem prawě
rucě,

tichými slowesy howořili.

Str. 14, ř. 10. *Wsiak srdce úporno králu.* Slowo *král* odwozowal Dobrowský ze jmena německého *Karl*, dokládaje, že Čechowé před Karlem velikým králůw neznali. Jestli tomu tak, tehdy by zpěw tento do časů starších, nežli do první čtvrti dewátého století nesahal. A však jiní také jinak to slowo odwozují. Wiz Jungm. Slovník.

Str. 16, ř. 18. *Bés.* Slowané pohanští wěřili w duchy dobré i zlé; dobré nazýwali *dasý* (Mat. verb. 130.) zlé pak *bésý* (tamtéž 188.) I po přijmutí wiry křesťanské dlanu ještě slowo *bés* za křesťanského *dábla* platilo.

Str. 17, ř. 10. *Třas.* Třas nenáleží vlastně do bájeslowí pohanského, nébrž jest jen básnické zosobnění pojemu slowa toho, jenžto *třesení*, tremor, wyznamenává. Podobným způsobem w témže zpěwu i slowo *Strach* (str. 16, ř. 30.) zosobněno.

Str. 18, ř. 27. *Tamo i wěle duš těké siemo tamo po dřewech.* Podlé domněni pohanských Slowanů wzala na se duše, wyšedši z těla, postawu ptáci, a to rozdílné: bylli člověk dobrý, obdržela postawu ptáka dobrého, obyčejně bílé holubice; pakli ale zlý, stala se černým krkawcem, aneb jiným zlým, t. drawým ptákem. Zde se mluví o duších zlých, totiž zabitých nepřátel, a protož bojí se jich jiné dobré ptactwo i plachá zwěř, jenom sowy nebojí se jich, poněwadž sowy samy za duchy zlé platily, jakož je potud lid powěřčný za wtělené dáblý drží. Duše takowá w postawě ptáci z těla wyšla musela tak dlanu semo tamo po stromích okolo mrtvého těla lítati, dokud pohřbeno nebo spáleno nebylo.

Str. 19, ř. 1. *Neklan.* Neklan byl sedmý Pražský kníže po Přemyslu oráči. O skutcích jeho, a událostech za panování jeho w zemi České zběhlých nic wíce se newí, než co zpěw tento wyprawuje. Kozmas, mluwě o témže příběhu, ač s nemalými proměnami, wydává Neklana za muže k boji dokonce nestatečného, kterýž

maje proti Wlastislawu do boje jeti, muže jednoho welmi udatného, jmenem Tyra k sobě powolaw, jemu zbraň swau i koně swého půjčil, aby jsá tak za kníže zakuklen a nepozuán, místo něho w čelo wojska se postavil. W témže smyslu wzpomíná o něm také Dalimil:

A snad jemu proto Neklan děchu,

že jeho nikdy s koně neklali běchu.

Jinak a důstojně mluví o něm zpěw tento, w kterémž Neklan swé knížecí hodnosti nikoli nezadává, nébrž knížecími slowy k wojně wstáti káže, aby pomstil pohannění, od Wlaslawa jemu učiněné.

Str. 19, ř. 2. *Wlaslaw*, čili Wlastislaw, byl podlé swědectwí Kosmasowa kníže Lucký, jehožto panstwi bez pochyby w nynějším kraji Žateckém, a w okolních částích kraje Litoměřického a Rakownického leželo. Od něho měl jmeno swé hrad *Wlastislaw*, na pomezí někdejší župy Bilínské a Litoměřické.

Str. 19, ř. 11. *Čtmír*, jmeno skrácené ze slowa Čestmír. Tohoto Kosmas Tyrem nazývá.

Str. 20, ř. 4. *Krwój*, čili Krwoj, byl spojenec Wlastislawůw, a bez pochyby také samostatný kníže, který byl již prwé s Neklanem wálčil, potom ale se s ním smlawil, a však slowa swého nezdržel. (Str. 21, ř. 1.)

Str. 20, ř. 22. *Wojmír*. Kdoby tento míru milowný wojwoda byl, jehožto statky den cesty od Prahy ležely, nesnadno se dá určiti. Ze zpěwu tohoto jen se widí, že byl spojenec Neklanůw proti Wlastislawowi a jeho přátelům.

Str. 23, ř. 6. *Skála bohóm smilená*. Má se za to, žeby skála ta, na kteréž Wojmír obětował, byl wrch u Milešowa ležící, jemužto Hrmolan dějí. Pál dne cesty odtud, někde w okolí Teplickém, byloby pak hledati bojiště, kde se Pražané s wojskem Wlastislawowým srazili.

Str. 24, ř. 13. *Lánie prów přemnoha mnostwoie*. Ze slow těch widěti, že onoho času w bitwách i psowé užíwání byli, jež na nepřátely štwali. Toto místo připomíná také na slowa, jež Kosmas při též příležitosti Wlastislawowi w ústa klade: Juro, quod pro infantibus eorum (Pragensium) catulos canum ponam ad ubera matrum.

Str. 29, ř. 4. *Wýhoň dub*. Slovo dub jest jen appellativum, jak se zdá, za starodáwna welmi oblíbené k wyswětlení tělesné mohútnosti a síly, a protož pozdější šlechtickau w Čechách rodinu, jež se z *Dubé* nazýwala, s tím spojowati nelze. Tak i we zpěwu *Záboj a Slawoj*, tu kdež básník boj Zábojůw s Luděkem popisuje, w témže zdařilém podobenstwi prawí (str. 15, ř. 27.):

Dub proti w dubu zřieti ze wsiecho lesa.

Str. 29, ř. 15. *Knězu Oldře*. Boleslaw II. přijmím Nábožný, zůstawił po sobě tři syny: Boleslawa III. Zrzohlawého, Jaromíra a Oldřicha. Toho času, do kterého zpěw tento připadá, nalézal se Boleslaw III, oslepený, na kterémši hradě w Polště w zajetí; Oldřich pak, nejmladší z nich, pomáhal bratru swému Jaromírowi s pomocí německého wojska na stolec knížecí. (Palacký Gesch. v. Böhmen I, 256 sl.)

Str. 30, ř. 5. *Na wrše, kde stachu po-*

kraj lesa. Výhoň se svými 350 muži přitáhl přes Bílou horu, a postavil se na vrchu, jež Kozmas Zísí jmenuje, kdež nyní Strahovský klášter stojí, kterážto místa tehdež ještě lesem porostlá byla.

Str. 35, ř. 14. *Ot Zhořelských hor.* Zhořelské lesnaté hory táhnou se po hranicích na půlnoční straně země České, majíce jméno své od města Zhořelice (Gör-litz) v horní Lužici, tři míle za českou hranici ležícího. Za městem Fridlandem hory ty se znamenitě snižují, čímž nepřátelům do země přístup velmi usnadněn byl.

Str. 35, ř. 23. *k Troškám.* Trošky slowau dvě podlé sebe stojící, vysoké, spodem ale srostlé skály v kraji Bole-slawském, nedaleko města Turnowa, na kterýchž se rozwaliny starých věží a hradeb již zdaleka spatřují. Od nich k Turnowu po břehu řeky Jizery táhnou se powěstné zbytky rozmoklého vrchu, podiwu hodné, zdaleka welikému městu podobné skaliny, na jichžto vrchu zříceniny bývalého hradu *Hrubá Skála*, a něco dále zbytkové hradu *Waldštejna* leží.

Str. 37, ř. 21. *Kněz Zálabský*, t. jehožto knížectví za Labem leželo, což owšem jak o pravém, tak o lewém břehu Lab-ském platiti může. Powážili se ale, že wice písní rukopisu Kralodworského swým obsahem nynějšímu kraji Hradeckému a Bydžowskému náleží, tak že ta důminka zhoľa bezdůwodna není, kde zpěwy ty nalezeny, že tamtéž, neli složený, alespoň sebrány jsou; protož pochybeno nebude, i

tuto píseň na prawou stranu Labe položiti, kdežto pak jméno Zálabského kněze nej-lépe na wévodu Wyšhradského neb Praž-ského se hodí, jehož sláva a bohatství tehdež po celých Čechách rozblážený býti musely.

Str. 73, ř. 5. *Olomúe*, tehdejší hlavní město země Morawské, na prawém břehu Morawy řeky ležící.

Str. 43, ř. 7. *Hostajnow* čili *Hostýn*, w Morawě w kraji Přerowském na pan-ství Welkobystřickém, 6 mil od Olomauce, a páté hodiny cesty od Kroměříže. Na hoře té po tu dobu kostel matce boží zasvěcený stojí.

Str. 43, ř. 11. *buša wstáše dceře dle taterska chama.* O zdvihnutí se diwého národu Tatarského a Mongolského ze sídel swých u prostřed Asie, o záhubném tahu jich skrze nynější zemi Ruskau, Polakau, Uherskau a Slezskau až k městu Lehnici, a o konečné porážce jich u Olomauce, kromě dotčeného w úvodu pojednání „Der Mongolen-Einfall“ lze se také dočísti w F. Palackého: „Geschichte von Böhmen, Ilten Bandes 1te Abtheilung“ na str. 115—123, w pojednání prof. A. W. Šembery o „Wpádu Mongolů do Morawy“; w „Dějích země České W. Wl. Tomka na str. 97—99, a j. Dcera taterska chama omylně se zde jmenuje; bylať to wnučka knížete Kyjewského Michaila, jižto Němci we Slezku, w městě Středě (Neumarkt) zabilí.

Str. 46, ř. 6. *Kyjew i Nowýhrad.* Kyjew, město w Malé Rusii na řece Dněpra, *Nowýhrad*, (rusk. Nižnyj Nowgorod), město w nynější Welké Rusii na Wolze

řece ležící. Obě tato města byla za starodávná hlavními sídly království po nich jmenovaných; nyní pak jsou přední místa takéž řečených gubernií čili krajů v říši Ruské. I Nowýhrad omylně zde stojí, neboť jeho Tataři newzali.

Str. 50, ř. 37. *Jaroslav*, t. ze Šternberka. Tehdáž ale Jaroslav tohoto rodniho jména ještě neměl, jenž teprve později powstalo, když totiž panská rodina, ku kteréž náležel, na státcích svých v Čechách a v Moravě dva zámky téhož jména „Šternberk“ wystawěla, a potom sama také po nich „ze Šternberka“ se jmenowala, jakož i po dnes ještě jména toho užívá.

Str. 52, ř. 11. *Hana* slowe jedna říčka i krajinka v Moravě, kteráž nad městem Kroměříží do hlawní řeky Morawy wtéká.

Str. 51, ř. 15. *knížeckých lesův*. Slowo *knížeckých*, ukazuje na stáří písně této, jenž po 12 století, t. za králů Českých, již složena býti nemohla, póněwadž podle nich žádných knížat v zemi České nestáwalo. U lidu Ruského v Haliči zpívá se jedna koleda, písní této slohem i hlawním obsahem až ku podiwu se podobající tohoto počátku:

Oj u sadoňku

Pawoňky choďat a t. d.

(Pieśni ludu Rusk. w Galicyi, zebr. Żegota Pauli, I. str. 3.)

Str. 53, ř. 28—31. Tyto čtyry řádky, a však rymowané, po tu dobu w Čechách a w Moravě za národní píseň se zpívají:

Wždycky mně matička říkávala,
abych se mláďencům wyhýbala,

a já předci mám je w srdci,

kdyť jsou ti mládenci hodní chlapani!

Str. 54, ř. 13. *Ach ty róže, krásná róže* a t. d. I tato píseň své rodné sestry mezi písněmi ruskými nalezla, načež již p. Čelakowský pozornost obrátil. Wiz jeho sbírku Slow. nár. písní I str. 122, a III str. 130 a 228.

Str. 55, ř. 10. *Lesi Miletinští. Miletin* městečko a panství se zámek w kraji Bydžowském. W XII století náleželo ještě k dědinám knížecím, kdežto se zvláště kníže Wladislaw rád zdržowal, i sw. Ottu, biskupa Bámberského, na jeho pauti apoštolské do pohanských Pomořan zde w Miletině častowal. (J. L. Jandera „Über Miletin“ str. 6 a t. d.) A protož snad také pochybeno nebude, slowa *knížecké lesy* we swrchu dotčené písní (str. 51, ř. 15) s těmito *lesy Miletinskými* za jedno spojití, ano i všem těmto kratším písním rukopisu Kralodworského tauž rodnau wlast, totiž Miletin a jeho blízké okolí přičísti; kdežto bez pochyby z úst lidu sebrány i sepsány; a později s jinými staršími i nowějšími zpěwy w jednu sbírku položeny jsou.

MASTIČKÁŘ.

Str. 65, ř. 1. *Ipokras*, Hipokrates ironicky.

Str. 78, ř. 33. *s Bendtek*; zde Venedig.

Str. 81, ř. 32. *Soba*, skrácené Soběslaw; *Koba*, snad Jakob.

Str. 82, ř. 12. *Wawřena*, Laurentia.

DALEMILOWA KRONIKA ČESKÁ.

Str. 86, ř. 8. *Srbowé*, w témž smyslu jako Slowané.

Str. 86, ř. 13. *Srbském jazyku*, w Slowanském kmenu.

Str. 86, ř. 14. *Chrwaty*, rozuměj Welké Chorwatsko, Bělochorwatsko.

Str. 87, ř. 13. *Říp*, známá hora w Rakownickém kraji blíž Raudnice.

Str. 88, ř. 10. na *Kašně*.

Str. 88, ř. 11. na *Tetně*, blíž Berauna.

Str. 90, ř. 26. *Bieliny řeky* čili Bílé, w Litoměřickém kraji.

Str. 90, ř. 34. *Stadici*, wes w Litoměřickém kraji na panství Cochowském.

Str. 93, ř. 6. *pod Petřínem* (Laurenzberg) w Praze.

Str. 93, ř. 28. *dievky hradu Děwín wděchu*; Děwín, starodáwní hrad za Wltawau proti Wyšehradu.

Str. 97, ř. 26. *Plawecy křikú*; Plawci (Polowci) čili Kumáni, diwoký lid kmene sewerského.

Str. 101, ř. 1 z *Okořína* čili Okoře, w Rakownickém kraji na prawo od silnice z Prahy do Slaného.

Str. 101, ř. 28. *Šárka*, známé romantické údolí blíž Prahy.

Str. 102, ř. 37. *lutice*, Eumeis, furia (Mat. verb. 96, 125, 427.).

PRÍDAWKY K DALEMILOWĚ KRONICE.

Str. 104, ř. 35. *Rudolt z Košic*; Košice wes w Bydžowském kraji, na Chlumeckém panství.

Str. 104, ř. 37. *Wěněk z Třešic*, jakž

se jmenuje dwůr poplužní k týmž Košicům patřící, na Chlumeckém panství. Senboj tuto popsaný stal se w Hradci Králowé.

Str. 105, ř. 28. *Matěj z Trenčina*; Trenčín stoličné město w Uhřích.

Str. 105, ř. 33. *na Brod Uherský*.

Str. 105, ř. 37. *o Hradišti*; Hradiště krajské město w Morawě.

Str. 106, ř. 1. *na Banowě*; Banow, městys blíž Uherského Brodu w kraji Hradištském.

Str. 106, ř. 12. *když Holiče dojde*; Holič (Weisskirchen) nyní krajské město w Přerowsku.

Str. 106, ř. 26. *Jindřicha Lipského*; Jindřich z Lipé, nejvyšší maršálek králowství Českého, byl vůdcem českého wojska proti Matějowi z Trenčina.

Str. 106, ř. 30. *Wilémowi Zajieci*, z Waldeka, tehďáž jednomu z nejznamenítejších pánů Českých, kterýž potom na místo Jindřicha z Lipé nejvyšším maršálkem zemským a podkomořím učiněn.

Str. 106, ř. 33. *Ostrwa wsta proti králowi*. Ostrwu nazývá kronikář veliký rod pánů Ronowských, ze kterého byl i pan Jindřich z Lipé. Znak toho rodu byla ostrew čili dvě sněť přes kříž položené.

Str. 106, ř. 36. *s Králem Střela bieše*; Střela, totiž rod pánů ze Strakoníc, kterých znak byla střela.

Str. 107, ř. 11. *Kokořici*, tak nazwani od hradu Kokořina w Boleslawském kraji, kterého se zříceniny až posud na panství téhož jmena spatřují.

WÝPISKY Z KNIHY STARÉHO PÁNA
Z ROSENBERKA.

Str. 107, ř. 18. *komorníka*, právního posla jistého druhu.

Str. 108, ř. 19. *W hrasské poprawě*, t. j. w saudaím okrsku hradu Pražského čili w kraji Pražském.

Str. 111, ř. 17. *w Pražce*, w Pražském kraji.

Str. 117, ř. 31. *s Rožďalowic*, w kraji Boleslawském.

Str. 132, ř. 30. *Oldřicha z Pacowa*; Pacow městečko w Tábořském kraji.

ZLOMKY Z ALEXANDREIDY.

Alexander, přijmím Weliký, syn Filipůw, krále Macedonského, jenž spolu i nad Řeky panowal, po smrti otce swého jsa stár 20 let na stolec králowský nastaupil. Dwě léta potom wytáhl s wojskem 35000 mužů z Europy do Asie na krále Perského Daria, přijmím Kodomana, jehož we třech bitwách porazil, totiž: u Granika w Malé Asii, u Issa a konečně u Gangamely, kdež také Darius zradau satrapy swého Bessa zabit. Malé Asie, Syrie, Paléstinu i Egypta dobyl, do Libye, u prostřed pustin Afrických se prodral, a potom opět na východě w Indii bojowal, kdežto krále Pora přemohl a zajal. Umřel w Babyloně w 32 roce wěku swého, léta 324 před narozením Kristowým.

Str. 166, ř. 13. *Besermené*, tak nazývání jsau Turci Chowaresemští.

Str. 166, ř. 20—24. Táž slova klade Dalimil králi Otakarowi w ústa:

Dí král: „Až se z wojny wraci,

zawaleji Čechóm welikú práci:
chci Petřin pawlakú německú postřieti,
a na Pražském mostě nebude Čecha
widěti!“

(Dal. c. 92.)

ZLOMKY BÁSNÍ DĚJEPRAWNÝCH.

Str. 169, ř. 19. *Přemysla krále*, rozuměj Otakara II, kterýž na poli Morawském zradau Milotowau, l. 1278, 26 srpna padl. Syn jeho, král Wáclaw II zemřel l. 1305, dne 21 čerwna w 34 roce wěku swého, zanechaw po sobě jediného syna, krále Wáclawa III, posledního to po meči potomka z rodu Přemysla oráče, jenž také dwě léta potom (1306, 4 srpna) w Olomauci rukau aukladnau, w stáří 17ti let, se swěta sešel. Wiz níže Pulkawowu kroniku Českau, na str. 441—467.

Str. 175, ř. 10. *Mohuč* (Moguntia, Mainz) někdy hlavní město w Německu, nyní we welkowéwodstwi Hesském ležící při wtoku řeky Mohanu (Mainz) do Rýna.

LEGENDY.

Str. 182, ř. 7. *Chotún* čili *Chotaua*, wes w kraji Kauřimském na panstwi Poděbradském, s filialním kostelem sw. Prokopa.

Str. 186, ř. 5. *Sázawa* řeka vychází w Morawských horách, protéká kraj Časlawský a Kauřimský, a wpadá pod Jilowým do Wltawy.

Str. 186, ř. 27. Skála swatého Prokopa nalézá se w kraji Kauřimském u Sázawy řeky na protějším břehu města Sázawy.

Str. 187, ř. 2. *Oldřich*, kníže český,

syn Boleslawa II. Nábožného. Zemřel l. 1037. Klášter Sázawský založen od něho l. 1037, od jeho pak syna, Břetislawa knížete, rozšířen a nadán.

Str. 202, ř. 30. *Zbyhněw*, t. Spitihněw II, jenž po smrti otce svého Břetislawa I (l. 1055) na stolec knížecí nastoupil.

Str. 203, ř. 27. *Wratislaw* II, starší bratr Spitihněwůw, následoval jeho na knížectví České l. 1061.

Str. 286, ř. 28 — 31. Sw. Kliment utrpěl smrt mučednickau okolo l. 102 po narození Kristowu.

Str. 288, ř. 17. *jeden swatý kněz*, t. swatý Cyrill, kterýžto w těch místech u Černého moře, w nynějším jižním Rusku, pohanským Chazarům náboženství křesťanské kázal. O dalších jeho příbězích čti w legendách 6 a 7, na str. 308 a 314.

Str. 311, ř. 23. *Gradišř*, rozuměj Lewý Hradec, někdy slavný knížecí zámek na lewém břehu Wltawy w kraji Rakownickém.

Str. 314, ř. 12. *Welehrad*, někdy slavné město, na místě nynějšiho krajského města Hradiště w Morawě.

Str. 319, ř. 11. *do Boleslawě*, rozuměj Staré.

PULKAWOWA KRONIKA ČESKÁ.

Str. 428, ř. 5. *Lawa*, město Laa při řece Dyji w Rakausích.

Str. 428, ř. 13. *Jindřich wévoda Slezský*, totiž Wratislawský.

Str. 428, ř. 15. *podlé Pohorělce*, (Pohoric).

Str. 429, ř. 15. *pan Kadolt řečený Širotek*, z Dürnholcu.

Str. 430, ř. 27. *s Danielem králem Ruským*, knížetem Kyjewským.

Str. 430, ř. 31. *s Lackem mladým Lučickým čili Lečickým*.

Str. 430, ř. 34. *Sikulów*, (Sekler) w Sedmihradsku; *Beserminów* čili Bisurmanůw, wiz pozn. ku str. 166 ř. 13.

Str. 431, ř. 1. *rozwojenców*, křesťanů řecké církwe.

Str. 431, ř. 10. *Heimburk*, město w Rakausích, na hranici Uherské.

Str. 433, ř. 24. *Jaroš z Poděhus*.

„ „ ř. 34. *Kunhutu dceru Rostislawowu wévody Bulgarského*, rozuměj Rostislawa Mstiblawice, knížete Halického.

Str. 434, ř. 2. *z Pošeň*, Prešpurk. srowněj str. 437. ř. 20.

Str. 434, ř. 19. *wévoda Polský, totiž Slezský*.

Str. 434, ř. 20. *na tom poli, jenž Letná slowe*; rozuměj rozsáhlau planinu u Prahy při řece Wltawě na sewerní straně od města, od Brusky až k Holešowicám, kdei nyní také Bubeněcké sady.

Str. 435, ř. 27. *s Boženú Českého krále dcerú*; Božena znamená zde Beatrix.

Str. 437, ř. 17. *břehu Naonského*, Portus Naonis, Portenau.

Str. 438, ř. 37. *swatá Hedwika*. Wiz níže str. 1150.

Str. 439, ř. 30. *trh Juliów*, Forum Julii, Friaul.

Str. 440, ř. 3. *k Teplé*, w Plzenském kraji.

Str. 440, ř. 13. *k Drosdorfu nad řekau Dyji*.

Str. 440, ř. 15. *Bechynsko*, Bechynský kraj, kde nyní Táboršký.

Str. 441, ř. 11. *Witkowici*, slavný panský rod, ku kterému patřili pánové Rosenberští.

Str. 442, ř. 12. *Milota* z Dědic, nejvyšší komorník Moravský.

Str. 446, ř. 23. *Teobaldovi* z Risenberka.

Str. 448, ř. 35. *Hluboká*, hrad v Budějovickém kraji.

Str. 449, ř. 2. *do Vyšňového Brodu*, (Hohenfurt) v Budějovickém kraji.

Str. 449, ř. 26. *hradu Holšteina*, (Hohensteina).

Str. 449, ř. 36. *Kazimír wévoda Polský*, rozumí se Opolský wévoda.

Str. 455, ř. 8. *u swatého Františka* čili v klášteře Swaté Anešky na Starém městě Pražském.

Str. 455, ř. 30. *Siras*, Sieradz, polské město nad Wartau.

Str. 458, ř. 19. *Perno*, (Pirna) v Sasicích blíž hranice České.

Str. 462, ř. 20. *Hory*, rozuměj Kutnau horu.

Str. 467, ř. 32. *Křiwoklát*, čili Hrádek, (Bürglitz) v Rakownickém kraji.

Str. 469, ř. 31. *podlé Zderazi*. Klášter tento na Nowém městě w Praze, tehdež ještě wenku blíž města stál.

Str. 471, ř. 30. *dceru Jakobowu od Wěše*, znamenitého měšťana Pražského.

Str. 471, ř. 32. *synu Ruthartowu*, měšťana Kutnohorského.

Str. 478, ř. 23. *Mateowi* de Visconti.

Str. 487, ř. 16. *Witoraz* (Weitra) w Dolních Rakausicích při České hranici.

Str. 488, ř. 19. *w tom městě Kúbbé*, (Cham) w Bawořích při České hranici.

Str. 490, ř. 3. *Metenské také město*, Meta čili Metz.

ŽIWOT CÍSAŘE KARLA IV.

Str. 500, ř. 5. *Orličník*, Tomáš Aquinský.

Str. 512, ř. 29. *Aco, náměstek hrabě*, vicecomes, de Visconti.

Str. 514, ř. 18. *wládař Berúnský*, t. j. města Verony.

Str. 534, ř. 29, *Mastin z Řebřika*, t. j. della Scala.

Str. 542, ř. 30. *do Tušeně*, w Kaurimském kraji, nyní na panství Brandýském.

Str. 556, ř. 2. *stříbrná hora u Wřesníka*, w Čáslawském kraji na Želiwském panství.

Str. 559, ř. 6. *do hory Pesolanské*, Montpellier.

ZLOMKY Z ALEXANDREIDY.

Str. 1084, ř. 20. *Wědy*, polsk. Widma, rusk. Wědma, t. čarodějnice. Po tu dobu mluví lid w Malorusku, když slunce neb měsíc se zatmí, že je Widmy ujídají.

Str. 1114, ř. 16. *Saraceni*. Jmeno to, jakož i mnohá jiná místa dokazují, že skládání Alexandra teprw w době tahu křížových powstalo, a bez pochyby tyto daly prwní k tomu příčinu. Básník líče boje krále Macedonského w Asii, má před očima wojsko křestanské při dobývání swatých míst; proto také národy Asiatské, s nimiž Alexander činiti měl, Saraceny, pohany a jinak podlé swého času nazývá.

Tak též i překladatel český jména slo-
wanská místo feckých do básně této při-
vádí, jakož níže na ř. 35—35: Radwan,
Mladota, Jan, Radota; mnohá opět jména
fecká tak porušena jsou, že v nedostatku
originalu již ani se vysvětliti a oprávit
nedají. Mimo to český překladatel, jakož
již svrchu poznamenáno, častěji na časy
swé, as na konci XIII století, se powrací,
a mnohé dobré zrno k poznání tehdejší
doby podává.

ŽIVOT SW. HEDWIKY.

Str. 1149, ř. 15. *Wáden a Meran*,
dva staré zámky v nynějším Tyrolsku.

Str. 1150, ř. 20 a 21. Udaný zde rok
nejen s historií, ale i s jinými daty téžto
legendy v hrubém odporu jest. Neboť
podlé udání na str. 1156, ř. 30 a d.
předpowěděla sw. Hedwika smrti syna swého
Jindřicha, že měl od pohanův sjíti, před r.
1238, což se pryj po třech letech na to, tehdy

asi s počátku l. 1241, vyplnilo, a sama
zemřela podlé zprávy na str. 1158, ř.
35, l. 1243; bitwa pak Lehnická, v
kteréž kníže Jindřich zahynul, bojována
jest podlé zpráv historických l. 1241
dne 9. dubna.

Str. 1151, ř. 3. *Třebnice*, jakož i níže
Lehnice a *Krosna* neb *Krosno*, jsou města
v nynějším Pruském Slezsku ležící.

Str. 1158, ř. 5. *u swého bratra krále
Českého*, totiž Wáclawa I.

SMRT KRÁLE JANA.

Str. 1179, ř. 16. *Fleminkové chatry*,
t. j. Flanderští, kteří pomáhali králi An-
glickému.

Str. 1179, ř. 28. *Klimberče mladý*,
t. j. Jindřich z Klingenberka, rodu od
Rýna do Čech příslého. Otec jeho byl
Jan z Klingenberka.

Str. 1181, ř. 18. *supové křídle*; ten
a podobné ostatní názvy v básni zna-
menají znaky českých panských rodů.

WYSWĚTLENÍ SLOW.

A = ale, sed. Nalít Uhřie w setniny sě shlukú, nalít oružení s nimi střetnú; a w ješut by chrabrost atd. 46 a čast.

Alafance. pl. staroněm. Alfanz, složeno z *al* = cizí a *fansen*, por. lat. fari, = mluwiti, vlastně cize, lstně pokrytě mluwiti, a tak jiného jako prodati; Čechům však tolik co dary, wzatky. Alafance bráti, str. 633 = dary bráti, jimi se dáti porušiti.

Asa adv. = as, aspoň. Že jsú asa jistinu jen brali od swých dlužníkúw; etwa, wenigstens, str. 728.

Barba, později barwa, něm. Farbe, str. 1075, 22.

Bata, m. otec, neb kdo na místě otcově jest, jako starší bratr, strýc atd. Bafo, ty mluwi k nim oteckými slowy; str. 12. jest něžně řečeno na místo = bratře atd.

Báti, bajn, čn. ndk. = mluwiti. Ženy (napilé) mnoho *bajú* str. 80, s přhanau řečeno, jako žwatlají, blebtají, klewetají. Por. lat. fari.

Bebci = beptám, blblám, stammeln, 959.

Bedlné = bedliwé. 911. (r. bdieti).

Béhař, m. = béhaun, Laufer. Na str. 248 rozumí se panský béhaun.

Behmiš, Pehmiš, m. 846, 7. We XIV stol. nosíli čeští sprostí lidé slaměné klobanky. Wiz rkp. 1360: Liber viaticus Joannis Lutomišl. w Mus.

Běhudný, adj. běhawý, těkawý. Běhudná mys, str. 673. t. rostržitá. Běhudné

ženy dom od domu t. běhající. Oči běhudně (dual) 782.

Bělestwáci, adj. albocandens, weissglänzend n. p. řiza, 3.

Berce, m. bráč. Berce berní králowských, str. 724. Steuereinneher. Bercích, local. sine praep. 725, 24.

Bés, m. daemon.

Bezďéc, f. (r. bez-děk) přinucenost, newole. Pod bezďéci, nuceně, str. 714.

Bezďetek, m. kdo děti nemá, Kinderloser, str. 729.

Bezprawce, m. bezprawi činící, injurius. 884. 966.

Bezprímny, adj. ně adv. (*wz*, mutando *w* in *b*, et přem ex *pru*; cf. rus. uprjamyj.) úporný, upřený, silný, náramný. Bezprímně drám toho = pewně, tuze, 776. Bezprímně želeti t. welmi. Štit. [Alib. Bezprímná práce, púst. Id.]

Blahati, (r. blaho) = dobrořečiti, benedicere, blahaj duše má hospodina, benedic anima mea domino. 61.

Blanka, f., tenká blána čili kožka. Blanka ku psání t. pergamen. 56.

Blažnost, f., str. 670. = blaženost, Seligkeit.

Blece, 959, snad místo *blekce* t. blekotá, zajiká se? Nebo snad *blbce*, bleptá?

Blekot, m. kdo blekce. Schwatzer. 960.

Blesti, praes. bledu, neutroact; = zma-

teně mluwiti, bleptati, faseln. Co bledeš; str. 365.

Bláda, f. 1081, 7. Jistá braň.

Blížá, = bližší. 1005.

Blstěti se = blýštěti se; schimmern. Kříž se blstěče, t. blýkal se; str. 316.

Blúzi = blaudim. 1091. 23.

Bobonek, m. (r. pol. bobo; boh. bubák = strašidlo) = poboněk, powěra, Popanzerei, Alfanzerei. Jsau při tom bobonci, str. 682. Takými bobonky chtěj pomoc jmieti. Štít. alib.

Bočiti se, rcpr. na bok čili na stranu se chýliti. S hynsta se dolow boče t. nahýbal se, str. 188. Mox sequitur: skoči s koně ib.

Bodrost, f. = čilost, smělost, Munterkeit. Rozstúpi se bodrost w myslech t. rozweselili se, ihr Muth wuchs, der Geist ward munterer, str. 39. *Bodry*, čilý, smělý.

Bor, m. = sbor, tlupa. Že onen bor kwiell, 1078, 4.

Brašna, f. tobolka. Tasche. 848.

Bratřenci, str. 271 = bratři. Alias bratranci = cognati.

Bratřice, f. (dem. collectivi bratr = Gebrüder) = bratři, str. 694. 756.

Brdo, n. = hora, wrch. Bred (brd) gen. pl. 3.

[*Breč*], 194, 10. Nuže Prokope! wěz to, breč, pro tě musimy jíti přeč. Slowce to w rkp. (brec?) tak wybledlé jest, že jeho čisti s jistotau nemožno, pročez jen z domyslu tak zde postaweno, zvláště že rým čtení to podporuje. Posud čteno to místo: *brč*, což ale k prostranstwí a jinak se tam nehodí. Již co znamená *breč*, zdali imper. v. *brečeti*, čili se slowem

breča, t. howado pr. et fig. je porownati? to dáwtipu jiných zůstawujem.

Břečeti, = břenčeti, klirren. Por. starosl. brjačati = tinnire. str. 375. fig. wřečěti, blärren. Nechajť jiný *břeč*, ty mlč. 866.

Brně, 1115. 1. = subst. Panzer; brně ib. 2. transg. v. brněti.

Broj, i, f. (broj por. roj, jako bleak a lesk; dle Hanky *broj* od *bríji* (?) jako hnoj od hniji. Čas. Mus. 1844. Str. 550. Cf. sbroje) = množstwí s wedlejším wýznamem hemžení, hýbání, copiae, Menge (Schwarm). Tolikéz (t. jako máku) jmám já *broji*, wšudy lid se wniž rozbroyi. str. 146.

Brojiti se, rcpr. = rojiti se, hemžiti se, hýbati se, nepokojiti se, schwärmen. Eť se o něch lidí brojic, t. že lidé se hýbaji, jeden druhého tážice atd. str. 75. kdež se množstwí dobrých broji. 862.

Bron, m. bělawý kůň. Opp. wranný. 802. 1063, 26.

Brč, compar. adv. et brzí, = čerstwěji, rychleji. 1098. 26.

Bujarost, f. rad. bu, graec βov, praepositio augens significationem, a jarost; čili od bujarý, zbytná síla, bujnost, jarost, üppige Kraft, Stärke. Bóh ti bujarost da u wže údy, str. 29.

Bujenstwí, n. bujnost, chlipnost, Geilheit. str. 368.

Bydlo = bytí, kwas, pohodlí. 831.

Bys, m. tenká tkanina, byssus. 737.

Bystřen, f. = bystřina, proud, schneller Fluss, Strom. Křemen na bystřeni str. 358.

Bytstwí, bytstwíe, n. (r. byt) essentia: Není místa jjednoho, byť tu nebyl w swém

bytstwie (böh) str. 644. Wesen. Jinde týž Štít.: Duch jest nedwojit pro jednotu bytstwie swého.

Caſta, f. druh koláčů. Pojistí s kým calet kde, sjiťi se, býti s ním, 954 (cf. Caletná, nyní celetná ulice v Praze).

Cektowání, n. (r. cek = Laut) vydávání podobného hlasu. Ne jeden z boden na hnání před zástupy v cekowání, str. 161. Rkp. czekczowany; ale u Pulkawy lépe: Na jednom brodu té vody cekto- wanie neb powyk je se býti. [Proch. posuit: pokřik] str. 481.

Ciešky, (cíšky), str. 338. Vulgata v tom místě (Isai. III) klade: lunulas. Proch. poloměsíčky. Bratři mají: paučniky (dle hebrejského?). Cziecha u Weleš. jest cortina.

Cketa, (sl. čketa, sketa) = bestia. Ickety zbiti t. ničeho nešetřiti, 845.

Čechowými, pluky 4. českými, ut witézowý = witézský atd.

Čepka, f. krytí hlavy, Kappe, str. 735.

Čestě, = častě, hojně, kdež *čestě* skytá *hrúle*, 1080, 33.

Češi. Lití Češi, appellative za udátné lidi, jací tehdaž slowútní byli Čechowé. 1119, 25.

Čich, m. = smysl, Sinn, 663.

Čriewice, = střewice, Schube, 206.

Čtice, *čstice*, v. tščice.

Datý, = daný, 1130, 1.

Dawce, m. utiskatel. Ludský dawce, 1078, 19.

Dě se, praet. = dělo se, dálo se, 1125.

Dědinče, f. dědina, statek děděný, Erbgut, str. 260.

Děchu, 3 pl. říkali, 1080, 14.

Dieblý = ďábelský. W dieblej zlosti, 193.

Děwojstwo, n. panenství, Jungfrauschaft, str. 392.

Dlí, instrum. subst. dle. Zřew všady, dlí i na překy, t. na děl i na přě, 136.

Dlí, (acc. subst. dle f. cf. na dlech instr. dlí) = na délku, der Länge nach. Na dlí trest črnú položichu, str. 45. P. Boček saudí, že *dlí* jest tu acc. subst. *dle* (moraw. tla, pol. tło), znamenajcí podlahu, dno, solum, Boden. Toliko to waditi se zdá té podpowědi, že slowce tla, tlo, tle pl. u všech Slowanů literau t se piše.

Dlíhowěčen, str. 694. = dlanhowěký, langlebend.

Doče, praet. obs. dočnu, t. dočal, domluwil, str. 172.

Dojka, f. str. 726. kojná, Amme.

Domňawati se = domniwati se. 1073, 6.

Dolíčená, n. důkaz, 742.

Doně, adv. (cf. doně-wadž ut poně-wadž.) Pojď se mnú zase doně t. domů zpět.

Doniž, *doniud*, adv. = dokudž, dokud, str. 344. a j.

Draha, f. [cf. drahný]. Toho (města) bude silná draha, t. množství, hlučnost, celebritas, str. 93.

Draží = dražší, 1108, 8.

Drbt, 3 sing. = musí, str. 15. Por. srbskoluž. derbi so = oporet; cf. germ. darf.

Dřetiti k sobě lid = wábiti? 1130, 7.

Dřieshy, nyní: třisky, uštipnuté neb uříznuté dřewo tenké, Span, Schiefer, str. 54.

Drlawá koruna (r. dru) = pichlawá, str. 1149.

Drušiti, čn. ndk. wstrkowati, zapichowati, figo, stecken. Plot družiti, str. 130. Zaun stecken, cf. drauh, et dist. družiti = gesellen.

Družná, adj. (r. druž = druh) což druha jest, Gesell - ; *družný*, gesellig, socius. Družní staw; družniu woliu, t. družní wáli; družnie (hic mel. quam družně) t. družní neb družné odpustění, geselligen, freundschaftlichen Abschied, str. 180. *Družná* wlastowice, 2.

Dřwi, pl. = dvěře, Thür, str. 595.

Dřtów, nyní: deštów, Regen str. 667.

Dwerná, (dweřná) f. služebnice dvěře otwírající, Thürsteherinn, str. 10.

Ež, conj. = že, dass (ex relativo ježe = qui.)

Gospodi, vocat. subst. gospod, později: hospoda, nyní: hospodina = dominus, str. 27.

Goworiti, = howoriti, mluwiti, 4.

Griebě, nyní hřibě. Na grieběti oslini, na hřiběti oslině, t. mladém oslu, str. 6.

Hádati = mluwiti, (cf. pol. gadać). Kam hádáš? t. co mluwiš, kam směřuje twá řeč, str. 80.

Haditi, čn. ndk. = haněti, tupiti, tadeln, str. 256. Cf. sla. gaždenie = vituperatio.

Hadliwě, adv. potupně, schimpflich, 19. (r. haditi).

Halda, f. hromada, die Halde, 829.

Helmbrecht, m. *helmbrechtice* f. *helmbrechtný*, adj. (z něm.) = frejowný. Helmbrechtná neb frejowně panny. Štit. Ms. opat. Helmbrechtná žena, která se líčí,

přilišně strojí, str. 678; helmbrechtná hospodyně, 687. S najhelmbrechtnejšími chtieti rúcha drahá aneb kraj jmieti, 738. Též i helmbrechtí rozumějte, 749. Helmbrechtice zapalují k hrdosti, k záwisti, k hněwu, k smilstwu, 86.

Hlawu, jurid. = bezprávné zabití člověka na mírné cestě, Mord. Z hlavy na koho žalowati, str. 408. Aby tu hlawy opatřil, den Leichnam des Ermordeten besichtigen, 609. Komorník tu hlawu opatrowal, 614. W čemž tu hlawu pokládám, wie hoch ich den Mord anschlage, 611.

Hoduj, adj. (r. hod, cf. slav. woluj bovinus a wól) = hodný, schicklich. W hoduj wěci. šlechtnost záleži, 686. Jinde tji Štítný takto: Dřewo opatrnosti wětwe puštie w hoduj mieře okolo sebe, aby ani křowatělo, jen při zemi wětwe klada, ani jen wzřuru tepile rostlo. Ms. Opat. 224. Protož třeba opatrnosti, jizby dřewo mūdrositi *hodujie* (adv.) rostlo nahoru. Ib. 227. Komuž bōh da opatrnost, tomu *hoduje* (sic) mōž rostiti dřewo mūdrositi. Ib. 229.

Holedbati se, rpr. = chlubiti se, prahlen. 19. (cf. rus. golydba = chudá pýcha).

Holice, f. oholení hlavy, tonsura, 752.

Holomek, m. jonák, mladík. Dwornj holomek, 65. artiger Junge.

Hospoda, m. et f. (cf. gospod) pá, dominus, str. 233.

Hospodně, adv. co gospod, herrisch, k. p. čtiti proradníkōw, t. je trestati co wládce, 1096, 32.

Hospodní, adj. panský, n. p. milost, 1098, 25.

Host, m. = cizí, ein Fremder, 694.

Hosták, m. str. 199. = host, cizinec, zvláště obchodník, Fremder, Gast, fremder Handelsmann.

Hostawen, str. 140. = ostawen s příděchem h.

Hotowenstwo, n. hotowost slaužití, služba, 1047.

Hrabiwój, adj. laupežný, rapax. Mat. Verb. Hrabiwé meče wojinów 19. Cf. slc. hrabliwój, räuberisch.

Hřada, f. = dřewo, na kterém slepice sedají, 950. v. hředa.

Hrále, f. lancea, 1080, 33. Hrály (acc. sing. scribendum hráli) 1102, 2.

Hrazský, adj. = hradecký (r. hrad), hrazská poprawa, Burggericht, 108.

Hřběti, njk. pohřbenu býti. Tu tělo hřbí, str. 288, t. leží, item, 291.

Hrdiwój, adj. hrdý, stolz. Hrdiwými slowy, 42.

Hřebie, (rus. žrebij) sors, 1147, 12.

Hředa aneb *hřada*, f. = trám, Balken, 234. (cf. pol. grzęda, croat. greda, rus. grjada, id., cf. germ. Grendel.)

Hřiedlo (hřídlo), n. = orificium §. u nádoby ucho, 842.

Hrot, m. železce na střele, na kopí atd. der Gehren, die Spitze des Pfeils, der Lanze. Ostrú hrotú, dual. gen. 41.

Hrze, adv. comp. = hrději, 931.

Hřtati, = řehtati, 1109, 31.

Hubě, 960. dual. huba = pysk. (rus. guba, id.)

Hubenstwo, n. hubenstwo, 670. = bída, Jammer, Elend. 523, 907.

Hubený, adj. přepadlý, mager; ubohý,

elend. Hubenče hubený! = Elender, 214. Hubenice, 362. die Arme.

Hykání, verbal. = hlaholu *hy* opakování, chechtání, das Kichern, 706.

Hýřati, = nezbedným býti, wzpínati se, 1073, 11.

Hýřiti, njk. ndk. těkati; heysati; blau-diti. Wes swět hýří, t. blaudí, irrt, 294.

Chlápě, n. mladík, Bursche, Junge, 1097, 6.

Chlebiti kde = ztrawowati se, žítí, pokrm míti. Otroci w domě mého otce hojněji chlebí, 1063, 23.

Chlůpa, f. bujnost, žádost, Gier. Had se rozhněwaw w swej chlůpě, t. žádosti k pomště, 169. (cf. chlipěti, gieren.)

Chlipati, lascivire. 1097, 6.

Chlmca, gen. = chlumce, 4.

Chorositi se, = mautiti se, bauřiti se, protiwiiti se, k. p. město, 1102, 10. [cf. chorážy pol. = korauewník u wojska.]

Chrabrý, adj. udatný, tapfer, chrabrost, udatnost, 30. chrabro adv. = udatně, ib.

Chřeněti, njk. ndk. Po křemeni woda chřeni, 358. t. podobný hlahol wydává, hrčí. [cf. křeniti se, o dětech, greinen.]

Chrust, = roždí. Poprawil se jako pes w chrustech, t. zhubl, 848.

Chučeti, sausen, 845. chučeno mu z konopí, t. byl w osidlách?

Chudinice, f. chudina, chudý lid, armes Volk, 248.

Chudomáčka, f. (máčka = omáčka) jakoby řekl: chudá brynda, 933.

Chutno, jest jim čest jmieti, t. příjemno, volupe est, angenehm, 719. *chutnost* jest o tom přemítati, 651. t. chutno jest.

Chwátiti se koho, str. 270. t. uchytiti jej, ergreifen.

Chworý, = chorý, 1168, 1.

Chybati, njk. ndk. = pochybowati, zweifeln. Neoblením se, kdež chybám, tázati, 640.

Chyšé, f. dům, obyt, pokoj, Haus, Wohnung; chyše pusté, 227.

Chyšice, f. t. chyše; wyžehajú wám dwory, chyšice, t. stavení, domy. 35. (cf. pol. a rus. chyža.)

Inhed, = ihned, sogleich. Inhede, 731, id.

Iskati, jinak *jiskati* = hledati, 6.

Jarobujný, adj. jarý a bujný, silný, čerstvý, frisch, muthig. Jarobujná síla; oř jarobujný; Kr. rkp.

Jarohlawý, adj. silnohlawý, mit starkem Haupte, n. p. tur, 24.

Jdeče, modo kdeže, kdež; sed different ut jamo et kamo.

Jehnédowé ratolesti, t. palmy, 1069, 11, [Jehnědy, vulgo kočičky.]

Jelitník, m. kdo jelita dělá nebo prodává, Wurstmacher, Wursthändler, 225.

Jelikž, = jelikož, quantum. Jelikž by rádi, t. jak welice by rádi, 712.

Jeliž, conj. až, bis. Jeliž mi powíš, 302.

Jemše, = jawše, 1079, 22.

Jeno, str. 175. part. pass. od jdu neb jedu, lat. itum.

Jarý, validus, 4.

Jerný, adj. = jarný, vernus, n. p. teplo, 657.

Jesné, adv. jasně, klar. 180.

Ješit, *ješut*, (jesuit), subst. defect. [cf. slav. ašut, adv. frustra.] W ješit, ješitně, 234, w ješut 64. ješutno, 46. = darmo, na

darmo, frustra, in vanum, umsonst, eitel, fruchtlos.

Ješitenství, n. *ješitnost*, f. marnost, Eitelkeit. Wšeccko, což jest pod sluncem, jest ješitnost a ješitenství, 348. Nemůdři, ješto ješitnost tiskne. 293. Tihnete nepravost prowazy ješitenství, 340. [Ješitnost = Eitelkeit; ješitenství = eiteles Wesen].

Ješitný, adj. marný, eitel. Jest swětšký a ješitný, 343.

Jhřec, m. hráč, Spieler, 233.

Jidom, místo jidechom, 271, 26.

Jinošice, m. jinoše, jinoch, adolescens, 416.

Jiskrený, (jiskrný) adj. fg. = upřímáý (ut rus.), 12.

Jistice, f. nádoba, patera, Trinkschale, 188.

Karnáč, dem. *Karnáček*, m. (z fran. cornette, lat. med. corneta = capitis tegumentum, in formam cornu desinens. Du Fresne.) šat ženský, kryjící plece a někdy až dolů k patám wisící, čechlik, rauška. Suppara (suporum) i. e. lineum brachiale puellarum. Ms. Voc. Sindon (amictorium lineum feminarum, quo humeri operiuntur, idem et anebe. Mat. Verb. Karnáče, str. 338. (Isai. 3. sindones, čechliky, Br. raušky, Proch.). Karnáček uzlutiwši, k tomu do pat zpodliniwiši, 239.

Kbožný, = nábožný, (k bohu). Modlitba kbožná, 305.

Kdykati na koho hněwem, t. křičeti, str. 70. cf. kdákati?

Kehdy, = kdy.

Kéř, (ký-ž-ř) = kterěž. Kéř jsou nej-

horší t. lidé, ti je (dřady) zakupují, str. 714. [znamenej ženský skloněk, an mužský skloněk musilby býti ciz, čehož již tehďáž nebylo.]

Klanice, f. Kúp am Wagen, Runge, 800.

Klázniti, čn. ndk. Nemúdrosti mé klázniti, str. 366. t. tresceš, jako kládau pokutuješ (cf. klazan = klacek, lenoch, klázniti se, = klackowati se, lenošiti).

Kli je, t. klowej je, 886, 12.

Klid, m. = pokoj. 1101, 37.

Klidí se, *kludí se*, impers. = jedná se, chystá se, es handelt sich. O tobě zle se klidí, 147. Nám se sprostně klidí, 425. O něm se zle kludí, 1083, 23.

Klika, f. hák. Klikami železnými dráti, 303.

Klise, n. hřibě. Orné klise, Ackerpferd, str. 131.

Kluk, = šíp, střela, 1081.

Kmel, m. starší lidu; přísežný saudu zemského, městského i sedlského; stavec; sedlák. Kmeti, leši i vládyky, t. starší lidu, páni a vládcowé čelední, str. 3.

Kmetice, f. stařice, 1087, 15.

Kmetiti pňhon, t. zmatek učinili w pňhonu, aby sšel, neplatným byl, 123.

Kmetowstwo, n. = kmetowé zemští, 1032.

Kmetský, str. 36. = sedlský.

Kmoška, f. = kmotra, str. 255. (cf. kmoch = kmotr).

Kněz, m. Fürst, Prinz, kněz Alexander, 1094, 21.

Koba, corvus, augurium, 1143, 21.

Kobylé pole, = obřizna k pasení kobyly a dobytka wůbec, 994.

Kocowník, m. kramář w kotci, t. w

baudě prodávající, Budenkrämer, stránka 256.

Kočka, nástroj k boření zdi, Sturmkatze, 1081, 7.

Kol, f. kolba. W koli, 739.

Kolba, f. = klání, kolba wěc horší jako turnaj, 739.

Kolec, m. kdo w kolbách kále, Turnirer, 678.

Komoň, m. kůň, 843.

Komoniti se, = vypínati se, (r. komoň) 363, 35.

Komonstwo, = koně, fig. družina, Gefolge. W 1075, 19 zdá se splywati obojí význam, a sice kropieře wztahowati se ke komonům, ostatek k družině, již tu popisuje.

Končítý, adj. hřebík, 297. = špičatý.

Kostečník, m. kdo kostky metá, Würfelspieler, str. 259.

Kot, = kácení. Na kot, 960. t. hned na rychlost; cf. překot.

Kozie nohy, 259, 2. Sperrhaken, Geisfuss.

Kra, f. celistvý kus, Masse, Klumpen, 186. Kra ledu, zlata atd.

Kráci, = krátím, 1099, 8.

Kradba, f. krádež, kradená wěc, das Gestohlene, 259.

Kralowatel, m. kralující, 596.

Kramol, m. *kramola* f. (cf. rus. kramola = bauře w národu) bauře, nepokoj, Zwist, Aufruhr, seditio. Nawrátíš wše bez kramola, bez zpěčowání se, bez odporu, ohne Widerstreit, 369.

Krásiti o kom, t. pěkně mluwiti, psáti. Aby krásil o dobrotiwých, 595. Na jiném

místě štítný taktó : Co bych krásil o nemúdrém šlenci hlúpém , lépe naň bukatí jako na howado nerozumné. Ms. Rozm.

Krastawý, = chrastawý, nelepý, rauh, 90.

Křestém, part. pass. = křestěn, getauft, 298.

Křiwedný, křiwelný, adj. (r. křiw) = nepravý, křiwý, unrecht, widerrechtlich, křiwelně súditi, 216. Křiwedný člověk, 218.

Krle, f. ocas ? 1115, 20.

Krokot, m. žlutočervenost, (cf. lat. graec. crococus r. crocum; = Safran). Owoce w krokot dospělo, t. uzrálo tak, že barwu žlutočervenau má, 172. W krokot aneb prostřed žiwota sme w smrti; totiž když bujně jako 'krokot ktwe náš žiwot, jsme w smrti. Štít. Rozm.

Kropenina, f. tkanina kropenatá, gespren-gelter Stoff, 255.

Kropít, m. (gall. croupière) čím se hřbet koně příkřívá, pochwy, 1075, 19.

Krupně, adv. hrubě, grob. Mně se krupně mele t. zle se mi wede, 374. Podobně: krupně se mele všemu světu. St. Skl. I. 203.

Krušiti, čn. ndk. (r. kruch = kus) = na kusy třískati. 15.

Krutost, f. str. 20. na dobrau stranu tolik co udatnost, chrabrost, Muth, Tapferkeit.

Krychle, f. = kostka, Würfel, 213.

Krysa, f. die Krise, crisis, 809.

K soběsim = k sobě samým, 6.

Kšice, f. dlouhé wlasý, 951.

Ktwěshu = kwětli, 1101, 11.

Kursít, m. med. lat. cursetus et corsetus, gall. corset. = thorax, tunica, 1075, 17.

Kwap, m. (rus. též wap. cf. graec. βααη = burwa) = rudka, rubrica fabrilis, Röthel. Dadie ji kwapa, t. červenosti, krásy, 33.

Ký = který, qui, 4.

Lacino et lacno. Lacino koho wážit, gering achten, 734. To mu dáti lacno, 165. t. lehko, snadno.

Lada, f. bohyně krásy; dívka. Nejkráší lada, das schönste Mädchen, 100.

Ladný, adj. leskný, nitens, glänzend, a. p. řeka. 3. § fig. krásný, schön, niedlich.

Laje, f. kupa psů, Hetze Hunde, 1121, 8.

Lákati, neut. žádati, chtíti, cupere, verlangen. (cf. lakota, Gierde). Lákal se skrílowým rodem smiesiti, 448. Láka je země Lužnické dobytí, t. chtěje, žádaje, 486. Meč hlavy láká, 1094, 20.

Láni, verbl. laji = štěkáni. Lánie psów, 24.

Lap, interj. náhle, leda bylo, aufs gerathewohl, stracks. Pták nesměje lap haie-zda klásti, t. neopatrně, kde koli, 141. Múdrý ne lap koho slowem winí. St. skl III, 109.

Laskati, čn. ndk. = objímati, hladiti, milowati, 54. (cf. láska et sansc. las = am-plecti, ludere, jocari.)

Laziti, et *lazít se* = lezti, 838. Kde se on liud kryje lazé, 1088, 17. Had po skalách, 1091.

Lazuka, f. co leze, reptile, kriechendes Ziefer. Lazuky 54.

Léc, léci = lehnauti, 820.

Léce, str. 674, part. praes. = létaje (Létám, léci, ut metám, meci.)

Lecicís, = leda čísi, čikoli. 771.

Leč, - *leč*, buď - neb, seu - seu. Leč libo leč nelibo. 711.

Ledno, adv. leda, ausser. Ledno u dwora, 116.

Lekky powěděti komu, t. ne na hlas, leise, 277.

Lěch, m. procer, optimas 3. (conf. š-lech-ta, et licha = záhon veliký.)

Lejchěr, m. cf. Leihar, locator. Welesl. Lejcheřewé t. lichewníci, 199.

Lekowati = léčiti, fig. howěti břichu, 945.

Leměš, m. břewno, trám, hředa, Balken. Powisneš u lemieže, 218.

Lepí, comp. nom. lepý = lepší, 786. (cf. mení = menší.)

Lepota, f. dobrota, Güte, 196. Jindy = krása.

Lepotowný, adj. = krásně tvořený, wohlgestaltet, 22.

Lěšcie, (lěšti) = lískowí, Haselstaude, 161.

Letadlo, n. co létá, k. p. pták.

Lětorest, f. ratolest, 6.

Lib-lib, místo *libo-libo*, t. buď - buď, seu - seu. Lib kúp' lib nekúpí, t. nechť kaupi nebo ne, 224. Libo málo libo wele, 249. Čili kup—nekupi raději imperat.?

Liběwý, *libiwý*, *libowý* = torosus, fleischig, 962.

Libička, f. dem. nom. libice = milenka, Geliebte, 629.

Lidmé, adv. (r. lid.) = wlidně, 224.

Liché osle, 755. t. samotné, jedno. Té cti nebuď líščí, 918. t. prázdnější, zba-wenější. (Ms. zlyzi).

Lišice, f. přílišnost. Lišice není dobrá [cf. nimium vitiosum], 686. Lišici páchatí, luxuriari. Štit. alib.

Litba, f. = zloba, zlo, (ex lititi, r. lit, ol. ljut, cf. litnost) Litbu tworiti, 361.

Litkupní lidé = kteří při litkupu jsau, 1047.

Litnost, f. = litnost, ukrutnost, Grausamkeit, cf. lutý s. ljutý. Sprawednost nazý-wají hroznost a litnost. 344.

Ločúcie, str. 94. part. v. lokati, schlucken. Vers. Hofmann: gelafft.

Loktuška, f. (Isai. 3.) Loktušky tenké na str. 338. Vulgata = theristra, t. záwoje, raušky, jimiž hlavu a twář zastíraly, let-ničky. [Loktuše vlastně tkanina platěná neb wlněná, plachetka, šat. cf. Lackentuch.]

Lopota, f. *lopot*, m. = starosl. pěče, Kummer, Mähseligkeit, 686.

Lpěti, *lepěti*, njk. ndk. připojenu býti, kleben. Nelpě nikakž, 674.

Lubice, f. libice, milá, cf. libička.

Lučimy = lučíme, střílime, 947.

Lučiti se ke cti = kloniti se, 1099, 25.

Luk u sedla, Bogen am Sattel, 1124, 37.

Luna, f. vlastně světlo (cf. lu-x). Luna w noci bieše, t. měsíčná luna, Mond-schein, 11.

Lutý (liutý) = litý, saevus. *Lutost* = litost, saevitas, furor.

Lysec, m. lysý, bezwlasý, Kahlkopf, 706.

Lzati, čn. lizati, lecken. 48. 631.

Machnauti rukau = quassare. Lib. 5.

Manstýf, m. monasterium, klášter, 197.

Matera, f. matka, 688.

Matorný, adj. (cf. lat. maturus; o pro u, ut rozomný), matorný nebo zořiwý člo-

wěk, serius, ernsthaft, 348. Znamení těžkých nrawów a matorných na člověku, 349.

Masný, adj. maso mající, fleischig. Jelen, 187.

Mutný, n. p. člověk, t. obyčejný, sprostý, nízký, 828.

Mécek, cka, m. (r. jmě) jmenowec, Namensvetter, 488. 418, 24.

Méděnc = měděný peníz, 236, 23.

Měch, m. = pytel. Utopen w měše, 955, 18.

Mění, comp. = menší, 669.

Mentiti, act. cf. mentiri = lháti. Co mluvíš, to vše mentíš, 279.

Městišče, n. místo, kde co jest. Dům s městiščem, 1047.

Mětec, tce, m. hercůw, mětców, 165, snad metač, hzeč čili zápasník, cf. městi k. p. hlínu, kneten.

Mětné, adv. we zmatku matně, wirrig. Ažby ho tak mětné jala, by sama w tom neostala. 150.

Mětu, másti = motati, wirren, n. p. obilí, 132.

Mier, wiz mír.

Miera, w. míra.

Milíti se, komu = líbiti se, gefallen. Že se jí nemilil, 174; že se tobě nic nemilii. ib.

Minowati, - uji = mjeti, vorbeigehen. Wždy jeden kól minowati, t. wynecháwati, přeskakowati, 132.

Mír, m. swět. Wšeho míra t. všeho swěta, 27. Mír wes po něm ide, 6.

Mír, (mier) m. = pokoj, Ruhe, Rast; bez všeho mieru, 378. (cf. přiměří).

Míra, (miera). f. Mass. Budeteli jmieti mieru a k bohu prawednú wieru, 192. Mnich, jsa w té mieře, wida jej w ústawněj wieře, poda jemu mnichowého rúcha, 185.

z Městnan, t. z měšťan, 1063, 17.

Měška, miska, (mieška) f. různice, bauřka, newole. Bieše mieška a wálka mezi nimi, 533. Učiniti miešku, 539. Ta mieška trwala dvě letě. 557.

Met, mtu, m. Das Muth, míra 30 měřic obsahující, 1065, 6.

Mlástiece = mlaskajice, 1115, 23.

Mlat, m. nástroj wojenský, Streithammer, 15.

Mlčenc, nom. fictum = mlčení. Lepší mlčenc než wolanc, t. lépe mlčeti než se hlásiti, 846.

W mnozi pro w množě od adj. mnoh. W mnozi či u mále. 150.

Modlitewník, m. modlitebník, Beter, Fürbitter 216.

Morana, f. bohyně smrti. Z wesny po moranu, t. od mládi až do smrti, 17.

Motowás = prowazec, 1152, 19.

Mrašćiti se = wrašćiti se, faldy dělati. Rúcho aby se nemrašćilo, 737.

Mrkawý, adj. mrkawý, temný. Nad mrkawy šumy, t. nad temné lesy, 44.

Mtuow, v. met.

Mútiti, n. p. wodu. = kaliti, 1. *Muten*, mutný = smutný.

Mužebojce, m. homicida, Mörder, 237.

Mužobojstwo, n. homicidium, Menschenmord, 86.

Myslce, f. dem. nom. mysl, Sinn, Gemüth.

Lehké myslice býti proti komu, leichten Sinnes seyn, nicht achten, 680.

'Na. Pro 'na = pro ona, 154.

Náčítati se císařem, t. vydávati se zaň. 534.

Načřeti, dk. *načřrati*, ndk. = nabrati, nabírati vody atd. schöpfen.

Nadjednější, (super.) nad to nade vše, co kdež jest jedno, t. bůh, 668; nejednější, prsto jeden, absolut ein.

Nádobný, adj. (r. doba, forma) sličný, formosus, wohlgestaltet; panna, 301; mládenec, 306; postawa, 310.

Nadsada, f. 168, něco nadsazeného, zde žerď, o níž prvé mluweno.

Nadstúpení, n. nastaupení, Antritt. Drž miesto, kteréžtos až dotawadto otcowým nadstúpením držal, 598.

Nadtrutiti, čn. dk. *trautiti*, udeřiti, zaráziti, tisknauti, stossen, drücken. By byl jho kto tdy nadtrutiw, nebo která wálků mútiw, bylby welim wiece mdleji (t. Alexander), 167, t. kdyby ho byl kdo pře-padl, tiskl. Podobně: Smrtí nadtrucen, morte oppressus (Proch. přechwácen ib.) Pulk. Náboženstwím nadtrucen a pohnut. Ib. Welmi ji ta řeč nadtruti, t. zarazila, pohnula. St. skl. 3, 4. Srdce mé twými ranami nadtruf. Ms. modl.

Náhončí, m. kdo komu co nahání, pomocník, 708, 18.

Nach, dem. *našec*, m. purpura. 755.

Nakládati, komu = jeho strany se držeti, jemu pomáhati, 469.

Nakladen jest komu, t. nakládá jemu, pomáhá jemu, stojí s ním, 450.

Nálezny súd t. který nálezem se děje, 270.

Nálícha, m. homo impetuusus. Rozk. Jestli nábožný—dějí neudatný jest a jako odjatý chodí, nebo *nálícha* jest, 343.

Nalít et nalet, adv. (r. let) = rychle, náhle, flugs, plötlich, 142.

Náměstí, n. místo, Stelle, Amt. Jehož (Krista) jméno a náměstwie nositi tě wěrie, 596.

Nápast, f. nehoda, Unglück, Zufall, aerumna. Mat. verb. Báti se nápasti. 141.

Napíčiti, (napiečiti mel. napyčiti, pro napučiti cf. wypučiti, břicho atd.) čn. = nastřčiti. Napiečiw swým džánem na ni, rozbi Ježíšowi báni, 409.

Naplacowati, = naplácati, nastawowati. flicken. Latinský jazyk řeckými slowy naplacujice, 672.

Naraditi, čn. koho k čemu namluwiti radau, mit Rath wozu bewegen, 679.

Naricati, njk. = naríkati, 2. (Anal. makati, tycati, tknu atd.)

Násep, f. zvýšená země, Wall, 829.

Nasúti, anschütten. Nasul hromadu prachu, 757.

Nasiwati. Dobrowolně všickni na smrt se *nasiwaji*, 286, 27. místo: *nasúwaji*. Tištěný klade: *poddáwaji*; cf. *wsiwati se*.

Natba. W natby (w nadby) = nenadále, 821.

Naw, i, f. (cf. sla. naw = umřec; cf. *nawiti* = tödten, r. nyji) = hrobka. Krok jide do *nawi* (mel. quam *nawy*), 88. Tělo při pohrbu do *nawi se* položilo. Boček z Ms. Ustlaw jiným w *nawi* bydlo, 1079, 25.

Nawisti, imperat. v. *nawistiti* (sla. na-

wěstiti) nawěstiwiti, n. p. nůzi přátel, 917.

Nebojatý, adj. kdo se nebojí, unfurchtsam. Proti nebojatým moc svého práwa ukázati, 719. t. proti vzdorujícím, smělym.

Neda, adv. leda, leč, ausser, 699.

Nedakterý, adj. ledakterý, jakýkoli, n. p. zboží, 114; pře nedakterá, 124.

Něhda kdy, str. 123. = něhda kdy, t. některým časem; cf. tehda.

Neklid, *neklud*, m. = nepokoj, Unruhe, 166.

Nekyprost = lenost, 1168, 13.

Ne lap, v. lap.

Nelepota, f. (cf. lepota) nectnost, Untugend, Ungüte, 678.

Nemožena, part. pass. = nemohla býti setřina, 320.

Nenessi (za nic sobě čeho) = newážiti, nedbati, 319.

Nepíle (ne-píle) mi tím, t. nedbám o to, 845.

Nepodobné skutky, 684. = neslušné.

Nepotekl, v. potknu.

Neprázdní, *neprázdeň*, -dni f. negotium. Má dobrou neprázdní, t. má práci, co dělati, 689. Za neprázdní, t. když co dělati, 293. bei Nichtmusse.

Nepřítelivý, adj. unfreundlich, 343.

Neradný, inconsultus, 1122, 6.

Neroda, f. nechuf, taedium. Až do nerody, 945.

Neroditi o kom, 246. nechťiti, nemilowati ho, nestáti oň. Neroďte býti, 699. t. nechťějte býti. *Nerod* se mütiti, t. nemuť se, 395. *Nerodiete* wñiti, t. nechťěl wjiti, 1064, 10.

Nerodství, *nerodstwo*, n. zpausa, wzdor, Widerwille, Widerspänstigkeit, 448. Nerodství bratra svého král Wratislaw skrotil jest. Pulk. alib. Nerodstwo nám nejwíc škodi, 798.

Neruzené, (ruditi, r. ruda), kopie neruzené barbaw ot cinobra wzatú, ale vlastně rudú zlatú, t. nebarwené, nepotřené barbaw atd. 1075, 21.

Nesličnost, f. škarednost, Hässlichkeit, §. moral. = nectnost, Untugend. Dwoje nesličnost we všem jest proti w jedné šlechetnosti, 686. (inter duo vitia virtus in medio).

Nesmierná, (nesměra) f. nestřídmost, Unmässigkeit, 371, 918.

Nesmierný, (nesměrný) = nestřídmy, unmässig, 233.

Nesnad = nelze, nicht leicht. Dojdeli této patery věci, nesnad by jie muž její nemilowal, 682.

Nesnadný, adj. difficilis, newrlý, schwer zu behandeln, n. p. pán, 704.

Nespět, chodí jako nespět, 841. dis-cinctus ?

Nestatečná rada, 158. forte legendam nestatečna.

Nestateč, i, f. nestatečnost, Schwäche, infirmitas, 685. Jsme nestateč sebú sami, 757.

Nestatečiti, njk. nestatečnu býti, schwach seyn. Nenie ten, ježto nestatečti, ani ten ježto usiluje w něm, 342.

Nestatečný, adj. slabý, schwach, n. p. ženy, 685.

Netáhnauti, nedleti, nemeškati, 828. Netáhnauti - až = sotwa — již, k. p. Netaše

(netáhl) jmu fici brže, až se Judas přes zeď wrže, 172. Podobně: *Netáhně* den býti, až král zwie náš přijezd. Let. troj. *Netbawý* = nedbalý, 777.

Newowarný, adj. nedající se zwařiti, un-kochbar; fig. twrdý, syrowý, roh. Bídnice nezwarná. 80.

Newěhlasno, n. nemaudrost, Unklugheit, cf. wěhlas. Newěhlastwo lidí neumělých, Unverstand, 585.

Newěst, str. 7. w originalu *newěsti*, t. newí, 3 pers. praes. v. newěděti (cf. jesti).

Newieste = newíte, 1067, 8.

Nezroda = nízký, nečestný rod, 1096, 3.

Niceti, (r. nicat, ut pronicat atd.) nici ležeti, kloniti se k zemi, *niciese*, 3. pers. praet. = nicela, 353. Dluho ničewši (nice-wši), str. 271.

Nicí, adj. skloněný, cernaus, gebengt. Chodí swú wěru nicí, 232.

Nosce, f. nosící, Trägerinn, n. p. ko-runy, 602.

Nraw, m. nyní: mraw, Sitte, 86, 755.

Ny = nás.

Ny. Na 'ny = na ony woje, 1118, 1.

Nýti, nyju = mru, chřadnu, sterben, schmachten. Hořem nyju, 56.

Nzeti, njk. = mizeti, tabescere (cf. nze et mze, ut nraw et mraw). Na twé nepřátely nzěch, 64. nechřadl jsem. Proch. ib.

Obáč, obak.

Obak, adv. *obáč*, comp. předce, doch, 21 et 680. Jakž najú obáč nezbude, t. když nás dwau předce nezbude, 151. Zle se tak obáč pokludi, 1079, 16.

Oběcawati = slihowati, 1098. 32.

Obih, m. hojnost, Uiberfluss. Obih ktweše, t. hojnost kwětla, 43.

Obižný, adj. hojný, reichlich, abundans. Obižná milost, 586. überschwenglich.

Objetřiti (objitřiti) se, schwüurig werden, n. p. bolest. 634.

Oblaciniti se komu, t. laciným, newážným se státi, vilescere, 757, 29.

Oblačiti se, (r. ob-wlačiti) = obleci se, 1143, 8.

Obláštěn = obláštěn, singularis. Pro swú lenost. 920. t. wýtečen.

Oblúčiti = ozdobiti. Zbožím obličen t. bohat, 872, 7. (r. ličiti).

Obložiti se, čeho = oddati se, sich ergeben, n. p. pokoje, 141. libosti; Štit. žebrání. Id. By se tak již *obložil* w domu atd. 920. W takém marném obložení, ib. t. zahálce, 1084, 27. Rozkoši se neobložíš. 1099, 1.

Oblud, m. klam. Netbaje wšeho obluda, 1082, 7. 1084, 27.

Obluditi, čn. = oklamati. Liška obludí tur jarohlawý, 24. Nejedem se tím obludí, 1098, 6.

Oblúzenie, n. klamání. W mej řeči nenie oblúzenie, 389.

Obnaditi = obwnaditi. Jedem skončenie, 1129, 36.

Obora, f. okrsek, objem, Umfang, Umkreis, n. p. obora swěta, 649. Strany w jedné oboře stworu wšeho, 654.

Obora, 1121, 37 = transg. ab inusitato *oboru* pro *obořju*, inf. obořiti.

Obraci se, fut. = obrátím se, me convertam, 787.

Obrtli, v. prak.

Obstanowiti = ustanowiti, 1037.

Obsuchu, 3. pl. praet. verbi obsuti = obsypati, 97.

Oči, 3. sing. praet. očiji = oživěti. Ryba oči t. očila, 403, 21.

Očista, f. Reinigung, n. p. železem, 972. Přisaha očisty, Reinigungseid, 990.

Očistník, m. kdo tu přísahu skládá. ib.

Odběhné, n. trestní plat za odběhnutí od svého pána, 729.

Oděnice, f. oděw, Gewand, 252.

Odjatý, adj. Jako odjatý choditi, t. jako vytržený, 343.

Odjednati koho, t. odstraniti, wegbringen, beseitigen; poručníky, 464.

Odiwný = podiwný, n. p. Odiwná šlechtnost, 761. Odiwná božská welebnost, 765.

Odlěti, on odlěje pokutu, t. showiwá, 769. 1. dliti.

Odlewěti, n. p. pomstau, 768. Abychom my neodlewějic k němu přistúpili bez od-tahu, hued, 773.

Odoleti, modo *odolati*, = přemoci, widerstehen, abwehren, n. p. pohanům, 45.

Odolné, (r. odoleti) = witézně? 1148, 6.

Odwláčiti se čeho = odtáhnauti se, 864.

Ohledati. Což ohledal jest, t. co nalezl, shledal, 610.

Ohlubnice, f. raubeni, Brunnenschrank, 229.

Ohraditi práwo, str. 613, sein Recht verwahren.

Ohroma, f. n. p. bauře, 342. t. ohromeni, předěšení.

Ochotije = ochotuje, ochotné čini, 1117, 16.

Okojte se = ukojte se, 1113, 12.

Okwasiti swatbu, t. kwasem oslawiti, 435.

Omrčen w zlosti = omráben, benebelt, 917.

Omytiti = osekati, les; fig. zbíti, 947.

Omsiti, (forte legendum *omiti*? r. mha? Aby omzil obličej w oleji, str. 62, ut exhilaret faciem in oleo. Vulgata Ps. 103, 15, aby obweselil (wyjasnil, stkwawci sobě učinil) twář olejem. Proch. ib.

Onice = ojnice, oj, woj, Deichsel, 800.

Onsch, (onsah, m. (r. on-sí) ten jistý, der Gewisse. Od onseha Jindřicha, 116.

Opatrowati, n. p. hlawu, 614, besichtigen.

Oplákati = omyti, abluere.

Oplaniti se = zplaněti, 1097, 33.

Oplecie, (oplecí, r. plece) = ozdoba okolo plecí (porow. sla. oplečie = wrch řízy ležící na plecech, lišící se barwau od ostatku toho oděwu, býwající portami ozdobeno, Schulterzierath), armilla. Mot. Verb. Bohem. Zdá se slowce inaures Vulg. Isai. 3. náušky Proch. omylem tu přeloženo býti.

Oplynauti, njk. utopiti se. Mnozi w to ufajice jsu oplynnuli, 634.

Opowéd, f. Anmeldung, 968. *Opowédné*, n. plat od opowědi, 969. *Opowédieti*, 978.

Oprawce, m. str. 721. správce, Anwald. Oprawec, str. 134. Gewehrleister.

Opsěti, njk. = w psa se obrátiti, ein Hund werden, 245.

Orličník, m. tak nazwán sw. Jan ewangelista, str. 500. [Aquila = lectrum s. analogium in forma aquilæ alas expansas habentis confectum, in quo libri ecclesiastici, qui in ecclesia leguntur, reponuntur:

qua quidem aquilae specie s. Joannes Evangelista designatur. Du Fresne.]

Oružie, n. orudi, braň, Waffen, 23.

Osieci, (osíci) = osáhnauti, umfassen, 649.

Ostati, dk. *ostáwati*, ndk. koho = opaušičti, verlassen. Ty mne neostáwáš, 787. Já tebe ostal, ib. Žeby toho neostal, t. od toho upustil, 808. [ostal errore].

Ostawiti se čeho, t. nechati, unterlassen, 257.

Ostrabiti se, repr. = zotawiti se, posiliti se, sich ermannen, 98. (slc. strábiti = hojiti. Plk.)

Ostrádati swé wúle, t. ostati, pustiti, 893.

Ostúpati, = meškati, dlíti, 1121, 2.

Oswét, m. *oswéta*, f. oswicení, swětlo, Licht, Glanz. Slunce w swém oswétu, 92. Plná nebeské oswěty, 389.

Ošklúdnauti, (r. skud? oskuděti = ochudnauti rus.) = zhubeněti n. zaškadnauti? vermagern. O nemž by w mlýně co húdli, snad by pod střechú oškludli, 167. Wiz, by neoškludl té swátosti, přijimaje, jakožby tobě hodno bylo. Štít. Ms. Opat.

Ot, m. otec, str. 1.

Otázaliwá slowa, str. 553. t. otazovací, Frage.

Otčák, m. otec, 13. 1094, 23.

Otecký, adj. otcowský, väterlich, 12.

Otný, indef. *oten*, adj. otcowský, patrius (r. ot.), 4.

Otpora, f. odpor, gerichtlicher Widerspruch, oppugnatio, 998. *Otporník*, m. kdo otpora činí. lb.

Otrapa, m. = otrapa, 1120, 8.

Otrapa, f. trápení. Leiden. W diwné otrapě na zem padla, 269. W otrapě usnula, 290.

Otrutiti se, (trútiti = stossen, cf. pol. trącić) = odraziti se, sich abstossen. Meč jeho hlavě se otruti, 162. Kopie mdlé se otruti, 1122, 3. 7.

Otržeň, (otržň), (r. otrhnu), f. chycení (ptákú), Fang. Letí jako na otržň, 239. wáznú, jako ptáci na otržni, 719.

Otsiesti = odsednauti, 970.

Otspiloti komu, t. spíle, žert mu zahnati, Scherz vertreiben, 235.

Ottáhati = meškati, zögern, 851.

Ottuúiti = ulehčiti, 1128, 37.

Otwořiti, čn. bránu, t. otewřiti, 30.

Owčar, m. owčák, Schäfer, 389.

Ownieř, (m. cf. něm. Ofuer, Hafner), hrnčič, 256.

Ozrač, f. blesk, Glanz? W teěž rozkoši, w teěž ozrači Aleksander mysl omračí, 167.

Ozračstwo, n. = ozrač. Pro weliké ozračstwo, pro rozkoš i pro bohatstwo atd. 1074, 17. et 1110, 34.

Pahuba, f. záhuba, Verderben, 49.

Pachrb, m. pahrb, Hügel, 19.

Pachtiti = n. p. ruce w mluwení aby nepachtile (dual), t. neházely se, silně se nepohybowały, 782.

Pakost = škoda, 1116, 13.

Pakostiti = škoditi, 257.

Pakostný = škodný, 1131, 34.

Paký, adj. přewrácený, zlý, 205. (cf. pak.)

Panost = panské počínání, 1099, 2.

Panowání, (jurid.) = Beherrschung, ein Executionsgrad. Jalowé, když, kdo je wede, dědin ještě neužíwá; plné, když užíwá, 994.

Papeř, m. kněz wrchní, Hohepriester, 10.

Parob, m. otrok, Sklave, 15.

Partéka, f. (z lat. partita) = kus, n. p. ržená t. z rezného chleba, fig. = žák chudý, že od parték žiw býwá, 946.

Páry, pl. = máry, Baare, 73.

Páru, (arant) 1. = páchatí = orati; dělati.

Pawlaka, f. paludamentum. Židek Ms. královské odění, 391. (r. wleku).

Paše, f. brachium. Učista paži, 13.

Pehmiš, v. behmiš.

Pele? Toto místo, str. 365, jest, jako mnohá jiná w této básni, od přepisowatelá pokaženo, aniž můž napraweno býti, dokud se zpráwnější přepis nenalezne. Zatím platíž toto domnění. *Pel* neb *pyl* f. jest drobný prach. Snad býwalo též *pele* f. a *pelu* časosl. Chtlých bych to místo takto změnit: Zlé se mele, smrt nám stele, pojdet z nás smrdutá pele.

Patrowati = opatrowati, hleděti, 1074, 8.

Peku se = starám se, 1130, 14.

Pěstúna, f. pěstauka, Pflgmutter, 308.

Pěšec = pěší, Fussgänger. Pěšcem dat. pl. 1103, 34.

Píle, na str. 358. píleti = snažiti se.

Píle, f. = pilnost, snaha. By jí k tomu welmi píle, 792. Budiž toho najwiece *píle* (quod tamen potest esse partic. praes.) Učenie jeho bylo píle, 928. Snadby lépe bylo werš takto změnit:

Pakli črtu s člověkem píle,
ostřihaj se smrti mile.

Plát, Brustblech. 1102, 5.

Plen, m. kořist, praeda, Beute, 742.

Plas, m. plzké místo. Pfikfi plazi, 1088, 16.

Pléska, f. rostlina, roscopa. Ms. lex. taraxacum, Sauschnabel. D.

Plodistenstwi, n. plodnost, Fruchtbarkeit, 340.

Plottiti, čn. n. p. řeči, slowa, = šititi, mnoho mluwiti, 781, 782.

Plowu, str. 287. Moře plowe, fließen, strömen.

Plk, m. pluk, Haufe, 4.

Plf, f. tělo, Leib, Fleisch, 9.

Plzeň, f. úžitek. Plzně die t. pro úžitek, 1.

Plzno, neut. adj. plzen (plzný) = úžitečno, 20. (r. pl - zň, cf. pl - ný.)

Pněwie, n. pňowí, pňě, Stämme, 185.

Poběda, 1095, 8. transg. ex poběditi, pobězu praes. ut wida ex wiziu, widěti.

Poběha = autěk. O poběze newěděce, 1125, 10.

Počech, poče atd. praet.

Počen, part. praet. v. počnu = počaw, 170. Počenše = počawše, 785. 1078.

Počest, f. počestí n. čest. W počest mti = ctiti, 645. Bez počestie t. beze cti, 288.

Počestné, n. dar w počest, Ehrengeschenk, 730.

Podkoní, (podkonie) m. satrapa, Weleš.. Stallmeister. 148.

Podlínky, pl. str. 239, lemowání sukně, Saum, Rand am Kleide.

Podstápit, hrad = wojensky se přiblížiti, 568. Ti nás podstápowachu, griffen uns an, 534.

Pohodlen, (def. pohodlný) komu w čem, t. užitečen, str. 678.

Póhon, pňhon, m. pohnání k saudu, Vor-

ladung, Beschickung, str. 110. Póhon do Passowa, 950, 37.

Pohoniti (k saudu), vorladen, beschi-cken, 610.

Pohuba, f. záhuba, zkáza, Untergang, Verderben, Unglück, 158.

Pohýliti, čn. dk. pokryti. Wody zemi pohýlily, 772. Cf. haliti, hauliti.

Pohýřiti = poblauditi, 759.

Pochlebatí, 937. z domyslu čteno místo pochlebuji, což smyslu i rýmu odporuje; chlebiti jest jísti, žiwi býti; *pochlebatí* tedy jako zažíwati, zapijeti (?)

Pochop, m. str. 650. pochop a přístupek poznáwati boží welebnost, Anlass und Weg zur Kenntniss atd. Podlé pochopu každého, Fassungskraft, 770.

Pochotnost, f. líbeznot, rozkoš, Annehmlichkeit.

Pochotný, adj. libý, příjemný, angenehm. Když jest zde tak pochotno přítele milowati, kaká tam pochotnost w té swaté milosti bude, 770. Pochotnost pokoje, 777.

Pochyciti se, zachtiti se, str. 176.

Pochylen, snaden. To j'mu zdá se vše pochylnó, 1080, 23.

Poklínati sebe = zaklínati se, betheuern, verfluchen, 693.

Pokluditi se = pomířiti se, 1079, 16.

Poknířenství, n. za swatost mají, str. 343. pokníření, id. = pokáůrnost, pošmaurnost, finsteres Wesen.

Pokobiti se = zdařiti se, gelingen (cf. srb. kobiti = augurare; koba, augurium, proprie corvus), str. 107.

Pokon, m. skonání, Ende, str. 179.

Pokrčenné, n. plat z krčmy, str. 725.

Pokřestiti, *pokrstiti* = pokřtiti, taufen, 282. 284.

Politi = páľiti. Země s' vse ohněm poli, 1081. 26.

Polučiti se = podařiti se, k. p. děti, str. 686.

Poluzené, (lúđiti = kľamati). Bez pozlaty poluzené 1075. 20. Temné místo; snad tolik co bez pozlaty kľamané, falšované: nébrž prawým zlatem se stwaucí komonstwo.

Poly, pl. (pól) m. polowice, 1074, 23.

Pomatati, potisknauti, unterdrücken, be- drücken. Od smrti pomatán, 365.

Pomětu se = pomatu se, misslingen, täuschen, fehlschlagen, 147.

Pomiluj, sla. = smiluj se, miserere, 27.

Pomisati = pomizeti, verschwinden. Chut náboženstwie pomise, 780.

Pomlúwu míti o čem, t. mluwiti o čem, 653.

Poné, adv. tuším, mich deucht, etwa, 680. 1075, 12.

Ponoše, *ponoška* = druh ženského šatu, 1128, 6.

Ponoška, f. pták wábný, za nohu uwá- zany, 238.

Pop, m. bono sensu, = kněz, 1073, 30; kniežata *popowá*, t. kněžská, 1069, 5.

Ponúče, t. ponukl, aby jeli, 151.

Poprawa, f. popraweni, sauzeni, Schlich- tung des Processes, 3. Nečii nám křiwé poprawy, richte uns gerecht, 379. Křeři (poprawce) od kniežat poprawu mají neb od pánów, 741.

Poprawce, m. saudec, Richter, 741.

Poprnutí k nepřátelóm = běžeti, 1115, 18.

Pořekadlo, n. proverbium, 9.

Poručství, poručenství, 312.

Poruka, f. poručenství, moc, Macht, 145.

Posel činiti, 699. = řízení, dílo, jednání, Geschäft, Verrichtung.

Poskysci (poskysti) = poskytnauti. Poskysci se předeš w smrt, t. zastaupiti ho životem, 154.

Poslé = posléze, später; najposlé, zuletzt, 752.

Působce = působce, činitel, Urheber, n. p. temnosti, 766.

Poslúpenství, n. poslaupnost, 976.

Posoka, f. Oku libosti dáwa posoku, 165 et 755, t. potrawu, což figurně; por. pol. posoka = cruor.

Působiti (působiti) koho = sprawiti jej, říditi, učiniti, auf Jem. einwirken, ihn stimmen, 683.

Posošen, posošný, adj. podroben, poddán, untergeben; k zlému, 171; bůh k hubenství, 670; tělo k hříchóm posošno. Štít. alib. [Rad. *socha*, Pflugsech, fig. rus. = část země, jejíž držitel robotil u dwora, odtud: posošný lid, Frohnleute.]

Posošnost, f. (v. posošen) = podrobenost, poddanost, 667; k hřichu. Štít. alib.

Pospěliti, na str. 359. Smrt wšeckerny pryč *pospěli*, z domyslu postaweno na místě pospile (od spěliti = spěchati), t. spěšně odprawila.

Pospěleti bohem, t. posměch sobě činiti, žertowati, subsannare, mit Gott scherzen, Gespött haben, 234; ani pospileje . . .

aby kým bylo pospileno, 349. (cf. spē = žert, cf. germ. Spiel).

Postal, f. na str. 157, od postati vlastní, t. od swých lidí, poddaných.

Postaten, postatný, adj. z postati, pomocný, helfend, wesentlich. Jest mu postaten, t. společník, pomocník jeho, jeden z postati jeho, 159. Jsa swým ludem postaten t. silen, 170.

Postawec, m. postaw, kus, tkanina, Stück, Stoff, z jednoho postawce rúcho, 665.

Posúsi = posaudím, 1091, 24.

Posiwati se, proti komu, 1159, 27. sápati se, (cf. ošiwati se, ošipati se.)

Potaz, m. potázání, rada, Berathen. Bez potaza, 213. t. bez rozmyslu, hned. Swé mysli potazem křiwým, 1079, 12.

Potknu se = uraziti, sich woran stossen. Aby se nepotekl ijeden na jeho skutky, 684.

Pótka, f. úraz, uhození, Stoss. Pótka neštěstí, 629.

Potkysení, vrbl. hnutí. Planety běti potkysením toho nebe, t. hnutím, postrčením, Bewegung, Stoss, Antrieb, 659. [cf. tkysati intens. ex týkati, r. tk-nu: cf. rus. kosnuť sja = dotknauti se.]

Potočiti, (factit. ex teku.) = poslati, vlastně učiniti, aby potekl t. běžel, senden. Posla, 143. Potoči král posly swoje, 1078, 31.

Potřebowati = žádati, verlangen (alias gebrauchen, brauchen), 1066, 13; meč, 1114, 37.

Potuchlejší, str. 662. compar. potuchlý, důstrer. Rozum potuchlejší má, t. potuchlejší; opp. jasnější.

Potraskowati očima, 751. (Ps. 34, 19.)
annuere ocalis, Vulg. ponúkati, Bib. Prag.
1488.

Pówab, m. wnađa, Reiz ; k smilstwu,
735.

Powéda, transg. ex powéděti, 1095, 8.

Powést, f. powídka, Begebenheit, Histo-
rie, o kom, 233. Powést weleslawná, 43.
Powéděl jim tři powěsti. 554.

Pówod, m. žalobník, actor, Kläger,
110. 612.

Pozdéhodě, na str. 154. pozdním časem;
pozdě, spät. Localis sine praeapos. pro w
hodě.

Požičiti, propůjčiti. Čas se k tomu po-
žiči, 176. Koně požičil t. půjčil, 111.
Nepožičil báh úst k mluwení jedině člo-
wěku rozumnému, 350.

Požítý = starý, abgelebt, 1100, 6.

Pracný, str. 192. = nemocný.

Prak, m. nástroj wojenský k házení
kamení atd. catapulta, ballista, funda. Obrtel,
část, jíž se pohybuje (?) 1081, 5.

Prasčedie, n. praděti, wnuci, pokolení,
potomci, str. 311. Urkinder, Geschlecht,
Nachkommen.

Praw, imp. v. prawiti = rci, dic. § adv.
Jako praw woda stawená, t. jako, řeklby
atd. 781. Neb tomu wiece člowěk chce,
pro něžto jiného žádá, než tomu, skrze
něž chce jiné jmieti. Jako praw ktož čini
dobré skutky atd. 783.

Prawda, f. Ustawiti prawdu, ponere
judicium, Gericht halten lassen, 3. [Alias
prawda = justitia, jus, veritas].

Prawodatný, legislatorius, 3.

Prawdozwěstný, adj. Plamen prawdo-

zwěsten, t. práwo, sprawedlnost zjewující,
juris nuntius, 3.

Prawedlnost = sprawedlnost, Gerechtig-
keit, 275.

Práwo, o práwu zemském mluví Štítaný
711, 25.

Prázdeň, prázdnot = čas, Musse, otium.
K bohu w prázdni i neprázdni často wzdy-
šic, in otio et negotio, 688. Prázdnot
mnoho zlého čini, t. zahálka, otium, 689.

Prázden, *prázdny*, adj. mající kdy, čas,
Musse habend. Prázden jest choditi po
tom, 680.

Přebjjeti, laupežiti, rauben. Přebijal
jsem, 252. Přeboj, Raub.

Přebojník, m. laupežník, Räuber, 259.

Přebywky, m. pl. nawštíwení, Besuch.
Paní jest na přebywciech, 115.

Předade, 3. praet. = bieše předade, erat
traditurus, 5.

Předjednání boží, 272. praedestinatio,
Vorherbestimmung.

Předlud, m. obraz, widění, 1175, 28.

Předš, w. přezší.

Překromný, náramný, n. p. podiwení,
289.

Překot = překocení, Umsturz. Na překot
= do cela, n. p. zbožiti hrad, 494.

Přek, m. přě, die Queere. Na překy,
136.

Překla = překlal, praet. 1119, 22.

Přelest, lest, klam, List. Člowěk wšie
přelesti, t. welmi lstný, 171. Ta čest čini
duši přelest, t. klamá ji. 184.

Přeluda, f. n. p. ďáblowa, lauzení, lá-
káni, přelest, List, Verführung, Trug,
201.

Přeludstwie, n. přeluda, klam, šalba, Täuschung, Trüg, 209.

Přemináti = pomináti, 1065, 32.

Přepychati koho, přewýšiti pýchau, überstolzen, n. p. rúchem, 734.

Přesklidný, překlidný, adj. welmi klidný, pokojný, 742.

Přeta, f. hrozba, zakázání, minae. Komu u wérnej přetě uwěří swé známosti, 925. W dobrotě nebo přetě, 919. Přetu vzdáwati, Trotz bieten. 1105, 8.

Přetiti = broziti. Střela se zdi, 1080, 27.

Přetráwati koho, n. p. jidlem, přewýšiti jedením, im Essen vorthun, 734.

Přewada, f. překážka, Hinderniss. 160.

Přewodný = odwážný, skutek, 1123, 33. — ně, 876. 900.

Přewratek, (brevi a) m. přewrácení. W tom nenie wiece nic přewratka, 1084, 8.

Přewusen, přiwusen = powinen, verbunden, 111.

Přezít, comp. ex před, ut zazší ex zad = kdo před námi jest, starší, 926, 7.

Přibzděčiti, t. přimntiti, bez děky přiměti k čemu, 295.

Přibiti komu = bítí, práti, schlagen, prügeln. 252.

Přičinný. Byl přičinnější, t. přičinnější, wíce přičiny, t. příprawy a potřeby k wojně mající, gerüsteter, mächtiger, 143.

Přidawowati pečeti t. přitiškowati, 1060, 2.

Přidruha, f. (r. drauh) = u plotu kůl silnější, sustentamentum Bhm., cedriřica Nomencl. Säule im Zaune, 132.

Přiepora, f. překaza, Hinderniss, 1085, 27.

Přijemník, m. kdo přijímá krádež, Hebler des Diebstahls, 259.

Přichopný = nakažlivý, přichytlivý, a neduh, 506.

Přiklece = přikleccá, přikulhá, 844.

Přilúčiti = připojiti, n. p. město ku království, 572.

Přimče, 3. praet. = přimkla, t. přidala kwasnic, 225.

Přimliti se komu, t. milým se mu učiniti, přilísati se, 923.

Přinuzení, přinucení. Bez přinuzení, 723.

Připásti, k. p. winici, t. spásti, 749.

Přitrok, m. co se přitkne komu, předhodí, spílá, Vorwurf, 389.

Připřeta, f. = hrůza, hrozba, Drohung, Schrecken (illyr. pretiti = minari). Přijiti k připřetě t. zhroziti se, 166. Král wšech jiných králów připřeta, ib.

Přisesu = přisedím, 112.

Přisnost, f. opravdowost, Ernst, 782.

Přistroj, m. stroj, der Bau, Einrichtung, n. p. swěta, 667.

Přnauti = prchnauti, fliehen, 38. (cf. přprnu, poprnu.)

Probudu, probyti, prodesse, nützen, 220. 921. Twá čest probude, t. prospěje, 167,

Prodrúčiti koho mečem, t. probásti, (r. drauh) 468. 742.

Prodalý dům = prodaný, neut. pro passivo, 1048.

Projaté, adv. pronikawě. Najprojatěji zjadowati, 788. aufs durchdringendste erforschen.

Prokný = každý, 3.

Prohuka, f. (rus. luka = obyč, Bug) prohnutost čeho, k. p. hor, 1084, 30.

Proměňiwati = proměňiwati, 1078, 29.

Proplátiiti jedinké zlé slowce, t. profeknauti, vypustiti, 914.

Proradce, m. zrádce, Verräther. Pro radci, str. 265. accus. ut fem.

Prosebnice, f. která prosí za koho, Fürbitterin, 290.

Prostranný, wolný. Báh wšudy prostranný, 916.

Prakonosý, 961. kdo noseu prská, Schnaufer.

Prsosiny = prsotiny, Brustriemen, 755.

Pruhatina, f. pruhatá tkanina, gestreifter Zeug, 255.

Prwonec, m. prworozenec, 4.

Prwospie et *prwospý*, pl. první čas spání, der erste Schlaf. Přes prwospí na modlitby se oddal, 319. O prwospěch. Palk.

Pryštie = pryská (kůň), schnauben, 1126, 15.

Psí, We psí býti, (cf. lat. pessum), darnieder seyn, 843.

Ptenec, m. ptače, junger Vogel, 4.

Psáti = malowati. Psán obrázek, 290.

Pšara = zpaura, 758.

Purný = zpurný, n. p. srdce, 757.

Pútni, instrum. pl. púť, f. = paut, Wallfahrt, 697. Po púti wsiej, t. cestě, 12.

Púty, acc. pl. (cf. pautec) na str. 338. (Isai. III. 20). discriminatia, Vulg. kadeřawidla (jehly, jimiž kadeře krautí, Hebr. vysoké čepce, ozdoby hlavy) Proch. Birety. Br.

Pyšník, m. pyšný člowěk, 464.

Pych, = moc, násilí, Gewalt, 630.

Pýř kúdelný, 335. Flachslocken, favilla stupae, Vulg. Isai. 1, 31. Kaudel. Br.

Rataj, m. orač, Ackersmann, 726.

Rasi = radím, 905.

Rějecá, t. praet. = řekl jsem, dixi, str. 11. Rěju cf. graec. ῥῆω = dico. Rěču, dixerunt, Ps. ms.

Rechniti, (cf. rěju, řku) = mluwiti, hubowati. By na muže swěho nerechnila, 681. proti druhým, 748. *Rechněnie* jich proti sobě slyšeti, 748. Trpí to rechněnie a ty úkory proti sobě, lb. W zauřání *rechnie* proti boží sprawednosti, Štít. alib. Rechní a wrčí na mne, že píší česky. id. Bude jeden rechniti na druhého, že jeden druhému bude dáwati winu. id.

Řemeslo, n. = umění, Kunst. Krew ižádým řemeslem setřieti nemožena, 320.

Říza, (říza), f. dlouhý šat, 9. peplum. Mat. Verb.

Robě, robata, pl. = dítě, děti, 695. robata, 337. 706.

Rodný, germanus. Lib. S.

Rok, = čas určitý, termin, 611. Na domácích rocích, Berathschlagung, 715.

Rokowník, n. rádce, consultor, Rath, Unterhändler; domácí, 715.

Rota, f. přisečná formule, 618. (cf. rus. rota = klatba, přísaha, et rotit sja = přísahati) 2) Rota = spolek, 999.

Row, m. hrob, Grab, 196.

Roweň, f. rovný, seines Gleichen. Rowní swých, 733.

Rozbládiiti se = počítati blauditi, sich verirren. Pět smyslów . . se roztrhají a roz-

blůdi po marných věcech, 348. Mysli rozblůzenie, Ms. Modl.

Rozbrojiti se = powstati, bauřiti se. Lud se rozbroj, 146.

Rozdwoj, f. rozwojenj, rozdĕlenj, Trennung (der Gůter), 998.

Rozhlĕdati, opatrně ĕiniti, pozor mĕti. Snadby půšĕal rozhlĕdaje, 223.

Rozhranie, n. hranice, 1109, 4.

Rozhrůsiti = roztlauci, zerschmettern. 13.

Rozkutůwati se w ĕem, t. zalibenj mĕti, chuti dostawati, Wohlgefallen haben, 641.

Rozkuditi, rozkliditi, rozhodnauti, n. p. swar, schlichten den Streit, 379.

Rozkĕciti k. p. boj, t. popsati, schildern, erzählen, 430.

Rozkōito, okence=patula fenestra. Lib. 8.

Rozmařenie, n. rozmařilost, luxuria, ignavia. 786.

Rōznice, f. = rozdil, 736. 690.

Rozpaĕ, f. pochybnost, zauřanj, Zweifel, Verzweiflung, 786. Bez rozpaĕi, ohne Bedenken, 1124, 18. Rozpaĕ . . . pŕichází . . . z zastaralĕbo rozmařenie, jĕmž ĕlowĕk prwnjho plápolanj w milosti bořj zapomene a ostane, 786.

Rozpĕciti se = rozmysliti se, pochybowati, zauřati, verzweifeln, sebr zweifeln. Tak se hospoda rozpĕcĕti, t. rozmyslĕ (antecessit: hospodnie milost wrĕtká) 1098, 28. Do dĕtĕte se rozpĕcĕla, t. pochybowala, ŕiwoli jest, 287. Jiř se otce i mateře rozpĕcĕiw, 287. Tu sĕ jĕch dosti rozpĕcĕti, 1081, 20.

Rozpleniti=zkaziti, verwűsten. W domu. . . wĕse co mĕ, se rozplenj, 145.

Rozplůskati, k. p. špy, t. rozházeti, verschleudern, 104.

Rozplůwati zbořie = rozplýtwati, 102; mrhati, 1064, 29.

Rozprach, m. rozpŕařenj, Zerstäubung, 155.

Rozprnauti se = rozprchnauti se, aus einander stieben, n. p. řady sĕmo tamo, 25. Rozprnete se, 9. § Rozprnauti = rozzehnati, zerstäuben. Ŕe je jak zwĕř plachý rozprnuchu, 45.

Rozpŕĕti se = rozbĕhnauti se, 1118, 18.

Rozraditi koho = odraditi od ĕeho, abrathen, durch Rath abbringen, 456.

Rozřĕciti = rozhodnauti, discernere, n. p. prawdu, Recht entscheiden, 3. Woda se rozřĕšĕ, solvitur? 1137, 4.

Rozsůti = rozsypati, 757. cf. nasůti.

Rozskwafiti = rozpustiti, n. p. olowo, 384.

Rozwadĕnj = rozwadĕnj v. rozwaditi, dissociare. Lib. Saud.

Rozwlĕti = ŕĕciti aby se wlĕlo, t. wlĕlo, pohybowalo jako woda, exasperare, in Wallung bringen, 1.

Rozwod s kým ŕĕciti = rozwesti se s nĕm, rozlauĕiti se, 240.

Rozwojiti se = rozřĕfiti wojsko, Tatarĕ sĕ rozwojichu, 46.

Ruby, (rub, m.) = řaty, odĕw, Kleider; cf. gall. robe. Ruby strojĕ. 1.

Ruĕe, adv. rychle, schnell, 676. Ruĕ jest, 959. t. rychel, ĕerstew.

Ruĕest, f. = rychlost. 802.

Růhaný řat, t. na pýchu dĕlaný, nepŕĕstojný, 687.

Ráhotný = ranhawý, n. p. hlas, 60. exprobrans. Vulg. Ps. 45, 17.

Ráhota, f. ranhání, potupa, Hohn, Spott, 60. opprobrium. Vulg. Ps. 45, 14.

Ruji se, rauti se = rwáti se, 956.

Rusice, dem. raucha, 1160, 7.

Rumenc, = čerwenost twáři, Röthe des Gesichtes, 38.

Ryčeti = křičeti, řwáti, schreien, brüllen. Pohani ryčie před modlami, 292.

Rydati se, = bauřiti se, k. p. národowé, 607, fremere. Vulg. Ps. 1.

Rynéf, m. (něm. Reiner, rus. rynda) = armiger, zbrojnoš, 953.

Rynské skoky jednati, 869, 10. (cf. rynéf?)

Ryška, f. ryšawé zwife, (889, 12.) zde snad = reysek, gorax.

Sada = considens, sedna, 1065, 4. 1096, 27.

Samostřel, m. Armbrust, Geschoss, 1080, 27.

Sboren, part. v. sboriti, congregare, ut serb. Lib. Saud.

Sbošice, n. dem. nom. sboží (zboží), Gut, Waare, 218.

Sbroje, f. (cf. broj) = hromada lidu, 1076, 15, s přewelikú sbrojú dětí, wéwod kniežat i markrabí atd. 1077, 17. Že po-hanstwu sbroje brozná, 1114, 21.

Sčedie, n. dítě, potomstwo, Nachkommen-schaft, Kinder. Sw. Kateřinu místo sebe za sčedie samu zemi ostawil, als Nachkommen-schaft, 288. Pro tohoto králowstwí sčedie za muž jiti musí, 289. [cf. ščedie.]

Sčeta, (ščeta) f. ščet? ščetina, 889. Se zpětíš jako sčeta, ib.

Sčružné, adv. n. p. býti s kým, přátelsky, gesellig, freundschaftlich, 733.

Sedl = teď, sem, hieher (r. s—d. cf. teď, sic. keď), 65.

Sédání, n. potýkání jezdecky, der Kampf zu Pferd, 37. *Sedati* s kým, 806.

Sedka, f. odpocinntí, Rast. Sedky si nedal, 155.

Sédliště, n. sídlo, místo, Sita, Ort, Ansiedlung, 729.

Sej = se jest, n. p. poddal, 646.

Sestřenec, ze sestry syn, 509. *sestřenek*, id. 811.

Setné = sotně, ledwa, 954.

Schodné, n. Abgangsgeld? 729.

Schuknauti se = conspirare, 870.

Sice, et sic (adv. inusit. síký, cf. lat. sic, r. sij et k intens.) = tak, so. Onde takto, onde sice, Ms. Modl. Točti se sic i onak, Štít.

Siese, 3. praet. sieti, = leuchten, glänzen. Krasú sě sieše, 44.

Sima, dual. instrum. od sien, hic = tēma, his, 151.

Sípáše, 3. praet. (sypáše?) = uspala, schläferete ihn ein. Sípati cf. písati, t. psáti, 26.

Sjšše, 3. praet. v. sejmu. = sňal, shromáždil, vereinigte, t. moc swú, 154.

Skačme = skákejme, cf. skači = skákám, 820.

Składiti se s kým = smířiti se. 1079, 13.

Skon, m. skonání, smrt, Tod, 189.

Skopný desátek, t. z kopy, Schock-zehend. 1025.

Skoté, n. mladý skot, 1115, 30.

Skrawada, (skrawad, sla. skowrada =

sartago. Mat. Verb.) = swár, swáda, Zank, Zwist, 285.

Skřečeti = křičeti pronikawě, 1098, 31.

Skřek, m. křik pronikawý, Schrei, 48.

Skřečlivoě, adv. se skřekem, schreicnd, kreischend? 453.

Skrownostwó, n. skrownost, Mässigkeit, 600.

Skrowniti se w čem, sich worin mäsigen, 752.

Skutečně, = skutkem. Mstili welmi skutečně, 974.

Skyta, part. v. skytu, skytnauti = dáti, postawiti, 160. Kde čestě *skytú* hrále, 1080, 33. Skyteš se, = skytáš se, 787.

Slepce, 3. sing. sleptati. Oheň slepce, t. shlodá, stráwí, 208.

Slowútnost, Berühmtheit, 463.

Shúdiiti kým, = zawesti, verführen, 84.

Shúseti w koho, = jemu poddánu býti, 805.

Slyšen, šna, o, co slyseti jest, zu hören, hörbar, wěc na swětě, 420.

Smáha, f. miza, Saft, 377.

Smentiti, selhati, 277. cf. mentiri.

Smiera = mira, Mass. 95. mírnost. 917.

Směriti, modo smířiti, n. p. nepřátely.

Směrný, mírný, mässig. Řeči té býti směten, 962.

Smích kým pobjjeti neb wáleti, t. smích sobě strhnauti z něho. 679. 681 et 706.

Smiliti se = zalíbiti sobě. Nebo jsi se smilil w nich, 59. complacuiti in eis. Vulg. Ps. 43, 4. Wšem se smilí, 91.

Snad. Na snad mti, t. w moci, in seiner

Macht, bei der Hand haben, in prompta, 254.

Snaden (snadný) odsúdiiti, t. může snadno odsúzen býti, 922.

Sněcku se, = snáli se, v. sniti, sejmu; inde sněm, congregatio.

Sotně, = sotwa, kaum, 176.

Spáčiti, = zpět jiti, sich zurückziehen, 1112, 25.

Spála slunečná = horkost, 1136, 8.

Spalniš, oděni, lorecernium. Bazar. 1114, 36.

Spara, f. parno. Wz letná sparu, t. na letní parno, proti parnu, 1074, 29. letní zparu, 1110, 37.

Spas, m. et *spása*, m. = spasitel, Erlöser, Retter, 18, 27.

Spěiti, njk. spēti, pospíchati, eilea. Slunce na swět spělí, 135.

Spile, f. (cf. germ. Spiel) = žert, hra, Scherz. Na spili to ohrátiču, 209. b) vlastně jako pol. *spila*, braň špičatá, spitziges Gewehr, Spiess, Waffe. Nenie čísla tej wšej spile, 146. (mluwi o lidn zbrojném). Dwa udatna muže dobré *spile*, t. dobré braně, 815.

Spíletí = žertowati. Jást spileji, 230. Bóhem a swatými spilejí, treiben Scherz 259. Bez *spílení*. 808.

Spoluwěk, m. wrstewnik, jednoho wěku, ein gleichzeitiger, Zeitgenoss, gleiches Alters, 182.

Spoře, adv. hojně, reichlich, 912.

Spósobiti = w sposób, pořádek uwesti, uspořádati, zprawiti, n. p. zemi, 492.

Spráwa = zprawení se čeho, Rechtfertigung. K spráwě a k newině se zdwihaje, 614.

Sprostenstwo = sprostnost, Einfalt, 83.
Srěti = utřkati báziwě, 1098, 15. Juž ti srěie, 1118, 17.

Sući dědictwí, 979. t. wyplatiti a práwa k němu tak nabyti. (suji=sypám, n. p. obill).

Stané práwo, t. pro nestání k saudu dané, erstandenes Recht, Contumazrecht, 993.

Stář, f. = stáří. W stář 18 let jsúci, 292.

Starosta, m. f. = starší, jako a) rodiči, Eltern, 677. b) předstawený kostelu, osadě atd. Vorstand, Vorsteher, 311.

Starostwí, n. staw, úřad starosty. Nad rytíři starostwí jměl, stand der Ritterschaft vor, 300.

Statka není, 954, 33. t. nestačuje, cf. dostatek.

Staw. Nenie na stawě, t. na té době, 1096, 10.

Stieň, ě, m. = stín, umbra. Nechwáti se jeho stieně ijeden šeredný skutek, 924. Na nežto budeš mieně, o to se si brzo stienie, 177, 20. W rkp. o to zzie zzi byrzo zzcyceny.

Stól, m. stolec, trůn. Lib. Saud.

Strádati = trpěti, n. p. protiwenstwi, 597. Těžké strádání, 922.

Strast, f. = bolest, n. p. poroditi se strastí, 686.

Strastný = bolestný, n. p. smrt, 908.

Střeň, f. medulla, prostředek kořene atd. 788.

Střepná, m. zpráwce, Sachwalter, 171. cf. lat. satrapa, rus. strjapčij = advokat.

Střel = stříc. Wstřet jiti, 6.

Střetati = potkáwati. Mnoho lidí střetá. 906. Lidi těžce střetá, 914.

Stříše, praet. = stříhl, 1120, 14.

Strýčenec, syn z otcowa bratra, Neffe.

Studeň, i, f. studenost, Kälte, 689.

Stuliti kabelku, t. hubu = mlčeti, 938. proverbialiter.

Stúpa = moždíř. Střileti stupú w nebe, t. neplatného co činiti. 841.

Stupěje. U stupějú (dual), Staffeln, 281.

Stupek, m. Gütergemeinschaft, 972. 1000.

Stwor, m. stwoření, Geschöpf, 654. W šesti dnech prwého stwornu, Schöpfung. 671. Ot stwora swěta wšeho, 793.

Stysi = stydím, 1064, 35.

Sudlice železná, Spiess, 298.

Sufný, (cf. sla. suj in *sujemudroc*, *sujetrudie* atd.) prázný, marný, pustý, neužitečný. W sujnú řeč se wsiwá, 156.

Swatocudná woda, sancte purgans, 3. cf. cuda = Bezirksgericht, Reinigungsgerecht.

Swekr, m. mužůw otec, Schwiegervater.

Swekra, f. mužowa matka, Schwiegermutter, 682.

Sweřepice, kobyla, Stutte, 131. (sweřepý = diwoký).

Swět, a, m. swětlo, Licht, 7. (r. sieti.)

Swěl, i, f. rada, consilium (r. wět) 99.

Swětek, dem. subst. swět, 1105, 31.

Swětoploze, f. natura creans (anal. chóze, choditi; ploze, ploditi), 791.

Swěziti = lapiti, chytiti. 1119, 30. cf. wěziti.

Swičky = hromnice, Lichtmess. Do swiček, 1041.

Stádati se, potaužiti, žádati, 136. 1089.

Šal, cf. germ. Schall, 1073, 10.

Ščedie, n. = ščedie, děti (slaw. čad f.) Žebych dobyl toho ščedie, 176.

Ščedo, m. (sla. čado) = dítě. Ščed zabitých, gen. pl. 164.

Štiwalník, m. štíbalník, Stiefelmacher, 256. (cf. germ. Stiefel.)

Šimati = šuměti, sausen, Chwoje mu šimá, 841.

Škop, m. škopek, Schaff, 98.

Šos, m. daň, Schoss, Abgabe, 247.

Tajnice, f. tajný archiv, 484.

Tále, f. (sla. tal') = zástava, Pfand. Dáti život w táli, t. do zástawy, 234.

Tčeti, strměti, čměti; ramena tčie wzhóru, 960. (r. tk.)

Tělesenství, n. tělo, n. p. posty trudití, 312.

Test, gen. testě, tstě, tchán, Schwiegervater, socer, 509.

Tětiwka, f. str. 338, zona. Vulg. Isai. III. 24; pás. Proch. ib. (Tětiwa = šnůra u lučiště, u kolowrátku atd. cf. tendo.)

Tetwa, t. Teta, nom. viri, 2.

Těžný mlat = těžký, 26.

Tiestkeš. W tiestkni, pro wtiesni, in der Enge, 1122, 26. (tk epenth.)

Tkáče, n. (tkám se), běhleco, Vagabund, 120.

Tkátí se = sem tam po zemi se ukrývati, vagari, 69. (cf. tkmieti et tčeti r. tk.)

Tkmieti, v. zatkměti.

Točenka, 944, 11, vitta.

Toj. Mezi tojí, alias et mezi tojů, t. mezi tím, inzwischen. 266, 37.

Toliž. Jeliž-toliž, t. jestli-tehdy, so, 291.

Topiti = pohřžiti, n. p. do zatracení, 719.

Tračec, m. točenice, halže, torques, 338. (Isai. III. 18). (cf. illyr. trak = Bandel.)

Tras, m. třesení, strach, die Furcht, § personific. poet. 24.

Třmidcat, instr. Se třmidcat sluhami, t. se třidceti, 311.

Tráti = trwati, dauern, 443, et saep. Najděl trá rovné, 737.

Trawce, m. kdo tráwí, utrácí, jedlík, Zehrer, 838.

Trčeti (r. trk) = běžeti, rennen. Dawem trčiu ku bráně, 31. Zluti sě, w Tatary trčí, 51.

Třepačka, f. = hadra k wytřepávání prachu koňům. Fig. s přihánu = podkoni, 946.

Tršť, gen. trsti (třti) f. třtina, Rohr, 785.

Třetowati. Třetují na nohách, t. tancují, šlapají, 236. (třety = diwné skoky), cf. germ. treten.

Trpný, trpen, adj. trpně, adv. hodný k čemu, füglich. Takéž netolik trpno ale i krásno bude to spojení, 657. Kak dalekým úmyslem, kak diwná múdrostí wěšken kruh wšeho stworu spojen spolu, a tak slušně, tak přístupné a tak *trpné*, ež i welmi nepodobné strany k sobě jsá w jedné oboře stworu wšeho. Štít. rozm. I to jest trpnější, což duch člowčtí žádá, nenieli podroben tělu. Ib. *Trpnost*, f. Füglichkeit. Wěc tělesná proměnu wezme . . w nějaké swé tajné moci neb síle neb trpnosti, 669.

Trpočiti, (factitivum ex trčeti, p pro k?) = pohybowati, strkati, stossen, bewegen. Kruh, jenžto jiné kruhy trpočí s sebu wákol, . . tak ež průze je swým během trpočí, nežli jdú oni swým, 655. Trpočiti koho do žaláře. Leg. Smrt trpočí je . . kamž oni nechtie. Štít.

Trf, f. (r. tru) = něco třeného, potření, zhauba. Dawě sobě spolu trti, 377. Dojítí trti. St. Skl. V. 116.

Trud, m. veliká práce. Činiti trudy pro koho, 235.

Truditi = trauditi, trápiti, quālen. Tělesenství posty atd., t. mořiti, 312.

Trúp, a, m. samec včelín, die Drohne, 248.

Tržati, tržiti (r. tržnu, cf. rus. terzati ex torgat = reissen, nagen, Heym, tirer, enlever, arracher; déchirer; tourmanger Reiff.) = rwáti, táhati; fig. mučiti, trápiti. Toj řiedko, by k tomu swá libost wlastie netržala, t. netáhla, 736. Byť chtěl tu žádost přetřpěti, ježť ho trží, t. trápí, rwe, mučí, 695. Žádost trží k nestatečnému, 646. Podobně: W jakých jest proměnách mysl člověči, ano ji wečas trží ta žádost, wečas tato. Štít. Opat. Netržili w mysli člověka nehodné žádosti tahnúc ke zlému. Ib. A ješto zasytiwši se některého již netbala na to, potom opět bude ji tržiti silně. A kto newidí, jak člověka bude tržiti mysl a milost k druhému, když slowo přezní uslyši od něho. Ib. To co máž mysl tržiti. Ib. Dobré bude w žádosti tržiti. Ib.

Tržné, n. plat trhu, Marktgeld, 722.

Trysá, f. trápení, mučení, Peinigung. Nenáwist a tryzň od pohanůw trpěchu, 302.

Tstě, f. socrus (cf. test, socer). Tstě nemilostiwá, 312; nad swú tstí, 315.

Tšice (čšice, čšice), f. dim. nom. teska = cura. = hoře, muka, úzkost, tesknost. S diábly čšici wečnú jmieti, 733, 21. Wšudy hoře, wšudy čšice atd. 1133. Srdce jde róžno tšicí, 1128, 28.

Tuča (tuče), f. Wetterwolke, 1.

Túha, f. taužení, úzkost. W tuhách, 827.

Tuhau mysl na koho míti, t. pšisau, 917.

Turně, f. Turnier. Wlasta s oštěpem w turniech stojieše, 96.

Twadř, f. species, Gestalt. W chlebněj twaři ty se skrýwáš, 327. Wšem mořským diwným twařem, 292.

Twrdný, pwný, hart, fest; *twrdnost*, = pwnost. Milost twrdná; twrdnost milosrdná, 755. Mysl twrdná, 1087, 30.

Twrdý ruky swé k komu, t. neštědrý, 918.

Ubyčiti, (non ubičiti). Bude ubyčen, 782, 6 = wezme škodu, r. úbytek; wlastně ubyčiti, jako rus. cf. wabyčeti = ditescere.

Uditi, čn. unawiti, ermüden. Abych neudlil w jedně řeci, chci atd., 743. abych nebyl dlauhým, abych wás dlauhau řeci neobtěžowal.

Ufati, doufati, hoffen. Neufaj, 634.

Uhlawiti = stíti hlawu, 1120, 23.

Ujmati = ubíhati, utíkati. Kam kto wida, ujmáše, 302.

Úkol, m. díl berně, co na každého přijde. Podlé úkolów dřewních powoli jí páni berně, 725. Berci w tom hřešie, ač úkoly berá rovně, ale zámazně berá těžce. Ib.

Úklidný, adj. klidný, pokojný, ruhig, n. p. mysl, 715.

Ukráci, ukřátím, 807.

Úkruch, m. = úlomek; cf. krušec, krušiti, 945.

Ulwáti = ulipnauti, připojiti se. K stwoření (ne k bohu) ulnuw, 646. Milostí k němu, 778.

Umeniti = umenšiti, 203. 329.

Umniti, contr. ex umeniti. 1142, 16.

Umný k bohu, 207. t. nábožný (r. um.)

Unawiti=usmrtiti, tödten, ermüden (factit. ex nyji). Neb w tom boji řiedký zbawen, by nebyl Hřecky unawen, 163. Mlatem (ho) *unawi*, t. unawil, zabil, 1120, 24.

Uné dúbrawiny, 3. t. juné, mladé.

Úplet, m. pletení, Geflecht. Otejme . . úplety, 338. periscelidas, Vulg. Isai. III. 20. podwazečky. Proch.

Upřelíšiti = přilíš co činiti, k. p. se strojiti nad swůj řád, 736.

Urno, adv. ohniwé, prudce, rasch, 22. (cf. vind. uren et vuren = rasch, hurtig, cf. hebr. ur=ignis, lat. uro. sansc. uru = weliký, graec. εὐρεῖς?)

Úročník něčí, t. úrok, činži mu platící, 805.

Ustawieństwo, n. ustawičnost, 595.

Ustpati, einschlafen. Usípa *brně*, 1115, 2.

Útajek, m. utajení, (r. tajiti). Pro kněžie útajek mějichu, 403.

Utíče se, (utázati se), s kým, 612, t. poradí se, promluví, potáže se.

Utěžiwáše, 3. imp. utěžiwati = wyděláwati. Ztravné sobě utěžiwáše, t. žilwil se, ztrawy dobýwal, 186.

Útok, m. Sturm, 1086, 22.

Utr, adv. [cf. lat. intra; odtud naše wnitř]. Utr Wyšehradě, 2. t. we Wyšehradě.

Utroba, f. (r. utr - oba) = wnitřek, das Innere. Wzbúřichu se w utrobách, t. zbaurili se u wnitř, w duši, 37. Poznatí jich

utrobu, 1117, 11. [cf. čitroba = tě-utroba, nüchternen Magen.]

Utýkati, n. p. koho žalostí, 368. t. dotýkati, wyčítati.

Uwaditi, uškoditi. Nic mu to newwadilo, 304.

Waditi, škoditi. Nic jemu newadilo t. piti jedowaté, 303.

Walpurté? (Zdá se pokaženo býti to místo, jako mnohé w té básni; snad wysi čarodějnicí, cf. Walburgisnacht?) Protismrti, zlé walpurti, dawé sobě spolu trti, 374.

War, m. horko. U war welký, t. w parnu, 401. Slunečný war, 1074, 30. Fig. Bez daremného *waru* odoláš maobém swáru, 918, 34.

Warito, n. (cf. βαρβιτον) = nástroj hudební, 12.

Wášeň, f. (ol. et sl. wasá r. wa-sí cf. praep. w.) jakost, vlastnost, Eigenschaft, Sitte. Wášeňmi dobrými, 682. Měsíc má tu wášeň . . že wlkosti dáwi- — O jiných wášeňich té hwězdý. Ma. o hwězd.

Wasač, m. licitor, 874.

Wážiiti, tělo i sbožie, t. nasaditi, wgen, 814.

Wče, 3. perf. (r. če-ti, po-čnu) = počal, 172. Wčechu, 3. pl. = počali, 179.

Wčile adv. (r. čilý) = bystře, wakře, rasch. Owoce wčile dospělo, 171.

Wdání, *wzdání*, 129. = t. jistý způsob obapolného založení a zawázání se saupětřw před saudem k zaplacení zeměpánu a autedníkům jeho peněžité pokuty od toho, jehož pře by na saudu nesprawedliwa skledána byla, traditio, assignatio, poena vallata, obli-

gatio, vadium. W Čas. Mus. 1844. str. 384. sl. *Wdání na okřeb* = summa, ježto povstává z peněz we vzdání vyčítaných (dewatenácte set) a z ceny dědiny čili statku, o nějž spor wzešel, do hromady wzatých. Tamž, str. 391.

Wece, 3. praet. v. *wěcati*, (misto: *wěca*; od koř. *wět*, *wětiti*).

Wětina, f. více hlasů, Mehrheit der Stimmen, 4.

Wed, conj. = wdy, wdyt, profecto, ja, gewiss. *Wed* būht wladne wšim, 694.

Wěd, ě, m. kdo wí, Wissener. (Zbuda hřichu) wzpomůžeš sobě tiem, i swému wědi (Ms. wedi). Snad tolik co swědomí? 912. [An *wědie*, n. ?].

Wěda, (rus. wědma) = čarodějnice, 1084.

Wedě, 59. = *wed*. Aniti jsú *wedě* u meči swém obsědli zemi, Ps. 43, 3. Nec enim in gladio suo possederunt terram. Vulg. Neboť mečem swým neopanowali jsau té země. Proch.

Wěglas, *wěhlas*, m. *wěhlasa*, f. (r. wě unde wěděti, sla. wěm. cf. graec. *ημι, φημι* slav. wěglas = znající, zkušený) = opstrnost, maudrost, prudentia. Mat. Verb. 796. Bóh ti da wěhlasý w bujnú hlavu, 29. Rozum s krasú, wší wěhlasú, 360. *Wěhlasný* adj. = maudrý, sagax, prudens, 1091. Dwě *wěglasně* děwě, 3. *Wěhlasno* = maudře, 13. Wylič nám swé wěhlasý, 796. Spoji ten wúz *wěhlasně*, 802.

Wekla, praet. = *weklal*, 1120, 22.

Wěkožisný, adj. po wěky žijící, ewig lebend, 3.

Weleslawenstwoie, n. welebnost, sláwa, Herrlichkeit, Majestät, 336.

Welicksy, adv. *welice*, *wysoce*, n. p. powýšenu býti, 297.

Welím, (instrum. adj. *wel*) = mnohem, 263, et saep.

Welně, adv. = *welmi*, 681. 1082, 37.

Welnůti = *wlepiti se*, *přichýliti se*, *an kleben*, *sich anhängen*. Milostí k něčemu, 646. Srdcem k bohatství, Štit. alib.

Wěrdunk, z něm. Vierdung, t. čtvrt hřiwny, asi 16 grošůw pražských, 967.

Wěřeji od wěřeje, von Thür zu Thür, 968.

Wesla, 1106, 26 = praet. *weslal*; *wesla*, 27. = acc. pl. subs. *weslo*.

Wesna, f. jaro, ver. Z *wesny* po moranu, 12. fig. od mládí do smrti.

Wěst, f. *návěští*, znamená. Žrd za wěst *we* dne měli, 168.

Wěstě. Wěz to wěstě, t. jistě, 1138, 20.

Wěštba, f. *vaticinium*. Wěštby wítězowé, t. umění fečnické, 3.

Wet, interj. (rus. *wot*, r. *w-t.*) = *na*, *hle*, *en*, *ecce*, *da*, *sich da*. *Wet* ti zbranie. Anižl *wet* každý, kdožl latině umie, má rozum hluboký, 673.

Wet = *weta*. Buď s tobú *wět*, t. budiž tak s tebau wěc srownána, konec učiněn, 249.

Wet čas, *we čas* = *wten čas*, nyní, hned. *Wet čas* budu nekázan, t. hned, w tu chwili, 214.

Wetchý = *starý*, 554. Na cti nebud *wetech*, 910. mdel, slab.

Wikiti = *smilniti*, 262.

Wina. Nemajíc ke mně žádné *winy*, t. čím by mne *winili*, *winu* dáwali, 1060, 27.

Winičie, 3. imperf. *winul*, táhl (*woliw* za krále) *cizozemce* do země, 468.

Witézský, n. p. boj; witézný, siegreich, 604.

Witézowý, (r. wit, wět = sapiens, orator.) ad heroem, judicem pertinens. Witézowé wěštby, ingenuae artes, umění řebnické, 3.

Wisi, starší wizu = widim, 1067, 1.

Wklad do desk, t. wepsání, wtělení.

Wkladné kwaterny, knihy, kam se wklady piší, 970.

Wladař, villicus, 947, 29.

Wladyka, m. pater familias, wladnauci domem, 1.

Wlaštie, *wlaštie*, adj. zvláštní, besonders, eigen. Dwa wlaštie učenniky jeho, 268. Pokora jest wlaštie ozdoba. 685. 1.

Wlasto, = wlaště, insbesondere (?) Žej ho chtěl zabiti často, jakž se tu nesta za wlasto, 155.

Wloha, f. wášeň, jakost, Eigenschaft, Anlage, indoles. Mají w sobě zlu wlohu, 259.

Wlotořčný, adj. undifluus, flussreich cf. germ. Fluth, cf. Wltawa, 3.

Wnada = dráha, cesta, Bahn. Slunce pošeď ne w swej zwyčnej wnadě, 157. § náwěšti, poučení. Da mu wnadu, kadyby wen z lesa wyjel, 189. Dětem wnadu dáti, 902. § spůsob, obyčej. Po swé welebné wnadě za stůl sěsti, 863. Doňadž newzě horšů wnadu, 1078, 14. Dwůr po kněžskej wnadě, 1096, 29.

Wnaditi, nastrahowati, nalíčiti, nachstellen. Dci na otce wnadieše, t. wnadila, nástrahy činila, 95. *Wnaditi se* = učiti, cwičiti. Sám se wnadí štěneć ručí, 1099, 24, (sám se počítívá?)

Wnadný, w kterém domu, t. obyčejný,

známý, častý, 1094, 6. Psy *wnadě*, t. učené, 1121, 14.

Wnější, adj. co wně jest, zewnitřní, externus, Aussen = äusserlich, n. p. krásna, 652. Oppos. wnitřní.

Wniš, *wniš* = w niž, w kterauž, in quam, § wniž, *wňuž*, t. měru = quemadmodum, jako, wie. *Wňuž* włci, t. jako włci, 46. *W niž* wůl, t. jako wůl, 145. 163, 8.

Wnočiti, čn. (factitiv. ex wniku) = wraziťi, n. p. na koho chrabrů rúkú, 25. *Wše* . . w Tatory wnoči, 47. *Pes* k něma wnoči, 1121, 12.

Wnořiti, act. (pol. wnurzyć, factitiv. ex slav. wnrěti = subintrare, subrepere). *Wnořiti se* repr. = By se had k dětem newnořil, 141. *Zmija* k ptencem, 4.

Wod, m. wedení, Führung, Leitung. Po wodu koně, t. kam kůň powede, 96.

Woden, wodný, rozwodněný. 1097.

Woj, m. wojsko, Heer, Armee, Truppen, z králewých wojew, 15; nade wše woje, Ib. Káza wojem wstáti, 137.

Wojas, m. woják, Soldat. Od wojanów, 435.

Wojewoditi, woj woditi, dux esse, ductare, 1.

Wojowný, adj. bojowný, kriegersch, n. p. Wlaslaw, 24.

Woněčka, f. = nádoba wonná, Riechfläschchen. Otejme . . woněčky, 338. olfactorioli, *Vulg.* Isai. 3, 20. woňawky, Proch.

Wrastwie, *wrastwo* pro wraštwie, wraštwo n. (r. wrah) = nepřátelství, Feindschaft. Obnowichu wrastwie s Tatariny, 46. Poslední budi jeho wrastwo, 20. t. wrahowo jednáni, laupečení, zbojnictví.

Wrátký, neustawičný, 1127, 32.

Wrato, adv. zpět, wracejíc se, 18.

Wražba, f. vražda, Mord. 49.

Wrobiti, čn. dk. wrowowati, ndk. = podrobiti, poddati. Wrobil se králi ukrutnému i vše své plémě, 765. Tělo wrobuje duši světu, Štít. alib.

Wrš, i, f. (r. wrch) = úřad, postavení nad čím. Pastýř nehoden své wrši, 1098, 17. Diff. *Wrše*, gen. e = chalupa. Mat. Verb.]

Wrtrati et *wytrati* = reptati, murren. *Wrtríc* = wrtrajíc, praes. part. 759. *Wrtrachu* hospodáří (praet.), 1062, 8.

Wsidy = všudy, 1094, 31; 1104, 11.

Wsiwati se, = wsúwati se, t. dáwati se weš, míchati se. W sujnú řeč se wsiwá, 156. cf. wsiwati se.

Wstrieci komu jeti, t. naproti, wstríc, 427.

Wsunauti = wstrčiti, stecken, einthun, n. p. swině ústa w bláto, 350.

Wswěditi, (pro wz - swěditi) = páliiti, swrběti, fig. Wswěditi se zawišti, 734, vom Neide gequält (gebrannt) werden, (cf. Mráz *wyswědil* réwi. Wel.)

Wtě, praet. = wřal, 1122, 17.

Wterý, adj. druhý, 11.

Wškol jíti, n. p. s světem, umgehen, 741.

Wybosti (což mohú skoni) = co mohau cwálati, 1114, 4.

Wydawowati, čn. (f. daw.) wytlačowati, auspressen, n. p. wino rukama, 314.

Wýhlasně, adv. (opp. tajně), laut, 920.

Wykládati, *wylokíti* se = wynimati se, z těchto já se wykládaji, t. se odtehuji

od nich, nic o nich nepíše, 239. Odtud: *Wyložena* žena, 370. Jmaje ženu krásnú, z mnohých wyloženu, 262. t. vyhatau, nad jiné předčící, ausgezeichnet.

Wylihuji, owati, ndk. wylhu dk. líži wydobýwati. Newylihuje králem, mohlbý pomoc wzleti na swých lídech, 724, 33.

Wymluwuji = wymlauwám. To také zvláště wymluwujem, t. wymiňujeme, ausnehmen, bedingen, 483. *Wymluwujemy*, 496, *wymlúwamy*, 497, (téhož smyslu).

Wyňmeta-li = wyjmeta-li, t. jestli že wyjmau (dual), bedingen, 133.

Wyprnauti se, (r. *pru*, unde *prnu*) = wymknauti se, zmizeti; s očí komu, 949. (Cf. oprnutí se studu; diff. *prnutí* neut. ex prchnu.)

Wysapiti, čn. = wytrhnauti, wytasiti, n. p. meč, 468. (cf. sápm.)

Wysazený = wysadu mající, privilegirt, Freiheiten habend, n. p. Uhří, 629.

Wysní hrad, = vysoký, 21. (cf. Wyšnobrod, Hohenfurth).

Wytieče, praet. = wytáhl, 1121, 33.

Wywiečeš, str. 144. t. wywáčeš z měšce, dobudeš.

Wyworu, -řiti = wypustiti: laji, 1121, 8. psy, 14.

Wz, praep. = na, auf. *Wz-wrahy*, t. na wrahy, 13.

Wzbohatiti koho, bohatého utiniti, bereichern, 582.

Wzčakati, čekati. *Wzčakajú* losowé w žezi swej, 61. expectabunt, Ps. 103, 11.

Wzdajně, n. plat od wzďání, čili wdání, 729, w. wdání.

Wzhrzeti kým = pohrdnauti, 792, 37. (ibi error rozhrzie).

Wschodíti. Aby vsdy wchodila spravedlnost, t. průchod měla, šla. 595.

Wschotěti se = zachtíti se, Lust wozu bekommen. Wzchotě se jemu ovoce, 172.

Wzkolupiti se, wzkolubiti se, (r. klub) na způsob klaubka se wztočiti, zdwihnauti se, sich knaulen. Ještěr proti městu wzkolupě se (al. Ms. wzkolubě se) swým . . dechem powětří zamutil, 301.

Wzkrochoci et *wzkrochotám,* ati, (frequ. ex krochám, brochám) počtí krochotati, frendere, n. p. lew, 342. (Isa. 5, 29.) škrípěti (wrčeti) bude, Proch.

Wzmodliti = klaněti se, anbeten. K tobě wzmodlím se, hospodine, 606.

Wznojití, (r. znoj = aestus) = rozpařiti, rozhrěti, erhitzten. Na wznoženém nebi, 50; úsilím wešken lid wznojen. 1126, 34.

Wzpáciti (r. paký) = namítanauti, einwenden. Zdaby co proti tomu wzpáčeno bylo, 453.

Wzpála, f. palčiwé horko, 1089, 18.

Wzploditi koho, zploditi, zeugen, 153.

Wzpowěditi = powěditi, wzkázati, kundgeben, komu po kom, 345.

Wzpručiti se, (v. praučiti) = wyzdwihnauti se, wyšwihnauti se, sich aufraffen, aufschwingen. Pomaže se, jako pes wskučí, a potom se náhle wzpručí, 69.

Wzpsychletí = wzpsychnauti. Jáx wedě wzpsychli w hospodinu, 63. Ego vero delectabor in domino. Vulg. Ps. 103, 34. Já pak kochati se budu w hospodinu. Proch.

Wzrečnauti proti, komu t. počtí rechniti, 747.

Wzruditi = wztrádití, wzmútití pr. et fig. powětří se zrudí, 949. Král by tím wzrusen, 1115, 35.

Wzrydati = počtí rydati. Protě jsi se wzrydali národowé, 610.

Wzřetěčku osi i kola, knarrea, 1127, 11.

Wztrnauti = wztrhnauti. Wztrne se wtr, 138, erbob sich.

Wzýwati = nazýwati, jmenowati. Kše bohy dáby wzýwá, 294.

Zabřetěděníe, n. zábřesk, swítání, diecalum, 63.

Zabylý, adj. (zabudu) blázniwý, vesuus. Od sebe ji jako zabylú honičeš, 270.

Zabýwati se, ndk. *zabyti se* dk. = zabytým se stáwati, blanditi, insensire, wahnsinnig werden, 270. Kterýj pokok woden, t. rozwodněn bude, ten se wídy wiece *zabude,* t. zdiwočí, wzčkati se bude, 1097, 18.

Zádaw, m. *zádawa,* f. = utiskowání, Bedrückung. Činiti komu zádaw, 714. Lapeží a jinými zádawami zemi popleniti, 469.

Zadawiti = užkrťiti, zadusiti, 313.

Zadniti, (r. dno.) = zatkati, dnen zbiti, vermachen, n. p. láhwici, 260.

Zadřiti, wydřiti, wzřiti nepráwě a násibě. Zadrúc cizího, 685.

Zahřiesti, (za - hřebsti) = zakopati, 1103, 14.

Zajiti s kým = držeti strana jeho, 1041.

Základce, m. zakladatel, páwodce, n. p. pokoje, 606.

Zámutný, adj. kalný. W zámutném rozpraše, t. w bauřliwém, zmateném autěku, 155.

Zápač, f. (zapáčiti = zatwořiti) = obtí-

nost kladená. Držeti statek beze wší mé i mých budúcích přikazy i bez *sápači*. Jiných všech podacích, poplatkŏw, robot, pocty, zápači i obtíženie jiných všech, ode mne i od budúcích má prázdno býti, 1024.

Zápodobno, consentaneum, 4.

Zapoleti, = zapáliti, anzünden. I zapolesta se oba k ranám. 16. Zraky zlobú zapolena, 26, 47.

Zápoweď, f. = rozkaz, 8. *Zapowídati*, = poraučeti, befehlen, 12.

Zapřeti, (cf. přeta) = zabrániti, zaraziti, nenechat dělati. Noc zapřeti zraky zapolená i křesťan i Tatar proti sobě, 47.

Zapsowati, uji, čn. zapustiti, zkaziti, verderben, verhunzen, zapsuje sídliště, 729.

Zástawa, f. překaza. Zástawu založiti, Einhalt thun, Hinderniss legen, 99. Přiwede lud až w zástawu, 1079, 19.

Zatkmeti, comp. ex *tkmieti*, iter. tkýmati = ukryti, schowati, verstecken, verhehlen. (r. *tk*, *m* intens. cf. tkýmati se = ukrýwati se, poběhlým býti, vagari.) Zatkmiac t. peníze, 685. t. uschowajíc, uložitc. Cf. Nerodte sobě stkmieti pokladŏw w zemi, nolite thesaurizare vobis thesauros in terra. Ms. ev. Neuberg. saec. XIV. Cf. tkáti se, tčeti.

Zatuliti, = zavinauti, 1097, 14.

Zawazenie, n. vrbl. zawaditi=ubližení, Verstoss, Anstoss, Beleidigung, 494.

Záwěta, f. Ta (Maria) bude beze wší záwěty, 389. t. bez poroka?

Zawilý, adj. (r. zawiji). Jestí kázaně wesel, dějt, zawilý jest=potutedlný, verschlossen, täckisch, 343.

Zawine mi se w srdci, 139, t. srdce mi se kormautí.

Záwojík, m. rauška, Schleier, 239.

Zázen w pýše, 960; snad zázen (zážen.)

Zásrak, k. p. zlé přhody, 573, wyjewení, úkaz, Erscheinung.

Zbawa, f. = zbawení. Swé záhuby ne na zbawu, 1079, 20.

Zběh = laupežnik, Räuber, 404. 449.

Zběstwo, n. (r. zběh = Flüchtling). Pro zběstwo.. sem i tamo toče sobú, 156, t. pro tuláctwí.

Zbitec, m. zbitý, zabitý, 1124, 21.

Zboř, f. zbor, chorus. Ptačí zboř, 135.

Zbožice, v. sbožice.

Zbožný = mocný, možný, (r. böh = moc, sila) 844.

Zbroje, v. sbroje.

Zdieti se, zději se, = zdáti se, scheinen, 139; zději se, 239. Wšak se jemu nic to nezdi t. nezdálo, 1080, 25.

Zdrastiti, n. p. kšici = wlasý zježiti, 951.

Zemice, f. země, n. p. Kladská, 532.

Zeřiwý, adv. *wě* = později zuřiwý, zofiwý, zůřiwý [cf. *ῥηρ*] = litý, krutý. Sien zeřiwý swé wrahy mláti, 50.

Zetče = zetká, weben. Ještět zetče plátna w domu, 251.

Zhozi, v. zhoditi = zhodím. Já jí toho doma zhozi, 215. t. nahradím, srownám.

Zjadowati, uji, = (r. jadám) wpytáwati, ausforschen, 269. Střeň kořene najproja-těji zjadowati, 798.

Zjedowiti, čn. jedem napustiti, vergiften, n. p. děti, 169.

Zlatostwóci, goldglänzend.

Zlasiti = zlésti; hnízdo, 950.

Zlčítí, wyswětliti. To sě w krátce zlíči, t. zlíčilo, wyswětlilo, ukázalo, 142.

Zmače, 224, 1, 13, ex maku, češ atd. makati; starší: macati. Hanka.

Zmek, *smok*, = drak, duch w způsobě mokrého ptáka (kury), peníze přinášejíci, 845.

Zmatowati = w zmatek uwesti, n. p. páhon, 124. t. aby w zmatek byl, neplatil.

Změt, m. = zmatek, 806.

Zmileny = milovaný, 23.

Zminauti = pominauti, vergehen. Národ zmíne, 550.

Zmíse. fut. v. zmísati = zmizeti, verschwinden, 1086, 5.

Zmrzeti = omrzeti. Woda jim zmrzí, t. je omrzí, 928.

Znice, adv. wzhůru (cf. níci = cernuus) k. p. zhlédati, t. jako z hluboka, pokorně, 888.

Znoj = weliký žár od slunce w powětří; cf. wznojený, 1089, 18.

Znyti, neut. dk. znýnati ndk. = nýti, sterben, schmachten. Často srdcem znýnáš, 364. Srdce mu zřením znylo. 1089, 9.

Zoře, f. ranní záře, aurora, Morgenröthe. Zoře vycházíte, 525. Taký dieše zwuk pod zoře, 1073, 19. Zprostřechu hlas až pod zoře, sub astra, 1106, 1.

Zořiwý adj. (cf. zefiwý) opravdowý, přísny, ernsthaft, 348. nraw, ib.

Zpara, v. spara.

Zpary, pl. = spary, spašení, smrad. Má-li w uše zpary, 68.

Zpětiti se = nazpět obrátiti se, 889.

Zplaněti, planým se státi, fig. špataěti, schlecht werden. Zplaněli pohaně, 646.

Zplanauti = shořeti; z očí = zmizeti jako plamen, 803. Srdce u milosti zplane, 857.

Zplasati = ztrhati. Rúcho na něm (pes) zplasa, 279. tišt. strhal. (cf. rus. ispolosowat = na části zedrati, r. plasa, rus. polosa = Streif.)

Zploda, f. zplození, 931.

Zpodlíniti, čn. podlinky obsaditi, Untersatz dem Rocke geben, 239.

Zpoříditi, čn. = Ten pořád zpořídil w swém stwoření, 651. t. učinil, zpořádal.

Způsobení boží, = zřizení, Einrichtung Gottes, 691. 701.

Zpručiti se (r. puk, r. epentheticum; cf. rus. woda pučít led, wzpirá, zdwíhá) = dwihnúti se, zkrčiwiti se, wzwiti se, sich winden, heben. Inhed zdech, sě zpručí. Jesus káza mu wstáti, 417. (cf. zpučiti se.)

Zpučiti se nad jině a wyskakowati, t. pozdwihati se, 629.

Zračiti (factit. ex *zřěti*) = widitedlné učiniti, sichtbar machen. By to bůh zračil, by taký byl Českým králem, 166. Tak (otec) zračí ono přísloví atd. 522, bewähren. Zračí sě kořist oku, 26.

Zřiedlno = widno, patrna, sichtbar. K oku zřiedlno, t. k oku obráceno, 665. Zřiedlen býti w čem, 753. Zřiedlněji = patrněji, 760.

Zruditi, w. wzruditi.

Zsedalě, (zsidate?) ruce, rozpukaně, 1152, 16.

Ztkaničiti = tkanicemi obsaditi, mit Bändern zieren, 239.

Ztrawný, adj., ztrawně, adv. = hodowný, lautus, luxuriosus, Aufwand im Essen machend, üppig, 222, 343. Tu sobě strawnie utěžiewaše, 185.

Ztučniti hlavu w oleji, t. namastiti, namazati, ungere, salben, 608.

Ztulati, (pro wztulati) mluwiti zcestně. Darmo ztuláš, ž' mě omlúwáš, 362.

Ztwný, **wztwný**, adj. (r. twrd.) = hrdý, pyšný. Na wšelikého ztwného, 336, super omnem arrogantem, Vulg. Isai. 2, 12. na každého hrdého. Proch.

Zwanauti = zmizeti. Z očí jeho zwanul, 284.

Zwásiti, k. p. den, t. odwásiti, wynaložiti, darauf wagen, 809.

Zwětenice, Abendstern, 1140, 27.

Zwěst, známý, 18. Jest zwěsto, 175. řeč, 1078, 33.

Zwěstie, n. powěděni, naučení. 915.

Zwod, (wzwod) = uwedení w statek, Einführung in die Güter, 993.

Zwyčný = obyčejný, k. p. wnada (cesta), 157.

Zčasiti = ustrašiti, schrecken. Aby zčasil zlé, 595.

Zžediti se = počítí žéz míti; žediti se, žádati. Potom se mysl wiece zžedi, 724, 27.

Žádá mi se = chce mi se, mích verlangt, 187.

Žediti se na peníze, = žádati peněz, nach Geld gieren, dursten, 174.

Žádostně = žádostiwě, 501.

Žalobce, m. žalobnik, 159.

Ždāti, čekati, nadíti se, warten, hofen, 41.

Žéz, i, f. žizeň, Durst, 61. Žiezí uwadło, 340.

Židowče, n. Židě, junger Jude, 407.

Žirný = tučný, fett, opimus, n. p. wlast, 4, t. úrodné, cf. žir = Mast.

U K A Z A T E L.

I. NÁPISOWÉ.

	Stránka	Stránka	
Alberta Welikého knihy mravní (Úvod. Kap. XX a XXIV.)	341	Čestmír a Wlaslaw (Rukopis Kralodw.) 19	
Alexandreida:		Čtení sw. Ewangetium:	
A. Zlomek Jindřichohradecký . . .	1061	W neděli dewietník	1061
B. Zlomek Musejní	1085	W sobotu třetí w postě	1063
C. Zlomek z rukopisu knihowny sw. Wíta 1— 10	1071	W pátek čtvrtý u postě	1066
11— 21	135	W sobotu před kwětnú nedělí . . .	1068
22— 35	1109	Dalemilowa kronika Česká (kap. 1—15.)	83
D. Zlomky Budějowské: α)	150	Damasku wzetí (Alex.)	1076
β)	159	Dariowa rodina (Alex.)	1076
Alexander. Reptání wojska proti němu	1081	Dariowa výprawa proti Alexandrowi	1071
Alexander w Babyloně	164	Dějprawné básně (zlomky)	169
Alexandrůw boj w Asii	159	Desatero kázání božích	231
Alexandrůw tah na Daria	135	Díl synowaký (Práwo zemaké)	1002
Allana z Rysselu báseň allegorická . .	789	Dívčí bauřka (Dal. kap. 8.)	93
Augustina swatého Soliloquia	786	Dívčí lest (Dal. kap. 12)	99
Babel wěže (Dalem. kap. 1.)	85	Dívčí práwa a zřízení (Dal. kap. 14.)	101
Bájka o lišce a čbánu	227	Dívčí wálka (Dal. kap. 10.)	95
Básně dějprawné (zlomky)	169	Dívčí zbrojení (Dal. kap. 9.)	93
Beneš Hermanów (Rukopis Kralodw.)	35	Díwek porážka (Dal. kap. 15.)	102
Bessowa a Narbassowa zrada (Alex.)	150	Dívka a sktiwanek (Rkp. Kralodw.)	56
Bibli celé nejstarší překlad. Kniehy		Dsky. Wložení pónou w dsky. (Kn. p. z Rozm. V.)	122
Isaiášowy kap. I— V	331	Ducha sw. seslání	178
Blázni. O sedmzecietma jich	833	Elíka kralowá česká (Pulk.)	471
Boží hrob	419	Ewangelium sw. Jana (zlomek)	5
Buoh co jest (Tomáše Štítného roz- mluwy náb.)	639	Gospodi pomiluj ny	27
Čtirad (Dal. kap. 13.)	100	Hrob boží	419
Čech. Čechowé (Dal. kap. 2.)	86	Jahody (Rukop. Kralodw.)	53
		Jana kralé smrt (Lupáč. kron.)	1179
		Jan Lucemburský, kral český (Pulk.)	475

Stránka		Stránka
5	Jana sw. Ewangelium	282
29	Jaromír a Oldřich (Rukop. Kralodw.)	308
43	Jaroslav (Rukop. Kralodw.)	263
25	Jelen (Rukop. Kralodw.)	181
351	Ježíše Krista život	314
387	Ježíšovo mládí	306
471	Jindřich Korutanský, správce země České (Pulk.)	1006
385	Jinocha mladého řeč	88
300	Jiří sw. (legenda)	93
333	Isaiášovy hniehy, kap. I—V (Nejst. překlad bibli)	1
499	Karla IV cisaře život	92
288	Kateřina sw. (legenda)	1007
231	Kázani božích desatero	227
88	Kazi, Tetka, Libuša (Dal. k. 3.)	37
282	Kliment sw., papež a zpovědník (leg.)	308
395	Kmetě starého řeč	65
107	Kniha starého pána z Rozmberka (výpisky 1—112, 259—298)	105
675	Knihy učení křesťanského Tomy ze Štítaného (kn. III a výpisky z kn. IV)	348
134	Kobylé pole (kn. p. z Rozm. XVIII)	308
107	Komorníci na póhon (Kniha p. z Rozm. I)	341
1006	Komorníčí řád (Právo zemské)	957
216	Konšelé newěrní (satyra)	79
575	Koronování krále Českého řád	675
219	Kováři (satyra)	716
175	Král na lowu	706
11	Kralodworský rukopis	733
599	Králové České požehnání řád	999
88	Krok (Dal. k. 3.)	1007
	Kronika česká:	
83	Dalemilowa (kap. 1—15.)	331
103	Přídawky k Dalemilowě kronice	19
427	Pulkawowa (od l. 1260—1330)	849
308	Kyřil sw. (legenda)	29
51	Kytice (Rukop. Kralodw.)	812
222	Lazebníci (satyra)	790
1143	Legenda o sw. apoštolích (zlomek)	963
1147	„ o sw. Hedwice	779
1162	„ o sw. Janu Egypťském	833
300	„ o sw. Jiří	427
288	„ o sw. Kateřině	
282	Legenda o sw. Klimentu	
308	„ o sw. Kyrillu a Metodiewi	
263	„ o sw. Petru	
181	„ o sw. Prokopu	
314	„ o sw. Wáclawu	
306	„ o sw. Wítu	
1006	Let dání sirotkóm (Právo zemské)	
88	Libuše (Dal. kap. 3.)	
93	Libušina smrt (Dal. kap. 6.)	
1	Libušin saud	
92	Libušin sňatek (Dal. kap. 7.)	
1007	Listiny české nejstarší	
227	Liška a čbán (bájka)	
37	Ludě a Lubor (Rukop. Kralodw.)	
308	Ludmila sw. (legenda)	
65	Mastičkáf	
105	Matěj z Trenčína (Příd. k Dal. kron. 2.)	
348	Matorný člověk (Alb. W. knihy kap. XXIV.)	
308	Metud sw. (legenda)	
341	Mrawní knihy Alberta Welikého	
957	Mrawy a postawy lidské	
79	Naučení hospodářům, hospodyním a čeledi (Tom. Štít.)	
675	Naučení pánóm (Tom. Štít.)	
716	Naučení súdciem (Tom. Štít.)	
706	Naučení wládkám (Tom. Štít.)	
733	Nálezowé we přech (Právo zemské)	
999	Nejstarší listiny české	
1007	Nejstarší překlad celé bibli. (kn. Isaiáš. kap. I—V.)	
331	Neklan, kníže Český (rukop. Kralodw.)	
19	Nowá rada Smila Flašky	
849	Oldřich, kníže český (Rukop. Kralodw.)	
29	O mrawném obnowení prwotní dokonalosti člověka. Báseň allegorická, naučná. (werš 15—457)	
790	Ondřeje z Dubé výklad na právo země České, (1—82)	
963	O sedmi stupních Tomy ze Štítaného (O pátém stupni)	
779	O sedmmezietma blázniech	
833	Otakar II. král český. Boj proti Uhrům (Pulk.)	
427		

Stránka	Stránka
Otakar II. Nepřítel s Rudolffem králem Římským (Pulk.)	439
Otakar II. zradou Milotowau w boji zabit (Pulk.)	442
Othádání (Práwo zemské)	997
Ota Brandenburský, zpráwce země České (Pulk.)	446
Panování neb brání s jedním komor- níkem (Práwo zemské)	994
Pekaři (satyra)	225
Petr sw. (legenda)	263
Pilat a Judas (Zlom. básní dějepraw.)	169
Píseň milostná krále Wáclawa I.	55
Píseň na Wysehrad	31
Píseň o tajné lásce	961
Písně duchovní	321
Písně rukopisu Kralodworského:	
a. Kytice	61
b. Jahody	53
c. Růže	54
d. Zehulice	54
e. Zarmaucená	55
f. Dívka a skřivánek	56
Podkoní a zák, Smila Flašky	943
Póhon (Kniha p. z Rozm. I.)	107
Póhon (Řád práwa zem.)	609
Póhon (Wýklad Ondřeje a Dubé na práwo zemské)	975
Poručníci sirotčí (Práwo zemské)	1005
Postawy a mrawy lidské	957
Praha založení (Dal. Kap. 7.)	92
Práva kde hledati? (Práwo zemské)	975
Práva země České wýklad od Ondřeje z Dubé (1—82)	963
Práva zemského řád (1—34)	609
Práva zemského wedení	973
Prawda (Alberta W. knihy, kap. XX)	345
Prawda (báseň)	384
Práwo stané	991
Prokop sw. (legenda)	184
Přemyslowo prorocství (Dal. kap. 6.)	91
Přemysl Stadický. (Dal. kap. 5.)	90
Přidawky k Dalemilowé kronice	103
Přísaha (Práwo zemské)	988
Příslowí českých nejstarší sbírka Smila Flašky	839
Pulkawowa kronika Česká (kap. 73 — 88.)	427
Rada nowá zwírat králi Lwowi	849
Rada otce synowi Smila Flašky	909
Rozmluwy nábožné Tomy ze Štítého (kap. 1—3, 6, 8—12, 14, 16, 26.)	639
Rožberského starého pána kniha	107
Rudolt z Košic (Příd. k Dal. kron. 1.)	103
Růže, píseň rukop. Kralodw.	54
Řád korunování krále Českého	575
Řád na požehnání králowé České	599
Řád práwa zemského (1—42)	609
Řeč jinocha mladého	385
Řeči swáteční Tomy ze Štítého:	
na božie obřezání	743
o kwětné neděli	752
w kwětné neděli	762
Řeč kmetě starého	365
Řezníci (satyra)	223
Satyra o femeslnících	212
Saud Libuřin	1
Sladowníci (satyra)	220
Slawoj (Rp. Kralodw.)	11
Smil Flaška z Pardubic:	
Sbírka nejstarších příslowí Českých	839
Nowá rada	839
Rada otce synowi	909
Swár vody s winem	927
Podkoní a zák	943
Smrt krále Jana	1179
Soliloquia sw. Augustina	786
Společník ot krále wydany (Práwo zemské)	1005
Sper duše s tělem	357
Srbowá. (Dalem. kap. 1.)	85
Stanné práwo	991
Swár vody s winem, Smila Flašky	927
Šarka (Dal. kap. 13.)	160
Šewci (satyra)	211
Štítný Tóma. Zpráva o jeho žiwote a spisích	635
Tajná láska (píseň)	961

	Stránka		Stránka
Tandariáš a Floribella (Star. Skléd. V. str. 19—30)	825	Wít swatý (legenda)	306
Tataři, porážka jich u Holomauce (Rkp. Kralodworský)	43	Wlaslaw, kníže Lucký (Rp. Kralodw.)	19
Tkadleček	625	Wlasta (Dal. kap. 10.)	95
Toma ze Štítného :		Wýklad na práwo země České Ondřeje z Dubé	963
I. Rozmluwy nábožné	639	Wyšehrad (Dal. kap. 11.)	98
II. Knihy učení křesťanského	675	Wyšehrad, píseň naň	31
III. Řeči swáteční	743	Záboj a Slawoj (Rukopis Kralodw.)	11
IV. O sedmi stupních	779	Založení Prahy (Dal. kap. 7.)	92
Tristram : Boj s Meroltem (VI—XIII)	803	Zarmaucená (Píseň rukp. Kralodw.)	55
O wltči kose (LXXXVII—XC)	817	Zbyhoň (Rukopis Kralodw.)	33
Týru wzetí (Alex.)	1076	Zemské práwo	973
Úmluwa po staném práwu	993	Zezhulice, (píseň rukp. Kralodw.)	54
Wálka díwčí (Dal. kap. 10)	95	Zwřítata radí králi Lwowi (Smil Flaška)	849
Wáclawa I. krále píseň milostná	55	Zwodowé (Práwo zemské)	993
Wáclaw II. král Český (Pulk.)	449	Žalm 18.	57
Wáclaw sw. (legenda)	314	" 43.	59
Wáclaw III. král Český w Olomúci sabit (Pulk.)	465	" 103.	61
Wdanie (Kn. p. z Rozm. XVII)	129	" 138.	63
Wěněk (Příd. k Dal. kron I)	103	Žaloby (Práwo zemské)	981
Wěno dceřino (Práwo zemské)	1003	Žaltár (žalm 18, 43, 103, 138.)	57
Wěno wdowino (Práwo zemské)	1003	Ženská obec (Dal. kap. 9.)	94
		Žiwot císaře Karla IV.	499
		Žiwot Ježíše Krista	351

II. P O Č Á T K O W É.

	Stránka		Stránka
aby w tu wsíu wlast wehnali (Zlom. Alex.)	1071	A když Ježíš do Bethanie toho večera přijide (Žiw. J. K. I. 85.)	353
ač podlé wáše čsti práwa (Zl. Alex.)	159	A když minu mnohý rok (Dal. k. 3.)	88
Aj mladosti! w mých přihodách (Řeč jinocha)	385	a lomíeci bielé ruce (Alex.)	1076
Aj starosti! w mé tesknosti (Řeč knetě.)	385	A uwieže se sedm žen w jednoho muže (Překl. i bibl.)	338
Aj toť již pán nad pány (Překl. bibl.)	337	Běháše jelen po horách, po wlasti (Rukopis Kralodw.)	25
Aj ty slunko, aj sluněčko (Rp. Krdw.)	35	Blahaj, duše má, hospodinu (Žalt.)	61
Aj Wltawo, če mltíjí wodu? (Libužin saud)	1	Bože, ušima našima jsmý slyšeli (Žalt.)	59
Ach ty róže, krásná róže (Rkp. Krdw.)	54	Boží rytieř, swatý Jiří (Leg.)	300
Ach wy lesi, tmawí lesi (Rkp. Krdw.)	55	Buoh (náš) všemohúci (Pis. duch.)	322
		Byl Žid, jemuž jmé Joachim biesé (J. ml.)	387

	Stránka		Stránka
Čtvrté se zjewil hospodin toho dne (Žiw. J. K. l. 108.)	355	Když pojmeš komorníka na koho (Kn. p. z Roz. V.)	122
Diwně mistr nebeský, utěšitel duch swatý (Leg. o sw. Petru)	263	Když se diewky dobře zvykú (Dal. k. 10.)	95
Diwným smyslem často blúzi (Prawda)	381	Když sobě ten diw ukázachu (Dal. k. 6.)	91
Dřewo se listem odiewá (Píseň mi- lostná)	961	Když sta pojala posly na ohledání (Kn. p. z Roz. XVII.)	129
Fridrich z Erwénic otpierá zbožie w Malowařích (Nejst. list. č.)	1009	Když tak zabichu Círada (Dal. k. 14.)	101
Gospodi, pomiluj ny	27	Když tomu všemohúcie milost chtěla božie (Leg. o sw. Wácl.)	314
Had se rozhněwaw w swej chlipě (bás. dějpr.)	169	Když wešken lud pro swú winu (Dal. kap. 1.)	85
Ha ty naše slunce, Wyšegrade (Rkp. w Mus.)	31	Klimberče mladý! prawit krátce (Smrt krále Jana)	1179
Hospodine všemohúci (Hrob boží)	419	Konšelé, račte slyšeti (Sat. o řem.)	216
Hospodine, zkusil si mne (Žalt.)	63	Kowáři! wy znamenajte (Sat. o řem.)	219
Hotowenstwie naše napřed, přítelé milí (Nejst. list. č.)	1047	Král Lew ten času jednoho (Nowá rada.)	849
Já Anna někdy paní urozeného pana Petra ze Šternberka (Nejst. list. č.)	1037	Ktož holomka pohonie (Kn. p. z Roz. III.)	118
Jadyž w zemi byla česta (Alex.)	1061	Ktož kúpi kobylé pole (Kn. p. z Roz. XVIII.)	134
Já Epík z Boharyně (Nejst. list. č.)	1024	Ktož pojme komorníka Pražského (Kn. p. z Roz. I.)	107
Já Jan páně Oldřichów syn ze Hradce (Nejst. list. č.)	1041	Lazebníci ti jsú zpráwni (Sat. o řem.)	222
Já Jindřich Berka, řečený z Dubé (Nejst. list. č.)	1026	Léta hožieho tisíc čtyři sta druhého, den sw. Benedikta (Nejst. list. č.)	1053
Já Zdeněk z Šternberka, řečený z Lu- kowa (Nejst. list. č.)	1014	Léta od narozenie syna bžieho (Příd. k Dal.)	103
Jakž brzo Lubuše doje (Dal. k. 7.)	92	Liška jednu běhající (bájka)	227
Jde má milá na jahody (Rkp. Krđw.)	53	masti wece jeden iz učeník jeho (Ew. sw. Jana)	5
Jeden dobrý ostal bieše (Dal. k. 13.)	100	Milý tatíku! když nám tázati tebe (T. Štítný.)	639
Jistá prawda a wěrná jest (Alb. Wel. kn. mraw. k. XX.)	345	mnie s tebú, otče, zjednané (Umač. Páně.)	1147
Již by čas proti w soři (Alex.)	135	Mnozí powěstí hledajú (Dal.)	83
již dobrodružnie dle chwály (Alex.)	164	Múdrý, ctný otec, pořádný (Rada otce)	909
Jižto mají swětiti inhed (Řád korunow.)	599	My burgmistrowé, konšelé i přisežní, i wšeka obec wšech tří měst Praž- ských (Nejst. list. č.)	1040
Incipiunt proverbia Flasskonis	841	My Jan od Mostku, ty časy purgmistr (Nejst. list. č.)	1054
I priwedechu jej k Anně prwé (Ew. sw. Jana)	10		
Když diewky ot otców se brachu (Dal. k. 9.)	94		
Když chtěl všemohúci hospodin (Leg. o sw. Kyr. a Met.)	308		

	Stránka		Stránka
My Jan z Wartenberka swrchní pod- čiešie K. Č. (Nejst. list. č.)	1007	Pekař na duši nepomní (Sat. o řem.)	225
My Jořt markrabě a pán Morawský (Nejst. list. č.)	1027	Pleje děwa konopě (Rkp. Kralodw.) .	56
My Oldřich ze Hradce a Přibsk ze Stráže (Nejst. list. č.)	1015	Poletowa holub se dřewa na dřewo (Rkp. Kralodw.)	33
My Sigmund z božie milosti král Uher- ský, Dalmacký, Charwacký (Nejst. list. české)	1044	Po pól létě mužie se ostrabichu (Dal. k. 11.)	98
My Wáclaw z božie milosti král Řím- ský a Český král (Nejst. list. č.) .	1030	Poslúchajte všickni toho (Postawy a mrawy lidské)	957
My Wáclaw z božie milosti Římský a Český král (nejst. list. č.)	1032	Pozwal k sobě buoh otec Gabriele (Žiwot J. K.)	354
My Wáclaw z božie milosti Římský král (Nejst. list. č.)	1049	Práwo země české jest dáwno nalezeno (Ondř. z Dubé)	972
Najoswiecenějšiemu pánu, p. Wáclaw- owi Římskému a Českému králi (Nejst. list. č.)	1056	Prawý matorný nebo zořiwý člowěk (Alb. Wel. kn. mraw. k. XXIV.) .	348
Najprwé arcibiskup Pražský s preláty (Řád korunow.)	575	Přede dnem slawnem pasce (Ew. sw. Jana)	8
Najprwé jako základ našeho prawého úsilé (Leg. o sw. Janu Egypt.) . .	1161	Přihodich se jednú k tomu (Podkoní a žák)	943
Nebesa wyprawují sláwu boží (žaltář)	57	Pří tom čase w Morawě zle se dějieše (Příd. k Dal.)	105
Neklan káže wstáti k wojně (rukopis Kralodw.)	19	Puota z Častolowic starší (Nejst. list. české)	1037
neníž wěrných srdec řízni (Leg. o sw. ap.)	1143	Řezník se takto obchodí (Sat. o řem.)	223
nejalýchaná tu odiwu (Bás. dějepr.) .	178	S črna lesa wystupuje skála (Rukopis Kralodw.)	11
Nástupcóm sediecm na mú dvě krá- lowú stolicí (Žiwot cis. Karla) . .	499	Seď! mistře, seď! jáz k tobě běžu (Ma- stičkář)	65
O Maria, róže stkwúcie (Přs. duch.) .	330	Serenissimo principi ac domino, d. Wen- ceslao (Nejst. list. české)	1055
Opěty ostawuju swět i idu k otcu (Ew. sw. Jana)	9	Serenissimo principi ac domino Jodoco, marchioni Moraviae (Nejst. list. č.)	1057
Ote mne Bohuňka z Hořowic a ote mne Petra z Trkowa wám páni Pražčí (Nejst. list. č.)	1059	se w črn les tamo, kamo se wladky sněchu (Rkp. Kralodw.)	29
Ote mne Jana Sokola z Lambergu, wám páni konšelé (Nejst. list. č.)	1060	Sie mluwi Jesus, i pozdwiženýma oči- ma w nebe řeče (Ew. sw. Jana) .	9
O tom času welmi trudném (Básně dějepr.)	175	Sladowníkóm též powědě (Sat. o řem.)	220
Pak se dachu diewky na lsti (Dal. k. 12.)	99	Slowo, ježto jest widěl Isaiáš (Překl. bibl.)	335
Pak skonče žiwot Lubuše (Dal. k. 8.)	93	Slyšal jsem o pěti blázniech mluwiece (O 17 blázniech)	833
Páni po koni pojídu (Dal. kap. 5.) .	90	Slyš, jakž bylo někdy wzácno (Spor duše s těl.)	357
		Slyšte staří i wy děti (Leg. o sw. Prok.)	181

	Stránka		Stránka
Swatá Hedwika byla dci slowútného kn. Pertoldowa (Leg.)	1149	Wěje wětříček s knížeckých lesów (Rkp. Kralodworský)	51
Swatá Kateřina byla dci jednoho krále (Leg.)	238	We jméno boží chcít počítí (Swár wody s win.)	927
Swatý Kliment byl z Říma rodu znamenitého (Leg.)	282	Widění Isaiášowo syna (Překl. bibl.)	333
Swatý Wáclaw! (Pís. duch.)	321	Wítaj, milý Jesukriste (Pís. duch.)	323
Swatý Wít, jsa třinácté let w stáří. (Leg.)	306	Wítaj, milý Jesukriste (Pís. duch.)	326
Swatý Jan Zlatoustý wykládaje čtenie (Alb. Wel. kn. mraw.)	341	Wiz člověče bohobojný (T. Štítaný)	754
Stála matka bolestiwá (Pís. duch.)	324	Wsiak ot swej čelědi wojewodi (Lib. saud)	1
Swětloplozě ta ctná žena (Al. z Rysa. bás. alleg.)	791	W Srbkém jazyku jest země (Dal. k. 2.)	86
Šewci diwně přebýwajú (Sat. o řem.)	211	wěcho bych wám přerád pomohl (Alx.)	1085
Tandariái přebyw málo u otce swého (Tand.)	827	W štrém poli dubec stojí (Rp. Krdw.)	54
Tato i mnohá jiná dobrodinie (Soliloq. swatého Augustina)	785	W těch časech biče jeden pán (Trist.)	803
Teď neštětie odpowídá žalobníku (Tkadl.)	625	W tejš rozkoši, w tejš ozrači (Alex.)	167
Tehda anděl to poselstwie (Žiwot J. k. l. 10.)	353	W tu dobu ta dwa prorádce (Alex.)	150
To slyšec Wlasta lutice (Dal. k. 15.)	102	W židowských jest knihách psáno (Desat. káz.)	231
Toto wám zajisté prawi (Tristram)	817	Znamenajte staří, mladí (Rkp. Krdw.)	37
		Zpiewati budu milému mému (Překl. bibl.)	339
		Z welikých dobrodružství (Pís. krále Wáclawa I.)	55
		Zwěstuju wám powěst weleslawnú (Rukopis Kralodw.)	43

ZNAMENITĚJŠÍ OMYLY.

<i>Str. řád.</i>		<i>Str. řád.</i>	
20 26	místo <i>interogavit</i> čí <i>interrogavit</i>	116 17	místo <i>wsi</i> čí <i>swé</i>
23 19	- čtělo - čtělo	120 25	<i>atd.</i> - tkáče - tkače
25 1	<i>wymaš</i> přesevěi m. přesevěi	125 13	- prošty - prošly
31 22	<i>přidej</i> : W Pass. jednau: swá miřá syna stratiwši	138 33	- droňž - proňž
37 25	místo <i>sluzě</i> čí <i>sluzě</i>	219 9	místo <i>cheš</i> čí <i>chceš</i>
— 27	<i>milý</i> - miřý	224 8	- zmacie - zmače
40 16	<i>poslúchati</i> - poslúchati	— 11	- macie - mače
41 5	<i>proměnejny</i> - proměnjeny	253 24	- prose - proše
— 23	<i>Wlašín</i> - Wlašín	263	<i>K rkps. Legend přidej: rkp. u p.</i> <i>Schönherra od r. 1395.</i>
50 11	<i>po a wymaš</i> komma	270 8	místo <i>radoscemi</i> čí <i>radoščemi</i>
— 12	<i>po a přidej</i> komma	282 30	- <i>nrawy</i> - <i>nrawy</i>
52 23	místo <i>sědlě</i> čí <i>sědlě</i>	289 19	- <i>musi</i> - <i>muši</i>
— 25	- činení - čineň	289 22	- <i>krasši</i> - <i>krasši</i>
60 2	- <i>nalezl</i> - <i>nalezl</i>	290 10 a 30	- <i>prosi</i> - <i>proši</i>
67 16	- <i>byla</i> - <i>była</i>	301 21	- <i>powolit</i> - <i>powoliti</i>
70 3	<i>po lét</i> <i>wymaš</i> punkt	— 33	- <i>Panice</i> - <i>Paničo</i>
74 34	<i>čti</i> : <i>Ljub. je sje ju súditi, a přenes</i> <i>k Dvo. Gen.</i>	305 19	- <i>kršćenie</i> - <i>kričenie</i>
75 30	místo <i>neně</i> čí <i>nemě</i>	366 11	- <i>duše</i> - <i>duše</i>
76 5	- <i>deň.</i> - <i>deň,</i>	370 25	- <i>kosú</i> - <i>kosu</i>
85 23	- 1375 - 1376	371 7	- <i>zkusie</i> - <i>skúšie</i>
107 8	<i>wymaš</i> a 2 os. mn. počtu	386 6	- <i>ctnosti</i> - <i>zlosti</i>
18 32	místo <i>dát</i> čí <i>dat</i>	431 1	- <i>ajú</i> - <i>jsú</i>
26 12	- <i>Neklanu</i> - <i>Neklanowu</i>	449 2	- <i>Wišňowého</i> čí <i>Wyšňowého</i>
— 21	- <i>žalným</i> - <i>žalním</i>	501 17	<i>a jinde dále</i> místo <i>kdož</i> čí <i>ктоž</i>
30 22	- <i>wražú</i> <i>wražjá</i>	550 13	místo <i>jmiechu</i> čí <i>jmiechu</i> (hoře)
82 28	- <i>zmlácu</i> - <i>zmlacu</i>	594 24	- <i>jenž</i> - <i>jejš</i>
		600 18	- <i>knižžaty</i> - <i>kniežaty</i>
		603 24	- <i>připrawenú-</i> <i>připraweně</i>
		607 16	- <i>dokončie</i> - <i>do konce</i>

<i>Str. řád.</i>		<i>místo</i>	<i>obleč</i>	<i>čís</i>	<i>oblec</i>
608	2	-	dědictwie	-	dědictwi
646	7	-	nezstáli	-	nestáli
—	18	-	straná	-	stranu
653	18	-	musít	-	mušít
749	5	-	lidé	-	lide
767	1	-	praw	-	práv
782	37	-	rozhrzie	-	wzhrzie
829	32	-	podal	-	podál
830	11	-	wezemie	-	wézenie
843	15	-	mazancom	-	mazanców
846	30	-	seda	-	sada
859	23		také z	-	takéž
872	6	-	ubičen	-	ubyčen
886	12	-	klije	-	kli je
912	25	-	twé	-	twá
918	35	-	swaru	-	swáru

<i>Str. řád.</i>		<i>místo</i>	<i>lepý</i>	<i>čís</i>	<i>lepi</i>
977	12	-	trojí	-	trój a tak <i>wšude tam.</i>
984	12	-	Radún	-	Radím
989	18	-	plně	-	pilně
990	43	-	očisty	-	očistníky
992	26	-	bube	-	bude

Stránka 1200, Nowýhrad. Místo vysvětlení:
 Nižnyj Nowgorod na řece Wolze, položí:
 Welikij Nowgorod na jezeru řekém Ilmež
 nedaleko Finského zálivu, k čem^u k, příložen^í
 slovo prostran směřuje. (A)

*Stránka 1218. Po slovi doně jřidej 814,
 17. Lépe snad na místě zase doně čísti: za
 sědání, což i ryjnu odpovídá.*

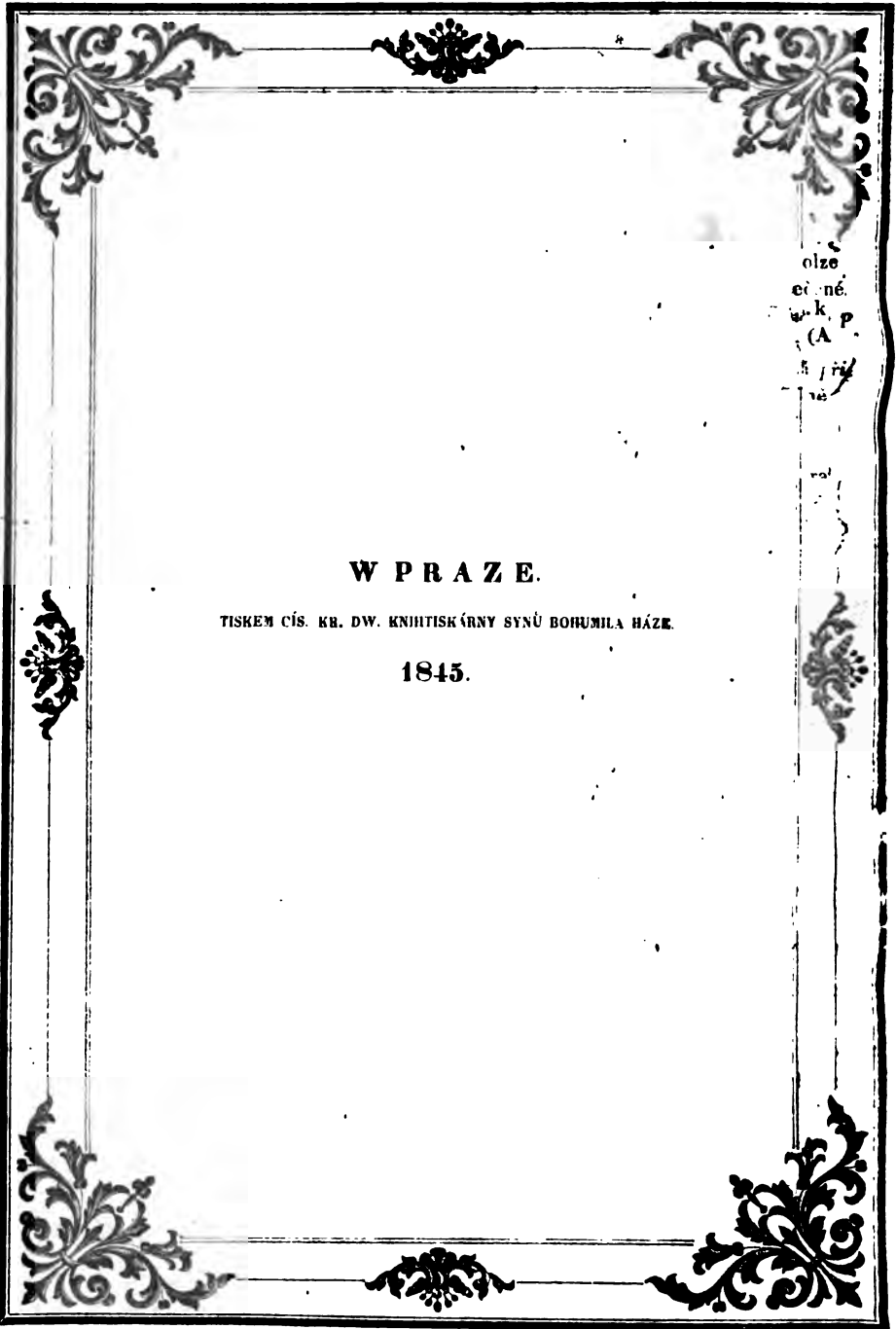
*Stránka 1244 místo Poběha čti Poběh.
 Místo bezpráví wšude čti bezpráví.*

We skladu Kronbergra a Řiwnáče prodávají se následující, nákladem
Českého Museum vyšlé knihy a mapy, w ceně na stříbře.

1. Časopis musejní od r. 1828 až do r. 1845. dewatenácte ročníkůw, po 2 zl.
2. Přehled současny nejvyšších důstojníků a auředníků zemských i dworských we král.
č. m., od nejstarších časů až do nynějška. Sepsal Fr. Palacký. W Praze 1832.
1 zl.
3. Korina Kornelia ze Všehrd Knihy dewatery o práwích a súdích i o dskách
české. Staročeské biblioteky číslo I. W Praze. za 1 zl. 30 kr.
4. Jos. Jungmanna Sebrané spisy weršem i prosau. Nowočeské biblioteky číslo I.
za 1 zl. 20 kr.
5. Jos. Smetany Silozpyt čili Fysika. Nowoč. bibl. číslo II. w Praze 1842. za
1 zl. 30 kr.
6. Miltona Ztracený ráj, z angl. přeložil Jos. Jungmann. Druhé oprawené wydání
Nowoč. bibl. číslo III. W Praze 1844. za 1 zl.
7. Wácl. Wladiwoje Tomka Krátký všeobecný dějepis. Malé encyklopedie nauk díl
I. w Praze 1842. za 24 kr.
8. Wácl. Wl. Tomka Děje země České s třemi mapkami. Malé encykl. nauk díl II. W
Praze 1843. za 45 kr.
9. Dr. Wáclawa Staňka Přírodopis prstonárodní, čili popsání zwířat, rostlin a nerostů
wedlé tříd a řádů jejich, s obrazy. Malé encykl. nauk díl III. W Praze 1843. za 2 zl.
10. Ferd. Hýny Dušeslowí zkušebné. Malé encykl. nauk díl IV. W Praze 1843. za 45 kr.
11. Ant. Marka Základní Filosofie, logika, metafysika. Nowočeské bibl. číslo IV. W Praze
1844. za 1 zl.
12. Atlas zeměpisný: a) Wýchodní a b) západní polokaule, c) Ewropa, d) Španiely a
Portugaly, e) Welká Britanie a Iry, 1 zl. 15 kr., f) císařstwí Rakauské, g) králow-
stwí Uherské, h) Italie po 16 kr.

Těž i následující kniha:

Slownik českoněmecký Jos. Jungmanna pomocí česk. Museum. V dílů. w Praze 1835—8.
za 46 zl.

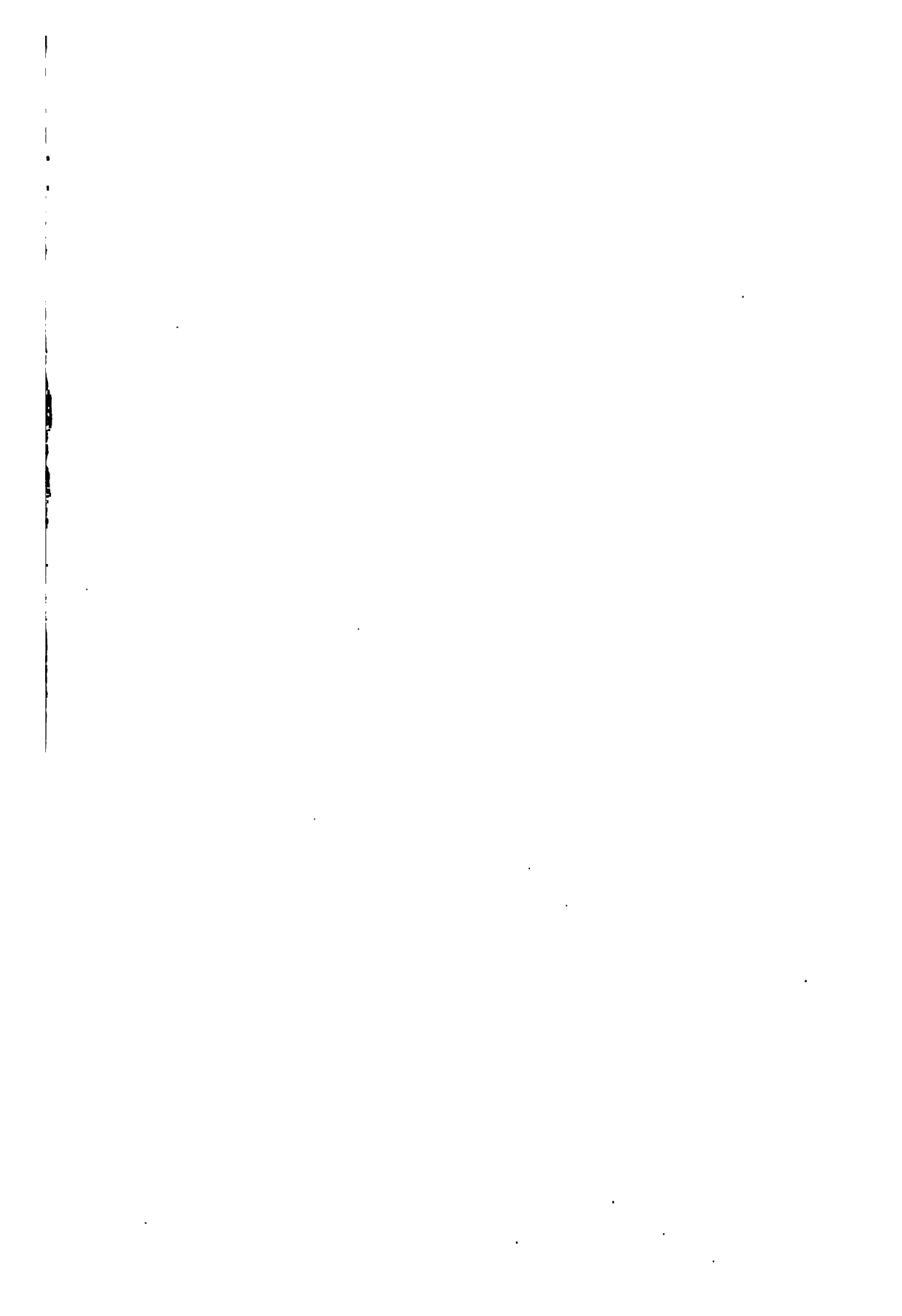
olze
edné.
k p
(A
jří
ie

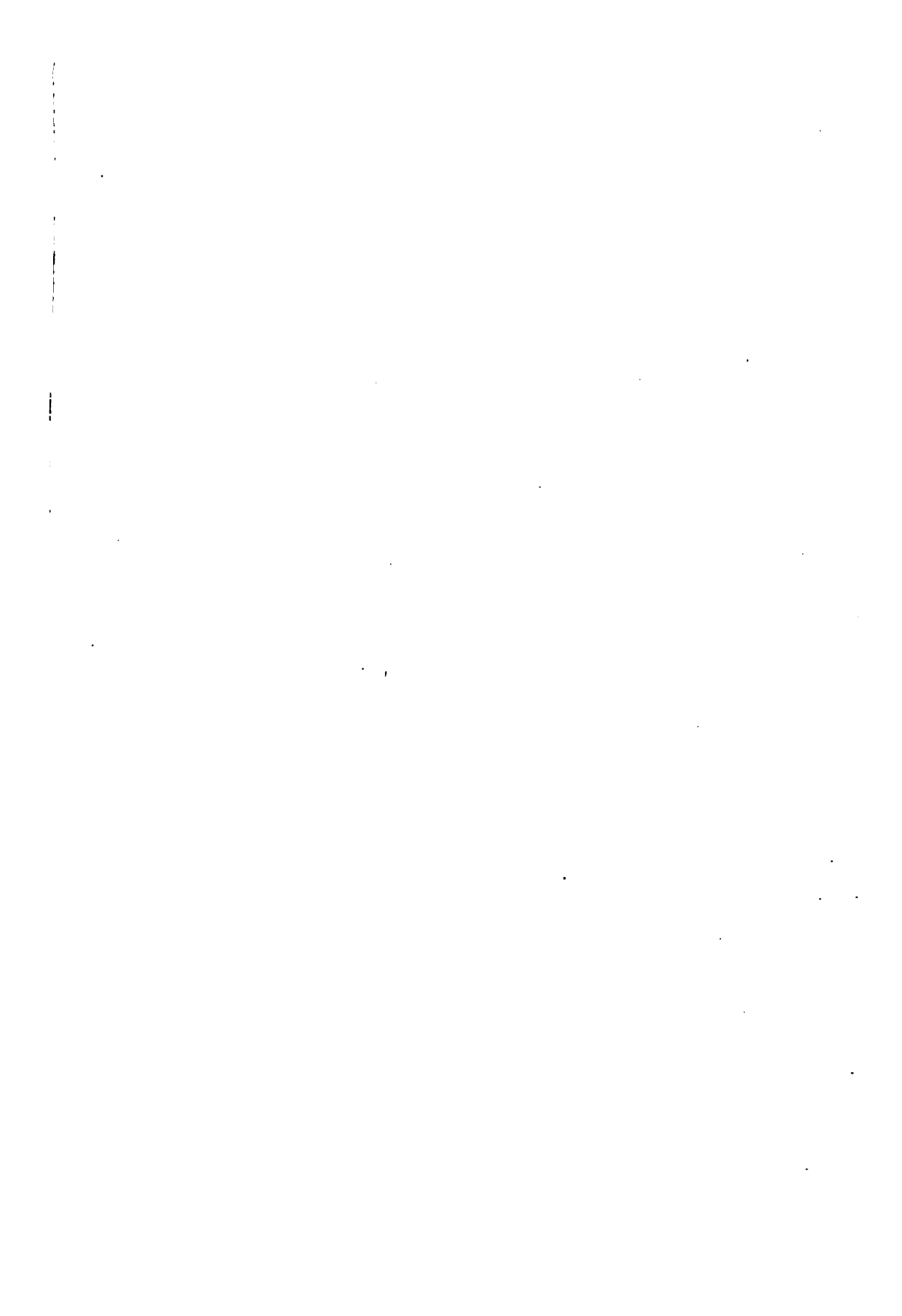
W P R A Z E.

TISKEM CÍS. KR. DV. KNIHTISKÁRNY SYNŮ BOHUMILA HÁZE.

1845.

360. — 5

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it beyond the specified time.

Please return promptly.

~~DEC 21 1951~~

OCT 21 1951

~~DEC 21 1951~~

CANCELLED
106375

DUE FEB - 7 52

DUE NOV - 8 50

